วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology

P-ISSN : 2651-1630 ปี 7 ฉบับที่ 12 (ธันวาคม 2565)

E-ISSN : 2672-9040 Vol.7 No.12 (December 2022)

❁ วัตถุประสงค์

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ เป็นวารสารวิชาการของวัดวังตะวันตก อำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยสงฆ์รวมถึงคณะสงฆ์ไทย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกวัด ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)*

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์ ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

เจ้าของ

วัดวังตะวันตก
1343/5 ถนนราชดำเนิน ตำบลคลัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000
โทร. 061-5262919 โทรสาร. 075-340-042 E-mail : suriya.sur@mcu.ac.th

ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ., ดร.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ., ดร.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระเทพปัญญาสุธี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
พระครูพรหมเขตคณารักษ์, ดร.
เจ้าอาวาสวัดวังตะวันตก โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง

บรรณาธิการบริหาร

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย(คงคาไหว), ดร.
วัดวังตะวันตก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

หัวหน้ากองบรรณาธิการ

นางสาวปุญญาดา จงละเอียด
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

กองบรรณาธิการ

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ., ดร.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ., ดร.
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
ศาสตราจารย์ ดร. ครองชัย หัตถา
มหาวิทยาลัยทักษิณ
รองศาสตราจารย์ ดร. ประเวศ อินทองปาน
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร. สืบพงษ์ ธรรมชาติ
มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
รองศาสตราจารย์ ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
รองศาสตราจารย์ ดร. สมบูรณ์ บุญโท
มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น
รองศาสตราจารย์ ฟื้น ดอกบัว
มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต
มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วาสนา แก้วหล้า
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณิศ์ภาพรรณ คูวิเศษแสง
มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธนิศร ยืนยง
มหาวิทยาลัยปทุมธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พอใจ สิงหเนตร
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ดร. มะลิวัลย์ โยธารักษ์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
ดร. ธีระพงษ์ สมเขาใหญ่
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
ดร. สิทธิโชค ปาณะศรี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. พีระศิลป์ บุญทอง
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
ดร. มุกดาวรรณ พลเดช
วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้
ดร. จิตติมา ดำรงวัฒนะ
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
ดร.ประนอม การชะนันท์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
ดร. อุทัย เอกสะพัง
มหาวิทยาลัยทักษิณ

❁ ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี
วัดศาลามีชัย
นายศักดิ์ดา หารเทศ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
นายอภินันท์ คำหารพล
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
นายธีรวัฒน์ ทองบุญชู
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
นายอนุชิต ปราบพาล
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

❁ ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระสาโรจน์ ธมฺมสโร
วัดสนธิ์ (นาสน)
พระบุญญฤทธิ์ ภทฺทจารี
วัดสนธิ์ (นาสน)
นางสาวทิพย์วรรณ จันทรา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ฝ่ายกฎหมาย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฉัตตมาศ วิเศษสินธุ์
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ออกแบบปก

นายวินัย ธีระพิบูลย์วัฒนา

จัดรูปเล่ม

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณฺโณ
วัดสนธิ์ (นาสน)

พิมพ์ที่

หจก. กรีนโซน อินเตอร์ 2001
155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000
โทรศัพท์. 075-466-031, Fax : 075-446-676

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็น**ฉบับ**ที่ **12** ประจำปีพุทธศักราช 2565 บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ เนื้อหาสาระของบทความยังคงเนื้อหาสาระที่หลากหลายเช่นเคย จำนวนบทความทั้งหมด จำนวน 71 เรื่อง ซึ่งประกอบด้วย บทความวิชาการ จำนวน 4 เรื่อง และบทความวิจัย จำนวน 67 เรื่อง ปัจจุบันวารสารก้าวเข้าสู่**ปีที่ 7** ของการปรับปรุงรูปแบบและประเด็นหลักเพื่อเป็นไปตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI เพื่อรองรับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัยและนักศึกษาระดับบัณฑิต ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย(คงคาไหว), ดร.

บรรณาธิการ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บรรณาธิการ	**(ก)**
บทบรรณาธิการ	**(ฉ)**
การพัฒนานวัตกรรมสื่อดิจิทัลและแอปพลิเคชันแบบแม่นยำเพื่อการเรียนรู้และสืบค้นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐาน ในเขตท่องเที่ยวเมืองรองภาคเหนือตอนบน THE DEVELOPMENT OF DIGITAL MEDIA AND PRECISE APPLICATION FOR LEARNING AND EXPLORING THE INFORMATION OF THE RELIGIOUS TOURISM AND MEDITATION SITES IN THE SECONDARY CITIES IN THE UPPER NORTHERN THAILAND ตระกูล ชำนาญ, สงัด เชียนจันทึก, สมิตไธร อภิวัฒนอมรกุล, ชาลี ภักดี และพระมหาวีรศักดิ์ สุรเมธี	**1**
รูปแบบการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงใหม่ MODEL FOR STRENGTHENING IN AN ANTI-CORRUPTION BY ACTIVITIES AND BUDDHIST PRINCIPLES IN CHIANG MAI PROVINCE มงคลชัย สมศรี, วิเศษ เสาะพบดี, ตระกูล ชำนาญ และวิราษ ภูมาศรี	**13**
ปัจจัยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และปัจจัยการจัดการตามพันธกิจ ที่มีผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ FACTORS OF KNOWLEDGE AND UNDERSTANDING ABOUT BEING A UNIVERSITY FOR LOCAL DEVELOPMENT BEING A LEARNING ORGANIZATION AND MANAGEMENT FACTORS ACCORDING TO THE MISSION THAT AFFECTS THE ORGANIZATION OF LEARNING OF THE NORTHEASTERN RAJABHAT UNIVERSITY FOR LOCAL DEVELOPMENT มัลลิกา บุตรทองทิม, พิศมัย จารุจิตติพันธ์ และสุพิศาล ภักดีนฤนาถ	**27**

สารบัญ (ต่อ)

ผลของการสอนโดยใช้โมเดลการสร้างมโนทัศน์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ การเรียนรู้และความคงทนในการเรียนคณิตศาสตร์ของนักศึกษาวิชาเอกการประถมศึกษา 41
EFFECTS OF USING A CONCEPT ATTAINMENT INSTRUCTION MODEL ON MATHEMATICS LEARNING ACHIEVEMENT AND RETENTION OF UNDERGRADUATE STUDENTS IN ELEMENTARY EDUCATION PROGRAM
ศิริรัตน์ ปัญจศุภวงศ์

รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย ภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ในเขตกรุงเทพมหานคร 55
EARLY CHILDHOOD PRIVATE SCHOOL ADMINISTRATION MODEL FOLLOWING THE CORONAVIRUS DISEASE 2019 PANDEMIC IN BANGKOK
วรีย์นันทน์ สิริกรกาญจนา, เยาวนุช ทานาม, จิราภรณ์ พจนาอารีย์วงศ์, จิตรา ชนะกุล และสมโชติ จุลกเสตถ์

การเจริญพระพุทธมนต์ “รตนสูตร” เพื่อเยียวยาจิตใจประชาชนไทยในท่ามกลางสถานการณ์การแพร่ระบาดใหม่ของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) 71
PRAYING OF THE BUDDHIST MANTRA "RATTANA SUTRA" TO HEAL THAI PEOPLE'S MINDS AMID THE EPIDEMIC SITUATION OF THE CORONAVIRUS DISEASE 2019 (COVID-19)
กฤษฎา ฉิมพลีวัฒน์

การประเมินโครงการส่งเสริมครูทำวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนเวียงเทิง (เทิงทำนุประชา) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 84
AN EVALUATION OF PROMOTING TEACHERS’ CLASSROOM RESEARCH PROJECT IN WIENGTHOENG (THOENGTUMNUPRACHA) SCHOOL UNDER THE CHIANGRAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 4
ชูชาติ แปลงล้วน

อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงาน 101
THE EFFECTS OF TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP ON EMPLOYEE PERFORMANCE
กนกวรรณ ศรีสุนทร และทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์

สารบัญ (ต่อ)

การพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูเพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคีและครูกลุ่มอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา 118

DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY TO REINFORCE ACTIVE LEARNING CAPACITY OF TEACHER IN CHUMCHON BAN PAFAEK SAMAKKHI SCHOOL AND MAEJAI TEACHERS COMMUNITY

นิธิศ ไชยปิน

ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานโครงการพัฒนาครูภาษาไทยด้วยกระบวนการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียน 135

ADMINISTRATIVE FACTORS AFFECTING THE DEVELOPMENT OF THAI LANGUAGE TEACHER THROUGH PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY PROCESS (PLC) TO DEVELOP STUDENTS' LITERACY

นาวี อุดร และสุมาลี ศรีพุทธรินทร์

ผู้สูงอายุกับการดูแลสุขภาวะแบบองค์รวม 147

ELDERLY AND HOLISTIC HEALTH CARE

วิไลวรรณ อิศรเดช

การยอมรับแอปพลิเคชันภาครัฐของประชาชน 162

GOVERNMENT APPLICATIONS ACCEPTANCE OF CITIZEN

สันติภาพ เพิ่มมงคลทรัพย์, สุภาภรณ์ ศรีดี, กานต์ บุญศิริ และจิตราภรณ์ สุทธิวรเศรษฐ์

องค์ประกอบของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นประถมศึกษา 175

COMPETENCY FACTOR FOR ACTIVE CITIZENSHIP COMPETENCIES ENHANCING OF ELEMENATRY SCHOOL STUDENTS

ศุภชัย สมนวล, กิตติชัย สุธาสิโนบล และรุ่งทิวา แย้มรุ่ง

สารบัญ (ต่อ)

นโยบายและแนวทางการดำเนินการการสื่อสารสุขภาพด้วยสื่อสังคมออนไลน์ของสถาบันมะเร็งแห่งชาติ เกี่ยวกับโภชนาการในการป้องกันโรคมะเร็งในพนักงานสำนักงาน 187

POLICY AND OPERATIONAL GUIDELINE IN HEALTH COMMUNICATION VIA SOCIAL MEDIA BY NATIONAL CANCER INSTITUTE IN NUTRITION FOR CANCER PREVENTION AMONG OFFICE WORKERS

กมล ไชยสิทธิ์,วิทยาธร ท่อแก้ว, สุภาภรณ์ ศรีดี, และปิยะนุช จิตต์เที่ยง

รูปแบบการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิผลเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ 202

THE MODEL OF EFFECTIVE TEAM WORK DEVELOPMENT FOR INTERNAL QUALITY ASSURANCE OF SMALL ELEMENTARY SCHOOLS IN KALASIN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

พัฒนรินทร์ จันทะรัตน์, สมใจ ภูมิพันธุ์ และโกวัฒน์ เทศบุตร

นโยบายการสื่อสารเพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับ Low FODMAP เพื่อการควบคุมโรคของสมาคมนักกำหนดอาหารแห่งประเทศไทย 220

THE COMMUNICATION POLICY FOR SHARING KNOWLEDGE ON LOW FODMAP IN SYMPTOMATIC CONTROL BY THAI DIETETIC ASSOCIATION

วริทธิ์ ศรีสุขทวีรัตน์, วิทยาธร ท่อแก้ว, สุภาภรณ์ ศรีดี, และปัทมพรรณ โลมะรัตน์

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของโมเดลการวัดการรู้สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยตามแนวคิดการศึกษาอิงสถานที่ 237

CONFIRMATORY FACTOR ANALYSIS EFFICACY ABILITY MEASUREMENT MODEL OF THE ENVIRONMENTAL LITERACY OF PRESCHOOLERS MODEL APPLYING THE PLACE-BASED EDUCATION APPROACH

อาทิตยา อินยง, ฤตินันท์ สมุทร์ทัย, รัชนีกร ทองสุขดี และรัชชุกาญจน์ ทองถาวร

ห้องบริโภคยาเสพติด 252

DRUG CONSUMPTION ROOMS

ธานี วรภัทร์

สารบัญ (ต่อ)

รัฐสภาไทยกับการทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติ 267
THE THAI PARLIAMENT AND HEAD OF THE LEGISLATIVE ACT
พุทธกันต์ ทองทวี

เครื่องประดับร่วมสมัยจากวัฒนธรรมยั่งยืนในสวนภูมิใจการ์เด้น 284
THE CREATION OF CONTEMPORARY JEWELRY FROM THE PERMACULTURE IN POOMJAI GARDEN
อรอุมา วิชัยกุล

อิทธิพลของปัจจัยในการรวมกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจที่มีต่อความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรี 302
INFLUENCE OF FACTORS IN ENTERPRISE NETWORK INTEGRATION ON SUSTAINABILITY OF HEALTH TOURISM IN PRACHINBURI PROVINCE
ปรียานารถ จีรภัทรานันต์ และวุฒิชาติ สุนทรสมัย

ความสำเร็จในการทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ ตำบลป่าไร อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี 318
SUCCESS IN ORGANIC FARMING IN PA RAI SUBDISTRICT, MAE LAN DISTRICT, PATTANI PROVINCE
สุพัตรา รุ่งรัตน์, ซูลฟีกอร์ มาโซ, ยุทธนา กาเด็ม, กมลวรรณ ชนะกุล และนูรีดา มะแซ

การพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้ภาพยนตร์ใน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี 334
THE DEVELOPMENT OF ENGLISH LISTENING AND SPEAKING SKILLS THROUGH MOVIE-BASED LEARNING ACTIVITIES, OF ENGLISH-MAJORED STUDENTS IN THE FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES AT SURATTHANI RAJABHAT UNIVERSITY
กฤษมาศ พันธุ์มูสิก

ความเป็นพลวัตของรูปแบบและการใช้ประโยชน์ที่ดินภายใต้การผลิตแบบเข้มข้น: กรณีศึกษาบ้านแม่บวนเหนือ อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ 348
THE DYNAMICS OF MODEL AND LAND USE UNDER INTENSIVE PRODUCTION: A CASE STUDY OF BAN MAE BUAN NUEA, DOI TAO DISTRICT, CHIANG MAI PROVINCE
พงศธร คำใจหนัก

สารบัญ (ต่อ)

ยุทธศาสตร์ความร่วมมือในโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเมืองรองบนระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก 363
STRATEGIES TOURISM SUPPLY CHAIN COOPERATION IN SECONDARY CITIES ON THE EASTERN ECONOMIC CORRIDOR
ธงธรรม เจียงสถาพร, ธรินี มณีศรี และสรพล บูรณกูล

การพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์การเล่นแบบชี้แนะโดยใช้แนวคิดกิจวัตรการคิดร่วมกับการสอนอย่างมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้ของเด็กอนุบาล 381
DEVELOPMENT OF GUIDED PLAY LEARNING EXPERIENCES MODEL USING THINGKING ROUTINE AND INTENTIONAL TEACHING APPROACHES TO PROMOTE INQUIRY SKILLS OF KINDERGARTENERS
วรานิษฐ์ ธนชัยวรพันธ์, ยศวีร์ สายฟ้า และศศิลักษณ์ ขยันกิจ

กลยุทธ์การพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันกลุ่มบ้านขนมหนองกุ้ง อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช 397
THE STRATEGIES FOR POTENTIAL DEVELOPMENT IN ENHANCING COMPETITIVENESS OF BAN KHANOM NONG KHUNG GROUP, CHANG KLANG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE
เอื้องฟ้า เขากลม, มนทิรา สังข์ทอง, เมธาวัตร ภูธรภักดี, ศิวพร นาคอุดม และอุธรณ์ แก้วชัง

มองเมืองผ่านมรดกมุขปาฐะ: จินตภาพและการประกอบสร้างบนฐานของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เมืองเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี 415
CITY THROUGH ORAL NARRATIONS: INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE-BASED IMAGERY AND CONSTRUCTION IN WIANG SA CITY, SURAT THANI PROVINCE
เตชวัน ปัญญาวุฒิธรรม และรัชนีกร แซ่วัง

การพัฒนาระบบการให้คำปรึกษาวิชาการวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร 432
DEVELOPMENT OF STUDENT ACADEMIC ADVISING SYSTEM IN SIRINDHORN COLLEGE OF PUBLIC HEALTH
ไพบูลย์ ชาวสวนศรีเจริญ และบุญเรียง ขจรศิลป์

สารบัญ (ต่อ)

การประเมินโครงการพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทิงวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 36 451

PROJECT EVALUATION TO DEVELOP MATHEMATICAL SKILLS OF MATHAYOM 2 THOENG WITTAYAKHOM SCHOOL, SECONDARY EDUCATION AREA 36, CHIANG RAI PROVINCE

รัตติยา วงศ์วุฒิ

การพัฒนากรอบสมรรถนะวิชาชีพการพยาบาลที่จำเป็นต้องพัฒนาด้วยการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลองเสมือนจริงของนักศึกษาพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนก 466

THE DEVELOPMENT OF NURSING PROFESSIONAL COMPETENCY FRAMEWORK THAT NEED TO BE DEVELOPED WITH THE VIRTUAL SIMULATION BASED LEARNING OF NURSING STUDENTS IN NURSING FACULTY, PRABOROMMARAJCHANOK INSTITUTE

จามจุรี แซ่หลู่, อรุณรัตน์ โยธินวัฒนบำรุง, นันท์ณภัส สารมาศ, จิรกานต์ พันธ์ฤทธิ์ดำ และกนกรัตน์ จิตรา

การพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบกัลยาณมิตรร่วมคิด พาทำเพื่อพัฒนาการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดมอนเตสซอรี สำหรับครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 486

THE DEVELOPMENT OF KANLAYANAMITRA TOGETHER TO THINK AND BRING TO DO SUPERVISION MODEL FOR ENHANCING THE LEARNING EXPERIENCE MANAGEMENT IN MONTESSORI IDEA OF ELEMENTARY TEACHER UNDER CHIANGRAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

จีรวรรณ ศรีนิล

การประเมินโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียนแม่ยาววิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 504

AN EVALUATION OF MORAL SCHOOL PROJECT IN MAEYAOWITTAYA SCHOOL THE CHIANGRAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

สุรินทร์ คำโมนะ

สารบัญ (ต่อ)

การพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดฉันทศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตในยุคดิจิทัล 520

THE MODEL DEVELOPMENT OF LEARNING CENTER BASED ON CHANTA EDUCATION APPROACH TO PROMOTE LIFE SKILLS IN DIGITAL ERA

พิไลพร หวังทรัพย์ทวี, นัทธีรัตน์ พีระพันธุ์ และขวัญหญิง ศรีประเสริฐภาพ

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเข้ารับวัคซีนป้องกันโคโรนาไวรัส (Covid-19) เข็มที่ 3 ของผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี 537

THE RELATED FACTORS OF RECEIVING THE THIRD DOSE OF COVID-19 VACCINES AMONG THE ELDERLY IN SAMCHUK DISTRICT, SUPHANBURI

พิทยุตม์ คงพ่วง, พิมพ์พรรณ อำพันธ์ทอง, วัชรี เพ็ชรวงษ์ และสุนันทรา ขำนวนทอง

สภาพ ปัญหาและแนวทางพัฒนาการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม 549

SITUATIONS, PROBLEMS AND GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF ONLINE TEACHING AND LEARNING MANAGEMENT UNDER THE CORONAVIRUS 2019 PANDEMIC, THE FACULTY OF EDUCATION, NAKHON PHANOM UNIVERSITY

สุมาลี ศรีพุทธรินทร์, กัลยาณี ม่วงไทย และจารุวรรณ เขียวน้ำชุม

อิทธิพลของการจัดการองค์กรสุขภาวะและการตลาดภายในที่ส่งผลต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำของธุรกิจที่พักแรม 564

THE STUDY OF HAPPY WORKPLACE MANAGEMENT AND INTERNAL MARKETING EFFECT TO CUSTOMER INTENTION OF ACCOMODATION BUSINESS

ศักดิ์ชัย เศรษฐ์อนวัช

การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวอู่อารยธรรมทางพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม 586

THE POTENTIAL TOURIST ATTRACTION DEVELOPMENT OF COMPREHENSIVE TOURIST ATTRACTION OF THE BUDDHIST CIVILIZATION OF NAKHON PATHOM PROVINCE

ธนะชัย สามล, อัยรวี วีระพันธ์พงศ์, จินดา ธำรงอาจริยกุล และนฤมล เจริญใจ

สารบัญ (ต่อ)

การพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานสำหรับครูโรงเรียนบ้านสันโค้ง(เชียงรายจรูญราษฎร์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 601

THE PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY MODEL IN ENHANCE THE SKILLS OF PROJECT-BASED LEARNING MANAGEMENT AMONG TEACHERS IN BANSANKHONG (CHIANGRAIJAROONRAT) SCHOOL UNDER CHIANG RAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

ศิริวรรณ อรุณปรีย์

กลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม 617

STRATEGIES FOR DEVELOPING BUDDHIST TOURISM ACTIVITIES AND ROUTES DVARAVATI ERA IN NAKHON PATHOM PROVINCE

กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์ และนภารัตน์ กิตติรัตนมงคล

การพัฒนาโรงเรียนสุขภาวะกรณีศึกษาโรงเรียนบ้านโนนสังข์ศรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มุกดาหาร 634

DEVELOMENT OF THE HEALTH SCHOOL A CASE STUDY OF NON SANGSRI IN THE MUKDAHAN PRIMARY EDUCATIONL SERVICE AREA OFFICE

ไพฑูรย์ พวงยอด

รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ตามรอยเกจิอาจารย์ จังหวัดนครปฐม 652

MANAGEMENT MODEL OF BUDDHIST OF THAI CULTURAL TOURISM BY PATH OF THE HIGHLY REVERED MONKS IN NAKHON PATHOM PROVINCE

พระมหาอรุณ ปัญญารุโณ และเกษฎา ผาทอง

ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ในเมืองกีฬาจังหวัดอุดรธานี 670

STRATEGIES TO PROMOTE EXERCISE ACCORDING TO A NEW NORMAL IN SPORTS CITY UDON THANI PROVINCE

ไพวัน เพลิดพราว, กฤตติกา แสนโภชน์ และธนกฤต ทุริสุทธิ์

สารบัญ (ต่อ)

นวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรมแดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม 684

A INNOVATION TO COMMUNICATE IDENTITY AND LEGENDS OF CRADLE CIVILIZATION CITY ATTRACTIONS THE LAND OF BUDDHISM, COMPREHENSIVE NAKHON PATHOM PROVINCE

พระมงคลธรรมวิธาน และเกศินี ประทุมสุวรรณ

การมีส่วนร่วมในชุมชนและการใช้สื่อสังคมออนไลน์มีผลต่อรูปแบบความสุขของผู้สูงอายุ ในยุค 4.0 ตำบลวังหว้า อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี 698

COMMUNITY INVOLVEMENT AND USE OF SOCIAL MEDIA AFFECTING HAPPY PATTERN OF THE ELDERLY IN THE 4.0 ERA, WANG WA SUBDISTRICT, SRI PRACHAN DISTRICT SUPHANBURI PROVINCE

สุนันทรา ขำนวนทอง, พิทยุตม์ คงพ่วง, พิมพ์พรรณ อำพันธ์ทอง และวัชรี เพ็ชรวงษ์

การพัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรมแดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม 714

A DEVELOPING AND ADDING VALUE OF TOURISM PRODUCTS IN CRADLE CIVILIZATION CITY LAND OF BUDDHISM NAKHON PATHOM PROVINCE

พระครูธรรมคุต (สุทธิพจน์ สัพโส) และพระครูปลัดสุวัฑฒนพรหมจริยคุณ (ณัฐพงศ์ คำมาก)

การวิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการเขียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก 732

AN ANALYSIS OF ENGLISH WRITING ERRORS OF STUDENTS AT RAJAMANGALA UNIVERSITY OF TECHNOLONGY TAWAN – OK

วรินทร แดนดี

การสนับสนุนตราสินค้าสำหรับธุรกิจอาหารบนสื่อสังคมออนไลน์ในประเทศไทย 747

BRAND ADVOCACY FOR FOOD BUSINESS ON SOCIAL MEDIA IN THAILAND

คัจฉนันท์ เลิศพงษ์ศิลป์ และวิไลลักษณา สร้อยคีรี

การสังเคราะห์งานวิจัยความเชื่อตามแนวคิดตะวันออกและตะวันตกที่มีต่อเรื่องฟันของคนไทย 766

RESEARCH SYNTHESIS ON THAI BELIEFS ABOUT THE TEETH FOLLOWING THE EASTERN AND WESTERN CONCEPTS

พิชคุณ อรรถเวชาสกุล และมนตรี วิวาห์สุข

สารบัญ (ต่อ)

การพัฒนากรอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา ระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 789

DEVELOPMENT OF COMPETENCY FRAMEWORK OF ENGLISH LANGUAGE TEACHING FOR TEACHERS WITHOUT DEGREE CORRESPONDENT TO THE TEACHING SUBJECT IN PRIMARY SCHOOL LEVEL UNDER PRIMARY EDUCATION SERVICE

ศศิธร คล้อยแสงอาทิตย์, ดนุลดา จามจุรี, ขนิษฐา สาลีหมัด และวิไลวรรณ วงศ์จินดา

การพัฒนาโปรแกรมการทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเพื่อป้องกันการกระทำซ้ำ 803

DEVELOPMENT OF PROGRAMS FOR DOMESTIC VIOLENCE OFFENDER TO PREVENT REPETITIVE ACTION

มาดี ลิ่มสกุล และสุกิจ อยู่ในธรรม

ชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร: การประยุกต์ใช้ในการสวดพระมาลัย จังหวัดสุราษฎร์ธานี 819

ETHNOGRAPHY OF COMMUNICATION: IMPLICATION FOR CHANTING THE PHRA MALIA, SURATTHANI PROVINCE

สุวิมล เวชวิโรจน์, ณฐ อังศุวิริยะ และจตุพร เพชรบูรณ์

รูปแบบความสำเร็จในการบริหารจัดการวงดนตรีลูกทุ่งไทย 832

SUCCESSFUL STYLES OF MANAGING THAI COUNTRY MUSIC BANDS

ประเทืองวิทย์ โชติสุริยา และพิชญะ อุทัยรัตน์

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์สในภาคธุรกิจ สำหรับวิสาหกิจเริ่มต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร 849

FACTORS EFFECTING FOR INTENTION TO USE THE OPENSOURCE SOFTWARE IN BUSINESSES FOR STARTUP: BANGKOK AREA

ชาญชัย อรรคผาติ และนพดล พันธุ์พานิช

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ผลงาน 865

THE DEVELOPMENT OF ENGLISH LEARNING ACHIEVEMENT USING TASK-BASED LEARNING

รสนา มรรษทวี

สารบัญ (ต่อ)

การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คุ้งบางกะเจ้า จังหวัดสมุทรปราการ 877

THE COMMUNICATION FOR PARTICIPATION IN THE CONSERVATION OF NATURAL RESOURCES AND THE ENVIRONMENT OF KHUNG BANG KACHAO COMMUNITY SAMUT PRAKAN PROVINCE

ภวิษย์กันฐพร มงคลชาติ, สุภาภรณ์ ศรีดี, หฤทัย ปัญญาวุธตระกูล และจิตราภรณ์ สุทธิวรเศรษฐ์

การพัฒนานิยามสมาร์ทฟาร์มเมอร์ข้าวอินทรีย์ภายใต้บริบทสมรรถนะเพื่อรองรับการพัฒนาการเกษตรอินทรีย์สมัยใหม่ 894

ORGANIC RICE SMART FARMER IN COMPETENCY PERSPECTIVE FOR MODERN ORGANIC AGRICULTURE DEVELOPMENT

ธีรารัตน์ รัตนวิสุทธิ์อมร, ปิยวรรณ สิริประเสริฐศิลป์, ประภัสสร วรรณสถิต และชัยวัฒน์ ใบไม้

ปัจจัยเชิงสาเหตุของความสัมพันธ์ของพันธมิตรและโซ่อุปทานที่ส่งผลต่อการจัดการสมรรถนะโซ่อุปทานและระดับวุฒิภาวะการบริการลูกค้าธุรกิจการผลิตเครื่องปรับอากาศ 909

CAUSAL FACTORS OF THE PARTNER AND SUPPLY CHAIN RELATIONSHIP AFFECTING SUPPLY CHAIN PERFORMANCE MANAGEMENT AND CUSTOMER SERVICE MATURITY LEVEL IN THE AIR CONDITIONING MANUFACTURING BUSINESS

สุขสกล วลัญตะกุล

แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกด้วยเทคนิคการเคลือบสารคงรูปและการตกแต่งกลิ่นของกลุ่มอาชีพสหกรณ์ศิลปะประดิษฐ์ จังหวัดนนทบุรี 927

GUIDELINES FOR BATIK PRODUCT DEVELOPMENT APPLYING COATING AND FRAGRANCE DECORATION TECHNIQUES FOR NONTHABURI PROVINCE ARTS AND CRAFTS COOPERATIVE GROUP

รุ่งฤทัย รำพึงจิต และนิอร ดาวเจริญพร

แนวทางการยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 940

GUIDELINE FOR ENHANCING THE POTENTIAL OF HEALTH TOURISM IN BAN KUM, BANG BAN DISTRICT, PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

เบญจรงค์ พื้นสะอาด, จิตราภรณ์ เถรวัตร, ฐาปกรณ์ ทองคำนุช และสมพงษ์ เกษานุช

สารบัญ (ต่อ)

รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 954

THE MODEL OF DEVELOPMENT FOR INFORMATION SEARCHING COMPETENCE IN SECONDARY SCHOOL STUDENT

ปะราลี โมระกรานต์

อนุภาคเหนือธรรมชาติในรายการช่องส่องผีที่นำเสนอผ่านเว็บไซต์ยูทูบ พ.ศ. 2562-2563 971

SUPERNATURAL MOTIFS IN THE REAL GHOSTS; A SHOW AIRED ON YOUTUBE DURING 2019-2020

โยธิน ช่างฉลาด และอุมารินทร์ ตุลารักษ์

การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะการสร้างการรับรู้ตราสินค้าต่อผู้บริโภคด้วยสื่อโซเชียลมีเดียของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดย่อมในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 982

THE DEVELOPMENT OF A COMPETENCY BASED TO CREATE BRAND AWARENESS ON CONSUMER THROUGH SOCIAL MEDIA FOR SMALL BUSINESS ENTREPRENEURS IN HUA-HIN DISTRICT PRACHUAP KHIRIKHAN PROVINCE

ภาสกร ศรีสุวรรณ

ปัจจัยด้านคุณภาพการให้บริการที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการให้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุกของบริษัท วิวเทค เอเชีย จำกัด 999

SERVICE QUALITY FACTORS AFFECTING CUSTOMER SATISFACTION OF TRUCKING SERVICES OF VUTEQ ASIA CO., LTD

ทวน สังข์ทอง และชิณโสณ์ วิสิฐนิธิกิจา

การถอดบทเรียนโครงการรณรงค์เพื่อป้องกัน Gen Z สู่นักสูบหน้าใหม่ 1015

DISCUSSING THE CAMPAIGN TO PREVENT GEN Z FORM TO SMOKERS

นภดล พิมสาร, พนิดา จงสุขสมสกุล และเกรียงไกร สัจจะหฤทัย

กลยุทธ์การพัฒนาเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ จังหวัดตาก 1027

A DEVELOPMENT STRATEGY OF DISTRICT HEARTH SYSTEM, TAK PROVINCE

ปราโมชย์ เลิศขามป้อม

สารบัญ (ต่อ)

การพัฒนากรอบสมรรถนะการประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครูผู้สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 1046

DEVELOPMENT OF CLASSROOM ASSESSMENT COMPETENCY FRAMEWORK OF TEACHERS IN BASIC EDUCATION LEVEL

ถิรายุ อินทร์แปลง, กมลวรรณ ตังธนกานนท์ และศิริชัย กาญจนวาสี

การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในด้านบริหารจัดการผลิต และการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี 1063

THE USE OF INFORMATION TECHNOLOGY IN PRODUCTION MANAGEMENT AND ACCOUNTING OF COMMUNITY ENTERPRISES IN PHETCHABURI PROVINCE

ชาญชัย อรรคผาติ

รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน โรงเรียนบ้านป่าแหย่ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 1076

A MANAGEMENT MODEL IN ENHANCE TEACHER DEVELOPMENT IN PROJECT-BASED LEARNING MANAGEMENT FOR BANPAYAENG SCHOOL UNDER THE CHIANG RAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

ปวีณ์รัตน์ อนุภาพ

ความสัมพันธ์ระหว่างทรัพยากรทางธุรกิจ กลยุทธ์สร้างความได้เปรียบในการแข่งขันและการดำเนินงานตามโมเดลเศรษฐกิจบีซีจีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเชียงราย 1091

THE RELATIONSHIP BETWEEN BUSINESS RESOURCES, COMPETITIVE ADVANTAGE STRATEGIES AND IMPLEMENTATION OF THE BCG ECONOMIC MODEL OF COMMUNITY ENTERPRISES IN CHIANG RAI PROVINCE

กษิดิศ ใจผาวัง

รูปแบบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตภาคเหนือ 1107

THE ADMINISTRATIVE MODEL OF EDUCATIONAL SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY LEARNING CENTER IN SECONDARY SCHOOL IN NORTHERN THAILAND

วรวัติ กิติวงค์, วิทยา จันทร์ศิลา และสถิรพร เชาวน์ชัย

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน 1121

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 1-12

บทความวิจัย

การพัฒนานวัตกรรมสื่อดิจิทัลและแอปพลิเคชันแบบแม่นยำเพื่อการเรียนรู้และสืบค้นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐานในเขตท่องเที่ยวเมืองรองภาคเหนือตอนบน*

THE DEVELOPMENT OF DIGITAL MEDIA AND PRECISE APPLICATION FOR LEARNING AND EXPLORING THE INFORMATION OF THE RELIGIOUS TOURISM AND MEDITATION SITES IN THE SECONDARY CITIES IN THE UPPER NORTHERN THAILAND

ตระกูล ชำนาญ[1], สงัด เชียนจันทึก[1], สมิตไธร อภิวัฒนอมรกุล[1], ชาลี ภักดี[1], พระมหาวีรศักดิ์ สุรเมธี[1]
Trakoon Chamnan[1], Sangad Chienjuntuk[1], Smitthai Aphiwatamonkul[1], Chalee pakdee[1], Phramaha Weerasak Suramedhi[1]
[1]คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา เชียงใหม่
[1]Faculty of Education Mahamakut Buddhist University Lanna Campus, Chiang Mai, Thailand
[1]Corresponding author E-mail: dtk.chamnan@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สำรวจและรวบรวมข้อมูลสารสนเทศของแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐาน 2) สร้างและพัฒนานวัตกรรมสื่อดิจิทัลและแอปพลิเคชันแบบแม่นยำสำหรับการเรียนรู้และสืบค้นแหล่งท่องเที่ยวเมืองรองภาคเหนือตอนบน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นพระสงฆ์ ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้สูงอายุ เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลแบบอรรถาธิบายและพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลการรวบรวมข้อมูลสารสนเทศของแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐานเมืองรองภาคเหนือตอนบน มีลักษณะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัตถุธรรม แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวเชิงปัญญาธรรม และแหล่งท่องเที่ยวเชิงปฏิบัติธรรม สิ่งสำคัญภายในวัดส่วนใหญ่ ประกอบด้วยพระอุโบสถ พระ

* Received 19 October 2022; Revised 9 December 2022; Accepted 21 December 2022

วิหาร พระเจดีย์ หอศิลป์หรือพิพิธภัณฑ์ พระประธาน องค์พระธาตุ พระเจ้าทันใจ หอระฆัง รอยพระพุทธบาทจำลอง ซุ้มประตู จิตรกรรมฝาผนังและจุดชมวิว ส่วนอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ที่โดดเด่น ได้แก่ สถาปัตยกรรม ประติมากรรมและจิตรกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยมีการประยุกต์ผสมผสานพุทธศิลปะทางล้านนากับพม่า รวมทั้งศิลปะไทใหญ่กับไทลื้อ สอดแทรกคติธรรมและความเชื่อความศรัทธาทางพระพุทธศาสนาลงไปในการก่อสร้าง ซึ่งล้วนแล้วแต่สะท้อนถึงความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาในอดีตได้เป็นอย่างดี 2) การสร้างและพัฒนานวัตกรรมสื่อดิจิทัลของแหล่งท่องเที่ยวเมืองรองภาคเหนือตอนบน ได้แก่ อีบุ๊ค และวีดีโออออนไลน์ โดยนำเสนอสื่อสารแก่นักท่องเที่ยวผ่านทางยูทูบช่อง Buddhist Tourism, Google Sites และเว็บ anyflip ส่วน แอปพลิเคชันแบบแม่นยำสำหรับการเรียนรู้และสืบค้นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐาน สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้ใช้งานด้านการท่องเที่ยวได้ โดยนำเสนอบนสมาร์ทโฟนและอุปกรณ์แท็บเล็ต

คำสำคัญ: นวัตกรรมสื่อดิจิทัล, แอปพลิเคชันแบบแม่นยำ, แหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐาน, เมืองรองภาคเหนือตอนบน

Abstract

The objectives of this research were to 1) explore and collect information about tourist attractions in religious and meditation retreats, and 2) develop innovative digital media and precise applications for learning and exploring tourist attractions at the secondary cities in the upper northern. The research design was a qualitative research. The sampling group included general tourist and the target groups who are selectively scholar monks, qualified local experts and elderlys. The data collections tools were in-depth interviews and group discussions. The research had presented by expository and descriptive method. Therefore, the results of the research revealed that 1) religious and meditation retreats tourist attractions in the upper northern part of the secondary city tourism area were consisted of a tourist attraction, cultural attraction, intellectual tourist attraction and tourist meditation retreats. Most of the important things inside the temples were an ubosot, a viharn, a chedi (the Buddha’s relic), an art gallery or a museum, the principal Buddha image, Phra That (Stupa), Phra Chao Thanjai, a bell tower, a replica of the Buddha's footprint, a doorway, murals or wall paintings and viewpoints of the temple. The distinctive identities were the temple’s architecture, Buddhist sculptures and paintings with the application of a blend of Buddhist art in Lanna and Burmese including Tai Yai and Tai Lue arts.

Those identities were incorporating Buddhist ethics and beliefs which reflect the prosperity of Buddhism in the past as well, then 2) to develop innovative digital media of tourist attractions at the secondary cities in the upper northern, comprise e-books and online videos. The innovative digital media of tourist attractions communicated to tourists via Buddhist Tourism, YouTube channel, Google Sites and AnyFlip website. The particular application for learning and discovering tourist attractions met the needs of tourism users which presented on smartphones and tablet devices.

Keywords: Digital Media Innovation, Accurate Application, Religious and Meditation Tourist Attractions, The Secondary Cities in The Upper Northern

บทนำ

สภาพปัจจุบันสังคมเครือข่ายทางเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทในทุกเรื่องของการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “สังคมออนไลน์” เข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันของคนทุกกลุ่มวัย ทั้งวัยเด็ก วัยรุ่น วัยทำงาน ไม่เว้นแม้แต่วัยชราหรือกลุ่มผู้สูงอายุก็สามารถเข้าถึงสังคมออนไลน์เหล่านี้ได้เช่นกัน ซึ่งจะช่วยเปิดโลกกว้างให้กับผู้สูงอายุได้ ไม่ว่าจะอยากทราบเรื่องใดสนใจเรื่องใด ก็สามารถหาข้อมูลได้ในทันที ทำให้ผู้สูงอายุพึ่งพาตัวเองได้ ไม่เหงา ได้พูดคุยกับลูกหลานที่อยู่ห่างไกลกัน หรือแม้กระทั่งได้พบปะกับเพื่อนใหม่ในวัยเดียวกัน ทำให้สามารถใช้ชีวิตอย่างคุ้มค่า มีชีวิตที่ง่ายขึ้น และมีความสุขอีกครั้ง นวัตกรรมสื่อสังคมออนไลน์รูปแบบต่าง ๆ จึงมีความจำเป็นเพื่อนำมาใช้เป็นเครื่องมือพัฒนาสุขภาวะสำหรับผู้สูงอายุ (สุทธยา สมสุข, 2563) สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งสร้างนวัตกรรมด้านสุขภาพเพื่อผู้สูงอายุ (Health Care Innovation for Older Persons) ในการยกระดับพัฒนาคุณภาพชีวิตสู่ไทยแลนด์ 4.0 ตามโครงการ “ผู้สูงอายุไทย ก้าวไกลไทยแลนด์ 4.0 : สูงวัย สูงคุณค่า สานภูมิปัญญา สู่ลูกหลานไทย” เพื่อนำนวัตกรรมในสาขาต่าง ๆ มาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการดำเนินชีวิตผู้สูงอายุใน 5 มิติ ทั้งมิติด้านสังคม เศรษฐกิจ สุขภาพ สภาพแวดล้อม และเทคโนโลยีและนวัตกรรม และสร้างความตระหนักให้สังคมเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุ (สำนักส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพจิต, 2560)

ทั้งนี้ จากสถิติการสำรวจการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตในแต่ละกลุ่มอายุ พบว่ากลุ่มผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 50 - 59 ปีมีจำนวนเพิ่มขึ้นจำนวน ร้อยละ 7 ในปี พ.ศ. 2556 เป็นร้อยละ 11 และ 12 ในปี พ.ศ. 2557 และ 2558 ตามลำดับ สำหรับผู้ใช้ที่มีอายุมากกว่า 60 ปีมีจำนวนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 1 ในปี พ.ศ. 2556 เป็นร้อยละ 2.6 และ 3 ในปี พ.ศ. 2557 และ 2558 ตามลำดับ โดยกลุ่มผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป มีการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตเพื่อความบันเทิงและการท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ มากที่สุด (สำนักงาน

สถิติแห่งชาติ, 2561) แสดงให้เห็นว่า ผู้สูงอายุมีพฤติกรรมเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีและสื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะใช้เวลาเดินทางไปท่องเที่ยวในวัดและศาสนสถาน เพื่อการเรียนรู้ปฏิบัติธรรม และการพักผ่อนหย่อนใจกับความงดงามทางศาสนา หรือผู้สูงอายุบางกลุ่มเริ่มเข้าถึงและสามารถใช้งานเทคโนโลยีได้จะใช้แอปพลิเคชันบนสมาร์ตโฟนเพื่อการติดต่อสื่อสารและการค้นหาข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้อย่างมากมาย

รูปแบบของสื่อดิจิทัลและแอปพลิเคชันจึงมีลักษณะเป็นระบบโปรแกรมสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งสามารถอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ ให้แก่ผู้ใช้งานบนสมาร์ตโฟนหรือแท็บเล็ต สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้งานประเภทต่าง ๆ ทั้งในด้านการสื่อสาร ด้านความบันเทิง และการท่องเที่ยว แต่สื่อดิจิทัลและแอปพลิเคชันที่มีความเหมาะสมกับการใช้งานสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับองค์ความรู้ เนื้อหา รูปแบบ กิจกรรม เอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐานในประเทศไทยยังมีค่อนข้างจำกัดและไม่สอดคล้องกับสภาพวัยของผู้สูงอายุ (วิทยาลัยการจัดการ, 2561) เช่นเดียวกับข้อมูลสารสนเทศออนไลน์เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐานในเขตภาคเหนือตอนบน (เชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง ลำพูน แม่ฮ่องสอน น่าน แพร่ พะเยา) พบว่า ยังไม่มีการจัดระบบข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ที่ชัดเจน และยังไม่มีการพัฒนาเพื่อจัดทำเป็นสื่อดิจิทัลและแอบพลิเคชันสำหรับการเรียนรู้และการสืบค้นให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความต้องการข้อมูลด้านการท่องเที่ยว เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจเลือกแหล่งท่องเที่ยวอย่างรวดเร็ว ในขณะที่แหล่งข้อมูลและแอปพลิเคชันเกี่ยวกับแหล่งทองเที่ยวนั้นยังคงมีน้อย และขาดการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาและปรับปรุงการให้บริการนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะข้อมูลทางการท่องเที่ยวระบบดิจิทัลซึ่งยังกระจัดกระจายอยู่ตามแหล่งท่องเที่ยวทั่วไปไม่เป็นปัจจุบัน และมีเนื้อหาที่จำกัดไม่สามารถใช้เป็นข้อมูลเพื่อการตัดสินใจเพื่อการท่องเที่ยวได้ (จุฑาพร บุญคีรีรัฐ, 2563) ทั้งนี้นวัตกรรมสื่อดิจิทัลสำหรับผู้สูงอายุควรมีรูปแบบและองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐานที่น่าสนใจและทันสมัย มีการนำเสนอทั้งข้อความ ภาพ และเสียงที่เหมาะสม แต่การออกแบบแอปพลิเคชันส่วนใหญ่จะเน้นไปที่ปัจจัยทางด้านร่างกายของผู้สูงอายุเกือบทั้งหมด และมองข้ามปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการใช้งานของผู้สูงอายุ ซึ่งการพัฒนาและออกแบบแอปพลิเคชันโดยไม่คำนึงถึงการใช้งานของกลุ่มผู้สูงอายุจะทำให้เป็นปัญหาต่อการใช้งานของบุคคลกลุ่มนี้ (Chansiriwat, T. et al. , 2016)

ดังนั้น คณะผู้วิจัยเห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนานวัตกรรมสื่อดิจิทัลและแอปพลิเคชันแบบแม่นยำเพื่อการเรียนรู้และสืบค้นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐานในเขตท่องเที่ยวเมืองรองภาคเหนือตอนบน จึงได้จัดทำข้อมูลดิจิทัลด้านการท่องเที่ยวให้ครบถ้วนถูกต้อง เป็นปัจจุบัน โดยมีการบูรณาการข้อมูลด้านการท่องเที่ยวจากหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อ

ยกระดับประสบการณ์นักท่องเที่ยวตลอดการเดินทาง ตั้งแต่การบอกเส้นทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ จนถึงการแนะนำกิจกรรมและสิ่งที่น่าสนใจในบริเวณใกล้เคียงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจและรวบรวมข้อมูลสารสนเทศของแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐานในเขตท่องเที่ยวเมืองรองภาคเหนือตอนบน

2. เพื่อสร้างและพัฒนานวัตกรรมสื่อดิจิทัลและแอปพลิเคชันแบบแม่นยำเพื่อการเรียนรู้และสืบค้นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐานในเขตท่องเที่ยวเมืองรองภาคเหนือตอนบน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการศึกษาเอกสาร การลงพื้นที่ภาคสนาม การสัมภาษณ์แบบมีส่วนร่วม การลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึก และประชุมกลุ่มสนทนา โดยมีขั้นตอนการวิจัยดังนี้

2. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นพระสงฆ์ ปราชญ์ชาวบ้านและผู้สูงอายุ ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเมืองรอง 7 จังหวัด ๆ ละ 10 วัด เลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง โดยคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลสำคัญจะเน้นเฉพาะผู้เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐาน จำนวน 70 รูป/คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ใช้แบบสำรวจข้อมูลของวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยเป็นการสำรวจเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น เช่น บริบทพื้นที่และสภาพแวดล้อมทั่วไป เอกลักษณ์ที่โดดเด่น อัตลักษณ์ที่สำคัญ เป็นต้น และใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) สำหรับพระสงฆ์ ปราชญ์ชาวบ้านและผู้สูงอายุในชุมชน โดยประเด็นที่สัมภาษณ์จะเกี่ยวกับข้อมูลสำคัญของวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐาน ส่วนการตรวจสอบเครื่องมือ ใช้วิธีตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (face validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ปรับปรุงตามความเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อนำไปเก็บข้อมูลต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยมีขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) ผู้วิจัยได้ขอจริยธรรมวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หมายเลขข้อเสนอการวิจัย ว 115/2564 และได้ทำหนังสือขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูล ไปยังวัดที่เป็นพื้นที่เป้าหมายในเขตภาคเหนือตอนบน โดยมีการอธิบายรายละเอียดโครงการวิจัย ชี้แจง วัตถุประสงค์ 2) ผู้วิจัยและคณะลงพื้นที่สำรวจเพื่อประเมินข้อมูลสารสนเทศของวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนา

กรรมฐานไป และไปพบกลุ่มตัวอย่าง พร้อมกับสุ่มกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 3) ผู้วิจัยอธิบายรายละเอียดโครงการวิจัย ชี้แจงวัตถุประสงค์ เปิดโอกาส ให้ซักถามข้อสงสัย และให้เวลาในการตัดสินใจกับกลุ่มตัวอย่าง 4) ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่ม โดยการนัดพบประชุม และทำการเก็บข้อมูล ด้วยการบันทึกเสียงและการจดบันทึกข้อมูล 5) ตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วน ก่อนนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อสร้างนวัตกรรมสื่อดิจิทัลและแอปพลิเคชันการท่องเที่ยวและประเมินผลการใช้

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนาในเนื้อหาสาระ (Content Analysis) นำมาวิเคราะห์เนื้อหาที่มีความสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และการวิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็น จัดประเภท/กลุ่มข้อมูลเพื่อให้ได้ชุดข้อมูลที่สามารถเสนอเป็นข้อเท็จจริง และใช้ประกอบการวิเคราะห์อภิปราย ซึ่งมีการให้เหตุผลเชิงตรรกะ นำเสนอ ผลการศึกษาแบบพรรณนา เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. ผลการสำรวจและรวบรวมข้อมูลสารสนเทศของแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐานในเขตท่องเที่ยวเมืองรองภาคเหนือตอนบน จะมีลักษณะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัตถุธรรม แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวเชิงปัญญาธรรม และแหล่งท่องเที่ยวเชิงปฏิบัติธรรม ทั้งนี้สิ่งสำคัญภายในวัดส่วนใหญ่จะประกอบด้วยพระอุโบสถ พระวิหาร พระเจดีย์ หอศิลป์หรือพิพิธภัณฑ์ พระประธาน องค์พระธาตุ พระเจ้าทันใจ หอระฆัง รอยพระพุทธบาทจำลอง ซุ้มประตู จิตรกรรมฝาผนังและจุดชมวิวของวัด ส่วนอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของวัดจะเป็นสถาปัตยกรรม ประติมากรรมและจิตรกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยมีการประยุกต์ผสมผสานพุทธศิลปะทางล้านนากับพม่า รวมทั้งศิลปะไทใหญ่กับไทลื้อ สอดแทรกคติธรรมและความเชื่อความศรัทธาทางพระพุทธศาสนาลงไปในการก่อสร้าง ซึ่งล้วนแล้วแต่สะท้อนถึงความเจริญรุ่งเรืองของพุทธศาสนาในอดีตเป็นอย่างดี

2. การสร้างและพัฒนานวัตกรรมสื่อดิจิทัลและแอปพลิเคชันแบบแม่นยำเพื่อการเรียนรู้และสืบค้นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐานในเขตท่องเที่ยวเมืองรองภาคเหนือตอนบน ประกอบด้วยสื่อยูทูบ (YouTube) ช่อง Buddhist Tourism สื่ออีบุ๊ค (E-book) Google Sites, เว็บ anyflip เกี่ยวกับข้อมูลสารสนเทศของแหล่งท่องเที่ยว สื่อวีดีโอออนไลน์ (VDO Online) และสื่อเว็บไซต์ (Website) ของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐาน การพัฒนาแอปพลิเคชันทำให้ได้แอปพลิเคชันแบบแม่นยำเพื่อการเรียนรู้และสืบค้นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐานในเขตท่องเที่ยวเมืองรองภาคเหนือตอนบน สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้ใช้งานด้านการท่องเที่ยวได้อย่างรวดเร็ว โดย

นำเสนอบนสมาร์ทโฟนและอุปกรณ์แท็บเล็ต แอปพลิเคชันจึงเป็นโปรแกรมที่อำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ ที่ออกแบบมาสำหรับ Mobile (โมบาย) Tablet (แท็บเล็ต) หรืออุปกรณ์เคลื่อนที่ ซึ่งในแต่ละระบบปฏิบัติการจะมีผู้พัฒนาแอปพลิเคชันขึ้นมามากมายเพื่อให้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้งาน ส่วนนวัตกรรมสื่อดิจิทัลจัดเป็นนวัตกรรมสื่อสิ่งประดิษฐ์ที่สร้างขึ้นมาทดแทนสิ่งที่มีอยู่เดิม เพื่อให้เอื้อต่อประโยชน์การใช้สอยที่มากกว่าเดิม เมื่อนำนวัตกรรมมาใช้จะช่วยให้การทำงานนั้นได้ผลดี มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงกว่าเดิม ทั้งยังช่วยประหยัดเวลาและแรงงานได้ด้วย การสร้างและพัฒนานวัตกรรมสื่อดิจิทัลในครั้งนี้ จึงเป็นนวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้และสืบค้นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐานในเขตท่องเที่ยวเมืองรองภาคเหนือตอนบน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผล ได้ว่า

1. จากผลการสำรวจและรวบรวมข้อมูลสารสนเทศของแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐานในเขตท่องเที่ยวเมืองรองภาคเหนือตอนบน ส่วนใหญ่จะมีลักษณะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัตถุธรรม ได้แก่ สถาปัตยกรรม ประติมากรรม และจิตรกรรมทางพระพุทธศาสนา แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ การท่องเที่ยวตามเทศกาล ประเพณีวัฒนธรรมชุมชม และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา แหล่งท่องเที่ยวเชิงปัญญาธรรม ได้แก่ การท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาสำหรับนำไปประพฤติปฏิบัติ และแหล่งท่องเที่ยวเชิงปฏิบัติธรรม ได้แก่ การเดินทางมาวัดเพื่อการฝึกสมาธิ การเดินจงกรม การฟังธรรม เป็นต้น ทั้งนี้ เนื่องจากเขตภาคเหนือตอบบนคืออาณาจักรล้านนาที่มีความเจริญรุ่งเรืองในอดีต จึงทำให้มีวัฒนธรรมและประเพณีเป็นของตนเองสืบต่อมาอย่างยาวนาน มีพุทธสถาน โบราณสถานต่าง ๆ ในเขตวัดวาอารามของชาวล้านนา เช่น โบสถ์ วิหาร เจดีย์ ซึ่งศาสนสถานเหล่านี้ยังดำรงไว้ซึ่งความสำคัญต่อพุทธศาสนิกชนชาวล้านนา เพื่อใช้ประกอบพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนาและความเชื่อท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน นอกจากนี้ล้านนายังมีประเพณีท้องถิ่นทางด้านพุทธศาสนา อาทิ พิธีกรรมห่มผ้ากาสาวพัสตร์ให้แก่องค์ศาสนสถาน เช่น อุโบสถ องค์เจดีย์ และพระพุทธรูปที่สำคัญเพื่อถวายความศรัทธาและเป็นพุทธบูชาตามจารีตของชาวเหนือ ส่งผลทำให้การท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐานในเขตภาคเหนือตอนบน มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ทางด้านประวัติศาสตร์วัฒนธรรมและประเพณี กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา การไปไหว้พระตามคติความเชื่อเรื่องพระธาตุประจำปีเกิดในจังหวัดต่าง ๆ ซึ่งล้วนแล้วแต่มีความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนากับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของสุกัลยา โหราเรือง พบว่าลักษณะการท่องเที่ยวเชิงพุทธในล้านนา มี 4 กิจกรรมคือ 1) ด้านประวัติศาสตร์ เพื่อศึกษาพระพุทธศาสนาในล้านนา 2) ด้านความเชื่อและศรัทธาเพื่อศึกษาหลักธรรมทางพุทธศาสนา 3)

ด้านศิลปวัฒนธรรมและพุทธศิลปกรรมท้องถิ่น 4) ด้านการบูรณาการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและนันทนาการ (สุกัลยา โหราเรือง, 2563) เช่นเดียวกับงานวิจัยของภัชรบถ ฤทธิ์เต็ม พบว่า อัตลักษณ์การท่องเที่ยววัดในภาคเหนือสามารถสะท้อนให้เห็นได้จากความเชื่อศรัทธาในพระพุทธ ศาสนาอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความศรัทธาในพระบรมสารีริกธาตุที่บรรจุในพระเจดีย์และความเชื่อศรัทธาในรอยพระบาท ทำให้มีการเดินทางท่องเที่ยวไปนมัสการพระพุทธบาทและพระธาตุที่สำคัญ ๆ อยู่เสมอ (ภัชรบถ ฤทธิ์เต็ม, 2558)

2. การสร้างและพัฒนานวัตกรรมสื่อดิจิทัลและแอปพลิเคชันแบบแม่นยำเพื่อการเรียนรู้และสืบค้นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐานในเขตท่องเที่ยวเมืองรองภาคเหนือตอนบน การพัฒนานวัตกรรมสื่อดิจิทัลและแอปพลิเคชัน จากการศึกษาพบว่า นวัตกรรมสื่อดิจิทัล (Digital Media) เป็นการสร้างฐานข้อมูลสารสนเทศระบบดิจิทัล (digital museum) และสร้างสื่อที่มีการนำเอาข้อความ ภาพนิ่ง กราฟิก ภาพ เคลื่อนไหว เสียงและวีดีโอ มาจัดรูปแบบโดยอาศัยเทคโนโลยีความเจริญก้าวหน้าทางด้านคอมพิวเตอร์สื่อสารทางออนไลน์ หรือตัวกลางที่ถูกสร้างขึ้นมาจัดการตามกระบวนการและวิธีการผลิต โดยนำมาเชื่อมโยงกันเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการใช้งานเพื่อการเรียนรู้และสืบค้นแหล่งท่องเที่ยววัดในเขตภาคเหนือตอนบน ทั้งนี้ความเป็นดิจิทัล (Digitalization) ของแหล่งข้อมูลสารสนเทศการท่องเที่ยวจะมีการทำงานที่หลากหลาย รวดเร็วและแม่นยำ ซึ่งสื่อสังคมออนไลน์มีการประมวลผลที่รวดเร็วและไร้พรมแดน ไม่ว่านักท่องเที่ยวจะอยู่ที่ใดของโลกก็สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว โดยผ่านเว็บไซต์ (Website) ที่ทำหน้าที่ของสื่อกระจายข้อมูลเข้าไปสู่ผู้ใช้บริการที่เป็นนักท่องเที่ยว ซึ่งมีความต้องการที่หลากหลายและแตกต่างกันมากยิ่งขึ้น รวมทั้งสามารถดัดแปลงหรือเรียกดูข้อมูลที่ต้องการได้ในเวลาอันรวดเร็ว สอดคล้องกับงานวิจัยของสถาพร เกียรติพิริยะ พบว่า การเติบโตของการท่องเที่ยวถูกขับเคลื่อนด้วยความก้าวหน้าอินเทอร์เน็ตในทุกสิ่ง (IoT) ที่เอื้อให้นักท่องเที่ยว สามารถสืบหาข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว เป็นการกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว เป็นส่วนหนึ่งของนักท่องเที่ยวเพื่อเป็นสื่อกลางระหว่างความต้องการหลักของนักท่องเที่ยวกับความลงตัวกันกับสถานที่ท่องเที่ยว ส่งผลทำให้นักท่องเที่ยวความเชื่อมั่นกล้าที่จะท่องเที่ยว เกิดความประทับใจ ความสะดวกสบาย ตลอดจนทำให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวมีประโยชน์ต่อการตัดสินใจมีความรู้สึกเชิงบวกต่อการใช้เทคโนโลยีสื่อดิจิทัล ก่อให้เกิดพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสื่อดิจิทัลเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวมากขึ้น ใช้วิธีการพัฒนาซอฟต์แวร์แบบรวดเร็ว (RAD) บนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ เป็นแอปพลิเคชันสำหรับอุปกรณ์เคลื่อนที่ (mobile application) โดยจะต้องติดตั้งลงบนสมาร์ตโฟนหรือแท็บเล็ต เป็นการสนับสนุนการวางแผนการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว การสร้างแผนการเดินทางที่เหมาะสม รวมถึงการบริการข้อมูลข่าวสารทางการท่องเที่ยว เนื่องจากแอปพลิเคชันบนระบบปฏิบัติการ แอนดรอยด์เป็นระบบปฏิบัติการที่ถูกใช้อย่างแพร่หลาย มีผู้ใช้จำนวนมากที่สุด ครอบคลุมสมาร์ทโฟนและ

อุปกรณ์แท็บแล็ต (สถาพร เกียรติพิริยะ, 2563) สอดคล้องกับงานวิจัยของ นฤพนธ์ เพ็ชรพุ่ม และคณะ และคณะ พบว่า การพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันจะช่วยให้เว็บเพื่อการท่องเที่ยวประเทศไทย สามารถทำงานได้ครอบคลุมทุกระบบปฏิบัติการ และผู้ใช้สามารถเข้าไปใช้งานผ่านอุปกรณ์ที่ต่างชนิดกัน ไม่ว่าจะเป็นสมาร์ทโฟน แท็บเล็ตหรือคอมพิวเตอร์ ซึ่งเป็นประโยชน์สำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการจะเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ รวมไปถึงมีบริการแผนที่ออนไลน์ซึ่งช่วยให้เกิดความสะดวกสบายสำหรับการวางแผนเดินทางมากยิ่งขึ้น (นฤพนธ์ เพ็ชรพุ่ม และคณะ, 2560)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการวิจัย พบว่า การพัฒนานวัตกรรมสื่อดิจิทัลโดยใช้วิธีเล่าเรื่องแบบดิจิทัลเป็นการผลิตคอนเทนต์ออนไลน์ที่กระชับและรวดเร็ว จะสามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้ตั้งแต่เริ่มแรก ซึ่งนวัตกรรมที่มีส่วนเพิ่มผลประสบการณ์การเรียนรู้ทันสมัย จะทำให้เข้าใจง่ายต่อสืบค้นแหล่งท่องเที่ยวและทำให้รู้สึกอยากเรียนรู้มากขึ้น โดยเฉพาะข้อมูลสารสนเทศแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐานที่มีความเหมาะสมและมีความหลากหลาย จะสามารถสื่อให้เข้าใจถึงอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวของวัดในเขตภาคเหนือตอนบน ซึ่งมีลักษณะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัตถุธรรม แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวเชิงปัญญาธรรม และแหล่งท่องเที่ยวเชิงปฏิบัติธรรมนอกจากนี้ การพัฒนาปรับปรุงแอปพลิเคชันอยู่ตลอดเวลาโดยนำข้อมูลจากเว็บไซต์มาแสดง จะสามารถเพิ่มความสะดวกสบาย และสามารถระบุตำแหน่งต่าง ๆ ได้อย่างแม่นยำเพื่อให้ตอบสนองต่อการใช้งานของผู้ใช้ รวมทั้งการนำแอปพลิเคชันไปไว้ที่เพลย์สโตร์จะทำให้สามารถดาวน์โหลดแอปพลิเคชันไปใช้งานได้อย่างรวดเร็ว โดยองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการวิจัยดังกล่าว สามารถนำไปประชาสัมพันธ์และถ่ายทอดให้นักท่องเที่ยวได้มีความรู้ความเข้าใจในสถานที่ท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา โดยการให้ข้อมูลความรู้ด้านสารสนเทศที่สำคัญแก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ ประวัติความเป็นมา แหล่งท่องเที่ยว สิ่งสำคัญภายในวัด ประเพณีและวัฒนธรรม เป็นต้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์กับนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางมาท่องเที่ยวได้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้นวัตกรรมสื่อดิจิทัลและแอปพลิเคชันแบบแม่นยำเพื่อการเรียนรู้และการสืบค้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้สรุปได้ว่า สื่อดิจิทัลได้แก่ ยูทูบ (YouTube) สื่ออีบุ๊ค (E-book), Google Sites, เว็บ anyflip, สื่อวีดีโอออนไลน์ (VDO Online) และสื่อเว็บไซต์ (Website) เป็นสื่อที่สามารถแทรกซึมเข้าไปทุกกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งสามารถกำหนดช่องทางและวิธีการในการรับรู้ของนักท่องเที่ยวให้เข้าถึงกันได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว ทำให้เกิดการเรียนรู้และสืบค้นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐาน อีกทั้งจะช่วยให้นักท่องเที่ยวสามารถตัดสินใจใช้จ่ายในการท่องเที่ยวได้ง่ายขึ้น ได้สัมผัสการท่องเที่ยวที่มีแบบแผน สะดวกและเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ ส่วนแอปพลิเคชันแบบแม่นยำเป็นโปรแกรมที่อำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ ให้แก่ผู้ใช้สำหรับการเรียนรู้และสืบค้นแหล่งท่องเที่ยว สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้ใช้งานด้านการท่องเที่ยว โดยปัจจุบันนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีสื่อดิจิทัลในเว็บไซต์และแอปพลิเคชันเพื่อการท่องเที่ยว รวมทั้งนิยมใช้อินเทอร์เน็ตในรูปแบบสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เพื่อหาข้อมูลนำไปวางแผนเดินทางท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น จึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้ 1) หน่วยงานภาครัฐควรจัดทำนโยบายเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาต่อยอดแอปพลิเคชันบนมือถือ และการออกแบบ

ดีไซน์ในรูปแบบภาษาอังกฤษ สำหรับนำเสนอเส้นทางท่องเที่ยวให้กับชาวไทยและชาวต่างชาติ ตอบสนองนโยบายสนับสนุนการท่องเที่ยวของภาครัฐภายใต้นโยบายไทยแลนด์ 4.0 2) หน่วยงานภาครัฐควรกระตุ้นให้เมืองรองตระหนักถึงความสำคัญด้านความรู้ในการใช้เทคโนโลยีสื่อดิจิทัล โดยการออกนโยบายในเชิงฝึกฝนให้หน่วยงานของตนมีความรู้ในการใช้สื่อมากกว่าในเชิงควบคุม โดยอาจส่งเสริมไปพร้อมกับให้ประชาชนมีความรู้ในการใช้เทคโนโลยีสื่อดิจิทัลในการท่องเที่ยว 3) สถาบันการศึกษาจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมนวัตกรรมสื่อดิจิทัลสำหรับผู้ประกอบการเพื่อให้มีความเชื่อมโยงหรือมีการผูกบัญชีกับแอปพลิเคชันอื่น ๆ ที่นิยมใช้ และการแชร์ผู้ใช้สู่การสร้างเงื่อนไขที่สามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในชุมชน หรือเป็นลักษณะเครือข่ายการท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่นจนถึงระดับภูมิภาค และ 4) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีนโยบายส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว โดยการเสริมสร้างสมรรถนะการเรียนรู้และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารในสื่อดิจิทัล ให้สามารถใช้ประโยชน์จากสื่อดิจิทัลและแอปพลิชันสำหรับนำไปพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังมีข้อเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้ 1) ควรสร้างและพัฒนาแอปพลิเคชันแบบแม่นยำเพื่อการเรียนรู้และสืบค้นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐานให้สามารถใช้งานได้บนทุกแพลตฟอร์ม 2) ควรพัฒนารูปแบบสื่อดิจิทัลและแอปพลิเคชันแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐานในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบนโดยใช้เทคโนโลยีภาพเสมือนจริง

เอกสารอ้างอิง

จุฑาพร บุญคีรีรัฐ. (2563). การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการท่องเที่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศบนโลกดิจิทัล. วารสารปัญญาภิวัฒน์, 12(2), 285-298.

นฤพนธ์ เพ็ชรพุ่ม และคณะ. (2560). การพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันเพื่อการท่องเที่ยวประเทศไทย. ใน รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระ นครเหนือ.

ภัชรบถ ฤทธิ์เต็ม. (2558). รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในวัด. วารสารศิลปศาสตร์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 11(1), 1-21.

วิทยาลัยการจัดการ. (2561). สื่อสารโดนใจ รุ่นใหญ่วัยสีเงิน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล.

สถาพร เกียรติพิริยะ. (2563). การส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองด้วยเทคโนโลยีสื่อดิจิทัล. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 7(12), 436-448.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2561). การมีการใช้คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์มือถือ. เรียกใช้เมื่อ 1 มีนาคม 2564 จาก http://service.nso.go.th/nso/web/statseries/statseries22.html

สำนักส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพจิต. (2560). คู่มือความสุข 5 มิติสำหรับผู้สูงอายุ. นนทบุรี: โรงพิมพ์ ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สุกัลยา โหราเรือง. (2563). การศึกษาวิเคราะห์กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธในล้านนา. วารสารสังคมศาสตร์ และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(3), 70-85.

สุทธยา สมสุข. (2563). พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุ. วารสารปาริชาต มหาวิทยาลัยทักษิณ, 33(1), 63-76.

Chansiriwat, T. et al. . (2016). Factors influencing website accessibility of the elderly. Journal of Industrial Technology Ubon Ratchathani Rajabhat University, 6(2), 66-181.

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 13-26

บทความวิจัย

รูปแบบการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงใหม่*

MODEL FOR STRENGTHENING IN AN ANTI-CORRUPTION BY ACTIVITIES AND BUDDHIST PRINCIPLES IN CHIANG MAI PROVINCE

มงคลชัย สมศรี[1], วิเศษ เสาะพบดี[1], ตระกูล ชำนาญ[1], วิราษ ภูมาศรี[1]
Mongkonchai Somsree[1], Wiset Sorphobdee[1], Trakoon Chamnan[1], Wirat Poomasree[1]
[1]มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
[1]Mahamakut Buddhist University Lanna Campus, Thailand
[1]Corresponding author E-mail: mongkolchai1218@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่ 2) สร้างรูปแบบการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต ฯ และ 3) นำเสนอรูปแบบการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต ฯ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่างการวิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่ บุคลากรจากสถาบันการศึกษาทั้ง 4 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนสามัคคีวิทยานทาน โรงเรียนเมตตาศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยมหามกุราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชายมีอายุ 31-40 ปี จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี อยู่ในสายปฏิบัติงานด้านบุคลากรสนับสนุนวิชาการ เป็นพนักงานมหาวิทยาลัยมากที่สุด และไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรม มีระดับความพึงพอใจเกี่ยวกับกระบวนการสร้างความเข้มแข็ง และรูปแบบการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริตในระดับมาก 1) กระบวนการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต ฯ พบว่า ภายในสถาบันการศึกษา ไม่เคยมีการจัดอบรมหรือเข้าร่วมการฝึกอบรมเกี่ยวกับการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านการทุจริตโดยตรง แต่ภายในองค์กรมีการจัด

* Received 14 December 2022; Revised 26 December 2022; Accepted 28 December 2022

กิจกรรมตามประเพณี การฟังธรรมเทศนา และมีการจัดทำโครงการต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต 2) รูปแบบการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต ฯ พบว่า สถาบันการศึกษา องค์กร หน่วยงานต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ ควรมีการพัฒนารูปแบบการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ 1) รูปแบบการสร้างความเข้มแข็งฯ ด้วยการส่งเสริมการจัดกิจกรรมอบรมเป็นแผนประจำปี และ 2) รูปแบบการสร้างเครือข่ายระหว่างสถาบันการศึกษา และองค์กรทางพุทธศาสนา

คำสำคัญ: รูปแบบการสร้างความเข้มแข็ง; การต่อต้านทุจริต; กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

Abstract

The objectives of this research were to 1) study the process of strengthening anti-corruption. by using activities and Buddhist principles in Chiang Mai 2) create a model to strengthen anti-corruption; 3) to present a model to strengthen anti-corruption; a mixed method research sample selected a specific sample group. Personnel from four educational institutions, Samakkhiwittayakanthan School, Mettasuksas School, Mahachulalongkorn Rajavidyalaya University Chiang Mai Campus, Mahamakut Buddhist University Lanna Campus. The results showed that Most of them were males aged 31-40 years, graduating with a bachelor's degree. in the line of work in the field of academic support personnel Most of the university employees and has never been trained There is a level of satisfaction about the strengthening process. and a model of strengthening anti-corruption at a high level 1) The process of strengthening anti-corruption found that within educational institutions there has never been any direct training or participation in training on strengthening anti-corruption. But within the organization, there are traditional activities. listening to sermons and various projects have been established that correspond to the strengthening of anti-corruption; 2) a model of strengthening anti-corruption; There should be a model for strengthening anti-corruption. by using activities and Buddhist principles as follows: 1) Strengthening model by promoting the organization of training activities as an annual plan; and 2) a model of networking between educational institutions. and Buddhist organizations and various projects have been established that correspond to the strengthening of anti-corruption; 2) a model of strengthening anti-corruption;

There should be a model for strengthening anti-corruption. by using activities and Buddhist principles as follows: 1) Strengthening model by promoting the organization of training activities as an annual plan; and 2) a model of networking between educational institutions. and Buddhist organizations A model.

Keywords: Model for Strengthening, Anti-Corruption, Activities and Buddhist Principles

บทนำ

การทุจริตคอรัปชั่นก่อให้เกิดความเสียหายทั้งต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของไทยอย่างรุนแรง เกิดการเร่งรัดใช้จ่ายทรัพยากรธรรมชาติ สาธารณะสมบัติ งบประมาณ ฯลฯ การกระจายรายได้และทรัพย์สินที่ไม่เป็นธรรม เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคม องค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International) ได้เปิดเผยดัชนีภาพลักษณ์การคอรัปชั่นในรัฐบาลทั่วโลก (Corruption Perception Index - CPI) ในปี 2564 ได้ 35 คะแนน ลดลงจากปี 2563 จัดอยู่ในอันดับที่ 110 ของโลก และอยู่ในอันดับที่ 5 ของ กลุ่มประเทศอาเซียน (10 ประเทศ) และอันดับที่ 16 ของกลุ่มประเทศเอเชียแปซิฟิก (29 ประเทศ) ค่าคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต (CPI) ของประเทศไทย ในปี 2564 ลดลงจากปี 2063 (ประชาชาติธุรกิจ, 2565) นอกจากนั้น องค์กรต่อต้านคอรัปชั่น ได้จัดอันดับ 10 ประเด็นคอรัปชั่นในไทย ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ประเด็นร้อนในสังคม ประเด็นที่เกี่ยวกับความล่าช้า ประเด็นปัญหาเชิงโครงสร้าง และประเด็นที่รอการแก้ไขระยะยาว การคอรัปชั่นถือเป็นหนึ่งในปัญหาสำคัญที่ขัดขวางกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขจัดความไม่เท่าเทียมกันในสังคมซึ่งวัดโดยความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของคนในสังคม (Chansarn, S. , 2013)

ปัจจุบันปัญหาการคอรัปชั่นในประเทศไทยมีมากขึ้นเรื่อย ๆ รัฐต้องสูญเสียเงินเป็นจำนวนหลายพันล้านบาท แม้จะมีการสร้างเครือข่ายเพื่อต่อต้านการทุจริตคอรัปชั่นและสร้างจิตสำนึกในการแก้ไขปัญหาคอรัปชั่นดีขึ้นในรอบ 7 ปี แต่ปัญหาคอรัปชั่นเริ่มกลับมาจากกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างเข้ามา ซึ่งปัญหาจะเกิดขึ้นประเมินว่าจะรุนแรงในรอบ 3 ปี จากโครงการลงทุนขนาดใหญ่ของรัฐบาล ที่หน่วยงานภาครัฐและเอกชนพยายามหาช่องว่างในการจ่ายใต้โต๊ะ จากผลสำรวจพบว่า ในเดือน ธ.ค. 2560 เปอร์เซ็นต์การจ่ายเงินเพิ่มพิเศษ หรือ การจ่ายใต้โต๊ะของเอกชนแก่หน่วยงานรัฐ และนักการเมืองเพื่อให้ได้งาน มีทิศทางเพิ่มขึ้น เฉลี่ยอยู่ที่ 5-15% ของมูลค่างบประมาณลงทุน ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยการจ่ายเงินใต้โต๊ะเท่ากับก่อนหน้าที่มีการทำรัฐประหาร ในปี 2557 ซึ่งการเรียกเงินสินบนเฉลี่ย 5-15% จะทำให้เกิดความเสียหาย 1-2 แสนล้านบาท (ศิริวรรณ มนอัตระผดุง, 2555)

จากรายงานผลดำเนินการกรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบของศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ หน่วยงานในสังกัดหรือกำกับมีข้อร้องเรียนที่อยู่ระหว่างดำเนินการมากที่สุด 5 ลำดับแรก ได้แก่ กระทรวงมหาดไทย จำนวน 338 เรื่อง (ร้อยละ 24.67) กระทรวงการคลัง จำนวน 256 เรื่อง (ร้อยละ 18.69) กระทรวงทรัพย์ฯ จำนวน 197 เรื่อง (ร้อยละ 14.38) กระทรวงเกษตรฯ จำนวน 156 เรื่อง (ร้อยละ 11.39) และกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 70 เรื่อง (ร้อยละ 5.11) กลุ่มที่ 1 ข้อร้องเรียนมากกว่า 200 เรื่องขึ้นไป กรุงเทพมหานคร มีข้อร้องเรียน 748 เรื่อง (ร้อยละ 30.57) กลุ่มที่ 2 ข้อร้องเรียนตั้งแต่ 151-200 เรื่อง จังหวัดอุบลราชธานี มีข้อร้องเรียน 194 เรื่อง (ร้อยละ 8.01) กลุ่มที่ 3 ข้อร้องเรียนตั้งแต่ 51-150 เรื่อง จำนวน 4 จังหวัด (จังหวัดสุราษฎร์ธานี เชียงใหม่ มุกดาหาร และยโสธร) มีข้อร้องเรียนรวม 224 เรื่อง (ร้อยละ 9.24) และกลุ่มที่ 4 ข้อร้องเรียนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 50 เรื่อง จำนวน 71 จังหวัด (เช่น จังหวัดนนทบุรี นครราชสีมา อำนาจเจริญ และชลบุรี) มีข้อร้องเรียนรวม 1,257 เรื่อง (ร้อยละ 51.88) (ประชาชาติธุรกิจ, 2565) เชียงใหม่จัดอยู่ในกลุ่มที่ 3 ของจังหวัดที่มีการร้องเรียนในการทุจริต รองจากกรุงเทพมหานคร และนครราชสีมา และในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริตจังหวัดเชียงใหม่ มีสถิติเรื่องร้องเรียนเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับทุจริต จริยธรรม จำนวนเรื่องทั้งหมด 84 เรื่อง (องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่, 2564) การแก้ไขปัญหาการทุจริตคอรัปชั่นถือว่าเป็นปัญหาสำคัญที่เร่งด่วนจะต้องได้รับการแก้ไขอย่างเป็นระบบ เชียงใหม่เป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีประชาชนจากทั่วทุกมุมโลกเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว หากปล่อยให้การทุจริตคอรัปชั่นยังเป็นปัญหาอยู่ จะนำไปสู่ภาพพจน์ที่ไม่ดีอันจะเป็นผลเสียต่อการธุรกิจหลาย ๆ อย่าง โดยเฉพาะธุรกิจการท่องเที่ยว

การสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านการทุจริตนั้นจะเกิดผลได้ต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นระดับชุมชนไปจนถึงระดับชาติ ซึ่งกระบวนการและวิธีการในการสร้างความเข้มแข็งในชุมชน เกิดจากการประกาศเจตนารมณ์ของสมาชิกชุมชนเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการทุจริตในพื้นที่ของตน ซึ่งมีการเข้าร่วมในรูปแบบจิตอาสา จนเกิดเป็นองค์กรชุมชนเพื่อต่อต้านการทุจริต ถือปัจจัยหลักของความสำเร็จ ที่ทำให้เกิดการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนเพื่อต่อต้านการทุจริต (ชุมแพ แสนยะบุตร และ ศุภวัฒนากร วงศ์ธนวสุ, 2560) หน่วยงานภาครัฐเองก็ต้องมีกระบวนการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยภาครัฐต้องมีขนาดที่เหมาะสมกับบทบาทภารกิจ มีสมรรถนะสูง ยึดหลักธรรมาภิบาลมีลักษณะเปิดกว้าง เชื่อมโยงถึงกันและเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และโปร่งใส โดยทุกภาคส่วนในสังคมต้องร่วมกันปลูกฝังค่านิยมความซื่อสัตย์สุจริต ความมัธยัสถ์ และสร้างจิตสำนึกในการปฏิเสธไม่ยอมรับการทุจริตประพฤติมิชอบอย่างสิ้นเชิง (คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) สร้างความเข้มแข็งเป็นภูมิคุ้มกันของสังคมไทย ให้ครอบคลุมภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนา

เอกชน และภาคประชาชน พร้อมทั้งสร้างพลังการขับเคลื่อนค่านิยมต่อต้านการทุจริต (คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

งานวิจัยเรื่องรูปแบบการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงใหม่นี้ เป็นการบูรณาการศาสตร์สมัยใหม่ กับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีการจัดกิจกรรมอบรมและสร้างเครือข่ายในการ สร้างความเข้มแข็งการต่อต้านการทุจริต เพื่อให้สังคมไทยมีวินัย โปร่งใส ยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริตและยุติธรรม รวมทั้งสร้างความเข้มแข็งเป็นภูมิคุ้มกันของสังคมไทย พร้อมทั้งเพื่อสร้างพลังการขับเคลื่อนค่านิยมต่อต้านการทุจริต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อสร้างรูปแบบการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณการ วิจัยเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหาจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม นำเสนอข้อมูลแบบบรรยายเชิงพรรณนา การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารในองค์กร อาทิ ผู้อำนวยการโรงเรียน/รองอธิการบดี รวมทั้งผู้บริหารระดับต่าง ๆ ในองค์กรที่เกี่ยวข้องจากสถาบันการศึกษาทั้ง 4 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนสามัคคีวิทยาทาน โรงเรียนเมตตาศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา โดยวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน/รองอธิการบดี รวมทั้งผู้บริหารในองค์กรที่เกี่ยวข้องจากสถาบันการศึกษาทั้ง 4 แห่ง จำนวน 135 รูป/คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ประกอบกับการสนทนากลุ่ม ระดมความคิดร่วมกัน แบบสัมภาษณ์เป็นแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง ซึ่งใช้สัมภาษณ์ผู้อำนวยการโรงเรียน/รองอธิการบดี รวมทั้งผู้บริหารในองค์กรที่เกี่ยวข้องจากสถาบันการศึกษาทั้ง 4 แห่ง การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือใน

การวิจัย คือ แบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง โดยกำหนดคะแนนไว้ 5 ระดับ โดยผู้วิจัยพัฒนาแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์ฉบับร่างเสนอผู้เชียวชาญ โดยมีผู้เชียวชาญตรวจสอบจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องโดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) และสามารถนำไปทดสอบ (Try - Out) กับกลุ่มลักษณะที่คล้ายกัน จำนวน 30 คน จากนั้นนำความคิดของผู้เชี่ยวชาญและกลุ่มประชาชนที่ไปทำการทดลองใช้มาปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้มีเครื่องมือวิจัยที่มีคุณภาพ

การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยเชิงคุณภาพการวิจัยภาคสนาม ผู้วิจัยลงภาคสนามเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีการจัดทำหนังสือขออนุญาตจากผู้บริหารโครงการวิจัย ลงเก็บข้อมูลติดต่อประสานขอความร่วมมือนัดสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้อำนวยการโรงเรียน/รองอธิการบดี รวมทั้งผู้บริหารในองค์กรที่เกี่ยวข้องจากสถาบันการศึกษาทั้ง 4 แห่ง โดยการนัดพบประชุมและทำการเก็บข้อมูลด้วยการบันทึกเสียงและการจดบันทึกข้อมูล และการวิจัยเชิงปริมาณการเก็บรวบรวมข้อมูล นักวิจัยลงพื้นที่ภาคสนาม และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการ ให้แบบสอบถามจำนวน 135 ชุด โดยมีหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลจากผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหามงกุฎราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

ผลการวิจัย

1. กระบวนการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย และเพศหญิงตามลำดับ มีอายุ 31-40 ปี สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี อยู่ในสายปฏิบัติงานด้านบุคลากรสนับสนุนวิชาการ และมีสถานภาพการทำงานเป็นพนักงานมหาวิทยาลัยมากที่สุด มีระยะเวลาการทำงาน 1-5 ปี และ 6-10 ปี มากที่สุด นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรม และมีระดับความพึงพอใจเกี่ยวกับกระบวนการสร้างความเข้มแข็งและรูปแบบการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริตในระดับมาก ปรากฏดังตารางดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กระบวนการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่

ที่	คำถาม	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{x}$	SD	แปลผล
1	ส่งเสริมให้บุคลากรหมั่นพิจารณาถึงความแก่ เจ็บ ตาย อยู่ตลอดเวลา	3.64	0.81	มาก
2	ส่งเสริมให้บุคลากรรู้จักประมาณในการบริโภคอาหาร เป็นการฝึกสันโดษขั้นพื้นฐาน	3.69	0.80	มาก
3	ส่งเสริมให้บุคลากรหมั่นให้ทานอยู่เสมอๆ เป็นการฆ่าความตระหนี่ความโลภในตัวไปทีละน้อย ๆ เมื่อทำบ่อย ๆ ความสันโดษจะเกิดขึ้น	3.73	0.83	มาก

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กระบวนการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่ (ต่อ)

ที่	คำถาม	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{x}$	SD	แปลผล
4	ส่งเสริมให้บุคลากรหมั่นรักษาศีล โดยเฉพาะศีล 8 ผู้ที่รักษาศีล 8 จะช่วยให้เกิดความสันโดษ เช่น ข้อ 3 ทำให้สันโดษในกามคุณ ข้อ 6 ทำให้สันโดษในเรื่องอาหาร ข้อ 7 ทำให้สันโดษในเครื่องนุ่มห่ม การแต่งตัว และข้อ 8 ทำให้สันโดษในที่อยู่อาศัย	3.71	0.80	มาก
5	ส่งเสริมให้บุคลากรหมั่นทำสมาธิเป็นประจำ สม่ำเสมอ จิตใจสงบนุ่มนวลขึ้น ความอยากเด่น อยากดังหรืออยากได้ในทางที่ไม่ชอบก็จะค่อยๆ หายไป	3.73	0.79	มาก
6	ส่งเสริมรณรงค์ให้บุคลากรรักษาศีลห้า	3.75	0.81	มาก
7	ส่งเสริมให้บุคลากรดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	3.76	0.79	มาก
8	ส่งเสริมให้บุคลากรประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการ ดำรงชีวิต โดยสร้างรายได้ ลดรายจ่ายในครัวเรือนและชุมชน	3.71	0.80	มาก
9	ส่งเสริมให้บุคลากรใช้หลักโลกบาลธรรม (หิริ โอตัปปะ) เป็นกลไกในการบูรณาการ เพื่อปลูกและปลุกจิตสำนึกของบุคคลในองค์กรให้เกิดความละอาย และเกรงกลัวต่อผลการประพฤติชั่ว	3.99	0.71	มาก
10	ส่งเสริมให้บุคลากรใช้หลักอปริหานิยธรรม 7 เพื่อให้องค์กรเกิดความเข้มแข็ง มีความสามัคคีของหมู่คณะ ยึดหลักธรรมเป็นกลไกบูรณาการร่วมกับหลักธรรมาภิบาล ขับเคลื่อนการบริหารจัดการองค์กรให้โปร่งใสปราศจากการทุจริตอย่างยั่งยืน	4.07	0.66	มาก
11	ปลูกฝังค่านิยมคุณธรรมจริยธรรมในองค์กรให้กับบุคลากร	4.07	0.63	มาก
	รวม	**3.80**	**0.71**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า กระบวนการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่ มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.80, SD = 0.71) ข้อที่มีค่าสูงสุด คือ ส่งเสริมให้บุคลากรใช้หลักอปริหานิยธรรม 7 เพื่อให้องค์กรเกิดความเข้มแข็ง มีความสามัคคีของหมู่คณะ ยึดหลักธรรมเป็นกลไกบูรณาการร่วมกับหลักธรรมาภิบาล ขับเคลื่อนการบริหารจัดการองค์กรให้โปร่งใสปราศจากการทุจริตอย่างยั่งยืน และปลูกฝังค่านิยมคุณธรรมจริยธรรมในองค์กรให้กับบุคลากร

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รูปแบบการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่

ที่	คำถาม	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{x}$	SD	แปลผล
1	สถาบันครอบครัวต้องมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังจิตสำนึกด้านคุณธรรมจริยธรรม	4.32	0.69	มาก
2	สถาบันครอบครัวต้องมีบทบาทสำคัญในการอบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชนให้มีคุณธรรมจริยธรรม ความ ซื่อสัตย์ความมีระเบียบวินัย และความรับผิดชอบต่อหน้าที่	4.32	0.69	มาก
3	สถาบันการศึกษาต้องมีบทบาทสำคัญในการ ปลูกฝังจิตสำนึกด้านคุณธรรมจริยธรรม	4.35	0.68	มาก
4	สถาบันการศึกษามีบทบาทสำคัญในการอบรมสั่งสอนเยาวชนให้มีคุณธรรมจริยธรรม ซื่อสัตย์ มีระเบียบวินัย และความรับผิดชอบต่อหน้าที่	4.36	0.68	มาก
5	ผู้บริหารประเทศ และผู้บริหารองค์กรต้องประพฤติตัวเป็นแบบอย่างที่ดีในการต่อต้านการทุจริต	4.39	0.66	มาก
6	สังคมมีทัศนคติ ความเชื่อ ให้การเคารพยกย่องคนดีมีคุณธรรม	4.26	0.78	มาก
7	สื่อมวลชนต้องยกย่องชมเชยผู้ที่ประพฤติดี มีคุณธรรม	4.24	0.78	มาก
8	องค์กรกำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการคัดเลือกบุคลากรเข้าสู่ระบบ และองค์กร	4.25	0.78	มาก
9	องค์กรต้องสร้างและปลูกฝังจิตสำนึกด้านคุณธรรมให้กับบุคลากร	4.33	0.69	มาก
10	องค์กรต้อง จัดอบรมสัมมนา มีกลไกการติดตามและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ	3.35	0.68	ปานกลาง
11	ปลูกจิตสำนึก ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และสร้างวินัยแก่ทุกภาคส่วน	4.36	0.67	มาก
12	การสร้างและใช้กลไกทางศาสนา/รัฐ/องค์กรเอกชน/ในการตรวจสอบซึ่งกันและกัน	4.35	0.68	มาก
13	กระตุ้นให้ทุกฝ่ายตระหนักต่อความดี และยินดีต่อความดีอย่างเหมาะสม	4.36	0.67	มาก
14	ตระหนักถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาล	4.37	0.66	มาก
15	การให้ความรู้ความเข้าใจและร่วมตรวจสอบองค์กรให้เกิดความโปร่งใส	4.36	0.68	มาก
16	เน้นกลไกการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชนในการตรวจสอบกระบวนการดำเนินการ บริหารจัดการท้องถิ่นทุกขั้นตอน	4.36	0.68	มาก
	รวม	**4.06**	**0.62**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่ มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ($\overline{x}$ = 4.06, SD = 0.62) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารประเทศและผู้บริหารองค์กรต้องประพฤติตัวเป็นแบบอย่างที่ดีในการต่อต้านการทุจริต

ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ข้อเสนอแนะดังนี้ 1) ผู้บริหารหรือคณะทำงานควรปฏิบัติตนอยู่ในทางสายกลางและมุ่งมั่นเพื่อพัฒนาอย่างเป็นธรรมและมีความโปร่งใส เพราะเมื่อมีจริยธรรมศีลธรรมการกระทำอันไม่พึงประสงค์ เช่น การทุจริตก็ถือเป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดความละอายต่อตนเองและสังคม 2) ผู้ปฏิบัติงานควรมีคุณธรรมจริยธรรม และมีความซื่อสัตย์ในการปฏิบัติงาน 3) คณะบริหารควรมีความโปร่งใสในการปฏิบัติงาน 4) ควรมีการจัดอบรมหรือทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้บุคลากรให้มีความรักความสามัคคีและร่วมกันต่อต้านการทุจริตทุกรูปแบบ 5) ควรมีการสร้างเครือข่ายระหว่างสถานศึกษาในการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาทั้งในระดับจังหวัด ระดับภูมิภาค ระดับประเทศ และระดับนานาชาติ

ผลวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า ภายในสถาบันการศึกษา ไม่เคยมีการจัดอบรมหรือเข้าร่วมการฝึกอบรมเกี่ยวกับการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านการทุจริตโดยตรง แต่ภายในองค์กรมีการจัดกิจกรรมตามประเพณี การฟังธรรมเทศนา การปฏิบัติธรรม และมีการจัดทำโครงการต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต จากการจัดกิจกรรมโครงการและการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ภายในองค์กร เช่น การจัดกิจกรรมค่ายพัฒนาคุณธรรม คณะผู้บริหาร บุคลากร นักเรียน นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมค่ายพัฒนาคุณธรรม ซึ่งจากการจัดกิจกรรมค่ายคุณธรรมได้มีการสอดแทรกข้อคิดและปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม เช่น หลักธรรมในชีวิตประจำวัน พรหมวิหาร 4 อิทธิบาท 4 อริยสัจ 4 และสังคหวัตถุ หลักฆราวาสธรรม 4 หลักหิริโอตัปปะ หลักสันโดษ และหลักสุจริต

จากการจัดกิจกรรมดังกล่าวส่งผลให้คณาจารย์ เจ้าหน้าที่บุคลากร นักเรียน นักศึกษามีความสามัคคี มีความซื่อสัตย์ มีความศรัทธา และมีความรักในองค์กรสถาบันมากยิ่งขึ้นยิ่งขึ้นอีกทั้งในการทำงาน เป็นการทำงานที่เสมือนครอบครัวพี่น้อง ด้านผู้บริหารจากการทำกิจกรรมส่งผลให้ผู้บริหารมีความใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่บุคลากรในทุกระดับ ส่งผลให้ผู้บริหารเข้าถึงเจ้าหน้าที่บุคลากรและสมาชิกภายในองค์กรมากยิ่งขึ้น และเมื่อมีการจัดกิจกรรมส่วนรวมเจ้าหน้าที่บุคลากรนักเรียนนักศึกษาจะพร้อมใจกันในการทำกิจกรรมนั้น ๆ เช่น กิจกรรมแห่เทียนพรรษาทุกคนจะมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกัน หรือกิจกรรมอาสาต่าง ๆ สมาชิกก็จะช่วยกันระดมทรัพยากรระดมทุนในการให้ความช่วยเหลือและจัดกิจกรรมร่วมกัน

2. รูปแบบการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า สถาบันการศึกษา องค์กร หน่วยงานต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ ควรมีการพัฒนารูปแบบการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้

กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ดังนี้ (1) รูปแบบการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ด้วยการส่งเสริมการจัดกิจกรรมอบรมเป็นแผนประจำปี สถาบันทางการศึกษา องค์กรในเครือพุทธศาสนาให้ตระหนักถึงการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านการทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา แก่บุคลากร เจ้าหน้าที่ นักเรียน นักศึกษา และปลูกฝังเด็ก ๆ ให้มีความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา (2) รูปแบบการสร้างเครือข่ายระหว่างสถาบันการศึกษา และองค์กรทางพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างองค์กร สถาบันในการแลกเปลี่ยนส่งเสริม ป้องกัน และต่อต้านการทุจริตโดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงใหม่ และเครือข่ายทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ให้มีการลงนามในรูปแบบความร่วมมือ

อภิปรายผล

กระบวนการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ภายในสถาบันการศึกษา ไม่เคยมีการจัดอบรมหรือเข้าร่วมการฝึกอบรมเกี่ยวกับการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านการทุจริต โดยตรง มีการจัดกิจกรรมตามประเพณี การฟังธรรมเทศนา การปฏิบัติธรรม และโครงการที่สอดคล้องกับการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต สถานศึกษายังไม่มีการดำเนินการกิจกรรมด้านการต่อนการทุจริตอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรเทพ จันทรนิภ พบว่า สถาบันการศึกษา ไม่เคยมีการจัดอบรมหรือเข้าร่วมการฝึกอบรมเกี่ยวกับการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านการทุจริตโดยตรง แต่ภายในองค์กรมีการจัดกิจกรรมตามประเพณี การฟังธรรมเทศนา การปฏิบัติธรรม การจัดกิจกรรม โครงการและการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ภายในองค์กร ดังกล่าวได้ส่งผลให้ผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ นักเรียน นักศึกษา เกิดความสามัคคี มีความซื่อสัตย์ มีความศรัทธา และมีความรักในองค์กรสถาบัน ดังนั้น สถาบันการศึกษาควรจัดกิจกรรมโครงการที่เกี่ยวการป้องกันแลการต่อต้านการทุจริตขึ้นเป็นประจำ (พรเทพ จันทรนิภ, 2559)

ด้านผู้บริหารการทำกิจกรรมส่งผลให้ผู้บริหารมีความใกล้ชิดกับบุคลากรในทุกระดับ เข้าถึงบุคลากรและสมาชิกภายในองค์กรมากยิ่งขึ้น เมื่อมีการจัดกิจกรรมส่วนรวม บุคลากร นักเรียนนักศึกษา จะพร้อมใจกันในการทำกิจกรรมนั้น ๆ เช่น กิจกรรมแห่เทียนพรรษาทุกคนจะมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกัน หรือกิจกรรมอาสาต่าง ๆ สมาชิกก็จะช่วยกันระดมทรัพยากร ระดมทุนในการให้ความช่วยเหลือและจัดกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งในการจัดกิจกรรมได้มีการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมและการจัดทำโครงการต่าง ๆ เช่น การจัดกิจกรรมค่ายพัฒนาคุณธรรม มีคณะผู้บริหาร บุคลากร นักเรียนนักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมค่ายพัฒนาคุณธรรม การจัดกิจกรรมค่ายคุณธรรมได้มีการสอดแทรกข้อคิดและปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมการรู้จักผิด-ชอบ ชั่ว-ดี ให้แก่ผู้บริหาร บุคลากร นักเรียนนักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรม

เช่น พรหมวิหาร 4 อิทธิบาท 4 อริยสัจ 4 และสังคหวัตถุ หลักฆราวาสธรรม 4 หลักหิริโอตัปปะ หลักสันโดษ และหลักสุจริตการพัฒนา สอดคล้องกับงานวิจัยของ วนิดา ชุมนุม ที่สรุปว่า ลักษณะสำคัญขององค์กรธรรมาภิบาลแนวพุทธประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ 1) ใช้หลักทศพิธราชธรรม สังคหวัตถุ 4 พรหมวิหาร 4 และ อิทธิบาท 4 ในการบริหารองค์กร 2) ผู้บริหารมีธรรม 3) องค์กรเน้นความพอเพียง และพึงพอใจ 4) มีวัฒนธรรมที่เหมาะสมกับภูมิปัญญาชาวบ้าน 5) น้อมนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมา ประยุกต์ใช้ และ 6) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นสำหรับรูปแบบและการบริหารจัดการธรรมาภิบาล (วนิดา ชุมนุม, 2561)

รูปแบบการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ควรมีการพัฒนารูปแบบ 2 รูปแบบ คือ (1) รูปแบบการส่งเสริมการจัดกิจกรรม อบรมเป็นแผนประจำปี ให้แก่สถาบันทางการศึกษา องค์กรในเครือพุทธศาสนา ให้ตระหนักถึงการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านการทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา แก่บุคลากร เจ้าหน้าที่ นักเรียนนักศึกษา การส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการต่อต้านการทุจริตอยู่เป็นประจำจะทำให้เกิดความตระหนักรู้ เป็นการปลูกจิตสำนึกในการต่อต้านการทุจริตให้แก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภเยาว์ นาคเงินทอง และคณะ ที่สรุปว่า การปลุกจิตสำนึกโดยปลูกฝังค่านิยมและทัศนคติให้บุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจ ยึดหลักคุณธรรมจริยธรรม รณรงค์ให้รักษาศีลห้า ดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สามารถก่อให้เกิดการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต (ศุภเยาว์ นาคเงินทอง และคณะ, 2561)

รูปแบบการสร้างเครือข่ายระหว่างสถาบันการศึกษา และองค์กรต่าง ๆ ทางพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างองค์กร สถาบันในการแลกเปลี่ยนส่งเสริม ป้องกันและต่อต้านการทุจริตโดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่และเครือข่ายทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ให้มีการลงนามในรูปแบบความร่วมมือ อาทิ บุคคลต้นแบบด้านการต่อต้านการทุจริต องค์กรการศึกษาพุทธศาสนาต้นแบบกับการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต และโครงการองค์กรการศึกษาพุทธศาสนาปลอดการทุจริต หรือความร่วมมือทางด้านวิชาการ องค์ความรู้สู่การส่งเสริม ป้องกันและต่อต้านการทุจริต สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศักดิ์สายันต์ ใยสามเสน และประทีป พืชทองหลาง เครือข่ายการสอนวิชาการต่อต้านการทุจริตของสถาบันอุดมศึกษาทั้ง 12 แห่งในจังหวัดเชียงใหม่มีการจัดทำประมวลการสอนรายวิชาที่เหมาะสมกับสังคมเชียงใหม่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ให้สังคมตระหนัก ตื่นตัว ต่อต้านไม่จำยอมต่อการทุจริตและไม่ยอมรับการทุจริตด้วยการบูรณาการความร่วมมือของผู้บริหารและผู้ทรงคุณวุฒิจนสำเร็จลุล่วง (ศักดิ์สายันต์ ใยสามเสน และประทีป พืชทองหลาง, 2562)

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยรูปแบบการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การจัดกิจกรรมตามประเพณี การฟังธรรมเทศนา การปฏิบัติธรรม และมีการจัดทำโครงการต่าง ๆ ภายในองค์กร ส่งผลให้คณาจารย์ เจ้าหน้าที่บุคลากร นักเรียนนักศึกษา มีความสามัคคี มีความซื่อสัตย์ มีความศรัทธา และมีความรักในองค์กรสถาบันมาก ส่งผลให้ตระหนักถึงความสำคัญในการป้องกันและต่อต้านการทุจริตมากยิ่งขึ้น นอกจากนั้น รูปแบบการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ด้วยการส่งเสริม การจัดกิจกรรม การจัดการอบรมเป็นแผนประจำปี และการสร้างเครือข่ายระหว่างสถาบันการศึกษา และองค์กรทางพุทธศาสนา ทำให้การต่อต้านการทุจริตโดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเกิดความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น ดังแผนภาพ

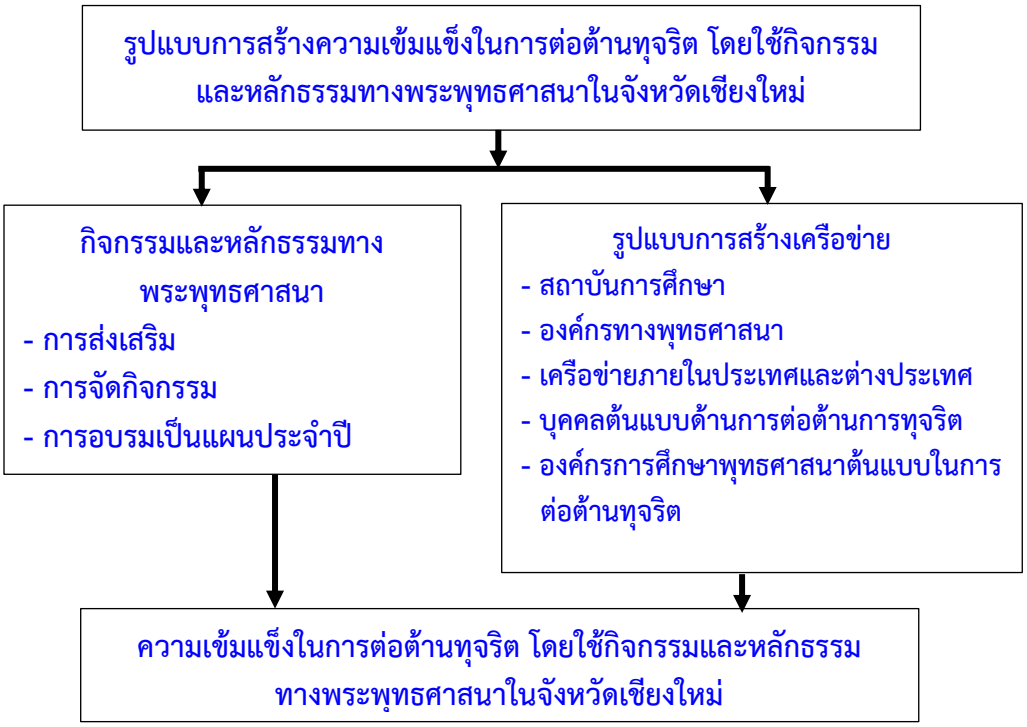

ภาพที่ 1 รูปแบบการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต
โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยสรุปได้ว่า รูปแบบการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงใหม่ เป็นการสร้างกระบวนการรับรู้

เกี่ยวกับปัญหาทุจริตที่เป็นภัยต่อประเทศชาติ โดยใช้กิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นการสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน โดยต้องมีการส่งเสริม การจัดกิจกรรมอบรมในการต่อต้านการทุจริตเป็นแผนประจำปี สำหรับสถาบันทางการศึกษาและองค์กรในเครือพุทธศาสนา ซึ่งส่งผลให้เกิดความตระหนักรู้ในการต่อต้านการทุจริต การสร้างเครือข่ายระหว่างสถาบันการศึกษา องค์กรทางพุทธศาสนา เครือข่ายทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ หรือบุคคลต้นแบบด้านการต่อต้านการทุจริต องค์กรการศึกษาพุทธศาสนาต้นแบบกับการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต อันนำไปสู่ความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริตได้ ซึ่งมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย คือ 1) ควรมีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมอบรมเป็นแผนประจำปี ให้แก่สถาบันทางการศึกษา องค์กรในเครือพุทธศาสนาให้ตระหนักถึงการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านการทุจริต 2) องค์กรพระพุทธศาสนาควรส่งเสริมนโยบายสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านการทุจริตในองค์กรพระพุทธศาสนาให้มากขึ้น และข้อเสนอแนะการวิจัย 1) ควรศึกษาและวิจัยผลสัมฤทธิ์จากการนำหลักธรรมสู่การสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริตในองค์กรอื่น อาทิภาคเอกชน ภาคธุรกิจ หรือองค์กรปกครองท้องถิ่นเป็นต้น 2) ควรศึกษาวิจัยเชิงลึกประเด็นความสำเร็จจากการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริตโดยบวร บ้าน วัด โรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564”. เรียกใช้เมื่อ 26 ตุลาคม 2563 จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). “ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580”. เรียกใช้เมื่อ 26 ตุลาคม 2563 จาก https://www.nesdc.go.th/download/document/SAC/NS_PlanOct2018.pdf

ชุมแพ แสนยะบุตร และ ศุภวัฒนากร วงศ์ธนวสุ. (2560). การสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและภาคประชาชนต่อต้านการทุจริตขององค์กรชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลกลางหมื่น อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม, 7(3), 53-62.

ประชาชาติธุรกิจ. (2565). 5 อันดับถูกร้องเรียนทุจริตมากที่สุด ยุคประยุทธ์ มหาดไทยนำโด่ง 503 เรื่อง. เรียกใช้เมื่อ 15 สิงหาคม 2565 จาก (https://www.prachachat.net/politics/news-871377)

ประชาชาติธุรกิจ. (2565). ดัชนีรับรู้ทุจริตไทยปี 2564 คะแนนตก หล่นไปอยู่อันดับ 110 ของโลก. เรียกใช้เมื่อ 15 สิงหาคม 2565 จาก https://www.prachachat.net/breaking-news/news-852409

พรเทพ จันทรนิภ. (2559). การพัฒนารูปแบบการป้องกนัการทุจริตคอร์รัปชั่น ในภาครัฐเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีในสังคมไทย. วารสารเกษมบัณฑิต, 16(1), 88-89.

วนิดา ชุมนุม. (2561). ธรรมาภิบาลแนวพุทธ: กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย, คณะรัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยรามคำแหง. วารสารเทคโนโลยีภาคใต้, 11(2), 1-14.

ศักดิ์สายันต์ ใยสามเสน และประทีป พืชทองหลาง. (2562). การพัฒนาคู่มือและสร้างเครือข่ายการสอนรายวิชาการต่อต้านการทุจริตในมหาวิทยาลัยในเขตภาคเหนือตอนบน. วารสารปัญญา, 26(2), 31-41.

ศิริวรรณ มนอัตระผดุง. (2555). สถานการณ์คอร์รัปชันของประเทศไทย. วารสารวไลยอลงกรณ์ ปริทรรศน์, 2(1), 1-9.

ศุภเยาว์ นาคเงินทอง และคณะ. (2561). การป้องกันการทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกลไกพุทธบูรณาการ. วารสารมจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 7(2), 1-11.

องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่. (2564). รายงานผลการดำเนินงานเรื่องร้องเรียน-ร้องทุกข์ ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ ประจำปี 2564. เรียกใช้เมื่อ 15 สิงหาคม 2565 จาก https://chiangmaipao.go.th/cmpao/article-detail/3309/

Chansarn, S. . (2013). Corruption and Income Inequality in Society: A Cross-Country Review. Songklanakarin Journal of Social Sciences and Humanities, 19(3), 35-59.

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 27-40

บทความวิจัย

ปัจจัยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และปัจจัยการจัดการตามพันธกิจที่มีผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*

FACTORS OF KNOWLEDGE AND UNDERSTANDING ABOUT BEING A UNIVERSITY FOR LOCAL DEVELOPMENT BEING A LEARNING ORGANIZATION AND MANAGEMENT FACTORS ACCORDING TO THE MISSION THAT AFFECTS THE ORGANIZATION OF LEARNING OF THE NORTHEASTERN RAJABHAT UNIVERSITY FOR LOCAL DEVELOPMENT

มัลลิกา บุตรทองทิม[1], พิศมัย จารุจิตติพันธ์[1], สุพิศาล ภักดีนฤนาถ[1]
Mallikar Budthongtim[1], Pisamai Jarujittipant[1], Supisarn Bhakdinarinath[1]
[1]คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ กรุงเทพมหานคร
[1] Faculty of Political Science North Bangkok University, Bangkok, Thailand
[1]Corresponding author E-mail: mallikar.bud@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นและการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และ 2) ศึกษาปัจจัยการจัดการตามพันธกิจ ที่มีผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ลักษณะการวิจัยในเชิงสำรวจ โดยใช้ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative data) ในการกำหนดประชากรตัวอย่าง 2 กลุ่ม ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญสายวิชาการ และบุคลากรสายวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเชิงคุณภาพ (Qualitative

* Received 23 November 2022; Revised 20 December 2022; Accepted 23 December 2022

data) ในการวิเคราะห์ SWOT Analysis และจัดเก็บข้อมูล จากผลการวิจัยพบว่า ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น และระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นองค์การ แห่งการเรียนรู้ ภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ระดับการดำเนินการตามปัจจัยการจัดการตามพันธกิจ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นมหาวิทยาลัย เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ปัจจัยการจัดการตามพันธกิจ กับระดับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ และปัจจัยการจัดการตามพันธกิจ ร่วมกันอธิบายการเปลี่ยนแปลงของระดับการเป็นองค์การ แห่งการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ร้อยละ 96.20 ในระดับที่มีนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.05 โดยตัวแปรต้นที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตาม เรียงตามลำดับอิทธิพล ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและการวิจัย ตามลำดับ

คำสำคัญ: มหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น, การจัดการตามพันธกิจ, องค์การแห่งการเรียนรู้

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study the knowledge and understanding factors of being a university for local development and being a learning organization. and 2) study the factors of mission management. that affects being a learning organization of the Northeastern Rajabhat University Exploratory Research Characteristics using quantitative data (Quantitative data) in defining two sample populations: academic experts and academic personnel of Northeastern Rajabhat University and qualitative (Qualitative data) in SWOT Analysis and data collection From the research results, it was found that level of knowledge and understanding about being a university for local development and the level of knowledge and understanding about being an organization of learning. The overall picture is at the highest level. Implementation level of mission-based management factors the overall picture is at the highest level. An analysis of the relationship between cognition about being a university. for local development knowledge and understanding about being a learning organization mission-based management factors with the level of being a learning organization

of Northeastern Rajabhat University, it was found that the level of knowledge and understanding about being a university for local development level of knowledge and understanding about being a learning organization and management factors according to the mission Together explains the change in the level of organization. of learning for local development of the Northeastern Rajabhat University was 96.20 percent at a level of statistical significance equal to 0.05. The primary variable that affected the change of the dependent variable in order of influence, including knowledge and understanding about being a learning organization building a network of cooperation and research, respectively.

Keywords: University for Local Development, Management to the Mission, Learning Organization

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของโลกสู่ศตวรรษที่ 21 การปรับตัวเข้าสู่สังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ นโยบาย Thailand 4.0 การเปลี่ยนแปลงกระแสโลกาภิวัตน์ที่เข้มข้นมากขึ้น โลกเปลี่ยนแปลงสู่โลกไร้พรมแดน การแข่งขัน ในตลาดโลกรุนแรงขึ้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาแก่คนในประเทศ ให้มีความรู้และทักษะที่สอดคล้องกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับประเด็นยุทธศาสตร์สำคัญในแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ในการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน และพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562)

สถาบันอุดมศึกษาจึงเป็นสถาบันการศึกษาที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ เนื่องจากเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้และผลิตทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ จึงต้องมีการพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ เพื่อปรับตัวและพัฒนา มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏ เป็นสถาบันการศึกษาที่ได้รับ การยกย่องในฐานะโรงเรียนฝึกหัดครู มีความหมายว่าผู้อันพระราชาทรงเลี้ยง หรือคนของพระราชา เป็นคำที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงวินิจฉัยและได้โปรดเกล้า พร้อมทั้งพระราชทานตราประจำพระองค์ให้เป็นตราประจำสถาบัน ภารกิจสำคัญของมหาวิทยาลัยราชภัฏ คือมุ่งจัดการศึกษาให้เกิดผลดีแก่ชาติบ้านเมืองอย่างแท้จริง การจัดการศึกษายุคใหม่ จำเป็นต้องจัดการศึกษา และการทำงานให้เป็นสิ่งเดียวกัน และการปรับตัวสู่องค์การแห่งการเรียนรู้ (อุดม คชินทร, 2561) โดยองค์การแห่งการเรียนรู้ต้องมีการพัฒนาบุคลากร ที่มีลักษณะเป็นบุคคลรอบรู้ มีแบบแผนความคิด มีวิสัยทัศน์ร่วม เรียนรู้การทำงานเป็นทีม และคิดอย่างเป็นระบบ (Senge, P. M., 1990) และองค์การมีระบบและกลไกสำคัญ คือ การทำให้เกิดพลวัตรหรือการขับเคลื่อนในการ

เรียนรู้ การปรับเปลี่ยนองค์การ การเอื้ออำนาจ การจัดการความรู้ และการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ (Marquardt, M. J., 1996) อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏทั้ง 38 แห่ง ได้ร่วมกันทบทวนวิสัยทัศน์ พันธกิจ ในการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย เพื่อให้สอดคล้องตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 ที่ได้กำหนดภารกิจและปณิธานของมหาวิทยาลัยราชภัฏไว้ใน มาตรา 7 ที่ให้มหาวิทยาลัยราชภัฏ เป็นสถาบันการศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น (ราชกิจจานุเบกษา, 2547) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นไปตามยุทธศาสตร์ เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นระยะ 20 ปี (ฉบับปรับปรุง 2561) ประกอบด้วย 4 ประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่ การพัฒนาท้องถิ่น การผลิตและพัฒนาครู การยกระดับคุณภาพการศึกษา และการพัฒนาระบบบริหารจัดการ และประกอบด้วย 5 พันธกิจ ได้แก่ การผลิตบัณฑิต การวิจัยการพัฒนาท้องถิ่น การสร้างเครือข่าย และการบริหารจัดการ (สำนักงานที่ประชุมอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏ, 2562) จากพันธกิจของมหาวิทยาลัยดังกล่าว ผู้วิจัยมุ่งศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เนื่องจาก พบว่า จากสถิติในด้านการกระจายรายได้ของประชากร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีรายได้ค่อนข้างต่ำ ส่งผลกระทบต่อด้านการพัฒนาทางการศึกษาและโอกาสในการเรียนรู้ของประชากรในภูมิภาคดังกล่าว เมื่อเปรียบเทียบกับภูมิภาคอื่น ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบแนวโน้ม 3 ปี มีแนวโน้มลดลงแล้วเพิ่มขึ้น ซึ่งด้านการกระจายรายได้ของประชากรมีความแตกต่างจากภูมิภาคอื่น (สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) การพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏ สู่การเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น และการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนบัณฑิตที่มีองค์ความรู้ที่มีคุณภาพ และนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่น และการศึกษาส่งผลประชากรให้มีการศึกษา สามารถพึ่งพาตนเองได้ รวมทั้งทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีรายได้สูงขึ้นจากการมีองค์ความรู้นำไปสู่การประกอบวิชาชีพได้อย่างเท่าเทียมประชากรภูมิภาคอื่นๆ ผู้วิจัยจึงศึกษาปัจจัยความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และปัจจัยการจัดการตามพันธกิจที่มีผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นและลดความยากจนของประชากร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น และการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

2. เพื่อศึกษาปัจจัยการจัดการตามพันธกิจ ที่มีผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัย ราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และปัจจัยการจัดการตามพันธกิจที่มีผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ลักษณะเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative data) และข้อมูล เชิงคุณภาพ (Qualitative data) โดยมีวิธีการดำเนินการดังนี้

. 1. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และปัจจัยการจัดการตามพันธกิจที่มีผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้วยการพรรณนา โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรม ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และศึกษาความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ

2. การศึกษาความคิดเห็นในกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 11 มหาวิทยาลัย ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาสารคาม มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย มหาวิทยาลัยราชภัฏ ศรีสะเกษ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี และมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาในขั้นตอนนี้ ได้แก่ ตัวแทนผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการ จำนวน 20 คน

2. ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในขั้นตอนนี้คือ บุคลากรสายวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 5,013 คน (สารสนเทศอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2562) กำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 440 คน โดยใช้สูตรของเครซี่และมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพนักงานในสถาบันอุดมศึกษา สายวิชาการ การตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามในด้านความตรง เชิงเนื้อหา (Content Validity) ดำเนินการ โดยวิธีการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับเนื้อหาของข้อมูลโดยวิธี Index of Item objective Congruence (IOC) โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาให้ความเห็นเกี่ยวกับ ความสอดคล้อง พบว่า มีค่า IOC เท่ากับ 0.90 การตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถาม ด้านความเชื่อมั่น (Reliability) กระทำโดยการนำแบบสอบถาม ที่ได้ปรับแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน และอาจารย์ ที่ปรึกษาแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มที่มีคุณลักษณะเหมือนกับกลุ่มตัวอย่างแต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้จำนวน 30 ชุดแล้วนำมาหาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น

โดยใช้เกณฑ์สัมประสิทธิ์อัลฟ่า (Alpha Coefficient) พบว่า มีค่าระดับความเชื่อมั่น (∝) เท่ากับ 0.98 ถือได้ว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่น และมีคุณภาพ สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล มีการดำเนินการ ดังนี้

1. การทำหนังสือขออนุญาตอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้ง 11 แห่ง เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในรูปแบบการแจกแบบสอบถาม

2. ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ในการศึกษา และขอความอนุเคราะห์ ผู้ตอบแบบสอบถามให้ข้อมูล ตามความจริง

3. ระยะเวลาในการดำเนินการ แบบสอบถาม ใช้เวลารวบรวมข้อมูล 180 วัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์เพื่ออธิบายระดับความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ปัจจัยการจัดการตามพันธกิจ ที่มีผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยการพรรณนา การวิเคราะห์เนื้อหาจากค่าสถิติบรรยาย และมีเกณฑ์ในการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2551) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	การแปลความหมาย
4.21 - 5.00	ระดับมากที่สุด
3.41 - 4.20	ระดับมาก
2.61 - 3.40	ระดับปานกลาง
1.81 - 2.60	ระดับน้อย
1.00 - 1.80	ระดับน้อยที่สุด

2. วิเคราะห์ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นและการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ปัจจัยการจัดการตามพันธกิจ ที่มีผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบว่า ความรู้และความเข้าใจของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น และการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ปัจจัยการจัดการตามพันธกิจ ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการจัดการตามพันธกิจกับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีดังนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัย นำเสนอในรูปแบบตาราง และภาพประกอบ ประกอบคำอธิบายเพื่อความสะดวกในการอธิบายผลการวิจัย และเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันใน การแปลผลการวิจัย ผู้วิจัยจะใช้สัญลักษณ์ต่อไปนี้ แทนความหมายต่าง ๆ ในตารางและภาพประกอบ

n แทน ขนาดตัวอย่าง

$\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง

S.D. แทน ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง (Standard Deviation)

p-value แทน ค่าความน่าจะเป็นที่น้อยที่สุด ที่จะปฏิเสธสมมติฐานหลักเมื่อสมมติฐานหลัก เป็นจริง (Significance)

df แทน องศาอิสระ (Degree of Freedom)

t แทน ค่าสถิติที่ใช้พิจารณากรณีข้อมูลมีการแจกแจงแบบที (t-Distribution)

F แทน ค่าสถิติที่ใช้พิจารณากรณีข้อมูลมีการแจกแจงแบบเอฟ (F-Distribution)

SS แทน ผลบวกกำลังสองของคะแนน (Sum of Squares)

MS แทน ค่าเฉลี่ยของผลบวกกำลังสองของคะแนน (Mean Square)

LSD แทน ผลต่างนัยสำคัญที่คำนวณได้ (Least Significant Difference)

* แทน ความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** แทน ความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ ดังนี้

1. ปัจจัยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น และการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความรู้ความเข้าใจของบุคลากรเกี่ยวกับ การเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น และการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ภาพรวม

การเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นและการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้	$\bar{X}$	**S.D.**	**ระดับความรู้ความเข้าใจ**
1. การเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น	4.53	0.49	มากที่สุด
2. การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้	4.19	0.72	มาก
รวม	**4.36**	**0.56**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อ การพัฒนาท้องถิ่น และ การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย

4.36 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.56 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น อยู่ในระดับมากที่สุด เฉลี่ย 4.53 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.49 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นองค์การ แห่งการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.19 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.72

1.1 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เกี่ยวกับการเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความรู้ความเข้าใจของบุคลากรเกี่ยวกับ การเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น

การเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความรู้ความเข้าใจ
1. ด้านการจัดการศึกษา	4.58	0.50	มากที่สุด
2. ด้านการวิจัย	4.51	0.58	มากที่สุด
3. ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม	4.54	0.53	มากที่สุด
4. ด้านการทะนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม	4.47	0.44	มากที่สุด
รวม	**4.53**	**0.49**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อ การพัฒนาท้องถิ่น ภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.53 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.49 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นสถานศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านการจัดการศึกษา ค่าเฉลี่ย 4.58 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.50 ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม ค่าเฉลี่ย 4.54 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.53 ด้านการวิจัย ค่าเฉลี่ย 4.51 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.58 และด้านการทะนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ค่าเฉลี่ย 4.47ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.44

1.2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความรู้ความเข้าใจของบุคลากรเกี่ยวกับ การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้

การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความรู้ความเข้าใจ
1. ด้านการสร้างพลวัตรการเรียนรู้	4.22	0.89	มากที่สุด
2. ด้านปฏิรูปองค์กรสู่ความเป็นเลิศในการเรียนรู้	4.24	0.85	มากที่สุด
3. ด้านการเอื้ออำนาจหรือสร้างความสามารถให้กับบุคคล	4.22	0.85	มากที่สุด
4. ด้านการจัดการความรู้ในองค์การแห่งการเรียนรู้	4.15	0.68	มาก
5. ด้านเทคโนโลยี	4.12	0.47	มาก
รวม	**4.19**	**0.72**	**มาก**

จากตารางที่ 3 พบว่า ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ภาพรวม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.19 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.72เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านปฏิรูปองค์กรสู่ความเป็นเลิศในการเรียนรู้ค่าเฉลี่ย 4.24 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.85 ด้านการสร้างพลวัตรการเรียนรู้ ค่าเฉลี่ย 4.22 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.89 ด้านการเอื้ออำนาจหรือสร้างความสามารถให้กับบุคคล ค่าเฉลี่ย 4.22 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.85 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการจัดการความรู้ ในองค์การแห่งการเรียนรู้ ค่าเฉลี่ย 4.15 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.68 และด้านเทคโนโลยี ค่าเฉลี่ย 4.12 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.47

ตารางที่ 4 จำนวนและค่าร้อยละ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคล	ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ การเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น			ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้		
	ปานกลาง 2.61-3.40	มาก 3.41-4.20	มากที่สุด 4.21-5.00	ปานกลาง 2.61-3.40	มาก 3.41-4.20	มากที่สุด 4.21-5.00
วุฒิ						
ปริญญาโท	9 (3.90%)	147 (64.20%)	73 (31.90%)	125 (53.40%)	63 (26.90%)	46 (19.70%)
ปริญญาเอก	0 (0%)	2 (1.00%)	204 (99.00%)	1 (0.5%)	12 (5.80%)	193 (93.70%)
ตำแหน่งงาน						
อาจารย์	9 (2.70%)	147 (43.50%)	182 (53.80%)	126 (36.70%)	68 (19.80%)	149 (43.40%)
ประธานหลักสูตร	0 (0%)	2 (2.10%)	95 (97.90%)	0 (0%)	7 (7.20%)	90 (92.80%)
ตำแหน่งทางวิชาการ						
อาจารย์	9 (4.50%)	147 (72.80%)	46 (22.80%)	112 (54.10%)	39 (18.80%)	56 (27.10%)
ผู้ช่วยศาสตราจารย์	0 (0%)	2 (1.00%)	192 (99.00%)	12 (6.2%)	36 (18.60%)	146 (75.30%)
รองศาสตราจารย์	0 (0%)	0 (0%)	39 (100%)	2 (5.1%)	0 (0%)	37 (94.90%)

ตารางที่ 4 จำนวนและค่าร้อยละ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (ต่อ)

ปัจจัยส่วนบุคคล	ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ การเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น			ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้		
	ปานกลาง 2.61-3.40	มาก 3.41-4.20	มากที่สุด 4.21-5.00	ปานกลาง 2.61-3.40	มาก 3.41-4.20	มากที่สุด 4.21-5.00
ประสบการณ์การทำงาน ในมหาวิทยาลัย						
10 - 15 ปี	9 (4.30%)	144 (68.60%)	57 (27.10%)	117 (54.40%)	52 (24.20%)	46 (21.40%)
16 - 20 ปี	0 (0%)	4 (2.80%)	139 (97.20%)	7 (4.9%)	21 (14.70%)	115 (80.40%)
21 - 30 ปี	0 (0%)	1 (1.20%)	81 (98.80%)	2 (2.40%)	2 (2.40%)	78 (95.10%)

จากตารางที่ 4 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ที่มีวุฒิการศึกษา ตำแหน่งงาน ตำแหน่งทางวิชาการ และประสบการณ์การทำงานในมหาวิทยาลัยแตกต่างกัน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น แตกต่างกัน

2. เพื่อศึกษาปัจจัยการจัดการตามพันธกิจ ที่มีผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัย ราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการดำเนินงานของปัจจัยการจัดการตามพันธกิจ

ปัจจัยการจัดการตามพันธกิจ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ การดำเนินงาน
1. ด้านการผลิตบัณฑิต	4.46	0.46	มากที่สุด
2. ด้านการวิจัย	4.14	0.49	มาก
3. ด้านการพัฒนาท้องถิ่น	4.24	0.45	มากที่สุด
4. ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ	4.14	0.56	มาก
5. ด้านการบริหารจัดการ	4.19	0.41	มาก
รวม	**4.23**	**0.43**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 5 พบว่า ระดับการดำเนินงานตามปัจจัยการจัดการตามพันธกิจ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.23 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.43 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ระดับปัจจัยการจัดการตามพันธกิจในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านการผลิตบัณฑิต ค่าเฉลี่ย 4.46 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.46 ด้านการพัฒนาท้องถิ่น ค่าเฉลี่ย 4.24 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.45 ระดับปัจจัยการจัดการตามพันธกิจ ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ค่าเฉลี่ย 4.19 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.41 ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ค่าเฉลี่ย 4.14 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.56 และด้านการวิจัย ค่าเฉลี่ย 4.14 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.49 ตามลำดับ

3. ปัจจัยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และปัจจัยการจัดการตามพันธกิจ ที่มีผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จากการวิเคราะห์ปัจจัยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และปัจจัยการจัดการตามพันธกิจ ที่มีผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) ได้ผลสรุปดังตาราง

ตารางที่ 6 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นมหาวิทยาลัย เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ปัจจัยการจัดการตามพันธกิจ กับระดับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตัวแปร	สัมประสิทธิ์การถดถอย	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน	β	t	sig
ค่าคงที่	0.20	0.06		3.18	0.00
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น	0.02	0.04	0.01	0.38	0.71
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้	0.33	0.02	0.44	14.36**	0.00
การผลิตบัณฑิต	0.04	0.04	0.03	1.07	0.29
การวิจัย	0.30	0.04	0.27	7.02**	0.00
การพัฒนาท้องถิ่น	-0.06	0.04	-0.05	-1.35	0.18
การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ	0.28	0.03	0.29	8.62**	0.00
การบริหารจัดการ	0.06	0.02	0.04	2.61	0.01
R^2 = 0.92 Adjusted R^2 = 0.96 F = 1581.42 α = 0.01					

** ระดับนัยสำคัญทางสถิติ = 0.01

จากตารางที่ 6 สรุปได้ว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ได้แก่ ด้านการจัดการศึกษา ด้านการวิจัย ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ได้แก่

การสร้างพลวัตรการเรียนรู้ ปฏิรูปองค์กรสู่ความเป็นเลิศในการเรียนรู้ การเอื้ออำนาจและสร้างความสามารถให้กับบุคคล การจัดการความรู้ ในองค์การแห่งการเรียนรู้ เทคโนโลยี ปัจจัยการจัดการตามพันธกิจ ได้แก่ ด้านการผลิตบัณฑิต ด้านการวิจัย ด้านการพัฒนาท้องถิ่น ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ด้านการบริหารจัดการ ร่วมกันอธิบายการเปลี่ยนแปลงของระดับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ร้อยละ 96.20 ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.01 ทั้งนี้ พบว่าในขณะที่ปัจจัยต้นอื่น ๆ คงที่ การเปลี่ยนแปลงของความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ การวิจัย และ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ จะส่งผลให้ระดับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เปลี่ยนแปลงในทิศทางเดียวกัน ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 โดยตัวแปรต้นที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตาม เรียงตามลำดับอิทธิพล ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และการวิจัย ตามลำดับ

อภิปรายผล

ปัจจัยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น การเป็นองค์การ แห่งการเรียนรู้ และปัจจัยการจัดการตามพันธกิจที่มีผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ของมหาวิทยาลัย ราชภัฏภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และแตกต่างกันตามวุฒิการศึกษา ตำแหน่งงาน ตำแหน่งทางวิชาการ และประสบการณ์การทำงานในมหาวิทยาลัย เพราะวุฒิการศึกษา ตำแหน่งงาน ตำแหน่งทางวิชาการและประสบการณ์การทำงานในมหาวิทยาลัยที่สูงขึ้น แสดงถึงความสามารถในการพัฒนาตนเอง และจัดการความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นในระดับบุคคลได้ดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของอารยา บวรพานิชย์ พบว่า ระดับการศึกษาของบุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีที่แตกต่างกัน มีปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ต่างกัน (อารยา บวรพานิชย์, 2553) ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็น องค์การแห่งการเรียนรู้ภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชิษณุพงศ์ ประทุมทัย พบว่า พนักงานส่วนใหญ่มีระดับความรู้ความเข้าใจในระดับมากและแตกต่างกัน ตามตามวุฒิการศึกษา ตำแหน่งงาน ตำแหน่งทางวิชาการ และประสบการณ์การทำงานในมหาวิทยาลัย น่าจะเพราะ วุฒิการศึกษา ตำแหน่งงาน ตำแหน่งทางวิชาการและประสบการณ์การทำงานในมหาวิทยาลัยที่สูงขึ้น แสดงถึงความสามารถในการพัฒนาตนเอง และจัดการความรู้เกี่ยวกับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในระดับบุคคลได้ดีขึ้น (ชิษณุพงศ์ ประทุมทัย, 2555) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ มีผลต่อตัวแปรตาม โดยมีอิทธิพลสูง เป็นลำดับแรก ทั้งนี้เพราะ การมีความ

เข้าใจเกี่ยวกับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ได้แก่ การมีพลวัตรการเรียนรู้ การปฏิรูปองค์กรสู่ความเป็นเลิศในการเรียนรู้ การเอื้ออำนาจหรือสร้างความสามารถให้กับบุคคล การจัดการความรู้ และเทคโนโลยี ทำให้บุคคลสามารถปฏิบัติและดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ของมหาวิทยาลัยได้ดียิ่งขึ้น การสร้างเครือข่าย มีอิทธิพลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ เพราะการสร้างเครือข่าย ส่งผลให้เกิดการจัดการความรู้ในระดับบุคคลและระดับกลุ่ม ซึ่งทำให้มหาวิทยาลัย เกิดการพัฒนาความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ที่สูงขึ้น การวิจัยมีอิทธิพลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ เพราะการวิจัยอย่างเป็นระบบ จะมีการเรียนรู้เพิ่มเติมในเนื้อหาทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และการดำเนินการวิจัย การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ผลการวิจัย ล้วนต้องมีการจัดการความรู้ที่ดี ซึ่งส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ดังนั้น การพัฒนามหาวิทยาลัยสู่การเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นและการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ จึงต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจแก่บุคลากรเกี่ยวกับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ การส่งเสริมสนับสนุนการวิจัย และการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย พบว่า 1) ความรู้ความเข้าใจในการจัดการความรู้และเทคโนโลยี ยังอยู่ในระดับ ที่ก่อให้เกิดจุดอ่อนแก่มหาวิทยาลัยในการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ หน่วยงานในระดับคณะ ศูนย์ต้นทุนต่าง ๆ จึงควรดำเนินการจัดอบรม ทำความเข้าใจ จัดประชุม เผยแพร่ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการความรู้และการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ และการนำไปใช้ประโยชน์แก่ท้องถิ่นแก่บุคลากรในหน่วยงานอย่างทั่วถึงจัดระบบการจัดเก็บความรู้ ระบบสืบค้นข้อมูลความรู้ เพื่อสะดวกในศึกษาและนำข้อมูลหรือความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินงาน 2) เครือข่ายความร่วมมือและการวิจัยมีผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัย หน่วยงานในระดับคณะ ศูนย์ต้นทุนต่าง ๆ จึงควรมีเวทีเปิดโอกาสให้ผู้นำชุมชน/ผู้ประกอบการ/ศิษย์เก่า/มหาวิทยาลัยอื่น/หน่วยงานภาครัฐและเอกชน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่น และมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามแผน การกำกับติดตาม การประเมินผล และการปรับปรุงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่น การสนับสนุน/ส่งเสริมให้ทำการวิจัยที่บูรณาการ กับพันธกิจ การจัดเรียนการสอน จัดให้มีการคุ้มครองสิทธิ์ของงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ที่นำไปใช้ประโยชน์ กำหนดเป้าหมาย/ประเด็นองค์ความรู้ ที่จะได้จากการวิจัยไว้อย่างชัดเจนและมหาวิทยาลัยติดตาม/ประเมินผลการรวบรวมองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย นำผลการประเมินไปปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง กำหนดแผน การรวบรวมองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยที่ชัดเจน/สามารถปฏิบัติได้ และมหาวิทยาลัยจัดให้มีระบบ/กลไกการรวบรวมองค์ความรู้ ที่ได้จากการวิจัยที่ชัดเจน/สามารถปฏิบัติได้การดำเนินงานตามแผน การรวบรวมองค์ความรู้ ที่ได้จากการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

ชิษณุพงศ์ ประทุมทัย. (2555). ความคิดเห็นของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (สำนักงานใหญ่) ที่มีต่อความพร้อมในการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ. มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.

บุญชม ศรีสะอาด. (2551). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

ราชกิจจานุเบกษา. (2547). พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรี.

สารสนเทศอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2562). สารสนเทศอุดมศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2562 จาก http://www.info.mua.go.th/info/

สำนักงานที่ประชุมอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏ. (2562). ยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นระยะ 20 ปี (ฉบับปรับปรุง 2561). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานที่ประชุมอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏ.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 – 2564. เรียกใช้เมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2562 จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_news.php?nid=6420&filename=develop_issue

สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). สถิติความยากจนและการกระจายรายได้ของประชากร. เรียกใช้เมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2565 จาก https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=social

อารยา บวรพานิชย์. (2553). ความคิดเห็นของบุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. ในวิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการจัดการ. มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช.

อุดม คชินทร. (2561). ทิศทางการอุดมศึกษาเพื่อสนับสนุนการเดินหน้าประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2562 จาก https://www.moe.go.th/websm/2018/1/029.html

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and psychological measurement, 30(3), 607-610.

Marquardt, M. J. (1996). Building the learning organization: a systems approach to quantum improvement and global success. New York: McGraw-Hill.

Senge, P. M. (1990). The fifth disciplines: the art and practice of learning organization. London: Century Business.

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 41-54

บทความวิจัย

ผลของการสอนโดยใช้โมเดลการสร้างมโนทัศน์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้และความคงทนในการเรียนคณิตศาสตร์ของนักศึกษาวิชาเอกการประถมศึกษา*

EFFECTS OF USING A CONCEPT ATTAINMENT INSTRUCTION MODEL ON MATHEMATICS LEARNING ACHIEVEMENT AND RETENTION OF UNDERGRADUATE STUDENTS IN ELEMENTARY EDUCATION PROGRAM

ศิริรัตน์ ปัญจศุภวงศ์[1]
Sirirat Punchasupawong[1]
[1]คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
[1]Faculty of Education, Ramkhamhaeng University, Bangkok, Thailand
[1]Corresponding author E-mail: siriratming@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้วัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คณิตศาสตร์ก่อนและหลังการสอนโดยใช้โมเดลการสร้างมโนทัศน์ของนักศึกษาวิชาเอกการประถมศึกษา 2) เพื่อเปรียบเทียบความคงทนในการเรียนคณิตศาสตร์ก่อนและหลังการสอนโดยใช้โมเดลการสร้างมโนทัศน์ของนักศึกษาวิชาเอกการประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษาวิชาเอกการประถมศึกษาที่ลงทะเบียนกระบวนวิชา CEE3202 คณิตศาสตร์สำหรับครูประถมศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง จำนวน 100 คน จากการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแผนการจัดการเรียนรู้ที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใชโมเดลการสร้างมโนทัศน์ที่ครอบคลุมเนื้อหาวิชาคณิตศาสตระดับประถมศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการคำนวณค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วยการทดสอบ ค่าสถิติที (t –test) ผลการวิจัย

* Received 16 December 2022; Revised 28 December 2022; Accepted 30 December 2022

พบว่า 1.ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คณิตศาสตร์ก่อนและหลังการสอนโดยใช้โมเดลการสร้างมโนทัศน์ของนักศึกษาวิชาเอกการประถมศึกษา มีค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์เรียนรู้คณิตศาสตร์หลังเรียน ($\bar{X}$ = 58.56, S.D. = 14.44) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 26.93, S.D. = 10.80) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2. การเปรียบเทียบความคงทนในการเรียนคณิตศาสตร์ก่อนและหลังการสอนโดยใช้โมเดลการสร้างมโนทัศน์ของนักศึกษาวิชาเอกการประถมศึกษา มีค่าเฉลี่ยความคงทนในการเรียนคณิตศาสตร์หลังเรียน ($\bar{X}$ = 61.07, S.D. = 5.62) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 58.56, S.D. = 5.41) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การสอนโดยใช้โมเดลการสร้างมโนทัศน์, ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คณิตศาสตร์, ความคงทนในการเรียน

Abstract

The objectives of this research article were 1) to compare mathematics learning achievement before and after teaching by using Concept Attainment Instruction Model for undergraduate students in elementary education program 2) to compare mathematics learning retention before and after teaching by using Concept Attainment Instruction Model for undergraduate students in elementary education program. The sample group used in this research was students of the major in elementary education program. Registered for the CEE3202 course, mathematics for elementary teachers in the first semester of academic year 2018, Faculty of Education Ramkhamhaeng University, 100 students by simple random sampling. Research tools included learning management plans using Concept Attainment Instruction Model that covers elementary mathematics content. The research instruments were the mathematics achievement tests. The data were analyzed by means of arithmetic mean, standard deviation and t – test. The results of this research were as follows 1.Learning activities using Concept Attainment Instruction Model with mathematics achievement after learning ($\bar{X}$ = 58.56, S.D = 14.44) higher than before learning ($\bar{X}$ = 26.93, S.D = 10.80) with statistical significance at the level of .05 2.Learning activities using Concept Attainment Instruction Model with average mathematics learning retention after studying ($\bar{X}$ = 61.07, S.D = 5.62) higher than before learning ($\bar{X}$ = 58.56, S = 5.41) with statistical significance at the level of .05

Keywords: Concept Attainment Instruction Model, Mathematics Learning Achievement, Learning Retention

บทนำ

วิชาคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่มีความสำคัญต่อบุคคลเป็นอย่างยิ่ง ช่วยให้บุคคลแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผล เป็นพื้นฐานในการพัฒนาความคิดเพื่อความก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ และเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ โดยใช้ความรู้ทางคณิตศาสตร์ ทั้งทักษะเชิงตัวเลขและทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เพื่อจัดการกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและความซับซ้อนของสังคม ผู้เรียนมีความจำเป็นที่ต้องเลือกรับ จำแนก จัดระเบียบและตัดสินใจหาทางเลือกที่เหมาะสม ทั้งในกิจวัตรประจำวันที่ต้องอาศัยความสามารถทางคณิตศาสตร์ทั้งสิ้น แต่สภาวะปัจจุบันของการศึกษาคณิตศาสตร์ระดับโรงเรียนของไทย พบว่าผลสัมฤทธิ์ที่ได้ยังไม่เป็นไปตามเป้าประสงค์เท่าที่ควร กระทรวงศึกษาธิการได้ตระหนักถึงความสำคัญของคณิตศาสตร์จึงกำหนดให้มีการจัดทำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งที่การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผลเป็นระบบ มีแบบแผน สามารถวิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ได้อย่างรอบคอบและถี่ถ้วน ช่วยให้คาดการณ์ วางแผน ตัดสินใจ แก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้คณิตศาสตร์ยังเป็นเครื่องมือในการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และศาสตร์อื่น ๆ อันเป็นรากฐานในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติให้มีคุณภาพและพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้ทัดเทียมกับนานาชาติ การศึกษาคณิตศาสตร์จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทันสมัยและสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในยุคโลกา ภิวัตน์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) จึงอาจกล่าวได้ว่าคณิตศาสตร์ช่วยพัฒนาการคิดของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้เกิดเป็นข้อความรู้ เกิดการคิดอย่างเป็นระบบมีทักษะและมีมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ที่นำไปใช้แก้ปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้ นอกจากนี้ เป้าหมายของการเรียนรู้คณิตศาสตร์ คือการใช้วิธีการ เครื่องมือ แนวคิด และหลักการความรู้ทางคณิตศาสตร์ที่เหมาะสม ร่วมกับการมีกระบวนการทางสติปัญญาที่มีประสิทธิภาพของผู้เรียน ซึ่งจะต้องมีความรู้หรือมโนทัศน์พื้นฐานที่จำเป็นต้องมีก่อนการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (Kinard, T & Kozulin, A., 2008) ซึ่งมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์มีความสำคัญอย่างยิ่งในการทำความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเนื้อหาคณิตศาสตร์ โดยอาจเป็นสิ่งที่ได้จากการสังเกตหรือการมีประสบการณ์ต่าง ๆ ของผู้เรียน (Cockburn, A., & G. H. Littler., 2010) ซึ่งสอดคล้องกับสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ที่กล่าวว่า มโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์เป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการเรียนรู้คณิตศาสตร์ และการนำความรู้คณิตศาสตร์ไปใช้ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2555) อีกทั้งมโนทัศน์ยังเป็นรากฐานของการคิดของมนุษย์ซึ่งจะช่วยลดความซับซ้อนของสิ่งที่ศึกษา ช่วยในการจัดประเภท อีกทั้งยังทำให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้หรือความคิดเดิมกับมโนทัศน์ใหม่ได้ และที่สำคัญยังช่วยให้ผู้เรียนรู้จักกำหนดวิธีการแก้ปัญหา จากการวิเคราะห์

ความสัมพันธ์ของปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้สามารถนำมโนทัศน์ไปใช้ในการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม (สายพิณ ล้ำเลิศ, 2559) ทั้งนี้การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนของประเทศไทยส่วนใหญ่ เป็นการเรียนการสอนที่เน้นการท่องจำ เน้นความรู้ในเนื้อหาวิชา ครูเป็นผู้บรรยายหรือแสดงตัวอย่างให้ผู้เรียนดูแล้วให้ผู้เรียนทำแบบฝึกหัด เพื่อให้เข้าใจและจำเนื้อหาได้เท่านั้น นอกจากนี้ยังเป็นการเรียนที่เน้นผลสัมฤทธิ์เรียนรู้โดยเฉพาะผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการทดสอบโดยไม่คำนึงถึงกระบวนการเรียนรู้หรือวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน การสอนในลักษณะนี้นอกจากจะไม่ได้เป็นการส่งเสริมการคิดอย่างมีเหตุมีผลแล้ว ยังเป็นการทำลายความกระตือรือร้นและความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ และคณะ, 2546) การเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นเพียงผู้รับข้อมูลและจดจำไว้สำหรับถ่ายทอดคืนผู้สอนเมื่อถึงเวลาสอบ ไม่สามารถย่อยความรู้ใหม่ได้นั้น สะท้อนให้เห็นถึงสภาพการเรียนรู้ที่ไม่สมบูรณ์ เพราะไม่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดเชิงบูรณาการ ซึ่งเป็นความรู้ที่อยู่ในตัวและอยู่รอบตัวในชีวิตประจำวันของผู้เรียน (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2555)

เหตุผลสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ผู้สอนไม่เน้นการสอนมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ คือ หลักสูตรและหนังสือเรียนมักไม่ได้ระบุมโนทัศน์นั้นไว้อย่างชัดเจน ทำให้ผู้สอนไม่แน่ใจว่ามโนทัศน์ที่จะสอนนั้นถูกต้องหรือไม่ ผู้สอนจะเริ่มสับสนและรู้สึกไม่แน่ใจที่จะสอนสิ่งเหล่านั้น (Heaton, R. M., 1992) ลักษณะเช่นนี้ มีผลทำให้บทบาทการเป็นพัฒนามโนทัศน์และความรู้ของผู้สอนลดน้อยลง (Schoenfeld, Alan H., 1992) ผู้สอนจึงรู้สึกว่า การสอนเนื้อหาในแบบเรียนมีความเพียงพอและทำให้ตนมีความมั่นใจในความรู้ที่มีอยู่ว่าสามารถอธิบายหรือตอบคำถามของผู้เรียนได้ (Wilson, J. W., 1971) ด้วยเหตุผลข้างต้น ทำให้ผู้สอนคณิตศาสตร์หลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่ทำให้ตนเองไม่มั่นใจและกลับไปสู่การสอนแบบที่ตนคุ้นเคย คือ การสอนที่เน้นขั้นตอนและวิธีการทำงานมากกว่าการเน้นมโนทัศน์และความเข้าใจที่แท้จริง โดยไม่คำนึงว่าควรต้องสอนมโนทัศน์บางอย่างเพื่อที่จะเป็นพื้นฐานของการคิดและการนำความรู้ทางคณิตศาสตร์ไปใช้ ทำให้ผู้เรียนไม่ได้เรียนรู้และเข้าใจความหมาย รวมทั้งคุณค่าที่แท้จริงของคณิตศาสตร์ ทั้งนี้เมื่อมีการปฏิรูปการศึกษาและแนวทางการจัดการเรียนรู้มุ่งเน้นความเข้าใจและการอภิปรายเหตุผลมากกว่าการเรียนรู้โดยการจดจำทฤษฎีบท กฎ สูตร นิยาม หรือวิธีคำนวณ ผู้สอนยิ่งไม่แน่ใจว่าจะสอนอะไร และสอนอย่างไร (Simon, M., 1993) ให้แตกต่างจากที่เคยทำอยู่ การจะเน้นการสอนมโนทัศน์ซึ่งเป็นสิ่งที่เพิ่มเติมจากที่เคยทำอยู่นั้น จึงเป็นการยาก สิ่งที่เกิดขึ้นเหล่านี้ ทำให้พอสรุปได้ว่าการสอนมโนทัศน์ถูกละเลยอย่างต่อเนื่อง ทั้งที่มโนทัศน์เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคม เนื่องจากพฤติกรรมใด ๆ ของบุคคลทั้งด้านความคิด การสื่อสารระหว่างกันในสังคม การแก้ปัญหาและการตัดสินใจล้วนเกี่ยวข้องกับมโนทัศน์ทั้งสิ้น (Ausubel, D.P. , 1968)

การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ตามแนวคิดของ Lasley, T. J., & Matczynski, T. J. ที่พัฒนามาจากทฤษฎีของ Bruner, Goodnow, and Austin ซึ่งมี

หลักการว่า “มนุษย์สร้างมโนทัศน์โดยการจัดข้อมูลที่ได้รับออกเป็นหมวดหมู่ โดยใช้คุณลักษณะเป็นเกณฑ์และเรียกกระบวนการนี้ว่า กระบวนการจัดประเภท ซึ่งมนุษย์จะค้นหาแยกแยะประเภทของสิ่งต่าง ๆ ซึ่งแต่ละประเภทจะมีคุณลักษณะที่เหมือนกันหรือร่วมกัน ก่อนที่จะรู้ว่ามโนทัศน์นั้นคืออะไร หลังจากที่สร้างมโนทัศน์แล้ว มนุษย์สามารถบอกได้ว่ามโนทัศน์ของสิ่งต่าง ๆ นั้นคืออะไร โดยการยกตัวอย่างมโนทัศน์ และบอกถึงลักษณะพื้นฐานและคุณลักษณะของมโนทัศน์นั้น” (Lasley, T. J., & Matczynski, T. J., 2002) โดยประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การผลิตข้อมูล (Data Generation) ขั้นตอนที่ 2 การจัดกลุ่มข้อมูล (Data Grouping) ขั้นตอนที่ 3 การขยายความประเภทข้อมูล (Expanding the Category) ขั้นตอนที่ 4 การสรุปปิด (Closer) รูปแบบการสร้างมโนทัศน์นี้เป็นกระบวนการที่ค่อยเป็นค่อยไปและต่อเนื่อง สามารถแยกแยะแนวคิดต่าง ๆ และขยายจากตัวอย่างเฉพาะไปสู่ประเภทของมโนทัศน์ที่กว้างขึ้น และเป็นการจัดโครงสร้างทางความคิดเพื่อสรุปเป็นมโนทัศน์และนำไปใช้ต่อไป (อัมพร ม้าคนอง, 2553) ดังนั้นผู้สอนจะต้องวางแผนการสอนอย่างเป็นระบบเน้นกระบวนการคิด โดยสร้างสถานการณ์หรือประเด็นเพื่อให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ และตอบสนองเพื่อนำไปสู่การสร้างมโนทัศน์ที่ต้องการ เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดเข้าใจว่า มโนทัศน์นั้นคืออะไร เกิดขึ้นได้อย่างไร และต่อยอดให้มีลักษณะที่ซับซ้อนขึ้น สามารถเชื่อมโยงประสบการณ์กับข้อมูลที่มีอยู่ แล้วสรุปความหมาย และไปสู่การนำไปใช้ต่อไป

จากขั้นตอนดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การสอนโดยใช้โมเดลการสร้างมโนทัศน์ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คณิตศาสตร์ ดังที่ ภูมิฤทัย วิทยวิจินกล่าวไว้ว่า การสรุปมโนทัศน์ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้มโนทัศน์อย่างถูกต้องและครบถ้วน เพราะการที่ผู้เรียนให้นิยามของมโนทัศน์ได้ถูกต้อง แสดงว่าผู้เรียนมีความเข้าใจในองค์ประกอบอื่น ๆ ของมโนทัศน์และผู้เรียนที่มีมโนทัศน์แล้วสามารถระบุองค์ประกอบทั้งหมดของมโนทัศน์ได้ แสดงว่าผู้เรียนมีความเข้าใจมโนทัศน์อย่างแท้จริง (ภูมิฤทัย วิทยวิจิน, 2556) ทั้งนี้เมื่อผู้เรียนสามารถสร้างมโนทัศน์ได้ด้วยตนเองแล้ว กระบวนการหนึ่ง ซึ่งจะทำให้การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นคงอยู่ต่อเนื่องกับผู้เรียนคือ ความสามารถในการระลึกได้ถึงประสบการณ์ที่ได้รับมา แล้วแสดงออกหรือถ่ายทอดออกมาหรือนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ นั่นคือความคงทนในการเรียน เป็นปัจจัยที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากผู้เรียนต้องมีความรู้พื้นฐานเดิมในการเรียนเนื้อหาใหม่ในระดับที่สูงขึ้น โดยเชื่อมโยงกับเนื้อหาเดิมที่ต่อเนื่องกัน ความรู้พื้นฐานเดิมเหล่านี้เกิดจากการเรียนรู้และเก็บไว้ในความทรงจำ ซึ่งระบบการจำ เป็นระบบการทำงานที่ตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา (Active System) ในการที่จะ รับ (Receives) เก็บ (Stores) จัดการ (Organizes) เปลี่ยนแปลง (Alters) และนำข้อมูลออกมา (Recovers) คือเริ่มจากการใส่รหัสข้อมูลเข้าไป จากนั้นจะเก็บข้อมูลไว้ในระบบ เมื่อต้องการข้อมูลใดก็เรียกออกมาได้ เราสามารถเก็บข้อมูลที่ต้องการจำได้มากมาย และสามารถนำข้อมูลที่ต้องการออกมาได้เช่นกัน ด้วยความตระหนักถึงความสำคัญของมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ ซึ่งควรได้รับการพัฒนาความคิดทางคณิตศาสตร์ให้มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในเนื้อหาที่เรียน ซึ่ง

หมายถึงการมีมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ที่ดี นำมโนทัศน์เหล่านี้ไปใช้ในสถานการณ์ในชีวิตประจำวันได้ โดยการวิจัยครั้งนี้จะให้ประสบการณ์การเรียนรู้กับนักศึกษาซึ่งเป็นนักศึกษาวิชาเอกการประถมศึกษาที่เรียนในกระบวนวิชาคณิตศาสตร์สำหรับครูประถมศึกษา ซึ่งมีความจำเป็นต้องมีความเข้าใจเนื้อหาคณิตศาสตร์อย่างลึกซึ้ง สร้างความกระจ่างชัดให้กับนักศึกษาได้แนวทางในการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่แท้จริงและมีความหมายต่อผู้เรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คณิตศาสตร์ก่อนและหลังการสอนโดยใช้โมเดลการสร้างมโนทัศน์ของนักศึกษาวิชาเอกการประถมศึกษา

2. เพื่อเปรียบเทียบความคงทนในการเรียนคณิตศาสตร์ก่อนและหลังการสอนโดยใช้โมเดลการสร้างมโนทัศน์ของนักศึกษาวิชาเอกการประถมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi - Experimental Research) แบบกลุ่มเดียว (The One-Group Pretest-Posttest Design)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีวิชาเอกการประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่ลงทะเบียนเรียนกระบวนวิชา CEE 3202 คณิตศาสตร์สำหรับครูประถมศึกษา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 135 คน

โดยผู้วิจัยกลุ่มตัวอย่างวิจัย คือ นักศึกษาจำนวน 100 คน ได้มาจากการกำหนดขนาดตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของเคซี่มอร์แกน ที่ระดับความคลาดเคลื่อน ±5 ความเชื่อมั่นที่ระดับ 95% และได้กลุ่มตัวอย่างมาจากวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยการจับสลาก

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรจัดกระทำ คือ วิธีการสอนโดยใช้โมเดลการสร้างมโนทัศน์

ตัวแปรตาม คือ 1. ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คณิตศาสตร์

2. ความคงทนในการเรียนคณิตศาสตร์

กรอบแนวคิดการวิจัย

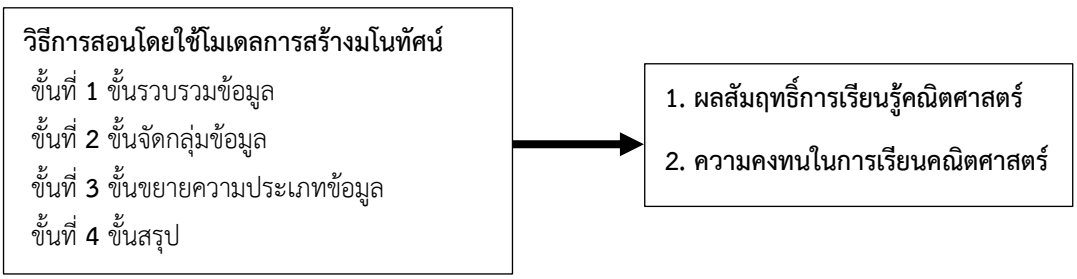

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ คือ แผนการสอนโดยใช้โมเดลการสร้างมโนทัศน์ที่ครอบคลุมเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษา โดย

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้โมเดลการสร้างมโนทัศน์จากเอกสารตำราต่าง ๆ และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) สาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์

2. ศึกษามาตรฐานการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง รายละเอียดของสาระการเรียนรู้ การวัดและการประเมินผลและแบ่งเนื้อหาให้เหมาะสมกับเวลาที่จะดำเนินการสอน

3. เขียนแผนการสอนรายคาบ จำนวน 8 คาบ ที่สอดคล้องกับแนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้โมเดลการสร้างมโนทัศน์

4. นำแผนการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจพิจารณาความถูกต้องและความเหมาะสมของเนื้อหาและให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแก้ไข

5.นำแผนการสอนที่ได้รับการปรับปรุงเรียบร้อยแล้ว ไปใช้จริงกับตัวอย่างวิจัย จำนวน 8 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 16 ชั่วโมง

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการในลักษณะการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi - Experimental Research) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ คือ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คณิตศาสตร์ นักศึกษาวิชาเอกการประถมศึกษา จำนวน 50 ข้อ โดย

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดและรูปแบบที่เหมาะสมในการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คณิตศาสตร์

2. ศึกษาเนื้อหากลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษาจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)

3. สร้างตารางวิเคราะห์หลักสูตรตามเนื้อหา ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังระดับประถมศึกษาและกำหนดอัตราส่วนจำนวนข้อสอบในแต่ละเรื่องให้เหมาะสม

4. สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คณิตศาสตร์ เป็นชนิดเติมคำตอบตามจุดประสงค์การเรียนรู้ 4 ระดับ คือ ด้านความรู้ความจำ, ด้านความเข้าใจ, ด้านการนำไปใช้ และด้านการวิเคราะห์

5. นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คณิตศาสตร์ให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจความถูกต้องและความสอดคล้องของเนื้อหา ข้อคำถาม ตัวเลือก ความเหมาะสมของสำนวนภาษา

6. นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่มีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด ไปใช้กับนักศึกษาที่เป็นตัวอย่างวิจัย

การดำเนินการทดลองและการเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการทดลองและการเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการดังนี้

1. ตัวอย่างวิจัยทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คณิตศาสตร์ก่อนเรียน

2. ผู้วิจัยดำเนินการสอนนักศึกษาที่เป็นตัวอย่างวิจัยโดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้โมเดลการสร้างมโนทัศน์

3. ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่นักศึกษาที่เป็นตัวอย่างวิจัยตามเนื้อหาสาระและผลการเรียนรู้ที่คาดหวังเดียวกัน ใช้เวลาสอนสัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง เป็นเวลา 8 สัปดาห์ รวมทั้งสิ้น 16 ชั่วโมง ในภาคเรียนที่ 1 ในปีการศึกษา 2561 โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามชั่วโมงปกติ เนื้อหาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน คือ คณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษา

4. เมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอนแล้วให้นักศึกษาที่เป็นตัวอย่างวิจัยทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คณิตศาสตร์หลังเรียน

5. นำผลการทดสอบมาตรวจให้คะแนน และทำการวิเคราะห์ข้อมูล

6. เมื่อเวลาผ่านไป 2 สัปดาห์ ผู้วิจัยนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คณิตศาสตร์ฉบับเดิมและใช้เวลาเท่าเดิมมาทดสอบอีกครั้ง เพื่อวัดความคงทนในการเรียน แล้วนำคะแนนจากแบบทดสอบมาวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์คุณภาพของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยหาค่าความเที่ยง (Reliability) ค่าความยาก (p) และหาค่าอำนาจจำแนก (r)

2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยคำนวณหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วยการทดสอบ ค่าสถิติที (t – test)

3. เปรียบเทียบความคงทนในการเรียนคณิตศาสตร์ โดยคำนวณหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักศึกษาวิชาเอกการประถมศึกษาก่อนและหลังที่ได้รับการสอนโดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้โมเดลการสร้างมโนทัศน์

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วยการทดสอบ ค่าสถิติที (t – test) ของผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คณิตศาสตร์ก่อนและหลังการสอนโดยใช้โมเดลการสร้างมโนทัศน์ของนักศึกษาวิชาเอกการประถมศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง	n	$\bar{x}$	S.D.	t - test
ก่อนการทดลอง	100	26.93	5.80	3.417*
หลังการทดลอง	100	58.56	5.14	

*p < .05

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า นักศึกษาวิชาเอกการประถมศึกษาในการทดสอบก่อนการทดลองได้คะแนนผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คณิตศาสตร์ คิดเป็นคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 26.93 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 5.80 ในการทดสอบหลังการทดลอง ได้คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ คิดเป็นคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 58.56 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 5.14

2. ความคงทนในการเรียนคณิตศาสตร์ก่อนและหลังการสอนโดยใช้โมเดลการสร้างมโนทัศน์ของนักศึกษาวิชาเอกการประถมศึกษา

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ของคะแนนผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คณิตศาสตร์ในการทดสอบครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 ของกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยใช้โมเดลการสร้างมโนทัศน์

กลุ่มทดลอง	$\bar{x}$	S.D
ทดสอบครั้งที่ 1	58.56	5.41
ทดสอบครั้งที่ 2	61.07	5.62

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า นักศึกษาที่ได้รับการสอนโดยใช้โมเดลการสร้างมโนทัศน์ของนักศึกษาวิชาเอกการประถมศึกษาในการทดสอบครั้งที่ 1 ได้คะแนนผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คณิตศาสตร์ คิดเป็นคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 58.56 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 5.41 ในการทดสอบครั้งที่ 2 ได้คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ คิดเป็นคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 61.07 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 5.62

อภิปรายผล

1. ผลของการสอนโดยใช้โมเดลการสร้างมโนทัศน์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักศึกษาวิชาเอกการประถมศึกษา พบว่า ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คณิตศาสตร์หลังการสอนสูงกว่าก่อนการสอนโดยใช้โมเดลการสร้างมโนทัศน์ของนักศึกษาวิชาเอกการประถมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่า กระบวนการเรียนการสอน

ที่พัฒนาขึ้นสามารถสร้างเสริมความรู้ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนได้ โดยกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้โมเดลการสร้างมโนทัศน์มี 4 ขั้นตอนเริ่มตั้งแต่ขั้นที่ 1 การทบทวนความรู้พื้นฐานเดิมของนักศึกษาที่มีส่วนเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับมโนทัศน์ใหม่ที่เรียน นักศึกษาได้มีโอกาสสร้างมโนทัศน์ด้วยตนเอง ซึ่งจะช่วยในการพัฒนามโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ ขั้นที่ 2 นักศึกษาจะเป็นผู้จัดข้อมูลจากชุดตัวอย่างที่ครูนำเสนอซึ่งมีจำนวนมากพอที่จะให้นักศึกษาได้ค้นพบ มีลักษณะบางอย่างที่เหมือนกันและมีบางอย่างที่ไม่เหมือนกัน แล้วทำการแยกข้อมูลเป็นกลุ่มที่มีลักษณะตามมโนทัศน์และกลุ่มที่ไม่มีลักษณะตามมโนทัศน์ โดยขยายความและให้เหตุผลได้ด้วยตนเอง แล้วสรุปมาเป็นข้อความรู้จากความสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่นักศึกษาค้นพบ อันผลจากการใช้กระบวนการคิดของนักศึกษาเองจึงทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมายและจำได้นานขึ้น (Lasley, T. J., & Matczynski, T. J., 2002) ขั้นที่ 3 การที่นักศึกษาได้มีโอกาสในสร้างแบบจำลองในการนำเสนอความคิดและการนำเสนอข้อสรุปหลาย ๆ แบบ ได้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะของตัวอย่าง รวมทั้งกระบวนการตรวจสอบจากเพื่อนร่วมชั้น ทำให้นักศึกษาได้มีโอกาสทบทวนผลงานของตนเอง ได้พิจารณาและแสดงความรู้ในแบบต่าง ๆ ด้วยตนเอง สิ่งเหล่านี้ช่วยให้นักศึกษาสามารถทำความเข้าใจในความรู้เหล่านั้นได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้การสื่อความหมายทางคณิตศาสตร์อย่างไม่เป็นทางการเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่ส่งเสริมให้เกิดมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เนื่องจากภาษาที่ไม่เป็นทางการไม่ว่าจะเป็นภาษาพูดหรือภาษาเขียนเกิดจากความเต็มใจ และความตั้งใจที่จะสร้างความรู้ด้วยตนเอง และขั้นที่ 4 การสรุปความหมายของประเภทที่จัด โดยการอธิบายความสัมพันธ์ของข้อมูล เกิดข้อสรุปที่ถูกต้องมากยิ่งขึ้น เนื่องจากนักศึกษาจะมองเห็นแบบแผนของสิ่งที่ได้เรียนรู้จากก่อนและหลังการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Lasley, T. J., & Matczynski, T. J., 2002) เป็นความเข้าใจที่ลึกซึ้ง ซึ่งเรียกว่า การสร้างมโนทัศน์

นอกจากนี้ในขั้นตอนของการสอนโดยใช้โมเดลการสร้างมโนทัศน์มีความแตกต่างกับวัฒนธรรมในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักศึกษาแต่เดิมเป็นอย่างมาก ซึ่งผู้วิจัยได้สำรวจสภาพปัญหาจากการปฏิบัติการสอนจริง พบว่าเป็นสภาพปัญหาและช่องว่างของความรู้เนื่องจากกระบวนการเรียนการสอนที่นักศึกษามีความคุ้นเคยเป็นวิธีการสอนแบบบรรยาย สาธิต อภิปราย ครูมีบทบาทสำคัญในฐานะที่เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ที่เน้นให้นักศึกษาท่องจำเกี่ยวกับข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์หรือวิธีการ แล้วจัดกิจกรรมโดยที่นักศึกษาไม่ทราบความหมายของสิ่งเหล่านั้น (David, J. & Maher, W. , 1993) ในระยะแรกของการสอนโดยใช้โมเดลการสร้างมโนทัศน์ นักศึกษาไม่มีความเข้าใจมโนทัศน์ ไม่สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ และต้องการวิธีลัดในการหาคำตอบเพื่อความรวดเร็ว จึงมีความรู้สึกต่อต้านครูในระยะเริ่มต้นซึ่งตรงกับธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลงของ Harvey และทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงของ Lowell and wiles (Ornstein, A. C., & Hunkins, F. P., 2004) ทั้งนี้การเลือกรูปแบบการนำเสนอที่เหมาะสม ทำให้นักศึกษาได้ถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจของตนเอง สามารถสร้างข้อสรุปที่

สัมพันธ์กันภายในประเภทเดียวกันการตั้งคำถามเพื่อได้ใช้ทักษะการคิดวิเคราะห์ กระตุ้นให้นักศึกษาคิดและขยายความรู้ ความเข้าใจ ทำให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งจนสามารถสร้างมโนทัศน์ด้วยตนเองได้ (สุธารัตน์ สมรรถการ, 2565); (ภมรเมษย์ เลาหวิรุฬห์กุล, 2558) รวมทั้งการที่นักศึกษาสามารถให้เหตุผลประกอบการตัดสินใจในการจัดหมวดหมู่ของตัวอย่างที่มีลักษณะตามมโนทัศน์และกลุ่มที่ไม่มีลักษณะตามมโนทัศน์ด้วยความเข้าใจและด้วยภาษาของตนเอง และเมื่อนักศึกษามีความพร้อมในการเรียนรู้มากขึ้น นักศึกษาจึงสามารถปรับตัวและยอมรับว่าการเรียนรู้ในลักษณะนี้ทำให้มีความเข้าใจบทเรียนได้ ส่งผลทำให้ความรู้ด้านมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์สูงขึ้นหลังการทดลอง

2. ผลของการสอนโดยใช้โมเดลการสร้างมโนทัศน์ที่มีความคงทนในการเรียนคณิตศาสตร์ของนักศึกษาวิชาเอกการประถมศึกษา พบว่า ความคงทนในการเรียนคณิตศาสตร์หลังการสอนโดยใช้โมเดลการสร้างมโนทัศน์สูงกว่าก่อนได้รับการสอนโดยใช้โมเดลการสร้างมโนทัศน์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นผลเนื่องมาจากการจัดการเรียนการสอนโดยใช้โมเดลการสร้างมโนทัศน์เป็นกิจกรรมที่นักศึกษาได้รับการส่งเสริมให้สร้างมโนทัศน์จากการสังเกต วิเคราะห์ เปรียบเทียบ เชื่อมโยงความสัมพันธ์และจัดหมวดหมู่ข้อมูลคุณลักษณะของมโนทัศน์ จนกระทั่งการสร้างข้อสรุปด้วยตนเอง ทำให้นักศึกษาจดจำมโนทัศน์ได้อย่างถูกต้อง เข้าใจมโนทัศน์สำคัญได้อย่างละเอียดครบถ้วน และสามารถนำมโนทัศน์ที่ได้เรียนรู้ไปใช้ในการหาคำตอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ ระลึกถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้และมโนทัศน์นั้นจะยังคงอยู่ได้ยาวนาน ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภูมิฤทัย วิทยวิจิน ได้ทำการศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้กลวิธีการสร้างมโนทัศน์ของ Cangelosi ที่มีต่อความคงทนในการเรียนและความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้กลวิธีการสร้างมโนทัศน์ของ Cangelosi มีความคงทนในการเรียนและความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (ภูมิฤทัย วิทยวิจิน, 2556)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

มโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์เป็นความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเนื้อหาคณิตศาสตร์เป็นความเข้าใจที่แท้จริงเกี่ยวกับเนื้อหาคณิตศาสตร์ที่เรียน จึงมีความสำคัญต่อศักยภาพและการเรียนรู้คณิตศาสตร์ อีกทั้งยังเป็นรากฐานของการคิดของมนุษย์ซึ่งจะช่วยลดความซับซ้อนของสิ่งที่ศึกษา ช่วยในการจัดประเภท ทำให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้หรือความคิดเดิมกับมโนทัศน์ใหม่ได้ และที่สำคัญยังช่วยให้ผู้เรียนรู้จักกำหนดวิธีการแก้ปัญหาจากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้สามารถแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม การสอนโดยใช้โมเดลการสร้างมโนทัศน์จะต้องมีการจัดลำดับตามขั้นตอน มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันของ

เนื้อหา มีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างครูและผู้เรียน โดยวางแนวทางให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดไปสู่การสร้างมโนทัศน์ด้วยตนเอง การจัดการเรียนการสอนโดยการตั้งคำถามที่แสดงถึงความเชื่อมโยง และก่อให้เกิดการคิดของผู้เรียนไปในแนวทางที่ถูกต้อง สามารถพัฒนาไปเป็นความเข้าใจที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง มีเวลาให้คิดค้น ไตร่ตรอง วิเคราะห์ ในการสร้างแนวคิดใหม่ในวิถีทางที่ตนเข้าใจ ยิ่งไปกว่านั้นครูควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดความเห็น สะท้อนความคิดอย่างมีเหตุผลซึ่งมีความสำคัญไม่น้อยกว่าคำตอบในขั้นสุดท้าย หากผู้เรียนได้รับการฝึกฝนการใช้รูปแบบการสร้างมโนทัศน์อย่างต่อเนื่อง จะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนและการเรียนในระดับที่สูงขึ้น ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็นข้อเสนอแนะจากการวิจัย และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป สำหรับข้อเสนอแนะจากการวิจัย ได้แก่ 1) กิจกรรมสำคัญของกระบวนการเรียนการสอนนี้คือการออกแบบการสอน การจัดหาตัวอย่างที่เหมาะสมและมีจำนวนมากพอ เพื่อให้นักศึกษาเห็นลักษณะสำคัญของตัวอย่างนั้นอย่างครบถ้วน และสื่อถึงมโนทัศน์ที่ต้องการจะพัฒนา มีการใช้คำถามที่พัฒนากระบวนการคิด ใช้กระบวนการคิดเพื่อค้นหาลักษณะสำคัญร่วม การกำหนดข้อสรุป การให้ความหมายหรือกฎเกณฑ์ทางคณิตศาสตร์ ดังนั้นเมื่อนำกระบวนการเรียนการสอนนี้ไปใช้ต้องมีเนื้อหาที่มีมโนทัศน์ชัดเจน มีสื่อรูปธรรมหรือตัวอย่างที่สามารถสนับสนุนให้เกิดความคิดที่นำไปสู่ข้อสรุปได้ 2) ครูที่นำกระบวนการเรียนการสอนนี้ไปใช้ ควรให้นักเรียนได้ฝึกคิด วิเคราะห์ อธิบายเหตุผล และสรุปอย่างสมเหตุสมผล โดยครูเป็นผู้คอยตรวจสอบความถูกต้องและให้คำแนะนำแก่นักศึกษาเมื่อเกิดข้อสงสัย เปลี่ยนบทบาทจากการกำกับควบคุมการเรียนรู้เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ 3) นักศึกษาต้องได้ลงมือปฏิบัติเพื่อหาข้อสรุปด้วยตนเองทุกครั้ง เปิดโอกาสให้ได้แสดงเหตุผลในการสรุป และการรับฟังข้อโต้แย้งจากนักศึกษาคนอื่นเพื่อก่อให้เกิดการปรับปรุงความคิดและความรู้ของตนเอง 4) แนวคิดสำคัญของการสอนโดยใช้โมเดลการสร้างมโนทัศน์นี้คือ การให้นักศึกษาเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง ดังนั้นจึงต้องมีการออกแบบและจัดสิ่งแวดล้อมทางการเรียนที่เอื้อให้นักศึกษาสร้างความรู้อย่างเต็มที่ เหมาะสมกับบริบทของการเรียน และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ได้แก่ 1) ควรมีการศึกษาตัวแปรอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เช่น ความรู้ทางคณิตศาสตร์ ความสามารถในการเชื่อมโยงความรู้ทางคณิตศาสตร์ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นต้น 2) รูปแบบการสร้างมโนทัศน์มีนักการศึกษาหลายท่านได้กำหนดขั้นตอนการสอนไว้แล้ว ซึ่งสามารถนำไปพัฒนาเป็นกระบวนการจัดเรียนการสอนใหม่ที่มีรายละเอียดที่แตกต่างจากงานวิจัยครั้งนี้ 3) ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้โมเดลการสร้างมโนทัศน์เพื่อพัฒนามโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ในเนื้อหา ระดับชั้น หรือกลุ่มสาระการเรียนรู้ อื่น ๆ 4) เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้ยังใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวนมาก และให้ความสำคัญกับการวิจัยเชิงปริมาณ ในการวิจัยครั้งต่อไปอาจศึกษาในเชิงคุณภาพ และเก็บข้อมูลประกอบ เช่น การบันทึกอนุทินของผู้เรียน เพื่อใช้สนับสนุนผลการวิจัย

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปีงบประมาณ 2561

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2555). การคิดเชิงมโนทัศน์. กรุงเทพมหานคร: ซัคเซส มีเดีย.

ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ และคณะ. (2546). การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ในโรงเรียนโดยเน้นกระบวนการทางคณิตศาสตร์. ขอนแก่น: ขอนแก่นการพิมพ์.

ภมรเมษย์ เลาหวิรุฬห์กุล. (2558). ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ที่เน้นความเข้มข้นของมโนทัศน์ที่มีต่อมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์และความสามารถในการเชื่อมโยงความรู้ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาคณิตศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภูมิฤทัย วิทยวิจิน. (2556). ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้กลวิธีการสร้างมโนทัศน์ของCANGELOSI ที่มีต่อความคงทนในการเรียนและความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาคณิตศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2555). ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: 3-คิว มีเดีย.

สายพิณ ล้ำเลิศ. (2559). ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้กระบวนการ RMT ร่วมกับแนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้ที่มีต่อมโนทัศน์และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา, 11(1), 361-377.

สุธารัตน์ สมรรถการ. (2565). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดรูปแบบการปรับมโนทัศน์และรูปแบบการแปลงของเลช เพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 7(4), 259-276.

อัมพร ม้าคนอง. (2553). การพัฒนาหลักสูตรแลการเรียนการสอนคณิตศาสตร์. ใน เอกสารประกอบการสอนรายวิชา 2704643 . ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Ausubel, D.P. . (1968). Educational psychology: A cognitive. New York: Rinegart and Winston.

Cockburn, A., & G. H. Littler. (2010). The Upper Students Conceptions and Misconceptions about Photosynthesis in Khon Kaen, Thailand. ใน research report. SEAMEORECSAM.

David, J. & Maher, W. . (1993). Strategies and models for teachers: Concept Attainment Instruction Model. Boston: Pearson.

Heaton, R. M. (1992). Who is minding the mathematics content: A case study of a fifth grade teacher. Elementary School Journal, 93(2), 153-162.

Kinard, T & Kozulin, A. (2008). Rigorous Mathematical Thinking: Conceptual formation in the Mathematics classroom. Cambridge: Harvard University Press.

Lasley, T. J., & Matczynski, T. J. (2002). Instruction model: strategies for teaching in a diverse society. Belmont CA: Wadworth.

Ornstein, A. C., & Hunkins, F. P. (2004). Curriculum: Foundations, principals and issues (4th ed.). Boston: Allyn & Bacon.

Schoenfeld, Alan H. (1992). “Learning to Think Mathematically: Problem Solving, Metacognition, and Sense Making in Mathematics.” In Handbook of Research on Mathematics Teaching and Learning. A Project of the National Council of Teachers of Mathematics. Grouws, Douglas A., editor. New York: Macmillan.

Simon, M. (1993). Prospective teachers’ knowledge of division. Journal for Research in Mathematics Education, 24(3), 233-254.

Wilson, J. W. (1971). Evaluation in Secondary School Mathematics. Handbook on Formative and summative Evaluation of student learning. New York: McGraw-Hill.

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 55-70

บทความวิจัย

รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย ภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ในเขตกรุงเทพมหานคร*

EARLY CHILDHOOD PRIVATE SCHOOL ADMINISTRATION MODEL FOLLOWING THE CORONAVIRUS DISEASE 2019 PANDEMIC IN BANGKOK

วรีย์นันทน์ สิริกรกาญจนา[1], เยาวนุช ทานาม[2], จิราภรณ์ พจนาอารีย์วงศ์[3], จิตรา ชนะกุล[4], สมโชติ จุลกเสตถ์[5]

Varinun Sirigonganjana[1], Yaowanuch Thanam[2], Jiraporn Potjana-areewong[3], Chittra Chanagul[4], Somchote Chulakasate[5]

[1]คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

[1]Faculty of Education Western University, Thailand

[2]คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

[2]Faculty of Education Mahasarakham University, Thailand

[3]คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

[3]Faculty of Education Rajanagarindra Rajabhat University, Thailand

[4]คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

[4] Faculty of Education Mahasarakham University, Thailand

[5]โรงเรียนอนุบาลวัชรพล สังกัดคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ

[5]Anubanwatcharapol School Office of The Private Education (OPEC), Thailand

[1]Corresponding author E-mail: sirigonganjana2050@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรคการบริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย ที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 2) ศึกษารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย ภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และ

* Received 7 December 2022; Revised 24 December 2022; Accepted 27 December 2022

ผู้รับใบอนุญาต จำนวน 8 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองของสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตบางเขน และเขตมีนบุรี ที่ได้จากการสุ่มแบบเจาะจง จำนวน 8 โรงเรียน รวมเป็น 32 คน เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี ดำเนินการวิจัย 2 ระยะ 1) ศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรคการบริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย และ 2) สร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย เครื่องมือได้แก่ แบบสอบถามปลายเปิด ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์การสัมภาษณ์เชิงลึก สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัญหา อุปสรรคการบริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย ที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พิจารณาโดยรวม พบว่า มีค่าเฉลี่ยในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.47) เรียงลำดับดังนี้ การปฏิบัติตามมาตรการทางสังคม ($\bar{X}$ = 3.71) การบริหารงานวิชาการ ($\bar{X}$ = 3.45) การแลกเปลี่ยนชุมชนแห่งการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 3.35) การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ ($\bar{X}$ = 3.31) รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย รูปแบบ P-STR มี 4 องค์ประกอบ คือ P = Professional Learning Community (PLC) หมายถึง ชุมชนของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ S = Social Media หมายถึง สื่อสังคม (ออนไลน์) ใช้ในการติดต่อสื่อสารมีปฏิสัมพันธ์ T = Technology Disruption หมายถึง การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ และ R = Relationship with parents หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครอง

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษาเอกชน, ปฐมวัย, โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19)

Abstract

This research aims to 1) study the problem condition; barriers to the administration of private early childhood educational institutions affected by the COVID-19 pandemic, and 2) study the management of private early childhood educational institutions. Following the COVID-19 pandemic, key information providers include school administrators and licensees. The sample includes executives. Teachers and parents of private early childhood educational institutions affiliated with the Office of the Private Education Promotion Commission totaling 32 of 8 schools from Bang Khen and Min Buri districts were obtained from Purposive Sampling. Two phases of research were conducted: 1) studying the problem condition; and 2) establishing a model for the administration of early childhood private schools. Tools include open-ended queries. Quantitative data analyzed with computer programs, qualitative data analyzed in-depth interviews. Statistics used include averages, standard

deviations, etc. The results showed that the problem condition Barriers to the administration of private early childhood schools affected by the COVID-1 9 pandemic, considered as a whole, showed a moderate average ($\bar{X}$ = 3.47), sorted as follows: compliance with social measures ($\bar{X}$ = 3.71),academic administration ($\bar{X}$ = 3.45), exchange of learning communities ($\bar{X}$ = 3.35)adoption of technology and innovation ($\bar{X}$ = 3.31), early childhood private school management model.“ The P-STR” model has 4 components: P = Professional Learning Community (PLC) refers to the community of professional learning exchange, S = Social Media refers to social media (online). T = Technology Disruption refers to the application of technology and innovation in school administration, and R = Relationship with parents refers to the good relationship between the school and parents.

Keywords: Administration of Private Schools, Early Childhood, Coronavirus Disease 2019

บทนำ

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) พบครั้งแรกที่เมืองอู่ฮั่น มณฑลหูเป่ย์ สาธารณรัฐประชาชนจีน มีการแพร่ระบาดอย่างรุนแรงและกระจายไปกว่า 219 ประเทศทั่วโลก องค์การอนามัยโลก (WHO) จึงได้ประกาศอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2563 ว่า โรคติดเชื้อไวรัส โคโรนา 2019 (โควิด-19) เป็นโรคระบาดใหญ่ มีรายงานจำนวนผู้ป่วยยืนยันและผู้เสียชีวิต ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2563 จำนวน 83,969,814 และ 1,833,738 ตามลำดับ มีอัตราการเสียชีวิตโดยเฉลี่ยทั่วโลกที่ตรวจพบคือ 2.18% ซึ่งเปอร์เซ็นต์นี้ขึ้นลงตามเพศ อายุ และสถานะสุขภาพของผู้ป่วย ตลอดจนระบบสาธารณสุขในแต่ละประเทศ (Ibrahim M. H., 2022) ดังนั้นโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) จึงเป็นโรคติดต่อที่มีผลกระทบต่อชีวิตและสุขภาพ รวมทั้งส่งผลเสียต่อความมั่นคงของเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา ทั้งในระดับชาติและนานาชาติ สำหรับประเทศไทย รัฐบาลได้ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน จำนวน 2 ฉบับ โดยฉบับที่ 1 มีผลบังคับในทุกเขตท้องที่ทั่วราชอาณาจักร ตั้งแต่วันที่ 26 มีนาคม 2563 และฉบับที่ 2 มีผลบังคับตั้งแต่วันที่ 3 เมษายน 2563 จนถึงวันที่ 30 กันยายน 2564 (กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2564) และมีมาตรการทางสังคมต่างๆ เพื่อควบคุมป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) อาทิเช่น การฉีดวัคซีน การปฏิบัติตามมาตรการ D M H T T ของกระทรวงสาธารณะสุข ได้แก่ Distancing (การเว้นระยะห่างกับบุคคล) Mask Wearing (การสวมหน้ากากอนามัย) Hand Washing (การล้างมือบ่อย ๆ) Testing (การตรวจวัดอุณหภูมิร่างกาย

อย่างสม่ำเสมอ) และ Thai Cha na (การสแกนแอปไทยชนะทุกครั้งที่เดินทางไปสถานที่ต่าง ๆ) และการคัดการตรวจหาโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ด้วย Antigent Test Kit (ATK) (กองบริหารระบบบริการสุขภาพจิต, 2564)

สำหรับมาตรการทางการศึกษา มีแนวปฏิบัติสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา หรือเจ้าของสถานศึกษา มีดังนี้คือ 1) ประกาศนโยบายและแนวปฏิบัติ โดยจัดตั้งคณะทำงานดำเนินการป้องกันการแพร่ระบาดในสถานศึกษา 2) ทบทวน ปรับปรุง ซ้อมปฏิบัติตามแผนฉุกเฉินของสถานศึกษา 3) ให้มีการสื่อสารประชาสัมพันธ์นโยบาย มาตรการ การปฏิบัติตน การจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เกี่ยวข้อง และลดการตีตราทางสังคม (Social stigma) 4) มีมาตรการคัดกรองสุขภาพของทุกคน บริเวณจุดแรกเข้าไปภายในสถานศึกษา (Point of entry) 5) ควรพิจารณาการจัดให้นักเรียนสามารถเข้าถึงการเรียนการสอนที่มีคุณภาพเหมาะสมตามบริบทได้อย่างต่อเนื่อง มีการติดตามนักเรียนที่ขาดเรียนหรือลาป่วย 6) หากพบนักเรียน ครู บุคลากร หรือผู้ปกครองอยู่ในกลุ่มเสี่ยงหรือผู้ป่วยยืนยันเข้ามาในสถานศึกษา ให้รีบแจ้งเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่ 7) มีมาตรการให้นักเรียนได้รับอาหารกลางวันและอาหารเสริมนมตามสิทธิที่ควรได้รับ กรณีพบอยู่ ในกลุ่มเสี่ยงหรือกักตัว และ 8) มีการควบคุม กำกับ ติดตาม และตรวจสอบการดำเนินงานตามมาตรการอย่างเคร่งครัดและต่อเนื่อง (กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2563) ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า มาตรการทางการศึกษาเป็นแนวปฏิบัติเพื่อผู้บริหารสถานศึกษานำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา แต่สถานศึกษายังประสบปัญหาวิกฤติ เนื่องจากสถานศึกษาเกือบทุกแห่งทั่วโลกต้องปิดการเรียนการสอนเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) จากข้อมูลของยูเนสโก (UNESCO) พบว่ามีนักเรียนจำนวน 1.38 พันล้านคน ได้รับผลกระทบจากการปิดสถานศึกษา ซึ่งเป็นผลกระทบโดยตรงต่อระบบการจัดการศึกษา (World Economic Forum, 2020) โดยสถานศึกษายังต้องมีการจัดการเรียนการสอนตามปกติเพื่อมิให้การศึกษาของนักเรียนหยุดชะงัก ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เด่นชัดที่สุดคือ สถานศึกษาแต่ละแห่งมีการปรับการเรียนสอนในหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนแบบ on-line on-hand on-air และ on-demand หรืออื่น ๆ ตามความเหมาะสมกับสภาพความพร้อมและบริบทของสถานศึกษา ซึ่งถือเป็นภาวะวิกฤติที่ผู้บริหารต้องจัดการทั้งระหว่างการเกิดวิกฤติ และภายหลังวิกฤติ (เทื้อน ทองแก้ว, 2563) ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการนำพาสถานศึกษาไปสู่ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ มีความรู้ความสามารถที่เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้และการดำรงชีวิตสู่อนาคต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563) ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อลดความเสี่ยงและป้องกันไม่ให้การจัดการเรียนการสอนส่งผลผลกระทบต่อคุณภาพของนักเรียน โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนในระดับปฐมวัย ผู้บริหาร ครู หรือผู้ดูแลเด็กในสถานศึกษาระดับปฐมวัยจำเป็นต้องมีแนวทางปฏิบัติที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และเอื้ออำนวยให้เกิดการ

ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เด็กปฐมวัย สามารถดำรงชีวิตได้อย่างปลอดภัย (กระทรวงสาธารณสุข, 2563)

สถานศึกษาระดับปฐมวัย เป็นสถานศึกษาที่มีความเสี่ยงสูงมากในการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) เนื่องจากในสถานศึกษาจะประกอบด้วยผู้คนจำนวนมาก อาทิเช่น นักเรียน ครูหรือผู้ดูแลเด็ก ผู้ปกครอง รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องมาอยู่รวมกัน จึงมีความเสี่ยงต่อการแพร่กระจายของเชื้อไวรัสได้ง่ายดายถ้าหากจัดการไม่ดี ไม่สามารถรับมือและป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) (สุพริศร์ สุวรรณิก, 2563) ผู้บริหารสถานศึกษาระดับปฐมวัยที่มีประสิทธิภาพจะต้องมีทักษะในการปฏิบัติงานและมีความสามารถในการบริหารสถานศึกษาในภาวะวิกฤตให้ผ่านพ้นไปด้วยดี ถ้าผู้บริหารขาดทักษะภาวะผู้นำ ก็จะไม่สามารถนำพาสถานศึกษาไปต่อได้ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องประเมินสภาพสถานศึกษา ปัจจัยเสี่ยง โอกาส และผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) มาตรการในการเปิดเทอม จึงมีความสำคัญมากในการควบคุมการระบาด การวางแผนเปิดเทอมจึงต้องมั่นใจว่า สามารถควบคุมไม่ให้เกิดการระบาดของโรคในเด็กนักเรียนได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563)

จากสภาพปัญหาและด้วยความสำคัญดังกล่าวข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่ศึกษารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัยภายหลังการแพร่ระบาดของ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ในเขตกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษาเขตพื้นที่บางเขน และมีนบุรี ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางการบริหารสถานศึกษาเอกชนภายหลังเกิดสถานการณ์วิกฤตของประเทศ และนำพาสถานศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จะทำให้ให้สถานศึกษาระดับปฐมวัยได้รูปแบบการบริหารภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) รวมทั้งการเตรียมความพร้อมในสถานการณ์ฉุกเฉินหรือสถานการณ์วิกฤติที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรคการบริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย ที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19)

2. ศึกษารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย ภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย ภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ในเขตกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษาเขต

พื้นที่บางเขน และมีนบุรี ครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Method) มีรายละเอียดดังนี้ ดำเนินการวิจัย 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ดำเนินการโดย

1. ศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรคการบริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย ที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) โดยใช้เครื่องมือคือ แบบสอบถามสภาพปัญหาอุปสรรคการบริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย ที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองของสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตบางเขน และเขตมีนบุรี จำนวน 8 โรงเรียน รวม 280 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง ที่ได้จากการสุ่มแบบเจาจง (Purposive Sampling) จำนวน 8 โรงเรียน ๆ ละ 4 คน รวมเป็น 32 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาอุปสรรคการบริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย ที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรค ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) จำนวน 5 ด้าน คือ 1) ด้านการบริหารงานวิชาการ 2) ด้านการแลกเปลี่ยนชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 3) ด้านการปฏิบัติตามมาตรการทางสังคม 4) ด้านการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ และ 5) ด้านการให้ความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง ประกอบด้วย 3 ตอนคือ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ เพศ อายุ ตำแหน่ง ประสบการณ์การบริหาร ข้อคำถามตอนนี้มีลักษณะเป็นการตรวจสอบรายการ (Check List) ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหา อุปสรรคการบริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย ที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) มีลักษณะเป็นแบบมาตรประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) และตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัยภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด

4. นำแบบสอบถามเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พิจารณาความเหมาะสมเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความสอดคล้อง ระหว่างประเด็นข้อคำถามในการสอบถามกับวัตถุประสงค์ โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruency: IOC) ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.67 - 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) จากนั้นคณะผู้วิจัยวิเคราะห์ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

5. เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสอบถามความคิดเห็นกับกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) และนำ

ข้อมูลที่ได้มาสรุปเพื่อ กำหนดเป็นองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย ภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19)

6. นำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS จากนั้นสรุป วิเคราะห์ผลศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรคการบริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย ที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) พร้อมกับกำหนดรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย ภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส โคโรนา 2019 (โควิด-19)

ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดำเนินการโดย

1. ศึกษารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย ภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19)

2. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษา ได้แก่ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายการกระจายอำนาจ การบริหารงานวิชาการไปปฏิบัติของสถานศึกษาในอีสานใต้ ของ สุธรรม สุบรรณาจ และคณะ (สุธรรม สุบรรณาจ และคณะ, 2556) คุณภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาระดับประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 2 กระทรวงศึกษาธิการ ของ สมชาย พุทธโกสัย และคณะ (สมชาย พุทธโกสัย และคณะ, 2556) และการบริหารสถานศึกษาในสถานการณ์วิกฤตของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ของรัตนา กาญจนพันธ์ (รัตนา กาญจนพันธ์, 2563)

3. นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ผลการศึกษาในระยะที่ 1 มากำหนดเป็นกรอบแนวความคิด รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย ภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19)

4. สร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย ภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19)

5. หาคุณภาพความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย ภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ใช้แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เป็นผู้เชี่ยวชาญ ด้านบริหารสถานศึกษาระดับปฐมวัยที่มีประสบการณ์ในการบริหารไม่ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 2 คน ด้านหลักสูตรและการสอน มีคุณวุฒิจบการศึกษาระดับปริญญาโทและมีประสบการณ์ด้านวิชาการไม่ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 1 คน ด้านสาธารณสุขมีประสบการณ์ด้านสุขภาพและพัฒนาการเด็กไม่ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 1 คน และด้านการศึกษาปฐมวัย มีประสบการณ์ด้านการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยไม่ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 1 คน ได้ผลการประเมินมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ 4.75 ระดับเหมาะสมมากที่สุด จากนั้นปรับปรุงตามข้อเสนอแนะเพื่อให้รูปแบบการบริหาร

สถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย ภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ มูลเชิงคุณภาพตรวจสอบคุณภาพโดยหาค่า IOC โดยผู้เชี่ยวชาญ และข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้มาตรประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ คะแนน 1.00 - 1.50, 1.51 - 2.50, 2.51 - 3.50, 3.51 - 4.50 และ 4.51 - 5.00 มีความเหมาะสมน้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุดตามลำดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การแบ่งวิธีเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรคการบริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย ที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ใช้แบบสอบถาม และระยะที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพโดยศึกษารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย ภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ใช้แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ข้อมูลเชิงปริมาณใช้ค่าสถิติเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และข้อมูลเชิงคุณภาพใช้ Content Analysis

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรคการบริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย ที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ปรากฏผลวิจัยดังแสดงตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพปัญหา อุปสรรคการบริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย ที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ใน 5 ด้าน

สภาพปัญหา อุปสรรคการบริหารสถานศึกษา	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการบริหารงานวิชาการ	3.45	0.54	ปานกลาง
2. ด้านการแลกเปลี่ยนชุมชนแห่งการเรียนรู้	3.35	0.14	ปานกลาง
3. ด้านการปฏิบัติตามมาตรการทางสังคม	3.71	0.23	มาก
4. ด้านการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้	3.31	0.62	ปานกลาง
5. ด้านการให้ความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง	3.54	0.47	มาก
รวม	**3.47**	**0.73**	**ปานกลาง**

ผลการวิเคราะห์ตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัญหา อุปสรรคการบริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย ที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) เมื่อพิจารณาโดยภาพรวม พบว่า มีค่าเฉลี่ยในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.47) และเมื่อ

พิจารณาแยกเป็นรายด้านทั้ง 5 ด้าน พบว่า ด้านการปฏิบัติตามมาตรการทางสังคม ($\bar{X}$ = 3.71) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก รองลงมาได้แก่ ด้านการให้ความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง ($\bar{X}$ = 3.54) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านการบริหารงานวิชาการ ($\bar{X}$ = 3.45) ด้านการแลกเปลี่ยนชุมชนแห่งการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 3.35) และด้านการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ ($\bar{X}$ = 3.31) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

2. ผลการศึกษารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย ภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) และความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย ผู้รับใบอนุญาต ครู และผู้ปกครอง จากแบบสอบถามปลายเปิด เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย ภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ปรากฏผลวิจัยดังแสดงตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย ผู้รับใบอนุญาต ครู และผู้ปกครอง จากแบบสอบถามปลายเปิด เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย ภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) จากแบบสอบถามปลายเปิด

รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย ภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19)	**ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาจากแบบสอบถามปลายเปิด**
ด้านการบริหารงานวิชาการ	การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย เป็นงานที่มีความสำคัญที่สุดในสถานศึกษา และมีความจำเป็นอย่างมากที่ สถานศึกษาต้องปรับตัวในการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กปฐมวัยในทุกกิจกรรม เนื่องจากที่ผ่านมาครูใช้วิธีการสอนหลากหลายผ่านระบบออนไลน์ ซึ่งเด็กปฐมวัยสามารถนั่งฟังครูสอนได้ภายในระยะเวลาสั้น ๆ ตามช่วงความสนใจของเด็ก ดังนั้นครูจำเป็นต้องปรับกระบวนการเรียนการออนไลน์ที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก เช่น ให้เด็กร้องเพลง เคลื่อนไหวจังหวะตามจินตนาการของตนเอง โดยครูสอดแทรกสาระความรู้ผ่านบทเพลงนั้น ๆ เป็นต้น
ด้านการแลกเปลี่ยนชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ	สถานศึกษาหลายแห่งใช้วิธีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และนำความรู้ที่ได้มาปรับใช้เพื่อให้กระบวนการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความร่วมมือทางองค์กรวิชาชีพ และเกิดเครือข่ายด้านการศึกษาปฐมวัย โดยเฉพาะการดำเนินการผ่านระบบออนไลน์ และเนื่องจากในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดนี้ส่งผลให้ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง ต่างมุ่งหวังให้การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยมีประสิทธิภาพมากที่สุด ดังนั้นการแลกเปลี่ยนชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพจึงมีประโยชน์และมีความสำคัญเช่นเดียวกัน
ด้านการปฏิบัติตามมาตรการทางสังคม	การปฏิบัติตามมาตรการทางสังคม สถานศึกษาควร เฝ้าระวังความปลอดภัยภายในสถานศึกษา และโดยรอบ ๆ ด้วยการเว้นระยะห่างทางสังคม สวมแมส ล้างมือโดยใช้เจลแอลกอฮอล์ หรือเจลทำความสะอาดมือ รวมทั้งการตรวจวัดอุณหภูมิร่างกาย ซึ่งการปฏิบัติตามมาตรการทางสังคมนี้สถานศึกษาแต่ละแห่งดำเนินการอย่างเคร่งครัด เพื่อป้องกันมิให้เชื้อโรคแพร่ระบาด

ตารางที่ 2 แสดงความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย ผู้รับใบอนุญาต ครู และผู้ปกครอง จากแบบสอบถามปลายเปิด เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย ภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) จากแบบสอบถามปลายเปิด (ต่อ)

รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย ภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19)	**ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาจากแบบสอบถามปลายเปิด**
ด้านการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้	การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ ภายใต้การได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) มีความสำคัญกับสถานศึกษาเป็นอย่างมาก เนื่องจากเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษาจะทำให้สถานศึกษามีเครื่องมือ มีแนวทางในการจัดการเรียนการสอนใหม่ ๆ และสื่อใหม่ ๆ เป็นต้น เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ซึ่งผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง ต้องนำเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อเด็ก ทั้งจากโทรทัศน์ และโทรศัพท์มือถือ หรือสื่อเทคโนโลยีอื่น ๆ
ด้านการให้ความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง	ผู้ปกครองแทบทุกครอบครัว ต่างได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) โดยเฉพาะผู้ปกครองเด็กระดับปฐมวัย เพราะในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์สำหรับเด็กนั้น ผู้ปกครองต้องคอยดูแลอย่างใกล้ชิดตลอดเวลา โดยเฉพาะเด็กวัยเล็กมาก ๆ ดังนั้นการให้ให้ความสัมพันธ์กับผู้ปกครองจึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ขาดมิได้ การเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาออนไลน์ จึงเป็นที่สามารถกระทำได้ ซึ่งถือเป็นรูปแบบการจัดการเรียนที่สากลเรียกว่า “Home School” ดังนั้นผู้ปกครองทุกคนจึงสามารถจัดการศึกษาที่บ้านให้กับลูกได้ ถือเป็นบทบาทที่สำคัญประการหนึ่งสำหรับผู้ปกครอง เพราะนอกจากได้ให้การศึกษากับลูกแล้ว ยังได้สังเกตพฤติกรรมต่าง ๆ ของลูกอย่างใกล้ชิดอีกด้วย

ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาจากแบบสอบถามปลายเปิด พบว่า รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัยที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) งานวิชาการเป็นงานที่มีความจำเป็นและสำคัญเป็นอย่างมาก สถานศึกษาต้องปรับตัวในการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กปฐมวัยในทุกกิจกรรม สถานศึกษาหลายแห่งใช้วิธีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และนำความรู้ที่ได้มาปรับใช้เพื่อให้กระบวนการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ปฏิบัติตามมาตรการทางสังคมนี้สถานศึกษาแต่ละแห่งดำเนินการอย่างเคร่งครัด เพื่อป้องกันมิให้เชื้อโรคแพร่ระบาด และมีการเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาออนไลน์ ซึ่งเป็นที่สามารถกระทำได้ ถือเป็น ถือเป็นบทบาทที่สำคัญประการหนึ่งสำหรับผู้ปกครอง เพราะนอกจากได้ให้การศึกษากับลูกแล้ว ยังได้สังเกตพฤติกรรมต่าง ๆ ของลูกอย่างใกล้ชิดอีกด้วย

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย ภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากผลการศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรคการบริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย ที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) พบว่า สภาพปัญหา อุปสรรคการบริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย ที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) เมื่อพิจารณาโดยภาพรวม พบว่า มีค่าเฉลี่ยในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.47) และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการปฏิบัติตามมาตรการทางสังคม ($\bar{X}$ = 3.71) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการบริหารงานวิชาการ ($\bar{X}$ = 3.45) ด้านการแลกเปลี่ยนชุมชนแห่งการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 3.35) และด้านการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการใช้กลยุทธ์ในการปรับตัวเพื่อให้เข้ากับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น สังคม ดังที่ ปิยะวรรณ ปานโต กล่าวว่า สถานศึกษาและครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อให้เด็กนักเรียน ได้มีโอกาสรับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยการนำรูปแบบการเรียนการสอนที่มีการจัดทำสื่อและนำเครื่องมือต่าง ๆ ที่ทันสมัยมาใช้และสามารถถ่ายทอดให้ผู้เรียนได้เข้าใจและมีความรู้เข้าถึงได้ง่ายขึ้นในรูปแบบการเรียนรู้แบบออนไลน์ ถือเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงวิธีการเรียนแบบเดิมที่นั่งเรียนในชั้นเรียน แต่เป็นการเรียนรู้บนฐานเทคโนโลยี (Technology–based learning) ซึ่งจะครอบคลุมวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลายรูปแบบ โดยการเรียนการสอนนักเรียนระดับอนุบาล 1 ใช้ระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) 50 นาที ผ่านช่องโทรทัศน์และเว็บไซต์ และ 10 นาที สื่อสารผู้ปกครองและนักเรียนด้วยระบบโทรศัพท์ (Line) และอื่น ๆ โดย มอบใบงานให้นักเรียนและผู้ปกครองสื่อสารกับนักเรียนและผู้ปกครองผ่านไลน์ จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) นี้ส่งผลให้เกิดการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสได้เป็นอย่างดีและยังเป็นอีกมาตรการหนึ่งในการ ควบคุมโรคได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นสถานศึกษาทุกแห่งจึงต้องมีการปรับตัวเพื่อสามารถรองรับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้ (ปิยะวรรณ ปานโต, 2563) และสอดคล้องกับ ภูษิมา ภิญโญสินวัฒน์ ที่กล่าวว่า ในสถานการณ์โควิด-19 ระบาด ควรเปลี่ยนให้ทุก ๆ ที่กลายเป็นโรงเรียน เพราะการเรียนรู้ยังต้องดำเนินอยู่แม้นักเรียนไม่สามารถไปโรงเรียนตามปกติ ในหลายประเทศที่ประกาศมาตรการปิดโรงเรียน รัฐบาลมักจะออกมาตรการด้านการเรียนรู้มารองรับ ด้วยการเรียนทางไกลรูปแบบต่างๆ โดยพิจารณาจากเงื่อนไขความพร้อมด้านอุปกรณ์ สถานที่ พ่อแม่ และความพร้อมของเด็กในแต่ละช่วงวัย (ภูษิมา ภิญโญสินวัฒน์, 2563)

2. จากผลการศึกษารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย ภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ผลการศึกษาได้รูปแบบ 4 องค์ประกอบ ดังนี้

P = Professional Learning Community (PLC) หมายถึง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ในการนำชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพมาเป็นแนวทางการบริหารสถานศึกษา เพื่อให้เกิดเป็นวัฒนธรรมหรือชุมชนของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ

S = Social Media หมายถึง สื่อสังคม (ออนไลน์) เป็นแพลตฟอร์มดิจิทัล เช่น Facebook, YouTube, Instagram, TikTok และ Twitter ใช้ในการติดต่อสื่อสารเพื่อให้คนบนโลกนี้สามารถมีปฏิสัมพันธ์โต้ตอบกันได้

T =Technology Disruption หมายถึง การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษา ให้มีคุณภาพก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลก

R = Relationship with parents หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครอง การที่ผู้ปกครองมีโอกาสและบทบาทในการศึกษาทำให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดรับกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และด้วยความเชื่อที่ว่าพ่อแม่ คือ ครูที่ดีที่สุดของลูกและเป็นผู้ที่มีความปรารถนาดีต่อลูกมากที่สุด

จากผลการวิเคราะห์การศึกษารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย ภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) พบว่า การบริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย มีความสำคัญสำหรับเด็กปฐมวัยเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยเป็นการวางรากฐานของเด็กปฐมวัยให้เจริญเติบโตมีพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจสังคมและสติปัญญาที่เหมาะสมตามวัย ดังนั้นรูปแบบบริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย ภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) จึงประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ การแลกเปลี่ยนชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การปฏิบัติตามมาตรการทางสังคม การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ และการให้ความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง ซึ่งองค์ประกอบต่าง ๆ นี้สถานศึกษาแต่ละแห่งสามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของตนเอง ภายใต้มาตรการการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่ง ดังที่ ธานินทร์ อินทรวิเศษ และคณะ กล่าวว่า ความร่วมมือในเรื่องการศึกษาจะมีมากขึ้นเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ในอนาคตจะเกิดความร่วมมือมากขึ้นระหว่างครูผู้พัฒนาเนื้อหา เป็นต้น ในลักษณะข้ามสถานศึกษาในระบบ Online learning อาจช่วยแบ่งปันครูที่ชำนาญและสอนเก่งในวิชาหนึ่งไป ยังโรงเรียนอื่น ๆ หรือใช้เนื้อหาร่วมกันเพื่อประหยัดเวลาในการพัฒนา สามารถถกเถียงแลกเปลี่ยน ความรู้ระหว่างทฤษฎีต่าง ๆ ภายในศาสตร์ได้ และเชื่อมโยงระหว่างสาขาอื่น ช่วยให้ลดช่องว่างของศาสตร์ความรู้ สามารถพัฒนาส่วนอื่น ๆ ที่ขาดอยู่ให้เกิดความก้าวหน้ามากยิ่งขึ้นต่อไป (ธานินทร์ อินทรวิเศษ และคณะ, 2564) และดังที่ ภูษิมา ภิญโญสินวัฒน์ กล่าวว่า ครูควรออกแบบหน่วยการเรียนรู้ และสอน

อย่างมีแผนที่เหมาะสมในสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป ครูจะต้องเตรียมความพร้อมก่อนการสอนแบบใหม่ วิธีการหนึ่งคือ การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งจะนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะหลังการระบาดของโควิดสิ้นสุดลง ทั้งนี้ควรเริ่มต้นโดยการจัดกลุ่มตัวชี้วัดให้เป็นหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งจะทำให้แผนการเรียนรู้มีความยืดหยุ่นตามสถานการณ์การระบาด เช่น ครูสามารถออกแบบหน่วยการเรียนรู้หน่วยละ 2 สัปดาห์ เพื่อให้สอดคล้องกับระยะเวลาการประเมินสถานการณ์การระบาด ทั้งนี้หากครูสามารถออกแบบหน่วยการเรียนรู้แต่ละหน่วยให้ร้อยเรียงกันอย่างเป็นระบบทั้งเทอมหรือทั้งปี ก็จะช่วยให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองตามศักยภาพได้ดียิ่งขึ้น และได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นทักษะจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในปัจจุบัน (ภูษิมา ภิญโญสินวัฒน์, 2563)

องค์ความรู้ใหม่

รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย ภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น เรียก “P-STR MODEL” ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบดังนี้คือ P = Professional Learning Community (PLC) หมายถึง ชุมชนของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ S = Social Media หมายถึง สื่อสังคม (ออนไลน์) ใช้ในการติดต่อสื่อสารเพื่อให้สามารถมีปฏิสัมพันธ์โต้ตอบกันได้ T =Technology Disruption หมายถึง การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษา ให้มีคุณภาพก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลก และ R = Relationship with parents หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครอง ในการสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน

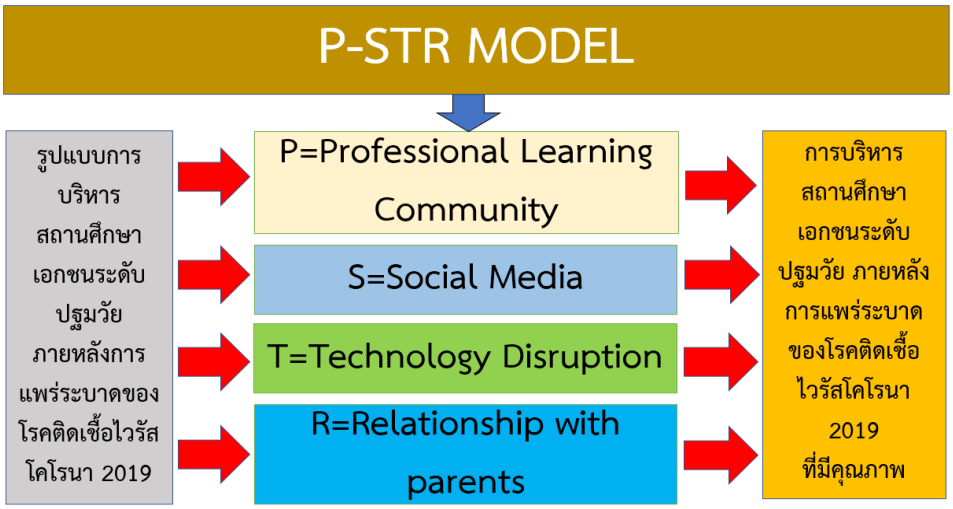

ภาพที่ 1 P-STR MODEL : รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย ภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า 1) สภาพปัญหา อุปสรรคการบริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย ที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้านทั้ง 5 ด้าน พบว่า ด้านการปฏิบัติตามมาตรการทางสังคม และด้านการให้ความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก รองลงมาได้แก่ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการแลกเปลี่ยนชุมชนแห่งการเรียนรู้ และด้านการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ 2) รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย ภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) หรือรูปแบบ “P-STR” มีแนวคิดสำคัญ เน้นการบริหารสถานศึกษาระดับปฐมวัยใน 5 ด้านคือ 1) ด้านการบริหารงานวิชาการ ซึ่งเป็นงานที่สำคัญที่สุดในสถานศึกษา ดังนั้นสถานศึกษาระดับปฐมวัยมีความจำเป็นอย่างยิ่งต้องปรับตัวในการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัยและช่วงความสนใจของเด็กในทุกกิจกรรม เช่น กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมเสรี กิจกรรมกลางแจ้ง และกิจกรรมเกมการศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่ดีและไม่เบื่อหน่ายต่อการจัดดการเรียนรู้ของครู 2) ด้านการแลกเปลี่ยนชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ บทบาทสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องมีคือการนำชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพมาเป็นแนวทางการบริหารสถานศึกษา เพื่อให้เกิดเป็นวัฒนธรรมหรือชุมชนของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ ทั้งนี้กระบวนการทำงานร่วมกันในการพัฒนาวิชาชีพของครู (lesson study approach) จะส่งผลให้เกิดการดำเนินงานในลักษณะ กลุ่มแบบร่วมมือร่วมใจเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของเด็กนักเรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง อาทิการกำหนดเป้าหมาย การวางแผนบทเรียน การสอนและการสังเกต การสืบสอบผลการปฏิบัติงาน การปรับปรุงแก้ไขบทเรียน และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นต้น 3) ด้านการปฏิบัติตามมาตรการทางสังคม เป็นการเว้นระยะห่างทางสังคม โดยสถานศึกษาจำเป็นต้องเฝ้าระวังความปลอดภัยภายในสถานศึกษาด้วยการเว้นระยะห่างทางสังคม สวมแมส ล้างมือโดยใช้เจลแอลกอฮอล์ หรือเจลทำความสะอาดมือ รวมทั้งการตรวจวัดอุณหภูมิร่างกาย ซึ่งการปฏิบัติตามมาตรการทางสังคมนี้สถานศึกษาแต่ละแห่งดำเนินการอย่างเคร่งครัด เพื่อป้องกันมิให้เชื้อโรคแพร่ระบาดในเด็กปฐมวัย 4) ด้านการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ จะทำให้สถานศึกษามีอุปกรณ์ วิธีการจัดเรียนการสอนใหม่ ๆ และสื่อส่งเสริมการเรียนรู้ เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพ ซึ่งเทคโนโลยีที่สถานศึกษานำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อเด็ก ได้แก่ โทรทัศน์ และโทรศัพท์มือถือหรือสื่อเทคโนโลยีอื่น ๆ เป็นต้น และ 5) ด้านการให้ความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง กิจกรรมความร่วมมือระหว่าง สถานศึกษากับผู้ปกครอง เป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ให้มีบทบาทต่อการพัฒนาการศึกษาในสถานศึกษา ซึ่งสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัยจึงมีความจำเป็นต้องส่งเสริมความเป็นหุ้นส่วน หรือการมีส่วนได้ส่วนเสียของผู้ปกครองที่มีส่วนร่วมในการ

พัฒนาความเจริญก้าวหน้าของเด็กในทุก ๆ ด้าน ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปคือ 1) ควรมีการศึกษาวิจัยรูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้รูปแบบ P-STR ในสถานศึกษาระดับการศึกษาอื่น ๆ เช่น ระดับขั้นพื้นฐาน หรือระดับอุดมศึกษา เป็นต้น 2) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัยภายหลังภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) และ 3) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

เอกสารอ้างอิง

กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2564). แนวทางการบริหารจัดการ การควบคุมโรค ในสถานที่กักกันซึ่งทางราชการกำหนด (GUIDELINE FOR DISEASE CONTROL IN QUARANTINE FACILITIES) ฉบับปรับปรุง VERSION 4. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: องค์กรสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์.

กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2563). แนวปฏิบัติสำหรับสถานศึกษา ในการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 5 มกราคม 2564 จาก http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER17/DRAWER002/GENERAL/DATA0002/00002647.PDF

กระทรวงสาธารณสุข. (2563). แนวทางปฏิบัติด้านสาธารณสุขเพื่อการจัดการภาวะระบาดของโรคโควิด-19 ในข้อกำหนดออกตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (ฉบับที่ 1). เรียกใช้เมื่อ 5 มกราคม 2564 จาก http://www.stopcorruption.moph.go.th/application/editors/userfiles/files/.pdf

กองบริหารระบบบริการสุขภาพจิต. (2564). ประกาศมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) กองบริหารระบบบริการสุขภาพจิต. เรียกใช้เมื่อ 30 พฤศจิกายน 2564 จาก http://mhso.dmh.go.th/fileupload/20211027925864550.pdf

เทื้อน ทองแก้ว. (2563). การออกแบบการศึกษาไทยในชีวิตวิถีใหม่: ผลกระทบจากการแพร่ระบาด COVID-19. วารสารคุรุสภาวิทยาจารย์, 1(2), 1-20.

ธานินทร์ อินทรวิเศษ และคณะ. (2564). ภาพสะท้อนการศึกษาไทยภายหลังภาวะโควิด 2019. วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น, 7(4), 323-333.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น ฉบับปรับปรุงใหม่. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

ปิยะวรรณ ปานโต. (2563). การจัดการเรียนการสอนของไทยภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID–19). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร .

ภูษิมา ภิญโญสินวัฒน์. (2563). จัดการเรียนการสอนอย่างไรในสถานการณ์โควิด-19: จากบทเรียนต่างประเทศสู่การจัดการเรียนรู้ของไทย. เรียกใช้เมื่อ 5 มกราคม 2564 จาก https://tdri.or.th/2020/05/examples-of-teaching-and-learning-in-covid-19-pandemic/

รัตนา กาญจนพันธ์. (2563). การบริหารสถานศึกษาในสถานการณ์วิกฤตไวรัสโคโรนา 2019(COVID-19). วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 10(3), 545-556.

สมชาย พุทธโกสัย และคณะ. (2556). คุณภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาระดับประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 2 กระทรวงศึกษาธิการ. วารสารสมาคมนักวิจัย, 18(2), 84-98.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). แนวทางการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ปีการศึกษา 2563. เรียกใช้เมื่อ 5 มกราคม 2564 จาก https://pccl.ac.th/home/?p=298

สุธรรม สุบรรณาจ และคณะ. (2556). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายการกระจายอำนาจการบริหารงานวิชาการไปปฏิบัติของสถานศึกษาในอีสานใต้. วารสารสมาคมนักวิจัย, 18(2), 29-41.

สุพริศร์ สุวรรณิก. (2563). ไวรัสโคโรนา: ฝันร้ายของเศรษฐกิจโลก ? เรียกใช้เมื่อ 5 มกราคม 2564 จาก https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/articles/Pages/Article_24Feb2020.aspx

Ibrahim M. H. (2022). COVID-19 Global Humanitarian Response Plan: An optimal distribution model for high-priority countries. ISA Transactions, 124(5), 1-20.

World Economic Forum. (2020). The World Economic Forum COVID. Retrieved August 16, 2020, from https://www.weforum.org/agenda/2020/07/covid19-education-lockdown-children/

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 71-83

บทความวิชาการ

การเจริญพระพุทธมนต์ “รตนสูตร” เพื่อเยียวยาจิตใจประชาชนไทย ในท่ามกลางสถานการณ์การแพร่ระบาดใหม่ ของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)*

PRAYING OF THE BUDDHIST MANTRA "RATTANA SUTRA" TO HEAL THAI PEOPLE'S MINDS AMID THE EPIDEMIC SITUATION OF THE CORONAVIRUS DISEASE 2019 (COVID-19)

กฤษฎา ฉิมพลีวัฒน์[1]
Kritsada Chimpleewat[1]
[1]วิทยาลัยชุมชนระนอง
[1]Ranong Community College, Thailand
[1]Corresponding author E-mail: kritsadarx2529@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอผลการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดการเจริญพระพุทธมนต์ “รตนสูตร” ตามมติครั้งที่พิเศษ 4/2564 ลงวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2564 ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เพื่อการเยียวยาสภาพจิตใจของประชาชนในท่ามกลางสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ซึ่งในสถานการณ์ดังกล่าวนี้ นอกจากจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคมและการศึกษารวมถึงสุขภาพของประชาชนแล้วก็ยังส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของประชาชนด้วยเช่นกัน เพราะในอีกมิติหนึ่งได้สร้างความตื่นตระหนกและความวิตกกังวลให้กับประชาชนอย่างมาก อีกทั้งยังมีข่าวในเชิงลบอีกมากมายที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อสังคมออนไลน์อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งจากการประกาศนโยบายหรือมาตรการเยียวยาต่าง ๆ ของภาครัฐก็ยังคงส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่และการประกอบอาชีพของประชาชน และปัจจัยเหล่านี้ล้วนมีอิทธิพลต่อสภาพจิตใจของประชาชนเป็นอย่างมาก ผลการศึกษาพบว่า การเจริญพระพุทธมนต์เป็นการขจัดภัย 3 ประการ ตามที่ปรากฏอยู่ในพระ

* Received 24 November 2022; Revised 21 December 2022; Accepted 24 December 2022

สูตร คือ “ทุพภิกขภัย” “อะมะนุสสะภัย” และ “โรคะภัย” ให้หมดไป ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานพระพุทธศาสนาโดยมหาเถรสมาคมที่ต้องการช่วยเยียวยาจิตใจของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดในครั้งนี้ โดยการดำเนินการในครั้งนี้ยึดหลักตามพุทธบาลี “มโนปุพฺพงฺคมา ธมฺมา, มโนเสฏฺฐา มโนมยา, มนสา เจ ปทุฏฺเฐสน” ซึ่งแปลว่า “ใจเป็นนาย กายเป็นบ่าว” เพราะเชื่อว่าหากมีสุขภาพจิตดี สุขภาพกายจะดีตามไปด้วย โดยกิจกรรมดังกล่าวเริ่มครั้งแรกที่วัดโพธิ์ ในวันที่ 11 พฤษภาคม พ.ศ. 2564 จากนั้นจึงดำเนินการทุกวัดทั่วประเทศ

คำสำคัญ: การเจริญพระพุทธมนต์ “รตนสูตร”, การเยียวยาจิตใจประชาชน, ผลกระทบจาก COVID-19

Abstract

The objective of this article presents the results of a study on Praying of the Buddhist mantra "Rattana Sutra" concept, following special resolution 4/2564 dated May 5, 2021, B.E. of the National Office of Buddhism to heal the mental state of the people in society amid the epidemic situation of the Coronavirus Disease 2019 (COVID-19). This situation affects the economy, society, and education, and public health and people's mind. Because on the other hand, it has created great panic and anxiety for the people. There is also a lot of negative news was presented continuously through social media. Including the announcement of various government policies or measures that still affect people's livelihoods and careers and influence the mental state of people greatly. The results showed that the purpose of reciting the Sutra is to eliminate all three dangers as they appear in the Sutra, namely a famine, ghost and disease. This is consistent with the concept of the Office of Buddhism by the Sangha who wants to heal people's minds affected by this epidemic situation. It is an operation based on the principle of the mind as the master while the body is the slave. Because they believe that mental health is good physical health will be good as well. And such activities it started on May 11, 2021, the first day at Wat Pho and then proceed to all temples across the country.

Keywords: Rattana Sutra, The latest covid-19 situation, Impact of COVID-19

บทนำ

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่ยังคงเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ส่งผลกระทบไปยังทุกภาคส่วนของสังคมอย่างรุนแรง และข้อมูลจากศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) หรือ ศบค. รายงานว่า สถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) จาก 218 ประเทศทั่วโลก มียอดผู้ติดเชื้อรวม 159,596,606 ราย เสียชีวิต 3,317,492 ราย อัตราเสียชีวิตประมาณร้อยละ 2.1 ขณะที่ สถานการณ์ภายในประเทศไทย พบผู้ป่วยรายใหม่ 1,919 ราย เสียชีวิตสะสม 452 ราย คิดเป็นร้อยละ 0.52 และหากเปรียบเทียบข้อมูลการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในแต่ละช่วงเวลา พบว่า ระยะเริ่มแรกของการแพร่ระบาดในปี พ.ศ. 2563 มีผู้ป่วยทั้งสิ้น 6,772 ราย และเสียชีวิตสะสม 67 คน คิดเป็นร้อยละ 0.82 ในระยะที่สองจากวันที่ 1 มกราคม – วันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2564 พบผู้ป่วยทั้งสิ้น 21,035 ราย และเสียชีวิตสะสม 27 คน คิดเป็นร้อยละ 0.13 ในขณะที่สถานการณ์ล่าสุดนับจากวันที่ 1 เมษายน – วันที่ 11 พฤษภาคม พ.ศ. 2564 พบผู้ป่วยยืนยันสะสมทั้งสิ้น 58,061 ราย และผู้ที่หายป่วยแล้ว 29,611 ราย รวมทั้งมีผู้ที่เสียชีวิตสะสม 358 คน คิดเป็นร้อยละ 0.62 (ศูนย์บริหารสถานการณ์ โควิด-19 (ศบค.), 2564) ซึ่งจะเห็นได้ว่ายอดผู้เสียชีวิตยังคงเพิ่มขึ้น

สถานการณ์ล่าสุดพบว่า เชื้อไวรัสดังกล่าวมีความรุนแรงมากขึ้นกว่าเดิม โดยสามารถแพร่กระจายและติดต่อได้ง่ายกว่าที่ผ่านมา ซึ่งจากโดยทั่วไปหากเป็นเชื้อที่มีการแพร่ระบาดในระยะแรก เมื่อเวลาผ่านไป 7 วัน เชื้อจะลดน้อยลง แม้ว่าผลตรวจ PCR เป็นบวกแต่จะเพาะเชื้อไม่ขึ้น แต่เชื้อไวรัสในสถานการณ์ล่าสุดนี้ผ่านไป 10 วัน ก็ยังสามารถเพาะเชื้อขึ้นได้ แสดงว่าเชื้อไวรัสสามารถอยู่ในร่างกายคนได้นานขึ้น และยังพบกลุ่มวัยรุ่นที่มีสุขภาพแข็งแรงมีอาการปอดอักเสบติดเชื้อได้เร็วกว่าเดิม ส่งผลให้เริ่มมีอาการมากขึ้นภายในระยะเวลาไม่ถึง โดยปริมาณเชื้อในโพรงจมูกและในเสมหะมีมากกว่าเดิม ในสถานการณ์ที่เป็นอยู่ขณะนี้พบว่ายังมีผู้ป่วยอาการหนักในห้องไอซียูมากขึ้น (กรุงเทพธุรกิจ, 2564)

ราชวิทยาลัยอายุรแพทย์แห่งประเทศไทยได้ประกาศวิกฤตการแพร่ระบาดของโควิด-19 โดยขอให้รัฐบาลเข้มงวดในมาตรการลดการแพร่กระจายเชื้อ เพื่อลดความเสี่ยงที่จะทำให้เกิดอุปสรรคในระบบการรักษาพยาบาล โดยที่พลอากาศโท นายแพทย์อนุตตร จิตตินันทน์ ประธานราชวิทยาลัยอายุรแพทย์แห่งประเทศไทย ออกประกาศที่ รอ.ทั่วไป 54/2564 เรื่อง วิกฤติการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โดยใจความสำคัญระบุว่า มีผู้ป่วยเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ทำให้เตียงในโรงพยาบาลส่วนใหญ่ที่เตรียมไว้สำหรับผู้ป่วยโควิด-19 ไม่เพียงพอ ทำให้ต้องปรับใช้เตียงสำหรับผู้ป่วยทั่วไปมาเป็นเตียงดูแลผู้ป่วยโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ประกอบกับอาการของผู้ป่วยฯ ในครั้งนี้มีอาการปอดบวมมากขึ้น ทำให้ต้องใช้เครื่องช่วยหายใจเป็นจำนวนมากจนเกินประสิทธิภาพของการดูแลที่เหมาะสมของบุคลากรทางการแพทย์ ซึ่งจะมีส่วนที่ทำให้ผู้ป่วยจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-

19) และผู้ป่วยอาการหนักจากโรคอื่นมีอัตราการเกิดภาวะแทรกซ้อนและเสียชีวิตเพิ่มขึ้น (อนุตตร จิตตินันทน์, 2564) ; (ประชาชาติธุรกิจออนไลน์, 2564) ในขณะที่นพ.ทวีทรัพย์ ศิรประภาศิริ ผู้ทรงคุณวุฒิ กรมควบคุมโรค กล่าวถึงสถานการณ์การแพร่ระบาดในขณะนี้ว่า แม้ว่าผู้ติดเชื้อและผู้ป่วยใหม่ในระดับประเทศรวมทั้งกรุงเทพมหานครและปริมณฑลเริ่มชะลอตัวลง แต่ก็ยังมีจำนวนสูงอยู่โดยในขณะนี้มีผู้ติดเชื้อและผู้ป่วยใหม่ถึง 2,000 คนต่อวันและผู้ติดเชื้อที่เริ่มจะมีอาการรุนแรงและมีความจำเป็นต้องได้รับการรักษาในสถานพยาบาลและใช้ห้องไอซียูยังมีจำนวนเพิ่มขึ้นเช่นกัน (สำนักข่าวอิศรา, 2564)

กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุขให้คำแนะนำว่า ทั้งภาครัฐและภาคประชาชนในทุกพื้นที่ยังคงต้องเฝ้าระวังอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะกลุ่มผู้มีความเสี่ยงสูงซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ที่สัมผัสกับผู้ติดเชื้อ และเพื่อลดการแพร่กระจายเชื้อจากตนเองไปสู่บุคคลอื่น ควรปฏิบัติตามคำแนะนำโดยกักตัวอยู่ในที่พักอาศัยอย่างน้อย 14 วัน นับแต่วันที่เดินทางจากพื้นที่ระบาดหรือวันสุดท้ายที่สัมผัสผู้ป่วย รวมทั้งหลีกเลี่ยงการอยู่ใกล้ชิดบุคคลอื่น โดยเฉพาะในห้องที่ใช้เครื่องปรับอากาศไม่คลุกคลีกับเด็กและผู้สูงอายุ นอกจากนี้แล้วยังต้องสังเกตอาการตัวเองและวัดไข้ทุกวัน กล่าวโดยสรุปคือให้ปฏิบัติตามมาตรการจากกระทรวงสาธารณสุขอย่างเคร่งครัด (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), 2564)

จากสถานการณ์ล่าสุดของการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ประกอบกับการนำเสนอข้อมูลข่าวสารจากภาครัฐอย่างต่อเนื่อง และถึงแม้ว่าการนำเสนอข้อมูลข่าวสารนั้นเป็นไปเพื่อให้ประชาชนได้รับรู้ข้อเท็จจริง แต่อย่างไรก็ตาม การนำเสนอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับ การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในอีกมิติหนึ่งก็ได้สร้างความตื่นตระหนกและความวิตกกังวลให้กับประชาชนอีกด้วยเช่นกัน อีกทั้งยังมีข่าวในเชิงลบอีกมากมายที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อสังคมออนไลน์อย่างต่อเนื่อง รวมถึงการประกาศมาตรการต่าง ๆ จากภาครัฐที่ยังคงส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่และการประกอบอาชีพของประชาชน ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีมีอิทธิพลต่อจิตวิทยาของผู้คนในสังคมทั้งสิ้น โดยส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของประชาชนเป็นอย่างมากและเมื่อเป็นเช่นนี้ มหาเถรสมาคมจึงได้มีมติครั้งที่พิเศษ 4/2564 ลงวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2564 เรื่อง “การเจริญพระพุทธมนต์บท รตนสูตร” โดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้แจ้งว่า ตามที่ได้มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ซึ่งในสถานการณ์ล่าสุดได้แพร่ขยายออกไปเป็นวงกว้างโดยแพร่กระจายออกไปในหลายพื้นที่ของประเทศอย่างรวดเร็ว ทำให้มีผู้ติดเชื้อสะสมและผู้ติดเชื้อรายใหม่เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก และได้มีผู้เสียชีวิตจากการติดเชื้อมีแนวโน้มจะเพิ่มจำนวนมากขึ้น ทำให้เกิดผลกระทบต่อคณะสงฆ์และพุทธศาสนิกชน ทั้งทางด้านจิตใจและความเป็นอยู่ และเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจแก่ประชาชน และความเป็นสิริมงคลต่อประเทศ เพื่อให้ประชาชนมีขวัญกำลังใจมีสติในการใช้ชีวิตประจำวันให้ปลอดภัยจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) จึงเห็นควรให้วัดทั่วราชอาณาจักรและวัดไทยในต่างประเทศ อัญเชิญบท “รตน

สูตร” มาเจริญพระพุทธมนต์ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2564) โดยที่การดำเนินการดังกล่าวจะเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยสร้างขวัญและกำลังใจให้กับประชาชนและเพื่อช่วยให้ประชาชนได้ใช้ชีวิตอย่างมีสติ และการใช้บทสวดมนต์ “รตนสูตร” เพื่อเยียวยาจิตใจประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดใหม่ของโรคโควิด-19 ดังนี้

ผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) นั้นเป็นภาวะวิกฤติที่ค่อนข้างรุนแรงเพราะการแพร่ระบาดได้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานาน และส่งผลกระทบไปยังทุกภาคส่วนของสังคมทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสาธารณสุข และด้านการศึกษา อีกทั้งยังได้สร้างแรงกดดัน ความเครียด ความวิตกกังวล และภาวะท้อแท้ (สาธิต ปิตุเตชะ, 2564) ผลการวิจัยของ สมประวิณ มันประเสริฐ ยังพบว่า เศรษฐกิจโลกมีแนวโน้มปรับตัวลดลงร้อยละ 3.2 และเศรษฐกิจอาเซียนจะลดลงประมาณร้อยละ 2.1 – 5.4 โดยเฉลี่ยจากสถานการณ์ปกติ โดยในส่วนของประเทศไทยคาดว่าจะได้รับผลกระทบมากที่สุดในบรรดากลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน จากการที่นักท่องเที่ยวลดลงกว่าร้อยละ 60 เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา ซึ่งทำให้เกิดการขาดตอนของห่วงโซ่การผลิตทั้งในและต่างประเทศ และผลของตัวทวีคูณยังอาจทำให้การเติบโตของเศรษฐกิจไทยในปีนี้อาจลดลงถึงร้อยละ 5.4 โดยธุรกิจท่องเที่ยวเป็นธุรกิจที่ได้รับผลกระทบอย่างมาก โดยก่อนการเกิดสถานการณ์โควิด-19 (สมประวิณ มันประเสริฐ, 2563) ธุรกิจการท่องเที่ยวเป็นภาคธุรกิจสำคัญที่เป็นแรงขับเคลื่อนเศรษฐกิจภายในประเทศไทย มีผลกระทบทางบวกต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศโดยตรงในหลายระดับ อาทิเช่น ทำให้เกิดการจ้างงาน เกิดการกระจายรายได้สู่ภาคธุรกิจการท่องเที่ยวและชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว (วิคิเนียร์ มายอร์, 2555) สถานการณ์การท่องเที่ยวภายในประเทศ ปี พ.ศ. 2562 ที่ผ่านมา พบว่า ชาวไทยเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศ 166 ล้านคน – ครั้ง ลดลงร้อยละ 0.06 เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา และถึงแม้ว่าการท่องเที่ยวในเมืองหลักและเมืองรองจะมีจำนวนใกล้เคียงกับปีที่ผ่านมา แต่จะพบว่าการท่องเที่ยวเมืองรองเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.88 เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า ส่วนการท่องเที่ยวเมืองหลักลดลงร้อยละ 0.49 เมื่อเทียบกับปีก่อน ส่วนรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวในประเทศอยู่ที่ 1.08 ล้านล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.18 ซึ่งจังหวัดที่มีรายได้จากการท่องเที่ยวของชาวไทยสูงสุด 3 อันดับแรก คือ กรุงเทพฯ เชียงใหม่ และภูเก็ต (กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา, 2563) รายได้จากภาคธุรกิจการท่องเที่ยวภายในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2562 ที่ผ่านมาจึงมีจำนวนสูงถึง 3.01 ล้านล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 2.37 เมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2563 (พิพัฒน์ รัชกิจประการ, 2563) และทำให้ประเทศไทยมีรายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสูงเป็นอันดับที่ 4 ของโลก แต่อย่างไรก็ดีในช่วงเดือนมีนาคม ปี พ.ศ. 2563 ที่ผ่านมา ผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้รัฐบาลต้องประกาศใช้

มาตรการควบคุมและป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสดังกล่าว ซึ่งส่งผลกระทบเชิงลบต่อเศรษฐกิจภายในประเทศอย่างรุนแรง โดยเฉพาะธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการซึ่งไม่ว่าจะเป็นธุรกิจโรงแรม หรือร้านค้า ต่างได้รับผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และผลกระทบที่เกิดขึ้นได้ขยายวงกว้างและส่งผลไปยัง กลุ่มผู้ขายสินค้า กลุ่มผู้ผลิตสินค้า กลุ่มแรงงาน และกลุ่มผู้ให้บริการในที่สุด

ส่วนในภาคการศึกษานั้นก็ได้รับผลกระทบอย่างมากเช่นกัน สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ส่งผลให้รูปแบบและวิธีการจัดการเรียนการสอนเปลี่ยนแปลงไป โดยในช่วงเวลาที่การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เริ่มมีความรุนแรงขึ้นนั้น ภาครัฐโดยกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศขยายเวลาการปิดภาคเรียนเนื่องจากเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 (กรุงเทพธุรกิจ, 2563) ทำให้การเปิดภาคเรียนช้ากว่าปกติและมีคำสั่งให้จัดการเรียนการสอนในระบบออนไลน์ ในสถานศึกษาที่มีความพร้อมทั้งด้านเทคโนโลยีและบุคลากรก็จะสามารถดำเนินการได้ทันที ในขณะที่บางสถานศึกษาที่อาจจะมีความพร้อมด้านเทคโนโลยีแต่ยังขาดความพร้อมด้านบุคลากรที่มีความรู้ทางเทคโนโลยี โดยเฉพาะตัวผู้บริหารสถานศึกษาเองก็อาจจะเกิดปัญหาและอุปสรรคต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาและส่งผลกระทบไปยังกระบวนการจัดการเรียนการสอนในที่สุด นอกจากนี้นโยบายดังกล่าวยังส่งผลกระทบไปยังนักเรียนและผู้ปกครองด้วยเช่นกัน เพราะการเรียนในระบบออนไลน์ย่อมต้องอาศัยโครงข่ายอินเทอร์เน็ตและอุปกรณ์เสริมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งนโยบายหรือมาตรการดังกล่าวกลับเป็นการเพิ่มภาระค่าใช้จ่ายให้กับบรรดาผู้ปกครองในสภาวะเศรษฐกิจที่กำลังถดถอยด้วยเช่นกัน

จากผลกระทบที่เกิดขึ้นในแต่ละด้านนั้น ได้ส่งผลกระทบต่อเนื่องไปยังสภาพจิตใจของผู้คนในสังคมอีกด้วยเช่นกัน อีกทั้งข้อมูลข่าวสารที่อาจจะมีทั้งข่าวจริง และ ข่าวปลอม ไม่ว่าจะเป็นข่าวการเสียชีวิตจากการเข้ารับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคโควิด-19 หรือข่าวการฆ่าตัวตายเพราะเกิดจากภาวะซึมเศร้า หรือ ความเครียดที่เกิดจากผลกระทบทางเศรษฐกิจ สิ่งเหล่านี้ย่อมไม่เป็นผลดีต่อสังคมอย่างแน่นอน ดังนั้น เพื่อเป็นการเยียวยาด้านจิตใจ กระทรวงสาธารณสุข จึงได้ประกาศนโยบายให้ทุกหน่วยงานในสังกัดกรมสุขภาพจิต และกระทรวงสาธารณสุข ดำเนินการดูแลเยียวยาจิตใจของประชาชน ภายใต้ “แผนฟื้นฟูจิตใจในสถานการณ์การระบาดของ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยมีการเตรียมความพร้อมในการป้องกันและลดผลกระทบด้านสุขภาพจิตจากทุกภาคส่วน เน้นการดำเนินงานมาตรการเชิงรุกในการให้ความสำคัญกับการดูแลด้านจิตใจและสังคมของประชาชนทั้งในระดับบุคคล ครอบครัวชุมชน สำหรับดำเนินการครอบคลุมทั้งมิติส่งเสริม ป้องกัน บำบัดรักษาและฟื้นฟูจิตใจในประชาชนทั่วไปและกลุ่มเสี่ยงต่าง ๆ ได้แก่ ผู้ป่วยโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) และสมาชิกในครอบครัว ผู้ถูกกักตัว (Quarantine) ผู้เปราะบางทางสังคม บุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขอีกด้วย (เกียรติภูมิ วงศ์รจิต, 2563)

แนวคิดเกี่ยวกับการสวดมนต์

การสวดมนต์เป็นการแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ และยังเป็นการแสดงออกถึงการเชื่อมโยงตัวเองกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของมนุษยชาติ ที่มีมาคู่กับอารยธรรมทางความเชื่อและศาสนาของมนุษย์ โดยที่มนุษย์แสดงท่าทางที่เรียกกันว่าสวดมนต์พร้อมกับประวัติศาสตร์การพัฒนาอารยธรรมของมนุษย์ชาติอย่างน้อยก็กว่า 5000 ปีล่วงมาแล้ว ดังนั้นพฤติกรรมในชีวิตประจำวันของมนุษย์ส่วนหนึ่งจึงเกี่ยวข้องกับการสวดมนต์ (เทพพร มังธานี, 2545) การสวดมนต์เริ่มได้รับความนิยมมากในประเทศศรีลังกาส่วนการสวดมนต์ในพระพุทธศาสนามีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล เป็นการสวดในสิ่งที่พระพุทธเจ้าได้ทรงสอนไว้เพื่อไม่ให้ลืมในคำสอนนั้น ๆ และทบทวนในสิ่งที่พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ดีแล้ว (พระวงศ์สรสิทธิ์ รติกโร และคณะ, 2561) และการสวดมนต์ในพิธีกรรมทางศาสนาก็จะมีลักษณะเป็นกระบวนการ เพราะมีขั้นตอนต่าง ๆ ที่เป็นองค์ประกอบของกระบวนการ นอกจากนี้แล้วในทางพระพุทธศาสนา การสวดมนต์ยังถือเป็นกิจกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งตามวิถีชาวพุทธ นับเป็นการสาธยายมนต์เป็นอุบายให้ใจสงบและเป็นการขจัดกิเลสและสร้างศรัทธาปสาทะให้เกิดได้อย่างหนึ่ง (พราห์มมร โล่สุวรรณ, 2556) ดังนั้น การสวดมนต์ไม่อาจแยกจากศาสนาได้ เพราะเป็นพิธีกรรมสำคัญซึ่งในแต่ละศาสนาที่มีเรื่องของการสวดมนต์ ก็จะมีระเบียบแบบแผนของการสวดมนต์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ ส่งผลให้การสวดมนต์ทางศาสนามีหลายวัตถุประสงค์และหลายรูปแบบแตกต่างกันไป

นอกจากนี้แล้ว รูปแบบการสวดมนต์ในพระพุทธศาสนาในแต่ละนิกายก็ยังมี ความแตกต่างกัน อาทิเช่น การสวดมนต์ในพระพุทธศาสนาแบบเถรวาทในประเทศไทย ก็จะปรากฏในรูปของการสวดพระปริตร มีการสวดแบบเจ็ดตำนานและสิบสองตำนาน เป็นต้น และเมื่อพระพุทธศาสนาเผยแผ่ไปยังนานาประเทศ รูปแบบการสวดมนต์ก็พัฒนาไปตามความเชื่อและประเพณีท้องถิ่น เช่น ในทิเบตเกิดนิกายที่ใช้เสียงสวดมนต์เป็นสื่อเพื่อให้เข้าใจหลักการทางศาสนาและเป็นเครื่องสักการบูชาในศาสนา ซึ่งเรียกว่า “มนตรยาน” (Mantrayana) ส่วนจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของการสวดมนต์ในพระพุทธศาสนานั้น (พราห์มมร โล่สุวรรณ, 2556) กล่าวไว้ว่ามี 2 ประการ คือ

1. สวดธรรมเพื่อรักษาพระศาสนา เป็นการเริ่มจากการสวดพระปาติโมกข์เพื่อสอบทานพระบัญญัติของภิกษุทั้งหลายในวันอุโบสถหลังจากนั้นการสวดจะเป็นไปในลักษณะแสดงธรรมสอนธรรมและการท่องจาพระสูตรที่พระสาวกทั้งหลายปฏิบัติต่อ ๆ กันมา

2. สวดพระปริตรเพื่อคุ้มครองป้องกันอันตราย การสวดพระปริตรในความเข้าใจของคนทั่วไป คือ การสวดมนต์ทำวัตรเช้าเย็น แต่การสวดมนต์ดังที่ปรากฏในหนังสือสวดมนต์ฉบับหลวงนั้น มีความหมายสองนัย คือ

2.1 พระภิกษุสามเณรทาวัตรสวดมนต์ เช้า เย็น มีลักษณะสืบเนื่องจากประเพณีการรักษาพระศาสนา

2.2 เป็นการสวดเพื่อป้องกันรักษาและคุ้มครองผู้ฟัง โดยนำมาสวดพร้อม ๆ กัน และมีหลักการสวด 3 ประการคือ 1) เพื่อป้องกันภัยพิบัติทั้งหลาย 2) เพื่อความสำเร็จแห่งสมบัติทั้งปวง และ 3) เพื่อกำจัดทุกข์ภัยและโรคทั้งหลาย

การสวดพระปริตรหรือการสวดมนต์เพื่อคุ้มครองป้องกันอันตรายนั้น จะรวมถึงการสวดมนต์เพื่อป้องกันเพื่อให้โรคภัยด้วยเช่นกัน ตามความเชื่อที่มีมาตั้งแต่อดีตในสมัยพุทธกาล รวมทั้งบันทึกจาก (พระไตรปิฎก ฉบับสยามรัฐ, 2556) อธิบายว่า สาเหตุที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงประกาศพระสูตร ‘รัตนสูตร’ นี้ขึ้นมาก็เพื่อขจัดปัดเป่าภัยความอดอยาก ภัยจากโรคระบาดและภัยจากอมนุษย์เบียดเบียน โดยที่ “บทรัตนสูตร” เป็นบทสวดที่กล่าวสรรเสริญถึงคุณค่าและอานุภาพแห่งพระรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ในพระไตรปิฎกได้บันทึกไว้ว่า พระสูตรที่พระพุทธเจ้าประทานแก่ชาวเมืองไพสาลี เมื่อคราวประสบวิกฤตการณ์ต่าง ๆ เนื้อหานั้นจะกล่าวถึงคุณพระรัตนตรัย ซึ่งเป็นที่พึ่งทางใจอันเกษม และเน้นคุณธรรมที่สามารถน้อมมารำลึกถึงและปฏิบัติตามได้ คือลดละกิเลสตัณหาให้จางคลายไปโดยลำดับ (พระไตรปิฎก ฉบับสยามรัฐ, 2556) ดังนั้น ชาวพุทธจึงถือเป็นธรรมเนียมสวดพระสูตรนี้เพื่อขจัดโรคภัยเช่นโรคห่า เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีความเชื่อว่าการสาธยายมนต์บท “รัตนสูตร” หรือ “รัตนปริตร” จะทำให้ได้รับความสวัสดีและพ้นจากอุปสรรคอันตรายทั้งหลายทั้งปวงด้วย มีอีกหนึ่งตำนานเล่าว่า “รัตนสูตร” เป็นพระสูตรที่พระอานนท์เรียนจากพระพุทธองค์โดยตรงเพื่อใช้สวดขจัดปัดเป่าภัยพิบัติที่เกิดกับชาวกรุงเวสาลี พระพุทธองค์ทรงแนะนำให้พระอานนท์น้อมเอาคุณของพระรัตนตรัยคือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ทำสัจกิริยาให้เกิดเป็นอานุภาพขจัดปัดเป่าภัยพิบัติทั้งหลาย (กรุงเทพธุรกิจ, 2563) “รตนสูตร” แปลว่า สูตรแก้ว ซึ่งหมายถึงบทสวดที่ว่าด้วยคุณของแก้ว 3 ประการ คือ คุณของพระพุทธเจ้า คุณของพระธรรม และ คุณของพระอริยสงฆ์ บรรดาทรัพย์สมบัติหรือสิ่งล้ำค่าบรรดามีอยู่ในโลก รัตนะ หรือ แก้ว ถือว่าเป็นยอดแห่งทรัพย์ทั้งหมด เปรียบเหมือนพระพุทธเจ้า พระธรรม พระอริยสงฆ์ที่เป็นยอดแห่งสมบัติอันล้ำค่าของสิ่งที่ควรเคารพนับถือสูงสุด เพราะเมื่อผู้ใดเข้าถึงหรือได้ครอบครองแล้วย่อมสามารถทำให้ผู้นั้นได้โลกุตตรสมบัติ คือความพ้นทุกข์ หลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดซึ่งเป็นสิ่งที่เทพเทวาท้าวมหาพรหมทั้งหลายมิอาจบันดาลให้ได้เมื่อเดินทางไกลไปค้างแรมที่อื่นเมื่อสวดมนต์บท “รตนสูตร”จะทำให้เจ้าที่เจ้าทางตลอดถึงเทวาอารักษ์ ภูตผีปีศาจไม่รบกวนและให้การรักษาคุ้มครอง หากถูกผีเข้าหรือต้องคุณไสย ท่านให้เสกทำน้ำมนต์ดื่ม อาบ จะทำให้ผีทนอยู่ไม่ได้คุณไสยออกจากตัว (ศักดิ์สิทธิ์ พันธุ์สัทธ์, 2563)

บทสวด "รัตนสูตร" หรือ คาถาขจัดโรคภัย ที่ใช้ในการสวดงานมงคลต่าง ๆ สวดไล่ความอัปมงคล ล้างโรคภัยอันตรายต่าง ๆ ซึ่งเป็นบทสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย ซึ่งในบันทึกจากพระไตรปิฎก ตอนหนึ่งได้กล่าวไว้ว่า ในสมัยหนึ่งครั้งพุทธกาลนครเวสาลี เกิดเหตุทุพภิกขภัย คือมีปัญหาข้าวยากหมากแพง เกิดความแห้งแล้ง อดอยาก มนุษย์ล้มตายกันมากมาย พวกอมนุษย์จึงเข้ามากินซากศพมนุษย์ที่ล้มตาย เรียกว่าอมนุษยภัย และพยาธิภัยคือ

มีโรคภัยไข้เจ็บ โรคระบาด เมื่อมนุษย์ล้มตายกันเป็นจำนวนมาก ในครั้งนั้นเจ้าผู้ปกครองนครจึงประชุมกันแล้วจึงทูลเชิญอารทธนาพระพุทธเจ้าให้เสด็จมาเพื่อโปรดคนในนครเวสาลี เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จมาโปรดชาวนครเวสาลี บรรดามหาเมฆก็ตั้งขึ้นในทิศทั้ง 4 ฝนตกจนทำให้เกิดน้ำท่วม พัดพาเอาซากศพที่ตายเกลื่อนกลาดในนครเวสาลีไหลลงไปในแม่น้ำคงคาจนหมดสิ้น แล้วโปรดให้พระอานนท์สวดรัตนปริตร ซึ่งเป็นบทสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย แล้วนำน้ำมนต์ไปประพรมทั่วพระนคร ในขณะที่พระอานนท์สวดพระปริตร พวกอมนุษย์ก็ออกไปจากพระนคร เวสาลี หลังจากนั้นชาวนครเวสาลีก็ทำบุญตลอด 7 วัน แล้วภัยอันตรายต่าง ๆ ก็หมดสิ้นไป เข้าสู่ภาวะปกติ ท่านที่ได้ฟังธรรมจากพระพุทธเจ้าต่างพากันบรรลุธรรมเป็นอันมากในครั้งนี้ (ผู้จัดการออนไลน์, 2563)

นอกจากนี้พระปริตต์บทต่าง ๆ ทั้งเจ็ดสูตรยังมีความมุ่งหมายเพื่อให้เกิดผลต่าง ๆ ในด้านที่ดีงาม รุ่งเรือง ขจัดซึ่งอุปสรรค เภทภัย อันตราย บาปเคราะห์ทั้งมวล ดังจะได้เห็นได้จากบทขัดตำนานที่เป็นการป้องกันภัยทั้งปวง ทั้งจากมนุษย์ อมนุษย์ สัตว์ โรคต่างๆ และอุปัทวะทั้งหลาย มงคลสูตร สวดเพื่อการขจัดซึ่งเคราะห์อันเกิดจากบาปทั้งปวง เมตตสูตร เป็นการสวดเพื่อคุ้มครองภัยอันตรายจากอมนุษย์ และภูมิผีปิศาจทั้งปวง ขันธปริตต์ สวดเพื่อคุ้มครองจากงูและสัตว์มีพิษต่าง ๆ ธชัคคปริตต์ เป็นการสวดเพื่อคุ้มครองภัยและให้รอดปลอดภัยจากยักษ์และโจร รวมทั้งการพลาดพลั้งตกจากที่สูง อาฏานาฏิยปริตต์ ก็มีคุ้มครองและขจัดอันตรายทั้งจากโรคภัย คนธรรพ์ เทวดา นาค ยักษ์ ท้าวโลกบาลทั้ง 4 และเทวดาทั้งหลายล้วนให้ความคุ้มครองด้วยอานุภาพแห่งพุทธรัตนะ ชยปริตต์ ก็คือ มหามงคลคาถาที่ทำให้เกิดชัยชนะต่ออุปสรรคทั้งปวง กรณีรัตนสูตร เป็นการสวดเพื่อขจัดพิบัติภัยทั้งจาก ทุพภิกขภัย อมนุษยภัย และพยาธิภัย (เชิดชาย หิรัญโร, 2557) ซึ่งสอดคล้องกับคาถาป้องกันสารพิษและเชื้อโรคร้าย โดยครูบาบุญชุ่ม การสวดคาถานี้เพื่อให้จิตมีเกราะ มีสมาธิจะได้ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่หวาดกลัวเพราะจิตที่เข้มแข็งก็เป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยให้ร่างกายแข็งแรง (ฐานเศรษฐกิจ, 2564) ดังเช่นหลักธรรมที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า “มโนปุพฺพงฺคมา ธมฺมา , มโนเสฏฺฐา มโนมยา , มนสา เจ ปทุฏเฐสน” ซึ่งแปลเป็นภาษาไทยได้ว่า “ใจเป็นนาย กายเป็นบ่าว” ซึ่งหมายความว่า “เรื่องทุกเรื่อง เริ่มต้นที่ใจ สำคัญที่ใจ สำเร็จได้ด้วยใจ ถ้าหากใจเสียหายแล้ว ความทุกข์ร้อนความเครียดก็จะติดตามคนนั้นไป” (สุริยะ ใจวงศ์, 2555) ซึ่งจากหลักธรรมดังกล่าวนี้ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โดยมหาเถรสมาคมจึงได้มีมติครั้งที่พิเศษ 4/2564 ลงวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2564 เรื่อง “การเจริญพระพุทธมนต์บท รตนสูตร” เพื่อให้ประชาชนใช้การสดมนต์เพื่อสร้างขวัญสร้างกำลังใจและเพื่อให้มีสติในการใช้ชีวิตประจำวันให้ปลอดภัยจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2564) โดยมุ่งหวังว่าจะให้การสวดมนต์เป็นเครื่องมือที่ช่วยเยียวยาสภาพจิตใจของประชาชนในวิกฤติการณ์ครั้งนี้ด้วยอีกทางหนึ่ง นอกจากนี้แล้วผลการวิจัยของ พระครูอุดรขันติคุณ (บุญจันทร์ ขันติวโร) พบว่า การสวดมนต์รตนสูตรในชุมชนท่าลี่ ทำให้จิตใจสงบ ทำให้รู้เท่า

ทันอารมณ์ของตนเองอีกทั้งมีความเชื่อว่า เมื่อสวดมนต์บทรตนสูตรแล้ว จะทำให้สังคมเกิดความร่มเย็น เป็นสุข สามารถที่จะขจัดโรคภัยต่าง ๆ โดยเฉพาะโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ได้ (พระครูอุดรขันติคุณ (บุญจันทร์ ขันติวโร), 2564)

การสวดมนต์ด้วยตนเองก็ดีหรือเวลาฟังพระหรือผู้อื่นสวดให้ฟังก็ดี การสวดพระปริตรนั้นมีอำนาจอานุภาพคุ้มครองป้องกันอันตรายภัยพิบัติต่าง ๆ เกิดความสุขสวัสดีมีชัย และยังถือว่าเป็นมงคลไม่มีคำสาปแช่งให้ร้าย เป็นการให้พรแสดงความปรารถนาดีด้วยหลักธรรมสำคัญสองข้อคือสัจกิริยา และ เมตตาผู้สวดพระปริตรมีเมตตาจิตเป็นเบื้องต้น แล้วสวดด้วยคิดจะช่วยขจัดปัดเป่าให้เขาพ้นทุกข์ ตามความมุ่งหมายของพระปริตรและขณะสวดมีจิตใจมั่นคง ไม่ฟุ้งซ่าน พระปริตรจะบำบัด ขจัดปัดเป่า ป้องกัน คุ้มครอง มีเดช มีอานุภาพ การเปล่งเสียงพระปริตร ด้วยจิตที่เลื่อมใสศรัทธาอย่างแท้จริง พร้อมกับจินตนาการเชื่อว่าเป็นยาวิเศษที่มีสรรพคุณไม่น้อยไปกว่าสมุนไพรทั้งหลาย การตั้งใจสวดย่อมแสดงถึงความเมตตารักใคร่ที่มีต่อกัน เพื่อป้องกันและปัดเป่าภยันตรายออกไป เป็นการน้อมนำอานุภาพพระพุทธคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สัจจะและพระธรรม ความเมตตากรุณา ให้แผ่ออกไปกว้างขวางโดยไม่มีขอบเขต (พระเดชา สีลเตโช (ศรีภูงา), 2555) ทั้งนี้ การดำเนินกิจกรรม “การเจริญพระพุทธมนต์บท รตนสูตร” นั้นสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้กำหนดให้วัดทั่วประเทศประกอบพิธีเจริญพระพุทธมนต์ “บทรตนสูตร” หลังจากทำวัตรเย็นทุกวัน โดยเริ่มจากวันที่ 11 พฤษภาคม 2564 โดยที่ กิจกรรมการสวดมนต์ครั้งนี้ไม่ได้เชิญชวนประชาชนมาร่วมสวดมนต์ที่วัด แต่จะเป็นการสวดที่วัดเฉพาะพระสงฆ์และพระสงฆ์จะต้องปฏิบัติตามมาตรการกระทรวงสาธารณสุขอย่างเคร่งครัด นั่งสวดเว้นระยะห่างอย่างน้อย 1 เมตร

สรุป

การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ส่งผลกระทบไปยังทุกภาคส่วนของสังคม ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบในด้านเศรษฐกิจ สุขภาพ การศึกษาและที่สำคัญคือผลกระทบต่อสภาพจิตใจ สำนักงานพระพุทธศาสนาโดยมหาเถรสมาคมจึงได้เล็งเห็นความสำคัญด้านจิตใจของประชาชน ซึ่งจากแนวคิด “ใจเป็นนาย กายเป็นบ่าว” จึงได้มีมติเรื่อง “การเจริญพระพุทธมนต์บท รตนสูตร” เป็นแนวคิดในการให้ประชาชนใช้การสวดมนต์เพื่อสร้างขวัญสร้างกำลังใจและเพื่อให้มีสติในการใช้ชีวิตประจำวันให้ปลอดภัยจากการแพร่ระบาดของโรคดังกล่าว อีกทั้งยังเพื่อเป็นการใช้การสวดมนต์เพื่อช่วยเยียวยาสภาพจิตใจของประชาชนในวิกฤติการณ์ครั้งนี้ โดยที่ในการดำเนินการครั้งนี้เกิดจากความเชื่อว่าบทสวดมนต์ “รตนสูตร” จะกระตุ้นพลังแห่งความจริงด้วยคุณธรรมของพระรัตนตรัยเพื่อให้เกิดพร ตามที่บันทึกไว้ในพระไตรปิฎก อีกทั้งยังเชื่อว่ากิจกรรมการสวดมนต์นี้ จะช่วยทำให้จิตใจของประชาชนกลับมาเป็นปกติ เพราะเชื่อว่าการสวดมนต์จะทำให้เกิดสมาธิ มีสติและเกิดปัญญา ซึ่งจะส่งผลส่งผลให้ประชาชนสามารถสงบสติอารมณ์และลดความวิตกกังวลลงได้ รวมทั้งลดความกลัวและ

ความเครียดในสถานการณ์ดังกล่าวนี้ได้อีกทางหนึ่ง โดยที่กิจกรรมการสวดมนต์ดังกล่าวนี้ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้กำหนดให้จัดขึ้นที่วัดทั่วประเทศ โดยให้ประกอบพิธีเจริญพระพุทธมนต์ “บทรตนสูตร” หลังจากทำวัตรเย็นทุกวัน ซึ่งเริ่มจากวันที่ 11 พฤษภาคม 2564 เป็นต้นไป และให้ปฏิบัติตามมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) อย่างเคร่งครัด ไม่ว่าจะเป็นการสวมหน้ากากอนามัย (Mask) และการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social distancing)

เอกสารอ้างอิง

กรุงเทพธุรกิจ. (2563). เปิดบทสวด ‘รัตนสูตร’ พระพุทธเจ้าประกาศใช้ปัดเป่าภัยโรคระบาด. เรียกใช้เมื่อ 7 พฤษภาคม 2564 จาก https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/871465?ant

กรุงเทพธุรกิจ. (2564). มาทำความรู้จัก โควิดระลอกใหม่ 'เชื้อดุ' กว่า ระลอกเก่า อย่างไร. เรียกใช้เมื่อ 12 พฤษภาคม 2564 จาก https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/935318

กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา. (2563). สถานการณ์ด้านการท่องเที่ยว. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

เกียรติภูมิ วงศ์รจิต. (2563). กรมสุขภาพจิต เปิดการประชุมวิชาการสุขภาพจิต ชีวิตวิถีใหม่. เรียกใช้เมื่อ 25 พฤษภาคม 2564 จาก https://www.dmh.go.th/covid19/news2/view.asp?id=25

เชิดชาย หิรัญโร. (2557). ธัมม์ คาถา และพระสูตรกับกระบวนการสร้างความศักดิ์สิทธ์ในพิธีสืบชะตาล้านนา. วารสารวรรณวิทัศน์, 14(2014), 107-129.

ฐานเศรษฐกิจ. (2564). คาถาป้องกันสารพิษและเชื้อโรคร้าย โดยครูบาบุญชุ่ม. เรียกใช้เมื่อ 1 พฤษภาคม 2564 จาก https://www.thansettakij.com/content/normal_news/475626?

เทพพร มังธานี. (2545). ทฤษฎีการสวดมนต์. ใน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ประชาชาติธุรกิจออนไลน์. (2564). ราชวิทยาลัยอายุรแพทย์ฯ วอนรัฐบาลเข้มมาตรการโควิด-19. เรียกใช้เมื่อ 28 เมษายน 2564 จาก https://www.prachachat.net/marketing/news-655273

ผู้จัดการออนไลน์. (2563). เผยที่มาบทสวด "รัตนสูตร" ไลโรคภัยตั้งแต่สมัยพุทธกาล. เรียกใช้เมื่อ 9 พฤษภาคม 2564 จาก https://mgronline.com/travel/photo-gallery/9630000027499

พระครูอุดรขันติคุณ (บุญจันทร์ ขันติวโร). (2564). การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยการสวดมนต์ของชุมชนท่าลี่ อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี. Journal of Modern Learning Development, 6(3), 81 – 95.

พระเดชา สีลเตโช (ศรีภูงา). (2555). ความเชื่อของชาวบ้านโคกมอนที่มีต่อคณะสงฆ์วัดโคกมอนในพิธีสวดพระปริตรเพื่อต่ออายุ. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

พระไตรปิฎก ฉบับสยามรัฐ. (2556). บทสวดมนต์เล่มที่ ๒๕ หน้าที่ ๕-๙ ข้อที่ ๗. เรียกใช้เมื่อ 7 พฤษภาคม 2564 จาก https://84000.org/tipitaka/pitaka_item/read_page.php?book

พระวงศ์สรสิทธิ์ รติกโร และคณะ. (2561). คุณค่าของการสวดมนต์ที่มีต่อพุทธศาสนิกชนไทย: กรณีศึกษาสำนักปู่สวรรค์. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 3(2), 79-94.

พราห์มมร โล่สุวรรณ. (2556). การศึกษาเรื่องการสวดมนต์ที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพุทธศาสนิกชนในสังคมไทย : เพื่อศึกษาพุทธศาสนิกชนวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

พิพัฒน์ รัชกิจประการ. (2563). นักท่องเที่ยวต่างชาติปี 62 โต 4.2% จีนเข้าไทยเฉียด 11 ล้านคน. เรียกใช้เมื่อ 10 พฤศจิกายน 2563 จาก https://www.isranews.org/isranews-short-news/84811-tourism.html

วิคิเนียร์ มายอร์. (2555). การศึกษาแรงจูงใจการท่องเที่ยวและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาเที่ยวบ่อน้ำร้อนรักษะวารินและบ่อน้ำร้อนพรรั้งจังหวัดระนอง. ในวิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว คณะศิลปะศาสตร์และวิทยาศาสตร์. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

ศักดิ์สิทธิ์ พันธุ์สัทธ์. (2563). บทสวดมนต์ รัตนสูตร. เรียกใช้เมื่อ 8 พฤษภาคม 2564 จาก https://www.lcbp.co.th

ศูนย์บริหารสถานการณ์ โควิด-19 (ศบค.). (2564). สถานการณ์ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. เรียกใช้เมื่อ 11 พฤษภาคม 2564 จาก https://www.thaigov.go.th/

สมประวิณ มันประเสริฐ. (2563). ผลกระทบของโรคระบาดโควิด-19 ต่อเศรษฐกิจไทย สมประวิณ มันประเสริฐ. เรียกใช้เมื่อ 2 มิถุนายน 2564 จาก https://www.krungsri.com/th/plearn-plearn/economic-covid-impact

สาธิต ปิตุเตชะ. (2564). กรมสุขภาพจิต เปิดการประชุมวิชาการสุขภาพจิต ชีวิตวิถีใหม่ “MCATT: New normal ERA” แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การดำเนินงานช่วยเหลือเยียวยา

จิตใจของทีม MCATT. เรียกใช้เมื่อ 2 มิถุนายน 2564 จาก https://www.dmh.go.th/covid19/news2/view.asp?id=25

สำนักข่าวอิศรา. (2564). กทม.-ปริมณฑลใช้เตียงไอซียูแล้วกว่า 80% เร่งเพิ่มห้องรองรับผู้ป่วยหนัก. เรียกใช้เมื่อ 1 พฤษภาคม 2564 จาก https://www.isranews.org/article/isranews-news/98081-isranews-st-2.html

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). (2564). ผู้สัมผัสความเสี่ยงสูง ติดเชื้อ-แพร่เชื้อได้ง่าย เลี่ยงคลุกคลีกับสมาชิกในบ้าน. เรียกใช้เมื่อ 25 เมษายน 2564 จาก www.thaihealth.or.th

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2564). หนังสือ ด่วนที่สุด ที่ พศ 0006/3410. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

สุริยะ ใจวงศ์. (2555). ใจเป็นนายกายเป็นบ่าว. เรียกใช้เมื่อ 2 มิถุนายน 2564 จาก http://kalasin3.go.th

อนุตตร จิตตินันทน์. (2564). ประกาศที่ รอ.ทั่วไป 54/2564 เรื่อง วิกฤติการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19). เรียกใช้เมื่อ 5 ตุลาคม 2564 จาก http://www.rcpt.org/index.php/

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 84-100

บทความวิจัย

การประเมินโครงการส่งเสริมครูทำวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนเวียงเทิง (เทิงทำนุประชา) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4*

AN EVALUATION OF PROMOTING TEACHERS' CLASSROOM RESEARCH PROJECT IN WIENGTHOENG (THOENGTUMNUPRACHA) SCHOOL UNDER THE CHIANGRAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 4

ชูชาติ แปลงล้วน[1]
Chuchat plangloun[1]
[1]**โรงเรียนเวียงเทิง (เทิงทำนุประชา) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4, เชียงราย**
[1]Wiengthoeng(thoengtumnupracha) School, The Chiang rai Primary Educational Service Area Office 4, Chiang rai, Thailand
[1]Corresponding author E-mail: chuplang.cp@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิตของโครงการส่งเสริมครูทำวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนเวียงเทิง (เทิงทำนุประชา) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 โดยใช้ CIPP Model ซึ่งใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ รองผู้อำนวยการ และครู รวมจำนวน 48 คน เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาและร่วมทำกิจกรรมของโครงการ ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมิน แบบวัดความรู้ความเข้าใจ และแบบสรุปข้อมูล สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านบริบทของโครงการ โดยรวมมีความสอดคล้องอยู่ในระดับที่สุด ($\bar{X}$ = 4.73, S.D. = 0.55) 2) ด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.81, S.D. = 0.12) 3) ด้านกระบวนการของโครงการ โดยรวมมีระดับ

* Received 12 December 2022; Revised 24 December 2022; Accepted 27 December 2022

การปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.83, S.D. = 0.34) 4) ด้านผลผลิตของโครงการ พบว่า 4.1) ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียน ค่าเฉลี่ยร้อยละ 95.36 ผ่านเกณฑ์การประเมินร้อยละ 80 ที่กำหนดไว้ 4.2) ครูมีทักษะปฏิบัติในการทำวิจัยในชั้นเรียนคะแนนเฉลี่ย 50.89 คิดเป็นร้อยละ 82.08 ผ่านเกณฑ์การประเมินร้อยละ 80 ที่กำหนดไว้ 4.3) จำนวนรายงานการวิจัยในชั้นเรียนของครูโรงเรียนเวียงเทิง (เทิงทำนุประชา) ทั้งหมดจำนวน 47 เรื่อง และ 4.4) ความพึงพอใจของรองผู้อำนวยการและครูต่อโครงการส่งเสริมครูทำวิจัยในชั้นเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.83, S.D. = 0.37)

คำสำคัญ: การประเมินโครงการ, การส่งเสริมครู, วิจัยในชั้นเรียนม, การประเมินแบบซิปโมเดล, ประถมศึกษา

Abstract

This research aimed to evaluate the context, the input, the process and the products of promoting teacher's classroom research project in Wiengthoeng(thoengtumnupracha) School under the Chiangrai Primary Educational Service Area Office 4 by using CIPP model and quantitative method. Data were collected from 48 participants, all involved in educational management and participating in project activities. Research tools were questionnaires, achievement test on classroom research, summary form and were analyzed by using the descriptive statistics: percentage, mean and standard deviation. The results showed that: 1) The results of context's project in overall was at the highest level ($\bar{X}$ = 4.73, S.D. = 0.55). 2) The results of input's project in overall was at the highest level ($\bar{X}$ = 4.81, S.D. = 0.12). 3) The results of process's project in overall was at the highest level ($\bar{X}$ = 4.83, S.D. = 0.34). 4) The results of product's project in overall pass evaluation criteria as follows: 4.1) All teachers (100%) had an overall average score in classroom research of 95.36 that passed the 80% assessment criteria. 4.2) The teachers had have doing classroom research skills with an average score of 50.89 (82.08%) that passed the 80% assessment criteria. 4.3) The total of classroom research reports of teachers of Wiengthoeng (thoengtumnupracha) School totaled 47 subjects. And 4.4) the satisfaction's deputy directors and teachers towards promoting teacher's classroom research project in the overall was at the highest level ($\bar{X}$ = 4.83, S.D. = 0.37).

Keywords: Project Evaluation, Teacher's Promoting, Classroom Research, CIPP Model, Primary School

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ได้กำหนดการพัฒนาครูด้านการทำวิจัยในชั้นเรียนในมาตรา 24(5) มุ่งเน้นการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ และมาตรา 30 มุ่งเน้นให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2556) และนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียนร้อยละ 100 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563) และมาตรฐานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา มาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีจุดเน้นที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง รวมทั้งการตรวจสอบและประเมินความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ โดยประเมินผู้เรียนจากสภาพจริงมีขั้นตอนตรวจสอบและประเมินอย่างเป็นระบบ ใช้เครื่องมือและวิธีการวัดและประเมินผลที่เหมาะสมกับเป้าหมาย และการจัดการเรียนการสอน นักเรียน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผล ตลอดจนให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียน และผู้เรียนนำไปใช้พัฒนาตนเอง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561)

จากนโยบายดังกล่าวการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันครูจึงมีบทบาทเป็นครูนักวิจัย (Teacher researcher) และให้งานวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอน โดยมีเป้าหมายสำคัญ คือ การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 การวิจัยในชั้นเรียน เป็นการวิจัยที่ทำโดยครูผู้สอนในชั้นเรียน เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน และนำผลมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนหรือส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน เป็นการวิจัยที่ต้องทำอย่างรวดเร็ว นำผลไปใช้ทันที และสะท้อนข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันของตนเองให้ทั้งตนเองและกลุ่มเพื่อนร่วมงานในโรงเรียนได้มีโอกาสวิพากษ์ อภิปราย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในแนวทางที่ได้ปฏิบัติและ ผลที่เกิดขึ้นเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ทั้งของครูและผู้เรียน การวิจัยในชั้นเรียนจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยในการพัฒนาวิชาชีพครู (สุวิมล ว่องวานิช, 2557) โดยกระบวนการวิจัยในชั้นเรียนมี 5 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ การวิเคราะห์ปัญหาการเรียนรู้ การเลือกนวัตกรรมหรือวิธีการแก้ปัญหา การออกแบบและสร้างนวัตกรรมหรือวิธีการแก้ปัญหา การใช้นวัตกรรมหรือวิธีการแก้ปัญหา การสรุปและรายงานผลการวิจัย (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2556)

จากการศึกษาปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูไทย พบว่า ครูกลัวการวิจัย เนื่องจากมองว่า การวิจัยเป็นเรื่องที่ยุ่งยาก เป็นภาระงานที่เพิ่มขึ้นมาจากภาระงานสอน มีความเข้าใจว่าการวิจัยเป็นเรื่องของนักวิชาการ ผู้รู้ คนที่เรียนระดับปริญญาโท ปริญญาเอก การทำวิจัยเป็นกระบวนการที่สลับซับซ้อน ใช้สถิติยุ่งยาก เป็นเอกสารรายงานเล่มใหญ่เหมือนวิทยานิพนธ์ และครูไม่เข้าใจว่าทำไมต้องทำวิจัยในชั้นเรียน ทำแล้วได้อะไร และใครได้ (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2556) และนักวิชาการได้เสนอแนะแนวทางการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนโดยวิธีการดังต่อไปนี้ 1) ฝึกอบรมให้ความรู้กับครูที่ต้องการทำวิจัย 2) ส่งเสริมการวิจัยแบบร่วมมือ 3) สร้างเครือข่ายการทำวิจัยในชั้นเรียน 4) พัฒนาหลักสูตรการผลิตครู (สุวิมล ว่องวานิช, 2557) 5) การสร้างบรรยากาศทางวิชาการ 6) จัดโครงสร้างของสถานศึกษาให้มีฝ่ายส่งเสริม ดูแล และนิเทศการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูให้เป็นไปตามเป้าหมาย 7) สนับสนุนด้านงบประมาณ 8) สร้างขวัญและกำลังใจ จัดให้มีการให้รางวัล การยกย่อง ขอมเชย และการพิจารณาความดีความชอบแก่ครูที่ทำการวิจัยในชั้นเรียน (ธีระ รุญเจริญ, 2546) 8) สร้างและส่งเสริมให้ครูเป็นนักวิจัยมืออาชีพให้มากขึ้น 9) จัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักวิจัยอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ครูวิจัยมีความรู้และความชำนาญเกี่ยวกับการวิจัยเพิ่มขึ้น 10) จัดระบบติดตามงานวิจัยที่มีประสิทธิภาพ 11) จัดระบบให้คำปรึกษา ให้ความช่วยเหลือนักวิจัย และช่วยแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในการวิจัย 12) ส่งเสริมการเผยแพร่ผลงานวิจัยด้วยวิธีการต่าง ๆ 13) สนับสนุนทุนในการเผยแพร่ผลงานวิจัย เพื่อช่วยให้มีการนำผลงานวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชย์อย่างกว้างขวาง (ทิศนา แขมมณี, 2558)

โรงเรียนเวียงเทิง (เทิงทำนุประชา) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ จัดการศึกษาระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาครูให้เป็นครูมืออาชีพสามารถพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นตามเป้าหมายที่โรงเรียนกำหนดไว้ นักเรียนมีความรู้ความสามารถและ มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรของสถานศึกษา จากการสำรวจสภาพและความต้องการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู พบว่า ครูมีความต้องการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด และการทำวิจัยในชั้นเรียน 1 เรื่องต่อภาคการศึกษาตามนโยบายของโรงเรียน แต่พบว่า ครูยังขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการทำวิจัยในชั้นเรียน และมีความต้องการให้โรงเรียนจัดอบรมให้ความรู้การทำวิจัยในชั้นเรียน จัดกิจกรรมส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อให้ครูมีความรู้ความเข้าใจและสามารถทำวิจัยในชั้นเรียน นำผลการวิจัยไปใช้ในการแก้ปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียน และพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้โรงเรียนเวียงเทิง (เทิงทำนุประชา) จึงได้จัดทำโครงการส่งเสริมครูทำวิจัยในชั้นเรียน มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจการทำวิจัยในชั้นเรียน และมีความสามารถทำวิจัยในชั้นเรียนที่มีคุณภาพสามารถเผยแพร่ได้ และมีความ

สนใจที่จะประเมินโครงการส่งเสริมครูทำวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนเวียงเทิง (เทิงทำนุประชา) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 โดยเลือกใช้รูปแบบการประเมินซิป (CIPP model) ได้รับการพัฒนาขึ้นโดย Stufflebeam มีลักษณะเป็นการประเมินเชิงระบบที่เป็นกระบวนการต่อเนื่อง และมีจุดเน้นที่สำคัญ คือ ใช้ควบคู่กับการบริหารโครงการเพื่อหาข้อมูลประกอบการตัดสินใจตั้งแต่ระยะก่อนดำเนินโครงการ ระยะระหว่างการดำเนินโครงการ และระยะสิ้นสุดโครงการ เพื่อนำผลการประเมินโครงการในครั้งนี้ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาครูด้านการทำวิจัยในชั้นเรียน พัฒนาการจัดการเรียนการสอน พัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน และพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนเวียงเทิง (เทิงทำนุประชา) ให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดและมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น (Stufflebeam, D.L., 1967)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการและผลผลิตของโครงการส่งเสริมครูทำวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนเวียงเทิง (เทิงทำนุประชา) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบซิปโมเดล (CIPP Model)

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยการประเมินโครงการส่งเสริมครูทำวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนเวียงเทิง (เทิงทำนุประชา) มีดังนี้

ตารางที่ 1 วิธีดำเนินการวิจัยการประเมินโครงการส่งเสริมครูทำวิจัยในชั้นเรียน

วัตถุประสงค์	ประเด็นการประเมิน/ตัวแปรที่ศึกษา	แหล่งข้อมูล/ผู้ให้ข้อมูล	เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล	เกณฑ์การประเมิน
1. เพื่อประเมินด้านบริบทของโครงการฯ	ประเมินความสอดคล้อง 1. ด้านความต้องการจำเป็น 2. ด้านนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด 3. ด้านวัตถุประสงค์ของโครงการ	1. รองผู้อำนวยการ จำนวน 2 คน 2. ครู จำนวน 46 คน รวมจำนวน 48 คน ซึ่งเป็นผู้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนและได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง	แบบประเมินด้านบริบทของโครงการฯ มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.96	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป หรือระดับมากขึ้นไป
2.เพื่อประเมินด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการฯ	ประเมินความเหมาะสม 1. ด้านบุคลากร 2. ด้านงบประมาณ 3. ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ 4. ด้านการบริหารจัดการ	1. รองผู้อำนวยการ จำนวน 2 คน 2. ครู จำนวน 46 คน รวมจำนวน 48 คน ซึ่งเป็นผู้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนและได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง	แบบประเมินด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการฯ มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.97	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป หรือระดับมากขึ้นไป

ตารางที่ 1 วิธีดำเนินการวิจัยการประเมินโครงการส่งเสริมครูทำวิจัยในชั้นเรียน (ต่อ)

วัตถุประสงค์	ประเด็นการประเมิน/ตัวแปรที่ศึกษา	แหล่งข้อมูล/ผู้ให้ข้อมูล	เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล	เกณฑ์การประเมิน
3. เพื่อประเมินด้านกระบวนการของโครงการฯ	ประเมินการปฏิบัติตามกระบวนการ PDCA ได้แก่ 1. ด้านการวางแผน (Plan) 2. ด้านการดำเนินงาน (Do) 3. ด้านการติดตามและประเมินผล (Check) 4. ด้านการสรุปและรายงานผล (Act)	ครู รวมจำนวน 46 คน ซึ่งเป็นผู้ร่วมทำกิจกรรมของโครงการและได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง	แบบประเมินด้านกระบวนการของโครงการฯ มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.99	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป หรือระดับมากขึ้นไป
4. เพื่อประเมินด้านผลผลิตของโครงการ	1. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียน	ครู รวมจำนวน 46 คน	แบบทดสอบความรู้ ความเข้าใจโดยจากวรเชษฐ์ จันทร์ภิรมย์ (วรเชษฐ์ จันทร์ภิรมย์, 2560)	คะแนนเฉลี่ยร้อยละ	ครูร้อยละ 80 มีความรู้ความเข้าใจร้อยละ 80 ของคะแนนเต็ม 30 คะแนน หรือ 24 คะแนนขึ้นไป
	2. ทักษะปฏิบัติการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู	ครู รวมจำนวน 46 คน	แบบประเมินทักษะการทำวิจัยในชั้นเรียนมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างผู้ประเมิน (RAI) เท่ากับ 0.98	คะแนนเฉลี่ยร้อยละ	ครูร้อยละ 80 มีคะแนนการประเมินอยู่ในระดับดีขึ้นไป หรือ 33 คะแนนขึ้นไป
	3. จำนวนรายงาน การทำวิจัยในชั้นเรียน	ครู รวมจำนวน 46 คน	แบบสรุปข้อมูล	-	-
	4. ความพึงพอใจต่อโครงการส่งเสริมครูทำวิจัยในชั้นเรียน	1. รองผู้อำนวยการ จำนวน 2 คน 2. ครู 46 คน รวมจำนวน 48 คน ซึ่งเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาและร่วมทำกิจกรรมของโครงการ ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง	แบบประเมินความพึงพอใจต่อโครงการฯ มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.98	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป หรือระดับมากขึ้นไป

ผลการวิจัย

ผลการประเมินโครงการส่งเสริมครูทำวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนเวียงเทิง (เทิงทำนุประชา) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 มีดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการประเมินด้านบริบทของโครงการส่งเสริมครูทำวิจัยในชั้นเรียน โดยรวม

รายการ	n = 48		ระดับความสอดคล้อง	การผ่านเกณฑ์ประเมิน > 3.51
	$\bar{x}$	S.D.		
1. ด้านความสอดคล้องกับความต้องการจำเป็น	4.76	0.53	มากที่สุด	ผ่าน
2. ด้านความสอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด	4.70	0.57	มากที่สุด	ผ่าน
3. ด้านความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ	4.72	0.55	มากที่สุด	ผ่าน
เฉลี่ย	**4.73**	**0.55**	**มากที่สุด**	**ผ่าน**

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินด้านบริบทของโครงการส่งเสริมครูทำวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนเวียงเทิง (เทิงทำนุประชา) โดยรวมมีความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.73, S.D. = 0.55) ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้

ตารางที่ 3 ผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการส่งเสริมครูทำวิจัยในชั้นเรียน โดยรวม

รายการ	n = 48		ระดับความเหมาะสม	การผ่านเกณฑ์ประเมิน > 3.51
	$\bar{x}$	S.D.		
ด้านบุคลากร	4.55	0.63	มากที่สุด	ผ่าน
ด้านงบประมาณ	4.50	0.63	มาก	ผ่าน
ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้	4.48	0.62	มาก	ผ่าน
ด้านการบริหารจัดการ	4.59	0.57	มากที่สุด	ผ่าน
เฉลี่ย	**4.53**	**0.60**	**มากที่สุด**	**ผ่าน**

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการส่งเสริมครูทำวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนเวียงเทิง (เทิงทำนุประชา) โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.81, S.D. = 0.12) ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้

ตารางที่ 4 ผลการประเมินด้านกระบวนการของโครงการส่งเสริมครูทำวิจัยในชั้นเรียน โดยรวม

รายการ	n = 46		ระดับการปฏิบัติ	การผ่านเกณฑ์ประเมิน > 3.51
	$\bar{x}$	S.D.		
ด้านการวางแผน (Plan)	4.87	0.35	มากที่สุด	ผ่าน
ด้านการดำเนินงาน (Do)	4.82	0.34	มากที่สุด	ผ่าน

ตารางที่ 4 ผลการประเมินด้านกระบวนการของโครงการส่งเสริมครูทำวิจัยในชั้นเรียน โดยรวม (ต่อ)

รายการ	n = 46		ระดับ	การผ่านเกณฑ์
	$\bar{x}$	S.D.	การปฏิบัติ	ประเมิน > 3.51
ด้านการติดตามและประเมินผล (Check)	4.89	0.26	มากที่สุด	ผ่าน
ด้านการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา (Act)	4.79	0.38	มากที่สุด	ผ่าน
เฉลี่ย	**4.83**	**0.34**	**มากที่สุด**	**ผ่าน**

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการประเมินด้านกระบวนการของโครงการส่งเสริมครูทำวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนเวียงเทิง (เทิงทำนุประชา) โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.83, S.D. = 0.34) ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้

ตารางที่ 5 ผลการประเมินความรู้ความเข้าใจในการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูโรงเรียนเวียงเทิง (เทิงทำนุประชา) (ครูจำนวน 46 คน)

คะแนน	ผลการประเมิน	การผ่านเกณฑ์การประเมิน
คะแนนเต็ม	**30**	ครูร้อยละ 100 ผ่านเกณฑ์การ
คะแนนเฉลี่ย	28.61	ประเมิน 86.67 - 100 แสดงว่า
คิดเป็นร้อยละ	95.36	ครูผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อย
ค่า S.D.	1.31	ละ 80

จากตารางที่ 5 ผลการประเมินความรู้ความเข้าใจในการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูโรงเรียนเวียงเทิง (เทิงทำนุประชา) จำนวน 46 คน โดยใช้แบบประเมินความรู้ความเข้าใจแบบเลือกตอบ จำนวน 30 ข้อ พบว่า ครูร้อยละ 100 มีความเข้าใจเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียน มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 95.36 แสดงให้เห็นว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจด้านการทำวิจัยในชั้นเรียน ผ่านเกณฑ์การประเมินร้อยละ 80 ที่กำหนดไว้

ตารางที่ 6 ผลการประเมินทักษะปฏิบัติในการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูโรงเรียนเวียงเทิง (เทิงทำนุประชา)

ทักษะปฏิบัติการทำวิจัยในชั้นเรียน	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย	S.D.	ร้อยละ
1. การค้นหาสาเหตุปัญหาและการกำหนดปัญหาการวิจัย	8	6.70	1.15	83.70
2. การสร้างนวัตกรรมเพื่อแก้ปัญหาวิจัย	20	16.09	2.29	80.43
3.วิธีดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล	20	16.22	2.42	81.09
4. การสรุปผลการวิจัยและเขียนรายงานการวิจัย	12	9.04	1.13	75.36
5. การเผยแพร่ผลการวิจัยในชั้นเรียน	4	2.85	0.36	71.20
เฉลี่ย	**64**	**50.89**	**6.53**	**82.08**

จากตารางที่ 6 ผลการประเมินด้านทักษะปฏิบัติในการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู โรงเรียนเวียงเทิง (เทิงทำนุประชา) โดยรวมพบว่า มีคะแนนเฉลี่ย 50.89 คิดเป็นร้อยละ 82.08 โดยครูมีทักษะปฏิบัติที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ วิธีดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล มีค่าเฉลี่ย 16.22 คิดเป็นร้อยละ 81.09 รองลงมา คือ การสร้างนวัตกรรมเพื่อแก้ปัญหาวิจัย มีค่าเฉลี่ย 16.09 คิดเป็นร้อยละ 80.43 การสรุปผลการวิจัยและเขียนรายงานการวิจัย มีค่าเฉลี่ย 9.04 คิดเป็นค่าร้อยละ 75.36 การค้นหาสาเหตุปัญหาและการกำหนดปัญหาการวิจัย มีค่าเฉลี่ย 6.70 คิดเป็นค่าร้อยละ 83.70 และทักษะปฏิบัติที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ การเผยแพร่ผลการวิจัยในชั้นเรียน มีค่าเฉลี่ย 2.85 คิดเป็นค่าร้อยละ 71.20 ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้

ตารางที่ 7 จำนวนรายงานการทำวิจัยในชั้นเรียน ประจำปีการศึกษา 2564 โรงเรียนเวียงเทิง (เทิงทำนุประชา)

จำนวนครู	จำนวนรายงานการวิจัยในชั้นเรียน	คิดเป็นร้อยละ
48	47	97.92

จากตารางที่ 7 สรุปได้ว่า จำนวนรายงานการทำวิจัยในชั้นเรียน ประจำปีการศึกษา 2564 โรงเรียนเวียงเทิง (เทิงทำนุประชา) ทั้งหมด 47 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 97.92

อภิปรายผล

จากผลการประเมินโครงการส่งเสริมครูทำวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนเวียงเทิง (เทิงทำนุประชา) พบประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ด้านบริบทของโครงการ โดยรวมมีความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ โดยทุกด้านมีระดับความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูมีบทบาทเป็นครูนักวิจัยที่ใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน โรงเรียนเวียงเทิง (เทิงทำนุประชา) จึงได้กำหนดนโยบายให้ครูทุกคนทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างน้อย 1 เรื่องต่อภาคการศึกษา และการเขียนรายงานการวิจัยฉบับเต็มหรือฉบับย่อขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของครูผู้สอน เมื่อสำรวจสภาพและความต้องการจำเป็นของครู พบว่า ครูมีความต้องการพัฒนาด้านความรู้และความเข้าใจในการทำการวิจัยในชั้นเรียนให้ถูกต้องตามหลักการวิจัยเพื่อให้การทำการวิจัยในชั้นเรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น เป็นไปตามแนวคิดการประเมินโครงการด้านบริบทของ สมคิด พรมจุ้ย ที่กล่าวว่า การประเมินสภาพแวดล้อม เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบว่าการ วัตถุประสงค์ของโครงการชัดเจนเหมาะสม สอดคล้องกับนโยบายขององค์กร และสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของผู้เกี่ยวข้องหรือไม่ (สมคิด พรมจุ้ย, 2563) เช่นเดียวกับ ภาดี ขุนนนท์ ที่ศึกษาพบว่า ผลการ

ประเมินด้านสภาวะแวดล้อม พบว่า โครงการพัฒนาครูด้านการทำวิจัยในชั้นเรียนของวิทยาลัยเทคนิคดอนเมือง เป็นโครงการที่สอดคล้องกับนโยบาย และเป็นประโยชน์กับสถานศึกษา ครู นักเรียนนักศึกษา และผู้ปกครอง โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ภาดี ขุนนนท์, 2563)

2. ด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เพราะในการจัดทำโครงการส่งเสริมครูทำวิจัยในชั้นเรียนจำเป็นต้องสำรวจความพร้อมด้านปัจจัยหรือทรัพยากรทางการศึกษา ซึ่งโรงเรียนเวียงเทิง (เทิงทำนุประชา) ได้สำรวจความพร้อมของครูในโรงเรียน ความพร้อมและความเหมาะสม งบประมาณในการจัดทำโครงการ ความเหมาะสมและความเพียงพอของสื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ รวมทั้งวิธีการบริหารจัดการที่นำมาใช้ในการดำเนินงานโครงการให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย คือ ครูมีความรู้ความเข้าใจในการทำวิจัยในชั้นเรียน ครูมีทักษะการปฏิบัติการทำวิจัยในชั้นเรียน และมีผลงานวิจัยที่เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่มีความถูกต้องชัดเจนตามหลักการวิจัยและหลักวิชาการ ซึ่งแนวคิดของพิชิต ฤทธิ์จรูญ กล่าวว่า การประเมินปัจจัยหรือทรัพยากร เป็นการตรวจสอบความพร้อมของปัจจัยเบื้องต้นต่าง ๆ เช่น บุคลากร งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ สถานที่ เป็นต้น เพื่อมุ่งเน้นว่ามีปัจจัยพร้อมมูลที่จะดำเนินการหรือไม่ แผนหรือโครงการที่เสนอเหมาะสมหรือไม่ ควรปรับปรุงส่วนใด สารสนเทศที่ได้ใช้ประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้างเพื่อเลือกแผนการจัดโครงการหรือแผนการดำเนินงานที่เหมาะสมที่สุดเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2562) เช่นเดียวกับ ภาดี ขุนนนท์ ที่ศึกษาพบว่า ปัจจัยนำเข้าโครงการพัฒนาครูด้านการวิจัยในชั้นเรียนของวิทยาลัยเทคนิคดอนเมือง ได้แก่ ผู้บริหารให้ความสำคัญกับโครงการด้วยการส่งเสริม สนับสนุน และอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับทรัพยากรในทุกด้าน มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก (ภาดี ขุนนนท์, 2563)

3. ด้านกระบวนการของโครงการ โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ในระหว่างการดำเนินงานโครงการตลอดปีการศึกษาทั้งภาคเรียนที่ 1 และภาคเรียนที่ 2 โรงเรียนได้กำหนดกิจกรรมการส่งเสริมครูทำวิจัยในชั้นเรียน 9 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมการอบรมให้ความรู้การทำวิจัยในชั้นเรียน 2) กิจกรรมถอดบทเรียน 3) กิจกรรมชี้แนะการเป็นพี่เลี้ยง 4) กิจกรรมกรณีศึกษา 5) กิจกรรมคลินิกวิจัย 6) กิจกรรมฝึกสร้างนวัตกรรมการแก้ปัญหาการวิจัย 7) กิจกรรมนำเสนอและเปิดการอภิปรายและข้อเสนอแนะ 8) กิจกรรมเขียนบทความ 9) กิจกรรมจัดนิทรรศการและการเผยแพร่ผลงานการทำวิจัยในชั้นเรียน และมีการนิเทศ ติดตามการดำเนินงานกิจกรรมจากการประชุมครูทุกเดือน การพูดคุยและสอบถามอย่างไม่เป็นทางการ เพื่อติดตามความก้าวหน้า ปัญหา อุปสรรค และความต้องการของครูเพื่อให้การดำเนินงานในแต่ละกิจกรรมให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งสมคิด พรมจุ้ย กล่าวว่า ระหว่างการดำเนินงานโครงการ ควรมีการประเมินด้านกระบวนการ

เพื่อหาข้อดีและข้อบกพร่องของการดำเนินงานตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ เช่น การปฏิบัติงานเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้หรือไม่ กิจกรรมใดทำได้หรือทำไม่ได้เพราะเหตุใด เกิดปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง มีการแก้ไขปัญหาอย่างไร เป็นต้น (สมคิด พรมจุ้ย, 2563) เช่นเดียวกับ มนต์เมืองใต้ รอดอยู่ ที่ศึกษาพบว่า การดำเนินงานตามโครงการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้สู่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอิงฐานนวัตกรรมผ่านแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นไปตามแผนงานที่กำหนดและมีประสิทธิภาพทั้งในด้านการวางแผน การปฏิบัติ การตรวจสอบ และการปรับปรุงการดำเนินงาน (มนต์เมืองใต้ รอดอยู่, 2563)

4. ด้านผลผลิตของโครงการ

4.1 ผลการประเมินความรู้ความเข้าใจในการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูโรงเรียนเวียงเทิง (เทิงทำนุประชา) พบว่า ครูมีความเข้าใจเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียน มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 95.36 ผ่านเกณฑ์การประเมินร้อยละ 80 ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากโรงเรียนได้จัดให้มีนโยบายการสนับสนุนการทำวิจัยในชั้นเรียน การประชุมชี้แจงให้ครูทราบถึงนโยบายดังกล่าว และพัฒนาครูมีความรู้การทำวิจัยในชั้นเรียนโดยการเข้าร่วมการอบรมให้ความรู้การทำวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งในระหว่างการทำกิจกรรมได้ร่วมทำแบบฝึกกิจกรรม ได้แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และได้รับคำแนะนำที่ดีและถูกต้องจากผู้เชี่ยวชาญทำให้มีความเข้าใจมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้โรงเรียนได้จัดให้มีกิจกรรมคลินิกวิจัยและกิจกรรมชี้แนะการเป็นพี่เลี้ยง ซึ่งมีครูที่มีความรู้ความเข้าใจในการทำวิจัยในชั้นเรียน และครูวิชาการของโรงเรียนคอยช่วยเหลือและให้คำปรึกษา และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้ครูเกิดความเข้าใจในการทำวิจัยในชั้นเรียนได้ถูกต้อง การได้รับแนวคิด เทคนิค วิธีการใหม่ ทำให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในการทำวิจัยมากยิ่งขึ้น ซึ่งการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนในโรงเรียน ผู้บริหารควรสร้างบรรยากาศทางวิชาการโดยจัดให้มีนโยบายหรือข้อกำหนดเพื่อสนับสนุนการทำวิจัยในชั้นเรียน ประชุมชี้แจงคณะครูเพื่อทราบนโยบาย วัตถุประสงค์ จัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียน จัดโครงสร้างของสถานศึกษาให้มีฝ่ายส่งเสริม ดูแล และนิเทศการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูให้เป็นไปตามเป้าหมาย เพื่อให้รับรู้ข้อบกพร่อง จุดเด่น จุดด้อย ของครูในการทำงานการวิจัยในชั้นเรียนและพัฒนาการวิจัยในชั้นเรียนแก่ครู (ธีระ รุญเจริญ, 2546) เช่นเดียวกับ สุกัญญา วีระจันทร์ และคณะ ที่ได้พัฒนาครูด้านการทำวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนชุมชนกุงเก่าราษฎร์ประสิทธิ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ทำให้ครูที่เข้าร่วมการอบรมเชิงปฏิบัติการมีความรู้ ความเข้าใจและความสามารถในการทำวิจัยในชั้นเรียนเพิ่มสูงขึ้นร้อยละ 87.20 โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนทดสอบหลังการอบรมเพิ่มขึ้นจาก 11.70 เพิ่มขึ้นเป็น 22.40 (สุกัญญา วีระจันทร์ และคณะ, 2558)

4.2 ผลการประเมินด้านทักษะปฏิบัติในการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูโรงเรียนเวียงเทิง (เทิงทำนุประชา) โดยรวมพบว่า ครูมีทักษะปฏิบัติในการทำวิจัยในชั้นเรียนคะแนนเฉลี่ย 50.89 คิดเป็นร้อยละ 82.08 ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่า โรงเรียนได้มีนโยบายให้ครูทุกคน

ทำวิจัยในชั้นเรียน 1 เรื่องต่อ 1 ภาคการศึกษา และจัดอบรมพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจในการทำวิจัยในชั้นเรียนและจัดให้กิจกรรมชี้แนะการเป็นพี่เลี้ยง กิจกรรมคลินิกวิจัย กิจกรรมถอดบทเรียน กิจกรรมกรณีศึกษา กิจกรรมฝึกสร้างนวัตกรรมการแก้ปัญหาการวิจัย ทำให้ครูเข้าใจกระบวนการทำวิจัยในชั้นเรียน ได้แก่ การค้นหาสาเหตุปัญหาและการกำหนดปัญหาการวิจัย การสร้างนวัตกรรมเพื่อแก้ปัญหาวิจัย วิธีดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล การสรุปผลการวิจัยและเขียนรายงานการวิจัย และการเผยแพร่ผลการวิจัยในชั้นเรียน รวมทั้งการมีระบบสนับสนุนหรือสร้างแรงจูงใจในการทำวิจัยเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการขอเลื่อนหรือขอมีวิทยฐานะ ทำให้ครูมีความตื่นตัว สนใจทำวิจัยในชั้นเรียนมากขึ้น และมีทักษะปฏิบัติในการทำวิจัยในชั้นเรียนและมีผลงานวิจัยในขั้นเรียนที่น่าสนใจมากขึ้น ซึ่งการให้ครูมีทักษะการทำวิจัยในชั้นเรียน นักวิจัยต้องได้รับการอบรมความรู้เกี่ยวกับการทำวิจัย การให้ความรู้กับครูที่ต้องการทำวิจัยเป็นสิ่งจำเป็นที่ช่วยเสริมสร้างความรู้และพัฒนาให้เกิดทักษะในการทำวิจัยเป็น และการทำงานร่วมกันกับกลุ่มเพื่อนในโรงเรียนโดยมีส่วนร่วม คิดหาวิธีแก้ปัญหาร่วมกัน ทำให้การทำวิจัยในชั้นเรียนมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น สามารถแก้ปัญหารการเรียนรูของผู้เรียนและพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้สูงขึ้น (สุวิมล ว่องวานิช, 2557) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยาใจ เดชขันธ์ ที่ได้พัฒนาครูด้านการวิจัยในชั้นเรียนโรงเรียนบ้านดอนศาลาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 พบว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน ตั้งแต่หลักการและแนวคิดการวิจัยในชั้นเรียน การวิเคราะห์และการกำหนดปัญหาการวิจัยในชั้นเรียนการเขียนโครงร่างการวิจัยในชั้นเรียน การสร้างสื่อ/นวัตกรรมทางการศึกษา การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การเขียนรายงานการวิจัย (ยาใจ เดชขันธ์, 2558)

4.3 จำนวนรายงานการวิจัยในชั้นเรียนของครูโรงเรียนเวียงเทิง (เทิงทำนุประชา) ทั้งหมด 47 เรื่อง ทั้งนี้ในโรงเรียนได้จัดให้มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่รับผิดชอบการทำวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มงานวิชาการของโรงเรียน โดยมีหน้าที่ดูแลและให้คำปรึกษาแก่ครูทุกคนในการทำวิจัยในชั้นเรียนให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ ถอดบทเรียนที่เป็นผลงานวิจัยที่มีประสิทธิภาพเพื่อเป็นตัวอย่างในการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน พร้อมทั้งจัดหาแหล่งเรียนรู้ด้านการวิจัยในชั้นเรียน นวัตกรรมการเรียนการสอน การสร้างสื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล เพื่อเป็นตัวอย่างและเป็นกรณีศึกษาให้กับครูในโรงเรียน ทำให้ครูมีผลงานการวิจัยที่น่าสนใจและมีคุณภาพมากขึ้น และสามารถเขียนรายงานการวิจัยที่เป็นหลักฐานการปฏิบัติงานที่มีคุณค่าที่แสดงถึงความสามารถในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ และนำไปเผยแพร่สู่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและครูผู้สนใจได้ ซึ่งรายงานการวิจัยเป็นเอกสารหลักฐานที่แสดงถึงข้อมูลสารสนเทศเชิงคุณค่าเกี่ยวกับการปฏิบัติการวิจัยและผลการวิจัยในชั้นเรียนของครูนักวิจัยที่ได้ดำเนินการแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ เป็นสื่อกลางสร้างความเข้าใจก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครูนักวิจัยกับเพื่อนครูและผู้เกี่ยวข้อง ตลอดจนผู้สนใจงานวิจัยโดยทั่วไปที่ทำให้บุคคลเหล่านี้ ได้ทราบปัญหา

การเรียนรู้ วิธีการแก้ปัญหาและผลการแก้ปัญหาหรือผลการพัฒนาผู้เรียน (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2562) และผลการวิจัยของปราชญา รัตพลที ได้ให้ข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมครูด้านการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูที่มีประสิทธิภาพ คือ โรงเรียนควรกำหนดนโยบายด้านการวิจัยที่ชัดเจน พัฒนางานวิจัยโดยเชิญวิทยากรที่มีความรู้มาให้การอบรม ส่งเสริมให้ครูทำผลงานประกวดในระดับต่าง ๆ และนิเทศติดตามผลการดำเนินงานด้านการวิจัยในโรงเรียนเป็นระยะ (ปราชญา รัตพลที, 2558)

4.4 ความพึงพอใจของรองผู้อำนวยการและครูต่อโครงการส่งเสริมครูทำวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนเวียงเทิง (เทิงทำนุประชา) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 โดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ ปิยรัตน์ ท้าวตื้อ ที่พบว่า หลังเสร็จสิ้นการฝึกอบรมโครงการฝึกอบรมวิจัยในชั้นเรียนตามแนวคิดการประเมินที่ใช้ทฤษฎีเป็นฐานของโรงเรียนสบปราบพิทยาคม ปีการศึกษา 2557 ผู้เข้าอบรมมีความพึงพอใจในการจัดอบรมในระดับมาก (ปิยรัตน์ ท้าวตื้อ, 2558) อาจจะเป็นเพราะการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำผลการวิจัยไปพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนของครู และพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ครูได้แก้ปัญหาผู้เรียน ทำให้คุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนดีขึ้น และการทำวิจัยในชั้นเรียนที่มีคุณภาพส่งผลต่อการพิจารณาความดีความชอบ การให้รางวัล การสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานให้กับครู นอกจากนี้การส่งเสริมให้ครูมีการทำวิจัยหรือค้นคว้าหาความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์ในการทำการวิจัยในชั้นเรียน เป็นการสร้างขวัญและกำลังใจด้วยการสร้างขวัญ กำลังใจ และสร้างความสุขในการทำงานให้กับบุคลากรในโรงเรียน จัดให้มีการให้รางวัล การยกย่อง ชมเชย และการพิจารณาความดีความชอบแก่ครูที่ทำการวิจัยในชั้นเรียน (ธีระ รุญเจริญ, 2546)

องค์ความรู้ใหม่

การส่งเสริมครูทำวิจัยในชั้นเรียน ทำให้ได้สารสนเทศสำหรับใช้ในการตัดสินใจการปรับปรุงและพัฒนาโครงการ โดยสรุปองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการส่งเสริมครูทำวิจัยในชั้นเรียน ดังนี้

ระยะการประเมิน	ประเด็นการประเมิน	ผลที่ได้รับ
ประเมินก่อนการดำเนินงาน		
1. ด้านบริบท	1. ความสอดคล้องกับความต้องการจำเป็น 2. ความสอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด **3.** ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ	1. ความสอดคล้องกับความต้องการจำเป็น 2. ความสอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด 3. ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยรวมมีความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด

ระยะการประเมิน	ประเด็นการประเมิน	ผลที่ได้รับ
2. ด้านปัจจัยนำเข้า	1. ด้านบุคลากร 2. ด้านงบประมาณ 3. ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ 4. ด้านการบริหารจัดการ	ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ และด้านการบริหารจัดการโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
ประเมินระหว่างการดำเนินงาน		
3. ด้านกระบวนการ	การส่งเสริมครูทำวิจัยในชั้นเรียนโดยใช้กระบวนการ PDCA และดำเนินกิจกรรม 9 กิจกรรม ได้แก่ 1. กิจกรรมการอบรมให้ความรู้การทำวิจัยในชั้นเรียน 2. กิจกรรมถอดบทเรียน 3. กิจกรรมชี้แนะการเป็นพี่เลี้ยง 4. กิจกรรมกรณีศึกษา 5. กิจกรรมคลินิกวิจัย 6. กิจกรรมการสร้างนวัตกรรมการแก้ปัญหาการวิจัย 7. กิจกรรมนำเสนอและเปิดการอภิปรายและข้อเสนอแนะ 8. กิจกรรมเขียนบทความ 9. กิจกรรมนิทรรศการและเผยแพร่ผลงานการวิจัยในชั้นเรียน	การปฏิบัติตามกระบวนการ PDCA ได้แก่ 1. ด้านการวางแผน (Plan) 2. ด้านการดำเนินงาน (Do) 3. ด้านการติดตามและประเมินผล (Check) 4. ด้านการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา (Act) โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด
ประเมินหลังสิ้นสุดโครงการ		
4. ด้านผลผลิต	1. ความรู้ความเข้าใจในการทำวิจัยในชั้นเรียน 2. ทักษะปฏิบัติในการทำวิจัยในชั้นเรียน 3. ความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้องต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	1. ครูมีความรู้ความเข้าใจด้านการทำวิจัยในชั้นเรียน มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 95.36 ผ่านเกณฑ์การประเมินร้อยละ 80 ที่กำหนดไว้ 2. ครูมีทักษะปฏิบัติในการทำวิจัยในชั้นเรียนผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยมีคะแนนสูงสุด คือ 1) วิธีดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล 2) การสร้างนวัตกรรมเพื่อแก้ปัญหาวิจัย 3) การสรุปผลการวิจัยและเขียนรายงานการวิจัย 4) การค้นหาสาเหตุปัญหาและการกำหนดปัญหาการวิจัย 5) การเผยแพร่ผลการวิจัยในชั้นเรียน ตามลำดับ

ระยะการประเมิน	ประเด็นการประเมิน	ผลที่ได้รับ
		3. ผู้บริหารและครูมีรายงานวิจัยในชั้นเรียน จำนวน 47 เรื่อง ที่เป็นหลักฐานที่แสดงถึงคุณค่าของ การปฏิบัติงานการวิจัยในชั้นเรียนที่แก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน 4. รองผู้อำนวยการและครูมีความพึงพอใจต่อโครงการอยู่ในระดับมากที่สุด

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การประเมินการประเมินโครงการส่งเสริมครูทำวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนเวียงเทิง (เทิงทำนุประชา) โดยใช้รูปแบบซิปป์ (CIPP Model) โดยรวมผลการประเมินด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิตของโครงการผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ โดยครูมีความรู้ความเข้าใจและมีทักษะการทำวิจัยในชั้นเรียนเพิ่มมากขึ้น และมีรายงานการวิจัยในชั้นเรียนซึ่งเป็นหลักฐานที่แสดงถึงคุณค่าของการปฏิบัติงานการวิจัยในชั้นเรียนที่แก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยมีดังนี้ ด้านบริบท โรงเรียนควรค้นหาแนวทางการแก้ไขปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียน พัฒนาวิชาชีพครูและเพิ่มพูนความรู้ กำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการสอดคล้องกับกิจกรรม และควรเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ ด้านปัจจัยนำเข้า ครูควรมีการเตรียมความพร้อมและมีความรับผิดชอบต่อการดำเนินงานโครงการ โรงเรียนควรจัดหาแหล่งทุนเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานโครงการ จัดหาสื่อและแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาเพิ่มขึ้นให้เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน และมีสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมต่อการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียน ควรจัดทำเอกสารและจัดหาอุปกรณ์และ สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียน และควรสร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนร่วมกับสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ด้านกระบวนการ ครูควรจัดประชุมเพื่อวางแผนและกำหนดเป้าหมายการพัฒนาทักษะครูเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียน ควรจัดทำกิจกรรมการเผยแพร่ผลงานการทำวิจัยในชั้นเรียน และควรคัดเลือกผลการทำวิจัยในชั้นเรียนที่ยอดเยี่ยมและเป็นต้นอย่างที่ดี (Best practice) เพื่อเผยแพร่สู่สาธารณชนอย่างต่อเนื่อง และด้านผลผลิต โรงเรียนควรพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนที่มีคุณภาพในการแก้ปัญหาการเรียนรู้ของนักเรียน และแก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้ของครู ครูต้องสามารถแก้ไขปัญหาในชั้นเรียนได้ สำหรับข้อเสนอแนะการประเมินโครงการครั้งต่อไป ควรวิจัยและพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูโรงเรียนเวียงเทิง (ทำนุประชา) ควรประเมินและพัฒนาคุณภาพการวิจัยในชั้นเรียนของครูโรงเรียนเวียงเทิง (ทำนุประชา) และควรวิจัยและพัฒนารูปแบบการทำวิจัยปฏิบัติการแบบร่วมมือของครูโรงเรียนเวียงเทิง (ทำนุประชา)

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับการศึกษาขั้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

ทิศนา แขมมณี. (2558). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพมหานคร: ด่านสุทธา.

ธีระ รุญเจริญ. (2546). การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ข้าวฟ่าง.

ปราชญา รัตพลที. (2558). แนวทางการส่งเสริมครูด้านการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในโรงเรียนบ้านสันติสุข อำเภอแม่จัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 3. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 8(18), 195-202.

ปิยรัตน์ ท้าวตื้อ. (2558). การประเมินโครงการฝึกอบรมวิจัยในชั้นเรียน ตามแนวคิดการประเมินที่ใช้ทฤษฎีเป็นฐานของโรงเรียนสบปราบพิทยาคม ปีการศึกษา 2557. ในวิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.

พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2556). ปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียน: ครูทุกคนทำได้ไม่ยาก. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: เฮ้าส์ ออฟ เคอร์มิสท์.

พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2562). การประเมินโครงการ: แนวคิดและการประยุกต์ใช้. กรุงเทพมหานคร: เฮ้าส์ ออฟ เคอร์มิสท์.

ภาดี ขุนนนท์. (2563). การประเมินโครงการพัฒนาครูด้านการวิจัยในชั้นเรียนของวิทยาลัยเทคนิคดอนเมือง. วารสารวิจัยและนวัตกรรม สถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร, 3(2), 55-72.

มนต์เมืองใต้ รอดอยู่. (2563). การประเมินโครงการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้สู่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอิงฐานนวัตกรรมผ่านแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ. วารสารศาสตร์การศึกษาและการพัฒนามนุษย์, 4(1), 1-19.

ยาใจ เดชขันธ์. (2558). การพัฒนาครูด้านการวิจัยในชั้นเรียนโรงเรียนบ้านดอนศาลาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 38(4), 81-92.

วรเชษฐ์ จันทร์ภิรมย์. (2560). แนวทางการพัฒนาทักษะครูด้านการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนของโรงเรียนอนุบาลลำพูน. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา.

สมคิด พรมจุ้ย. (2563). เทคนิคการประเมินโครงการ. (พิมพ์ครั้งที่ 7). นนทบุรี: จตุพรดีไซน์.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2556). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ.2563. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สุกัญญา วีระจันทร์ และคณะ. (2558). การพัฒนาครูด้านการทำวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนชุมชนกุงเก่าราษฎร์ประสิทธิ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2. วารสารบัณฑิตศึกษา, 15(58), 175-183.

สุวิมล ว่องวานิช. (2557). การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน. (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Stufflebeam, D.L. (1967). The Use and Abuse of Evaluation in Title III. *Theory into Practice*, 6(3), 126-133.

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp.101-117

บทความวิชาการ

อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงาน*

THE EFFECTS OF TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP ON EMPLOYEE PERFORMANCE

กนกวรรณ ศรีสุนทร[1], **ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์**[1]
Kanokwan Srisunthorn[1], Tippawan Lorsuwannarat[1]
[1]สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
[1]National Institute of Development Administration, Thailand
[1]Corresponding author E-mail: kanokwan1501@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นบทความวิชาการ มีวัตถุประสงค์ เพื่อนำเสนอภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงว่ามีความสัมพันธ์ต่อผลการปฏิบัติของพนักงานในองค์การ ท่ามกลางบริบทขององค์การที่มีความท้าทาย ความไม่แน่นอนและการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว องค์การต้องมีการปรับตัวบริหารจัดการทรัพยากรในองค์การ รวมทั้งทรัพยากรมนุษย์เพื่อดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย อยู่รอดอย่างยั่งยืน และเติบโต โดยที่องค์การแทบทุกองค์การต้องมีคือ ผู้นำ และสิ่งที่ขาดไม่ได้ คือ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของพนักงาน และองค์การในระยะยาว มีผลการศึกษาเชิงประจักษ์ยืนยันว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีผลต่อพฤติกรรมพนักงานในการสร้างผลการปฏิบัติงานที่ดีทั้งเชิงเนื้องานตามหน้าที่และเชิงบริบทอื่น ๆ ที่อยู่นอกเหนือจากงานหลัก ให้มีประสิทธิภาพที่เหนือกว่า มีการบรรลุผลสำเร็จมากกว่าที่คาดไว้ เมื่อแต่ละปัจเจกบุคคลมีผลการทำงานที่ดีแล้ว จะส่งผลต่อผลการปฏิบัติงานของทีม และผลการดำเนินงานขององค์การโดยรวมด้วย ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสำคัญในการกระทำเป็นแบบอย่างเชิงพฤติกรรม ผู้สร้างให้เกิดแรงบันดาลใจให้พนักงานปฏิบัติงานได้อย่างเต็มความสามารถ สร้างผลงานที่เหนือกว่าความคาดหวัง

* Received 9 December 2022; Revised 23 December 2022; Accepted 26 December 2022

กระตุ้นทางปัญญาให้มีแนวคิด วิธีการปฏิบัติงานที่แตกต่างจากเดิมหรือคิดแนวทางใหม่ในการแก้ปัญหา คิดสร้างสรรค์นวัตกรรม และสร้างความท้าทายใหม่ ๆ ให้พนักงานทำงานเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มหรือองค์การ พร้อมการคำนึงถึงความแตกต่างของพนักงานรายบุคคล สำหรับข้อเสนอแนะ ควรที่จะนำแนวคิดหรือทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มาประยุกต์กับทางรัฐประศาสนศาสตร์ในประเทศไทยมากขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อทั้งทางด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์และการบริหารองค์การ

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, องค์การ, ผลการปฏิบัติงาน, พนักงาน

Abstract

This article is an academic article which have a purpose to present transformational leadership that correlation with the performance of employees in the organization. Among the challenging changing and rapid change of organizational context, the organization must adapt and manage to achieve goals, sustainable survive and growth. In almost every organizational structure, the necessary is a leader, and the indispensable is transformational leadership who is considered very important that affects the employee performance and the organization performance in long term. There is empirical study confirming that Transformational leadership can deliver better results than conventional leadership. Transformational leadership influences employee behavior in generating good performance both in terms of job functions and contexts beyond the primary job to have superior performance and more accomplishments than expected. When each individual has a good performance, It will affect the performance of the team, and the performance of the organization as a whole. Transformational leadership is a behavioral model, a creator inspires employees to perform at their best as superior outcome. To enhance Intellectually stimulating ideas for different ways of working, come up with new solutions to solve problems, creative innovation and enhance new challenges for employees to work for the benefit of a group or organization and taking into account the differences of individual employees. The author suggests that application the concept of transformational leadership to apply more to the public administration in Thailand. This will be beneficial to both human resource management and organization administration.

Keywords: Transformational Leadership, Organization, Performance, Employee

บทนำ

ตั้งแต่ช่วงต้นศตวรรษที่ 21 องค์การหลาย ๆ ประเภท ไม่ว่าขนาดเล็กหรือใหญ่ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ได้เผชิญกับความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ทั้งจากภายในองค์การและภายนอกองค์การ ทั้งด้านสังคมวัฒนธรรม (Socio-cultural forces) ด้านเศรษฐกิจ (Global economic forces) ด้านเทคโนโลยี (Technological forces) และสภาพแวดล้อม (Environmental forces) องค์การและคนในองค์การจึงต้องปรับเปลี่ยนพัฒนา เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน (Competitive advantage) อันนำมาซึ่งความอยู่รอดขององค์การ (Goodman, M., 2012) การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสภาพแวดล้อมขององค์การทั้งภายในและภายนอกองค์การ รวมถึงสถานการณ์ที่เผชิญการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วอย่างพลิกผัน (Disruptive change) นี้ เรียกว่าเป็นการเผชิญกับ “VUCA” เป็นตัวย่อมาจาก ความผันผวน (Volatility) ความไม่แน่นอน (Uncertainty) ความสลับซับซ้อน (Complexity) ความคลุมเครือ (Ambiguity) (Bennett, N. & Lemoine, G. J., 2014) ความผันผวน (V- Volatility) สิ่งที่คาดไม่ถึง ไม่สามารถคาดเดาหรือทำนายได้ ไม่ทราบระยะเวลาสถานการณ์หรือสภาวะแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงสูงและรวดเร็ว เป็นสถานการณ์เปลี่ยนฉับพลัน แบบตั้งตัวไม่ทัน ความไม่แน่นอน (U-Uncertainty) คือ สภาวะที่มีความไม่แน่นอน ขาดความชัดเจน คาดการณ์ได้ยาก ขาดข้อมูลสำคัญบางอย่าง ไม่สามารถหาข้อมูลที่ชัดเจนมายืนยันในแต่ละสถานการณ์ได้ ทำให้ยากต่อการตัดสินใจ ความซับซ้อน (C-Complexity) คือ ความซับซ้อน ที่มากขึ้นเรื่อย ๆ เชิงระบบ มีปัจจัยมากมายและซับซ้อนต่อการตัดสินใจ สถานการณ์ที่มีตัวแปรมากมายที่ต้องเชื่อมต่อถึงกัน อาจต้องปรับโครงสร้างและเปลี่ยนทิศทางเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ความกำกวม (A-Ambiguity) เป็น ความคลุมเครือ ความกำกวมไม่ชัดเจน ไม่สามารถคาดเดาผลที่จะเกิดขึ้นได้ชัดเจน VUCA เป็นทั้งผลลัพธ์ของนวัตกรรมพลิกผัน (Disruptive innovation) และเป็นการขับเคลื่อนนวัตกรรมต่าง ๆ ด้วย (Millar, C. C. J. M. et al., 2018)

การปรับตัวขององค์การท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง ความท้าทายต่าง ๆ ข้างต้น ต้องอาศัยองค์ประกอบที่สำคัญ คือ ผู้นำขององค์การ โดยเฉพาะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational leadership) เพราะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่พลิกพันอย่างรวดเร็ว มากกว่าผู้นำโดยทั่วไป และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่ช่วยให้พนักงานได้สร้างผลการปฏิบัติงานรายบุคคล (Job performance) ทั้งในด้านเนื้องาน(Task Performance) และด้านบริบทอื่น ๆ (Context performance) อันนำมาซึ่งผลงานของทีมงานและองค์การต่อไป (Nasikhin, M. A. & Danila, N., 2018); (Spencer, L. M., 1993) การมีประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานที่สูง สามารถช่วยให้องค์การบรรลุเป้าหมายทางกลยุทธ์ เพื่อให้องค์กรได้เปรียบในการแข่งขัน (Armstrong, M., 2017); (Dessler, G., 2005)

มีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงาน พบว่า องค์การจะมีผลงานที่ดีไปด้วย สามารถทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งเป็นผลมาจาก ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้นำในองค์การ (Transformational leadership) (Birasnav, M., 2014); (Obeidat, B. Y. & Tarhini, A., 2016); (Phillips, J. & Phillips, P., 2015); (Razzaq, S., 2019); (Ugwu, C. I., 2019) บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงว่ามีความสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติของพนักงานในองค์การ เนื้อหาของบทความประกอบไปด้วยการทบทวนวรรณกรรม ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับอิทธิพลต่อผลการปฏิบัติงาน และสรุป

สาเหตุที่นำเสนอบทความนี้ เพื่อเสริมสร้างแนวทางภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ในการเป็นผู้มีอิทธิพลต่อสมาชิกในองค์การด้านแนวคิดและพฤติกรรม สร้างแรงจูงใจและแรงบันดาลใจกระตุ้นพนักงานให้เข้าใจความหมายของสิ่งที่ทำ วิสัยทัศน์องค์การและเป้าหมาย กระตุ้นทางปัญญาให้ใช้แนวทางหรือวิธีการใหม่ ๆ พร้อมทั้งเข้าใจในปัจเจกบุคคล อันนำมาซึ่งพฤติกรรมในการสร้างผลการปฏิบัติงานที่ดีของพนักงาน มีการบรรลุเป้าหมายองค์การ และองค์การสามารถปรับตัวได้ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมองค์การที่มีการเปลี่ยนแปลงพลิกผันรวดเร็ว

การทบทวนวรรณกรรม

ในส่วนของการทบทวนวรรณกรรมนี้ เป็นการรวบรวมและวิเคราะห์วรรณกรรมจากการสืบค้นข้อมูล ความรู้ จากทฤษฎี แนวคิด และผลการศึกษาวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อที่ต้องการวิจัย จากฐานข้อมูลเชิงวิชาการต่าง ๆ เช่น Emerald Group Publishing, Elsevier, Taylor & Francis, Wiley, Harvard Business School Press และสำนักพิมพ์เอกสารทางวิชาการอื่น ๆ ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจเบื้องต้นในองค์ความรู้และประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องระหว่างผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับผลการปฏิบัติงานของพนักงาน

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational leadership)

ท่ามกลางสภาวะแวดล้อมขององค์การที่มีความท้าทาย ผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของงานและองค์การ มีความเชื่อว่า “ผู้นำไม่ได้เป็นมาโดยกำเนิด การเป็นผู้นำสามารถสร้างขึ้นได้” (Leaders are not born, leaders are made) การเป็นผู้นำจึงเป็นเรื่องที่เรียนรู้ได้และพัฒนาได้ (Rooke, D. & Torbert, W. R., 2005); (Ruvolo, C. M. et al., 2004)

ความหมายของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational leadership) หรือนักวิชาการบางคนเรียกว่า ความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีความหมายตามนักวิชาการต่าง ๆ ให้ไว้ดังนี้

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นกระบวนการของการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างกันซึ่งผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ตามและมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของพวกเขา

ทั้งการตอบสนองหรือการต่อต้าน (Burn, J.M., 1978) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงถูกมองว่าเป็นกระบวนการที่มีอิทธิพลระดับจุลภาคระหว่างบุคคลและเป็นกระบวนการระดับมหภาคในการระดมกำลัง เปลี่ยนระบบสังคมและปฏิรูปสถาบัน ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงนี้ ผู้นำพยายามที่จะยกระดับจิตสำนึกของผู้ตามโดยการสร้างให้มีอุดมคติที่สูงขึ้น และมีค่านิยมที่ดีขึ้น เช่น เสรีภาพ ความยุติธรรม ความเท่าเทียมสันติภาพและมนุษยธรรม ไม่ให้แสดงอารมณ์พื้นฐาน เช่น ความกลัว ความโลภ ความริษยาหรือความเกลียดชัง ผู้ตามจะยกระดับ จาก " ตัวตนในชีวิตประจำวัน " ถึง 'ตัวตนที่ดีกว่า' ' โดยที่ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง สามารถเกี่ยวข้องกับทุกคนในองค์การในทุกตำแหน่ง ทั้งเพื่อนร่วมงานหรือผู้บังคับบัญชา หรือผู้ใต้บังคับบัญชา ในขณะที่ Bass, B. M. ได้ให้คำจำกัดความของผู้นำการเปลี่ยนแปลง (TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP) ว่าเป็นผู้กระตุ้นให้ผู้ตาม กระทำมากกว่าที่พวกเขาคาดหวังไว้ โดยที่ผู้ตามเต็มใจออกแรงกระทำ ผู้ตามมีความพึงพอใจต่อผู้นำ มีการจัดอันดับผลการปฏิบัติงาน และมีการรับรู้ประสิทธิภาพ (Bass, B. M., 1985); (Bass, B. M., 1998)

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นพฤติกรรมของผู้นำที่ส่งผล มีอิทธิพลต่อผู้ตาม ผู้นำเปลี่ยนผู้ตามโดยเป็นผู้กระตุ้นให้ผู้ตามตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของผลลัพธ์ของงานมากขึ้น โดยผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นผู้ริเริ่มให้ผู้ตามมีความต้องการที่สูงขึ้นและสร้างให้มีอุดมการณ์เหนือผลประโยชน์ของตนเอง ให้ตระหนักถึงองค์การ จากผลของอิทธิพลนี้ ผู้ตามจะรู้สึกพึงพอใจต่อตัวผู้นำ มั่นใจและเคารพผู้นำ พร้อมกับที่ผู้ตามก็จะมีความมใจกระทำ มีแรงจูงใจที่จะกระทำมากกว่าที่คาดหวังไว้ (Bass, B. M., 1985); (Bass, B. M., 1998)

ผู้นำการเปลี่ยนแปลง คือ ผู้นำที่มองเห็นอนาคตสำหรับองค์การ มีการสื่อสารเกี่ยวกับวิสัยทัศน์และพันธกิจองค์การต่อพนักงาน ให้การช่วยเหลือพนักงานตระหนักถึงศักยภาพและทำงานร่วมกับพนักงาน เพื่อระบุความต้องการของพวกเขา เพื่อวัตถุประสงค์ในการทำงาน (Peterson, S. J. et al., 2009) ทั้งนี้การพัฒนาผู้นำ (Leader development) ต่างมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาผู้นำรายบุคคล ในขณะที่ภาวะผู้นำ (Leadership) หรือความเป็นผู้นำเป็นการพัฒนามุ่งเน้นไปที่กระบวนการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับปัจเจกบุคคลที่หลากหลาย จำนวนหลายคนที่เป็นไปโดยธรรมชาติ (เช่น ผู้นำและผู้ตามหรือในหมู่เพื่อนในทีมงานที่จัดการตนเอง) (Day, D. V. et al., 2014) การศึกษาพฤติกรรมผู้นำที่สร้างความเปลี่ยนแปลง เป็นแนวคิดของพฤติกรรมผู้นำที่มีมุมมองว่าผู้นำสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขององค์การได้ เนื่องจากพฤติกรรมผู้นำจะมีอิทธิพลต่อผู้ตาม หรือพนักงานในสังกัด และสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ตามปฏิบัติงานได้อย่างเต็มความสามารถ เป็นแบบอย่างให้สมาชิกในองค์การ ยึดถือเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตาม โดยที่ Bass, B. M. ได้นำเสนอแนวคิดของพฤติกรรมผู้นำสร้างความเปลี่ยนแปลง (Transformational leadership) และพฤติกรรมผู้นำแบบแลกเปลี่ยน (Transactional leadership) (Bass, B. M., 1985)

พฤติกรรมผู้นำสร้างความเปลี่ยนแปลง (Transformational leadership) หมายถึง พฤติกรรมของผู้นำที่พยายามจะกระตุ้นและจูงใจให้ลูกน้องเกิดความปรารถนาหรือเกิดแรงบันดาลใจที่จะทำงาน โดยผู้นำจะมีลักษณะที่มีบารมี (Charisma) เพื่อสามารถกระตุ้นความรู้สึกด้านอารมณ์ของพนักงานหรือผู้ตามให้เกิดการลอกเลียบแบบผู้นำ โดยที่ผู้นำจะกระตุ้นโดยการใช้ปัญญา (Intellectual stimulation) เพื่อให้กลุ่มหรือองค์การบรรลุความสำเร็จ เจริญเติบโต และพัฒนาและมีพฤติกรรมที่มุ่งเน้นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Individual consideration) ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำ เสนอแนะกับผู้ตามกับพนักงานในสังกัด Bass, B. M. & Avolio, B. J. ระบุว่าผู้นำสร้างความเปลี่ยนแปลงให้ความใส่ใจต่อผลการปฏิบัติงานของผู้ตาม โดยจะพัฒนาศักยภาพของผู้ตามอย่างเต็มที่ ซึ่ง ผู้นำสร้างความเปลี่ยนแปลงมีพฤติกรรมที่มีค่านิยมและอุดมคติของตนเองที่เข้มแข็ง และสามารถสร้างแรงกระตุ้นจูงใจให้กับผู้ตามปฏิบัติงานไปในแนวทางที่มีประโยชน์ต่อส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ของตนเอง (Bass, B. M. & Avolio, B. J., 1990)

Erkutlu, H. ได้วิจัยหัวข้อผลกระทบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงต่อประสิทธิผลขององค์การและความเป็นผู้นำ (The impact of transformational leadership on organizational and leadership effectiveness) เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการเป็นผู้นำของผู้จัดการ รวมถึงความพึงพอใจและความมุ่งมั่นของพนักงานในทีมงานด้านการบริการ แบบสอบถามความเป็นผู้นำแบบหลายปัจจัย แบบสอบถามความมุ่งมั่นขององค์การและดัชนีรายละเอียดงาน ใช้เพื่อประเมินพฤติกรรมความเป็นผู้นำของผู้จัดการระดับแนวหน้าและระดับความมุ่งมั่นและความพึงพอใจของพนักงานตามลำดับ ผลการวิจัยพบว่า มีความสัมพันธ์ที่สำคัญระหว่างพฤติกรรมความเป็นผู้นำกับทั้งประสิทธิภาพขององค์การและประสิทธิภาพความเป็นผู้นำ ผลการวิจัยสนับสนุนข้อเสนอแนะในเอกสารที่ระบุว่าพฤติกรรมผู้นำการเปลี่ยนแปลงกระตุ้นความมุ่งมั่นขององค์การและความพึงพอใจในงาน (Erkutlu, H., 2008)

Ugwu, C. L. ระบุว่า ผู้นำที่จินตนาการอนาคตขององค์การ มีการสื่อสารวิสัยทัศน์และพันธกิจขององค์การต่อพนักงาน ให้การช่วยเหลือพนักงานให้ตระหนักถึงศักยภาพ และทำงานร่วมกับพนักงานเพื่อระบุความต้องการของพวกเขาเพื่อจุดประสงค์ในการตอบสนองความต้องการเหล่านั้นความต้องการ คำจำกัดความนี้มีความหมายว่า ผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้การสนับสนุนอย่างไม่มีเงื่อนไขแก่พนักงานของพวกเขา (Ugwu, C. I., 2019)

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชา ในการเป็นแบบอย่าง มีวิสัยทัศน์ จริยธรรม เป็นผู้สร้างแรงจูงใจ แรงบันดาลใจให้ผู้ตามหรือพนักงานสามารถทำงานให้บรรลุเป้าหมาย พร้อมทั้งเป็นผู้นำที่กระตุ้นพนักงาน ให้มีแนวคิด มุมมองหรือวิธีการปฏิบัติงานที่แตกต่างจากเดิม มีแบบใหม่ ๆ และมีบทบาทในการ

เป็นที่ปรึกษา มีการคำนึงถึงความต้องการของปัจเจกบุคคล และปฏิบัติด้วยวิธีการที่หลากหลายแตกต่างกัน พร้อมกับเป็นการให้โอกาสที่เสมอภาคเท่าเทียมกันกับพนักงาน

ที่มาของทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีการแนะนำครั้งแรกโดยนักประวัติศาสตร์การเมือง (Political historian) ชื่อ James MacGregor Burns ในปีค.ศ. 1978 เผยแพร่งาน ได้อธิบายกระบวนการที่ ผู้นำและผู้ตาม ได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างไร เพื่อการมีระดับของขวัญกำลังใจและแรงจูงใจที่สูงขึ้น โดยอธิบายลักษณะภาวะของผู้นำแบบแลกเปลี่ยนและภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Bass, B. M., 1985); (Burns, J. M., 1978); (Yukl, G., 1989) เป็นไปตามหลักการของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้ตามจะได้รับแรงบันดาลใจให้ปรับเปลี่ยนความคาดหวัง การรับรู้ และแรงจูงใจ เพื่อให้การทำงานร่วมกันสามารถบรรลุเป้าหมาย (Burns, J. M., 1978); (Yukl, G., 1989)

สำหรับ Bass, B. M. อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับทฤษฎีของ Burns โดยได้ระบุว่า “ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงหรือการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง สามารถกำหนดได้ โดยขึ้นอยู่กับผลกระทบที่มีต่อผู้ตาม ผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นผู้ที่ได้รับความไว้วางใจ ความเคารพ และความชื่นชมจากผู้ร่วมงานหรือผู้ตามของเขา” (Bass, B. M., 1985)

Burns, J. M. ได้ระบุว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นแนวคิดที่ต้องนำมาใช้ในการตอบสนองต่อความต้องการในกระบวนทัศน์ใหม่ ๆ โดยที่รูปแบบของ (Burns, J. M., 1978) เป็นภาวะผู้นำที่เป็นการปฏิวัติความเป็นผู้นำ โดยรวมพฤติกรรมและรูปแบบการเป็นผู้นำที่หลากหลาย มีการปรับกระบวนทัศน์การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงโดยการสร้างแนวทางปฏิบัติในการเป็นผู้นำที่ประสบความสำเร็จ เพื่อปรับปรุงประสิทธิผลของผู้นำ ภายในกระบวนทัศน์ใหม่นี้บทบาทของผู้นำจะเปลี่ยนจากผู้บังคับบัญชา ผู้สั่งการและผู้มีอำนาจตัดสินใจ เป็นนักพัฒนา เป็นที่ปรึกษาและพี่เลี้ยง โดยที่ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงนี้สามารถพัฒนาได้ (Mason, C. et al., 2014)

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง สร้างให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการเคลื่อนไหวในองค์การ ผู้นำดังกล่าวพยายามที่จะปรับเปลี่ยนโครงสร้างที่มีอยู่และมีอิทธิพลต่อคนเกี่ยวกับวิสัยทัศน์ใหม่และความเป็นไปได้ใหม่ ผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ดีเยี่ยมมีอำนาจหน้าที่และอำนาจในการสร้างแรงบันดาลใจและกระตุ้นให้คนที่จะเชื่อถือและทำตามตัวอย่างของพวกเขา อย่างไรก็ตามยังมีอันตรายที่อาจเกิดจากอิทธิพลที่มีประสิทธิภาพของผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้นำและองค์กรจะต้องรักษาความรับผิดชอบในขอบเขตที่อยู่ภายในที่แน่นอน โดยรวม, ผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นผู้ให้ทิศทางใหม่, สร้างแรงบันดาลใจใหม่, และพฤติกรรมใหม่สำหรับองค์การของพวกเขา (Tucker, B. A. & Russell, R. F., 2004)

ผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลต่อองค์การ เนื่องจากว่าผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้การเปลี่ยนแปลงและการเคลื่อนไหวในองค์การของพวกเขา ผู้นำดังกล่าวพยายามที่จะเปลี่ยนแปลง

โครงสร้างที่มีอยู่และโน้มน้าวให้ผู้คนซื้อแนวคิดที่เป็นวิสัยทัศน์ใหม่และความเป็นไปได้ใหม่ ๆ ผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ยอดเยี่ยมจะใช้อำนาจและพลังเพื่อสร้างแรงบันดาลใจและกระตุ้นให้ผู้คนไว้วางใจและทำตามตัวอย่างของพวกเขา อย่างไรก็ตามยังมีอันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากอิทธิพลของผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้นำและองค์กรต้องรักษาความรับผิดชอบเพื่อให้มั่นใจว่าผู้นำอยู่ภายในขอบเขตที่กำหนดแน่นอน โดยรวมแล้วผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นผู้ให้ทิศทางใหม่ สร้างแรงบันดาลใจใหม่และพฤติกรรมใหม่สำหรับองค์การของพวกเขา (Tucker, B. A. & Russell, R. F., 2004)

Burns, J. M. อธิบายว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง จะเกิดขึ้นเมื่อคนหนึ่งคนหรือมากกว่านั้นมีส่วนร่วม มีความผูกพันธ์กับคนอื่น ๆ ในลักษณะที่ผู้นำและผู้ตามมีการยกระดับแรงจูงใจ (Motivation) เปลี่ยนแปลงค่านิยม (Values) และศีลธรรม (Morality) ให้สูงขึ้น ผลลัพธ์ในการเปลี่ยนแปลงมีผลกระทบต่อทั้งผู้นำและผู้ตาม (Burns, J. M., 1978)

Bass, B. M. ให้คำจำกัดความของผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational leadership) ว่าเป็นผู้กระตุ้นให้ผู้ตาม กระทำมากกว่าที่พวกเขาคาดหวังไว้ โดยที่ผู้ตามเต็มใจออกแรงกระทำ ผู้ตามมีความพึงพอใจต่อผู้นำ มีการจัดอันดับผลการปฏิบัติงาน และมีการรับรู้ประสิทธิภาพ (Bass, B. M., 1998)

ผลการปฏิบัติงาน

มีนักวิชาการหลายคนให้คำนิยามความหมายของผลการปฏิบัติงานไว้อย่างหลากหลากหลายและน่าสนใจตัวอย่างเช่น Byars, L. L. ให้ความหมายว่าผลการปฏิบัติงาน คือ ระดับความสำเร็จของงานที่สร้างโดยพนักงาน (Byars, L. L., 2008) ในขณะที่ Williams, R. S. กล่าวว่า ผลการปฏิบัติงาน หมายถึง การบรรลุเป้าหมายองค์การ ของบุคคล อันเกิดจากพฤติกรรมที่หลากหลาย (Williams, R. S., 2002) Kurniawati, A. et al. อธิบายว่า คือ การเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกในการทำงานของแต่ละบุคคล ที่มีต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานแต่ละคน ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหา ความสำเร็จตามเป้าหมาย และประสิทธิภาพในการทำงาน (Kurniawati, A. et al., 2016) Honiball, G. F. ให้ความหมายว่า ผลของการปฏิบัติงาน หรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่มุ่งต่อความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์การ โดยผลการปฏิบัติงานเป็นสิ่งที่เชื่อมโยง ระหว่างเป้าหมายของพนักงานรายบุคคล กับเป้าหมายของหน่วยงาน และเป้าหมายขององค์การ (Honiball, G. F., 2008) Campbell, J. P. et al. ให้ความหมายว่า สิ่งที่สังเกตเห็นได้ในการที่ผู้คนกระทำ (เช่น พฤติกรรม) ที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายขององค์กร (Campbell, J. P. et al., 1990) Viswesvaran, C. & Ones, D. S. ให้ความหมายว่า การกระทำ พฤติกรรม และผลลัพธ์ที่สามารถวัดได้ ซึ่งพนักงานมีส่วนร่วมหรือนำมาเชื่อมโยงกันได้ และนำไปสู่เป้าหมายขององค์กร (Viswesvaran, C. & Ones, D. S., 2000) Borman, W. C. & Motowidlo, S. J. ให้ความหมายว่า ประสิทธิภาพในการดำรงตำแหน่งงาน

ต่าง ๆ โดยดำเนินกิจกรรมที่นำไปสู่แก่นหลักเฉพาะด้านขององค์กรโดยตรง ซึ่งอาจจะเป็นการดำเนินงานบางส่วนของกระบวนการงานเฉพาะ หรือเป็นการดำเนินกิจกรรมทางอ้อมในการจัดหาวัสดุหรือให้บริการที่จำเป็น เพื่อส่งเสริมการดำเนินงานขององค์การ (Borman, W. C. & Motowidlo, S. J., 1997) Murphy, K. R. ให้ความหมายว่า คือ หน้าที่ของการปฏิบัติงานปัจเจกบุคคลในงานเฉพาะที่ประกอบด้วยรายละเอียดงานมาตรฐาน รวมถึงผลกระทบจากตัวแปรหลากหลาย (Murphy, K. R., 1989)

รูปแบบของผลการปฏิบัติงาน (Models of job performance)

สำหรับรูปแบบของผลการปฏิบัติงาน Campbell, J. P. et al. ได้แบ่งผลการปฏิบัติงานของบุคคลเป็น 2 ด้านหลัก ได้แก่ (Campbell, J. P. et al., 1990)

1. ลักษณะผลงานที่เจาะจงเฉพาะงานของตำแหน่งนั้น ๆ (Job performance specific to a partiular job) หมายถึง ลักษณะผลการปฏิบัติงานในการปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ที่เป็นเทคนิคเฉพาะ หน้าที่เฉพาะ หรือพฤติกรรมเฉพาะสำหรับตำแหน่งงานหนึ่ง ๆ เฉพาะเจาะจง โดยที่ไม่มีลักษณะนี้ในตำแหน่งงานอื่น ๆ

2. ลักษณะผลการทำงานที่ไม่เจาะจงเฉพาะงาน (Job performance on non-job specific) หมายถึง ผลการปฏิบัติงานปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ที่ไม่จำกัดอยู่เฉพาะตำแหน่งงานหนึ่ง ๆ เท่านั้น เป็นเกณฑ์กว้าง ๆ ที่วัดได้ พบได้ในทุก ๆ หน้าที่งาน (Wide criterion)

ทั้งนี้ Campbell, J. P. et al. ศึกษาพบว่า ปัจจัยการมีผลการปฏิบัติงานที่ดีนี้นอาจจะมีอย่างอื่นเพิ่มด้วย เป็นลักษณะที่ซ่อนแฝงอยู่ ได้แก่ 1) ความเชี่ยวชาญในงานหน้าที่หลักเฉพาะ (Core technical proficiency) 2) ความเชี่ยวชาญด้านอื่น ๆ ที่ส่งเสริมงานหลัก (General proficiency) 3) การสื่อสารด้วยการเขียนและการสื่อสารด้วยวาจา (Written and oral communication) 4) การมีระเบียบวินัยในตนเอง (Maintaining personal discipline) โดยยึดมั่นในวินัย ขนบธรรมเนียม หลักปฏิบัติองค์การ มีการควบคุมตัวเอง พฤติกรรมซื่อสัตย์ไว้วางใจได้ในงานประจำ มีความมุ่งมั่น มีมาตรฐานสูงต่อการปฏิบัติตน มีระดับการหลีกเลี่ยงการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎระเบียบ 5) อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานของเพื่อนและทีม (Facilitating peer and team performance) 6) การกำกับดูแล (Supervision) 8) การจัดการหรือการบริหาร (Management or adminstration) และเฉพาะข้อสุดท้าย 7) ความมานะพยายามและภาวะผู้นำ (Demonstrating effort and leadership) เป็นการสร้างผลงานโดยมีระดับความมุมานะเต็มที่ครอบคลุมขอบเขตของงานองค์การโดยรวม มีความอดทน ความอุตสาหะ ความพยายาม แสดงความเป็นผู้นำตลอดจนสนับสนุนผู้อื่น เพื่อนร่วมงาน การกระทำที่เอื้ออำนวยให้ทีมทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นผลงานของปัจเจกบุคคลที่ปฏิบัติหน้าที่ได้บรรลุผลตามที่มอบหมายด้วยความเต็มใจ สร้างผลการทำงานที่ดี ความเต็มใจทำงานภายใต้

สภาพการณ์ที่ยากลำบาก ในข้อนี้ผู้เขียนจึงมีความคิดเห็นว่า ภาวะผู้นำนั้นมีผลต่อผลการปฏิบัติงานอย่างมาก (Campbell, J. P. et al., 1990)

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับอิทธิพลต่อผลการปฏิบัติงาน

มีนักวิชาการกล่าวว่า *"ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง สามารถสร้างผลงานที่ดีกว่าภาวะผู้นำทั่วไป ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพที่เหนือกว่า ทำให้ได้ผลลัพธ์ที่คาดหวัง"* (Bass, B.M. & Avolio, B.J., 1993) การค้นพบนี้เป็นจริงสำหรับผู้นำทั้งระดับสูงและระดับต่ำ เป็นจริงสำหรับผู้นำในองค์การสาธารณะและองค์การภาคเอกชน ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ทำให้ผู้ตามบรรลุผลสำเร็จมากกว่าที่คาดไว้ ผู้ตามจึงมีแรงจูงใจที่จะก้าวข้ามผลประโยชน์ของตนเอง ร่วมกันสร้างสรรค์เพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มหรือองค์การ (Erkutlu, H., 2008) ซึ่งมีการศึกษาของนักวิชาการหลาย ๆ คนที่ผ่านมา พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงาน และมีความสัมพันธ์ในเชิงบวก (Bacha, E., 2014); (Birasnav, M., 2014); (Ugwu, C. I., 2019)

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อการปฏิบัติงาน

Bacha, E. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การปฏิบัติงาน และการวัดที่รับรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะของงานในบริษัทฝรั่งเศส การออกแบบ/ระเบียบวิธี/แนวทาง มีการส่งแบบสำรวจแบบสอบถามไปยังพนักงานที่ทำงานในอุตสาหกรรมและบริการ รวบรวมตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม 100 คน ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า มีความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการปฏิบัติงานของผู้ติดตาม และระหว่างภาวะผู้นำการแบบเปลี่ยนรูปแบบกับการรับรู้ของผู้ตามเกี่ยวกับลักษณะงานหลักด้วย (Bacha, E., 2014)

Smith, R. นักศึกษาปริญญาเอก มหาวิทยาลัย Walden ศึกษาวิจัย พบว่า ความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความพึงพอใจในงาน ผลการปฏิบัติงาน พันธสัญญาที่มุ่งมั่นต่อองค์การ และความอยู่รอดขององค์การ พบว่า ผู้ใต้บังคับบัญชามีความพึงพอใจกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมากกว่าภาวะการเป็นผู้นำแบบแลกเปลี่ยน ผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นคุณสมบัติความเป็นผู้นำในอุดมคติและมีประสิทธิภาพ อันส่งผลต่อความพึงพอใจและประสิทธิภาพการทำงานของผู้ใต้บังคับบัญชาที่เพิ่มขึ้น ซึ่งจะช่วยยกระดับความอยู่รอดขององค์กรและปรับปรุงสภาพองค์การปัจจุบัน (Smith, R., 2015)

นอกจากนี้มีการศึกษาหัวข้อผลกระทบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงต่อประสิทธิผลขององค์การและความเป็นผู้นำ (The impact of transformational leadership on organizational and leadership effectiveness) กรณีศึกษาประเทศตุรกี โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัย คือ มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบอิทธิพลของพฤติกรรมความเป็นผู้นำที่มีต่อทั้งประสิทธิภาพขององค์กรและผู้นำในโรงแรมบูติก สำหรับการออกแบบ/ระเบียบวิธีวิจัย มีอาสาสมัครทั้งหมด 722 คน (ผู้จัดการ 60 คนและพนักงานที่ไม่ใช่ผู้บริหาร 662 คน) เข้าร่วม

ในการศึกษาครั้งนี้จากโรงแรมบูติก 60 แห่ง ได้มีการแจ้งว่าการศึกษานี้ออกแบบมาเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการเป็นผู้นำของผู้จัดการ รวมถึงความพึงพอใจและความมุ่งมั่นของพนักงานในทีมงานด้านการบริการ แบบสอบถามความเป็นผู้นำแบบหลายปัจจัย แบบสอบถามความมุ่งมั่นขององค์กร และดัชนีรายละเอียดงาน ใช้เพื่อประเมินพฤติกรรมความเป็นผู้นำของผู้จัดการระดับแนวหน้าของโรงแรมบูติก และระดับความมุ่งมั่นและความพึงพอใจของพนักงานตามลำดับ ผลการวิจัยพบว่า มีความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมความเป็นผู้นำกับทั้งประสิทธิภาพขององค์กรและประสิทธิภาพความเป็นผู้นำ พฤติกรรมผู้นำการเปลี่ยนแปลงกระตุ้นความมุ่งมั่นขององค์กรและความพึงพอใจในงาน (Erkutlu, H., 2008)

นอกจากนี้ยังมีงานเชิงประจักษ์และความคิดเห็นของนักวิชาการนำเสนอว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงานของพนักงานในองค์การ เช่น Walumbwa, F. O. & Hartnell, C. A. ศึกษาการรับรู้ของพนักงานเกี่ยวกับการระบุตัวตนเชิงสัมพันธ์กับหัวหน้างานและการรับรู้ความสามารถของตนเอง เป็นสื่อกลาง ในความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำในการเปลี่ยนแปลงและผลการปฏิบัติงานที่ได้รับประเมินจากหัวหน้างาน (Understanding transformational leadership-employee performance inks: The role of relational identification and self-efficacy) ผลการปฏิบัติงาน รวมถึงความสามารถของแต่ละบุคคลในการสร้างสรรค์ สร้างนวัตกรรม สร้างแรงบันดาลใจ และทำงานที่ท้าทายเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์การที่ดีกว่า จากการใช้ตัวอย่างพนักงาน 426 คน และผู้บังคับบัญชาทันที 75 คนจากตัวแทนจำหน่ายรถยนต์รายใหญ่ ผลลัพธ์การสร้างแบบจำลองเชิงเส้นแบบลำดับชั้น (hierarchical linear) เปิดเผยว่าการระบุเชิงความสัมพันธ์กับหัวหน้างานเป็นสื่อกลางในความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำในการเปลี่ยนแปลงและความเชื่อในความสามารถของตนเองในการกระทำหรือปฏิบัติงานหนึ่ง ๆ ให้สำเร็จตามที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ มีสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการปฏิบัติงานของพนักงาน (Walumbwa, F. O. & Hartnell, C. A., 2011)

ประเด็นภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับผลการปฏิบัติงานยังเป็นเรื่องที่ได้รับการศึกษาวิจัยอย่างต่อเนื่อง

Obeidat, B., et al. ได้ศึกษาหัวข้อ "A Jordanian empirical study of the associations among transformational leadership, transactional leadership, knowledge sharing, job performance, and firm performance. . งานวิจัยนี้ มีการเก็บข้อมูลที่รวบรวมจากพนักงาน 179 คนที่สภาเยาวชนในจอร์แดน เป็นการทดสอบโดยใช้แบบจำลองโครงสร้างสมการเชิงประจักษ์ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยนมีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อผลการปฏิบัติงานและผลงานของบริษัท (Obeidat, B. Y. et al., 2016)

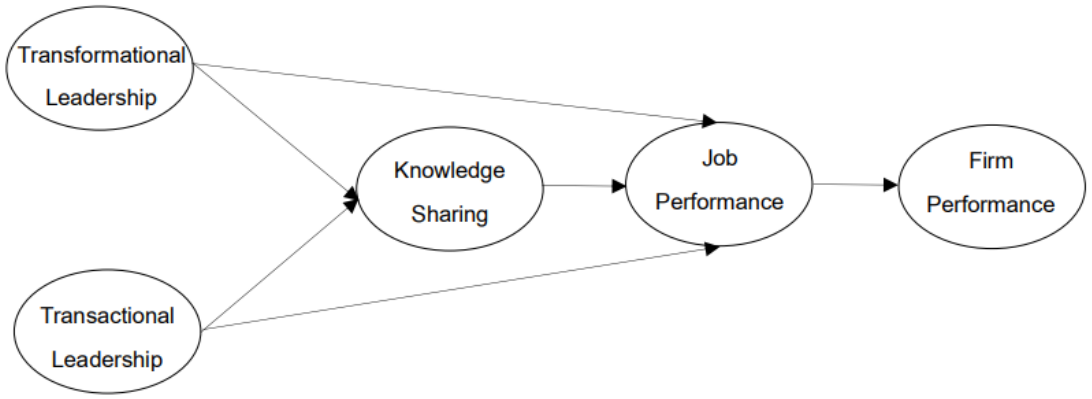

ภาพที่ 1 The associations among transformational leadership, transactional leadership, knowledge sharing, job performance, and firm performance, (Obeidat, B. Y. et al., 2016)

เพราะฉะนั้นอาจกล่าวได้ว่า องค์การที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยนในองค์การ ก็ส่งผลต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานและผลงานขององค์การอีกด้วยเช่นกัน (Birasnav, M., 2014); (Obeidat, B. Y. et al., 2016); (Phillips, J. & Phillips, P., 2015) ดังภาพที่ 2

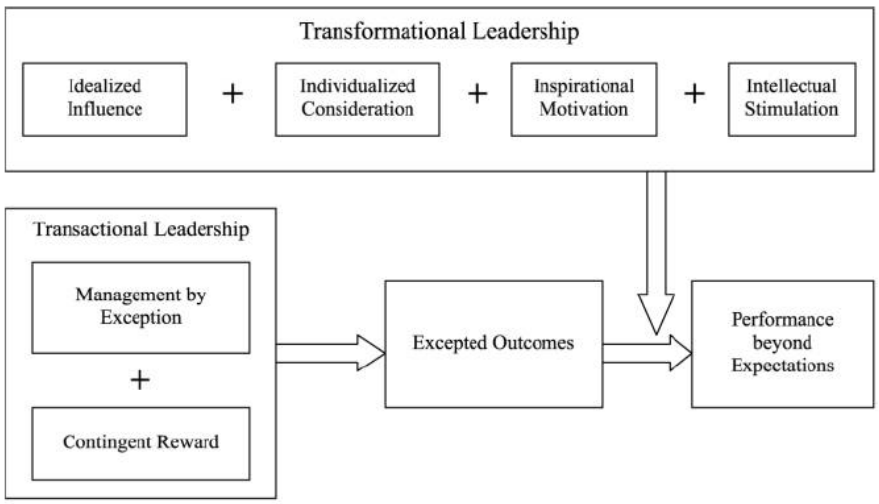

ภาพที่ 2 Transformational leadership and transactional leadership impact the performance (Bass, B. M. & Avolio, B. J., 1993)

ผู้เขียนมีความคิดเห็นว่า แนวคิดหรือทฤษฎีดังกล่าวนั้น ได้มีการศึกษาเชิงประจักษ์ในองค์การต่างประเทศหลากองค์การและหลายประเทศ จึงควรที่นำมาใช้ในทางรัฐประศาสนศาสตร์ทั้งองค์การภาครัฐและภาคเอกชนในประเทศไทยมากขึ้น โดยเฉพาะด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ และการบริหารองค์การ สำหรับทางด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์นั้น หากมีการนำแนวคิดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมาใช้น่าที่จะส่งผลให้พนักงานเกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ส่วนทางด้านองค์การสิ่งที่น่าจะเกิดขึ้น คือ ส่งผลต่อองค์การให้มีความเจริญเติบโตตามมาด้วยซึ่งพิสูจน์ได้จากงานเชิงประจักษ์ที่ผู้เขียนได้อธิบายไว้แล้วข้างต้น

แนวโน้มอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานที่ควรจะเป็นในสังคมวิถีใหม่

ผู้เขียนพิจารณาจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมองค์การมาจากปัจจัยภายในองค์การและปัจจัยภายนอกองค์การที่เกิดขึ้น ปัจจัยภายในได้แก่ ความแตกต่างหลากหลายของพนักงานในองค์การทั้งช่วงวัย คนทำงานยุคต่าง ๆ เพศสภาพ เชื้อชาติ ความคิดความเชื่อ การทำงานแบบไร้พรมแดน ลักษณะงานรูปแบบใหม่ ๆ สำหรับปัจจัยภายนอกองค์การมีการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว ทั้งเทคโนโลยีสารสนเทศ การติดต่อสื่อสารรูปแบบใหม่ ๆ ภาวะโรคระบาด พฤติกรรมลูกค้าที่เปลี่ยนไป คู่แข่งที่หลากหลาย การแข่งขันสูง การพลิกผันของธุรกิจ การดำเนินกิจการด้วยรูปแบบใหม่ผ่านอิเลคทรอนิคส์ พาณิชยกรรมอิเลคทรอนิคส์ออนไลน์ด้วยรูปแบบแอพพลิเคชั่นต่าง ๆ จะกล่าวได้ว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีหลักการที่ดีตามที่อธิบายมาในบทความข้างต้น พร้อมการยืดหยุ่นที่เปิดกว้างเพื่อผสมผสานสิ่งใหม่ ๆ วิธีการใหม่ ๆ เปิดรับการปรับเปลี่ยนใหม่ ๆ แนวคิดที่หลากหลายของพนักงาน เพื่อรูปแบบองค์การวิถีใหม่ การบริหารจัดการดำเนินงานแบบใหม่ ๆ การเข้าสู่ตลาดใหม่ ๆ โซลูชั่นใหม่ ๆ เพื่อลูกค้า การบริหารทรัพยากรใหม่ ๆ และรูปแบบการทำงานแบบใหม่ ๆ ที่ผสมผสาน อันจะนำมาซึ่งการบรรลุเป้าหมาย ความอยู่รอด และเติบโตต่อไป

สรุป

โลกยุคปัจจุบันองค์การแทบทุกองค์การต้องมีการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลัน อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่มีผลกระทบทั้งโดยตรงและโดยอ้อมต่อองค์การ โดยเฉพาะในช่วงที่เกิดการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงและการดำรงชีวิตของผู้คนทั่วโลก มีองค์การจำนวนมากที่ต้องล้มสลายไปเพราะไม่สามารถแบกรับภาระที่เกิดขึ้นได้ แต่ก็มีองค์การใหม่เกิดขึ้น ความอยู่รอดขององค์การนั้นองค์ประกอบสำคัญหนึ่ง คือ ผู้นำที่อยู่ในโครงสร้างองค์การแทบทุกองค์การทั้งภาครัฐและเอกชน แต่สิ่งที่สำคัญกว่านั้น คือ ผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นแนวคิดที่ได้รับความสนใจมาเป็นระยะหนึ่ง นักวิชาการบางท่านให้ความเห็นว่า “ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสามารถสร้างผลงานที่ดีกว่าภาวะผู้นำทั่วไป” มีงานวิจัยเชิงประจักษ์ได้ค้นพบว่า ภาวะผู้นำการ

เปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงาน หรือมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของพนักงาน อาจเนื่องจากพฤติกรรมการแสดงออกของผู้นำการเปลี่ยนแปลงกระตุ้นความมุ่งมั่นขององค์การและความพึงพอใจในงานให้เกิดขึ้นมากขึ้น และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสร้างให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในองค์การที่พนักงานได้ทำงาน จึงสร้างแรงบันดาลใจให้พนักงานมีพลังในการทำงานส่งผลให้เกิดผลการปฏิบัติงานที่ดีตามมาด้วย การที่องค์การจะมีการเจริญเติบโตก้าวหน้าจึงควรให้ความสำคัญต่อการสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพราะหากองค์การมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงผลที่จะเกิดขึ้นตามมาคือ ผลการ ปฏิบัติงานที่ดีของพนักงานซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์การตามมาด้วย สำหรับข้อเสนอแนะควรมีการนำแนวคิดหรือทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมาทำการวิจัยหรือประยุกต์เพื่อทดสอบกับองค์การทั้งภาครัฐและเอกชน โดยเฉพาะองค์การภาครัฐ น่าที่จะทำให้ได้ข้อค้นพบที่น่าสนใจ เพราะประเทศไทยมีบริบทบางอย่างแตกต่างจากต่างประเทศซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาทางรัฐประศาสนศาสตร์ โดยเฉพาะการบริหารงานทรัพยากรมนุษย์และการบริหารองค์การตามวิถีใหม่ด้วย

เอกสารอ้างอิง

Armstrong, M. (2017). Armstrong on reinventing performance management: Building a culture of continuous improvement. London: Kogan Page.

Bacha, E. (2014). The relationship between transformational leadership, task performance and job characteristics. Journal of Management Development, 33(4), 410-420.

Bass, B. M. & Avolio, B. J. (1990). The implications of transactional and transformational leadership for individual, team, and organizational development. Research in organizational change and development, 4(1), 231-272.

Bass, B. M. & Avolio, B. J. (1993). Transformational leadership and organizational culture. Public administration quarterly, 17(1), 112-121.

Bass, B. M. (1985). Leadership and performance beyond expectations. New York, NY: Free.

Bass, B. M. (1998). Transformational leadership: Industrial military, and educational impact, mahwah. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Bennett, N. & Lemoine, G. J. (2014). What a difference a word makes: Understanding threats to performance in a VUCA world. Business Horizons, 57(3), 311-317.

Birasnav, M. (2014). Relationship between transformational leadership behaviors and manufacturing strategy. International Journal of Organizational Analysis, 22(2), 205-223.

Borman, W. C. & Motowidlo, S. J. (1997). Task performance and contextual performance: The meaning for personnel selection research. Human performance, 10(2), 99-109.

Burns, J. M. (1978). Leadership. New York, NY: Harper & Row.

Byars, L. L. (2008). Human resource management. (9th ed.). Boston: McGraw-Hill/Irwin.

Campbell, J. P. et al. (1990). Modeling job performance in a population of jobs. Personnel Psychology, 43(2), 313-575.

Day, D. V. et al. (2014). Advances in leader and leadership development: A review of 25 years of research and theory. The leadership quarterly, 25(1), 63-82.

Dessler, G. (2005). Human resource management. (10th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson/Prentice Hall.

Erkutlu, H. (2008). The impact of transformational leadership on organizational and leadership effectiveness: The Turkish case. Journal of Management Development, 27(7), 708-726.

Goodman, M. (2012). Creativity and strategic innovation management. New York, NY: Routledge.

Honiball, G. F. (2008). Managers' perceptions of the relationship between spirituality and work performance. In Doctoral dissertation. University of South Affica, Gauteng, South Affica.

Kurniawati, A. et al. (2016). Relationship among individual factors, knowledge sharing, and work performance: A model from baby boomers, generation X, and generation Y perspective. In Industrial engineering and engineering management (IEEM), 2016 IEEE international conference on (pp. 6-10). IEEE.

Mason, C. et al. (2014). Transformational leadership development. Leadership & Organization Development Journal, 35(3), 174-194.

Millar, C. C. J. M. et al. (2018). Management innovation in a VUCA world: Challenges and recommendations. California Management Review, 61(1), 5-14.

Murphy, K. R. (1989). Is the relationship between cognitive ability and job performance stable over time? Human performance, 2(3), 183-200.

Nasikhin, M. A. & Danila, N. (2018). The impact of knowledge management on work performance through the employees' competence: A case study of "MP" Bank. Journal of Economics, Business Accountancy Ventura, 20(3), 341-346.

Obeidat, B. Y. & Tarhini, A. (2016). A Jordanian empirical study of the associations among transformational leadership, transactional leadership, knowledge sharing, job performance, and firm performance. Journal of Management Development, 35(5), 681-705.

Obeidat, B. Y. et al. (2016). The impact of knowledge management on innovation. Management Research Review, 39(10), 1214-1238.

Peterson, S. J. et al. (2009). CEO positive psychological traits, transformational leadership, and firm performance in high-technology start-up and established firms. Journal of management, 35(2), 348-368.

Phillips, J. & Phillips, P. (2015). High-impact human capital strategy: Addressing the 12 major challenges today's organizations face. New York, NY: Amacom.

Razzaq, S. (2019). Knowledge management, organizational commitment and knowledge-worker performance: The neglected role of knowledge management in the public sector. Business Process Management Journal, 25(5), 923-947.

Rooke, D. & Torbert, W. R. (2005). Seven transformations of leadership. Harvard Business Review, 83(4), 66-76.

Ruvolo, C. M. et al. (2004). Leaders are made, not born the critical role of a developmental framework to facilitate an organizational culture of development. Consulting psychology journal: practice and research, 56(1), 10-19.

Smith, R. (2015). Advantages and barriers to transformational leadership implementation in a scientific laboratory. In Doctoral dissertation. Walden University, Minneapolis, Minnesota.

Spencer, L. M. (1993). Competence at work: Models for superior performance. New York, NY: Wiley.

Tucker, B. A. & Russell, R. F. (2004). The influence of the transformational leader. Journal of Leadership & Organizational Studies, 10(4), 103-111.

Ugwu, C. I. (2019). Mediation effect of knowledge management on the relationship between transformational leadership and job performance of librarians in university libraries in Nigeria. Journal of Librarianship and Information Science, 51(4), 1052-1066.

Viswesvaran, C. & Ones, D. S. (2000). Perspectives on models of job performance. International Journal of Selection and Assessment, 8(4), 216-226.

Walumbwa, F. O. & Hartnell, C. A. (2011). Understanding transformational leadership–employee performance links: The role of relational identification and self-efficacy. Journal of occupational and organizational psychology, 84(1), 153-172.

Williams, R. S. (2002). Managing employee performance: Design and implementation in organizations. London: Thomson Learning.

Yukl, G. (1989). Managerial leadership: A review of theory and research. Journal of management, 15(2), 251-289.

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 118-134

บทความวิจัย

การพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูเพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคีและครูกลุ่มอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา*

DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY TO REINFORCE ACTIVE LEARNING CAPACITY OF TEACHER IN CHUMCHON BAN PAFAEK SAMAKKHI SCHOOL AND MAEJAI TEACHERS COMMUNITY

นิธิศ ไชยปิน[1]
Nitit Chaipin[1]
[1]โรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1
[1]Chumchon Ban Pafaek Samakkhi SchoolThe Phayao Primary Educational Service Area Office 1, Thailand
[1]Corresponding author E-mail: nithitchaipin@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู 2) สร้างและตรวจสอบรูปแบบ 3) ทดลองใช้รูปแบบ และ 4) ประเมินรูปแบบ การพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูเพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของโรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคีและครูกลุ่มอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา การวิจัยเป็นแบบผสมผสาน โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณเป็นหลักมี 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการ โดยครูวิชาการของอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา โรงเรียนละ 1 คน จำนวน 17 คน และโรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคี จำนวน 13 คน รวม 30 คน ขั้นตอนที่ 2 สร้างและตรวจสอบรูปแบบ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คนจาก 18 โรงเรียน และขั้นตอนที่ 4 การประเมินรูปแบบ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ครูและบุคลากรของโรงเรียนในสังกัดกลุ่มอำเภอแม่ใจ จังหวัด

* Received 15 November 2022; Revised 18 December 2022; Accepted 21 December 2022

พะเยา จำนวน 18 โรงเรียน รวม 230 คน ได้มาโดย การเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู อยู่ในระดับปานกลาง และความต้องการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู อยู่ในระดับมาก 2) ผลการสร้าง มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการ และการวัดและประเมินผล 3) การทดลองใช้ของครูผู้สอน พบว่า หลังการอบรมด้านความรู้ ความเข้าใจ มีผลการทดสอบอยู่ในระดับดีมาก ด้านทักษะกระบวนการ อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านเจตคติ อยู่ในระดับมากที่สุด 4) ผลการประเมินความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู, การจัดการเรียนรู้เชิงรุก

Abstract

This research aims aims to. The objective of the research is : 1) Studying the current condition and needs of the professional learning community 2) Creating and checking the quality of model; 3) Try out the model and 4) evaluating the model, develop the professional learning community to reinforce active learning capacity of teachers in Chumchon Ban Pafaek Samakkhi school and Maejai teachers community Phayao province. The research is mixed-methods using quantitative research as the main. There are 4 steps : 1) Studying the current conditions and needs. There were 17 academic teachers from Mae Jai District, Phayao Province, 1 per school, and 13 Chumchon Ban Pafaek Samakkhi school, totaling 30: 2) Creating and checking the model by 7 experts 3) Try out the model by sample group of 30 teachers from 18 schools and 4) Evaluating the model. The informants were 230 teachers and school personnel of 18 schools under Maejai community Phayao province School by purposive sampling. The research tools were basic statistics questionnaire, frequency, percentage, mean and standard deviation The research results are found as follows 1) The current conditions of the professional learning community was at the medium level, and the needs was at a high level. 2) The creation result consists of 5 components: the principles, the purpose, the content, the process, measurement and evaluation. 3) The experimental of teachers found that after training on knowledge and understanding was at the highest level, process skills

at the highest level and attitude at the highest level. 4) The results of evaluating accuracy, suitability, possibility, and advantage were in the highest level.
Keyword: Development of Professional, Learning Community to Reinforce, Active Learning Capacity

บทนำ

การพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นสถานศึกษาแห่งการเรียนรู้เกิดขึ้นได้จาก ปัจจัยสำคัญคือ การสร้าง“ชุมชนแห่งวิชาชีพ หรือ Professional Community” ในสถานศึกษานั้น ควรมีการปฏิสัมพันธ์ของสมาชิก ผู้ประกอบวิชาชีพครูของสถานศึกษา ด้วยการให้ความดูแลและแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการปรับปรุงผลการเรียนของผู้เรียน ตลอดจนงานทางวิชาการของสถานศึกษาและเนื่องจากครูส่วนใหญ่แทบทุกประเทศมักเกิดความรู้สึกโดดเดี่ยวในการปฏิบัติงานสอนของตน ดังนั้น การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบ เพื่อพัฒนาสมรรถนะให้เป็นครูดี ครูเก่ง มีคุณภาพและมีคุณธรรมอันจะส่งผลต่อวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน แนวทางการเรียนรู้ของครูที่กำลังให้ความสนใจอย่างมากในปัจจุบัน คือ ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู ซึ่งเป็นการเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อครูสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มที่ตามศักยภาพ โดยบทบาทของครูจะเปลี่ยนจากครูผู้สอน เป็นครูฝึกหรือเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรให้การส่งเสริมสนับสนุน ให้ครูได้มีโอกาสพบปะเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และกำหนดบทบาทในการจัด การเรียนรู้ของครูให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน (วิจารณ์ พานิช, 2556) โดยกิจกรรมของชุมชนแห่งวิชาชีพในสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) การมีโอกาสเสวนาใคร่ครวญระหว่างกัน 2) การเปิดกว้างให้มีการปฏิสัมพันธ์ในหมู่ครูผู้สอนมากขึ้น เพื่อลดความรู้สึกโดดเดี่ยวในงานสอนของครู 3) การรวมกลุ่มเพื่อเน้นเรื่องการเรียนรู้ของผู้เรียน 4) การร่วมมือร่วมใจกันในหมู่ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา และ 5) การแลกเปลี่ยนในประเด็นที่เป็นค่านิยมและปทัสถานร่วม (สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์, 2556)

กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้มีพัฒนาการตามวัย มีคุณภาพ และทักษะการเรียนรู้ โดยครูผู้สอนจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียน การสอนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม เทคโนโลยี และการเรียนรู้ของผู้เรียน ต้องเปลี่ยนจากผู้สอนเป็นผู้ถ่ายทอด โดยเป็นผู้ชี้แนะ แนะนำวิธีการค้นคว้าหาความรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถแสวงหาความรู้และประยุกต์ใช้ทักษะต่าง ๆ โดยการปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองจนเกิดเป็นทักษะ ใช้กระบวนการคิดในการเรียนรู้อย่างมีความหมาย การเรียนรู้เชิงรุกคือกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ลงมือกระทำที่เน้นให้ผู้เรียนได้มีบทบาท ในการแสวงหาความรู้ผ่านการปฏิบัติอย่างมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ผู้สอนและสิ่งแวดล้อมจนเกิดความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะ สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า และ

พัฒนาตนเองอย่างมีศักยภาพ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561); (Bonwell, C. C. & Eison, J. A., 1991)

จากความเป็นมาดังกล่าว นับว่าวิธีการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองอย่างแท้จริงดังที่ เนาวนิตย์ สงคราม กล่าวว่า การเรียนรู้เชิงรุกถือเป็นรูปแบบการจัดการศึกษาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้พัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ทักษะการคิดชั้นสูงการแก้ปัญหาและการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในอนาคต (เนาวนิตย์ สงคราม, 2555) โดยสอดคล้องกันกับ สินธะวา คามดิษฐ์ และคณะ ได้จากรายงานการวิจัยของบริษัทที่ปรึกษา Me Kinsey เรื่อง What Works in Education ให้กับองค์การเพื่อการค้าและการพัฒนา (OECD) มีผลการวิจัย พบว่า ครูเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดที่จะส่งผลต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้สู่คุณภาพของผู้เรียน (สินธะวา คามดิษฐ์, 2559) นอกจากนี้ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนยัง ไม่เป็นที่น่าพอใจ โดยรวมยังต่ำกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ที่ร้อยละ 75 ซึ่งได้รับการยกระดับและพัฒนาให้สูงขึ้น (โรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคี, 2563)

จากหลักการและแนวคิดในการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC) ประกอบกับปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารสถานศึกษาจึงสนใจที่จะพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู เพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคีและครูกลุ่มอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา โดยการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการ เพื่อสร้างตรวจสอบ ทดลองใช้และประเมินผล เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เกิดประสิทธิผลต่อการปฏิบัติงาน อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ทางวิชาการอย่างกว้างขวางต่อผู้เรียนและครู ซึ่งเป็นการขยายผลเป็นแนวทางให้โรงเรียนอื่นที่มีบริบทคล้ายกันนำไปใช้ได้อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์ เกิดการสร้างสรรค์ชุมชน ท้องถิ่น สังคมและประเทศชาติอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู เพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของโรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคีและครูกลุ่มอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู
4. เพื่อประเมินรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาแบบผสมผสาน (Mixed-Methods) โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณเป็นการวิจัยหลัก เพื่อศึกษาการพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู และเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของโรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคีและครูกลุ่มอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู เพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของโรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคีและครูกลุ่มอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา โดย (1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปใช้กำหนดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู ซึ่งมี 7 องค์ประกอบ และกำหนดวิธีการการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3 ด้าน (2) สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการชุมชน จากครูผู้สอนโรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคี และครูวิชาการโรงเรียนในกลุ่มอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา จำนวน 30 คน (3) สร้างแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและความต้องการชุมชนเพื่อสอบถามครูโรงเรียนบ้านป่าแฝกสามัคคีและวิชาการของโรงเรียนในสังกัดกลุ่มอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา (4) สร้างแบบสอบถามครูผู้เข้าร่วมการอบรมเชิงปฏิบัติการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยการสุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 สร้างและตรวจสอบรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูเพื่อเสริมสร้างการจัด การเรียนรู้เชิงรุก ของโรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคีและโรงเรียนในกลุ่มอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา โดย 1) สรุปการสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการและการวัดและประเมินผล 2) สร้างรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบ มี 4 ส่วน ได้แก่ 1) บทนำ 2) รูปแบบ 5 องค์ประกอบ 3) การนำไปใช้ 4) เนื้อหาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ได้มาโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) 3) ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบรูปแบบ จำนวน 7 คน ได้แก่ อาจารย์มหาวิทยาลัยซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้อำนวยการโรงเรียน และศึกษานิเทศก์ ซึ่งสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท ปริญญาเอก มีประสบการณ์ด้านบริหารสถานศึกษา 4) นำผลจากการตอบแบบสอบถามและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อปรับปรุงรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูฉบับสมบูรณ์ไปใช้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู เพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคีและครูกลุ่มอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา โดย 1) จัดอบรมครูผู้สอน ที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการ 2) ประชุมปฏิบัติการครูผู้สอนที่

สมัครใจเข้าร่วมทดลองโครงการ 3) ครูผู้สอนที่สมัครใจเข้าร่วมการอบรมโครงการปฏิบัติงานตามรูปแบบ ศึกษาคู่มือการใช้รูปแบบ และปฏิบัติงานตามรูปแบบ ในปีการศึกษา 2564 4) ผู้วิจัยนิเทศ และติดตามการปฏิบัติงานตามรูปแบบ เพื่อสอบถามติดตาม สอบถามปัญหาและให้การช่วยเหลือ 5) ครูผู้สอนที่เข้าร่วมโครงการ ตอบแบบสอบถาม ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านเจตคติ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติทดสอบที (t-test) จากการทำแบบทดสอบก่อนและหลังการเข้ารับการอบรมโครงการในแบบทดสอบ จำนวน 20 ข้อ ผ่านการหาค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นสูงกว่า 0.75 จากการใช้ในกลุ่มทดลอง Try out ก่อนนำ ไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง และสถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานจากการตอบแบบสอบถาม

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู เพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคีและครูกลุ่มอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา โดย 1) สัมภาษณ์ครูวิชาการผู้เข้าร่วมการอบรมเชิงปฏิบัติการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อสรุปผลการใช้รูปแบบ 2) ครูผู้สอนที่เข้าร่วมโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ ตอบแบบสอบถามประเมินความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของการพัฒนารูปแบบ จากครูผู้สอนโรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคี และครูวิชาการโรงเรียนในกลุ่มอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมิน เป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ จากการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เป็นผู้มีความรู้และเชี่ยวชาญ ด้านการวิจัยและพัฒนา การบริหารการศึกษา และการวัดและประเมินผล ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .8020 สามารถนำไปใช้ได้ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 1) แบบสอบถามประเมินรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูเพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของโรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคีและครูกลุ่มอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา 4 ประเด็นคือ ด้านความถูกต้อง ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์ และ 2) แบบทดสอบหลังการอบรมโครงการ

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือการวิจัย

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือการวิจัย มีรายละเอียดดังนี้ 1) ศึกษาหลักการสร้างแบบสอบถามเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม 2) สร้างแบบประเมิน ได้แก่ ตอนที่ 1 สอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นการประเมินรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูเพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของโรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคีและครูกลุ่มอำเภอแม่ใจ

จังหวัดพะเยา ซึ่งเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแบบของลิเคอร์ท (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ 3) นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาและนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากสูตรของบุญชม ศรีสะอาด (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) 4) หาค่าความสอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการวัด (IOC) เป็นรายข้อพิจารณาเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป พบว่าค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 ถือว่า แบบสอบถามมีความสอดคล้อง 5) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับครูผู้สอนของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 ที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30 คน แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ทั้งฉบับ โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α) โดยวิธีการของครอนบาค (Cronbach. 1990 : 126) และ 6) สร้างแบบสอบถามรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูเพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของโรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคีและครูกลุ่มอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ซึ่งเป็นฉบับสมบูรณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยตนเอง จากครูผู้สอนที่เข้าร่วมการอบรมเชิงปฏิบัติการ จำนวน 30 คน ได้รับแบบประเมินกลับมา คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูเพื่อเสริมสร้างการจัด การเรียนรู้เชิงรุก ของโรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคีและครูกลุ่มอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) รายข้อและภาพรวมสำหรับเกณฑ์การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ตามแนวคิดของเบสท์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

4.51 – 5.00 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นประโยชน์ ในระดับมากที่สุด
3.51 – 4.50 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นประโยชน์ ในระดับมาก
2.51 – 3.50 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นประโยชน์ ในระดับปานกลาง
1.51 – 2.50 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นประโยชน์ ในระดับน้อย
1.00 – 1.50 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นประโยชน์ ในระดับน้อยที่สุด

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย ได้แก่ ค่า IOC และสัมประสิทธิ์แอลฟาโดยวิธีการของครอนบาค

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู พบว่า ในภาพรวมสภาพปัจจุบันชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$= 3.49, S.D.= .50) และความต้องการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.47, S.D.= .52) รายละเอียดตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1สรุปผลการวิเคราะห์ผลการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู (n = 30)

ที่	รายการ	สภาพปัจจุบัน			ความต้องการ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	การสร้างบรรทัดฐานและค่านิยมร่วมกัน	3.47	.50	ปานกลาง	4.58	.45	มากที่สุด
2	การปฏิบัติที่มีเป้าหมายร่วมกัน	3.43	.50	ปานกลาง	4.45	.54	มาก
3	การร่วมมือรวมพลังของสมาชิกชุมชนวิชาชีพ	3.46	.49	ปานกลาง	4.48	.52	มาก
4	การเปิดรับ การชี้แนะการปฏิบัติงาน	3.54	.51	มาก	4.36	.58	มาก
5	การสนทนาที่มุ่งสะท้อนผลการปฏิบัติงาน	3.55	.50	มาก	4.45	.54	มาก
6	ระบบงานและกลไกของรูปแบบ	3.50	.50	ปานกลาง	4.49	.52	มาก
7	ความต้องการและส่วนสภาพแวดล้อม	3.51	.50	มาก	4.48	.52	มาก
	รวมเฉลี่ย	**3.49**	**.50**	**ปานกลาง**	**4.47**	**.52**	**มาก**

2. ผลการสร้างรูปแบบและตรวจสอบรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู

2.1 ผลการสอบถามความคิดเห็นการตรวจสอบรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู โดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ความถูกต้อง ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$= 4.61, S.D.= .45) และความเป็นไปได้ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$= 4.70, S.D.= .36) รายละเอียดตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปผลการสอบถามความคิดเห็นการตรวจสอบรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู (n = 7)

ที่	รายการ	ความถูกต้อง			ความเป็นไปได้		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	หลักการของรูปแบบ	4.50	.40	มาก	4.76	.21	มากที่สุด
2	วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	4.59	.57	มากที่สุด	4.63	.33	มากที่สุด

ตารางที่ 2 สรุปผลการสอบถามความคิดเห็นการตรวจสอบรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู (n = 7) (ต่อ)

ที่	รายการ	ความถูกต้อง			ความเป็นไปได้		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
3	เนื้อหาของรูปแบบ	4.62	.36	มากที่สุด	4.59	.44	มากที่สุด
4	กระบวนการของรูปแบบ	4.69	.48	มากที่สุด	4.78	.39	มากที่สุด
5	การวัดและประเมินผล	4.66	.44	มากที่สุด	4.72	.42	มากที่สุด
	รวมเฉลี่ย	**4.61**	**.45**	**มากที่สุด**	**4.70**	**.36**	**มากที่สุด**

2.2 ผลการสอบถามความคิดเห็น การประเมินคู่มือการใช้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู พบว่า ความถูกต้อง ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$= 4.71, S.D. = .52) และความเป็นไปได้ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$= 4.83, S.D.= .33) ซึ่งมี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ เนื้อหาของรูปแบบ กระบวนการของรูปแบบ และการวัดและประเมินผล รายละเอียดตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการประเมินคู่มือการใช้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู โดยผู้ทรงคุณวุฒิ (n = 7)

ที่	รายการประเมิน	ความถูกต้อง			ความเป็นไปได้		
		$\bar{X}$	S.D.	ค่าระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ค่าระดับ
1	ตอนที่ 1 บทนำ	4.56	.53	มากที่สุด	4.76	.21	มากที่สุด
2	ตอนที่ 2 รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูฯ	4.66	.49	มากที่สุด	4.83	.38	มากที่สุด
3	ตอนที่ 3 การนำไปใช้	4.78	.67	มากที่สุด	4.83	.38	มากที่สุด
4	ตอนที่ 4 เนื้อหาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	4.83	.38	มากที่สุด	4.89	.33	มากที่สุด
	รวมเฉลี่ย	**4.71**	**.52**	**มากที่สุด**	**4.83**	**.33**	**มากที่สุด**

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบ

3.1 ผลการเปรียบเทียบความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก พบว่า คะแนนเต็ม 20 คะแนน ก่อนการอบรม มีค่าเฉลี่ย 6.90 คิดเป็นร้อยละ 34.50 หลังการอบรม มีค่าเฉลี่ย 17.63 คิดเป็น ร้อยละ 88.17 และมีพัฒนาการความก้าวหน้า เท่ากับร้อยละ 53.67 รายละเอียดตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบการทดสอบด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอน หลังเข้าร่วมการอบรมเชิงปฏิบัติการ (n = 30)

ผลการทดสอบ	n	$\bar{x}$	S.D.	D	df	t	ร้อยละ
ก่อนอบรม	**30**	**6.90**	**2.54**				**34.50**
				10.73	**29**	**32.00**	**53.67**
หลังอบรม	**30**	**17.63**	**1.19**				**88.17**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.2 ผลการประเมินด้านทักษะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอน หลังการเข้าร่วมการอบรมเชิงปฏิบัติการ พบว่า ในภาพรวม มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$= 4.64, S.D.= .45)

3.3 ผลการวัดเจตคติที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัด การการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอน หลังการเข้าร่วมการอบรมเชิงปฏิบัติการ พบว่า ในภาพรวม มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$= 4.62, S.D. = .45)

4. ผลการประเมินรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู

ผลการประเมินรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู พบว่า ทุกด้านมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ความถูกต้อง ($\bar{x}$= 4.78, S.D. = .40) ความเหมาะสม ($\bar{x}$= 4.82, S.D. = .37) ความเป็นไปได้ ($\bar{x}$= 4.73, S.D. = .44) และความเป็นประโยชน์ ($\bar{x}$= 4.75, S.D. = .42) รายละเอียดตามตารางที่ 5

ตารางที่ 5 สรุปผลการประเมินรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู (n=30)

ที่	รายการประเมิน	ความถูกต้อง			ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
		$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1	หลักการของรูปแบบ	4.73	.44	มากที่สุด	4.75	.45	มากที่สุด	4.73	.44	มากที่สุด	4.73	.44	มากที่สุด
2	วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	4.81	.35	มากที่สุด	4.77	.43	มากที่สุด	4.71	.45	มากที่สุด	4.72	.43	มากที่สุด
3	เนื้อหาของรูปแบบ	4.76	.42	มากที่สุด	4.84	.36	มากที่สุด	4.74	.44	มากที่สุด	4.73	.41	มากที่สุด
4	กระบวนการของรูปแบบ	4.81	.37	มากที่สุด	4.90	.24	มากที่สุด	4.75	.43	มากที่สุด	4.76	.43	มากที่สุด
5	การวัดและประเมินผล	4.77	.43	มากที่สุด	4.83	.37	มากที่สุด	4.74	.45	มากที่สุด	4.83	.37	มากที่สุด
	รวมเฉลี่ย	**4.78**	**.40**	**มากที่สุด**	**4.82**	**.37**	**มากที่สุด**	**4.73**	**.44**	**มากที่สุด**	**4.75**	**.42**	**มากที่สุด**

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ว่า การพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูเพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของโรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคีและครูกลุ่มอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ดังรายละเอียด คือ

1. ผลศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูเพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของโรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคีและครูกลุ่มอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา พบว่า 1) ด้านสภาพปัจจุบันชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การสนทนา ที่มุ่งสะท้อนผลการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ การเปิดรับการชี้แนะการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก ความต้องการและส่วนสภาพแวดล้อม อยู่ในระดับมาก และรายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ การปฏิบัติที่มีเป้าหมายร่วมกัน อยู่ในระดับปานกลาง ด้านความต้องการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การสร้างบรรทัดฐานและค่านิยมร่วมกัน อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ระบบงานและกลไกของรูปแบบ อยู่ในระดับมาก และความต้องการและส่วนสภาพแวดล้อม อยู่ในระดับมาก ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ การเปิดรับ การชี้แนะการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการศึกษาค้นคว้าของ สุภาพ คำวาง ได้ศึกษาเรื่อง กระบวนการพัฒนาวิชาชีพครู สู่ความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของกลุ่มเครือข่ายเชียงราย ในโซนเหนือ พบว่า ผลการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และผลการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการเสริมสร้างสมรรถนะการจัด การเรียนรู้เชิงรุก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับมาก และด้านเจตคติที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อยู่ในระดับมาก (สุภาพ คำวาง, 2559)

2. ผลการสร้างและตรวจสอบรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู เพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคีและครูกลุ่มอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ เนื้อหาของรูปแบบ กระบวนการของรูปแบบ และการวัดและประเมินผล ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาเป็นแนวทางการพัฒนารูปแบบชุมชน โดยให้สอดคล้องกับบริบทในการจัด การเรียนรู้ในปัจจุบันของครูตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 และฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553 ที่เน้นให้มีการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ รตนภูมิ โนสุ ที่ได้ศึกษาว่าแนวทางการขับเคลื่อน PLC ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า ได้รูปแบบการพัฒนาครูตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ มีองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ

และเหตุผล 2) จุดมุ่งหมาย 3) กระบวนการพัฒนาครู 4) บทบาทผู้เกี่ยวข้อง 5) ปัจจัยความสำเร็จ และ 6) การวัดและประเมินผล (รตนภูมิ โนสุ, 2560) และทุกด้านมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก มีพลังในการขับเคลื่อนอย่างเต็มศักยภาพเช่นเดียวกัน และการประเมินคู่มือการใช้รูปแบบ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า 1) ความถูกต้อง ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงสุด ได้แก่ ส่วนที่ 4 เนื้อหาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อยู่ในระดับมากที่สุด และ 2) ความเป็นไปได้ของคู่มือการใช้รูปแบบ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงสุด ได้แก่ ส่วนที่ 4 เนื้อหาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งผู้วิจัยได้แนวแนวทางในการจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบตามแนวคิดของไอแวนเควิช และคณะ (Ivancevich, J. M. et al., 1989) ที่ได้กล่าวว่า การจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบโดยนำสาระของรูปแบบ เครื่องมือ และเอกสารประกอบการใช้รูปแบบทั้งหมดมาบรรจุไว้ในคู่มือเพื่อการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานที่สมบูรณ์ครบถ้วน และเมื่อตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบแล้วต้องรายงานการตรวจสอบรูปแบบไว้ในภาคผนวกของคู่มือ เพื่อประโยชน์ต่อผู้สนใจศึกษา และนำรูปแบบไปใช้ในการดำเนินงานอย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภัทรา ภูษิตรัตนาวลี ได้ศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของ คณะอาจารย์วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้ ผลการวิจัย พบว่า ผลการสร้างและการใช้ใช้คู่มือรูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้านประโยชน์ พบว่า อยู่ในระดับดี (สุภัทรา ภูษิตรัตนาวลี, 2560)

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู เพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของโรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคีและครูกลุ่มอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา จากผลการทำแบบทดสอบเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก พบว่า ด้านความรู้ ความเข้าใจ อยู่ในระดับดีมาก ได้ค่าเฉลี่ย 17.63 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 88.17 มีพัฒนาการความก้าวหน้าเท่ากับ 10.73 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 53.67 และผลการสอบถามความคิดเห็น ซึ่งสอดคล้องกับ Dufour กล่าวว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Professional Leaning Community : PLC) ได้รับการออกแบบมาเพื่อสร้างผลในเชิงบวกต่อครูและนักเรียน สามารถสร้างผลเชิงบวกให้แก่ครูจัดการเรียนการสอน ซึ่งจะช่วยให้เกิดการพัฒนาสมรรถนะของนักเรียน (Dufour, R., 2011) สอดคล้องกับ Linder, Post, & Calabrese, กล่าวว่า ผลลัพธ์ของนักเรียนก็จะถูกพัฒนาขึ้นเมื่อครูอยู่ในชุมชน PLC ด้านทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านเจตคติที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อยู่ในระดับมากที่สุด (Linder, R. A. et al., 2012) และซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑามาศ เพิ่มพูนเจริญยศ ห้องเรียนอัจฉริยะ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลไทรโยค ศึกษาเรื่องผลของการจัดการเรียนแบบเชิงรุก (Active Learning) พบว่า ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนด้วยวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบเชิงรุก (Active Learning) หลังการจัดการเรียนการสอนมีผลสัมฤทธิ์สูงกว่าการจัดการเรียนรู้แบบดั้งเดิม (จุฑามาศ เพิ่มพูนเจริญยศ, 2561) และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภัทรา ภูษิตรัตนาวลี ศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับ

คณาจารย์วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไปทดลองใช้ มีผลการเรียนรู้เชิงรุกของนักศึกษากลุ่มทดลอง สูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ใช้วิธีสอนแบบบรรยายแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เช่นเดียวกัน (สุภัทรา ภูษิตรัตนาวลี, 2560)

4. ผลการประเมิน ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ในการนำไปปฏิบัติของรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู เพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของโรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคีและครูกลุ่มอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา พบว่า ทุกด้านภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงสุด ได้แก่ 1) ความถูกต้องของวัตถุประสงค์ของรูปแบบ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ กระบวนการของรูปแบบ อยู่ในระดับมากที่สุด 2) ด้านความเหมาะสม เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงสุด ได้แก่ ความเหมาะสมของกระบวนการของรูปแบบ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ เนื้อหาของรูปแบบ อยู่ในระดับมากที่สุด 3) ด้านความเป็นไปได้ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงสุด ได้แก่ กระบวนการของรูปแบบ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ เนื้อหาของรูปแบบและ การวัดผลประเมินผล อยู่ในระดับมากที่สุด 4) ด้านความเป็นประโยชน์ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงสุด ได้แก่ การวัดผลและประเมินผล อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ กระบวนการของรูปแบบ อยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ สอดคล้องกับงานการศึกษาค้นคว้าของ พรอรดี ซาวคำเขตต์ ได้ศึกษาการจัด การชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของครูกลุ่มเครือข่ายเชียงรายโซนเหนือ พบว่า โดยภาพรวมมีความเหมาะสมค่าเฉลี่ยระดับมากทุกด้าน (พรอรดี ซาวคำเขตต์, 2561)และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เฉลิมพล สุปัญญาบุตร ได้วิจัยการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์ส่วนใหญ่มีความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด (เฉลิมพล สุปัญญาบุตร, 2562)

องค์ความรู้ใหม่

การพัฒนาการพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู เพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของโรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคีและโรงเรียนในกลุ่มอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา เกิดองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

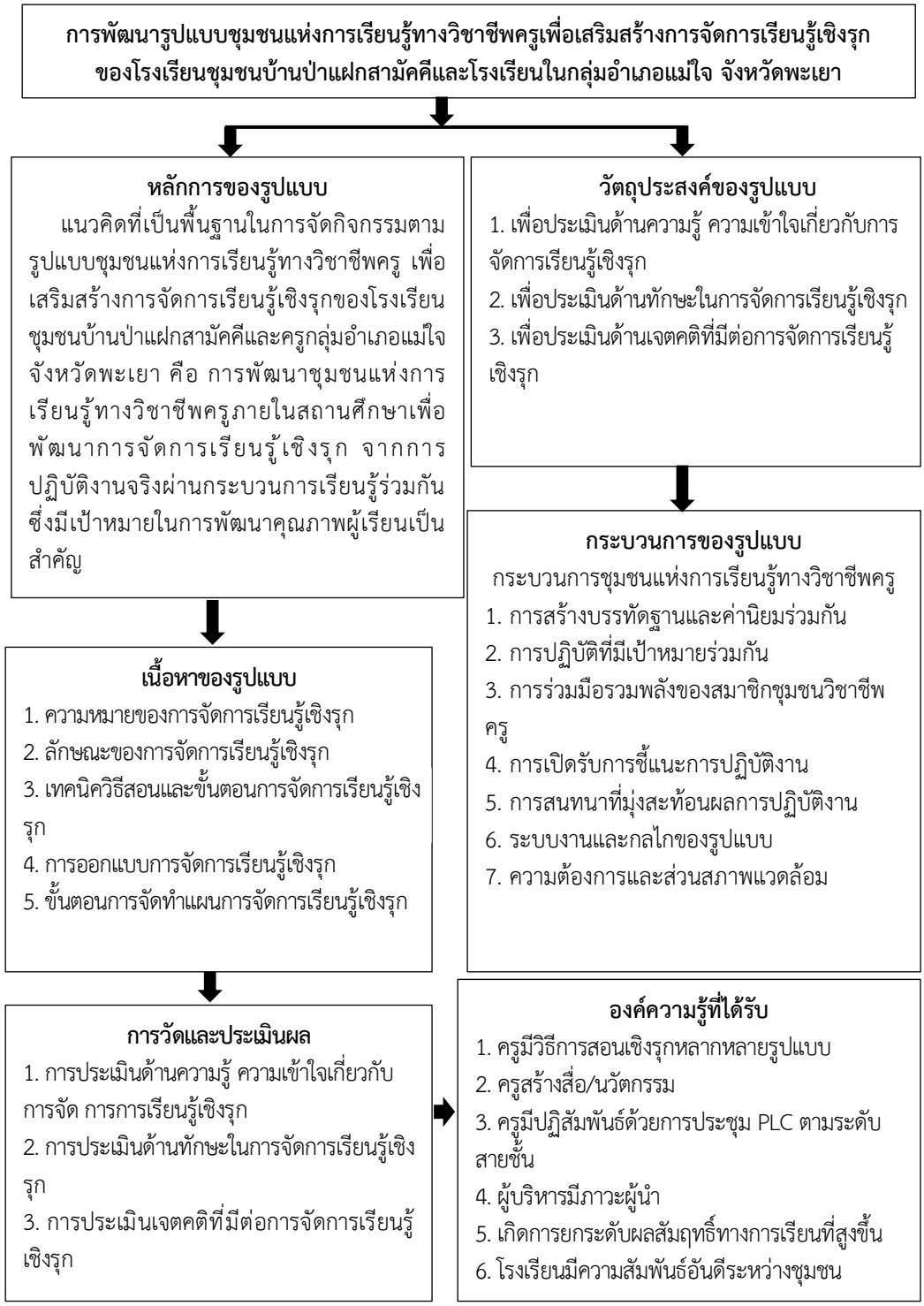

ภาพที่ 1 แสดงผลการพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูเพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของโรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคีและครูกลุ่มอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูเพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของโรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคีและครูกลุ่มอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา จากการวิจัยได้ข้อค้นพบ คือ ได้รูปแบบการพัฒนาด้านองค์ประกอบการสร้างคู่มือการใช้เทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การผลิตสื่อ นวัตกรรมของครูผู้สอน และการสนทนาทางวิชาการ (PLC) อย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง มีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) โรงเรียนที่เปิดการสอนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1-2 ควรมีการประยุกต์ใช้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ ทางวิชาชีพครู เพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคีและครูกลุ่มอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ให้เข้ากับบริบทของโรงเรียนแต่ละแห่ง เพื่อให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น 2) โรงเรียนที่นำรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู เพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไปใช้ควรกำกับติดตาม ดูแลเพื่อให้การดำเนินการ เกิดประสิทธิภาพมีความสำคัญจำเป็นอย่างยิ่งต่อการใช้รูปแบบ เพื่อขยายผลให้โรงเรียนในสังกัดนำไปเป็นแบบอย่างใช้ในการจัดการเรียนการสอน 3) ควรนำรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู เพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ไปใช้ส่งเสริม และพัฒนาสมรรถนะด้านอื่น ๆ ที่สำคัญจำเป็นในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู เช่น ด้านการออกแบบกิจกรรม และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป คือ 1) ควรนำรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูอื่น ๆ มาใช้บูรณาการ เพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ใช้ มีความหลากหลายขึ้น 2) ควรมีการศึกษาผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูที่เข้าร่วมการอบรมพัฒนาตามรูปแบบว่า ส่งผลต่อประสิทธิภาพการเรียนการสอน และประสิทธิผลการเรียนรู้ของนักเรียนว่ามีผลที่ได้เป็นอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง (2560-2564). กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.

จุฑามาศ เพิ่มพูนเจริญยศ. (2561). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกผ่านห้องเรียนอัจฉริยะสำหรับนักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลไทรโยค. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศ. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

เฉลิมพล สุปัญญาบุตร. (2562). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

เนาวนิตย์ สงคราม. (2555). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อการสร้างองค์ความรู้และความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์

สำหรับนิสิต นักศึกษาครุศาสตรบัณฑิตในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สุริยาสาสน์.

พรอรดี ซาวคำเขตต์. (2561). ศึกษาสภาพการจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของบุคลากรทางการศึกษากลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นเชียงรายโซนเหนือ. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

รตนภูมิ โนสุ. (2560). แนวทางการขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 2. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

โรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคี. (2563). รายงานการประเมินตนเอง SAR ปีการศึกษา 2563. เชียงราย: โรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคี.

วิจารณ์ พานิช. (2556). วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรีสฤษดิ์วงศ์.

สินธะวา คามดิษฐ์. (2559). “ประเทศไทย 4.0 การศึกษาไทย 4.0” การศึกษา 4.0 เป็นยิ่งกว่าการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2556). ภาวะผู้นำ ทฤษฎีและปฏิบัติ : ศาสตร์และศิลป์สู่ความเป็นผู้นำที่สมบูรณ์. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: วิรัตน์เอ็ดดูเคชั่น.

สุภัทรา ภูษิตรัตนาวลี. (2560). ศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับคณาจารย์วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุภาพ คำวาง. (2559). กระบวนการพัฒนาวิชาชีพครูสู่ความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของ กลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นเชียงรายโซนเหนือ จังหวัดเชียงราย. เชียงราย: โรงเรียนเทศบาล 1 (วัดพรหมวิหาร).

Bonwell, C. C. & Eison, J. A. (1991). “Active Learning Creating Excitement in The Classroom”. In ASHEERIC Education Report No.1. The George Washington University.

Dufour, R. (2011). Work together: But only if you want to. Phi Delta Kappan, 95(5), 57-61.

Ivancevich, J. M. et al. (1989). Organizational behavior and management. (6th ed.). New York: McGraw - Hill.

Linder, R. A. et al. (2012). Professional learning communities: Practices for successful implementation. Delta Kappa Gamma Bulletin, 78(3), 13-56.

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 135-146

บทความวิจัย

ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานโครงการพัฒนาครูภาษาไทยด้วยกระบวนการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียน*

ADMINISTRATIVE FACTORS AFFECTING THE DEVELOPMENT OF THAI LANGUAGE TEACHER THROUGH PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY PROCESS (PLC) TO DEVELOP STUDENTS' LITERACY

นาวี อุดร[1], สุมาลี ศรีพุทธรินทร์[1]
Nawee Udorn[1], Sumalee Sriputtarin[1]
[1]คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม นครพนม
[1]Faculty of Education Nakhon Phanom University, Nakhon Phanom, Thailand
[1]Corresponding author E-mail: nawee@npu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับปัจจัยการบริหารโครงการพัฒนาครูภาษาไทยด้วยกระบวนการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียน 2) ศึกษาระดับการดำเนินงานโครงการ และ 3) ศึกษาอำนาจพยากรณ์ของปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานโครงการ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ อาจารย์ผู้รับผิดชอบโครงการ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนภาษาไทย ที่เข้าร่วมโครงการ จำนวนรวม 103 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้เกณฑ์ร้อยละ 70 เลือกสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามจำนวน 2 ฉบับ 1) แบบสอบถามปัจจัยการบริหารโครงการ 2) แบบสอบถามการดำเนินงานโครงการ สถิติที่ใช้ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับปัจจัยการบริหารโครงการพัฒนาครูภาษาไทยด้วย

* Received 14 December 2022; Revised 24 December 2022; Accepted 27 December 2022

กระบวนการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านผู้บริหารสถานศึกษา ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านสื่อ นวัตกรรมทางการศึกษา 2) ระดับการดำเนินงานโครงการโดยรวมอยู่ในระดับมาก และ 3) อำนาจพยากรณ์ของปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานโครงการ จำนวน 3 ตัวแปร ได้แก่ ด้านสื่อ นวัตกรรมทางการศึกษา (X_7) ด้านครู (X_3) และด้านอาจารย์ผู้รับผิดชอบโครงการ (X_1) ที่สามารถพยากรณ์การดำเนินงานโครงการได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยร่วมกันพยากรณ์ได้ร้อยละ 95 (R^2 = .95) และสามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ ดังนี้ สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ $Y' = .38X_7+.34X_3+.24X_1$ สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน $Zy' = .41X_3+.40X_7+.24X_1$

คำสำคัญ: ปัจจัยการบริหาร, ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) , ทักษะการอ่านออกเขียนได้

Abstract

The objective of this research article was to 1) study the level of administrative factors affecting the development of Thai language teacher through professional learning community process (PLC) to develop students' literacy 2) study the level of project implementation and 3) study the power to predict of administrative factors affecting of project implementation. This research was a quantitative research. The sample group for this research by collecting the data from who are responsible for this project, school administrators and Thai language teachers. The total number of samples was 103 people, using the criteria of 70%, there were selected by stratified random sampling. The instruments were 2 sets of questionnaire. 1) A questionnaire on the project administrative factors. 2) A questionnaire on the project implementation. The statistics used were percentage, mean, standard deviation and stepwise multiple regression analysis. The findings were as follows 1) The level of administrative factors affecting the development of Thai language teacher through professional learning community process (PLC) to develop students' literacy was at a high level. 2) The level of project implementation was at a high level, the highest mean was the aspect of the school administrators and the lowest mean was the aspect of the educational innovation. 3) The power to predict of administrative factors affecting of project implementation there were 3 factors, educational innovation (X7), teachers (X3) and teachers in charge

of the project (X1) could mutually predict the implementation in significant level of .01 and the power of prediction was 95 percent (R^2 = .95). The predictive equation could be constructed in raw score and standardized score were as follows: Equation of raw score: Y' = $.38X_7+.34X_3+.24X_1$ Equation of standard score: Zy' = $.41X_3+.40X_7+.24X_1$

Keywords: Administrative Factors, Professional Learning Community Process (PLC), Develop Literacy

บทนำ

องค์การความร่วมมือและพัฒนาเศรษฐกิจ ได้ทำการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (Program for International Student Assessment) หรือ PISA โดยสำรวจความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ แนวโน้มการอ่านของนักเรียนอายุ 15 ปี ผลการประเมิน PISA 2018 ด้านการอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ พบว่า ประเทศไทยมีคะแนนการอ่าน 393 คะแนน ซึ่งมีคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ย OECD โดยเทียบเท่ากับการเรียนที่ต่างกันประมาณสองปี ประเทศไทยมีนักเรียนเพียง 0.2% ที่มีผลการประเมินด้านการอ่านอยู่ในกลุ่มสูงหรือมีความสามารถทางการอ่านที่ระดับ 5 และระดับ 6 ในขณะที่ค่าเฉลี่ยของประเทศสมาชิก OECD มีนักเรียนประมาณ 8.7% อยู่ในกลุ่มนี้ คะแนนการอ่านของไทยมีแนวโน้มถดถอยลงตามเวลา ซึ่งคะแนนลดลงจนกระทั่งอยู่กลุ่มต่ำสุดบนมาตรวัดนานาชาติ นอกจากนั้นยังพบความแตกต่างในระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ก็มีให้เห็นชัดเจน เป็นต้นว่า ระหว่างนักเรียนเมืองใหญ่ เช่น ในกรุงเทพมหานคร แตกต่างกับนักเรียนในชนบท เช่น ในภาคกลาง ภาคอีสานตอนล่าง นักเรียนกลุ่มโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย และกลุ่มโรงเรียนสาธิตมีผลการเรียนรู้ต่างจากโรงเรียนกลุ่มอื่น ๆ แสดงว่าความเท่าเทียมกันทางการศึกษายังเป็นเป้าหมายที่ห่างไกลมาก นอกจากนี้ก็ยังไม่มีข้อมูลหรือมาตรการที่ชัดเจนว่า กลุ่มที่อ่อนด้อยได้รับการสนับสนุนในปัจจัยการเรียนรู้อย่างพอเพียง (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2564)

ผลจากการประเมินคุณภาพผู้เรียนด้านการอ่านและการเขียนภาษาไทยของโรงเรียนในจังหวัดนครพนม ประจำปีการศึกษา 2562 ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 (Reading Test : RT) ของจังหวัดนครพนมโดยภาพรวมพบว่าด้านภาษาไทย มีคะแนนเฉลี่ย 69.30 เมื่อจำแนกตามเขตพื้นที่การศึกษาพบว่า นักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 มีคะแนนเฉลี่ยรวม 69.43 ส่วนนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 มีคะแนนเฉลี่ยรวม 66.69 ซึ่งต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยของประเทศซึ่งมีค่าเท่ากับ 70.66 ผลจากการประเมินคุณภาพผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 (NT) ด้านภาษาไทยของโรงเรียนในจังหวัดนครพนม ประจำปีการศึกษา 2562 ของจังหวัดนครพนมโดยภาพรวมพบว่าด้านภาษาไทย มีคะแนนเฉลี่ย 42.11 พบว่า นักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 มีคะแนนเฉลี่ยรวม 16.68 ส่วนนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 มีคะแนนเฉลี่ยรวม 41.45 ซึ่งต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยของประเทศซึ่งมีค่าเท่ากับ 46.46 ส่วนผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (ONET) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประจำปีการศึกษา 2562 ของจังหวัดนครพนมโดยภาพรวมพบว่าด้านภาษาไทย มีคะแนนเฉลี่ย 45.60 เมื่อจำแนกตามเขตพื้นที่การศึกษาพบว่า นักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 มีคะแนนเฉลี่ยรวม 46.94 ส่วนนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 มีคะแนนเฉลี่ยรวม 44.88 ซึ่งต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยของประเทศซึ่งมีค่าเท่ากับ 49.07 จะเห็นได้ว่าในภาพรวมการประเมินคุณภาพการอ่านออกเขียนได้ของจังหวัดนครพนมโดยภาพรวม มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยของประเทศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้ง 2 เขตพื้นที่การศึกษา และทุกระดับชั้นที่มีการประเมิน คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในการดำเนินงานในปีงบประมาณ 2564 นี้ ดังนั้นคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยนครพนม จึงได้จัดทำโครงการพัฒนาครูภาษาไทยด้วยกระบวนการ PLC เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียน (คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม, 2564) โดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านกระบวนการ PLC ของครูที่สอนระดับชั้นเดียวกันแต่คนละโรงเรียน ครูแต่ละคนต้องผลิตสื่อ/นวัตกรรม พร้อมบทเรียนสำเร็จรูป อย่างน้อยคนละ 10 ชุด โดยมีโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการจำนวน 20 โรงเรียน ซึ่งกระบวนการ PLC เป็นเสมือนพื้นที่การเรียนรู้ ร่วมกันของวิชาชีพครูโดยมีลักษณะสำคัญคือเป็นพื้นที่ปฏิบัติงาน จริงที่ใช้เป็นพื้นที่เรียนรู้ทางวิชาชีพของครูด้วยการเรียนรู้ผ่าน การลงมือทำ (Learning by doing) ที่สามารถทำให้ครูมีเกิดการ เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงที่มีเวลากับการเรียนรู้ในงานได้เต็มที่ (วรลักษณ์ ชูกำเนิด และเอกรินทร์ สังข์ทอง, 2557) และกระบวนการ PLC เป็นเครื่องมือสำหรับให้ครูรวมตัวกันเป็นชุมชน ทำหน้าที่เป็น Change Agent ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในระดับปฏิรูปการเรียนรู้ โดยครูร่วมกันดำเนินการเพื่อให้การปฏิรูปการเรียนรู้ดำเนินคู่ขนาน และเสริมแรงกันทั้งจากภายใน และจากภายนอก เพื่อร่วมกันสร้างการเปลี่ยนแปลงให้แก่การศึกษา รวมทั้งสร้างการรวมตัวกันของครูเพื่อทำงานสร้างสรรค์ (วิจารณ์ พานิช, 2559)

การจะดำเนินกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จนั้นมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์หลายประการ ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรทางการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย บุคลากรฝ่ายต่างๆ (Man) งบประมาณ (Money) วัสดุ อุปกรณ์ สื่อ นวัตกรรม (Materials) และการบริหารจัดการโครงการที่ดี (Management) (สุมาลี ศรีพุทธรินทร์, 2554) นอกจากนั้นการสื่อสารของบุคลากรที่เข้าร่วมโครงการโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ซึ่งไม่สามารถจัดประชุม อบรม สัมมนาได้ตามปกติ แต่ต้องเปลี่ยนเป็นกิจกรรมออนไลน์แทน การดำเนินงานต้องเป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่อง มีการใช้ข้อมูลอย่างชาญฉลาด (Data Wise Improvement Process) การจัดการความรู้

(Knowledge Management) การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ (Learning Network) และการนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ (Evaluation Utilization) เป็นต้น ซึ่งการนำแนวคิดเหล่านี้ไปดำเนินงานเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องของสถานศึกษา มิใช่เป็นการเพิ่มภาระงานที่มากขึ้น แต่เป็นการเสริมหรือสนับสนุนให้โรงเรียนมีระบบหรือวิธีการที่จะพัฒนาโรงเรียนตามวงจรคุณภาพ PDCA ซึ่งเป็นฐานในการขับเคลื่อนให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน (สุมาลี ศรีพุทธรินทร์, 2562)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานโครงการพัฒนาครูภาษาไทยด้วยกระบวนการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียน เพื่อที่จะได้นำสารสนเทศที่ได้ไปปรับปรุง พัฒนาการดำเนินงานโครงการในปีต่อๆ ไป และเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานอื่นๆ ในการนำไปประยุกต์ใช้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาระดับปัจจัยการบริหารโครงการพัฒนาครูภาษาไทยด้วยกระบวนการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียน
2. ศึกษาระดับการดำเนินงานโครงการพัฒนาครูภาษาไทยด้วยกระบวนการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียน
3. เพื่อศึกษาอำนาจพยากรณ์ของปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานโครงการพัฒนาครูภาษาไทยด้วยกระบวนการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามขั้นตอนดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง มีดังนี้

2.1 ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ อาจารย์ผู้รับผิดชอบโครงการ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนภาษาไทย ที่เข้าร่วมโครงการ จำนวนรวม 147 คน ประกอบด้วย อาจารย์ผู้รับผิดชอบโครงการจากมหาวิทยาลัยนครพนม จำนวน 10 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 20 คน และครูผู้สอนภาษาไทย จำนวน 117 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ อาจารย์ผู้รับผิดชอบโครงการ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนภาษาไทย ที่เข้าร่วมโครงการ จำนวนรวม 103 คน ประกอบด้วย อาจารย์ผู้รับผิดชอบโครงการจากมหาวิทยาลัยนครพนม จำนวน 7 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 14 คน และครูผู้สอนภาษาไทย จำนวน 82 คน กำหนดขนาดของกลุ่ม

ตัวอย่าง (Sample Size) โดยใช้เกณฑ์ร้อยละ 70 (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Samplings)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มี 3 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ สถานภาพ เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ตอนที่ 2 ปัจจัยการบริหารมีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตอนที่ 3 การดำเนินงานโครงการพัฒนาครูภาษาไทยด้วยกระบวนการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนมีลักษณะแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยมีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) (สมนึก ภัททิยธนี, 2562) และแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อความถูกต้องสมบูรณ์ในแบบสอบถามให้มีข้อคำถามที่เหมาะสมสามารถนำไปใช้ โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องเชิงเนื้อหานำแบบสอบถามที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหามาวิเคราะห์หาค่าความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามศัพท์ (Index of Item Congruence) ของแบบสอบถามเป็นรายข้อ มีค่าระหว่าง .60 - 1.0 ขึ้นไป หลังจากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษะเป็นเหมือนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อค่าความเชื่อมั่นโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามปัจจัยการบริหาร ทั้งฉบับเท่ากับ .98 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามการดำเนินงานโครงการพัฒนาครูภาษาไทยด้วยกระบวนการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียน ทั้งฉบับเท่ากับ .97

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยขอหนังสือจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนมเพื่อขอความร่วมมือจากอาจารย์ผู้รับผิดชอบโครงการ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนภาษาไทยที่กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม นำส่งแบบสอบถามถึงกลุ่มตัวอย่างทางออนไลน์ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และส่งแบบสอบถามคืนผู้วิจัยแบบออนไลน์ ผ่าน google forms application ได้รับคืนจำนวน 103 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ของกลุ่มตัวอย่าง หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามเพื่อดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อเก็บข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามแล้ว ได้นำข้อมูลจากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยเลือกวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) วิเคราะห์ระดับปัจจัยการบริหาร โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) 2) วิเคราะห์ระดับการดำเนินงานโครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาท้องถิ่นโดยมีสถาบันอุดมศึกษาเป็นพี่เลี้ยง

เครือข่ายเพื่อการพัฒนาอุดมศึกษา จังหวัดนครพนม ไปวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) 3) วิเคราะห์หาอำนาจการพยากรณ์ ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานโครงการพัฒนาครูภาษาไทยด้วยกระบวนการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียน โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. ผลการศึกษาระดับปัจจัยการบริหารของโครงการพัฒนาครูภาษาไทยด้วยกระบวนการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียน ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปัจจัยการบริหารของโครงการพัฒนาครูภาษาไทยด้วยกระบวนการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียน

ปัจจัยการบริหาร	ระดับการดำเนินงาน		แปลผล
	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	
1. ด้านอาจารย์ผู้รับผิดชอบโครงการ	4.51	.54	มากที่สุด
2. ด้านผู้บริหารสถานศึกษา	4.59	.55	มากที่สุด
3. ด้านครู	4.47	.61	มาก
4. ด้านงบประมาณ	4.44	.50	มาก
5. ด้านการบริหารและการจัดการ	4.48	.54	มาก
6. ด้านการสื่อสาร	4.46	.62	มาก
7. ด้านสื่อ นวัตกรรมทางการศึกษา	4.41	.52	มาก
รวม	**4.48**	**.49**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่าปัจจัยการบริหารโครงการพัฒนาครูภาษาไทยด้วยกระบวนการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.48) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน และอยู่ในระดับมาก 5 ด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านผู้บริหารสถานศึกษา ($\bar{X}$ = 4.59) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านสื่อ นวัตกรรมทางการศึกษา ($\bar{X}$ = 4.41)

2. ผลการศึกษาระดับการดำเนินงานโครงการพัฒนาครูภาษาไทยด้วยกระบวนการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียน ปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการดำเนินงานโครงการพัฒนาครูภาษาไทย ด้วยกระบวนการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียน

การดำเนินงาน	ระดับการดำเนินงาน		
	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
1. ด้านการพัฒนาครูภาษาไทยด้วยกระบวนการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ	4.52	.55	มากที่สุด
2. ด้านการพัฒนาทักษะการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียน	4.29	.49	มาก
รวม	**4.40**	**.49**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่าระดับการดำเนินงานโครงการพัฒนาครูภาษาไทยด้วยกระบวนการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.40) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการพัฒนาครูภาษาไทยด้วยกระบวนการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.52) และด้านการพัฒนาทักษะการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.29)

3. ผลการศึกษาอำนาจพยากรณ์ของปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานโครงการพัฒนาครูภาษาไทยด้วยกระบวนการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียน ปรากฏดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) การพยากรณ์ของปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานโครงการพัฒนาครูภาษาไทย ด้วยกระบวนการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียน

ตัวแปรพยากรณ์	B	SE_b	Beta	t	Sig
ด้านสื่อ นวัตกรรมทางการศึกษา (X_7)	.39	.00	.40	9.65	.00
ด้านครู (X_3)	.34	.00	.41	13.31	.00
ด้านอาจารย์ผู้รับผิดชอบโครงการ(X_1)	.24	.00	.24	6.88	.00
R=.97 R^2=.95 R^2_{adj}=.95 SE_{est}=.10 F=736.44					

จากตารางที่ 3 พบว่า มีตัวแปรปัจจัยการบริหาร จำนวน 3 ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์การดำเนินงานโครงการพัฒนาครูภาษาไทยด้วยกระบวนการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียน สามารถเรียงลำดับจากตัวแปรที่มีค่า B สูงไปต่ำได้ ดังนี้ ด้านสื่อ นวัตกรรมทางการศึกษา (X_7) ด้านครู (X_3) และด้านอาจารย์

ผู้รับผิดชอบโครงการ (X_1) สามารถพยากรณ์การดำเนินงานโครงการพัฒนาครูภาษาไทยด้วยกระบวนการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียน ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 3 ตัวแปร ร่วมกันพยากรณ์ได้ร้อยละ 95 (R^2 = .95) และสามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$Y' = .38X_7+.34X_3+.24X_1$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Zy' = .41X_3+.40X_7+.24X_1$$

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ระดับปัจจัยการบริหารโครงการพัฒนาครูภาษาไทยด้วยกระบวนการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้รับผิดชอบโครงการได้มีจัดเตรียมโครงการและการบริหารโครงการได้อย่างดี โครงการมีหลักการและเหตุผลที่ชัดเจนทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการเห็นว่ามีความเป็นไปได้ที่จะประสบผลสำเร็จเมื่อเข้าร่วมโครงการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรรณพันธุ์ อ่อนแย้ม ที่ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยความสำเร็จและการศึกษาปัญหาในการบริหารจัดการโครงการวิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล พบว่า การจะทำให้การบริหารจัดการโครงการประสบความสำเร็จนั้นจะต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญ ด้านบุคลากร ได้แก่ การสนับสนุนการให้ความสำคัญ และการมีเครือข่าย ของผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชา ผู้รับผิดชอบโครงการ หรือผู้ดำเนินการหลักของโครงการ การมีบุคลากรทั้งภายในและภายนอกให้ความร่วมมือเป็นทีมทำงานที่ดี ปัจจัยด้านงบประมาณ การบริหารจัดการงบประมาณอย่างรัดกุม ปัจจัยกระบวนการ นโยบายขององค์กรมีความชัดเจน มีการวางแผนโครงการที่ดีครอบคลุม ชัดเจน การดำเนินโครงการมีความยืดหยุ่น มีการ สื่อสารและการประชาสัมพันธ์อย่างชัดเจนและทั่วถึง และมีความสามารถในการการแก้ปัญหาได้ดี (วรรณพันธุ์ อ่อนแย้ม, 2562) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นภาจิตร ดุสดี ที่ได้ศึกษาเรื่อง ผลของการนิเทศการศึกษาด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพดิจิทัลเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ครู กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พบว่า การประเมินแผนการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของครูที่สมัครเข้ารับการนิเทศการศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับดี (นภาจิตร ดุสดี, 2565)

2. ระดับการดำเนินงานโครงการพัฒนาครูภาษาไทยด้วยกระบวนการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้เข้าร่วมโครงการเห็นความสำคัญและประโยชน์ที่จะได้รับเมื่อ

เข้าร่วมโครงการ การได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน การเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ดีจากกลุ่มในการพัฒนาทักษะการในการผลิตสื่อ/นวัตกรรม และบทเรียนสำเร็จรูป สอดคล้องกับ Dufour ที่กล่าวว่า การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นการรวมกลุ่มบุคคลที่มีเป้าหมายเดียวกันและมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประเด็นที่แต่ละคนให้ ความสนใจเกี่ยวกับการพัฒนาทางการศึกษาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการแสวงหาความรู้และพัฒนาการทำงานอย่างต่อเนื่อง (Dufour, G. et al., 2010) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิลรัตน์ โคตะ ที่ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูผู้สอนระดับประถมศึกษา เพื่อเสริมสร้างทักษะการจัดการเรียนรู้ด้านการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ พบว่า ผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมครูผู้สอนระดับประถมศึกษา เพื่อเสริมสร้างทักษะการจัด การเรียนรู้ด้านการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีทักษะการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถด้านการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมครูผู้สอนระดับประถมศึกษา เพื่อเสริมสร้างทักษะการจัดการเรียนรู้ด้านการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (นิลรัตน์ โคตะ, 2558)

3. อำนาจพยากรณ์ของปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานโครงการพัฒนาครูภาษาไทยด้วยกระบวนการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียน ผลการวิจัยที่พบว่า ตัวแปรปัจจัยการบริหาร จำนวน 3 ตัวแปร ได้แก่ ด้านสื่อ นวัตกรรมทางการศึกษา (X_7) ด้านครู (X_3) และด้านอาจารย์ผู้รับผิดชอบโครงการ(X_1) ที่สามารถพยากรณ์การดำเนินงานโครงการพัฒนาครูภาษาไทยด้วยกระบวนการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยร่วมกันพยากรณ์ได้ร้อยละ 95 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้รับผิดชอบโครงการและผู้เข้าร่วมโครงการให้ความร่วมมือในการดำเนินงานโครงการเป็นอย่างดี รวมถึงการจัดเตรียมปัจจัยด้านสนับสนุนในการที่เหมาะสมต่อการดำเนินงานโครงการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศกลวรรณ สินประเสริฐ และคณะ ที่ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 พบว่า ปัจจัยผู้บริหารสถานศึกษา ปัจจัยด้านครูผู้สอน และปัจจัยด้านสนับสนุน ร่วมกันพยากรณ์ความเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ได้ร้อยละ 81.40 (ศกลวรรณ สินประเสริฐ และคณะ, 2563)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า 1) ระดับปัจจัยการบริหารโครงการพัฒนาครูภาษาไทยด้วยกระบวนการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านผู้บริหารสถานศึกษา ส่วน

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านสื่อ นวัตกรรมทางการศึกษา ดังนั้นการดำเนินงานโครงการต่างๆ ผู้บริหารจึงเป็นบุคคลสำคัญที่จะขับเคลื่อนโครงการให้ประสบผลสำเร็จและควรจัดสรรทรัพยากร สื่อ นวัตกรรมเพื่อการดำเนินงานโครงการต่างๆ ให้เพียงพอและเหมาะสมกับการดำเนินงานโครงการนั้นๆ 2) ระดับการดำเนินงานโครงการพัฒนาครูภาษาไทยด้วยกระบวนการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าโครงการนี้ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีทั้งจากคณาจารย์ผู้รับผิดชอบโครงการจากมหาวิทยาลัยนครพนมและความร่วมมือจากโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการทั้ง 20 โรงเรียน ดังนั้นจึงควรมีการดำเนินโครงการลักษณะเช่นนี้ในปีการศึกษาต่อๆ ไป และควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ โดยคณาจารย์จากมหาวิทยาลัยนครพนมทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงให้การนิเทศและข้อเสนอแนะเชิงวิชาการแก่คณะครูในโรงเรียนซึ่งเป็นผู้ลงมือปฏิบัติจริงในสถานศึกษา ก็จะบังเกิดผลดีในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยรวม และ 3) ตัวแปรปัจจัยการบริหาร จำนวน 3 ตัวแปร ได้แก่ ด้านสื่อ นวัตกรรมทางการศึกษา (X_7) ด้านครู (X_3) และด้านอาจารย์ผู้รับผิดชอบโครงการ (X_1) ที่สามารถพยากรณ์การดำเนินงานโครงการพัฒนาครูภาษาไทยด้วยกระบวนการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยร่วมกันพยากรณ์ได้ร้อยละ 95 ดังนั้นการดำเนินโครงการต่างๆ ที่เกิดจากความร่วมมือของสถาบันอุดมศึกษาและโรงเรียนร่วมพัฒนา บุคลากรทั้งสองฝ่ายทั้งคณาจารย์ผู้รับผิดชอบโครงการในฐานะผู้เป็นพี่เลี้ยงต้องมีความจริงจังและจริงใจในการทำงาน ขณะเดียวกันฝ่ายครูเป็นคนขับเคลื่อนการดำเนินงานในโรงเรียนก็ต้องดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนงานที่กำหนด นำแผนการจัดการเรียนรู้สู่การปฏิบัติจริง มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน โดยกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยมีการจัดสรรทรัพยากร สื่อ นวัตกรรมที่เพียงพอและเหมาะสม หากสามารถดำเนินการได้ตามที่กล่าวมาข้างต้น การดำเนินงานโครงการก็จะประสบผลสำเร็จในที่สุด

เอกสารอ้างอิง

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม. (2564). โครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาท้องถิ่นโดยมีสถาบันอุดมศึกษาเป็นพี่เลี้ยง (U-School Mentoring) ปีงบประมาณ 2564. นครพนม: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม.

นภาจิตร ดุสดี. (2565). ผลของการนิเทศการศึกษาด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพดิจิทัลเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ครู กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. การประชุมวิชาการครุศาสตร์ อุตสาหกรรมระดับชาติ ครั้งที่ 14 (น. 18-24). กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

นิลรัตน์ โคตะ. (2558). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูผู้สอนระดับประถมศึกษา เพื่อเสริมสร้างทักษะ การจัดการเรียนรู้ด้านการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: บริษัทสุรีวิริยาสาส์น จำกัด.

วรรณพันธุ์ อ่อนแย้ม. (2562). ปัจจัยความสำเร็จและการศึกษาปัญหาในการบริหารจัดการโครงการ วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล. วารสารการพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย, 6(1), 1-8.

วรลักษณ์ ชูกำเนิด และเอกรินทร์ สังข์ทอง. (2557). โรงเรียนแห่งชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูเพื่อการพัฒนาวิชาชีพครูที่เน้นผู้เรียนเป็นหัวใจสำคัญ. วารสารหาดใหญ่วิชาการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 25(1), 93-102.

วิจารณ์ พานิช. (2559). บันเทิงชีวิตครู สู่ชุมชนการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: เอสอาร์พริ้นติ้ง แมสโปรดักส์.

ศกลวรรณ สินประเสริฐ และคณะ. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ, 12(3), 267-278.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2564). ผลการประเมิน PISA 2018 การอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.

สมนึก ภัททิยธนี. (2562). การวัดผลการศึกษา. กาฬสินธุ์: โรงพิมพ์ประสานการพิมพ์.

สุมาลี ศรีพุทธรินทร์. (2554). การบริหารทรัพยากรบริหารสถานศึกษา. นครพนม: มหาวิทยาลัยนครพนม.

สุมาลี ศรีพุทธรินทร์. (2562). การประกันคุณภาพการศึกษา. นครพนม: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย.

Dufour, G. et al. (2010). IASI observations of seasonal and day-to-day variations of tropospheric ozone over three highly populated areas of China: Beijing, Shanghai, and Hong Kong. Atmospheric Chemistry and Physics, 10(8), 3787-3801.

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 147-161

บทความวิชาการ

ผู้สูงอายุกับการดูแลสุขภาวะแบบองค์รวม*

ELDERLY AND HOLISTIC HEALTH CARE

วิไลวรรณ อิศรเดช[1]
Wilaiwan Isaradath[1]
[1]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
[1]Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
[1]Corresponding author E-mail: wilaiwanmeaw@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการนำเสนอผู้สูงอายุกับการดูแลสุขภาวะแบบองค์รวม จากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงต้องเผชิญกับผลกระทบเนื่องมาจากเศรษฐกิจและสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงและเบี่ยงเบน อันมีผลทำให้เกิดปัญหาสุขภาพอนามัยทั้งทางกายและจิตใจ กระแสโลกาภิวัตน์ทำให้พฤติกรรมอนามัยมีความเสี่ยงต่อการเสื่อมสุขภาพมากขึ้น เนื่องจากขาดทักษะชีวิต (Life Skill) ในการดูแลสุขภาพตนเองและต้องอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้อให้มีสุขภาพที่สมบูรณ์ ควรมีการพัฒนาระบบการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุแบบองค์รวมทั้ง 6 มิติ ได้แก่ ทางกาย ทางจิตใจ ทางจิตวิญญาณ ทางสังคม ทางเศรษฐกิจ และทางสิ่งแวดล้อม ซึ่งถือเป็นกระบวนการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเพิ่มสมรรถนะในการควบคุมและพัฒนาสุขภาพของตนเอง และดำเนินการแก้ไขปัญหาที่ส่งผลต่อชีวิต การนำพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ เรียกว่า ภาวนา 4 ซึ่งเป็นหลักในการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมนั้นต้องมีความสัมพันธ์กันทั้ง 4 มิติ คือ ด้านกาย การฟื้นฟูและรักษาร่างกายทั้งระบบ ด้านสังคม การมีความสัมพันธ์ที่ราบรื่นกับผู้อื่น ด้านจิต การผ่อนคลายจิตทำให้เกิดความสงบ แช่มชื่น ผ่องใส และด้านปัญญา การเปลี่ยนทัศนคติเกี่ยวกับโรคและชีวิต ดังนั้น การส่งเสริมสุขภาพเป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่ต้องมีส่วนร่วมจากทุกส่วนของสังคมเกิดความร่วมมือในการส่งเสริมสุขภาพของปัจเจกบุคคลและชุมชน การแก้ไขปัญหาเชิงนโยบายในทุกระดับ และผู้สูงอายุจึงจำเป็นต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษตามนโยบายรัฐบาลด้านสาธารณสุข ซึ่งเน้นการดำเนินการด้านสาธารณสุขเชิงรุกให้ทั่วถึงและครอบคลุมทั้ง

* Received 8 December 2022; Revised 25 December 2022; Accepted 28 December 2022

การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การรักษาพยาบาล การฟื้นฟูสภาพ และการพัฒนาการบริการสาธารณสุข รวมถึงการรักษาความสมดุลรวมทั้ง 6 มิติ
คำสำคัญ: ผู้สูงอายุ, การดูแลสุขภาวะ, สุขภาวะแบบองค์รวม

Abstract

This article was presentation about history of The elderly and holistic health care From the changing situation, we have to face the consequences from the changing and deviating economy and society. As a result, there are health problems both physically and mentally. Globalization has made hygiene behaviors more vulnerable to health deterioration. Due to the lack of life skills (Life Skills) in taking care of one's health and having to live in an environment that is not conducive to complete health. There should be development of a holistic health promotion system for the elderly in 6 dimensions: physical, mental, spiritual, social, economic and environmental. This is a process to encourage the elderly to increase their ability to control and develop their health. And take action to solve problems that affect life. The application of Buddhism, known as Bhavana 4, is the principle of holistic health care that must be related in 4 dimensions: physical, rehabilitation and healing of the entire body system, social, having smooth relationships with others. Mental: Mental relaxation brings peace, joy, clarity, and wisdom. Changing attitudes about disease and life. Therefore, health promotion is a social movement that requires participation from all segments of society in order to promote the health of individuals and communities. solving policy problems at all levels and the elderly therefore need special care according to government policy on public health which focuses on proactive public health operations thoroughly and covers both health promotion disease prevention medical treatment rehabilitation and the development of public health services Including maintaining balance including 6 dimensions.
Keywords: Elderly, Health Caregiving, Holistic Health

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ได้ให้ความสำคัญกับคนซึ่งเป็นทรัพยากรสำคัญ แต่การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของประชากรใน

ประเทศไทยเนื่องมาจากการพัฒนาทางการแพทย์และสาธารณสุขส่งผลให้อัตราการเกิดและอัตราการตายลดลง ส่งผลให้จำนวนสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2560) จากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วสู่ปรากฏการณ์ที่เรียกว่า “สังคมผู้สูงอายุ” ข้อมูลขององค์การอนามัยโลก World Health Organization (WHO) มีการคาดการณ์ว่าจำนวนประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จะมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 3 ต่อปี โดยในปี พ.ศ. 2573 คาดว่าจะมีจำนวนประชากรสูงอายุมากถึงประมาณ 1.4 พันล้านคนและจะเพิ่มขึ้นถึง 2 พันล้านคนในปี พ.ศ. 2593 ประเทศไทยกลายเป็นสังคมสูงวัยมาตั้งแต่ปี 2548 จากการที่สัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป สูงถึงร้อยละ 10 ในปัจจุบันประชากรสูงอายุกำลังเพิ่มขึ้นด้วยอัตราที่เร็วมาก คือ สูงกว่าร้อยละ 4 ต่อปี คาดการณ์ว่า ประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มตัวในปี พ.ศ. 2565 และในปี พ.ศ. 2573 จะมีสัดส่วนประชากรสูงวัยเพิ่มขึ้นอยู่ที่ร้อยละ 26.9 ของประชากรทั้งประเทศ (กรมสุขภาพจิต, 2564) ในขณะเดียวกันสังคมไทยเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรเป็นสังคมอุตสาหกรรม ทำให้ผู้หญิงที่ในอดีตเคยอยู่บ้านมีหน้าที่หลักคือ ดูแลเด็กและผู้สูงอายุต้องเข้าสู่ตลาดแรงงานในระบบมากขึ้น ส่งผลให้ผู้สูงอายุขาดการดูแลโดยเฉพาะผู้สูงอายุที่มีภาวะเจ็บป่วยและอยู่ในสภาวะพึ่งพามีจำนวนเพิ่มมากขึ้น (กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2556) เมื่อพิจารณาพบแนวโน้มผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จากการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างทางสังคมส่งผลกระทบต่อระบบการดูแลสุขภาวะและคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน เนื่องจากผู้สูงอายุมีความเปลี่ยนแปลงจากการเสื่อมถอยของระบบต่าง ๆ ภายในร่างกาย และมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ จากการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรัง และการสูญเสียความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน ผู้สูงอายุจึงมีความต้องการและความจำเป็นในการช่วยเหลือดูแลสุขภาพมากกว่าวัยอื่น ๆ (World Health Organization, 2019)

การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากรโลกทำให้สัดส่วนของประชากรกลุ่มผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น การพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนจึงเป็นเป้าหมายที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ ซึ่งคุณภาพชีวิตที่ดีย่อมหมายถึงบุคคลนั้นมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี มีศักยภาพในการช่วยเหลือตนเองและครอบครัว ให้ดำรงอยู่อย่างปกติสุขตามศักยภาพแห่งตน จะเห็นได้ว่าจำนวนและสัดส่วนผู้สูงอายุของประเทศไทยเพิ่มขึ้นในอัตราที่รวดเร็ว ส่งผลให้ประชากรไทยเข้าสู่ภาวะสังคมผู้สูงอายุหรือ“ภาวะประชากรผู้สูงอายุ” อันจะก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพเจ็บป่วยเรื้อรัง เพิ่มมากขึ้น และมีค่าใช้จ่ายสูงในการดูแลปัญหาสุขภาพ สำหรับผู้สูงอายุนั้นมีจำนวนมากขึ้นเป็นผลจากความก้าวหน้าทางการแพทย์และสาธารณสุข โดยสิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าประชากรผู้สูงอายุจะเป็นประชากรกลุ่มใหญ่ ซึ่งในอนาคตอันใกล้นี้ประกอบกลุ่มผู้สูงอายุมักเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดโรคต่าง ๆ สูง โดยเฉพาะโรคเรื้อรัง (สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เขต 12 สงขลา, 2563) จากการสำรวจสวัสดิการและอนามัย พ.ศ. 2564 โรคที่พบบ่อย 5 ลำดับในกลุ่มผู้สูงอายุ ได้แก่ กลุ่มโรคหัวใจและหลอดเลือด กลุ่ม

โรคเบาหวานและความผิดปกติของต่อมไร้ท่อฯ กลุ่มโรคเรื้อรังของระบบหายใจ กลุ่มโรคความผิดปกติ ทางกระดูกและกล้ามเนื้อ และกลุ่มโรคความผิดปกติทางระบบย่อยอาหาร (สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2564) ดังนั้น ผู้สูงอายุจึงจำเป็นต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษตามนโยบายรัฐบาลด้านสาธารณสุข ซึ่งเน้นการดำเนินการด้านสาธารณสุขเชิงรุกให้ทั่วถึงและครอบคลุมทั้งการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การรักษาพยาบาล การฟื้นฟูสภาพ และการพัฒนาการบริการสาธารณสุข (สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เขต 12 สงขลา, 2563)

จากข้อมูลดังกล่าวเห็นได้ว่าสถานการณ์และแนวโน้มทางด้านสุขภาพในปัจจุบันพบว่าวิถีชีวิตของประชาชนทุกวัยต้องเผชิญกับผลกระทบที่เกี่ยวเนื่องมาจากเศรษฐกิจและสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงและเบี่ยงเบน อันมีผลทำให้เกิดปัญหาสุขภาพอนามัยทั้งทางกายและจิตใจ กระแสโลกาภิวัตน์ทำให้พฤติกรรมอนามัยของประชาชนทุกวัยมีความเสี่ยงต่อการเสื่อมสุขภาพมากขึ้น เนื่องจากขาดทักษะชีวิต (Life Skill) ในการดูแลสุขภาพตนเองและต้องอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้อให้มีสุขภาพที่สมบูรณ์ (กระทรวงสาธารณสุข, 2557) ทำให้ยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืนซึ่งได้ให้ความสำคัญกับการปรับโครงสร้างและการกระจายตัวของประชากรให้เหมาะสม การพัฒนาคุณภาพคนไทยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงมุ่งพัฒนาคุณภาพคนไทยในทุกช่วงวัย รวมทั้งการส่งเสริมการลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพอย่างเป็นองค์กรรวม โดยสร้างเสริมสุขภาวะคนไทยให้มีความสมบูรณ์แข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจ พัฒนาความรู้และทักษะในการดูแลสุขภาพตนเอง ครอบครัว และชุมชน สร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายสาธารณะที่เอื้อต่อสุขภาพควบคู่กับการพัฒนาระบบบริการสาธารณสุขให้มีคุณภาพ ตลอดจนส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การสร้างความเป็นเอกภาพ สร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวัฒนธรรม (กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, 2560) ดังนั้น การพัฒนาระบบการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุแบบองค์รวมทั้ง 6 มิติ ได้แก่ มิติทางกาย มิติทางจิตใจ มิติทางจิตวิญญาณ มิติทางสังคม มิติเศรษฐกิจ และมิติทางสิ่งแวดล้อม ซึ่งถือเป็นกระบวนการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเพิ่มสมรรถนะในการควบคุมและพัฒนาสุขภาพของตนเองและดำเนินการแก้ไขปัญหาที่ส่งผลต่อชีวิต สภาพความเป็นอยู่ นอกจากมีสิ่งกำหนดปัจจัยด้านตัวบุคคลแล้วยังได้รับผลกระทบจากปัจจัยพื้นฐานทาง สังคมและสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมสุขภาพจึงเป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่จะต้องมีส่วนร่วมจากทุกส่วนของสังคมเกิดความร่วมมือในการดำเนินการส่งเสริมสุขภาพของปัจเจกบุคคลและชุมชน มิใช่การบริการที่จัดให้มีขึ้นโดยระบบบริการสาธารณสุขเพียงอย่างเดียว แต่ต้องเป็นการแก้ไขปัญหาเชิงนโยบายในทุกระดับ กล่าวได้ว่า ความสำคัญของสุขภาวะแบบองค์รวมนั้นกว้างขวางมากกว่าการไม่เป็นโรคและการรักษาโรคภัยไข้เจ็บ หากยังครอบคลุมถึงการดำเนินชีวิตที่ยืนยาวและมีความสุขตลอดจนปัจจัยการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุระบบบริการสุขภาพ และการมีส่วนร่วมจากชุมชน (รณรงค์ จันใด, 2561) จากเหตุผลดังกล่าวผู้เขียนได้รวบรวมสาระสำคัญเรื่องผู้สูงอายุ

กับการดูแลสุขภาวะแบบองค์รวมมาถ่ายทอดในหัวข้อเกี่ยวกับนิยามของผู้สูงอายุ ความเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการดูแลสุขภาวะและคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ทักษะจำเป็นในการดูแลสุขภาวะแบบองค์ผู้สูงอายุ และปลุกพลัง เสริมคุณค่าสุขภาวะแบบองค์รวมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ขอนำเสนอรายละเอียด ดังนี้

นิยามของ “ผู้สูงอายุ”

การกำหนดว่าบุคคลใดเข้าสู่วัยสูงอายุขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายๆด้านเช่นกฎหมายสภาพสังคมสภาพความเป็นอยู่และประเพณีของแต่ละประเทศซึ่งกำหนดว่าอายุเท่าใดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการบ่งชี้ว่าเข้าสู่วัยสูงอายุแต่ไม่ได้มีข้อตกลงที่เป็นสากลที่ใช้เหมือนกันในทุกประเทศแต่จะมีความหมายที่แตกต่างกันออกไปตามปัจจัยสำหรับประเทศที่พัฒนาแล้วส่วนใหญ่จะกำหนดให้นิยามของผู้สูงอายุคือผู้ที่มีอายุ 65 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป (National Statistical Office, 2022) ส่วนในประเทศไทยนั้นได้ให้นิยามความหมายของผู้สูงอายุตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุฉบับพ.ศ 2546 โดยระบุว่าผู้สูงอายุคือผู้ที่มีอายุ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป และได้มีการใช้นิยามของผู้สูงอายุนี้ในการกำหนดช่วงที่พวกเขายังมีโอกาสเริ่มต้นได้รับสิทธิและการดูแลต่างๆจากทางราชการดังเช่นช่วงอายุที่เริ่มได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุของข้าราชการ (Ministry of Social Development and Human Security, 2011) ทั้งนี้ผู้สูงอายุ (Older person) เป็นวัยซึ่งมีความแตกต่างจากวัยอื่น เป็นวัยบั้นปลายของชีวิต ดังนั้น ปัญหาของผู้สูงอายุในทุกด้านโดยเฉพาะด้านสังคม และสาธารณสุข จึงแตกต่างจากคนในวัยอื่น ปัจจุบันจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทั้งในประเทศไทยและทั่วโลก ซึ่งรัฐบาลไทยและทั่วโลกได้ตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องนี้ จึงมีความพยายามและมีการรณรงค์อย่างต่อเนื่อง ให้ทุกคนตระหนักเข้าใจ และพร้อมดูแลผู้สูงอายุให้ทัดเทียมเช่นเดียวกับการดูแลประชากรในกลุ่มอายุอื่น

ผู้สูงอายุ หรือบางคนเรียกว่า “ผู้สูงวัย” เป็นคำที่บ่งบอกถึงตัวเลขของอายุว่า มีอายุมาก โดยนิยมนับตามอายุตั้งแต่แรกเกิด (Chronological age) หรือทั่วไป เรียกว่า คนแก่ หรือคนชรา โดยพจนานุกรมฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายของคำว่า “แก่” คือ มีอายุมาก หรือ อยู่ในวัยชรา และ ให้ความ หมายของคำว่า “ชรา” คือ แก่ด้วยอายุ ชำรุดทรุดโทรม นอกจากนั้น ยังมีการเรียกผู้สูงอายุว่า ราษฎรอาวุโส (Senior citizen) ส่วนองค์การอนามัยโลก (World Health Organization, WHO) และองค์การสหประชาชาติ (United Nations, UN) ใช้คำในภาษาอังกฤษของผู้สูงอายุว่า Older person or Elderly person ส่วนองค์การอนามัยโลก ยังไม่มีการให้นิยามผู้สูงอายุ โดยมีเหตุผลว่า ประเทศต่างๆทั่วโลกมีการนิยาม ผู้สูงอายุต่างกัน ทั้งนิยามตามอายุเกิด ตามสังคม (Social) วัฒนธรรม (Culture) และสภาพร่างกาย (Functional markers) เช่น ในประเทศที่เจริญแล้ว มักจัดผู้สูงอายุ นับจากอายุ 65 ปีขึ้นไป หรือบางประเทศ อาจนิยามผู้สูงอายุ ตามอายุกำหนดให้เกษียณงาน (อายุ 50 หรือ

60 หรือ 65 ปี) หรือนิยามตามสภาพของร่างกาย โดยผู้หญิงสูงอายุอยู่ในช่วง 45 - 55 ปี ส่วนชายสูง อายุ อยู่ในช่วง 55 - 75 ปี (พวงทอง ไกรพิบูลย์, 2565)

องค์การสหประชาชาติ (United Nations: UN) ได้ให้นิยามผู้สูงอายุ (Older person) หมายถึงประชากรทั้งเพศชายและหญิงที่มีอายุมากกว่า 60ปีขึ้นไปและได้แบ่งระดับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับแรกคือ ระดับการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging society) ซึ่งหมายถึงสังคมหรือประเทศที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งประเทศหรือมีประชากรอายุตั้งแต่ 65 ปีมากกว่าร้อยละ7ของประชากรทั้งประเทศ แสดงว่าประเทศนั้นกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ระดับที่สองคือ ระดับสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged society) หมายถึงสังคมหรือประเทศที่มีประชากรอายุ60ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศหรือมีประชากรอายุตั้งแต่ 65 ปี มากกว่าร้อยละ14 ของประชากรทั้งประเทศ แสดงว่าประเทศนั้นเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ และระดับที่สามคือ ระดับสังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มที่ (Super-aged society) หมายถึงสังคมหรือประเทศที่มีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ20 ของประชากรทั้งประเทศ แสดงว่าประเทศนั้นเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มที่ ทั้งนี้องค์การสหประชาชาติ คาดการณ์ว่า ในช่วงปี 2001 - 2100 เป็นศตวรรษแห่งผู้สูงอายุ โลกกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ซึ่งแต่ละประเทศจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมของแต่ละประเทศ เช่น ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การพัฒนาทางด้านการแพทย์ และการโภชนาอาหาร (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2565)

จะเห็นได้ว่า จากการรวบรวมนิยามของระดับต่าง ๆ ทั้งประเทศไทย และต่างประเทศทั่วโลก ใช้ความหมายเดียวกันในนิยามของทุกระดับของสังคมผู้สูงอายุ ได้แก่ การก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุคือ การมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปรวมทั้งเพศชายและเพศหญิงมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งประเทศ หรือมีประชากรอายุตั้งแต่ 65 ปี เกินร้อยละ 7 ของประชากรทั้งประเทศ หรือสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์คือ เมื่อประชากรอายุ 60+ปี เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 20 หรือ ประชากรอายุ 65 ปี เพิ่มเป็น 14% ของประชากรโดยรวมทั้งหมดของทั้งประเทศ หรือสังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มที่คือ สังคมที่มีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปมากกว่า ร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ อย่างไรก็ตาม ทุกประเทศทั่วโลกมีการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในช่วงเวลาแตกต่างกันตามความเจริญมั่งคั่ง ซึ่งมีผลต่อสุขภาพและการมีอายุยืนของประชาชน

ความเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการดูแลสุขภาวะแบบองค์รวมและคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

กระบวนการชราภาพซับซ้อน และแตกต่างกันในแต่ละบุคคลเกิดขึ้นภายในระดับเซลล์ เนื้อเยื่อ อวัยวะต่าง ๆ อันเกิดจากอิทธิพลของปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก และสิ่งแวดล้อม วิธีการดำเนินชีวิต ความเครียดที่เกิดจากความวิตกกังวล สั่งสมมายาวนาน (Matteson, M. A. & McConnell, E. S., 1997) กระบวนการชราภาพ (Aging process) ส่งผลกระทบต่อสภาพ

ร่างกายจิตใจอารมณ์สังคมของผู้สูงอายุส่งผลต่อวิธีการดำเนินชีวิต การพึ่งพิงผู้อื่นเป็นเหตุให้เกิดความคับ ข้องใจ เป็นผลให้เกิดการสั่งสมภาวะเครียด ซ้ำยังกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจ และสังคมโดยรวมของประเทศ กระบวนการชราภาพในผู้สูงอายุจึงเป็นสิ่งที่ไม่อาจปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยงได้ทั้งชายและหญิง ทำให้เกิดความเสื่อมทางกายภาพ จิต สังคม ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เมื่อวัยสูงอายุต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ทั้งทางร่างกายและจิตใจซึ่งจำเป็นต้องปรับตัวให้ต้องยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น หากผู้สูงอายุไม่สามารถปรับตัวตามจะเกิดผลกระทบทางด้านกายภาพและจิตสังคมต่าง ๆ ดังนั้นผู้สูงอายุจึงต้องปรับตัวตามสภาพกาย ใจ สังคม และจิตวิญญาณแบบองค์รวมเป็นเบื้องต้น “จงเปลี่ยนก่อนที่ท่านจะถูกบังคับให้เปลี่ยน” เนื่องจากการขาดความสามารถทางกายของผู้สูงอายุ (Physical Disability) เป็นสาเหตุที่สำคัญ และพบมากที่สุด ซึ่งการมีโรคประจำตัวในผู้สูงอายุทำให้ความสามารถในการดูแลตนเองลดลง อีกทั้งภาวะการณ์เจ็บป่วยเรื้อรังมีผลอย่างมากต่อสภาพร่างกาย รายได้ต้องพึ่งพาผู้อื่นสูญเสียความเป็นอยู่ที่ดีความสุขสบาย ต้องทุกข์ ทรมาน สูญเสียอิสระความคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อม การสูญเสียด้านจิตใจ วิตกกังวล ซึมเศร้า สูญเสียอัตมโนทัศน์แห่งตน สูญเสียภาพลักษณ์ความภาคภูมิใจถดถอย (Loss of Self Esteem) และสูญเสียบทบาทครอบครัว และบทบาทในสังคม (กษม ชนะวงศ์ และคณะ, 2564)

การเกิดปัญหาการดูแลสุขภาวะและคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ จากความเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยาและความเสื่อมถอยทั้งด้านกระบวนการคิด การเรียนรู้ และสมรรถนะทางร่างกาย ส่งผลให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการดูแลสุขภาวะและคุณภาพชีวิตที่มีความเชื่อมโยงกัน ทั้งในยุคปกติ ยุคปกติใหม่ แลยุคปกติถัดไป (สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2564) นอกจากโรคติดต่อเรื้อรัง และโรคมะเร็งต่าง ๆ ที่กำลังเป็นปัญหาของผู้สูงอายุแล้ว ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562 - 2565 ยังพบปัญหาการเจ็บป่วยจากโรคติดเชื้อ (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2565) ซึ่งโรคเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของสาเหตุการพิการ ทุพพลภาพ และเสียชีวิตของผู้สูงอายุไทย นอกจากนี้ ยังพบปัญหาด้านกระบวนการคิดความจำและสุขภาพจิต ได้แก่ ภาวะสมองเสื่อม ภาวะซึมเศร้า บุคลิกภาพเปลี่ยนแปลง และอารมณ์ แปรปรวนจากความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ในปัจจุบันทั้งด้านลักษณะครอบครัวที่เปลี่ยนแปลง จากครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยว การแต่งงานเร็วและแยกครอบครัวของบุตรหลาน การหย่าร้าง และการเสียชีวิตของคู่สมรสที่ส่งผลให้ผู้สูงอายุต้องอยู่ตามลำพังมากขึ้น รวมทั้งสถานการณ์การระบาดของโรค Covid 19 ที่ส่งผลให้เกิดระยะห่างทางสังคม (สุนิสา ค้าขึ้น และคณะ, 2563) จากความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลกระทบให้ผู้สูงอายุต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินชีวิตหลายด้านให้สอดคล้องกับบริบทยุคปัจจุบัน ที่เน้นประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อลดการสัมผัสโรค ประกอบด้วย 10 ด้าน ได้แก่ ด้านอาหาร ด้านที่อยู่อาศัย ด้านยานพาหนะ (Smart Vehicle) ด้านการสื่อสารด้วยการใช้โซเชียลมีเดีย ด้านสินค้าอุปโภคบริโภค ด้านการเงิน ด้านเครื่องนุ่งห่ม ด้านยา ด้านพลังงาน และด้านโทรศัพท์มือถือ (Smartphone) (ธนาคารแห่ง

ประเทศไทย, 2563) จากความเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการดูแลสุขภาวะและคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ แสดงให้เห็นว่า ปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงที่ครอบคลุมทุก ๆ ด้าน

ดังนั้น จากสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการดูแลสุขภาวะแบบองค์รวมและคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ จำเป็นต้องปรับตัวด้วยการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตประจำวันเพื่อให้สามารถเข้าถึงระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและปรับวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับบริบทยุคปกติ ถัดไปเพื่อให้เกิดสุขภาวะและคุณภาพชีวิตที่ดีรวมทั้งมีชีวิตที่มีความสุขอย่างยั่งยืน เห็นได้ว่า ในระบบการดูแลสุขภาวะแบบองค์รวมและคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่ผ่านมามีความพยายามเน้นการปฏิบัติงานเชิงรุกมากกว่าเชิงรับ แต่เนื่องจากปัญหาหลายด้านทั้งอัตรากำลังที่ไม่เพียงพอ สถานการณ์การระบาดของโรค Covid 19 และพฤติกรรมสุขภาพผู้สูงอายุและครอบครัว การปฏิบัติงานเชิงรุกจึงยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร โดยการจัดระบบบริการสุขภาพผู้สูงอายุแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก 1) การจัดระบบบริการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในสถานบริการ (Institutional care) ประกอบด้วย 3 ระดับ คือ ปฐมภูมิ (primary prevention) ทุติยภูมิ (secondary prevention) และตติยภูมิ (tertiary prevention) โดยสถานบริการระดับปฐมภูมิเน้นการคัดกรองและการรักษาเบื้องต้น รวมทั้งการติดตามดูแลอย่างต่อเนื่อง สถานบริการระดับทุติยภูมิ (secondary prevention) และตติยภูมิ (tertiary prevention) เน้นการดูแลแบบเฉียบพลัน (acute care model) แต่เนื่องจากการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุการเจ็บป่วยสวนใหญ่เป็นโรคไม่ติดต่อเรื้อรังที่มีความซับซ้อนที่มีสาเหตุจากหลายโรค (multiple diseases and multiple episodes) การรักษาจึงมีความยุ่งยากต้องอาศัยความชำนาญจากแพทย์เฉพาะทาง และเมื่อรักษาจนอาการทุเลาแล้วร่องรอย ความเจ็บป่วยอาจไม่หายขาดจึงต้องเข้าสู่ระบบการบริการฟื้นฟูระยะกลาง (Intermediate Care) ต่อไป และ 2) การจัดระบบบริการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ ในชุมชน (Community care) เป็นการดูแลผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง (Continuing care) ประกอบด้วย การดูแลฟื้นฟูระยะกลาง (Intermediate Care) การดูแลระยะยาว (Long Term Care) และการดูแลแบบประคับประคอง (Palliative Care) (เบญจพร สุธรรมชัย และคณะ, 2558)

ทักษะจำเป็นในการดูแลสุขภาวะแบบองค์รวมผู้สูงอายุ

จากความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ส่งผลต่อการปรับวิถีการดำเนินชีวิตและการดูแลสุขภาวะผู้สูงอายุ ผู้ดูแลด้านสุขภาวะผู้สูงอายุจึงจำเป็นต้องปรับตัวร่วมถึงรูปแบบการดำเนินงานและพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการดูแลผู้สูงอายุเพื่อให้สอดคล้องกับบริบท (Bernard Marr, 2022) สุขภาวะแบบองค์รวมเป็นปรัชญาเพื่อการมีสุขภาวะที่ดีโดยจะพิจารณาถึงองค์ประกอบของร่างกายได้แก่ ร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญา (จิตวิญญาณ) พร้อมทั้งศึกษาถึงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบเหล่านี้ เพื่อสร้างสมดุลให้กับชีวิตที่มีความสุข โดยหน้าที่ของผู้ดูแลคือ ทำให้ผู้สูงอายุเกิดแรงจูงใจในการดูแลตนเอง ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคต่าง ๆ เพื่อให้มี

คุณภาพชีวิตที่ดีต่อไปได้ คุณภาพชีวิตที่ดีสำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 1) การมีสุขภาพดี ซึ่งการมีสุขภาพกายที่ดี สุขภาพจิตที่ดี สุขภาพทางสังคมที่ดี และสุขภาพทางปัญญาที่ดี 2) การทำกิจกรรมหรืองานอดิเรกที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม โดยพึ่งตนเองให้มากที่สุด และ 3) การมีความมั่นคงในชีวิต ได้แก่ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน ความมั่นคงในครอบครัว ชุมชน และสิ่งแวดล้อม

การเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพนั้นจำเป็นต้องเริ่มดูแลตนเองโดยเตรียมพร้อมทางด้านร่างกาย ควรปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับสภาวะที่เป็นอยู่ โดยการลดภาระหน้าที่ให้น้อยลง อย่าหักโหก หลีกเลี่ยงสิ่งรบกวนที่ทำให้เกิดความเครียดทางร่างกายและจิตใจ รวมทั้งสนใจในสิ่งจำเป็นพื้นฐานของตนเอง ได้แก่ อาหาร น้ำ ที่อยู่อาศัย สุขอนามัย การออกกำลังกาย และการพักผ่อน การเตรียมทางด้านจิตใจ ซึ่งผู้สูงอายุต้องเข้าใจและยอมรับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ฝึกตนให้อยู่ในหลักธรรม ทำตนให้เป็นที่เคารพของคนทั่วไป ทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม และทำกิจกรรมที่ชื่นชอบ การเตรียมทางด้านสังคม ผู้สูงอายุควรมีการปปรับตัวให้เข้ากับสังคมปัจจุบัน ไม่ยึดถือตัวตน ฟังความคิดเห็นของคนอื่น สนใจสิ่งใหม่ ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือเข้าร่วมชมรมผู้สูงอายุที่อยู่ใกล้บ้าน และการเตรียมทางด้านปัญญา ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุจะเกิดการหลงลืม เพื่อให้สิ่งเหล่านี้ไม่เกิดขึ้นกับวัยผู้สูงอายุ หรือเกิดขึ้นน้อยที่สุด ผู้สูงอายุควรหากิจกรรมเพื่อพัฒนาความรู้และเสริมสร้างการจำที่ดีทำ รวมทั้งอาหารเสริมเพื่อช่วยกระตุ้นการคิด จะเห็นได้ว่า ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้นั้นต้องได้รับการดูแลผู้สูงอายุแบบองค์รวมด้วยเช่นกัน กล่าวคือ คนในครอบครัวต้องช่วยกันดูแลเอาใจใส่ผู้สูงอายุ ทั้งในเรื่องของปัจจัยสี่ ได้แก่ อาหาร เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และการดูแลสุขภาพ การรักษาพยาบาล รวมถึงการดูแลให้ครอบคลุมทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งเป็นการดูแลผู้สูงอายุแบบองค์รวม โดยสามารถยึด หลัก 5 อ. ประกอบด้วย อาหาร ควรดูแลเรื่องโภชนาการในผู้สูงอายุเพื่อสุขภาพที่แข็งแรงและลดความรุนแรงของโรคต่าง ๆ โดยผู้สูงอายุควรทานอาหารให้ครบ 5 หมู่ ในปริมาณที่เพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย ออกกำลังกาย ผู้สูงอายุ ควรออกกำลังกาย 3 - 4 ครั้งต่อสัปดาห์ เพื่อกระตุ้นจังหวะการเต้นของหัวใจ และช่วยฝึกกล้ามเนื้อและความยืดหยุ่นของร่างกาย ทำให้การเคลื่อนไหวและการทรงตัวดีขึ้น อนามัย ควรลด ละ เลิก สิ่งที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ เช่น เหล้า บุหรี่ รวมถึงพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ อารมณ์ ควรฝึกควบคุมอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดของตนเอง ทำความรู้จักและเข้าใจตนเองถึงการเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติจากวัยที่เพิ่มขึ้น ปล่อยวางกับเรื่องต่าง ๆ ให้ได้มากที่สุด และอดิเรก ควรสร้างคุณค่าให้ตนเองโดยการหางานอดิเรกที่ชื่นชอบ ทำให้ผู้สูงอายุไม่เหงา เกิดความอบอุ่น และรู้สึกถึงคุณค่าของตนเอง (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2565)

จะเห็นได้ว่า บุคคลเริ่มเข้าสู่วัยสูงอายุจะพบกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในลักษณะ 3 ด้านประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจและ

อารมณ์ และการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลการเปลี่ยนแปลงไปตามวัยแต่ละบุคคลหากผู้สูงอายุรู้จักการดูแลสุขภาพตนเองเป็นอย่างดีจะทำให้ร่างกายมีความแข็งแรงและเสื่อมสภาพช้าลงและด้านจิตใจมีอารมณ์ที่คงที่ มีทัศนคติที่ดีรู้จักปรับตัวฝึกอารมณ์ให้มีสุขอยู่เสมอ จะส่งผลให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นด้วย ในการปรับพฤติกรรม ประกอบด้วย พฤติกรรมการดูแลตัวเองที่จำเป็นโดยทั่วไปพฤติกรรมดูแลตัวเองตามระยะพัฒนาการ และพฤติกรรมการดูแลตัวเองที่จำเป็นเมื่อมีปัญหาทางด้านสุขภาพ ดังนั้น ความตระหนักต่อทักษะและพฤติกรรมการดูแลสุขภาพจึงเป็นเรื่องที่จำเป็นที่ควรมีความเข้าใจที่ถูกต้อง มีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในการดูแลตนเอง ซึ่งจะทำให้ผู้สูงอายุเกิดการพินิจพิจารณาสามารถตัดสินใจเลือกแนวทางในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ที่เหมาะสมต่อการดูแลสุขภาพตัวเองเป็นไปตามแบบแผนและขั้นตอน และมีการและมีเป้าหมายที่จะดูแลตัวเองอย่างชัดเจนซึ่งหมายถึงการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม (ฐิตินันท์ นาคผู้ และอาจินต์ สงทับ, 2562) ในการดูแลสุขภาวะแบบองค์รวมของผู้สูงอายุถือเป็นหลักสำคัญให้ผู้สูงอายุและผู้ดูแลผู้สูงอายุได้นำไปปฏิบัติให้ครอบคลุมการดูแลสุขภาวะผู้สูงอายุแบบองค์รวมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ สุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางจิต สุขภาวะทางสังคม และสุขภาวะทางปัญญา ต้องดูแลให้ครบถ้วน เพราะแต่ละด้านมีความสำคัญในตัวของตัวเอง และควรมีการเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้สูงอายุเพื่อจะรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของตัวผู้สูงอายุเอง รวมทั้งควรยึดหลัก หลัก 5 อ. ได้แก่ อ. อาหาร อ. ออกกำลังกาย อ. อนามัย อ. อารมณ์ และ อ.อดิเรก สำหรับผู้ดูแลผู้สูงอายุเพื่อให้เกิดความสุขแก่ผู้สูงอายุ เป็นผู้สูงอายุที่มีคุณค่า และมีศักยภาพ

ปลุกพลัง เสริมคุณค่าสุขภาวะแบบองค์รวมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เมื่อประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแบบเต็มตัว ระบบการดูแลผู้สูงอายุก็ต้องขับเคลื่อนตาม เพื่อทำให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งภายใต้ขุมพลังของผู้สูงอายุที่มีบทบาทสำคัญในการดูแลตนเอง จึงเป็นตัวแปรหลักในการขับเคลื่อนระบบการดูแลที่ผู้สูงอายุ โดยไม่ต้องเป็นภาระของบุตรหลานหรือญาติพี่น้องรวมทั้งบุคคลอื่นๆ ด้วยแนวคิดการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุทำกิจกรรมด้วยตนเองให้มากที่สุดเพื่อคงไว้ซึ่งศักยภาพและความภาคภูมิใจแห่งตน การป้องกันไม่ให้ผู้สูงอายุกลายเป็นผู้ไร้ประโยชน์ สูญเสียลักษณะเฉพาะตัวและความมีคุณค่าผสานกับการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการพัฒนาการดูแลผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 1) ด้านความพอประมาณ 2) ด้านการมีเหตุผล 3) ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี 4) ด้านเงื่อนไขความรู้ และ5) ด้านเงื่อนไขคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับระบบสุขภาพพอเพียง ประกอบด้วย 1) ยึดทางสายกลาง 2) มีความสมดุลพอดี 3) รู้จักพอประมาณ 4) มีเหตุผล 5) มีระบบภูมิป้องกัน 6) รู้เท่าทันโลก และ 7) มีคุณธรรมและจริยธรรม (สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.), 2565)

ผู้สูงอายุควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพให้เป็นคนที่สามารถพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจ และเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ สามารถอยู่ร่วมกับคนต่างวัยได้อย่างมีศักดิ์ศรี ในขณะเดียวกันผู้สูงอายุช่วงต้นจำนวนไม่น้อยที่มีศักยภาพในการผลิต และมีอำนาจในการบริโภคสูง แสดงว่าผู้สูงอายุนั้นนับได้ว่าเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญต่อการพัฒนา จึงต้องมีการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีพัฒนาการที่ดีและมีวุฒิภาวะที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้สูงอายุที่สามารถพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจเป็นพลังขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมชุมชน โดยการถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เนื่องจากผู้สูงอายุ ถือว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญอย่างยิ่งของสังคมเป็นต้นทุนทางสังคมที่มีค่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมไทยที่นับถือผู้สูงอายุในฐานะผู้มีประสบการณ์มาก่อน และเป็นผู้สั่งสมภูมิปัญญาของท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ เพื่อสืบทอดถึงบุคคลรุ่นหลัง นอกจากนี้ ผู้สูงอายุยังเปรียบเสมือนศูนย์รวมจิตใจของลูกหลานที่คอยให้ความอบอุ่น คำแนะนำ สั่งสอนแก่บุคคลรุ่นหลังในครอบครัว สามารถพึ่งพาตนเองได้ดี และสามารถดำรงชีวิตด้วยตนเองได้อย่างมีคุณค่า แม้ว่าจะอยู่ในวัยสุดท้ายของช่วงชีวิตก็ตาม ผู้สูงอายุก็ยังจัดได้ว่าเป็นกลุ่มประชากรที่เป็นพลังสำคัญแทนที่จะเป็นภาระของครอบครัว ชุมชน และสังคม (โชติกา สิงหาเทพ และคณะ, 2561)

ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กลุ่มประชากรผู้สูงอายุให้สามารถพึ่งตนเองได้ มีรายได้เป็นของตนเอง และส่งเสริมบทบาทในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนั้น ควรสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มประชากรผู้สูงอายุให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในการ สร้างรายได้ให้กับตนเอง ครอบครัว และชุมชน โดยการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้อย่างเหมาะสม

จะเห็นได้ว่า การปลุกพลัง เสริมคุณค่าสุขภาวะแบบองค์รวมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการชี้ให้เห็นความสำคัญของการดูแลตนเอง โดยเฉพาะเรื่องที่ใกล้ตัวมากที่สุด พยายามใช้สิ่งที่มีคุณค่าในท้องถิ่นนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เชื่อมโยงกับการดูแลสุขภาพตนเอง ซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกคนสามารถทำได้ โดยการส่งเสริมสุขภาพของตนเอง ป้องกันและสร้างภูมิคุ้มกันก่อนที่จะเจ็บป่วย นำไปสู่การสร้างสุขภาพตนเองให้แข็งแรง (สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.), 2565) โดยเฉพาะเมื่อนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้จะพบว่าเป็นการสอดคล้องกันกับการดำเนินกิจกรรมเนื่องจากเป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิตแบบดั้งเดิมของผู้สูงอายุ ส่งผลให้ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทั้งทางด้านสุขภาพกายและจิตใจ ด้านสังคมได้ร่วมกิจกรรมกลุ่ม มีเครือข่าย ด้านเศรษฐกิจ มีรายได้เพิ่ม สร้างคุณค่าและศักดิ์ศรีให้ ผู้สูงอายุสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข (โชติกา สิงหาเทพ และคณะ, 2561)

สรุป

จากสถานการณ์ผู้สูงอายุกับการดูแลสุขภาวะแบบองค์รวม สามารถสรุปองค์ความรู้ที่ได้ ดังรูปภาพที่ 1

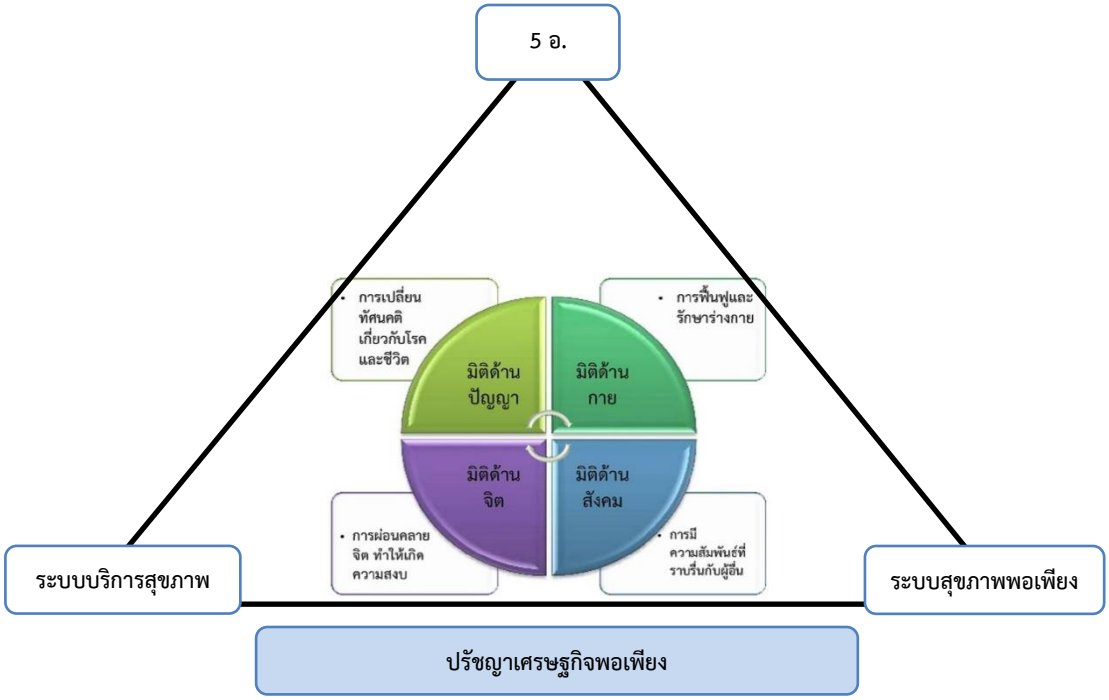

ภาพที่ 1 ผู้สูงอายุกับการดูแลสุขภาวะแบบองค์รวม

จากภาพที่ 1 สรุปได้ว่าสุขภาวะแบบองค์รวมนี้จึงสอดคล้องกับนิยามดั้งเดิมขององค์การอนามัย โลกที่กล่าวว่า สุขภาพมิได้หมายถึงเพียงการปราศจากโรค แต่หมายรวมถึงสภาวะที่ชีวิตมีความปกติสุขสามารถรักษาสมดุลของระบบความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบย่อยไว้ได้ ทั้งองค์ประกอบด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ภาวะสมดุลเช่นนี้ คือ สุขภาวะหรือการมีสุขภาพที่ดี นอกจากนั้น ยังมีการกล่าวถึงหลักคิดเรื่องสุขภาพองค์รวมในแง่มุมอื่นๆ เช่น สุขภาพองค์รวม เป็นกระบวนทัศน์ของการมองโลก มองชีวิตว่าทุกสิ่งทุกอย่างสานสัมพันธ์กัน มิได้แยกส่วนเป็นเรื่อง ๆ มองชีวิตเป็นหนึ่ง ไม่ได้แยกกายกับจิต มิได้แยกเรื่องทางสังคม สิ่งแวดล้อมออกจากเรื่องสุขภาพ ถ้าเป็นหนึ่งก็ย่อมมีความเครียด อาจจะเจ็บป่วยด้วยโรคต่าง ๆ สุขภาพองค์รวมจึงสะท้อนออกมาในการดำเนินชีวิตอย่างมีสติ ทำให้อยู่เย็นเป็นสุข โดยการรู้จักเลือกวิธีการดำเนินชีวิตทั้งทางกายใจ สิ่งแวดล้อม สังคม อาหาร และด้านจิตวิญญาณ การนำหลักการพัฒนามนุษย์ของพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการดูแลสุขภาวะแบบองค์รวม เรียกว่า ภาวนา 4 เป็นการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมนั้นต้องมีความสัมพันธ์กันทั้ง 4 มิติ

คือ มิติด้านกาย คือ การฟื้นฟูและรักษาร่างกายทั้งระบบ โดยอาศัยยากระบวนการบำบัดทางกาย ตลอดจนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ได้แก่ การกิน การนอน การพักผ่อน การออกกำลังกาย และการทำงาน มิติด้านสังคม คือ การมีความสัมพันธ์ที่ราบรื่นกับผู้อื่น มีครอบครัว ญาติมิตร หรือชุมชนที่พร้อมเป็นกำลังใจให้ความช่วยเหลือ มีความเอื้ออาทรต่อกัน มิติด้านจิต คือ การผ่อนคลายจิต ทำให้เกิดความสงบ แช่มชื่น ผ่องใส มี เมตตา และกำลังใจไม่ท้อแท้สิ้นหวัง และมิติด้านปัญญา คือ การเปลี่ยนทัศนคติเกี่ยวกับโรคและชีวิต เพื่อละวางความติดยึด และเป็นอิสระจากความผันผวนปรวนแปรของชีวิต การดูแลสุขภาวะผู้สูงอายุแบบองค์รวมเกิดขึ้นย่อมทำให้สุขภาพกายและสุขภาพจิตดี เรื่องนี้สิ่งสำคัญและจำเป็นสำหรับทุกชีวิต การที่จะดำรงชีวิตอยู่อย่างปกติ คือ การทำให้ร่างกายแข็งแรง สมบูรณ์ จิตใจมีความสุข ความพอใจ ความสมหวังทั้งตนเองและผู้อื่น ผู้ที่มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี จะปฏิบัติหน้าที่ประจำวันไม่ว่าเป็นการใช้ชีวิตหรือการทำงานเป็นไปด้วยดี และมีประสิทธิภาพ รวมทั้งผู้ที่ดูแลผู้สูงอายุควรดูแลผู้สูงอายุแบบองค์รวมให้ครบทุกมิติ ทั้งสุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางจิต สุขภาวะสังคม สุขภาวะทางปัญญา รวมทั้งการยึดหลัก 5 อ. และการประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาสุขภาพและสุขภาพจิตให้มีความสมดุลในชีวิต ตลอดจนการมีคุณภาพชีวิตที่ดีสำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 1) การมีสุขภาพดี หมายถึง การมีสุขภาพกายที่ดี สุขภาพจิตที่ดี สุขภาพทางสังคมที่ดี และสุขภาพทางปัญญาที่ดี 2) การทำกิจกรรมหรืองานอดิเรกที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม โดยพึ่งตนเองให้มากที่สุด และ 3) การมีความมั่นคงในชีวิต ได้แก่ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน ความมั่นคงในครอบครัว ชุมชน และสิ่งแวดล้อม

เอกสารอ้างอิง

กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข. (2560). ทิศกรมการแพทย์ 2560 DMS Direction 2017. กรุงเทพมหานคร : บริษัทอาร์ตควอลิไฟท์ จำกัด.

กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2565). การดูแลผู้สูงอายุ. เรียกใช้เมื่อ 20 มีนาคม 2565 จาก https://www.dop. go.th/th/know/15/741

กรมสุขภาพจิต. (2564). ก้าวย่างของประเทศไทย สู่‘สังคมผู้สูงอายุ’อย่างสมบูรณ์แบบ. เรียกใช้เมื่อ 20 มีนาคม 2564 จาก https://www.dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=30476

กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2556). รายงานประจำปี 2556. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงสาธารณะสุข.

กระทรวงสาธารณสุข. (2557). แผนงานพัฒนาพฤติกรรมอนามัยส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคเพื่อ ส่งเสริมสุขภาพตามกลุ่มอายุ. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงสาธารณสุข.

กษม ชนะวงศ์ และคณะ. (2564). สุขภาพองค์รวมและการปรับตัวของผู้สูงอายุ: จงเปลี่ยนก่อนถูกบังคับให้เปลี่ยน. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย, 11(4), 131-135.

โชติกา สิงหาเทพ และคณะ. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลโคกมั่งงอย อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ. ใน รายงานวิจัย. สถาบันพระปกเกล้า.

ฐิตินันท์ นาคผู้ และอาจินต์ สงทับ. (2562). พฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ฉบับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 13(1), 48-54.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2563). รายงานประจำปี 2563 ธนาคารแห่งประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: ธนาคารแห่งประเทศไทย.

เบญจพร สุธรรมชัย และคณะ. (2558). การสังเคราะห์รูปแบบบริการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุแบบบูรณาการ. วารสารวิชาการสาธารณสุข, 4(26), 1018-1029.

พวงทอง ไกรพิบูลย์. (2565). นิยามเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ. เรียกใช้เมื่อ 24 ธันวาคม 2565 จาก https://haamor.com

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2565). นิยาม: สังคมผู้สูงอายุ. เรียกใช้เมื่อ 24 ธันวาคม 2565 จาก https://www.stou.ac.th/stouonline/lom/data/sec/Lom12/05-01.html

รณรงค์ จันใด. (2561). แนวทางการพัฒนาระบบการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุแบบองค์รวมในเขตเทศบาลนครนนทบุรี. สถาบันพระปกเกล้า, 16(1), 96-110.

สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.). (2565). วิจัยสู่การพัฒนา “ผู้สูงวัย” สุขภาพดี-มีคุณค่า ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. เรียกใช้เมื่อ 24 ธันวาคม 2565 จาก https://www.hsri.or.th/en/ researcher/media/news/detail/11241

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2564). มาตรฐานการผลิตสถิติ ตัวแปร: อายุ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.

สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เขต 12 สงขลา. (2563). โครงการผู้สูงอายุสุขภาพดีแบบองค์รวม. สงขลา: สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เขต 12.

สุนิสา ค้าขึ้น และคณะ. (2563). ภาวะสุขภาพจิตและปัจจัยที่เกี่ยวข้องในผู้สูงอายุ. วารสารวิจัยสุขภาพและการพยาบาล, 36(3). 150-163.

Bernard Marr. (2022). The Effects Of The Metaverse On Society. Retrieved December 24, 2022, from https://bernardmarr.com/the-effects-of-the-metaverse-

Matteson, M. A. & McConnell, E. S. (1997). Gerontological Nursing. (2 nded.). Philadelphia: W.B. Saunders.

Ministry of Social Development and Human Security. (2011). The act on the elderly 2003 (A. D.). Bangkok: Sugarcane Planter Cooperatives of Thailand.

National Statistical Office. (2022). World population: Thai population. Retrieved December 4, 2022, from https://www.service.nso.go.th/nso/data/02/wld_pop47

World Health Organization. (2019). Global Health and Aging. Geneva Switzerland: World Health Organization.

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 162-174

บทความวิจัย

การยอมรับแอปพลิเคชันภาครัฐของประชาชน*

GOVERNMENT APPLICATIONS ACCEPTANCE OF CITIZEN

สันติภาพ เพิ่มมงคลทรัพย์[1], สุภาภรณ์ ศรีดี[1], กานต์ บุญศิริ[1], จิตราภรณ์ สุทธิวรเศรษฐ์[2]
Santiphap Phoemmongkhonsap[1], Supaporn Sridee[1], Karn Boonsiri[1], Jitraporn Sudhivoraseth[2]
[1]คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชสาขาวิชานิเทศศาสตร์ นนทบุรี
[1]Faculty of Communication Arts Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi, Thailand
[2]สาขาวิชานิเทศศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพมหานคร
[2]Communication Arts national institute of development administration, Bangkok, Thailand
[1]Corresponding author E-mail: Santhipap.pp@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ลักษณะประชากรที่มีผลต่อกระบวนการยอมรับแอปพลิเคชันของภาครัฐ 2) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการยอมรับแอปพลิเคชันภาครัฐของประชาชน และ 3) แนวทางในการพัฒนากระบวนการยอมรับแอปพลิเคชันภาครัฐ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธีด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามออนไลน์กับผู้ใช้งานแอปพลิเคชันภาครัฐทั่วประเทศด้วยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ กลุ่มตัวอย่าง 400 คน วิเคราะห์ด้วยสถิติวิเคราะห์ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มประชาชน 10 คน คัดเลือกแบบเจาะจงมาจากผู้ตอบแบบสอบถาม 2) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ 3 คน เป็นผู้ที่ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแอปพลิเคชัน และ 3) กลุ่มผู้มอบนโยบาย 3 คน บุคคลที่มีอำนาจในการตัดสินใจจากกระทรวงดิจิทัลฯ รวม 16 คน ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์โดยใช้กรอบแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างข้อสรุป พบว่า 1) ลักษณะประชากรที่แตกต่างกัน มีกระบวนการยอมรับแอปพลิเคชันภาครัฐไม่แตกต่างกัน 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการยอมรับแอปพลิเคชันภาครัฐของประชาชนมีความสัมพันธ์กันเชิงบวก ซึ่งแสดงถึงแนวโน้มที่ดีของประชาชน ที่เชื่อมั่นในแอปพลิเคชันภาครัฐ และ 3) แนวทางการ

* Received 7 December 2022; Revised 24 December 2022; Accepted 26 December 2022

พัฒนากระบวนการยอมรับแอปพลิเคชันภาครัฐ 1) เพื่อให้ประชาชนเกิดการยอมรับต้องเรียงลำดับจากด้านประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับ ความง่ายในการใช้งานแอปพลิเคชันและความปลอดภัยของข้อมูล 2) ก่อนการพัฒนาแอปพลิเคชันต้องมีการสื่อสารระหว่างหน่วยงานภาครัฐเพื่อลดความซ้ำซ้อน 3) ภาครัฐต้องพัฒนาแอปพลิเคชันรวมบริการภาครัฐไว้ในแอปพลิเคชันเดียว

คำสำคัญ: การสื่อสาร, กระบวนการยอมรับ, แอปพลิเคชันภาครัฐ

Abstract

The objective of this research was to study the following: 1) Demographic factors that influenced the process of government application acceptance in Thai citizens, 2) Relationship factors related to citizens' acceptance of the government application, and 3) Ways to improve the process of government application acceptance. Mixed-method research, Qualitative and Quantitative, were conducted in parallel. For the Quantitative Research, analytical statistics used a nationwide online Accidental Sampling method to obtain 400 samples. For the Qualitative Research, analyze data by generating conclusions from the statistical package of 3 groups, a total of 16 in-depth interview samples. (1) 10 everyday citizens explicitly chosen from the Quantitative Research participants, (2) 3 experts who work in the application development field, (3) 3 policymakers who are decision-makers in the Ministry of Digital Economy and Society. The structured in-depth interview format analysis using the conceptual framework, combined with related theories and research, indicated that: 1) Users' demographic differences did not affect the application acceptance process. 2) Factors influencing the acceptance process of government applications were positively correlated, which shows the excellent tendencies of the people who believe in government applications. 3) User's process in the government application acceptance considering. 1) the application should base on public benefit, be user-friendly, with high cyber security, respectively 2) before the application development process, communication between government agencies or an appointed central authority is essential for coordination to reduce redundancy in the application development process. 3) The government should develop One Single Application that combines government services in one platform

Keywords: Communication, Application acceptance Process, Government's Application

บทนำ

ในปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้มีการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดและสร้างความเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างมาก โดยเฉพาะด้านการสื่อสารที่ได้มีการนำเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตเข้ามาใช้จนทำให้เกิดรูปแบบการสื่อสารใหม่ ๆ นำไปสู่การสื่อสารบนโลกออนไลน์มากยิ่งขึ้น โดยทั่วโลกมีอัตราเติบโตของการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ในรูปแบบสมาร์ทโฟน โดยมีแอปพลิเคชันเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารผ่านสมาร์ทโฟน และในประเทศไทยสถิติว่าตั้งแต่ปี ค.ศ. 2016 เป็นต้นมาจำนวนผู้ใช้งานโทรศัพท์เคลื่อนที่ในรูปแบบสมาร์ทโฟนหรือโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่สามารถดาวน์โหลดแอปพลิเคชันได้มีจำนวนเพิ่มขึ้นในทุก ๆ ปี (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2563) ซึ่งแนวโน้มการใช้งานสมาร์ทโฟนเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดดในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ซึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาแอปพลิเคชันและเทคโนโลยีของตัวเครื่องโทรศัพท์จากค่ายผู้ผลิตโทรศัพท์ โดยเฉพาะการพัฒนาต่อยอดแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์เคลื่อนที่ของบริษัทต่างๆ ที่แข่งขันกันเพื่อชิงความเป็นหนึ่งในตลาดด้าน Mobile Applications (สุชาดา พลาชัยภิรมย์ศิล, 2554)

ในต่างประเทศแอปพลิเคชันยังมีบทบาทสำคัญในด้านการเพิ่มคะแนนนิยมทางการเมือง ยกตัวอย่าง ในช่วงเดือนธันวาคม ปี พ.ศ.มีการแพร่ระบาดของไวรัส Covid-19 ทั่วโลก สาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) ซึ่งอยู่ใกล้กับประเทศที่มีการแพร่ระบาดเป็นที่แรกอย่างจีน สามารถรับมือกับการแพร่ระบาดของไวรัสดังกล่าวได้อย่างรวดเร็วด้วยแอปพลิเคชันบอกจุดจำหน่ายหน้ากากอนามัยเพื่อลดการกักตุนและแออัดจากการตามหาหน้ากาก และแอปพลิเคชันที่มีข้อมูลจุดเสี่ยงเพื่อแจ้งเตือนประชาชนให้ทราบข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว (ซึ่งเป็นต้นแบบของแอปพลิเคชันแจ้งเตือนจุดเสี่ยงของไวรัส COVID-19) โดยแอปพลิเคชันที่กล่าวมานั้นได้รับการพัฒนาโดย ออเดรย์ ถัง รัฐมนตรีดิจิทัลของสาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) แอปพลิเคชันดังกล่าวสามารถทำให้ภาครัฐสื่อสารกับประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพจนสามารถควบคุมการแพร่ระบาดได้ จึงส่งผลให้รัฐบาลภายใต้การนำของนายไช่ อิง เหวิน ได้รับคะแนนนิยมเพิ่มขึ้นกว่าตอนที่ชนะการเลือกตั้งประธานาธิบดีสมัยที่ 2 จากเดิม 51.70% เป็น 68.50%

เห็นได้ว่าแอปพลิเคชันเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารรูปแบบใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นเครื่องมือที่สามารถนำมายกระดับคุณภาพชีวิตและการเข้าถึงข้อมูลของประชาชน รวมไปถึงการสร้างความนิยมทางการเมือง และการนำข้อมูลจากการใช้งานแอปพลิเคชันที่เป็นผลสะท้อนกลับ (Feedback) มาวิเคราะห์แนวโน้ม จุดอ่อนจุดแข็งหรือลักษณะของกลุ่มผู้ใช้งานได้อีกด้วย ประเทศไทยเป็นอีกหนึ่งประเทศที่ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการทำเทคโนโลยีดิจิทัลดังกล่าวมาช่วยในการสื่อสาร และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน โดย

มียุทธศาสตร์ชาติ Thailand 4.0 และมีการผลักดันการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเปลี่ยนผ่านสู่ประเทศไทย 4.0 (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2563) จากการสืบค้นข้อมูลในเว็บไซต์ www.apps.go.th (Government Application Center) ที่เป็นศูนย์กลางในการประชาสัมพันธ์แอปพลิเคชันภาครัฐ พบว่าปัจจุบันมีแอปพลิเคชันที่พัฒนาโดยภาครัฐทั้งสิ้น 299 แอปพลิเคชัน จากการหาข้อมูลโดยการค้นคว้าเพิ่มเติมจากแพลตฟอร์มในการให้บริการดาวน์โหลดในระบบปฏิบัติการที่ได้รับความนิยม (App Store : IOS, Play Store : Android) พบว่าแอปพลิเคชันที่มีการประชาสัมพันธ์ในเว็บไซต์ดังกล่าวได้มีการปิดการให้บริการ และไม่มีการพัฒนาหรืออัปเดตเพิ่มเติมจำนวน 246 แอปพลิเคชันซึ่งนับเป็นร้อยละ 82% และมีคะแนนที่ได้รับจากผู้ใช้งานในระดับต่ำ (เข้าถึงข้อมูลในเดือนมกราคม พ.ศ. 2564) จากข้อมูลที่กล่าวข้างต้นมีความเป็นไปได้สูงที่แอปพลิเคชันที่ภาครัฐพัฒนาขึ้นไม่สามารถสร้างการยอมรับในวงกว้าง ซึ่งจะทำให้เป้าหมายหรือประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ในการจัดทำแอปพลิเคชันไม่บรรลุผล เนื่องจากประชาชนไม่เกิดการยอมรับที่จะใช้งานแอปพลิเคชันจะส่งผลให้ภาครัฐไม่สามารถใช้แอปพลิเคชันเป็นช่องทางในการสื่อสารพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน งานวิจัยในประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับแอปพลิเคชันมักจะเป็นงานวิจัยที่ศึกษาถึงพฤติกรรมการใช้งานแอปพลิเคชันหลังจากการการพัฒนา อย่างไรก็ตามยังไม่มีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการยอมรับแอปพลิเคชันภาครัฐ ซึ่งเป็นกระบวนการค้นทางที่จะนำไปสู่การใช้ประโยชน์ที่แท้จริง ซึ่งกระบวนการต้นทางนั้นเกี่ยวข้องกับปัจจัยหลายด้าน

ซึ่งผลวัตถุประสงค์ของงานวิจัยชิ้นนี้จะช่วยให้ภาครัฐทราบถึงลักษณะประชากรว่าลักษณะประชากรที่แตกต่างกันมีผลต่อกระบวนการยอมรับแอปพลิเคชันของภาครัฐหรือไม่ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการยอมรับแอปพลิเคชันภาครัฐของประชาชนเป็นอย่างไร และแนวทางในการพัฒนากระบวนการยอมรับแอปพลิเคชันภาครัฐ และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการยอมรับแอปพลิเคชันภาครัฐของประชาชน รวมไปถึงมีแนวทางในการพัฒนาแอปพลิเคชันภาครัฐ จะช่วยลดค่าใช้จ่ายในการพัฒนาที่ไม่เกิดประโยชน์ ลดโอกาสในการพัฒนาแอปพลิเคชันที่ซ้ำซ้อน ได้ทราบข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเป็นนโยบายหรือมาตรฐานด้านการพัฒนาแอปพลิเคชันภาครัฐของประเทศ เพื่อให้การพัฒนาแอปพลิเคชันภาครัฐในอนาคตได้รับการยอมรับจากประชาชนมากยิ่งขึ้น ลดค่าใช้จ่ายและความซ้ำซ้อนในการพัฒนาแอปพลิเคชัน เพื่อให้เกิดคุณูปการสูงสุดแก่การพัฒนาด้านดิจิทัลของประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะประชากรที่มีผลต่อกระบวนการยอมรับแอปพลิเคชันของภาครัฐ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการยอมรับแอปพลิเคชันภาครัฐของประชาชน
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนากระบวนการยอมรับแอปพลิเคชันภาครัฐ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ทั้งในการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ด้วยวิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) แบ่งเป็น 3 ส่วนคือ ศึกษา 1) ลักษณะประชากรที่มีผลต่อกระบวนการยอมรับแอปพลิเคชันของภาครัฐ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการยอมรับแอปพลิเคชันภาครัฐของประชาชน 3) แนวทางในการพัฒนากระบวนการยอมรับแอปพลิเคชันภาครัฐ

โดยการวิจัยเชิงปริมาณผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่เป้าหมายทั่วประเทศโดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพราะในการวิจัยเป็นการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนชาวไทยที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปซึ่งเป็นผู้ที่มีสิทธิเลือกตั้ง เป็นผู้ที่ใช้แอปพลิเคชันภาครัฐ จำนวน 400 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือแบบสอบถาม โดยในการดำเนินการออกแบบสอบถามครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาและประยุกต์ใช้เครื่องมือและคำถามที่มีความเกี่ยวข้องและมีความสอดคล้องกับแบบสอบถามในงานวิจัยที่ได้มีการศึกษาแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยีผ่านมาในอดีต ทั้งยังนำแบบสอบถามที่ออกแบบเสร็จเรียบร้อยแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง ทั้งในด้านเนื้อหา ความเหมาะสมในการใช้ภาษา และความชัดเจนของคำถามให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เพื่อทำการปรับแก้ไขแบบสอบถามและทำการทดสอบกับประชากรกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นอย่างละ 60 ชุด สำหรับผู้ที่ใช้แอปพลิเคชันภาครัฐ โดยได้กระจายข้อมูลโดยอาศัยปัจจัยเพศ อายุ และพื้นที่ให้มีความสมดุลกัน และนำผลการทดสอบไปคำนวณเพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการหาความสอดคล้องภายในด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Coefficient Alpha) ของแบบสอบถาม หลังจากนั้นได้ทำการขอวความเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่านเพื่อขอความยินยอมในการใช้แบบสอบถาม สุดท้ายเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยอาศัยวิธีการส่งแบบสอบถามออนไลน์และลงพื้นที่จริงเพื่อขอความร่วมมือกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อการสอบถามข้อมูลและเก็บแบบสอบถามกลับมาจนครบตามเป้าหมาย ในการวิเคราะห์ข้อมูลหลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ได้ดำเนินการตรวจสอบข้อมูลและลงรหัส เพื่อนำไปประมวลผลด้วยโปรแกรมคำนวณสถิติสำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์ค่าทางสถิติ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย การอธิบายแจกแจงความถี่ด้วย ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กับตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วยตัวแปรลักษณะประชากรปัจจัยการยอมรับแอปพลิเคชันภาครัฐที่ประกอบด้วย การรับรู้ถึงประโยชน์ การรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน การเข้าถึงอุปกรณ์การใช้งาน ทัศนคติในการใช้งาน ความตั้งใจในการใช้งานแอปพลิเคชันภาครัฐกับพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันภาครัฐ และการใช้ประโยชน์

ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 3 กลุ่ม จำนวน 16 คน ได้แก่ (1) กลุ่มประชาชน 10 คน (2) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ 3 คน และ (3) กลุ่มผู้

มอบนโยบาย 3 คน ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกในลักษณะแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างโดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured Interview) แบบสัมภาษณ์นี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาและประยุกต์ใช้เครื่องมือและคำถามที่มีความเกี่ยวข้องเละมีความสอดคล้องในงานวิจัยที่ได้มีการศึกษาผ่านมาในอดีต ในแบบจำลองกระบวนการยอมรับ (Technology Acceptance Model) ที่สอดคล้องกับสาขานิเทศศาสตร์ ทั้งยังนำแบบสัมภาษณ์ที่มีประเด็นคำถามให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องเพื่อให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และหากยังพบข้อผิดพลาดก็จะทำการแก้ไขเพื่อปรับปรุงคำถามเพิ่มเติม วิเคราะห์โดยใช้กรอบแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างข้อสรุป

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ลักษณะประชากรที่มีผลต่อกระบวนการยอมรับแอปพลิเคชันของภาครัฐ

ลักษณะทางประชากรของผู้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ทั้ง 400 คน ผลการวิเคราะห์พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ 26-35 ปี คิดเป็นร้อยละ 66.25 มีช่วงอายุ 26-35 ปี ร้อยละ 33.25 ระดับการศึกษาปริญญาตรี ร้อยละ 68.25 มีอาชีพพนักงานเอกชนร้อยละ 47.25 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001-25,000 บาท ร้อยละ 33.50 มีภูมิภาคที่อยู่อาศัยภาคตะวันตกร้อยละ 70.50

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการยอมรับแอปพลิเคชันภาครัฐของประชาชน

ผลการวิเคราะห์การรับรู้ถึงประโยชน์ของแอปพลิเคชันภาครัฐ เป็นดังนี้ด้านการรับรู้ถึงประโยชน์ของแอปพลิเคชันภาครัฐ ด้านการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร โดยมีค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางที่ 3.05 เมื่อพิจารณาเป็นข้อย่อยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าการติดตามข่าวสาร / เหตุการณ์ มากที่สุด รองลงมาคือ ข้อมูลด้านสุขภาพ ข้อมูลบริการภาครัฐออนไลน์ และข้อมูลสินค้า ซื้อ / ขายออนไลน์ ตามลำดับ ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่ 3.53 เมื่อพิจารณาเป็นข้อย่อยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าการลดระยะเวลาในการติดต่อ/รอรับบริการมากที่สุด รองลงมา คือ ลดภาระค่าใช้จ่าย เพิ่มความน่าเชื่อถือในการใช้งาน เพิ่มความแม่นยำในการรับบริการ และเพิ่มความรวดเร็วใจการติดต่อสื่อสาร ตามลำดับ ด้านการสร้างโอกาสด้านเศรษฐกิจและสังคม มีค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่ เมื่อพิจารณาเป็นข้อย่อยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าลดการใช้กระดาษ/เอกสาร มากที่สุด รองลงมา คือ ยกระดับคุณภาพชีวิต และเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงงาน ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์การรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งานแอปพลิเคชันภาครัฐ (ด้านทักษะ) พบว่า ด้านการเชื่อมต่อ/ดาวน์โหลดเพื่อใช้งานแอปพลิเคชันภาครัฐโดยภาพรวมอยู่ในระดับ

มาก มีค่าเฉลี่ยที่ 3.84 เมื่อพิจารณาเป็นข้อย่อยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าสามารถค้นหาและดาวน์โหลดแอปพลิเคชันภาครัฐ ผ่านอุปกรณ์ดิจิทัลได้อย่างสะดวก มากที่สุด รองลงมา คือ สามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตเพื่อแอปพลิเคชันภาครัฐ ผ่านอุปกรณ์ดิจิทัลได้อย่างสะดวก การใช้งานแอปพลิเคชันภาครัฐ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยที่ 3.34 เมื่อพิจารณาเป็นข้อย่อยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าใช้งานแอปพลิเคชันภาครัฐได้ง่าย โดยไม่จำเป็นต้องเรียนรู้ขั้นตอนการใช้งานแบบละเอียดมากที่สุด รองลงมา คือ ใช้งานแอปพลิเคชันภาครัฐ มาประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวัน และการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ คุ้นเคยกับประสบการณ์ใช้งานแอปพลิเคชันภาครัฐเป็นอย่างดี ใช้งานแอปพลิเคชันภาครัฐ โดยมีความเสถียร สามารถเข้าใช้งานได้อย่างต่อเนื่อง และเมื่อพบปัญหาในการใช้งานแอปพลิเคชันภาครัฐ สามารถค้นหาหรือแก้ไขเบื้องต้นได้ด้วยตัวเอง ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ทัศนคติที่มีต่อแอปพลิเคชันภาครัฐ (ด้านจิตใจ) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ 3.44 เมื่อพิจารณาเป็นข้อย่อยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่ายินดีที่จะเป็นผู้ให้ความคิดเห็น ความต้องการ ที่นำไปสู่การพัฒนาแอปพลิเคชันภาครัฐที่สมบูรณ์แบบมากที่สุด รองลงมา คือ ต้องการให้ภาครัฐมีบริการให้ครอบคลุมบริการทั้งหมดของภาครัฐ มีความเห็นในทางบวก ให้หน่วยงานภาครัฐพัฒนาแอปพลิเคชันอย่างต่อเนื่อง ทันต่อความต้องการใช้งาน พอใจกับการสนับสนุนการใช้งานแอปพลิเคชันภาครัฐ พอใจกับคุณประโยชน์ของแอปพลิเคชันภาครัฐ พอใจกับการสร้างการรับรู้การใช้ประโยชน์จากแอปพลิเคชันภาครัฐ รู้สึกเชื่อมั่น เชื่อถือในการใช้งานแอปพลิเคชันภาครัฐที่ให้บริการในปัจจุบัน และพอใจในจำนวนแอปพลิเคชันภาครัฐที่มีอยู่ในปัจจุบัน ตามลำดับ ผลการวิเคราะห์ความตั้งใจในการใช้งานแอปพลิเคชันภาครัฐโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ 3.69 เมื่อพิจารณาเป็นข้อย่อยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าการติดต่อและใช้บริการกับภาครัฐควรมีการพัฒนาให้ติดต่อผ่านแอปพลิเคชันมากยิ่งขึ้นมากที่สุด รองลงมา คือ พึงพอใจที่จะเปลี่ยนแปลงรูปแบบการรับบริการภาครัฐ จากติดต่อที่สำนักงาน มาใช้งานผ่านบริการดิจิทัล/แอปพลิเคชัน มีความพยายามใช้บริการผ่านแอปพลิเคชันภาครัฐอย่างครอบคลุมทุกฟังก์ชันการใช้งาน หากต้องติดต่อดำเนินการกับภาครัฐ จะค้นหาช่องทางบริการดิจิทัล / แอปพลิเคชัน ก่อนทำการติดต่ออยู่เสมอเพื่อลดการเข้าไปใช้บริการที่สำนักงาน แนะนำการใช้งานแอปพลิเคชันภาครัฐที่ใช้บริการให้กับคนใกล้ชิดครอบครัว อยู่เสมอ และติดตามแอปพลิเคชันภาครัฐ ที่ถูกพัฒนาขึ้นใหม่ และได้ทดลองใช้อย่างสม่ำเสมอ ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แนวทางในการพัฒนากระบวนการยอมรับแอปพลิเคชันภาครัฐ

สรุปผลการวิเคราะห์จากผู้ให้ข้อมูลหลัก 3 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มประชาชน (2) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (3) กลุ่มผู้มอบนโยบาย ดังนี้

กลุ่มประชาชน สามารถสรุปได้ว่า ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ด้วยความสะดวกสบายที่ทางภาครัฐพัฒนาแอปพลิเคชัน ทำให้ไม่ต้องเดินทางออกไปยังสถานที่ราชการ

และลดความล่าช้า เสียเวลาลง เพื่อให้ง่ายต่อการทำเรื่องหรือธุรกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องภาครัฐกับภาครัฐทำให้อยู่ที่ไหนก็สามารถทำได้ ตัวแอปพลิเคชันภาครัฐในปัจจุบัน มีหน้าตาที่มีสีสันสวยงาม แต่อาจจะติดในเรื่องของความรวดเร็วที่ยังค่อนข้างล่าช้าในเวลาที่มีคนเข้ามาใช้แอปพลิเคชันบริการพร้อมๆกัน ทำให้เกิดความล่าช้าและยังมีปัญหาในเรื่องของการแก้ไขปัญหาที่ไม่ทันท่วงที ได้แก่ แอปคนละครึ่ง เมื่อจะกดยืนยันแล้วต้องรอ ทำให้กดรับสิทธิ์ไม่ทัน ทำให้ประชาชนที่จำเป็นจะต้องใช้แอปดังกล่าวเสียโอกาสในการใช้สิทธิ์ไปโดยอัตโนมัติ และปัจจุบันแอปพลิเคชันภาครัฐประสบปัญหาทางด้านความรวดเร็วในการอำนวยความสะดวก หน้าตาแอปพลิเคชัน ที่อาจทำให้ผู้ใช้งานทั่วไปเกิดความสับสนได้ ข้อมูลส่วนบุคคลควรปรับให้มีความปลอดภัยมากขึ้น และแอปพลิเคชันบางแอปพลิเคชันต้องใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย และความรวดเร็วในการเข้าใช้งาน ให้มีแอปพลิเคชันในการติดตามสภาพการจราจรที่แม่นยำมากกว่า Google map เช่น จะไปทำงานสามารถดูปริมาณรถบนเส้นทางต่างๆ จากแอปพลิเคชันได้ทันที เพื่อเลี่ยงปัญหารถติดและต้องการให้พัฒนาแอปพลิเคชันเปรียบเทียบราคาสินค้าระหว่างของภาครัฐและเอกชน เช่น ราคาข้าวสารที่ซื้อจากรัฐและเอกชน เพื่อที่จะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจในการเลือกซื้อ ให้ภาครัฐได้พัฒนาระบบแอปพลิเคชันในเรื่องของสถานีชาร์ตรถยนต์ไฟฟ้า เพราะด้วยปัจจุบันที่น้ำมันราคาแพงขึ้นทำให้ประชาชนให้มามองหาพลังงานทางเลือกที่จะทำให้ลดค่าใช้จ่ายลง ทำให้รถยนต์ไฟฟ้ากลายมาเป็นตัวเลือกแรก ๆ สำหรับการใช้งาน แต่ด้วยความพร้อมหลาย ๆ อย่างในเรื่องของความพร้อมสถานี ต้องการให้ภาครัฐทำแอปพลิเคชันเกี่ยวกับสถานีชาร์ตทั้งในเมืองและต่างจังหวัดเป็นการบอกสถานะแบบ Real time ตลอดเวลาเพิ่มความอุ่นใจในกรณีที่ระบบไฟกำลังจะหมด ก็สามารถเช็คแอปพลิเคชันตรงนี้จากภาครัฐได้ทันที มีการตัดสินใจเลือกใช้เป็นบางแอปพลิเคชันของภาครัฐ ได้แก่ แอปพลิเคชันของกรมขนส่งทางบก ที่ยังต้องพัฒนาให้มีการดำเนินในเรื่องของการต่อใบขับขี่ที่สะดวก แต่ถ้าแอปพลิเคชันไหนไม่มีการปรับปรุงหรือมีความล่าช้าก็อาจจะเลือกใช้แอปพลิเคชันจากภาครัฐที่จะสะดวกมากกว่า มีผลต่อการใช้งาน เพราะด้วยแหล่งที่มาของตัวแอปพลิเคชันและภาพลักษณ์ที่มาจากภาครัฐเป็นคนดำเนินการคิดขึ้นมา ทำให้สร้างความน่าเชื่อถือให้แก่ประชาชน ในการเข้าใช้งานแอปพลิเคชันของรัฐ

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ สามารถสรุปได้ว่า ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า แอปพลิเคชันภาครัฐต้องมาก่อนเรื่องการบริการของภาครัฐ ภาครัฐให้บริการแก่ประชาชนมากกว่าหนึ่งพันคนต่อวันในการบริการต้องติดต่อที่เขตหน่วยงานต่างๆ เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนงานบริการของภาครัฐ ซึ่งแอปพลิเคชันภาครัฐจะช่วยลดระยะเวลา ช่องทางการติดต่อ ลดการปะทะกัน เช่น ประชาชนกับข้าราชการที่ให้บริการกับประชาชน เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่ดีมากขึ้น ภาครัฐควรจะพัฒนาความเป็นมิตรต่อผู้ใช้งาน (User friendly) โดยคำนึงถึงประชาชนผู้ใช้งานเป็นอันดับแรก ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมหรือว่าเป็นความต้องการของผู้ใช้งาน ปัจจุบันแอปพลิเคชันภาครัฐมีมากเกินไป เช่น เป๋าตัง หมอชนะ หมอพร้อม การไฟฟ้า เป็นต้น

ซึ่งควรพัฒนาเป็นซุปเปอร์แอปพลิเคชันอันเดียวกันเพื่อที่จะให้เข้าถึงง่าย สิ่งที่รัฐบาลหรือหน่วยงานภาครัฐกำลังขับเคลื่อนคือการสนับสนุนและส่งเสริมสิทธิประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือประชาชน ซึ่งเป็นเรื่องที่ประชาชนให้ความสำคัญมากที่สุด เรื่องรองลงมาเกี่ยวข้องกับด้านเศรษฐกิจ ด้านสาธารณสุข และเรื่องสุดท้าย คือ ด้านการศึกษา เป็นหลักที่ช่วยพัฒนาบริการภาครัฐให้ตอบโจทย์และประชาชนให้การยอมรับ การพัฒนาต้องมีการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างภาคเอกชนหรือภาคประชาชนที่จะเข้ามาร่วมกัน ฉะนั้นการบูรณาการหรือการทำงานร่วมกันอาจทำให้เกิดสิ่งที่ดียิ่งขึ้น

กลุ่มผู้มอบนโยบาย สามารถสรุปได้ว่า ส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า การให้บริการของภาครัฐต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบเพื่อเป็นรูปแบบที่ผ่านระบบดิจิทัลได้ตามหลักการมาตั้งแต่ 5 – 6 ปีที่แล้วจึงได้มีการเปลี่ยนเป็นกระทรวงไอซีทีเป็นกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม คือการใช้เทคโนโลยีเข้ามาพัฒนาเพื่อเศรษฐกิจและสังคม โดยมีหน้าที่สำคัญคือ การทำให้ภาครัฐปรับเปลี่ยนมาใช้เทคโนโลยีดิจิทัล สิ่งที่เป็นตัวเร่งก็คือวิกฤตที่เกิดจากโรคระบาด โดยมีสิ่งที่เป็นตัวเร่งคือ การระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้ทุกคนจำเป็นต้องรับเปลี่ยนรูปแบบการใช้ชีวิต อยู่บ้านมากขึ้น เดินทางน้อยลง รวมถึงการจับจ่ายใช้สอยต่างๆ ก็จะเปลี่ยนเป็นออนไลน์ ทำให้ประชาชนประสบปัญหาในการติดต่องานกับหน่วยงานภาครัฐ ภาครัฐจึงได้เห็นความสำคัญ และปรับเปลี่ยนรูปแบบการต่อต่อ ด้วยการการพัฒนาแอปพลิเคชัน เพื่อเป็นการปรับตัวให้ทันโลกและพัฒนาขีดความสามารถ ลดเวลาลง สร้างความสะดวกให้กับประชาชน

ในการปรับเปลี่ยนการให้บริการให้อยู่ในรูปแบบของออนไลน์หรือแอปพลิเคชันสิ่งที่ต้องดำเนินการก่อน ได้แก่ 1. ทบทวนกระบวนการทำงาน 2. ทบทวนในเรื่องของหลักเกณฑ์ 3. มีความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) ซึ่งประเด็นนี้เป็นสิ่งที่รัฐบาลได้ทำในเฟสแรก คือ 2 ปีแรกในการปรับเปลี่ยนที่จะทำกระบวนการในการนำเทคโนโลยีมาสร้างสิ่งใหม่ (Digital Transformation) หรือ การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ ที่ส่งผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและเพิ่มคุณภาพชีวิตของคนในสังคม (Digital Economy & Society) ก็คือการวางโครงสร้างพื้นฐาน ก็เปรียบเสมือนมีถนน ไฟฟ้า หรือระบบต่างๆ ที่จะทำให้แต่ละหน่วยปรับเปลี่ยนไปสู่ความก้าวหน้าได้ แต่ละหน่วยงานในแต่ละบริการต้องกลับมาทบทวนในสองเรื่อง ได้แก่ รูปแบบการทำงานของหน่วยงานรัฐนั้นๆ เรื่องที่สองก็คือตัวหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องต้องมีการปรับเพื่อให้รองรับกับรูปแบบการทำงานในปัจจุบันยิ่งขึ้น

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ลักษณะประชากรที่มีผลต่อกระบวนการยอมรับแอปพลิเคชันของภาครัฐ พบว่าความแตกต่างของลักษณะประชากรกับปัจจัยภายในกระบวนการยอมรับแอปพลิเคชันภาครัฐของประชาชน พบว่า ผู้ที่ใช้แอปพลิเคชันภาครัฐ ด้าน

เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกัน มีกระบวนการยอมรับแอปพลิเคชันภาครัฐของประชาชน ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เป็นเพราะผู้ที่เข้ามาใช้งานแอปพลิเคชันภาครัฐ มีหลากหลายอีกทั้งการแพร่กระจายของเทคโนโลยี ทำให้การเข้าถึงแอปพลิเคชันสะดวกมากขึ้น และแอปพลิเคชันที่ภาครัฐพัฒนาขึ้นในปัจจุบัน พัฒนาขึ้นเพื่อตอบสนองกับรูปแบบการใช้งานของประชาชนไม่ได้จำกัดตามลักษณะประชากร การวิจัยครั้งนี้เป็นการเน้นย้ำว่าผู้ใช้งานแอปพลิเคชันไม่ได้มองแอปพลิเคชันแบ่งแยกเป็นภาครัฐหรือภาคเอกชนในการพัฒนาจึงทำให้ลักษณะประชากรที่ใช้งานไม่มีผลต่อกระบวนการยอมรับ สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี ในงานวิจัยของ วงหทัย ตันชีวะวงศ์ ได้ศึกษาเรื่อง "ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้โมบายแอปพลิเคชันบนสมาร์ทโฟนและแท็บเล็ต" ว่าการใช้สมาร์ทโฟนและแท็บเล็ตไม่สัมพันธ์กับสถานภาพทางเศรษฐกิจของผู้ใช้ และความสามารถของแอปพลิเคชันถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อการใช้เพื่อสื่อสาร แม้ว่าผู้ใช้มีภูมิหลังทางประชากรต่างกัน แต่มีความตั้งใจจะใช้แอปพลิเคชันเพื่อการสื่อสารในอนาคตไม่ต่างกันเพราะ แอปพลิเคชันถูกสร้างขึ้นมาเพื่อตอบสนองการใช้งานของผู้ใช้จำนวนมากเป็นหลักและมีมากมายหลายประเภท (วงหทัย ตันชีวะวงศ์, 2555)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยในกระบวนการยอมรับแอปพลิเคชันภาครัฐของประชาชน พบว่าประชาชนที่ใช้งานแอปพลิเคชันภาครัฐมองปัจจัยในเรื่องของประโยชน์ที่ตนจะได้รับเป็นอันดับแรก รองลงมาคือความง่ายในการใช้งาน ทั้งนี้เพราะ ประชาชนจะเห็นถึงประโยชน์ที่ตนจะได้รับเป็นอันดับแรก เห็นได้ว่าการลงทะเบียนแอปพลิเคชันภาครัฐบางอย่างที่มีความซับซ้อน แต่หากประชาชนได้ประโยชน์จากการลงทะเบียนนั้นประชาชนก็พร้อมจะมองข้ามเรื่องความสะดวกสบายในการใช้งาน แต่หากมีความง่ายในการใช้งานด้วยจะสามารถทำให้ประชาชนเกิดการยอมรับแอปพลิเคชันนั้นๆมากยิ่งขึ้น ดังนั้นงานวิจัยชินนี้สะท้อนให้เห็นถึงหลักในการพัฒนาแอปพลิเคชันภาครัฐว่า การพัฒนาแอปพลิเคชันอะไรขึ้นมาจะต้องยึดถือประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก ก่อนการทำเพื่อประชาสัมพันธ์ภาครัฐหรือเพียงทำขึ้นเพื่อตอบสนองนโยบายของผู้มีอำนาจ สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยเรื่อง Factors influencing the usage of 3G mobile services in Taiwan ของ Chun-Hsiung, L. et al. ซึ่งในงานวิจัยนี้ได้ใช้แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model) เช่นเดียวกัน แต่เพิ่มปัจจัยการรับรู้ถึงความสนุกสนานเข้ามาในแบบจำลอง (Chun-Hsiung, L. et al., 2007) ผลการวิจัยสอดคล้องกับที่ Davis, F. D. กับการศึกษาเรื่อง Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology ได้ศึกษาปัจจัยด้านการรับรู้ 2 ลักษณะ คือ การรับรู้ถึงประโยชน์ และการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งานเทคโนโลยี ตัวแปรเหล่านี้ถือเป็นพื้นฐานของการตัดสินใจในการยอมรับหรือไม่ยอมรับในการใช้งาน แต่การวิจัยของและการรับรู้ถึงความสนุกสนาน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทัศนคติ (Davis, F. D., 1989)และงานวิจัยของ กนกวรรณ ครินชัย ทำการศึกษาเรื่อง "ปัจจัยที่มีผลต่อการดาวน์โหลดแอปพลิเคชัน

(Application) ของผู้ใช้โทรศัพท์มือถือไอโฟน (iPhone)" ผลจากการศึกษาพบว่าปัจจัยด้านทัศนคติ ปัจจัยด้านความพึงพอใจ ปัจจัยด้านการรับรู้ถึงความสะดวกในการพกพา ปัจจัยด้านอิทธิพลทางสังคม และปัจจัยด้านการรับรู้มูลค่าที่เป็นตัวเงิน เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการดาวน์โหลดแอปพลิเคชัน (Application) (กนกวรรณ ครินชัย, 2554)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แนวทางในการพัฒนากระบวนการยอมรับแอปพลิเคชันภาครัฐพบว่าการให้บริการของภาครัฐจึงต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบเพื่อเป็นรูปแบบที่ผ่านระบบดิจิทัลได้ตามหลักการมาตั้งแต่ 5 – 6 ปีที่แล้ว จึงได้มีการเปลี่ยนเป็นกระทรวง ICT เปลี่ยนตามกฎหมายเป็นกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมคือการใช้เทคโนโลยีเข้ามาพัฒนาเพื่อเศรษฐกิจและสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Renellucci et al. ที่พบว่าสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนยังมีผลต่อความตั้งใจใช้งาน โดยพบว่าสิ่งที่ควรสนับสนุนให้เกิดการใช้เทคโนโลยี คือการสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการใช้เทคโนโลยี (Renellucci et al. , 2020) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Rachel S. et al. ได้ศึกษาเรื่อง Exploring the attitudes of public library staff to the Internet using the TAM ผลการวิจัยพบว่าพนักงานมีทัศนคติการใช้อินเทอร์เน็ตในเชิงบวก แม้ว่าจะมีพนักงานบางส่วนที่มีทัศนคติเชิงลบต่อเทคโนโลยี ในการปรับเปลี่ยนการให้บริการให้อยู่ในรูปแบบของออนไลน์หรือแอปพลิเคชันเป็นสิ่งที่ต้องทำเป็นลำดับแรก ได้แก่ 1. ทบทวนกระบวนการทำงาน 2. ทบทวนเรื่องหลักเกณฑ์ 3. มีความพร้อมในเรื่องของ Infrastructure (Rachel, S. et al., 2004)และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chun-Hsiung, L. et al. ที่ศึกษาเรื่อง Factors influencing the usage of 3G mobile services in Taiwan ผลวิจัย พบว่า การรับรู้ถึงประโยชน์ การรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน และการรับรู้ถึงความสนุกสนาน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทัศนคติ และการรับรู้ถึงความสนุกสนานยังมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการรับรู้ถึงประโยชน์อีกด้วย (Chun-Hsiung, L. et al., 2007) ซึ่งเป็นไปในทางเดียวกันกับงานวิจัยของ Sadikin, A. et al. และประชาชนยังมองในเรื่องของความปลอดภัยในการใช้งาน ความง่ายและเป็นมิตรต่อการใช้งาน (Sadikin, A. et al. , 2021) ซึ่งเป็นไปในทางเดียวกับงานวิจัยของ Taherdoost, H.; Antonieta, K. et al.; Balta, S. et al. (Taherdoost, H. , 2018); (Antonieta, K. et al., 2016); (Balta, S. et al, 2020) ดังนั้น ภาครัฐที่จะพัฒนาหรือปรับปรุงแอปพลิเคชันภาครัฐจะต้องตระหนักถึงความปลอดภัยของข้อมูล

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ในการพัฒนาแอปพลิเคชันภาครัฐ ลักษณะของประชากรที่ใช้งานไม่มีผลต่อกระบวนการยอมรับแอปพลิเคชันภาครัฐ แต่ปัจจัยที่ส่งผลต่อการที่ผู้ใช้งานจะเลือกใช้แอปพลิเคชันนั้นเกิดจากการรับรู้ประโยชน์ที่ตนจะได้รับเป็นอย่างแรก ดังนั้นแนวทางที่ภาคภาครัฐควรใช้ในการพัฒนาแอปพลิเคชันภาครัฐเพื่อให้ประชาชนเกิดการยอมรับต้องเรียงลำดับจาก

ด้านประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับ ต่อด้วยความง่ายในการใช้งานแอปพลิเคชันและความปลอดภัยของข้อมูลตามลำดับ อีกทั้งควรเพิ่มเติมกระบวนการก่อนการพัฒนาแอปพลิเคชันจำเป็นต้องมีการสื่อสารระหว่างหน่วยงานภาครัฐด้วยกันหรือมีหน่วยงานกลางทำหน้าที่ในการประสานงานเพื่อลดความซ้ำซ้อน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแอปพลิเคชันรูปแบบ One Single Application ที่รวมบริการภาครัฐไว้ในแอปพลิเคชันเดียว เพื่อให้ง่ายต่อการบริหารจัดการและอำนวยความสะดวกในการใช้งานของประชาชน และภาครัฐต้องเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามาร่วมพัฒนา เพื่อเป็นการส่งเสริมจุดแข็งด้านความรวดเร็วในการพัฒนา การนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยใช้ในการพัฒนาแอปพลิเคชัน เสริมสร้างการเรียนรู้กระบวนการทำงานร่วมกันในขอบเขตงานที่ชัดเจน และมุ่งเน้นประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับเป็นหลัก

เอกสารอ้างอิง

กนกวรรณ ครินชัย. (2554). ปัจจัยที่มีผลต่อการดาวน์โหลดแอพพลิเคชั่น (application) ของผู้ใช้โทรศัพท์มือถือไอโฟน (iPhone). ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิจัยการบริหารเทคโนโลยี. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2563). วิสัยทัศน์กระทรวง. เรียกใช้เมื่อ 26 กันยายน 2563 จาก https://www.mdes.go.th/about

วงหทัย ตันชีวะวงศ์. (2555). ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้โมบายแอพพลิเคชั่นบนสมาร์ทโฟน และแท็บเล็ต. ใน วิทยานิพนธ์คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน สาขาวิจัยวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2563). สำรวจจำนวนผู้ใช้งานโทรศัพท์เคลื่อนที่ในรูปแบบสมาร์ทโฟน พ.ศ. 2562. เรียกใช้เมื่อ 2563 พฤษภาคม 5 จาก http://www.nso.go.th/sites/2014/DocLib13/ด้านICT/เทคโนโลยีในเทคโนโลยี/2562/full_report62.pdf

สุชาดา พลาชัยภิรมย์ศิล. (2554). แนวโน้มการใช้โมบายแอพพลิเคชั่น. วารสารนักบริหาร, 31(4), 110-115.

Antonieta, K. et al. (2016). Agent SocialMetric: una plataforma basada en tecnología web para ambientes de enseñanza y soporte de valoración de conflictos en el aula. Revista Complutense de Educación, 28(3), 929-946.

Balta, S. et al. (2020). Neuroticism, Trait Fear of Missing Out, and Phubbing: The Mediating Role of State Fear of Missing Out and Problematic Instagram Use. International Journal of Mental Health and Addiction, 18(1), 628-639.

Chun-Hsiung, L. et al. (2007). Factors influencing the usage of 3G mobile services in Taiwan. Emerald Group Publishing Limited, 31(6), 759-774.

Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of Information technology. MIS Quarterly, 13(3), 319-340.

Rachel, S. et al. (2004). Exploring the attitudes of public library staff to the Internet using the TAM. Journal of Documentation, 60(5), 550-564.

Renellucci et al. . (2020). Exploring pre-service teacher's use of technology: The technology acceptance model and expertancy-value theory. Journal of Computer Assisted Learning, 36(6), 810-824.

Sadikin, A. et al. . (2021). Factors Influencing Pre-service Teachers' Satisfaction and Intention to Use the Internet: A Structural Eqquation Modeling. International Journal of Interactive Mobile Teachnologies (iJIM), 15(2), 110-123.

Taherdoost, H. . (2018). A review of technology acceptance and adoption models and theories. Procedia Manufacturing, 22(1), 960-967.

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 175-186

บทความวิจัย

องค์ประกอบของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นประถมศึกษา*

COMPETENCY FACTOR FOR ACTIVE CITIZENSHIP COMPETENCIES ENHANCING OF ELEMENATRY SCHOOL STUDENTS

ศุภชัย สมนวล[1], กิตติชัย สุธาสิโนบล[1], รุ่งทิวา แย้มรุ่ง[1]
Supachai Somnual[1], Kittichai Suthasinobon[1], Rungtiwa Yamrung[1]
[1]คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร
[1]Faculty of Education, Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand
[1]Corresponding author E-mail: supachaibuu@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อ ศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและตรวจสอบยืนยันจากการประเมินความเหมาะสมของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พิจารณาประเมินความเหมาะสมของสมรรถนะความเป็นพลมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นประถมศึกษา และนำข้อสรุปจากการสังเคราะห์และผลการประเมินความเหมาะสมของผู้เชี่ยวชาญ มาสร้างเป็นองค์ประกอบของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง โดยผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจากค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ของคะแนนความเหมาะสมของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง มาแปลความหมาย ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง เป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์อยู่ภายในตัวบุคคลของนักเรียน โดยองค์ประกอบของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ประกอบด้วย 1) ด้านความรู้ความเข้าใจ ได้แก่ 1) การเมืองการปกครอง 2) ความเป็น

* Received 9 December 2022; Revised 25 December 2022; Accepted 27 December 2022

พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย 3) รัฐธรรมนูญและกฎหมาย และ 4) วัฒนธรรมและประเพณี 2) ด้านทักษะ ได้แก่ 1) ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 2) ทักษะการคิดแก้ปัญหา 3) ด้านคุณลักษณะและเจตคติ ได้แก่ 1) คุณลักษณะการเคารพสิทธิของผู้อื่นและกฎหมาย 2) คุณลักษณะความรับผิดชอบต่อส่วนรวม 3) คุณลักษณะการมีส่วนร่วมทางสังคม 4) คุณลักษณะการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล และ 5) คุณลักษณะการมีคุณธรรมจริยธรรม ผลการประเมินความเหมาะสมของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พบว่าระดับความเหมาะสมของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.53) สูงกว่าเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ที่ระดับ 3.50 ขึ้นไป

คำสำคัญ : องค์ประกอบของสมรรถนะ, สมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง, นักเรียนชั้นประถมศึกษา

Abstract

The objectives of this research were to study the components of the active citizenship competencies of elementary school students through the examination and verification of the appropriateness of the active citizenship competencies of elementary school students. This research conducted is quantitative. The samples and the key informant were elementary school students and five experts who evaluated the appropriateness of the active citizenship competencies of elementary school students. The researcher then used the synthesized information and the result from the verified appropriateness of the active citizenship competencies to create the components of the active citizenship competencies. The researcher conducted a content analysis from a literary review and calculated the mean ($\bar{X}$)and the standard deviation (S.D) of the active citizenship competencies. The results of the studies found that the components of the active citizenship competencies are desirable attributes within elementary school students consisting of the following components: 1) Aspects of knowledge and understanding comprising 1) politics 2) being a good citizen in a democratic manner 3) law and constitution and 4) traditions and culture 2) Aspects of skills comprising 1) critical thinking skills 2) problem-solving skills 3) Aspects of characteristics and attributes comprising 1) the respect of other's rights and the law 2) having social responsibility 3) having civic participation 4) acceptance of individual differences and 5) having morals and ethics. The results of the appropriateness assessed by

five experts revealed that the overall appropriateness of the active citizenship competencies was at the highest level ($\bar{X}$ = 4.53) which has a significant difference at the 3.50 and above level when compared to the assigned assessment criteria.

Keywords: Components of The Active Citizenship Competencies, Active Citizenship Competencies, Elementary School Students

บทนำ

ในการสร้างพลเมืองไทยให้เป็นพลเมืองที่ดีและมีความเข้มแข็ง เริ่มต้นจากการพัฒนากฎหมาย นโยบาย แผนการศึกษา และหลักสูตร โดยมีจุดมุ่งหมายให้เด็กและเยาวชนเติบโตขึ้นเป็นพลเมืองที่ดีในครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติ เป็นพลโลก และเป็นพลเมืองที่มีความเข้มแข็ง เพราะเด็กและเยาวชนคือกำลังที่สำคัญของชาติ ดังในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งเป็นกฎหมายหลักในการปกครองประเทศที่ยังคงดำรงเจตนารมณ์ยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ มีความรู้ความเชี่ยวชาญตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ, 2560) แผนการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง ได้มีหลักการสำคัญในการพัฒนาโดยได้ยึดคนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา เป็นพลเมืองที่มีวินัย มีความเข้มแข็ง มีความรู้ มีทักษะและทัศนคติที่เป็นค่านิยมที่ดี มีสุขภาพร่างกายและจิตใจที่สมบูรณ์ มีความเจริญเติบโตทางจิตวิญญาณ มีจิตสาธารณะและทำประโยชน์ต่อส่วนรวม มีความเป็นพลเมืองไทย พลเมืองอาเซียน และพลเมืองโลก (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

ถึงแม้ว่ากฎหมายและนโยบาย มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างให้เด็กและเยาวชนเติบโตขึ้นเป็นพลเมืองที่ดีและมีความเข้มแข็ง แต่จากสถานการณ์ปัญหาในการสร้างความเป็นพลเมืองของสังคมไทยตลอดที่ผ่านมา พบว่า คุณภาพของพลเมืองในด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติยังมีคุณภาพอยู่ในระดับต่ำ มีปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม ประชากรจำนวนไม่น้อยไม่เคารพสิทธิผู้อื่นและไม่ยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ เกิดปัญหาทางด้านความมั่นคงอันเป็นปัญหาที่มีความซับซ้อน และสะสมมานานจนขยายวงกว้างกว่าเดิม จนมีสัญญาณเตือนถึงความเสียหายที่กำลังจะเกิดขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ อาทิ การล่วงละเมิดสถาบันหลักของชาติ สร้างความขัดแย้งในชาติ และปัญหาความเห็นต่างทางความคิดและอุดมการณ์โดยไม่เคารพกฎหมายและสิทธิของผู้อื่น ภาพความขัดแย้งที่เกิดจากความคิดเห็นที่แตกต่างที่ต่างฝ่ายไม่ยอมรับความเห็นต่างหรือการชุมนุมที่มีการรุกรานสิทธิหรือการเคลื่อนไหวทางการเมือง ที่โน้มน้าวไปสู่ความรุนแรง ข้อเท็จจริงเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาฐานรากของการสร้างความเป็น

พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่ยังขาดความเข้มแข็ง (ถวิลวดี บุรีกุล, 2557) ; ((สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559) ; (วรากรณ์ สามโกเศศ, 2558) การที่บุคคลไม่มีคุณลักษณะของพลเมืองที่เข้มแข็งตามระบอบประชาธิปไตย คิดอย่างไม่มีเหตุและผล ไม่มีระเบียบวินัย ใช้เสรีภาพอย่างไม่ถูกต้อง ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง สังคมและสิ่งแวดล้อมของประเทศ ทั้งนี้ การพัฒนาพลเมืองให้มีคุณภาพ มีความเข้มแข็งมีภูมิต้านทานเพื่อตั้งรับกับวิกฤตและการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในยุคโลกาภิวัฒน์เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2547)

จากสถานการณ์ปัญหาดังกล่าว จึงสนใจที่ศึกษาเรื่อง องค์ประกอบของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นประถมศึกษา เพื่อมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการศึกษาองค์ประกอบของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา และตรวจสอบยืนยันข้อมูลการวิเคราะห์สมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งเป็นการเสริมสร้างเยาวชนของชาติให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติและคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาองค์ประกอบของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นประถมศึกษา เพื่อสามารถนำผลวิจัยไปเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยอาศัยแนวความคิดทฤษฎีการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Bonwell, C. C., & Eison, J. A., 1991) ; (Mendiwelso-Bendek, Z., et al., 2011) เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาเป็นผู้มีสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งต่อไป และเพื่อขยายพื้นที่ความรู้ทางด้านนี้ในประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและตรวจสอบยืนยันจากการประเมินความเหมาะสมของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยพัฒนาองค์ประกอบของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นประถมศึกษา มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ผู้เชี่ยวชาญ โดยเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling) มีคุณสมบัติ คือ เป็นผู้ที่มีผลงานทางวิชาการ มีความเชี่ยวชาญในด้านรัฐศาสตร์ ด้านสังคมศึกษา และความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งอย่างน้อย 5 ปี หรือเป็นผู้ที่เขียนหนังสือ/ตำรา/บทความ/ งานวิจัยที่มีผลงานการตีพิมพ์เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง รวมจำนวนทั้งสิ้น 5 คน

3. เครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ แบบวิเคราะห์เอกสาร ผู้วิจัยศึกษาขั้นตอนการสร้างแบบวิเคราะห์เอกสาร ร่างแบบวิเคราะห์ เอกสารแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) ส่วนนำ ได้แก่ ชื่อเอกสาร ชื่อผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ สถานที่พิมพ์ 2) ส่วนวิเคราะห์ ได้แก่ สาระสำคัญ สรุปประเด็นสำคัญเกี่ยวกับองค์ประกอบของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง แล้วนำไปวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการองค์ประกอบสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง และแบบประเมินความเหมาะสม ผู้วิจัยศึกษาขั้นตอนและสร้างแบบประเมินความเหมาะสมโดยมีประเด็นในการประเมิน ได้แก่ ความเหมาะสมขององค์ประกอบของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง โดยแบบประเมินความเหมาะสมเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จากนั้นนำไปตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยโดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ผู้วิจัยทำการ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบยืนยัน ตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาและวิเคราะห์สมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ซึ่งประกอบด้วยแนวคิดและองค์ประกอบของสมรรถนะ การศึกษาความเป็นพลเมือง คุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง 2) นำผลจากการศึกษาและวิเคราะห์สมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งมาตรวจสอบยืนยัน โดยผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสม โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน โดยแบบประเมินความเหมาะสมของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) การประเมินหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ของคะแนนความเหมาะสมของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง มาแปลความหมาย ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ความเหมาะสมของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งจากผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญจะต้องมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป หรือมีความเหมาะสมระดับมากขึ้นไป จึงจะถือว่าสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งมีความเหมาะสม สรุปจากการสังเคราะห์ และผลการประเมินความเหมาะสมของผู้เชี่ยวชาญ มาสร้างเป็นองค์ประกอบของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยพัฒนาองค์ประกอบของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นประถมศึกษา มีผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง พบว่า สมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งแยกได้เป็น 3 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านความรู้ความเข้าใจ คือ สิ่งที่สั่งสมมาจากการศึกษา การค้นคว้าหรือจากประสบการณ์ องค์

ความรู้ที่สำคัญ ประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญและกฎหมาย วัฒนธรรมและประเพณี 2) ด้านทักษะ คือ สิ่งที่ต้องการให้นักเรียนทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะการคิดแก้ปัญหา 3) ด้านคุณลักษณะ คือ เจตคติ ค่านิยม ความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของนักเรียน หรือสิ่งที่นักเรียนเชื่อว่าตนเองเป็น ประกอบด้วย การเคารพสิทธิของผู้อื่นและกฎหมาย ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม การมีส่วนร่วมทางสังคม การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล และการมีคุณธรรมและจริยธรรม ดังภาพที่ 1

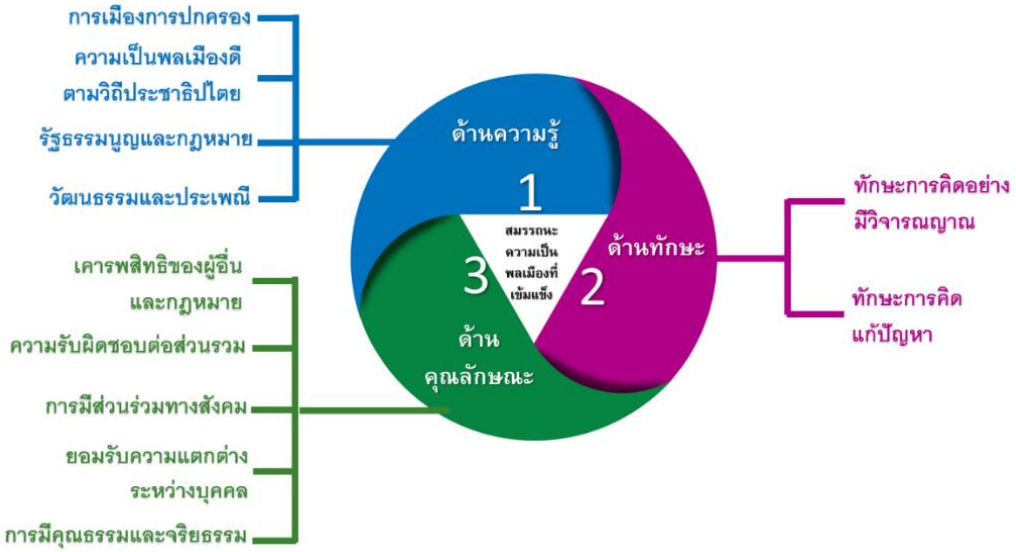

ภาพที่ 1 สมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (Active citizenship competencies)

2. ผลการตรวจสอบยืนยันจากการประเมินความเหมาะสมของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความเหมาะสมของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งจากผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมิน	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล (n=5)		
	$(\overline{X})$	S.D.	ระดับคุณภาพ
ด้านที่ 1 ด้านความรู้ความเข้าใจ			
1.1 การเมืองการปกครอง	4.60	0.55	มากที่สุด
1.2 ความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย	4.60	0.55	มากที่สุด
1.3 รัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง	4.60	0.55	มากที่สุด
1.4 วัฒนธรรมและประเพณี	4.60	0.55	มากที่สุด

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความเหมาะสมของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งจากผู้เชี่ยวชาญ (ต่อ)

รายการประเมิน	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล (n=5)		
	($\overline{X}$)	S.D.	ระดับคุณภาพ
ด้านที่ 2 ด้านทักษะ			
2.1 ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	4.40	0.89	มาก
2.2 ทักษะการคิดแก้ปัญหา	4.40	0.55	มาก
ด้านที่ 3 ด้านคุณลักษณะ			
3.1 การเคารพสิทธิของผู้อื่นและกฎหมาย	4.60	0.55	มากที่สุด
3.2 ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม	4.60	0.55	มากที่สุด
3.3 การมีส่วนรวมทางสังคม	4.60	0.55	มากที่สุด
3.4 การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล	4.60	0.55	มากที่สุด
3.5 การมีคุณธรรมจริยธรรม	4.20	0.84	มาก
รวม	**4.53**	**0.61**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 พบว่าระดับความเหมาะสมของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$)= 4.53, SD = 0.61) สูงกว่าเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ที่ระดับ 3.50 ขึ้นไป โดยมีประเด็นด้านความรู้ความเข้าใจ การเมืองการปกครอง ความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญและกฎหมาย ประเพณีและวัฒนธรรม ด้านคุณลักษณะการเคารพสิทธิของผู้อื่นและกฎหมาย ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม การมีส่วนรวมทางสังคม การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยพัฒนาองค์ประกอบของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นประถมศึกษา อภิปรายผลได้ ดังนี้

ผลจากการศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง จากการสังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน เพื่อกำหนดสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งในระดับประถมศึกษา อภิปรายได้ว่า สมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง หมายถึง ความรู้ ทักษะและคุณลักษณะในการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนในระดับประถม ประกอบด้วย 1) ด้านความรู้ความเข้าใจ ประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญและกฎหมาย และวัฒนธรรม 2) ด้านทักษะประกอบด้วย ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดแก้ปัญหา และ 3) ด้านคุณลักษณะประกอบด้วย การเคารพสิทธิของผู้อื่นและกฎหมาย ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม การมีส่วนร่วมทางสังคม การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล และการมีคุณธรรมจริยธรรม จากการ

ประเมินความเหมาะสมของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของผู้เชี่ยวชาญ พบว่าระดับความเหมาะสมของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.53, SD = 0.61) สูงกว่าเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ที่ระดับ 3.50 ซึ่งมีความสอดคล้องกับสำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ที่กล่าวไว้ว่า คุณภาพของผู้เรียนที่กำหนดในตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับประถมศึกษา นักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษา จะต้องมีความรู้ ทักษะและความสามารถปฏิบัติตามสถานภาพ บทบาท สิทธิ หน้าที่ในฐานะพลเมืองดีของท้องถิ่น จังหวัดและประเทศ รวมทั้งมีส่วนร่วมในกิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมของท้องถิ่นของตนมากยิ่งขึ้น (สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2557) ทั้งยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ McManus, M., & Taylor, G. ที่กล่าวไว้ว่า ความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง จะต้องพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเมือง ความเข้าใจที่แท้จริง ส่งผลต่อวิธีการตัดสินใจ การจัดสรรทรัพยากร การแก้ไขความขัดแย้ง ความรู้ความเข้าใจในการเมืองช่วยพัฒนา ความรู้ ทักษะและค่านิยมในการดำเนินชีวิตสาธารณะ (McManus, M., & Taylor, G., 2009) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Hoskins, B., et al. ที่ว่า ที่กล่าวไว้ว่า ต้องมีความรู้ทางการเมืองการปกครอง กระบวนการประชาธิปไตย เหตุการณ์ทางสังคมและสถานการณ์ในปัจจุบัน (Hoskins, B., et al., 2012) และมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของทิพย์พาพร ตันสุนทร ที่กล่าวว่า ควรมีความรู้เรื่องการปกป้องสิทธิมนุษยชน (ทิพย์พาพร ตันติสุนทร, 2555) 2) ด้านทักษะ หมายถึง ทักษะการคิดขั้นสูง ประกอบด้วย การคิดอย่างวิจารณญาณ หมายถึง ความสามารถของผู้เรียนในการคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบเกี่ยวกับข้อมูล หรือสถานการณ์ที่เป็นปัญหาโดยใช้ความรู้ ความคิดและประสบการณ์ของตนเองในการพิจารณาหลักฐานและข้อมูลต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การสรุปได้อย่างสมเหตุสมผล และการคิดแก้ปัญหา หมายถึง คือ ความสามารถของผู้เรียนในการบอกปัญหาภายในขอบเขตจากสถานการณ์ที่กำหนด สามารถบอกสาเหตุที่แท้จริงหรือสาเหตุที่เป็นไปได้ของปัญหาจากสถานการณ์ที่กำหนด หาวิธีการแก้ปัญหาให้ตรงกับสาเหตุของปัญหา และอภิปรายผลที่เกิดขึ้นหลังจากใช้วิธีการแก้ปัญหาว่าผลที่เกิดขึ้นจะเป็นอย่างไรซึ่งสอดคล้องกับสมรรถนะของผู้เรียน นอกจากนี้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ระบุให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดเป็นระบบ และความสามารถในการแก้ปัญหา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552) 3) ด้านคุณลักษณะ หมายถึง ความคิดเห็นของนักเรียน ที่ประกอบด้วย การเคารพสิทธิของผู้อื่นและกฎหมาย ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม การมีส่วนร่วมทางสังคม การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล และการมีคุณธรรมจริยธรรม (Børhaug, K., 2010) ; (European Economic and Social Committee, 2012) ; (Jochum, V., et al. , 2005) ; (Pick, D., et al., 2011) ; (ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, 2555) ; (พรอัมรินทร์ พรหมเกิด, 2557) ; (มูลนิธิเพื่อคนไทย, 2557) ;

นอกจากนี้คนในสังคมควรมีจิตสาธารณะรับผิดชอบในการทำประโยชน์เพื่อชุมชนและสังคม สามารถมีส่วนร่วมทางสังคม มีความเสียสละเวลาเพื่อชุมชนและสังคม สามารถมีส่วนร่วมกิจกรรมสาธารณะทางทั้งประเด็นทางการเมือง สังคมและสิ่งแวดล้อม หรือประเด็นความไม่ยุติธรรมทั้งในระดับชุมชน ท้องถิ่น ระดับชาติและนานาชาติ สามารถยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ทั้งด้านหน้าตา ความเชื่อ เชื้อชาติ โดยเคารพศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ไม่เลือกปฏิบัติ และเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม หมายถึง การประพฤติตามหลักธรรมทางศาสนาที่ตนเองนับถือ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีเมตตาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละเพื่อส่วนรวม มีวินัย และมีความยุติธรรมในสังคม (Faulks, K., 1998) ; (Hoskins, B., et al., 2012) ; (Papa, V., & Milioni, D. L., 2013) ; (Westheimer, J., & Kahne, J., 2004) ; (Enslin, P., 2000) ; (รัชนี อิ่มอก, 2561) ; (ศุภรัตน์ รัตนมุขย์, 2556) ; (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2560)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า 1) องค์ประกอบสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง จากการสังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน เพื่อกำหนดสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งในระดับประถมศึกษา พบว่า สมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง หมายถึง ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะในการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนในระดับประถม ประกอบด้วย 1.1) ด้านความรู้ความเข้าใจ ประกอบด้วย ได้แก่ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง มีความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญและกฎหมาย วัฒนธรรมและประเพณี 1.2) ด้านทักษะ ได้แก่ ประกอบด้วย มีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดแก้ปัญหา และ 1.3) ด้านคุณลักษณะ ได้แก่ ประกอบด้วย มีการเคารพสิทธิของผู้อื่นและกฎหมาย มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม การมีส่วนร่วมทางสังคม มีการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล และการมีคุณธรรมจริยธรรม 2) จากการประเมินความเหมาะสมของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีระดับความเหมาะสมของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.53, SD = 0.61) สูงกว่าเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ที่ระดับ 3.50 สำหรับข้อเสนอแนะในครั้งต่อไปควรศึกษาตัวบงชี้ขององค์ประกอบของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง เพื่อเป็นแนวทางในการประเมินสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

เอกสารอ้างอิง

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2547). ประชารัฐกับการเปลี่ยนแปลง (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สถาบันนโยบายศึกษา.

ถวิลวดี บุรีกุล. (2557). พลเมืองไทย : การสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

ทิพย์พาพร ตันติสุนทร. (2555). วิถีไทยกับการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย. รวม บทความการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 13 ประจำปี 2554 เล่ม 2 เรื่อง ความเป็น พลเมืองกับอนาคตประชาธิปไตยไทย (Citizenship and The Future Of Thai Democracy). เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2563 จาก http://www.kpi.ac.th/knowledge/seminar/data/821?page=2

ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. (2555). การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง Civic Education. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

พรอัมรินทร์ พรหมเกิด. (2557). การพัฒนาประชาธิปไตยกับการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย. รัฐสภาสาร, 62(7), 9-43.

มูลนิธิเพื่อคนไทย. (2557). Active Citizenship พลเมืองที่มีส่วนร่วมเพื่อส่วนรวมเปลี่ยนประเทศไทยด้วยตัวเรา. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2563 จาก http://khonthaifoundation.org/th/active-citizenship/

รัชนี อิ่มอก. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีที่ใส่ใจในสังคม. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาประยุกต์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วรากรณ์ สามโกเศศ. (2558). ว่าด้วย Active Citizen. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2563 จาก https://thaipublica.org/2015/08/varakorn-125/

ศุภรัตน์ รัตนมุขย์. (2556). รายงานผลการวิจัย การเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมกับการสร้างความเป็นพลเมืองใส่ใจสังคม โครงการกองทุนวิจัยสำนักบัณฑิตอาสาสมัครมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประจำปี 2556. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2563 จาก http://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:87040

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: ครุสภาลาดพร้าว.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง (พ.ศ.2560-2564). เรียกใช้เมื่อ 19 มกราคม 2563 จาก http://www.royalthaipolice.go.th/downloads/plan12.pdf

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ. (2560). รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ปฏิบัติหน้าที่ สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). รายงานการวิจัยเพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2557). แนวทางการจัดการเรียนรู้รายวิชาเพิ่มเติม หน้าที่พลเมือง. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2560). พลเมืองที่ตื่นรู้: ฐานรากที่แท้จริงของระบอบประชาธิปไตย. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2563 จาก https://www.facebook.com/drsuvitpage/posts/1403422166631176/

Bonwell, C. C., & Eison, J. A. (1991). Active Learning: Creating Excitement in theClassroom. Washington, DC: ERIC Clearinghouse on Higher Education,George Washington University.

Børhaug, K. (2010). Norwegian Civic Education–Beyond Formalism? JSSE-Journal of Social Science Education, 9(1), 66-77.

Enslin, P. (2000). Education and democratic citizenship: In defence ofcosmopolitanism. Politics, education and citizenship, 6(2), 149-150.

European Economic and Social Committee. (2012). Active citizenship: For a better European society. Retrieved January 15, 2020, from https:// www.eesc.europa.eu/resources/docs/ eesc-2011-35-en.pdf

Faulks, K. (1998). Citizenship in modern Britain. Edinburgh: Edinburgh UniversityPress.

Hoskins, B., et al. (2012). The 2011 civic competence composite indicator(CCCI-2): measuring young people's civic competence across Europebased on the IEA international citizenship and civic education study. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Jochum, V., et al. . (2005). Civil renewal and active citizenship. London: Ncvo.

McManus, M., & Taylor, G. (2009). Active Learning and Active Citizenship: Theoretical Contexts. Birmingham: The Higher Education Academy Network.

Mendiwelso-Bendek, Z., et al. (2011). Take part Learning Framework for activelearning for active citizenship. Retrieved January 15, 2020, from http://www.takepart.org/contentControl/documentControl/13242_learning%20framework.pdf

Papa, V., & Milioni, D. L. (2013). Active citizenship or activist citizenship? A framework for studying citizenship in new social movements and the role

of ICTs. Networking Knowledge. Journal of the MeCCSA Postgraduate Network, 6(3),30-34.

Pick, D., et al. (2011). Governmentalities of volunteering: A study of regionalWestern Australia. VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations, 22(3), 390-408.

Westheimer, J., & Kahne, J. (2004). What kind of citizen? The politics ofeducating for democracy. American educational research journal, 41(2), 237-269.

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 187-201

บทความวิจัย

นโยบายและแนวทางการดำเนินการการสื่อสารสุขภาพด้วยสื่อสังคมออนไลน์ของสถาบันมะเร็งแห่งชาติเกี่ยวกับโภชนาการในการป้องกันโรคมะเร็งในพนักงานสำนักงาน*

POLICY AND OPERATIONAL GUIDELINE IN HEALTH COMMUNICATION VIA SOCIAL MEDIA BY NATIONAL CANCER INSTITUTE IN NUTRITION FOR CANCER PREVENTION AMONG OFFICE WORKERS

กมล ไชยสิทธิ์[1],วิทยาธร ท่อแก้ว[2], สุภาภรณ์ ศรีดี[2], ปิยะนุช จิตต์เที่ยง[3]
Kamon Chaiyasit[1], Wittayatorn Tokaew[2], Supaporn Sridee[2], Piyanoot Jitthiang[3]
[1]นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตนวัตกรรมการสื่อสารทางการเมืองและการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี
[1]Student in Doctor of Philosophy in Communication Innovation for Political and Local Administration Program, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi, Thailand
[2]สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี
[2]School of Communication Arts, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi, Thailand
[3]ศูนย์มะเร็งฮอไรซัน, โรงพยาบาลบำรุงราษฎร์ อินเตอร์เนชั่นแนล, กรุงเทพมหานคร
[3]Horizon Cancer Center, Bumrungrad International Hospital, Bangkok, Thailand
[1]Corresponding author E-mail: kamon.chaiyasit@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งเน้นศึกษานโยบายและแนวทางการดำเนินการการสื่อสารสุขภาพ ด้วยสื่อสังคมออนไลน์ของสถาบันมะเร็งแห่งชาติเกี่ยวกับโภชนาการในการป้องกันโรคมะเร็งในพนักงานสำนักงาน ในประเด็นที่เกี่ยวกับ 1) สภาพปัญหาและความต้องการด้านนโยบายและแนวทางการดำเนินการสื่อสาร 2) การจัดการการสื่อสาร 3) กลยุทธ์

* Received 12 December 2022; Revised 26 December 2022; Accepted 28 December 2022

การสื่อสาร 4) นโยบายการสื่อสารใหม่และแนวทางการพัฒนาการดำเนินการสื่อสาร การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง มีข้อค้นพบที่สำคัญ คือ องค์กรที่ทำหน้าที่สื่อสารต้องกำหนดนโยบายการสื่อสารจากการรวบรวมประเด็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการจากส่วนต่าง ๆ กำหนดกลุ่มเป้าหมายที่จะทำการสื่อสารให้ชัดเจน กำหนดพันธกิจของหน่วยงานที่ครอบคลุม จัดโครงสร้างการบริหารและการปฏิบัติการของหน่วยงานภาคส่วนต่าง ๆ ด้วยการตั้งคณะทำงานการสื่อสารเป็นการเฉพาะ จัดการทรัพยากรบุคคลและงบประมาณให้เพียงพอ กำหนดหน้าที่ให้สอดคล้องกับพันธกิจ จัดทีมงานการผลิตสื่อที่รับผิดชอบวางแผนการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ทุกช่องทาง และเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านโภชนาการและการสื่อสารมาร่วมเป็นคณะทำงาน กำหนดกลยุทธ์การสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์เพื่อหวังผลด้วยการสร้างภาพลักษณ์หน่วยงานและทีมผู้ส่งสารให้เป็นที่ยอมรับเป็นที่น่าเชื่อถือ บุคลากรที่ทำหน้าที่ส่งสารมีคุณวุฒิเกี่ยวกับโภชนาการ ใช้กลยุทธ์นำเสนอข้อมูลที่น่าสนใจต่อกลุ่มผู้รับสาร กำหนดประเด็นและเนื้อหาเน้นความสดใหม่ ทันสมัย และมีความน่าเชื่อถือ โดยต้องทำงานร่วมกันกับภาคีเครือข่ายกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สถาบันมะเร็งแห่งชาติทำการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์เป็นแนวทางให้กับหน่วยงานอื่นนำไปประยุกต์ใช้ในการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์เรื่องโภชนาการเพื่อการป้องกันโรคมะเร็ง

คำสำคัญ: โภชนาการป้องกันโรคมะเร็ง, สื่อสังคมออนไลน์, การสื่อสารสุขภาพ

Abstract

The aim of this research is to study policy and operational guideline in health communication via social media by national cancer institute in nutrition for cancer prevention among office workers in 4 topics, 1) problems and needs for policy and guidance manual of communication, 2) communication management, 3) communication strategy, 4) communication policy and the development of communication on nutrition for cancer prevention in social media platforms by National cancer institute among office workers. This qualitative research used in-depth interviews involving several participants. The study found that the organization must create policy and identify problems and need from the target group. The identification of target group is the important process of policy creation. The organization should set up mission and organizational structure which includes operational protocol for all operation unit in organization. The communication committees should be set up which include nutritionist and communication specialist in the team and communication planning in all platforms of online social media, providing budget and human

resource for operation of this communication project. The strategic formulation in social media results in the creation of image and credibility of organization, good strategy is needed to keep up with trends, design content, resulting in credibility and work together with other network partners. National cancer Institute do the online social media communication in nutrition for cancer prevention as a guideline for other health promotion organizations will adapt this communication for promote nutrition for cancer prevention on social media.
Keywords: Nutrition for cancer prevention, Social media, Health communication

บทนำ

โรคมะเร็งเป็นสาเหตุการตายอันดับต้นๆ ของประชากรคนไทย โดยคนไข้ที่มารับบริการที่สถาบันมะเร็งแห่งชาติส่วนมากเป็นคนในกรุงเทพมหานคร ตามรายงานสถิติทะเบียนมะเร็งของสถาบันมะเร็งแห่งชาติปี 2563 ในผู้ชายพบมะเร็งลำไส้เป็นอันดับหนึ่ง ผู้หญิงพบมะเร็งเต้านมเป็นอันดับหนึ่ง ซึ่งเป็นโรคมะเร็งที่มีความสัมพันธ์กับภาวะโภชนาการและพฤติกรรมการรับประทานอาหาร โดยช่วงอายุที่พบเป็นช่วงอายุโดยเฉลี่ย 25-60 (สถาบันมะเร็งแห่งชาติ, 2563) สถาบันมะเร็งแห่งชาติได้ออกแผนการป้องกันและควบคุมโรคมะเร็งแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2561-2565 โดยมีการเสนอแผนยุทธศาสตร์ด้านการป้องกันโรคมะเร็ง (Primary Prevention) เข้ามาเป็นยุทธศาสตร์แรกของแผนการป้องกันและควบคุมโรคมะเร็งแห่งชาติ สถาบันมะเร็งแห่งชาติมีภารกิจในการกำหนดนโยบายควบคุมและป้องกันโรคมะเร็งระดับชาติ โดยได้มีการจัดทำแผนการป้องกันและควบคุมโรคมะเร็งแห่งชาติ ภายใต้กรมการแพทย์กระทรวงสาธารณสุข เพื่อตอบสนองนโยบายกระทรวงสาธารณสุข ภายใต้กรอบนโยบายประเทศไทย 4.0 ของประเทศไทย ออกเป็นแผนการป้องกันและควบคุมโรคมะเร็งแห่งชาติ โดยสถาบันมะเร็งแห่งชาติตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร ผู้มาใช้บริการส่วนมากเป็นคนในกรุงเทพมหานคร และดูแลส่งเสริมสุขภาพชุมชนในเขตของกรุงเทพมหานคร ซึ่งกรุงเทพมหานครนั้นเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ (กรุงเทพมหานคร, 2564) สามารถเป็นต้นแบบแนวทางการกำหนดนโยบายการปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีลักษณะเป็นสังคมเมืองคล้ายกับกรุงเทพมหานครต่อไป

สถาบันมะเร็งแห่งชาติได้มีการดำเนินงานภายใต้แผนยุทธศาสตร์มะเร็งแห่งชาติ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข ตามนโยบายจัดทำแผนป้องกันและควบคุมโรคมะเร็งตามประเด็นในแผนยุทธศาสตร์ที่ 1 ยุทธศาสตร์ด้านการป้องกันการเกิดโรคมะเร็ง (primary prevention) เน้นการป้องกันการเกิดโรคมะเร็งจากสิ่งแวดล้อม อาหาร อากาศ หรือปัจจัยเสี่ยงอื่นๆ มีการสื่อสารเพื่อให้รับรู้และตระหนักถึงความเสี่ยงดังกล่าว เช่นการรับประทานเนื้อแดง การรับประทานอาหารเนื้อสัตว์แปรรูป หรือของปิ้งย่าง มีการทำการสื่อสารสุขภาพ ด้าน

โภชนาการเพื่อการป้องกันโรคมะเร็งเป็นไปตามกรอบแผนยุทธศาสตร์มะเร็งแห่งชาติ กลุ่มที่น่าสนใจในการสื่อสารจะเป็นกลุ่มคนวัยทำงานเพราะเป็นกลุ่มที่ทานอาหารแบบรีบด่วน เสี่ยงที่จะได้รับการทานอาหารพลังงานสูง มีพฤติกรรมบริโภคอาหารจานด่วนตามวิถีชีวิตที่เร่งรีบจนลืมคำนึงถึงคุณค่าทางโภชนาการ (เทพรัตน์ เอื้อธรรมถาวร และคณะ, 2561) มีรายงานการสำรวจพฤติกรรมการบริโภคอาหารของคนเมืองวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร พบว่า คนเมืองชอบทานอาหารเร่งด่วน โดยเฉพาะอาหารตามสั่งที่มีรสเค็ม อาหารที่บรรจุกล่องโฟม (พิชศาล พันธุ์วัฒนา, 2562) อาหารตามสั่งมักเป็นอาหารที่มีลดเค็ม ประกอบไปด้วยโซเดียมในปริมาณที่สูง ทำให้เพิ่มความเสี่ยงต่อการเกิดโรคมะเร็ง โรคความดันโลหิตสูง หากทำการสื่อสารในกลุ่มคนดังกล่าวจะเป็นการตอบสนองและปฏิบัติตามแนวนโยบายของกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข เพื่อให้เกิดนโยบายสาธารณะ (public policy) เกี่ยวกับการป้องกันโรคมะเร็ง ตามตัวชี้วัดที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนดในยุทธศาสตร์มะเร็งแห่งชาติ โดยเฉพาะในกลุ่มคนวัยทำงาน

สื่อสังคมออนไลน์จึงเป็นช่องทางหนึ่งในการสื่อสารที่เป็นที่นิยมในกลุ่มวัยทำงานและยังสามารถนำมาเป็นเครื่องมือ การดำเนินการแก้ไขปัญหาให้บรรลุผลตามเป้าหมายของสถาบันมะเร็งแห่งชาติ การพัฒนาการสื่อสารด้านสื่อสังคมออนไลน์ต้องมีการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของผู้ส่งสารด้านแนวความคิด นโยบาย และการจัดการการสื่อสาร รวมทั้งรับทราบสภาพปัญหาและความต้องการของผู้รับสารด้านความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายอย่างชัดเจน ในขั้นตอนการดำเนินการสื่อสารต้องอาศัยการจัดการที่ดีทั้งด้านเนื้อหา การผลิตสื่อ การเผยแพร่สื่อ ต้องมีการนำความรู้การสื่อสารสุขภาพมาใช้ในการให้ความรู้ เพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และนำไปปฏิบัติ ซึ่งการดำเนินการสื่อสารต้องมีการจัดการการสื่อสารที่ดี รวมไปถึงการวางแผนการเผยแพร่ เลือกช่องทางที่เหมาะสมกับคนวัยทำงานในการทำการสื่อสาร

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความต้องการทำการศึกษานโยบายและแนวทางการดำเนินการการสื่อสารด้วยสื่อสังคมออนไลน์เกี่ยวกับโภชนาการในการป้องกันโรคมะเร็งสำหรับกลุ่มเสี่ยงที่เป็นประชากรวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งประชาชนกลุ่มเสี่ยงมีพฤติกรรมการใช้สื่อและการเสพข่าวสารด้วยสื่อสังคมออนไลน์ โดยผู้วิจัยคาดหวังว่าการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในเรื่องโภชนาการในการป้องกันโรคมะเร็ง จะเป็นคำตอบหรือข้อค้นพบในการพัฒนางานการสื่อสารที่ทำให้ประชาชนกลุ่มเสี่ยงมีความรู้ความเข้าใจ มีทัศนคติต่อการบริโภคเพื่อป้องกันโรคมะเร็งและเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการบริโภค ส่งผลต่ออัตราการเกิดโรคมะเร็งที่ลดลง รวมทั้งเป็นไปตามแผนยุทธศาสตร์มะเร็งของสถาบันมะเร็งแห่งชาติ และเป็นแนวทางการให้โรงพยาบาลหรือสถาบัน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน หรือองค์การบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นแนวทางในการสื่อสารด้านโภชนาการเพื่อการป้องกันโรคมะเร็งต่อไป

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการด้านนโยบายและแนวทางการดำเนินการการสื่อสารด้วยสื่อสังคมออนไลน์ของสถาบันมะเร็งแห่งชาติเกี่ยวกับโภชนาการในการป้องกันโรคมะเร็งในพนักงานสำนักงาน

2. เพื่อศึกษาการจัดการการสื่อสารด้วยสื่อสังคมออนไลน์ของสถาบันมะเร็งแห่งชาติเกี่ยวกับโภชนาการในการป้องกันโรคมะเร็งในพนักงานสำนักงาน

3. เพื่อศึกษากลยุทธ์การสื่อสารด้วยสื่อสังคมออนไลน์ของสถาบันมะเร็งแห่งชาติเกี่ยวกับโภชนาการในการป้องกันโรคมะเร็งในพนักงานสำนักงาน

4. เพื่อศึกษานโยบายและแนวทางการพัฒนาการดำเนินการการสื่อสารด้วยสื่อสังคมออนไลน์ของสถาบันมะเร็งแห่งชาติเกี่ยวกับโภชนาการในการป้องกันโรคมะเร็งในพนักงานสำนักงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกตามแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งหมดจำนวน 34 คนโดยเลือกแบบเจาะจง โดยจะสัมภาษณ์เชิงลึกโดยแบ่งออกเป็น 6 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) ผู้กำหนดนโยบาย ผู้จัดการโครงการ รองหัวหน้าผู้บริหารของสถาบันมะเร็งแห่งชาติ และผู้อำนวยการสำนักอนามัยกรุงเทพมหานคร รวมจำนวน 4 คน 2) พนักงานสำนักงานที่ทำงานในกรุงเทพมหานครที่มีการใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นประจำและมีความสนใจด้านอาหารเพื่อสุขภาพ จำนวน 10 คน 3) บุคลากรทางการแพทย์ประกอบไปด้วย แพทย์ พยาบาล โดยต้องมีประสบการณ์ในการทำงานด้านโภชนาการหรือให้คำแนะนำคนไข้มะเร็งด้วยโภชนาการ เป็นเวลาอย่างน้อย 2 ปี ขึ้นไป จำนวน 6 คน 4) นักกำหนดอาหาร โดยต้องมีประสบการณ์ในการทำงานด้านโภชนาการหรือให้คำแนะนำคนไข้มะเร็งด้วยโภชนาการ เป็นเวลาอย่างน้อย 2 ปี ขึ้นไป จำนวน 3 คน 5) ผู้นำทางความคิดและผู้ทรงอิทธิพลด้านโภชนาการหรือให้คำแนะนำการรักษามะเร็งด้วยโภชนาการ เป็นเวลาอย่างน้อย 2 ปี ขึ้นไป จำนวน 6 คน 6) นักวิชาการการสื่อสาร ผู้มีประสบการณ์หรือทำงานด้านสื่อสังคมออนไลน์ เป็นเวลาอย่างน้อย 2 ปีขึ้นไป จำนวน 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบมีโครงสร้าง จำนวน 4 ชุด ซึ่งผ่านการตรวจสอบเครื่องมือโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน

ชุดที่ 1 สำหรับ ผู้กำหนดนโยบาย ผู้จัดการโครงการ รองหัวหน้าผู้บริหารของสถาบันมะเร็งแห่งชาติ และผู้บริหารหรือผู้กำหนดนโยบายของกรุงเทพมหานคร ตัวอย่างข้อ

คำถาม *“สถาบันของท่านมีสภาพปัญหาเรื่องกระบวนการบริหารการสื่อสารด้านโภชนาการเพื่อการป้องกันโรคมะเร็งผ่านสื่อสังคมออนไลน์ อะไรบ้าง อย่างไร เพราะอะไร”*

ชุดที่ 2 สำหรับ พนักงานสำนักงานที่ทำงานในกรุงเทพมหานครที่มีการใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นประจำและมีความสนใจด้านอาหารเพื่อสุขภาพ ตัวอย่างข้อคำถาม *“ท่านคิดว่ารูปแบบ วิธีการนำเสนอ หรือวิธีการอื่นใด ที่ผู้ทรงอิทธิพลนำเสนอสามารถส่งผลต่อความสนใจและความเชื่อถือของท่านในเรื่องโภชนาการเพื่อการป้องกันโรคมะเร็งผ่านสื่อสังคมออนไลน์มีอะไรบ้าง อย่างไร และเพราะอะไร”*

ชุดที่ 3 สำหรับ บุคลากรทางการแพทย์ประกอบไปด้วย แพทย์ พยาบาล นักกำหนดอาหาร และผู้ทรงอิทธิพลในโลกออนไลน์ ตัวอย่างข้อคำถาม *“ท่านคิดว่าการนำเสนอข้อมูล หรือมีวิธีการในการสร้างการรวมกลุ่มของผู้สนใจเรื่องการป้องกันโรคมะเร็งด้วยโภชนาการ ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ มีอะไรบ้าง มีวิธีการอย่างไร”*

ชุดที่ 4 สำหรับนักวิชาการการสื่อสาร ผู้มีประสบการณ์หรือทำงานด้านสื่อสังคมออนไลน์ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ตามแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง ตัวอย่างข้อคำถาม *“ท่านเห็นว่าแนวทางการพัฒนาการดำเนินการสื่อสารด้านโภชนาการเพื่อการป้องกันโรคมะเร็งผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในพนักงานสำนักงาน ทั้งด้านการจัดการการสื่อสารและกลยุทธ์การสื่อสารควรเป็นแบบใด และมีวิธีการพัฒนาอย่างไรบ้าง”*

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเฉพาะเจาะจง จากนั้นทำจดหมายขออนุญาตเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยได้ทำหนังสือขออนุญาตเข้าเก็บข้อมูลส่งตรงถึงผู้บังคับบัญชาในหน่วยงานได้แก่ สถาบันมะเร็งแห่งชาติ และสำนักอนามัยกรุงเทพมหานคร ภายหลังจากการได้รับการตอบรับ ทำการนัดเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผ่านโทรศัพท์และช่องทางออนไลน์ผ่านโปรแกรม Zoom โดยมีการแนะนำตัวผู้สัมภาษณ์ กล่าวถึงงานวิจัยโดยภาพรวมให้ผู้ให้ข้อมูลรับทราบเบื้องต้น และแจ้งสิทธิในการหยุดให้สัมภาษณ์ได้ทุกเมื่อ ขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลในการทำการรวบรวมข้อมูล เมื่อเสร็จสิ้นการสัมภาษณ์ทำการกล่าวขอบคุณที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล ก่อนทำการเก็บข้อมูลผู้วิจัยต้องทำการยื่นขอพิจารณาจริยธรรมในมนุษย์ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างตามประเด็นต่างๆ ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์และจะหยุดสัมภาษณ์เมื่อได้ข้อมูลครบถ้วนหรืออิ่มตัว

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์ โดยการสร้างข้อสรุป จากการตีความและการสัมภาษณ์รวมไปถึงข้อมูลเอกสารที่ได้มาและทำการทดสอบข้อมูลแบบสามเส้า ทำการตรวจสอบด้านข้อมูลว่าข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลหลักในองค์กรหน่วยงานเดียวกันมีลักษณะเหมือนกันหรือไม่ การตรวจสอบด้านวิธีรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตกระบวนการทำงานควบคู่กันขณะทำการสัมภาษณ์เก็บข้อมูล การตรวจสอบด้านผู้วิจัยโดยเปลี่ยนตัวผู้

สัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูลเพื่อพิจารณาว่าข้อมูลที่ได้จะเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ทั้งหมดมาทดทวนตัดทอนข้อมูลส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องออกไป โดยการสร้างข้อสรุป จากการตีความและการสัมภาษณ์รวมไปถึงข้อมูลเอกสารที่ได้มาและทำการทดสอบข้อมูลแบบสามเส้าแล้ว นำกรอบแนวคิดมาเป็นตัวตีกรอบตามทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเชื่อมโยงเพื่อให้ได้ข้อสรุปตามวัตถุประสงค์ในการศึกษา

จริยธรรมการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้ผ่านการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ เลขที่ 029/64NA

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องนโยบายและแนวทางการดำเนินการการสื่อสารสุขภาพด้วยสื่อสังคมออนไลน์ของสถาบันมะเร็งแห่งชาติเกี่ยวกับโภชนาการในการป้องกันโรคมะเร็งในพนักงานสำนักงาน พบว่า

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการด้านนโยบายและแนวทางการดำเนินการการสื่อสารด้วยสื่อสังคมออนไลน์ของสถาบันมะเร็งแห่งชาติเกี่ยวกับโภชนาการในการป้องกันโรคมะเร็งในพนักงานสำนักงาน พบว่า สถาบันมะเร็งแห่งชาติมีแนวคิดที่จะทำการสื่อสารเรื่องโภชนาการเพื่อการป้องกันโรคมะเร็ง ดังที่กำหนดไว้ในแผนยุทธศาสตร์ด้านการป้องกันโรคมะเร็ง แต่ขาดการวางแผนมอบหมายภาระงานให้แต่ละภาคส่วนรับไปปฏิบัติในเรื่องของการศึกษาข้อมูลเพื่อจะนำมารวบรวมวางแผนนโยบาย การกำหนดกลุ่มประชากรเป้าหมายที่จะทำการสื่อสารไปยังกลุ่มประชากรวัยทำงานในสำนักงาน ยังไม่มีคณะทำงานที่จะร่วมกันวางแผนกำหนดนโยบายและแนวทางการดำเนินการการสื่อสาร และที่สำคัญคือยังต้องมีการรวบรวมความรู้เรื่องโภชนาการเพื่อการป้องกันโรคมะเร็งที่ถูกต้องมีหลักฐานเชิงประจักษ์รับรอง เพื่อที่จะมาวางแผนทำการสื่อสารและกำหนดนโยบาย ความต้องการด้านนโยบายควรการกำหนดนโยบายที่ชัดเจนและแนวทางการดำเนินการสื่อสารสุขภาพของสถาบันมะเร็งแห่งชาติควรมีการกำหนดโครงสร้างที่ชัดเจนในการทำงานเรื่องการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ตั้งคณะทำงานด้านการสื่อสารโภชนาการเพื่อการป้องกันโรคมะเร็งเป็นคณะทำงานด้านนี้โดยเฉพาะเป็นหน่วยงานที่ชัดเจน มีการวางแผนด้านการจัดการและการวางแผนกลยุทธ์ในการสื่อสาร จัดหาผู้เชี่ยวชาญด้านโภชนาการเพื่อการป้องกันโรคมะเร็งมาให้ความรู้คณะทำงาน และต้องมีผู้มีความรู้ด้านการสื่อสารโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์มาช่วยวางแผนนโยบายและการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดความรู้ในการทำสู่การปฏิบัติสร้างเนื้อหาสำหรับการสื่อสารสุขภาพด้านโภชนาการเพื่อการป้องกันโรคมะเร็งผ่านสื่อสังคมออนไลน์ นำสู่นโยบายภาคปฏิบัติต่อไป

2. ผลการศึกษาการจัดการการสื่อสารด้วยสื่อสังคมออนไลน์ของสถาบันมะเร็งแห่งชาติเกี่ยวกับโภชนาการในการป้องกันโรคมะเร็งในพนักงานสำนักงาน พบว่า ส่วนที่ 1 การจัดการด้านเนื้อหาพบว่าที่ผ่านมาสถาบันมะเร็งแห่งชาติยังไม่มีการจัดการเนื้อหาเรื่องโภชนาการเพื่อการป้องกันโรคมะเร็งผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่ชัดเจน หากทำการสื่อสารเรื่องดังกล่าวต้องมีการจัดการเนื้อหาโดยต้องมี 1) การศึกษารวบรวมเนื้อหาและประเด็นที่น่าสนใจ 2) กำหนดประเด็นและเนื้อหาที่จะทำการสื่อสาร 3) ออกแบบเนื้อหาให้สอดคล้องกับช่องทางที่จะทำการสื่อสาร 4) วางแผนกลยุทธ์ในการสร้างเนื้อหาให้เข้าใจง่ายและตรงกับวิถีชีวิตของพนักงานสำนักงาน และส่วนที่ 2 การจัดการด้านการผลิตหากทำการสื่อสารต้องมี 1) มีทีมงานในการศึกษาและวางแผนในการสื่อสารเพื่อนำสู่การกำหนดแผนการผลิต 2) จัดทีมงานในการผลิตประกอบด้วยทั้งบุคลากรการแพทย์และนักการสื่อสาร 3) วางแผนการผลิตผ่านสื่อสังคมออนไลน์ช่องทางต่างๆ ดังนั้นต้องมีการทำสื่อทั้งสื่อรูปภาพ สื่อวิดีโอ คลิปหรืออินโฟกราฟิก โดยอาศัยข้อมูลจากเนื้อหาที่ได้วางแผนเอาไว้ก่อน ส่วนที่ 3 การจัดการด้านการเผยแพร่ ต้องมีการจัดทีมงานและบุคลากรทำการวางแผนการเผยแพร่ ทีมงานต้องทำการศึกษาถึงลักษณะข้อมูลรูปแบบใดและเผยแพร่ผ่านช่องทางใด ศึกษาและวางแผนช่วงเวลาและความถี่ในการเผยแพร่ และต้องมีทีมงานในการคอยติดตามผลจากการเผยแพร่ รวบรวมข้อมูลเพื่อมาเป็นแนวทางการปรับปรุงและพัฒนาวางแผนการเผยแพร่ใหม่อีกต่อไป ส่วนที่ 4 การจัดการองค์กร สถาบันมะเร็งแห่งชาติควรต้องมีการจัดทำ โครงสร้างผังการบริหารที่รองรับการดำเนินการสื่อสารสุขภาพผ่านสื่อสังคมออนไลน์ วางแผนจัดหากำหนดอัตรากำลังทรัพยากรบุคคลในการดำเนินการดังกล่าวอาจประกอบไปด้วย นักกำหนดอาหารผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการสื่อสารการตลาด ผู้ผลิตสื่อ เป็นต้น มีการจัดทำแผนปฏิบัติงานและมอบหมายผู้รับผิดชอบดำเนินการปฏิบัติงานเรื่องการสื่อสารสุขภาพ

3. ผลการศึกษากลยุทธ์การสื่อสารด้วยสื่อสังคมออนไลน์ของสถาบันมะเร็งแห่งชาติเกี่ยวกับโภชนาการในการป้องกันโรคมะเร็งในพนักงานสำนักงาน พบว่า ส่วนที่ 1 กลยุทธ์ด้านเนื้อหา ต้องใช้เนื้อหาที่ทันสมัย เกาะกระแสตามสถานการณ์ในปัจจุบันในโลกออนไลน์ เนื้อหาด้านโภชนาการต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตประจำวันของพนักงานสำนักงาน การนำเสนอเนื้อหาต้องเข้าใจง่ายนำไปปฏิบัติได้จริงหลีกเลี่ยงศัพท์ทางการแพทย์ที่มากเกินไป และเน้นความน่าเชื่อถือของเนื้อหาด้วยเสมอ ส่วนที่ 2 กลยุทธ์ด้านการร่วมสร้างเนื้อหา การสร้างเนื้อหาที่ตรงใจกับผู้รับสารจะทำให้เกิดการตอบรับจากผู้ส่งสารในการร่วมเสนอความคิดในการสร้างเนื้อหาครั้งต่อไป การเปิดเวทีให้เสนอความคิดเห็นเช่นการทำเฟซบุ๊กไลฟ์เปิดโอกาสให้มีการส่งคำถามและเสนอแนะท้ายโพสต์ การใช้ของรางวัลเป็นสิ่งกระตุ้นเพื่อให้ผู้รับสารอยากเข้าร่วมเสนอแนะและร่วมสร้างเนื้อหากับผู้ส่งสาร ส่วนที่ 3 กลยุทธ์การร่วมเป็นภาคีเครือข่าย การออกแบบเนื้อหาที่ดี เข้าใจง่าย ทันกระแส และมีความสม่ำเสมอของการนำเสนอ จะทำให้ผู้รับสารสนใจเข้าร่วมติดตามหรือภาคีเครือข่าย การจัดกิจกรรมทั้งออนไลน์และการพบปะกันโดยกำหนด

หัวข้อกิจกรรมที่ตรงกับกระแสในโลกออนไลน์หรือกระแสการบริโภคหรือโรคมะเร็งที่ประชาชนกำลังสนใจ จะเป็นการกระตุ้นให้เกิดการเข้ามารวมกลุ่มติดตามเป็นภาคีเครือข่าย การร่วมกิจกรรมหรือเป็นพันธมิตรกับสื่อสังคมออนไลน์ที่เกี่ยวข้องและมีผู้ติดตามเป็นจำนวนมากจะสามารถสร้างยอดผู้ติดตามให้มาเป็นเครือข่ายสมาชิกของกลุ่มที่สร้างขึ้นมาได้อย่างรวดเร็ว ส่วนที่ 4 กลยุทธ์การสื่อสารด้วยผู้นำทางความคิดและผู้ทรงอิทธิพล สิ่งสำคัญของกลยุทธ์นี้คือความน่าเชื่อถือ ของบุคคลหรือองค์กรที่มาทำการสื่อสาร สถาบันมะเร็งแห่งชาติเป็นหน่วยงานรัฐที่ประชาชนให้ความเชื่อถือว่าเป็นผู้ที่ทำงานด้านโรคมะเร็ง การสื่อสารของสถาบันมะเร็งแห่งชาติจะทำให้เกิดความน่าเชื่อถือในระดับหนึ่ง บุคลากรทางการแพทย์นำมาสื่อสารต้องเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านโภชนาการในผู้ป่วยโรคมะเร็งโดยเฉพาะแพทย์และนักกำหนดอาหาร ส่วนการใช้ผู้ทรงอิทธิพลในโลกออนไลน์ต้องเลือกกลุ่มที่มีภาพลักษณ์ของการดูแลสุขภาพ ผู้ที่นำเสนอเรื่องอาหารสุขภาพ การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพอยู่แล้วเป็นผู้ดึงความสนใจให้มาติดตาม แต่อาจจะยังไม่มีผลให้เกิดความเชื่อถือทันทีเหมือนการใช้บุคลากรทางการแพทย์มาเป็นผู้สื่อสารร่วมด้วย ส่วนผู้ที่เคยมีประสบการณ์ผ่านการรักษาโรคมะเร็งและการดูแลตนเองระหว่างเป็นโรคมะเร็งมาก่อนก็สามารถดึงดูดความสนใจได้เช่นเดียวกัน

4. ผลการศึกษานโยบายการสื่อสารใหม่และแนวทางการพัฒนาการดำเนินการสื่อสารด้วยสื่อสังคมออนไลน์ของสถาบันมะเร็งแห่งชาติเกี่ยวกับโภชนาการในการป้องกันโรคมะเร็งในพนักงานสำนักงาน พบว่า นโยบายการสื่อสารใหม่ต้องดำเนินการ ต้องมีการตั้งคณะทำงานทำการรวบรวมปัญหาที่เกิดขึ้นของกลุ่มวัยทำงานที่ต้องการสื่อสาร กำหนดกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน และวางแผนการติดตามวัดผล ส่วนของแนวทางการพัฒนาการดำเนินการสื่อสาร ด้านการจัดการต้องเริ่มที่การจัดการองค์กรมีการวางพันธกิจและนโยบายชัดเจนว่าสถาบันมะเร็งแห่งชาติกำลังจะขับเคลื่อนดำเนินการสื่อสารด้านโภชนาการเพื่อการป้องกันโรคมะเร็ง ด้านกลยุทธ์ การกำหนดกลยุทธ์ทางการสื่อสารต้องมีการสร้างภาพลักษณ์ขององค์กร กำหนดเอกลักษณ์ (Identity) และสัญลักษณ์ (Characteristic) ที่จะใช้ในการดำเนินการสื่อสารสุขภาพเพื่อการป้องกันโรคมะเร็งขององค์กร พัฒนากลยุทธ์ด้านภาษา ภาษาที่ใช้ต้องเข้าใจง่ายเป็นกันเองแต่ยังคงความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ทำการสื่อสาร ในการนำเสนอต้องนำเสนอประหนึ่งการเล่าเรื่องเพื่อให้เกิดความน่าติดตาม โดยเนื้อหาที่เล่าเรื่องต้องเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับวิถีการใช้ชีวิตประจำวันของคนเมืองในวัยทำงาน

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการด้านนโยบายและแนวทางการดำเนินการการสื่อสารด้วยสื่อสังคมออนไลน์ของสถาบันมะเร็งแห่งชาติเกี่ยวกับโภชนาการในการป้องกันโรคมะเร็งในพนักงานสำนักงานพบว่า สถาบันมะเร็งแห่งชาติมีแนวคิดในการดำเนินการสื่อสารดังกล่าว แต่ยังไม่ได้วางแผนนโยบายที่ชัดเจนในการสื่อสารผ่านสื่อสังคม

ออนไลน์ สอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง NCDs system manager ของ แก้วตา สังขชาติ และ วรสิทธิ์ ศรศรีวิชัย ที่กล่าวถึงผู้จัดการระบบโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง จะมุ่งเน้นในการดูแลโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ต้องดำเนินการจัดการวางแผนบูรณาเพื่อการจัดการโรคไม่ติดต่อเรื้อรังอย่างเป็นระบบตามความต้องการของผู้ป่วย ต้องมีการกำหนดกลุ่มเป้าหมาย นโยบายและแนวทางการดำเนินการที่ชัดเจน (แก้วตา สังขชาติ และวรสิทธิ์ ศรศรีวิชัย, 2562) สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตตินันทน์ ตั้งประเสริฐ และพิทักษ์ศักดิ์ ทิศาภาคย์ การวางนโยบายการสื่อสารมีการวางแผนการทำงานของแต่ละหน่วย ตามแผนนโยบายหลักขององค์กร (จิตตินันทน์ ตั้งประเสริฐ และพิทักษ์ศักดิ์ ทิศาภาคย์, 2563) ตรงกับสภาพปัญหาด้านความต้องการของสถาบันมะเร็งที่ต้องการให้มีนโยบายและการวางแผนปฏิบัติงานแต่ละหน่วยงานให้ชัดเจน การที่ยังไม่ได้มีการวางแผนนโยบายที่ชัดเจนอาจมาจากสถาบันมะเร็งแห่งชาติมุ่งที่จะเป็นศูนย์ความเป็นเลิศด้านการรักษาโรคมะเร็ง ทำให้ภาระงานในการรักษาและบริการมีมากนโยบายส่วนมากจึงตอบสนองไปยังด้านการรักษามากกว่าการป้องกัน ซึ่งงานป้องกันโรคถือเป็นงานปฐมภูมิที่นโยบายของกระทรวงสาธารณสุขต้องการให้มีการขับเคลื่อนปฏิบัติในทุกส่วนเพื่อส่งเสริมสุขภาพของประชาชน ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการขาดการมอบหมายนโยบายที่ชัดเจนจากฝ่ายบริหาร ทำให้ฝ่ายปฏิบัติการไม่คล่องตัวในการทำงาน ทิศทางในการขับเคลื่อนที่จะเดินหน้าส่งเสริมงานป้องกันโรคมะเร็งจึงขับเคลื่อนได้ยาก ดังนั้นหากมีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน ทำให้ระดับปฏิบัติงานสามารถดำเนินงานตามนโยบายที่มอบหมายลงมา สอดคล้องกับงานวิจัยของสุริยศักดิ์ มังกรแก้ววิกุล และศิริวัฒน์ สิริรวัฒนกุล ต้องมีการมอบหมายนโยบายที่ชัดเจนให้บุคลากรเข้าใจและดำเนินการปฏิบัติงานไปในทิศทางเดียวกัน จะช่วยผลักดันนโยบายสาธารณะไปสู่การปฏิบัติ (สุริยศักดิ์ มังกรแก้ววิกุล และศิริวัฒน์ สิริวัฒนกุล, 2563)

2. ผลการศึกษาการจัดการการสื่อสารด้วยสื่อสังคมออนไลน์ของสถาบันมะเร็งแห่งชาติเกี่ยวกับโภชนาการในการป้องกันโรคมะเร็งในพนักงานสำนักงาน พบว่า ในด้าน**การจัดการด้านเนื้อหา**ประกอบด้วย 1) การศึกษารวบรวมเนื้อหาและประเด็นที่น่าสนใจ 2) กำหนดประเด็นและเนื้อหาที่จะทำการสื่อสาร 3) ออกแบบเนื้อหาให้สอดคล้องกับช่องทางที่จะทำการสื่อสาร 4) วางแผนกลยุทธ์ในการสร้างเนื้อหาให้เข้าใจง่ายและตรงกับวิถีชีวิตของพนักงานสำนักงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของของ จิตตินันทน์ ตั้งประเสริฐและ พิทักษ์ศักดิ์ ทิศาภาคย์ การสื่อสารของกรมประชาสัมพันธ์ ต้องมีการศึกษารวบรวมข้อมูล มีการวางแผนงานด้านการสื่อสารต่างๆ สอดคล้องกับการต้องมีการวางแผนกำหนดประเด็นเนื้อหา และในการออกแบบเนื้อหาให้สอดคล้องกับช่องทางที่จะทำการสื่อสารนั้นเนื่องจากสื่อสังคมออนไลน์มีช่องทางการสื่อสารไม่ว่าจะเป็นการใช้ภาพ คลิป หรืออินโฟกราฟิก (จิตตินันทน์ ตั้งประเสริฐ และพิทักษ์ศักดิ์ ทิศาภาคย์, 2563) สถาบันมะเร็งแห่งชาติต้องทำการสื่อสารออกไปทุกช่องทางสอดคล้องกับขั้นตอนการปฏิบัติงานการสื่อสารของการสื่อสารกรมประชาสัมพันธ์ที่ต้องวางแผนการสื่อสารผ่านช่องทางต่างๆ ในสื่อสังคมออนไลน์ และต้องมีความถูกต้องทั้งรูปภาพ เสียง

ข้อความ เป็นต้น ส่วนของ**การจัดการด้านการผลิต**หากทำการสื่อสารต้องมี 1) มีทีมงานในการศึกษาและวางแผนในการสื่อสารเพื่อนำสู่การกำหนดแผนการผลิต 2) จัดทีมงานในการผลิตประกอบด้วยทั้งบุคลากรการแพทย์และนักการสื่อสาร **ด้านการจัดการการเผยแพร่และการจัดการองค์กร** ต้องมีการจัดการทรัพยากรบุคคลในการรับผิดชอบการปฏิบัติงาน ศึกษาวางแผนการเผยแพร่ผ่านช่องทางต่างๆ ในสื่อสังคมออนไลน์ มีการจัดทำผังโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตตินันทน์ ตั้งประเสริฐ และพิทักษ์ศักดิ์ ทิศาภาคย์ การวางนโยบายการสื่อสารมีการวางแผนการทำงานของแต่ละหน่วย ตามแผนนโยบายหลักขององค์กร การปฏิบัติการสื่อสารต้องมีการวางแผนการทำงานกำหนดหน้าที่ผู้ทำการสื่อสารให้ชัดเจน การเผยแพร่ต้องมีการศึกษาช่องทาง ช่วงเวลาในการเผยแพร่ข้อมูลในโลกสื่อสังคมออนไลน์ต้องมีคณะทำงานและติดตาม (จิตตินันทน์ ตั้งประเสริฐ และพิทักษ์ศักดิ์ ทิศาภาคย์, 2563) เพื่อให้การสื่อสารตรงตามความต้องการของพนักงานสำนักงาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของของ ศาศวัต จันทนะ และณัฏฐ์ชุดา วิจิตรจามรี การทำสื่อเผยแพร่ผ่านสื่อใหม่การระบาดของไวรัสก็ต้องมีการ ออกแบบวางแผนการสื่อสารเผยแพร่ทุกช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ ใช้สื่อที่หลากหลาย (ศาศวัต จันทนะ และณัฏฐ์ชุดา วิจิตรจามรี, 2565)

3. ผลการศึกษากลยุทธ์การสื่อสารด้วยสื่อสังคมออนไลน์ของสถาบันมะเร็งแห่งชาติเกี่ยวกับโภชนาการในการป้องกันโรคมะเร็งในพนักงานสำนักงาน พบว่า **กลยุทธ์ด้านเนื้อหา** ต้องนำเสนอเนื้อหาทันสมัย เข้าใจง่าย สามารถนำไปปรับใช้ได้จริงสอดคล้องกับวิถีชีวิตประจำวันของพนักงานสำนักงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภิสรา สุวรรณชาติ และธิดารัตน์ นิ่มกระโทก การนำเสนอสื่อเพื่อให้ความรู้พฤติกรรมการป้องกันโรคมะเร็งลำไส้ต้องการให้มีการนำเสนอข้อมูลที่เข้าใจง่าย (ศุภิสรา สุวรรณชาติ และธิดารัตน์ นิ่มกระโทก, 2565) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ของเรือนรสสุคนธ์ จันทร์เจริญ และพิษนุ อภิสมาจารโยธิน การนำเสนอสื่อในโลกออนไลน์ต้องมีความใหม่ของข้อมูล ต้องนำเสนอข้อมูลที่เป็นประเด็นกระแสในสังคมผู้รับสารจะกลัวการตกกระแสจึงควรหยิบยกกระแสในโลกสังคมออนไลน์มาสร้างเนื้อหาทำการสื่อสาร (เรือนรสสุคนธ์ จันทร์เจริญ และพิษนุ อภิสมาจารโยธิน, 2561) **กลยุทธ์ด้านการร่วมสร้างเนื้อหา** การนำเสนอเนื้อหาที่ตรงใจหรือตรงกับความต้องการของผู้รับสารจะเป็นการกระตุ้นให้ผู้รับสารเข้ามาร่วมสร้างเนื้อหาต้องการอยากรู้เนื้อหาเชิงลึกเรื่องใดเพิ่มขึ้นหรือมีการเปิดเวทีเช่นการไลฟ์ให้ผู้เข้ารับชมมีโอกาสเสนอข้อมูลที่ต้องการทราบเพิ่มเติม อาจมีการนำเสนอรางวัลสำหรับผู้ที่เข้ามาร่วมแสดงความเห็น สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัญดา พลเยี่ยม และลักษณา คล้ายแก้ว การนำเสนอเนื้อหาที่น่าสนใจ มีความสนุกสนาน เนื้อหามีข้อมูลเชิงบวกจะเป็นการทำให้เกิดความน่าสนใจในโลกสื่อสังคมออนไลน์ (รัญดา พลเยี่ยม และลักษณา คล้ายแก้ว, 2563) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chutima Kessadayurat การสร้างและการออกแบบเนื้อหาที่ดีจะเป็นการทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ของผู้รับสารในโลกสังคมออนไลน์ได้เป็นอย่างดี นำสู่การร่วมแสดงความคิดเห็นในโลกออนไลน์ (Chutima Kessadayurat,

2019) **กลยุทธ์การร่วมเป็นภาคีเครือข่าย** หากมีการออกแบบเนื้อหาน่าสนใจ มีความทันสมัย สดใหม่ของเนื้อหา มีการนำเสนออย่างสม่ำเสมอ มีการจัดกิจกรรมทั้งในโลกออนไลน์และการพบปะกันแบบปกติ หากมีการคิดหัวข้อกิจกรรมที่น่าสนใจ เรื่องที่จัดอยู่ในกระแสความสนใจจะทำให้มีผู้เข้ามาร่วมกิจกรรมและนำไปสู่การร่วมการเป็นภาคีเครือข่ายติดตามมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chutima Kessadayurat การสร้างเนื้อหาที่ตรงกับความต้องการของผู้รับสารจะเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเข้าร่วมติดตามได้ง่าย (Chutima Kessadayurat, 2019) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kostygina, G และคณะ การจัดกิจกรรมรณรงค์การไม่สูบบุหรี่ต้องอาศัยการจัดกิจกรรม ร่วมรณรงค์ของสื่อต่างๆ โดยอาจนำผู้ทรงอิทธิพลในโลกออนไลน์มาร่วมช่วยแบ่งปันข้อมูลเพื่อกระตุ้นให้เกิดการติดตามและเข้าร่วมกิจกรรม (Kostygina G. et al, 2020) **กลยุทธ์การสื่อสารด้วยผู้นำทางความคิดและผู้ทรงอิทธิพล** ความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสารเป็นสิ่งสำคัญ หากเป็นสถาบันมะเร็งแห่งชาติจะมีความน่าเชื่อถือสูง และบุคลากรทางการแพทย์ที่มีความเชี่ยวชาญด้านโภชนาการกับโรคมะเร็ง ส่วนผู้ทรงอิทธิพลในโลกออนไลน์ต้องเป็นผู้ที่เป็นสัญลักษณ์ของการดูแลสุขภาพ หรือผู้ที่เคยผ่านประสบการณ์โรคมะเร็งมาแล้วจะดึงดูดให้เกิดความสนใจมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศาศวัต จันทนะ และณัฏฐ์ชุดา วิจิตรจามรี การสื่อสารการระบาดของไวรัสโควิดต้องมีความน่าเชื่อถือ โดยบุคลากรทางการแพทย์หรือนักวิชาการโรคติดต่อจะเป็นผู้ที่น่าเชื่อถือ หรือหน่วยงานของรัฐที่เป็นผู้ส่งสารจะเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือให้กับประชาชนได้ (ศาศวัต จันทนะ และณัฏฐ์ชุดา วิจิตรจามรี, 2565) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kostygina, G. และคณะ การรณรงค์การเลิกสูบบุหรี่หากมีการใช้ดาราผู้ที่มีผู้ติดตามในโลกออนไลน์เป็นจำนวนมากมาช่วยสร้างกระแส จะเป็นการดึงดูดความสนใจเป็นจำนวนมากขึ้น (Kostygina G. et al, 2020)

4. ผลการศึกษานโยบายการสื่อสารด้วยสื่อสังคมออนไลน์ของสถาบันมะเร็งแห่งชาติเกี่ยวกับโภชนาการในการป้องกันโรคมะเร็งในพนักงานสำนักงาน พบว่านโยบายใหม่ต้องทำการตั้งคณะทำงาน ทำการศึกษาปัญหา กำหนดกลุ่มเป้าหมายที่จะสื่อสาร และมีการติดตามวัดประเมินผล สอดคล้องกับงานวิจัยของ สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัญดา พลเยี่ยม และลักษณา คล้ายแก้ว การวางแผนการสื่อสารต้องกำหนดกลุ่มเป้าหมาย แบ่งแยกตามอายุ ความสนใจ เพศ เพื่อเป็นการออกแบบเนื้อหาสารให้ตรงกับความต้องการรับรู้ของผู้รับสาร (รัญดา พลเยี่ยม และลักษณา คล้ายแก้ว, 2563) ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินการสื่อสารด้วยสื่อสังคมออนไลน์ของสถาบันมะเร็งแห่งชาติเกี่ยวกับโภชนาการในการป้องกันโรคมะเร็งในพนักงานสำนักงาน พบว่าแนวทางการพัฒนาการดำเนินการสื่อสาร ด้านการจัดการ ต้องมีการกำหนดนโยบายและพันธกิจขององค์กรให้ชัดเจน ว่าสถาบันมะเร็งแห่งชาติจะทำการขับเคลื่อนการสื่อสารด้านโภชนาการเพื่อการป้องกันโรคมะเร็งผ่านสื่อสังคมออนไลน์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ของ จิตตินันทน์ ตั้งประเสริฐและ พิทักษ์ศักดิ์ ทิศาภาคย์ การวางแผนนโยบายการสื่อสารต้อง มีการจัดการองค์กร การจัดการทรัพยากรบุคคล การจัดการงบประมาณ ให้

เพียงพอกับการทำการสื่อสารและการวางแผนนโยบาย การปฏิบัติงานของแต่ละหน่วยงานในการทำการสื่อสารให้ชัดเจน (จิตตินันทน์ ตั้งประเสริฐ และพิทักษ์ศักดิ์ ทิศาภาคย์, 2563) ด้านกลยุทธ์ ต้องมีการสร้างภาพลักษณ์ของสถาบันมะเร็งแห่งชาติในการสื่อสาร มีการพัฒนากลยุทธ์ทางด้านภาษาให้เข้าใจง่าย ใช้กลยุทธ์การนำเสนอแบบการเล่าเรื่องราว แต่มีความน่าเชื่อถือของข้อมูล ให้เหมือนกับวิถีชีวิตประจำวันของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร และเน้นความสดใหม่ของเนื้อหาข้อมูลที่นำเสนอ จะทำให้เกิดการร่วมเป็นภาคีเครือข่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของ อิริยาพร อุดทา และอริชัย อรรคอุดม กลยุทธ์การนำเสนอเนื้อหาในสื่อสังคมออนไลน์ ต้องเป็นข้อความที่กระชับ เข้าใจง่าย ที่สำคัญต้องคงความน่าเชื่อถือของเนื้อหาสาร (อิริยาพร อุดทา และอริชัย อรรคอุดม, 2560) โดยอาจจะมีการอ้างอิงที่มาจากแหล่งอ้างอิงที่น่าเชื่อถือเพื่อที่จะสร้างความมั่นใจกับผู้รับสาร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศาศวัต จันทนะ และณัฏฐ์ชุดา วิจิตรจามรี การนำเสนอข้อมูลช่วงการระบาดของไวรัส ความทันสมัยของข้อมูล ความสดใหม่ของข้อมูลเป็นสิ่งสำคัญ ข้อมูลที่นำเสนอต้องเป็นประเด็นในปัจจุบัน (ศาศวัต จันทนะ และณัฏฐ์ชุดา วิจิตรจามรี, 2565)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 รูปภาพแสดงข้อสรุปนโยบายและแนวทางการดำเนินการการสื่อสารด้วยสื่อสังคมออนไลน์ของสถาบันมะเร็งแห่งชาติเกี่ยวกับโภชนาการในการป้องกันโรคมะเร็งในพนักงานสำนักงาน

การวิจัยนโยบายและแนวทางการดำเนินการการสื่อสารด้วยสื่อสังคมออนไลน์ของสถาบันมะเร็งแห่งชาติเกี่ยวกับโภชนาการในการป้องกันโรคมะเร็งในพนักงานสำนักงาน มีข้อ

ค้นพบดังนี้ นโยบายการสื่อสารต้องมีการรวบรวมประเด็นปัญหา กำหนดกลุ่มเป้าหมายที่จะทำการสื่อสาร และกำหนดพันธกิจของหน่วยงาน ในการทำการสื่อสาร จากนั้นมีการจัดการการสื่อสารโดยต้องมีการวางแผงผังโครงสร้างการบริหารและกำปฏิบัติการของหน่วยงานภาคส่วนต่างๆ มีการตั้งคณะทำงาน จัดการทรัพยากรบุคคล งบประมาณ มีการกำหนดหน้าที่การทำงานการสื่อสาร ด้านกลยุทธ์การสื่อสาร ต้องมีการสื่อสารเพื่อสร้างภาพลักษณ์ในการสื่อสารเรื่องดังกล่าว วางกลยุทธ์ในการนำเสนอข้อมูล ความสดใหม่ของเนื้อหาและความทันสมัยของประเด็นที่ทำการนำเสนอ ต้องอยู่บนพื้นฐานของความน่าเชื่อถือเป็นสำคัญในการใช้กลยุทธ์ต่างๆ และมีการร่วมเป็นภาคีเครือข่ายกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

นโยบายและแนวทางการดำเนินการการสื่อสารด้วยสื่อสังคมออนไลน์ของสถาบันมะเร็งแห่งชาติเกี่ยวกับโภชนาการในการป้องกันโรคมะเร็งในพนักงานสำนักงาน ต้องมีการดำเนินการศึกษาสภาพปัญหา กำหนดประเด็นและกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจนในการดำเนินการสื่อสารและวางนโยบายใหม่ มีการจัดการการสื่อสารด้านต่าง ๆ ทั้งการจัดการองค์กร การจัดการเนื้อหา การจัดการการผลิต และการจัดการด้านเผยแพร่ กำหนดกลยุทธ์ที่ต้องใช้ในการสื่อสาร สถาบันมะเร็งแห่งชาติอาจมีการทำแผนยุทธศาสตร์ด้านการสื่อสารโภชนาการเพื่อการป้องกันโรคมะเร็งผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ข้อเสนอแนะงานวิจัยควรนำข้อมูลความรู้จากการค้นพบในงานวิจัยครั้งนี้ ไปประยุกต์ใช้กับองค์กรภาครัฐและเอกชน รวมไปถึงการปกครองส่วนท้องถิ่นนอกเหนือไปจากกรุงเทพมหานครสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ และอาจมีการนำความรู้ที่ได้ในครั้งนี้ไปศึกษาในงานวิจัยเชิงปริมาณต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรุงเทพมหานคร. (2564). ประวัติกรุงเทพมหานคร. เรียกใช้เมื่อ 14 ธันวาคม 2565 จาก https://official.bangkok.go.th/page/19

แก้วตา สังขชาติ และวรสิทธิ์ ศรศรีวิชัย. (2562). ถอดบทเรียน DHS South การจัดการโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ที่มีพื้นที่เป็นฐานและประชาชนเป็นศูนย์กลาง. สงขลา: มูลนิธิสุขภาพภาคใต้.

จิตตินันทน์ ตั้งประเสริฐ และพิทักษ์ศักดิ์ ทิศาภาคย์. (2563). นโยบายการบริหารจัดการ และการใช้สื่อในการสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์ของกรมประชาสัมพันธ์ในบริบทประเทศไทย4.0. วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 20(1), 137-52.

พิชศาล พันธุ์วัฒนา. (2562). พฤติกรรมการบริโภคอาหารของคนเมืองวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร. วารสารสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 ขอนแก่น, 11(2), 93-103.

เทพรัตน์ เอื้อธรรมถาวร และคณะ. (2561). พฤติกรรมการบริโภคอาหารจานด่วนกลุ่มวัยทำงาน. วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา, 12(1), 338-48.

รัญดา พลเยี่ยม และลักษณา คล้ายแก้ว. (2563). ปัจจัยที่ทำให้ไวรัสวิดีโอเพื่อการโฆษณาได้รับความนิยมบนสื่อสังคมออนไลน์. วารสารเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน, 5(2), 59-66.

เรือนรสสุคนธ์ จันทร์เจริญ และพิษนุ อภิสมาจารโยธิน. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้สื่อสังคมออนไลน์และภาวการณ์กลัวการตกกระแสของนักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในจังหวัดพิษณุโลก. วารสารการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และองค์การ, 10(1), 69-94.

ศาศวัต จันทนะ และณัฏฐ์ชุดา วิจิตรจามรี. (2565). กลยุทธ์การสื่อสารผ่านสื่อใหม่ของกระทรวงสาธารณสุขและความไว้วางใจของประชาชนในช่วงการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 9(5), 570-84.

ศุภิสรา สุวรรณชาติ และธิดารัตน์ นิ่มกระโทก. (2565). ระดับความรู้และความต้องการข้อมูลเรื่องโรคมะเร็งลำไส้ใหญ่และไส้ตรงของประชาชน. วารสารสุขภาพและการศึกษาพยาบาล, 28(1), 1-16.

สถาบันมะเร็งแห่งชาติ. (2563). ทะเบียนมะเร็งระดับโรงพยาบาล พ.ศ. 2563. กรุงเทพมหานคร: กลุ่มงานดิจิทัลทางการแพทย์ สถาบันมะเร็งแห่งชาติ.

สุริยศักดิ์ มังกรแก้ววิกุล และศิริวัฒน์ สิริวัฒนกุล. (2563). ปัญหาการนำนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลสาวชะโงก อำเภอบาง จังหวัดฉะเชิงเทรา. วารสารศิลปการจัดการ, 4(2), 205-22.

อิริยาพร อุดทา และอริชัย อรรคอุดม. (2560). กลยุทธ์การสื่อสารสุขภาพออนไลน์ผ่านสื่อเฟซบุ๊กของโรงพยาบาลพญาไท. วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, 5(2), 145-56.

Chutima Kessadayurat. (2019). Value Co-Creation and relationship management strategies in online social media. BU Academic Review, 18(1), 132-47.

Kostygina G. et al. (2020). Boosting health campaign reach and engagement through use of social media influencers and memes. Social Media + Society, 6(2), 1-12.

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 202-219

บทความวิจัย

รูปแบบการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิผลเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์*

THE MODEL OF EFFECTIVE TEAM WORK DEVELOPMENT FOR INTERNAL QUALITY ASSURANCE OF SMALL ELEMENTARY SCHOOLS IN KALASIN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

พัฒนรินทร์ จันทะรัตน์[1], สมใจ ภูมิพันธุ์[1], โกวัฒน์ เทศบุตร[1]
Pattanarin Chantarat[1], Somjai Pumipuntu[1], Kowat Tesaputa[1]
[1]คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, ร้อยเอ็ด
[1]Faculty of Education, Roi Et Rajabhat University, Roi Et, Thailand
[1]Corresponding author E-mail: ptr31@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิผลเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาประถมศึกษาขนาดเล็ก 2) สร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิผล และ 3) ประเมินรูปแบบการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิผล เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สถานศึกษาประถมศึกษาขนาดเล็ก 185 แห่ง ใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกนและวิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และ แบบประเมิน สถิติที่ใช้ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และสรุปเป็นความเรียง ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น โดยรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.62, S.D. = 0.55) (2) การสร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิผล 3 ส่วน คือ 1) บทนำ หลักการ วัตถุประสงค์ และ

* Received 17 December 2022; Revised 28 December 2022; Accepted 30 December 2022

เป้าหมาย 2) เนื้อหา ทีมงานที่มีประสิทธิผล 7 องค์ประกอบ คือ การสื่อสาร วัฒนธรรมองค์กร กำหนดเป้าหมาย การบริหารจัดการ ขั้นตอนการปฏิบัติงานและการประเมินผล ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และภาวะผู้นำ ส่วนการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิผลเพื่อการประกันคุณภาพภายใน มี 6 ขั้นตอน ได้แก่ (1) ศึกษาสภาพความต้องการจำเป็น (2) วางแผนปฏิบัติการ (3) นำแผนไปใช้ (4) เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล (5) ประเมินผลสะท้อนผล (6) ปรับปรุงแก้ไข และ 3) การนำรูปแบบไปใช้ เป็นแนวทางการเสริมสร้างประสิทธิผลของทีมงานและเงื่อนไข ผลการประเมินรูปแบบ ภาพรวม มีความเหมาะสม ($\bar{X}$ = 4.90, S.D. = 0.19) ความเป็นไปได้ ($\bar{X}$ = 4.85, S.D. = 0.30) และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.93, S.D. = 0.14)
คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนาทีมงาน, ประสิทธิผล, การประกันคุณภาพภายใน, สถานศึกษาขนาดเล็ก

Abstract

The objective this research were to 1) Study present conditions desirable conditions of teamwork effectiveness for internal quality assurance in small elementary schools 2) Create and develop a model of effective team work, and 3) Assessment the model of effective team work. This research is mixed methods research. Sample random sampling was collected from 185 small elementary schools by Krejcie and Morgan formular. The research tool were questionnaires, Semi-structure interview and assessment form to collect data. The statistics used for analyzing quantitative data were mean, standard deviation, and Modified Priority Needs Index ($PNI_{modified}$), and content analysis was employed to analyze qualitative data and concluded in descriptive. The results of the study revealed the following: 1) Present desirable conditions and priority Needs of teamwork overall was rated in a high level. ($\bar{X}$ = 3.62, S.D. = 0.55) 2) Creating and developing a model of effective teamwork. The model consisted of 3 parts. Part 1 Introduction, consists of principles, objectives, and goals. Part 2 Content, the content is divided into: Effectiveness teamwork which are 7 components namely; communication, organizational culture, goal setting, administration, procedures and evaluation, interpersonal relationships, and leadership, Development of effectiveness teams for internal quality assurance. It consists of a six-step process: (1) Study of conditions and needs (2) Action planning (3) Plan implementation (4) Data collection and analysis (5) Evaluation and reflection (6) Improvement. Part 3 The model Implementation, approaches for enhancement of teamwork

effectiveness and condition. 3) The assessment of effective teamwork development model. overall, the appropriateness ($\bar{X}$ = 4.90, S.D. = 0.19) feasibility ($\bar{X}$ = 4.85, S.D. = 0.30) and the usefulness ($\bar{X}$ = 4.93, S.D. = 0.14) of the model were rated at the highest level.

Keywords: Development Teamwork Model, Effectiveness, Internal Quality Assurance, Small Elementary Schools

บทนำ

การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญในการวางรากฐานเพื่อพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีความรู้ ทักษะ และสมรรถนะที่จำเป็น สามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เพื่อเตรียมคนในอนาคตไปเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในโลกแห่งความผันผวน กระทรวงศึกษาธิการซึ่งมีบทบาทหน้าที่หลักในการบริหารและการจัดการศึกษาให้สถานศึกษาทุกแห่งบริหารงาน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคลและด้านบริหารงานทั่วไป และยังมีกระจายอำนาจให้กับคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรงนั้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) การกระจายอำนาจแบ่งงานอย่างชัดเจนแต่การทำงานบางอย่างต้องอาศัยการทำงานร่วมกันจึงจะประสบความสำเร็จ เนื่องจากทุกคนมีความสามารถแต่ความสามารถของทุกคนมีข้อจำกัด การนำความสามารถของทุกคนมารวมกันจึงเกิดผลงานมากขึ้น อีกทั้งงานบางอย่างต้องอาศัยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์จึงต้องการคนมาทำงาน ด้วยการคิดร่วมกัน งานจึงออกมาสำเร็จ องค์กรที่สามารถสร้างทีม พัฒนาทีม ให้ทำงานร่วมกันได้ องค์กรนั้นจะเจริญก้าวหน้าได้อย่างรวดเร็ว ทีมงานที่ดีจึงส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อองค์กร ช่วยลดความสูญเสียขององค์กร ทีมงานที่มีประสิทธิภาพจะส่งผลให้หน่วยงานมีการเติบโตและพัฒนาก้าวหน้า โดยทีมงานจะช่วยสร้างระบบการทำงานที่ดีมีประสิทธิภาพให้เกิดทั่วทั้งองค์กรโดยทุกคนจะต้องทุ่มเทความคิด ทุ่มแรงกายเพื่องาน เพื่อความสำเร็จของงาน โดยไม่ถือว่าเป็นผลงานของคนคนเดียว แต่ผลงานทั้งหมดเป็นของทีม องค์กรสามารถขับเคลื่อนไปด้วยความรวดเร็วและเกิดประสิทธิผล ทีมที่ดีควรสร้างบรรยากาศในการทำงานให้มีความไว้ใจกัน เชื่อใจกันมีความผูกพันกันจนก่อให้เกิดความรัก ความสามัคคีในทีม มีวัตถุประสงค์ในการทำงานร่วมกัน มีระบบในการบริหารจัดการที่ดี มีสมาชิกที่ดีมีความสามารถในการทำงาน มีความรับผิดชอบในหน้าที่ มีผู้นำทีมที่มีประสิทธิภาพ มีภาวะผู้นำที่ดี (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2559) การพัฒนาทีมงานเพื่อให้ทุกคนในองค์กรรู้จักและปฏิสัมพันธ์กัน รู้จักการทำงานร่วมกัน ตลอดจนแก้ปัญหาร่วมกันได้ดียิ่งขึ้น สามารถสร้างเป้าหมายในการทำงานร่วมกันได้ ตลอดจนวิธีร่วมมือกันเดินทางไปพิชิตเป้าหมายให้สำเร็จ เกิดความสามัคคีในการขับเคลื่อนองค์กร มีทัศนคติที่ดีในการทำงานตลอดจนการเผชิญกับปัญหา ซึ่งในหลายสถานศึกษาการบริหาร

สถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษายังบริหารการกระจายอำนาจและการจัดการศึกษายังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ซึ่งปัจจุบันแนวคิดในการบริหารองค์การที่เป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลายทั้งองค์การเอกชนหรือภาครัฐคือการบริหารในรูปแบบของการทำงานร่วมกันเป็นทีม ส่งเสริมสนับสนุนและการสร้างทีมงานให้แข็งแกร่งมีประสิทธิภาพเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันให้สูงขึ้น (สาวิตรี พรเที่ยง, 2563) การกำหนดมาตรฐานการศึกษาและจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภท ตามมาตรา 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และมีประกาศใช้กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษาพ.ศ. 2561 ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง ให้ใช้มาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัยระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษเมื่อวันที่ 6 สิงหาคมพ.ศ. 2561 ประกอบกับยุทธศาสตร์ของกระทรวงศึกษาธิการในด้านการปฏิรูประบบการประเมินและการประกันคุณภาพการศึกษาได้ให้ความสำคัญกับการประเมินคุณภาพการศึกษาและการประกันคุณภาพการศึกษามุ่งเน้นให้มีการนำผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษามาใช้เป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561) จากข้อมูลของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้รับการประเมินภานนอก รอบ 3 (2554-2558) จำนวน 20,184 แห่ง เป็นโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) 18,088 แห่ง รับรอง 14,316 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 79.15 ไม่รับรอง 3,772 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 20.85 แบ่งตามขนาด ได้แก่ ขนาดเล็ก 14,389 แห่ง รับรอง 11,000 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 76.45 ไม่รับรอง 3,389 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 23.55 ซึ่งพบว่ายังมีโรงเรียนที่ไม่ได้รับการรับรอง การดำเนินการอย่างน้อย 1 ครั้งในทุก ๆ 5 ปี เพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียนตามเป้าหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถคิดวิเคราะห์และเรียนรู้ได้ด้วยตนเองมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรและทักษะที่จำเป็นสำหรับโลกศตวรรษที่ 21 จากการศึกษาสภาพปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประเมินและพัฒนาคุณภาพมาตรฐานสถานศึกษาของคณะกรรมการติดตามและพัฒนาคุณภาพมาตรฐานสถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พบว่าสถานศึกษาดำเนินการยังไม่บรรลุเป้าหมายลงไปสู่ผู้เรียนได้ บุคลากรมองว่าระบบประกันคุณภาพเป็นภาระของผู้รับผิดชอบคนเดียว ไม่เห็นความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา บุคลากรไม่ให้ความร่วมมือ ไม่นำระบบทีมงานมาช่วยบริหารจัดการให้เป็นวัฒนธรรม ทัศนคติของบุคลากรอาจคิดว่าเป็นภาระมากกว่าประโยชน์ไม่ได้นำข้อเสนอแนะของคณะกรรมการผู้ประเมินมาใช้ (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน), 2560) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ แบ่งออกเป็น 3 เขต โดยมีสถานศึกษาขนาดเล็กทั้งสิ้น จำนวน 347 แห่ง จำแนกเป็นสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์

เขต 1 จำนวน 121 แห่ง เขต 2 จำนวน 106 แห่ง และเขต 3 จำนวน 120 แห่ง ซึ่งได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม (พ.ศ. 2554 - 2558) จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) แต่ไม่ผ่านการรับรอง จำนวน 107 แห่ง จำแนกเป็นสถานศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 จำนวน 41 แห่ง เขต 2 จำนวน 32 แห่ง และเขต 3 จำนวน 34 แห่ง (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์, 2563)

การพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิผลเพื่อประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ได้นำแนวคิดทีมงานที่มีประสิทธิผลของ พาร์กเกอร์ (Parker เป็นการพัฒนาทีมงานเป็นกระบวนการพัฒนาบุคคลที่มารวมตัวกันเพื่อปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย โดยได้วางแผนไว้ล่วงหน้าเพื่อรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลการทำงานของกลุ่มบุคคลยกระดับการทำงานของกลุ่มให้มีประสิทธิภาพ โดยเน้นหลักการให้กลุ่มทำงานร่วมกันเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงาน ใช้วิธีการแก้ปัญหาและปรับปรุงเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน (Parker, G.M., 1990) ให้ความสนใจต่อขบวนการในการทำงานและความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทของผู้นำที่มีความสัมพันธ์กับสมาชิกของกลุ่มต่าง ๆ โดยเป็นการเปลี่ยนแปลงซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาทีมงานและเพิ่มประสิทธิผลในการทำงานของกลุ่ม รวมทั้งเป็นการพัฒนาและเสริมสร้างประสิทธิภาพการทำงานของกลุ่มต่าง ๆ ภายในองค์การ เน้นความสัมพันธ์และการพึ่งพาของสมาชิกในทีมเพื่อปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์การโดยมีการขัดแย้งระหว่างสมาชิกน้อยที่สุด สอดคล้องกับมิวส์ Meuse ใช้องค์ประกอบของทีมงานที่มีประสิทธิผลตามโมเดล GRPI ของ Irwin M. Rubin, Mark S. Plovnick และ Ronald E. Fry นำเสนอปัจจัยต่าง ๆ ในรูปแบบของพีระมิดประกอบด้วยปัจจัยเป้าหมาย (Goals) บทบาท (Roles) กระบวนการ (Processes) และความสัมพันธ์(Relationships) ซึ่งความสัมพันธ์ของแต่ละองค์ประกอบเริ่มจากยอดพีระมิดลงมาสู่ฐาน (Meuse, K. D., 2009) และชูชัย ประดับสุข ใช้กระบวนการของการประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย (1) การควบคุมคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการหรือแนวปฏิบัติที่นำการศึกษาสู่คุณภาพโดยต้องมีการกำหนดมาตรฐานด้านผลผลิต ด้านปัจจัยและด้านกระบวนการ (2) การตรวจสอบและการแทรกแซงคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการหรือแนวปฏิบัติในการดำเนินงานเพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษา และ (3) การประเมินคุณภาพการศึกษา เป็น กระบวนการหรือแนวปฏิบัติในการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนด (ชูชัย ประดับสุข, 2560)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กกำลังประสบปัญหาอย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิผลเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาประถมศึกษาขนาดเล็ก ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิผลเพื่อการประกันคุณภาพภายใน เพื่อตอบสนองนโยบายการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

และนโยบายด้านการศึกษาในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อลดปัญหาและอุปสรรคการบริหารงานด้านคุณภาพของสถานศึกษาขนาดเล็กให้กับ ผู้บริหาร ครูและบุคลากร ผู้เรียนและเด็กให้เป็นคนเก่ง คนดี มีคุณภาพตามมาตรฐาน และยังเป็นข้อมูลสารสนเทศในเชิงวิชาการให้กับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษารองรับการประกันคุณภาพภายในและภายนอกของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิผลเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์

2. เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิผลเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์

3. เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิผลเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง รูปแบบการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิผลเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ มีวิธีการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ด้วยการศึกษาเอกสาร การลงพื้นที่ภาคสนาม การลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) แบ่งเป็น 3 ระยะ

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิผลเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาประถมศึกษาขนาดเล็ก

ระยะที่ 2 การสร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิผลเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาประถมศึกษาขนาดเล็ก

ระยะที่ 3 การประเมินรูปแบบการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิผลเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาประถมศึกษาขนาดเล็ก

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย 1) ประชากรคือ สถานศึกษาประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ จำนวน 347 แห่ง เมื่อกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 185 แห่ง จากนั้นจึงเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างเป็นสัดส่วนตามเขตพื้นที่การศึกษา และตามด้วยการสุ่มอย่างง่ายตามสัดส่วนประชากร (Sample Random Sampling) (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) กำหนดผู้ให้ข้อมูลโดยตอบแบบสอบถามสถานศึกษาละ 2 คน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก รวมผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 370 คน 2) สถานศึกษาขนาดเล็กที่มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ที่มีผลการประเมินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับดีเยี่ยม จำนวน 5 แห่ง โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แห่งละ 2 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายใน รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก 3) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อพิจารณาร่างรูปแบบการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิผลเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาประถมศึกษาขนาดเล็ก ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คน ซึ่งได้มาโดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) มีคุณสมบัติ ดังนี้ 1) เป็นผู้มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา และมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก 1 คน 2) เป็นผู้บริหารการศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก 1 คน 3) เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก 2 คน 4) เป็นครูผู้สอนที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป และมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก 2 คน 5) เป็นศึกษานิเทศก์ที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป และมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก 1 คน 4) การประเมินรูปแบบการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิผล เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ของรูปแบบ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน กำหนดคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้ 1) เป็นนักวิชาการที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา และการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นที่ยอมรับ และมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก 2) เป็นผู้บริหารการศึกษา หรือผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา และการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นที่ยอมรับ และมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) เครื่องมือวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) คือ แบบสอบถาม เป็นข้อคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Check List) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจพิจารณาในเบื้องต้น แล้วนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจพิจารณาประเมินความสอดคล้อง (IOC : Index of Item Objective Congruence) ของโครงสร้างและเนื้อหาว่ามีความเหมาะสมกับการนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างหรือไม่ อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 จำนวน 49 ข้อ นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไข

แล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 แห่ง แห่งละ 3 คน รวม 30 คน และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน เท่ากับ 0.98 และแบบประเมินรูปแบบเพื่อประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ มีลักษณะแบบให้เลือกตอบโดยใช้มาตราส่วนประเมินค่า (Numerical Rating Scale) มี 5 ระดับ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.97 2) เครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) คือ แบบสัมภาษณ์ (In-Depth Interview) เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาทีมงานในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาในระดับ ดีเยี่ยม และแบบสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับการพิจารณาร่างรูปแบบการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิผลเพื่อการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก เช่น ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรในภาพรวม กับ (ร่าง) รูปแบบการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิผลเพื่อการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก เป็นต้น

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) ผู้วิจัยได้ขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยร้อยเอ็ด เลขที่ ศธ 0571.12/ว 092 เรื่อง ขอความอนุเคราะห์รวบรวมข้อมูล ลว. 9 พฤษภาคม 2561 และได้ทำหนังสือขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เพื่อขอเก็บข้อมูลกับสถานศึกษาขนาดเล็ก ด้วยแบบสอบถาม 2) ผู้วิจัยลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึกกับสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ที่มีผลการประเมินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาในระดับดีเยี่ยมสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ที่มีผลการประเมินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาในระดับดีเยี่ยม 3) สนทนากลุ่มโดยการนัดพบประชุม และทำการเก็บข้อมูลด้วยการบันทึกเสียงและการจดบันทึกข้อมูล 4) ตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วนถอดเทป ก่อนนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ 1) การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นนำเสนอด้วยตารางและใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยาย (Descriptive) 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนาในเนื้อหาสาระ (Content Analysis)นำมาวิเคราะห์เนื้อหาที่มีความสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และการวิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็น จัดประเภท/กลุ่มข้อมูลเพื่อให้ได้ชุดข้อมูลที่สามารถเสนอเป็นข้อเท็จจริง และใช้ประกอบการวิเคราะห์อภิปราย ซึ่งมีการให้เหตุผลเชิงตรรกะ นำเสนอผลการศึกษาแบบพรรณนาเพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิผลเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิผลของทีมงานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ ปรากฏดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และอันดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิผลของทีมงานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ โดยรวม

ที่	ประสิทธิผลของทีมงาน	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI	$PNI_{modified}$	อันดับ
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ			
1	ด้านการติดต่อสื่อสาร	3.45	0.58	ปานกลาง	4.58	0.49	มากที่สุด	5.18	0.33	**1**
2	ด้านวัฒนธรรมองค์กร	3.60	0.60	มาก	4.65	0.48	มากที่สุด	4.88	0.29	**2**
3	ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	3.68	0.72	มาก	4.69	0.49	มากที่สุด	4.74	0.27	6
4	ด้านการบริหารจัดการ	3.58	0.56	มาก	4.61	0.53	มากที่สุด	4.75	0.29	4
5	ด้านการกำหนดเป้าหมาย	3.59	0.60	มาก	4.64	0.50	มากที่สุด	4.87	0.29	**3**
6	ด้านภาวะผู้นำ	3.75	0.67	มาก	4.70	0.50	มากที่สุด	4.47	0.25	7
7	ด้านขั้นตอนการปฏิบัติงานและการประเมินผล	3.70	0.60	มาก	4.71	0.49	มากที่สุด	4.76	0.27	5
	โดยรวม	3.62	0.55	มาก	4.65	0.45	มากที่สุด	4.79	0.28	

จากตารางที่ 1 พบว่าสภาพปัจจุบันทีมงานที่มีประสิทธิผลเพื่อการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.62, S.D. = 0.55) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก จำนวน 6 ด้าน และอยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านภาวะผู้นำ ($\bar{X}$ = 3.75, S.D. = 0.67) รองลงมา คือ ด้านขั้นตอนการปฏิบัติงานและการประเมินผล ($\bar{X}$ = 3.70, S.D. = 0.60) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการติดต่อสื่อสาร ($\bar{X}$ = 3.45, S.D.= 0.58)

สภาพที่พึงประสงค์ทีมงานที่มีประสิทธิผลเพื่อการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.65, S.D. = 0.45) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านขั้นตอนการปฏิบัติงานและการประเมินผล ($\bar{X}$ = 4.71, S.D. = 0.49) รองลงมา คือ ด้านภาวะผู้นำ ($\bar{X}$ = 4.70, S.D. = 0.50) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการติดต่อสื่อสาร ($\bar{X}$ = 4.58, S.D. = 0.49)

ความต้องการจำเป็นทีมงานที่มีประสิทธิผลเพื่อการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ ด้านที่มีค่าความต้องการจำเป็นสูงสุด 3 อันดับแรก คือ ด้านการติดต่อสื่อสาร ($PNI_{modified}$=0.33) รองลงมา คือ ด้านวัฒนธรรมองค์กร ($PNI_{modified}$=0.29) และด้านด้านการกำหนดเป้าหมาย ($PNI_{modified}$=0.29) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าความต้องการจำเป็นต่ำสุด คือ ด้านภาวะผู้นำ ($PNI_{modified}$=0.25)

2. การสร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิผลเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาประถมศึกษาขนาดเล็กประกอบด้วย 3 ส่วนดังนี้ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ประกอบด้วย หลักการวัตถุประสงค์ และเป้าหมาย ส่วนที่ 2 ส่วนเนื้อหา ประกอบด้วย (1) องค์ประกอบทีมงานที่มีประสิทธิผล ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ คือ การสื่อสาร วัฒนธรรมองค์กร การกำหนดเป้าหมาย การบริหารจัดการ ขั้นตอนการปฏิบัติงานและการประเมินผล ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ภาวะผู้นำและ (2) การพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิผลเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาประถมศึกษาขนาดเล็ก ประกอบด้วยขั้นตอนในการดำเนินการ 6 ขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาสภาพและความต้องการความจำเป็น การวางแผนปฏิบัติการ การนำแผนไปใช้ การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินผลและสะท้อนผล การปรับปรุงแก้ไขและส่วนที่ 3 การนำรูปแบบไปใช้

3. ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิผลเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาประถมศึกษาขนาดเล็กในภาพรวมมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ในภาพรวม

รูปแบบการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิผลเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาประถมศึกษาขนาดเล็ก	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1.ส่วนนำ	4.71	0.49	มากที่สุด	4.67	0.59	มากที่สุด	4.76	0.45	มากที่สุด
2.องค์ประกอบทีมงานที่มีประสิทธิผล	4.95	0.12	มากที่สุด	4.85	0.34	มากที่สุด	4.96	0.10	มากที่สุด
3. ขั้นตอนการพัฒนาทีมงานให้มีประสิทธิผลเพื่อการประกันคุณภาพภายใน	4.97	0.07	มากที่สุด	4.92	0.20	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
4.การนำรูปแบบไปใช้	4.97	0.08	มากที่สุด	4.97	0.08	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
รวม	**4.90**	**0.19**	**มากที่สุด**	**4.85**	**0.30**	**มากที่สุด**	**4.93**	**0.14**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 พบว่าผลการประเมิน ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิผลเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาประถมศึกษาขนาดเล็ก ระดับมากที่สุด ความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.93, S.D. = 0.14) รองลงมามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.90, S.D.= 0.19) และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.85, S.D.= 0.30)

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิผลเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ว่า

1. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาของทีมงานที่มีประสิทธิผลเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์

สภาพปัจจุบันของทีมงานที่มีประสิทธิผล เพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาประถมศึกษาขนาดเล็ก โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.62, S.D. = 0.55) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก จำนวน 6 ด้าน และอยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านภาวะผู้นำ ($\bar{x}$ = 3.75, S.D. = 0.67) รองลงมา คือ ด้านขั้นตอนการปฏิบัติงานและการประเมินผล ($\bar{x}$ = 3.70, S.D. = 0.60) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการติดต่อสื่อสาร ($\bar{x}$ = 3.45, S.D. = 0.58) สอดคล้องกับงานวิจัยของ โชต

อนันต์ พฤทธิ์พรชนัน ที่ได้ศึกษาผลกระทบของการรับรู้ประสิทธิภาพการสื่อสารองค์กรของสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงกิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ที่มีผลต่อการรับรู้ภาพลักษณ์ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าการรับรู้ประสิทธิภาพการสื่อสารองค์กรมีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับการรับรู้ภาพลักษณ์ ดังนั้นคณะกรรมการ กสทช. ควรให้ความสำคัญมุ่งเน้นและสนับสนุนเกี่ยวกับการรับรู้ประสิทธิภาพการสื่อสารองค์กรเพื่อปรับปรุงกลยุทธ์ด้านการสร้างการรับรู้ภาพลักษณ์องค์กร โดยคำนึงถึงการสื่อสารข้อมูลข่าวสารต่างๆออกไปสู่กลุ่มเป้าหมายและประชาชนเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่การงานรวมทั้งการสร้างร่วมมือระหว่างกันต่อการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนด้วยและเพื่อเพิ่มโอกาสทางการตลาดและศักยภาพทางการแข่งขันมากยิ่งขึ้น สภาพที่พึงประสงค์ประสิทธิผลของทีมงาน เพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาประถมศึกษาขนาดเล็ก โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (โชตอนันต์ พฤทธิ์พรชนัน, 2562)

2. การสร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิผลเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาประถมศึกษาขนาดเล็กประกอบด้วย 3 ส่วนดังนี้ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ประกอบด้วย หลักการวัตถุประสงค์ และเป้าหมาย ส่วนที่ 2 ส่วนเนื้อหา ประกอบด้วย 1) องค์ประกอบทีมงานที่มีประสิทธิผล ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ คือ การสื่อสาร วัฒนธรรมองค์กร การกำหนดเป้าหมาย การบริหารจัดการ ขั้นตอนการปฏิบัติงานและการประเมินผล ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ภาวะผู้นำ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริชัย อ้อนอุบล ได้ศึกษาการสร้างทีมงานและแนวทางพัฒนาการสร้างทีมงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรีเขต 3 พบว่า ด้านความชัดเจนของเป้าหมายผู้บริหารควรให้ครูและผู้เกี่ยวข้องเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องด้านความร่วมมือและความขัดแย้งผู้บริหารควรให้ครูและผู้เกี่ยวข้องเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการระดมความคิดและแนวทางปฏิบัติงานร่วมกันด้านการปฏิบัติงานที่ชัดเจนผู้บริหารควรให้ครูและผู้เกี่ยวข้องเข้ารับการอบรมการวางแผนการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามต้องการอย่างต่อเนื่อง ด้านภาวะผู้นำที่เหมาะสมผู้บริหารควรให้ครูและผู้เกี่ยวข้องเข้ารับการอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพให้เป็นที่ยอมรับในด้านความรู้และความสามารถในการทำงานอย่างต่อเนื่องด้านการทบทวนการทำงานอย่างสม่ำเสมอผู้บริหารควรให้ครูและผู้เกี่ยวข้องเข้ารับการอบรมการนำเสนอผลการสรุปการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อระดมความคิดในการแก้ปัญหาด้านการสื่อสารที่ดีผู้บริหารควรให้ครูและผู้เกี่ยวข้องได้รับข้อมูลข่าวสารที่สำคัญในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง (ศิริชัย อ้อนอุบล, 2560) นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับงานวิจัยของจันทร์แสง สุวรรณวาว ได้ศึกษาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุทางพุทธจิตวิทยาการสร้างความสามัคคีเพื่อทีมงานที่ประสบความสำเร็จพบว่า แนวคิดทางพุทธจิตวิทยาการสร้างความสามัคคีในการทำงานเพื่อทีมงานที่ประสบความสำเร็จประกอบด้วย 1) ความมีเมตตา 2) การถ้อยทีถ้อยอาศัย 3) การมีเป้าหมายเดียวกัน 4) การเห็นคุณค่าของงานมีทัศนคติที่ดีต่องานที่ทำ 5) การมีความเคารพต่อ

กัน 6) การเลือกคนให้เหมาะกับงาน 7) การปกครองดูแลกันเหมือนพี่น้อง 8) การสร้างความรู้สึกว่าเขาคือเจ้าของกิจการ 9) การสร้างแรงจูงใจและตัวแปรปัจจัยที่เสริมความสำเร็จของทีมงานประกอบด้วย 1) การมีผู้นำที่ดี 2) คุณภาพการคัดเลือกคนเข้าทำงานของแผนกบุคคล 3) การมีระเบียบวินัยในองค์กรและ 4) การเป็นกัลยาณมิตรต่อกันในส่วนของความสำเร็จของทีมงานพัฒนาตัวแปรจากหลักอิทธิบาท 4ได้แก่ 1) รักในงานที่ทำ 2) ร่วมกันแก้ปัญหา 3) มุ่งมั่นในความสำเร็จของตนและองค์กรและ 4) พัฒนางานให้ดียิ่งขึ้น (จันทรแสง สุวรรณวาว, 2561) 2) การพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิผลเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาประถมศึกษาขนาดเล็ก ประกอบด้วยขั้นตอนในการดำเนินการ 6 ขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาสภาพและความต้องการความจำเป็น การวางแผนปฏิบัติการ การนำแผนไปใช้ การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินผลและสะท้อนผล การปรับปรุงแก้ไข และ 3) แนวทางการเสริมสร้างประสิทธิผลของทีมงานและส่วนที่ 3 การนำรูปแบบไปใช้สอดคล้องกับงานวิจัยของกานต์สินี วาดวงศ์ ได้ศึกษาการพัฒนาแนวทางการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ พบว่า แนวทางที่เหมาะสม ประกอบด้วย 2 กิจกรรมหลัก ได้แก่ 1) กำหนดมาตรฐานและการจัดระบบบริหารและสารสนเทศ ประกอบด้วย 1.1) กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาและ 1.2) จัดระบบบริหารและสารสนเทศ 2) กำหนดแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การติดตามตรวจสอบการประกันคุณภาพภายใน ประกอบด้วย 2.1) จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 2.2) ดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 2.3) จัดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา 2.4) จัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 2.5) จัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน และ 2.6) จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (กานต์สินี วาดวงศ์, 2560)

3. ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิผลเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาประถมศึกษาขนาดเล็ก ในภาพรวม มีอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ เนื่องจากรูปแบบได้สร้างขึ้นจากการศึกษาสภาพทีมงานในสถานศึกษา เมื่อมีการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ ผู้นำรูปแบบไปใช้มีความคิดเห็นสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน สามารถทำให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานได้ตามวัตถุประสงค์สอดคล้องกับงานวิจัยของ อารีรัตน์ ดิษฐปาน ได้ศึกษา การพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาเอกชนในจังหวัดกระบี่ พบว่า 1) สภาพปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับน้อย 2) รูปแบบการประกันคุณภาพภายใน พบว่ารูปแบบการประกันคุณภาพภายใน เป็นการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในภายใต้กระบวนการบริหารด้วยวงจรคุณภาพ P-D-C-A ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา การดำเนินงาน

แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การนิเทศ ติดตามและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ผลการประเมินคุณภาพการศึกษา ซึ่งมีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาทุกองค์ประกอบระหว่าง 0.80-1.00 3) ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการประกันคุณภาพ พบว่า ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากทุกด้าน (อารีรัตน์ ดิษฐปาน, 2564)

องค์ความรู้ใหม่

การดำเนินงานวิจัยรูปแบบการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิผลเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ ได้รับการยอมรับจากผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย 1) ทีมงานที่มีประสิทธิผล 7 องค์ประกอบ คือ การสื่อสาร วัฒนธรรมองค์กร การกำหนดเป้าหมาย การบริหารจัดการ ขั้นตอนการปฏิบัติงานและการประเมินผล ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และ 2) ขั้นตอนการพัฒนาทีมงาน ดำเนินการ 6 ขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาสภาพและความต้องการความจำเป็น การวางแผนปฏิบัติการ การนำแผนไปใช้ การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินผลและสะท้อนผล การปรับปรุงแก้ไข คาดหวังว่าจะส่งผลไปยังการพัฒนาคุณภาพให้เกิดกับผู้เรียน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นไปตามมาตรฐานที่โรงเรียนกำหนด และผลงานให้เป็นที่ยอมรับของสังคม เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนในพื้นที่ได้อย่างดี สรุปองค์ความรู้ ดังภาพที่ 1

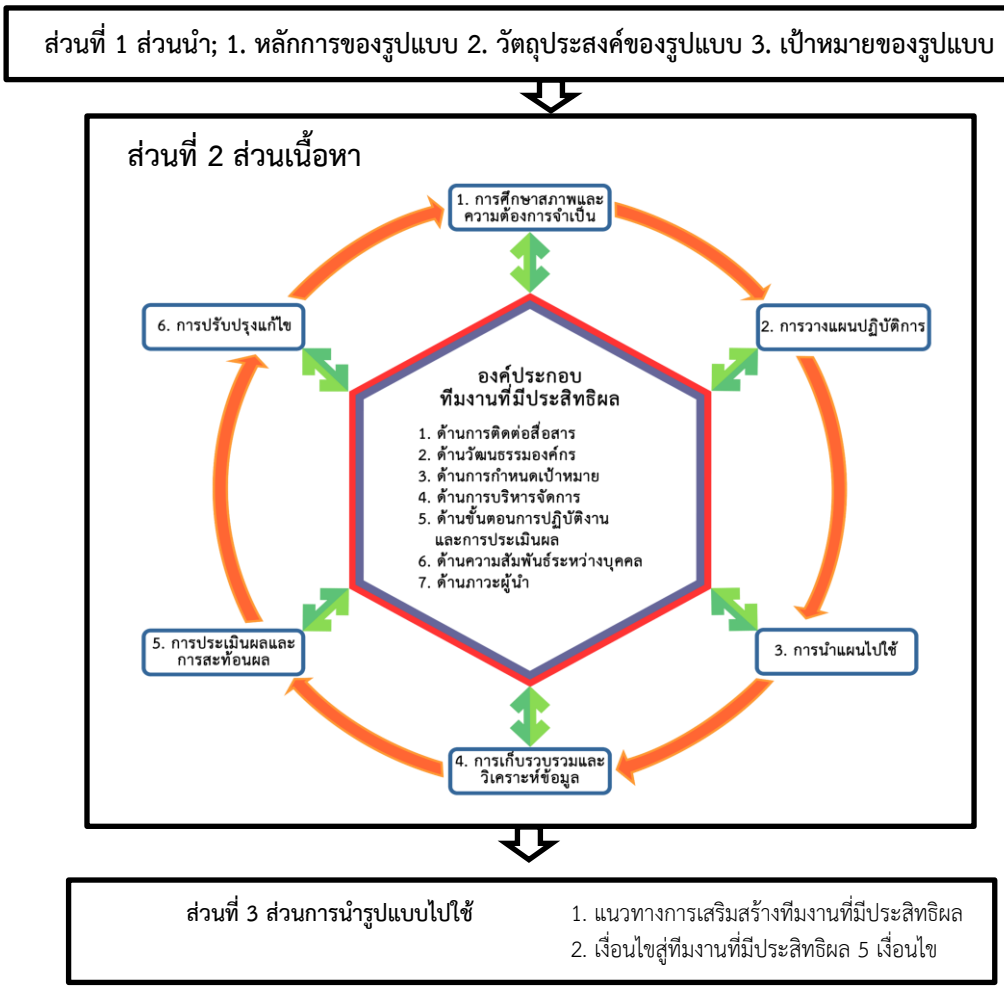

ภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิผลเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาประถมศึกษาขนาดเล็ก

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้สรุปและเสนอแนะได้ว่า 1) ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้ 1.1) สภาพปัจจุบันการพัฒนาของทีมงานที่มีประสิทธิผลของทีมงานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาต่ำสุด คือ ด้านการติดต่อสื่อสาร ดังนั้น ควรส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรได้รับการพัฒนาในด้านการติดต่อสื่อสารมากยิ่งขึ้นอย่างเร่งด่วน สภาพที่พึงประสงค์โดยเฉพาะในเรื่อง คือ ด้านขั้นตอนการปฏิบัติงานและการประเมินผล และภาวะผู้นำเป็นเรื่องที่มีค่าความสำคัญสูงสุด และความต้องการจำเป็น คือ ด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านวัฒนธรรม

องค์กร และ ด้านการกำหนดเป้าหมาย ดังนั้น สถานศึกษาควรสร้างความตระหนักและส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรได้ดำเนินการทั้ง 3 เรื่องนี้ให้เป็นรูปธรรมอย่างจริงจังเพื่อส่งผลให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานการการศึกษา 1.2) การสร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิผลเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาประถมศึกษาขนาดเล็ก ที่พัฒนาขึ้นในครั้งนี้ ผู้บริหารการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพ สามารถนำรูปแบบการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิผลเพื่อการประกันคุณภาพภายใน ไปเป็นข้อมูลสารสนเทศประกอบการตัดสินใจเพื่อการประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพภายใน หรือพัฒนาทีมงามในด้านอื่น ๆ ได้ตามความเหมาะสมและความต้องการจำเป็น สามารถศึกษารายละเอียดจากคู่มือรูปแบบการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิผลเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาประถมศึกษาขนาดเล็ก 7 องค์ประกอบ 6 ขั้นตอน ที่ได้จากการวิจัยนี้มาใช้เป็นวิธีดำเนินการพัฒนา 1.3) การประเมินรูปแบบการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิผลเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาประถมศึกษาขนาดเล็ก ที่พัฒนาขึ้นในครั้งนี้ทำการประเมินรูปแบบ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิยังไม่ได้ทดลองใช้ยังไม่เกิดสัมฤทธิผล และยังไม่พบปัญหาและอุปสรรคแต่ละบริบท ดังนั้น หากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องการจะนำรูปแบบนี้ไปประยุกต์ใช้ไปในการพัฒนาทีมงานในด้านอื่น ๆ ควรมีการปรับเปลี่ยนในเรื่องของการทดลองใช้รูปแบบและกิจกรรมที่ใช้ในการพัฒนาให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพและบริบทของผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรและกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้เกิดผลสูงสุดต่อการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพ 2) ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป 2.1) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษาประถมศึกษาขนาดเล็กในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้ได้รูปแบบการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษาประถมศึกษาขนาดเล็กที่สอดคล้องกับการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ให้กับหน่วยงานต้นสังกัดหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้นำไปประยุกต์ใช้ในในโอกาสต่อไป 2.2) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษาหน่วยงานทางการศึกษาอื่นเพื่อให้ได้รูปแบบการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษาที่เหมาะสมให้กับหน่วยงานต้นสังกัดหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้นำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิผลในโอกาสต่อไป 2.3) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบในการสร้างเครือข่ายหรือภาคีทางการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพสำหรับสถานศึกษาประถมศึกษาเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอันจะเป็นประโยชน์ต่อองค์กร 2.4) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิผลสำหรับสถานศึกษามัธยมศึกษา หรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่นที่มี ภูมิประเทศ ขนาด หรือบริบทต่างกัน เพื่อให้เห็นความแตกต่าง ความเหมาะสม และข้อจำกัดของรูปแบบการพัฒนา ที่ภูมิประเทศ ขนาด หรือบริบทต่างกัน และเป็น

ข้อมูลสารสนเทศประกอบการตัดสินใจเลือกใช้รูปแบบการพัฒนา ที่มีภูมิประเทศ ขนาด หรือบริบทต่างกันในโอกาสต่อไป 2.5) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาทีมงามที่มีประสิทธิผล ในสถานศึกษากับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เพื่อให้เห็นความเชื่อมโยงกันระหว่างทีมงามที่มีประสิทธิผล กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นข้อมูลสารสนเทศประกอบการตัดสินใจในการพัฒนาทีมงามที่มีประสิทธิผลของผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษา เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในโอกาสต่อไป 2.6) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรการพัฒนาทีมงามที่มีประสิทธิผลของผู้บริหารสถานศึกษา หรือครู หรือบุคลากรทางการศึกษาอื่นให้ครอบคลุมทุกองค์ประกอบ เพื่อให้หน่วยงานต้นสังกัดหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้นำหลักสูตรต่าง ๆ ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาทีมงามที่มีประสิทธิผลของผู้บริหารสถานศึกษา หรือครู หรือบุคลากรทางการศึกษาอื่นในองค์ประกอบที่ต้องการในโอกาสต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

กานต์สินี วาดวงศ์. (2560). การพัฒนาแนวทางการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ. ใน วิทยานิพนธ์การบริหารการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

จันทรแสง สุวรรณวาว. (2561). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุทางพุทธจิตวิทยาการสร้างความสามัคคีเพื่อทีมงานที่ประสบความสำเร็จ. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ชูชัย ประดับสุข. (2560). การพัฒนารูปแบบการสังเกตการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้นิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 8(ฉบับพิเศษ), 330–350.

โชตอนันต์ พฤทธิ์พรชนัน. (2562). ผลกระทบของการรับรู้ประสิทธิภาพการสื่อสารองค์กรของสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงกิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ที่มีผลต่อการรับรู้ภาพลักษณ์ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการตลาด. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้นฉบับปรับปรุงใหม่. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

ศิริชัย อ้อนอุบล. (2560). การสร้างทีมงานและแนวทางพัฒนาการสร้างทีมงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรีเขต 3. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2560). คู่มือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6, ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในการสอบ O-NET . กรุงเทพมหานคร: สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน).

สาวิตรี พรเที่ยง. (2563). แนวทางการพัฒนาทีมงานของครูในสถานศึกษาเครือข่ายแกลงบูรพาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยองเขต 2. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา OJED, 15(2), 1-13.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). แนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพ การศึกษาตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561. กรุงเทพมหานคร: สำนักทดสอบทางการศึกษา.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2559). มุมมอง มุมคิด 10 ทุนฝึกอบรมสำหรับการเสริมสร้างนักบริหารทรัพยากรบุคคลมืออาชีพ/สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์. (2563). แผนบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์. เอกสารหมายเลข 1/2563. กาฬสินธุ์: สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์.

อารีรัตน์ ดิษฐปาน. (2564). การพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาเอกชนในจังหวัดกระบี่. วารสารสมาคมนักวิจัย, 26(1), 103-113.

Meuse, K. D. (2009). Driving Team Effectiveness. Retrieved February 21, 2012, from Fromhttp://www.kornferryinstitute.com/sustain/team_building/publication/1680/Driving_ Team_Effectiveness.

Parker, G.M. (1990). Team Players and Teamwork: The New Competitive Business Strategy. San Francisco, Calif: Jersey-Bass.

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 220-236

บทความวิจัย

นโยบายการสื่อสารเพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับ Low FODMAP เพื่อการควบคุมโรคของสมาคมนักกำหนดอาหารแห่งประเทศไทย*

THE COMMUNICATION POLICY FOR SHARING KNOWLEDGE ON LOW FODMAP IN SYMPTOMATIC CONTROL BY THAI DIETETIC ASSOCIATION

วริทธิ์ ศรีสุขทวีรัตน์[1], วิทยาธร ท่อแก้ว[2], สุภาภรณ์ ศรีดี[2], ปัทมพรรณ โลมะรัตน์[3]
Varit Srisukthaveerat[1], Wittayatorn Tokaew[2], Supaporn Sridee[2], Pattamapan Lomarat[3]
[1]นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตนวัตกรรมการสื่อสารทางการเมืองและการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี
[1]Student in Doctor of Philosophy in Communication Innovation for Political and Local Administration Program, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi, Thailand
[2]สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี
[2]School of Communication Arts, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi, Thailand
[3]ภาควิชาอาหารเคมี คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพ
[3]Department of Food Chemistry, Faculty of Pharmacy, Mahidol University, Bangkok, Thailand
[1]Corresponding author E-mail: varit.srisukthaveerat@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งเน้นศึกษา 1) สภาพปัญหาและความต้องการการสื่อสาร 2) กระบวนการการสื่อสาร 3) กลยุทธ์การสื่อสาร 4) แนวทางการพัฒนานโยบายการสื่อสาร และ 5) จัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายในการสื่อสารสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับ Low FODMAP เพื่อการควบคุมโรคของสมาคมนักกำหนดอาหารแห่งประเทศไทย โดยการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่ (1) ผู้บริหารสมาคมนักกำหนดอาหารแห่งประเทศไทย หัวหน้าโครงการ และสมาชิกของสมาคมนักกำหนดอาหารแห่งประเทศไทย รวมจำนวน 5 คน (2) แพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านทางเดินอาหารจำนวน 5 คน (3)

* Received 12 December 2022; Revised 25 December 2022; Accepted 28 December 2022

แพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านเวชศาสตร์ชะลอวัย จำนวน 5 คน (4) นักกำหนดอาหารวิชาชีพ จำนวน 5 คน (5) นักวิชาการการสื่อสาร จำนวน 5 คน โดยมีวิธีการเลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงอุปนัย เพื่อหาข้อสรุป ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาและความต้องการสมาคมฯและบุคลากรทางการแพทย์ต้องการข้อมูลที่เพิ่มขึ้น เพื่อจัดทำนโยบายขึ้นโดยร่วมมือกับภาคีเครือข่าย โดยปัจจุบันมีการสื่อสารผ่านงานประชุมวิชาการและวารสารสมาคม แต่ไม่มีความต่อเนื่อง และ 2) กระบวนการสื่อสาร เพื่อเกิดการยอมรับข่าวสาร ผู้รับสารต้องการได้รับข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ แหล่งอ้างอิงที่น่าเชื่อถือ เพื่อส่งผลต่อการประเมินใน ทดลอง และการยอมรับ 3) กลยุทธ์การสื่อสาร มีการสื่อสารผ่านงานประชุมวิชาการ และวารสารวิชาการโดยผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งต้องมีแหล่งอ้างอิงที่น่าเชื่อถือ 4) แนวทางการพัฒนา สมาคมต้องมีการสร้างตัวตนขึ้น จัดตั้งคณะทำงาน และร่วมมือกับภาคีเครือข่าย 5) การจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดทำนโยบายการสื่อสารทั้งองค์กรภาครัฐและเอกชนนำเข้าไปในหลักสูตรการเรียน และจัดทำแนวทางปฏิบัติให้ชัดเจน

คำสำคัญ: นโยบาย, การสื่อสารโภชนาการ, อาหาร, โรคทางเดินอาหาร

Abstract

The purpose of this research is to study 1) problems and needs the communication policy 2) communication process 3) communication strategy 4) communication policy efficiency development and 5) Prepare communication policy proposals for Local Administration on Low FODMAP in Symptomatic Control by Thai Dietetic Association. The study was conducted using qualitative research by using the in-depth interview total 25 key informants, including: 5 committee of Thai Dietetic Association, project manager and member of Thai Dietetic Association, 5 gastroenterologist, 5 Anti-aging doctor, 5 Dietitian, and 5 Communicator specialist. The recruiting method is specific selection. Data were analyzed by inductive analysis. The research found that 1) Problems and needs: Thai Dietetic Association and healthcare practitioners need more information. Thai Dietetic Association need to establish a communication policy in conjunction with network partners. 2) Communication process: The audience wants to receive reliable information to affect evaluation, trial, and adoption. 3) Communication strategy: The association invites specialist give a lecture in academic conference and publish article in academic journal. 4) Communication policy efficiency development: The association must create an identity, form a team, and collaborate with network partners. 5) Prepare communication policy proposals

for Local Administration: Making communication policy for both government and private organizations. Bring Low fodmap is a part of the curriculum and Establish guideline for the Thai healthcare practitioner.
Keywords: Policy, Nutrition Communication, Food, Gastrointestinal Disease

บทนำ

อาหารเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต และยังเป็นส่วนหนึ่งที่เป็นตัวช่วยในการบำรุงสุขภาพให้แข็งแรง อีกทั้งสามารถใช้ในการบำบัดโรค ควบคุมโรคที่เกิดขึ้น เพื่อให้สุขภาพร่างกายแข็งแรง มีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น หรือที่เรียกว่า โภชนบำบัด สอดคล้องกับมีโรคที่มีความจำเป็นในการใช้อาหารเพื่อควบคุมจำนวนหนึ่ง เช่น โรคเบาหวาน โรคความดัน โรคไต เป็นต้น และหนึ่งในโรคที่มีความจำเป็นที่ต้องใช้อาหารในการควบคุมคือโรคที่มีความเกี่ยวข้องกับทางเดินอาหาร โรคดังกล่าวคือ โรคลำไส้แปรปรวน (irritable bowel syndrome) และภาวะแบคทีเรียในลำไส้เล็กส่วนต้นเจริญผิดปกติ (small intestinal bacterial overgrowth) ซึ่งมีการคาดการณ์ว่ามีผู้ป่วยที่เป็นโรคลำไส้แปรปรวน (IBS) ทั่วโลกมากถึง 10-15 เปอร์เซ็นต์ทั่วโลก และที่สำคัญโรคทั้งสองนั้นมีการค้นพบว่ามีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ ภาวะแบคทีเรียในลำไส้เติบโตมากเกินปกติ สามารถเป็นสาเหตุที่นำไปสู่โรค IBS ในผู้ป่วย IBS บางราย (Aziz, I. et al., 2017) โดยอาการของโรคทั้งสองมีความคล้ายคลึงกัน คือ ท้องเสียสลับกับท้องผูก ท้องอืดทำให้มีปริมาณแก๊สในทางเดินอาหารมากเกินกว่าปกติจนรู้สึกมีอาการปวดเกร็ง และผู้ป่วยบางรายน้ำหนักลดลงเนื่องจากมีการดูดซึมของสารอาหารที่ลดลง (Dukowicz, A. C. et al., 2007) โดยโรคทั้งสองส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย หนึ่งในสาเหตุที่ก่อให้เกิดอาการไม่พึงประสงค์ ซึ่งเป็นตัวกระตุ้นให้อาการของโรครุนแรงยิ่งขึ้นคือ อาหาร ซึ่งมีความแตกต่างจากแนวทางการรักษาของบุคลากรทางการแพทย์ในปัจจุบันคือการให้ยารักษาตามอาการที่เกิดขึ้น ถึงอย่างไรก็ตามอาการดังกล่าวจะไม่หายขาด โดยจะเกิดขึ้นและหายไปตามพฤติกรรมการรับประทานอาหารของผู้ป่วย จึงมีการค้นพบอาหารประเภทหนึ่งที่ช่วยในการควบคุมโรคลำไส้แปรปรวน (IBS) และภาวะแบคทีเรียในลำไส้เล็กส่วนต้นเจริญผิดปกติ (SIBO) ให้สงบลง ลดการเกิดอาการที่ไม่พึงประสงค์ของโรคขึ้นมาอีกนั้นคือโภชนาการ Low FODMAP

FODMAP ถูกคิดค้นโดยนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยโมนาส ประเทศออสเตรเลีย FODMAP เป็นสารอาหารประเภทคาร์โบไฮเดรตที่สามารถหมักทำให้เกิดแก๊สและรวมไปถึงน้ำตาลแอลกอฮอล์ โดยโภชนาการ FODMAP สามารถพบได้ในอาหารทั่วไปในชีวิตประจำวัน อาทิเช่น ผัก ผลไม้ ขนมปัง เป็นต้น คำว่า FODMAP เป็นตัวย่อที่มาจากคำว่า 1) F: Fermentable คือ เกิดการหมักได้ 2) O: Oligosaccharide คือ น้ำตาลฟรุกแตน กาแลกแตน 3) D: Disaccharide คือ ซูโครส แลกโตส มอลโตส 4) A: And = และ 4) M: Monosaccharide

คือ ฟรุกโตส กลูโคส กาแลคโตส 5) P: Polyols คือ น้ำตาลแอลกอฮอล์ เช่น ซอร์บิทอล โดยที่โภชนาการ FODMAP แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ ชนิดแรก High FODMAP เป็นอาหารประเภทที่ผู้ป่วยที่เป็น SIBO หรือ IBS หากรับประทานมักจะมีอาการไม่พึ่งประสงค์เกิดขึ้นจึงมีคำแนะนำให้หลีกเลี่ยงอาหารประเภทนี้ และประเภทสอง Low FODMAP คืออาหารที่แนะนำให้ผู้ป่วย SIBO หรือ IBS รับประทานเพื่อควบคุมโรคไม่ให้เกิดอาการไม่พึงประสงค์จึงเหมาะสำหรับผู้ป่วย ซึ่ง FODMAP ซึ่งในปัจจุบันโภชนาการ Low FODMAP ในประเทศไทยมีการใช้จำนวนน้อย และอยู่ในวงที่จำกัด ทำให้ไม่เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย อีกทั้งข้อมูลภายในประเทศที่มีจำนวนน้อยจึงส่งผลต่อความมั่นใจในการใช้ในการแนะนำอาหารชนิดนี้ในการดูแลผู้ป่วย อีกประการหนึ่งคือ การสื่อสารเพื่อเผยความรู้เกี่ยวกับ Low FODMAP ในการควบคุมโรคภายในประเทศมีจำนวนน้อย ส่งผลต่อการรับข้อมูลข่าวสารที่ไม่สามารถเข้าถึงบุคลากรทางการแพทย์ได้อย่างทั่วถึง จึงมีความรู้ไม่มากเพียงพอ ส่งผลต่อทัศนคติที่ไม่เกิดความมั่นใจ จึงไม่มีการแนะนำหรือนำไปใช้ (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2563) โดยหนึ่งในปัจจัยหลักคือ Low FODMAP ยังไม่ถูกผลักดันให้มีการสื่อสารเพื่อเผยแพร่ความจนกลายเป็นนโยบายที่สามารถนำเข้าไปเป็นหนึ่งในแผนการรักษา ควบคุม ตามแผนปฏิบัติการด้านโภชนาการระดับชาติ 5 ปี พ.ศ. 2562-2566 ภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ 3 อาหารศึกษา กรอบยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทย ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2561-2580) (กรมอนามัย สำนักโภชนาการ กระทรวงสาธารณสุข, 2562)

อาหารประเภท Low FODMAP ยังเป็นเรื่องที่ใหม่สำหรับประเทศไทย การสื่อสารเพื่อการเผยแพร่ความรู้จึงมีความสำคัญที่จะเข้ามามีบทบาทในเรื่องของการกระจายความรู้ ซึ่งผู้ที่มีบทบาทในการเผยแพร่ข้อมูลจึงมีความสำคัญ ที่ต้องมีองค์ความรู้ในเรื่องของโภชนาการในการควบคุมโรคและมีความน่าเชื่อถือ โดยสมาคมนักกำหนดอาหารแห่งประเทศไทยเป็นองค์กรหนึ่งที่ให้ความสำคัญในด้านอาหาร เป็นองค์กรวิชาชีพด้านโภชนาการและกำหนดอาหาร ที่มุ่งเน้นในการประเมินภาวะโภชนาการของผู้ป่วย วิเคราะห์และวางแผนการให้โภชนบำบัด การให้คำปรึกษา ติดตาม ประเมินผล ส่งเสริม และฟื้นฟูภาวะโภชนาการ โดยที่มีพันธกิจคือ 1) รักษามาตรฐานและพัฒนาคุณภาพงานโภชนาการ โภชนบำบัดและการกำหนดอาหาร 2) เป็นศูนย์กลางข้อมูลในด้านโภชนาการ โภชนบำบัด และการกำหนดอาหารแก่นักกำหนดอาหาร บุคลากรทางการแพทย์และประชาชนทั่วไป 3) แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ด้านโภชนาการ โภชนบำบัด และกำหนดอาหารกับเครือข่ายองค์กรต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ เพื่อให้ผู้ที่รับข้อมูลข่าวสารสารเป็นที่ยอมรับ ซึ่งหนึ่งในผู้รับสาร คือ บุคลากรทางการแพทย์ด้วยกลยุทธ์ในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านเนื้อหา ด้านช่องทาง และการโน้มน้าวใจเพื่อให้บุคลากรทางการแพทย์นั้นเกิดการเปิดรับอาหารที่เรียกว่า Low FODMAP นำมาใช้ในการดูแลแนะนำผู้ป่วย โดยที่จะต้องมีการจัดทำเป็นแนวทางการพัฒนาด้านการสื่อสารให้ดีขึ้นโดยเป็นการแก้ปัญหาด้านการสื่อสาร เพื่อให้เกิดความเข้าถึง และเกิดความเข้าใจในตัว Low FODMAP

และอีกส่วนหนึ่งที่สำคัญคือการกำหนดนโยบายทั้งในองค์กรและองค์กรอื่นๆ เพื่อให้การเผยแพร่สามารถทำไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลในการสื่อสารเพื่อเผยแพร่ความรู้ให้แก่บุคลากรทางการแพทย์

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาเรื่อง นโยบายการสื่อสารเพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับ Low FODMAP เพื่อการควบคุมโรคโดยหารูปแบบในการสื่อสารที่สามารถทำให้เกิดแนวทางในการสื่อสารต่อ บุคลากรทางการแพทย์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น นำไปสู่การปรับเปลี่ยนทัศนคติเกี่ยวกับอาหาร Low FODMAP ซึ่งเป็นทางเลือกหนึ่งที่ถูกนำมาใช้ในการดูแลผู้ป่วย และนำไปปฏิบัติในการแนะนำเผยแพร่ข้อมูลในส่วนนี้ รวมถึงรูปแบบการสื่อสารที่สามารถเผยแพร่อย่างทั่วถึง สามารถที่จะเข้าถึงข้อมูลในส่วนนี้ได้ รวมทั้งนำไปสู่การผลักดันนโยบายในการพัฒนาประเทศและระดับท้องถิ่นด้านโภชนาการเพื่อการควบคุมโรคได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการการสื่อสารในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับ Low FODMAP เพื่อการควบคุมโรค
2. เพื่อศึกษากระบวนการการสื่อสารในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับ Low FODMAP เพื่อการควบคุมโรค
3. เพื่อศึกษากลยุทธ์การสื่อสารด้วยการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับ Low FODMAP เพื่อการควบคุมโรค
4. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนานโยบายการสื่อสารในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับ Low FODMAP เพื่อการควบคุมโรค
5. เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายในการสื่อสารในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับ Low FODMAP เพื่อการควบคุมโรคสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกตามแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลักในที่ทำการวิจัยครั้งนี้ รวม 25 คน ประกอบด้วย 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้บริหารสมาคมนักกำหนดอาหารแห่งประเทศไทย หัวหน้าโครงการ ผู้รับผิดชอบโครงการการสื่อสารในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับ Low FODMAP และสมาชิกสมาคมที่ทำการสื่อสารเกี่ยวกับ Low FODMAP เพื่อการควบคุมโรค จำนวน 5 คน 2) แพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านทางเดินอาหาร เนื่องจากเป็นผู้ที่วินิจฉัยโรคเกี่ยวข้องและเป็นผู้ที่ทำการแนะนำในการรักษา โดยจำนวนผู้ที่ให้ข้อมูลในกลุ่มนี้ จำนวน 5 คน 3) แพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านเวชศาสตร์ชะลอวัย เนื่องจากเป็น

เผยแพร่ความรู้ด้านการแพทย์องค์รวมทั้งการแนะนำอาหาร และวิตามินต่าง ๆ โดยจำนวนผู้ที่ให้ข้อมูลในกลุ่มนี้ จำนวน 5 คน 4) นักกำหนดอาหารที่เป็นกลุ่มที่สนับสนุนการเผยแพร่ความรู้ด้านอาหารโดยตรงกับผู้ที่ต้องควบคุมโรค จำนวน 5 คน 5) นักวิชาการสื่อสาร ที่เชี่ยวชาญการเผยแพร่ความรู้ด้านอาหารโดยตรงกับผู้ที่ต้องควบคุมโรค จำนวน 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบกึ่งมีโครงสร้าง จำนวน 3 ชุด

ชุดที่ 1 สำหรับผู้บริหารสมาคมนักกำหนดอาหารแห่งประเทศไทยการ หัวหน้าโครงการและผู้รับผิดชอบโครงการการสื่อสารในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับ Low FODMAP และสมาชิกสมาคมที่ทำการสื่อสารเกี่ยวกับ Low FODMAP เพื่อการควบคุมโรค
ตัวอย่างข้อคำถาม *“ สมาคมของท่านมีสภาพปัญหาเรื่องความรู้เกี่ยวกับ Low FODMAP Diet อะไรบ้าง เป็นอย่างไร”*

ชุดที่ 2 สำหรับแพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านทางเดินอาหาร แพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านเวชศาสตร์ชะลอวัย และนักกำหนดอาหาร
ตัวอย่างข้อคำถาม *“ท่านคิดว่าปัจจุบันมีปัญหาเกี่ยวกับนโยบายของ Low FODMAP เพื่อควบคุมโรค เป็นอย่างไร”*

ชุดที่ 3 สำหรับนักวิชาการสื่อสาร ที่เชี่ยวชาญการเผยแพร่ความรู้ด้านอาหารโดยตรงกับผู้ที่ต้องควบคุมโรค เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ตามแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง

ตัวอย่างข้อคำถาม *“ท่านคิดว่า แนวทางการพัฒนากระบวนการสื่อสารของสมาคมนักกำหนดอาหารแห่งประเทศไทยในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับ Low FODMAP เพื่อการควบคุมโรค ควรเป็นในแนวทางใด”*

โดยเครื่องที่ใช้ในการศึกษาถูกดำเนินการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่านเพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลด้วยตนเองยึดหลักจริยธรรมในการวิจัยในคน โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้างตามประเด็นต่าง ๆ ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์และจะหยุดสัมภาษณ์เมื่อได้ข้อมูลครบถ้วนหรืออิ่มตัว โดยการสัมภาษณ์โดยมีวิธีการเลือกแบบเจาะจง ก่อนทำการเก็บวิจัยได้ทำหนังสือขออนุญาตเข้าเก็บข้อมูลและภายหลังจากการได้รับการตอบรับ จึงทำการนัดเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์ โดยการสร้างข้อสรุป จากการตีความและการสัมภาษณ์รวมไปถึงข้อมูลเอกสารที่ได้มาและทำการทดสอบข้อมูลแบบสามเส้า

แล้ว นำกรอบแนวคิดมาเป็นตัวตีกรอบตามทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเชื่อมโยงเพื่อให้ได้ข้อสรุปตามวัตถุประสงค์ในการศึกษา

จริยธรรมการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้ผ่านการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ เลขที่ 028/64NA

ผลการวิจัย

การศึกษานโยบายการสื่อสารเพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับ Low FODMAP เพื่อการควบคุมโรคของสมาคมนักกำหนดอาหารแห่งประเทศไทย พบว่า

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการการสื่อสารในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับ Low FODMAP เพื่อการควบคุมโรค **ด้านความรู้และทัศนคติ** สมาคมนักกำหนดอาหารแห่งประเทศไทยและสมาชิกสมาคมนักกำหนดอาหารแห่งประเทศไทยที่ทำการเผยแพร่ความรู้เรื่อง Low FODMAP มีข้อมูลความรู้ยังไม่เพียงพอในการสื่อสาร โดยเฉพาะข้อมูลรายการอาหาร Low FODMAP ของไทย และข้อมูลโรคที่สามารถใช้ Low FODMAP ในการควบคุม จึงมีความต้องการข้อมูลในส่วนนี้ โดยมีความต้องการข้อมูลที่เป็นงานวิจัยเนื่องจากมีความน่าเชื่อถือ สอดคล้องกับผู้รับสารคือบุคลากรทางการแพทย์ที่มีความต้องการข้อมูลเพิ่มเติมที่มากยิ่งขึ้น โดยที่มีความต้องการข้อมูลรายการอาหารที่เป็นอาหารในไทยเนื่องจากสามารถนำไปใช้ได้จริง **ด้านนโยบายเกี่ยวกับโภชนาการ Low FODMAP** ปัจจุบันสมาคมยังไม่มีการจัดทำนโยบายออกมาจึงความต้องการจัดทำนโยบายที่เกี่ยวโภชนาการ Low FODMAP โดยต้องการร่วมกับสภาวิชาชีพนักกำหนดอาหารและสมาคมแพทย์ระบบทางเดินอาหาร เพื่อจัดทำนโยบายเป็นไปในทิศทางเดียวเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับบุคลากรทางการแพทย์ที่ยังไม่เคยได้รับนโยบายจากองค์กรใด จึงมีความต้องการโดยเฉพาะเป็นแนวทางปฏิบัติในการใช้ดูแลรักษาผู้ป่วย **ด้านกระบวนการสื่อสาร** สมาคมนักกำหนดอาหารแห่งประเทศไทย ปัจจุบันมีเพียงการเผยแพร่ข้อมูลในประชุมวิชาการที่มีการจัดขึ้นและวารสารวิชาการของสมาคมซึ่งจัดเพียงเพียงหนึ่งครั้ง โดยช่องทางอื่นยังไม่มีการจัดทำขึ้น ซึ่งแตกต่างจากสมาชิกของสมาคมนักกำหนดอาหารแห่งประเทศไทยต้องการการเผยแพร่ความรู้อย่างต่อเนื่อง โดยมีเนื้อหาที่ทันสมัยและทำในทุกๆ ช่องทางที่สามารถจัดทำขึ้น ส่วนของผู้รับสาร มีความต้องการสื่อสารโดยองค์กรที่มีความน่าเชื่อ โดยต้องให้ให้บุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญมาพูดเพื่อให้ความรู้ โดยที่สิ่งสำคัญคือข้อมูลที่นำมาใช้ต้องมีการอ้างอิงต้องมีความน่าเชื่อถือที่มากเพียงพอ

2. ผลการศึกษากระบวนการการสื่อสารในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับ Low FODMAP เพื่อการควบคุมโรค โดยทำการศึกษาการกระบวนเผยแพร่ความรู้จนนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงของผู้รับสารซึ่งประกอบไปด้วย 5 ขั้น ดังนี้ **ขั้นการเกิดการตระหนักรู้** ผู้รับสารมีความต้องการให้มีการสื่อสารโดย มีการอธิบายถึง โภชนาการ Low FODMAP คืออะไร

สามารถใช้ควบรักษาโรคอะไร เหมาะสำหรับผู้ป่วยกลุ่มไหน นอกเหนือจากนั้นคือมีการสื่อสารโดยอาจารย์หรือบุคคลที่มีองค์ความรู้ และความน่าเชื่อถือในงานประชุมวิชาการหรือบรรยายในห้องเรียน **ขั้นการให้ความสนใจ** ผู้รับสารมีการกล่าวว่า จัดให้มีการสื่อสารโดยให้มีหัวข้อ Low FODMAP เป็นหัวข้อหนึ่งในงานประชุมวิชาการโดยที่เป็นเชิญผู้มีความเชี่ยวชาญมาพูดในงานประชุมวิชาการนั้นๆ นอกเหนือจากนั้นเป็นสื่อสารโดยที่มีการอ้างอิงข้อมูลที่ได้มีความน่าเชื่อถือจากการตีพิมพ์วิจัยในวารสาร ที่มี ค่าดัชนีความเชื่อมั่น (Impact factor) ในระดับสูง **ขั้นประเมินผล** ผู้รับสารมีความต้องการได้รับการสื่อสารที่เป็นข้อมูลที่มีแหล่งอ้างอิงที่มีความน่าเชื่อถือและมีความชัดเจน โดยผู้รับสารจะมีการนำข้อมูลที่ได้รับนำมาเพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบกับข้อมูลที่มีการสืบค้นเพิ่มเติมด้วยตนเองให้มีทิศทางไปในแนวทางเดียวกัน **ขั้นการทดลองใช้** ผู้รับสารมีความเชื่อจากการประเมิน เพื่อเลือกใช้โดยขั้นทดลองใช้ ผู้รับสารมีความจำเป็นต้องประเมินภาวะโภชนาการผู้ที่เข้าทำการทดลองเพื่อมิให้ผู้ทดลองเกิดภาวะทุพโภชนาการ อีกส่วนที่มีความสำคัญคือผู้รับสารมีความต้องการได้รับข้อมูลงานวิจัยเพื่อสนับสนุนในการทดลองการ และอีกปัจจัยหนึ่งที่ผู้รับสารมีความสนใจที่จะทดลองใช้โภชนาการ Low FODMAP คือผู้เข้ารับบริการมีการสอบถามเกี่ยวกับโภชนาการ Low FODMAP และมีความประสงค์จะทดลองใช้ **ขั้นการยอมรับ** ผู้รับสารจะยอมรับต่อเมื่อมีการทดลองใช้แล้วได้ผลคนไข้ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายจำนวนมาก และเป็นเรื่องที่ไม่ลำบาก ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการรับประทาน อีกส่วนหนึ่งของผู้รับสารมองว่า หากจะยอมรับมีความจำเป็นที่ต้องมีแนวทางปฏิบัติ (Guideline) ให้มีความชัดเจนพร้อมทั้งมีผลลัพธ์ที่ดีขึ้นจากการทดลองใช้

3. ผลการศึกษากลยุทธ์การสื่อสาร แบ่งออกเป็น 3 ส่วนดังนี้ **กลยุทธ์ด้านการจัดการเนื้อหา** สมาคมนักกำหนดอาหารแห่งประเทศไทยยังไม่มีการจัดทำ เนื่องจากยังไม่การสื่อสารโดยตรงจากสมาคม ส่วนของสมาชิกของสมาคมนักกำหนดอาหารที่เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับ Low FODMAP มีกลยุทธ์ด้านการจัดการเนื้อหาโดยการเผยแพร่ข้อมูลของโรคที่สามารถใช้ Low FODMAP ควบคุม และชนิดอาหารที่โดยเป็นตารางแบ่งเป็นชนิดอาหารที่ควรหลีกเลี่ยงและสามารถรับประทาน เพื่อให้เกิดความเข้าใจได้ง่าย **กลยุทธ์ด้านการใช้สื่อ** สมาคมนักกำหนดอาหารเน้นไปทางช่องทางงานประชุมวิชาการ และวารสารวิชาการวิชาการของสมาคมเนื่องจากมีความน่าเชื่อถือสูง และในอนาคตมีการการวางแผนจัดทำแอปพลิเคชันเพื่อให้เข้าถึงได้ทั้งบุคลากรด้านการแพทย์และบุคคลทั่วไป ส่วนสมาชิกสมาคมนักกำหนดอาหารที่ทำการเผยแพร่ความรู้ Low FODMAP เน้นไปในการตีพิมพ์วารสารวิชาการในฐานข้อมูลที่เป็นที่ยอมรับทั้งในระดับชาติ และระดับนานาชาติ การบรรยายตามงานประชุมวิชาการและตามมหาวิทยาลัย และจัดทำการสื่อสารแอพพลิเคชั่น **กลยุทธ์ในการโน้มน้าวใจ** สมาคมนักกำหนดอาหารแห่งประเทศไทยมีการเชิญบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญมาบรรยายในงานประชุมวิชาการเพื่อเป็นการโน้มใจในการฟังให้เกิดความสนใจ ส่วนของสมาชิกสมาคมนักกำหนดอาหารที่ทำ

เรื่องการเผยแพร่ความรู้Low FODMAP มีวิธีการโน้มน้าวด้วยวิธีการใช้ข้อมูลที่มีแหล่งอ้างอิงที่มีความน่าเชื่อของต่างประเทศมาเป็นส่วนประกอบในการสื่อสาร

4. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการสื่อสาร แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ **ส่วนของแนวทางการพัฒนากระบวนการการสื่อสาร** สมาคมฯ ควรสร้างตัวตนให้เกิดความน่าเชื่อถือ โดยจัดตั้งตัวเองเป็นศูนย์กลางในด้านความรู้เกี่ยว Low FODMAP ในการควบคุมโรค โดยมีแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวกับ Low FODMAP และจัดทำงานวิจัยเพื่อนำใช้ในการเผยแพร่ความรู้ที่เป็นของสมาคม อีกส่วนหนึ่งคือจัดทำรายการอาหาร Low FODMAP ที่ใช้สำหรับประเทศไทยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือให้แก่บุคลากรทางการแพทย์เพื่อใช้แนะนำผู้ป่วย และสิ่งสำคัญคือจัดสรรกำลังคนให้เพียงพอต่อภาระงานในกระบวนการการสื่อสาร **แนวทางการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสาร** จัดทำกลยุทธ์ในการจุดประเด็นเรื่อง Low FODMAP เน้นเป็นรูปแบบ content marketing โดยที่มีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายผู้ที่ได้ประโยชน์โดยตรง และ กลยุทธ์ในการใช้ช่วงเวลา จังหวะในการสื่อสาร นอกเหนือจากนั้นควรใช้กลยุทธ์ทางอ้อมโดยมีการสื่อสารผ่านผู้บริโภค เพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความสนใจและนำปรึกษาบุคลากรด้านสาธารสุขเพื่อให้เกิดความสนใจมากขึ้น **แนวทางการพัฒนานโยบายการสื่อสาร** ควรร่วมมือกับองค์กรที่มีความเกี่ยวข้องรวมกันเป็นภาคีเครือข่ายเพื่อผลักดันนโยบาย โดยมีการจัดตั้งคณะทำงานโดยเฉพาะเพื่อจัดทำนโยบาย และอีกส่วนหนึ่งคือ การจัดทำแนวทางปฏิบัติ (Guideline) เพื่อให้เกิดแนวทางในการดูแลที่มีความชัดเจน

5. ผลการศึกษาการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายในการสื่อสารในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับ Low FODMAP เพื่อการควบคุมโรคสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบไปด้วย 1) จัดทำนโยบายการสื่อสารเพื่อผลักดันให้บุคลากรทางแพทย์ใช้โภชนาการ Low FODMAP ทั้งองค์กรภาครัฐและเอกชน 2) จัดทำนโยบายสื่อสารที่เป็นในรูปแบบแนวทางปฏิบัติ (Guideline) 3) นโยบายการสื่อสารโดยที่นำหัวข้อโภชนาการ Low FODMAP ในการควบคุมโรคเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในหลักสูตรการเรียนแก่บุคลากรการแพทย์ที่มีความเกี่ยวข้อง 4) กำหนดนโยบายในการสื่อสารโดยผ่านทางฉลากอาหารเพื่อให้ผู้บริโภคสามารถรับรู้จากการแนะนำของบุคลากรทางการแพทย์

อภิปรายผล

ผู้วิจัยได้รวบรวม และทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้ โดยนำมาอภิปราย ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการการสื่อสารในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับ Low FODMAP เพื่อการควบคุมโรค พบว่า สมาคมนักกำหนดอาหารแห่งประเทศไทยและสมาชิกสมาคมในฐานะผู้ส่งสาร ปัจจุบันมีข้อมูลความรู้ยังไม่เพียงพอในการสื่อสาร จึงมีความต้องการข้อมูลที่เพิ่มมาก โดยเฉพาะข้อมูลรายการอาหาร Low FODMAP ของไทย และ

ข้อมูลโรค อาจเนื่องจาก Low FODMAP ถือเป็นเรื่องใหม่สำหรับประเทศไทยทำให้ข้อมูลยังมีจำนวนที่ไม่มาก อีกทั้งงานวิจัยภายในประเทศมีจำนวนน้อย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยะ พละปัญญา มีข้อเสนอแนะว่า ผู้ส่งสารควรมีความรู้ และความสามารถในการสื่อสารได้เพียงพอ 2) เนื้อหาควรใช้สื่อที่มีประสิทธิภาพในการสื่อสาร (ปิยะ พละปัญญา, 2562) นอกจากสมาคมมีความต้องการจัดทำนโยบายที่เกี่ยวโภชนาการ Low FODMAP เนื่องจากปัจจุบันยังไม่มีการจัดทำนโยบายขึ้นมาที่ชัดเจน เนื่องจากองค์ความรู้และข้อมูลมีจำนวนไม่มาก ทำให้การจัดทำนโยบายที่มีความชัดเจนจึงไม่อาจสามารถทำได้ ซึ่งสอดคล้องกับ วรรณภรณ์ รัตนโกสุม ที่พบว่า ความไม่ความชัดเจนของนโยบายจะส่งผลต่อการดำเนินงานของกิจกรรมที่ทำ (วรรณภรณ์ รัตนโกสุม, 2564) และงานวิจัยของจิตตินันทน์ ตั้งประเสริฐและพิทักษ์ศักดิ์ ทิศาภาคย์ ที่พบว่า การกำหนดแผนการที่ใช้ในการสื่อสารประชาสัมพันธ์ทั้ง ภายในและภายนอกหน่วยงานทำให้การปฏิบัติงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน (จิตตินันทน์ ตั้งประเสริฐ และพิทักษ์ศักดิ์ ทิศาภาคย์, 2563) ส่วนของกระบวนการสื่อสารที่ปัจจุบันสมาคมมีการสื่อสารที่มีจำนวนน้อย ทั้งปริมาณและช่องทางการสื่อสาร โดยส่วนหนึ่งอาจเกิดจากโรคที่ใช้ Low FODMAP ในการควบคุมเป็นโรคที่ดูเหมือนเป็นโรคที่ไกลตัว ไม่เป็นที่รู้จักเหมือนโรคอื่นๆที่ใช้อาหารในการควบคุม เช่น เบาหวาน ความดัน เป็นต้น โดยจากผลการศึกษามีความสอดคล้องกับงานวิจัยของมณี วิเศษพาณิช ที่พบว่าปัญหาการสื่อสารนั้นเกิดจาก ช่องทางการสื่อสารที่ไม่เพียงพอการส่งข้อมูลข่าวสารไปยังพนักงานควรเพิ่มช่องทางในการสื่อสาร (มณี วิเศษพาณิช, 2561) และงานวิจัยของ ยิ่งขวัญ กิตติโชติพันธุ์ ที่พบว่า ปัญหาและอุปสรรคของกระบวนการสื่อสาร คือ 1) ผู้ปฏิบัติงานขาด ทักษะความรู้ในงานที่รับผิดชอบ 2) ข้อมูลไม่ชัดเจนครบถ้วน 3) การขาดปรับปรุงข้อมูล (ยิ่งขวัญ กิตติโชติพันธุ์, 2563) ในส่วนของความต้องการด้านกระบวนการสื่อสาร ที่ผู้รับสารมีความต้องการให้ร่วมเป็นภาคีเครอข่ายและร่วมกัน ในการจัดตั้งคณะทำงานและทำการสื่อสาร สอดคล้องกับงานวิจัยของสุภัทรชัย รินสาย และวจี ปัญญาใส พบว่า ด้านการวางแผน เน้นการมีส่วนร่วมโดยการวางแผนให้ภาคีเครือข่ายร่วม กำหนดนโยบาย วางแผน การเปิดโอกาสกับผู้บริหารและครู ด้านการจัดองค์การ ให้ร่วมแสดงความ คิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของครู (สุภัทรชัย รินสาย และวจี ปัญญาใส, 2564)

2. ผลการศึกษากระบวนการการสื่อสารในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับ Low FODMAP เพื่อการควบคุมโรค โดยทำการศึกษาการความเปลี่ยนแปลงของผู้รับสารซึ่งประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน 1) -ขั้นการเกิดการตระหนักรู้ ผู้รับสารมีความต้องการให้มีการสื่อสารโดย มีการอธิบายถึง โภชนาการ Low FODMAP สามารถใช้ควบรักษาโรคอะไร โดยเป็นการการสื่อสารโดยอาจารย์หรือบุคคลที่มีองค์ความรู้ด้าน Low FODMAP ในงานประชุมวิชาการหรือบรรยายในห้องเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิติยา วิสิฐพงศ์พันธุ์และคณะ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตระหนักรู้มี 3 ปัจจัยที่ส่งผลเป็นบวกคือ ปัจจัยเรื่องความรู้ความเข้าใจ ปัจจัยเรื่องความปลอดภัย และปัจจัยพฤติกรรมของผู้ใช้งาน (กิติยา วิสิฐพงศ์พันธุ์ และคณะ, 2565) 2)

ขั้นการให้ความสนใจ ผู้รับสารมีสนใจหัวข้อ Low FODMAP ให้เป็นหัวข้อหนึ่งในงานประชุมวิชาการโดยที่เป็นเชิญผู้มีความเชี่ยวชาญมาพูดในงานประชุมวิชาการและมีการสื่อสารโดยที่มีการอ้างอิงข้อมูลที่ได้มีความน่าเชื่อถือจากการตีพิมพ์วิจัยในวารสารที่มีค่าดัชนีความเชื่อมั่น (Impact factor) ในระดับสูง โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ มุจลินท์ ม่วงยาน และปรเมศร์ อัศวเรืองพิภพ ที่พบ การนำความรู้ที่ได้จากการอบรม สามารถนำไปใช้จริง สามารถนำไปใช้เพื่อเพิ่มทักษะที่นำไปปฏิบัติงานเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดความสนใจ (มุจลินท์ ม่วงยาน และปรเมศร์ อัศวเรืองพิภพ, 2561) 3) ขั้นประเมินผล ผู้รับสารมีความต้องการได้รับการสื่อสารที่เป็นข้อมูลที่มีแหล่งอ้างอิงที่มีความน่าเชื่อถือและมีความชัดเจน โดยผู้รับสารจะมีการนำข้อมูลที่ได้รับนำมาเพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบกับข้อมูลที่มีการสืบค้นเพิ่มเติมด้วยตนเองให้มีทิศทางไปในแนวทางเดียวกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของน้ำทิพย์ พรมสูตร ที่พบว่า ขั้นประเมินผล จะมีประกอบด้วยคือความไว้วางใจ การรับรู้ด้านประโยชน์ และการรับรู้ด้านความง่ายในการใช้ (น้ำทิพย์ พรมสูตร, 2563) 4) ขั้นการทดลองใช้ ขั้นผู้รับสารต้องการทดสอบเพื่อความมั่นใจจนเกิดการยอมรับ ต้องมีการประเมินภาวะโภชนาการผู้ที่เข้าทำการทดลองเพื่อมิให้ผู้ทดลองเกิดภาวะทุพโภชนาการ อีกส่วนที่มีความสำคัญคือผู้รับสารมีความต้องการได้รับข้อมูลงานวิจัยเพื่อสนับสนุนในการทดลอง และอีกปัจจัยหนึ่งที่ผู้รับสารมีความสนใจที่จะทดลองใช้โภชนาการ Low FODMAP คือผู้เข้ารับบริการมีการสอบถามเกี่ยวกับโภชนาการ Low FODMAP และมีความประสงค์จะทดลอง มีความสอดคล้องกับ Vagas และคณะ ที่ได้กล่าวว่า การทดลองเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ใช้ทดสอบ โดยผลที่ได้จาการทดลองอาจนำไปสู่การยืนยัน หรือปฏิเสธก็ได้ (Vargas, P. et al. , 2017) 5) ขั้นการยอมรับ ผู้รับสารจะยอมรับนวัตกรรมต่อเมื่อ มีการทดลองใช้แล้วได้ผลจริง คนไข้ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายจำนวนมาก และเป็นเรื่องที่ไม่ลำบาก ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการรับประทาน อีกส่วนหนึ่งของผู้รับสารมองว่า หากจะยอมรับมีความจำเป็นที่ต้องมีแนวทางปฏิบัติ (Guideline) ให้มีความชัดเจนพร้อมทั้งมีผลลัพธ์ที่ดีขึ้นจากการทดลองใช้ สอดคล้องกับงานวิจัยของวัชรพล คงเจริญ ที่พบว่า ปัจจัยการยอมรับนวัตกรรมประกอบด้วย ด้านประโยชน์เชิงเปรียบเทียบ ด้านการสังเกตได้ ด้านความเข้ากันได้ ด้านผลการทดลองใช้ ด้านการยอมรับความเสี่ยง และด้านความซับซ้อน (นพพงศ์ เกิดเงิน และคณะ, 2564)

3. ผลการศึกษาเพื่อศึกษากลยุทธ์การสื่อสารของผู้ส่งสาร สมาคมนักกำหนดอาหารแห่งประเทศไทยยังไม่มีการจัดทำกลยุทธ์ด้านการจัดการเนื้อหา และส่วนสมาชิกของสมาคมนักกำหนดอาหารที่ทำเรื่องการเผยแพร่ความรู้ Low FODMAP มีการจัดการเนื้อหาโดยเน้นข้อมูลมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาในปัจจุบัน ที่เกี่ยวข้องกับชนิดของอาหารและตัวโรคใช้โภชนาการ Low FODMAP ควรควบคุมอาการ โดยมุ่งเน้นที่บุคลากรทางการแพทย์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกนาถ ลิขิตไพรวัลย์ ที่กล่าว รูปแบบการนำเสนอ ที่ผู้ส่งสารต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาของสารและกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการส่งถึง ซึ่งจะช่วยให้เกิดการจดจำ และ

ส่งผลต่อเปิดรับข้อมูลที่นำเสนอ (กนกนาถ ลิขิตไพรวัลย์, 2563) ในส่วนของกลยุทธ์ด้านการใช้สื่อ สมาคมนักกำหนดอาหารเลือกใช้ช่องทางงานประชุมวิชาการ และวารสารวิชาการวิชาการของสมาคม ส่วนสมาชิกสมาคมนักกำหนดอาหารที่ทำเรื่องการเผยแพร่ความรู้ Low FODMAP ได้วางกลยุทธ์ด้านการใช้สื่อโดย การตีพิมพ์ในวารสารวิชาการอยู่ในฐานข้อมูลที่เป็นที่ยอมรับทั้งในระดับชาติ และระดับนานาชาติ การบรรยายตามงานประชุมวิชาการและตามมหาวิทยาลัย และจัดทำการสื่อสารผ่านแอพพลิเคชั่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ อดิพล เอื้อจรัสพันธุ์ และณัชนิชา กรกิ่งมาลา ที่พบว่า กลยุทธ์การใช้สื่อขึ้นอยู่กับกลุ่มบุคคลที่ผู้รับสาร เช่น สื่อบุคคลกับกลุ่มผู้สูงอายุ การใช้สื่อใหม่ (New media) กับกลุ่มวัยรุ่นและวัยทำงาน (อดิพล เอื้อจรัสพันธุ์ และณัชนิชา กรกิ่งมาลา, 2561) กลยุทธ์โน้มน้าวใจ สมาคมฯ มีกลยุทธ์ด้วยวิธีการเชิญบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญมาบรรยายในงานประชุมวิชาการเพื่อเป็นดึงดูด การฟังให้เกิดความสนใจ ส่วนของสมาชิกสมาคมนักกำหนดอาหารที่ทำเรื่องการเผยแพร่ความรู้Low FODMAP มีวิธีการโน้มน้าวด้วยวิธีการใช้ข้อมูลที่มีแหล่งอ้างอิงที่มีความน่าเชื่อของต่างประเทศมาเป็นส่วนประกอบในการสื่อสาร สอดคล้องกับงานวิจัยของพิชญาภา ชินคำ และ จุรีวัลย์ ภักดีวุฒิ ที่พบว่า กลยุทธ์การจูงใจประกอบไปด้วย 3 ด้านที่ส่งผลต่อการพฤติกรรม คือ 1) กลยุทธ์การจูงใจด้วยสิ่งตอบแทน 2) กลยุทธ์การจูงใจด้วยลักษณะการทำงาน 3) กลยุทธ์การจูงใจด้วยรูปแบบการจัดการทำงาน (พิชญาภา ชินคำ และ จุรีวัลย์ ภักดีวุฒิ, 2561)

4. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการสื่อสาร ซึ่งแบ่งเป็น 3 ส่วน 1) แนวทางการพัฒนากระบวนการการสื่อสารควรสร้างตัวตนให้เกิดความน่าเชื่อถือ สร้างตัวต้นเป็นศูนย์กลางในด้านความรู้ เป็นแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวกับ Low FODMAP และจัดทำงานวิจัยเพื่อนำใช้ในการเผยแพร่ความรู้ และจัดทำรายการอาหาร Low FODMAP ที่ใช้สำหรับประเทศไทยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือให้แก่บุคลากรทางการแพทย์เพื่อใช้แนะนำผู้ป่วย และสิ่งสำคัญควรมีการจัดสรรกำลังคนให้เพียงพอต่อภาระงานในกระบวนการการสื่อสาร ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของ ยิ่งขวัญ กิตติโชติพันธุ์ พบว่า องค์กรควรมีการบริหารจัดการกำลังคนให้เหมาะสมกับภาระงานและการกำหนดกระบวนการสื่อสารในงานที่ชัดเจนและเป็นแบบแผน เพื่อสนับสนุนให้มีการทำงานอย่างต่อเนื่อง (ยิ่งขวัญ กิตติโชติพันธุ์, 2563) 2) แนวทางการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสาร ควรจัดทำกลยุทธ์ในการจุดประเด็นเรื่อง Low FODMAP เน้นเป็นรูปแบบ content marketing โดยที่มีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายผู้ที่ได้ประโยชน์โดยตรง โดยที่กำหนดช่วงเวลา จังหวะในการสื่อสาร และค่อย ๆ ทำการสื่อสารโดยมีความต่อเนื่องจากการสื่อสาร และการกลยุทธ์ทางอ้อมโดยมีการสื่อสารผ่านผู้บริโภค เพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความสนใจและนำปรึกษาบุคลากรด้านสาธารสุขเพื่อให้เกิดความสนใจมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของเพียงกมล เกิดสมศรี และปรีชา พันธุ์แน่น ที่พบว่า การสื่อสารด้วยความสม่ำเสมอ เป็นหนึ่งในกลยุทธ์การสื่อสารการประชาสัมพันธ์ (เพียงกมล เกิดสมศรี และปรีชา พันธุ์แน่น, 2563) 3) แนวทางการพัฒนานโยบายการสื่อสาร ควรร่วมมือกับองค์กรที่มีความเกี่ยวข้องรวมกันเป็นภาคีเครือข่ายเพื่อ

ผลักดันนโยบาย โดยมีการจัดตั้งคณะทำงานโดยเฉพาะเพื่อจัดทำนโยบาย ที่สำคัญคือ ต้องมีการออกเป็นแนวทางปฏิบัติ (Guideline) เพื่อให้เกิดแนวทางในการดูแลที่มีความชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมพ์กมล เกษแก้วและ พัด ลวางกูร ที่พบว่า การกำหนดนโยบายควรต้องมีการปรับปรุงกฎหมาย โดยมีการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่แท้จริง โดยเฉพาะในการออกแบบนโยบายที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (พิมพ์กมล เกษแก้ว และพัด ลวางกูร, 2563)

5. ผลการการศึกษาการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายในการสื่อสารในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับ Low FODMAP เพื่อการควบคุมโรคสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่าควรมีการจำทำนโยบายดังต่อไปนี้ 1) จัดทำนโยบายการสื่อสารเพื่อผลักดันให้บุคลากรทางแพทย์ใช้โภชนาการ Low FODMAP ทั้งองค์กรภาครัฐและเอกชน 2) จัดทำนโยบายสื่อสารที่เป็นในรูปแบบแนวทางปฏิบัติ (Guideline) 3) นโยบายการสื่อสารโดยที่นำหัวข้อโภชนาการ Low FODMAP ในการควบคุมโรคเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในหลักสูตรการเรียนแก่บุคลากรการแพทย์ที่มีความเกี่ยวข้อง 4) กำหนดนโยบายในการสื่อสารโดยผ่านทางฉลากอาหารเพื่อให้ผู้บริโภคสามารถรับรู้จากการแนะนำของบุคลากรทางการแพทย์ ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของพระครูปลัดประวิทย์ วรธมฺโม และคณะที่ได้กล่าวว่า การกำหนดนโยบายสาธารณะเป็นการตัดสินใจวางแนวทางกว้าง ๆ ในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาหรือการตอบสนองความต้องการ (พระครูปลัดประวิทย์ วรธมฺโม และคณะ, 2565) และงานวิจัยของ รุ่งฤดี แก้วชลคราม ที่พบว่าความสำเร็จของการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ เกิดจากปัจจัยส่วนบุคคลของบุคลากรสาธารณสุข จึงควรส่งเสริมให้ได้รับการศึกษาเพื่อทำให้เกิดความเข้าใจและนำไปปรับใช้ต่อไป (รุ่งฤดี แก้วชลคราม, 2564)

องค์ความรู้ใหม่

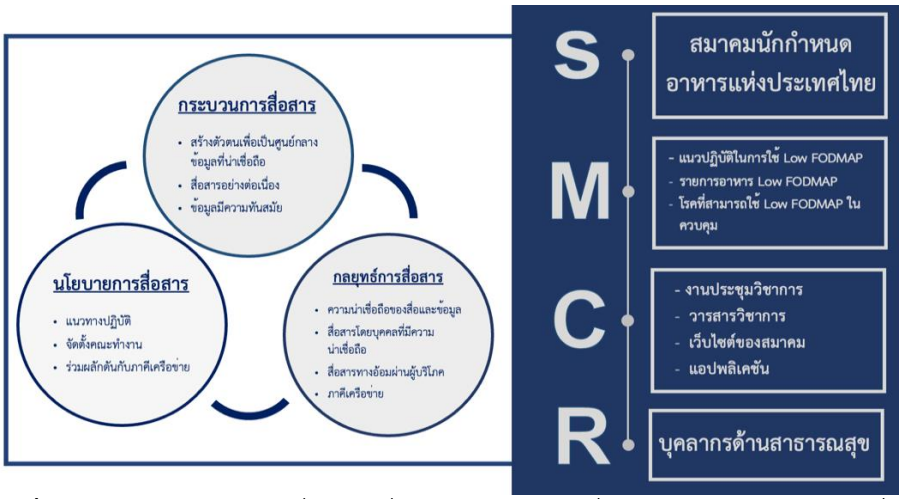

ภาพที่ 1 ข้อสรุปนโยบายการสื่อสารเพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับ Low FODMAP เพื่อการควบคุมโรคของสมาคมนักกำหนดอาหารแห่งประเทศไทย

จากงานวิจัยเรื่องนโยบายการสื่อสารเพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับ Low FODMAP เพื่อการควบคุมโรคของสมาคมนักกำหนดอาหารแห่งประเทศไทย พบว่าว่ามีองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ 1) กระบวนการสื่อสาร โดยผู้ส่งสารต้องมีการสร้างตัวที่มีความชัดเจน และเป็นแหล่งศูนย์ข้อมูล ที่มีน่าเชื่อถือ ทันสมัย โดยเลือกช่องทางการสื่อสารที่มีความน่าเชื่อ และสามารถสื่อสารได้อย่างต่อเนื่อง 2) กลยุทธ์การสื่อสาร ผู้ส่งสารใช้กลยุทธ์ความน่าเชื่อถือของข้อมูลและสื่อบุคคลที่มีความน่าเชื่อเป็นผู้เผยข้อมูล ทั้งนี้ผู้ส่งสารควรร่วมกับองค์กรที่มีความน่าเชื่อถือให้มีส่วนร่วมเป็นภาคีเครือข่ายเพื่อระดมกำลังในการสื่อสาร ในอีกส่วนหนึ่งคือ กลยุทธ์การสื่อสารทางอ้อม โดยผ่านผู้บริโภค เพื่อให้ผู้ป่วยเกิดการซักถามโภชนาการแก่บุคลากรสาธารณสุข ส่งผลทำให้เกิดการรับรู้ 3) นโยบายการสื่อสาร ควรมีจัดทำแนวทางปฏิบัติที่มีความชัดเจนเพื่อเป็นแนวทางให้แก่บุคคากรด้านสาธารณสุข โดยที่มีการร่วมมือกับภาคีเครือข่ายร่วมกัน จัดตั้งคณะทำงานเพื่อออกนโยบายซึ่งทำให้นโยบายที่ออกไปเป็นในทิศทางเดียวกัน โดย 3 องค์ประกอบเป็นข้อสรุปที่ได้จากการแตกประเด็นย่อยจากผลการศึกษา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

นโยบายการสื่อสารเพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับ Low FODMAP เพื่อการควบคุมโรคของสมาคมนักกำหนดอาหารแห่งประเทศไทย ได้ทราบถึงสภาพปัญหาและความต้องการของสมาคมนักกำหนดอาหารแห่งประเทศไทยและผู้รับสารคือบุคลากรทางการแพทย์ ในเรื่องด้านความรู้และทัศนคติ นโยบาย กระบวนการสื่อสารโภชนาการ Low FODMAP โดยนำมาปรับแก้และพัฒนาที่ใช้ในการเผยแพร่ความรู้ และทำการศึกษากลยุทธ์ของผู้ส่งสารทั้ง 3 ด้านคือ กล

ยุทธ์ด้านการจัดการเนื้อหา กลยุทธ์ด้านการใช้สื่อ และกลยุทธ์ด้านการโน้มน้าวใจ เพื่อใช้ในพัฒนาและกำหนดกลยุทธ์ที่ใช้ในการเผยแพร่ อีกส่วนหนึ่งคือ ทำการศึกษาการกระบวนเผยแพร่ความรู้ซึ่งนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงของผู้รับสารของผู้รับสารทั้ง 5 ขั้นตอน โดยทราบในแต่ละขั้นของผู้รับสารมีความต้องการสื่อสารอย่าง และมีองค์ประกอบใดในแต่ละขั้น โดยที่ได้ข้อสรุปเพื่อนำไปสู่การจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสมาคมนักกำหนดอาหารแห่งประเทศไทยควรมีการจัดสรรในด้านกำลังคนเพื่อนำมาดำเนินการจัดทำแผนยุทธ์ศาสตร์ เพื่อเป็นแนวทางในการนำสู่การจัดทำนโยบายที่เกี่ยวโภชนาการ Low FODMAP และข้อเสนอแนะของงานวิจัยควรที่นำความรู้จากงานวิจัยชิ้นนี้นำไปใช้ในการพลักดันโภชนาการ Low FODMAP ควรทำการศึกษาเพิ่มเติมด้วยวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ด้านการรับรู้ความรู้ ทัศนคติ และการนำไปใช้ ของบุคลากรด้านการแพทย์

เอกสารอ้างอิง

กนกนาถ ลิขิตไพรวัลย์. (2563). กลยุทธ์การสื่อสารข้อมูลข่าวสารผ่านเฟซบุ๊กเพจในจังหวัดพิษณุโลก. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

กรมอนามัย สำนักโภชนาการ กระทรวงสาธารณสุข. (2562). แผนปฏิบัติการด้านโภชนาการระดับชาติ 5 ปี. เรียกใช้เมื่อ 25 ตุลาคม 2565 จาก https://e-meeting.anamai.moph.go.th/agenda_att/file_emeeting_agenda_ att_.

กิติยา วิสิฐพงศ์พันธุ์ และคณะ. (2565). ปัจจัยที่ส่งต่อการตระหนักรู้ถึงความปลอดภัยทางไซเบอร์ของนักศึกษามหาวิทยาลัย. วารสารวิชาการวิทยาศาสตร์, 32(1), 33-38.

จิตตินันทน์ ตั้งประเสริฐ และพิทักษ์ศักดิ์ ทิศาภาคย์. (2563). นโยบาย การบริหารจัดการ และการใช้สื่อในการสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์ ของกรมประชาสัมพันธ์ในบริบทประเทศไทย 4.0. วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 20(1), 137-152.

นพพงศ์ เกิดเงิน และคณะ. (2564). ปัจจัยการยอมรับนวัตกรรมที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการสั่งซื้ออาหารแบบออนไลน์เดลิเวอรีของผู้ใช้บริการในประเทศไทย. วารสารบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 3(2), 1-19.

น้ำทิพย์ พรมสูตร. (2563). การยอมรับนวัตกรรมทางการเงินของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองจังหวัดอุบลราชธานี. ใน การศึกษาค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

ปิยะ พละปัญญา. (2562). การยอมรับแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร บ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่. วารสารวิจัยและส่งเสริมวิชาการเกษตร, 36(3), 96-101.

พระครูปลัดประวิทย์ วรธมฺโม และคณะ. (2565). การกำหนดนโยบายสาธารณะของรัฐบาลไทย. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 8(3), 29-43.

พิชญาภา ชินคำ และ จุรีวัลย์ ภักดีวุฒิ. (2561) กลยุทธ์การจูงใจที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกบริษัทประกันชีวิตของตัวแทนประกันชีวิตในจังหวัดร้อยเอ็ด. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, 12(1), 11-12.

พิมพ์กมล เกษแก้ว และพัด ลวางกูร. (2563). การกำหนดนโยบายการพัฒนายางพาราประเทศไทย. วารสารรัชต์ภาคย์, 14(32), 12-22.

เพียงกมล เกิดสมศรี และ ปรีชา พันธุ์แน่น. (2563). แนวทางการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารการประชาสัมพันธ์ ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของ “ตลาดชุมชนเพื่อธุรกิจท้องถิ่น” ประเทศไทย. วารสารร่มพฤกษ์ มหาวิทยาลัยเกริก, 38(1), 22-33.

มณี วิเศษพาณิช. (2561). การศึกษาสภาพการสื่อสารภายในองค์กร กรณีศึกษา บริษัท คาสิโอ ประเทศไทย จำกัด. ใน การศึกษาค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

มุจลินท์ ม่วงยาน และปรเมศร์ อัศวเรืองพิภพ. (2561). ปัจจัยความสนใจที่มีอิทธิพลต่อการเลือกกิจกรรมเสริมประสนการณ์ต่างประเทศของนักศึกษาปริญญาตรี. วารสารวิทยาการจัดการ, 5(1), 108-124.

ยิ่งขวัญ กิตติโชติพันธุ์. (2563). แนวทางการพัฒนากระบวนการสื่อสารเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในงานจัดซื้อ กรณีศึกษา บริษัทผลิตเครื่องดื่มสำเร็จรูปแห่งหนึ่งในจังหวัดนครปฐม. ในวิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร.

รุ่งฤดี แก้วชลคราม. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพในระดับพื้นที่ในเขตสุขภาพที่ 11 ปี 2562. เรียกใช้เมื่อ 25 ตุลาคม 2565 จาก http://www.stpho.go.th/Research/%E0%B8%A3%E0%B8%B8%E0%B9%88%E0%B8%87%E0%B8%A4%E0%B8%94%E0%B8%B5%20%E0%B9%81%E0%B8%81%E0%B9%89%E0%B8%A7%E0%B8%8A%E0%B8%A5%E0%B8%84%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%A1.pdf.

วรรณภรณ์ รัตนโกสุม. (2564). การศึกษาทัศนคติ สภาพปัญหาและพฤติกรรมการใช้งานในการรับ-ส่งหนังสือราชการ ด้วยระบบสำนักงานอิเล็กทรอนิกส์ (e-Office) ของบุคลากรคณะเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. เรียกใช้เมื่อ 16 พฤศจิกายน 2565 จาก http://www.repository.rmutt.ac.th/dspace/bitstream/123456789/3860/3/20220524-Research-Wannaporn%20R..pdf.

สุภัทรชัย รินสาย และวจี ปัญญาใส, (2564). แนวทางการบริหารภาคีเครือข่ายในการจัดการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอปัว จังหวัดน่าน. Journal of Roi Kaensarn Academi, 6(8): 283-296.

สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. (2563). ทฤษฎีการสื่อสาร. (พิมพ์ครั้งที่ 4). ปทุมธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อดิพล เอื้อจรัสพันธุ์ และณัชนิชา กรกิ่งมาลา. (2561). กลยุทธ์และเครือข่ายการสื่อสารเพื่อสารชุมชนเข้มแข็ง กรณีศึกษาชุมชนหัวเข้ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร. วารสารนิเทศตร์ธุรกิจบัณฑิตย์, 12(2), 221-247

Aziz, I. et al. (2017). Small intestinal bacterial overgrowth as a cause for irritable bowel syndrome: guilty or not guilty?. *Current opinion in gastroenterology*. 33(3), 196-202.

Dukowicz, A. C. et al. (2007). Small intestinal bacterial overgrowth: a comprehensive review. *Gastroenterology & hepatology*, *3*(2), 112–122.

Vargas, P. et al. (2017). A Practical Guide to Experimental Advertising Research. *Journal of Advertising*, 46(1): 101-114.

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 237-251

บทความวิจัย

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของโมเดลการวัดการรู้สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยตามแนวคิดการศึกษาอิงสถานที่*

CONFIRMATORY FACTOR ANALYSIS EFFICACY ABILITY MEASUREMENT MODEL OF THE ENVIRONMENTAL LITERACY OF PRESCHOOLERS MODEL APPLYING THE PLACE-BASED EDUCATION APPROACH

อาทิตยา อินยง[1], ฤตินันท์ สมุทร์ทัย[1], รัชนีกร ทองสุขดี[1], รัชชุกาญจน์ ทองถาวร[1]
Atitaya Inyong[1], Ruetinan Samuttai[1], Ratchaneekorn Tongsookdee[1], Rajchukarn Tongthaworn[1]
[1]คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่
[1]Faculty of Education Chiang Mai University, Chiang Mai, Thailand
[1]Corresponding author E-mail: atitaya.i@cmu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาโมเดลการวัดการรู้สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยตามแนวคิดการศึกษาอิงสถานที่ โรงเรียนพื้นที่ภาคเหนือตอนบน 2) ตรวจสอบความตรงของโมเดลการวัดการรู้สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยตามแนวคิดการศึกษาอิงสถานที่ โรงเรียนพื้นที่ภาคเหนือตอนบน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนระดับปฐมวัยในโรงเรียนพื้นที่ภาคเหนือตอนบน 8 จังหวัด จำนวน 551 คน โดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง ผลการวิจัยพบว่า 1) โมเดลการวัดการรู้สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยตามแนวคิดการศึกษาอิงสถานที่ ประกอบด้วย ตัวแปรแฝง จำนวน 4 ตัวแปร และตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 57 ตัวแปร 2) ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์สูงที่สุดคือระบุวิธีการแก้ปัญหา และลงความเห็นจากข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น/ชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ กับรวบรวมข้อมูลประเด็น/ปัญหาสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น/ชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ (r =

* Received 28 October 2022; Revised 23 December 2022; Accepted 26 December 2022

0.89) และระบุวิธีการแก้ปัญหา และลงความเห็นจากข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น/ชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ กับสรุปและจัดทำผลงานความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ (r = 0.89) และตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันต่ำที่สุดคือ ความรู้เกี่ยวกับพืช สัตว์ ดิน น้ำ อากาศ ตามบริบทที่เด็กอาศัยอยู่ กับสรุปและจัดทำผลงานความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ (r = 0.67) 3) โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนอยู่ในเกณฑ์ที่กำหนดทุกค่า ดังนี้ χ^2 = 30.27, *df* = 20, *p* = 0.06, RMSEA = 0.23, CFI = 0.99, GFI = 0.99 และ AGFI = 0.99

คำสำคัญ: การพัฒนาโมเดล, แนวคิดการศึกษาอิงสถานที่, การรู้สิ่งแวดล้อม, เด็กปฐมวัย

Abstract

The purposes of this research were 1) to development an efficacy ability measurement model of the Environmental Literacy of Preschoolers Model Applying the Place-Based Education Approach, 2) to examine a validity of efficacy ability measurement model of the Environmental Literacy of Preschoolers Model Applying the Place-Based Education Approach. The research sample included 551 school administrators and teachers in schools service area in 8 provinces of the upper north part of Thailand, who were selected by multi-stage random sampling. The research instrument was a questionnaire. Techniques for analyzing data methods were validity discriminant and reliability by Cronbach's Alpha Coefficient and confirmatory factor analysis. The reliability of the questionnaire ranged from .951 to .975. The data was analyzed using second-order confirmatory factor analysis. The result was as follows:- 1) The efficacy measurement model of the Environmental Literacy of Preschoolers Model Applying the Place-Based Education consisted of 4 latent variables and 57 observed variables. 2) The variable with the highest correlation was specify a solution and make their opinions based on information about the environment in their locality/community where they live and specify a solution and make comments based on information about the environment in the locality/community where they live and Summarize and prepare the results of knowledge about the environment in the communities where they live and the variable with the lowest correlation is Knowledge of plants, animals, soil, water and air according to the context in which children live. with summarizing and producing knowledge about the environment in the community where they live

3) A model was consistent with the empirical consideration and the goodness of fit indices were within the specified criteria as following : χ^2 = 30.27, *df* = 20, *p* = 0.06, RMSEA = 0.23, CFI = 0.99, GFI = 0.99 และ AGFI = 0.99

Keywords: Model Development , the Place-Based Education Approach, the Environmental Literacy, Preschoolers

บทนำ

สถานการณ์ปัญหาสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันส่งผลกระทบต่อความสมดุลของระบบนิเวศโลก ซึ่งประเทศไทยก็ประสบปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อันเนื่องมาจากการนำเอาทรัพยากรไปใช้ในการพัฒนาเป็นจำนวนมากจึงทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเกิดความเสื่อมโทรมลงอย่างต่อเนื่อง จากรายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อมประจำเดือน มกราคม - มีนาคม พ.ศ.2562 พบว่า ทรัพยากรทางทะเลโดยเฉพาะแนวปะการังเสื่อมโทรมมากขึ้น และพบปะการังฟอกขาวทั้งในฝั่งทะเลอ่าวไทยและอันดามันในช่วงฤดูร้อน รวมทั้งพบสัตว์ทะเลหายากเกยตื้นเพิ่มขึ้น ปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งทะเลทวีความรุนแรงมากขึ้น ฝุ่นละอองขนาดไม่เกิน 2.5 ไมครอนในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล รวมถึงหลายจังหวัดในภาคเหนือ ซึ่งผลจากการวัดปริมาณฝุ่นละอองอยู่ในระดับส่งผลต่อสุขภาพของประชาชนและมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น สะท้อนให้เห็นถึงสาเหตุสำคัญของปัญหาไฟป่าที่เกิดจากการบุกรุกของมนุษย์ที่ต้องการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่า เพื่อทำการเพาะปลูกหรือเป็นที่ทำมาหากินและที่อยู่อาศัยเพิ่มมากขึ้น รวมไปถึงปริมาณขยะและของเสียอันตรายยังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี ส่งผลให้เกิดการเผาขยะ และเผาหญ้าริมข้างทางจากความรู้เท่าไม่ถึงการณ์หรือขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องของประชาชน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันผู้คนหันมาให้ความสนใจกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากปัญหาสิ่งแวดล้อมและภัยพิบัติตามธรรมชาติที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งกันเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสร้างความสูญเสียแก่ชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนเป็นอย่างมาก อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศนั้น ๆ อีกด้วย หลายประเทศจึงได้พยายามหามาตรการเพื่อสนับสนุนผลักดันและรณรงค์ให้เกิดจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อมแก่พลเมืองของตนเองผ่านการจัดการศึกษาอย่างเหมาะสม เพื่อเป็นการป้องกันและลดปัญหาที่จะเกิดขึ้นจากต้นเหตุ กล่าวได้ว่าประเด็นเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมได้กลายเป็นกระแสหลักของโลกไปแล้ว และเป็นปัญหาที่ได้รับการกล่าวถึงในเวทีโลกและเวทีท้องถิ่นอยู่เสมอ ๆ อาทิ ปัญหาโลกร้อน และปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ หรือ Climate Change ซึ่งนับวันเรื่องสิ่งแวดล้อมเหล่านี้ล้วนได้รับการกล่าวถึง และได้รับความสนใจที่เข้มข้นมากขึ้น

กระแสการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมโลกทำให้หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องได้ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อมุ่งหวังให้ผู้เรียนและผลโลกมี

ความรู้ความเข้าใจ เกิดความตระหนัก มีทักษะที่สำคัญ และมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม ต่อมาจึงเกิดงานวิจัยและการพัฒนาองค์ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษามากมายและแพร่หลายไปทั่วโลก ในปี ค.ศ. 1990 เริ่มมีการกำหนดขอบข่าย (framework) เกี่ยวกับการรู้สิ่งแวดล้อม (environmental literacy) ขึ้น โดย UNESCO และ The North American Association for Environmental Education (NAAEE, 2011) เนื่องจากการรู้สิ่งแวดล้อมเป็นประเด็นสำคัญที่จำเป็นต้องบูรณาการในการจัดการการเรียนการสอนโดยถักทอหรือประสานไปพร้อมกับองค์ความรู้หลักเพื่อให้ผู้เรียนมีความพร้อมในศตวรรษที่ 21 (Bellanca, J., & Brandt, R. , 2010) การศึกษาอิงสถานที่ จึงเป็นการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมให้มีการจัดหลักสูตรที่เน้นบริบทเน้นบริบทด้านวัฒนธรรมและระบบนิเวศในท้องถิ่น การจัดหลักสูตรแบบอิงสถานที่จึงต้องมีรูปแบบองค์รวม บูรณาการและมีการเชื่อมโยงความรู้ที่ได้รับจากสถานที่และบุคคลในชุมชนของตนสู่ชีวิตจริง (พิรุณ ศิริศักดิ์, 2554); (Gruenewald, D.A., 2003); (Gruenewald, D.A., & Smith, G.A., 2007); (Sobel, D., 2013) นอกจากนี้ การศึกษาอิงสถานที่ยังส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ ทักษะและเจตคติที่ดีต่อวัฒนธรรมและระบบนิเวศในท้องถิ่น อย่างไรก็ตามการจัดหลักสูตรแบบอิงสถานที่ก็ยังคงต้องอิงมาตรฐานการศึกษา โดยใช้ประเด็นสาระในท้องถิ่นเป็นหัวเรื่องที่เชื่อมโยงในสาระวิชาที่หลากหลาย (Ebersole, M., & Worster, M., 2007)

องค์การสหประชาชาติระบุว่า สิ่งแวดล้อมศึกษาจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ปัญหาและปรับปรุงคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระยะยาวได้อย่างถาวร สิ่งแวดล้อมศึกษาเป็นกระบวนการที่ทำให้เห็นคุณค่า เกิดความตระหนักและเข้าใจถึงการอยู่ร่วมกันของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ด้วยการให้โอกาสทุกคนพัฒนาความรู้ เจตคติ ทักษะ การรู้จักตัดสินใจ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมเพื่อปกป้องและแก้ไขสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น ตลอดจนสร้างรูปแบบการดำเนินชีวิตใหม่เพื่อสิ่งแวดล้อมทุกระดับ (วราพร ศรีสุพรรณ, 2539); (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2544); (Palmer, J., & Neal, P. , 1994); (UNESCO, 2007); (Blanchard, P. B., & Buchanan, T. K. , 2011) การจัดการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในสถานศึกษานั้น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดฯ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตลอดจนหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ.2560 ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อม โดยครูมีภารกิจในการสอดแทรกการจัดการเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาในการเรียนการสอนสาระวิชาต่าง ๆ หรือบูรณาการแบบสหวิทยาการ (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2550)

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยดังที่กล่าวข้างต้นพบว่า การส่งเสริมการรู้ด้านสิ่งแวดล้อมมีเป้าหมายสูงสุด คือ การรู้สิ่งแวดล้อม(Environmental literacy) เนื่องจากหากเด็กมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ทักษะ เจตคติ และความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อม

ย่อมจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการรู้สิ่งแวดล้อมที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนต่อพื้นที่ ภาคเหนือตอนบนที่มีทุนทางสังคมและวัฒนธรรมประเพณีมีอัตลักษณ์โดดเด่น โดยเฉพาะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงระดับสากล พื้นที่เกษตรของภาคเหนือมีขนาดเล็กเหมาะสมต่อการปรับระบบการผลิตเพื่อสร้างคุณค่าตามแนวทางเกษตรอินทรีย์นอกจากนี้ ทำเลที่ตั้งของภาคเหนือมีศักยภาพในการขยายการค้าการลงทุนและบริการเชื่อมโยงเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน รวมถึงเป็นพื้นที่ป่าต้นน้ำที่สำคัญของประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) การพัฒนาภาคเหนือสู่ความ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” จำเป็นจะต้องมีกระบวนการที่นำศักยภาพทางภูมิสังคมประกอบกับปัจจัยสนับสนุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน และองค์ความรู้ของสถาบันการศึกษาและองค์กรในพื้นที่พัฒนาระบบบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ อนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำให้คงความสมบูรณ์ จัดระบบบริหารจัดการน้ำอย่างเหมาะสมและเชื่อมโยง ป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษหมอกควัน การรักษาแหล่งท่องเที่ยวให้ยังคงเสน่ห์ดึงดูดนักท่องเที่ยวและดำรงการเป็นฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน โดยไม่ทำลายสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังนั้น เพื่อให้ประชากรโดยเฉพาะเด็กซึ่งจะเติบโตไปในภายภาคหน้าได้รู้คุณค่าของสิ่งแวดล้อม และปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน จึงจำเป็นต้องให้เด็กได้เรียนรู้ในเรื่องสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องตามบริบทท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ทักษะด้านสิ่งแวดล้อม เจตคติ และความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมที่ถูกต้อง โดยผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง นักการศึกษาและผู้กำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม ตลอดจนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ร่วมกับสนับสนุน พัฒนาแนวทางการส่งเสริมด้านสิ่งแวดล้อมแก่เด็ก ซึ่งจะนำไปสู่การปฏิบัติที่ถูกต้องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดพัฒนาการไปสู่ชุมชน ชาติ และระหว่างชาติ เป็นพัฒนาการที่ยืนยาวไม่ใช่แค่ปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงสนใจทำวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาอิงสถานที่ เพื่อส่งเสริมการรู้สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย ผลการวิจัยสามารถเผยแพร่เพื่อเป็นแนวทางแก่สถานศึกษาในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างการรู้สิ่งแวดล้อมให้กับเด็กปฐมวัย ด้วยมุ่งหวังว่ารูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ฯ ที่พัฒนาขึ้นอย่างมีหลักการและเป็นระบบจะสามารถนำพาเด็กให้บรรลุเป้าหมายสูงสุด คือ การรู้สิ่งแวดล้อม อันจะนำไปสู่ความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงเป็นรากฐานสำคัญของการเติบโตเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาโมเดลการวัดการรู้สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยตามแนวคิดการศึกษาอิงสถานที่ โรงเรียนพื้นที่ภาคเหนือตอนบน

2. เพื่อตรวจสอบความตรงของโมเดลการวัดการรู้สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยตามแนวคิดการศึกษาอิงสถานที่ โรงเรียนพื้นที่ภาคเหนือตอนบน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นแบบแผนการวิจัยเชิงสำรวจ ซึ่งใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง (The second order confirmatory factor analysis) มีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนระดับปฐมวัยในโรงเรียนพื้นที่ภาคเหนือตอนบน

กลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนระดับปฐมวัยในโรงเรียนพื้นที่ภาคเหนือตอนบน จำนวน 551 คน โดยมีการคำนวณหากลุ่มตัวอย่างดังนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง (The second order confirmatory factor analysis) โดยใช้เกณฑ์ขนาดเหมาะสมและเพียงพอต่อการนำไปใช้วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งจำเป็นต้องใช้กลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่พอสมควร โดยทั่วไปอัตราส่วนระหว่างหน่วยตัวอย่างและจำนวนพารามิเตอร์ ควรจะเป็น10 เท่าของจำนวนพารามิเตอร์ (Hair, J. et al. , 2014) การวิจัยครั้งนี้มีจำนวนพารามิเตอร์ทั้งหมด 48 พารามิเตอร์ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้จะต้องใช้กลุ่มตัวอย่างไม่น้อยกว่า 480 ตัวอย่าง และเพื่อป้องกันการสูญหายของข้อมูล ผู้วิจัยจึงกหนดกลุ่มตัวอย่างไว้ในเบื้องต้นจำนวน 500 ตัวอย่าง โดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรู้สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยตามแนวคิดการศึกษาอิงสถานที่ โดยสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีทั้งหมดเพื่อกำหนดเป็นองค์ประกอบเบื้องต้นในการสร้างเครื่องมือ ซึ่งองค์ประกอบที่ได้มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่

1. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม
2. ทักษะด้านสิ่งแวดล้อม
3. เจตคติต่อสิ่งแวดล้อม
4. ความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 4 ข้อ เป็นแบบตรวจรายการ (Check list) และเติมคำในช่องว่าง (Short answer) ได้แก่ สถานภาพของผู้ตอบ ประเภทสถานศึกษา สังกัด และจังหวัด ส่วนตอนที่ 2 ประกอบด้วยแบบสอบถามโดยครอบคลุมนิยามเชิงปฏิบัติการ ใช้มาตรวัดแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ โดยเป็นคำถามเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการรู้สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาข้อคำถามจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่

เกี่ยวข้อง สามารถนำมาสังเคราะห์ได้ 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม 2) ทักษะด้านสิ่งแวดล้อม 3) เจตคติต่อสิ่งแวดล้อม และ 4) ความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อม

การวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือดังนี้

1. การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของข้อคำถามและความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามทั้งด้านทฤษฎีและการวัด โดยผ่านความเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มตัวอย่างและตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 5 ท่าน ด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index Of Item-Objective Congruence: IOC) ทั้งนี้ผู้วิจัยใช้เกณฑ์พิจารณาคัดเลือกเฉพาะข้อคำถามที่มีคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ .50 ถึง 1.00 (ชูศรี วงศ์รัตนะ, 2561) ซึ่งข้อคำถามทุกข้อมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00 แสดงให้เห็นว่าข้อคำถามนั้นสามารถวัดได้ตรงตามนิยามและวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด แล้วจึงปรับปรุงข้อความตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับทฤษฎีมากยิ่งขึ้น

2. วิเคราะห์เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกทั้งหมดของข้อคำถาม โดยมีค่าอยู่ระหว่าง .951 - .975 ซึ่งมีค่าตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไปที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 แสดงว่าข้อคำถามมีอำนาจจำแนกและคุณภาพสูง (ชูศรี วงศ์รัตนะ, 2561)

3. การวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliabilities) ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) โดยใช้เกณฑ์พิจารณาคัดเลือกแบบวัดที่มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตั้งแต่ .70 ขึ้นไป (Hair, J. et al. , 2014) จากการวิเคราะห์ พบว่า ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .976 ซึ่งแสดงว่ามีความเชื่อมั่นสูง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การส่งแบบสอบถามเก็บข้อมูลโดยการนำส่งด้วยตนเอง การตอบแบบสอบถามออนไลน์ ผ่านทาง GOOGLE FORM และการส่งไปรษณีย์ แบบสอบถามได้รับกลับคืนตั้งแต่เดือน มิ.ย. – ก.ค. 2565 จำนวน 551 ฉบับ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแล้วจึงวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปโดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง (The second order confirmatory factor analysis) เพื่อทดสอบความสอดคล้องของโมเดลการวัดการรู้สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยตามแนวคิดการศึกษาอิงสถานที่ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของโมเดลการวัดการรู้สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยตามแนวคิดการศึกษาอิงสถานที่ด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง (The second order confirmatory factor analysis)

1. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการรู้สิ่งแวดล้อมโดยใช้ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน พบว่า ตัวแปรที่บ่งชี้องค์ประกอบการการรู้สิ่งแวดล้อม (EL) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตั้งแต่ 0.67 - 0.89 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทุกคู่ ลักษณะความสัมพันธ์ทางบวกขนาดสูง ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์สูงที่สุดคือระบุวิธีการแก้ปัญหา และลงความเห็นจากข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น/ชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ (SLS4) กับรวบรวมข้อมูลประเด็น/ปัญหาสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น/ชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ (SLS3) (r = 0.89) และระบุวิธีการแก้ปัญหา และลงความเห็นจากข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น/ชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ (SLS4) กับสรุปและจัดทำผลงานความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ (SLS5) (r = 0.89) และตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันต่ำที่สุดคือ ความรู้เกี่ยวกับพืช สัตว์ ดิน น้ำ อากาศ ตามบริบทที่เด็กอาศัยอยู่ (SLK1) กับสรุปและจัดทำผลงานความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ (SLS5) (r = 0.67) รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างตัวแปรในองค์ประกอบการ รู้สิ่งแวดล้อม

ตัวแปร	SLK1	SLK2	SLS1	SLS2	SLS3	SLS4	SLS5	SLA1	SLA2	SLAA1	SLAA2
(SLK1)	1.00										
(SLK2)	0.81*	1.00									
(SLS1)	0.80*	0.86*	1.00								
(SLS2)	0.75*	0.84*	0.81*	1.00							
(SLS3)	0.68*	0.78*	0.82*	0.85*	1.00						
(SLS4)	0.73*	0.80*	0.83*	0.86*	0.89*	1.00					
(SLS5)	0.67*	0.75*	0.81*	0.85*	0.84*	0.89*	1.00				
(SLA1)	0.64*	0.77*	0.74*	0.73*	0.67*	0.69*	0.70*	1.00			
(SLA2)	0.69*	0.76*	0.80*	0.78*	0.79*	0.76*	0.76*	0.79*	1.00		
(SLAA1)	0.70*	0.80*	0.76*	0.80*	0.78*	0.76*	0.74*	0.77*	0.84*	1.00	
(SLAA2)	0.73*	0.81*	0.78*	0.78*	0.75*	0.77*	0.77*	0.77*	0.83*	0.88*	1.00
M	4.27	4.14	4.06	3.94	3.95	3.95	3.96	4.31	4.19	4.13	4.18
S.D.	0.74	0.76	0.77	0.87	0.81	0.66	0.74	0.89	0.76	0.77	0.81

*p< .05

2. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของโมเดลการวัดการรู้สิ่งแวดล้อม (EL) พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์พิจารณาได้จากค่าไค-สแควร์ (χ^2 = 30.27, df = 20, p = 0.06) ซึ่งแตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญ

ค่าดัชนีวัดความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ 0.99 ค่าดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.99 และค่าดัชนีรากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของส่วนเหลือ (RMSEA) มีเท่ากับ 0.23 แสดงว่าโมเดลสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และผลการวิเคราะห์น้ำหนักองค์ประกอบของการรู้/ความเข้าใจสิ่งแวดล้อม (KW) มีค่าสูงสุด (B = 0.96) อธิบายความแปรปรวนของการรู้สิ่งแวดล้อมได้ร้อยละ 93 (R^2 = 0.93) โดยตัวแปรสังเกตได้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงที่สุดในองค์ประกอบ องค์ประกอบของความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม (KW) คือ ความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในชุมชน มลพิษ ปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน และการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม (SLK2) (B = 0.95) อธิบายความแปรปรวนของการรู้สิ่งแวดล้อมได้ร้อยละ 90 (R^2 = 0.90) เมื่อพิจารณาตัวแปรสังเกตได้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงที่สุดในภาพรวม พบว่า ตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมตามบริบทที่เด็กอาศัยอยู่ (SLS2) ในองค์ประกอบทักษะด้านสิ่งแวดล้อม (SK) มีค่าน้ำหนักมากที่สุด (B = 0.96) อธิบายความแปรปรวนของการรู้สิ่งแวดล้อมได้ร้อยละ 89 (R^2 = 0.89) ตัวแปรสังเกตได้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบต่ำที่สุดคือ ความรู้เกี่ยวกับพืช สัตว์ ดิน น้ำ อากาศ ตามบริบทที่เด็กอาศัยอยู่ (SLK1) (B = 0.85) อธิบายความแปรปรวนของการรู้สิ่งแวดล้อมได้ร้อยละ 72 (R^2 = 0.72) จากข้อมูลข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าการรู้สิ่งแวดล้อมของนักเรียน มีจุดเน้นในความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม โดยประกอบไปด้วยความรู้เกี่ยวกับพืช สัตว์ ดิน น้ำ อากาศ ตามบริบทที่เด็กอาศัยอยู่ และสภาพแวดล้อมในชุมชน มลพิษ ปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน และการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม และจุดเน้นที่มีความสำคัญเท่ากันคือ ทักษะด้านสิ่งแวดล้อม โดยเน้นที่การตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมตามบริบทที่เด็กอาศัย และระบุประเด็น/ปัญหาสิ่งแวดล้อมตามบริบทชุมชนจากการสำรวจและสังเกตสิ่งต่างๆ และแหล่งเรียนรู้รอบตัวได้ รวบรวมข้อมูลประเด็น/ปัญหาสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น/ชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ ระบุวิธีการแก้ปัญหา และลงความเห็นจากข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น/ชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ รวมถึงอยู่รายละเอียด สรุปและจัดทำผลงานความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ ตามลำดับ รายละเอียดดังตารางที่ 2 และภาพที่ 1

สัญลักษณ์ที่ใช้แทนตัวแปร

ตัวแปรแฝง 4 ตัวแปร คือ

1. KW แทน ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ประกอบไปด้วย ตัวแปรสังเกตได้ 2 ตัวแปร คือ

SLK1 แทน ความรู้เกี่ยวกับพืช สัตว์ ดิน น้ำ อากาศ ตามบริบทที่เด็กอาศัยอยู่

SLK2 แทน ความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในชุมชน มลพิษ ปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน และการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม

2. SK แทน ทักษะด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบไปด้วย ตัวแปรสังเกตได้ 5 ตัวแปร คือ

SLS1 แทน ระบุประเด็น/ปัญหาสิ่งแวดล้อมตามบริบทชุมชนจากการสำรวจและสังเกตสิ่งต่าง ๆ และแหล่งเรียนรู้รอบตัวได้

SLS2 แทน ตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมตามบริบทที่เด็กอาศัยอยู่

SLS3 แทน รวบรวมข้อมูลประเด็น/ปัญหาสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น/ชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่

SLS4 แทน ระบุวิธีการแก้ปัญหา และลงความเห็นจากข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น/ชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่

SLS5 แทน สรุปและจัดทำผลงานความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในชุมชนที่ตนอาศัยอยู่

3. ATT แทน เจตคติต่อสิ่งแวดล้อม ประกอบไปด้วย ตัวแปรสังเกตได้ 2 ตัวแปร คือ

SLA1 แทน มีความรู้สึกรักและห่วงใยต่อสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น/ชุมชนที่ตนอาศัย

SLA2 แทน มีความสนใจ/ใส่ใจ/เข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูและปกป้องสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น/ชุมชนที่ตนอาศัย

4. AWARE แทน ความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อม ประกอบไปด้วย ตัวแปรสังเกตได้ 2 ตัวแปร คือ

SLAA1 แทน การรับรู้ถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อตนเองและชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่

SLAA2 แทน มีความรู้สึกที่ดีและเล็งเห็นความสำคัญของการรักษาสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น/ชุมชนที่ตนอาศัยอยู่

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองของตัวแปรการรู้สิ่งแวดล้อม

องค์ประกอบ/ตัวแปร	น้ำหนักองค์ประกอบ		B	t	R^2
	b	SE			
(KW)	1.00	0.00	0.96	145.25*	0.93
• (SLK1)	1.00	0.00	0.85	86.20*	0.72
• (SLK2)	1.21	0.02	0.95	160.66*	0.90
(SK)	1.23	0.03	0.96	193.49*	0.93
• (SLS1)	1.00	0.00	0.91	140.83*	0.82
• (SLS2)	1.15	0.02	0.96	207.87*	0.89
• (SLS3)	1.07	0.02	0.90	132.27*	0.81
• (SLS4)	1.06	0.02	0.91	142.20*	0.83
• (SLS5)	1.04	0.02	0.90	120.57*	0.81
(ATT)	1.02	0.03	0.92	101.38*	0.84
• (SLA1)	1.00	0.00	0.86	90.32*	0.74
• (SLA2)	0.88	0.01	0.93	139.59*	0.86
(AWARE)	1.38	0.04	0.93	130.84*	0.86
• (SLAA1)	1.00	0.00	0.94	195.23*	0.88
• (SLAA2)	1.19	0.01	0.94	198.283*	0.89

χ^2 = 30.27, df = 20, p = 0.065, RMSEA = 0.023, CFI = 0.99

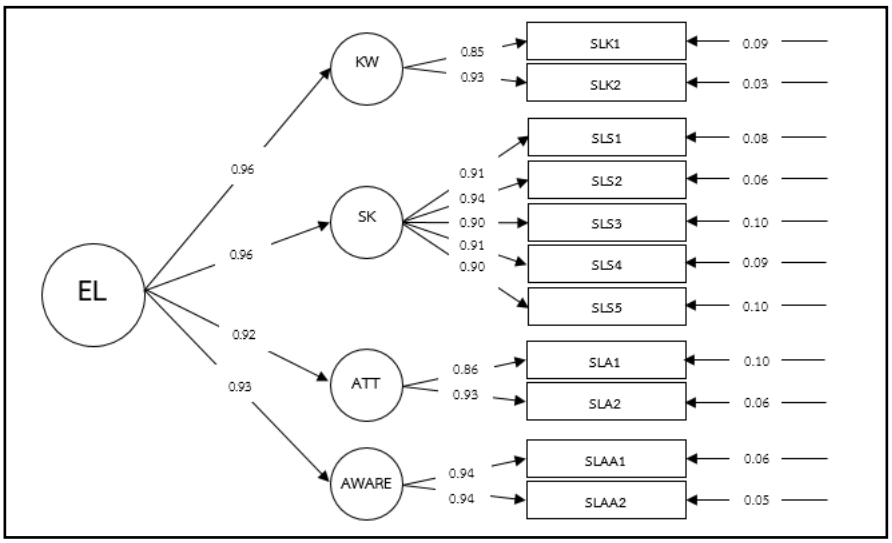

ภาพที่ 1 โมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองของตัวแปรการรู้สิ่งแวดล้อม

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลของการศึกษาโมเดลการวัดการรู้สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยตามแนวคิดการศึกษาอิงสถานที่ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการรู้สิ่งแวดล้อมโดยใช้ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน พบว่าตัวแปรที่บ่งชี้องค์ประกอบการรู้สิ่งแวดล้อม ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์สูงที่สุดคือระบุวิธีการแก้ปัญหา และลงความเห็นจากข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น/ชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ กับรวบรวมข้อมูลประเด็น/ปัญหาสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น/ชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ และระบุวิธีการแก้ปัญหา และลงความเห็นจากข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น/ชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ กับสรุปและจัดทำผลงานความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับ Sobel ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาอิงสถานที่นั้นเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นซึ่งเป็นสถานที่จริงตามบริบทจึงเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียน เน้นเนื้อหาเกี่ยวกับท้องถิ่นและบูรณาการเนื้อหาต่าง ๆ เพื่อให้เด็กได้เห็นความสัมพันธ์ของสิ่งรอบตัว ทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม การจัดประสบการณ์การเรียนรู้จึงควรสอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียนและความต้องการของสมาชิกในชุมชน เน้นการจัดประสบการณ์ที่ยึดบริบทของผู้เรียนเป็นหลัก ส่งเสริมให้เกิดความรักความผูกพันต่อสถานที่ในท้องถิ่น (Sobel, D., 2013) ดังที่ Blanchard and Buchanan ได้พัฒนาโมเดลวงจรการรู้สิ่งแวดล้อมของ Roth โดยใช้การเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Kolb และอธิบายว่าการเรียนรู้เพื่อทำให้เกิดการรู้สิ่งแวดล้อมประกอบด้วยการเรียนรู้ 4 ระยะ โดยเริ่มจากการได้รับประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม จากนั้นมีการสะท้อนจากสิ่งที่สังเกตเห็น ก่อรูปเป็นข้อสรุปเชิงสมมติฐาน และท้ายที่สุดมีการทดสอบจากการกระทำหรือการลงมือปฏิบัตินั่นเอง แสดงให้เห็นว่าการส่งเสริมให้เกิดการรู้สิ่งแวดล้อมนั้นจำเป็นต้องเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นสำคัญ เมื่อผู้เรียนมีความรู้ เจตคติ และความสามารถที่มีต่อสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้เกิดการรู้สิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นการแสดงออกที่เป็นผลมาจากการมีประสบการณ์การเรียนรู้จนเกิดพฤติกรรมใหม่ที่แสดงพฤติกรรมทางบวกต่อสิ่งแวดล้อม มีเป้าหมายที่จะแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม และมีสภาพแวดล้อมที่ดี ซึ่งการแสดงออกของการรู้สิ่งแวดล้อมนี้เองคือเป้าหมายสำคัญของการรู้สิ่งแวดล้อม (Blanchard, P. B., & Buchanan, T. K. , 2011)

2. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของโมเดลการวัดการรู้สิ่งแวดล้อม พบว่า ตัวแปรสังเกตได้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงที่สุดในองค์ประกอบองค์ประกอบของความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม คือ ความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในชุมชน มลพิษ ปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน และการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม เมื่อพิจารณาตัวแปรสังเกตได้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงที่สุดในภาพรวม พบว่า ตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมตามบริบทที่เด็กอาศัยอยู่ ในองค์ประกอบทักษะด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่ง Roth ระบุว่าการรู้สิ่งแวดล้อม ในด้านความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม (knowledge) ผู้เรียนควรมีความรู้ความ

เข้าใจในเรื่องสิ่งแวดล้อม ดังนี้ 1) สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และระบบนิเวศ 2) สังคม วัฒนธรรม และการเมือง 3) ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม 4) วิธีการแก้ปัญหาที่หลากหลายเกี่ยวกับประเด็นปัญหา และ 5) การมีส่วนร่วมของพลเมืองและแผนยุทธศาสตร์ (Roth, C. E. , 1992) ซึ่งสอดคล้องกับ NAAEE ระบุว่า การรู้สิ่งแวดล้อมมีเป้าประสงค์ในการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับกระบวนการทางสิ่งแวดล้อมและระบบของมนุษย์ การพัฒนาทักษะสำหรับการทำความเข้าใจและการตั้งประเด็นเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และการมีส่วนร่วมในระดับบุคคลและในฐานะพลเมืองที่ร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม (NAAEE, 2011) นอกจากนี้ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ที่ระบุว่าความรู้สำหรับเด็กปฐมวัยควรเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็ก บุคคลและสถานที่ที่แวดล้อมเด็ก ธรรมชาติรอบตัว และสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็กที่เด็กมีโอกาสใกล้ชิดหรือปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวันและเป็นสิ่งที่เด็กสนใจ บูรณาการทักษะที่สำคัญสำหรับเด็ก พร้อมทั้งปลูกฝังให้เด็กเกิดเจตคติที่ดี เกิดค่านิยมที่พึงประสงค์ กล่าวคือ รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและความเป็นไทย โดยการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยที่เน้นกิจกรรมการบูรณาการผ่านการเล่น เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เกิดความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งเกิดการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญา (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2560) และสอดคล้องกับ Chawla, L., & Cushing, D. F. ได้กล่าวถึงการเรียนการสอนในประเทศสหรัฐอเมริกาให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้นอกห้องเรียน ประสบการณ์นอกห้องเรียนช่วยให้เด็กได้เพิ่มความเข้าใจสิ่งแวดล้อมรอบตัวและชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีความรู้ และความตระหนักในคุณค่าและมีความผูกพันกับพื้นที่ (Sense of Place) (Chawla, L., & Cushing, D. F., 2007)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การรู้สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยตามแนวคิดการศึกษาอิงสถานที่ 4 องค์ประกอบได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ทักษะด้านสิ่งแวดล้อม เจตคติต่อสิ่งแวดล้อม และความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อม โดยมีจุดเน้นในความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม โดยประกอบไปด้วยความรู้เกี่ยวกับพืช สัตว์ ดิน น้ำ อากาศ ตามบริบทที่เด็กอาศัยอยู่ และสภาพแวดล้อมในชุมชน มลพิษ ปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน และการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม และจุดเน้นที่มีความสำคัญเท่ากันคือ ทักษะด้านสิ่งแวดล้อม โดยเน้นที่การตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมตามบริบทที่เด็กอาศัย และระบุประเด็น/ปัญหาสิ่งแวดล้อมตามบริบทชุมชนจากการสำรวจและสังเกตสิ่งต่างๆ และแหล่งเรียนรู้รอบตัวได้ รวบรวมข้อมูลประเด็น/ปัญหาสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น/ชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ ระบุวิธีการแก้ปัญหา และลงความเห็นจากข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น/ชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ รวมถึงอยู่รายละเอียด สรุปและจัดทำผลงานความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ ผลการศึกษานำไปสู่ข้อเสนอแนะ โดยข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ผู้บริหาร และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้เด็กได้รับ

ประสบการณ์ที่หลากหลายในสิ่งแวดล้อม และมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานของสิ่งแวดล้อมและปัญหาที่เกี่ยวข้องกับบริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่ง และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป ควรมีการศึกษากับกลุ่มเด็กในระดับชั้นอื่น ๆ เพื่อเป็นการยืนยันความตรงของโมเดลที่พัฒนาขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2544). พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2553 และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง. กรุงเทพมหานคร: เอ็นเจโปรโมชั่น.

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2550). แผนหลักสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน พ.ศ.2551-2555. กรุงเทพมหานคร: กองส่งเสริมและเผยแพร่ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2561). เทคนิคการสร้างเครื่องมือวิจัย: แนวทางการนำไปใช้อย่างมืออาชีพ. กรุงเทพมหานคร: อมรการพิมพ์.

พิรุณ ศิริศักดิ์. (2554). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อมตามแนวคิดการศึกษาอิงสถานที่ เพื่อส่งเสริมสัมผัสด้านสถานที่และการรู้สิ่งแวดล้อมของเด็กมัธยมศึกษาตอนต้น. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วราพร ศรีสุพรรณ. (2539). มูลนิธิโลกสีเขียว ในพระอุปถัมภ์ของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์. สิ่งแวดล้อมศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โอเอก พริ้นติ้ง เฮาส์.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2560). หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

Bellanca, J., & Brandt, R. . (2010). 21st century skill: Rethinking hoe students learn. Bloomington: Solution Tree Press.

Blanchard, P. B., & Buchanan, T. K. . (2011). Environmental stewardship in early childhood. Childhood Education, 87(4), 232-238.

Chawla, L., & Cushing, D. F. (2007). Education for strategic environmental behavior. Environmental education research, 13(4), 437-45.

Ebersole, M., & Worster, M. (2007). Sense of place in teacher preparation courses: place-based and standard-based education. The Delta Kappa Gamma Bulltin, Winter, 73(2), 19-24.

Gruenewald, D.A. (2003). Foundations of Place: A Multidisciplinary Framework for Place-Conscious Education. American Educational Research Journal, 40(3), 619-634.

Gruenewald, D.A., & Smith, G.A. (2007). Place-based education in the global age. New York: Lawrence Erlbaum Associates.

Hair, J. et al. . (2014). Multivariate Data Analysis. (7th ed.). USA: Pearson New International Edition.

NAAEE. (2011). Developing a framework for assessing environmental literacy. Washington, DC: Author.

Palmer, J., & Neal, P. . (1994). The handbook of environmental education. Chatham, NJ: Mackeys of Chatham.

Roth, C. E. . (1992). Environmental literacy: Its root, evolution and directions in the 1990s. Washington, DC: Office of Educational research and Improment.

Sobel, D. (2013). Place-Based Education: Connecting Classrooms and Communities. (2nd ed.). USA: The Orion Society.

UNESCO. (2007). The UN Decade of Education for Sustainable Development 2005-2014. Retrieved July 5, 2022, from http://portal.unesco.org/education/en/ev.php-URL_ID-48712&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 252-266

บทความวิจัย

ห้องบริโภคยาเสพติด*

DRUG CONSUMPTION ROOMS

ธานี วรภัทร์[1]
Thanee Vorapatr[1]
[1]มหาวิทยาลัยรังสิต
[1]Rangsit University, Thailand
[1]Corresponding author E-mail: thanee_vor@rsu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ศึกษาเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในทางการแพทย์และสาธารณสุขใหม่ ๆ เพื่อจัดการกับปัญหายาเสพติดในประเทศไทย โดยวิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพและออกแบบสอบถามความคิดเห็น โดยมีวัตถุประสงค์การศึกษาเพื่อ **1**) ศึกษาวิเคราะห์หลักการและแนวคิดในการนำห้องบริโภคยาเสพติดมาใช้กับการจัดการปัญหายาเสพติดในประเทศไทย และ 2) ศึกษาวิเคราะห์การบูรณาการทุกภาคส่วนในการนำมาตรการห้องบริโภคยาเสพติดมาใช้ในประเทศไทยเพื่อการลดอันตรายในทางสุขภาพจากการเสพยาเสพติดและคุ้มครองสังคม ผลการวิจัยพบว่า การมีห้องบริโภคยาเสพติดนั้นทำให้สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายในการบริโภคยาเสพติดได้มากที่สุดให้เข้าถึงการดูแลในด้านสุขภาพของผู้บริโภคยาเสพติดได้ดีที่สุด มีผลช่วยทำให้มีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยที่ช่วยให้การบริโภคยาที่มีความเสี่ยงต่ำลดอัตราการตายและการเจ็บป่วยของผู้เสพยา ทั้งยังเป็นการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมและความปลอดภัยจากอาชญากรรม ลดการใช้สารเสพติดของบุคคลที่เสพยาในที่สาธารณะ หลีกเลี่ยงการเพิ่มขึ้นของอาชญากรรมในและรอบ ๆ พื้นที่นั้น ๆ ลดการค้ายาเสพติดในที่สาธารณะ จากผลวิจัยมีข้อเสนอแนะว่า นโยบายทางนิติบัญญัติจะต้องรับรองให้ผู้เสพเป็นผู้ป่วยภายใต้เงื่อนไขของกฎหมายอย่างจริงจังและการมีกฎหมายลดอันตรายจากการใช้ยาเสพติดให้มีห้องบริโภคยาเสพติดที่เกิดจากการบูรณาการความร่วมมือของภาครัฐ การปกครองท้องถิ่น ครอบครัว สังคม

* Received 2 August 2022; Revised 25 December 2022; Accepted 27 December 2022

สถานศึกษา ผู้ประกอบการต่าง ๆ เป็นต้น ในการประสานประโยชน์เพื่อการป้องกัน บำบัดรักษาและช่วยเหลือผู้เสพยาเสพติด
คำสำคัญ: ห้องบริโภค, ยา**,** เสพติด

Abstract

This research paper explores new medical and public health legislative measures to deal with drug problems in Thailand by means of a qualitative research study and questionnaire design opinion the purpose of the study is to 1) to analyze the principles and concepts of using drug consumption rooms in the management of drug problems in Thailand and 2) to analyze and analyze the integration of all sectors in applying drug consumption room measures. Used in Thailand for reducing health hazards from drug use and protecting society. The results showed that having a drug consumption room made it possible to reach the most targeted drug consumption groups. provide access to the best health care for drug consumers This has the effect of providing a safe environment that allows low-risk drug consumption to reduce drug mortality and morbidity. It also maintains social order and safety from crime. Reduce the use of drugs by people who use drugs in public. Avoid increasing crime in and around the area Reduce drug trafficking in public places. From the research, it is suggested that Legislative policy must seriously certify addicts as patients under the terms of the law. and having a law to reduce the dangers of drug use to have a drug consumption room resulting from the integration of government cooperation Local government, family, society, educational institutions, entrepreneurs, etc., in order to coordinate benefits for prevention, treatment and assistance to drug addicts.
Keywords: Consumption Room, Drugs, Addiction

บทนำ

ในบริบทของกฎหมายและการจัดการกับปัญหาเกี่ยวกับผู้เสพยาเสพติดในประเทศไทย กฎหมายกำหนดให้ผู้เสพยาเสพติดมีความผิดอาญา ผู้เสพยาเสพติดจึงต้องถูกดำเนินคดีตามระบบของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เป็นผลให้มีคดีอาญาเกี่ยวกับการเสพยาเสพติดและผู้ต้องโทษจำคุกเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นจำนวนมาก ซึ่งมิใช่วิธีการบำบัดรักษา (Therapy) และช่วยเหลือผู้เสพยาเสพติด (Drug help) ที่ถูกต้องเหมาะสม จากหลักการที่ว่า “ผู้เสพยาเสพติดคือผู้ป่วย” จะถูกตอบสนองหลักการนี้โดยการมี “ห้องบริโภคยาเสพติด” ภายใต้การบริหาร

จัดการของงานทางด้านการแพทย์และสาธารณสุขทำงานด้วยความร่วมมือกับฝ่ายปกครองและชุมชนท้องถิ่นซึ่งใช้ได้ผลดีในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี แคนาดา ราชอาณาจักรเดนมาร์ก สหราชอาณาจักร และอีกหลาย ๆ ประเทศ เหตุผลสำคัญคือ ผู้เสพติดที่เดิมต้องพึ่งพายาเสพติดจากพ่อค้ายาเสพติดที่ผิดกฎหมาย และยังต้องหลบซ่อนจากสายตาของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ได้มีโอกาสมีทางเลือกใหม่ที่ดีกว่า ได้ยาเสพติดที่เป็นสารบริสุทธิ์ภายใต้การดูแลสุขภาพของเขาโดยรัฐและไม่ผิดกฎหมาย โดยการที่รัฐจัดให้มี “ห้องบริโภคยาเสพติด” ไปพร้อม ๆ กับการบำบัดรักษาทางการแพทย์อย่างถูกต้อง โดยผู้เสพยาเสพติดจะต้องขึ้นทะเบียนผู้เสพยาเสพติดกับภาครัฐจึงจะได้รับยกเว้นจากความรับผิดทางอาญา ซึ่งจะทำให้สามารถระบุตัวบุคคลและจำนวนที่แท้จริงได้ รวมทั้งยังแยกให้เห็นชัดเจนถึงพฤติกรรมการเป็นผู้เสพ ซื้อขายเพื่อเสพหรือครอบครองเพื่อเสพ ออกจากอาชญากรในความผิดยาเสพติดได้อย่างชัดเจน

ห้องบริโภคยาเสพติด (Drug Consumption Rooms (DCRs)) ตามคำแนะนำขององค์การอนามัยโลกได้เปิดให้บริการใน 8 ประเทศ ได้แก่ เดนมาร์ก สาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ไอร์แลนด์ อิตาลี นอร์เวย์ สเปนและสหราชอาณาจักร ข้อมูลศูนย์ตรวจสอบยาเสพติดและยาเสพติดของสหภาพยุโรป (EMCDDR) มีการเน้นถึงความจำเป็นในการวิจัยเพิ่มเติมเพื่อสร้างแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุดในการลดอันตรายอันเกิดจากการใช้ยาเกินขนาด จากข้อมูลที่ครอบคลุมสหภาพยุโรป นอร์เวย์และตุรกี มีผู้เสียชีวิตจำนวน 9,138 คน ในภูมิภาคในปี 2016 ประมาณ 84% ของผู้เสียชีวิตมีสาเหตุมาจากเสพฝิ่น (opioid) เกินขนาด อย่างไรก็ดี สถิติผู้เสียชีวิตจากยาเสพติดได้ลดลงอย่างต่อเนื่องในบางประเทศ เช่น สเปน เดนมาร์กและโปรตุเกส ในปี 2014 เครือข่ายลดอันตรายของยุโรป เผยแพร่รายงานการใช้งานเครือข่ายป้องกันยาเกินขนาดอย่างกว้างขวาง โดยใช้ห้องบริโภคยาเสพติด (DCRs) และการกระจายนาล็อคโซน เพื่อทดแทนการใช้ฝิ่นเพิ่มขึ้นทั่วทั้งภูมิภาค (EHRN, 2014) ตั้งแต่ปี 2018 การใช้ห้องบริโภคยาเสพติดมีความหลากหลาย ได้จัดตั้งมีห้องบริโภคยาเสพติด DCR จำนวนรวมทั้งสิ้น 89 แห่ง จากรายงานสถานการณ์การลดอันตรายทั่วโลกครั้งล่าสุด ห้องบริโภคยาเสพติด DCRs ใหม่ได้เปิดเพิ่มขึ้นในเบลเยียม ฝรั่งเศส สเปน สวิตเซอร์แลนด์ และนอร์เวย์ โดยแต่ละประเทศเหล่านี้มีแผนดำเนินการและออกมาตรการทางกฎหมายสำหรับสถานประกอบการในการจัดตั้งห้องบริโภคยา (Katie Stone and Sam Shirley-Beavan, 2018) ห้องบริโภคยา DCRs ทุกแห่งจะมีกฎหมายอนุญาตให้มีการบริโภคยาเสพติดผ่านการสูดดมหรือการฉีด (National Infection Service, 2018) ผู้เข้ารับบริการห้องดังกล่าวจะต้องได้รับประโยชน์และความปลอดภัยและภายใต้การกำกับดูแลตามกฎหมายและหน่วยงานภาครัฐ ในสหพันธ์รัฐเยอรมนี มี 6 รัฐใน 16 รัฐที่เสนอให้มีห้องบริโภคยา DCRs (EMCDDA, 2018) แต่ในแคว้นบาวาเรียได้มีการปฏิเสธในการจัดตั้ง DCRs เนื่องด้วยปรากฏมีคนจำนวนมากที่เสียชีวิตจากการเสพยาในเมืองใหญ่ ๆ เช่น มิวนิค ออกสบูร์ก และนูเรมเบิร์ก (Harm Reduction International, 2020) แต่ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีห้องการบำบัด Drugs Room ที่

บุคคลทั่วไปในสังคมสามารถเข้าไปใช้บำบัดได้ ทั้งนี้เป็นไปตามนโยบายลดทอนความรุนแรงของอาชญากรรมยาเสพติดของรัฐบาล แต่ห้องดังกล่าวมีเฉพาะเมืองใหญ่ ๆ เท่านั้น อย่างไรก็ดีรัฐไม่ได้ควบคุมดูแลเองทั้งหมด ส่วนใหญ่ใช้งบประมาณขององค์กรเอกชนที่ไม่หวังผลกำไร (NGOs) ทั้งนี้ การจะตั้งห้องบำบัดจะต้องขึ้นทะเบียน และเป็นไปตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย ต้องอยู่ในความดูแลจากแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งผู้ใช้ยาสามารถฉีดหรือสูดดมยาผิดกฎหมายที่ได้รับมาล่วงหน้าในสถานที่แห่งนั้น รัฐควบคุมขอบเขตการดำเนินงานและ การประเมินผลอย่างใกล้ชิดสะท้อนให้เห็นถึงความร่วมมือระหว่างรัฐ ระดับจังหวัด หน่วยงานด้านสุขภาพระดับภูมิภาคและเทศบาลท้องถิ่น

ในปี 2003 Health Canada ได้สร้างสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นโดยมีข้อตกลงเป็นลายลักษณ์อักษรจากผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย โดยกระทรวงสาธารณสุข เมืองแวนคูเวอร์และสถานีตำรวจ เทศบาล (Ministry of Health, 2005) ทำให้ผู้ใช้ยามีแนวโน้มที่จะเป็นผู้ใช้ยาฉีดที่ด้อยโอกาสทางสังคม การศึกษาพบว่าผู้ที่ใช้ยามีแนวโน้มที่จะเป็นผู้ใช้ยาฉีดในระยะยาว มักมีสภาพความเป็นอยู่ที่ไม่มั่นคงรายได้ต่ำและมีประวัติการถูกจำคุก เว็บไซต์แวนคูเวอร์มีการค้นพบเพื่อดึงดูดผู้ใช้ยาอายุน้อยที่มีความเสี่ยงสูงต่อการติดเชื้อเอชไอวีและการใช้ยาเกินขนาด (Barnett P. G., 1999) จึงเป็นโอกาสสำคัญที่จะเชื่อมโยงกับคนกลุ่มนี้ซึ่งปกติยากที่จะเข้าถึงได้เพื่อจะได้ให้บริการทางการแพทย์ นอกจากนั้นยังเป็นการทำลายหรือลดบทบาทขององค์กรอาชญากรรมยาเสพติดทั้งในและต่างประเทศลงโดยมิต้องใช้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในการปราบปรามดำเนินคดี กับทั้งยังลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลอาญาและแก้ปัญหาผู้ต้องขังคดียาเสพติดล้นเรือนจำได้อีกด้วย (จิรวุฒิ ลิปิพันธ์, 2562) ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นต้องศึกษาวิจัยถึงมาตรการการนำ “ห้องบริโภคยาเสพติด” มาบังคับใช้ในประเทศไทย ซึ่งจะได้นำเสนอในรายงานวิจัยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาวิเคราะห์หลักการและแนวคิดในการนำห้องบริโภคยาเสพติดมาใช้กับการจัดการปัญหายาเสพติดในประเทศไทย

2. ศึกษาวิเคราะห์การบูรณาการทุกภาคส่วนในการนำมาตรการห้องบริโภคยาเสพติดมาใช้ในประเทศไทยเพื่อการลดอันตรายในทางสุขภาพจากการเสพยาเสพติดและคุ้มครองสังคม

วิธีดำเนินการวิจัย

ส่วนที่ 1 ศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยการรวบรวมข้อมูลสภาพปัญหาและวิธีการในการควบคุมผู้เสพยาเสพติดในประเทศไทย ศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องของต่างประเทศได้แก่ สวิตเซอร์แลนด์ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ราชอาณาจักรเดนมาร์ค เนเธอร์แลนด์ แคนนาดา สหราชอาณาจักรที่เกี่ยวกับเรื่องนี้ โดยศึกษา

วิเคราะห์หลักการและแนวคิดในการนำห้องบริโภคยาเสพติดมาใช้กับการจัดการปัญหายาเสพติดในประเทศไทย

ส่วนที่ 2 สร้างทำคำถามความเห็นผ่านระบบ Google from สอบถามผ่านระบบ Online ผลที่ได้จากแบบสอบถามจะใช้ประกอบการศึกษาส่วนที่ 1 ซึ่งเป็นส่วนหลัก สำหรับประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปเสนอแนะต่อไป ในการสอบถามผู้ให้ข้อมูลผ่านระบบ google from ไม่ต่ำกว่า 50 คน ประกอบไปด้วยนักวิชาการกฎหมาย ไม่ต่ำกว่า 10 คน นักวิชาการสายการแพทย์และสาธารณสุข ไม่ต่ำกว่า 10 คน ฝ่ายปกครอง ไม่ต่ำกว่า 10 คน ตำรวจ(บชปส.) ไม่ต่ำกว่า 10 คน ตัวแทนสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ไม่ต่ำกว่า 10 คน ผู้เสพยาเสพติด ไม่ต่ำกว่า 10 คน และประชาชนทั่วไปไม่ต่ำกว่า 10 คน

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาวิเคราะห์หลักการและแนวคิดในการนำห้องบริโภคยาเสพติดมาใช้กับการจัดการปัญหายาเสพติดในประเทศไทย พบว่าประเทศต่าง ๆ ที่ทำการศึกษามีหลักการแนวคิดในการมุ่งการคุ้มครองดูแลสุขภาพของผู้เสพยาเสพติดและการดูแลความปลอดภัยของสังคมเป็นหลัก ด้วยการลดทอนความผิดทางอาญา (De-criminalization) ฐานเสพยาเสพติดลง และการจัดให้มี “ห้องบริโภคยาเสพติด” ที่เกิดขึ้นจากการบูรณาการงานทางการแพทย์และสาธารณสุขเป็นสำคัญภายใต้การควบคุมดูแลของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องร่วมมือกัน ทำให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายในการบริโภคยาเสพติดได้มากที่สุด และดูแลในด้านสุขภาพของผู้บริโภคยาเสพติดได้ ลดความเสี่ยงในการบริโภคยาเสพติด ทำให้ชุมชนสังคมมีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย สำหรับประเทศไทยได้ผลการศึกษาว่า หลักการและแนวคิดของนโยบายเกี่ยวกับกฎหมายยาเสพติดของประเทศไทยในการจัดการกับปัญหายาเสพติดต้องดำเนินการเป็น 4 แนวทาง คือ การป้องกัน (Prevention) การบำบัดรักษา (Therapy) การช่วยเหลือผู้ติดยาเสพติด (Drug help) และการดำเนินคดี (Repression) ปรากฏตามแผนภาพดังต่อไปนี้

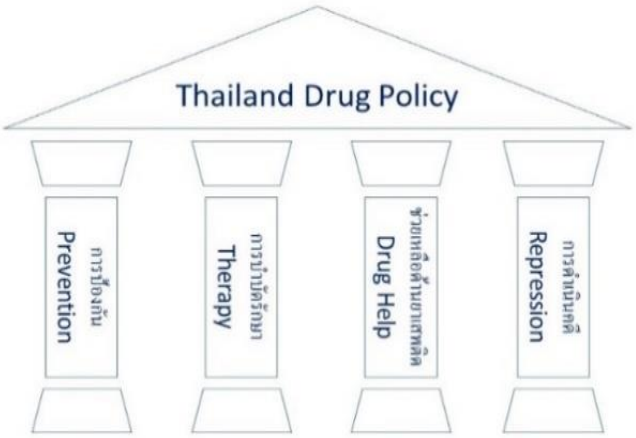

ภาพที่ 1 แสดงนโยบายในการบริหารจัดการยาเสพติดในประเทศไทย

แนวทางที่ 1 การป้องกัน เป็นมาตรการแรกที่สำคัญที่สุด ในการไม่ให้บุคคลเข้าถึงและเสพยาเสพติดเป็นการให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องถึงอันตรายจากยาเสพติดประเภทต่าง ๆ ผ่านสื่อสารสนเทศและวิธีการต่าง ๆ ตลอดทั้งการให้ความสำคัญกับครอบครัวและภาคสังคมในการป้องกันไม่ให้บุคคลเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน การมีห้องบริโภคยาเสพติด ทำให้เกิดพื้นที่เฉพาะและปิดกั้นการรับรู้ของสังคม ลดการเลียนแบบอย่างหรือทดลองของเด็กและเยาวชน จึงจัดเป็นส่วนหนึ่งของมาตรการป้องกันด้วยเช่นกัน

แนวทางที่ 2 การบำบัดรักษา ถ้ากระบวนการในขั้นตอนการป้องกันไม่ได้ผล บุคคลนั้นก็จะต้องเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูบำบัด เพื่อแสวงหาแนวทางในการรักษาให้หายเป็นปกติและกลับไปดำเนินชีวิตในสังคมได้ตามปกติได้ การมีห้องบริโภคยาเสพติดส่วนหนึ่งเป็นมาตรการบำบัดรักษาเนื่องจากผู้ใช้บริการห้องบริโภคยาเสพติดต้องอยู่ในระบบการควบคุมรักษาทางการแพทย์ซึ่งเป็นเงื่อนไขในการให้บริการ ทำให้เกิดการบำบัดรักษาตามคำแนะนำของแพทย์อย่างใกล้ชิดขึ้นพร้อม ๆ กับการเสพยาเสพติดที่จะค่อยๆ ลดปริมาณลงเรื่อย ๆ จนเลิกการใช้ได้

แนวทางที่ 3 การช่วยเหลือผู้ติดยาเสพติด เป็นที่ยอมรับว่าบุคคลบางคนไม่สามารถผ่านขั้นตอนการบำบัดรักษาได้และไม่สามารถจะรักษาได้ในเวลาจำกัด รัฐจึงต้องให้ยาเสพติดแก่บุคคลเพื่อรักษา หรือ Drugs Substitute Treatment เช่น Methadone Program โดยการจัดให้ใช้ห้องเสพยา หรือ Injection Room ภายใต้การควบคุมของเจ้าหน้าที่รัฐ

แนวทางที่ 4 การดำเนินคดี การดำเนินคดีอาญาเกี่ยวกับความผิดยาเสพติดเฉพาะอาชญากรเกี่ยวกับยาเสพติด เช่น ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ส่งออก ผู้ค้า ผู้ขนส่ง เป็นต้น สำหรับผู้เสพยาเสพติด มิใช่อาชญากรทางอาญา การมีห้องบริโภคยาเสพติด จึงเป็นมาตรการรองรับผู้เสพยาเสพติดในการบำบัดรักษาที่มีประสิทธิภาพ

จะเห็นได้ว่าทั้ง 4 แนวทางยังขาดมาตรการรองรับในการป้องกันการเสพยาเสพติดการเพิ่มขึ้นของผู้เสพรายใหม่โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่มีประสิทธิภาพ ยังไม่มีมาตรการในการขึ้นทะเบียนและการจัดระเบียบผู้เสพยาเสพติดในการดูแลด้านสุขภาพผู้เสพยาเสพติดอย่างเป็นระบบให้เข้าถึงการบำบัดรักษาทางการแพทย์และสาธารณสุขที่ถูกต้องอย่างเห็นได้ชัด ยังขาดวิธีการช่วยลดการดำเนินคดีอาญากับผู้เสพยาเสพติด ดังนี้จึงเห็นได้ว่าการมีห้องบริโภคยาเสพติดจะเข้ามาช่วยรอบรับกับทั้ง 4 แนวทาง ให้มีประสิทธิภาพในทางปฏิบัติได้

ข้อสรุปจากการถอดบทเรียนของประเทศต่าง ๆ ที่ทำการศึกษาในเชิงนโยบายทางนิติบัญญัติและหลักการทางกฎหมายในการดำเนินการสู่การมีห้องบริโภคยาเสพติด มี 3 หลักการดังนี้

1. การไม่กำหนดความผิดอาญา De-criminalization สำหรับผู้เสพยาเสพติด หรือการอนุญาตใช้ยาเสพติดภายใต้เงื่อนไข Drug Liberalization หรือ การทำให้ยาเสพติดถูกต้องตามกฎหมาย Drugs Legalization

2. การลดอันตราย Harm Reduction มาตรการทางเลือกแทนการจำคุก พร้อมกับมาตรการบำบัดรักษาทางการแพทย์ อนุญาตให้ใช้ยาเสพติดบางประเภทเพื่อประโยชน์ทางการแพทย์

3. นโยบายการบำบัดรักษาทางการแพทย์เป็นหลักสำคัญ Harm Minimization คำนึงถึงสุขภาพและความปลอดภัยของบุคคลและสังคม

ในเชิงนโยบายทางนิติบัญญัติและหลักการทางกฎหมายในการดำเนินการสู่การมีห้องบริโภคยาเสพติด ทั้ง 3 ข้อดังกล่าวข้างต้นพบการนำมาใช้ใน สวิตเซอร์แลนด์ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ราชอาณาจักรเดนมาร์ค เนเธอร์แลนด์ แคนนาดา สหราชอาณาจักร และอีกหลายประเทศ เป็นนโยบายหลักในการบริหารจัดการกับการแก้ปัญหาผู้เสพยาเสพติดที่ได้ผลดี

มาตรการห้องบริโภคยาเสพติด จะทำให้มีการขึ้นทะเบียนผู้เสพยาเสพติดที่มีอยู่จำนวนมากในสังคมปรากฏตัวตนผู้เสพและจำนวนออกมาอย่างชัดเจนจากผู้ที่เป็นอาชญากรเกี่ยวกับยาเสพติด และเข้าสู่ระบบการป้องกันบำบัดรักษาและช่วยเหลือจากรัฐได้อย่างถูกวิธี ด้วยเหตุผลที่ผู้ที่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้เสพยาเสพติดแล้วจะได้รับยกเว้นการต้องถูกดำเนินคดีอาญาและภาครัฐให้สวัสดิการในการบำบัด รักษา ตลอดทั้งการให้ยาเสพติดเพื่อเสพแบบลดทอนการใช้ได้ภายใต้การควบคุมดูแลของแพทย์และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ในประเทศที่ทำการศึกษาพบว่ามีสมาชิกขึ้นทะเบียนเพิ่มมากขึ้นและมีการขออนุญาตเปิดใช้ห้องบริโภคยาเสพติดเพิ่มขึ้น

2. ผลการศึกษาวิเคราะห์การบูรณาการทุกภาคส่วนในการนำมาตรการห้องบริโภคยาเสพติดมาใช้ในประเทศไทยเพื่อการลดอันตรายในทางสุขภาพจากการเสพยาเสพติดและคุ้มครองสังคม พบว่าผลจากหลักการและแนวคิดทั้ง 3 ประการตามข้อ 1. ในการจัดการกับปัญหาผู้เสพยาเสพติดโดยการใช้มาตรการ “ห้องบริโภคยาเสพติด” เป็นมาตรการในการ

ป้องกัน แก้ไขฟื้นฟู และบำบัดรักษาผู้เสพยาเสพติดโดยปราศจากการดำเนินคดีอาญาและการใช้กระบวนการยุติธรรมทางอาญา รวมทั้งยังให้ผลต่อการควบคุมจำนวนผู้เสพยาเสพติดที่มีอยู่ได้ อีกทั้งยังเป็นการประกันสิทธิขั้นพื้นฐานแห่งรัฐในการได้รับการดูแลในเรื่องสุขภาพอนามัยของบุคคล และผลกระทบต่อสังคมและสาธารณชน โดยการให้จัดให้มีพื้นที่ ห้อง หรืออาคาร ที่ได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการยาเสพติดแห่งชาติ โดยผ่านการเสนอของคณะกรรมการลดอันตรายจากการเสพยาเสพติดในแต่ละจังหวัด และได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการลดอันตรายจากการใช้ยาเสพติดระดับชาติ เพื่อให้ใช้พื้นที่ในโรงพยาบาลจังหวัดหรือสถานีอนามัยตำบล เพื่อเป็นพื้นที่สำหรับการรับยาเสพติดและเสพยาเสพติดในช่วงเวลาที่ยาเสพติดชนิดนั้นออกฤทธิ์ ภายใต้คำสั่งของแพทย์ หรือการดูแลจากบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขและฝ่ายปกครอง เช่นเดียวกันกับประเทศต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้ว เพื่อให้เกิดศักยภาพในการจัดการกับปัญหายาเสพติดในเชิงป้องกันและบำบัดรักษา เป็นการบูรณาการทุกภาคส่วนทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ครอบครัว วัด โรงเรียน มหาวิทยาลัย นายจ้าง และผู้ที่เกี่ยวข้อง มีการใช้กระบวนการทางการแพทย์และสาธารณสุขอย่างแท้จริงในการบำบัดรักษา ซึ่งสามารถใช้ยาเสพติดตามคำสั่งจากแพทย์ การใช้ยาเสพติดที่ผลิตโดยรัฐที่ปราศจากการปนเปื้อน การรักษาในโรงพยาบาลระบบปิด ผู้เสพยาเสพติดจะยังอยู่ได้ในสังคมโดยไม่ก่ออันตรายให้กับตนเองเกินสมควร การบูรณาการทุกภาคส่วนจึงเป็นการป้องกัน การบำบัดรักษา การช่วยเหลือ และการดูแลภายหลังการหยุดเสพยาเสพติดแล้วด้วย ซึ่งถือเป็นแนวทางปฏิบัติที่ดี (Best-Practice) ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับประเทศไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

1. อภิปรายผลการศึกษาวิเคราะห์หลักการและแนวคิดในการนำห้องบริโภคยาเสพติดมาใช้กับการจัดการปัญหายาเสพติดในประเทศไทย จากสถานการณ์ปัญหาการดูแลผู้เสพยาเสพติดในประเทศไทยที่มุ่งการปราบปรามจับกุมและดำเนินคดีอาญาเป็นหลัก ทำให้ผู้เสพยาเสพติดเสพยาเสพติดในที่สาธารณะหรือที่ที่เด็กและเยาวชนพบเห็นได้ง่าย ขาดพื้นที่พิเศษเป็นสัดส่วนที่ปกปิดในการเสพยาเสพติดและการซื้อยาเสพติดมาบริโภค ก่อปัญหากับปริมาณคดีอาญาในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ล้นศาลและนักโทษยาเสพติดล้นคุก ผู้เสพยาเสพติดมิได้เข้าสู่การบำบัดรักษาและการดูแลทางด้านสุขภาพอย่างถูกต้องตามหลักทางการแพทย์และสาธารณสุข ได้ข้อมูลสนับสนุนว่าในประเทศที่มีการนำห้องบริโภคยาเสพติดมาใช้แล้วพบว่ามีประเด็นพิจารณาในหลักคิดที่ว่าระหว่างผลประโยชน์สาธารณะและสุขภาพส่วนบุคคล ความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยของประชาชน ผู้อยู่อาศัยในท้องถิ่นและธุรกิจการค้า การบังคับใช้กฎหมายและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกลุ่มผลประโยชน์ของผู้ใช้ยาเสพติด สังคมควรยอมรับและจัดพื้นที่เฉพาะให้กับคนเสพยาเสพติดกลุ่มนี้จะคุ้มค่าและสมเหตุสมผลหรือไม่ ได้มีการอภิปรายอย่างเข้มข้นในประเทศที่ทำการศึกษา และได้หลักคิดที่ว่า จะต้องอยู่

ในหลักการประสานงานความร่วมมือในทุกภาคส่วนของสังคม เพราะเป็นเห็นได้ว่าทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในปัญหาร่วมกัน โครงการที่จัดตั้งขึ้นโดยหน่วยงานท้องถิ่น นำไปสู่ความคาดหวังที่เป็นจริงมากขึ้นของการมีห้องบริโภคยาจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานหลัก ได้แก่ ตำรวจและหน่วยงานเกี่ยวกับการบริการสังคม การวิเคราะห์พลวัตรของยาเสพติด การกำหนดนโยบายในเขตเมือง ได้ข้อสรุปว่านโยบายจากท้องถิ่นจะเป็นรูปแบบการประสานงานที่ได้เริ่มกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในระหว่างนั้นจะมีการปรับการปฏิบัติร่วมกันเพื่อเป็นกระบวนการที่ช่วยลดผลกระทบจากการต่อต้านจากเดิมในกลุ่มประชากรที่ไม่เห็นด้วยหรือมีความขัดแย้งบ้างบางประการของบริการดังกล่าวโดยการทำความเข้าใจร่วมกัน ตำรวจและผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพในเมืองยอมรับสิ่งอำนวยความสะดวก การใช้ในเชิงปฏิบัติและเป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์การลดอุปสงค์ การขยายบริการและแนวทางที่มีอยู่เพื่อแก้ไขปัญหาร้ายแรงด้านสุขภาพและความสงบเรียบร้อยของประชาชน ประโยชน์และความเสี่ยงที่คาดหวังที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์ตามวัตถุประสงค์หลักสามประการของห้องบริโภคยาเสพติด คือ

ข้อแรกคือ เพื่อการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายให้ได้มากที่สุด ประชากรเป้าหมายมักถูกกำหนดให้เป็นผู้ใช้ยาที่มีปัญหาความเสี่ยงสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ใช้เฮโรอีนและโคเคนเป็นเวลานาน ผู้ค้าบริการทางเพศที่ใช้ยาเสพติด ผู้ใช้ถนน และกลุ่มชายขอบอื่น ๆ ซึ่งมักไม่อยู่ในระบบการรักษา เพื่อให้บรรลุผลในเชิงสุขภาพของประชาชนและความสงบเรียบร้อย (วศิน สุวรรณรัตน์ และคณะ, 2563) จึงจำเป็นต้องดำเนินการให้เกิดการดึงดูดประชากรกลุ่มเป้าหมายและดำเนินการเพื่อให้การบริโภคภายใต้การดูแลเป็นที่ยอมรับได้ของผู้ใช้ยาและผู้ใช้ยายังคงเข้าร่วมอย่างสม่ำเสมอ ต้องบริหารจัดการที่เพียงพอในระดับท้องถิ่น ในสถานที่ที่เหมาะสมและในเวลาที่เหมาะสม เพื่อให้บรรลุความครอบคลุมของประชากรผู้ใช้ยาเสพติดในด้านสุขภาพระยะแรก เพื่อให้มีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยซึ่งช่วยลดความเสี่ยงการบริโภคยาที่ถูกสุขลักษณะมากขึ้น และอำนวยความสะดวกในการใช้งานที่ปลอดภัยยิ่งขึ้น มีระบบที่มีการดูแลอย่างรวดเร็วในกรณีฉุกเฉิน

ข้อที่สอง วัตถุประสงค์ด้านสุขภาพระยะกลาง เพื่อลดการเจ็บป่วยและการตาย เป็นประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการสร้างเสริมสุขภาพและการศึกษาการใช้อย่างปลอดภัยที่ห้องบริโภค ได้แก่ การปรับปรุงอย่างยั่งยืนในความรู้และการรับรู้ความเสี่ยงในหมู่ผู้บริโภค ลดพฤติกรรมที่มีความเสี่ยงสูง ลดการสัมผัสและการแพร่กระจายของโรคติดเชื้อที่เกี่ยวกับยา ลดการใช้ยาเกินขนาด การใช้และการจัดการเหตุฉุกเฉินด้านยาอย่างปลอดภัยในห้องบริโภคควรมีส่วนทำให้การลดการเสียชีวิตจากการใช้ยาเกินขนาดในชุมชน

ข้อที่สาม วัตถุประสงค์ด้านสุขภาพในระยะยาว เพื่อสร้างเสถียรภาพและส่งเสริมสุขภาพของผู้ใช้บริการ ประโยชน์ที่คาดหวังของห้องบริโภคยาคือ การเพิ่มการเข้าถึงและการใช้การรักษาพยาบาลขั้นพื้นฐานและการให้คำปรึกษาผ่านบริการในสถานที่ ปรับปรุงการรับยา

รักษาและส่งเสริมการปรับปรุงสุขภาพของลูกค้าในระยะยาวและการทำงานทางสังคมผ่านการส่งต่อไปยังบริการอื่น ๆ วัตถุประสงค์เพื่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน เพื่อลดการใช้สารเสพติดสาธารณะและความรำคาญที่เกี่ยวข้อง สิ่งที่คาดหวัง คือการลดการใช้ยาในที่สาธารณะ โดยเฉพาะการฉีดยา การลดระดับความรำคาญในละแวกใกล้เคียงที่มีฉากยาเสพติดที่มองเห็นได้

ห้องบริโภคยาเสพติด ควรอยู่ในอาคาร อยู่ในที่ลับตาของคนทั่วไป และได้รับการดูแลทางด้านความสะอาด ความปลอดภัย นอกจากนั้นยังต้องการการบูรณาการของทุกภาคส่วน ภาคท้องถิ่น ภาคเอกชน ชุมชนอาสาสมัครที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมมือกับดูแลและบริหารจัดการให้เป็นไปตามเป้าหมายและหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดอย่างเคร่งครัด

จากการสำรวจแบบสอบถามจากบุคคลในหลายสาขาอาชีพ สรุปผลได้ว่า ในเรื่องนโยบายในการจัดการกับปัญหาผู้เสพยาเสพติดใช้กฎหมายอาญาและการจับกุมดำเนินคดีไม่สามารถแก้ไขปัญหาผู้เสพยาเสพติดได้อย่างถูกต้อง ยิ่งทำมากคนเสพยิ่งเพิ่มมากขึ้น การยิ่งใช้ความรุนแรงในการปราบปรามส่งผลต่อผู้เสพยาเสพติดที่ต้องหลบๆ ซ่อนๆ ในการใช้ยาเสพติดทำให้ราคายาเสพติดมีราคาสูงขึ้น และอาจมีการการคุ้มคลั่งหรือการกระทำความผิดอาญาอื่น ๆ เพิ่มขึ้น ไม่เป็นผลดีเลย ผู้ตอบคำถามเห็นด้วยกับการมีห้องบริโภคยาเสพติดที่ทันสมัยใช้ในการป้องกัน บำบัดรักษา ช่วยเหลือผู้เสพยาเสพติดตามหลักวิชาทางการแพทย์และสาธารณสุขที่มีเป้าหมายในการดูและสุขภาพอนามัย และรักษาอาการเสพติด (Addict) ให้ลดลงหรือหายขาดจากการใช้ยาเสพติดชนิดนั้น ๆ ได้

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยสะท้อนให้เห็นได้ว่าการใช้มาตราการ “ห้องบริโภคยาเสพติด” มีผลดีต่อการเข้าถึงกลุ่มผู้เสพยาเสพติด ได้ลดทอนความผิดในทางอาญา ผู้เสพยาเสพติดได้เข้าระบบสาธารณสุขมีการบำบัดรักษาจากแพทย์โดยตรงดูแลส่งเสริมในเรื่องสุขภาพอนามัย ให้คำปรึกษาและความรู้โดยตรงเป็นรายบุคคล ย่อมส่งผลต่อการลดอันตรายจากการใช้ยาเสพติดของบุคคลเกินขนาดจนเกิดอาการคลุ้มคลั่ง การตายและเจ็บป่วยของผู้เสพยาเสพติดและลดการใช้ยาเสพติดในที่สาธารณะทั่วไป ทำให้หยุดพฤติกรรมเอาอย่างหรือลอกเรียบแบบของเด็กและเยาวชน นอกจากนั้นยังมีผลทำให้หลีกเลี่ยงการเพิ่มขึ้นของผู้เสพยาเสพติดรายใหม่และอาชญากรรมในและรอบ ๆ พื้นที่นั้น ๆ

2. อภิปรายผลการวิเคราะห์การบูรณาการทุกภาคส่วนในการนำมาตรการห้องบริโภคยาเสพติดมาใช้ในประเทศไทยเพื่อการลดอันตรายในทางสุขภาพจากการเสพยาเสพติดและคุ้มครองสังคม (Neil Hunt, 2006) จากการศึกษาข้อมูลของประเทศสวิสต์เซอร์แลนด์ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เนเธอร์แลนด์ แคนาดา และราชอาณาจักรเดนมาร์ค พบว่า ห้องบริโภคยาเสพติดนี้ มักจะเกิดขึ้นจากการเริ่มต้นจากท้องถิ่นหรือชุมชน ซึ่งคนในพื้นที่เล็งเห็นปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดที่ต้องจัดการให้เกิดความปลอดภัยจึงมักเป็นจุดเริ่มต้นจากพื้นที่ท้องถิ่น ประชาชนในท้องถิ่น สถานศึกษา องค์กรทางศาสนา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน

ครอบครัว เห็นพ้องต้องการจึงนำเสนอเพื่อขออนุญาตจัดให้มี “ห้องบริโภคยาเสพติด” ในพื้นที่ที่อยู่อาศัยร่วมกัน ซึ่งส่งผลให้เกิดความร่วมมือกันอย่างเหนียวแน่น ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในการสนับสนุนในเรื่องต่าง ๆ และเจ้าหน้าที่ภาครัฐเองที่มีบทบาทหน้าที่ก็เห็นชอบด้วย เช่น ตำรวจ เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น แพทย์ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เป็นต้น เห็นได้ว่า “ห้องบริโภคยาเสพติด” เป็นสิ่งหนึ่งที่เกิดจากการจัดระเบียบสังคมโดยสมาชิกในสังคม เพื่อสังคมปลอดภัยทั้งผู้เสพยาเสพติดในการบริโภคยาเสพติด คนในชุมชน สังคม และความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน ซึ่งเป็นผลโดยตรงมาจากการเสพยาเสพติด การค้ายาเสพติด และยังเป็นการระวังป้องกันความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นได้จากผลของการเสพยาเสพติด และภัยจากพ่อค้ายาเสพติดที่ผิดกฎหมาย ผลของการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ในระดับท้องถิ่นทั้งภาครัฐและภาคเอกชน จะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง และสามารถจัดการกับปัญหายาเสพติดได้ในทุกรูปแบบ รวมทั้งการใช้มาตรการห้องบริโภคยาเสพติดด้วย (จิรวุฒิ ลิปิพันธ์, 2562)

กรณีถ้าจะนำมาประยุกต์ใช้ในประเทศเราจึงต้องมีกฎหมายลดอันตรายจากการใช้ยาเสพติด จากนโยบายของประเทศไทยที่มุ่งเน้นการปราบปรามดำเนินคดีอาญาเป็นหลักกับผู้เสพยาเสพติด หากต้องการนำแนวคิดการมี “ห้องบริโภคยาเสพติด” มาใช้ โดยในขั้นตอนแรกต้องมีการลดทอนความผิดอาญาให้กับผู้เสพยาเสพติดก่อน ซึ่งจะมีผลทำให้พนักงานฝ่ายปกครองและตำรวจไม่ต้องจับกุมดำเนินคดีเขาเหล่านี้ ภายใต้เงื่อนไขที่ต้องขึ้นทะเบียนอยู่ในระบบของงานทางสาธารณสุขและเข้าใช้ “ห้องบริโภคเสพยาเสพติด” หน่วยงานที่เกี่ยวข้องภาครัฐและภาคเอกชนจะต้องร่วมมือกันจัดให้มีพื้นที่ ห้อง หรืออาคาร ที่ได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการยาเสพติดแห่งชาติ โดยผ่านการเสนอของคณะกรรมการลดอันตรายจากการเสพยาเสพติดในแต่ละจังหวัด และได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการลดอันตรายจากการใช้ยาเสพติดระดับชาติ เพื่อให้ใช้พื้นที่ในโรงพยาบาลจังหวัด หรือสถานีอนามัยตำบล เพื่อเป็นพื้นที่สำหรับการรับยาเสพติดและเสพยาเสพติดในช่วงเวลาที่ยาเสพติดชนิดนั้นออกฤทธิ์ ภายใต้คำสั่งของแพทย์ และการดูแลจากบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขและฝ่ายปกครอง เช่นเดียวกันกับประเทศต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้ว เพื่อให้เกิดศักยภาพในการจัดการกับปัญหายาเสพติดในเชิงป้องกันและบำบัดรักษา ห้องบริโภคยาเสพติดให้ดำเนินการโดยงานทางการแพทย์และสาธารณสุขจังหวัด และการสนับสนุนในการรักษาความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อยจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองหรือผู้มีอำนาจบังคับใช้กฎหมาย ในการจัดสถานที่และทีมงานให้บริการดูแลให้มีการเสพหรือใช้ให้อยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐหรือหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายนั้นให้ความสำคัญในเรื่องความปลอดภัยของตัวผู้ใช้สารเสพติด รวมถึงการให้ความสำคัญในเรื่องความรู้สึกปลอดภัยของคนในสังคม อีกทั้งยังง่ายต่อการที่จะแก้ไขปัญหากรณีเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉินที่อาจเกิดขึ้น จึงเกิดประโยชน์กับทุกฝ่ายอย่างแท้จริง อาจกล่าวได้ว่าเป็นการบูรณาการทุกภาคส่วนทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ครอบครัว วัด โรงเรียน มหาวิทยาลัย นายจ้าง และผู้ที่เกี่ยวข้อง มีการใช้กระบวนการทางการแพทย์และสาธารณสุขอย่างแท้จริงในการ

บำบัดรักษา โดยวิธีการขึ้นทะเบียนผู้เสพยา ทำให้ได้ข้อมูลชัดเจนของกลุ่มผู้ใช้ยา ผู้ติดยาเสพติดที่ใกล้เคียงความจริงมากที่สุด และมีฐานข้อมูลยืนยันรับรอง กอปรกับมีวิธีการลดอันตรายใหม่ๆ ที่มีการนำมาใช้กันในหลายประเทศ ได้แก่ ห้องบริโภคยาเสพติด ซึ่งสามารถใช้ยาเสพติดตามคำสั่งจากแพทย์ การใช้ยาเสพติดที่ผลิตโดยรัฐที่ปราศจากการปนเปื้อน การรักษาในโรงพยาบาลระบบปิด ผู้เสพยาเสพติดจะยังอยู่ได้ในสังคมโดยไม่ก่ออันตรายให้กับตนเองเกินสมควร และไม่ก่ออันตรายให้กับสังคม คนกลุ่มนี้ไม่ถูกดำเนินคดีและถูกจำคุกเป็นจำนวนมาก ๆ ตามที่ปรากฏในทุกวันนี้

องค์ความรู้ใหม่

การจัดให้มี “ห้องบริโภคยาเสพติด” เป็นการบูรณาการขององค์รวมสำคัญประกอบ 3 ชั้นกล่าวคือ ชันที่ 1 จะเป็น “ห้องบริโภคยาเสพพติด” ในชั้นถัดมาทางขวา คือ หลักการทางกฎหมายและมาตรการต่าง ๆ ชั้นที่ 2 ถัดมาคือ มาตรการทางสาธารณสุข สุขภาพอนามัย ชั้นที่ 3 ถัดมา คือ ความปลอดภัยของสังคม ปรากฏตามแผนภาพแสดงองค์ความรู้ใหม่ความสัมพันธ์ในองค์รวมของห้องบริโภคยาเสพติดดังนี้

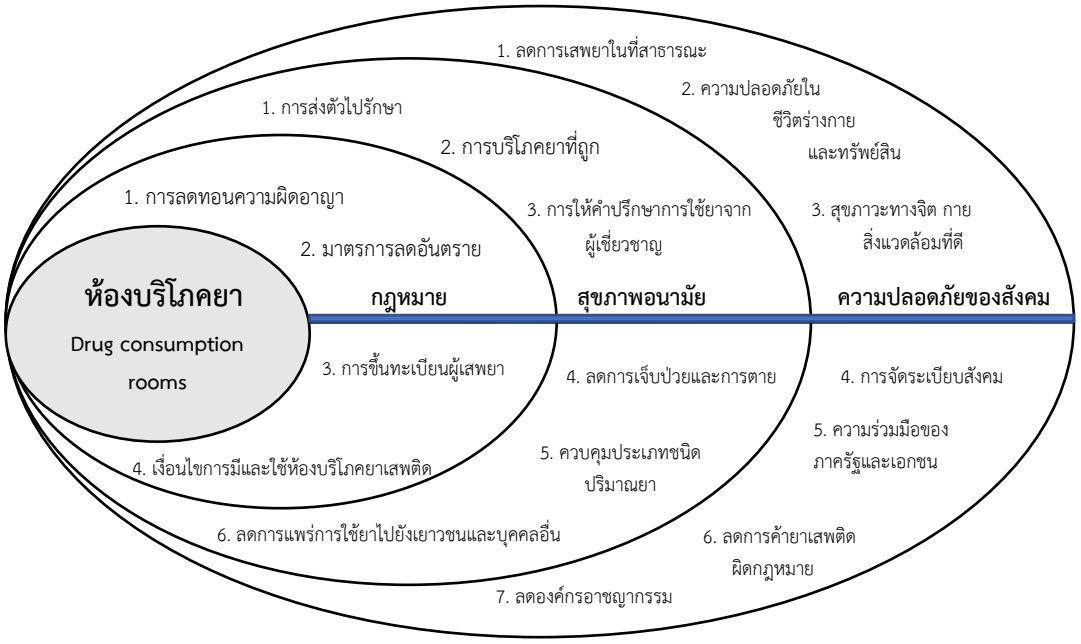

ภาพที่ 2 แสดงองค์ความรู้ใหม่ความสัมพันธ์ในองค์รวมของห้องบริโภคยาเสพติด

ภาพที่ 2 ห้องบริโภคยาเสพติดจะสามารถนำมาใช้ได้จริง สามารถสรุปได้เป็น 3 ชั้น วงรอบห้องบริโภคยาเสพติด ดังนี้

ชั้นที่ 1 คือ กฎหมาย เป็นเรื่องสำคัญในการอนุญาตหรือไม่อนุญาต ซึ่งจำเป็นต้องมีกฎหมายเกี่ยวกับการลดทอนความผิดอาญาให้ผู้เสพยาเสพติดลงมาก่อน และจึงมีกฎหมายว่าด้วยการลดอันตรายจากการบริโภคยาเสพติด ซึ่งนำไปสู่การขึ้นทะเบียนผู้เสพยาเสพติด การบูรณาการความร่วมมือกันของทุกภาคส่วน ทั้งส่วนกลาง ส่วนท้องถิ่น ภาครัฐและภาคเอกชน ร่วมมือกัน

ชั้นที่ 2 คือ มาตรการทางการแพทย์และสาธารณสุข สุขอนามัย คือการให้การแนะนำ ควบคุมการใช้ยาเสพติด การให้คำปรึกษา การรักษา เป็นการป้องกันการเสพยาเกินขนาด

ชั้นที่ 3 คือความปลอดภัยของสังคม กล่าวคือ จะลดการเสพยาในที่สาธารณะที่หลบๆ ซ่อน ให้มาอยู่ในที่ที่ได้รับการดูแลที่เหมาะสม ความปลอดภัยในชีวิตร่างกายและทรัพย์สิน เป็นการจัดการสิ่งแวดล้อมในสังคมที่ดี และมีความร่วมมือกันของทุกภาคส่วนในลักษณะของการจัดระเบียบสังคม ซึ่งลดการค้ายาผิดกฎหมายและลดอาชญากร และอาชญากรรม ในสังคม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

หลักการและแนวคิดในการนำห้องบริโภคยาเสพติดมาใช้กับการจัดการปัญหายาเสพติดในประเทศไทย นโยบายทางนิติบัญญัติและการจัดการกับปัญหาการเสพยาเสพติดของไทยมุ่งเน้นไปที่การปราบปรามผู้เสพยาเสพติด โดยกฎหมายกำหนดให้เป็นผู้กระทำความผิดอาญาจึงต้องถูกดำเนินคดีและได้รับโทษจำคุก ส่งผลให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมามากมาย เช่น คดีผู้เสพยาเสพติดขึ้นศาลมาก นักโทษยาเสพติดล้นคุก เป็นภาระกับหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมมาก เป็นต้น จากการศึกษาได้ข้อสรุปว่า มาตรการในการใช้ห้องบริโภคยาเสพติด มีความเหมาะสมและส่งผลดีในหลายมิติทั้งตัวผู้เสพยาเสพติดเอง สังคมชุมชน และการลดผู้เสพรายใหม่ ปริมาณคดีอาญาและผู้ต้องจำคุก โดยมี หลักการและแนวคิดในการนำห้องบริโภคยาเสพติดมาใช้กับการจัดการปัญหายาเสพติดในประเทศไทย โดยเริ่มต้นจากการไม่กำหนดความผิดอาญา (De-criminalization) สำหรับผู้เสพยาเสพติด หรือการอนุญาตใช้ยาเสพติดภายใต้เงื่อนไข (Drug Liberalization) ซึ่งกำหนดโดยภาครัฐ และต้องจัดให้มีแนวคิดและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการลดอันตรายจากการใช้ยาเสพติด (Harm Reduction) มาเป็นทางเลือกแทนการต้องรับโทษทางอาญา อันเป็นมาตรการบำบัดรักษาทางการแพทย์ ที่เป็นวิทยาศาสตร์ ทั้งนี้ต้องมีการอนุญาตให้ใช้ยาเสพติดบางประเภทเพื่อประโยชน์ทางการแพทย์ภายใต้คำสั่งของแพทย์ปรากฏในเวชระเบียนอย่างชัดเจน นโยบายการบำบัดรักษาทางการแพทย์เป็นหลักสำคัญ Harm Minimization ที่ดีและคำนึงถึงสุขภาพและความปลอดภัยของบุคคลและสังคม ห้องบริโภคยามีวัตถุประสงค์ในด้านเพื่อสุขภาพและการรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนและความปลอดภัยของสังคม มีวัตถุประสงค์เพื่อลดความเสี่ยงด้านสุขภาพที่

เกี่ยวข้องกับการใช้ยา โดยเฉพาะการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อและการเสียชีวิตจากการใช้ยาเกินขนาด และเพื่อเพิ่มการให้ภาครัฐได้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายเฉพาะคือผู้ใช้ยาอย่างแท้จริง เพื่อการดูแลสุขภาพ การจัดสวัสดิการต่าง ๆ และบริการบำบัดยาที่ยอมรับได้ตามมาตรฐาน เพื่อคุ้มครองดูแลประชาชนในเรื่องความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยที่อาจเกิดเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ในสังคม ในขณะเดียวกันเพื่อทำให้มีสภาพแวดล้อมที่ปิดบังและเหมาะสมสำหรับการบริโภคยา ประเด็นการบูรณาการทุกภาคส่วนในการนำมาตรการห้องบริโภคยาเสพติดมาใช้ในประเทศไทยเพื่อการลดอันตรายในทางสุขภาพจากการเสพยาเสพติดและคุ้มครองสังคม ห้องบริโภคยาเสพติดนี้ควรต้องเริ่มต้นจากท้องถิ่นหรือชุมชนที่เล็งเห็นปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดที่ต้องจัดการให้เกิดความปลอดภัย ประชาชนในท้องถิ่น สถานศึกษา องค์กรทางศาสนา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน ครอบครัว เห็นความจำเป็นต้องมี “ห้องบริโภคยาเสพติด” ร่วมกัน ตลอดทั้งเจ้าหน้าที่ภาครัฐเองที่มีบทบาทหน้าที่ก็เห็นชอบด้วย เช่น ตำรวจ เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น แพทย์ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เป็นต้น เป็นสิ่งหนึ่งที่เกิดจากการจัดระเบียบสังคมโดยสมาชิกในสังคม เพื่อสังคมปลอดภัยทั้งผู้เสพยาเสพติดในการบริโภคยาเสพติด คนในชุมชน สังคม และความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน เป็นการระวังป้องกันความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นได้จากผลของการเสพยาเสพติด และภัยจากพ่อค้ายาเสพติดที่ผิดกฎหมาย ผลของการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ในระดับท้องถิ่นทั้งภาครัฐและภาคเอกชน จะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง และสามารถจัดการกับปัญหายาเสพติดได้ในทุกรูปแบบ

เอกสารอ้างอิง

จิรวุฒิ ลิปิพันธ์. (2562). การลดความรุนแรงในการบังคับคดียาเสพติด. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขากฎหมายอาญา. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

วศิน สุวรรณรัตน์ และคณะ. (2563). มาตรการทางกฎหมายในการพัฒนาผลิตภัณฑ์กัญชาเพื่อการบริโภคอย่างปลอดภัย. ใน รายงานการวิจัย. ศูนย์ศึกษาปัญหาการเสพติด (ศศก.).

Barnett P. G. (1999). The Cost Effectiveness of Methadone Maintenance as a Health Care Intervention. Addiction, 94(4), 479-488.

EHRN. (2014). Preventing Avoidable Deaths: Essentials and Recommendations on Opioid Overdose. Porto: European Harm Reduction Network: EU.: Brussels, Belgium.

EMCDDA. (2018). Germany Drug Report 2018. Lisbon: European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. EU.: Brussels, Belgium: The EMCDDA is an agency of the European Union.

Harm Reduction International. (2020). The Global State of Harm Reduction 2020. 7th.ed. London. United Kingdom: Harm Reduction International.

Katie Stone and Sam Shirley-Beavan. (2018). The Global State of Harm Reduction 2018. 6th.ed. Harm Reduction International: London: United Kingdom.

Ministry of Health. (2005). Harm Reduction: A British Columbia Community Guide. British Columbia: Vancouver: Canada.

National Infection Service. (2018). Unlinked Anonymous Monitoring Survey of People Who Inject Drugs: Data Tables. London: Public Health England. United Kingdom.

Neil Hunt. (2006). An overview of models of delivery of drug consumption rooms. United Kingdom: Joseph Rowntree Foundation.

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 267-283

บทความวิจัย

รัฐสภาไทยกับการทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติ*

THE THAI PARLIAMENT AND HEAD OF THE LEGISLATIVE ACT

พุทธกันต์ ทองทวี[1]
Budhthakun Thongthawee[1]
[1]มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
[1]Western University, Thailand
[1]Corresponding author E-mail: Kkanbun @yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการของสังคมและความจำเป็นในการบัญญัติกฎหมาย 2) ศึกษาบทบาทของภาคประชาสังคม ระบบการเมืองและรัฐบาลในการทำหน้าที่ออกกฎหมาย และ 3) ศึกษาบทบาทหน้าที่ของรัฐสภา/สภานิติบัญญัติในการทำหน้าที่ประมุขฝ่ายนิติบัญญัติ เป็นวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มโดยสุ่มเลือกแบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานนิติบัญญัติ ได้แก่ 1) บุคคลทั่วไป ประกอบด้วย หัวหน้าฝ่ายสถาบันนิติบัญญัติ องค์กรสนับสนุนสถาบันรัฐสภา เจ้าหน้าที่สภา ผู้แทนราษฎร และสำนักงานเลขาธิการ และ 2) บุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรง ประกอบด้วย ประธานรัฐสภาไทย (พ.ศ. 2560 - 2564) และสมาชิกวุฒิสภา จำนวน 10 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและสรุปภาพรวม ผลการวิจัยพบว่า 1) ความต้องการของสังคม มี 5 ด้าน ได้แก่ 1.1) เศรษฐกิจ 1.2) สังคม 1.3) การเมือง 1.4) ความมั่นคง 1.5) กระบวนการทางกฎหมายและความจำเป็นในการบัญญัติกฎหมายคือ การดำรงอยู่ในสังคมจำเป็นต้องมีระเบียบกฎเกณฑ์ วิธีการบังคับใช้เพื่อควบคุมสังคมให้สงบเรียบร้อย และกำหนดสิทธิหน้าที่ของสถาบัน 2) บทบาทภาคประชาสังคม ระบบการเมืองและรัฐบาล ได้แก่ 2.1) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ร่างกฎหมาย และควบคุมการบริหารแผ่นดิน 2.2) สมาชิกวุฒิสภา การพิจารณาร่างกฎหมาย 2.3) ภาคประชาสังคม ลงชื่อเสนอกฎหมาย และ 2.4) รัฐบาล รับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ผลกระทบกฎหมายอย่างรอบด้าน เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาในกระบวนการตรากฎหมาย

* Received 16 December 2021; Revised 20 December 2022; Accepted 23 December 2022

และ 3) บทบาทหน้าที่ของรัฐสภาฝ่ายนิติบัญญัติ มี 5 บทบาท ได้แก่ 3.1) ตัวแทนประชาชน เป็นปากเป็นเสียงแทน 3.2) การกลั่นกรองร่างกฎหมาย ผลักดันให้เกิดขึ้น 3.3) การกำกับดูแล และตรวจสอบ การดำเนินงานมีคุณภาพ 3.4) การพิจารณาเลือกแต่งตั้ง ให้คำแนะนำและความเห็นชอบ และ 3.5) ประมุขฝ่ายนิติบัญญัติ ควบคุมการประชุมและอภิปราย
คำสำคัญ: รัฐสภาไทย, ฝ่ายนิติบัญญัติ, หน้าที่รัฐสภาไทย

Abstract

The objectives of the research article were to: 1) study the needs of society and the need for legislative act, 2) study the role of civil society; Political system and government to legislative act, and 3) study the roles and duties of the National Assembly / Legislative Council in acting as the Legislative Head of State. The study was qualitative research method by using questionnaire and focus group were used purposive sampling. Key informants are those involved in legislative work including 1) general persons, consisting of the head Legislative Institute, organizations supporting the Institute of Parliament House of Representatives staff and the secretariat. And 2) Persons directly involved include the President of the Thai National Assembly (2017 - 2021) and senators of 10 persons. The data was analyzing content and summarizing as overview. The results was found that 1) The needs of society consisted of 5 aspects: 1.1) economy, 1.2) society, 1.3) politics, 1.4) security, 1.5) legal process, and the need for legislation is to live in a society requires rules and regulations. Enforcement method to control the society in order, set the rights and duties of the institution, 2) The role of civil society, society political and government system including 2.1) Members of the House of Representatives, drafting laws and controlling the administration of the state, 2.2) Senators Considering the draft law, 2.3) Civil society sign the law, and 2.4) the government listens to the opinions of those involved, analyzes the impact of the law in all aspects to be taken into consideration in the enactment process. And 3) The roles and duties of the Legislative Assembly consist of 5 roles: 3.1) People's Representative as a voice instead, 3.2) screening the draft law pushing for it to happen, 3.3) Supervision and audit, 3.4) Quality of operations giving advice and approval, and 3.5) the Legislative Head. Supervise meetings and discussions.
Keywords: Thai Parliament, Legislative Act, Roles of The Thai Parliament

บทนำ

ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พุทธศักราช 2475 โดยคณะราษฎรได้กราบทูลอัญเชิญพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวดำรงฐานะเป็นพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ ให้ประกาศใช้พระราชทานรัฐธรรมนูญที่เป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ มี 2 ฉบับ คือ 1) พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยาม ชั่วคราว พ.ศ. 2475 รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวนี้ได้กำหนดว่า อำนาจสูงสุดในแผ่นดินประกอบด้วย อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ ซึ่งเดิมเป็นของพระมหากษัตริย์ได้เปลี่ยนเป็นของปวงชนชาวไทยตามหลักการของระบอบประชาธิปไตย เกี่ยวกับการได้มาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และ 2) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2475 เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2475 โดยการปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน มีหลักการ ดังนี้ 1) หลักอำนาจอธิปไตยของปวงชน โดยใช้อำนาจกำหนดตัวผู้ปกครองโดยผ่านกระบวนการเลือกตั้ง และอำนาจในการถอดถอน 2) หลักเสรีภาพ ได้แก่ การเลือกตั้ง ถอดถอน หรือผู้นำทางการเมือง การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม การวิพากษ์วิจารณ์ทางการเมือง เพื่อควบคุม กำกับ และตรวจสอบ 3) หลักการเสมอภาค ประชาชนได้รับโอกาสที่เสมอภาคและทัดเทียมกัน 4) หลักกฎหมาย มีความชอบธรรมอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันโดยไม่เลือกปฏิบัติ และ 5) หลักเสียงข้างมาก เป็นการสะท้อนถึงความต้องการของคนส่วนใหญ่ (สุรพล ศรีวิทยา, 2557) ดังนั้น การเปิดโอกาสให้มีกลไกในการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคม ถือเป็นการผลักดันให้เกิดการปฏิบัติที่สอดคล้องตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่กำหนดให้ภาครัฐมีการส่งเสริมให้ ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ ซึ่งภาคประชาสังคมเป็นกลไกหนึ่งที่จะช่วยสร้างให้เกิดพื้นที่ และการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนได้กว้างขวางมากขึ้น เนื่องจากการรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับภาคประชาสังคมและกำลังได้รับความสนใจนั้นถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง หากกฎหมายมีผลบังคับใช้แล้วย่อมส่งผลกระทบต่อภาคส่วนที่เกี่ยวข้องโดยตรง (ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, 2564)

การปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ใช้ในปัจจุบันเป็นแบบทางอ้อม (Indirect Democracy) โดยประชาชนใช้อำนาจบริหาร นิติบัญญัติ และตุลาการผ่านสถาบันทางการเมืองต่าง ๆ โดยผู้แทนปวงชนหรือผู้ปกครองจะต้องใช้อำนาจทั้งสามฝ่ายให้เป็นไปตามเจตจำนงของประชาชนเพื่อรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคมและประโยชน์สุขของส่วนรวม การปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา ให้ความสำคัญกับสถาบันนิติบัญญัติ กล่าวคือ รัฐสภาในฐานะฝ่ายนิติบัญญัติมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาออกกฎหมายและควบคุมตรวจสอบการบริหารราชการแผ่นดินของฝ่ายบริหาร ฝ่ายบริหารมีอำนาจหน้าที่ในการ

บริหารราชการแผ่นดินและบังคับใช้กฎหมาย และฝ่ายตุลาการมีอำนาจหน้าที่ในการตีความวินิจฉัยข้อพิพาทหรือข้อโต้แย้งตามตัวบทกฎหมาย ทั้ง 3 ฝ่าย นับได้ว่าเป็นอำนาจรัฐอันเป็นองค์ประกอบสำคัญของหลักการแบ่งแยกอำนาจของรัฐเสรีประชาธิปไตย (อรณิช รุ่งธิปานนท์, 2561) มีรูปแบบเป็นสภาคู่ หรือ 2 สภา ประกอบด้วย สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา อำนาจนิติบัญญัติหรือสถาบันนิติบัญญัติที่ทำหน้าที่ออกกฎหมาย หรือเรียกว่า “รัฐสภา” รัฐสภามีอำนาจหน้าที่ ดังนี้ 1) ออกกฎหมาย 2) ควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล 3) ให้ความเห็นชอบในเรื่องสำคัญ และ 4) แต่งตั้ง และถอดถอนบุคคลตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด การบัญญัติให้องค์กรฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารร่วมกันออกกฎหมายโดยมีรัฐธรรมนูญเป็นตัวกำหนดความสัมพันธ์ทางอำนาจและถ่วงดุลซึ่งกันและกัน การสมดุลของสามฝ่าย คือ รัฐสภาที่ได้รับเลือกตั้งมาประมุขของรัฐและคณะรัฐมนตรี แม้ว่าคณะรัฐมนตรีจะมีสิทธิเสนอร่างพระราชบัญญัติเพื่อเป็นการวางกรอบในการดำเนินการของฝ่ายบริหาร (ธงทอง จันทรางศุ, 2558) แต่การเสนอร่างพระราชบัญญัติของคณะรัฐมนตรีจะต้องถูกตรวจสอบหรือยับยั้งโดยฝ่ายนิติบัญญัติ ได้แก่ สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา ภายหลังจากการตรวจสอบร่างพระราชบัญญัติโดยรัฐสภาแล้ว (Beer, S. H., 1966) การพิจารณากฎหมาย โดยทั่วไปการพิจารณาร่างกฎหมายของสภาแบ่งเป็น 3 วาระ ได้แก่ 1) ขั้นรับหลักการ เป็นการพิจารณาหลักการของร่างกฎหมาย โดยผู้เสนอร่างกฎหมายจะชี้แจงหลักการและเหตุผลประกอบ ความจำเป็นที่ต้องออกกฎหมายนั้น ๆ จากนั้น ส.ส. ในสภาจะอภิปรายเหตุผลคัดค้านหรือสนับสนุน ถามข้อสงสัย และตั้งข้อสังเกต แล้วจึงขอมติที่ประชุมว่ารับหลักการหรือไม่ 2) ขั้นกรรมาธิการ เป็นการพิจารณาร่างกฎหมายเป็นรายมาตรา อาจเพิ่ม ตัดทอนหรือแก้ไขบางมาตรา หรือบางถ้อยคำให้สมบูรณ์ขึ้น แต่ต้องไม่ขัดแย้งกับหลักการของร่างกฎหมาย และสภาจะลงมติเห็นชอบโดยใช้เสียงข้างมาก เรียงตามมาตราไปเรื่อย ๆ จนครบ และ 3) ขั้นลงมติเห็นชอบ เป็นการลงมติเห็นชอบร่างกฎหมายทั้งฉบับ ไม่มีการอภิปรายใด ๆ และจะแก้ไขข้อความใด ๆ ไม่ได้ ถ้ามีมติเห็นชอบก็จะนำไปสู่การพิจารณาของวุฒิสภา แต่ถ้าไม่เห็นชอบร่างนั้นก็เป็นอันตกไป (ราชกิจจานุเบกษา, 2562)

สำหรับรัฐสภาแห่งราชอาณาจักรไทยในปัจจุบัน เป็นสภานิติบัญญัติระดับชาติของประเทศไทยเป็นผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติอันเป็นส่วนหนึ่งของอำนาจอธิปไตยของปวงชนชาวไทยตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2555) ซึ่งเป็นการปกครองโดยใช้ระบบสองสภา โดยทั้งสองสภาจะประชุมร่วมกันหรือแยกกันแล้วแต่ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ โดยมีประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นประธานรัฐสภา และประธานวุฒิสภาเป็นรองประธานรัฐสภาโดยตำแหน่ง (ฐากูร ศิริยุทธ์วัฒนา , 2561) อำนาจหน้าที่สำคัญที่สุดของรัฐสภาคือ อำนาจหน้าที่ในการออกกฎหมาย ซึ่งเป็นงานของฝ่ายนิติบัญญัติไทยโดยตรงและเป็นงานหลักตามหลักทฤษฎีการแบ่งแยกอำนาจนั้น ฝ่ายบริหาร มีหน้าที่นำเอากฎหมายที่ได้รับการอนุมัติจากฝ่ายนิติบัญญัติไปปฏิบัติดำเนินการบริหาร

ประเทศ แต่ในทางความเป็นจริงนั้นรัฐสภาไทยกลับตกอยู่ภายใต้ความครอบงำของฝ่ายบริหารมาตลอด แม้ว่ารัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานวุฒิสภาต้องวางตัวเป็นกลางในการปฏิบัติหน้าที่ จากที่ผ่านมาในทางปฏิบัติการประชุมสภาสมาชิกได้ถูกกล่าวหาว่าการปฏิบัติหน้าที่ของประธานสภาไม่มีความเป็นกลาง อาจเนื่องจาก 1) ที่มาของประธานสภาผู้แทนราษฎรส่วนใหญ่มาจากพรรคการเมืองที่มีเสียงข้างมาก ทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของประธานสภาถูกครอบงำโดยพรรคการเมือง และ 2) การปฏิบัติหน้าที่ของประธานสภาผู้แทนราษฎรขาดความเป็นอิสระและขาดความเป็นกลางในการปฏิบัติหน้าที่ มีการเลือกข้างในการปฏิบัติหน้าที่และสนับสนุนการทำหน้าที่เฉพาะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฝ่ายของตน (สำนักกรรมาธิการ 2, 2560) จะเห็นได้ว่า ประเทศไทยกำลังเผชิญกับปัญหาทางการเมืองขั้นพื้นฐานอันเนื่องมาจากความแข็งแกร่งด้านอำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติในระบอบประชาธิปไตย เป็นสาเหตุในการกำหนดความขัดแย้งและการล่มสลายของฝ่ายนิติบัญญัติ และเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน ได้แก่ 1) ฝ่ายนิติบัญญัติขาดอำนาจทางการเมืองและความเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริง 2) ความอ่อนแอของรัฐบาลผสม จากการเลือกตั้งจากพรรคการเมืองหลายพรรค และมีความขัดแย้งกันทางด้านนโยบาย และ 3) การถูกกดดันจากพลังทางการเมืองนอกรัฐสภา โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มอิทธิพลและกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ โดยไม่สามารถหากลไกในการจัดการกับอิทธิพลและผลประโยชน์ที่ขัดแย้งกันได้ จากปัญหาดังกล่าวส่งผลให้การปฏิบัติงานของฝ่ายนิติบัญญัติยังมีความไม่สมบูรณ์ ตลอดจนสถาบันพระปกเกล้าในฐานะเป็นหน่วยงานที่อยู่ในการกำกับดูแลของประธานรัฐสภาขาดการสนับสนุนและส่งเสริมข้อมูลและงานด้านวิชาการเป็นไปเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ (สำนักกรรมาธิการ 2, 2560) จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่ศึกษาเรื่องบทบาทหน้าที่รัฐสภาไทยกับการทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติในบทบาทของภาคประชาสังคม ระบบการเมืองและรัฐบาลในการทำหน้าที่ออกพระราชบัญญัติ/กฎหมายกระบวนการความต้องการของสังคมและความจำเป็นในการบัญญัติกฎหมาย เพื่อป้องกันมิให้ฝ่ายบริหารใช้อำนาจรวบรัดออกกฎหมาย ตลอดจนการปรับปรุงแก้ไขกระบวนการ ขั้นตอน วิธีการ เพื่อใช้เป็นบรรทัดฐานในการออกพระราชบัญญัติกฎหมายต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการของสังคมและความจำเป็นในการบัญญัติกฎหมาย
2. เพื่อศึกษาบทบาทของภาคประชาสังคม ระบบการเมืองและรัฐบาลในการทำหน้าที่ออกกฎหมาย
3. เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ของรัฐสภา/สภานิติบัญญัติในการทำหน้าที่ประมุขฝ่ายนิติบัญญัติ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รัฐสภาไทยกับการทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติ เป็นวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยคัดเลือกแบบเจาะจง ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ด้านขอบเขต

1.1 ประชากร (Population)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เป็นตัวแทนผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานนิติบัญญัติ มี 2 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) บุคคลทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับงานนิติบัญญัติ ประกอบด้วย หัวหน้าฝ่ายสถาบันนิติบัญญัติ และองค์กรสนับสนุนสถาบันรัฐสภา และเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องกับสภาผู้แทนราษฎรและสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร .จำนวน 5 คน. และ 2) บุคคลที่เกี่ยวข้องกับงานนิติบัญญัติ โดยตรง ประกอบด้วย ประธานรัฐสภาไทย และสมาชิกวุฒิสภา (พ.ศ. 2560 - 2564) จำนวน 5 คน จำนวนทั้งหมด 10 คน เป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ความเข้าใจ และมีประสบการณ์เกี่ยวกับงานนิติบัญญัติไม่น้อยกว่า 5 ปี

1.2 เนื้อหา ได้แก่ ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาท หน้าที่รัฐสภาไทยกับการทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติ กระบวนการนิติบัญญัติ และพัฒนาการของรัฐสภาไทย

2. ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ใช้แบบสัมภาษณ์ ซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านงานนิติบัญญัติ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหา แล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ได้เท่ากับ 0.76 - 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85 และจัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ แบ่งเป็น 4 ตอน คือ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) บริบทของรัฐสภาไทย ที่มา อำนาจและหน้าที่รัฐสภาไทย 3) ที่มา อำนาจและหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติ และ 4) กระบวนการนิติบัญญัติของประเทศไทย

3. ด้านการเก็บข้อมูล คือ เก็บข้อมูลด้วยตนเอง ได้แก่ ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ระยะที่ 2 ศึกษาบริบทของรัฐสภาไทย ที่มา อำนาจและหน้าที่รัฐสภาไทย (พ.ศ. 2560 - 2564) ระยะที่ 3 ที่มา อำนาจและหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติ และ 4) กระบวนการนิติบัญญัติของประเทศไทย โดยการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) เป็นการเปรียบจากมุมมองหลาย ๆ ด้านเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

4. ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหารูปแบบพรรณนา และสรุปผลโดยภาพรวม

ผลการวิจัย

จากการศึกษาความต้องการของสังคมและความจำเป็นในการบัญญัติกฎหมาย พบว่า กฎหมายมีการเปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์หรือกฎระเบียบให้สอดรับกับสภาพของยุคสมัยและสังคม

ซึ่งปัจจุบันจะเห็นได้ว่า ฝ่ายนิติบัญญัติหรือรัฐสภา ฝ่ายบริหารหรือคณะรัฐมนตรี หรือแม้กระทั่งฝ่ายตุลาการหรือศาล ต่างมีส่วนร่วมในกระบวนการเสนอและร่างกฎหมายฉบับใหม่ขึ้นมาบังคับใช้ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปความต้องการของสังคมและความจำเป็นในการบัญญัติกฎหมาย

ด้าน	ความต้องการของสังคม	ความจำเป็นในการบัญญัติกฎหมาย
เศรษฐกิจ	1. ผลประโยชน์และความพอใจสูงสุดจากทรัพยากรที่มีจำกัด 2. กระจายความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ 3. ประชาชนสามารถเข้าถึงทรัพยากรและการบริการของรัฐที่ดีพอ 4. ให้รัฐเร่งแก้ไขปัญหาปากท้องเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน 5. สังคมต้องการให้ผู้มีความสามารถเฉพาะทางมาพัฒนาเศรษฐกิจ 6. ประชาชนต้องการเห็นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในทิศทางที่ดีขึ้น 7. การลงทุนจากต่างประเทศ การสนับสนุนธุรกิจขนาดเล็กให้เจริญเติบโต 8. ลดการผูกขาดโดยนายทุน	1. บทบาทและหน้าที่กำหนดวิถีการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจของบุคคลในสังคม 2. ทรัพยากรที่ใช้ตอบสนองความต้องการของบุคคลในสังคมและของสังคมมีจำนวนจำกัด จึงจำเป็นต้องมีการจัดระเบียบเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างบุคคลและระหว่างบุคคลกับรัฐ เพื่อให้ทุกฝ่ายรวมทั้งรัฐได้รับผลประโยชน์และความพอใจสูงสุดจากทรัพยากรที่มีจำกัดนี้ 3. แก้ปัญหาความขัดแย้งทางเศรษฐกิจและรักษาดุลยภาพทางเศรษฐกิจของสังคม ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว
สังคม	1. ผู้บัญญัติและผู้ใช้กฎหมายจึงต้องคำนึงคิดถึงอำนาจในทางสังคมเกี่ยวกับกฎหมาย 2. ประชาชนต้องการสภาพสังคมที่มีคุณภาพ การใช้ชีวิตที่มีประสิทธิภาพ 3. สังคมที่มีคุณธรรมดำเนินการตามกฎหมายให้สอดคล้องกับหลักความยุติธรรมและศีลธรรม 4. สังคมต้องการให้สังคมเป็นสังคมที่เท่าเทียม การดูแลอย่างทั่วถึง	1. สังคมไทยมีปัญหาเชิงโครงสร้างตั้งแต่ครอบครัว และสถาบันการศึกษา 2. สังคมอยู่ในสภาวะที่คุณภาพสังคมตกต่ำมีการเพิ่มขึ้นของอาญชากรรมและขาดการเคารพในกฎหมาย
การเมือง	1. การเมืองต้องเป็นสถาบันที่สามารถนำปัญหาประชาชนมาแก้ไขเพื่อให้ประชาชนได้รับผลประโยชน์สูงสุด 2. ทุกคนต้องมีสิทธิแสดงความคิดเห็น และมีความปลอดภัยในการแสดงความคิดเห็น 3. ต้องการแสดงออกทางความคิด โดยไม่ถูกกลั่นแกล้งด้วยกฎหมายจากผู้มีอำนาจ 4. การมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง 5. นักการเมืองที่ทำงานเพื่อประชาชน สิทธิมนุษยชนที่ได้รับการคุ้มครอง 6. ร่างรัฐธรรมนูญโดยประชาชนเพื่อประชาชน	1. ประชาชนยังมีการถูกแบ่งโดยบรรทัดฐานทางสังคมเป็นชนชั้น 2. สิทธิตามหลักมนุษยชนยังไม่เทียบเท่าตามหลักสากล 3. การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยกำหนดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน นักวิชาการ ผู้มีส่วนได้เสีย หรือผู้ที่อาจได้รับผลกระทบจากร่างกฎหมาย

ตารางที่ 1 สรุปความต้องการของสังคมและความจำเป็นในการบัญญัติกฎหมาย (ต่อ)

ด้าน	ความต้องการของสังคม	ความจำเป็นในการบัญญัติกฎหมาย
ความมั่นคง	1. ประชาชนต้องการได้รับความมั่นคงในการใช้ชีวิตและด้านเศรษฐกิจ 2. ลดความมั่นคงด้านกองกำลังทหารลง เนื่องจากประชาชนไม่ได้รับผลประโยชน์จากความมั่นคง 3. สังคมต้องการความมั่นคงทางอาหาร อาชีพ การเงิน สวัสดิการ 4. การยกเลิกการเกณฑ์ทหาร	1. การที่รัฐบาลมีนโยบายให้กระทรวง กรม รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานของรัฐทำการสำรวจตรวจสอบกฎหมายในหน้าที่ความรับผิดชอบทั้งระดับพระราชบัญญัติและระดับอนุบัญญัติเพื่อเป็นฐานข้อมูลของรัฐบาลในการกำหนดนโยบายสำหรับการบริหารประเทศ
กระบวนการทางกฎหมาย	1. สังคมต้องการข้อกฎหมายที่มีประโยชน์ต่อประชาชนมากกว่าประโยชน์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง 2. กระบวนการทางกฎหมายต้องบังคับใช้ได้จริงในการรักษาสิทธิประโยชน์ของประชาชน 3. สังคมต้องการความเป็นธรรมจากกระบวนการทางกฎหมายโดยไม่ใช่การเลือกปฏิบัติ 4. สังคมต้องการกฎหมายที่ยุติธรรมกับทุกฝ่าย 5. การร่างกฎหมายที่มาจากประชาชนอย่างแท้จริง 6. ต้องการกฎหมายที่ทันสมัยขึ้น	1. การพัฒนาตามกรอบนโยบายของรัฐบาลและได้ดำเนินการพัฒนาตามขั้นตอนและระยะเวลาที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนากฎหมายประจำปี ทำให้สามารถตรากฎหมายออกมาใช้ได้ทันเหตุการณ์สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนและนโยบายการบริหารประเทศของรัฐบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2. กระบวนการทางกฎหมายจึงเป็นกลไกลเพื่อให้รัฐอยู่ในร่องและกระทำอยู่ในรอย

จากตารางที่ 1 สามารถสรุปได้ว่า

1. ความต้องการของสังคมในการบัญญัติกฎหมาย พบว่า ปรากฏการณ์กระบวนการความต้องการของสังคมและความจำเป็นในการบัญญัติกฎหมายสรุปได้ ดังต่อไปนี้

1.1 ด้านเศรษฐกิจ พบว่า ยังกระจายความเสมอภาคทางเศรษฐกิจไม่ดีพอ ยังอยู่ในสภาวะรวยกระจุกจนกระจาย เป็นเศรษฐกิจที่ยังทำให้ประชาชนส่วนใหญ่เข้าไม่ถึงทรัพยากรและการบริการของรัฐที่ดีพอ กลุ่มรากหญ้าได้รับโอกาสน้อยและไม่ทั่วถึง ดังนั้น ควรกระจายฐานเศรษฐกิจลงสู่ชนชั้นกลุ่มเปราะบาง รัฐบาลควรเร่งแก้ไขปัญหาปากท้องเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน

1.2 ด้านสังคม พบว่า สังคมไทยมีปัญหาเชิงโครงสร้างตั้งแต่ ครอบครัว และสถาบันการศึกษา ผู้บัญญัติและผู้ใช้กฎหมายจึงต้องคำนึงคิดถึงอำนาจในทางสังคมเกี่ยวกับกฎหมายนั้น

1.3 ด้านการเมือง พบว่า การเมืองต้องเป็นสถาบันที่สามารถนำปัญหาของประชาชนมาแก้ไขเพื่อให้ประชาชนได้รับผลประโยชน์สูงสุด ประชาชนยังมีการถูกแบ่งโดย

บรรทัดฐานทางสังคมเป็นชนชั้น และสิทธิตามหลักมนุษยชนยังไม่เทียบเท่าตามหลักสากล ทุกคนต้องมีสิทธิแสดงความคิดเห็น และปลอดภัยในการแสดงความคิดเห็น รวมถึงมีนักการเมืองที่ทำงานเพื่อประชาชน ร่างรัฐธรรมนูญโดยประชาชนเพื่อประชาชน

1.4 ด้านความมั่นคง พบว่า ความมั่นคงของรัฐ เป็นความมั่นคงของประชาชนในทุก ๆ ด้านประชาชนต้องการได้รับความมั่นคงในการใช้ชีวิตและด้านเศรษฐกิจ

1.5 ด้านกระบวนการทางกฎหมาย พบว่า ประชาชนมีความต้องการด้านกระบวนการทางกฎหมาย มีการพัฒนาตามกรอบนโยบายของรัฐบาลและได้ดำเนินการพัฒนาตามขั้นตอนและระยะเวลาที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนากฎหมายประจำปี ทำให้สามารถตรากฎหมายออกมาใช้ได้ทันเหตุการณ์สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนและนโยบายการบริหารประเทศของรัฐบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลว่า “สังคมต้องการข้อกฎหมายที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนมากกว่าเป็นประโยชน์ต่อคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง กระบวนการทางกฎหมายต้องบังคับใช้ได้จริงในการรักษาสิทธิประโยชน์ และต้องบังคับใช้ได้ทุกคนอย่างเท่าเทียม เป็นธรรมจากกระบวนการทางกฎหมายโดยไม่ใช่การเลือกปฏิบัติ” (สมาชิกวุฒิสภาท่านที่ 1, 2564)

2. ความจำเป็นในการบัญญัติกฎหมาย พบว่า กฎหมายในสังคมบรรพกาลอยู่ในรูปของขนบธรรมเนียม ประเพณี และคำสั่งสอนทางศาสนา คนในสังคมเดียวกันจะมีวิถีชีวิต ความคิดและความเชื่อ และขนบธรรมเนียมประเพณีที่คล้ายกัน เรียกว่า วัฒนธรรม สังคมจะดำรงอยู่ได้จำต้องมีสถาบันต่าง ๆ ทำหน้าที่พื้นฐาน สถาบันที่สำคัญ ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันเศรษฐกิจ สถาบันการเมือง สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษา ซึ่งมีลักษณะเป็นระบบของปทัสถานและบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ ในสังคม โดยในสังคมที่มีความซับซ้อนน้อยการระงับข้อพิพาทมักอยู่ในรูปประนีประนอม จึงจำเป็นต้องมีระเบียบกฎเกณฑ์และวิธีการบังคับที่เป็นทางการคือ กฎหมาย ซึ่งมีการจัดระดับฐานะของกฎหมายให้ชัดเจน มีองค์กรที่บัญญัติกฎหมายและควบคุมการปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมาย รวมทั้งมีลักษณะเป็นสถาบันที่ชัดเจนและมีแบบแผนซับซ้อนมากขึ้น เพื่อใช้ควบคุมสังคมให้มีความสงบเรียบร้อยเป็นปกติสุขทดแทนหรือเสริมขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีอยู่ การกำหนดสิทธิและหน้าที่ทั้งหลายของสถาบันด้านเศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา ครอบครัว และศาสนา จึงจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนบังคับใช้โดยกฎหมายมากขึ้น ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลว่า “สังคมไทยมีปัญหาเชิงโครงสร้างตั้งแต่ครอบครัว และสถาบันการศึกษา โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาที่ควรให้ประชาชนได้มีโอกาสพัฒนาศักยภาพ โดยในสังคมที่มีความซับซ้อนมากการระงับข้อพิพาทมักจะใช้วิธีบังคับตามกฎเกณฑ์อย่างเคร่งครัด กฎหมายกับสังคมจึงมีความเกี่ยวข้องกันจนไม่สามารถแบ่งแยกออกจากกันได้ เนื่องจากกฎหมายอาจเปลี่ยนแปลงสังคมได้ในบางเวลา และขณะเดียวกันการเปลี่ยนแปลงของสังคมก็มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงกฎหมายด้วย อาจสรุปได้ว่ากฎหมายเป็นสิ่งที่ถูกค้นพบจากจิตวิญญาณของประชาชน” (หัวหน้าฝ่ายสถาบันนิติบัญญัติ, 2564)

จากการศึกษาบทบาทของภาคประชาสังคม ระบบการเมืองและรัฐบาลในการทำหน้าที่ออก กฎหมาย พบว่า

1. กระบวนการออกกฎหมายของรัฐสภาและบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) พบว่า กระบวนการออกกฎหมายของรัฐสภา มีขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนแรกของการออกกฎหมาย คือ การจัดทำร่างกฎหมายและเสนอเข้าสู่กระบวนการพิจารณา โดยรัฐธรรมนูญปี 2560 มาตรา 133 กำหนดให้ ผู้มีสิทธิเสนอร่างกฎหมายต่อสภาผู้แทนราษฎร ได้แก่ 1) คณะรัฐมนตรี 2) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) จำนวนรวมกันไม่น้อยกว่า 20 คน และ 3) ประชาชน 10,000 คน เข้าชื่อกันเสนอกฎหมาย เมื่อมีผู้เสนอร่างกฎหมายเข้าสู่สภาผู้แทนราษฎร แล้ว จะเข้าสู่ขั้นตอนที่สอง คือ การพิจารณากฎหมาย โดยทั่วไปการพิจารณาร่างกฎหมายของสภาแบ่งเป็น 3 วาระด้วยกัน ได้แก่ วาระที่หนึ่ง เรียกว่า “ขั้นรับหลักการ” วาระที่สอง เรียกว่า “ขั้นกรรมาธิการ” วาระที่สาม เรียกว่า “ขั้นลงมติเห็นชอบ” เมื่อร่างกฎหมายได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาแล้ว ก็จะเข้าสู่ขั้นตอนที่สาม คือ การประกาศใช้ให้นายกรัฐมนตรีรอไว้ 5 วัน ก่อนนำขึ้นทูลเกล้าเพื่อลงพระปรมาภิไธย นอกจากนี้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรยังมีอำนาจในการเสนอร่างพระราชบัญญัติ และพิจารณากลั่นกรองร่างกฎหมายอย่างละเอียดรอบคอบ รวมทั้งควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของฝ่ายบริหาร (คณะรัฐมนตรี) เช่น การตั้งกระทู้ถาม การเปิดอภิปราย และการตั้งคณะกรรมาธิการ เพื่อเป็นการตรวจสอบการทำงาน รวมทั้งการให้ความเห็นชอบเรื่องสำคัญและเป็นผลประโยชน์ของประเทศชาติ

2. บทบาทของสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) พบว่า เมื่อวุฒิสภารับร่างกฎหมายที่ผ่านจากสภาผู้แทนราษฎรมาแล้ว ก็จะพิจารณาร่างกฎหมายโดยแบ่งเป็นสามวาระเช่นเดียวกันกับสภาผู้แทนราษฎร แต่ต้องเสร็จภายในเวลาที่กำหนดไว้ หากไม่เสร็จภายในเวลาจะถือว่าวุฒิสภาได้เห็นชอบร่างกฎหมายนั้นแล้ว โดยมาตรา 136 ของรัฐธรรมนูญ ระบุว่า ร่างกฎหมายทั่วไปต้องพิจารณาให้เสร็จภายใน 60 วัน ส่วนร่างกฎหมายที่เกี่ยวกับการเงินต้องพิจารณาให้เสร็จภายใน 30 วัน ทั้งนี้ สมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) สามารถลงมติขยายเวลาออกไปเป็นกรณีพิเศษได้ไม่เกิน 30 วัน สมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) ไม่มีอำนาจ “ปัดตก” หรือทำให้ร่างกฎหมายที่ผ่านสภาผู้แทนฯ แล้วหายไปได้ เมื่อสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) พิจารณาร่างกฎหมายแล้วสามารถลงมติได้ 3 กรณี ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 137 คือ เห็นชอบ ไม่เห็นชอบ และแก้ไขเพิ่มเติม

3. บทบาทของภาคประชาสังคม พบว่าเมื่อรัฐธรรมนูญ 2560 บังคับใช้เท่ากับเป็นการเริ่มต้นอีกครั้งของ “สิทธิการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย” โดยประชาชนจากสิทธินี้ถูกระงับไปกว่าสามปีที่ คสช. เข้ามาบริหารประเทศ รัฐธรรมนูญกำหนดรายละเอียดให้เปลี่ยนไปเล็กน้อย ส่วนสาระสำคัญยังเหมือนเดิม คือ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่า 10,000 คน มีสิทธิเข้าชื่อกันเสนอร่างพระราชบัญญัติ (พ.ร.บ.) ต่อรัฐสภาเพื่อให้พิจารณาออกเป็นกฎหมาย ร่างพระราชบัญญัติที่ประชาชนจะเสนอได้ ต้องเกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญในหมวด 3 สิทธิ

เสรีภาพของปวงชนชาวไทย และหมวด 5 หน้าที่ของรัฐ ปัจจุบันประชาชนให้ความสำคัญด้านการเมืองมากขึ้น ประชาชนตระหนักเกี่ยวกับการเมืองและชีวิตประจำวันมากขึ้น จนทำให้มีการขับเคลื่อนการออกกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิการดำเนินชีวิตมากขึ้น แต่ยังมีส่วนร่วมไม่มากพอ/การรับฟังของภาครัฐยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เนื่องมาจากปัจจัยทางกฎหมายและอื่น ๆ ทำให้ประชาชนจำนวนหนึ่งไม่สามารถเข้าถึงหรือไม่กล้ามีส่วนร่วม หากเราเชื่อว่า อำนาจสูงสุดของประเทศชาติเป็นของประชาชน กฎหมายที่ออกมาแล้วบังคับใช้ต่อประชาชนอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน แต่ประชาชนไทยนั้นมักมีความรู้สึกว่าปากเสียงของตนนั้น ไม่มีความสำคัญเนื่องมาจากโครงสร้างทางสังคมที่กดทับหลายชั้น จนรู้สึกว่าตนไม่อาจเปลี่ยนแปลงอะไรได้ ซึ่งแนวคิดแบบนี้กำลังเปลี่ยนไปตามพลวัตของสังคมที่มีความก้าวหน้ามากขึ้น ประชาชนสามารถร่วมออกกฎหมายได้โดยตรงอาศัยกลไกรัฐสภาและฝ่ายนิติบัญญัติ

4. บทบาทของรัฐบาล พบว่า ก่อนการตรากฎหมายทุกฉบับ รัฐพึงจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายอย่างรอบด้านและเป็นระบบ รวมทั้งเปิดเผยผลการรับฟังความคิดเห็น และการวิเคราะห์นั้นต่อประชาชน และนำมาประกอบการพิจารณาในกระบวนการตรากฎหมายทุกขั้นตอน เพื่อให้บรรลุตามนโยบายที่ได้แถลงต่อรัฐสภา โดยเสนอร่างกฎหมาย เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารประเทศและตอบสนองต่อความอยู่ดีมีสุขของประชาชน รักษาไว้ซึ่ง ความมั่นคงแห่งรัฐและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง เมื่อกฎหมายมีผลใช้บังคับแล้วต้องมีการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายทุกรอบระยะเวลาที่กำหนด โดยรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องประกอบด้วย เพื่อพัฒนากฎหมายทุกฉบับให้สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลว่า “หากวุฒิสภาดำเนินการตามบทบาทนี้อย่างตรงไปตรงมา ไร้ผลประโยชน์แอบแฝงก็จะทำให้วุฒิสภาสามารถเป็นที่พึ่งที่หวังของประชาชนได้การพิจารณาร่างกฎหมายของฝ่ายนิติบัญญัติ ก็มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล กฎหมายที่ผ่านรัฐสภาก็จะมีคุณภาพสามารถนำไปอำนวยประโยชน์และความยุติธรรมแก่ประชาชนได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ และที่สำคัญสามารถช่วยให้เกิดการปฏิรูปการเมืองได้อีกประการหนึ่งด้วย” (ประธานรัฐสภาไทย, 2564)

จากการศึกษาบทบาทหน้าที่ของรัฐสภา/สภานิติบัญญัติในการทำหน้าที่ประมุขฝ่ายนิติบัญญัติ พบว่า มีบทบาทหน้าที่การออกกฎหมายและกำกับดูแลรัฐบาล เปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย และมีความเป็นกลางที่แท้จริง สามารถสรุปบทบาทหน้าที่จากการสนทนากลุ่ม ดังนี้

1. ตัวแทนของประชาชน โดยเป็นการร่วมมือกันในการทำงานระหว่างสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และรัฐบาลให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งต้องมีความชอบธรรมของรัฐสภาและสมาชิกนั้นมาจากการที่พวกเขาได้รับเลือกมาเพื่อเป็นตัวแทนของประชาชนในประเทศ (หรือในรัฐหรือจังหวัด) สมาชิกนั่งอยู่ในสภาเพื่อตัดสินใจแทนประชาชนทุกคน ซึ่งหมายความว่าจำเป็นต้องคิด

หาวิธีการที่จะเข้าถึงประชาชนเพื่อรับรู้ถึงความต้องการ ข้อคิดเห็นและความกังวล เพื่อมาเป็นปากเป็นเสียงแทนประชาชน

2. การกลั่นกรองร่างกฎหมาย องค์กรนิติบัญญัติตามรัฐธรรมนูญมี 2 องค์กร คือ สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา ต่างก็ทำหน้าที่นิติบัญญัติ โดยวุฒิสภามีอำนาจหน้าที่กลั่นกรองกฎหมายที่ผ่านความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎร จึงเป็นการถ่วงดุลภายในนิติบัญญัติด้วยกันเอง ซึ่งการร่างกฎหมายเป็นหัวใจในการบริหารประเทศ ต้องอาศัยกลไกของกฎหมายผลักดันให้เกิดขึ้น

3. การกำกับดูแลและตรวจสอบ การกำกับดูแลเป็นกระบวนการซึ่งรัฐสภาจะตรวจสอบคุณภาพงานที่ดำเนินการโดยรัฐบาลเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมาย แผนการพัฒนาและงบประมาณที่รับมา เป็นการมอบโอกาสให้แก่สมาชิกรัฐสภาประเมินผลเชิงลึกว่านโยบาย กฎหมาย และโครงการต่าง ๆ ได้นำไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพอันถือเป็นการส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนหรือไม่ ตลอดจนการให้ข้อแนะนำเกี่ยวกับวิธีที่จะทำให้การนำไปปฏิบัติดีขึ้น

4. การพิจารณาเลือกแต่งตั้ง ให้คำแนะนำและความเห็นชอบบุคคลในองค์กรตรวจสอบ กล่าวคือ ให้คำแนะนำในการสรรหาและแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งสำคัญต่าง ๆ โดยถวายคำแนะนำในกรณีพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย แต่งตั้งบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรต่าง ๆ หลังจากที่ได้ดำเนินการตามกระบวนการคัดเลือกมาแล้ว รวมถึงการให้ความเห็นชอบเพื่อให้บุคคลผู้จะปฏิบัติหน้าที่สำคัญอย่างมีประสิทธิภาพตามที่กฎหมายกำหนด

5. ประมุขฝ่ายนิติบัญญัติ มีบทบาทสำคัญภายใต้หลักการข้อบังคับการประชุม และมีความสำคัญในรัฐสภาและการเมืองไทย เพราะเป็นผู้คุมเกมการเมืองในสภาทั้งหมดว่าอะไรจะเข้าพิจารณาก่อนหรือหลัง และเรื่องใดควรนำเข้าที่ประชุมหรือไม่ รวมถึงอำนาจเด็ดขาดว่าจะให้ใครมีสิทธิ์อภิปราย และอภิปรายได้มากน้อยแค่ไหน ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลว่า “การทำหน้าที่เพื่อประเทศชาติและประชาชน ไม่ใช่เพื่อกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ควรมีความชอบธรรมและมองผลประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก ควรเป็นกลาง ใส่ใจต่อปัญหาของประชาชนไม่คิดถึงประโยชน์ส่วนตน สามารถถ่วงดุลอำนาจได้อย่างเต็มที่มีสมาชิกรัฐสภาที่มาจากสังคมที่หลากหลาย ไม่เต็มไปด้วยนักการเมืองอาชีพ นักธุรกิจร่ำรวย อดีตข้าราชการแบบปัจจุบัน” (สมาชิกวุฒิสภาท่านที่ 2, 2564)

อภิปรายผล

การศึกษาความต้องการของสังคมและความจำเป็นในการบัญญัติกฎหมาย พบว่า 1) ความต้องการของสังคม ได้แก่ 1) ด้านเศรษฐกิจ ประชาชนต้องการความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ เนื่องจากขาดโอกาสในการเข้าไม่ถึงทรัพยากรและการบริการของรัฐที่ดี 2) ด้านสังคม ประชาชนต้องการสภาพสังคมที่มีคุณภาพและใช้ชีวิตที่มีประสิทธิภาพ 3) ด้านการเมือง

ทุกคนต้องมีสิทธิแสดงความคิดเห็น และมีความปลอดภัยในการแสดงความคิดเห็น มีนักการเมืองที่ทำงานเพื่อประชาชน สิทธิมนุษยชนที่ได้รับการคุ้มครอง ร่างรัฐธรรมนูญโดยประชาชนเพื่อประชาชน 4) ด้านความมั่นคง ความมั่นคงของรัฐเป็นความมั่นคงของประชาชนในทุกด้าน เช่น การใช้ชีวิต เศรษฐกิจ และ 5) ด้านกระบวนการทางกฎหมาย ต้องการให้เกิดการบังคับใช้จริง และรักษาสิทธิประโยชน์ของประชาชน มีความเป็นธรรม เนื่องจากการขาดความรู้ในกระบวนการทางกฎหมาย ทำให้สูญเสียสิทธิที่ควรได้รับ และ 2) ด้านความจำเป็น กล่าวคือ จากโครงสร้างของสังคมไทยที่มีขนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสนา และความเชื่อที่คล้ายกัน เป็นส่วนหนึ่งที่ใช้ในการควบคุมการปฏิบัติคนในสังคมได้ในระดับหนึ่ง เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมที่มีความซับซ้อนมากขึ้นจึงจำเป็นต้องมีระเบียบกฎเกณฑ์และวิธีการบังคับที่เป็นทางการคือ กฎหมาย ควรออกกฎหมายมาใช้ทันเหตุการณ์สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน และตอบสนองความต้องการของประชาชน ดังที่ กฤษฎา สีหไกร ได้กล่าวถึงประเทศไทยได้ใช้ระบบสภาคู่ รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้วุฒิสภามีอำนาจหน้าที่ประการหนึ่งคือ อำนาจหน้าที่ในด้านการกลั่นกรองกฎหมายเพื่อถ่วงดุลอำนาจนิติบัญญัติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งอำนาจหน้าที่ในการกลั่นกรองกฎหมายของวุฒิสภานั้น รวมถึงการแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงหลักการแห่งพระราชบัญญัติด้วยหรือไม่ เมื่อพิจารณาบทบาทอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาในด้านการพิจารณากลั่นกรองกฎหมายตามรัฐธรรมนูญแล้ว พบว่า อำนาจหน้าที่ในการพิจารณากลั่นกรองกฎหมายนั้น มีลักษณะเป็นเพียงแค่การเสนอแนะ หรือคำเตือนเท่านั้น ไม่มีอำนาจลงมติไม่เห็นชอบ ยกเลิก หรือแก้ไขร่างกฎหมายที่ตนเองไม่เห็นด้วยแต่อย่างใด แต่แนวคิดในเรื่องบทบาทอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาเกี่ยวกับการยับยั้งกฎหมาย คือ การถ่วงดุลอำนาจระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติด้วยกัน ซึ่งก่อนที่ร่างกฎหมายที่ไปสู่วุฒิสภาต้องผ่านการพิจารณาจากสภาผู้แทนราษฎรมาก่อน ส่วนวุฒิสภาจะมีอำนาจแค่ไหน หรือจะสามารถถ่วงดุลสภาผู้แทนราษฎรได้มากน้อยเพียงใดนั้นย่อมเป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ (กฤษฎา สีหไกร, 2560)

การศึกษาบทบาทของภาคประชาสังคม ระบบการเมืองและรัฐบาลในการทำหน้าที่ออก กฎหมาย พบว่า 1) กระบวนการออกกฎหมาย ได้แก่ ขั้นตอนแรกคือ การจัดทำร่างกฎหมายและเสนอเข้าสู่กระบวนการพิจารณา โดยรัฐธรรมนูญปี 2560 มาตรา 133 กำหนดให้ผู้มีสิทธิเสนอร่างกฎหมายต่อสภาผู้แทนราษฎร ขั้นตอนที่สองคือ การพิจารณากฎหมายโดยทั่วไปการพิจารณาร่างกฎหมายของสภาแบ่งเป็น 3 วาระด้วยกัน ได้แก่ วาระที่หนึ่ง เรียกว่า “ขั้นรับหลักการ” วาระที่สอง เรียกว่า “ขั้นกรรมาธิการ” วาระที่สาม เรียกว่า “ขั้นลงมติเห็นชอบ” เมื่อร่างกฎหมายได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาแล้ว ก็จะเข้าสู่ขั้นตอนที่สาม คือ การประกาศใช้ให้นายกรัฐมนตรีรอไว้ 5 วัน ก่อนนำขึ้นทูลเกล้าเพื่อลงพระปรมาภิไธย ซึ่งบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) คือ การเสนอร่างพระราชบัญญัติ และพิจารณากลั่นกรองร่างกฎหมายอย่างละเอียดรอบคอบ และยังมีหน้าที่ควบคุม ตรวจสอบการบริหาร

ราชการโดยตั้งกระทู้ถามและเปิดอภิปรายเพื่อเป็นการตรวจสอบการทำงาน เนื่องจากการตรวจสอบเป็นการถ่วงดุลการใช้อำนาจของรัฐไม่ให้เกิดการใช้อำนาจรัฐต่อประชาชนเกินควร 2) บทบาทสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) เมื่อวุฒิสภารับร่างกฎหมายที่ผ่านจากสภาผู้แทนราษฎรมาแล้ว ก็จะพิจารณาร่างกฎหมายโดยแบ่งเป็นสามวาระเช่นเดียวกันกับสภาผู้แทนราษฎร แต่ต้องเสร็จภายในเวลาที่กำหนดไว้ หากไม่เสร็จภายในเวลาจะถือว่าวุฒิสภาได้เห็นชอบร่างกฎหมายนั้นแล้ว โดยลงมติได้ 3 กรณี ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 137 คือ เห็นชอบ ไม่เห็นชอบ และแก้ไขเพิ่มเติม 3) บทบาทของภาคประชาสังคมคือ สิทธิการเข้าชื่อเสนอร่างกฎหมายต่อรัฐสภาเพื่อให้พิจารณาออกเป็นกฎหมายโดยอาศัยกลไกรัฐสภาและฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งต้องเกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญในหมวด 3 สิทธิเสรีภาพของปวงชนชาวไทย และหมวด 5 หน้าที่ของรัฐ และ 4) บทบาทของรัฐบาลคือ การรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายอย่างรอบด้านและเป็นระบบ และนำมาประกอบการพิจารณาในกระบวนการตรากฎหมายทุกขั้นตอน เพื่อตอบสนองต่อความอยู่ดีมีสุขของประชาชน และรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง ดังที่สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ ได้กล่าวถึงกระบวนการนิติบัญญัติไทย พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุดในการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย แต่ยังมีปัญหาประสิทธิภาพและประสิทธิผลของกระบวนการ ซึ่ง 15 ปีที่ผ่านมาแทบจะไม่มีร่างกฎหมายที่ภาคประชาชนผลักดันสำเร็จออกมาเป็นกฎหมาย ส่วนขั้นตอนที่สำนักงานกฤษฎีกามีความล่าช้าที่สุด และประชาชนมีส่วนร่วมน้อยมาก จากปัญหาโครงสร้างกรรมการ ส่วนใหญ่มาจากข้าราชการเกษียณและเป็นนักกฎหมายอยู่ในตำแหน่งยาวนาน นอกจากนี้ ความอ่อนแอของคณะรัฐมนตรีทำให้ร่างกฎหมายที่ได้รับจากคณะรัฐมนตรีมีคุณภาพต่ำ เปิดช่องให้กฤษฎีกาใช้ดุลพินิจมาก เสนอปรับปรุงทั้งกระบวนการเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนและทุกภาคส่วน และมีข้อเสนอเพื่อยกระดับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนให้สามารถเสนอกฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ยกเลิกข้อกำหนดให้ภาคประชาชนต้องเสนอร่าง พรบ.ทั้งฉบับ อาจเสนอเพียงหลักการ แล้วให้มีองค์กรช่วยงานยกร่างกฎหมาย กำหนดระยะเวลาที่เหมาะสมในการพิจารณารับร่างกฎหมายของรัฐสภาทุกขั้นตอน การเข้าถึงและตรวจสอบได้จากสื่อของรัฐ (สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์, 2555)

การศึกษาบทบาทหน้าที่ของรัฐสภา/สภานิติบัญญัติในการทำหน้าที่ประมุขฝ่ายนิติบัญญัติ พบว่า รัฐสภาแห่งราชอาณาจักรไทย เป็นสภานิติบัญญัติระดับชาติของประเทศไทย มีอำนาจนิติบัญญัติอันเป็นส่วนหนึ่งของอำนาจอธิปไตยของปวงชนชาวไทยตามบทบัญญัติ แห่งรัฐธรรมนูญราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ ได้แก่ 1) ตัวแทนของประชาชน จากการได้รับเลือกมาเพื่อเป็นตัวแทนของประชาชนในประเทศ เพื่อตัดสินใจแทนประชาชนทุกคน และเป็นปากเป็นเสียงแทนประชาชน 2) การกลั่นกรองร่างกฎหมาย องค์กรนิติบัญญัติตามรัฐธรรมนูญมี 2 องค์กรคือ สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา ต่างก็ทำหน้าที่กลั่นกรองกฎหมายเพื่อถ่วงดุลภายในนิติบัญญัติด้วยกันเอง ให้กฎหมายมีประสิทธิภาพ

และผลักดันให้เกิดขึ้นจริง 3) การกำกับดูแลและตรวจสอบ เป็นกระบวนการตรวจสอบคุณภาพการดำเนินงานของรัฐบาล เช่น ตั้งคำถาม อภิปราย ตลอดจนการให้ข้อแนะนำเกี่ยวกับวิธีที่จะทำให้การนำไปปฏิบัติดีขึ้น 4) การพิจารณาเลือกแต่งตั้ง เป็นการให้คำแนะนำในการสรรหาและแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งสำคัญต่าง ๆ เพื่อให้บุคคลปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพในองค์กรตามที่กฎหมายกำหนด และ 5) ประมุขฝ่ายนิติบัญญัติ มีหน้าที่ในการควบคุมการประชุมในสภาให้อยู่ภายใต้หลักการข้อบังคับการประชุม รวมถึงอำนาจเด็ดขาดในสิทธิ์การอภิปราย ดังที่รัชฎาภรณ์ สุภาพ ได้กล่าวถึงวุฒิสภาเป็นองค์กรที่สามารถทำให้การปฏิรูปการเมืองบรรลุเป้าหมายได้ ระบบรัฐสภาไทยจึงยังควรเป็นระบบสภาคู่ ประกอบด้วย สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา เพราะระบบสภาคู่ทำให้เกิดการตรวจสอบและสร้างดุลยภาพระหว่างสองสภา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 บัญญัติให้รัฐสภา ประกอบด้วย วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเป็นการปกครองโดยใช้ระบบสองสภา และได้กำหนดให้วุฒิสภาในช่วงที่หนึ่งมีบทบาทในฐานะผู้แทนของฝ่ายบริหารหรือฐานะสภาพี่เลี้ยง และกำหนดให้วุฒิสภาในช่วงที่สองมีบทบาทในฐานะผู้แทนกลุ่มผลประโยชน์หรือทางอาชีพ โดยได้กำหนดให้วุฒิสภาทั้งสองช่วงเวลา มีหน้าที่และอำนาจ ดังนี้ 1) หน้าที่และอำนาจการกลั่นกรอง 2) หน้าที่และอำนาจในการตรวจสอบ และ 3) หน้าที่และอำนาจในฐานะรัฐสภา (รัชฎาภรณ์ สุภาพ, 2562)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาความต้องการของสังคมและความจำเป็นในการบัญญัติกฎหมาย โดยมีความต้องการ ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ต้องการการเข้าไม่ถึงทรัพยากรและการบริการของรัฐอย่างเท่าเทียมกัน ด้านสังคม สังคมมีคุณธรรมดำเนินการตามกฎหมายให้สอดคล้องกับหลักความยุติธรรมและศีลธรรม ด้านการเมือง ทุกคนต้องมีสิทธิแสดงความคิดเห็น และมีนักการเมืองที่ทำงานเพื่อประชาชน ด้านความมั่นคง ต้องการได้รับความมั่นคงในการใช้ชีวิตและด้านเศรษฐกิจ และด้านกระบวนการทางกฎหมาย ต้องตอบสนองต่อความต้องการประชาชนและนโยบายการบริหารประเทศมีประสิทธิภาพ ในส่วนของความจำเป็นในการบัญญัติกฎหมายสังคมจะดำรงอยู่ได้จำต้องมีสถาบันต่าง ๆ ทำหน้าที่พื้นฐาน จึงจำเป็นต้องมีระเบียบกฎเกณฑ์และวิธีการบังคับที่เป็นทางการคือ กฎหมาย การศึกษาบทบาทของภาคประชาสังคม ระบบการเมืองและรัฐบาลในการทำหน้าที่ออกกฎหมาย ประกอบด้วย กระบวนการออกกฎหมายของรัฐสภา ได้แก่ 1) การออกกฎหมายโดยจัดทำร่างกฎหมายและเสนอเข้าสู่กระบวนการพิจารณา 2) การพิจารณากฎหมาย แบ่งเป็น 3 วาระ ได้แก่ 1) ขั้นรับหลักการ 2) ขั้นกรรมาธิการ และ3) ขั้นลงมติเห็นชอบ เมื่อร่างกฎหมายได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาแล้ว และ3) การประกาศใช้ให้นายกรัฐมนตรีทูลเกล้าเพื่อลงพระปรมาภิไธย และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) มีอำนาจในการเสนอร่างพระราชบัญญัติ และพิจารณากลั่นกรองร่างกฎหมาย

อย่างรอบคอบ รวมทั้งควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินฝ่ายบริหาร 2) สมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) เมื่อวุฒิสภารับร่างกฎหมายที่ผ่านจากสภาผู้แทนราษฎรจะพิจารณาร่างกฎหมายโดยแบ่งเป็นสามวาระเช่นเดียวกันกับสภาผู้แทนราษฎร 3) ภาคประชาสังคม มีสิทธิเข้าชื่อกันเสนอร่างพระราชบัญญัติ (พ.ร.บ.) ต่อรัฐสภาเพื่อให้พิจารณาออกเป็นกฎหมาย และ4) รัฐบาล มีการรับฟังความคิดเห็นผู้ที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ ผลกระทบที่เกิดจากกฎหมายเพื่อนำมาประกอบการพิจารณาในกระบวนการตรากฎหมาย การศึกษาบทบาทหน้าที่ของรัฐสภา/สภานิติบัญญัติในการทำหน้าที่ประมุขฝ่ายนิติบัญญัติ ได้แก่ 1) ตัวแทนของประชาชน เพื่อตัดสินใจแทนประชาชนทุกคน หรือเป็นปากเป็นเสียงแทนประชาชน 2) การกลั่นกรองร่างกฎหมาย โดยวุฒิสภามีอำนาจหน้าที่กลั่นกรองกฎหมายที่ผ่านความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎร จึงเป็นการถ่วงดุลภายในนิติบัญญัติด้วยกันเอง 3). การกำกับดูแลและตรวจสอบ เป็นกระบวนการประเมินผลเชิงลึกว่านโยบาย กฎหมาย และโครงการต่าง ๆ ได้นำไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ 4) การพิจารณาเลือกแต่งตั้ง ให้คำแนะนำและความเห็นชอบบุคคลในองค์กรตรวจสอบเพื่อให้บุคคลสำคัญปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพตามที่กฎหมายกำหนด และ 5) ประมุขฝ่ายนิติบัญญัติ มีบทบาทสำคัญภายใต้หลักการข้อบังคับการประชุมในการควบคุมสถานการณ์และการพิจารณาประเด็นที่ต้องอภิปราย รวมถึงอำนาจเด็ดขาดในการประชุม ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายคือ ผู้บริหารประเทศจะต้องหาแนวทางการพัฒนากฎหมาย เพื่อนำมาบังคับใช้ให้เหมาะสมและทันต่อสถานการณ์ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการคือ ควรกำหนดบทบาทหน้าที่ของวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้ง ไม่ให้ทำหน้าที่ซ้ำกับสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งซึ่งควรทำหน้าที่ตรวจสอบและกลั่นกรอง ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการคือ วุฒิสภาควรมีรูปแบบในฐานะเป็นผู้แทนของกลุ่มผลประโยชน์ หรือทางอาชีพวุฒิ สภาควรจะมาจากตัวแทนกลุ่มผลประโยชน์ที่หลากหลาย ให้มาจากการเลือกกันเองของกลุ่มบุคคล เพื่อให้มองเห็นมุมมองของภาคส่วนอื่นที่หลากหลายของสังคมจากกลุ่มสาขาอาชีพต่าง ๆ และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป คือ ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบปัญหากระบวนการนิติบัญญัติของรัฐสภาไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

กฤษฎา สีหไกร. (2560). ปัญหากระบวนการนิติบัญญัติของรัฐสภาไทย ศึกษาเฉพาะกรณีอำนาจหน้าที่ในการกลั่นกรองกฎหมายของวุฒิสภา. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ฐากูร ศิริยุทธ์วัฒนา. (2561). กฎหมายรัฐธรรมนูญ: หลักพื้นฐานแห่งกฎหมายรัฐธรรมนูญและระบอบประชาธิปไตย. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ. (2564). กฎหมายเกี่ยวกับภาคประชาสังคม: ความท้าทายประชาธิปไตยไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

ธงทอง จันทรางศุ. (2558). การปรับปรุงการทำงานของคณะกรรมาธิการสภาให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุน.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาการพิมพ์.

ประธานรัฐสภาไทย. (25 มีนาคม 2564). รัฐสภาไทยกับการทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติ. (พุทธกันต์ ทองทวี, ผู้สัมภาษณ์)

รัชฎาภรณ์ สุภาพ. (2562). ข้อพิจารณาเกี่ยวกับที่มาอำนาจ และหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. วารสารนิติพัฒน์นิด้า, 8(2), 65-81.

ราชกิจจานุเบกษา. (2562). ข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา. เล่ม 136 ตอนพิเศษ 219 ง. 2 กันยายน 2562.

สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์. (2555). การมีส่วนร่วมของประชาชนและบทบาทของกฤษฎีกาในกระบวนการนิติบัญญัติไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ).

สมาชิกวุฒิสภาท่านที่ 1. (24 มีนาคม 2564). รัฐสภาไทยกับการทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติ. (พุทธกันต์ ทองทวี, ผู้สัมภาษณ์)

สมาชิกวุฒิสภาท่านที่ 2. (26 มีนาคม 2564). รัฐสภาไทยกับการทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติ. (พุทธกันต์ ทองทวี, ผู้สัมภาษณ์)

สำนักกรรมาธิการ 2. (2560). รายงานการปฏิรูปการปฏิบัติงานในรัฐสภา. กรุงเทพมหานคร: สำนักกรรมาธิการ 2 สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2555). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 :การศึกษาการบังคับใช้. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิชาการ.

สุรพล ศรีวิทยา. (2557). รายงานการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่องการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรภาครัฐตามหลักนิติธรรมภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

หัวหน้าฝ่ายสถาบันนิติบัญญัติ. (24 มีนาคม 2564). รัฐสภาไทยกับการทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติ. (พุทธกันต์ ทองทวี, ผู้สัมภาษณ์)

อรณิช รุ่งธิปานนท์. (2561). รัฐสภาราชอาณาจักร: สภาสามัญ สภาขุนนาง. กรุงเทพมหานคร: หน่วยงานสนับสนุน สำนักวิชาการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

Beer, S. H. (1966). The British Legislature and the Problem of Mobilizing Consent. In Elke Frank (Ed.). Lawmakers in a Changing World.

Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing (5th ed.). New York: Harper Collins Publishers.

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 284-301

บทความวิจัย

เครื่องประดับร่วมสมัยจากวัฒนธรรมยั่งยืนในสวนภูมิใจการ์เด้น*

THE CREATION OF CONTEMPORARY JEWELRY FROM THE PERMACULTURE IN POOMJAI GARDEN

อรอุมา วิชัยกุล[1]
Onuma Wichaikul[1]
[1]**คณะมัณฑนศิลป์, มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพมหานคร**
[1]Faculty of Decorative Arts, Silpakorn University, Bangkok, Thailand
[1]Corresponding author E-mail: wichaikul_o@su.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ค้นหาหลักการสำคัญของการทำเกษตรกรรมด้วยแนวคิดวัฒนธรรมยั่งยืน (Permaculture) ในสวนภูมิใจการ์เด้น และนำองค์ความรู้ที่ได้มาบูรณาการร่วมกับหลักการทางสุนทรียศาสตร์สู่การสร้างสรรค์งานเครื่องประดับร่วมสมัย และเพื่อสร้างสรรค์วัสดุสำหรับงานเครื่องประดับด้วยการใช้ทรัพยากรภายในสวนภูมิใจการ์เด้นให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยการศึกษา รวบรวมข้อมูลด้วยวิธีดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่าหลักการสำคัญของการทำเกษตรกรรมด้วยแนวคิดวัฒนธรรมยั่งยืนในสวนภูมิใจการ์เด้น คือ 1) การอนุรักษ์วิถีชีวิตชาวสวนลิ้นจี่โบราณ 100 ปี ซึ่งเป็นการรักษาทรัพยากร และภูมิปัญญาดั้งเดิม 2) การปลูกพืชแบบผสมผสานเพื่อสร้างชีวสัมพันธ์ให้มีผลผลิตไมพร้อมกันเพื่อสามารถบริโภคได้ตลอดทั้งปี 3) การใช้ทรัพยากรชีวภาพ และวัสดุเหลือใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด 4) การสร้างความสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมกับคนในชุมชน จากนั้นนำหลักการดังกล่าวมาบูรณาการร่วมกับหลักการทางสุนทรียศาสตร์เพื่อสื่อสารแนวความคิดผ่านผลงานเครื่องประดับร่วมสมัย เริ่มจากการสร้างสรรค์วัสดุคอมโพสิตที่สะท้อนเอกลักษณ์ของท้องถิ่นโดยการใช้วัสดุธรรมชาติทางการเกษตรร่วมกับวัสดุเหลือใช้ประเภทถุงพลาสติกด้วยกระบวนการที่เรียบง่าย ต้นทุนต่ำ และนำมาออกแบบงานเครื่องประดับร่วมสมัยที่มุ่งเน้นการ

* Received 12 December 2022; Revised 26 December 2022; Accepted 29 December 2022

สร้างสุนทรียภาพจากสีสันของพืชที่เป็นทรัพยากรสำคัญภายในสวนภูมิใจการ์เด้น มีรูปร่าง รูปทรงที่สื่อสารถึงความสัมพันธ์ และการเกื้อกูลกันของพืชชนิดต่าง ๆ จนเกิดความอุดมสมบูรณ์ในระบบนิเวศ ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงเป็นการสร้างองค์ความรู้ด้านการออกแบบเครื่องประดับเพื่อสิ่งแวดล้อมอันมีส่วนในการกระตุ้นเตือนทัศนคติของผู้บริโภคให้มองเห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลของมนุษย์และธรรมชาติอย่างยั่งยืน
คำสำคัญ: วัฒนธรรมยั่งยืน, เครื่องประดับร่วมสมัย, สวนภูมิใจการ์เด้น

Abstract

This research article aims to discover essential permaculture principles in Poomjai Garden and integrate the knowledge with aesthetic value. In order to create pieces and materials for contemporary jewelry, natural resources inside the Poomjai Garden have been used at their maximum capacity. The essential permaculture principles in Poomjai Garden that this qualitative research has discovered are as follows: 1) The maintenance of the old-fashioned lifestyle of lychee gardeners for more than one hundred years is to protect natural resources and preserve original local wisdom, 2) The Integrated Farming creates biological relations and agricultural consumption across the year because each plant is fruitful in different times, 3) The usability of biological resources and waste at their highest possibility and 4) The building of relationships and participation between people in the community. These principles have been integrated with aesthetic philosophy to translate the concept through contemporary jewelry mediums. The study started with creating the material – Agricultural Waste Composite, which reflected the local identity by processing agricultural and plastic wastes in a simple and low-cost way. Afterward, this material was designed into contemporary jewelry emphasizing the aesthetic of natural elements: colors, shapes, and forms representing the connection and fruitful relationship inside the Poomjai Garden. In conclusion, this research has established knowledge in designing and making contemporary jewelry for the environment to encourage people to understand the importance of balancing the life of human beings and nature.
Keywords: Permaculture, Contemporary Jewelry, Poomjai Garden

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีรากเหง้าทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และจุดเด่นทางทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย (สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2563) ปรากฏในรูปแบบของเกษตรกรรมที่มุ่งเน้นการพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน (Self-Sufficiency) แต่เนื่องด้วยความก้าวหน้าทางด้านอุตสาหกรรมและเทคโนโลยี ตลอดจนเป้าหมายการผลิตเพื่อสนองความต้องการของตลาด ทำให้รูปแบบการพัฒนาด้านเกษตรมีการใช้เครื่องจักรแทนแรงงานคนและสัตว์ มีการใช้สารเคมี และลดการพึ่งพาธรรมชาติ ทำให้โครงสร้างในการทำการเกษตรเปลี่ยนแปลงไปสู่การทำเกษตรสมัยใหม่ที่ไม่ได้อยู่บนฐานของภูมิปัญญาดั้งเดิม ปัญหาเหล่านี้ทำให้มนุษย์ต้องศึกษาและเรียนรู้การปรับตัวอย่างรู้เท่าทันสภาพการณ์และมีเหตุผลในการตัดสินใจเลือกสิ่งที่ดีงาม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีและยั่งยืน (ธนภูมิ พุ่มจันทร์, 2562) ใน พ.ศ. 2530 คณะกรรมาธิการสากลด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาได้เรียกร้องให้ประชาคมโลกหันมาให้ความสนใจกับการเกษตร เนื่องจากความมั่นคงทางด้านอาหารไม่สามารถเกิดขึ้นได้จากการเพิ่มการผลิตอาหารเพียงอย่างเดียว แต่ต้องให้ความสำคัญกับทรัพยากรที่เสื่อมโทรมลงไปให้เท่ากันกับที่ให้ความสำคัญกับการผลิต เมื่อปรับเปลี่ยนระบบเกษตรให้ยั่งยืนแล้วจะแก้ปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ (วิฑูรย์ ปัญญากุล, 2547) ส่งผลให้ประเทศไทยเกิดการพัฒนาในภาคการเกษตรที่เรียกว่าเกษตรกรรมยั่งยืน อันหมายถึง ระบบการเกษตรที่ครอบคลุมถึงวิถีชีวิตเกษตรกร กระบวนการผลิตและการจัดการทุกรูปแบบ เพื่อให้เกิดความสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศ ซึ่งนำไปสู่การพึ่งตนเอง และสร้างความตระหนักต่อผู้ผลิตและผู้บริโภคเกี่ยวกับการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น เป็นโอกาสให้ภาคการเกษตรไทยปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตจากผลิตมากแต่สร้างรายได้น้อยไปสู่การผลิตสินค้าคุณภาพสูงที่ผลิตน้อยแต่สร้างรายได้มาก (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี, 2565) ซึ่งปัจจุบันได้เกิดผลลัพธ์อย่างเป็นรูปธรรมในหลายพื้นที่ทั่วประเทศไทย รวมถึงในพื้นที่และสังคมเมืองอย่างกรุงเทพมหานครที่ยังคงมีกลุ่มเกษตรกรที่อนุรักษ์พื้นที่สีเขียวผ่านวิถีการทำเกษตรยั่งยืน คือ สวนภูมิใจการ์เด้น ที่เป็นแหล่งภูมิปัญญาของชาวสวนโบราณ เป็นพื้นที่ที่แสดงรากเหง้าทางเศรษฐกิจและวิถีชีวิตทางการเกษตร อันผสมผสานแง่มุมทางวัฒนธรรม และสังคมที่น่าสนใจด้วยแนวคิดวัฒนธรรมยั่งยืนหรือเพอร์มาคัลเชอร์

สวนภูมิใจการ์เด้น ตั้งอยู่ที่ถนนพระราม 2 ซอย 28 แยก 18 เป็นสวนเก่าแก่ของย่านบางขุนเทียน ที่ให้ความสำคัญกับการรักษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเอาไว้ ด้วยการรักษาต้นลิ้นจี่ 100 ปี ซึ่งเป็นพืชสำคัญอันสะท้อนวิถีชาวสวนริมน้ำแห่งบางขุนเทียน สวนภูมิใจการ์เด้นตั้งใจเลือกใช้แนวทางการจัดการพื้นที่ด้วยหลักการวัฒนธรรมยั่งยืน ซึ่งเป็นแนวคิดของ บิล มอลลิสัน และเดวิด โฮล์มเกรน (อาภรณ์ ภูมิพันนา, 2537) ผู้มองเห็นทางตันอันเกิดจากการพัฒนาอย่างรวดเร็วเนื่องจากการใช้ทรัพยากรที่ไม่สามารถหมุนเวียนได้ วัฒนธรรมยั่งยืนมีหลักการสำคัญ

คือ 1) เป็นแนวทางพื้นฐานซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ปรับใช้กับสภาพแวดล้อมที่มีเงื่อนไขทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน 2) มีเทคนิคที่สัมพันธ์กับการปฏิบัติ ซึ่งจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนไปตามสภาพแวดล้อมและเงื่อนไขทางวัฒนธรรมในแต่ละพื้นที่ วัฒนธรรมยั่งยืนมีความมุ่งหมายเพื่อสร้างระบบที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพเงื่อนไขทางนิเวศวิทยา และมีความเป็นไปได้ในทางเศรษฐกิจ ที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ เป็นระบบการดำเนินชีวิตที่อาศัยพลังงานที่มีอยู่ในธรรมชาติ และใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่มาผลิตอาหาร ไม่ทำลายหรือสร้างมลพิษให้กับสภาพแวดล้อม เพื่อให้สามารถดำรงอยู่ได้ในระยะยาว เน้นการสังเกตระบบธรรมชาติ ผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นของการทำเกษตรร่วมกับความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ หลักการดังกล่าวทำให้การประยุกต์ใช้วัฒนธรรมยั่งยืนในสวนภูมิใจการ์เด้นเป็นการจัดการพื้นที่ภายในสวนด้วยภูมิปัญญาไทย มุ่งเน้นเรื่องกินในสิ่งที่ปลูก ปลูกในสิ่งที่กิน และการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อให้ได้ผลผลิตเพิ่มขึ้นอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง อีกทั้งมุ่งเน้นการอยู่ร่วมกับชุมชนโดยรอบได้อย่างกลมกลืน ถ้อยทีถ้อยอาศัย และให้ความสำคัญกับการพึ่งพาตนเองได้ด้วยการหยิบจับสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวมาประยุกต์ และพัฒนาให้เกิดขึ้นได้จริง สิ่งเหล่านี้จึงเป็นรากเหง้า และเป็นแนวความคิดหลักในการทำสวนของภูมิใจการ์เด้น

ปัจจุบันการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ส่งผลต่อวิธีคิดของศิลปินและนักออกแบบ เนื่องจากศิลปะและการออกแบบมีพัฒนาการควบคู่ไปกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ดังนั้น ทิศทางการสร้างสรรค์ผลงานจึงมุ่งเน้นการออกแบบที่ตอบสนองแนวคิดใหม่ในการดำรงชีวิตของคนในสังคม มีการออกแบบและผลิตสินค้าที่กระตุ้นให้เกิดการบริโภคที่สมเหตุสมผล สร้างจิตสำนึกในการเห็นคุณค่าของชุมชนและท้องถิ่น มองเห็นคุณค่าของการดำรงชีวิตด้วยความสุขและการอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างสมดุล และมีการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด (ศูนย์สร้างสรรค์การออกแบบ, 2555) เช่น ผลงานออกแบบที่ ให้ความสำคัญกับเรื่องพลังงานหมุนเวียน และการนำวัสดุจากผลิตภัณฑ์ที่ใช้งานแล้วมาสร้างสิ่งใหม่เพื่อใช้ประโยชน์อีกครั้ง มุ่งเน้นการลดของเสีย ยืดระยะเวลาในการใช้งาน โดยเน้นการพิจารณาต้นทุน หน้าที่ใช้สอย ความสวยงาม และความปลอดภัย

ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงต้องการนำเนื้อหาสาระอันเป็นหลักการสำคัญของเกษตรยั่งยืนในสวนภูมิใจการ์เด้นมาแสดงออกทางความงามในรูปแบบของงานเครื่องประดับร่วมสมัย ซึ่งจัดอยู่ในงานประยุกต์ศิลป์ที่มุ่งเน้นประโยชน์ทางการใช้สอยควบคู่ไปกับคุณค่าทางจิตใจ เป็นศาสตร์แขนงหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์มาอย่างยาวนาน โดยมีปัจจัยพื้นฐานมาจากความเชื่อ ศิลปวัฒนธรรม รสนิยม ตลอดจนลักษณะทางภูมิศาสตร์ และการเมืองการปกครองของประเทศหรือดินแดนนั้น ๆ อีกทั้งเป็นสื่อทางปรัชญาและสุนทรียศาสตร์ การให้ความสำคัญต่อทักษะทางการสร้างสรรค์งานเชิงช่าง หรือความสนใจกับการเลือกสรรวัตถุดิบใหม่ ๆ เพื่อตอบสนองภาพแนวคิดต่าง ๆ (สุภาวี ศิรินคราภรณ์, 2552) งานเครื่องระดับร่วมสมัยถูกสร้างสรรค์ขึ้นโดยอาศัยหลักการทางสุนทรียศาสตร์เช่นเดียวกับงานศิลปะแขนงอื่น ๆ ที่

ประกอบไปด้วยเนื้อหาสาระ และการแสดงออกผ่านวัสดุ รูปแบบ และกระบวนการผลิต เป็นต้น ซึ่งความงามมิใช่เป็นเพียงรูปทรงที่สวย องค์ประกอบที่ลงตัว และเทคนิคฝีมือที่สมบูรณ์แบบเท่านั้น แต่เนื้อหาสำคัญคือ ทัศนคติและเจตนาของศิลปินผู้สร้างที่ปรารถนาให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีงามต่อจิตใจและปัญญาของผู้ดูอีกด้วย (อิทธิพล ตั้งโฉลก, 2550) งานวิจัยนี้จึงต้องการสร้างสรรค์งานเครื่องประดับร่วมสมัยด้วยการใช้ทรัพยากรภายในสวนภูมิใจการ์เด้นให้เกิดประโยชน์สูงสุด คือ การใช้วัสดุธรรมชาติจากการเกษตร และถุงพลาสติกเหลือใช้จากภายในสวนภูมิใจการ์เด้น เพื่อช่วยลดภาระในการจัดการขยะภายในสวน และนำมาสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์ในแง่มุมของงานออกแบบเครื่องประดับ ซึ่งมีรูปแบบที่สามารถสะท้อนวัฒนธรรมเกษตรยั่งยืน ด้วยการประยุกต์ทักษะเชิงช่างในงานเครื่องประดับและกระบวนการผลิตที่พึ่งพาตนเองได้ ซึ่งสาระสำคัญของงานเครื่องประดับจะก่อให้เกิดประโยชน์ใช้สอยที่ควบคู่ไปกับการกระตุ้นเตือนให้เกิดการบริโภคที่สมเหตุสมผล มองเห็นคุณค่าของการดำรงชีวิตด้วยความสุขและเพื่อให้มนุษย์และสิ่งแวดล้อมอยู่ร่วมกันได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ค้นหาหลักการสำคัญของการทำเกษตรกรรมด้วยแนวคิดวัฒนธรรมยั่งยืนในสวนภูมิใจการ์เด้น และนำองค์ความรู้ที่ได้มาบูรณาการร่วมกับหลักการทางสุนทรียศาสตร์สู่การสร้างสรรค์งานเครื่องประดับร่วมสมัย

2. เพื่อสร้างสรรค์วัสดุสำหรับงานเครื่องประดับด้วยการใช้ทรัพยากรภายในสวนภูมิใจการ์เด้นให้เกิดประโยชน์สูงสุด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลด้านเนื้อหาทางแนวความคิด

1.1 ศึกษา ทบทวนวรรณกรรม วิเคราะห์เอกสาร วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับที่มา ความสำคัญ วัตถุประสงค์และหลักการสำคัญของวัฒนธรรมยั่งยืน

1.2 ศึกษาการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมยั่งยืนในสวนภูมิใจการ์เด้นด้วยเครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การสัมภาษณ์ด้วยแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง จากผู้เชี่ยวชาญในการทำเกษตรด้วยหลักวัฒนธรรมยั่งยืนภายในสวนภูมิใจการ์เด้น จำนวน 2 คน เก็บข้อมูลจากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และบันทึกข้อมูลภาพถ่ายภายในพื้นที่สวนภูมิใจการ์เด้น ตลอดจนการเก็บข้อมูลจากภาคสนามเพื่อค้นหาวัสดุ จากนั้นนำมาวิเคราะห์ และสรุปข้อมูลสู่การสร้างกรอบแนวคิดในการสร้างสรรค์งานเครื่องประดับร่วมสมัย

2. กระบวนการสร้างวัสดุและงานเครื่องประดับ

2.1 การเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยการลงพื้นที่ในสวนภูมิใจการ์เด้น เพื่อศึกษาวิเคราะห์ และรวบรวมวัสดุธรรมชาติ โดยทำการเก็บวัสดุร่วมกับผู้เชี่ยวชาญในการทำเกษตร

ด้วยหลักวัฒนธรรมยั่งยืนภายในสวนภูมิใจการ์เด้น จำนวน 2 คน โดยคัดเลือกพืชที่มีบทบาทสำคัญทางการเกษตร เพื่อนำมาสร้างสรรค์เป็นวัสดุสำหรับงานเครื่องประดับที่สอดคล้องกับหลักการของวัฒนธรรมยั่งยืนในสวนภูมิใจการ์เด้น

2.2 การสร้างวัสดุคอมโพสิต คือ การนำวัสดุ 2 ชนิด คือ วัสดุธรรมชาติทางการเกษตรและวัสดุเหลือใช้ประเภทถุงพลาสติก มาประกอบเข้าด้วยกัน โดยใช้เตารีดในระดับอุณหภูมิ 150 - 155 องศาเซลเซียส รีดด้วยระยะเวลา 1 นาทีต่อจำนวนถุงพลาสติก 1 ชั้น ความร้อนจากเตารีดทำให้ถุงพลาสติกหลอมละลายประสานวัสดุธรรมชาติเข้าด้วยกันแทนการใช้กาว จนเกิดเป็นวัสดุคอมโพสิตชนิดแผ่นที่มีสีสันตามชนิดของพืชมีบทบาทสำคัญทางการเกษตรภายในสวนภูมิใจการ์เด้น

2.3 การสร้างสรรค์งานเครื่องประดับร่วมสมัยจากวัสดุคอมโพสิต โดยออกแบบให้เครื่องประดับมีรูปแบบที่สามารถสะท้อนวัฒนธรรมยั่งยืนในสวนภูมิใจการ์เด้น ด้วยการประยุกต์ทักษะเชิงช่างในงานเครื่องประดับ และมีกระบวนการผลิตที่พึ่งพาตนเองได้

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาหลักการสำคัญของการทำเกษตรกรรมด้วยแนวคิดวัฒนธรรมยั่งยืนในสวนภูมิใจการ์เด้น และการบูรณาการร่วมกับหลักการทางสุนทรียศาสตร์สู่การสร้างสรรค์งานเครื่องประดับร่วมสมัย

วัฒนธรรมยั่งยืนเป็นแนวทางการพัฒนาด้านเกษตรกรรมที่มีจุดมุ่งหมายในการออกแบบพื้นที่โดยให้ความสำคัญกับระบบนิเวศ การเกื้อกูลกันของธรรมชาติแวดล้อม และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อให้เกิดความสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศ ซึ่งนำไปสู่การพึ่งตนเองและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรและผู้บริโภค โดยมีหลักการสำคัญอันประกอบด้วย1) ต้องที่มีตั้งแบบสัมพันธภาพ 2) องค์ประกอบหนึ่งๆ มีหลายหน้าที่ 3) บทบาทสำคัญแต่ละบทบาทต้องมีองค์ประกอบสนับสนุนหลายอย่าง 4) วางแผนใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ 5) ใช้ทรัพยากรชีวภาพ 6) การหมุนเวียนพลังงาน 7) ระบบการใช้พื้นที่ขนาดเล็กอย่างเข้มข้น 8) การเร่งลำดับวิวัฒนาการอย่างต่อเนื่อง 8) การเร่งลำดับวิวัฒนาการอย่างต่อเนื่อง 9) ความหลากหลายของพืชชนิดต่างๆ 10) ผลกระทบของบริเวณเขตแดน/รอยต่อ 11) หลักการในเรื่องของทัศนคติ จากหลักการดังกล่าวนี้สวนภูมิใจการ์เด้นซึ่งเดิมเป็นพื้นที่สวนลิ้นจี่ 100 ปี ได้นำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับวิถีชาวสวนริมน้ำแห่งบางขุนเทียน ดังนี้

ที่ตั้งแบบสัมพันธภาพ พื้นที่สวนภูมิใจการ์เด้นที่ตั้งริมน้ำ เพื่อการอนุรักษ์วิถีชีวิตริมแม่น้ำ และต้นลิ้นจี่โบราณ 100 ปี ส่งเสริมการค้าขายและการสัญจรทางเรือ พื้นที่โดยรอบของสวนภูมิใจการ์เด้นเป็นชุมชนการเกษตรจึงมีการสร้างความสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมกับคนในชุมชน มีการกระจายรายได้เพื่อให้เกิดเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง

องค์ประกอบหนึ่ง ๆ มีหลายหน้าที่ ในสวนภูมิใจการ์เด้นปลูกพืชแบบผสมผสาน แต่ละชนิดทำหลายหน้าที่เพื่อประโยชน์ เช่น พืชที่มีความสูงลดหลั่นกัน คือ ต้นลิ้นจี่ และต้นขนุน ต้นทองหลางเป็นไม้ยืนต้น ลักษณะเป็นพุ่มและลำต้นสูงใหญ่ เป็นร่มเงาให้ต้นมะนาว และต้นตะลิงปลิง และมีต้นชะพลูเป็นพืชล้มลุกพืชทั้งหมดมีการแบ่งปันแสงสว่าง และธาตุอาหารระหว่างพืชในระดับต่างๆ พืชแตละชนิดให้ผลผลิตไมพร่อมกัน ภายในสวนจึงมีผลผลิตเพื่อบริโภคได้ตลอดทั้งปี

บทบาทสำคัญแต่ละบทบาทต้องมีองค์ประกอบสนับสนุนหลายอย่าง องค์ประกอบสำคัญภายในสวนภูมิใจการ์เด้น คือ พืชที่เป็นอาหารมีบทบาทที่หลากหลาย เช่น ต้นทองหลางที่เป็นสมุนไพร ใช้ประกอบเมนูอาหารเพื่อบริโภค สามารถตัดแต่งกิ่งใบมาเป็นปุ๋ย การทำท้องร่องเพื่อให้ดินและพื้นที่ในสวนมีความชุ่มชื้น บรรยากาศเย็นสบาย อีกทั้งสามารถสำรองน้ำไว้ใช้ได้ตลอดทั้งปี

วางแผนใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการใช้พลังงานของพืชในพื้นที่ ด้วยการปลูกพืชที่กินได้ร่วมกับพืชที่เป็นไม้ประดับไว้ด้วยกันอย่างผสมผสาน ให้แต่ละต้นทำหน้าที่เกื้อกูล สนับสนุนกันเพื่อเกิดความสมดุลในระบบนิเวศ มีการใช้พลังงานน้ำจากท้องร่องมารดต้นเคราฤาษี น้ำไหลผ่านต้นเคราฤาษีไปยังต้นชะพลูซึ่งเป็นพืชคลุมดิน ส่งผลให้เกิดการสร้างความชุ่มชื้นให้ดิน

ใช้ทรัพยากรชีวภาพ เช่น การตัดแต่งกิ่งของต้นทองหลางสามารถนำใบมาทำปุ๋ยได้ การจัดการศัตรูพืชด้วยการล่อแมลงด้วยเมทิล ยูจีนอล ซึ่งเป็นสารประกอบทางเคมีตามธรรมชาติ เป็นการสร้างประโยชน์จากวัสดุเหลือใช้ที่มีอยู่ในสวนภูมิใจการ์เด้น

การหมุนเวียนพลังงาน เช่นการหมุนเวียนธาตุอาหารโดยให้พืชแต่ละชนิดมีการเกื้อกูลกันเพื่อปรับสมดุลของระบบนิเวศ เช่น การปลูกต้นทองหลาง ซึ่งเป็นพืชที่ให้ไนโตรเจนสูงเพื่อปรับปรุงสภาพดิน ใบสามารถนำมาทำอาหารได้ เป็นสมุนไพร ใบที่แก่เมื่อร่วงลงในท้องร่องเมื่อยย่อยสลายยังสามารถขุดลอกมาทำปุ๋ยได้ หรือเศษใบไม้คราดรวมไว้รอบต้นเพื่อคลุมดินเป็นต้น

ระบบการใช้พื้นที่ขนาดเล็กอย่างเข้มข้น โดยการปลูกไม้ประดับและไม้กินได้ไว้ร่วมกันและดูแลควบคุมอย่างเป็นระบบ ใช้ทรัพยากรชีวภาพและเทคโนโลยีที่ประหยัดพลังงาน และมุ่งเน้นการใช้เครื่องมือขนาดเล็กภายในสวน มีการใช้เครื่องจักรกลบ้างตามความเหมาะสม

การเร่งลำดับวิวัฒนาการอย่างต่อเนื่อง ด้วยการปลูกพืชที่มีความสูงลดหลั่นกัน การแบ่งปันแสงสว่าง และธาตุอาหารระหว่างพืชในระดับต่างๆ แต่เมื่อแสงส่องไม่ถึงวัชพืชก็เจริญเติบโตได้ยาก

ความหลากหลายของพืชชนิดต่าง ๆ การทำเกษตรผสมผสานในสวนภูมิใจการ์เด้น ทำให้มีความหลากหลายของพืช เช่น ต้นทองหลาง ต้นชะพลู ต้นตะลิงปิง ต้นขนุน ต้นมะนาว ต้นกล้วย ตะใคร้ ฯลฯ ก่อให้เกิดชีวสัมพันธ์และการกระจายให้มีผลผลิตตลอดทั้งปี ช่วยลดความ

เสี่ยงจากการผันผวนทางการตลาดและความเสี่ยงจากการเสียหายของผลผลิตจากศัตรูพืช หรือสภาพอากาศ

ผลกระทบของบริเวณเขตแดน/รอยต่อ ภูมิใจการ์เด้นตั้งในเขตแดนของธรรมชาติสองระบบ (ผืนดินกับแม่น้ำ) คือ ด้านหนึ่งติดกับคลองบางขุนเทียน อีก 3 ด้านเป็นพื้นที่สวน จึงสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของทั้งสองระบบ และมีดินที่ชุ่มชื้นตลอดทั้งปี

หลักการในเรื่องของทัศนคติ ภูมิใจการ์เด้นมีการจัดการพื้นที่โดยพิจารณาถึงเงื่อนไขทางสภาพแวดล้อม และองค์ประกอบในพื้นที่ของตน เช่น ดิน น้ำ ภูมิอากาศ พืชพรรณ มีทัศนคติในการมองเห็นคุณค่าของทรัพยากรในพื้นที่ และจัดการพลิกแพลงทรัพยากรเหล่านั้นให้เกิดประโยชน์สูงสุด และเป็นตัวอย่างให้แก่ชุมชนโดยรอบด้านการทำเกษตรผสมผสานเพื่อสร้างชุมชนเกษตรกรรมที่เข้มแข็ง ทั้งนี้ปัจจุบันสวนภูมิใจการ์เด้นยังเป็นแหล่งเรียนรู้ให้แก่ผู้ที่สนใจทำเกษตรด้วยหลักวัฒนธรรมยั่งยืน

จากการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมยั่งยืนในข้างต้น ทำให้สามารถสรุปหลักการสำคัญของการทำเกษตรกรรมด้วยแนวคิดวัฒนธรรมยั่งยืนในสวนภูมิใจการ์เด้นได้ดังนี้

- การอนุรักษ์วิถีชีวิตชาวสวนลิ้นจี่โบราณ 100 ปี ซึ่งเป็นการรักษาทรัพยากร และภูมิปัญญาดั้งเดิม
- การปลูกพืชแบบผสมผสานเพื่อสร้างชีวสัมพันธ์
- การใช้ทรัพยากรชีวภาพ และวัสดุเหลือใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด
- การสร้างความสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมกับคนในชุมชนด้านการแลกเปลี่ยนทรัพยากร

ภาพที่ 1 บรรยากาศภายในสวนภูมิใจการ์เด้น

จากหลักการดังกล่าวจึงนำมาบูรณาการร่วมกับหลักการทางสุนทรียศาสตร์ ซึ่งจากการศึกษา และวิเคราะห์ผลงานของศิลปินและนักออกแบบที่ให้ความสำคัญกับแนวคิดของความยั่งยืน เงื่อนไขของระบบนิเวศ และความสัมพันธ์ระหว่างกันในสภาพแวดล้อม เช่น ผลงานของ Olafur Eliasson ที่สื่อสารถึงการเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศผ่านการเคลื่อนไหวของวัสดุประเภทผลึกน้ำแข็ง เพื่อสร้างความตระหนักถึงปัญหาที่เพิ่มมากขึ้นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ผลงานของ Julia Lohmann ที่มองเห็นคุณค่าของวัสดุชีวภาพโดยการนำสาหร่ายทะเลมาใช้ร่วมกับหวายซึ่งเป็นไม้จากธรรมชาติที่มีมากในพื้นที่นำมาสร้างประโชน์ร่วมกันเป็นวัสดุในงานออกแบบ ด้วยแนวคิด กระบวนอันคำนึงถึงการส่งผลต่อธรรมชาติแวดล้อมจากวัสดุที่ย่อยสลายเองได้เมื่อโดนน้ำหรือแสงแดด ผลงานของ Fernando Laposse เป็นผลิตภัณฑ์จากเปลือกข้าวโพดหลากหลายสายพันธุ์นำมาลอกออกจากซัง รีดให้เรียบและติดกาวบนผ้ารองและวัสดุเสริมความแข็งแรง จากนั้นจึงตัดด้วยเลเซอร์เป็นชิ้นขนาดเล็กเพื่อทำกระเบื้องและงานไม้ประดับเพื่อประกอบเป็นลวดลายเป็นการสร้างวัสดุใหม่ที่ยั่งยืนและสร้างความตระหนักเกี่ยวกับการสูญเสียพันธุ์ข้าวโพดดั้งเดิมอย่างรวดเร็วในโลกยุคโลกาภิวัตน์ในปัจจุบัน เป็นต้น ทำให้สามารถค้นพบหลักการทางสุนทรียศาสตร์ อันประกอบด้วย 1) ด้านแนวความคิด หรือเนื้อหาสาระ 2) การแสดงออก หรือการสื่อสารที่ให้ความสำคัญกับการใช้วัสดุ เทคนิค เมื่อนำมาบูรณาการร่วมกับหลักการสำคัญของวัฒนธรรมยั่งยืนในสวนภูมิใจการ์เด้น จึงสามารถสรุปข้อมูลสู่การสร้างกรอบแนวคิดในการสร้างสรรค์วัสดุและงานเครื่องประดับร่วมสมัยงานเครื่องประดับที่เป็นต้นทางของแนวความคิดอันสร้างประโยชน์ต่อวงการออกแบบ ที่สอดคล้องกับนโยบายของชาติด้านการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุด และกระตุ้นเตือนให้เกิดการผลิต และการบริโภคที่คำนึงถึงความยั่งยืน ได้ดังภาพที่ 2

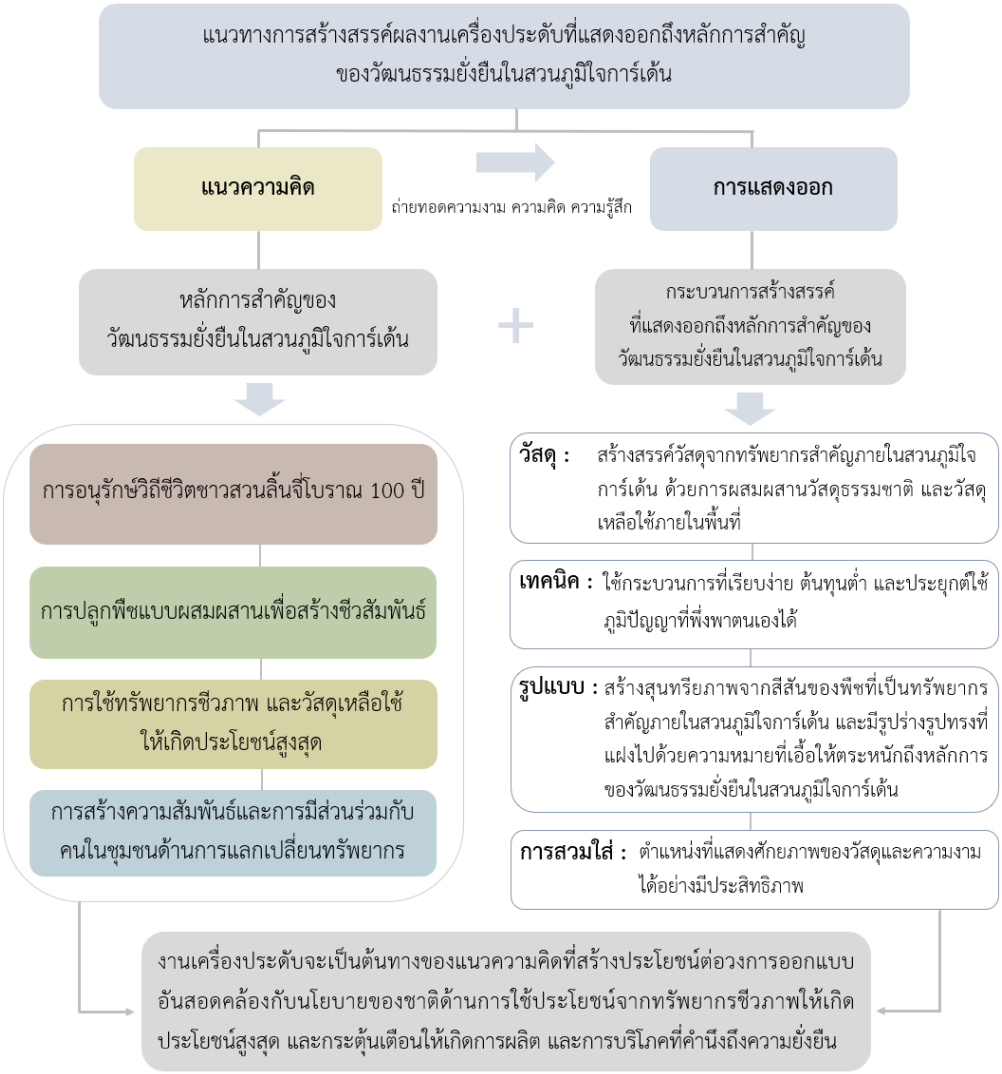

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการสร้างงานเครื่องประดับร่วมสมัย

2. ผลการสร้างสรรค์วัสดุ และงานเครื่องประดับร่วมสมัย

2.1 ผลลัพธ์ด้านวัสดุ การสร้างสรรค์วัสดุคอมโพสิตเพื่องานเครื่องประดับ โดยเลือกใช้ทรัพยากรภายในสวนภูมิใจการ์เด้น 2 ประเภท คือ 1) ทรัพยากรธรรมชาติจากการเกษตร เช่น ใบลิ้นจี่ เป็นสัญลักษณ์อาชีพชาวสวนเก่าแก่ของบรรพบุรุษสวนภูมิใจการ์เด้น เป็นสัญลักษณ์ท้องถิ่นที่บ่งบอกลักษณะทางภูมิศาสตร์ของบางขุนเทียน ใบทองหลางเป็นองค์ประกอบสนับสนุนหลายอย่างในพื้นที่สวนภูมิใจการ์เด้น เช่น เป็นอาหาร เป็นสมุนไพร มีความสำคัญกับดิน ใบตะลิงปลิงเป็นพืชที่มีบทบาทด้านอาหารอันขึ้นชื่อของภูมิใจการ์เด้น ต้นเคราฤๅษีเป็นไม้ประดับที่มีความโดดเด่นในสวนภูมิใจการ์เด้น สะท้อนการปลูกไม้

กินได้ และไม้ประดับไว้ร่วมกัน และ 2) ถุงพลาสติกเหลือใช้จากภายในสวนภูมิใจการ์เด้น นำมาสร้างเป็นวัสดุคอมโพสิตโดยการใช้ความร้อนจากเตารีดประสานวัสดุทั้ง 2 ประเภทเข้าด้วยกันแทนการใช้กาว มีกระบวนการ คือ ใช้เครื่องปั่นอาหารโถบดแห้งที่มีกำลัง 600 วัตต์ บดวัสดุธรรมชาติให้ละเอียด ด้วยความเร็ว 5,000 – 6,000 รอบต่อนาที ใช้ระยะเวลานาน 90 วินาที ให้เส้นใยมีความละเอียด จากนั้นใช้เตารีดในระดับอุณหภูมิ 150 - 155 องศาเซลเซียส รีดด้วยระยะเวลา 1 นาทีต่อจำนวนถุงพลาสติก 1 ชั้น ความร้อนจากเตารีดทำให้ถุงพลาสติกหลอมละลายประสานวัสดุธรรมชาติเข้าด้วยกันแทนการใช้กาว ทำให้ได้ผลลัพธ์ด้านสี คือ จากการใช้ถุงพลาสติกขนาด 15 x 15 เซนติเมตร จำนวน 8 ชั้น และใช้ปริมาณวัสดุธรรมชาติ คือ ใบลิ้นจี่จากต้นลิ้นจี่โบราณ ใบทองหลาง ใบตะลิงปลิง และต้นเคราฤๅษี น้ำหนัก 0.50 กรัม 1.00 กรัม และ 1.50 กรัม ตามลำดับ ผลลัพธ์ คือ เมื่อวัสดุถูกรีดด้วยความร้อนทำให้สีของวัสดุธรรมชาติเข้มขึ้น เช่น ใบทองหลางสีเหลืองอมเขียวจะมีสีเหลืองอมน้ำตาล และวัสดุจะมีค่าน้ำหนักของสีที่เข้มขึ้นตามปริมาณของเส้นใยธรรมชาติ ดังนั้นในวัสดุธรรมชาติแต่ละชนิดสามารถสร้างเฉดสีอ่อน เข้ม ได้ตามต้องการ จนเกิดเป็นแผ่นวัสดุที่มีสีสันตามชนิดของพืชภายในสวนภูมิใจการ์เด้น แผ่นวัสดุมีความแข็ง และความเหนียว สามารถตัด ฉลุให้เกิดลวดลาย เพื่อนำไปพัฒนาในการสร้างรูปร่าง รูปทรงสำหรับงานเครื่องประดับร่วมสมัยต่อไป

ภาพที่ 3 วัสดุคอมโพสิตเพื่องานเครื่องประดับร่วมสมัย

ภาพที่ 4 การตัด ฉลุแผ่นวัสดุคอมโพสิตให้เกิดลวดลายเพื่อสร้างสรรค์งานเครื่องประดับ

2.2 ผลลัพธ์ด้านการสร้างสรรค์งานเครื่องประดับร่วมสมัยเพื่อสะท้อนวัฒนธรรมยั่งยืนในสวนภูมิใจการ์เด้น ใช้วัสดุที่พัฒนามาจากทรัพยากรสำคัญภายในสวน เพื่อเป็นการสร้างสุนทรียภาพจากสีสันของพืชที่ทำหน้าที่หลากหลายบทบาท เป็นการออกแบบที่แสดงถึงการทำเกษตรแบบผสมผสานและการสร้างชีวสัมพันธ์ สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างพืชกับพืช ให้ธรรมชาติให้เกื้อกูลกันเองโดยพืชบางชนิดทำหน้าที่หลากหลายหน้าที่มีประโยชน์ต่อกันและกันอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด อีกทั้งชุมชนเล็ก ๆ โดยรอบมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนทรัพยากร และผลผลิตทางการเกษตร ดังนั้นกระบวนการออกแบบงานเครื่องประดับจึงใช้หลักการทางสุนทรียศาสตร์ คือ เนื้อหาสาระ และการแสดงออกดังนี้

2.2.1 เนื้อหาสาระ คือ สร้างสรรค์ผลงานเครื่องประดับร่วมสมัยจากหลักการสำคัญของวัฒนธรรมยั่งยืนในสวนภูมิใจการ์เด้น อันสะท้อนถึงการอนุรักษ์วิถีชีวิตชาวสวนลิ้นจี่โบราณ 100 ปี โดยรักษาทรัพยากรและภูมิปัญญาดั้งเดิม การปลูกพืชแบบผสมผสานเพื่อสร้างชีวสัมพันธ์ โดยการทำเกษตรแบบผสมผสาน ให้พืชแต่ละชนิดมีหลายหน้าที่และมีผลผลิตไม่พร้อมกันเพื่อบริโภคได้ตลอดทั้งปี มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรชีวภาพ และวัสดุเหลือใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และการสร้างความสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมกับคนในชุมชน โดยงานเครื่องประดับจะก่อให้เกิดประโยชน์ใช้สอยที่ควบคู่ไปกับการกระตุ้นเตือนให้เกิดการบริโภคที่สมเหตุสมผล มองเห็นคุณค่าของการดำรงชีวิตด้วยความสุขและเพื่อให้มนุษย์และสิ่งแวดล้อมอยู่ร่วมกันได้อย่างยั่งยืน ตลอดจนเกิดเป็นองค์ความรู้ที่เป็นแนวทางใหม่ของการออกแบบเครื่องประดับและแนวทางใหม่เพื่อการใช้ชีวิตของคนในศตวรรษที่ 21

2.2.2 การแสดงออก คือ

วัสดุ: การนำทรัพยากรสำคัญภายในสวนภูมิใจการ์เด้นมาสร้างสรรค์วัสดุเพื่องานเครื่องประดับ เพื่อแสดงออกถึงสัญลักษณ์ท้องถิ่น และชีวิตชาวสวนลิ้นจี่โบราณที่มี

การปลูกพืชแบบผสมผสานเพื่อสร้างชีวสัมพันธ์ เช่น ใบลิ้นจี่จากต้นลิ้นจี่โบราณ ใบทองหลาง ใบตะลิงปลิง ต้นเคราฤาษี ถุงพลาสติกเหลือใช้จากภายในสวนภูมิใจการ์เด้น

เทคนิค : ใช้กระบวนการพัฒนารูปลักษณ์ของวัสดุที่เรียบง่าย ต้นทุนต่ำ สามารถสร้างผลลัพธ์หรือเกิดประโยชน์อย่างสูงสุดสะท้อนให้เห็นถึงความมีคุณค่าด้วยศักยภาพของตัววัสดุเอง และเพิ่มมูลค่าให้กับชิ้นงานเครื่องประดับโดยใช้โลหะเงินในการผลิตตัวเรือนเครื่องประดับเนื่องจากต้องการสร้างความคงทน สวยงาม และมีกรรมวิธีการผลิตอันเป็นทักษะเชิงช่างในงานเครื่องประดับ เช่น การฉลุลาย การตอกหมุด และการเชื่อมประสานโลหะ

รูปแบบ : มุ่งเน้นการสร้างสุนทรียภาพจากสีสันของพืชที่เป็นทรัพยากรสำคัญภายในสวนภูมิใจการ์เด้น และสร้างรูปร่าง รูปทรงที่แฝงไปด้วยความหมายเอื้อให้เกิดการตระหนักถึงวัฒนธรรมยั่งยืนในสวนภูมิใจการ์เด้น

การสวมใส่ : ตำแหน่งที่แสดงศักยภาพของวัสดุและความงามได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลลัพธ์ด้านการสร้างสรรค์งานเครื่องประดับร่วมสมัยประกอบไปด้วยสร้อยคอและแหวน ดังภาพที่ 5 – 6

ภาพที่ 5 ผลงานเครื่องประดับร่วมสมัยประเภทสร้อยคอ

ภาพที่ 6 ผลงานเครื่องประดับร่วมสมัยประเภทแหวน

อภิปรายผล

การศึกษา วิจัย ทำให้ได้ผลลัพธ์ที่ตรงตามวัตุประสงค์ คือ ค้นพบหลักการสำคัญของการทำเกษตรกรรมด้วยแนวคิดวัฒนธรรมยั่งยืนในสวนภูมิใจการ์เด้น ซึ่งเป็นหลักการสำคัญที่บ่งบอกถึงคุณค่าเชิงประวัติศาสตร์ของย่านบางขุนเทียน แสดงออกถึงคุณค่าด้านอาชีพ และทรัพยากรท้องถิ่น ตลอดจนคุณค่าเชิงรากฐานชุมชน จากนั้นจึงนำหลักการดังกล่าวมาบูรณาการร่วมกับหลักการทางสุนทรียศาสตร์เพื่อสื่อสารแนวความคิดผ่านผลงานเครื่องประดับร่วมสมัย เริ่มจากการนำวัสดุธรรมชาติทางการเกษตรมาใช้ร่วมกับวัสดุเหลือใช้ประเภทถุงพลาสติก ด้วยกระบวนการที่เรียบง่าย ต้นทุนต่ำ ทำให้ได้ผลลัพธ์ด้านการสร้างสรรค์วัสดุคอมโพสิตชนิดแผ่นสำหรับงานเครื่องประดับ ที่มีสีสันตามชนิดของพืชภายในสวนภูมิใจการ์เด้น มีความแข็งและความเหนียว ที่สามารถนำไปพัฒนาสู่การสร้างรูปร่าง รูปทรง เพื่อการออกแบบเครื่องประดับที่สื่อสารถึงความสัมพันธ์ และการเกื้อกูลกันของพืชชนิดต่าง ๆ จนเกิดความอุดมสมบูรณ์ในระบบนิเวศ งานวิจัยนี้จึงเป็นการสร้างองค์ความรู้ด้านการออกแบบเครื่องประดับอย่างยั่งยืนอันมีส่วนในการกระตุ้นเตือนทัศนคติของผู้บริโภคให้มองเห็นคุณค่าของความอยู่ดีกินดี การใช้ชีวิตร่วมกันอย่างสมดุลของมนุษย์และธรรมชาติแวดล้อม

การวิจัยนี้เกิดผลลัพธ์ที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยด้วยเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. 2564 – 2570 หรือโมเดลเศรษฐกิจใหม่ที่เรียกวาโมเดลเศรษฐกิจ BCG ซึ่งเปนการพัฒนา 3 เศรษฐกิจ คือ B Bio Economy ระบบเศรษฐกิจชีวภาพ มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรชีวภาพอย่างคุ้มค่า เชื่อมโยงกับ C Circular Economy ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน ที่คำนึงถึงการนำวัสดุต่างๆ กลับมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด และทั้ง 2 เศรษฐกิจนี้ อยู่ภายใต้ G Green Economy ระบบเศรษฐกิจสีเขียว ซึ่งมุ่งแก้ไขปัญหามลพิษ เพื่อลดผลกระทบต่อโลกอย่างยั่งยืน (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2564) ซึ่งงานวิจัยนี้มุ่งเน้นการนำทรัพยากรชีวภาพภายในสวนภูมิใจการ์เด้น เช่น ใบลิ้นจี่ ใบทองหลาง ใบตะลิงปลิง และต้นเคราฤาษี มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในมิติของงานออกแบบสร้างสรรค์ที่สอดคล้องกับระบบเศรษฐกิจชีวภาพ ทั้งนี้เชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน คือ การนำถุงพลาสติกเหลือใช้ภายในสวนมาหมุนเวียนใช้อีกครั้งด้วยนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ กลายเป็นวัสดุใหม่เพื่องานเครื่องประดับ และการสร้างสรรค์เครื่องประดับร่วมสมัยจากวัฒนธรรมยั่งยืนในสวนภูมิใจการ์เด้น เป็นการออกแบบสีเขียว หรือการออกแบบเพื่อสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน เพื่อส่งเสริมทัศนคติของผู้บริโภคให้เห็นความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์พร้อมกับการดูแลสิ่งแวดล้อมและลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ อีกทั้งสอดคล้องกับแนวทางการออกแบบอย่างยั่งยืนในศตวรรษที่ 21 ที่ไม่ได้มองเพียงแค่ความสวยงามที่มาพร้อมกับประโยชน์ใช้สอยเท่านั้น หากแต่ยังคำนึงถึงความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (สุวิทย์ วงศ์รุจิราวาณิชย์, 2556)

ผลลัพธ์ของงานวิจัยนี้จะสามารถสร้างประโยชน์ต่อสวนภูมิใจการ์เด้น และชุมชนโดยรอบได้ในมิติต่าง ๆ ดังนี้

1. ทัศนคติ: ปลูกฝังทัศนคติต่อชุมชนชาวสวนทั้งภายในสวนภูมิใจการ์เด้น และชุมชนการทำเกษตรผสมผสานโดยรอบสวนภูมิใจการ์เด้น เพื่อให้เล็งเห็นคุณค่าของทรัพยากรในพื้นที่ของตน และนำมาประยุกต์ใช้ด้วยภูมิปัญญา ที่สามารถพึ่งพาตนเองได้

2. ความรู้: ผลลัพธ์ของงานวิจัยนี้จะเกิดประโยชน์ต่อสวนภูมิใจการ์เด้น และชุมชนการทำเกษตรกรรมโดยรอบในด้านการนำความคิดสร้างสรรค์มาจัดการกับทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรเหลือใช้จนได้วัสดุรักษ์โลก ซึ่งเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากการบูรณาการร่วมกันระหว่างศิลปะและการทำเกษตรกรรม ชุมชนสามารถนำองค์ความรู้นี้ไปประยุกต์ใช้เพื่อต่อยอดด้านการจัดการทรัพยากรอย่างสร้างสรรค์ได้ต่อไปอย่างเป็นระบบเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ ควบคู่กับการรักษาความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากฐานทรัพยากรและความหลากหลายทางชีวภาพ ที่ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษา และวิจัยเรื่อง เครื่องประดับร่วมสมัยจากวัฒนธรรมยั่งยืนในสวนภูมิใจการ์เด้น สามารถสรุปองค์ความรู้ใหม่ ดังภาพที่ 7

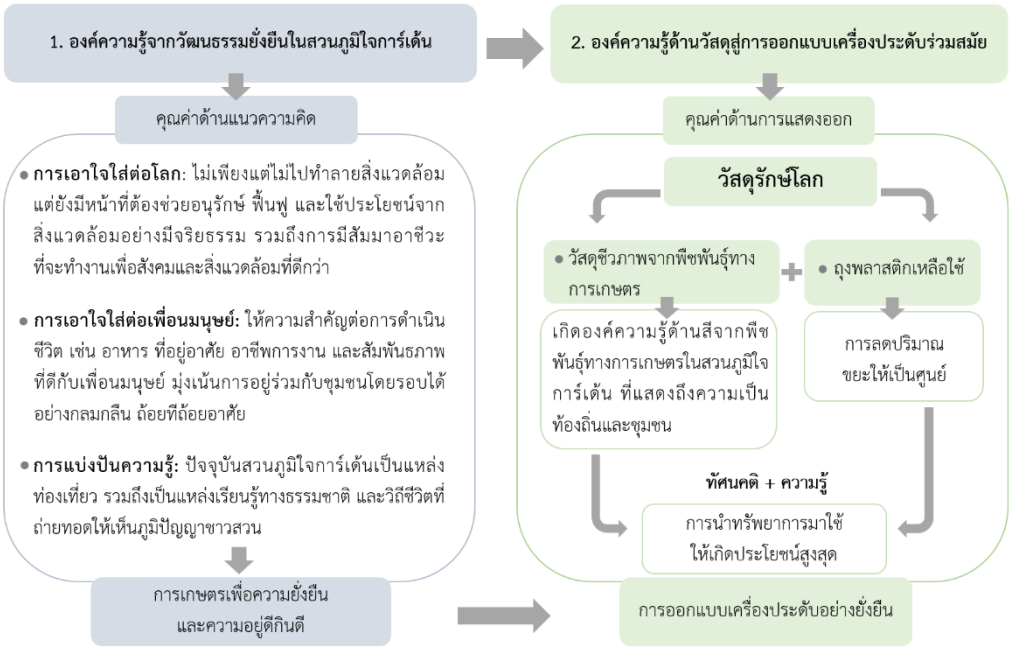

ภาพที่ 7 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้แสดงผลลัพธ์อันสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ คือ ได้ค้นพบหลักการสำคัญของการทำเกษตรกรรมด้วยแนวคิดวัฒนธรรมยั่งยืนในสวนภูมิใจการ์เด้น และนำองค์ความรู้ที่ได้มาบูรณาการร่วมกับหลักการทางสุนทรียศาสตร์สู่การสร้างสรรค์งานเครื่องประดับร่วมสมัย และสร้างสรรค์วัสดุคอมโพสิตสำหรับงานเครื่องประดับด้วยการใช้ทรัพยากรภายในสวนภูมิใจการ์เด้นให้เกิดประโยชน์สูงสุด งานเครื่องประดับสามารถสะท้อนเนื้อหาสาระแห่งภูมิปัญญาการทำเกษตรแบบผสมผสานผ่านวัสดุ รูปแบบ และการจัดการทางองค์ประกอบศิลป์ได้อย่างสมบูรณ์ ในอนาคตผู้วิจัยมุ่งหวังจะพัฒนาต่อยอดผลลัพธ์ของงานวิจัยนี้ คือ 1. ด้านวัสดุ โดยการนำวัสดุคอมโพสิตจากงานวิจัยนี้เข้ารับการประเมิน เพื่อบรรจุข้อมูลด้านวัสดุในฐานข้อมูลวัสดุไทย หรือ TCDC Materials Database ซึ่งเป็นห้องสมุดวัสดุเพื่อการออกแบบที่ได้รวบรวมวัสดุที่น่าสนใจ มีนวัตกรรม เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และใช้ทักษะภูมิปัญญาของคนไทย เพื่อสามารถจำหน่ายวัสดุและเพื่อให้ผู้ที่สนใจสามารถสืบค้นแหล่งที่มาและกรรมวิธีการผลิตวัสดุในงานวิจัยนี้ได้ 2. ด้านการออกแบบ ในงานวิจัยนี้เป็นการออกแบบเครื่องประดับร่วมสมัย โดยการศึกษา

ค้นคว้าอย่างมีระบบด้วยวิธีวิทยาการวิจัยเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลคำตอบ และประยุกต์องค์ความรู้ที่นำไปสู่ความก้าวหน้าทางวิชาการออกแบบ ผลงานเครื่องประดับร่วมสมัยจึงมีรูปแบบที่สื่อสารถึงแนวความคิดของวัฒนธรรมยั่งยืนในสวนภูมิใจการ์เด้นได้อย่างชัดเจน ดังนั้นการขยายผลในเชิงพาณิชย์จะทำการพัฒนาในเรื่องของขนาด สัดส่วน ที่สามารถใช้งานได้จริงในชีวิตประจำวัน ตลอดจนมีการออกแบบสีของวัสดุเพื่อให้สอดคล้องกับกระแสนิยมและรสนิยมของกลุ่มผู้บริโภค

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนจากทุนอุดหนุนการวิจัย/สร้างสรรค์ จากเงินกองทุนสนับสนุนการวิจัย นวัตกรรม และการสร้างสรรค์ คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ประจำปีงบประมาณ 2565 สัญญาเลขที่ Dec 1.1.1/006/2565

เอกสารอ้างอิง

ธนภูมิ พุ่มจันทร์. (2562). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์โดยบูรณาการหลักอริยมรรค เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของนักเรียนตามแนวคิดเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วิฑูรย์ ปัญญากุล. (2547). เกษตรยั่งยืน : วิถีการเกษตรเพื่ออนาคต. กรุงเทพมหานคร: บริษัทวีพริ้น.

ศูนย์สร้างสรรค์การออกแบบ. (2555). เจาะเทรนด์โลก 2012. เรียกใช้เมื่อ 15 กันยายน 2565 จาก http://resource.tcdc.or.th/ebook/TCDC_TREND2012.pdf

สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2563). ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน. เรียกใช้เมื่อ 13 สิงหาคม 2565 จาก https://www.nesdc.go.th/download/document/SAC/NS_SumPlanOct2018.pdf

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2564). แผนปฏิบัติการด้านการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. 2564-2570. เรียกใช้เมื่อ 19 สิงหาคม 2565 จาก https://waa.inter.nstda.or.th/stks/pub/bcg/20211228-BCG-Action-Plan-2564-2570.pdf

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี. (2565). ร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสาม พ.ศ. 2566 - 2570. เรียกใช้เมื่อ 13 ธันวาคม 2565 จาก https://www.nesdc.go.th/download/Plan13/Doc/Plan13_DraftFinal.pdf

สุภาวี ศิรินคราภรณ์. (2552). แนวทางการพัฒนาเมืองสวยด้วยการสร้างสรรค์งานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กรณีศึกษาภูมิปัญญาและวิถีชีวิตแห่งชุมชนบ้านแม่หมีในจังหวัดลำปาง กับ พัฒนาการการสร้างสรรค์สุนทรียภาพของเครื่องประดับชาติพันธุ์ร่วมสมัย. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย : กระทรวงวัฒนธรรม.

สุวิทย์ วงศ์รุจิราวาณิชย์. (2556). ดีไซน์...เปลี่ยนโลก. กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพธุรกิจ.

อาภรณ์ ภูมิพันนา. (2537). เพอร์มาคัลเชอร์ หนทางสู่เกษตรกรรมถาวร. นนทบุรี: ชมรมศิษย์เก่าบูรณะ.

อิทธิพล ตั้งโฉลก. (2550). แนวทางการสอนและสร้างสรรค์จิตรกรรมขั้นสูง. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 302-317

บทความวิจัย

อิทธิพลของปัจจัยในการรวมกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจที่มีต่อความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรี*

INFLUENCE OF FACTORS IN ENTERPRISE NETWORK INTEGRATION ON SUSTAINABILITY OF HEALTH TOURISM IN PRACHINBURI PROVINCE

ปรียานารถ จีรภัทรานันต์[1], วุฒิชาติ สุนทรสมัย[1]
Preeyanart Jeerapattranant[1], Vuttichat Soonthonsmai [1]
[1]มหาวิทยาลัยบูรพา
[1]Burapha university, Thailand
[1]Corresponding author E-mail: preeyanart.we@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาศักยภาพการรวมกลุ่มวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้ประกอบการในจังหวัดปราจีนบุรี 2) ศึกษาศักยภาพการรวมกลุ่มวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้มีส่วนได้เสียในจังหวัดปราจีนบุรี 3) ศึกษาศักยภาพด้านการบริหารจัดการรวมกลุ่มของกลุ่มวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดปราจีนบุรี การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ประกอบการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพขนาดย่อม กลาง และใหญ่ในจังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 320 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนาโดยการหาค่าเฉลี่ย ความถี่ ร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและความแปรปรวน และวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมานโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis หรือ EFA) เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจในการหาองค์ประกอบของตัวแปรอิสระ 3 ตัวแปร ได้แก่ ศักยภาพการรวมกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวของ 1) ผู้ประกอบการ 2) ผู้มีส่วนได้เสีย และ 3) ด้านการบริหารจัดการ และผู้วิจัยทำการทดสอบอิทธิพลของตัวแปรตามสมการโมเดลการถดถอย

* Received 27 December 2021; Revised 20 December 2022; Accepted 23 December 2022

โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ผลการวิจัยพบว่า ผู้ประกอบการมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพการรวมกลุ่มวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้ประกอบการ ผู้มีส่วนได้เสีย และด้านการบริหารจัดการอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.83, 3.69 และ 3.71 ตามลำดับ โดยผลการทดสอบพบว่า ศักยภาพการรวมกลุ่มวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้ประกอบการ ศักยภาพการรวมกลุ่มวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้มีส่วนได้เสีย และศักยภาพการรวมกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวด้านการบริหารจัดการ มีอิทธิพลต่อความยั่งยืนของการรวมกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ, การรวมกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจด้านการท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

Abstract

The objectives of this research paper were to 1) study the potential of health tourism enterprise associations of entrepreneurs in Prachinburi Province 2) study the potential of health tourism enterprise associations of stakeholders in Prachinburi Province 3) study Potential in the management of the group of health tourism enterprises in Prachinburi Province. This research is quantitative research. There was a sample group. 320 small, medium and large health tourism entrepreneurs in Prachinburi Province, using the questionnaire as a tool to collect data. Descriptive statistics were analyzed by finding the mean, frequency, percentage, standard deviation and variance. and inferential statistical analysis by exploratory component analysis. Descriptive statistics were analyzed by finding the mean, frequency, percentage, standard deviation and variance. and inferential statistical analysis by Exploratory Factor Analysis (EFA) to analyze the exploratory component to find the composition of 3 independent variables, namely, the potential of joining the tourism enterprise network of 1) entrepreneurs 2) Stakeholders and 3) Management. And the researcher tested the influence of the variables according to the regression model equations. By analyzing multiple regression (Multiple Regression Analysis). Entrepreneurs have a level of opinion about the potential of entrepreneurs' health tourism enterprise integration. stakeholders and the management aspect are at a high level in every aspect The mean were 3.83, 3.69 and 3.71, respectively. The test results found that Potential of entrepreneurs' health tourism enterprise integration Potential of

Stakeholder Health Tourism Enterprises and potential of aggregation of tourism enterprise networks in management Influencing the sustainability of the health tourism enterprise network integration of Prachinburi Province statistically significant

Keywords: Health Tourism, Enterprises Networking of Tourism Industry, Sustainable Tourism

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นหนึ่งกำลังในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่มีชื่อเสียงระดับโลกด้านการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์และการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพและยังคงได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (Global Spa Summitt, 2012) โดยในปี 2562 ประเทศมีจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด 39.8 ล้านคน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2562) จุดแข็งของธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของประเทศไทย คือ การประยุกต์ใช้ทรัพยากรด้านสุขภาพที่มีอยู่อย่างหลากหลาย เช่น ธุรกิจสปาที่ใช้สมุนไพรหรือทรัพยากรในท้องถิ่นเพื่อสร้างประสบการณ์แปลกใหม่ให้แก่ผู้ใช้บริการ เป็นต้น (Marketeer, 2017) ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นภาคธุรกิจที่ก่อให้เกิดรายได้แก่ประเทศไทยเป็นจำนวนมาก โดยในปี 2558 พบว่าประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นอันดับ 4 ของประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิค มีรายได้ถึง 8,823.9 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา (Kieanwatana, K., 2018) โดยหากกล่าวถึงภูมิภาคเอเชียนั้น ประเทศที่มีบทบาทสำคัญในการให้บริการด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ได้แก่ ไทย สิงคโปร์ อินเดีย ฟิลิปปินส์ และมาเลเซีย ตามลำดับ โดยการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในภูมิภาคเอเชียมีการกระจุกตัวอยู่ในประเทศไทยและสิงคโปร์ โดยส่วนแบ่งการตลาดที่ทั้งสองประเทศนี้ถือครองรวมกันอยู่ที่ร้อยละ 71 ของมูลค่าการตลาดทั้งหมดในภูมิภาคเอเชีย (กานดา ธีรานนท์, 2561) จากกระแสความใส่ใจด้านสุขภาพที่เติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วส่งผลให้ธุรกิจด้านสุขภาพได้พัฒนาสินค้าและบริการให้ครอบคลุมมากขึ้นตั้งแต่การส่งเสริมสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจ ซึ่งสมุนไพรเป็นทางเลือกหนึ่งในการตอบสนองความต้องการดังกล่าว อีกทั้งประเทศไทยยังเป็นแหล่งผลิตสมุนไพรที่สำคัญ รวมไปถึงความพร้อมของปัจจัยขั้นพื้นฐานด้านอุตสาหกรรมของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนจำนวนมากที่ทำงานเกี่ยวเนื่องกับการพัฒนาสมุนไพร ทำให้สมุนไพรไทยมีโอกาสเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญที่สร้างรายได้ให้แก่ประเทศ (ดนัย จันทร์เจ้าฉาย, 2556) รัฐบาลจึงได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางสุขภาพของเอเชีย (Medical Hub of Asia)

จังหวัดปราจีนบุรีมีทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีความหลากลายทางชีวภาพและพืชพันธ์สมุนไพร อีกทั้งยังเป็น 1 ใน 4 จังหวัดเป้าหมายในการจัดตั้งเมือง

สมุนไพร (กระทรวงสาธารณสุข, 2559) ทำให้สมุนไพรของจังหวัดปราจีนบุรีได้รับความนิยมและมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง นอกจากนี้ยังมีความพร้อมทางด้านการแพทย์แผนไทยในการนำสมุนไพรมาดูแลบำบัดรักษาฟื้นฟู และผลิตภัณฑ์ส่งเสริมสุขภาพต่าง ๆ เพื่อรับรองความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และก่อให้เกิดการขยายตัวด้านเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ไปสู่ชุมชน มีแนวโน้มและโอกาสการขยายตัวทางการท่องเที่ยวของจังหวัดปราจีนบุรีเพิ่มขึ้น เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญมากในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ช่วยให้เกิดการสร้างงาน เกิดการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน การพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐาน และสร้างรายได้เข้าสู่จังหวัด

ตารางที่ 1 สถิตินักท่องเที่ยวของจังหวัดปราจีนบุรี (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดปราจีนบุรี, 2560)

รายการ	พ.ศ. 2557	พ.ศ. 2558	พ.ศ. 2559	อัตราการเปลี่ยนแปลง		
จำนวนผู้เยี่ยมเยือน	1,293,107	1,338,269	1,399,324	1.26	3.49	4.61
ชาวไทย	1,204,931	1,249,194	1,307,844	1.27	3.67	4.61
ชาวต่างประเทศ	88,176	89,075	92,080	1.15	1.02	3.37
รายได้จากการท่องเที่ยว (ลบ.)	3,216.39	3,504.49	3,750.95	2.41	8.96	7.03
ชาวไทย	2,886.39	3,154.89	3,382.92	2.45	9.30	7.23
ชาวต่างประเทศ	330.00	349.60	368.03	2.05	5.94	5.27

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าจังหวัดปราจีนบุรีได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวมีอัตราที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง รวมถึงมีจำนวนรายได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องด้วยเช่นกัน ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรีถือว่าเป็นธุรกิจที่สำคัญของจังหวัดปราจีนบุรีที่จะสามารถดึงดูดและรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้ และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพยังช่วยในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจภายในจังหวัดปราจีนบุรีได้อีกด้วย

แนวทางการพัฒนาสำหรับในประเทศไทยการรวมกลุ่มของผู้ประกอบการและผู้เกี่ยวข้องของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบเครือข่ายวิสาหกิจนับว่าเป็นอีกหนึ่งแนวทางหลักในการขับเคลื่อน และพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ (ไทยรัฐออนไลน์, 2562) ซึ่งในจังหวัดปราจีนบุรีมีการส่งเสริมและเสนอขายสินค้าทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ แต่เป็นแบบต่างคนต่างดำเนินการ ยังไม่มีการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายวิสาหกิจทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ในการจัดทำแผนเพื่อส่งเสริมและให้บริการทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบบูรณาการอย่างชัดเจนและจริงจัง ในปัจจุบันการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดปราจีนบุรีทำได้ดีแล้ว แต่ยังอาจไม่มีความยั่งยืนเพราะยังขาดการร่วมมือกันเป็นเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับธุรกิจ ที่ช่วยสร้างรายได้ให้แก่สมาชิกและคนในชุมชนให้พึ่งพาตนเองได้อย่าง

ต่อเนื่องและยั่งยืน จึงอาจต้องมีการทำงานร่วมกันระหว่างผู้ประกอบการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชนผ่านการจัดการแบบร่วมมือกัน โดยให้มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ปัจจัยเหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยเครือข่ายชุมชน แม้ว่าจังหวัดปราจีนบุรีจะมีศักยภาพ มีความพร้อมในการส่งเสริมเมืองสมุนไพรให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้ (อุษณีย์ ผาสุข และคณะ, 2561) แต่การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่ถูกจัดขึ้นนั้นยังขาดการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ เช่น ศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรี ศักยภาพของการสนับสนุนของหน่วยงานการร่วมมือการมีส่วนร่วมของเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพ การบูรณาการความร่วมมือในการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรีเพื่อการพัฒนาเครือข่ายชุมชนอย่างยั่งยืน ด้วยองค์ประกอบหลัก 3 ด้าน ได้แก่ ชุมชน ภาครัฐและหน่วยงานสนับสนุน และรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่เหมาะสม ก็อาจจะส่งผลกระทบทางลบต่อการท่องเที่ยวเช่นเดียวกัน (กรมการท่องเที่ยว, 2561) ปัจจัยเหล่านี้กลายเป็นกลไกสำคัญและกลไกหลักในการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทำให้ระบบเศรษฐกิจพัฒนาบนพื้นฐานของนวัตกรรมได้ในอนาคต

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ประยุกต์ใช้ตัวแบบการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืนของวุฒิชาติ สุนทรสมัย ที่กล่าวไว้ว่า เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการทำงานเชิงบูรณาการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยการวิเคราะห์สถานภาพศักยภาพและปัญหาของเครือข่ายวิสาหกิจ โดยการนำเสนอแนวทางการพัฒนาบทบาทของเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวที่ควรเป็นและเหมาะสมกับประเทศไทย ด้วยตัวแบบการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวของประเทศไทยอย่างยั่งยืนที่จะสำเร็จด้วยการดำเนินงานอย่างโปร่งใสของผู้เกี่ยวข้องหลัก 3 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้ปะกอบการ ด้านผู้มีส่วนได้เสีย และด้านการบริหารจัดการ ดังภาพที่ 1

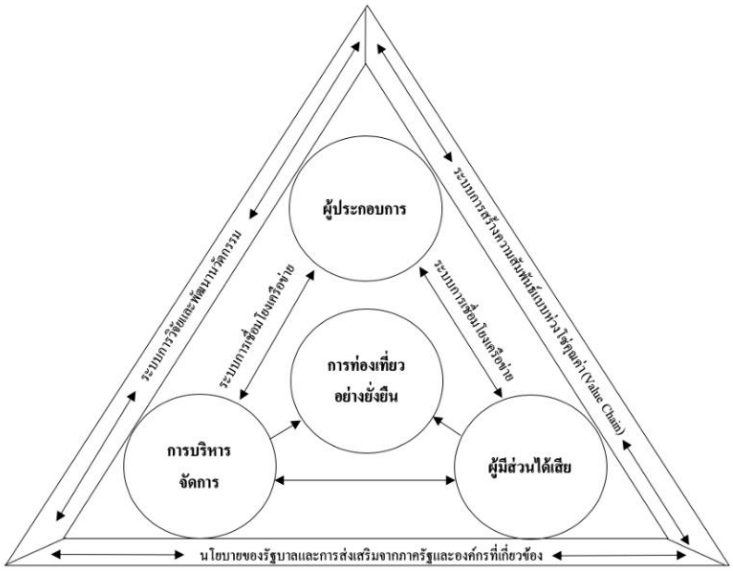

ภาพที่ 1 ตัวแบบการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวของประเทศไทยอย่างยั่งยืน (วุฒิชาติ สุนทรสมัย, 2560)

ดังนั้นเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรี ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องทำการศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยศักยภาพการรวมกลุ่มวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้ประกอบการ ผู้มีส่วนได้เสีย ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกสมุนไพร ผู้จัดจำหน่ายสินค้าและบริการด้านสุขภาพ และสถาบันทางการค้าหรือองค์กรที่ไม่ใช่หน่วยงานของรัฐ และด้านการบริหารจัดการ ที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวของจังหวัดปราจีนบุรีอย่างยั่งยืน เพื่อเป็นการเสริมศักยภาพและยกระดับการให้บริการด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่เหมาะสม และเป็นแนวทางการพัฒนาเมืองสมุนไพรในจังหวัดปราจีนบุรีสำหรับตลาดนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่นอกจากจะสามารถสร้างรายได้เข้าสู่ชุมชนแล้ว ยังเป็นกลไกหนึ่งในการขับเคลื่อนโครงการเมืองสุขภาพแบบครบวงจร (Wellness City) ของจังหวัดปราจีนบุรีในอนาคต อันซึ่งจะนำไปสู่ศูนย์กลางสุขภาพของเอเชีย (Medical Hub of Asia) ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพการรวมกลุ่มวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้ประกอบการในจังหวัดปราจีนบุรี

2. เพื่อศึกษาศักยภาพการรวมกลุ่มวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้มีส่วนได้เสียในจังหวัดปราจีนบุรี

3. เพื่อศึกษาศักยภาพด้านการบริหารจัดการรวมกลุ่มของกลุ่มวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดปราจีนบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่องศักยภาพการรวมกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรีอย่างยั่งยืน มีขอบเขตของการศึกษา ดังนี้

1. ด้านขอบเขตการศึกษา

1.1 ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) คือ ศักยภาพการรวมกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจ 3 ด้าน (วุฒิชาติ สุนทรสมัย, 2560) ได้แก่ ผู้ประกอบการ ผู้มีส่วนได้เสีย และการบริหารจัดการการรวมกลุ่ม และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน (Cohen, J. M. & Uphoff, N. T., 1981)

ตัวแปรตาม (dependent Variables) คือ ความยั่งยืนของการรวมกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรี (Kammeier, H. D., 2001)

1.2 ขอบเขตด้านประชากร สำหรับการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้ประกอบการ ผู้เป็นเจ้าของกิจการ และผู้บริหารหรือผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจที่ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพขนาดย่อม ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ในจังหวัดปราจีนบุรี จำนวนทั้งหมด 1,582 ราย ที่ลงทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนของกรมส่งเสริมการเกษตร

ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการใช้สูตรสำหรับกรณีที่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนที่ระดับความเชื่อมั่น (Level of Confidence) 95% และยอมให้เกิดความคาดเคลื่อนในการเลือกตัวอย่าง 5% (Yamane, T., 1970) ได้จำนวน 320 ราย โดยเก็บตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามประเภทของกลุ่มผู้ประกอบการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดปราจีนบุรี และใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบก้อนหิมะ (Snowball Sampling)

2. ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย บทความวิจัยนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย และตัวแปรที่เกี่ยวข้องพัฒนามากจากการทบทวนวรรณกรรม ที่ได้พัฒนามาจากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำแนกได้เป็น 5 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของธุรกิจ และข้อมูลส่วนตัวของผู้ประกอบการ

ส่วนที่ 2 ศักยภาพการรวมกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวของผู้ประกอบการ

ส่วนที่ 3 ศักยภาพการรวมกลุ่ม เครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวของผู้มีส่วนได้เสีย

ส่วนที่ 4 ศักยภาพการรวมกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวด้านการบริหารจัดการ

ส่วนที่ 5 ความยั่งยืนของการรวมกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรี

โดยแบบสอบถามส่วนที่ 2 - 4 ผู้วิจัยได้ประยุกต์ตามแนวคิดของ วุฒิชาติ สุนทรสมัย (วุฒิชาติ สุนทรสมัย, 2560) และแบบสอบถามส่วนที่ 5 ผู้วิจัยได้ประยุกต์ตามแนวคิดของ (Kammeier, H. D., 2001)

3. ด้านการเก็บข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้เก็บข้อมูลด้วยการแจกแบบสอบถามโดยอาศัยการแนะนำของกลุ่มตัวอย่างที่ได้เก็บข้อมูลไปแล้ว จำนวน 320 ราย ในช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2563 ถึงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2564

4. ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนา จากการหาค่าเฉลี่ย ความถี่ ร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและความแปรปรวน และผู้วิจัยทำการทดสอบอิทธิพลของตัวแปรตามสมการโมเดลการถดถอย โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ในการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

1.1 ข้อมูลทั่วไปของธุรกิจ และข้อมูลส่วนตัวของผู้ประกอบการ พบว่าประเภทของธุรกิจของผู้ประกอบการส่วนใหญ่ คือ ปลูกและแปรรูปสมุนไพร / อื่น ๆ ได้แก่ เกษตรอินทรีย์ สวนผัก และสวนผลไม้ มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจต่ำกว่า 5 ปี มียอดขายน้อยกว่า 20,000 บาทต่อเดือน และการลงทุนส่วนใหญ่ของกลุ่มมาจากระดมเงินทุนภายในกลุ่ม

1.2 ระดับความคิดเห็นของผู้ประกอบการเกี่ยวกับศักยภาพการรวมกลุ่มวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้ประกอบการ ศักยภาพการรวมกลุ่มวิสาหกิจการท่องเที่ยว เชิงสุขภาพของผู้มีส่วนได้เสีย และศักยภาพการรวมกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวด้านการบริหารจัดการ อยู่ในระดับมากทั้ง 3 ด้าน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพ การรวมกลุ่มวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้ประกอบการ ศักยภาพการรวมกลุ่มวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้มีส่วนได้เสีย และศักยภาพการรวมกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวด้านการบริหารจัดการ

ตัวแปร	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ศักยภาพการรวมกลุ่มวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้ประกอบการ	3.83	0.527	มาก

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพ การรวมกลุ่มวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้ประกอบการ ศักยภาพการรวมกลุ่มวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้มีส่วนได้เสีย และศักยภาพการรวมกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวด้านการบริหารจัดการ

ตัวแปร	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ศักยภาพการรวมกลุ่มวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้มีส่วนได้เสีย	3.69	0.573	มาก
ศักยภาพการรวมกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวด้านการบริหารจัดการ	3.71	0.584	มาก
รวม	**3.74**	**0.532**	**มาก**

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน

ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (Independent Variables) กับตัวแปรตาม (dependent Variable) จะใช้วิธีการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) ซึ่งจำเป็นต้องมีการทดสอบความเหมาะสมของข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์เพื่อให้ผลการวิเคราะห์มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น ซึ่งผู้วิจัยจะทำการทดสอบข้อมูลของตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์ โดยตรวจสอบข้อสมมติของค่าความคลาดเคลื่อน (Assumption) ดังนี้

2.1 การตรวจสอบการแจกแจงแบบปกติ (Normal Distribution) เนื่องจากการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) ตัวแปรที่ทำการศึกษาควรมีการแจกแจงแบบปกติ (Normal Distribution) โดยการตรวจสอบการแจกแจงว่าเป็นปกติหรือไม่ จะพิจารณาจากค่าความเบ้ (Skewness) หากค่าของความเบ้ (Skewness) อยู่ระหว่าง -3 ถึง +3 จะถือว่ามีการแจกแจงแบบปกติ ซึ่งมีรายละเอียดผลการวิเคราะห์ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์การแจกแจงแบบปกติ (Normal Distribution)

Descriptive Statistics		
Variables	Skewness	
	Statistics	Std. Error
ศักยภาพการรวมกลุ่มของผู้ประกอบการ	-.271	.136
ศักยภาพการรวมกลุ่มของผู้มีส่วนได้เสีย	.180	.136
ศักยภาพด้านการบริหารจัดการการรวมกลุ่ม	-.029	.136

จากตารางที่ 3 พบว่า ตัวแปรทุกตัวที่นำมาวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) มีการแจกแจงแบบปกติ เนื่องจากตัวแปรทุกตัวมีค่าความเบ้

(Skewness) อยู่ในช่วง -3 ถึง 3 ดังนั้น ตัวแปรทั้งหมดจึงมีความเหมาะสมที่จะนำตัวแปรเหล่านี้ไปทำการวิเคราะห์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุต่อไป

2.2 การตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปลอิสระ เนื่องจากการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณกำหนดไว้ว่าตัวแปรอิสระแต่ละตัวต้องเป็นอิสระต่อกัน ไม่มีความสัมพันธ์กัน (Multicollinearity) ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระ (Multicollinearity)

Model	Collinearity Statistics	
	Tolerance	VIF
1 (Constant)		
ศักยภาพการรวมกลุ่มของผู้ประกอบการ	.258	3.874
ศักยภาพการรวมกลุ่มของผู้มีส่วนได้เสีย	.195	5.139
ศักยภาพด้านการบริหารจัดการการรวมกลุ่ม	.161	6.198

จากตารางที่ 4 ผู้วิจัยทำการทดสอบ Multicollinearity โดยวิเคราะห์ค่า Variance Inflation Factor (VIF) และค่า Tolerance พบว่า ค่า Tolerance ที่มีค่าสถิติน้อยที่สุดคือ 0.161 ซึ่งไม่ต่ำกว่า 0 และ VIF มีค่าสถิติมากที่สุด คือ 6.198 ซึ่งน้อยกว่า 10 ดังนั้นแสดงว่า ตัวแปรอิสระแต่ละตัวไม่มีความสัมพันธ์กัน หรือไม่เกิด Multicollinearity

2.3 การตรวจสอบความเป็นอิสระของค่าความคลาดเคลื่อน โดยการวิเคราะห์ค่า Durbin-Watson ซึ่งมีรายละเอียดผลการวิเคราะห์ ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 Model Summary

Model	R	R Square	Adjust R Square	Std. Error of the Estimate	Durbin-Watson
1	.812[a]	.660	.657	.35106	1.770

จากการวิเคราะห์ในตารางที่ 5 พบว่า ผลการทดสอบความเป็นอิสระของความคลาดเคลื่อน Durbin-Watson มีค่า 1.770 ซึ่งหมายถึงความคลาดเคลื่อนที่ได้แต่ละค่าเป็นอิสระต่อกัน ไม่เกิด Autocorrelation

จากการตรวจสอบข้อสมมติของค่าความคลาดเคลื่อน (Assumption) สามารถสรุปได้ว่า ทุกตัวแปรมีการแจกแจงแบบปกติ (Normal Distribution) ตัวแปรอิสระแต่ละตัวเป็นอิสระต่อกัน ไม่มีความสัมพันธ์กัน (Multicollinearity) และมีค่าความคลาดเคลื่อนเป็นอิสระต่อกัน ไม่เกิด Autocorrelation ดังนั้นตัวแปรทั้งหมดจึงมีความเหมาะสมที่จะนำตัวแปรไปทำ การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression) ต่อไป

2.4 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ซึ่งเป็น การวิเคราะห์ตัวแปรทีละตัวในการทดสอบสมมติฐานของการวิจัย ดังนี้

ศักยภาพการรวมกลุ่มวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้ประกอบการ ผู้มีส่วนได้เสีย และการบริหารจัดการมีอิทธิพลต่อความยั่งยืนของการรวมกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งสามารถวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แสดงผลการวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณศักยภาพการรวมกลุ่มวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้ประกอบการ ผู้มีส่วนได้เสีย และการบริหารจัดการที่มีอิทธิพลต่อความยั่งยืนของการรวมกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรี โดยใช้การวิเคราะห์ Multiple Analysis

ตัวแปร	Unstandardized (B)	SE	Standardized (β)	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	0.469	0.146		3.219**	0.001
ศักยภาพการรวมกลุ่มวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้ประกอบการ (X_1)	0.338	0.070	0.298	4.860**	0.011
ศักยภาพการรวมกลุ่มวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้มีส่วนได้เสีย (X_2)	0.159	0.078	0.152	2.047*	0.041
ศักยภาพการรวมกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวด้านการบริหารจัดการ (X_3)	0.415	0.082	0.405	5.051**	0.000
r = 0.812	Adjusted R^2 = 0.657				
R^2 = 0.660	SE = 0.35106				

**อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

*อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 6 พบว่า ศักยภาพการรวมกลุ่มของผู้ประกอบการ ผู้มีส่วนได้เสีย และการบริหารจัดการรวมกลุ่มมีอิทธิพลต่อความยั่งยืนของการรวมกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง 3 ข้อ โดยตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ศักยภาพ การรวมกลุ่มของผู้ประกอบการ ผู้มีส่วนได้เสีย และการบริหารจัดการรวมกลุ่ม ได้แก่ ศักยภาพการรวมกลุ่มของผู้ประกอบการ (X_1) ศักยภาพการรวมกลุ่มของผู้มีส่วนได้เสีย (X_2) ศักยภาพการบริหารจัดการ (X_3) และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน (X_4) ตามลำดับ โดยตัวแปรทั้ง 4 ตัวนี้มีอิทธิพลต่อความยั่งยืนโดยรวมของการรวมกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยว เชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรี ได้ร้อยละ (Adjusted R Square (R2)) เท่ากับ 65.7

ผู้วิจัยได้นำค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์มาเขียนเป็นสมการพยากรณ์ศักยภาพ การรวมกลุ่มของผู้ประกอบการ ผู้มีส่วนได้เสีย และการบริหารจัดการรวมกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อความยั่งยืนของการรวมกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรี โดยสามารถเขียนสมการพยากรณ์ที่มีอิทธิพลต่อความยั่งยืนของการรวมกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรีในรูปคะแนนมาตรฐาน ดังนี้ $(Z_i) = 0.298 (X_1) + 0.152 (X_2) + 0.405 (X_3)$

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องอิทธิพลของปัจจัยในการรวมกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจที่มีต่อความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรี ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ 3 ข้อ ซึ่งค้นพบผลวิจัยประเด็นที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ศักยภาพด้านการรวมกลุ่มของผู้ประกอบการมีอิทธิพลต่อความยั่งยืนของการรวมกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ซึ่งบ่งชี้ให้เห็นว่าจากการที่ผู้ประกอบในกลุ่มวิสาหกิจนั้นมีความรู้ความสามารถในการทำงานของตนเป็นอย่างดีย่อมส่งผลที่ดีต่อกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นความสามารถในด้านทักษะการทำงานของสมาชิกในกลุ่ม ที่มีความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนในการทำงานประสานงานกันได้เป็นอย่างดี ผ่านการมีความสัมพันธ์อันดีของสมาชิกในกลุ่มที่มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน คอยช่วยเหลือกันทำให้สามารถทำงานร่วมกันได้เป็นอย่างดี โดยการมีแนวทางการทำงานไปในทิศทางเดียวกันจากการกำกับดูแลของผู้นำกลุ่มซึ่งมีวิสัยทัศน์ที่ดีในการสร้างสินค้าและบริการให้โดดเด่นเหนือกว่าคู่แข่ง และมีการพัฒนาอยู่เสมอ เพื่อนำพากลุ่มวิสาหกิจไปสู่ความยั่งยืนได้ ดังผลการวิจัยของ Jackson ที่พบว่า ทฤษฎีของพอร์เตอร์มีความเหมาะสมต่อการพัฒนาความสามารถในการแข่งขัน แต่ในระดับธุรกิจจุลภาคควรจะได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนในการพัฒนาด้านต่าง ๆ ได้แก่ การพัฒนาทุนมนุษย์ การพัฒนาระบบการจัดการความรู้ร่วมกัน และผู้ประกอบการต่างเห็นพ้องกันว่าแนวคิดเรื่องเครือข่ายวิสาหกิจเป็นสิ่งที่ดี (Jackson, J., 2004) เช่นเดียวกับวุฒิชาติ สุนทรสมัย ที่กล่าวไว้ว่าตัวแบบการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืน เป็นแนวทางการพัฒนาบทบาทของเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวที่ควรจะเป็นและเหมาะสมกับประเทศไทยอย่างยั่งยืน (วุฒิชาติ สุนทรสมัย, 2560)

2. ศักยภาพด้านการรวมกลุ่มของผู้มีส่วนได้เสียมีอิทธิพลต่อความยั่งยืนของการรวมกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เนื่องจากการที่จะทำให้กลุ่มวิสาหกิจประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนได้นั้นจำเป็นจะต้องอาศัยการทำงานร่วมกันของหลาย ๆ ฝ่าย เพื่อช่วยกันผลักดันให้ผลประกอบการของกลุ่มดียิ่ง ๆ ขึ้นไป ทั้งในด้านของการมีความไว้เนื้อ

เชื่อใจกันระหว่างกลุ่มวิสาหกิจเอง ผู้ผลิต ผู้จัดจำหน่ายสินค้า สถาบันหรือองค์กรต่าง ๆ รวมไปถึงนโยบายของภาครัฐที่จะมีส่วนช่วยส่งเสริมการประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการทำงานของกลุ่ม โดยการประสานของกลุ่มวิสาหกิจกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหลายนี้ช่วยทำให้กลุ่มไปถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้อย่างรวดเร็วและยั่งยืนมากยิ่งขึ้น ดังผลการวิจัยของ เอกกมล อ่อนศรี ที่พบว่า องค์กรชุมชนมีแบบแผนของความร่วมมือเริ่มจากกลุ่มหรือองค์กรชุมชนมีการติดต่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน จึงจะพัฒนาเป็นความร่วมมือแบบเครือข่ายได้ โดยมีวัตถุประสงค์ในการติดต่อกันที่ชัดเจน คือ ร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหา ร่วมมือเพื่อการต่อรองกับภาครัฐและภาคเอกชน มีการจัดประชุมร่วมกัน โดยลักษณะของเครือข่ายที่เข้มแข็งนั้นจะต้องเป็นเครือข่ายที่มีความสัมพันธ์ในหมู่สมาชิกเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถตอบสนองต่อปัญหาได้ รวมทั้งได้รับการยอมรับจากองค์กรภายนอกด้วย (เอกกมล อ่อนศรี, 2544) เช่นเดียวกับวุฒิชาติ สุนทรสมัย ที่กล่าวไว้ว่า ตัวแบบการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืน เป็นแนวทางการพัฒนาบทบาทของเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวที่ควรจะเป็นและเหมาะสมกับประเทศไทยอย่างยั่งยืน (วุฒิชาติ สุนทรสมัย, 2560)

3. ศักยภาพด้านการบริหารจัดการการรวมกลุ่มมีอิทธิพลต่อความยั่งยืนของการรวมกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 จะเห็นได้ว่าการบริหารจัดการที่ดีจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่นำพากลุ่มวิสาหกิจไปสู่ความสำเร็จ โดยผ่านการบริหารจัดการของสมาชิกภายในกลุ่มที่มีทักษะความสามารถในการบริหารจัดการทั้งในด้านกระบวนการทำงาน การตัดสินใจ การเผชิญปัญหาและแก้ไขได้ทันท่วงที รวมไปถึงการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งสิ่งเหล่าจะเกิดขึ้นได้นั้นสมาชิกในกลุ่มรวมไปถึงผู้นำของกลุ่มจะจำเป็นจะต้องมีความรู้ความเข้าใจการทำงานของตนเองเป็นอย่างดี และนำไปประยุกต์ใช้ในแง่มุมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อกลุ่มวิสาหกิจ นอกจากนี้การเข้ามามีส่วนช่วยเหลือของนโยบายจากภาครัฐทั้งในด้านนโยบาย เงินทุน และการให้ความรู้นั้นเป็นตัวช่วยที่ผลักดันในกลุ่มไปสู่เป้าหมายได้อย่างยั่งยืนมากยิ่งขึ้น ดังผลการวิจัยของ วิทยา จันทะวงศ์ศรี ที่พบว่า ปัจจัยหลักที่สำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ กระบวนการดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน ความเป็นผู้นำ การมีส่วนร่วมของชุมชน การมีปฏิสัมพันธ์กับภายนอก การบริหารจัดการและข้อมูลข่าวสาร (วิทยา จันทะวงศ์ศรี, 2557) เช่นเดียวกับวุฒิชาติ สุนทรสมัย ที่กล่าวไว้ว่า ตัวแบบการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืน เป็นแนวทางการพัฒนาบทบาทของเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวที่ควรจะเป็นและเหมาะสมกับประเทศไทยอย่างยั่งยืน (วุฒิชาติ สุนทรสมัย, 2560)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาได้พบว่าศักยภาพการรวมกลุ่มของผู้ประกอบการ ผู้มีส่วนได้เสีย และการบริหารจัดการรวมกลุ่ม มีอิทธิพลต่อความยั่งยืนของการรวมกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ทุกข้อ โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ ผู้ประกอบการธุรกิจด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ หน่วยงานหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมไปถึงคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สามารถนำผลการวิจัยที่ได้ไปวางแผนการดำเนินการ กำหนดกลยุทธ์รวมไปถึงนโยบายต่าง ๆ ในการทำงานเพื่อให้ตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยว รวมไปถึงผู้ที่มีส่วนได้เสียในการทำงานเพื่อเสริมสร้างและยกระดับการให้บริการการท่องเที่ยวสุขภาพ โดยในส่วนของผู้ประกอบการนั้นสามารถเน้นย้ำไปที่ส่วนที่เป็นจุดแข็งของกลุ่มอยู่แล้วอย่างในเรื่องของทุนมนุษย์ที่มีทักษะเหนือกว่าทั้งในด้านการวางแผน การตัดสินใจ ทักษะและความเชี่ยวชาญในงาน รวมไปถึงการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมใหม่ ๆ อยู่เสมอซึ่งเป็นจุดที่ทำให้กลุ่มวิสาหกิจสร้างความได้เปรียบคู่แข่งขันได้ ในส่วนของผู้มีส่วนได้เสียควรเน้นในด้านการส่งเสริมกระบวนการในการทำงานร่วมกัน เพื่อนำไปสู่ความไว้วางใจซึ่งกันและกันในการทำงานระหว่างหน่วยงานหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และควรมีการจัดอบรมสมาชิกของแต่ละกลุ่มวิสาหกิจ เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถอยู่เสมอ สามารถแข่งขันกับคู่แข่งรายอื่น ๆ ในตลาดได้อย่างเข้มแข็ง และนอกจากนั้นควรให้ความสำคัญในการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันของสมาชิกทั้งภายในและนอกกลุ่ม เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันจนเกิดเป็นเครือข่าย ทั้งนี้การรวมกลุ่มกันจนเกิดเป็นเครือข่ายที่มั่นคง ถือเป็นการเพิ่มอำนาจการต่อรองกับคู่ค้าต่าง ๆ และช่วยให้ได้รับการช่วยเหลือและสนับสนุนจากหน่อยงานภาครัฐและภาคเอกชนได้ตรงตามความต้องการของผู้ประกอบการ โดยกลยุทธ์และนโยบายเหล่านี้จะยิ่งมีประสิทธิภาพที่ดีมากยิ่งขึ้นหากได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และนอกจากนั้นยังจำเป็นต้องส่งเสริมเพื่อให้เกิดความตระหนักรู้ถึงการการร่วมมือกันเป็นเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ซึ่งเป็นการสร้างความร่วมมือกันในทุก ๆ ฝ่ายเพื่อให้เกิดความได้เปรียบทางการแข่งขันเหนือคู่แข่งในตลาด โดยการให้ความสำคัญกับการมีบทบาทของผู้นำ เพื่อให้ผู้นำของกลุ่มมีความสามารถมากขึ้นในการบริหารงาน การกำหนดเป้ามายของกลุ่ม การแก้ไขปัญหา และประเมินรวมถึงการพัฒนาวิสัยทัศน์ในการทำงานให้ดีขึ้นเพื่อที่จะสามารถนำพาให้กลุ่มไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ จนทำให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กรมการท่องเที่ยว. (2561). คู่มือการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรี. กรุงเทพมหานคร: คอนซัลแทนท์ ออฟ เทคโนโลยี.

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2562). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดีและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันทรัพย์สินทางปัญญาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กระทรวงสาธารณสุข. (2559). แผนแม่บทแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทยฉบับที่ 1 พ.ศ. 2560 - 2564. นนทบุรี: ทีเอสอินเตอร์พริ้นท์.

กานดา ธีรานนท์. (2561). การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของประเทศไทย : สถานการณ์และศักยภาพทางการแข่งขันในภูมิภาคอาเซียน. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อิสเทอร์น, 12(supplement), 99-109.

ดนัย จันทร์เจ้าฉาย. (2556). ไทยกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ. สัมมามาร์เก็ตติ้ง. Marketeer, 2556 (159). เรียกใช้เมื่อ 30 กรกฎาคม 2563 จาก http://marketeer.co.th/2014/09/ดนัย-จันทร์เจ้าฉาย

ไทยรัฐออนไลน์. (2562). ความสำเร็จจากการเข้ารวมกลุ่มของผู้ประกอบการในรูปแบบ "คลัสเตอร์" โดย สสว. เรียกใช้เมื่อ 25 กรกฎาคม 2563 จาก https://www.thairath.co.th/news/business/1632508

วิทยา จันทะวงศ์ศรี. (2557). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม. ใน วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

วุฒิชาติ สุนทรสมัย. (2560). การพัฒนาการรวมกลุ่มแบบเครือข่ายวิสาหกิจด้านการท่องเที่ยว: แนวคิดและการประยุกต์. กรุงเทพมหานคร: ประจักษ์สิน.

สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดปราจีนบุรี. (2560). สถิตินักท่องเที่ยวของจังหวัดปราจีนบุรี. เรียกใช้เมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://prachinburi.mots.go.th

อุษณีย์ ผาสุข และคณะ. (2561). แนวทางการพัฒนาเมืองสมุนไพรในจังหวัดปราจีนบุรี เพื่อดึงดูดตลาดนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี, 12(พิเศษ), 150-162.

เอกกมล อ่อนศรี. (2544). ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายองค์กรชุมชน. ในวิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

Cohen, J. M. & Uphoff, N. T. (1981). Rural Development Participation: Concept and Measure For Project Design Implementation and Evaluation: Rural Development Committee Center for international Studies. New York: Cornell University Press.

Global Spa Summitt. (2012). RESEARCH REPORT: GLOBAL SPA SUMMIT 2011. Wellness Tourism and Medical Tourism: Where Do Spas Fit? Retrieved February 20, 2020, from https://zhort.link/D4f

Jackson, J. (2004). Developing regional tourism in China: The potential for activating business clusters in a socialist market economy. In Melbourne Office of the Vice – Chancellor. La Trobe University.

Kammeier, H. D. (2001). Sustainable City Symposium. Bangkok: หจก.เชียงใหม่โรงพิมพ์แสงศิลป์.

Kieanwatana, K. (2018). สถานการณ์และแนวโน้มการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพโลกและประเทศไทย. Journal of Cultural Approach, 19(35), 77-87.

Marketeer. (2017). Wellness Tourism โอกาสของธุรกิจท่องเที่ยว. Retrieved February 15, 2020, from https://marketeer.co.th/archives/132134

Yamane, T. (1970). Statistic: an Introductory Analysis. (2nd ed). New York : Harper & Row.

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 318-333

บทความวิจัย

ความสำเร็จในการทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ ตำบลป่าไร อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี*

SUCCESS IN ORGANIC FARMING IN PA RAI SUBDISTRICT, MAE LAN DISTRICT, PATTANI PROVINCE

สุพัตรา รุ่งรัตน์[1], ซูลฟีกอร์ มาโซ[1], ยุทธนา กาเด็ม[1], กมลวรรณ ชนะกุล[1], นูรีดา มะแซ[1]
Supattra Rungrut[1], Sulfikor Maso[1], Yutthana Kadem[1], Kamonwan chanakul[1], Nurida Masae[1]
[1]มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
[1]Yala Rajabhat University, Thailand
[1]Corresponding author E-mail: supattra.i@yru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาวิธีการดำเนินงาน กระบวนการ ขั้นตอนการทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ ตำบลป่าไร อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ ตำบลป่าไร อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี ศึกษาเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์ กลุ่มเกษตรกรเกษตรอินทรีย์ ตำบลป่าไร อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานีจำนวน 10 คนและ หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการส่งเสริมกลุ่มเกษตรอินทรีย์ ได้แก่ เกษตรอำเภอแม่ลาน มูลนิธิปิดทองหลังพระ องค์การบริหารส่วนจังหวัดปัตตานี พัฒนาชุมชนอำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานีจำนวน 10 คน โดยคัดเลือกด้วยวิธีเจาะจง รวมทั้งสิ้น 20 คน พบว่า ขั้นตอนกระบวนการ การดำเนินงานเกษตรอินทรีย์มีการเริ่มต้นด้วยการศึกษาเรียนรู้ด้วยมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ แล้วมาประชุมหาแนวปฏิบัติในการทำเกษตรอินทรีย์ที่สอดคล้องกับพื้นที่ โดยให้สมาชิกกลุ่มดำเนินการภายใต้การควบคุมของกลุ่มให้เป็นไปตามแนวปฏิบัติ ที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัดและมีการตรวจสอบจากกรรมการกลุ่มอย่างสม่ำเสมอเพื่อรับรองผลผลิตของสมาชิกตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ นอกจากนี้ยังพบว่าความสำเร็จในการดำเนินงานเกษตรอินทรีย์ในตำบลป่าไร มาจากการมีภาวะผู้นำของกรรมการ

* Received 13 July 2022; Revised 20 December 2022; Accepted 24 December 2022

กลุ่ม การมีส่วนร่วมของกรรมการและสมาชิกกลุ่ม การบริหารจัดการกลุ่มที่มีเอกภาพ การมีองค์ความรู้ในการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ การทำเกษตรอินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพภายใต้กลไกการมีส่วนร่วมของเกษตรกรและชุมชนในพื้นที่ การมีองค์ความรู้ในการผลิตและใช้ปุ๋ยชีวภาพ และการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ข้อเสนอแนะพบว่า ควรส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการทำเกษตรอินทรีย์เพื่อการประหยัดต้นทุนการผลิตและการเพิ่มคุณภาพสินค้า

คำสำคัญ: ความสำเร็จ, เกษตรอินทรีย์, ตำบลป่าไร

Abstract

The objectives of this research article were to study the methods of operation, processes, procedures and factors affecting the success of organic farming in Pa Rai Sub-district, Mae Lan District, Pattani Province. This research was qualitative study with interviewing 10 organic farmers from Pa Rai Sub-district, Mae Lan District, Pattani Province and 10 people from the involved sectors in the promotion of the organic agriculture group such as Mae Lan District Agricultural Extension Office, Pid Thong Lang Phra Foundation, Pattani Provincial Administrative Organization, and Community Development Office of Mae Lan selected by a specific method. The study found that the process of organic farming operations began with a study of organic farming standards then came to the meeting to find out the practice of organic farming consisted with the area by allowing group members to operate under the control of the group in accordance with the guidelines strictly. It defined and regularly inspected by the group committees to certify the member's produce according to organic agriculture guidelines. It was also found that the success of organic farming in Pa Rai Sub-district came from the leadership of the group committee, participation of directors, group members unity, group management, and water management . The effective organic farming was under the participation mechanism of farmers and local communities knowledge in the production and use of bio-fertilizers and receiving support from outside agencies. The feedback found that the use of modern technology in organic farming should be promoted to save production costs and increase product quality.

Keywords: Success, Organic Farming, Pa Rai Sub-district

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของโลกในปัจจุบัน โดยเฉพาะในสถานการณ์โควิดส่งผล ต่อประเทศไทยต้องพบกับความท้าทายในสังคมให้ได้อย่างเข้มแข็ง ทำให้ประเทศไทยมีการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) เพื่อเตรียมความพร้อมในการวางรากฐานของประเทศ ในระยะยาวให้สอดคล้องและเชื่อมโยงกับแผนยุทธศาสตร์แห่งชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) (สำนักงานขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ, 2565) ซึ่งเป็นแผนหลักของการพัฒนาประเทศ และเป้าหมายที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals-SDGs) รวมถึงการปรับโครงสร้างประเทศไทยไปสู่ Thailand 4.0 (สำนักโฆษกสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2565) และได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งในระดับกลุ่มอาชีพ ระดับเครือข่าย ระดับภาค และระดับประเทศในทุกๆ ขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง เพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศมุ่งสู่ “ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” การพัฒนาเศรษฐกิจในภาคการเกษตรของไทย จำเป็นต้องพัฒนาให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองและมีภูมิคุ้มกันโดยให้ความสำคัญกับการทำเกษตรอินทรีย์เป็นแนวทางในการผลิตอาหารที่มีความปลอดภัย โดยผู้ที่เกี่ยวข้องทั้ง ผู้ผลิต ผู้บริโภค รวมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืน ซึ่งมีความสอดคล้องกับกระแสสังคมในปัจจุบัน รัฐบาลให้ความสำคัญโดยมีการผลักดัน โดยมอบหมาย ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นหน่วยงานหลัก ให้มีการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2564 เพื่อเป็นกรอบในการขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของประเทศไทย (กรีนเนท, 2557)

เกษตรอินทรีย์ เป็นการเกษตรที่ใช้หลักการพึ่งพิงความสมดุลตามธรรมชาติอย่างเป็นองค์รวม เพื่อสร้างสรรค์ให้เกิดระบบนิเวศการเกษตรที่ยั่งยืน สามารถให้ผลผลิตที่ดีในสภาพสิ่งแวดล้อมที่ได้รับ การอนุรักษ์และฟื้นฟูอย่างต่อเนื่องยั่งยืนผสมผสานระบบการเกษตรทุกระบบที่ส่งเสริมและปรับปรุงสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจเพื่อผลิตอาหารและปัจจัยพื้นฐานการดำรงชีพที่มีความปลอดภัยต่อผู้บริโภค ทั้งนี้ โดยใช้หลักการสร้างความหลากหลายทางชีวภาพในระบบนิเวศเกษตรให้เกิดการผสมผสานเกื้อกูลกันและกันอย่างเป็นองค์รวม (นูรีฮา ฆอเด๊ะ, 2565) มีการหมุนเวียนใช้ทรัพยากรในไร่นาให้เกิดประโยชน์สูงสุด สามารถใช้ปัจจัยการผลิตจากภายนอกระบบนิเวศที่เป็นไปตามหลักการอินทรีย์ และใช้ปัจจัยการผลิตที่เป็นชีวภัณฑ์และสารอินทรีย์ที่ได้จากสิ่งมีชีวิต รวมทั้งสารอินทรีย์ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติปฏิเสธการใช้ปัจจัยที่เป็นสารเคมีสังเคราะห์รวมทั้ง พันธุ์ที่ผ่านการปรับเปลี่ยนทางพันธุกรรม ปัจจุบันพืชผลทางการเกษตรอินทรีย์ของไทยเริ่มเป็นที่ยอมรับในตลาดโลก พืชที่เกษตรกรนิยมปลูกมากที่สุด คือ ข้าว ผลผลิตที่ได้ร้อยละ 96.0 ส่งออกสู่ตลาดต่างประเทศ ส่วนข้าวอินทรีย์ที่มีชื่อเสียงของไทย คือ ข้าวหอมมะลิ และผลผลิตอื่น ๆ รองลงมาคือ พืชไร่และผักผลไม้ สำหรับตลาดส่งออกหลักสินค้าเกษตรอินทรีย์ของไทย คือสหภาพยุโรป รองลงมาคือ ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา และสิงค์โปร์ ผลิตผลที่มากที่สุด คือ ข้าว โดยเฉพาะหอมมะลิ ซึ่งได้รับการรับรองมาตรฐานจากหลายองค์กร

ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการเกษตร ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ ได้รับการรับรองจากสำนักมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) ที่สามารถรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ได้ 5 ระบบ ได้แก่ IFORM EU สวิตเซอร์แลนด์ แคนนาดา และ USDA Organic (สหรัฐฯ) ละองค์การระหว่างประเทศอีกหลายหน่วยงาน เช่น หน่วยงานตรวจสอบผลิตภัณฑ์ Bioagricert ประเทศอิตาลี สำนักมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ Ecocert ประเทศฝรั่งเศส และหน่วยงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ BSC ประเทศเยอรมัน เป็นต้น (สำนักมาตรฐานเกษตรอินทรีย์, 2557)

เกษตรอินทรีย์ให้ความสำคัญกับเกษตรกรผู้ผลิตและชุมชนท้องถิ่น เกษตรอินทรีย์มุ่งหวังสร้างความมั่นคงในการทำการเกษตรสำหรับเกษตรกร ตลอดจนอนุรักษ์และฟื้นฟูวิถีชีวิตของชุมชนเกษตรกรรม วิถีการผลิตของเกษตรอินทรีย์ เป็นวิถีการผลิตที่เกษตรกร ซึ่งเป็นการเรียนรู้ในการดัดแปลงการผลิตของตน ให้เข้ากับวิถีธรรมชาติ อาศัยกลไกธรรมชาติเพื่อทำการเกษตร จึงเป็นวิถีการผลิตเกษตรอินทรีย์จึงเป็นวิถีแห่งการเคารพและพึ่งพิงธรรมชาติ (สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร(องค์การมหาชน), 2565) ซึ่งสอดคล้องกลมกลืนกับวิถีชีวิตของชุมชนเกษตรพื้นบ้าน ของสังคมไทยในขณะเดียวกัน เกษตรอินทรีย์ไม่ได้เป็นการผลิตเพื่อการค้า เพราะครอบครัวเกษตรกรส่วนใหญ่ มีความจำเป็นต้องที่จะต้องพึ่งพาการจำหน่ายผลผลิต เป็นรายได้ในการดำรงชีพ การเกษตรอินทรีย์เป็นการส่งเสริมการทำการตลาดผลผลิตเกษตรอินทรีย์ ทั้งในระดับท้องถิ่น ประเทศ และระหว่างประเทศ ขบวนการเกษตรอินทรีย์ได้พยายามพัฒนามาตรฐานการผลิตและระบบการตรวจสอบรับรอง ที่สร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภคได้ว่า ทุกขั้นตอนของการผลิต แปรรูป และการจัดการนั้นเป็นการทำงานที่พยายามอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม ตลอดจนรักษาคุณภาพของผลผลิตให้เป็นธรรมชาติเดิมมากที่สุดเกษตรอินทรีย์ จึงมุ่งเน้นการทำการเกษตร ที่อนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม เป็นแนวทางปฏิบัติในการทำเกษตรอินทรีย์ จึงเน้นการผลิตความสอดคล้องกับ วิถีธรรมชาติ โดยการประยุกต์ปรับใช้กลไกนิเวศธรรมชาติสำหรับการทำเกษตร (กรีนเนท, 2557) เกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ ตำบลป่าไร อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี เป็นการทำการเกษตรที่มีความเข้มแข็ง ที่เกิดขึ้นจากเกษตรกรในพื้นที่ที่ต้องการแก้ไขปัญหาขาดแคลนน้ำในการทำการเกษตร จนสามารถคืนผืนนากลับมาใหม่ได้ โดยการทำนาแบบทฤษฎีใหม่แบบเกษตรอินทรีย์ และอีกทางหนึ่ง มีการทำเกษตรกรรมแบบครบวงจร ซึ่งเป็นการทำเกษตรอินทรีย์ ซึ่งมีการส่งเสริมและให้การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐทั้งเกษตรจังหวัด พัฒนาที่ดิน สถาบันส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมปิดทองหลังพระ และปราชญ์ชาวบ้านจนทำให้เกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้ มาทำการเกษตรในแนวทฤษฎีใหม่ แบบเกษตรเชิงประณีต ทำให้เกิดการพัฒนาขึ้น ซึ่งทำให้เกษตรได้ผลผลิตมากขึ้น และมีการทำการตลาดของเกษตรกรทำให้ไม่ถูกเอาเปรียบ

จากเหตุผลที่ได้กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ ตำบลป่าไร อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี (สำนักงานเกษตรจังหวัดปัตตานี, 2565) มีบทบาทสำคัญ ในการกระตุ้นเศรษฐกิจ โดยเฉพาะภาคการเกษตรที่เกษตรกรมีกระบวนการจัดการองค์ความรู้

เทคโนโลยี นวัตกรรมต่าง ๆ ที่มีอยู่มาสนับสนุนในการผลิตสินค้าทางการเกษตร ภายใต้ การทำการเกษตรตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้เกษตรมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สามารถพึ่งพาตนเองได้ ทั้งนี้ในพื้นที่ยังขาดองค์ความรู้ที่เป็นเบื้องหลังความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ในตำบลป่าไร่ ที่สามารถนำไปเผยแพร่และปรับใช้กับกลุ่มอื่นๆ เพื่อพัฒนาให้ประสบความสำเร็จได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิธีการดำเนินงาน กระบวนการ ขั้นตอนในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ตลอดจนปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จ การดำเนินงานเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ ตำบลป่าไร อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี เพื่อใช้เป็นแนวทางนำไปปรับใช้กับกลุ่มเกษตรกรอื่นๆ ให้มีความเข้มแข็งและมีศักยภาพสามารถพึ่งพาตนเองได้ ตลอดจนสามารถทำการแข่งขันในตลาดต่อไปได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิธีการดำเนินงาน กระบวนการ ขั้นตอน การทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ตำบลป่าไร อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ ตำบลป่าไร อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย (Research Design)

เป็นงานวิจัยการศึกษาเฉพาะกรณี ซึ่งเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรเกษตรอินทรีย์ ตำบลป่าไร อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี และ ประชุมกลุ่มย่อยหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสมาชิกเกษตรอินทรีย์ ตำบลป่าไร อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี ในการค้นหาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการดำเนินงานกลุ่มเกษตรอินทรีย์ ตำบลป่าไร อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรเกษตรอินทรีย์ ในพื้นที่ ตำบลป่าไร อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี จำนวน 10 คน และ หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการส่งเสริมกลุ่มเกษตรอินทรีย์ ได้แก่ เกษตรอำเภอแม่ลาน มูลนิธิปิดทองหลังพระองค์การบริหารส่วนจังหวัดปัตตานี พัฒนาชุมชนอำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี 10 คน โดยคัดเลือกด้วยวิธีเจาะจง รวมทั้งสิ้น 20 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จการทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ ตำบลป่าไร อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี ประกอบด้วย การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มเกษตรกรเกษตรอินทรีย์ ในพื้นที่ ตำบลป่าไร อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี และการประชุมกลุ่มย่อย สมาชิกกลุ่มเกษตรกรเกษตรอินทรีย์และหน่วยงานที่มีส่วน

เกี่ยวข้องในการส่งเสริมกลุ่มเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ ตำบลป่าไร อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี เพื่อศึกษากระบวนการขั้นตอนในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรอินทรีย์และค้นหาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ ตำบลป่าไร อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี และจัดทำเป็นรายงานผลการวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ในเนื้อหาจากการสัมภาษณ์เจาะลึกสมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ และการใช้เทคนิคสรุปความประเด็นที่ได้จากการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) ของสมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์และหน่วยงานผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนากลุ่ม เพื่อนำมาจัดทำข้อสรุปและจัดทำรายงานผลการวิจัย ความสำเร็จในการทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ ตำบลป่าไร อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี ต่อไป

ผลการวิจัย

จากการวิจัย ความสำเร็จในการทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ ตำบลป่าไร อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี ทำให้ทราบถึง วิธีการดำเนินงาน กระบวนการ ขั้นตอน การมีส่วนร่วมของสมาชิกตลอดจนปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จการทำเกษตรอินทรีย์ ทั้งยังสามารถเป็นแบบในการทำเกษตรอินทรีย์ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. วิธีการดำเนินงาน กระบวนการ ขั้นตอน การทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ ตำบลป่าไร อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี

จากการศึกษาประวัติการก่อตั้งและความเป็นมาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรผสมผสานบ้านละโพ๊ะ ตำบลป่าไร่ อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี พบว่า ความเป็นมาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรผสมผสานบ้านละโพ๊ะ ตำบลป่าไร่ อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี คือ เริ่มต้นจากโครงการ 9101 ซึ่งเป็นโครงการพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงในปี พ.ศ.2559 ซึ่งโครงการนี้ทางอำเภอให้หาพื้นที่ในชุมชนที่เป็นพื้นที่ศูนย์รวมในการทำเกษตร ซึ่งเดิมแต่ก่อนพื้นที่แห่งนี้เคยเป็นโรงเรียนประจำหมู่บ้านมาก่อน แต่เนื่องจากว่าไม่มีเด็กมาเรียนก็ได้ยุบตัวลง และปล่อยเป็นพื้นที่รกร้าง หลังจากนั้น โครงการ 9101 ก็ได้เข้ามา คือหาพื้นที่ ที่เป็นศูนย์รวมของหมู่บ้าน ซึ่งที่ดินแห่งนี้ได้ขึ้นตรงกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดปัตตานี พอได้พื้นที่แล้วและมีโครงการที่ได้จากอำเภอก็เริ่มมีการก่อตั้งเป็นกลุ่ม ซึ่งประจวบเหมาะกับทางอำเภอก็ได้คัดเลือกวัยรุ่นในหมู่บ้านเพื่อไปเป็นอาสาสมัครของมูลนิธิปิดทองหลังพระ และมีผู้ดูแลปิดทองหลังพระ ที่ช่วยสนับสนุนในเรื่องของข้อมูล นวัตกรรมต่าง ๆ ในการทำเกษตรแบบครบวงจร และได้จัดตั้งกลุ่มโดยใช้ชื่อว่า ศูนย์เรียนรู้เกษตรผสมผสาน และพื้นที่แห่งนี้มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็คือ อำเภอแม่ลาน องค์การบริหารส่วนจังหวัดปัตตานี จะเข้ามาสนับสนุนพื้นที่และด้านข้อมูลการจัดการก็จะได้จากมูลนิธิปิดทองหลังพระ และมีหน่วยงานในภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามาบูรณาการ

ร่วมกัน การทำเกษตรอินทรี ตำบลป่าไร่ อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี ดำเนินการครั้งแรกพ.ศ. 2560 โดยมีเจ้าหน้าที่จากสถาบันส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมปิดทองหลังพระสืบสานแนวทางพระราชดำริ มาส่งเสริมการทำเกษตรแบบทฤษฎีใหม่แบบเกษตรอินทรีย์ ทำให้ชาวบ้านหันมาสนใจรวมตัวกันทำเกษตรอินทรีโดยครั้งแรกมีจำนวนสมาชิกเพียง 36 ราย และในปี พ.ศ. 2564 เมื่อกิจกรรมต่าง ๆ เริ่มโดดเด่นก็ได้จดทะเบียนเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรผสมผสานบ้านละโพ๊ะ เพื่อให้ครอบคลุมในการทำเกษตรทั้งหมดปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด 67 คน

ในการดำเนินงานการทำเกษตรอินทรีย์ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรผสมผสานบ้านละโพ๊ะ ตำบลป่าไร่ อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี พบว่ามีวิธีการดำเนินการในการทำเกษตรอินทรีย์ ทั้งหมด 8 กิจกรรมเชื่อมโยงกันโดยมีการแบ่งออกเป็นกลุ่ม ได้แก่ 1) การทำนาโยนแบบเกษตรอินทรีย์ มีจำนวน 10 ครัวเรือน ข้าวที่ปลูกเป็นข้าวเล็บนก เป็นข้าวพื้นถิ่นที่ขึ้นชื่อและได้รับความนิยมในพื้นที่ และเป็นข้าวที่ทนต่อสภาพแวดล้อม ซึ่งเป็นการทำเกษตรแบบใหม่แบบประณีต มีการจดบันทึกข้อมูลต่างๆ ปริมาณต้นกล้าที่ใช้ปลูก รวมถึงผลผลิตที่ได้ ในแต่ละปี 2) กลุ่มปลูกผักอินทรี มีสมาชิกทั้งหมด 23 คน ใช้พื้นที่ของอาคารอเนกประสงค์ที่จัดตั้งกลุ่มเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ตำบลป่าไร่ อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี โดยมีการแบ่งพื้นที่ให้กับสมาชิกคนละ 3 โรงเรือนในการปลูกผักโดยผักที่ปลูก โดยใช้วิธีการปลูกผักแบบอินทรีย์และเกษตรประณีตเริ่มต้นตั้งแต่วิธีการเตรียมพื้นที่เตรียมดิน การคัดเลือกเมล็ด การหยอดเมล็ด การแยกถาดเพาะรวมถึงปุ๋ยที่ใส่ เพื่อลดต้นทุนในการผลิต ชนิดผักที่ปลูก ได้แก่ผักบุ้ง ผักกวางตุ้ง ผักคะน้า มะเขือเทศสีดา ผักสลัดและและผักกาดขาว ซึ่งเป็นที่นิยมในการบริโภค เป็นการปลูกแบบอินทรีย์โดยไม่ใช้สารเคมีและมีการตรวจสอบมาตรฐาน ก่อนส่งไปจำหน่าย เพื่อเป็นการการันตีคุณภาพของผักที่ได้จากกลุ่มเกษตรอินทรีย์โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบในการตรวจคือเกษตรอำเภอแม่ลาน ดูการเก็บผลผลิตทุกวันจันทร์ วันพุธ วันศุกร์ โดยตลาดที่ตรงจะเป็นสถานที่ราชการโรงพยาบาลและตามออเดอร์ที่ได้สั่งซื้อเข้ามาในแต่ละวัน 3) กลุ่มเลี้ยงไก่ไข่พื้นบ้าน มีสมาชิกทั้งหมด 5 คน ดำเนินกิจกรรมโดยการเลี้ยงไก่ไข่แบบอินทรีย์ไม่ใช้สารเคมี ไม่ใช้สารกระตุ้นเร่งให้ไก่ออกไข่โดยจะใช้อาหารชีวภาพหรืออาหารที่ได้จากธรรมชาติ ในส่วนของการตลาดจะมีพ่อค้ามารับซื้อไก่พื้นที่อเนกประสงค์ที่จัดตั้งกลุ่มเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ตำบลป่าไร่ อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี 4) กลุ่มเลี้ยงปลาซึ่งกลุ่มเลี้ยงปลามีการเลี้ยงปลาน้ำจืด คือ ปลานิล ปลาตะเพียนอาหารที่ให้ได้แก่อาหารเม็ดใบไม้และผักต่างๆที่หาได้บริเวณพื้นอาคารอเนกประสงค์ที่จัดตั้งกลุ่มเกษตรอินทรีย์ เพื่อลดต้นทุนในการซื้ออาหาร ในส่วนของด้านตลาดนั้นจะมีพ่อค้ามารับซื้อที่ศูนย์เกษตรอินทรีย์ 5) กลุ่มทำปุ๋ยหมักมีสมาชิกทั้งหมด 5 คนในส่วนการทำปุ๋ยมักนั้นทางกลุ่มเกษตรอินทรีย์จะใช้เศษผักและหอยเชอรี่ ที่มีอยู่ในพื้นที่เป็นจำนวนมากซึ่งเป็นศัตรูพืชทำลายนาข้าว ให้เกิดประโยชน์และเป็นการต่อยอดในการใช้ทรัพยากรให้เกิดมูลค่า โดยการทำปุ๋ยมักเพื่อใช้ภายในกลุ่มในการปลูกผักอินทรีย์การทำเกษตรนาโยง เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการซื้อปุ๋ยของเกษตรกรในการทำเกษตรอินทรีย์ 6) กลุ่มรถไถ มีสมาชิก 67 คน

โดยกลุ่มรถไถจะเป็นเพียงกลุ่มเดียวที่เก็บเงินสมาชิก โดยครั้งแรกในการสมัครเป็นสมาชิกกลุ่มรถไถนั้น ต้องเสียค่าสมัครจำนวน 100 บาทในส่วนของรถไถนั้นสมาชิกสามารถเช่ารถไถในราคา 700 บาทต่อ 1 แปลงซึ่งมีราคาถูกกว่าการเช่ารถไถปกติ หากไม่ได้เป็นสมาชิกจะต้องเสียค่าเช่ารถไถในการไถนาเป็นราคา 1,200 บาท โดยหัก 10% ในการเช่ารถไถแต่ละครั้งเป็นค่าบำรุงรักษา และสมาชิกจะได้รับเงินปันผลในแต่ละปี กลุ่มรถไถนี้มีไว้เพื่อช่วยลดต้นทุนในการไถนาทำ เป็นหลัก 7) กลุ่มเกษตรกรรอบบ้าน มีสมาชิกทั้งหมด 67 คนซึ่งเป็นการทำเกษตรแบบอินทรีย์ไม่ใช้สารเคมีโดยเป็นการปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้ โดยหลักแล้วจะใช้บริโภคภายในครัวเรือนหากเหลือจากบริโภคภายในครัวเรือนแล้วสามารถนำส่วนที่เหลือมาส่งที่ศูนย์การเกษตรอินทรีย์ได้เพื่อจำหน่ายต่อไปเป็นรายได้เสริมอีกทางหนึ่ง 8) กลุ่มโรงสีข้าว เป็นกลุ่มที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดปัตตานีสนับสนุนเงินทำโรงสีขนาดกลางเพื่อเป็นการต่อยอดจากการทำเกษตรอินทรีย์นาโยงโดยมุ่งเน้นให้สมาชิกกลุ่มเกษตรนาโยงมีโรงสีข้าวสามารถสีข้าวได้ในราคาที่ถูกและมีมาตรฐานสามารถต่อยอดสินค้าและเพิ่มมูลค่าสินค้าข้าวเล็บนกได้ ซึ่งในส่วนของแกที่เหลือจากการสีข้าวยังมาต่อ ให้กับกลุ่มทำปุ๋ยหมักอีกด้วย โดยมีขั้นตอนกระบวนการ การดำเนินงานเกษตรอินทรีย์ ซึ่งมีการเริ่มต้นด้วยการศึกษาเรียนรู้แนวปฏิบัติหลักเกณฑ์ที่เป็นมาตรฐานทั่วไป ด้วยมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่กำหนดโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานผลิตภัณฑ์เชิงอินทรีย์ แล้วมาประชุมกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ ที่มีความต้องการเข้าร่วมดำเนินงานผลิตเกษตรอินทรีย์ ทั้งยังหาแนวปฏิบัติในการทำเกษตรอินทรีย์ที่สอดคล้องกับพื้นที่ด้วย โดยมีข้อตกลงให้สมาชิกกลุ่มดำเนินการภายใต้การควบคุมของกรรมการกลุ่มที่รับผิดชอบให้เป็นไปตามแนวปฏิบัติ ที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัดและมีการตรวจสอบจากกรรมการกลุ่มอย่างสม่ำเสมอเพื่อรับรองผลผลิตของสมาชิกตามแนวทางเกษตรอินทรีย์

กระบวนการการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการทำเกษตรอินทรีย์พื้นที่ ตำบลป่าไร่ อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี ได้แก่กลุ่มปลูกผักอินทรีย์ กลุ่มเลี้ยงปลากลุ่มโรงสีข้าว จะเป็นการทำกิจกรรมอยู่ในบริเวณกลุ่มเกษตรอินทรีย์ในบริเวณอาคารอเนกประสงค์กลุ่มเกษตรอินทรีย์ที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดปัตตานี เพื่อให้ง่ายต่อการควบคุมคุณภาพของผลผลิต ในส่วนของด้านการตลาดนั้นเป็นการตลาดในรูปแบบพันธมิตร ตลาดส่วนใหญ่ของ เกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ตำบลป่าไร่ อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี จะอยู่ที่ โรงพยาบาลปัตตานี โรงพยาบาลอำเภอแม่ลาน องค์การบริหารส่วนจังหวัดปัตตานีและเทศบาลเมืองปัตตานี และอีกช่องทางที่กำลังได้รับความนิยมก็คือการโทรสั่งโดยตรงกับเกษตรกรเนื่องจากว่าผลผลิตของเกษตรกรมีน้อยกว่าความต้องการของตลาดทำให้มีความจำเป็นที่ผู้บริโภคจะต้องสั่งจองล่วงหน้ากับทางเกษตรกรผู้ทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ตำบลป่าไร่ อำเภอแม่ลานจังหวัดปัตตานี โดยสินค้าที่ได้รับความนิยมในการสั่งซื้อคือ ผักกลุ่มปลูกผักอินทรีย์ และไข่ไก่ ในส่วนของรายได้ขอกลุ่มเกษตรอินทรีย์ ตำบลป่าไร่ อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี พบว่าราคาของผัก

ที่ปลูกโดยการปลูกแบบเกษตรอินทรีย์เกษตรประณีตทำให้ราคาของผักมีราคาสูงกว่าท้องตลาด โดยรายได้ทั้งหมดจากการขายสินค้าของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ในพื้นที่ตำบลแม่ลานนั้นจะถูกหัก 10% เพื่อเป็นการดำเนินการบริหารจัดการในกลุ่มและจะมีการจ่ายเงินปันผลให้กับสมาชิกในแต่ละปีขึ้นอยู่กับผลกำไรในแต่ละปีซึ่งสมาชิกมีสามารถทำเรื่องกู้เงินเพื่อใช้เป็นทุนในการทำเกษตรอินทรีย์ต่อ

นอกจากนี้ผลจากการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ที่ผ่านมา กลุ่มเกษตรกรได้นำองค์ความรู้ แนวทฤษฎีใหม่เกษตรอินทรีย์ แบบเกษตรประณีตมาใช้ในการทำเกษตรอินทรีย์ทำให้การทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ตำบลป่าไร่ อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี คือ การทำเกษตรกรพึ่งพาตนเองได้ มีความมั่นคงและภาคภูมิใจในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม รวมทั้งพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรและสถาบันเกษตรกรให้เป็นผู้ประกอบธุรกิจเกษตร บนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่อเนื่องเน้นการขยายผลทางการเกษตรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเสริมสร้างความภาคภูมิใจและความมั่นคงในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมด้วยการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่เข้าสู่ภาคการเกษตร สร้างระบบสวัสดิการและดำเนินการปรับโครงสร้างหนี้สินให้กับเกษตรกร ส่งเสริมการทำเกษตรกรรมยั่งยืนให้เห็นผลในทางปฏิบัติ โดยเฉพาะการทำเกษตรแบบผสมผสาน เกษตรทฤษฎีใหม่ และเกษตรอินทรีย์ซึ่งจะช่วยเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกร รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาองค์ความรู้ของเกษตรกรสู่เกษตรกรมืออาชีพให้สามารถบริหารจัดการเกษตรแบบครบวงจรตั้งแต่การผลิต แปรรูป และการตลาด ตลอดจนสร้างการรวมกลุ่มเกษตรกรให้เข้มแข็งและสามารถเชื่อมโยงเครือข่ายของเกษตรกร และสถาบันเกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

- ขยายผลการทำการเกษตรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- เสริมสร้างความภาคภูมิใจและความมั่นคงในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม
- ส่งเสริมการทำเกษตรกรรมยั่งยืนให้เห็นผลในทางปฏิบัติ
- พัฒนาองค์ความรู้ของเกษตรกรสู่เกษตรกรมืออาชีพ
- สร้างความเข้มแข็งและเชื่อมโยงเครือข่ายของเกษตรกร และสถาบันเกษตรกร

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ ตำบลป่าไร อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี

2.1 ภาวะความเป็นผู้นำของคณะกรรมการเกษตรอินทรีย์ ฝ่ายต่างๆกลุ่มเกษตรอินทรีย์ ตำบลป่าไร่ อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆของกลุ่มได้เป็นอย่างดี มีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดกับกลุ่มเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งผู้นำกลุ่มมีความตั้งใจในการทำงาน และดำเนินการตามแผนในการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรอินทรีย์ โดยทุกคนล้วนทำงานแบบเอาใจเข้ามาใส่ใจเรา ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในการประชุมทุกครั้ง

และในการประชุมแต่ละครั้งจะมีการสอบถามถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นกับสมาชิก และร่วมกันหาแนวทางแก้ปัญหา ตามทักษะความสามารถของคณะกรรมการและสมาชิก รวมทั้งการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันแก้ไขปัญหาและถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิก โดยใช้หลัก ธรรมาภิบาล 6 ประการ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส่ หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบและหลักความคุ้มค่าจนเป็นที่ยอมรับ นับว่าผู้นำและคณะกรรมการมีวิสัยทัศน์ในการนำกลุ่มประสบความสำเร็จ

2.2 การมีส่วนร่วมของสมาชิกและคณะกรรมการเกษตรกรอินทรี มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกให้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขไป ที่เกิดขึ้นภายในกลุ่ม โดยมีการประชุมกลุ่มเดือนละ 1 ครั้งการร่วมกันคิด เพื่อร่วมกันหาแนวทางการแก้ไขปัญหา รวมถึงสมาชิกทุกคนสามารถเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหา รวมถึงมีการให้สมาชิกร่วมกันตัดสินใจในการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ภายในกลุ่มให้มีประสิทธิภาพและบรรลุตามเป้าหมายที่กลุ่มต้องการ พบว่ากระบวนการการมีส่วนร่วมภายในกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ส่งผลให้เกิดผลผลิตที่ได้มีคุณภาพ ได้รับการยอมรับทั้งคนในพื้นที่และนอกพื้นที่ สามารถเป็นศูนย์เรียนรู้สำหรับผู้คนสนใจ มีรายเพิ่มขึ้น นอกจากนี้กลุ่มได้มีการทำปุ๋ยใช้เอง ทำให้สามารถลดต้นทุนในการซื้อปุ๋ยเพื่อใช้ในปลูกพืชต่าง ๆ ซึ่งทุกฝ่ายได้หน้าที่ในส่วนที่ตัวเองรับผิดชอบได้เป็นอย่างดี ซึ่งเกษตรกรทุกคนทำโดยความสมัครใจ ในการทำงานทำให้ผลที่ได้เป็นที่น่าพอใจและเป็นที่ยอมรับ

2.3 กระบวนการบริหารจัดการของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ ตำบลป่าไร่ อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี นั้นพบว่า มีองค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้กลุ่มเกษตรอินทรีย์ประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย 1) มีการรับรู้มุมมองร่วมกัน คือสมาชิกเกษตรกรอินทรี ตำบลป่าไร่ อำเภอแม่ลานจังหวัดปัตตานี ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกในพื้นที่ตำบลป่าไร่ ได้รับรู้ร่วมกันถึงความเป็นกลุ่มมีความเข้าใจในสภาพปัญหาร่วมกัน และมีความต้องการที่จะช่วยเหลือในลักษณะแบบเดียวกัน กล่าวคือปัญหาของสมาชิกก่อนที่จะเข้าร่วมเป็นสมาชิกเกษตรกรอินทรีย์ ได้แก่ปัญหาเกี่ยวกับนาร้าง ผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ ปัญหาการขาดแคลนน้ำจึงทำให้รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่ายและผลผลิตทางการเกษตรขายได้ราคาต่ำกว่าท้องตลาด หลังจากสมาชิกทุกคนเข้าร่วมกลุ่มเกษตรอินทรีย์ ทำให้เกษตรกรในพื้นที่ตำบลป่าไร่ อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ส่งผลให้เกิดความรู้สึกผูกพันและความรู้สึกอยากดำเนินกิจกรรมของกลุ่มต่อไปและพัฒนาให้กลุ่มเข้มแข็งยิ่งขึ้น 2) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน พบว่า สมาชิกและคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ มองเห็นคุณค่าในการทำเกษตรแบบผสมผสาน เกษตรแบบทฤษฎีใหม่ และเกษตรแบบประณีต มีจุดมุ่งหมายในอนาคตร่วมกันมีการรับรู้และมีการสร้างความเข้าใจในการทำเกษตรไปในทิศทางเดียวกันทำให้เป้าหมายที่จะดำเนินการในการทำเกษตรอินทรีย์ไปในทิศทางเดียวกันซึ่งช่วยให้เกิดกระบวนการการขับเคลื่อนการทำเกษตรอินทรีย์มีพลังมากยิ่งขึ้น เกิดเป็นเอกภาพ และยังช่วยลดการขัดแย้งอันเกิดจากมุมมองที่

แตกต่างกันของสมาชิก ซึ่งกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ตำบลป่าไร่อำเภอแม่ลานจังหวัดปัตตานี ได้กำหนดวิสัยทัศน์ที่มุ่งเน้นการทำเกษตรอินทรีย์ปลูกผักปลอดสารพิษแบบผสมผสาน 3) การมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน คือการที่สมาชิกแต่ละคนร่วมกันดำเนินกิจกรรมของกลุ่มเพื่อประสานประโยชน์ร่วมกันและความต้องการและความต้องการรวมกันที่มากเพียงพอพี่จะดึงดูดสมาชิกให้ร่วมกันขับเคลื่อนกิจกรรมโดยมีจุดมุ่งหมาย มีการกำหนดวัตถุประสงค์ มีการกำหนดเป้าหมายและกระบวนการ เพื่อให้บรรลุจุดหมายพี่กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ตำบลป่าไร่อำเภอแม่ลานจังหวัดปัตตานี ได้กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาความเป็นอยู่ของสมาชิกไว้ดังนี้ 1 ลดต้นทุนในการทำนาและการผลิตผักอินทรีย์ 2 เพิ่มมูลค่าของผลผลิต ให้ได้รับการพัฒนาคุณภาพและการันตีมาตรฐานผักปลอดสารพิษโดยที่สมาชิกจะมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการทำเกษตรอินทรีย์ 4) กระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน คือการที่สมาชิกเกษตรกรอินทรีย์ได้เสริมสร้างกระบวนการการทำงานร่วมกัน โดยใช้จุดแข็งของสมาชิกฝ่ายนึงไปช่วยจุดอ่อนของสมาชิกอีกฝ่ายหนึ่ง จึงเป็นกระบวนการในการประสานผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งเกษตรกรอินทรีย์ตำบลป่าไร่ อำเภอแม่ลานจังหวัดปัตตานี ร่วมกันแก้ไขปัญหานาร้าง โดยการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์แบบนาโยน เพื่อลดระยะเวลาและรถปริมาณต้นกล้าในการดำนา สามารถขายข้าวเล็บนกได้ในราคาที่สูงขึ้นไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง 5) ระบบความสัมพันธ์และการสื่อสาร เป็นความสัมพันธ์ที่มีความสำคัญในการเชื่อมโยงกันระหว่างสมาชิก นั้นคือ ข้อมูลการสื่อสารระหว่างกันและการ ซึ่งกลุ่มเกษตรอินทรีย์ จะใช้ระบบการประชุมกับสมาชิกแบบรวม เดือนละ 1 ครั้ง เพื่อชี้แจงข้อมูลเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ งบประมาณ ผลผลิตที่ได้ รวมถึงตลอดจนการเลือกตั้งคณะกรรมการ

2.4 ความพร้อมภายในชุมชน พบว่า กลุ่มเกษตรอินทรีย์ มีความพร้อมด้านสมาชิก และคณะกรรมการกลุ่ม ความพร้อมด้านพื้นที่การผลิต ความพร้อมด้านการสนับสนุนงบประมาณ และความพร้อมด้านการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก เป็นกลไกขับเคลื่อนการดำเนินงานกลุ่มเกษตรอินทรีย์ให้ประสบความสำเร็จ ทั้งอาจเป็นเพราะว่าตำบลป่าไร่ อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี เป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ด้านการเกษตรโดยได้รับการผลักดันตามนโยบายการพัฒนาของจังหวัด ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดปัตตานีในด้านการพัฒนาผลิต ด้านการเกษตรที่มีศักยภาพการตลาด

2.5 การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก โดยกลุ่มเกษตรอินทรีย์ ตำบลป่าไร่อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานีได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ เช่นสถาบันส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมปิดทองหลังพระสืบสานแนวพระราชดำริ สำนักงานเกษตรจังหวัด กรมการพัฒนาที่ดิน อบจ ปัตตานี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ เป็นการดำเนินตามกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ด้านการเกษตรของแต่ละหน่วยงาน รวมทั้งการตอบรับของพื้นที่เป้าหมาย ทำให้การดำเนินงานสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการเกษตรอย่างแท้จริง

2.6 องค์ความรู้และนวัตกรรมที่เป็นปัจจัยต่อความสำเร็จในการทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ ตำบลป่าไร่ อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี มีการบริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ สมดุลและยั่งยืนโดยมีกลยุทธ์การพัฒนา ดังนี้ 1) การบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบ ภายใต้กลไกการมีส่วนร่วม เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของเกษตรกรและชุมชนในกระบวนการพัฒนาแหล่งน้ำธรรมชาติที่มีอยู่เดิม ฟื้นฟูการขุดลอกคูคลอง สนับสนุนให้มีการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กในไร่นาและชุมชน 2) การเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดินและอนุรักษ์ดิน ปรับปรุงบำรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ เรียนรู้เทคนิคการใช้วัตถุดิบทางการเกษตรให้กับเกษตรกรทุกพื้นที่ เพื่อไม่ก่อให้เกิดสารเคมีตกค้างในดินและน้ำ รวมทั้งสนับสนุนการผลิตปุ๋ยหมัก ปุ๋ยน้ำชีวภาพ และปุ๋ยพืชสด

อภิปรายผล

ความสำเร็จในการทำเกษตรอินทรีย์พื้นที่ ตำบลป่าไร่ อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี พบว่า การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก โดยกลุ่มเกษตรอินทรีย์ ตำบลป่าไร่อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานีได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ เช่นสถาบันส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมปิดทองหลังพระสืบสานแนวพระราชดำริ สำนักงานเกษตรจังหวัด กรมการพัฒนาที่ดิน องค์การบริหารส่วนจังหวัดปัตตานี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ เป็นการดำเนินตามกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ด้านการเกษตรของแต่ละหน่วยงาน รวมทั้งการตอบรับของพื้นที่เป้าหมาย ทำให้การดำเนินงานสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการเกษตรอย่างแท้จริง อีกทั้ง ตามที่งานวิจัยของ สมศักดิ์ ผาลาโห และคณะ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเกษตรกรกลุ่ม Green Farmer จังหวัดกาฬสินธุ์ จากการศึกษา พบว่า ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากสังคมและหน่วยงานต่างๆ มีความสำคัญในการพัฒนาความเข้มแข็ง ทั้งยังส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินการของกลุ่มอีกด้วย (สมศักดิ์ ผาลาโห และคณะ, 2562)

นอกจากนี้ ด้านความพร้อมของชุมชน พบว่า กลุ่มเกษตรอินทรีย์ มีความพร้อมด้านสมาชิก และคณะกรรมการกลุ่ม ความพร้อมด้านพื้นที่การผลิต ความพร้อมด้านการสนับสนุนงบประมาณ และความพร้อมด้านการได้รับการสนับสนุนจากหน่อยงานภายนอก เป็นกลไกขับเคลื่อนการดำเนินงานกลุ่มเกษตรอินทรีย์ให้ประสบความสำเร็จ ทั้งอาจเป็นเพราะว่าตำบลป่าไร่ อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี เป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ด้านการเกษตรโดยได้รับการผลักดันตามนโยบายการพัฒนาของจังหวัด ซึ่งทั้งนี้ งานวิจัย ศรีประไพ อุดมละมุล และคณะ ความสำเร็จในการบริหารจัดการของเครือข่ายเกษตรกร : กรณีศึกษาเครือข่ายเกษตรกรสวนทุเรียนโครงการเกษตรแปลงใหญ่ ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปตตานี พบว่า ปัจจัยที่สงผลตอความสำเร็จในการบริหารจัดการเครือข่ายเกษตรกรสวนทุเรียนโครงการเกษตรแปลงใหญ่ประกอบด้วย ภาวะความเป็นผู้นำ การมีสวนร่วมของสมาชิกกลุ่มและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

และกระบวนการบริหารจัดการกลุ่มความพร้อมภายในชุมชน และการสนับสนุนจากภายนอก ทั้งในด้านงบประมาณ และวิชาการ (ศรีประไพ อุดมละมุล และคณะ, 2562)

นอกจากนั้น กระบวนการบริหารจัดการของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ ตำบลป่าไร่ อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี นั้นพบว่า มีองประกอบที่สำคัญที่ทำให้กลุ่มเกษตรอินทรีย์ประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย มีการรับรู้มุมมองร่วมกันการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน การมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน กระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน อีกทั้ง ข้อค้นพบในงานวิจัย ศรีประไพ อุดมละมุล และคณะ ได้ศึกษา ความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ชุมชน: กรณีศึกษา ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตำบลยุโป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ซึ่งพบว่า ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้ชุมชน ตำบลยุโป อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา มาจากสมาชิก และคณะกรรมการกลุ่ม มีจิตอาสา มีความมุ่งมั่น ตั้งใจในการทำงานโดยไม่มีผลตอบแทนในการบริหารงาน โดยให้สมาชิกทุกคนทำงานในอาชีพของตนเองให้เสร็จภารกิจเรียนร้อยก่อนจึงจะมาช่วยเหลือกิจกรรมของกลุ่ม (ศรีประไพ อุดมละมุล และคณะ, 2560)

องค์ความรู้ใหม่

ผลจากการศึกษาครั้งนี้ สรุปได้ว่า ความสำเร็จในการทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ ตำบลป่าไร อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี

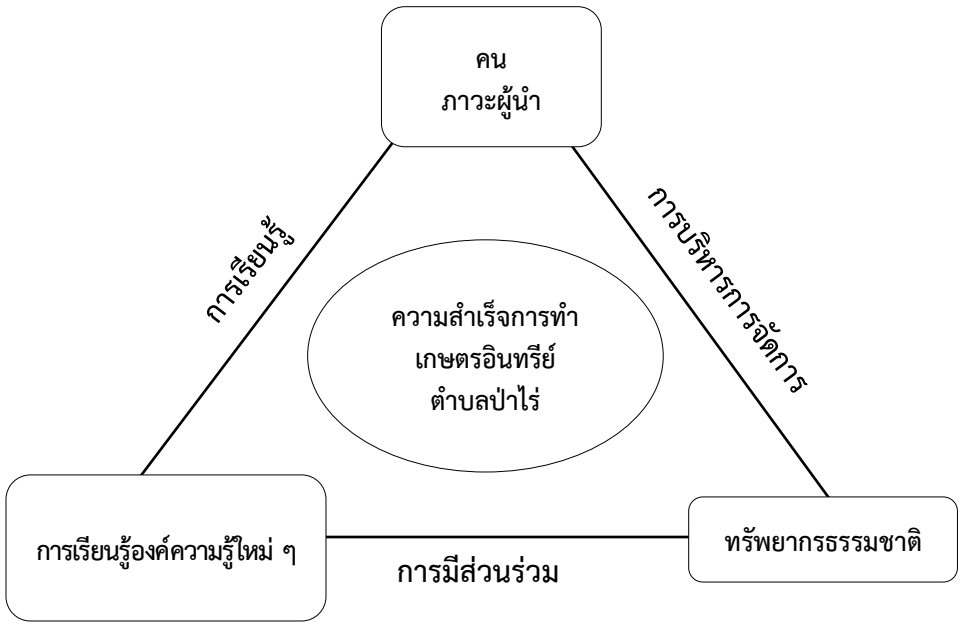

ภาพที่ 1 โมเดล ความสำเร็จในการทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ ตำบลป่าไร อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี

โมเดลความสำเร็จในการทำเกษตรอินทรีย์ ในพื้นที่ตำบลป่าไร่ อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี จะประกอบไปด้วย การมีภาวะผู้นำของกรรมการกลุ่ม การมีส่วนร่วมของกรรมการและสมาชิกกลุ่ม การบริหารจัดการกลุ่มที่มีเอกภาพ การมีองค์ความรู้ในการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ การทำเกษตรอินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพภายใต้กลไกการมีส่วนร่วมของเกษตรกรและชุมชนในพื้นที่ การมีองค์ความรู้ในการผลิตและใช้ปุ๋ยชีวภาพ และการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการทำเกษตรอินทรีย์พื้นที่ ตำบลป่าไร่ อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี พบว่ามีองค์ประกอบหลายประการที่ทำให้ประสบความสำเร็จ เช่นการทำเกษตรแบบประณีต เกษตรทฤษฎีใหม่ เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพตามความต้องการของตลาด มีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารกลุ่ม เพื่อขับเคลื่อนการทำงานของกลุ่มและยังทำให้ผลผลิตมีคุณภาพตามความต้องการของตลาด มีกิจกรรมในการทำเกษตรอินทรีย์ทั้งหมด 8 กิจกรรม ได้แก่ 1 เกษตรนาโยน 2 กลุ่มปลูกผักอินทรีย์ 3 กลุ่มเลี้ยงไก่ไข่พื้นบ้าน 4 กลุ่มเลี้ยงปลา 5 กลุ่มทำปุ๋ยหมัก 6 กลุ่มรถไถ 7 กลุ่มเกษตรกรรอบบ้าน 8 กลุ่มโรงสีข้าว ซึ่งผลจากการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ที่ผ่านมา กลุ่มเกษตรกรได้นำองค์ความรู้ แนวทฤษฎีใหม่เกษตรอินทรีย์ แบบเกษตรประณีตมาใช้ในการทำเกษตรอินทรีย์ทำให้การทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ตำบลป่าไร่ อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี มีการพัฒนาขึ้นได้รับความรู้วิชาการกระบวนการในรูปแบบใหม่ซึ่งทำให้เกษตร กลุ่มเกษตรอินทรีย์มีผลผลิตที่เพิ่มมากขึ้น รายได้เพิ่มขึ้นและสามารถเชื่อมโยงผลผลิตสู่ตลาดภายนอกได้โดยการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์แบบผสมผสาน โดยสมาชิกมีการร่วมประชุมหาทางออกร่วมกันรวมถึงศึกษาเรียนรู้สิ่งใหม่ๆทำให้เกิดการปลูกพืชแบบรวมกลุ่มโดยใช้ที่ดินแปลงหนึ่งเป็นศูนย์กลางในการทำโรงเรือนและปลูกผักแบบยกพื้นเพื่อให้ง่ายต่อการดูแลรักษาซึ่งทางกลุ่มสามารถบริหารจัดการตนเองได้มีผลผลิตที่ดีซึ่ง สามารถส่งออกสู่ตลาดภายนอกและทำการตลาดเอง และผู้บริโภคสามารถติดต่อ กับกลุ่มเกษตรกรโดยตรง ทำให้เกษตรกรไม่โดนเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง เป็นการทำเกษตรแบบครบวงจรตามหลักวิถี รัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่มุ่งเน้นให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้ และพบว่าปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความสำเร็จในการทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ตำบลป่าไร่อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี พบว่าปัจจัยที่สำคัญได้แก่ ภาวะความเป็นผู้นำของคณะกรรมการ การมีส่วนร่วมของสมาชิกและคณะกรรมการ กระบวนการบริหารจัดการ ความพร้อมภายในชุมชน การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ทั้งนี้พบว่าชุมชนมีองค์ความรู้และนวัตกรรมที่เป็นกลยุทธในการพัฒนา 1) การบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบภายใต้กลไกการมีส่วนร่วมการพัฒนาแหล่งน้ำในชุมชน ข้อเสนอแนะจากการวิจัย 1.ควรส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการทำเกษตรอินทรีย์เพื่อการประหยัดต้นทุนการ

ผลิตและการเพิ่มคุณภาพสินค้า 2 ไม่ควรหวังให้เกิดผลเร็วเกินไป ควรให้มีผลลักษณะค่อยเป็นค่อยไป โครงการต้องสอดคล้องกับสภาพสังคมและภูมิประเทศ การพัฒนาโดยอาศัยชาวบ้านแนะนำเสนอสิ่งที่มี ประโยชน์ให้ชาวบ้าน ชาวบ้านจะเป็นผู้ตัดสินใจซึ่งจะทำให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่ อย่างสูงสุด 3. ควรส่งเสริมการเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดินและอนุรักษ์ดิน ปรับปรุงบำรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ เรียนรู้เทคนิคการใช้วัตถุดิบทางการเกษตรให้กับเกษตรกรทุกพื้นที่ เพื่อไม่ก่อให้เกิดสารเคมีตกค้างในดินและน้ำ รวมทั้งสนับสนุนการผลิตปุ๋ยหมัก ปุ๋ยน้ำชีวภาพ และปุ๋ยพืชสด ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1. ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบกระบวนการ พัฒนาหมู่บ้านต้นแบบนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ ชุมชนละโพ๊ะ หมู่ 3 ตำบลป่าไร่ อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี 2. การมีส่วนร่วมของชุมชนใน กระบวนการพัฒนาท้องถิ่นชุมชนละโพ๊ะ หมู่ 3 ตำบลป่าไร่ อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี

เอกสารอ้างอิง

กรีนเนท. (2557). สถานการณ์เกษตรอินทรีย์ไทย. เรียกใช้เมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2565 จาก http://www.greenet.or.th/article/organic-farming

นูรีฮา ฆอเด๊ะ. (2565). แนวคิดเกษตรอินทรีย์. เรียกใช้เมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2565 จาก https://sites.google.com/site/nuraineekhodae/hom

ศรีประไพ อุดมละมุล และคณะ. (2560). ความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ชุมชน: กรณีศึกษา ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตำบลยุโป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา. ในรายงานการประชุมวิชาการสัมมนาเครือข่ายวิชาการ นักศึกษาพัฒนาชุมชนและสังคมแห่งประเทศไท (CSD สัมพันธ)6 - 9 กุมภาพันธ์ 2560 (หน้า 79-86). เพชรบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

ศรีประไพ อุดมละมุล และคณะ. (2562). ความสำเร็จในการบริหารจัดการของเครือข่ายเกษตรกร : กรณีศึกษา เครือข่ายเกษตรกรสวนทุเรียนโครงการเกษตรแปลงใหญ่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี. ใน รายงานการประชุมวิชาการเครือข่ายนักศึกษาคณาจารยพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและสังคมระดับชาติ (CSD สัมพันธ) 27 - 30 มกราคม 2562 (หน้า 13-18). ศรีสะเกษ: มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

สมศักดิ์ ผาลาโห และคณะ. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเกษตรกรกลุ่ม Green Farmer จังหวัดกาฬสินธุ์. วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 6(1), 145-154.

สำนักโฆษกสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (2565). Thailand 4.0 ขับเคลื่อนอนาคตสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน. เรียกใช้เมื่อ 3 มิถุนายน 2565 จาก https://spm.thaigov.

go.th/FILEROOM/spm-thaigov/DRAWER004/GENERAL/DATA0000/00000368.PDF

สำนักงานเกษตรจังหวัดปัตตานี. (2565). ถอดบทเรียนงานส่งเสริมการเกษ. เรียกใช้เมื่อ 1 เมษายน 2565 จาก http://www.sdoae.doae.go.th/document62/260262/pattani.pdf

สำนักงานขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ. (2565). แผนยุทธศาสตร์แห่งชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 257. เรียกใช้เมื่อ 30 กรกฎาคม 2565 จาก https://sto.go.th/th/about/policy/20-year-strategic-plan

สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร(องค์การมหาชน). (2565). เกษตรอินทรีย์ คือ อะไร และทำไมต้องเกษตรอินทรีย์? เรียกใช้เมื่อ 5 เมษายน 2565 จาก https://www.arda.or.th/knowledge_detail.php?id=17

สำนักมาตรฐานเกษตรอินทรีย์. (2557). ระบบเกษตรอินทรีย์ IFOAM. เรียกใช้เมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2565 จาก http://www.nia.or.th/innolinks/page

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 334-347

บทความวิจัย

การพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้ภาพยนตร์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี*

THE DEVELOPMENT OF ENGLISH LISTENING AND SPEAKING SKILLS THROUGH MOVIE-BASED LEARNING ACTIVITIES, OF ENGLISH-MAJORED STUDENTS IN THE FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES AT SURATTHANI RAJABHAT UNIVERSITY

กฤษมาศ พันธุ์มูสิก[1]
Kritsamad Punmusik[1]
[1]**มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี**
[1]Suratthani Rajabhat University, Thailand
[1]Corresponding author E-mail: kritsamad.pun@sru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบทักษะการฟังก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาพยนตร์ 2) เปรียบเทียบทักษะการพูดก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาพยนตร์ และ 3) ศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาพยนตร์ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 3 จำนวน 46 คน จากการสุ่มแบบแบ่งชั้น การวิจัยเชิงทดลอง แบบ One Group Pretest Posttest Design นี้ดำเนินการนอกเวลาเรียน จำนวน 5 ครั้ง ๆ ละ 2 ชั่วโมง ไม่รวมการทดสอบก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้ภาพยนตร์ 5 เรื่อง ได้แก่ Open Season 3, Wonder, The Proposal, The Blind Side และ The Avenger: Endgame ความยาวแต่ละเรื่องประมาณ 8 - 11 นาที ที่มีความแตกต่างกันตามความสนใจของนักศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการฟังและทักษะการพูด 2) แบบทดสอบทักษะการฟัง 3)

* Received 7 March 2022; Revised 18 December 2022; Accepted 21 December 2022

แบบทดสอบทักษะการพูด และ 4) แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรม การเรียนรู้โดยใช้ภาพยนตร์ สถิติที่ใช้ ได้แก่ t-test แบบ Dependent Samples ค่าคะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) นักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยของทักษะการฟังทั้งในภาพรวมและแยกรายเรื่อง หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) นักศึกษามีคะแนนเฉลี่ยของทักษะการพูดทั้งในภาพรวมและแยกรายเรื่อง หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) การศึกษาความพึงพอใจในภาพรวมนักศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภาพยนตร์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.83, SD = 0.10)

คำสำคัญ: การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาพยนตร์, ทักษะการพูด, ทักษะการฟัง, การสื่อสาร

Abstract

The objectives of this research article were to compare students' listening skills before and after using movies for their learning activities, 2) to compare students' speaking skills before and after using movies for their learning activities, and to investigate students' satisfaction with movie-based learning activities. The subjects were 46 third-year English-majored students selected by using stratified random sampling. This experimental research using "One Group Pretest Posttest Design" was performed outside the classroom for 5 times which lasted 2 hours each excluding the pretest prior to the learning activities during which 5 different movies; Open Season 3, Wonder, The Proposal, The Blind Side and The Avenger: Endgame, based on the student interest survey, were played for 8 - 11 minutes each. The instruments used in this study consisted of 1) learning activity plans for listening and speaking skills, 2) listening test, 3) speaking test, and 4) a student satisfaction questionnaire on movie-based learning activities. The statistical analysis comprised t-test for Dependent Samples, mean scores, and standard deviation. The results of this study indicated that: 1) the students achieved higher overall listening post-test scores from individual movies than the pretest's with a statistical significance at the .01 level 2) the students achieved higher overall speaking post-test scores than the pretest's with a statistical significance at the .01 level. and 3) The overall student satisfaction with movie-based learning activities was found at the highest level ($\bar{X}$ = 4.83, SD = 0.10).

Keywords: Movie-Based Learning Activities, Speaking Skill, Listening Skill, Communication

บทนำ

ปัจจุบันโลกได้ก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 และเข้าสู่ยุคที่เทคโนโลยีมีความก้าวหน้า มีการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับประเทศไทยที่เข้าสู่ไทยแลนด์ 4.0 (มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน) เป็นยุคเทคโนโลยีสร้างสรรค์ (Creative) และนวัตกรรม (Innovation) เน้นการสร้างให้คนไทยสามารถคิดเองได้ ดังนั้นการพัฒนาการศึกษาให้เข้าสู่ การศึกษา 4.0 ครูควรฝึกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ครูเปลี่ยนจากเป็นครูสอนเป็นครูพี่เลี้ยง ครูฝึก (Coach) การเรียนแบบบูรณาการ สหวิชาการ เชื่อมโยงความรู้กับจินตนาการ เปลี่ยนแปลงไปสู่รูปธรรม ให้ผู้เรียนมีทักษะที่ต้องการ อีกทั้งในปัจจุบันผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากสื่อการสอนทุกรูปแบบ ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อดิจิทัล โดยเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะในการสืบค้นและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (ชวลิต โพธิ์ทอง, 2561)

ภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากลที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารระหว่างประเทศ (Crystal, D., 2012) ซึ่งทักษะภาษาอังกฤษ มี 4 ทักษะ ได้แก่ ทักษะการฟัง ทักษะการพูด ทักษะการอ่าน และทักษะการเขียน ทักษะทั้ง 4 มีความสำคัญในการสื่อสาร โดยเฉพาะทักษะการฟังและ การพูด การฟังเป็นทักษะการรับสาร เพื่อให้เข้าใจในสิ่งที่ผู้พูดสื่อสาร การพูดเป็นทักษะการ ส่งสารเพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจ และสามารถโต้ตอบได้ ทักษะการฟังและพูดเป็นทักษะที่ต้องฝึกฝนควบคู่กันไปเพื่อให้เกิดความชำนาญและมีความสามารถในการฟังและการพูดอย่างคล่องแคล่ว ดังนั้น การพัฒนาทักษะการฟังและทักษะการพูดควรเน้นพัฒนาให้ผู้เรียนฝึกฝนบ่อย ๆ ฝึกฝนจากเจ้าของภาษา เพื่อให้ได้ฟังจากสำเนียงที่แท้จริง และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพูดได้ตรงตามสำเนียง (Supharatypthin, D., 2014)

การสอนทักษะการฟังและทักษะการพูดจากสำเนียงเจ้าของภาษา มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะช่วยให้ได้ฝึกฟังในฐานะผู้ฟัง และฝึกพูดในฐานะผู้พูด อีกทั้งได้ฝึกการออกเสียง และพูดตามสำเนียงที่จะพบเจอจริงในชีวิตประจำวัน ดังนั้น การกระตุ้นทักษะการฟังและการพูดผ่านสื่อ/รูปแบบ จากสำเนียงเจ้าของภาษา หรือภาพยนตร์สามารถกระตุ้นความสนใจในการฟังและพูด ทั้งด้านการใช้ภาษา ท่าทางการแสดงออก การแสดงออกทางสีหน้า การนำภาพยนตร์มาใช้ใน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นก่อนชม เป็นขั้นเตรียมความพร้อมก่อนชม 2) ขั้นชม เป็นขั้นการชมภาพยนตร์ ซึ่งขึ้นอยู่กับผู้สอนว่าจะให้ชมเป็นบางตอน หรือทั้งหมด 3) ขั้นหลังชม เป็นขั้นพัฒนากระบวนการคิด โดยกระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น และ 4) ขั้นทบทวน เป็นขั้นให้ผู้เรียนสรุปเหตุการณ์ ข้อคิด คำศัพท์หรือประโยคที่สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ (รติ หอมลา, 2553); (Fhuri M. & Ermawati N., 2018)

จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ยังมีทักษะในการฟังและการพูดต่ำ ซึ่งพิจารณาได้จากผลการเรียนของนักศึกษาที่ลงทะเบียนในรายวิชา ENG0101 การฟังและการพูด ระดับ A1 ในชั้นปีที่ 1 ภาคการศึกษาที่ 1 และรายวิชา ENG0102 การฟังและการพูดระดับ A2 ในชั้นปีที่ 2 ภาคการศึกษาที่ 1 พบว่า รายวิชา ENG0101 มีเกรดเฉลี่ยระดับ 2.55 และรายวิชา ENG0102 มีเกรดเฉลี่ยระดับ 2.63 และเมื่อสอบถามจากผู้สอนรายวิชาดังกล่าวพบว่านักศึกษาไม่สามารถจับใจความจากการฟังได้ การออกเสียงและใช้โทนเสียงสูงต่ำไม่ถูกต้อง เนื่องจากโครงสร้างการออกเสียงระหว่างภาษาไทยและภาษาอังกฤษมีความแตกต่างกัน และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ใช้วิธีการฟังจากแผ่นบันทึกเสียง ซึ่งมีแต่เสียงไม่เห็นท่าทาง สีหน้า ว่าผู้พูดต้องการสื่อสารความรู้สึกอะไร และไม่เห็นลักษณะรูปปาก ว่าลักษณะการออกเสียงนั้นต้องใช้รูปปากขณะออกเสียงคำพูดนั้น ๆ อย่างไร ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของทักษะการฟังและทักษะการพูด โดยการนำภาพยนตร์มาเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาทักษะการฟังและการพูดเพื่อเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากเจ้าของภาษา เรียนรู้คำศัพท์ เรียนรู้ประโยค ไวยากรณ์ และเลียนสำเนียง ลักษณะรูปปากในการออกเสียงได้อย่างถูกต้อง อีกทั้งภาพยนตร์ยังช่วยประหยัดเวลาในการสอน ผู้เรียนเข้าใจได้ง่ายขึ้น สร้างเสริมประสบการณ์กับผู้เรียน ดึงดูดความสนใจของผู้เรียน และช่วยเพิ่มความสนุกสนานให้กับเนื้อหาที่เรียน (กิดานันท์ มลิทอง, 2548) โดยภาพยนตร์ที่นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะมีความหลากหลาย ให้นักศึกษาเรียนรู้ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการดูภาพยนตร์ และส่งผลให้นักศึกษามีทักษะการฟังและทักษะการพูดที่สูงขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการฟังก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาพยนตร์ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการพูดก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาพยนตร์ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาพยนตร์ ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ สุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็น การวิจัยเชิงทดลองแบบ One Group Pretest Posttest Design โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ที่กำลังศึกษาในปีการศึกษา 2563 จำนวน 182 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 46 คน (นักศึกษาชายจำนวน 4 คน และนักศึกษาหญิงจำนวน 42คน) โดยวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้ชั้นปีในการแบ่งชั้น

ระยะเวลาในการทดลอง

ดำเนินการทดลองนอกเวลาเรียน ในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โดยใช้ระยะเวลาในการทดลองทั้งหมดจำนวน 5 ครั้ง ๆ ละ 2 ชั่วโมง (120 นาที) รวม 10 ชั่วโมง ไม่รวมการทดสอบก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

ภาพยนตร์ที่มีความยาวประมาณ 8 - 11 นาที (ใช้บางส่วนของภาพยนตร์) จำนวน 5 เรื่อง และให้ชมผ่านแผ่นภาพยนตร์ ซึ่งคัดเลือกจากการสำรวจตามความสนใจที่แตกต่างกันของนักศึกษา ดังนี้

- ให้นักศึกษาเลือกประเภทของภาพยนตร์ที่สนใจมาคนละ 5 ประเภท
- ผู้วิจัยคัดเลือกประเภทของภาพยนตร์ที่ได้รับการเลือกมากที่สุด ได้แก่ Animation Comedy Drama Romance และ Action
- ให้นักศึกษาเสนอภาพยนตร์ที่สนใจตามประเภทของภาพยนตร์ 5 ประเภทข้างต้น ประเภทละ 2 เรื่อง
- ผู้วิจัยคัดเลือกภาพยนตร์ที่ได้รับการเสนอมากที่สุดประเภทละ 1 เรื่อง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ภาพยนตร์ที่ใช้ในการวิจัย

ประเภท	เรื่อง	ความยาว (นาที)	โครงสร้างภาษาที่ใช้ประกอบการพัฒนา
Animation/ Comedy	Open Season 3	9.47	1. Vocabulary
Drama/ Comedy	Wonder	9.36	2. Dialogue
Romance/ Comedy	The Proposal	8.46	3. Describe Pictures
Drama	The Blind Side	10.00	4. Tense
Action/ Sci-fi	The Avenger: Endgame	10.59	

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และการหาคุณภาพเครื่องมือ

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือการวิจัยและหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

1. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการฟังและทักษะการพูดภาษาอังกฤษ จำนวน 5 แผน ใช้เวลาดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนครั้งละ 2 ชั่วโมง (120 นาที) รวม 10 ชั่วโมง ไม่รวมการทดสอบก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้จะประกอบด้วย ภาพยนตร์จำนวน 1 เรื่อง โดยมีความยาวเรื่องละ 8 - 11 นาที หาคุณภาพเครื่องมือโดยให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้องและความเหมาะสมจำนวน 3 ท่าน ได้ผลการประเมินทั้ง 5 เรื่องมีค่าเท่ากัน คือ 4.82 และนำไปหาคุณภาพด้านประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 77.87/75.60 และค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) เท่ากับ 0.65

2. แบบทดสอบทักษะการฟังภาษาอังกฤษ (Listening Test) จำนวน 2 ตอน โดยแบบทดสอบแยกตามภาพยนตร์แต่ละเรื่อง ได้แก่

ตอนที่ 1 Vocabulary ประกอบด้วยแบบทดสอบแบบจับคู่ 10 ข้อ (10 คะแนน) และแบบทดสอบแบบเติมคำ 10 ข้อ (10 คะแนน) รวม 20 คะแนน หาคุณภาพเครื่องมือโดยให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้องและความเหมาะสมจำนวน 3 ท่าน ได้ผลการประเมินทั้ง 5 เรื่องมีค่าเท่ากัน คือ 4.90

ตอนที่ 2 Comprehensive ประกอบด้วยแบบทดสอบแบบเลือกตอบ 15 ข้อ (15 คะแนน) หาคุณภาพเครื่องมือโดยให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินจำนวน 3 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ทั้ง 5 ฉบับอยู่ระหว่าง 0.87 - 0.89

ค่าความยากของแบบทดสอบทักษะการฟังทั้งฉบับอยู่ระหว่าง 0.48 - 0.62 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.31 - 0.43 และค่าความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง 0.76 - 0.92

3. แบบทดสอบทักษะการพูดภาษาอังกฤษ (Speaking Test) จำนวน 3 ตอน โดยแบบทดสอบแยกตามภาพยนตร์ โดยใช้เกณฑ์การประเมิน (Scoring Rubrics) ประกอบการให้คะแนน ได้แก่

ตอนที่ 1 Vocabulary แบบทดสอบการออกเสียงคำศัพท์ จำนวน 20 คำ (10 คะแนน)

ตอนที่ 2 Sentence Pronunciation แบบทดสอบการออกเสียงประโยค จำนวน 10 ประโยค ให้คะแนนโดยใช้เกณฑ์การประเมิน 5 ด้าน 4 ระดับ (20 คะแนน)

ตอนที่ 3 Describing Pictures แบบทดสอบการพูดอธิบายรูปภาพ จำนวน 1 ข้อ (ประกอบด้วย รูปภาพ 6 รูป) ให้คะแนนโดยใช้เกณฑ์การประเมิน 5 ด้าน 5 ระดับ (25 คะแนน)

หาคุณภาพเครื่องมือโดยให้ผู้เชี่ยวชาญความความสอดคล้องและเหมาะสม จำนวน 3 ท่าน ได้ผลการประเมินอยู่ระหว่าง 4.93 - 4.98 ค่าความยากอยู่ระหว่าง 0.38 - 0.56 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.35 - 0.54 และค่าความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง 0.75 - 0.96

4. แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาพยนตร์เป็นแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล เป็นแบบสอบถามปลายปิดแบบเลือก 1 คำตอบ จำนวน 2 ข้อ ได้แก่ เพศ และเกรดเฉลี่ยสะสม

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาพยนตร์ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 7 ข้อ ด้านภาพยนตร์จำนวน 3 ข้อ และด้านการนำไปใช้ประโยชน์ จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด จำนวน 1 ข้อ

หาคุณภาพเครื่องมือโดยให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินจำนวน 3 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.72 ค่าอำนาจจำแนกทั้งฉบับเท่ากับ 0.39 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.78

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ดำเนินการทดสอบทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาก่อน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาพยนตร์ ด้วยแบบทดสอบทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ

2. ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาพยนตร์จำนวน 5 ครั้ง ๆ ละ 2 ชั่วโมง รวม 10 ชั่วโมง โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ตามแผนการจัดการเรียนรู้ ใช้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการฟังและทักษะการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้ภาพยนตร์ จำนวน 5 แผน

3. ดำเนินการทดสอบทักษะการฟังและทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาพยนตร์ ด้วยการใช้แบบทดสอบทักษะการฟังและทักษะการพูดภาษาอังกฤษ

4. นักศึกษาตอบแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาพยนตร์

5. เก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์

6. สรุปและอภิปรายผล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การเปรียบเทียบทักษะการฟังก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาพยนตร์ โดยนำคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบก่อนและหลังการทดลอง มาหาค่าเฉลี่ยและวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนน โดยใช้ t-test แบบ Dependent Samples

2. การเปรียบเทียบทักษะการพูดก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาพยนตร์ โดยนำคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบก่อนและหลังการทดลอง มาหาค่าเฉลี่ยและวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนน โดยใช้ t-test แบบ Dependent Samples

3. การศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภาพยนตร์ โดยนำคะแนนที่ได้จากแบบสอบถาม มาหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และแปลค่าเฉลี่ยของความพึงพอใจ

ผลการวิจัย

1. การเปรียบเทียบทักษะการฟังก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาพยนตร์ โดยนำคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบก่อนและหลังการทดลอง มาหาค่าเฉลี่ยและวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนน โดยใช้ t-test แบบ Dependent Samples Test ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบทักษะการฟังก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาพยนตร์ โดยนำคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบก่อนและหลังการทดลอง มาหาค่าเฉลี่ยและวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนน โดยใช้ t-test แบบ Dependent Samples

ทักษะการฟัง	n	$\bar{X}$	SD	$\bar{D}$	S_D	t
Open Season 3						
หลังเรียน	46	25.93	2.95	4.74	1.12	28.59**
ก่อนเรียน	46	21.20	2.51			
Wonder						
หลังเรียน	46	23.78	3.01	5.26	1.18	30.19**
ก่อนเรียน	46	18.52	2.27			
The Proposal						
หลังเรียน	46	23.48	3.06	5.94	1.58	25.42**
ก่อนเรียน	46	17.54	2.24			
The Blind Side						
หลังเรียน	46	21.39	2.65	5.04	1.35	25.35**
ก่อนเรียน	46	16.35	3.05			
The Avenger: End Game						
หลังเรียน	46	21.52	3.54	5.57	1.22	30.86**
ก่อนเรียน	46	15.96	2.76			
รวม						
หลังเรียน	46	116.11	11.82	26.54	4.42	40.77**
ก่อนเรียน	46	89.57	14.52			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 พบว่า นักศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาพยนตร์มีทักษะการฟังหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั้นแสดงว่า เมื่อนักศึกษาได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาพยนตร์มีทักษะการฟังหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และเมื่อพิจารณาทักษะการฟังแยกภาพยนตร์เป็นเรื่อง พบว่า นักศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาพยนตร์มีทักษะการฟังหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั้นแสดงว่า เมื่อนักศึกษาได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาพยนตร์มีทักษะการฟังหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนทุกเรื่องเช่นกัน

2. การเปรียบเทียบทักษะการพูดก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาพยนตร์ โดยนำคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบก่อนและหลังการทดลอง มาหาค่าเฉลี่ยและวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนน โดยใช้ t-test แบบ Dependent Samples ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบทักษะการพูดก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาพยนตร์ โดยนำคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบก่อนและหลังการทดลอง มาหาค่าเฉลี่ยและวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนน โดยใช้ t-test แบบ Dependent Samples

ทักษะการพูด	n	$\bar{x}$	SD	$\bar{D}$	S_D	t
Open Season 3						
หลังเรียน	46	39.17	3.89	6.20	1.15	36.62**
ก่อนเรียน	46	32.98	3.61			
Wonder						
หลังเรียน	46	39.13	4.76	5.57	1.46	25.94**
ก่อนเรียน	46	33.57	3.90			
The Proposal						
หลังเรียน	46	39.09	4.64	6.48	1.15	38.22**
ก่อนเรียน	46	32.61	4.78			
The Blind Side						
หลังเรียน	46	38.28	4.47	5.94	1.12	35.83**
ก่อนเรียน	46	32.35	4.03			
The Avenger: End Game						
หลังเรียน	46	37.59	4.47	6.35	1.37	31.43**
ก่อนเรียน	46	31.24	3.58			
รวม						
หลังเรียน	46	193.26	21.14	30.52	3.81	54.32**
ก่อนเรียน	46	162.74	18.57			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า นักศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาพยนตร์มีทักษะการพูดหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั้นแสดงว่า เมื่อนักศึกษาได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาพยนตร์มีทักษะการพูดหลังเรียนสูงกว่าก่อน

เรียน และเมื่อพิจารณาทักษะการพูดแยกภาพยนตร์เป็นเรื่อง พบว่า นักศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาพยนตร์มีทักษะการพูดหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั้นแสดงว่า เมื่อนักศึกษาได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาพยนตร์มีทักษะการพูดหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนทุกเรื่องเช่นกัน

3. การศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภาพยนตร์ โดยนำคะแนนที่ได้จากแบบสอบถาม มาหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภาพยนตร์ โดยนำคะแนนที่ได้จากแบบสอบถาม มาหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

ประเด็นความพึงพอใจ	ความพึงพอใจ		
	$\bar{X}$	SD	ผลการประเมิน
ด้านกิจกรรมการเรียนรู้	4.79	0.14	มากที่สุด
ด้านภาพยนตร์	4.80	0.19	มากที่สุด
ด้านการนำไปใช้ประโยชน์	4.90	0.15	มากที่สุด
ภาพรวมทั้งฉบับ	4.83	0.10	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 พบว่าความพึงพอใจในภาพรวมของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภาพยนตร์ อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านกิจกรรมการเรียนรู้มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านการนำไปใช้ประโยชน์มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด และด้านกิจกรรมการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นประเด็นย่อยพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกประเด็น โดยประเด็นนักศึกษาเข้าใจบทสนทนาภาษาอังกฤษมากขึ้น มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด และประเด็นกิจกรรมการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการพูด มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

อภิปรายผล

การเปรียบเทียบทักษะการฟังก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาพยนตร์ พบว่า นักศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาพยนตร์มีทักษะการฟังหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั้นแสดงว่า เมื่อนักศึกษาได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาพยนตร์มีทักษะการฟังหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ทั้งในภาพรวมและแยกเป็นรายภาพยนตร์ เนื่องจาก การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาพยนตร์ของผู้วิจัยเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านภาพยนตร์ และมีกิจกรรมเสริมโดยการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้คำศัพท์ประกอบกับการชมภาพยนตร์ทั้งแบบมีบทบรรยายภาษาอังกฤษและไม่มีบทบรรยาย เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการฟังไปทีละขั้น อีกทั้งการเรียนรู้โดยใช้ภาพยนตร์ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทักษะภาษาอังกฤษจากสถานการณ์จริง บุคคลจริง ภาษาที่แท้จริงจากเจ้าของภาษาหรือมีความใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด (Liando N. et al, 2018) ดังนั้นผู้สอนควร

สร้างเครื่องมือที่ทำให้นักศึกษามีความรู้สึกว่าได้เจอกับสถานการณ์จริง เข้าถึงการใช้ภาษาได้อย่างแท้จริงในชั้นเรียน แม้ว่าภาพยนตร์ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การฟังภาษาพูดที่ไม่เป็นทางการและภาพยนตร์เป็นเพียงการเขียนบทสนทนาขึ้นมา แต่สิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ภาษาที่เสมือนจริง เรียนรู้อากัปกิริยา ท่าทาง น้ำเสียง สายตา การใช้ร่างกายในการสื่อสารจากตัวละคร และทำให้ง่ายต่อการเรียนรู้กับผู้ที่ไม่ใช่เจ้าของภาษามากกว่าภาษาที่พบในหนังสือหรือตำราเรียน อีกทั้งภาพยนตร์มีความใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุดสำหรับการที่จะให้นักศึกษาได้เรียนรู้เสมือนกับการได้ไปอยู่ในสถานการณ์จริงหรือบริบทจริง ภาพยนตร์เป็นแหล่งข้อมูลที่มีประโยชน์ในการพัฒนาหรือเพิ่มการเรียนรู้ทักษะการฟังภาษา ข้อดีของการใช้ภาพยนตร์ในการเรียนภาษา ได้แก่ ทำให้ได้เรียนรู้การใช้ภาษาที่แท้จริง ทำให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ การเพิ่มการรับรู้วัฒนธรรมการใช้ภาษา และได้รับการพัฒนาทักษะ ต่าง ๆ ในการใช้ภาษา (Parisi L. & Andon N., 2016) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ บุญรอด พึ่งชาติ ที่ทำการวิจัยเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ด้านการฟังภาพยนตร์เพื่อทำความเข้าใจของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิศวกรรมเครื่องกล พบว่า เมื่อนักศึกษาได้รับการพัฒนาทักษะ การฟังโดยใช้ภาพยนตร์ นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการฟังผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ของจำนวนเต็ม (บุญรอด พึ่งชาติ, 2556)

การเปรียบเทียบทักษะการพูดก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาพยนตร์ พบว่า นักศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาพยนตร์มีทักษะการพูดหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั้นแสดงว่า เมื่อนักศึกษาได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาพยนตร์มีทักษะการพูดหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ทั้งในภาพรวมและแยกเป็นรายเรื่อง เนื่องจาก ผู้วิจัยจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยมีวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงจากวิธีการเรียนที่ยากคือชมภาพยนตร์โดยไม่มีบทบรรยายไปสู่วิธีการเรียนรู้ที่ง่ายคือชมภาพยนตร์โดยมีบทบรรยายภาษาอังกฤษ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เช่นนี้ทำให้ผู้เรียนเกิดความพยายาม มีความตั้งใจฟังที่จะพูดและเลียนแบบการออกเสียงตามบทละคร อีกทั้งเมื่อผู้เรียนฟังและฝึกปฏิบัติการออกเสียงซ้ำ ๆ พร้อมกับเพิ่มบทบรรยายภาษาอังกฤษ ทำให้นักศึกษามีความเข้าใจการออกเสียงมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ภาพยนตร์เป็นการเรียนรู้การใช้ภาษาที่มีความใกล้เคียงกับบริบทจริงซึ่งแตกต่างจากเครื่องมือที่ครูสร้างขึ้นมาเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียน ที่มีโครงสร้างทางภาษา การเน้นย้ำไวยากรณ์แบบเดิม ๆ การออกเสียงช้า ๆ ซึ่งแตกต่างจากภาพยนตร์ที่สามารถแสดงให้เห็นถึงโครงสร้างไวยากรณ์ที่มีความหลากหลายรูปแบบ ความเร็วของการพูดที่เป็นธรรมชาติและมีความหลากหลาย ทั้งนี้ภาพยนตร์ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การใช้ภาษาจากสภาพแวดล้อมจริง ส่งผลให้มีการพัฒนาทักษะการพูด ทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม อยากเรียนรู้มากขึ้นและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน (Li, X. & Wang, P., 2015) มีความมั่นใจในการออกเสียง มีทัศนคติ แรงจูงใจที่ดีในการฝึกฝนพัฒนาตนเองด้านทักษะการพูด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ

Fhuri M. & Ermawati N. ที่ทำการวิจัยเพื่อพัฒนาทักษะการพูดโดยใช้ภาพยนตร์เรื่องซูโทเปีย กับนักเรียนเกรด 9 ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีทักษะการฟังหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนโดยใช้ภาพยนตร์ (Fhuri M. & Ermawati N., 2018)

การศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาพยนตร์ พบว่า ความพึงพอใจในภาพรวมนักศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภาพยนตร์ อยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านและรายประเด็นพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน เนื่องจากผู้วิจัยเลือกภาพยนตร์มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรียงลำดับจากเรื่องที่ง่ายไปสู่เรื่องที่ยาก ภาพยนตร์มีความยาวเพียง 8 - 11 นาที จึงทำให้ผู้เรียนมีความสนใจ กระตือรือร้น และมีความตื่นตัวที่จะพัฒนาตนเองและทำความเข้าใจภาพยนตร์ นอกจากนี้ภาพยนตร์ที่เลือกมาเป็นเรื่องที่ผู้เรียนมีความสนใจ จึงทำให้ผู้เรียนตั้งใจรับชมเพื่อพัฒนาทักษะทางภาษา นอกจากนี้ภาพยนตร์ยังทำให้ผู้เรียนได้ตระหนักรู้และเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมต่างชาติ เกิดความสนุกสนานระหว่างการรับชม ภาพยนตร์มีความเหมือนจริง ตัวละครอยู่ในสภาพแวดล้อมจริง ให้ผู้เรียนต้องการที่จะเรียนรู้ และมีความสนใจการเรียนภาษามากขึ้น (Albiladi, W. et al, 2018) ภาพยนตร์มีรูปภาพประกอบการพูด ตัวละครเป็นเจ้าของภาษา นอกจากผู้เรียนจะได้ฟังภาษาจากเจ้าของภาษาเพื่อพัฒนาทักษะการพูดแล้ว ผู้เรียนยังได้เรียนรู้รูปแบบการใช้ภาษาที่หลากหลาย การชมภาพยนตร์ทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่าตนเองได้ไปท่องเที่ยวยังเมืองหรือประเทศในสถานที่จริง เห็นความสวยงามของสถานที่ ทำให้ผู้เรียนเห็นความแตกต่างความหลากหลายและส่งผลให้ผู้เรียนมีชีวิตชีวาในการเรียนมากขึ้น (Liando N. et al, 2018) นอกจากนี้ภาพยนตร์เป็นกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบหนึ่งที่สามารถป้อนข้อมูลให้ผู้เรียนได้หลายหลาย เช่น ภาษา วัฒนธรรม การใช้ชีวิต ขนบธรรมเนียม และประวัติศาสตร์

องค์ความรู้ใหม่

การเลือกใช้ประเภทของภาพยนตร์ที่แตกต่างกัน พบว่า ค่าเฉลี่ยของทักษะการฟังและทักษะการพูดหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาพยนตร์แต่ละประเภทต่างกัน จากภาพ ที่ 1 แสดงให้เห็นว่าภาพยนตร์ประเภท Comedy มีค่าเฉลี่ยของทักษะการฟังและทักษะ การพูดหลังใช้ภาพยนตร์สูงสุดเป็น 3 ลำดับแรก เนื่องจากภาพยนตร์ประเภท Comedy ใช้ระดับภาษาที่ง่าย และเป็นภาษาใช้ในเหตุการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน จึงส่งผลให้ผู้เรียนรู้สึกสนุกสนานและมีส่วนร่วมกับภาพยนตร์ที่ได้รับชม และเข้าถึงการใช้ภาษาได้ง่ายขึ้น แสดงให้เห็นว่าหากต้องการพัฒนาทักษะการฟังและทักษะการพูดกับนักเรียน/นักศึกษา ผู้สอนควรเลือกภาพยนตร์ที่เกี่ยวกับ Comedy

ภาพที่ 1 ประเภทของภาพยนตร์ที่ส่งผลต่อทักษะการฟังและทักษะการพูด

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลจากการเปรียบเทียบทักษะการฟังและการพูดก่อนและหลังการจัดกิจกรรม การเรียนรู้โดยใช้ภาพยนตร์ ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ พบว่า นักศึกษามีทักษะ การฟังและการพูดหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และความพึงพอใจต่อการการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาพยนตร์อยู่ในระดับมากที่สุด ในส่วนของข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย ได้แก่ 1) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาพยนตร์ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องที่ปิด และมีอุปกรณ์ด้านภาพและเสียงที่มีประสิทธิภาพ เพราะทำให้นักศึกษาได้มีสมาธิอยู่กับการชมภาพยนตร์ และ 2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาพยนตร์ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้นักเรียนจำนวนไม่เกิน 30 คน เพื่อให้ผู้สอนสามารถให้คำปรึกษาหรือดูแลผู้เรียนได้อย่างทั่วถึง และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ได้แก่ 1) ควรเพิ่มกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนแต่ละคนเลือกภาพยนตร์ที่ต้องการศึกษาคนละ 1 เรื่องตามความสนใจเพิ่มเติมจากจำนวนภาพยนตร์ที่ผ่านการคัดเลือก 2) ควรเพิ่มกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนฝึกพูดกับเพื่อนเพื่อเสริมสร้างความมั่นใจ และ 3) ควรนำกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภาพยนตร์ไปพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากทุนอุดหนุนวิจัย จากเงินหมวดกองทุนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562

เอกสารอ้างอิง

กิดานันท์ มลิทอง. (2548). เทคโนโลยีการศึกษร่วมสมัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชวลิต โพธิ์ทอง. (2561). การศึกษาไทยในยุคไทยแลนด์ 4.0. เรียกใช้เมื่อ 1 พฤศจิกายน 2561 จาก http://km.li.mahidol.ac.th/thai-studies-in-thailand-4-0/

บุญรอด พึ่งชาติ. (2556). การใช้ภาพยนตร์ประกอบการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการฟังภาษาอังกฤษของนักศึกษา คณะวิศวกรรมศาสตร์ สาขาวิชาวิศวกรรมเครื่องกล ชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

รติ หอมลา. (2553). การส่งเสริมความรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษและความสามารถในการฟังของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงโดยการใช้ภาพยนตร์. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

Albiladi, W. et al. (2018). Learning English through Movies: Adult English Language Learners' Perceptions. Theory and Practice in Language Studies, 8(12), 1567-1574.

Crystal, D. (2012). English as a Global Language. UK: Cambridge University Press.

Fhuri M. & Ermawati N. (2018). The Effect of English Subtitle in "Zootopia" Movie in Speaking Skill. Journal of English Language Teaching, 5(2), 94-100.

Li, X. & Wang, P. (2015). A Research on using English Movies to Improve to Chinese College Students' Oral English. Theory and Practice in Language Studies, 5(5), 1096-1100.

Liando N. et al. (2018). English Major Students' Perceptions Towards Watching English Movies In Listening And Speaking Skills Development. Advances in Social Sciences Research Journal, 5(6), 1-16.

Parisi L. & Andon N. (2016). The Use of Film-Based Material For An Adult English Language Course in Brazil. Trab.Ling.Aplic, 55(1), 101-128.

Supharatypthin, D. (2014). Developing Srudents' Ability in Listening and Speaking English Using the Communicative Approach of Teaching. International Journal of Arts & Science, 7(3), 141-149.

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wad Wangtawantok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 348-362

บทความวิจัย

ความเป็นพลวัตของรูปแบบและการใช้ประโยชน์ที่ดินภายใต้การผลิตแบบเข้มข้น: กรณีศึกษาบ้านแม่บวนเหนือ อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่*

THE DYNAMICS OF MODEL AND LAND USE UNDER INTENSIVE PRODUCTION: A CASE STUDY OF BAN MAE BUAN NUEA, DOI TAO DISTRICT, CHIANG MAI PROVINCE

พงศธร คำใจหนัก[1]
Pongsatorn khamjainuk[1]
[1]**คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, ลำปาง**
[1]Faculty of Humanities and Social Sciences, Lampang Rajabhat University, Lampang, Thailand
[1]Corresponding author E-mail: khamjainuk@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเชิงประวัติศาสตร์ ระหว่างพ.ศ. 2552 – ปัจจุบัน และ 2) กำหนดรูปแบบการใช้ที่ดินของบ้านแม่บวนเหนือในด้านกายภาพ สิทธิการถือครองและการผลิตเชิงพาณิชย์ที่เข้มข้นขึ้น เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี มีการใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 112 ครัวเรือน ร้อยละ 73 ของครัวเรือนทั้งหมด และใช้การสัมภาษณ์ระดับลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน ผลการวิจัย พบว่า 1) รูปแบบการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเชิงประวัติศาสตร์ในปี พ.ศ. 2552 – 2555 มีการใช้พื้นที่ในการปลูกพืช ได้แก่ ลำไย ข้าวโพด พริกชี้ฟ้า โดยไม่ได้มีการใช้สารเคมี ในปี พ.ศ. 2556 – 2558 มีการเปลี่ยนมาใช้สารเคมี ขุดอ่าง สร้างที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้น และในปี พ.ศ. 2559 – ปัจจุบัน การทำการเกษตรเข้าสู่ยุคเกษตรเชิงพาณิชย์อย่างเต็มรูปแบบ 2) รูปแบบการใช้ที่ดินส่วนใหญ่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง การถือครองที่ดินส่วนใหญ่มีเอกสารสิทธิ์สิทธิทำกิน(สทก.) ร้อยละ 76 ของพื้นที่ทั้งหมด พื้นที่ทำสวนร้อยละ 74 จึงไม่มี

* Received 11 November 2022; Revised 24 December 2022; Accepted 26 December 2022

ผลกระทบต่อหมู่บ้านมากนัก เพราะพื้นที่มีจำกัด ทำให้ไม่มีกลุ่มนายทุนมาซื้อหรือใช้ประโยชน์ แต่มีภาครัฐและเอกชนมาให้ความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรแบบงดการใช้สารเคมี เพราะในพื้นที่มีการใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมีเป็นจำนวนมาก ร้อยละ 74 ของพื้นที่ทั้งหมด ทำให้เกิดปัญหา คือ ดินเสื่อมโทรม คุณภาพของแหล่งน้ำเสื่อมลง วิธีการแก้ปัญหา คือ ลดการใช้สารเคมีและหันมาใช้อินทรียวัตถุ ภาครัฐควรกำหนดนโยบายส่งเสริมทางการเกษตร มีการให้ความรู้และแนะนำการใช้ทรัพยากรดินให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด

คำสำคัญ: ความเป็นพลวัต, รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน, การผลิตแบบเข้มข้น, บ้านแม่บวนเหนือ, จังหวัดเชียงใหม่

Abstract

The objectives of this research were: 1) to educate the model of historical land use changes from 2009 to present and 2) to determine the land use models of Ban Mae Buan Nuea in terms of physic, rights of land ownership, and a more commercial-intensive production. This was a mixed methods research by using questionnaires on 112 households or 73 % of the all households and using in-depth interviews of the 5 key informants. The study results found that 1) The model of historical land use changes between 2009 and 2012, the land was in use for cultivation of crops such as longan, maize, and chili without the use of chemicals. Later, in 2013 to 2015 chemicals were used, a pond was dug for water storage, and more houses were built. From 2016 to present, the farming model has fully entered the commercial agriculture. 2) The land use models, most of villagers had their own land for farming. In terms of land ownerships, most of villagers had title deeds or permits of the formal recognition of community usage rights in forest areas for 76 % of all lands. The cultivation area was 74% of all lands because the villagers had limited lands so rarely affected the village.There was no group of capitalists who bought or used the lands. However, there were government and private sectors that helped to provide knowledge about chemicals-free agriculture, the large amounts of chemicals and chemical fertilized were used for 74 % of all cultivation areas. Hence, it caused soil deterioration and the deteriorated quality of water. The solutions were to reduce the use of chemicals and to use organic matter. The government sector should formulate an agricultural extension policy. Knowledge and advices on the use of soil resources should be provided appropriately and maximum benefit.

Keywords: Dynamic, Model of Land Use, Intensive Production, Ban Mae Buan Nuea, Chiang Mai Province

บทนำ

ในสถานการณ์ปัจจุบันทรัพยากรที่ดินเกิดอาการที่บ่งบอกถึงความไม่ยั่งยืน ได้แก่ 1) อาการด้านการเสื่อมโทรมที่ดินเพิ่มสูงขึ้น ได้แก่ การชะล้างพังทลายของดิน การสูญเสียความอุดมสมบูรณ์ของดิน การแปรสภาพเป็นทะเลทรายและมลพิษ 2) อาการด้านผลผลิตทางการเกษตรมีแนวโน้มลดลง ได้แก่ การขาดแคลนอาหาร น้ำ และพลังงาน และ 3) อาการด้านการแข่งขันในเพิ่มขึ้น เป็นอาการที่สังเกตได้จากการดำรงชีวิตของมนุษย์ ปรากฏให้เห็นสภาวะความยากจนและการสูญเสียจากภัยธรรมชาติ ความขัดแย้งในชุมชนหรือกลุ่มผู้ใช้ที่ดิน โดยสาเหตุของอาการต่าง ๆ และสิ่งที่ปรากฏทั้ง ทางกายภาพและการดำรงชีวิตของมนุษย์นั้น มาจากการจัดการทรัพยากรที่ดินไม่มีประสิทธิภาพและการเปลี่ยนแปลงสภาวะต่าง ๆ ของโลก (ศักดิ์ชัย เอกอินทุมาศ และคณะ, 2557) การเร่งพัฒนาประเทศในช่วงที่ผ่านมา ส่งผลให้เกิดการขยายตัวทางด้านอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็ว ประกอบกับรัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการอุตสาหกรรมในภูมิภาคต่าง ๆ ทำให้เกิดปัญหาการใช้พื้นที่ที่มีความเหมาะสมกับเกษตรกรรมไปเป็นพื้นที่เพื่ออุตสาหกรรมมากมาย รวมทั้งพื้นที่เกษตรกรรมใกล้เคียงก็อาจได้รับผลกระทบจากมลพิษอุตสาหกรรมที่ปล่อยออกมาอีกด้วยโดยเฉพาะการผลิตทางการเกษตรที่เปลี่ยนแปลงจากแบบยังชีพมาสู่แบบการค้า ทำให้รูปแบบการใช้ที่ดินทางการเกษตรเปลี่ยนไปจากรูปแบบเกษตรแบบยังชีพที่เคยทำการเพาะปลูก ในบางฤดูและปลูกพืช หลากหลายชนิดเพียงเพื่อการบริโภคภายในครัวเรือนมาเป็นรูปแบบเกษตรแบบการค้าที่มีการใช้ที่ดินอย่างเข้มข้น มีการทำการเกษตรแบบไร่ขนาดใหญ่ และเน้นการปลูกพืชเฉพาะอย่าง (สมพร สง่าวงศ์, 2552) ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ก่อให้เกิดปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมตามมาหลายประการ โดยเฉพาะปัญหาต่อเนื่องที่เกิดจากการใช้ที่ดินที่ไม่เหมาะสมกับศักยภาพพื้นที่ เช่น ปัญหาการชะล้างพังทลายของหน้าดิน ปัญหาดินเค็ม ปัญหาน้ำท่วม และปัญหาผลผลิตตกต่ำกว่าที่ควรจะได้รับ เป็นต้น พื้นที่ที่ใช้ในการเกษตร มีศักยภาพในการใช้ประโยชน์ที่ดินในแต่ละกิจการแตกต่างกัน (สมพร สง่าวงศ์, 2552) ดังนั้นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างมากคือ การเปลี่ยนแปลงระบบการเกษตรกรรมจากการผลิตเพื่อยังชีพไปสู่การเกษตรเชิงพาณิชย์แบบเข้มข้น

สภาพพื้นที่บ้านแม่บวนเหนือ เป็นที่ราบตามหุบเขาอยู่ในเขตพื้นที่ป่าต้นน้ำของลำน้ำย่อยหลายสาย ซึ่งเป็นต้นน้ำของลำน้ำแม่ตูบที่ไหลลงลำน้ำแม่หาด (ลุ่มน้ำปิงตอนบนฝั่งซ้าย) ซึ่งเป็นแหล่งน้ำที่สำคัญของอำเภอดอยเต่าที่นำมาใช้ในภาคการเกษตร ปัจจุบันบ้านแม่บวนเหนือมีพื้นที่การเกษตร ประมาณ 3,500 ไร่และมีจำนวนประชากรทั้งหมด 531 คน (พิชิต สุทธิปภาโส, 2555) สำหรับประวัติการใช้พื้นที่ดินของบ้านบวนเหนือนั้น คือ เริ่มต้นตั้งแต่ปี พ.ศ.

2450 โดยนายปันเป็นผู้บุกเบิกเป็นคนแรกจากการเข้าป่ามาล่าสัตว์ และได้มาพบเจอพื้นที่ที่เป็นบ้านแม่บวนเหนือในปัจจุบัน เนื่องจากพื้นที่เดิมที่นายปันอาศัยนั้นขาดพื้นที่ทำกิน เลยตัดสินใจที่พาครอบครอบย้ายมาปักหลักปักฐานอยู่ที่ในพื้นที่บ้านแม่บวนในปัจจุบัน หลังจากที่ได้พากันอพยพมาก็ได้ทำการสร้างที่อยู่อาศัย ในตอนนั้นมีเพียงแค่ 3 ครอบครัว โดยช่วงแรกที่เข้ามาสร้างที่อยู่อาศัยเท่านั้นยังไม่ได้มีการทำการเกษตรแต่อย่างใด เพราะว่ายังไม่ได้มีการถางพื้นที่ป่าอย่างเป็นรูปธรรม (สถิต วัชรกิตติ, 2521) ต่อมาในปี 2455 ก็ได้มีคนจากบ้านเกาะหลวง บ้านงิ้วสูง บ้านดอยเต่า บ้านห้วยหละ ย้ายเขามาตั้งถิ่นฐานเพิ่มขึ้นมากกว่าเดิม และได้มีการใช้ที่ดินในการสร้างที่อยู่อาศัยมากขึ้นกว่าเดิม ในปี พ.ศ. 2465 ได้เริ่มทำการเพาะปลูกผลิตผลทางการเกษตรที่ใช้นำมาเลี้ยงชีพ นั่นก็คือ ข้าว และมีการถางพื้นที่ป่าในการนำมาใช้ในการปลูกข้าวของแต่ละครอบครัว เนื่องจากเวลานั้นบ้านแม่บวนและบ้านแม่ตูบยังรวมกันบ้านเรือนที่สร้างนั้นค่อนข้างที่จะห่างกันมาก และในเวลาต่อมาก็ได้มีการนำพืชทางการเกษตรมาปลูกเพิ่มเติมจากข้าว อาทิเช่น ถั่ว และงา และในช่วงเวลานั้นยังไม่ได้มีการปลูกพืชเพื่อเศรษฐกิจ (พิชิต สุทธิปภาโส, 2555) ต่อมาในปี พ.ศ. 2510 ก็ได้มีการแยกตัวของบ้านแม่ตูบออกไปแล้วในปี พ.ศ. 2515 เริ่มต้นการนำพืชทางการเกษตรเพื่อการค้าเข้ามาเพาะปลูก ในช่วงเวลานี้ก็ได้มีการนำพืชที่สามารถนำผลผลิตไปขายหรือปริโภคได้เข้ามาปลูกเพิ่มขึ้น อาทิเช่น ลำไย และพริก ที่ได้นำเข้ามาปลูกในหมู่บ้านแม่บวนแห่งนี้ เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ผู้คนในหมู่บ้าน แต่สินค้าหลักของหมู่บ้านสมัยนั้นก็จะเป็นของป่าเสียมากมากกว่า เนื่องจากลำไย และพริกที่นำมาปลูกในพื้นที่นี้ต้องใช้เวลาในการเจริญเติมโตที่ยาวนานและยิ่งเป็นลำไยก็ต้องใช้เวลาที่นานกว่าในการเติบโต และผลิดอกออกผลได้ ดังนั้นตั้งแต่ ปี พ.ศ.2515 เป็นต้นมา เดิมจากการทำเกษตรเพื่อยังชีพเริ่มสู่เกษตรเพื่อการค้า หลังจากที่มีการนำลำไยและพริกเข้ามาปลูกในหมู่บ้านแม่บวนแห่งนี้ ก็ได้เริ่มมีการจับจองที่ดินที่จะใช้ในการเพราะปลูกพืชต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นลำไย พริก รวมถึง ข้าวไร่ และถั่วที่มีการเพาะปลูกในช่วงเวลาก่อนหน้านี้ จึงทำให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินในการตั้งถิ่นฐานมากขึ้น และการขยายพื้นที่ทางการเกษตรก็มีพื้นที่เพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม โดยชาวบ้านหันไปทำการเกษตรที่ทำให้เกิดผลผลิตทางการเกษตรที่สามารถนำไปจำหน่ายได้เพิ่มมากขึ้น (สมเจตน์ จันทวัฒน์, 2526) ในปี พ.ศ. 2525 ก็ได้มีการนำพืชต่างถิ่นเข้ามาเพาะปลูก เช่น ข้าวโพด หอมแดง และมันสำปะหลัง ทำให้มีการขยายพื้นที่ทางการเกษตรเพิ่มขึ้นไปอีก หลังจากที่ได้มีการปลูกพืชหลาย ๆ ชนิดก็ได้มีการใช้สารเคมี และส่งผลกระทบต่อชาวบ้านเป็นอย่างมากนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินของชาวบ้านก็มีการเปลี่ยนแปลงไปสู่การผลิตในระบบเกษตรเชิงพาณิชย์แบบเข้มข้น (พิชิต สุทธิปภาโส, 2555)

สำหรับในช่วงก่อนการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน สรุปการใช้ประโยชน์ที่ดิน มี 4 แบบได้แก่ 1) การใช้ที่ดินป่าไม้ เพื่อสนองประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมแก่มนุษย์ 2) การใช้ที่ดินเกษตร เพื่อการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ มีการแบ่งประเภทการใช้ที่ดินเป็นที่นา ที่ไร่ ที่

ปลูกผลไม้ สวนผัก และที่เลี้ยงสัตว์และแบ่งชั้นความเหมาะสมในการเกษตรกรรมออกตามชนิดหรือกลุ่มของพืชเศรษฐกิจ คือ ข้าว พืชไร่ และพืชทางเศรษฐกิจอื่น ๆ เฉพาะอย่าง 3) การใช้ที่ดินเมืองและชุมชน และ 4) การใช้ที่ดินเป็นแหล่งอุตสาหกรรม ส่วนผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการใช้ประโยชน์ที่ดิน คือ 1) การใช้ประโยชน์ที่ดินจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันขึ้นอยู่กับรูปแบบและความหนักเบาของการใช้ประโยชน์จากที่ดิน รวมทั้งวิธีการจัดการ 2) รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินที่แตกต่างกันก็สามารถทำให้เกิดผลกระทบในรูปแบบเดียวกันได้ 3) การใช้ประโยชน์ที่ดินหลายรูปแบบได้รับผลกระทบเหมือนกันจากการเกิดการกร่อนดินและการตกตะกอนดิน มักจะพบในพื้นที่ที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินมากกว่าในพื้นที่ป่าธรรมชาติ (ดรรชนี เอมพันธ์, 2531) ต่อมาในช่วงระหว่างการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน พบว่า 1) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบการใช้ที่ดินการใช้ทีดินเพื่อการเกษตร คือปัจจัยทางด้านกายภาพ ที่มีอิทธิพลต่อการเกษตรประกอบด้วย สภาพภูมิอากาศ ลักษณะ ดิน ความลาดชันและความสูงต่ำของภูมิประเทศ สิ่งเหล่านี้ล้วนมีความสำคัญต่อรูปแบบการใช้ที่ดิน ในการเกษตรบนที่สูงนั้น ปัจจัยทางด้านสังคม - วัฒนธรรม ประเพณีวัฒนธรรมก็เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการใช้ที่ดินประการหนึ่ง ระบบการถือครองที่ดินนั้นจะมีผล โดยตรงต่อปริมาณของผลผลิต โครงสร้างของขนาดพื้นที่ และรูปแบบการใช้ที่ดิน การที่ครอบครัวอยู่ในสายตระกูลดั้งเดิมของชุมชนมักจะมีพื้นที่ถือครองที่มีความเหมาะสมในการใช้ที่ดิน มากกว่าครอบครัวที่เพิ่งอพยพเข้ามาอาศัยในชุมชน เนื่องจากบรรพบุรุษได้จับจองหรือบุกเบิกพื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการเพาะปลูกไว้ก่อนแล้ว 2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตร คือ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ปัจจัยทางด้านที่ดิน แรงงาน และเงินทุน จะมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ส่วนปัจจัยตลาดจะมีความสำคัญในส่วนที่รองรับผลผลิต และปัจจัยทางด้านการเมืองและนโยบาย ในประเทศไทยมีนโยบายสาธารณะที่ประกาศใช้เพื่อที่จะอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้ เช่น พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2481 พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 นโยบายการส่งเสริมพืชเศรษฐกิจเพื่อทดแทนการปลูกฝิ่นในช่วง พ.ศ.2500 - 2520 นโยบายป่าไม้แห่งชาติปี พ.ศ.2528 เป็นต้น ซึ่งนโยบายเหล่านี้ก่อให้เกิดปัญหาตามมาภายหลังเป็นอย่างมากระหว่างคนท้องถิ่นกับรัฐหรือผู้ที่มีอำนาจทางการเมือง (อุดมพงษ์ ตวงประยงค์, 2557) ดังนั้นในช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน พบว่าผลของการทำการเกษตรแบบใช้สารเคมีสังเคราะห์ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาอย่างมาก คือ 1) ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ปัญหาการพังทลายของหน้าดิน ดินเสื่อมความอุดมสมบูรณ์ ปัญหามลพิษในสิ่งแวดล้อมและปัญหาการระบาดของโรคและแมลง 2) ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ พบว่าเกษตรกรที่ทำการเกษตรแผนใหม่จำนวนมากประสบปัญหาภาวะขาดทุน และหนี้สิน เกิดความล้มเหลวทางเศรษฐกิจ 3) ผลกระทบต่อสุขภาพของเกษตรกรและผู้บริโภค การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชนอกจากจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมแล้วยังก่อให้เกิดปัญหาการได้รับสารพิษเข้าสู่ร่างกายของเกษตรกรผู้ใช้ และยังมีสารพิษตกค้างใน

ผลผลิตทางการเกษตรอีกด้วย 4) ผลกระทบต่อวิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตของเกษตรกรไทย ทำลายฐานการเกษตรแบบยังชีพของเกษตรกร ทำลายระบบสังคมของชุมชน และมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความคิดที่มีต่อภูมิปัญญาพื้นบ้าน (อุดมพงษ์ ตวงประยงค์, 2557)

ในการศึกษาครั้งนี้จึงมีประเด็นหรือคำถามในการวิจัย คือ ภายใต้ข้อจำกัดด้านที่ดินที่มีความแตกต่างในด้านการเข้าถึงที่ดินในด้านสภาพกายภาพ มีการใช้ประโยชน์ที่ดินที่แตกต่างกันอย่างไร ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2552 - ปัจจุบัน และหากมีความบีบคั้นเรื่องการผลิตเชิงพาณิชย์ที่เข้มข้นขึ้น ชาวบ้านจะมีพลวัตรหรือการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ที่ดิน ที่สัมพันธ์ระหว่างสภาพกายภาพ ความสามารถในการผลิต และสิทธิการถือครองที่แตกต่างกันอย่างไร จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง ความเป็นพลวัตของรูปแบบและการใช้ประโยชน์ที่ดินภายใต้การผลิตแบบเข้มข้น กรณีศึกษาบ้านแม่บวนเหนือ อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อศึกษาหาและกำหนดรูปแบบการใช้ที่ดินของบ้านแม่บวนเหนือ รวมทั้งปัจจัยในการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน การเปลี่ยนแปลงทางด้านสิทธิในการถือครองพื้นที่เกษตรกรรม และความเหมาะสมในการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยมีประเด็นที่สนใจศึกษาคือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายใต้แรงกดดันที่เกิดขึ้นจากเศรษฐกิจแบบเข้มข้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหารูปแบบการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเชิงประวัติศาสตร์ ระหว่าง พ.ศ. 2552 – ปัจจุบัน

2. เพื่อกำหนดรูปแบบการใช้ที่ดินของบ้านแม่บวนเหนือในด้านสภาพทางกายภาพ สิทธิในการถือครองที่ดิน และรูปแบบการผลิตที่มีผลมาจากการผลิตเชิงพาณิชย์ที่เข้มข้นขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามขั้นตอนดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Approach) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Approach) โดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้การสำรวจ (Survey) ด้วยแบบสอบถาม ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Approach) ใช้การสัมภาษณ์ระดับลึก (In-depth Interview)

2. ประชากรกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประชากร ได้แก่ ผู้ที่อาศัยในพื้นที่บ้านแม่บวนเหนือ ซึ่งเป็นพื้นที่ศึกษาจำนวน 155 ครัวเรือน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive หรือ Judgmental Sampling) แต่ด้วยความจำกัดด้านประชากรที่ต้องไปประกอบอาชีพข้างนอกพื้นที่หรือการย้ายถิ่นฐาน ในการเก็บข้อมูลผู้วิจัยจึงเลือกกลุ่มเป้าหมายในการศึกษา คือ หัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนของครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บ้านแม่บวนเหนือ โดยใช้สูตรคำนวนของ Taro Yamane ที่มีการกำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ 95 และให้

ค่าประมาณความผิดพลาดที่ยอมรับได้ไม่เกิน ±0.05 จึงได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 112 ครัวเรือน กลุ่มตัวอย่างดังหล่าวคิดเป็นร้อยละ 73 ของครัวเรือนทั้งหมด และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการชุมชน ที่ทำหน้าที่บริหารจัดการชุมชน จำนวน 2 คน และ ปราชญ์ท้องถิ่น ซึ่งเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมาเป็นเวลานาน จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 5 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิจัยเชิงปริมาณ มีเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1)แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานและรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน และผลของการใช้ที่ดิน 2) แบบสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการที่ได้จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา โดยเปิดโอกาสให้ผู้ให้สัมภาษณ์มีอิสระในการให้ข้อมูลได้อย่างเต็มที่ การวิจัยเชิงคุณภาพมีเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์ไม่เป็นทางการ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก เกี่ยวกับข้อมูลเบื้องต้นผู้ให้สัมภาษณ์ สาเหตุในการเปลี่ยนแปลงการทำเกษตร พืชเศรษฐกิจที่เข้ามาในพื้นที่และกลุ่มนายทุน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

4.1 วิธีเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้การเก็บข้อมูลจากคนจำนวนมากด้วยแบบสอบถาม คำถามในแบบสอบถามจึงจำเป็นต้องมีความชัดเจน

4.2 วิธีเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากการศึกษาหนังสือ เอกสารงานวิจัย บทความ วารสาร ที่เกี่ยวข้อง

4.3 การสัมภาษณ์เชิงลึก (Interview) การวิจัยครั้งนี้ใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (informal Interview) ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบฟอร์ม เพื่อเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของที่ดิน ความเป็นมาของชุมชน

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย สำหรับการวิจัยครั้งนี้ มีการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

5.1 ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจากเอกสาร ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารเนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

5.2 ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การใช้ประโยชน์ที่ดินในชุมชนนำข้อมูลมาวิเคราะห์ประเด็นเกี่ยวกับผลกระทบของรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินในมิติต่าง ๆ รวมถึงการจัดการรูปแบบที่ดินในลักษณะ ต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างยั่งยืน โดยนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

5.3 ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์ และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้ โดยทำไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งนี้เพื่อที่จะได้ศึกษาประเด็นต่าง ๆ ได้

5.4 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ มีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการแจกแจงความถี่ (Frequency) และทำให้เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการนำเสนอในประเด็นที่เชื่อมโยงกับกรอบแนวคิดการวิจัย ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณ มีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนาได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และ ค่าเฉลี่ย สำหรับการวิเคราะห์เกี่ยวกับสำหรับการวิเคราะห์เกี่ยวกับมูลค่าการใช้ประโยชน์จากที่ดิน

ผลการวิจัย

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 68.75 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นหัวหน้าครอบครัว มีช่วงอายุ 41 – 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 37.5 แสดงให้เห็นว่าส่วนใหญ่อยู่ในวัยกลางคน มีระดับการศึกษา ป.4/ป.6 หรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 57 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 93.7 มีสถานภาพสมภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 83.9 และมีรายได้อยู่ระหว่าง 30,000 – 50,000 บาท/ปี คิดเป็นร้อยละ 51.7

ส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวอยู่ 2 – 4 คน คิดเป็นร้อยละ 81.2 โดยพบว่าประชากรบ้านแม่บวนเหนือไม่เคยย้ายที่อยู่ โดยอาศัยอยู่มามากว่า 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 97.3 มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ส่วนใหญ่มีการถือครองที่ดินเอกสารสิทธิ์สิทธทำกิน (สทก.) คิดเป็นร้อยละ 75.9 และมีการปลูกพืชสวน คิดเป็นร้อยละ 74.06

2. รูปแบบการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินระหว่างพ.ศ. 2552 – ปัจจุบัน

มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินสามารถแบ่งออก 3 ช่วง ดังนี้ คือ

2.1 ช่วงก่อนการเปลี่ยนแปลง

ก่อน ปี พ.ศ. 2555 เกษตรกรมีการใช้พื้นที่ในการปลูกพืชไร่พืชสวน ได้แก่ ลำไย ข้าวโพด พริกชี้ฟ้าและอื่น ๆ โดยไม่ได้มีการใช้สารเคมีเข้ามามีส่วนร่วมในการทำการเกษตร เกษตรกรในหมู่บ้านใช้เพียงปุ๋ยคอกหรืออินทรีย์วัตถุเท่านั้นในการทำการเกษตร หรือที่เรียกว่าเกษตรอินทรีย์

2.2 ช่วงระหว่างการเปลี่ยนแปลง

ต่อมาในปี พ.ศ. 2556 – พ.ศ. 2558 ได้มีการเปลี่ยนแปลงการทำการเกษตรจากที่เคยปลูกพืชแบบธรรมชาติไม่ไม่ใช้สารเคมี ก็เริ่มเปลี่ยนมาใช้สารเคมีประกอบกับการทำการเกษตร เนื่องจากมีการผลิตผลผลิตตลอดทั้งปี และพืชเศรษฐกิจหลักของหมู่บ้านก็คือ ลำไย ที่ต้องมีการใช้สารเคมี เข้ามาประกอบในการผลิตผลผลิต มีการใช้ที่ดินในการขุดอ่างเพื่อสร้างแหล่งน้ำเพื่อใช้ในการทำการเกษตร และมีการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรในหมู่บ้าน ทำให้เกิดการสร้างที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้น

2.3 ช่วงหลังการเปลี่ยนแปลง

ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2559 – ปัจจุบัน รูปแบบการทำการเกษตรของบ้านแม่บวนเหนือได้เข้าสู่การเกษตรเชิงพาณิชย์อย่างเต็มรูปแบบ มีพ่อค้าคนกลางเข้ามารับซื้อผลผลิตทางการเกษตร และทำให้เกิดการผลิตแบบเข้มข้นมากขึ้นและมีการใช้สารเคมีที่มากกว่าเดิม และมีการทำการเกษตรตลอดทั้งปี

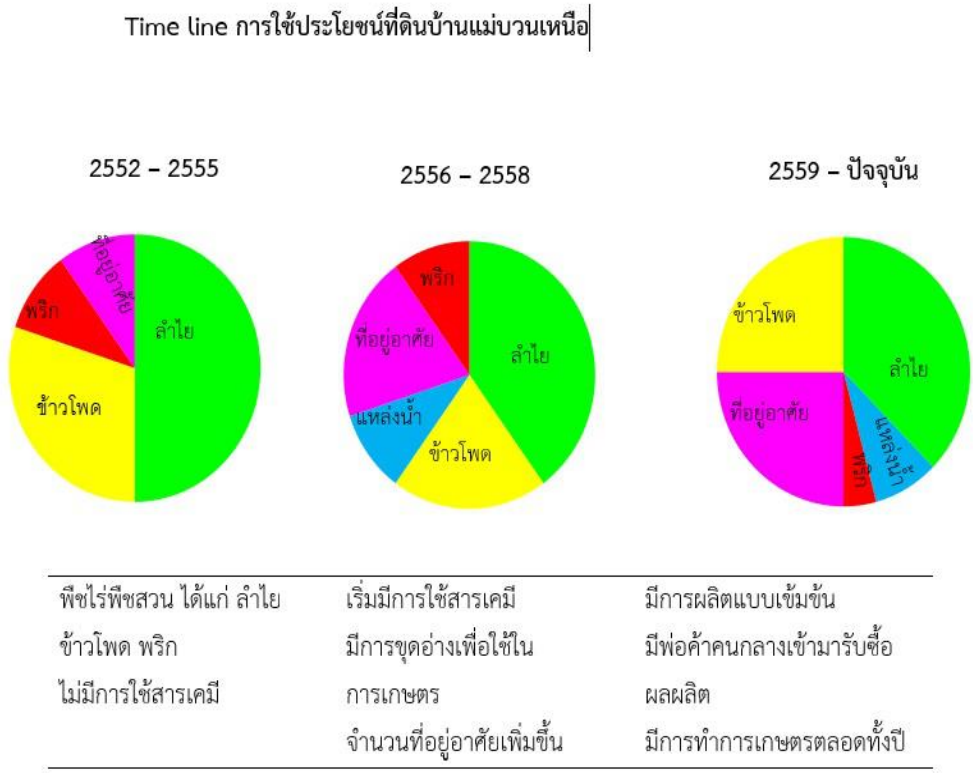

ภาพที่ 1 Time Line การใช้ประโยชน์ที่ดินบ้านแม่บวนเหนือ

3. กำหนดรูปแบบการใช้ที่ดินของบ้านแม่บวนเหนือในด้านสภาพทางกายภาพ สิทธิในการถือครองที่ดิน และรูปแบบการผลิต ที่มีผลมาจากการผลิตเชิงพาณิชย์ที่เข้มข้น โดยสรุปพบว่า สภาพพื้นที่บริเวณบ้านแม่บวนเหนือไม่เคยถูกน้ำท่วม โดยมีแหล่งน้ำที่อยู่ในพื้นที่ทางการเกษตร คือ ลำน้ำห้วยหก ซึ่งห่างจากพื้นที่ทางการเกษตร ประมาณ 3 กิโลเมตร และลักษณะดินในบ้านแม่บวนนั้น เป็นดินเหนียว ซึ่งปฏิทินการทำการเกษตร ประชากรส่วนใหญ่จะใส่สารลำไยในช่วงเดือน พ.ค. – พ.ย. ส่วนลำไยนอกฤดูกาลนั้น จะเริ่มใส่สารเคมี ในช่วงเดือน พ.ย. – พ.ค. มีการทำลำไยตลอดทั้งปี ซึ่งพบว่าค่าใช้จ่ายในการทำการเกษตรนั้น ลำไยมีค่าใช้จ่ายที่สูง ทั้งค่าน้ำมันที่ใช้ในการสูบน้ำ เฉลี่ย 8,552 บาท ค่าปุ๋ยเฉลี่ย 13,589 บาท ค่ายาเคมีเฉลี่ย 14,931 บาท ค่าแรงงานเฉลี่ย 5,696 บาท ส่วนผลผลิตที่ออกมาจะมีพ่อค้าคนกลาง

มารับซื้อในหมู่บ้าน ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ทำให้พบว่ามีหนี้สิน โดยหนี้สินส่วนใหญ่นั้นกู้มาจากสหกรณ์การเกษตรดอยเต่า เพื่อนำมาเป็นเงินทุนหมุนเวียนในการทำการเกษตร ในบ้านแม่บวนเหนือไม่เคยย้ายที่อยู่อาศัย อยู่มามากกว่า 30 ปี และมีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ส่วนใหญ่มีการถือครองที่ดินเอกสารสิทธิ์สิทธิทำกิน(สทก.) และมีการปลูกพืชสวน ก็คือลำไย เป็นพืชเศรษฐกิจหลักของหมู่บ้าน พืชเศรษฐกิจที่นำเข้ามาปลูกในหมู่บ้าน ก็มีข้าวโพด หอมแดง พริกชี้ฟ้า ที่มีการนำเข้ามาปลูกในหมู่บ้าน เพื่อนำมาเป็นทางเลือกหรือเพิ่มรายได้ให้แก่คนในหมู่บ้าน แต่พืชเศรษฐกิจเหล่านี้ไม่ค่อยส่งผลกระทบต่อหมู่บ้านมากนัก เนื่องมาจากในหมู่บ้านมีพื้นที่เพาะปลูกที่มีจำนวนจำกัด และมีการปลูกลำไยเป็นหลักอยู่แล้ว จึงให้พืชเศรษฐกิจที่เข้ามาเพิ่มเติมนั้นไม่ค่อยมีผลกระทบต่อหมู่บ้านมากนัก โดยการนำเข้ามาของพืชเศรษฐกิจนั้นมาจากการติดต่อข่าวสารจากสังคมภายนอก จึงมีการนำเอาปลูกเศรษฐกิจเข้ามาทดลองปลูกในหมู่บ้าน เมื่อมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นจึงเกิดการแพร่กระจาย และเพิ่มจำนวนการปลูกมากขึ้น รวมทั้งในหมู่บ้านไม่มีกลุ่มนายทุนที่มาติดต่อซื้อหรือใช้ประโยชน์ที่ดินในหมู่บ้าน เพราะพื้นที่ในหมู่บ้านมีจำนวนจำกัด อีกทั้งในหมู่บ้านส่วนใหญ่มีเอกสารสิทธิ์เพียงแค่สิทธิทำกิน ไม่สามารถซื้อขายให้กับคนอื่นได้ แต่ก็จะมีภาครัฐและภาคเอกชนที่ค่อยเข้ามาช่วยในการให้ความรู้เกี่ยวกับการทำการเกษตรที่งดการใช้สารเคมี เพื่อแก้ปัญหาสภาพดินเสื่อมโทรม

รูปแบบการทำการเกษตรของบ้านแม่บวนเหนือ เป็นแบบเกษตรเคมี คือใช้สารเคมีในการทำการเกษตร เนื่องจากพื้นที่ทางการเกษตรได้รับความเสียหายจากหนอน แมลง ด้วง โรค พุ่มไม้กวาด หรือวัชพืชอื่น ๆ ทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้สารเคมีในการควบคุมและกำจัดศัตรูพืช เป็นจำนวนมาก รวมทั้งใช้ปุ๋ยเคมีในการทำการเกษตร เพื่อต้องการผลผลิตที่มากที่จะสามารถนำไปขายและชดใช้หนี้สินที่กู้ออกมาทำการเกษตร เป็นไปตามสมมุติฐาน ซึ่งจากสมัยก่อนที่เคยทำการเกษตรแบบไม่ใช้สารเคมีก็ได้เปลี่ยนมาเป็นการใช้สารเคมีหรือการการเกษตรแบบเข้มข้น ทำให้ปัญหาหลักที่พบคือ ปัญหาดินเสื่อมโทรม ดินแข็งกระด้าง ปัญหาคุณภาพของแหล่งน้ำ จากการใช้สารเคมีเข้ามาใช้กับการทำการเกษตรที่มากเกินไป โดยมีวิธีการแก้ปัญหา คือ การลดการใช้สารเคมีและหันมาใช้อินทรียวัตถุเป็นหลักในการทำการเกษตร

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากการศึกษารูปแบบการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเชิงประวัติศาสตร์ระหว่างพ.ศ. 2552 – ปัจจุบัน สามารถสรุปได้ว่า พ.ศ. 2552 – พ.ศ. 2555 มีการใช้พื้นที่ในการปลูกพืชไร่พืชสวน ได้แก่ ลำไย ข้าวโพด พริกชี้ฟ้าและอื่น ๆ โดยไม่ได้มีการใช้สารเคมีเข้ามามีส่วนร่วมในการทำการเกษตร เกษตรกรในหมู่บ้านใช้เพียงปุ๋ยคอกหรืออินทรีย์วัตถุเท่านั้น เรียกว่าเกษตรอินทรีย์ ต่อมาในปี พ.ศ. 2556 – พ.ศ. 2558 ได้มีการเปลี่ยนแปลงการทำ

การเกษตร จากที่เคยปลูกพืชแบบธรรมชาติไม่ไม่ใช้สารเคมี ก็เริ่มเปลี่ยนมาใช้สารเคมีประกอบกับการทำการเกษตร เนื่องจากมีการผลิตผลผลิตตลอดทั้งปี และพืชเศรษฐกิจหลักของหมู่บ้านก็คือ ลำไย ได้มีการใช้ที่ดินในการขุดอ่างเพื่อสร้างแหล่งน้ำเพื่อใช้ในการทำการเกษตร และมีการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรในหมู่บ้าน ทำให้เกิดการสร้างที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้น และในปี พ.ศ. 2559 – ปัจจุบัน รูปแบบการทำการเกษตรของบ้านแม่บวนเหนือได้เข้าสู่การเกษตรเชิงพาณิชย์อย่างเต็มรูปแบบ มีพ่อค้าคนกลางเข้ามารับซื้อผลผลิตทางการเกษตรและทำให้เกิดการผลิตแบบเข้มข้นมากขึ้นและมีการใช้สารเคมีที่มากกว่าเดิม และมีการทำการเกษตรตลอดทั้งปี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมพร สง่าวงศ์ ได้กล่าวว่า การขยายตัวของเมืองเชียงใหม่อย่างรวดเร็วเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินและสิ่งปกคลุมดิน การเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาเส้นทางการคมนาคมขนส่ง และการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร เป็นปัจจัยเร่งที่ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคมเป็นอย่างมาก ซึ่งพบว่ามีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นทุกประเภทตามช่วงเวลา (สมพร สง่าวงศ์, 2552)

2. จากการศึกษากำหนดรูปแบบการใช้ที่ดินของบ้านแม่บวนเหนือในด้านสภาพทางกายภาพ สิทธิในการถือครองที่ดิน และรูปแบบการผลิตที่มีผลมาจากการผลิตเชิงพาณิชย์ที่เข้มข้นขึ้นในชุมชนบ้านแม่บวนเหนือ ตำบลโป่งทุ่ง อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ สามารถสรุปได้ว่า ส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชาย เป็นหัวหน้าครอบครัวที่อยู่ในวัยกลางคน มีช่วงอายุ 41 – 50 ปี มีระดับการศึกษา ป.4/ป.6 หรือเทียบเท่า และประกอบอาชีพทำการเกษตรเป็นหลัก มีสถานภาพสมภาพสมรส ส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว อยู่ 2 - 4 คนเป็นครอบครัวขนาดเล็ก เมื่อลูกมีครอบครัวก็จะแยกครอบครัวไปอยู่ที่อื่น แต่ก็อาจยังมีการช่วยเหลือกันระหว่างครอบครัวของพ่อแม่และลูกตามลักษณะของการอุปถัมภ์ และมีรายได้อยู่ระหว่าง 30,000 – 50,000 บาท/ปี จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำการเกษตร มีระดับการศึกษาเพียงภาคบังคับเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับ คำกล่าวของ ปัญญา หิรัญรัศมี ที่กล่าวว่า “ในชนบทโดยทั่วไปแล้วประชาชนจะมีการศึกษาอยู่ในระดับต่ำ เนื่องจากทุกคนถือว่าอาชีพนั้นสำคัญต้องทำไร่ทำนาจึงจะมีกิน จึงไม่ได้ใส่ใจกับการศึกษามากนัก ประกอบกับขาดทุนทรัพย์และการเดินทางไกลจากบ้านและโรงเรียน จึงขาดแรงจูงใจในการเข้าเรียนของชาวชนบท อีกทั้งผู้ตอบแบบสอบถามมีรายได้ในภาคการเกษตรเฉลี่ยต่อปีค่อนข้างต่ำ ซึ่งรายได้ดังกล่าวเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับสภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบันยังไม่สอดคล้องกับค่าครองชีพที่สูงมาก และจะเห็นว่ามีรายได้ต่อปีค่อนข้างแตกต่างกัน เนื่องจากรายได้ที่สำรวจเป็นรายได้รวมจากกิจกรรมต่าง ๆ” (ปัญญา หิรัญรัศมี, 2539) บริเวณบ้านแม่บวนเหนือไม่เคยถูกน้ำท่วม มีแหล่งน้ำที่อยู่ในพื้นที่ทางการเกษตร มีแหล่งน้ำห่างจากพื้นที่การเกษตรคือ ลำน้ำห้วยหก ซึ่งห่างจากพื้นที่ทางการเกษตร ประมาณ 3 กิโลเมตร ลักษณะดินในบ้านแม่บวนนั้น เป็นลักษณะดินเหนียว ปฏิทินการทำการเกษตร ประชากรส่วนใหญ่จะใส่

สารลำไยในช่วงเดือน พ.ค. – พ.ย. ส่วนลำไยนอกฤดูกาลนั้น จะเริ่มใส่สารในช่วงเดือน พ.ย. – พ.ค. มีการทำลำไยตลอดทั้งปี นอกจากมีการปลูกพืชสวนคือลำไย เป็นอาชีพหลักแล้ว ผู้ตอบแบบสอบถามยังเลือกปลูกพืชไร่ คือข้าวโพด เป็นลำดับรองลงมา ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากเห็นว่าง่ายต่อการดูแลรักษา สภาพพื้นที่เหมาะสมและให้ผลตอบแทนสูง ซึ่งสอดคล้องกับ กรมส่งเสริมการเกษตร ที่ระบุว่า “เกษตรกรควรใช้ประโยชน์จากพื้นที่และแหล่งน้ำที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยการปลูกพืชอายุสั้นเพื่อทำรายได้ให้แก่ครอบครัว พืชที่แนะนำให้ปลูกคือ ข้าวโพดหวาน ข้าวโพดฝักอ่อน ถั่วลิสง ถั่วเหลือง ฯลฯ” ซึ่งพบว่าค่าใช้จ่ายในการทำการเกษตรนั้น ลำไยมีค่าใช้จ่ายที่สูง ทั้งค่าน้ำมันที่ใช้ในการสูบน้ำ เฉลี่ย 8,552 บาท ค่าปุ๋ยเฉลี่ย 13,589 บาท ค่ายาเคมีเฉลี่ย 14,931 บาท ค่าแรงงานเฉลี่ย 5,696 บาท ส่วนผลผลิตที่ออกมาจะมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อในหมู่บ้าน โดยประชากรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ทำให้พบว่าประชากรส่วนใหญ่มีหนี้สิน โดยหนี้สินส่วนใหญ่นั้นกู้มาจากสหกรณ์การเกษตรดอยเต่า เพื่อนำมาเป็นเงินทุนหมุนเวียนในการทำการเกษตร (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2543) ซึ่งสอดคล้องกับ อานัฐ ตันโช ที่ระบุว่า “เกษตรกรที่ทำการเกษตรแผนใหม่จำนวนมากประสบปัญหาภาวะขาดทุน และหนี้สิน เกิดความล้มเหลวทางเศรษฐกิจ เนื่องมาจากต้นทุนการผลิตที่สูงและราคาผลผลิตที่ตกต่ำ ในประเทศไทยการพัฒนาการเกษตรแผนใหม่กลับเป็นการผลักดันให้เกษตรกรต้องตกอยู่ภายใต้การครอบงำของบริษัท เนื่องจากต้องพึ่งพาปัจจัยการผลิต และเทคโนโลยีต่าง ๆ จากบริษัท ไม่ว่าจะเป็นเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย หรือสารเคมีกำจัดศัตรูพืช เป็นการทำการเกษตรที่ถูกผูกขาดจากบริษัทขนาดใหญ่ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการทำเกษตรแผนใหม่เป็นการสร้างรายได้ให้แก่บริษัทเอกชนขนาดใหญ่มากกว่าเกษตรกรที่แท้จริง” (อานัฐ ตันโช, 2550) พบว่าประชากรบ้านแม่บวนเหนือไม่เคยย้ายที่อยู่ โดยอาศัยอยู่มากกว่า 30 ปี มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ส่วนใหญ่มีการถือครองที่ดินเอกสารสิทธิ์ สทก. และมีการปลูกพืชสวน ก็คือลำไย เป็นพืชเศรษฐกิจหลักของหมู่บ้าน โดยรูปแบบการทำการเกษตรของบ้านแม่บวนเหนือ เป็นแบบเกษตรเคมี คือใช้สารเคมีในการทำการเกษตร เนื่องจากพื้นที่ทางการเกษตรได้รับความเสียหายจากหนอน แมลง ด้วง โรคพุ่มไม้กวาด หรือวัชพืชอื่น ๆ ทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้สารเคมีในการควบคุมและกำจัดศัตรูพืช เป็นจำนวนมาก รวมทั้งใช้ปุ๋ยเคมีในการทำการเกษตร เพื่อต้องการผลผลิตที่มากที่จะสามารถนำไปขายและชดใช้หนี้สินที่กู้ออกมาทำการเกษตร ซึ่งจากสมัยก่อนที่เคยทำการเกษตรแบบไม่ใช้สารเคมีก็ได้เปลี่ยนมาเป็นการใช้สารเคมีหรือการการเกษตรแบบเข้มข้น และทำให้เกิดปัญหาหลัก ๆ ก็คือ ปัญหาดินเสื่อมโทรม ดินแข็งกระด้าง ปัญหาคุณภาพของแหล่งน้ำ จากการใช้สารเคมีเข้ามาใช้กับการทำการเกษตรที่มากเกินไป และมีวิธีการแก้ปัญหา คือ การลดการใช้สารเคมีและหันมาใช้อินทรียวัตถุเป็นหลักในการทำการเกษตร ส่วนพืชเศรษฐกิจที่นำเข้ามาปลูกในหมู่บ้าน ก็มีข้าวโพด หอมแดง พริกชี้ฟ้า ที่มีการนำเข้ามาปลูกในหมู่บ้าน เพื่อนำมาเป็นทางเลือกหรือเพิ่มรายได้ให้แก่คนในหมู่บ้าน แต่พืชเศรษฐกิจเหล่านี้ไม่ค่อยส่งผลกระทบต่อหมู่บ้านมากนัก เนื่องมาจากในหมู่บ้านมีพื้นที่เพาะปลูก

ที่มีจำนวนจำกัด และมีการปลูกลำไยเป็นหลักอยู่แล้ว จึงให้พืชเศรษฐกิจที่เข้ามาเพิ่มเติมนั้นไม่ค่อยมีผลกระทบต่อหมู่บ้านมากนัก โดยการนำเข้ามาของพืชเศรษฐกิจนั้นมาจากการติดต่อข่าวสารจากสังคมภายนอก จึงมีการนำเอาปลูกเศรษฐกิจเข้ามาทดลองปลูกในหมู่บ้าน เมื่อมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นจึงเกิดการแพร่กระจาย และเพิ่มจำนวนการปลูกมากขึ้น ในหมู่บ้านไม่มีกลุ่มนายทุนที่มาติดต่อซื้อหรือใช้ประโยชน์ที่ดินในหมู่บ้าน เพราะพื้นที่ในหมู่บ้านมีจำนวนจำกัด อีกทั้งในหมู่บ้านส่วนใหญ่มีเอกสารสิทธิ์เพียงแค่สิทธิทำกิน ไม่สามารถซื้อขายให้กับคนอื่นได้ แต่ก็จะมีภาครัฐและภาคเอกชนที่ค่อยเข้ามาช่วยในการให้ความรู้เกี่ยวกับการทำการเกษตรที่งดการใช้สารเคมี เพื่อแก้ปัญหาสภาพดินเสื่อมโทรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิชาภรณ์ พรหมณะ ได้ระบุว่า ระบบการเกษตรแบบผสมผสานมีความเหมาะสมอย่างยิ่งต่อเกษตรกร โดยต้องมีการวางรูปแบบและดำเนินการ โดยให้ความสำคัญขิงกิจกรรมแต่ละชนิดอย่างเหมาะสมกับสภาพกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจและสังคม ระบบการเกษตรแบบผสมผสานนี้มีการผสมผสานต่อเนื่องเกื้อกูลกันอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด มีความสมดุลของสภาพแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง (วิชาภรณ์ พรหมณะ, 2550)

องค์ความรู้ใหม่

สิทธิในการเข้าถึงและจัดการทรัพยากรนั้นเมื่อพิจารณาจากปฏิบัติการของคนในชุมชนบ้านแม่บวนเหนือพบว่าไม่ได้ยึดติดกับรูปแบสิทธิทธิอย่างใดอย่างหนึ่ง หากแต่มีการปรับเปลี่ยนอย่างมีพลวัตโดยเฉพาะเมื่อเงื่อนไขของระบบนิเวศและความสัมพันธ์ทางสังคมเปลี่ยนไปดังเช่นภายใต้บริบทของการอนุรักษ์ที่มีการแย่งชิงทรัพยากรอย่างรุนแรงในปัจจุบันชาวบ้านยังคงได้รับการกระทำอย่างไร้ความชอบธรรม ซึ่งได้กีดกันสิทธิการใช้ของชุมชนอย่างเบ็ดเสร็จยิ่งกว่านั้นยังทำให้ระบบสิทธิของชุมชนที่มีอยู่หลากหลายถูกทำลายลงอย่างไม่เห็นคุณค่าทำให้ชุมชนต้องต่อรองด้วยการอ้างสิทธิแบบจารีตประเพณีในฐานะเป็นสิทธิชุมชนเข้าไปจัดการทรัพยากรและการใช้ประโยชน์ที่ดิน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า 1) การศึกษาหารูปแบบการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเชิงประวัติศาสตร์ ระหว่างพ.ศ. 2552 – ปัจจุบัน พบว่าใน ปี พ.ศ. 2552 – พ.ศ. 2555 มีการใช้พื้นที่ในการปลูกพืชไร่พืชสวน ได้แก่ ลำไย ข้าวโพด พริกชี้ฟ้าและอื่น ๆ โดยไม่ได้มีการใช้สารเคมีเป็นเกษตรอินทรีย์ ต่อมาในปี พ.ศ. 2556 – พ.ศ. 2558 พืชเศรษฐกิจหลักก็คือลำไยและได้มีการเปลี่ยนแปลงเริ่มมีการใช้สารเคมีประกอบกับการทำการเกษตร และในปี พ.ศ. 2559 – ปัจจุบัน รูปแบบการทำการเกษตรได้เข้าสู่การเกษตรเชิงพาณิชย์อย่างเต็มรูปแบบ สำหรับ 2) กำหนดรูปแบบการใช้ที่ดินของบ้านแม่บวนเหนือในด้านสภาพทางกายภาพ สิทธิในการถือครองที่ดิน และรูปแบบการผลิตที่มีผลมาจากการผลิตเชิงพาณิชย์ที่เข้มข้น พบว่า สภาพ

พื้นที่บริเวณบ้านแม่บวนเหนือไม่เคยถูกน้ำท่วม มีลำน้ำหลัก คือ ห้วยหก ซึ่งห่างจากพื้นที่ทางการเกษตร ประมาณ 3 กิโลเมตร ส่วนใหญ่ลักษณะดินเป็นดินเหนียว ส่วนใหญ่จะใส่สารลำไยในช่วงเดือน พ.ค. – พ.ย. ส่วนลำไยนอกฤดูกาลนั้น จะเริ่มใส่สารในช่วงเดือน พ.ย. – พ.ค. มีการทำลำไยตลอดทั้งปี ซึ่งพบว่าค่าใช้จ่ายในการทำการเกษตรนั้น ลำไยมีค่าใช้จ่ายที่สูง ประมาณ 43,000 บาท โดยเป็นค่าน้ำมันที่ใช้ในการสูบน้ำ ค่าปุ๋ย ค่ายาเคมีและค่าแรงงาน ส่วนผลผลิตที่ออกมาจะมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อในหมู่บ้าน ส่วนใหญ่ชาวบ้านเป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ทำให้พบว่ามีหนี้สิน ส่วนใหญ่นั้นกู้มาจากสหกรณ์การเกษตรดอยเต่า เพื่อนำมาเป็นเงินทุนหมุนเวียนในการทำการเกษตร ในบ้านแม่บวนเหนือชาวบ้านไม่เคยย้ายที่อยู่อาศัยอยู่มามากกว่า 30 ปี ส่วนใหญ่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองและการถือครองที่ดินเอกสารสิทธิ์สิทธิทำกิน (สทก.) และมีการปลูกพืชสวน ก็คือลำไย เป็นพืชเศรษฐกิจหลัก ส่วนพืชเศรษฐกิจอื่นๆที่นำเข้ามาปลูกคือ ข้าวโพด หอมแดง และพริกชี้ฟ้า ซึ่งไม่ค่อยส่งผลกระทบต่อหมู่บ้านมากนัก เนื่องมาจากในหมู่บ้านมีพื้นที่เพาะปลูกที่มีจำนวนจำกัด สำหรับที่ดินในหมู่บ้านไม่มีกลุ่มนายทุนที่มาติดต่อซื้อหรือใช้ประโยชน์ เพราะพื้นที่ดินในหมู่บ้านมีจำนวนจำกัด อีกทั้งในหมู่บ้านส่วนใหญ่มีเอกสารสิทธิ์เพียงแค่สิทธิทำกิน ทำให้ไม่สามารถซื้อขายให้กับคนอื่นได้ แต่ก็ยังมีภาครัฐและภาคเอกชนเข้ามาช่วยในการให้ความรู้เกี่ยวกับการทำการเกษตรที่งดการใช้สารเคมี เพื่อแก้ปัญหาสภาพดินเสื่อมโทรม จากรูปแบบการทำการเกษตรเปลี่ยนแปลงเป็นแบบเกษตรเคมี นั้นพื้นที่ทางการเกษตรได้รับความเสียหายจากหนอน แมลง ด้วง โรคพุ่มไม้กวาด หรือวัชพืชอื่น ๆ ทำให้ส่วนใหญ่ใช้สารเคมีในการควบคุมและกำจัดศัตรูพืช จำนวนมากเพื่อต้องการผลผลิตที่มากที่จะสามารถนำไปขายและชดใช้หนี้สินที่กู้ออกมาทำการเกษตร ทำให้ต่อมาปัญหาหลักที่พบคือ ปัญหาดินเสื่อมโทรม ดินแข็งกระด้าง ปัญหาคุณภาพของแหล่งน้ำ วิธีการแก้ปัญหา คือ ต้องลดการใช้สารเคมีแล้วหันมาใช้อินทรียวัตถุเป็นหลักแทน สำหรับข้อเสนอแนะ คือภาครัฐควรมีการกำหนดนโยบายให้เจ้าหน้าที่ทางการเกษตร ส่งเสริมกรรมทางการเกษตรที่สามารถทำได้ในพื้นที่จำกัดแต่สามารถดำเนินกิจกรรมที่มีความหลากหลายและได้ประโยชน์มากยิ่งขึ้น และควรมีการให้ความรู้และแนะนำให้เกษตรกรทราบถึงคุณประโยชน์ของทรัพยากรที่มีอยู่แล้วนำมาใช้ได้ให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งการศึกษาประเมินการผลิตแบบเข้มข้นของการจัดการทรัพยากรดินในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบระดับการผลิตในแต่ละพื้นที่ และหาต้นแบบในการจัดการทรัพยากรดินที่ดีเพื่อเป็นตัวอย่างที่ดี

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2543). ไร่นาสวนผสม. กรุงเทพมหานคร: กลุ่มงานส่งเสริมจัดการฟาร์มกองส่งเสริมธุรกิจเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร.

ดรรชนี เอมพันธ์. (2531). หลักการใช้ที่ดินเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ปัญญา หิรัญรัศมี. (2539). เอกสารการสอนชุดวิชามนุษย์สัมพันธ์และจิตวิทยาที่เหมาะสมสำหรับเกษตร. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

พิชิต สุทฺธิปภาโส. (2555). บ่ะใจ้วันนั้น ก่บ่มีวันนี้. กรุงเทพมหานคร: อารามเวฬุวันบรรพต.

วิชาภรณ์ พรหมณะ. (2550). การศึกษารูปแบบและวิธีการทำการเกษตรแบบผสมผสานของเกษตรกร กรณีศึกษา: บ้านหนองสร้อย ตำบลมะกอก อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน. ในวิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

ศักดิ์ชัย เอกอินทุมาศ และคณะ. (2557). ความยั่งยืนในการบริหารจัดการระบบที่ดินของกรมที่ดิน. อุบลราชธานี: คณะบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

สถิต วัชรกิตติ. (2521). ระบบการแบ่งแยกประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชากาจัดการป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สมเจตน์ จันทวัฒน์. (2526). การอนุรักษ์ดินและน้ำ เล่มที่ 2, หลักการอนุรักษ์ดินและน้ำ. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาปฐพีวิทยา คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สมพร สง่าวงศ์. (2552). พลวัตการใช้ประโยชน์ที่ดินในบริเวณเมืองเชียงใหม่ และการคาดการณ์ความเป็นเมืองในอนาคตด้วย SLEUTH Model. เชียงใหม่: ภาควีชาภูมิศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อานัฐ ตันโช. (2550). เกษตรธรรมชาติประยุกต์. เชียงใหม่: คณะผลิตกรรมเกษตร มหาวิทยาแม่โจ้.

อุดมพงษ์ ตวงประยงค์. (2557). การใช้ที่ดินทางการเกษตร. เรียกใช้เมื่อ 27 ธันวาคม 2561 จาก http://www.agriinfo.doae.go.th/year60/general/land/land60.pdf

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 363-380

บทความวิจัย

ยุทธศาสตร์ความร่วมมือในโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเมืองรองบนระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก*

STRATEGIES TOURISM SUPPLY CHAIN COOPERATION IN SECONDARY CITIES ON THE EASTERN ECONOMIC CORRIDOR

ธงธรรม เจียงสถาพร[1], ธรินี มณีศรี[1], สรพล บูรณกูล[1]
Thongtham Jiangsataporn[1], Tharinee Maneesri[1], Sorapol Buranakul[1]
[1]วิทยาลัยโลจิสติกส์และซัพพลายเชน มหาวิทยาลัยศรีปทุม
[1]Collage of Logistics and Supply Chain, Sripatum University, Thailand
[1]Corresponding author E-mail: thongtham.j@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบของปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือใน โซ่อุปทานการท่องเที่ยวเมืองรองบนระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก และ 2) จัดทำยุทธศาสตร์ความร่วมมือในโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเมืองรองบนระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องก่อนลงพื้นที่สังเกตการณ์และสัมภาษณ์เชิงลึกแบบไม่มีโครงสร้างกับผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 19 ท่าน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์และสรุปเป็นข้อค้นพบ จากนั้นนำข้อค้นพบมาจัดสนทนากลุ่มร่วมกับผู้เชี่ยวชาญและผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจำนวน 7 ท่าน ผลการศึกษาพบว่าความร่วมมือในโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเมืองรองบนระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกประกอบไปด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การดำเนินงานร่วมกัน 2) การสื่อสารการทำงานร่วมกัน 3) การใช้ทรัพยากรร่วมกัน 4) การจัดการความเสี่ยงร่วมกัน 5) การร่วมกันในการตัดสินใจ และ 6) การลงทุนด้านเฉพาะทาง ในขณะที่ยุทธศาสตร์ความร่วมมือในโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเมืองรองบนระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกประกอบด้วย 3 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การยกระดับ

* Received 26 October 2022; Revised 21 December 2022; Accepted 25 December 2022

ศักยภาพพื้นที่ มี 4 เป้าประสงค์ ได้แก่ 1) โครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์มีประสิทธิภาพและได้มาตรฐาน 2) การท่องเที่ยวสะดวกและปลอดภัย 3) บูรณาการระบบงานภาครัฐ และ 4) แหล่งท่องเที่ยวมีศักยภาพ ยุทธศาสตร์ที่ 2 การส่งเสริมศักยภาพผู้ประกอบการ มี 4 เป้าประสงค์ ได้แก่ 1) เสริมสร้างและพัฒนาทักษะบุคลากรด้านการท่องเที่ยว 2) สินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวเฉพาะถิ่น 3) เพิ่มขีดความสามารถด้านการตลาด และ 4) พัฒนาสมรรถนะผู้ประกอบการ และยุทธศาสตร์ที่ 3 การส่งเสริมความร่วมมือ มี 3 เป้าประสงค์ ได้แก่ 1) พัฒนาความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ 2) ส่งเสริมความร่วมมือกับเครือข่ายผู้ประกอบการ และ 3) ส่งเสริมเครือข่ายผู้ประกอบการในการคิดค้นนวัตกรรมใหม่

คำสำคัญ: ยุทธศาสตร์, ความร่วมมือในโซ่อุปทานการท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวเมืองรอง, ระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก

Abstract

This research aims to 1) Study components of factors affecting to tourism supply chain cooperation at secondary city in the Eastern Economic Corridor and 2) Create strategies of tourism supply chain cooperation at secondary city in the Eastern Economic Corridor by using qualitative research methods. By studying data from relevant documents before observation and unstructured In-depth interview methods with 19 experts or qualified persons. After that synthesize the obtained data and summarize the findings. Then focus group about all data that it has found with 7 professionals and entrepreneurs from tourism industry. The results showed that the tourism supply chain cooperation at secondary city in the Eastern Economic Corridor consist 6 factors such as 1) Joint operation 2) Collaborative communication 3) Sharing resources 4) Joint risk management 5) Joint decision-making and 6) Specialized investment. Meanwhile the strategies of tourism supply chain cooperation at secondary city in the Eastern Economic Corridor consists 3 strategies includes strategic 1 upgrading area potential, there are 4 golds such as 1) Infrastructure and logistics efficient standardized 2) Convenient and safety tourism 3) Integration in public system sector and 4) Tourist attraction potential. Strategic 2 supporting entrepreneurship potential, there are 4 golds such as 1) Support and develop the personnel skills who work for 2) Promote local tourism products and service 3) Increase marketing capabilities and 4) Develop entrepreneurial competency and Strategic 3 promoting cooperation, there are 3 golds such as 1)

Develop between government cooperation 2) Promote network entrepreneurial cooperation and 3) Support new innovation of entrepreneurial network.

Keywords: Strategy, Tourism Supply Chain Collaboration, Secondary city Tourism, Eastern Economic Corridor

บทนำ

ที่ผ่านมาการท่องเที่ยวทั่วโลกมีการเติบโตอย่างต่อเนื่องโดยในปี พ.ศ. 2562 มีนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศทั่วโลกจำนวน 1.5 พันล้านคน โดยปรับตัวเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2561 ร้อยละ 4 จัดได้ว่าเป็นปีแห่งการเติบโตที่แข็งแกร่งของการท่องเที่ยว และคาดการณ์ว่าจะมีการเติบโตของนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศทั่วโลกอย่างต่อเนื่องด้วยอัตราเติบโตร้อยละ 3 - 4 ในปี พ.ศ. 2563 (World Tourism Organization, 2020) ในขณะที่ประเทศไทยมีนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศมากเป็นอันดับ 8 ของโลกด้วยจำนวน 39.8 ล้านคน โดยปรับตัวสูงขึ้นจากปี พ.ศ. 2561 ซึ่งอยู่ในอันดับที่ 10 และมีรายได้จากการท่องเที่ยวระหว่างประเทศสูงเป็นอันดับ 4 ของโลก ด้วยมูลค่า 60.5 พันล้านบาท (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2563) แต่ในช่วงปลายเดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 ได้เกิดการระบาดของไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ (SARS-CoV-2) ที่มีผลต่อระบบทางเดินหายใจของมนุษย์ขึ้นในนครอู่ฮั่น เมืองหลวงของมณฑลหูเป่ย์ในประเทศจีน ก่อนที่จะระบาดไปยังประเทศอื่นจนองค์การอนามัยโลกต้องประกาศให้เป็นโรคระบาดทั่วในวันที่ 11 มีนาคม พ.ศ. 2563 (World Health Organization, 2020) และได้กำหนดชื่ออย่างเป็นทางการว่า “โควิด-19” (COVID-19) ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงและรุนแรงต่อการท่องเที่ยวทั่วโลก โดยในช่วงสี่เดือนแรกของปีนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศทั่วโลกลงลงถึง 180 ล้านคนหรือคิดเป็นร้อยละ 44 เมื่อเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันของปี พ.ศ. 2562 โดยภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิกได้รับผลกระทบมากที่สุดด้วยจำนวนนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่ลดลงถึงร้อยละ 51 (World Tourism Organization, 2020) เหตุการณ์ดังกล่าวได้ส่งผลกระทบอย่างมากต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวของทุกประเทศทั่วโลก โดยเฉพาะกับประเทศที่พึ่งพิงรายได้จากการท่องเที่ยวดังเช่นประเทศไทย เหตุการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศและกระตุ้นการเติบโตทางเศรษฐกิจของโลก ด้วยการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวก่อให้เกิดการกระจายรายได้ไปยังทุกภาคส่วนตลอดทั้งโซ่อุปทานการท่องเที่ยวที่ประกอบด้วย 1) ธุรกิจนำเที่ยว 2) ขนส่งนักท่องเที่ยว 3) แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น 4) ที่พักอาศัย 5) ร้านอาหาร และ 6) ร้านขายของที่ระลึก เนื่องจากการท่องเที่ยวมุ่งเน้นการให้บริการและมีความเชื่อมโยงการทำงานร่วมกันระหว่างพันธมิตรในโซ่อุปทานอย่างแยกไม่ออก ทำให้เกิดเป็นความร่วมมือระหว่างพันธมิตร ทั้งนี้การทำงานร่วมกันระหว่างพันธมิตรส่วนใหญ่เกิดขึ้นเพื่อแก้ปัญหารวมถึงการพัฒนาความเข้าใจใหม่ ๆ และการคิดค้นผลิตภัณฑ์ใหม่ (Denise, L., 1999) ตลอดจนร่วมกันเพิ่มมูลค่าและผลกำไรสูงสุดของโซ่อุปทานการท่องเที่ยว โดยมีวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกันและเป็นไปใน

ทิศทางเดียวกัน (Song, H., 2012) ด้วยเหตุนี้ความร่วมมือในโซ่อุปทานการท่องเที่ยวจึงเป็นการดำเนินการเชิงกลยุทธ์ที่จะเพิ่มประสิทธิภาพและสร้างการพัฒนาอย่างยั่งยืนแก่ทุกภาคส่วนในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

หน่วยงานภาครัฐมีส่วนสำคัญในการสร้างความแข็งแกร่งให้แก่ผู้ประกอบการในโซ่อุปทานการท่องเที่ยว ด้วยเป็นผู้พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ส่งเสริมการผลิตแรงงานและพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานให้ตรงกับความต้องการของผู้ประกอบการในแต่ละพื้นที่ ช่วยเสริมสร้างศักยภาพและประสิทธิภาพการผลิตและการบริการของผู้ประกอบการ ดังนั้นการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนจะช่วยพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันและสร้างความยั่งยืนแก่ผู้ประกอบการ โดยกลไกสำคัญของภาครัฐในการส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวคือการกำหนดนโยบายและการพัฒนาความร่วมมือในโซ่อุปทานการท่องเที่ยวให้เข้มแข็ง ซึ่งต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องให้ทุกภาคส่วนมีเอกภาพ มีการบูรณาการร่วมกัน ลดความซ้ำซ้อนของภารกิจและสามารถลดต้นทุนเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในเวทีสากล

ในปี พ.ศ. 2562 กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้ส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนและการกระจายรายได้สู่เมืองรอง ด้วยการจัดทำโครงการ Amazing Thailand Go Local ที่ปรับสัดส่วนผู้เยี่ยมเยือนเมืองหลักต่อเมืองรอง จากเดิม 70:30 เป็น 65:35 (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2561) ประกอบกับยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ได้มุ่งพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ และสร้างความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวเมืองรอง (สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561) สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ที่ให้ความสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและการแข่งขันได้อย่างยั่งยืนของจังหวัดเมืองรอง รวมถึงการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว การพัฒนาโซ่อุปทานในพื้นที่ และการยกระดับอัตลักษณ์การท่องเที่ยว (คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) สอดคล้องกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560 - 2564 ที่มุ่งเน้นการท่องเที่ยวให้เป็นการเพิ่มรายได้และพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นสากล (คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2560) และคำแถลงของคณะรัฐมนตรี โดยพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ที่มุ่งพัฒนาคุณภาพและความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยวในเชิงกลุ่มพื้นที่เมืองหลักและเมืองรองที่มีศักยภาพ ร่วมกับการส่งเสริมให้เกิดการกระจายรายได้จากธุรกิจท่องเที่ยวสู่ชุมชน ด้วยการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจให้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาความเชื่อมโยงระหว่างธุรกิจในเชิงกลุ่มพื้นที่ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน (สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2562) ทำให้การท่องเที่ยวเมืองรองเป็นเป้าหมายในการพัฒนาเพื่อมุ่งยกระดับรายได้ กระจายเศรษฐกิจ และพัฒนาทักษะของแรงงานประกอบกับในงานสัมมนาและอบรมเชิงปฏิบัติการ การท่องเที่ยวเมืองรองและการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืนของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ 6 - 8 กันยายน 2561 นายวีระศักดิ์ โควสุรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการ

ท่องเที่ยวและกีฬาในขณะนั้น มองว่า กลุ่มจังหวัดในภาคตะวันออก มีความสอดคล้องกับการขยายผลนโยบายท่องเที่ยวเมืองรองที่มุ่งเน้นให้เกิดความร่วมมือตั้งแต่ระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และชุมชน โดยเฉพาะจังหวัดจันทบุรีที่มีการเติบโตอย่างชัดเจนทั้งจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้ที่ใกล้เคียงกับเมืองหลัก ถือเป็นต้นแบบเมืองรองที่มีศักยภาพรองรับการท่องเที่ยว (MGR Online, 2561) ประกอบกับคณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวประจำเขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันออกได้วางแผนปฏิบัติการปี พ.ศ. 2559 - 2563 ได้ให้วิสัยทัศน์ว่าเป็นพื้นที่การท่องเที่ยวชายทะเลสีสันตะวันออกระดับสากล ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเชื่อมโยงสู่กัมพูชาและเวียดนาม (คณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวประจำเขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันออก, 2561) ส่งผลให้เมืองรองในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกเป็นพื้นที่ต้นแบบที่เหมาะสมในการศึกษายุทธศาสตร์ความร่วมมือในโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเมืองรองเป็นอย่างยิ่ง

ผู้วิจัยตระหนักถึงความจำเป็นของความร่วมมือในโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเมืองรองว่ามีความสำคัญต่อการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและความสามารถในการแข่งขันอย่างมาก อีกทั้งยังเป็นการกระจายรายได้สู่ประชาชนทุกภาคส่วนและช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม และด้วยเมืองรองของกลุ่มจังหวัดในภาคตะวันออกมีการเติบโตด้านการท่องเที่ยวอย่างชัดเจน ประกอบกับการเป็นประตูที่สามารถเชื่อมโยงสู่ความร่วมมือกับผู้ประกอบการในประเทศกัมพูชาและเวียดนาม จึงเหมาะแก่การเป็นพื้นที่ต้นแบบในการศึกษาถึงความร่วมมือในโซ่อุปทานการท่องเที่ยวของเมืองรองและเพื่อให้ผลการศึกษาที่ได้สามารถนำไปสู่การพัฒนาความร่วมมือในโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเมืองรองได้อย่างเป็นรูปธรรมและเกิดประโยชน์สูงที่สุด ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอในลักษณะของยุทธศาสตร์ความร่วมมือในโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเมืองรองบนระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก ทั้งนี้รูปแบบของการวิจัยนี้ยังสามรถนำไปประยุกต์ใช้กับการศึกษาความร่วมมือในโซ่อุปทานการท่องเที่ยวในบริบทของพื้นที่เมืองรองอื่นต่อไปในอนาคตได้ด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเมืองรองบนระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก

2. เพื่อจัดทำยุทธศาสตร์ความร่วมมือในโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเมืองรองบนระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องก่อนลงพื้นที่สังเกตการณ์และสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) กับผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว โดยคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิแบบเจาะจง (Purposive sampling) มีประสบการณ์ใน

การบริหารจัดการในธุรกิจท่องเที่ยวหรือการท่องเที่ยวไม่น้อยกว่า 10 ปี และเป็นผู้ที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการโซ่อุปทานการท่องเที่ยว จำนวน 19 ท่าน โดยเป็นผู้ที่อยู่ในองค์กรด้านการท่องเที่ยวในส่วนกลางจำนวน 5 ท่าน และเป็นผู้ประกอบการของ 6 ภาคส่วนในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ได้แก่ 1) ด้านธุรกิจนำเที่ยว 2) ด้านขนส่งนักท่องเที่ยว 3) ด้านแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น 4) ด้านที่พักอาศัย 5) ด้านร้านอาหาร 6) ด้านร้านขายของที่ระลึก และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของจังหวัดจันทบุรีและจังหวัดตราด รวม 12 ท่าน แล้วนำมาสรุปข้อมูลและสังเคราะห์ข้อค้นพบที่ได้ โดยการแยกส่วนข้อมูลออกเป็นหน่วยย่อย ๆ ตามความหมายเฉพาะของหน่วยที่มีความหมายตรงกับเรื่องที่ทำการวิเคราะห์ แล้วนำกลับมารวมกันใหม่ตามลักษณะความสัมพันธ์ที่หน่วยย่อยเหล่านั้นมีต่อกันตามกรอบแนวคิดการวิจัยก่อนนำไปสู่ข้อสรุปของสิ่งที่ได้ค้นพบ

2. ยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อค้นพบด้วยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus group) โดยคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานภาครัฐและผู้ประกอบการที่มีประสบการณ์ในการบริหารจัดการไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 7 ท่าน (โยธิน แสวงดี, 2549) แบบเจาะจงมาร่วมวิพากษ์วิจารณ์แลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากข้อค้นพบที่ได้ รวมถึงให้ข้อเสนอแนะและเสนอแนวทางการปฏิบัติในการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันและการพัฒนาความร่วมมือของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเมืองรองในพื้นที่จังหวัดจันทบุรีและจังหวัดตราด

3. นำข้อมูลของจังหวัดจันทบุรีและจังหวัดตราดจากเอกสารที่ค้นคว้า การดำเนินงานภาคสนามตลอดจนการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มมาทำการสังเคราะห์เป็นยุทธศาสตร์ความร่วมมือในโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเมืองรองบนระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก

ผลการวิจัย

1. รูปแบบของความร่วมมือการจัดการโซ่อุปทานการท่องเที่ยวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเมืองรองบนระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การดำเนินงานร่วมกัน คือ การทำงานร่วมกันให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล 2) การสื่อสารการทำงานร่วมกัน คือ การพูดคุยกันเพื่อให้การทำงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน 3) การใช้ทรัพยากรร่วมกัน คือ การใช้สิ่งต่าง ๆ ร่วมกัน เพื่อลดต้นทุนและให้เกิดผลประโยชน์สูงสุด 4) การจัดการความเสี่ยงร่วมกัน คือ การร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น 5) การร่วมกันในการตัดสินใจ คือ การปรึกษาและวางแผนร่วมกันในการแก้ไขปัญหา และ 6) การลงทุนด้านเฉพาะทาง คือ การลงทุนด้านการตลาดและการคิดค้นและการพัฒนาสินค้าหรือบริการ ดังภาพที่ 1

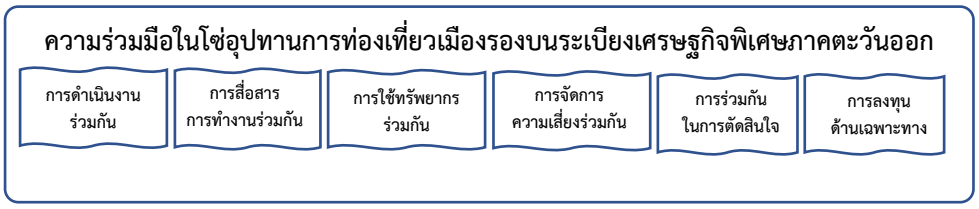

ภาพที่ 1 ความร่วมมือในโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเมืองรองบนระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก

2. ยุทธศาสตร์ความร่วมมือในโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเมืองรองบนระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกประกอบด้วย 3 ยุทธศาสตร์ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การยกระดับศักยภาพพื้นที่

เป้าประสงค์ที่ 1 โครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์มีประสิทธิภาพและได้มาตรฐาน เพื่อพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ให้มีประสิทธิภาพและได้มาตราฐาน

กลยุทธ์ 1) พัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐานให้ครอบคลุมเส้นทางการท่องเที่ยวและสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ 2) เชื่อมโยงและพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวและโลจิสติกส์ในพื้นที่รวมถึงพื้นที่ใกล้เคียงและเชื่อมโยงกับประเทศกัมพูชา และ 3) การจัดการขยะมูลฝอยและของเสียในพื้นที่

เป้าประสงค์ที่ 2 การท่องเที่ยวสะดวกและปลอดภัย เพื่อเพิ่มความสะดวกในการเดินทางและสร้างความมั่นใจให้แก่นักท่องเที่ยว

กลยุทธ์ 1) พัฒนาและเชื่อมโยงระบบขนส่งสาธารณะระหว่างสถานที่ท่องเที่ยว 2) ยกระดับระบบขนส่งสาธารณะจากภายนอกพื้นที่รวมถึงประเทศเพื่อนบ้าน 3) ระบบขนส่งสาธารณะปลอดภัย เส้นทางปลอดภัย ได้มาตรฐาน และ 4) เพิ่มมาตรการความปลอดภัยให้มีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว

เป้าประสงค์ที่ 3 บูรณาการระบบงานภาครัฐ เพื่อพัฒนาระบบการบริหารรวมถึงการบริการของภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ

กลยุทธ์ 1) พัฒนาระบบการบริหารจัดการภายในองค์กรและยกระดับการให้บริการขององค์กรภาครัฐให้รวดเร็วและมีคุณภาพ 2) พัฒนาระบบการให้บริการผ่านระบบเทคโนโลยีและระบบดิจิทัล และ 3) ยกระดับการให้บริการบริเวณจุดผ่านแดนให้สะดวก รวดเร็วและได้มาตรฐานสากล

เป้าประสงค์ที่ 4 แหล่งท่องเที่ยวมีศักยภาพ เพื่อพัฒนาตลอดจนฟื้นฟูและจัดทำระบบฐานข้อมูลด้านการท่องเที่ยว

กลยุทธ์ 1) ฟื้นฟูและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ 2) ส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่มีศักยภาพ และ 3) จัดทำระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ทางการท่องเที่ยวของพื้นที่

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมศักยภาพของผู้ประกอบการ

เป้าประสงค์ที่ 1 เสริมสร้างและพัฒนาทักษะบุคลากรด้านการท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพของบุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่

กลยุทธ์ 1) สนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้ประกอบการพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ 2) ผลิตแรงงานตามความต้องการของพื้นที่ 3) ยกระดับมาตรฐานฝีมือแรงงานในพื้นที่ และ 4) พัฒนาระบบฝึกอบรมให้มีประสิทธิภาพ ครอบคลุมและเข้าถึงได้ง่าย

เป้าประสงค์ที่ 2 สินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวเฉพาะถิ่น เพื่อส่งเสริมการคิดค้นสินค้าและบริการที่มีอัตลักษณ์ของพื้นที่

กลยุทธ์ 1) ส่งเสริมการสร้างเอกลักษณ์และอัตลักษณ์เฉพาะพื้นที่ให้ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นและผลิตภัณฑ์ชุมชน 2) ส่งเสริมการพัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่เฉพาะพื้นที่ 3) ยกระดับคุณภาพของสินค้าและบริการเฉพาะพื้นที่ให้มีคุณภาพและได้มาตราฐานเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยว และ 4) พัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตและอัตลักษณ์ของพื้นที่

เป้าประสงค์ที่ 3 เพิ่มขีดความสามารถด้านการตลาด เพื่อส่งเสริมและผลักดันการพัฒนาด้านการตลาดของผู้ประกอบการในพื้นที่

กลยุทธ์ 1) พัฒนาและส่งเสริมการตลาดพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ 2) ส่งเสริมตลาดเฉพาะกลุ่มที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ 3) สนับสนุนการจัดกิจกรรมส่งเสริมการตลาด และ 4) สนับสนุนช่องทางการชำระเงินรูปแบบใหม่ในพื้นที่

เป้าประสงค์ที่ 4 พัฒนาสมรรถนะผู้ประกอบการ เพื่อพัฒนาผู้ประกอบการในพื้นที่ให้พร้อมรับการแข่งขัน

กลยุทธ์ 1) สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการ 2) ส่งเสริมการพัฒนาผู้ประกอบการใหม่และวิสาหกิจชุมชน 3) วางมาตรการช่วยเหลือผู้ประกอบการเมื่อเกิดภัยพิบัติในพื้นที่ 4) สร้างโอกาสให้ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นและเป็นข้อมูลที่ทันสมัย และ 5) ปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจที่เกี่ยวเนื่องกับ การท่องเที่ยวให้ครอบคลุมและทันสมัย

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริมความร่วมมือ

เป้าประสงค์ที่ 1 พัฒนาความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

กลยุทธ์ 1) บูรณาการหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวให้มีสมรรถนะสูงและเป็นมืออาชีพ 2) เชื่อมโยงฐานข้อมูลระหว่างหน่วยงานภาครัฐให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน 3) ร่วมกันจัดทำแผนรองรับภัยพิบัติ และ 4) ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายผู้ประกอบการในธุรกิจท่องเที่ยว

เป้าประสงค์ที่ 2 ส่งเสริมความร่วมมือกับเครือข่ายผู้ประกอบการ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนความร่วมมือในการสร้างเครือขายของผู้ประกอบการในโซ่อุปทาน การท่องเที่ยวและก่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่

กลยุทธ์ 1) กำหนดทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกับเครือข่ายผู้ประกอบการ 2) พัฒนาศักยภาพและสร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายผู้ประกอบการทุก ภาคส่วน 3) ส่งเสริมการสร้างความร่วมมือระหว่างเครือข่ายผู้ประกอบการและชุมชน และ 4) เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันโดยทำการตลาดเชิงรุกร่วมกับเครือข่ายผู้ประกอบการ

เป้าประสงค์ที่ 3 ส่งเสริมเครือข่ายผู้ประกอบการในการคิดค้นนวัตกรรมใหม่ เพื่อส่งเสริม และความร่วมมือในการแสวงหาสิ่งใหม่ ๆ ที่จะช่วยเพิ่มจุดขายที่แตกต่างให้กับเครือข่ายของผู้ประกอบการใน โซ่อุปทานการท่องเที่ยวของพื้นที่

กลยุทธ์ 1) ส่งเสริมและสนับสนุนให้เครือข่ายผู้ประกอบการคิดค้นและพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวใหม่ 2) ส่งเสริมและสนับสนุนให้เครือข่ายผู้ประกอบการคิดค้นและพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือบริการใหม่ และ 3) ส่งเสริมและสนับสนุนให้เครือข่ายผู้ประกอบการคิดค้นการจัดทำการตลาดรูปแบบใหม่ ดังภาพที่ 2

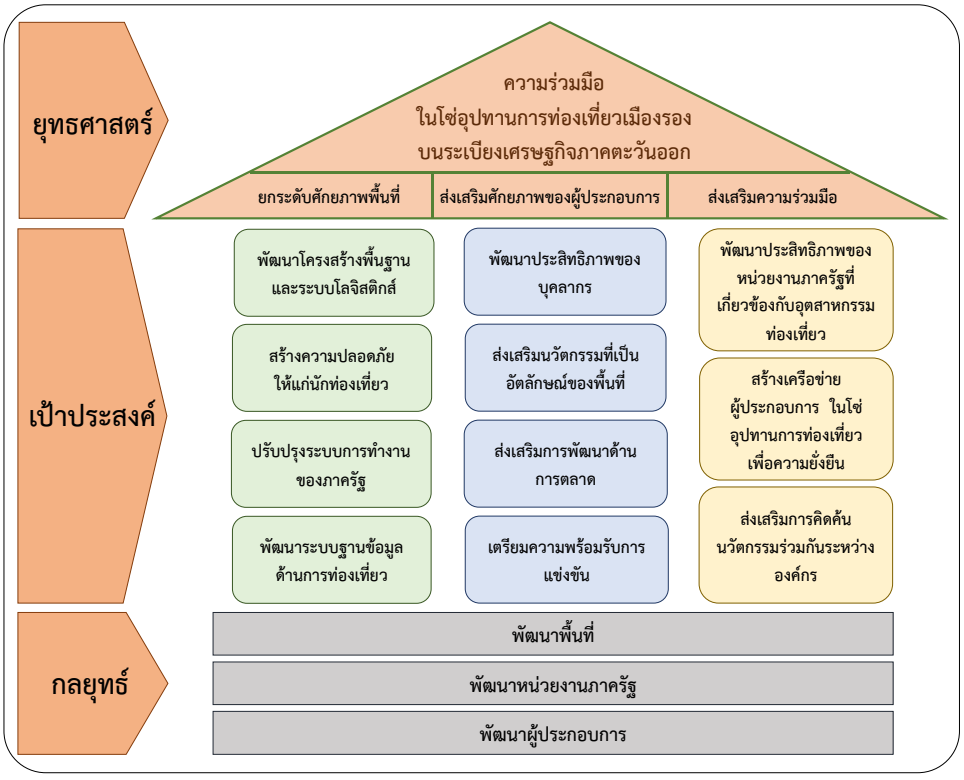

ภาพที่ 2 ยุทธศาสตร์ความร่วมมือในโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเมืองรองบนระเบียงเศรษฐกิจ ภาคตะวันออก

อภิปรายผล

1. องค์ประกอบของปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเมืองรองบนระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกประกอบไปด้วย

1.1 การดำเนินงานร่วมกัน พบว่า ภายในองค์กรต้องให้ความสำคัญกับการทำงานร่วมกันของทุกฝ่าย ต้องแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบตามความสามารถ ทำงานเป็นระบบ ต้องปรึกษาหารือการวางแผนทำงานหรือแก้ไขปัญหาร่วมกัน ความสามัคคีกันส่งผลต่อประสิทธิผล ประสิทธิภาพและการพัฒนาขององค์กร การทำงานระหว่างองค์กรจะรวมกันเป็นเครือข่ายเพื่อเป็นตัวแทนของกลุ่มในการประสานงานกับภาครัฐ โดยภายในกลุ่มจะปรึกษากันเป็นประจำ เพื่อให้ดำเนินงานไปในทิศทางที่ร่วมกันกำหนดไว้ มีการถ่ายทอดความรู้และข้อมูลระหว่างกัน กับหน่วยงานของรัฐจะมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอยู่เสมอและทำงานร่วมกันทั้งในระดับนโยบายและการตลาด สอดคล้องกับ Azwar, H. et al. ที่พบว่า คนในท้องถิ่นเคคามาตันบาโซ (Kecamatan Baso) และคาบูปาเตน อากัม (Kabupaten Agam) ยังไม่เข้าใจวิธีการเตรียมและจัดการโฮมสเตย์ที่ตรงตามมาตรฐาน จึงเกิดการทำงานร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชนเพื่อจะได้แนวทางในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ความรู้และทักษะในการจัดการโฮมสเตย์ กิจกรรมบริการชุมชนมีวัตถุประสงค์เพื่ออำนวยความสะดวกและช่วยเหลือชุมชนในแง่ของปัญหาที่เผชิญ รูปแบบของกิจกรรมที่ได้ดำเนินการคือให้การฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดการโฮมสเตย์ (Azwar, H. et al., 2020)

1.2 การสื่อสารการทำงานร่วมกัน พบว่า ภายในองค์กรมีการปรึกษากันอยู่เสมอเพื่อให้เข้าใจถึงงาน ลดความผิดพลาดจากการสื่อสาร เกิดประสิทธิภาพในการทำงานและช่วยให้องค์กรก้าวไปตามแผนการที่กำหนดไว้ได้ การสื่อสารกันได้เปลี่ยนไปใช้ระบบอิเล็กทรอนิคส์เพื่อให้มีประสิทธิภาพและเกิดคุณภาพยิ่งขึ้น ซึ่งติดต่อกันได้ตลอดเวลาผ่านสื่อต่าง ๆ โดยปัญหาหลักของบุคลากรคือการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ การสื่อสารระหว่างองค์กรและกับ ผู้จัดหาวัตถุดิบต้องสื่อสารกันอยู่เสมอ เพื่อให้ทำงานไปในทิศทางเดียวกัน ช่วยลดข้อผิดพลาดและแก้ไขปัญหาได้รวดเร็วขึ้น ส่วนรูปแบบการติดต่อกับผู้จัดหาวัตถุดิบและลูกค้าในปัจจุบันจะใช้สื่อโซเชียล และการที่ภาครัฐนำสื่อสังคมออนไลน์มาให้บริการ ทำให้สะดวกรวดเร็วและมีช่องทางในการติดต่อกับภาครัฐมากขึ้นด้วย

1.3 การใช้ทรัพยากรร่วมกัน พบว่า ต้องฝึกให้บุคลากรสามารถทำหน้าที่แทนกันได้ ยกเว้นงานเฉพาะ เป็นการใช้ทรัพยากรบุคคลให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีการใช้ทรัพยากรภายในองค์กรร่วมกันเพื่อลดต้นทุนและลดค่าใช้จ่าย การใช้ทรัพยากรร่วมกันระหว่างองค์กรจะเป็นการใช้วัสดุอุปกรณ์ครุภัณฑ์และสถานที่ การแบ่งปันบุคลากรในระดับปฏิบัติงาน การเชิญมาเป็นวิทยากร กับหน่วยงานรัฐการใช้บุคลากรหรือสถานที่ร่วมกันจะอยู่ในรูปแบบการประชุม การอบรมหรือการฝึกเสริมทักษะอาชีพ จากหน่วยงานต่าง ๆ ของภาครัฐ

1.4 การจัดการความเสี่ยงร่วมกัน พบว่า ภายในองค์กรบุคลากรต้องแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน ซึ่งทำให้แก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถผ่านพ้นปัญหาและอุปสรรคได้ ทำให้งานเสร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้และสร้างความเข้มแข็งแก่องค์กร ระหว่างองค์กรสมาชิกในกลุ่มจะช่วยเหลือกันในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้ลดความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นได้ กับผู้จัดหาวัตถุดิบจะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในผลิตภัณฑ์หรือบริการร่วมกัน ถือได้ว่าเป็นการแบ่งปันความเสี่ยงร่วมกัน ดังที่ Meuwissen, M. et al. ซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับการแบ่งปันความเสี่ยง พบว่า การควบคุมและป้องกันการสูญเสียสามารถทำได้โดยการปรับปรุงความสามารถของเกษตรกรในการเจรจาข้อตกลงการแบ่งปันความเสี่ยง ตั้งแต่ต้นน้ำไปยังปลายน้ำ สำหรับเกษตรกรรายย่อยไม่สามารถต่อรองเงื่อนไขการจัดหาและการส่งมอบได้เช่นเดียวกันกับฟาร์มขนาดใหญ่ เนื่องจากความแตกต่างในด้านอำนาจการต่อรองและความรู้ อีกทั้งเกษตรกรแต่ละรายสามารถเอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและกันได้อย่างง่ายดาย ดังนั้นการเรวมกลุ่มที่คล้ายคลึงกันเข้าด้วยกัน จะช่วยให้การเจรจาต่อรองประสบความสำเร็จได้มากขึ้น สามารถเป็นผู้นำในการเจรจาราคากับซัพพลายเออร์และกระบวนการจากต้นน้ำ (Meuwissen, M. et al., 2019)

1.5 การร่วมกันในการตัดสินใจ พบว่า หากเกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน การวางแผน การเงินและการลงทุนมีการปรึกษากันในกลุ่มผู้บริหารหรือเจ้าของกิจการ หากเกี่ยวกับการปฏิบัติงานจะนำความคิดเห็นของบุคลากรมาประกอบการตัดสินใจ ในส่วนของการทำงานจะให้บุคลากรร่วมกันตัดสินใจ ส่วนการตัดสินใจร่วมกันระหว่างองค์กรจะปรึกษาหารือกัน วางแผนร่วมกันและตัดสินใจร่วมกัน ในส่วนของผู้จัดหาวัตถุดิบจะร่วมกันคิดค้น การออกแบบและการพัฒนาสินค้าหรือบริการร่วมกัน และร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นให้กับลูกค้า กับภาครัฐต้องปรึกษา วางแผนและตัดสินใจร่วมกัน หากมีความคิดเห็นขัดแย้งกัน โดยมากจะใช้มติเสียงข้างมากของที่ประชุมตัดสิน สอดคล้องกับ Japutra, A. and Situmorang, R. ที่สรุปว่า การตัดสินใจในช่วงวิกฤตต้องการความร่วมมือจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายฝ่าย (เช่น บริษัท ซัพพลายเออร์ สมาคมการท่องเที่ยวและรัฐบาล) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเหล่านี้จำเป็นต้องทำงานร่วมกันเพื่อพัฒนากลยุทธ์ที่เหมาะสมให้สามารถจัดการวิกฤตแบบองค์รวมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Japutra, A. & Situmorang, R., 2021)

1.6 การลงทุนด้านเฉพาะทาง พบว่า องค์กรจะลงทุนเกี่ยวกับการจัดทำสื่อออนไลน์เพื่อสื่อสารกับลูกค้าในกลุ่มโซเชียลคอมเมิร์ซ (Social Commerce) และช่วยเพิ่มช่องทางติดต่อกับลูกค้า การลงทุนในการคิดค้นผลิตภัณฑ์ รูปแบบการบริการหรือการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ใหม่ ก็เพื่อสร้างความแตกต่างให้กับสินค้าหรือบริการ ช่วยสร้างประสบการณ์ที่น่าประทับใจและดึงดูดลูกค้า พัฒนาทักษะบุคลากรด้วยการส่งไปศึกษาดูงานหรือฝึกอบรม มีการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจ รวมถึงร่วมกันสร้างผลิตภัณฑ์หรือบริการใหม่ ๆ ในด้านการท่องเที่ยวร่วมกันระหว่างองค์กร เพื่อสร้างความแตกต่างในธุรกิจ ช่วยส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพซึ่งกัน เพิ่มผลประกอบการและเพิ่มส่วนแบ่งทางการตลาดร่วมกัน ดังที่ Garrido-Moreno, A. et al. ได้สรุปว่า

หนึ่งในกลยุทธ์การรับมือที่สำคัญของโรงแรมต่อวิกฤตโควิด-19 (COVID-19) เพื่อเพิ่มความมั่นใจในความปลอดภัยของลูกค้าและพนักงาน จึงได้นำเทคโนโลยีเฉพาะสำหรับการบริการดิจิทัลแบบไม่ต้องสัมผัส เช่น การใช้แอพพลิเคชั่นบนมือถือในการเช็คอิน-เช็คเอาท์และเปลี่ยนกุญแจห้อง ระบบการชำระเงินอัตโนมัติ รวมถึงการนำหุ่นยนต์และระบบปัญญาประดิษฐ์มาใช้ เป็นต้น (Garrido-Moreno, A. et al., 2021)

2. ผลการจัดทำยุทธศาสตร์ความร่วมมือในโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเมืองรองบนระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก นำมาจากผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ภาคสนาม การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม เพื่อใช้เป็นกรอบในการส่งเสริมศักยภาพของผู้ประกอบการและพัฒนาความร่วมมือใน โซ่อุปทานการท่องเที่ยวของพื้นที่ในจังหวัดจันทบุรีและจังหวัดตราด โดยประกอบด้วย 3 ยุทธศาสตร์ดังนี้

2.1 การยกระดับศักยภาพพื้นที่ มีเป้าประสงค์คือ

2.1.1 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ให้มีประสิทธิภาพและได้มาตรฐานในการรองรับการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของพื้นที่ ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ดังนี้ 1) พัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐานให้ครอบคลุมเส้นทางการท่องเที่ยวและสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ 2) เชื่อมโยงและพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวและโลจิสติกส์ในพื้นที่รวมถึงพื้นที่ใกล้เคียงและเชื่อมโยงกับประเทศกัมพูชา และ 3) การจัดการขยะมูลฝอยและของเสียในพื้นที่ ดังที่ Gao, Z. and Wang, L. พบว่า รัฐบาลท้องถิ่นมีบทบาทมากในการส่งเสริมหยางเจียเล่โฮมสเตย์ด้วยการ 1) ออกใบอนุญาตต่างๆ 2) กำหนดนโยบายการเช่าที่อยู่อาศัย 3) กำหนดกฎระเบียบของผู้มาเยือน 4) กำหนดพื้นที่และขนาดของโฮมสเตย์ตามหลักวิทยาศาสตร์อย่างมีเหตุผล และ 5) ร่วมลงทุนในการก่อสร้างศูนย์กิจกรรมของชาวท้องถิ่น ซึ่งในอดีตไม่มีข้อกำหนดมารองรับการจัดทำโฮมสเตย์มาก่อน (Gao, Z. & Wang, L., 2019)

2.1.2 เพิ่มความสะดวกและปลอดภัยในการเดินทางท่องเที่ยวและสร้างความมั่นใจในด้านความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยวเมื่ออยู่ในพื้นที่ ซึ่งประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ดังนี้ 1) พัฒนาและเชื่อมโยงระบบขนส่งสาธารณะระหว่างสถานที่ท่องเที่ยว 2) ยกระดับระบบขนส่งสาธารณะจากภายนอกรวมถึงประเทศเพื่อนบ้าน 3) ระบบขนส่งสาธารณะปลอดภัย เส้นทางปลอดภัย ได้มาตรฐาน และ 4) เพิ่มมาตรการความปลอดภัยให้มีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว

2.1.3 ปรับปรุงระบบการทำงานของภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ดังนี้ 1) พัฒนาระบบการบริหารจัดการภายในองค์กรและยกระดับการให้บริการขององค์กรภาครัฐให้รวดเร็วและมีคุณภาพ 2) พัฒนาระบบการให้บริการผ่านระบบเทคโนโลยีและระบบดิจิทัล และ 3) ยกระดับการให้บริการบริเวณจุดผ่านแดนให้สะดวก รวดเร็วและได้มาตรฐานสากล

2.1.4 พัฒนาร่วมกับการฟื้นฟูและจัดทำระบบฐานข้อมูลด้านการท่องเที่ยว รวมถึงส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่มีศักยภาพ ซึ่งประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ ดังนี้ 1) ฟื้นฟูและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ 2) ส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่มีศักยภาพ และ 3) จัดทำระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ทางการท่องเที่ยวของพื้นที่

2.2 ส่งเสริมศักยภาพของผู้ประกอบการ มีเป้าประสงค์คือ

2.2.1 พัฒนาประสิทธิภาพของบุคลากรในภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของพื้นที่ ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ ดังนี้ 1) สนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้ประกอบการพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ 2) ผลิตแรงงานตามความต้องการของพื้นที่ 3) ยกระดับมาตรฐานฝีมือแรงงานในพื้นที่ และ 4) พัฒนาระบบฝึกอบรมให้มีประสิทธิภาพ ครอบคลุมและเข้าถึงได้ง่าย

2.2.2 มุ่งส่งเสริมการคิดค้นสินค้าและบริการที่มีความเป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ ดังนี้ 1) ส่งเสริมการสร้างเอกลักษณ์และอัตลักษณ์เฉพาะพื้นที่ให้ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นและผลิตภัณฑ์ชุมชน 2) ส่งเสริมการพัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่เฉพาะพื้นที่ 3) ยกระดับคุณภาพของสินค้าและบริการเฉพาะพื้นที่ให้มีคุณภาพและได้มาตราฐานเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยว และ 4) พัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตและอัตลักษณ์ของพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับ Gao, Z. and Wang, L. ที่พบว่า หยางเจียเล่โฮมสเตย์ไม่มีจุดชมวิวสำหรับการเที่ยวชม แต่อาศัยการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่จัดเตรียมไว้เป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว ทำให้หยางเจียเล่โฮมสเตย์เป็นต้นแบบในการสร้างแบรนด์จนสามารถจัดกิจกรรมเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาสัมผัส ผ่านแนวคิดเรื่องการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ประเพณีโบราณในท้องถิ่น ทิวทัศน์ธรรมชาติอันบริสุทธิ์และวัฒนธรรมพื้นบ้านท้องถิ่น เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์ของตน (Gao, Z. & Wang, L., 2019)

2.2.3 ส่งเสริมการพัฒนาด้านการตลาดของผู้ประกอบการในพื้นที่ ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ ดังนี้ 1) พัฒนาและส่งเสริมการตลาดพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ 2) ส่งเสริมตลาดเฉพาะกลุ่มที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ 3) สนับสนุนการจัดกิจกรรมส่งเสริมการตลาด และ 4) สนับสนุนช่องทางการชำระเงินรูปแบบใหม่ในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับ Gao, Z. and Wang, L. ที่พบว่า หยางเจียเล่โฮมสเตย์ได้ปรับปรุงการตลาดให้มีประสิทธิภาพโดยดำเนินการตลาดให้ตรงกลุ่มเป้าหมายด้วยการเลือกโซเชียลมีเดียเพื่อโฆษณาผลิตภัณฑ์แบบออนไลน์และจัดทำเว็บไซต์ของตนเอง เพื่อให้บริการข้อมูลการท่องเที่ยวที่ครบถ้วนแก่นักท่องเที่ยว (Gao, Z. & Wang, L., 2019)

2.2.4 พัฒนาผู้ประกอบการในพื้นที่ให้พร้อมรับการแข่งขัน ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์ ดังนี้ 1) สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการ 2) ส่งเสริมการพัฒนาผู้ประกอบการใหม่และวิสาหกิจชุมชน 3) วางมาตรการช่วยเหลือผู้ประกอบการเมื่อเกิดภัยพิบัติในพื้นที่ 4) สร้างโอกาสให้ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นและเป็นข้อมูล

ที่ทันสมัย และ 5) ปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจที่เกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยวให้ครอบคลุมและทันสมัย

2.3 ส่งเสริมความร่วมมือ มีเป้าประสงค์คือ

2.3.1 พัฒนาประสิทธิภาพของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ ดังนี้ 1) บูรณาการหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวให้มีสมรรถนะสูงและเป็นมืออาชีพ 2) เชื่อมโยงฐานข้อมูลระหว่างหน่วยงานภาครัฐให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน 3) ร่วมกันจัดทำแผนรองรับภัยพิบัติ และ 4) ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายผู้ประกอบการในธุรกิจท่องเที่ยว

2.3.2 ส่งเสริมความร่วมมือในการสร้างเครือข่ายของผู้ประกอบการในโซ่อุปทานการท่องเที่ยวและก่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ดังนี้ 1) กำหนดทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกับเครือข่ายผู้ประกอบการ 2) พัฒนาศักยภาพและสร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายผู้ประกอบการทุกภาคส่วน 3) ส่งเสริมการสร้างความร่วมมือระหว่างเครือข่ายผู้ประกอบการและชุมชน และ 4) เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันโดยทำการตลาดเชิงรุกร่วมกับเครือข่ายผู้ประกอบการ ดังที่ Sifolo, P. P. S. ได้สรุปว่าการประสานงานเชิงกลยุทธ์ระหว่างพันธมิตรจะช่วยกระจายการท่องเที่ยวและปรับปรุงประสิทธิภาพของการท่องเที่ยวได้ การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพและการเชื่อมโยงแบบแนบแน่นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความได้เปรียบในการแข่งขันและความเจริญรุ่งเรืองขององค์กรด้านการท่องเที่ยว โดยมีผลประโยชน์สูงสุดจากการสร้างมูลค่าสำหรับองค์กรร่วมกัน (Sifolo, P. P. S., 2020)

2.3.3 ส่งเสริมความร่วมมือในการคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ ในพื้นที่ ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ ดังนี้ 1) ส่งเสริมและสนับสนุนให้เครือข่ายผู้ประกอบการคิดค้นและพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวใหม่ 2) ส่งเสริมและสนับสนุนให้เครือข่ายผู้ประกอบการคิดค้นและพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือบริการใหม่ และ 3) ส่งเสริมและสนับสนุนให้เครือข่ายผู้ประกอบการคิดค้นการจัดทำการตลาดรูปแบบใหม่

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาองค์ประกอบของปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเมืองรองบนระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก ประกอบไปด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การดำเนินงานร่วมกัน โดยภายในองค์กรต้องแบ่งหน้าที่ตามความรู้ความสามารถและมีความสามัคคีกัน ระหว่างองค์กรมีการสร้างเครือข่ายเพื่อช่วยเหลือกันและประสานงานกับภาครัฐ ทั้งนี้ควรแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบของแต่ละฝ่ายให้ชัดเจน สร้างความสามัคคีร่วมกัน กับพันธมิตรต้องกำหนดเป้าหมายให้สอดคล้องกันเพื่อให้ดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน 2) การสื่อสารการทำงานร่วมกัน โดยต้องมีการปรึกษากันอยู่เสมอเพื่อลดปัญหาและข้อผิดพลาด มุ่งใช้สื่อโซเชียลติดต่อกัน

พบปัญหาการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ทั้งนี้ควรใช้สื่อออนไลน์ในการติดต่อกัน ส่งเสริมการเรียนภาษาต่างประเทศ ต้องสื่อสารให้กระชับและได้ใจความ กับพันธมิตรและผู้จัดหาวัตถุดิบต้องสื่อสารอยู่เสมอเพื่อลดข้อผิดพลาดที่จะเกิดขึ้น 3) การใช้ทรัพยากรร่วมกัน โดยให้ทุกคนทำหน้าที่แทนกันได้ ยกเว้นงานเฉพาะด้าน ระหว่างองค์กรจะใช้อุปกรณ์ครุภัณฑ์และสถานที่ร่วมกัน กับภาครัฐจะอยู่ในรูปแบบของการอบรมหรือการเสริมทักษะอาชีพจากภาครัฐ ทั้งนี้ต้องฝึกให้ทุกคนทำงานแทนกันได้ ให้ใช้ข้อมูลตลอดจนอุปกรณ์และยานพาหนะร่วมกัน กับพันธมิตรควรพัฒนาบุคลากรรวมถึงการแบ่งปันความรู้และแลกเปลี่ยนข้อมูลร่วมกัน 4) การจัดการความเสี่ยงร่วมกัน โดยบุคลากรต้องร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ระหว่างองค์กรจะช่วยเหลือกันภายในกลุ่ม กับผู้จัดหาวัตถุดิบจะร่วมกันแก้ไขปัญหาจากผลิตภัณฑ์หรือบริการ ทั้งนี้ต้องสื่อสารกันให้ชัดเจน ควรคาดการณ์ปัญหาที่จะเกิดและหาวิธีแก้ปัญหาไว้ล่วงหน้า พันธมิตรช่วยลดความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นได้ และต้องร่วมกับผู้จัดหาวัตถุดิบแก้ไขปัญหาให้กับลูกค้า 5) การร่วมกันในการตัดสินใจ โดยผู้บริหารหรือเจ้าของกิจการจะเป็นผู้วางแผนการดำเนินงานและการเงิน ส่วนการปฏิบัติงานจะให้บุคลากรตัดสินใจร่วมกัน ระหว่างองค์กรรรวมถึงผู้จัดหาวัตถุดิบและกับภาครัฐจะปรึกษา วางแผนและตัดสินใจร่วมกัน ทั้งนี้ควรนำข้อคิดเห็นของบุคลากรและพันธมิตรมาประกอบการตัดสินใจ และผู้จัดหาวัตถุดิบต้องมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาให้ลูกค้ารวมถึงการคิดค้นและพัฒนาสินค้าหรือบริการใหม่ ๆ และ 6) การลงทุนด้านเฉพาะทาง โดยเน้นสื่อออนไลน์เพื่อสื่อสารกับลูกค้า การคิดค้นนวัตกรรมและพัฒนาทักษะของบุคลากร ระหว่างองค์กรจะเป็นการสร้างพันธมิตรเพื่อส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพร่วมกันและเพิ่มส่วนแบ่งทางการตลาด ทั้งนี้ควรใช้การตลาดออนไลน์ปส่งเสริมการพัฒนาทักษะบุคลากร สร้างจุดขายที่แตกต่างจากคู่แข่งและเพิ่มผลประโยชน์และผลประกอบการร่วมกันกับพันธมิตร ในขณะที่การจัดทำยุทธศาสตร์ความร่วมมือในโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเมืองรองบนระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกจะประกอบด้วย 3 ยุทธศาสตร์ ดังนี้ 1) การยกระดับศักยภาพพื้นที่ เพื่อ 1.1) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ให้มีประสิทธิภาพและได้มาตรฐานในการรองรับการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของพื้นที่ 1.2) เพิ่มความสะดวกและปลอดภัยในการเดินทางท่องเที่ยวและสร้างความมั่นใจในด้านความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยวเมื่ออยู่ในพื้นที่ 1.3) ปรับปรุงระบบการทำงานของภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ และ 1.4) พัฒนาร่วมกับการฟื้นฟูและจัดทำระบบฐานข้อมูลด้านการท่องเที่ยว รวมถึงส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่มีศักยภาพ 2) ส่งเสริมศักยภาพของผู้ประกอบการ เพื่อ 2.1) พัฒนาประสิทธิภาพของบุคลากรในภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของพื้นที่ 2.2) มุ่งส่งเสริมการคิดค้นสินค้าและบริการที่มีความเป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ 2.3) ส่งเสริมการพัฒนาด้านการตลาดของผู้ประกอบการในพื้นที่ และ 2.4) พัฒนาผู้ประกอบการในพื้นที่ให้พร้อมรับการแข่งขัน 3) ส่งเสริมความร่วมมือ เพื่อ 3.1) พัฒนาประสิทธิภาพของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว 3.2) ส่งเสริมความร่วมมือในการสร้างเครือขายของผู้ประกอบการในโซ่อุปทานการท่องเที่ยวและก่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ และ 3.3) ส่งเสริมความ

ร่วมมือในการคิดค้นสิ่งใหม่ในพื้นที่ ทั้งนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของภาครัฐสามารถนำผลการวิจัยไปเป็นส่วนหนึ่งในการจัดทำยุทธศาสตร์ กำหนดนโยบายหรือแผนการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเมืองรองในประเทศไทยให้สอดคล้องกับปัญหาของแต่ละพื้นที่ ในขณะที่ผู้ประกอบการและผู้บริหารชุมชนในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวสามารถนำข้อมูลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการความร่วมมือในโซ่อุปทานของธุรกิจได้

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2561). การประชุมคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ ครั้งที่ 2/2561. เรียกใช้เมื่อ 1 พฤษภาคม 2561 จาก https://www.mots.go.th/mobile_detail.php?cid =56&nid=10634

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2563). สถานการณ์ท่องเที่ยวระหว่างประเทศ ปี 2562. เรียกใช้เมื่อ 2 สิงหาคม 2564 จาก https://www.mots.go.th/download/article/article_20201104090605.pdf

คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560 - 2564). เรียกใช้เมื่อ 20 พฤษภาคม 2561 จาก https://www.mots.go.th/ ewtadmin/ ewt/ mots_web5 7 / download/ article/ article_2 0 1 7 0 3 2 0 1 5 0102.pdf

คณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวประจำเขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันออก. (2561). แผนปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันออก พ.ศ. 2559 - 2563. เรียกใช้เมื่อ 12 มิถุนายน 2562 จาก https://eeco.or.th/web-upload/ filecenter/untitled%20folder /EEC010.pdf

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560 - 2564. เรียกใช้เมื่อ 18 สิงหาคม 2562 จาก https://www.nesdc.go.th/ ewt_dl_ link.php?nid=6422

โยธิน แสวงดี. (2549). การสนทนากลุ่ม. เรียกใช้เมื่อ 8 เมษายน 2562 จาก https://www.tci-thaijo.org /index.php/tgt/article/download/7840/6811

สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580 (ฉบับย่อ). เรียกใช้เมื่อ 2 พฤษภาคม 2561 จาก https://www.nesdc.go.th /download/document /SAC/NS_SumPlan Oct2018.pdf

สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (2562). คำแถลงนโยบาย ของคณะรัฐมนตรี. เรียกใช้เมื่อ 18 สิงหาคม 2562 จาก https://www.thaigov.go.th/main/contents

Azwar, H. et al. (2020). Improving Local Community Knowledge and Skills in Homestay Management. Retrieved May 30, 2021, from https://www.atlantis-press. com/proceedings/psshers-19/125943655

Denise, L. (1999). Collaboration vs. C- Three (Cooperation, Coordination and Communication). Retrieved May 30, 2021, from https://www. sccharter schools.org/assets/documents /collaborationvsthe3cs.pdf

Gao, Z. & Wang, L. (2019). Research on the Development Path of Yangjiale Homestay in the Background of Rural Revitalization Strategy. Retrieved May 30, 2021, from https:// webofproceedings.org/proceedings_series/ESSP/IWASS%202019/ SS06086.pdf

Garrido-Moreno, A. et al. (2021). Going beyond the curve: Strategic measures to recover hotel activity in times of COVID-19. Retrieved May 30, 2021, from https://www.sciencedirect. com/science/article/pii/S0278431921000712

Japutra, A. & Situmorang, R. (2021). The repercussions and challenges of COVID-19 in the hotel industry: Potential strategies from a case study of Indonesia. Retrieved May 30, 2021 , from https://www. science direct. com/ science/ article/pii/S0278431921000335

Meuwissen, M. et al. (2019). The role of group-based contracts for risk-sharing; what are the opportunities to cover catastrophic risk? Current Opinion in Environmental Sustainability. Retrieved May 30, 2021, from https://www. sciencedirect.com/science /article/pii/S1877343519300879

MGR Online. (2561). เปิดวิสัยทัศน์ “รัฐมนตรีเมืองรอง” วีระศักดิ์ โควสุรัตน์ ชู “จันทบุรี” ขึ้นแท่น “ต้นแบบเมืองรอง”. Retrieved March 30 , 2019, from https://mgronline. com/travel/detail /9610000094802

Sifolo, P. P. S. (2020). Tourism Supply Chain Management: A Catalyst to Development in Africa. Retrieved June 11, 2019 , from https://www. researchgate. net / publication/ 338321 842_Tourism_Supply_Chain_Management_A_ Catalyst_to_Development_in_Africa

Song, H. (2012). Tourism Supply Chain Management Routledge. London and New York: Taylor & Francis Group.

World Health Organization. (2020). WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 - 11 March 2020. Retrieved July 22, 2021 , from https: / / www. who. int/ director- general/ speeches/ detail/ who- director-

general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020

World Tourism Organization. (2020). Growth in international tourist arrivals continues to outpace the economy. UNWTO World Tourism Barometer , 18(1), 1-5.

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp.381-396

บทความวิจัย

การพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์การเล่นแบบชี้แนะโดยใช้แนวคิดกิจวัตรการคิดร่วมกับการสอนอย่างมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้ของเด็กอนุบาล*

DEVELOPMENT OF GUIDED PLAY LEARNING EXPERIENCES MODEL USING THINGKING ROUTINE AND INTENTIONAL TEACHING APPROACHES TO PROMOTE INQUIRY SKILLS OF KINDERGARTENERS

วรานิษฐ์ ธนชัยวรพันธ์[1], ยศวีร์ สายฟ้า[1], ศศิลักษณ์ ขยันกิจ[1]
Waranit Thanachaiworaphan[1], Yotsawee Saifah[1], Sasilak Khayankit[1]
[1]คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร
[1]Faculty of Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand
[1]Corresponding author E-mail: waranit@vru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์การเล่นแบบชี้แนะโดยใช้แนวคิดกิจวัตรการคิดร่วมกับการสอนอย่างมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้ของเด็กอนุบาล กลุ่มตัวอย่างได้แก่เด็กอนุบาล 3 จำนวน 20 คน โรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดปทุมธานี เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา ดำเนินการวิจัยโดยแบ่งเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน เพื่อใช้พัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์ ประกอบด้วยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการกำหนดองค์ประกอบของทักษะการแสวงหาความรู้ของเด็กอนุบาล ระยะที่ 2 การสร้างและการประเมินรูปแบบการจัดประสบการณ์ฯ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตรและการสอน และการศึกษาปฐมวัย จำนวน 5 คน ใช้การเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินรูปแบบการจัดประสบการณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการจัดประสบการณ์ที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ

* Received 29 October 2022; Revised 22 December 2022; Accepted 25 December 2022

ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ ขั้นตอนและแนวทางการวัดประเมินของรูปแบบการจัดประสบการณ์ฯ 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นเตรียมการ 1) ขั้นตอนที่ 1 คิด ระดมสมอง 2) ขั้นตอนที่ 2 คิด สัมผัส รับรู้ 3) ขั้นตอนที่ 3 คิด เล่น สร้าง 4) ขั้นตอนที่ 4 คิดเห็นเป็นภาพ ผลการประเมินรูปแบบจากผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า รูปแบบการจัดประสบการณ์ฯ มีความถูกต้องเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.60, SD = 0.52) ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้ทรงคุณวุฒิและการทดลองนำร่อง พบว่า รูปแบบการจัดประสบการณ์การเล่นแบบชี้แนะโดยใช้แนวคิดกิจวัตรการคิดร่วมกับการสอนอย่างมีจุดมุ่งหมายสามารถนำไปใช้จัดประสบการณ์นำไปสู่การส่งเสริมให้เด็กอนุบาลมีความสามารถในการสังเกต การตั้งคำถาม การสำรวจและการสื่อสารได้อย่างเหมาะสมต่อการพัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้ของเด็กอนุบาล

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดประสบการณ์, การเล่นแบบชี้แนะ, แนวคิดกิจวัตรการคิด, แนวคิดการสอนอย่างมีจุดมุ่งหมาย, ทักษะการแสวงหาความรู้

Abstract

The purpose of this research article was to develop a guided play experience model based on thinking routines and intentional teaching approaches to promote inquiry skills of kindergarteners. The subjects used in the study were 20 boys and girls, aged between 5 - 6 years old. They were studying in kindergarten level 3 schools in district of Pathum Thani province. This study was a research and development. The study procedures were into 2 phases. Phase 1 studying and analyzing the basic data to develop a model which consisted of studying the related documents and determination of inquiry skills. Phase 2 constructing and evaluating the guided play learning experiences model. The sample was 5 experts selected using Purposive Selection in curriculum and instruction field; and an early childhood education field. The research instrument was the consistency index evaluation form. Data were analyzed by using arithematics mean and standard deviation. The research finding showed that the guided play experience model which was developed by using the concept of thinking routines comprised of principles, objectives, 4 steps of teaching as preparation 1) Step 1: Think Brainstorm 2) Step 2: Think, Touch, Recognize 3) Step 3: Think, Play, Create, 4) Step 4: Visualize. The appropriateness of consistency index for guided play learning experiences model was at the highest level ($\bar{X}$ = 4.60, SD = 0.52). The results of expert opinion and pilot study indicated a guided play experience model based on thinking routines and intentional

teaching approaches combined with purposeful teaching can be used to organize experiences that lead to encouragement. Kindergarten children are capable of observing, questioning, exploring, and communicating appropriately for the benefit of the Kindergarteners.

Keywords: Experiences Model, Guided Play, Thingking Routine Approach, Intentional Teaching Approach, Inquiry Skills

บทนำ

นโยบายการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้ของประเทศไทยในช่วงที่ผ่านมาให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพของเด็กให้เติบโตสมวัยอย่างเต็มศักยภาพ รวมถึงให้ได้รับการเสริมสร้างพัฒนาการที่สมวัยรอบด้านอย่างเป็นองค์รวม (whole-child development) ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ในการสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์พร้อมทั้งเป็นผู้มีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การปลูกฝังให้เด็กเกิดทักษะการแสวงหาความรู้ตั้งแต่ปฐมวัย จำเป็นต้องได้รับการฝึกฝนและลงมือปฏิบัติอย่างต่อเนื่องให้เด็กสามารถนำประสบการณ์ไปใช้ในการแสวงหาความรู้ด้วยการใช้คำถามเป็นเครื่องมือในการค้นหาคำตอบเกี่ยวกับข้อสงสัยที่ซับซ้อนเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นความรู้นำมาเผยแพร่แก่ผู้อื่น อีกทั้งความรู้นั้นยังสนับสนุนให้เด็กเข้าใจสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคมผ่านการคิด การใช้เหตุผลนำมาใช้ในการเรียนรู้ได้ในชีวิตประจำวัน (Zimmerman, C., & Klahr, D., 2018) ทักษะการแสวงหาความรู้จึงเป็นส่วนหนึ่งของคุณลักษณะอันถึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยที่ถูกกำหนดให้เป็นจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2560 สอดคล้องกับนโยบายของประเทศที่ต้องการให้ทุกช่วงวัยได้รับการพัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560); (ยศวีร์ สายฟ้า, 2014); (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี., 2542); (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

ทักษะการแสวงหาความรู้ (inquiry skills) หมายถึง ความสามารถของเด็กในการใช้คำถามเพื่อค้นหาคำตอบในสิ่งที่ตนเองสงสัยใคร่รู้ตามธรรมชาติโดยการใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 เป็นเครื่องมือในการสังเกต สำรวจ ตรวจสอบสิ่งที่สงสัยจากการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สนับสนุนให้เด็กมีความเข้าใจเกี่ยวกับโลก วัตถุ สิ่งต่าง ๆ รอบตัว สามารถนำความรู้ที่ได้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ มาเชื่อมความสัมพันธ์กับความรู้เดิมที่มีอยู่เป็นการสร้างความรู้ใหม่และสร้างคำอธิบายเกี่ยวกับคำตอบที่ค้นพบเผยแพร่แก่ผู้อื่นได้ (UNESCO, 2011); (Wang, F. et al, 2009); (Harrison, C., 2014) จากการศึกษาองค์ประกอบของทักษะการแสวงหาความรู้ที่มีนักการศึกษาได้นำเสนอไว้ผู้วิจัยสามารถนำมาวิเคราะห์เป็นองค์ประกอบของทักษะการแสวงหาความรู้ 4 องค์ประกอบได้แก่ 1) การสังเกต 2) การตั้งคำถาม 3) การสำรวจ 4) การ

สื่อสาร (Center for Science, M.& E. E., 2000); (Harlen, W., 2014); (Wang, F. et al, 2009); (Kuhn, D. & Pease, M., 2008); (Hsin, W. & Chou, H., 2019)

อย่างไรก็ตาม ผลการประเมินพัฒนาการของเด็กที่เรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546 ปีการศึกษา 2559 พบว่า ทักษะการแสวงหาความรู้ดังกล่าวเป็นด้านที่ต่ำสุด คิดเป็นร้อยละ 75.80 ยังไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรส่งผลให้การประเมินคุณภาพการศึกษาไม่สอดคล้องตามเกณฑ์ยุทธศาสตร์ที่ 1.7 ที่กำหนดให้เด็กร้อยละ 95 ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการอย่างเหมาะสมกับวัยตามที่ควรจะเป็น (สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ดังนั้นเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของงานวิจัยในครั้งนี้ที่มีกลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กอนุบาลซึ่งมีธรรมชาติการเรียนรู้ผ่านการเล่นเป็นหลัก ผู้วิจัยจึงนำการเล่นแบบชี้แนะ (guided play) ที่ผสมผสานระหว่างการสอนและการเล่นอิสระอย่างสมดุล มุ่งเน้นการมีปฏิสัมพันธ์ให้เด็กมีส่วนร่วมในการเล่นการลงมือปฏิบัติเพื่อเป็นการต่อยอดการเรียนรู้มีการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้และเงื่อนไขสำหรับการเล่นให้เด็กบรรลุเป้าหมายผ่านเกม หรือวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ ให้เด็กฝึกการคิดแก้ปัญหา การทดลอง การลงมือปฏิบัติการค้นหาข้อมูลผ่านการทำงานร่วมกับผู้อื่นการเล่นแบบชี้แนะจึงเป็นการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับธรรมชาติของเด็กอนุบาล (Fisher, K. R. et al., 2013) จากการศึกษาข้อมูลยังพบช่องว่างของการเล่นแบบชี้แนะเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอต่อการส่งเสริมให้เด็กมีความสามารถในการสังเกต การตั้งคำถามที่จะนำไปสู่การสำรวจ และการสื่อสารได้อย่างเป็นลำดับขั้นตอนของทักษะการแสวงหาความรู้ได้ตามวัย จึงจำเป็นต้องนำแนวคิดกิจวัตรการคิดที่มุ่งเน้นการส่งเสริมกระบวนการคิดให้เด็กเป็นผู้มีลักษณะนิสัยแห่งการคิดที่เป็นกิจวัตร ซึ่งมีเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจงในการฝึกกระบวนการคิดที่เป็นขั้นตอนให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติภายใต้การจัดบรรยากาศให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสภาพแวดล้อมในบริบทที่หลากหลายเอื้อให้เด็กได้เลือกฝึกกระบวนการคิดตามความสนใจของตนเองโดยมีครูเป็นผู้คอยชี้แนะตามขั้นตอนและร่วมเรียนรู้ไปกับเด็ก (Ritchhart, R. et al., 2011); (Ritchhart, R. & Perkins, D., 2008); (Wolberg, R. I. & Goff, A., 2012) แนวคิดการสอนอย่างมีจุดมุ่งหมาย (The Intentional Teaching) จึงเป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับการสอนโดยมีหลักการที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาต่อยอดให้เป็นรูปแบบการจัดประสบการณ์การสอนอย่างมีจุดมุ่งหมายที่ฝึกกระบวนการคิดที่ชัดเจนได้ (Chigeza, P. & Sorin, R., 2016); (Epstein, A. S., 2014); (Jung, M. & Conderman, G., 2013); (Kilderry, A., 2015) การศึกษาแนวคิดในการส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้ที่กล่าวไว้ข้างต้น ซึ่งบริบทเช่นนี้จะช่วยส่งเสริมความก้าวหน้าของทักษะการแสวงหาความรู้ได้ จากความสำคัญและความจำเป็นต้องการพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้ทักษะการแสวงหาความรู้ของเด็กอนุบาลดังที่กล่าวมา

ผู้วิจัยจึงทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์การเล่นแบบชี้แนะโดยใช้แนวคิดกิจวัตรการคิดร่วมกับการสอนอย่างมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมทักษการแสวงหา

ความรู้ของเด็กอนุบาลให้มีความสามารถในการสังเกต การตั้งคำถาม การสำรวจ และการสื่อสาร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์การเล่นแบบชี้แนะโดยใช้แนวคิดกิจวัตรการคิดร่วมกับการสอนอย่างมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้ของเด็กอนุบาล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา (Research and Development)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านหลักสูตรและการสอนจำนวน 2 ท่าน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยจำนวน 3 ท่านเพื่อพิจารณาจากความถูกต้องความครอบคลุม ความเหมาะและความเป็นไปได้ของเนื้อหาด้วยการประเมินความสอดคล้องของรูปแบบการจัดประสบการณ์ฯ คู่มือการใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์ และแผนการจัดประสบการณ์

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินรูปแบบการจัดประสบการณ์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 แบบประเมินความถูกต้อง เหมาะสมของรูปแบบการจัดประสบการณ์ฯ เป็นประเมินแบบตรวจสอบรายการ 5 ระดับ ได้แก่ 1 คะแนน (รายละเอียดดังกล่าวมีความถูกต้อง เหมาะสมในระดับน้อยที่สุด) จนถึง 5 คะแนน (รายละเอียดดังกล่าวมีความถูกต้อง เหมาะสมในระดับมากที่สุด) ประเมินเป็นรายข้อแล้วนำผลคะแนนที่ได้มาหาค่าเฉลี่ย แล้วเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดให้คะแนนเฉลี่ยของผลการประเมินรายข้อต้องมีค่า 3.50 ขึ้นไป ถือว่า ใช้ได้ ไม่ต้องปรับปรุง แต่ถ้าคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า 3.50 ต้องปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

ส่วนที่ 2 แบบประเมินความสอดคล้องขององค์ประกอบของรูปแบบการจัดประสบการณ์ฯ มีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า 3 ระดับ ได้แก่ ถูกต้องเหมาะสม ไม่แน่ใจ ไม่ถูกต้อง/ไม่เหมาะสม รวมทั้งการให้ข้อเสนอแนะปลายเปิด วิเคราะห์ผลโดยหาค่าความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) เมื่อค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.50 – 1.00 แสดงว่า รายการประเมินนั้นมีความสอดคล้อง (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540)

ระยะที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเพื่อใช้พัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์ มีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสภาพปัญหาของทักษะการแสวงหาความรู้ของเด็กอนุบาล โดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศรวมถึงศึกษาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546 และหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2560

2. ศึกษาสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กอนุบาลเกี่ยวกับพฤติกรรมความสามารถที่เด็กแสดงออกถึงทักษะการแสวงหาความรู้ โดยการศึกษาสังเกตพฤติกรรมเด็กชั้นอนุบาล 3 มีอายุระหว่าง 5-6 ปี

3. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร ตำรา บทความ งานวิจัย และสื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้ ได้แก่ ทักษะการแสวงหาความรู้ จากนั้นดำเนินการศึกษาแนวคิดกิจวัตรการคิดแนวคิดการสอนอย่างมีจุดมุ่งหมายและแนวคิดการเล่นแบบชี้แนะ โดยรวบรวมเอกสาร งานวิจัย และเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศแล้ววิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อสรุปความหมายและกำหนดขอบเขตองค์ประกอบของทักษะการแสวงหาความรู้

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์ฯ มีขั้นตอนดังนี้

1. ยกร่างรูปแบบการจัดประสบการณ์ฯ นำข้อมูลจากการศึกษาและวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในระยะที่ 1 มาเป็นแนวทางในการยกร่างรูปแบบการจัดประสบการณ์ฯ และจัดทำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินรูปแบบการจัดประสบการณ์ฯ ตรวจสอบเนื้อหาและการใช้ภาษาให้มีความเหมาะสม

2. ประเมินรูปแบบการจัดประสบการณ์ฯ โดยผู้ทรงคุณวุฒิและปรับปรุงแก้ไขสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิในการนำรูปแบบการจัดประสบการณ์ฯ ฉบับร่างไปใช้ในการจัดประสบการณ์ ด้วยการตรวจสอบความสอดคล้องขององค์ประกอบความถูกต้องเหมาะสมของรูปแบบ

3. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้รวบรวมผลการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒินำมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเทียบระดับคะแนนกับเกณฑ์ วิเคราะห์ข้อมูลจากข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงรูปแบบการจัดประสบการณ์ฯ

ผลการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์การเล่นแบบชี้แนะโดยใช้แนวคิดกิจวัตรการคิดร่วมกับการสอนอย่างมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้ของเด็กอนุบาล ผลการวิจัย พบว่า

ตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเพื่อใช้พัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์ ฯ ผลการศึกษา มีรายละเอียดดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 แผนภาพแสดงแนวคิดที่นำมาศึกษา

จากภาพที่ 1 สรุปได้ว่าแนวคิดกิจวัตรการคิดเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการส่งเสริมกระบวนการคิดให้เด็กเป็นผู้มีลักษณะนิสัยแห่งการคิดที่เป็นกิจวัตร มีเพียงไม่กี่ขั้นตอนให้เด็กได้ฝึกปฏิบัติซ้ำ ๆ ในการค้นหาคำตอบผ่านกระบวนการคิด การใช้คำถามตามขั้นตอนของกลยุทธ์นำไปสู่การคิดอย่างมีวิจารณญาณและแนวคิดการสอนอย่างมีจุดมุ่งหมายเป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับพัฒนาการและการเรียนรู้ โดยการกำหนดเป้าให้ชัดเจนเพื่อออกแบบวางแผนและการจัดการที่มีความยืดหยุ่นได้อย่างสอดคล้องกับธรรมชาติและความต้องการของเด็กทั้งรายกลุ่มและรายบุคทั้งที่ริเริ่มโดยครูหรือโดยเด็กเน้นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้วยการตั้งคำถามกระตุ้นการเรียนรู้และการให้ข้อมูลย้อนกลับเป็นการประเมินผลการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

ตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์ฯ องค์ประกอบของรูปแบบการจัดประสบการณ์ฯ ดังต่อไปนี้

1. หลักการของรูปแบบการจัดประสบการณ์ฯ
2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดประสบการณ์ฯ
3. ขั้นตอนของรูปแบบการจัดประสบการณ์ฯ
4. การวัดและประเมินผลตามรูปแบบการจัดประสบการณ์ฯ

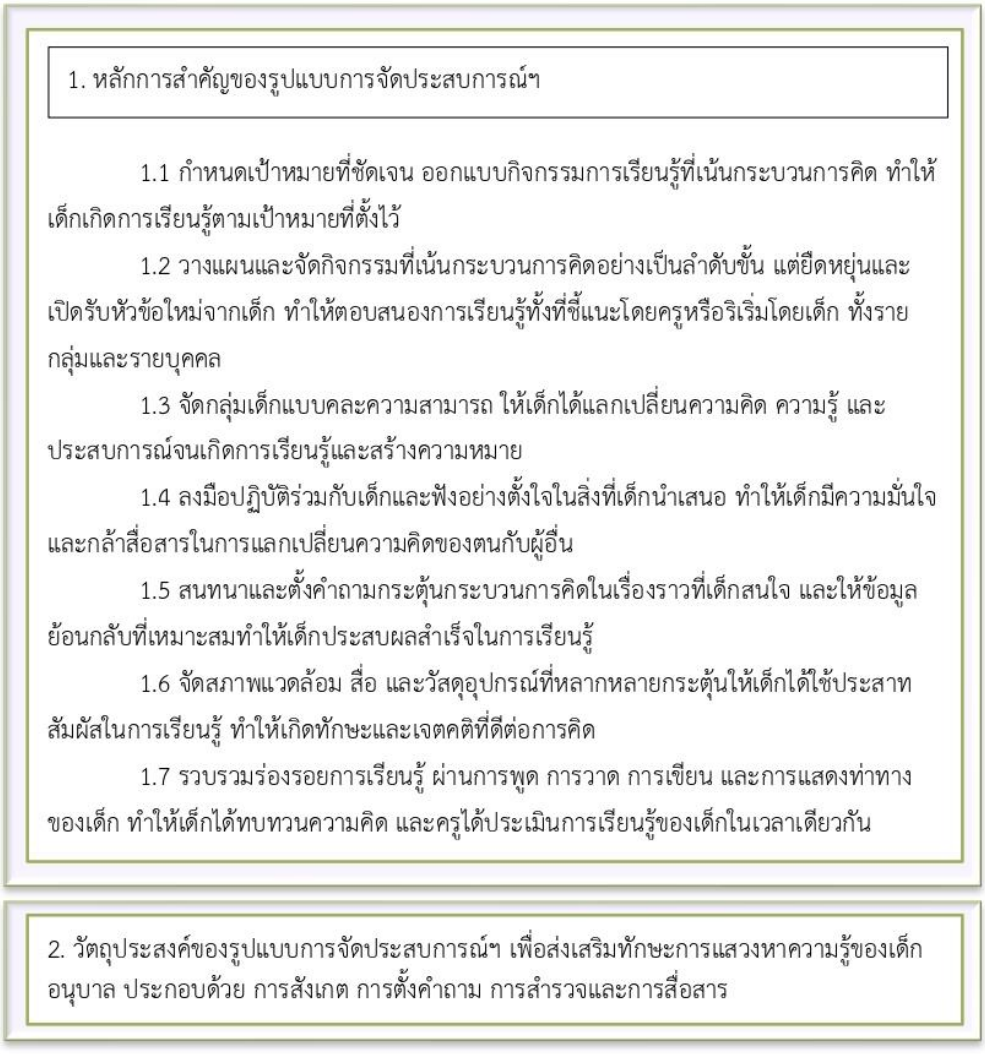

ภาพที่ 2 แผนภาพแสดงหลักการและวัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดประสบการณ์ฯ

3. ขั้นตอนของรูปแบบการจัดประสบการณ์ฯ

ขั้นตอนของรูปแบบการจัดประสบการณ์การเล่นแบบชี้แนะโดยใช้แนวคิดกิจวัตรการคิดร่วมกับการสอนอย่างมีจุดมุ่งหมายได้จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์หลักการของแนวคิดกิจวัตรการคิดและแนวคิดการสอนอย่างมีจุดมุ่งหมายมาเป็นขั้นตอนของรูปแบบการจัดประสบการณ์ฯ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นเตรียมการ เป็นขั้นตอนที่ครูเตรียมการก่อนการจัดประสบการณ์ ได้แก่ ครูจัดสื่อสภาพแวดล้อมและแบ่งเด็กเป็นกลุ่มย่อยแบบคละความสามารถ

ขั้นตอนที่ 1 คิด ระดมสมอง เป็นขั้นตอนที่เด็กร่วมอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดผ่านบทสนทนาและตั้งคำถามนำไปสู่การกำหนดเรื่องที่ต้องการเรียนรู้ร่วมกัน ประกอบด้วย 2 ขั้นย่อย

1.1 สนทนากับเด็กเกี่ยวกับสิ่งที่เด็กสนใจด้วยคำถามชวนคิดเพื่อกำหนดเรื่องที่ต้องการเรียนรู้

1.2 ร่วมกันบันทึกสิ่งที่ต้องการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 2 คิด สัมผัส รับรู้ เป็นขั้นตอนที่ฝึกให้เด็กบรรยายคุณลักษณะของสิ่งที่เห็นจากการใช้ประสาทสัมผัสเรียนรู้ด้วยตนเองจากสภาพแวดล้อมที่ครูจัดขึ้น โดยมีคำถามกระตุ้นให้เด็กใช้การสังเกต ประกอบด้วย 3 ขั้นย่อย

2.1 ให้เด็กใช้ประสาทสัมผัสในการเรียนรู้ผ่าน สื่อ วัสดุ และอุปกรณ์ที่หลากหลายอย่างละเอียด

2.2 สนทนาและตั้งคำถามเกี่ยวกับ “รับรู้สิ่งใด”เพื่อติดตามความคิด ขั้นตอนแผนการดำเนินงานที่ได้กำหนดไว้

2.3 ร่วมกันบันทึกสิ่งที่รับรู้

ขั้นตอนที่ 3 คิด เล่น สร้าง เป็นขั้นตอนที่เด็กร่วมแลกเปลี่ยนความคิดผ่านการสนทนาและตั้งคำถามว่าตน คิดอย่างไร ประกอบด้วย 3 ขั้นย่อย

3.1 สนทนาและตั้งคำถามเกี่ยวกับ “คิดอย่างไร” เพื่อติดตามความคิด ขั้นตอน และแผนการดำเนินงาน

3.2 ร่วมกันบันทึกความคิด

3.3 ร่วมเล่นกับเด็กและบันทึกสิ่งที่สร้าง

ขั้นตอนที่ 4 คิดเห็นเป็นภาพ เป็นขั้นตอนที่เด็กแสดงความคิด ความสงสัยผ่านการสะท้อนคิดบนรองรอยการเรียนรู้ที่ได้ปฏิบัติและสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ในครั้งต่อไปประกอบด้วย 3 ขั้นย่อย

4.1 ให้เด็กบันทึกคำตอบหรือวาดภาพผลงานเพื่อจัดแสดง

4.2 สนทนาและตั้งคำถามให้เด็กสะท้อนคิดสิ่งที่ได้ลงมือปฏิบัติ “สงสัยสิ่งใดและอะไรที่ต้องการเรียนรู้” เพื่อติดตามความคิด ขั้นตอน และแผนการดำเนินงาน

4.3 ร่วมกันบันทึกความสงสัยและสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ในครั้งต่อไป

ภาพที่ 3 แผนภาพแสดงขั้นตอนของรูปแบบการจัดประสบการณ์ฯ

4. การวัดและประเมินผลตามรูปแบบการจัดประสบการณ์ฯ

การประเมินทักษะการแสวงหาความรู้ของเด็กอนุบาลจากการจัดประสบการณ์ตามรูปแบบการจัดประสบการณ์ฯ ประเมินโดยใช้เครื่องมือ 2 ชนิด ได้แก่ 1) แบบประเมินทักษะการแสวงหาความรู้ของเด็กอนุบาล โดยทำการประเมินทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการจัดประสบการณ์ฯ 2) แบบบันทึกหลังการจัดประสบการณ์รวมทั้งร่องรอยหลักฐานการเรียนรู้ของเด็กอนุบาล ใช้สำหรับบันทึกผลการเรียนรู้ที่สะท้อนให้เห็นถึงทักษะการแสวงหาความรู้ของเด็กอนุบาล โดยประเมินตลอดระยะเวลาของการจัดประสบการณ์ฯ

ตอนที่ 3 ผลการประเมินรูปแบบการจัดประสบการณ์ฯ

1. ผลการประเมินความถูกต้อง เหมาะสมของรูปแบบการจัดประสบการณ์ฯ ที่ประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิแสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 คะแนนเฉลี่ยนและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความถูกต้อง เหมาะสมของรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น (n=5)

รายการประเมิน	$\bar{x}$	SD	ระดับ
หลักการของรูปแบบการจัดประสบการณ์	4.60	0.55	มากที่สุด
วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดประสบการณ์	4.80	0.45	มากที่สุด
ขั้นตอนของรูปแบบการจัดประสบการณ์	4.80	0.45	มากที่สุด
การเตรียมการ	4.00	0.71	มาก
ขั้นตอนที่ 1 คิด ระดมสมอง	4.60	0.55	มากที่สุด
ขั้นตอนที่ 2 คิด สัมผัส รับรู้	4.80	0.45	มากที่สุด
ขั้นตอนที่ 3 คิด เล่น สร้าง	4.60	0.55	มากที่สุด
ขั้นตอนที่ 4 คิดเห็นเป็นภาพ	4.60	0.55	มากที่สุด
การวัดและประเมินผลรูปแบบการจัดประสบการณ์ฯ	4.80	0.45	มากที่สุด
รวม	**4.62**	**0.52**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 พบว่าผลการประเมินความถูกต้อง เหมาะสมของรูปแบบการประสบการณ์ฯ ที่ประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า รูปแบบการจัดประสบการณ์ฯ ที่พัฒนาขึ้นมีความถูกต้อง เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.62 ,SD.=0.52) เมื่อจำแนกรายองค์ประกอบ พบว่า ทุกองค์ประกอบมีคะแนนเฉลี่ยความถูกต้องและ เหมาะสม ระหว่าง 4.00 – 4.80 โดยองค์ประกอบที่คะแนนเฉลี่ยมีความถูกต้อง เหมาะสมมาก ได้แก่ ขั้นเตรียมการของรูปแบบการจัดประสบการณ์ฯ มีคะแนนค่าเฉลี่ย คือ 4.00 ($\bar{x}$ = 4.00 ,SD.= 0.71) และองค์ประกอบที่มีคะแนนเฉลี่ยความถูกต้อง เหมาะสมมากที่สุด ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดประสบการณ์ฯ ขั้นตอนของรูปแบบการจัดประสบการณ์ฯ การวัดและประเมินผลรูปแบบการจัดประสบการณ์ฯ มีคะแนนค่าเฉลี่ย คือ 4.80 ($\bar{x}$ = 4.80, SD.= 0.45)

2. ดัชนีความสอดคล้องขององค์ประกอบของรูปแบบการจัดประสบการณ์ฯ

ค่าดัชนีความสอดคล้องของรูปแบบการจัดประสบการณ์ฯ ที่พัฒนาขึ้น พบว่า ประเด็นที่สอดคล้องมีค่า IOC มากกว่า 0.5 โดยมีช่วงเท่ากับ 0.60 – 1.00 ได้แก่ วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดประสบการณ์ฯ แนวคิดพื้นฐานของรูปแบบการจัดประสบการณ์ฯ หลักการของรูปแบบการจัดประสบการณ์ฯ ขั้นตอนของรูปแบบการจัดประสบการณ์ฯ แผนการจัดประสบการณ์ และเอกสารประกอบรูปแบบการจัดประสบการณ์ แสดงว่าทุกองค์ประกอบของรูปแบบการจัดประสบการณ์ฯ มีความสอดคล้องกัน

เมื่อนำรูปแบบการจัดประสบการณ์ฯ ไปใช้กับเด็กอนุบาลที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมาย คือ เด็กอนุบาล 3 จำนวน 20 คน เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ในสภาพการจัดประสบการณ์จริงในโรงเรียนแห่งหนึ่ง จังหวัดปทุมธานี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ในช่วงต้นเด็กอาจยังไม่คุ้นชินกับขั้นตอนของรูปแบบการจัดประสบการณ์ฯ ดังนั้น บทบาทครูผู้สอนจำเป็นต้องเปิดโอกาสให้เด็กได้ทำความคุ้นชินกับขั้นตอน เช่น การให้เวลาเด็กได้ทำการสังเกตอย่างละเอียดด้วยประสาทสัมผัสหลาหลายช่องทาง การตั้งคำถามเป็นต้น และควรดำเนินการซ้ำ ๆ ตามขั้นตอนของรูปแบบการจัดประสบการณ์ฯ จนกลายเป็นกิจวัตร

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

รูปแบบการจัดประสบการณ์ฯ ที่นำเสนอในงานวิจัยนี้ พัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบระเบียบ โดยผู้วิจัยได้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์แนวโน้มของความต้องการและสภาพปัญหาของการส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้ทั้งจากเอกสาร งานวิจัย รวมถึงกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้ของเด็กอนุบาล ทำให้สามารถระบุปัญหาวิจัยได้ชัดเจน การกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการแก้ปัญหารวมถึงแนวทางการพัฒนารูปแบบที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้รูปแบบการจัดประสบการณ์ฯ ที่พัฒนาขึ้นได้รับการตรวจสอบและรับรองผลจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตรและการสอน และการจัดการศึกษาปฐมวัย ซึ่งผลการรับรองรูปแบบการจัดประสบการณ์ฯ มีความถูกต้อง เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ หลักการของรูปแบบการจัดประสบการณ์ฯ ที่ได้มาจากการสังเคราะห์แนวคิดกิจวัตรการคิดร่วมกับแนวคิดการสอนอย่างมีจุดมุ่งหมายในบริบทของการเล่นแบบชี้แนะ (guided play) แนวคิดกิจวัตรการคิดเป็นแนวคิดที่ช่วยส่งเสริมกระบวนการคิดให้เด็กให้เด็กคิดอย่างเป็นกิจวัตร มีขั้นตอนให้เด็กได้ฝึกปฏิบัติซ้ำ ๆ เพื่อพัฒนากิจวัตรการคิดให้เป็นเครื่องมือในการชี้แนะและสนับสนุนการคิดของเด็กอนุบาล (Ritchhart, R. & Perkins, D., 2008) แนวคิดการสอนอย่างมีจุดมุ่งหมาย (The Intentional Teaching) เป็นการจัดประสบการณ์ที่เปิดโอกาสให้เด็กได้เป็นผู้ชี้แนะการเรียนรู้และครูเป็นผู้ชี้แนะการสอนอย่างมีจุดมุ่งหมายช่วยให้เด็ก

เกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง ดังที่ (Lanphear, J. & Vandermaas-Peeler, M., 2017) ได้ทำการวิจัยและ พบว่า การที่มีครูคอยชี้แนะด้วยการให้คำแนะนำ ให้เทคนิคและการกำกับติดตามดูแลความสนใจจะช่วยให้เด็กไปถึงเป้าหมายได้อย่างชัดเจนจะช่วยพัฒนาให้เด็กมีทักษะการแสวงหาความรู้ขั้นสูงได้ (Jung, M. & Conderman, G., 2013)

วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดประสบการณ์ฯ ที่พัฒนาขึ้นมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีคะแนนเฉลี่ยความถูกต้อง เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องด้วยเป็นวัตถุประสงค์ที่มีความเฉพาะ นำไปสู่การออกแบบขั้นตอนของการจัดประสบการณ์ที่ส่งผลให้เด็กอนุบาลมีทักษะการแสวงหาความรู้ในการสังเกต การตั้งคำถาม การสำรวจและการสื่อสารอันนำไปสู่การสร้างความรู้ได้ด้วยตนเองอย่างมีเหตุและผล

ขั้นตอนของรูปแบบการจัดประสบการณ์ฯ มีคะแนนเฉลี่ยความถูกต้อง เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ขั้นตอนที่ 1 ถึง ขั้นตอนที่ 4 และขั้นเตรียมการอยู่ในระดับมาก เนื่องด้วยมีการบูรณาการแนวคิดพื้นฐานในทุกขั้นตอนของรูปแบบการจัดประสบการณ์ฯ ดังนี้ ขั้นเตรียมการ เป็นขั้นตอนที่ครูเตรียมการก่อนการจัดประสบการณ์ ได้แก่ ครูจัดสื่อสภาพแวดล้อมและแบ่งเด็กเป็นกลุ่มย่อยแบบคละความสามารถ ซึ่งการจัดสื่อสภาพแวดล้อมด้วยสื่อที่หลากหลายช่วยกระตุ้นให้เด็กใช้ประสาทสัมผัสในการเรียนรู้ และการแบ่งเด็กเป็นกลุ่มย่อยแบบคละความสามารถช่วยเสริมต่อการเรียนรู้ระหว่างเด็กกับเด็กได้ (Wolberg, R. I. & Goff, A., 2012); (Ritchhart, R. & Perkins, D., 2008) ขั้นตอนที่ 1 คิด ระดมสมอง เป็นขั้นตอนที่เด็กร่วมอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดผ่านบทสนทนาและตั้งคำถามนำไปสู่การกำหนดเรื่องที่ต้องการเรียนรู้ร่วมกัน สอดคล้องกับ Ritchhart, R. et al. (Ritchhart, R. et al., 2011) ที่กล่าวว่า การส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ให้เด็กได้แลกเปลี่ยนความคิดจะช่วยให้เด็กได้ทบทวนประสบการณ์เดิมนำไปสู่สิ่งที่ต้องการเรียนรู้ร่วมกัน ขั้นตอนที่ 2 คิด สัมผัส รับรู้ เป็นขั้นตอนที่ฝึกให้เด็กบรรยายคุณลักษณะของสิ่งที่เห็นจากการใช้ประสาทสัมผัสเรียนรู้ด้วยตนเอง จากสภาพแวดล้อมที่ครูจัดขึ้น โดยมีคำถามกระตุ้นให้เด็กใช้การสังเกต ขั้นตอนที่ 3 คิด เล่น สร้าง เป็นขั้นตอนที่เด็กร่วมแลกเปลี่ยนความคิดผ่านการสนทนาและตั้งคำถามว่าตน คิดอย่างไร การเล่นร่วมกับเด็กจะช่วยให้เด็กสามารถสร้างสิ่งที่ต้องการเรียนรู้จนสำเร็จ โดยไม่เข้าไปแทรกแซงการเล่นของเด็ก ช่วยให้ครูเห็นการเสริมต่อการเรียนรู้ระหว่างเด็กกับเด็ก (Chigeza, P. & Sorin, R., 2016); (Epstein, A. S., 2014); (Kilderry, A., 2015); (Jung, M. & Conderman, G., 2013) ขั้นตอนที่ 4 คิดเห็นเป็นภาพ เป็นขั้นตอนที่เด็กแสดงความคิด ความสงสัยผ่านการสะท้อนคิดบนรองรอยการเรียนรู้ที่ได้ปฏิบัติและสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ในครั้งต่อไป การจัดทำร่องรอยหลักฐานการเรียนรู้ที่เด็กแสดงออกเป็นการสะท้อนสิ่งที่เด็กได้เรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดที่มองเห็นได้และการตั้งคำถามกระตุ้นการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับระดับความสามารถที่แท้จริงของเด็กส่งผลให้เด็กประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้และการให้ข้อมูลย้อนกลับ โดยมุ่งเน้นกระ

บวนการเรียนรู้ช่วยให้เด็กปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้ของตนเอง และเป็นการประเมินเพื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากงานวิจัยนี้ ได้แก่ รูปแบบการจัดประสบการณ์การเล่นแบบชี้แนะโดยใช้แนวคิดกิจวัตรการคิดร่วมกับการสอนอย่างมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้ของเด็กอนุบาล มีรายละเอียด ดังภาพที่ 4

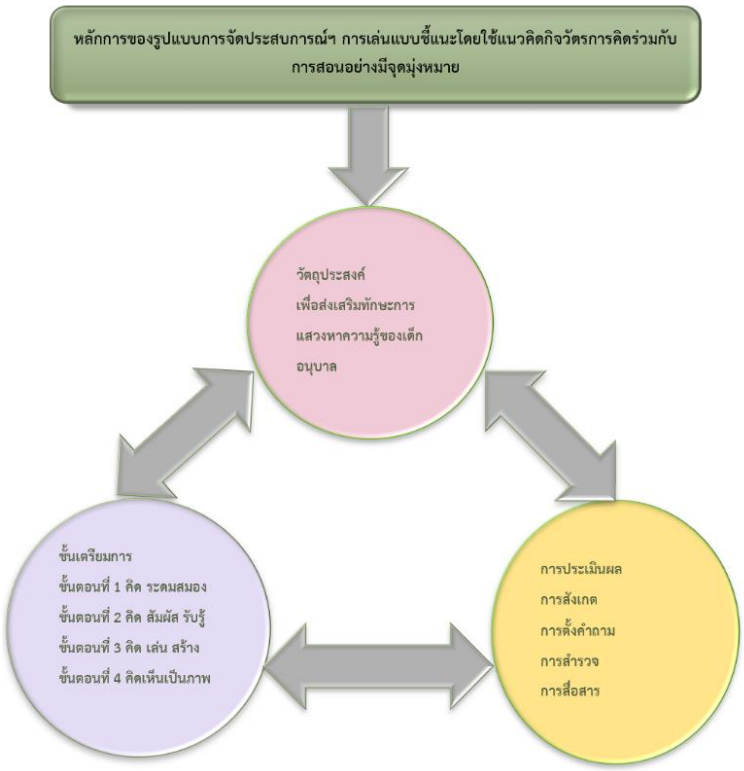

ภาพที่ 4 แผนภาพแสดงองค์ประกอบของรูปแบบการจัดประสบการณ์ฯ

หมายเหตุ การใช้สีและรูปร่างเพื่อความสวยงามและชัดเจนเท่านั้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์การเล่นแบบชี้แนะเพื่อส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้ของเด็กอนุบาล ได้รูปแบบการจัดประสบการณ์ฯ ที่มี 4 องค์ประกอบ ดังนี้หลักการ วัตถุประสงค์ ขั้นตอน และการประเมินผลของรูปแบบการจัดประสบการณ์ฯ

สามารถนำไปใช้เพื่อส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้ของเด็กอนุบาลได้ โดยผู้สนใจควรศึกษาคู่มือการใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์ฯอย่างละเอียด เพื่อให้การจัดประสบการณ์การเล่นแบบชี้แนะโดยใช้แนวคิดกิจวัตรการคิดร่วมกับการสอนอย่างมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้ของเด็กอนุบาลบรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดประสบการณ์ฯ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาเป็นโปรแกรมหรือหลักสูตรเพื่อพัฒนาให้เด็กอนุบาลได้มีทักษะการแสวงหาความรู้ในบริบทอื่น ๆ เพื่อให้ได้เป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อวงการวิชาการต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ. พ.ศ. 2560 – 2579. เรียกใช้เมื่อ 12 พฤษภาคม 2563 จาก http://www.onec.go.th/index.php/book/BookView/1540.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ ประสานมิตร.

ยศวีร์ สายฟ้า. (2014). รอยเชื่อมต่อการเรียนรู้ระหว่างชั้นเรียนอนุบาลและประถมศึกษา: ก้าวย่าง ที่สำคัญของเด็กประถมศึกษา. Journal of Education Studies, 42(3), 143-159.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิคจำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564). เรียกใช้เมื่อ 12 มกราคม 2563 จาก http://www.nesdb.go.th

Center for Science, M.& E. E. (2000). Inquiry and the National Science Education Standards: A Guide for Teaching and Learning. Washington, D.C.: National AcademiesPress.

Chigeza, P. & Sorin, R. (2016). Kindergarten children demonstrating numeracy concepts through drawings and explanations: Intentional teaching within play-based learning. Australian Journal of Teacher Education, 41(5), 65-77.

Epstein, A. S. (2014). The intentional teacher: Choosing the best strategies for young children's learning. Washington, DC: National Association for the Education of Young Children.

Fisher, K. R. et al. (2013). Taking shape: Supporting preschoolers' acquisition of geometric knowledge through guided play. Child development, 84(6), 1872-1878.

Harlen, W. (2014). Helping children's development of inquiry skills. Inquiry in primary science education, 1(1), 5-19.

Harrison, C. (2014). Assessment of Inquiry Skills in the SAILS Project. Science Education International, 25(1), 112–122.

Hsin, W. & Chou, H. (2019). Developing Sixth Graders ' 1 Running head: DEVELOPING INQUIRY SKILLS TO CONSTRUCT EXPLANATIONS Developing Sixth Graders' Inquiry Skills to Construct Explanations in Inquiry-based Learning Environments. Retrieved March 13, 2013, from from https: / / ezproxy. car. chula. ac. th : 2883/ login. aspx?direct= true&db= edsbas&AN= edsbas. 26AD9930&site= eds-live http://ezproxy.car.chula.ac.th/login?url=https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=edsbas&AN=edsbas.26AD9930&site=eds-live

Jung, M. & Conderman, G. (2013). Intentional Mathematics Teaching in Early Childhood Classrooms. Childhood Education, 89(3), 173-177.

Kilderry, A. (2015). Intentional Pedagogies: Insights from the Past. Australasian Journal of Early Childhood, 40(3), 20-28.

Kuhn, D. & Pease, M. (2008). What needs to develop in the development of inquiry skills? Cognition and Instruction, 26(4), 512-559.

Lanphear, J. & Vandermaas-Peeler, M. (2017). Inquiry and Intersubjectivity in a Reggio Emilia- Inspired Preschool. Journal of Research in Childhood Education, 31(4), 597-614.

Ritchhart, R. & Perkins, D. (2008). Making thinking visible . Educational Leadership, 65(5), 57-61.

Ritchhart, R. et al. (2011). Making Thinking Visible: How to Promote Engagement, Understanding, and Independence for All Learners. Jossey- Bass: An Imprint of Wiley.

UNESCO. (2011). Ensuring quality by attending to inquiry: Learner-centered pedagogy in sub-Saharan Africa. (4). Addis Ababa. Ethiopia Layout and Graphic Design: Daniel.

Wang, F. et al. (2009). Applying Technology to Inquiry-Based Learning in Early Childhood Education. Online Submission. Online Submission. Retrieved March 13, 2021, from https: / / ezproxy. car. chula. ac. th: 2883/ login. aspx?direct=true&db=eric&AN=ED526192&site=eds-live

Wolberg, R. I. & Goff, A. (2012). Thinking Routines: Replicating Classroom Practices within Museum Settings. Journal of Museum Education, 37(1), 59-68.

Zimmerman, C., & Klahr, D. (2018). Development of scientific thinking. Stevens' handbook of experimental psychology and cognitive neuroscience, 4(Developmental and Social Psychology), 1-25.

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 397-414

บทความวิจัย

กลยุทธ์การพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันกลุ่มบ้านขนมหนองกุ้ง อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช*

THE STRATEGIES FOR POTENTIAL DEVELOPMENT IN ENHANCING COMPETITIVENESS OF BAN KHANOM NONG KHUNG GROUP, CHANG KLANG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

เอื้องฟ้า เขากลม[1], มนทิรา สังข์ทอง[1], เมธาวัตร ภูธรภักดี[1], ศิวพร นาคอุดม[1], อุธรณ์ แก้วซัง[1]
Uangfa Khaoklom[1], Monthira Sangthong[1], Methawat Phutornpukdee[1], Siwaporn Nakudom[1], Uthorn Keawzang[1]
[1]คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
[1]Faculty of Management Sciences Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand
[1]Corresponding author E-mail: uangfacharee@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการดำเนินงานและปัญหาของกลุ่มบ้านขนมหนองกุ้ง อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) วิเคราะห์การดำเนินงานของกลุ่มบ้านขนมหนองกุ้ง อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช และ 3) เสนอกลยุทธ์การพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของกลุ่มบ้านขนมหนองกุ้ง อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาคือ สมาชิกกลุ่มขนมบ้านหนองกุ้ง ผู้นำชุมชน ตัวแทนร้านค้า และลูกค้า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 20 คน เก็บข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม ใช้เทคนิค SWOT Analysis และ TOWS Matrix ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการดำเนินงานเป็นแบบเครือญาติ สมาชิกทุกคนทำงานแทนกันได้ในทุกหน้าที่ สินค้าที่นิยมคือ ขนมดอกจอกและขนมทองพับ จัดส่งสินค้าโดยใช้รถจักรยานยนต์เป็นยานพาหนะ ลูกค้าหลักเป็นร้านค้าขนาดใหญ่ในตัวอำเภอ ปัญหา

* Received 30 October 2022; Revised 21 December 2022; Accepted 24 December 2022

ของกลุ่มพบว่า วัตถุดิบปรับราคาสูงขึ้น สมาชิกขาดความรู้ทางการตลาด สถานที่ผลิตไม่ได้มาตรฐาน สินค้าแตกหักง่าย บรรจุภัณฑ์ไม่ทันสมัย ไม่สวยงาม ไม่ช่วยรักษาคุณภาพของสินค้า และไม่ปรากฏข้อมูลสำคัญบนบรรจุภัณฑ์ 2) การวิเคราะห์การดำเนินงาน จุดแข็งพบว่า สินค้าเป็นขนมสูตรโบราณ มีกรรมวิธีการผลิตแบบดั้งเดิม ทำสดใหม่ รสชาติอร่อย จุดอ่อนพบว่า สถานที่ผลิตไม่ได้มาตรฐาน ขาดความรู้ด้านการตลาด โอกาสพบว่า ขนมทองพับไม่ใช้น้ำมัน เหมาะสำหรับกลุ่มลูกค้าที่รักสุขภาพ และอุปสรรคพบว่า ราคาวัตถุดิบเพิ่มสูงขึ้น และ 3) กลยุทธ์การพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานได้แก่ กลยุทธ์การขยายกลุ่มลูกค้าและเน้นกรรมวิธีการผลิตแบบดั้งเดิม กลยุทธ์สร้างความรู้ด้านการตลาดผ่านการวิจัยอย่างเป็นระบบ กลยุทธ์สร้างจุดแตกต่างผ่านการสื่อสารคุณค่าขนมบ้านหนองกุ้ง และกลยุทธ์สร้างองค์กรที่เข้มแข็งและมั่นคง

คำสำคัญ: กลยุทธ์การพัฒนา, ศักยภาพการดำเนินงาน, ขีดความสามารถในการแข่งขัน,บ้านขนมหนองกุ้ง

Abstract

The objectives of this research were to 1) study the working status and problems of Ban Khanom Nong Khung Group, Chang Klang District, Nakhon Si Thammarat Province, 2) analyze the working status of Ban Khanom Nong Khung Group, Chang Klang District, Nakhon Si Thammarat Province and 3) offer strategies for potential Development in enhancing competitiveness of Ban Khanom Nong Khung Group, Chang Klang District, Nakhon Si Thammarat Province. This was a qualitative research method. There were 20 key informants in this research; members of Ban Khanom Nong Khung Group, a community leader, shop representatives and customers. They were selected by purposive sampling technique. Group discussion was used to collect the data via SWOT Analysis and TOWS matrix techniques. The results revealed that 1) study the operation of things without waiting for someone's permission. The popular products were Crispy Lotus Blossom Cookie and Crispy pancake. The products were delivered by motorcycles. The customers were big shops in the city center. The problems were the ingredients' prices were high, lack of marketing knowledge, non-standard of manufacturing, old fashioned package, no protection of products' quality and no needed information printed on the packages. 2) study the strengths found that both snacks were made by original recipe with good taste. The weaknesses revealed that the place to produce the products was not

standard and those members were lack of marketing knowledge. The chance showed that crispy pancake was good for health because no oil added, and problem was the high prices of ingredients. 3) strategies to develop the potential were expanding group of customers and making snacks with original recipe. The strategies comprised of increasing knowledge of marketing via systematic research, making differences via enhancing value of Ban Nong Khung's snacks as well as strengthening and sustaining the organization.

Keywords: Development strategy, Operational potential, Competitiveness, Ban Khanom Nong Khung

บทนำ

กลุ่มบ้านขนมหนองกุ้ง ตั้งอยู่ในพื้นที่ของตำบลหลักช้าง อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นกลุ่มที่เกิดจากการรวมตัวกันของสมาชิกแม่บ้านเกษตรกรที่ร่วมกันทำกิจกรรมหลังว่างเว้นจากงานประจำกรีดยางพารา หลังจากได้รับการอบรมการพัฒนาอาชีพจากศูนย์เรียนรู้การพัฒนาสตรีและครอบครัวภาคใต้ จังหวัดสงขลา ในปี พ.ศ. 2562 สมาชิกจำนวน 8 คน ร่วมกันจัดตั้งกลุ่มขึ้นเพื่อนำความรู้ที่ได้จากการอบรมมาต่อยอดสร้างรายได้เสริม โดยการนำเงินเบี้ยเลี้ยงจากการอบรมมาเป็นเงินทุนก้อนแรกเพื่อซื้ออุปกรณ์และวัตถุดิบสำหรับทำขนม ใช้ศาลาหน้าบ้านของสมาชิกท่านหนึ่งที่มีอยู่เดิมปรับเป็นสถานที่ผลิตขนมเรื่อยมา (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1, 2565)

โดยสถานที่ตั้งของกลุ่มบ้านขนมหนองกุ้งอยู่ในเขตตำบลหลักช้าง อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นพื้นที่พันธกิจสัมพันธ์สำหรับการบริการวิชาการและดำเนินกิจกรรมของคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช (มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 2564) ทำให้คณะผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้าไปดำเนินกิจกรรมร่วมกับกลุ่มบ้านขนมหนองกุ้ง โดยพบว่าแม้จะมีสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 อันเป็นสถานการณ์สำคัญที่ทำให้วิถีชีวิตของประชาชนเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม สภาพเศรษฐกิจทั่วโลกประสบภาวะตกต่ำ หลายธุรกิจได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจนอาจต้องปิดตัวไป แต่กลุ่มบ้านขนมหนองกุ้งยังคงมียอดการผลิตขนมไม่เปลี่ยนแปลง ด้วยความอร่อยของสินค้าและกรรมวิธีการผลิตแบบดั้งเดิม ทำให้ยอดขายยังคงเดิม การดำเนินงานขายขนมของกลุ่มกลายเป็นแหล่งรายได้เสริมที่สำคัญเข้ามาจุนเจือครอบครัวของสมาชิก แต่ในการดำเนินงานผลิตขนมของกลุ่มประสบปัญหาหลายอย่าง เช่น สินค้ายังไม่เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย บรรจุภัณฑ์ยังไม่มีความโดดเด่นแตกต่างจากผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ขาดการกระจายสินค้าไปสู่พื้นที่ห่างไกลจากที่ตั้งของกลุ่ม เป็นต้น (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2, 2565)

จากสภาพปัญหาและสถานการณ์ดังกล่าวทำให้คณะผู้วิจัยสนใจศึกษาเรื่องกลยุทธ์การพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันกลุ่มบ้านขนมหนองกุ้ง อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานและปัญหาของกลุ่ม วิเคราะห์การดำเนินงาน และนำเสนอกลยุทธ์การพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของกลุ่มบ้านขนมหนองกุ้งที่เหมาะสม เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาการดำเนินงาน ปรับปรุงแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น สนับสนุนการเข้าถึงสินค้าของผู้บริโภคและเพิ่มความสามารถในการกระตุ้นยอดขายต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานและปัญหาของกลุ่มบ้านขนมหนองกุ้ง อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อวิเคราะห์การดำเนินงานของกลุ่มบ้านขนมหนองกุ้ง อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อเสนอกลยุทธ์การพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของกลุ่มบ้านขนมหนองกุ้ง อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ

2. ผู้ให้ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้มีผู้ให้ข้อมูล คือ สมาชิกกลุ่มขนมบ้านหนองกุ้ง ผู้นำชุมชน ตัวแทนร้านค้า และลูกค้า โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลด้วยการใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 20 คน ประกอบด้วย สมาชิกของกลุ่มขนมบ้านหนองกุ้ง 8 คน ผู้นำชุมชน 2 คน ตัวแทนร้านค้า 3 คน และลูกค้า 7 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับประเด็นวิจัย หรือจนกว่าข้อมูลจะอิ่มตัว โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกดังนี้ 1)เป็นผู้อ่านออกเขียนได้ สื่อสารภาษาไทยได้ดี 2) เป็นสมาชิกกลุ่มบ้านขนมหนองกุ้ง ตำบลหลักช้าง อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช 3) อาศัยอยู่ในพื้นที่วิจัย 4) มีสติสัมปชัญญะ และ 5) เป็นผู้อาสาสมัครเข้าร่วมโครงการวิจัยด้วยความสมัครใจและได้ลงลายมือชื่อในเอกสารให้ความยินยอม โดยงานวิจัยนี้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช มีรหัสโครงการวิจัย REC022/65 และได้รับการรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน หมายเลขใบรับรองที่ COA No.029/2565 วันที่รับรอง วันที่ 7 มิถุนายน 2565

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสอบถามการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม (Focus group) โดยกำหนดประเด็นคำถามสภาพการดำเนินงานและปัญหาของกลุ่ม วิเคราะห์การดำเนินงานของกลุ่มด้วยเทคนิค SWOT Analysis และประชุมกลุ่มเชิงปฏิบัติการ

อย่างมีส่วนร่วมเพื่อวิเคราะห์กลยุทธ์การพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ TOWS Matrix

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยการเปิดการสนทนากลุ่ม โดยผู้วิจัยแนะนำผู้เข้าร่วมและสร้างปฏิสัมพันธ์เพื่อสร้างความคุ้นเคย และเป็นประโยชน์ในการสนทนา จากนั้นเริ่มประเด็นการสนทนาไปตามลำดับคำถามที่กำหนดไว้ ระหว่างดำเนินการสนทนากลุ่ม ผู้ทำหน้าที่ในการจดบันทึกข้อความ มีการบันทึกเสียงระหว่างการสนทนา และสังเกตพฤติกรรมผู้เข้าร่วมการสนทนา

5. การวิเคราะห์ข้อมูล มีการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) วิเคราะห์ข้อมูลสภาพการดำเนินงานและปัญหาของกลุ่ม หลังจากดำเนินการสนทนากลุ่มแล้ว ดำเนินการถอดเทป และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) จากนั้นตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์โดยการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลซ้ำจากผู้ร่วมวิจัยและผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเพื่อเป็นการยืนยันความถูกต้อง และ 2) การวิเคราะห์ข้อมูลการดำเนินงานของกลุ่มด้วย SWOT Analysis เป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกกลุ่มขนมบ้านหนองกุ้ง และเสนอกลยุทธ์การพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของกลุ่มด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ TOWS Matrix

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 สภาพการดำเนินงานและปัญหาของกลุ่มบ้านขนมหนองกุ้ง อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช แสดงผลเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. สภาพการดำเนินงานของกลุ่มบ้านขนมหนองกุ้ง อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช แสดงผลเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านการบริหารงานภายในกลุ่ม กลุ่มบ้านขนมหนองกุ้งก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2562 มีสมาชิกเป็นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่ผ่านการอบรมพัฒนาอาชีพจากศูนย์เรียนรู้การพัฒนาสตรีและครอบครัวภาคใต้ จังหวัดสงขลา โดยมีสมาชิกทั้งหมด 8 คน ส่วนใหญ่มีอาชีพหลักเป็นเกษตรกรกรีดยางพารา สมาชิกได้เลือกหัวหน้ากลุ่มขึ้นมาเพื่อเป็นผู้บริหารจัดการกิจกรรมของกลุ่ม เป็นผู้ประสานงานหลักระหว่างกลุ่มกับลูกค้า ผู้นำชุมชน หรือหน่วยงานของรัฐ สมาชิกเป็นเครือญาติและเพื่อนบ้านกัน มีความสนิทสนมกันสูง ใช้หลักการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในการดำเนินงาน สามารถแลกเปลี่ยนหรือหมุนเวียนหน้าที่ความรับผิดชอบในกระบวนการผลิตแทนกันได้ กลุ่มเลือกใช้ศาลาที่มีอยู่เดิมของสมาชิกท่านหนึ่งเป็นศูนย์กลางในการดำเนินงานผลิตขนม หลังเสร็จจากกรีดยางพาราในแต่ละวันสมาชิกจะเริ่มมารวมกลุ่มกันทำขนมเวลาประมาณ 10.00 น. โดยทำขนมเกือบทุกวัน หัวหน้ากลุ่มเป็นผู้จัดทำบัญชีค่าใช้จ่ายและรับออเดอร์ขนมจากลูกค้าในแต่ละวัน เพื่อนำมาแจ้งให้กับสมาชิกทุกคนทราบ สมาชิกที่เหลือจะช่วยกันทำงานโดยไม่แบ่งหน้าที่กัน เพราะสมาชิกทุกคนสามารถทำงานแทนกันได้ใน

ทุกหน้าที่ เช่น ช่วยกันหาออเดอร์ ช่วยกันจัดซื้อวัตถุดิบ หรือช่วยกันผสมแป้ง เป็นต้น กลุ่มจะปันผลกำไรจากการขายขนมเดือนละหนึ่งครั้ง รายได้หลังหักค่าใช้จ่ายแล้วจะถูกหักเข้าบัญชีกองกลางจำนวน 500 บาทต่อเดือน และส่วนที่เหลือนำมาเฉลี่ยจ่ายให้กับสมาชิกทุกคน โดยมีเงื่อนไขว่า หากสมาชิกท่านใดไม่มาร่วมทำขนมจะหักเงินวันละ 20 บาท

"..ช่วย ๆ กันเหมือนกัน คือเวลาเขาไปส่งหนมในหลาด ก็ให้เขาซื้อกลับมา ใครกะได้.."

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1, 2565)

"..เหมือนผสมแป้งก็เหมือนกัน ทุกคนก็จะรู้สูตรอยู่แล้ว รู้วิธีการผสมแป้ง ขั้นตอนการทำก็ทำได้ทุกคน.."

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2, 2565)

1.2 ด้านสินค้า กลุ่มขนมบ้านหนองกุ้งมีผลิตภัณฑ์ขนมหลายชนิด เช่น ขนมดอกจอก ขนมทองพับ ขนมคุกกี้ ขนมตะโก้ ขนมชั้น เป็นต้น แต่ขนมที่ได้รับความนิยมมาก คือ ขนมดอกจอกและขนมทองพับ ซึ่งกลุ่มมีสูตรและเคล็ดลับเฉพาะทำให้ขนมกรอบนาน ไม่อมน้ำมัน มีกลิ่นหอมจากถ่านไม้ รสชาติดี เดิมทีขนมดอกจอกมีจำหน่าย 2 ขนาด คือ ถุงเล็กบรรจุขนมดอกจอก 4 ดอก ขายส่งถุงละ 8 บาท และถุงใหญ่บรรจุขนมดอกจอก 8 ดอก ขายส่งถุงละ 16 บาท แต่มีการปรับราคาใหม่ตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2565 เนื่องจากราคาวัตถุดิบที่เพิ่มสูงขึ้น ทางกลุ่มจึงจำหน่ายเฉพาะขนมดอกจอกถุงใหญ่ในราคาขายส่ง 20 บาท ส่วนขนมทองพับเป็นสินค้าตัวล่าสุด เริ่มทำออกจำหน่ายในปี พ.ศ. 2565 โดยจำหน่ายขนาดถุงละ 8 ชิ้น ในราคาขายส่ง 20 บาท ขนมทั้ง 2 ชนิดจะบรรจุในถุงพลาสติกใส มีโลโก้ติดเป็นสัญลักษณ์ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ขนมทองพับและขนมดอกจอก

1.3 ด้านการขนส่ง การส่งสินค้าให้กับลูกค้า กลุ่มนำถุงขนมใส่ลงในถุงพลาสติกขนาดใหญ่ แล้วสมาชิกจะขับรถจักรยานยนต์ไปส่งให้กับลูกค้า โดยใส่ถุงขนมลงในตะกร้าหน้ารถบ้าง แขวนข้างมือจับบ้าง หรือให้สมาชิกอีกท่านซ้อนท้ายมอเตอร์ไซด์ไปส่งบ้าง

หรือบางครั้งสมาชิกที่มีรถยนต์ต้องไปซื้อวัตถุดิบหรือเข้าไปทำธุระส่วนตัวในบริเวณใกล้เคียงกับร้านของลูกค้า ทางกลุ่มจะฝากให้นำขนมไปส่งให้กับลูกค้าด้วย

ภาพที่ 2 การจัดส่งสินค้าของกลุ่ม

1.4 ด้านการตลาด จากเดิมลูกค้าของกลุ่มมีจำนวนมากกว่าสิบคน ส่วนใหญ่เป็นร้านค้าขนาดเล็ก หน่วยงานราชการในอำเภอ และตัวแทนรับไปจำหน่ายในสถานศึกษา แต่ปัจจุบันลูกค้าหลักของกลุ่มเป็นร้านค้าขนาดใหญ่ในตัวอำเภอจันดี จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 3 ร้าน กลุ่มมีเพจขนมบ้านหนองกุ้งแต่ไม่ได้มีการขายสินค้าผ่านทางเพจหรือช่องทางออนไลน์อื่น ๆ

2. ปัญหาของกลุ่มบ้านขนมหนองกุ้ง อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช แสดงผลเป็น 3 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านปัจจัยนำเข้า จากการสัมภาษณ์พบว่า กลุ่มมีปัญหาด้านวัตถุดิบที่ปรับราคาสูงขึ้น ได้แก่ น้ำมันพืช แป้งสาลี ไข่ไก่ เกลือ หรือถุงพลาสติก ทำให้ต้นทุนในการผลิตขนมเพิ่มขึ้นตามไปด้วย ด้านแรงงานพบว่า ส่วนใหญ่สมาชิกเป็นเครือญาติหรือเพื่อนบ้านที่สนิทสนมกัน หากมีงานในชุมชน เช่น งานศพหรืองานบวช สมาชิกของกลุ่มมักจะต้องไปช่วยงานเหล่านั้นพร้อม ๆ กัน ทำให้ขาดแรงงานในการทำขนมไปด้วย กลุ่มขาดการคิดคำนวณต้นทุนที่แท้จริงในการผลิต โดยไม่ได้คิดค่าแรงงานเป็นต้นทุนในการผลิตด้วย ด้านเงินทุนพบว่า เงินทุนก้อนแรกประมาณหนึ่งหมื่นบาทได้มาจากเบี้ยเลี้ยงจากการอบรมอาชีพของสมาชิกแต่ละคนร่วมกันนำมาเป็นทุนสำหรับซื้อวัสดุอุปกรณ์ทำขนมในครั้งแรกเริ่ม ทุกสิ้นเดือนหัวหน้ากลุ่มจะนำเงินกำไรจากการขายขนมเข้าบัญชีเป็นเงินสะสมของกลุ่มเดือนละ 500 บาท แต่เงินทุนหมุนเวียนหรือเงินทุนสะสมของกลุ่มมีจำนวนน้อย ไม่เพียงพอในการซื้อเครื่องมือเพิ่ม เช่น กลุ่มต้องการซื้อแม่พิมพ์ขนมทองพับเพิ่ม หัวหน้ากลุ่มต้องสำรองเงินส่วนตัวออกไปก่อน แล้วค่อยทยอยหักคืนจากกลุ่มเป็นรายเดือน เป็นต้น ด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ กลุ่มได้ซื้อเตาอบขนมไว้สำหรับทำขนมคุกกี้และขนมอบบางประเภท แต่พบว่ายอดขายน้อย จึงทำให้ต้องหยุดทำขนมประเภทขนมอบ เตาอบจึงไม่ได้ใช้ประโยชน์อย่างที่คาดหวังเอาไว้ตั้งแต่ต้น กลุ่มมีปัญหาด้านคุณภาพของแม่พิมพ์ขนมทองพับ กลุ่มสั่งซื้อแม่พิมพ์ขนมทองพับราคาถูกมาจากร้านค้าออนไลน์ ซึ่งพบว่าเป็นแม่พิมพ์ที่มีคุณภาพต่ำ ทำให้ขนมทองพับออกมาไม่สวย และใช้เวลารอ

ขนมสุกนานกว่าการใช้แม่พิมพ์คุณภาพสูง ซึ่งแม่พิมพ์คุณภาพสูงมีราคาสูงกว่าแม่พิมพ์เดิมของกลุ่มถึง 5 เท่า ด้านสถานที่ผลิต กลุ่มใช้ศาลาที่มีอยู่เดิมปรับเป็นสถานที่ทำขนม เมื่อฝนตกหนักหลังคาศาลารั่วและฝนสาดจนเปียก เป็นอุปสรรคในการทำขนม สถานที่ผลิตยังไม่ผ่านมาตรฐานจึงไม่สามารถขอเครื่องหมาย อย.ได้ และด้านองค์ความรู้ พบว่าสมาชิกมีองค์ความรู้ในการทำขนมอบน้อย ทำให้ขาดการต่อยอดสินค้าขนมอบ และเตาอบซื้อมาใช้งานไม่คุ้มค่า สมาชิกขาดความรู้ในการกระจายสินค้าและช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าออกสู่ตลาดทั้งในรูปแบบออฟไลน์และออนไลน์

"..ต้นทุนวัตถุดิบขึ้นทุกอย่าง ขึ้นเท่าตัวเลย.."

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1, 2565)

"..ตอนนี้พิมพ์ทองพับเรายังไม่โอเค เพราะพิมพ์เก่าที่เรามี เราซื้อมา มันเล็ก มันเบา ทำมันช้า ถึงพิมพ์แรก ๆ ซื้อมาถูก ๆ ถึงมันดอกออกมาไม่สวย.."

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2, 2565)

"..มีหลังคารั่ว.....ต่อโรงเรือน บางทีของเรามันก็ไม่ใช่ได้มาตรฐาน.."

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 2565)

2.2 ด้านกระบวนการ จากการสัมภาษณ์พบว่า ในกระบวนการผลิตขนมทองพับ กลุ่มจะต้องมีการผสมและหมักแป้งไว้ข้ามวันจึงจะสามารถนำมาผลิตขนมในขั้นตอนต่อไปได้ ทำให้เมื่อรับออเดอร์จากลูกค้ามาแล้วไม่สามารถผลิตขนมทองพับส่งให้ลูกค้าภายในวันเดียวได้ ต้องรอส่งในช่วงบ่ายของวันถัดไป แม่พิมพ์ขนมทองพับยังมีคุณภาพต่ำ ขนมจึงออกมารูปร่างยังสวยงาม และใช้เวลาในการทำค่อยข้างมาก ส่วนการผลิตขนมดอกจอกนั้น พบว่าใช้น้ำมันปาล์มในการทอด ซึ่งราคาน้ำมันปรับตัวสูงขึ้น ทำให้ต้นทุนการทำขนมเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย ทำให้กำไรจากการขายสินค้ามีจำนวนลดลง จนต้องหยุดการนำเงินกำไรเข้ากองเงินทุนสะสมของกลุ่ม เพื่อนำเงินกำไรมาเฉลี่ยแบ่งให้สมาชิกได้มากขึ้น และการทอดด้วยน้ำมันอาจไม่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในกลุ่มคนรักสุขภาพ และในกระบวนการผลิตขนมนั้นยังไม่สามารถเพิ่มจำนวนการผลิตได้มากเท่าที่ควร เนื่องจากกลุ่มมีสมาชิกจำนวนจำกัด ต้องเผื่องานเมื่อสมาชิกเกิดลากะทันหัน และพื้นที่ในการผลิตยังมีความคับแคบ ทำให้ขาดความสะดวกในการผลิตขนมจำนวนมาก

“..คือมันต้องเจือ บางทีมีคนเขาลา มีคนลากะเจือไว้กัน จำนวนคน จำนวนเตาเรา น่าจะเท่านี้แล้ว จะไม่ขยาย เพราะพื้นที่มันจำกัด..”

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1, 2565)

2.3 ด้านผลผลิต จากการสัมภาษณ์พบว่า ปัญหาของตัวสินค้า ขนมทองพับเมื่อนำออกจากแม่พิมพ์แล้วจะต้องรีบนำบรรจุใส่ถุงทันที ไม่สามารถตั้งผึ่งลมได้ เพราะเมื่อขนมโดนอากาศจะทำให้ขนมไม่กรอบ ขนมทองพับผลิตจากแม่พิมพ์ต่างชนิดกัน คุณภาพของแม่พิมพ์ต่างกัน ทำให้สินค้าออกมารูปร่างหน้าตาไม่เหมือนกัน ทั้งขนมทองพับและขนมดอกจอกเป็นขนมที่บางกรอบ แตกหักง่าย ยากต่อการจัดส่ง ด้านอายุของสินค้าพบว่ากลุ่มไม่มีการหาอายุของสินค้าอย่างชัดเจน เนื่องจากกลุ่มขายส่งให้กับร้านค้าขนาดใหญ่ซึ่งสั่งออเดอร์ขนมวันต่อวัน และขายหมดภายในวันเดียว ไม่มีสินค้าค้างสต๊อก จึงทำให้ไม่ทราบอายุของสินค้า และกลุ่มไม่มีการเขียนวันที่ผลิตหรือวันหมดอายุไว้บนบรรจุภัณฑ์ ด้านบรรจุภัณฑ์พบว่า ขาดการแสดงข้อมูลสำคัญต่าง ๆ บนบรรจุภัณฑ์ ขาดการแสดงคุณค่าทางโภชนาการของขนม บรรจุภัณฑ์เป็นถุงพลาสติกใส ไม่สามารถป้องกันการกระแทกอาจทำให้สินค้าแตกหักได้ บรรจุภัณฑ์ไม่เหมาะกับการส่งสินค้าผ่านทางขนส่งในรูปแบบต่าง ๆ ได้ ไม่ทันสมัย ไม่สะดุดตา ไม่แสดงเอกลักษณ์ และไม่ช่วยในการยืดอายุของขนมให้ยาวนานขึ้นได้เนื่องจากอากาศเข้าได้

“..เราจะขายออนไลน์ไม่ได้เลย ขนมพวกนี้ มันแตก..”

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2, 2565)

“..มาตรฐานมันไม่ใครได้..แต่ว่าอันใหม่ที่เราสั่งมา มันเรียม มันกะเร็ว..”

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4, 2565)

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์การดำเนินงานของกลุ่มบ้านขนมหนองกุ้ง อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช

การวิเคราะห์การดำเนินงานของกลุ่มบ้านขนมหนองกุ้ง อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้เทคนิค SWOT Analysis แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านจุดแข็ง (Strengths :S) ในการดำเนินงานของกลุ่มบ้านขนมหนองกุ้ง คือ S1) สมาชิกมีความสามัคคีสูง สามารถทำงานแทนกันได้ทุกหน้าที่ มีผู้จัดทำบัญชีค่าใช้จ่าย S2) การจัดเรียงขนมดอกจอกใส่ถุงมีเอกลักษณ์เฉพาะ S3) สินค้าเป็นขนมสูตรโบราณ ดั้งเดิม และใช้เตาถ่านในขั้นตอนการผลิต S4) สินค้าทำสดใหม่ ไม่ค้างสต๊อก ไม่ใส่สารกันบูด S5) ขนม

ดอกจอกสามารถผลิตได้ทันทีที่ลูกค้าสั่งสินค้าเพิ่ม และมีการเตรียมวัตถุดิบสำหรับออเดอร์เร่งด่วนไว้ตลอดเวลา และ S6) สินค้ามีรสชาติและคุณภาพคงที่ทุกรอบการผลิต

2. ด้านจุดอ่อน (Weaknesses :W) ในการดำเนินงานของกลุ่มบ้านขนมหนองกุ้ง คือ W1) สมาชิกมีน้อย สมาชิกทั้งหมดเป็นวัยกลางคน W2) ขนมทองพับไม่สามารถผลิตได้ทันทีที่ลูกค้าสั่งสินค้าเพิ่ม ต้องรอหมักแป้งข้ามคืน W3) สถานที่การผลิตยังไม่ได้มาตรฐาน คับแคบ เปิดโล่ง ตั้งอยู่ไกลจากถนนใหญ่และแหล่งชุมชน W4) สมาชิกขาดความรู้ในด้านการพัฒนาช่องทางการตลาดและการตลาดออนไลน์ W5) บรรจุภัณฑ์ไม่ความทันสมัย ไม่สื่อถึงความเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม ไม่สามารถป้องกันแรงกระแทกได้ เมื่อมีการจัดส่งทำให้สินค้าเกิดการแตกหักได้ง่าย W6) ขาดความรู้ด้านการคำนวณต้นทุน เงินทุนสำรองและเงินทุนหมุนเวียนมีน้อย W7) จัดส่งสินค้าด้วยมอเตอร์ไซด์ทำให้สินค้าแตกหักได้ง่าย ไม่สามารถส่งสินค้าไปยังพื้นที่ห่างไกลจากที่ตั้งของกลุ่มได้ และ W8) ขาดการวิเคราะห์กลุ่มผู้บริโภคสินค้าและติดตามความพึงพอใจของผู้บริโภค

3. ด้านโอกาส (Opportunities :O) ในการดำเนินงานของกลุ่มบ้านขนมหนองกุ้ง คือ O1) สินค้า(ขนมทองพับ) ไม่ใช้น้ำมันในการผลิต สามารถนำมาใช้เป็นอาหารตอบสนองความต้องการของกลุ่มลูกค้าที่รักสุขภาพได้ O2) ลูกค้าหลักเป็นร้านขายส่งขนมซึ่งถือว่าเป็นจุดกระจายสินค้าได้ดีและรวดเร็ว O3) การผลิตไม่ได้อาศัยเทคโนโลยีขั้นสูง สามารถผลิตได้ด้วยกรรมวิธีแบบดั้งเดิม และ O4) มีนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยเข้ามาช่วยในการพัฒนาสินค้าให้กับกลุ่ม

4. ด้านอุปสรรค (Threats :T) ในการดำเนินงานของกลุ่มบ้านขนมหนองกุ้ง คือ T1) ราคาวัตถุดิบเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง T2) คู่แข่งเป็นโรงงานทำขนมขนาดใหญ่ที่มีต้นทุนในการผลิตต่ำกว่า ซึ่งสามารถขายสินค้าในราคาต่ำกว่าได้ และ T3) ขาดการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานของรัฐ

ส่วนที่ 3 การเสนอกลยุทธ์การพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของกลุ่มบ้านขนมหนองกุ้ง อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช

จากข้อมูลในส่วนที่ 1 และส่วนที่ 2 ทำให้เกิดการประชุมกลุ่มเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมของหัวหน้ากลุ่ม สมาชิกในกลุ่ม และตัวแทนร้านค้า เพื่อร่วมกันวิเคราะห์กลยุทธ์การพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของกลุ่มบ้านขนมหนองกุ้ง โดยใช้ TOWS Matrix เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์กลยุทธ์

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ TOWS Matrix

ปัจจัยแวดล้อมภายใน / ปัจจัยแวดล้อมภายนอก	**จุดแข็ง (S)** S1. สมาชิกมีความสามัคคีสูง สามารถทำงานแทนกันได้ทุกหน้าที่ มีผู้จัดทำบัญชีค่าใช้จ่าย S2. การจัดเรียงขนมดอกจอกใส่ถุงมีเอกลักษณ์เฉพาะ S3. สินค้าเป็นขนมสูตรโบราณ ดั้งเดิม และใช้เตาถ่านในขั้นตอนการผลิต S4. สินค้าทำสดใหม่ ไม่ค้างสต๊อก ไม่ใส่สารกันบูด S5. ขนมดอกจอกสามารถผลิตได้ทันทีที่ลูกค้าสั่งสินค้าเพิ่ม และเตรียมวัตถุดิบสำหรับออเดอร์เร่งด่วนไว้ตลอดเวลา S6. สินค้ามีรสชาติและคุณภาพคงที่ทุกรอบการผลิต	**จุดอ่อน (W)** W1. สมาชิกเป็นวัยกลางคนและมีน้อย W2. ขนมทองพับไม่สามารถผลิตได้ทันทีที่ลูกค้าสั่งสินค้าเพิ่ม ต้องรอหมักแป้งข้ามคืน W3. สถานที่การผลิตไม่ได้มาตรฐาน คับแคบ เปิดโล่ง ตั้งอยู่ไกลจากถนนใหญ่และแหล่งชุมชน W4. สมาชิกขาดความรู้ในด้านการพัฒนาช่องทางการตลาดและการตลาดออนไลน์ W5. บรรจุภัณฑ์ไม่ทันสมัย ไม่สื่อถึงเอกลักษณ์ ไม่สามารถป้องกันแรงกระแทกได้ เมื่อจัดส่งทำให้สินค้าเกิดการแตกหักได้ง่าย W6. ขาดความรู้ด้านการคำนวณต้นทุน เงินทุนสำรองและเงินทุนหมุนเวียนมีน้อย W7. จัดส่งสินค้าด้วยมอเตอร์ไซด์ทำให้สินค้าแตกหักได้ง่าย ไม่สามารถส่งสินค้าไปยังพื้นที่ห่างไกลจากที่ตั้งของกลุ่มได้ W8. ขาดการวิเคราะห์กลุ่มผู้บริโภคสินค้าและติดตามความพึงพอใจของผู้บริโภค
โอกาส (O) O1. สินค้า(ขนมทองพับ) ไม่ใช้น้ำมันในการผลิต สามารถนำมาใช้เป็นอาหารตอบสนองความต้องการของกลุ่มลูกค้าที่รักสุขภาพได้ O2. ลูกค้าหลักเป็นร้านขายส่งขนมซึ่งถือว่าเป็นจุดกระจายสินค้าได้ดีและรวดเร็ว O3. การผลิตไม่ได้อาศัยเทคโนโลยีขั้นสูง สามารถผลิตได้ด้วยกรรมวิธีแบบดั้งเดิม O4. มีนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยเข้ามาช่วยในการพัฒนาสินค้าให้กับกลุ่ม	**กลยุทธ์เชิงรุก (SO)** S4O1 ขยายกลุ่มลูกค้าที่ใส่ใจในสุขภาพ S3S6O3 เน้นจุดขายการกรรมวิธีแบบดั้งเดิม สูตรขนมโบราณ ใช้เตาถ่าน สินค้ามีรสชาติและคุณภาพคงที่ S1S2S5O2 เพิ่มจำนวนลูกค้าที่เป็นร้านขายส่งขนมและลูกค้ารายย่อย	**กลยุทธ์เชิงพัฒนา (WO)** W1W4W6O4 อบรมด้านการพัฒนาช่องทางการตลาด การตลาดออนไลน์ และการคำนวณต้นทุน W5W7O4 พัฒนาบรรจุภัณฑ์และตราสินค้าให้มีความทันสมัย ป้องกันการกระแทก และสามารถจัดส่งได้ในพื้นที่ห่างไกล W4O4 พัฒนาช่องทางการตลาดออนไลน์ W8O4 ทำการวิจัยกลุ่มผู้บริโภคและความพึงพอใจของผู้บริโภค
อุปสรรค (T) T1. ราคาวัตถุดิบเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง T2. คู่แข่งเป็นโรงงานทำขนมขนาดใหญ่ที่มีต้นทุนในการผลิตต่ำกว่า ซึ่งสามารถขายสินค้าในราคาต่ำกว่าได้ T3 ขาดการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานของรัฐ	**กลยุทธ์เชิงรับ (ST)** S2S3T2 นำเสนอคุณค่าของสินค้าด้านกระบวนการผลิตเพื่อยกระดับของสินค้าให้มีคุณค่าแตกต่างจากขนมที่อื่น	**กลยุทธ์เชิงพลิกแพลง (WT)** W3T3 ร่วมมือกับหน่วยงานในท้องถิ่นจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน W2T1T2 โปรโมทในประเด็นสินค้าทำสดใหม่ ไม่ผลิตไว้ล่วงหน้า

จากตารางที่ 1 แสดงการวิเคราะห์ TOWS matrix เพื่อกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของกลุ่มบ้านขนมหนองกุ้ง อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยแบ่งออกเป็น 4 กลยุทธ์ ดังนี้

1. กลยุทธ์เชิงรุก (SO) : กลยุทธ์การขยายกลุ่มลูกค้าและเน้นกรรมวิธีการผลิตแบบดั้งเดิม มีแนวทางในการดำเนินงานดังนี้ 1) มุ่งขยายฐานลูกค้าในกลุ่มของผู้ใส่ใจและรักสุขภาพ เพราะขนมทองพับไม่ได้ใช้น้ำมันปาล์มในกระบวนการผลิต ซึ่งเหมาะสำหรับเป็นอาหารให้กับกลุ่มลูกค้าที่ดูแลสุขภาพ 2) เน้นการสร้างจุดเด่นของสินค้า เน้นจุดขายจากกรรมวิธีในการผลิตแบบดั้งเดิม เป็นขนมสูตรโบราณ ใช้เตาถ่านให้ความร้อนทำให้ขนมมีความกลิ่นหอมมากขึ้น เนื่องจากสมาชิกทุกคนรู้วิธีการทำขนมและสามารถทำงานทดแทนกันได้ในทุกหน้าที่ ทำให้ขนมมีรสชาติและคุณภาพคงที่ในทุกรอบของการผลิต และ 3) ขยายกลุ่มลูกค้าทั้งที่เป็นร้านขายส่งขนมในพื้นที่อื่น ๆ เพิ่มเติม และขยายฐานลูกค้ากลุ่มลูกค้ารายย่อยให้เพิ่มมากขึ้น

2. กลยุทธ์เชิงพัฒนา (WO) : กลยุทธ์สร้างความรู้ด้านการตลาดผ่านการวิจัยอย่างเป็นระบบ มีแนวทางในการดำเนินงานดังนี้ 1) จัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างความรู้ในการพัฒนาช่องทางการตลาด การตลาดออนไลน์ และการคิดคำนวณต้นทุนที่ถูกต้อง 2) ออกแบบพัฒนาบรรจุภัณฑ์ขนมให้มี ความทันสมัย ปรับเปลี่ยนตราสินค้าให้แสดงได้อย่างเด่นชัด มีช่องทางการติดต่อกับผู้ผลิตได้อย่างชัดเจน บรรจุภัณฑ์จะต้องป้องกันการกระแทกเพื่อลดการแตกหักของขนม และทำให้ง่ายต่อการจัดส่งให้พื้นที่ห่างไกล 3) เพิ่มช่องทางการตลาดออนไลน์ทั้งทางเพจขนมบ้านหนองกุ้ง ทางกลุ่มไลน์ หรือช่องทางอื่น ๆ และ 4) ร่วมมือกับนักวิจัยในการวิจัยเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้บริโภคเพื่อนำผลที่ได้มาปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มต่อไปในอนาคต

3. กลยุทธ์เชิงรับ (ST) : กลยุทธ์สร้างจุดแตกต่างผ่านการสื่อสารคุณค่าขนมบ้านหนองกุ้ง มีแนวทางในการดำเนินงานดังนี้ สร้างจุดเด่นที่แตกต่างของขนมบ้านหนองกุ้งผ่านการสื่อสารให้กับผู้บริโภคได้รับทราบว่าขนมบ้านหนองกุ้งมีเรื่องราวหรือคุณค่าที่แตกต่างจากขนมที่มาจากโรงงานขนาดใหญ่อย่างไรบ้าง โดยนำเสนอผ่านทั้งในรูปแบบออฟไลน์ เช่น การผ่านตราสินค้า ผ่านฉลากบนบรรจุภัณฑ์ เป็นต้น และนำเสนอผ่านในรูปแบบออนไลน์ เช่น การเล่าเรื่องราวกระบวนการผลิตสินค้าที่เน้นกรรมวิธีใช้เตาถ่านแบบดั้งเดิม ผลิตสดใหม่ ผลิตตามออเดอร์ ไม่ค้างสต๊อก เป็นต้น

4. กลยุทธ์เชิงพลิกแพลง (WT) : กลยุทธ์สร้างองค์กรที่เข้มแข็งและมั่นคง มีแนวทางในการดำเนินงานดังนี้ 1) จัดตั้งกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชนอย่างเป็นทางการ รองรับการพัฒนาจากหน่วยงานของรัฐอย่างเป็นระบบ เนื่องจากการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจะทำให้หน่วยงานของรัฐเข้ามาให้การสนับสนุนช่วยเหลือได้ง่ายขึ้น เป็นกลุ่มที่มีตัวตนเห็นได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น และ 2) พัฒนาแผนการตลาดโดยการโปรโมทสินค้าของกลุ่มให้เป็นสินค้าที่

ผลิตสดใหม่ ผลิตตามออเดอร์ของลูกค้า ไม่ผลิตตั้งไว้ล่วงหน้า ทำให้เป็นสินค้าที่แตกต่างจากสินค้าจากโรงงานผลิตขนมขนาดใหญ่

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. สภาพการดำเนินงานของกลุ่มบ้านขนมหนองกุ้ง อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าการดำเนินงาน 1) ด้านการบริหารงานภายในกลุ่ม สมาชิกได้เลือกหัวหน้ากลุ่มขึ้นมาเพื่อเป็นผู้บริหารจัดการกิจกรรมของกลุ่ม เป็นผู้ประสานงานหลักระหว่างกลุ่มกับลูกค้า ผู้นำชุมชน หรือหน่วยงานของรัฐ สมาชิกเป็นเครือญาติและเพื่อนบ้านกัน มีความสนิทสนมกันสูง ใช้หลักการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในการดำเนินงาน สามารถแลกเปลี่ยนหรือหมุนเวียนหน้าที่ความรับผิดชอบในกระบวนการผลิตแทนกันได้ ซึ่งอาจส่งผลดีต่อการดำเนินงานของกลุ่ม หากเมื่อเกิดปัญหาในการทำงานขึ้น สมาชิกสามารถพูดคุยถึงความไม่ถูกต้อง หรือความไม่เหมาะสมได้ทันที โดยไม่ก่อให้เกิดความโกรธเคืองระหว่างกัน เสมือนช่วยกันตรวจเช็คกระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพอยู่ตลอดเวลา สอดคล้องกับแนวคิดของนิติพล ภูตะโชติ กล่าวว่า กลุ่มเครือญาติเป็นกลุ่มที่มีผลต่อจิตวิทยาในการทำงาน สมาชิกเกิดการช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ หาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยความเต็มใจ (นิติพล ภูตะโชติ, 2557) ซึ่งจะส่งผลดีต่อองค์การ 2) ด้านสินค้า ขนมที่ได้รับความนิยมมากคือ ขนมดอกจอกและขนมทองพับ ซึ่งเป็นขนมสูตรโบราณ ดั้งเดิม และมีเคล็ดลับเฉพาะทำให้ขนมกรอบนาน ไม่อมน้ำมัน มีกลิ่นหอมจากถ่านไม้เนื่องจากใช้เตาถ่านในขั้นตอนการผลิต รสชาติดี สินค้าทำสดใหม่ ไม่ค้างสต๊อค และไม่ใส่สารกันบูด ซึ่งลักษณะดังกล่าวเป็นจุดเด่นของสินค้า สามารถนำไปพัฒนาภาพลักษณ์ของสินค้า ผ่านการออกแบบบรรจุภัณฑ์ โดยสร้างความโด่ดเด่นของสินค้าผ่านเรื่องเล่าในกระบวนการผลิตที่เป็นเอกลักษณ์ให้ลูกค้าได้เห็นชัดเจน สอดคล้องกับการศึกษาของสุจิตตรา จันทร์ลอย และสุธิดา ปรีชานนท์ เรื่องการพัฒนาบรรจุภัณฑ์เล่าเรื่องสำหรับสับปะรดผลสดและผลิตภัณฑ์แปรรูปสับปะรดจังหวัดราชบุรี พบว่ากลุ่มเกษตรกรพัฒนาบรรจุภัณฑ์เล่าเรื่องเพื่อใช้กับสับปะรดผลสดและสับปะรดแปรรูปภายใต้ตราสินค้าบ้านคา นำเสนอเรื่องราวของพื้นที่ปลูก ความเป็นเอกลักษณะของผลิตภัณฑ์ สื่อสารคุณภาพของสินค้า และการทดลองจำหน่ายสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์เล่าเรื่องประสบผลสำเร็จทั้งในด้านการเพิ่มปริมาณการจำหน่ายและผู้บริโภคมีความพึงพอใจในด้านคุณภาพและภาพลักษณ์ของสินค้าตั้งแต่ระดับมากถึงมากที่สุด (สุจิตตรา จันทร์ลอย และสุธิดา ปรีชานนท์, 2563) 3) ด้านการขนส่ง กลุ่มจัดส่งโดยใช้รถจักรยานยนต์ของสมาชิก ซึ่งการจัดส่งรูปแบบนี้ต่อณภาพของสินค้าสินค้าอาจได้รับความเสียหายหรือเกิดการแตกหักระหว่างการขนส่งได้ การส่งรูปแบบนี้ไม่เอื้ออำนวยให้เกิดการกระจายสินค้าไปยังลูกค้าในพื้นที่ห่างไกลจากที่ตั้งของกลุ่ม 4) ด้านการตลาด ลูกค้าหลักเป็นร้านค้าขนาดใหญ่ ไม่ได้มีการขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ ซึ่งสวน

ทางกับกระแสการซื้อขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในยุคปัจจุบัน เพราะสามารถเพิ่มยอดขายได้มากขึ้น ลูกค้าจากทั่วโลกสามารถเข้าชมสินค้าได้มากขึ้น (เกตุวดี สมบูรณ์ทวี, 2562) ปัญหาของกลุ่มพบว่า 1) ด้านปัจจัยนำเข้า ราคาวัตถุดิบราคาเพิ่มสูงขึ้น กลุ่มใช้กลยุทธ์ในการปรับตัวต่อปัญหานี้ด้วยการปรับราคาขายสินค้า เพราะการเปลี่ยนแปลงเป็นรากฐานของการอยู่รอดขององค์การ (เนตร์พัณณา ยาวิราช, 2558) ด้านเงินทุน ด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ และด้านสถานที่ผลิต มีสาเหตุมาจากกลุ่มมีเงินทุนหมุนเวียนน้อย ทำให้กลุ่มขาดสภาพคล่องในการดำเนินงาน เกิดข้อจำกัดในการลงทุนเพื่อขยายธุรกิจ อาจเนื่องมาจากกลุ่มไม่สามารถกู้ยืมเงินทุนจากแหล่งทุนอื่นได้ หรือขาดการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐ สอดคล้องกับนิภาพรรณ เจนสันติกุล ที่ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี พบว่ามีปัญหาด้านการจัดสรรเงินทุนในการก่อสร้างโรงเรือนที่ได้มาตรฐาน วิสาหกิจชุมชนไม่สามารถกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินได้ ด้านแรงงานและด้านองค์ความรู้สามารถปรับปรุงพัฒนาได้ด้วยการอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพให้สมาชิกมีความรู้เพิ่มมากขึ้น (นิภาพรรณ เจนสันติกุล, 2561) และยังสอดคล้องกับ ณัฐชรัฐ แพกุล และคณะ ที่ได้ศึกษาการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนการแปรรูปอาหารจังหวัดนครนายก พบว่าผู้ปฏิบัติงานจำเป็นต้องพัฒนาทักษะ เพิ่มพูนความรู้ความสามารถ ความชำนาญ และทัศนคติให้เหมาะสมกับการปฏิบัติงานอยู่เสมอ (ณัฐชรัฐ แพกุล และคณะ, 2564) 2) ด้านกระบวนการ พบว่า สินค้า(ทองพับ) ไม่สามารถผลิตส่งลูกค้าได้ทันภายในวันเดียว ไม่สามารถเพิ่มจำนวนการผลิตได้มากเท่าที่ควร เนื่องจากจำนวนสมาชิกมีน้อยและพื้นที่ในการผลิตคับแคบ สอดคล้องกับการศึกษาของนิภาพรรณ เจนสันติกุล พบว่าวิสาหกิจชุมชนไม่มีการกำหนดแผนการผลิตที่ชัดเจน ทำการผลิตโดยพิจารณาจากจำนวนผู้สั่งซื้อเป็นหลักหรือบางวิสาหกิจชุมชนดำเนินการตามฤดูกาล (นิภาพรรณ เจนสันติกุล, 2561) และ 3) ด้านผลผลิต สินค้าของกลุ่มเป็นขนมที่แตกหักง่าย กลุ่มใช้บรรจุภัณฑ์ที่ไม่สามารถป้องกันแรงกระแทกหรือรักษาสภาพของสินค้าให้ยาวนานได้ บรรจุภัณฑ์ขาดเอกลักษณ์ ไม่ดึงดูดความต้องการซื้อของลูกค้า หากมีการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้มีความเหมาะสมกับสินค้า มีความทันสมัย และจะช่วยกระตุ้นการตัดสินใจซื้อของลูกค้าได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของดารณี ธัญญสิริ ที่ได้ศึกษาการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาบรรจุภัณฑ์สินค้า OTOP พบว่าแนวทางการพัฒนาบรรจุภัณฑ์สินค้า OTOP ควรเหมาะสมกับลักษณะสินค้า การออกแบบบรรจุภัณฑ์จะต้องคำนึงถึงการจดจำ ความต้องการของผู้บริโภค ตัวอักษรอ่านง่าย ทันสมัย และมีฉลากบอกรายละเอียดตามกฎหมายกำหนด (ดารณี ธัญญสิริ, 2564)

2. การวิเคราะห์การดำเนินงานของกลุ่มบ้านขนมหนองกุ้ง อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า จุดแข็งคือ สมาชิกมีความสามัคคีสูง สามารถทำงานแทนกันได้ทุกหน้าที่ มีผู้จัดทำบัญชี การจัดเรียงขนมดอกจอกมีเอกลักษณ์ สินค้าเป็นขนมสูตรโบราณ วิธีการแบบดั้งเดิมและใช้เตาถ่านในการผลิต สินค้าทำสดใหม่ ไม่ค้างสต๊อก ไม่ใส่สารกันบูด สินค้า

สามารถผลิตได้ทันทีเมื่อมีออเดอร์เพิ่ม มีการเตรียมวัตถุดิบสำหรับออเดอร์เร่งด่วนไว้ตลอดเวลา สินค้ามีรสชาติและคุณภาพคงที่ทุกรอบการผลิต ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดรูปแบบการบริหารที่มีคุณค่าสำหรับการบริหารในยุคปัจจุบันของ เนตร์พัณณา ยาวิราช ที่เน้นการให้ความสำคัญด้านการจัดการด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ โดยการรักษาคุณภาพของผลิตภัณฑ์อย่างสม่ำเสมอ ให้มีคุณภาพสูงเป็นที่พอใจสูงสุดต่อผู้บริโภค (เนตร์พัณณา ยาวิราช, 2560) แต่ขณะเดียวกันยังมีจุดอ่อนในด้านสมาชิกเป็นวัยกลางคน ขนมทองพับไม่สามารถผลิตได้ทันที สถานที่ยังไม่ได้มาตรฐาน การจัดส่งสินค้าด้วยมอเตอร์ไซด์ทำให้สินค้าเสียหายได้ และไม่สามารถส่งไปในพื้นที่ห่างไกลได้ สมาชิกขาดความรู้ด้านการคำนวณต้นทุน ด้านช่องทางการตลาดและตลาดออนไลน์ บรรจุภัณฑ์ขาดความทันสมัย ไม่สามารถป้องกันแรงกระแทกได้ ไม่มีรายละเอียดบนบรรจุภัณฑ์ สอดคล้องกับการศึกษาของ กฤษณะ ดาราเรือง ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์และกลยุทธ์ทางการตลาดวิสาหกิจชุมชนบ้านเขาแหลม จังหวัดนครสรรค์ การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนบ้านแหลม มีประธานกลุ่มที่มีความรู้ความสามารถในการนำภูมิปัญญามาให้ในกระบวนการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ แต่มีจุดอ่อนด้านขาดความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ ตราสินค้าไม่เป็นที่รู้จัก บรรจุภัณฑ์ขาดความน่าสนใจ (กฤษณะ ดาราเรือง, 2560)

3. กลยุทธ์การพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของกลุ่มบ้านขนมหนองกุ้ง อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถจัดให้เป็นรูปแบบในการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการพัฒนาบุคลากร ควรพัฒนาศักยภาพของบุคลากรด้านการพัฒนาช่องทางการตลาด การตลาดออนไลน์ และการคำนวณต้นทุน เพื่อสมาชิกจะได้สามารถขับเคลื่อนการเพิ่มยอดขายสินค้าจากการตลาดออนไลน์และช่องทางการขายรูปแบบต่าง ๆ ที่ทันสมัยได้ และสามารถคิดคำนวณต้นทุนในการดำเนินงานผลิตสินค้าได้อย่างถูกต้อง สอดคล้องกับการศึกษาของ ทักษญา สง่าโยธิน เรื่องการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดนเพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขัน พบแนวทางการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนเพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันด้วยการให้ความรู้และทักษะที่จำเป็นในการพัฒนาแก่สมาชิก (ทักษญา สง่าโยธิน, 2565) 2) ด้านการบริหารจัดการ ควรจัดตั้งกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชนอย่างเป็นทางการ และร่วมมือกับนักวิจัยในการวิจัยเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้บริโภคเพื่อนำผลที่ได้มาปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มต่อไปในอนาคต สอดคล้องกับการศึกษาการพัฒนาศักยภาพในการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจชุมชนบ้านนาบอน จังหวัดเลยของ ภัทรธิรา ผลงาม และคณะ พบว่าชาวบ้านมีความต้องการจดทะเบียนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนซึ่งเป็นกลุ่มที่ถูกต้องตามกฎหมาย โดยสำนักงานพัฒนาชุมชนให้ความรู้และคำแนะนำในการรวมกลุ่มสมาชิกในชุมชนเพื่อรับการสนับสนุนจากรัฐบาลในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่น สนับสนุนบุคลากรและงบประมาณในการจัดอบรมอาชีพต่าง ๆ รวมทั้งการกู้เงินเพื่อการลงทุนโดยไม่มีดอกเบี้ย ซึ่งต่างจากการรวมกลุ่มแต่ไม่จดทะเบียนที่ทำให้ไม่ได้รับ

ความช่วยเหลือดังกล่าว (ภัทรธิรา ผลงาม และคณะ, 2561) 3) ด้านการตลาด พัฒนาช่องทางการตลาดออนไลน์ ขยายกลุ่มลูกค้าและเน้นกรรมวิธีการผลิตแบบดั้งเดิม มุ่งขยายฐานลูกค้าในกลุ่มของผู้ใส่ใจและรักสุขภาพ เน้นการสร้างจุดเด่นของสินค้า ขยายกลุ่มลูกค้าเพิ่มเติมทั้งร้านส่งขนมและลูกค้ารายย่อย และเพิ่มการโปรโมทในประเด็นสินค้าทำสดใหม่ให้แพร่หลาย สอดคล้องกับการศึกษาของ พนัชกร สิมะขจรบุญ และภัทราภรณ์ โพธิ์สง่า เรื่องกลยุทธ์การดำเนินงานของผู้ประกอบการร้านเทพินทร์ชีสเชคไส้สับปะรดด้านวัตถุดิบนำสับปะรดกวนมาปรุงใหม่ตามสูตรเฉพาะของทางร้าน สร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ โดยมุ่งเน้นตลาดด้วยการสร้างสินค้าที่มีเอกลักษณะเฉพาะ ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายนำสินค้าขายผ่านหน้าร้านตัวแทนจำหน่ายและช่องทางออนไลน์เพื่อเพิ่มช่องทางการหารายได้มากขึ้น (พนัชกร สิมะขจรบุญ และภัทราภรณ์ โพธิ์สง่า, 2561) 4) ด้านบรรจุภัณฑ์ ออกแบบพัฒนาบรรจุภัณฑ์และตราสินค้าให้มีความทันสมัย ป้องกันการกระแทก และสามารถจัดส่งได้ในพื้นที่ห่างไกล โดยบรรจุภัณฑ์ได้มีการนำเสนอคุณค่าของสินค้าด้านกระบวนการผลิตเพื่อยกระดับและสร้างความแตกต่างจากขนมที่อื่น สอดคล้องกับการศึกษาเรื่องพัฒนาบรรจุภัณฑ์สำหรับเนื้อแพะในจังหวัดนครศรีธรรมราชของนิตยา มณีวงศ์ พบว่าการออกแบบบรรจุภัณฑ์จะต้องสามารถช่วยป้องกันรักษาผลิตภัณฑ์เมื่อได้รับแรงกระแทกจากการขนส่ง บรรจุได้ง่าย และทำให้เกิดความสะดวกในการขนส่ง (นิตยา มณีวงศ์, 2563) และการพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์กล้วยแปรรูปกลุ่มสตรีบ้านแม่กี๊ดหลวงของ ศิรินภา พรมมาแบน และศศิธร ทองเปรมจิตต์ พบว่า แนวทางการพัฒนาและออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้ตอบโจทย์ตลาดเป้าหมายเฉพาะเจาะจงควรนำเทคนิคการออกแบบทั้งโครงสร้างและกราฟิกที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของสินค้าเพื่อเป็นการส่งเสริมการขาย ดึงอัตลักษณ์มาใช้ให้เกิดความแตกต่างจากคู่แข่ง (ศิรินภา พรมมาแบน และศศิธร ทองเปรมจิตต์, 2561)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า สภาพการดำเนินงานและปัญหาของกลุ่มขนมบ้านหนองกุ้ง อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นกลุ่มผลิตขนมก่อตั้งกลุ่มหลังจากได้รับการอบรมจากศูนย์เรียนรู้การพัฒนาสตรีและครอบครัวภาคใต้ จังหวัดสงขลา สมาชิกเป็นเครือญาติหรือเพื่อนบ้านกัน มีความสามัคคีสูง การดำเนินงานมีปัญหาหลายด้านทั้งในด้านราคาวัตถุดิบเพิ่มสูงขึ้น สมาชิกขาดความรู้ด้านการตลาดและการคิดคำนวณต้นทุน เงินทุนหมุนเวียนน้อย สถานที่ผลิตไม่ได้มาตรฐาน บรรจุภัณฑ์ไม่เหมาะสมกับสินค้า ไม่มีรายละเอียดบนบรรจุภัณฑ์และไม่ช่วยยืดอายุของสินค้า การดำเนินงานของกลุ่มมีจุดแข็งในเรื่องของสมาชิกมีความสามัคคีสูง ทุกคนทำงานแทนกันได้ทุกหน้าที่ มีเอกลักษณ์ในการจัดเรียงขนมดอกจอกใส่ถุง ขนมสูตรโบราณ ดั้งเดิมและใช้เตาถ่านในการผลิต ด้านจุดอ่อนคือ สมาชิกมีน้อยและเป็นวัยกลางคน ขนมทองพับไม่สามารถผลิตได้ทันที สถานที่ผลิตยังไม่ได้มาตรฐาน สมาชิกขาดความรู้ด้านการ

พัฒนาช่องทางการตลาดและตลาดออนไลน์ ด้านโอกาสคือ สินค้า(ขนมทองพับ) ไม่ใช้น้ำมันในการผลิต ตอบสนองความต้องการของกลุ่มลูกค้าที่รักสุขภาพ ลูกค้าหลักเป็นร้านขายส่งขนมซึ่งถือว่าเป็นจุดกระจายสินค้าได้ดีและรวดเร็ว และด้านอุปสรรคคือ ราคาวัตถุดิบเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง คู่แข่งเป็นโรงงานทำขนมขนาดใหญ่ที่มีต้นทุนในการผลิตต่ำกว่า ซึ่งสามารถขายสินค้าในราคาต่ำกว่าได้ และขาดการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานของรัฐ ดังนั้นจึงทำการกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานแบ่งออกเป็น 4 กลยุทธ์ 1) กลยุทธ์การขยายกลุ่มลูกค้าและเน้นกรรมวิธีการผลิตแบบดั้งเดิม 2) กลยุทธ์สร้างความรู้ด้านการตลาดผ่านการวิจัยอย่างเป็นระบบ 3) กลยุทธ์สร้างจุดแตกต่างผ่านการสื่อสารคุณค่า และ 4) กลยุทธ์สร้างองค์กรที่เข้มแข็งและมั่นคง จากผลการศึกษาควรมีหน่วยงานภาครัฐไม่ว่าจะเป็นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น พัฒนาชุมชน หรือสถาบันทางการศึกษา เข้ามาดูแลเพื่อร่วมแก้ไขปัญหาและให้การสนับสนุนกิจกรรมของกลุ่มต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กฤษณะ ดาราเรือง. (2560). การพัฒนาผลิตภัณฑ์และกลยุทธ์ทางการตลาดวิสาหกิจชุมชนบ้านเขาแหลม จังหวัดนครสวรรค์. วารสารสุทธิปริทัศน์, 31(100), 130-143.

เกตุวดี สมบูรณ์ทวี. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อรองเท้าแฟชั่นตราสินค้าหนึ่งผ่านช่องทางออนไลน์. วารสารนิเทศศาสตร์และนวัตกรรม นิด้า, 6(1), 1-18.

ณัฐชรัฐ แพกุล และคณะ. (2564). การศึกษาการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนการแปรรูปอาหารจังหวัดนครนายก. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม, 11(3), 343-356.

ดารณี ธัญญสิริ. (2564). การวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาบรรจุภัณฑ์สินค้า OTOP. วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 5(4), 31-40.

ทักษญา สง่าโยธิน. (2565). การพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดนเพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขัน. วารสารวิชาการ RMUTT Global Business and Economics Review, 17(1), 96-108.

นิตยา มณีวงศ์. (2563). พัฒนาบรรจุภัณฑ์สำหรับเนื้อแพะในจังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, 19(1), 93-99.

นิติพล ภูตะโชติ. (2557). พฤติกรรมองค์การ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นิภาพรรณ เจนสันติกุล. (2561). แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี. สารอาศรมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์, 18(2), 95-114.

เนตร์พัณณา ยาวิราช. (2558). การพัฒนาองค์การและการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพมหานคร: ทริปเพิ้ล กรุ๊ป.

เนตร์พัณณา ยาวิราช. (2560). การจัดการสมัยใหม่. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร: ทริปเพิ้ล กรุ๊ป.

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1. (25 กรกฎาคม 2565). การบริหารงานภายในกลุ่มบ้านขนมหนองกุ้ง. (มนทิรา สังข์ทอง, ผู้สัมภาษณ์)

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2. (25 กรกฎาคม 2565). การบริหารงานภายในกลุ่มบ้านขนมหนองกุ้ง. (ศิวพร นาคอุดม, ผู้สัมภาษณ์)

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3. (25 กรกฎาคม 2565). ปัญหาในการดำเนินงานภายในกลุ่มบ้านขนมหนองกุ้ง. (เอื้องฟ้า เขากลม, ผู้สัมภาษณ์)

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4. (25 กรกฎาคม 2565). ปัญหาในการดำเนินงานภายในกลุ่มบ้านขนมหนองกุ้ง. (อุธรณ์ แก้วซัง, ผู้สัมภาษณ์)

พนัชกร สิมะขจรบุญ และภัทราภรณ์ โพธิ์สง่า. (2561). กลยุทธ์การดำเนินงานของผู้ประกอบการร้านเทพินทร์ชีสเชคไส้สับปะรด. วารสาร Veridian มหาวิทยาลัยศิลปากร, 11(3), 2349-2364.

ภัทรธิรา ผลงาม และคณะ. (2561). การพัฒนาศักยภาพในการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจชุมชนบ้านนาบอน จังหวัดเลย. วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่, 10(1), 44-54.

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช. (2564). ประกาศมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช เรื่องพื้นที่เป้าหมายและชุมชนเป้าหมายของการให้บริการวิชาการของสังคม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564.

ศิรินภา พรมมาแบน และศศิธร ทองเปรมจิตต์. (2561). การพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์กล้วยแปรรูปกลุ่มสตรีบ้านแม่กื้ดหลวง. วารสารราชมงคลล้านนา, 6(2), 58-72.

สุจิตตรา จันทร์ลอย และสุธิดา ปรีชานนท์. (2563). การพัฒนาบรรจุภัณฑ์เล่าเรื่องสำหรับสับปะรดผลสดและผลิตภัณฑ์แปรรูปสับปะรดจังหวัดราชบุรี. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, 8(1), 121-138.

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 415-431

บทความวิชาการ

มองเมืองผ่านมรดกมุขปาฐะ: จินตภาพและการประกอบสร้างบนฐานของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เมืองเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี*

CITY THROUGH ORAL NARRATIONS: INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE-BASED IMAGERY AND CONSTRUCTION IN WIANG SA CITY, SURAT THANI PROVINCE

เตชวัน ปัญญาวุฒิธรรม[1], รัชนีกร แซ่วัง[1]
Tachawan Panyawutthitham[1], Ratchaneekorn Sae-Wang[1]
[1]วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร
[1]College of Innovation, Thammasat University, Bangkok Thailand
[1]Corresponding author E-mail: tachawan1999@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง “มองเมืองผ่านมรดกมุขปาฐะ: จินตภาพและการประกอบสร้างบนฐานของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เมืองเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี” เป็นบทความที่มุ่งเน้นศึกษาอำนาจของมรดก มุขปาฐะที่ส่งผลต่อการประกอบสร้างเมืองในบริบทต่าง ๆ ในเมืองเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งปัจจุบันเป็นเมืองโบราณที่มีสภาพเป็นเมืองร้าง โดยเมืองเวียงสระมีมรดกมุขปาฐะที่สำคัญอยู่สองส่วน คือ ส่วนแรกเป็นมรดกมุขปาฐะที่เล่าถึงยุคการก่อตั้งอยู่ และการเปลี่ยนผ่านเมือง ได้แก่ ตำนานเมืองเวียงสระ โดยมรดกมุขปาฐะส่วนนี้เป็นมรดกมุขปาฐะที่ฉายให้เห็นถึงจินตภาพของประวัติศาสตร์เมืองในสำนึกของชุมชน กล่าวคือ การฉายให้เห็นถึงจินตภาพแห่งพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของเมือง เจ้าผู้ครองเมือง ความรุ่มรวยและความเจริญของเมือง และความสำคัญของเมือง และส่วนที่สองคือ มรดกมุขปาฐะที่เล่าถึงยุคหลังการสลายของเมืองหรือยุคที่เมืองเป็นเมืองร้าง ได้แก่ ตำนานพระขี่หมู ซึ่งเป็นตำนานที่มีส่วนสำคัญในการช่วยสถาปนาความศักดิ์สิทธิ์และความเร้นลับให้กับพื้นที่เมืองเวียงสระในปัจจุบัน อันเป็นการประกอบสร้างความเชื่อเชิงมายาคติของประวัติศาสตร์เมือง โดยมรดก

* Received 10 October 2022; Revised 21 December 2022; Accepted 24 December 2022

มุขปาฐะทั้งสองส่วนนั้นได้ประกอบสร้างถึงการมีอยู่ของพื้นที่ ตัวตน และอัตลักษณ์ของชาวเวียงสระและเมืองเวียงสระ ผ่านการถ่ายทอดและส่งผ่านจากรุ่นสู่รุ่น รวมถึงการศึกษาวิจัย ทั้งนี้ มรดกมุขปาฐะเหล่านั้นยังเป็นส่วนหนึ่งของความทรงจำร่วมที่มีพลังหลอมรวมชุมชนให้เกิดประเพณีและพิธีกรรมที่แสดงอัตลักษณ์ของชุมชนอย่างชัดเจนและสร้างสำนึกร่วมต่อการมีตัวตนในประวัติศาสตร์ชาติไทย

คำสำคัญ: มรดกมุขปาฐะ, เมืองโบราณ, จินตภาพ, การประกอบสร้าง, มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

Abstract

The article "City Through Oral Narrations: Intangible Cultural Heritage-Based Imagery and Construction in Wiang Sa City, Surat Thani Province" focuses on the study of oral narrations power influence on city construction of ancient and deserted city, Wiang Sa city Surat Thani province in various context dimensions. Wiang Sa city has two major oral narration, firstly, narration concerned the era of formation, setting and transformation of the city through, the city legend of Wiang Sa. This legend portrays historical imaginary in the sense of community, which are historical development, the ruler, the prosperity and growth of the city, and significance of the city. Secondly, the oral narrations depicts the post-dissolution of the city through the legend of Pra Khee Mooh (legend of the Pig Riding Deity), the key role to establish the sanctity and mystery of the modern Wiang Sa city area, it is a constructed of the myth beliefs of city history. These two oral narrations are legends have constructed the locality existence and identities of the people of Wiang Sa and the city of Wiang Sa through generation transmission and researches. Finally, oral narrations are collective memory powerfully enhancing Wiang Sa traditions and ceremonies with outstanding identity and constructed awareness of existence in Thai history.

Keywords: Oral Narrations, Ancient City, Imagery, Construction, Intangible Cultural Heritage

บทนำ

หนึ่งในปัจจัยสี่ที่สำคัญสำหรับชีวิตมนุษย์ คือ ที่อยู่อาศัย มนุษย์จึงมีการตั้งที่อยู่อาศัยและได้พัฒนารวมตัวกันตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชน โดยการตั้งถิ่นฐานให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของพื้นที่นั้น ๆ เพื่อให้เหมาะสมกับการดำรงชีวิต และได้พัฒนาต่อเนื่องจนมีลักษณะที่เป็น

ชุมชนถาวรและมีการเติมโตขยายพื้นที่มากขึ้นจนกลายเป็นเมือง รวมถึงได้มีการพัฒนาการดำรงชีพและกิจกรรมด้านต่าง ๆ จนกลายมาเป็นวัฒนธรรมของเมือง ทำให้ภายในเมืองมีมรดกวัฒนธรรมทั้งที่เป็นมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (Tangible Cultural Heritage) และมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage) มากมาย ที่สะท้อนอัตลักษณ์และแสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองของเมืองทั้งในอดีตและปัจจุบัน แต่เมื่อกาลเวลาล่วงผ่านไปเมืองหลายเมืองได้กลายสภาพเป็นเมืองเก่าและหลายเมืองได้ร้างลงหรือไม่ได้มีการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันจึงมีสภาพเป็นเมืองเก่าที่ตายแล้ว (Dead City) (Bernard M. Fielden & Jukka Jokilehto, 1993) ซึ่งมีลักษณะเป็นชุมชนโบราณหรือเมืองโบราณ (Ancient City) (เกรียงไกร เกิดศิริ, 2562) หรือเป็นเมืองเก่าที่ปัจจุบันมีภูมิทัศน์แบบพิพิธภัณฑ์ (Museum Landscape) (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2554) และแม้ปัจจุบันเมืองเหล่านั้นจะล่มสลายลงแล้วแต่มรดกวัฒนธรรมของเมืองยังคงดำรงอยู่

มรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้หรือมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเป็นมรดกวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญและสัมพันธ์กับเมืองเป็นอย่างยิ่ง มรดกประเภทนี้ คือ การปฏิบัติตัวแทน การแสดงออก ความรู้ ทักษะ รวมถึงเครื่องมือ วัตถุ สิ่งประดิษฐ์ และพื้นที่ทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นผลจากสิ่งเหล่านั้น โดยชุมชน กลุ่มชน และในบางกรณีปัจเจกบุคคลยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของมรดกวัฒนธรรมของตน (UNESCO, 2003) มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมนั้นมีหลายประเภท โดยประเภทหนึ่งที่สำคัญคือ “มรดกมุขปาฐะ (Oral Narrations)” หรือ “วรรณกรรมมุขปาฐะ (Oral Literature)” ซึ่งก็คือ เรื่องราวที่ถูกถ่ายทอดต่อปากกันมา หรือบอกเล่าต่อกันมาโดยไม่ได้เขียนเป็นลายลักษณ์อักษร (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) โดยจะอยู่ในรูปแบบของนิทาน ตำนาน บทสวดหรือบทกล่าว บทร้อง สำนวนหรือภาษิต และปริศนาคำทาย (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2559) มรดกวัฒนธรรมประเภทนี้นับได้ว่าเป็นมรดกวัฒนธรรมประเภทหนึ่งที่สามารถพบได้โดยทั่วไปทั้งในบริบทของชุมชนหรือในบริบทเมือง หรือแม้แต่เรื่องเล่าที่อยู่คู่กับบุคคลและวัตถุสถานต่าง ๆ ซึ่งแม้กาลเวลาจะหมุนเวียนเปลี่ยนไปทำให้เมืองหลายเมืองกลายสภาพเป็นเมืองโบราณหรือเมืองร้าง มรดกวัฒนธรรมของเมืองหลายอย่างได้สูญหายหรือเสื่อมสภาพลง แต่มรดกมุขปาฐะจำนวนไม่น้อยยังคงถูกเล่าขานต่อเนื่องมากับผู้คนอีกหลายยุคสมัยจนกระทั่งถึงปัจจุบัน อีกทั้งยังมีมรดกมุขปาฐะอีกจำนวนหนึ่งได้ถูกสร้างสรรค์ขึ้นใหม่เพื่อบอกเล่าเรื่องราวของเมืองและถ่ายทอดต่อมาควบคู่กับมรดกมุขปาฐะเดิมของเมือง มรดกมุขปาฐะเหล่านี้ได้กลายเป็นสิ่งสำคัญที่สะท้อนจินตภาพของเมือง ประกอบสร้างเมืองตลอดจนความคิดความเชื่อของชุมชน ผ่านมุมมองของผู้คนในพื้นที่ และกลายเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการสร้างความทรงจำร่วมอันสำคัญของชุมชนที่ทำให้เกิดความภาคภูมิใจและหวงแหนในชุมชนท้องถิ่นของตน

เมืองเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นเมืองโบราณเมืองหนึ่งของภาคใต้ที่ปัจจุบันมีสภาพเป็นเมืองร้าง แต่ยังคงมีมรดกวัฒนธรรมหลงเหลืออยู่ โดยมรดกมุขปาฐะเป็นหนึ่งในมรดกวัฒนธรรมที่มีการถ่ายทอดต่อกันมาและยังคงถ่ายทอดกันในปัจจุบัน ซึ่งมรดกเหล่านี้มีส่วนสำคัญในการช่วยสะท้อนให้เห็นความสำคัญของเมืองต่อชุมชนได้เป็นอย่างดี บทความนี้จึงจะชวนมองเมืองเวียงสระผ่านมรดกมุขปาฐะเพื่อศึกษาจินตภาพของเมืองในสำนึกของชุมชนและการประกอบสร้างเมืองจากมรดกมุขปาฐะ

เมืองเวียงสระ: โบราณสถานและประวัติศาสตร์ชุมชน

เมืองเวียงสระ ตั้งอยู่หมู่ที่ 7 บ้านเวียง ตำบลเวียงสระ อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งปัจจุบันเป็นที่ตั้งของวัดเวียงสระ (สำนักศิลปากรที่ 12 นครศรีธรรมราช, 2563) ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นเขตโบราณสถานเมื่อวันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2479 (กรมศิลปากร, 2533) เมืองเวียงสระเป็นเมืองที่มีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมการตั้งถิ่นฐานและร่องรอยกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์มาอย่างยาวนานตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์และมีหลักฐานแสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองของเมืองตั้งแต่สมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์ ก่อนพุทธศตวรรษที่ 11 ถือเป็นเมืองสำคัญแห่งหนึ่งของภาคใต้ ที่มีที่ตั้งทางภูมิศาสตร์โดดเด่นต่างไปจากชุมชนอื่น ๆ ในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน กล่าวคือ เมืองเวียงสระเป็นเมืองที่ตั้งเข้ามาในแผ่นดินตั้งอยู่บริเวณฝั่งขวาของแม่น้ำตาปี บนที่ราบระหว่างแนวเทือกเขา โดยชุมชนอื่น ๆ มักตั้งอยู่ใกล้ชายฝั่งทะเล อีกทั้งลักษณะของเมืองมีผังเมืองเป็นรูปสี่เหลี่ยมเกือบจตุรัสและแบ่งเมืองออกเป็นสองส่วน คือ เมืองชั้นนอก (ภาพที่ 1) และเมืองชั้นใน (ภาพที่ 2) โดยมีแนวคูเมืองกั้น นอกจากนี้ยังพบหลักฐานทางโบราณคดีมากมายในพื้นที่เมือง และยังเป็นเมืองท่าสำคัญแห่งหนึ่งที่มีการปฏิสัมพันธ์และติดต่อกับเมืองอื่น ๆ (พีรพน พิสณุพงศ์ และคณะ, 2554) ปัจจุบันเมืองเวียงสระมีลักษณะเป็นเมืองเก่าที่ตายแล้ว หรือมีลักษณะเป็นชุมชนโบราณหรือเมืองโบราณ โดยยังคงปรากฏร่องรอยของคูเมืองกำแพงเมือง (คูน้ำคันดิน) ซากโบราณสถานทั้งบนชั้นดินและใต้ชั้นดิน และโบราณวัตถุจำนวนมาก รวมถึงมรดกมุขปาฐะประเภทตำนานเรื่องเล่าที่ยังคงได้รับการเล่าขานต่อกันมาในปัจจุบัน

ภาพที่ 1 วัดเวียงสระ เมืองเวียงสระชั้นนอกในปัจจุบัน

ภาพที่ 2 สภาพเมืองเวียงสระชั้นในในปัจจุบัน

มรดกมุขปาฐะของเมืองเวียงสระ

มรดกมุขปาฐะของเมืองเวียงสระที่ยังคงได้รับการถ่ายทอดในปัจจุบันนั้นจะอยู่ในรูปแบบของตำนานเมืองที่เล่าถึงเมืองเวียงสระตั้งแต่แรกเริ่มจนถึงภายหลังการเสื่อมสลาย โดยแยกได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ มรดกมุขปาฐะที่เล่าถึงยุคการก่อตัว ตั้งอยู่ และเปลี่ยนผ่านของเมือง และมรดกมุขปาฐะที่เล่าถึงยุคหลังการสลายของเมืองหรือยุคที่เมืองเป็นเมืองร้าง ดังนี้

1. มรดกมุขปาฐะที่เล่าถึงยุคการก่อตัว ตั้งอยู่ และการเปลี่ยนผ่านเมือง

มรดกมุขปาฐะในส่วนนี้มีตำนานเรื่องเล่าที่สำคัญ คือ “ตำนานเมืองเวียงสระ” ที่เล่าถึงความเป็นมาของเมืองตั้งแต่แรกเริ่มจนถึงการสลายตัวของเมือง ซึ่งตำนานนี้จะเชื่อมโยงไปถึง “ตำนานตำบลทุ่งหลวงและวัดนาพอ” และ “ตำนานวัดคลองตาล” รวมถึงในตำนานยังปรากฏ “คำพังเพยและลายแทงเมืองเวียงสระ” ด้วย โดยตำนานนี้มีการเล่าขานที่มีรายละเอียดแตกต่างกันบ้างเล็กน้อยจากการเล่าของผู้เล่าแต่ละคน แต่ยังคงมีใจความสำคัญในลักษณะเดียวกันและยังคงมีการเล่าขานกันในปัจจุบัน

ตำนานเมืองเวียงสระ มีรายละเอียดที่เล่ากัน คือ ชาวอินเดียคณะหนึ่งยกไพร่พลกันมาประมาณ 30,000 คน โดยมีผู้นำ 2 คน คือ “พราหมณ์โมลีผู้พี่และพราหมณ์มาลาผู้น้อง” (บ้างก็ว่าชื่อ มาลีและโมลา) พร้อมกับพระอาจารย์ 2 รูป คือ “พระพุทธคัมเภียร (บ้างก็ว่าชื่อ พระพุทธกรรมเพียรหรือพระพุทธคัมภีร์) และพระพุทธสาคร” เดินทางมาเพื่อค้นหาพระบรมธาตุซึ่งมีตำนานว่าอยู่ที่หาดทรายแก้ว โดยเดินทางมาทางเรือและขึ้นบกที่เมืองตะโกลา (สันนิษฐานว่าคือ ตะกั่วป่า จังหวัดพังงา) ได้ตั้งเมืองขึ้นที่บ้านน้ำรอบชื่อว่า “เมืองระวะตี” (บ้างก็ว่าชื่อ ธารวดีหรือทวารวดี) และได้สถาปนาพราหมณ์โมลีขึ้นเป็นกษัตริย์ทรงพระนามว่า “พระเจ้าศรีธรรมโศกราช” แต่ตั้งเมืองได้ไม่นานก็เกิดไข้ห่าระบาดจึงอพยพผู้คนไปตั้งเมืองใหม่ โดยล่องเรือมาตามแม่น้ำตาปีจนมาถึงสถานที่แห่งหนึ่งซึ่งเห็นว่าเป็นหาดทรายแก้วตามที่ได้ตามหา จึงได้สร้างเมืองขึ้นใหม่ชื่อว่า “เมืองเวียงสระ” โดยแบ่งเมืองออกเป็น 2 ส่วน ให้พระเจ้าศรีธรรมโศกราช (พราหมณ์โมลี) ครองเมืองชั้นใน พราหมณ์มาลาครองเมืองชั้นนอก และให้พระพุทธคัมเภียรอยู่วัดใน พระพุทธสาครอยู่วัดนอก รวมถึงได้มีการสร้างทุ่งนาหลวง (ปัจจุบัน คือ ตำบลทุ่งหลวง อำเภอเวียงสระ) พร้อมกับสร้างวัดขึ้นไว้คู่กับทุ่งนาหลวงชื่อว่า “วัดนาพอ” ต่อมาเกิดไข้ห่าระบาดขึ้นภายในเมืองจึงได้มีการอพยพหนีไปอยู่ที่เขาชวาปราบ (สันนิษฐานว่าคือบริเวณอำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่) จนเห็นว่าไข้ห่าได้หมดไปแล้วจึงได้กลับมาที่เมืองกันอีกครั้ง อยู่มาวันหนึ่งมีพรานนายหนึ่งชื่อ “พรานสุรีย์” ได้พบกวางซึ่งมีความงามอย่างประหลาด จึงได้ติดตามไปถึง 3 วัน 3 คืน จนไปพบดวงแก้วมีแสงเจิดจ้าจึงตั้งใจจะนำไปถวายพระเจ้าศรีธรรมโศกราช แต่นำไปไม่ได้จึงทำเครื่องหมายไว้แล้วกลับไปแจ้งผู้ปกครองหมู่บ้าน ผู้ปกครองหมู่บ้านจึงได้นำไปเข้าเฝ้าพระเจ้าศรีธรรมโศกราช เมื่อพระองค์ได้ฟังเรื่องราวของพรานสุรีย์ก็ทรงทราบทันทีว่านั้นคือพระบรมธาตุที่ทรงตามหา จึงได้ยกไพร่พลไปยังสถานที่แห่งนั้นและตั้งเมืองขึ้นใหม่ชื่อว่า “เมืองนครศรีธรรมราช” แต่เมื่อได้ย้ายไปตั้งเมืองใหม่แล้ว พระเจ้าศรีธรรมโศกราชยังทรงอาลัยกับเมืองเวียงสระ โดยให้ขนทรัพย์สมบัติไปทีละน้อยและให้ฝังไว้ที่เมืองเวียงสระอีกส่วนหนึ่ง และมีคำกล่าวว่า “ถ้านครล่มให้เอาเวียงช่วย” พร้อมกับปรากฏคำพังเพยจากตำนานในส่วนนี้ความว่า “ตั้งดินตั้งฟ้า ตั้งหญ้าเข็ดมอญ เวียงสระตั้งก่อน เมืองนครตั้งหลัง ถ้าเมืองนครล่มให้เอาเวียงสระกู้ ถ้าเวียงสระล่มให้เอาเมืองนครกู้”และมีปริศนาลายแทงที่เล่ากันต่อมาว่า “วัดจากคูตรอก มาออกคูพาย วัดจากพระ

นารายณ์ถึงพัทธสีมา วัดเข้าสามศอก ถอยออกสามวา หยับเข้าไปเหล็กในแทงตา หยับออกมากาขี้ใส่หัว” นอกจากนี้ยังมีตำนานวัดคลองตาลที่เชื่อมโยงกับตำนานเมืองเวียงสระ ที่เล่าขานกันว่าเดิมวัดคลองตาลคือ “โรงช้างต้น” ของพระเจ้าศรีธรรมโศกราชผู้ครองเมืองเวียงสระ หลังจากได้มีการย้ายไปตั้งเมืองใหม่ที่นครศรีธรรมราชแล้ว โรงช้างต้นก็ถูกปล่อยร้าง หลังจากนั้นชาวบ้านจึงได้ช่วยกันพัฒนาพื้นที่และตั้งวัดขึ้นชื่อว่า “วัดท่าโรงช้าง” ซึ่งพื้นที่โดยรอบวัดเป็นชุมชนใหญ่และมีลำคลองไหลผ่าน จึงมีพ่อค้านำสินค้าบรรทุกโดยเรือเข้ามาค้าขายและจะพักกันที่วัด โดยทุกคนจะใช้น้ำในลำคลองที่ไหลผ่านวัดสำหรับอุปโภคบริโภค และพบว่าน้ำในลำคลองนั้นมีรสชาติหวานคล้ายน้ำในผลลูกตาลอ่อน พ่อค้าเหล่านั้นจึงตั้งชื่อคลองนี้ว่า “คลองตาล” และต่อมาภายหลังได้มีการเปลี่ยนชื่อวัดเป็น “วัดคลองตาล” เพื่อให้สอดคล้องกับชื่อลำคลองแห่งนี้ (พจนีย์ แก้วเจริญและคณะ, 2551)

2. มรดกมุขปาฐะที่เล่าถึงยุคหลังการสลายของเมืองหรือยุคที่เมืองเป็นเมืองร้าง

มรดกมุขปาฐในส่วนนี้มีตำนานเรื่องเล่าที่สำคัญ คือ “ตำนานพระขี่หมู” ที่เล่าถึงเมืองเวียงสระในยุคที่เป็นเมืองร้าง โดยมีรายละเอียดคือ ในสมัยก่อนบริเวณเมืองเวียงสระเป็นป่ารกทึบและไม่มีใครเข้าไปหรือกล้าเข้าไปในเมืองกันมากนักเพราะมักจะหลงทางและหาทางออกไม่ได้ แต่เคยมีชาวบ้านเข้าไปหาของป่าแล้วหลงทางหาทางออกไม่ได้จึงเดินวนเวียนอยู่นานจนไปพบกับพระขี่หมู (บ้างก็ว่าเป็นรูปปั้นพระขี่หมู) โดยหางของหมูม้วนกลมจนเห็นได้ชัด หลังจากนั้นไม่นานก็เจอทางออกจากเมือง หรือบ้างก็เล่าว่าเมื่อไปเจอกับพระขี่หมูท่านจึงชี้ทางออกให้จนออกจากเมืองได้ ซึ่งจากตำนานนี้ได้นำมาสู่ความเชื่อที่ว่าหากพลัดหลงในเมืองเวียงสระจะไม่สามารถออกมาได้หากไม่ได้พบกับพระขี่หมู จึงมักไม่ค่อยมีคนกล้าเข้าไปในบริเวณเมือง (สุขกมล วงศ์สวรรค์, 2555)

ปรากฏการณ์ความรุ่งเรืองจากมรดกมุขปาฐะ จินตภาพ และการประกอบสร้างเมืองเวียงสระ

การศึกษาประวัติศาสตร์ของเมืองเวียงสระนั้น ยังไม่มีข้อมูลทางวิชาการใดที่สามารถแสดงให้เห็นถึงความเป็นมาเป็นไปของเมืองได้อย่างชัดเจน หากแต่มีการศึกษาทางโบราณคดีในพื้นที่จำนวนไม่น้อยส่งผลให้ประวัติศาสตร์ของเมืองอันเป็นข้อมูลเชิงวิชาการจะสัมพันธ์อยู่กับหลักฐานทางโบราณคดีที่ค้นพบ และได้มีการศึกษาวิจัยที่ได้พยายามอธิบายลำดับพัฒนาการของเมืองเวียงสระออกเป็นช่วงต่าง ๆ โดยอาศัยการจำแนกช่วงเวลาตามหลักฐานทางโบราณคดีที่ค้นพบในพื้นที่ หากแต่งานศึกษาเหล่านี้ไม่ได้เป็นที่รับรู้ของชาวบ้านและชุมชนมากนัก ทำให้ประวัติศาสตร์ของเมืองเวียงสระในสำนึกของชุมชนยังคงผูกติดกับความคิดความเชื่อที่ได้รับจากการถ่ายทอดมรดกมุขปาฐะจากผู้คนรุ่นก่อนหน้า

มรดกมุขปาฐะของเมืองเวียงสระที่กล่าวไปข้างต้น ทั้งมรดกมุขปาฐะที่เล่าถึงยุคการก่อตัว ตั้งอยู่ และเปลี่ยนผ่านของเมือง และมรดกมุขปาฐะที่เล่าถึงยุคหลังการสลายของเมืองหรือ

ยุคที่เมืองเป็นเมืองร้างนั้น จึงมีความสำคัญต่อชุมชนเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากตำนานเรื่องเล่าเหล่านั้นต่างสะท้อนถึงจินตภาพของประวัติศาสตร์เมืองเวียงสระอย่างเป็นพัฒนาการ ซึ่งฉายภาพตั้งแต่แรกเริ่มก่อตั้งจนถึงยุคที่เป็นเมืองร้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “ตำนานเมืองเวียงสระ” อันเป็นเรื่องเล่าสำคัญของชุมชนซึ่งมักถูกถ่ายทอดในฐานะประวัติศาสตร์ของเมืองเวียงสระเรื่อยมา รวมถึงยังสามารถสะท้อนถึงความเจริญรุ่งเรืองและความสำคัญของเมืองอีกด้วย โดยตำนานเมืองเวียงสระนั้น ได้ฉายจินตภาพของประวัติศาสตร์เมืองเวียงสระให้กับชุมชนได้หลายมิติ ดังนี้

1. จินตภาพแห่งพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของเมือง

ตำนานเมืองเวียงสระ มีเรื่องเล่าที่เริ่มเรื่องขึ้นตั้งแต่เมืองเวียงสระยังไม่ได้รับการสถาปนาจนถึงคราวสลายตัวลงของเมือง เรื่องเล่าดังกล่าวนี้มีเส้นเรื่องอย่างเป็นลำดับเวลาหรือการเล่าเรื่องประวัติศาสตร์อย่างเป็นเส้นตรง อันสะท้อนให้เห็นถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาต่าง ๆ ได้อย่างสังเขปแต่เห็นได้ชัดถึงพัฒนาการ ตั้งแต่ที่มาที่ไปของผู้ก่อสร้างเมือง (พราหมณ์สองพี่น้องและผู้คนจากอินเดีย) การสร้างเมืองก่อนหน้าเมืองเวียงสระ (เมืองระวะตี) การสร้างเมืองเวียงสระ การล่มสลายของเมือง และการสร้างเมืองใหม่ (เมืองนครศรีธรรมราช) ในยุคหลัง เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ปรากฏในตำนานเรื่องเล่านี้ทำให้ชุมชนเข้าใจและเห็นภาพประวัติศาสตร์อย่างเข้าใจง่ายและมีพัฒนาการอย่างชัดเจน ตลอดจนเรื่องเล่านี้มักถูกเล่าในฐานะภาพแทนของประวัติศาสตร์ของเมืองมาโดยตลอด ทำให้ตำนานเรื่องเล่านี้มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการประกอบสร้างภาพของประวัติศาสตร์ของเมืองเวียงสระ

2. จินตภาพแห่งเจ้าผู้ครองเมือง

ผู้ปกครองหรือผู้นำชุมชนย่อมมีส่วนสำคัญอยู่บนหน้าประวัติศาสตร์ของเมืองหรือชุมชนต่าง ๆ อย่างเสมอมา เช่นเดียวกันกับเรื่องเล่าในตำนานเมืองเวียงสระ ที่ปรากฏชื่อผู้นำคนสำคัญถึง 2 คน คือ พราหมณ์โมลี ซึ่งต่อมาภายหลังได้กลายเป็นพระเจ้าศรีธรรมโศกราช และพราหมณ์มาลา แม้ต่อมาในเรื่องเล่าชื่อพราหมณ์มาลาจะหายไปและคงปรากฏเพียงชื่อบุคคลเดียว แต่การปรากฏชื่อบุคคลอันเป็นผู้ปกครองเมืองในเรื่องเล่านี้เป็นการสร้างภาพสะท้อนที่สำคัญที่ทำให้ชุมชนรับรู้ถึงบุคคลสำคัญผู้วางรากฐานการสร้างบ้านแปงเมืองที่สะท้อนถึงการก่อตัวและการมีตัวตนของผู้คนในพื้นที่นี้มาอย่างยาวนาน ซึ่งส่งผลต่อการสร้างสำนึกถึงการมีบรรพชนร่วมกันของคนในชุมชน

3. จินตภาพแห่งความรุ่มรวยและความเจริญของเมือง

เรื่องเล่าที่เป็นตำนานเกี่ยวข้องกับเมืองโดยส่วนใหญ่มักจะเล่าเรื่องที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองของเมือง ตำนานเมืองเวียงสระก็เช่นเดียวกัน โดยในตำนานเรื่องนี้นอกจากจะเล่าถึงพัฒนาการของเมืองแล้ว ยังได้ปรากฏคำพังเพยและปริศนาลายแทงซึ่งเกี่ยวข้องกับทรัพย์สมบัติ โดยได้กล่าวถึงการฝังสมบัติที่มีอยู่จำนวนมากส่วนหนึ่งไว้ที่เมืองเวียงสระ ก่อนจะไปสถาปนาเมืองใหม่ที่นครศรีธรรมราช เรื่องเล่าในส่วนนี้จึงมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งใน

การช่วยฉายภาพของความรุ่มรวยของเมือง อันเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความยิ่งใหญ่ของเมืองเวียงสระในอดีต และนำมาสู่ความเชื่อในปัจจุบันที่เชื่อว่าเมืองเวียงสระในอดีตนั้นมีความเจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมากและความเชื่อเกี่ยวกับทรัพย์สมบัติที่ฝังอยู่ในพื้นที่เมืองซึ่งจะต้องไขปริศนาตามตำนานจึงจะสามารถค้นพบได้

4. จินตภาพแห่งความสำคัญของเมือง

เรื่องเล่าที่ปรากฏในตำนานต่าง ๆ นั้นล้วนแล้วแต่มีเนื้อเรื่องที่ช่วยส่งเสริมความสำคัญให้กับเรื่องนั้น ๆ อยู่แล้วอย่างเป็นปกติ สำหรับตำนานเมืองเวียงสระนั้นก็เป็นเช่นเดียวกันที่พยายามฉายภาพความสำคัญของเมืองเวียงสระเหนือเมืองอื่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมืองใหญ่อย่างเมืองนครศรีธรรมราช เนื่องจากตำนานเมืองเวียงสระนั้นกล่าวถึงการเป็นต้นกำเนิดของเมืองนครศรีธรรมราชโดยการย้ายเมืองจากเวียงสระไปสร้างเมืองใหม่ รวมถึงคำพังเพยที่ปรากฏในตำนานยิ่งเป็นการตอกย้ำความสำคัญของเมืองเวียงสระต่อเมืองนครศรีธรรมราช ทั้งที่เวียงสระเป็นเมืองขนาดเล็กกว่าเมืองนครศรีธรรมราชมาก ทั้งนี้เมื่อพิจารณาคำพังเพยของเมืองเวียงสระดังกล่าวกับตำนานของวัดโมคลาน อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่ามีคำพังเพยในทำนองเดียวกัน คือ “ตั้งดินตั้งฟ้า ตั้งหญ้าเข็ดมอญ โมคลานตั้งก่อน เมืองคอนตั้งหลัง” (สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 11 นครศรีธรรมราช, ม.ป.ป.) ซึ่งการปรากฏมรดกมุขปาฐะที่มีสำนวนใกล้เคียงกันนี้อาจสันนิษฐานได้ว่าทั้งสองพื้นที่มีการใช้คติความเชื่อหรือคำพังเพยร่วมกันในระหว่างเมืองที่ตั้งใกล้เคียงและร่วมสมัยเดียวกัน รวมถึงอาจเป็นการแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของทั้งสองเมืองว่ามีความเก่าแก่เหนือเมืองนครศรีธรรมราช ตลอดจนอาจเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของทั้งสองพื้นที่ที่มีต่อเมืองนครศรีธรรมราชอีกด้วย (สุขกมล วงศ์สวรรค์, 2555) ซึ่งจะเห็นได้ว่าเรื่องเล่าในส่วนนี้นั้นพยายามอย่างยิ่งในการสร้างความสำคัญของเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่งการแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของตนเองเหนือเมืองที่ใหญ่กว่าและเรื่องเล่าในส่วนนี้ได้ส่งผลต่อความคิดความเชื่อเรื่องของความสำคัญของเมืองเวียงสระต่อเมืองนครศรีธรรมราชในสำนึกของชุมชนไม่น้อย

จากที่กล่าวไปข้างต้น จะเห็นได้ว่ามรดกมุขปาฐะที่เล่าถึงยุคการก่อตัว ตั้งอยู่ และเปลี่ยนผ่านของเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “ตำนานเมืองเวียงสระ” นั้น ได้มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการฉายจินตภาพของเมืองในหลากหลายมติ อีกทั้งตำนานดังกล่าวนี้ยังคงเป็นเรื่องเล่าที่มีส่วนสร้างความเชื่อและตอกย้ำความเป็นประวัติศาสตร์ของเมืองในสำนึกของชุมชนตลอดมา

ทั้งนี้มรดกมุขปาฐะนับเป็นมรดกที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ถูกใช้ในฐานะเครื่องมือของการประกอบสร้างการมีตัวตนและความสำคัญ ตลอดจนสถาปนาความศักดิ์สิทธิ์ให้กับสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นบุคคล วัตถุ สถานที่ หรืออื่น ๆ เฉกเช่นเดียวกับเมืองเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่มีมรดกมุขปาฐะที่ถูกเล่าส่งต่อกันมาและเรื่องเล่าเหล่านั้นถูกใช้เป็นเครื่องมือในการประกอบสร้างเมือง กล่าวคือ การประกอบสร้างจินตภาพของประวัติศาสตร์เมืองซึ่งก่อให้เกิดเป็นการสร้างการมีตัวตนของเมืองในฐานะพื้นที่หนึ่งซึ่งมีความสำคัญบนหน้าประวัติศาสตร์ ในพื้นที่ของ

ประวัติศาสตร์กระแสรอง โดยการสร้างตัวตนบนหน้าประวัติศาสตร์ด้วยอำนาจของเรื่องเล่านั้น แม้จะไม่มีน้ำหนักพอในเชิงวิชาการแต่อำนาจของเรื่องเล่าเหล่านี้ได้ก่อให้เกิดการมีพื้นที่และตัวตนของคนกลุ่มหนึ่งหรือเมือง ๆ หนึ่งได้ กล่าวคือ ชาวเวียงสระและเมืองเวียงสระ ซึ่งการมีตัวตนนั้นอาจไม่ใช่การมีตัวตนในความรับรู้อย่างเป็นวงกว้าง แต่เป็นการมีตัวตนที่รับรู้กันในสังคมของชุมชนชาวเวียงสระด้วยกันเอง ซึ่งการมีพื้นที่และตัวตนนี้ยังได้มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างอัตลักษณ์ให้กับเมืองเวียงสระอันนำไปสู่การเพิ่มคุณค่าให้กับเมือง

ทั้งนี้ นอกจากมรดกมุขปาฐะจะประกอบสร้างการมีพื้นที่และตัวตนของเมืองเวียงสระ ซึ่งนำไปสู่การสร้างความสำคัญบนหน้าประวัติศาสตร์ อัตลักษณ์ และคุณค่าของเมืองแล้ว เรื่องเล่าเหล่านี้ยังได้ประกอบสร้างความสำคัญของเมืองเวียงสระทั้งในอดีตและปัจจุบัน กล่าวคือ เรื่องเล่าได้ฉายภาพความความยิ่งใหญ่ที่แสดงถึงความสำคัญของเมืองดังที่ได้กล่าวไปในจินตภาพของเรื่องเล่าในข้างต้น ซึ่งเป็นการประกอบสร้างความสำคัญให้กับอดีตของเมือง ในขณะเดียวกันเรื่องเล่าเหล่านี้ยังได้ประกอบสร้างความสำคัญของเมืองเวียงสระในปัจจุบันอย่างน้อยที่สุดในฐานะของประวัติศาสตร์ของอำเภอเวียงสระ และส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์จังหวัด สุราษฎร์ธานี ตลอดจนการเป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์ชาติไทย

จะเห็นได้ว่าอำนาจของมรดกมุขปาฐะได้ถูกใช้เป็นเครื่องมือสำคัญอย่างยิ่งในการประกอบสร้างเมืองเวียงสระให้มีพื้นที่ ตัวตน และความสำคัญขึ้นมาได้ หากปราศจากเรื่องเล่าเหล่านี้ภาพของเมืองเวียงสระทั้งในอดีตและปัจจุบันอาจไม่ได้ถูกประกอบสร้างให้มีความสำคัญอย่างเช่นทุกวันนี้

มรดกมุขปาฐะกับความเชื่อเชิงมายาคติของประวัติศาสตร์เมืองเวียงสระ

มรดกมุขปาฐะของเมืองเวียงสระในส่วนที่เป็นมรดกมุขปาฐะที่เล่าถึงยุคการก่อตั้งอยู่ และเปลี่ยนผ่านของเมือง กล่าวคือ “ตำนานเมืองเวียงสระ” นั้น มีส่วนสำคัญในการช่วยสร้างและฉายจินตภาพของประวัติศาสตร์เมือง รวมถึงประกอบสร้างเมืองในมิติต่าง ๆ ให้กับชุมชน ซึ่งจินตภาพและการประกอบสร้างเหล่านั้นได้นำมาสู่ความคิดความเชื่อของชุมชนในด้านต่าง ๆ แต่เรื่องเล่านั้นได้จบลงเพียงแค่การย้ายเมืองใหม่ไปยังเมืองนครศรีธรรมและไม่ได้มีการเล่าต่อมาจนถึงยุคหลังที่เมืองเวียงสระเป็นเมืองร้าง แต่ในขณะเดียวกันก็ยังมีมรดกมุขปาฐะที่เล่าถึงยุคหลังการสลายของเมืองหรือยุคที่เมืองเป็นเมืองร้าง กล่าวคือ “ตำนานพระขี่หมู” ตำนานในเรื่องนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงสภาพของเมืองเวียงสระในยุคหลังที่มีสภาพรกร้าง เรื่องเล่าส่วนนี้ได้มีส่วนสำคัญในการสร้างความศักดิ์สิทธิ์ของพื้นที่เมืองโบราณซึ่งเสมือนมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์คอยคุ้มกันดูแลรักษาอยู่ อีกทั้งยังมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างความเร้นลับให้กับพื้นที่ จนอาจส่งผลให้ไม่มีผู้ที่จะกล้าเข้าไปในพื้นที่นั้น เนื่องจากกลัวหาทางออกไม่ได้

ขณะเดียวกันการปรากฏตัวของพระขี่หมูในตำนานนั้น ซึ่งจากคำบอกเล่าบางส่วนบ้างก็บอกไว้ว่าเป็นพระขี่หมู บ้างก็ว่าเป็นรูปปั้นพระขี้หมู ทำให้อาจสันนิษฐานได้ว่ารูปปั้นพระขี่หมู

ในตำนานอาจจะหมายถึง เทวรูปพระวฏุกไภรวะ (ภาพที่ 3) หรือพระศิวะปางดุร้าย นูนสูง ศิลปะโจฬะ โบราณวัตถุชิ้นสำคัญชิ้นหนึ่งของเมืองเวียงสระ ซึ่งกำหนดอายุได้ราวพุทธศตวรรษที่ 16 มีขนาดสูง 51 เซนติเมตร มีลักษณะยืนตรงแบบสมภังค์ ทรงเปลือยพระวรกาย มีสามพระเนตร มีเขี้ยว พระเกศาเป็นเปลวเพลิง ทรงสร้อยพระศอลูกประคำยาวถึงพระชงฆ์ ทรงสายยัชโญปวีตรูปนาคหรืองู ทรงสายกฏิสูตร ทรงสร้อยพระศอ พระกุณฑล ทองพระกร ทองพระบาท พระหัตถ์ซ้ายล่างทรงถ้วยหัวกะโหลก พระหัตถ์ซ้ายบนทรงตรีศูล พระหัตถ์ขวาล่างทรงบ่วงบาศ พระหัตถ์ขวาบนทรงฑมรุหรือบัณเฑาะว์ มีสุนัขอยู่ข้างหลัง ซึ่งหางของสุนัขในรูปปั้นนั้นมีลักษณะม้วนกลมเช่นเดียวกับหางของหมูที่ปรากฏเป็นเรื่องเล่าในตำนาน จึงอาจสันนิษฐานได้ว่าพระขี่หมู อาจจะหมายถึง พระวฏุกไภรวะทรงสุนัข ซึ่งก็คือโบราณวัตถุที่ค้นพบในเมืองนั่นเอง (สุขกมล วงศ์สวรรค์, 2555)

แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ไม่ว่าพระขี่หมูนั้นจะใช่พระวฏุกไภรวะหรือไม่ แต่การปรากฏขึ้นของพระขี่หมูในตำนานนั้นได้มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการเพิ่มความศักดิ์สิทธิ์ให้กับพื้นที่เมือง ซึ่งพระขี่หมูได้กลายเป็นเสมือนเทพาอารักษ์ ส่งผลต่อความเชื่อเรื่องของความศักดิ์สิทธิ์ของเมืองที่มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติค่อยปกป้องรักษาอยู่ อีกทั้งการปรากฏของเรื่องเล่าที่มีเนื้อเรื่องในทำนองที่ว่าเขาไปแล้วไม่สามารถหาทางออกได้ ยังนำมาสู่การทำให้พื้นที่เมืองนั้นกลายเป็นพื้นที่เร้นลับอีกด้วย

เรื่องเล่าที่ปรากฏในตำนานพระขี่หมูที่มีการเล่าสืบต่อกันมานั้น นอกจากจะช่วยสร้างความศักดิ์สิทธิ์ของพื้นที่แล้ว ยังมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่อาจทำให้เกิดความกลัวหรือความกังวลของผู้คนจนไม่กล้าจะเข้าไปในพื้นที่บริเวณเมืองเวียงสระซึ่งปัจจุบันมีสภาพรกร้าง จนทำให้พื้นที่ของเมืองได้กลายเป็นพื้นที่หวงห้ามอย่างกลาย ๆ เนื่องจากการประกอบสร้างความศักดิ์สิทธิ์และความเร้นลับที่เกิดขึ้นจากตำนาน ซึ่งถือเป็นความเชื่อเชิงมายาคติหนึ่งของประวัติศาสตร์เมืองที่มรดกมุขปาฐะประกอบสร้างขึ้น ทั้งนี้ เรื่องเล่าในตำนานเหล่านั้นไม่ใช่สิ่งที่สามารถพิสูจน์ได้ หากแต่เป็นเพียงถ้อยความที่ถูกเล่าส่งต่อกันมา ซึ่งจุดประสงค์ที่แท้จริงของเรื่องเล่าเหล่านั้นอาจจะเป็นเพียงกุศโลบายที่ใช้เพื่อทำให้พื้นที่เมืองเป็นพื้นที่หวงห้าม อันจะส่งผลให้ผู้คนไม่เขาไปทำสิ่งไม่ดี ซึ่งมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยให้มรดกวัฒนธรรมที่ปรากฏหลงเหลืออยู่ไม่ถูกทำลายหรือถูกลักขโมยไป

ภาพที่ 3 พระวฏุกไภรวะ ปัจจุบันจัดแสดง ณ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

การพัฒนาคุณค่าของมรดกมุขปาฐะ จินตภาพ การประกอบสร้าง และการอนุรักษ์ ผ่านมุมมองศิลปวิทยาการ

มรดกมุขปาฐะที่ได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นต่อกันมาในชุมชนซึ่งเป็นการถ่ายทอดด้วยปากเปล่านั้น เมื่อกาลเวลาผ่านไปเรื่องเล่าที่ถ่ายทอดกันมาอาจมีการเลื่อนลางหรือมีการเริ่มเติมแต่งเข้าไปซึ่งถือเป็นเรื่องปกติของการส่งต่อมรดกมุขปาฐะ แต่ทั้งนี้ นอกจากการเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากการส่งต่อดังกล่าวแล้ว ยังมีการพัฒนาคุณค่าของมรดกมุขปาฐะโดยวิธีการต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาคุณค่าโดยอาศัยศิลปวิทยาการด้านต่าง ๆ เพื่อการสร้างความน่าเชื่อถือ การสร้างสำนึกร่วมกัน ตลอดจนการส่งต่อไม่ให้เรื่องราวเหล่านั้นสูญหาย ในกรณีของมรดกมุขปาฐะเมืองเวียงสระนั้น มีการพัฒนาคุณค่าโดยการอาศัยองค์ความรู้ทางวิชาการและการส่งต่อผ่านสำนึกของความเป็นความทรงจำร่วม ดังนี้

1. การใช้องค์ความรู้ทางวิชาการในการพัฒนามรดกมุขปาฐะ

มรดกมุขปาฐะแม้จะมีอำนาจและความสำคัญในหลากหลายมิติ แต่มิอาจใช้ในการอ้างอิงประวัติศาสตร์ความเป็นมาหรืออธิบายความของสิ่งนั้น ๆ ได้อย่างน่าเชื่อถือ ดังนั้นการศึกษาในเชิงวิชาการจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยอธิบายสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นได้อย่างน่าเชื่อถือ กรณีของเมืองเวียงสระเอง มีการศึกษาในเชิงวิชาการ ตลอดจนมีการให้ข้อสันนิษฐานต่อเมืองเวียงสระตามการพิจารณาหลักฐานเอกสารต่าง ๆ ไว้จากนักวิชาการหลายท่าน ซึ่งส่งผลให้เกิดองค์ความรู้ทางวิชาการมาอธิบายขยายความให้กับโบราณวัตถุสถานและเมืองทั้งเมือง องค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการศึกษาเหล่านั้นก่อให้ชุมชนเกิดการรับรู้ข้อมูลใหม่ที่นอกเหนือจาก

สิ่งที่พบเห็นและเรื่องเล่าที่ถูกส่งต่อกันมา โดยเฉพาะอย่ายิ่งกลุ่มครูภูมิปัญญาท้องถิ่นและผู้สนใจประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ส่งผลให้ข้อมูลใหม่ที่ชุมชนได้รับซึ่งเป็นข้อมูลทางวิชาการเหล่านั้นเข้าไปมีบทบาทในฐานะส่วนหนึ่งที่ถูกเพิ่มเติมลงในมรดกมุขปาฐะ

ตัวอย่างจากงานศึกษาวิชาการทางประวัติศาสตร์โบราณคดีในการศึกษาตำแหน่งที่ตั้งของเมืองต่าง ๆ ในแหลมทองตามภูมิศาสตร์ของปโตเลมี พุทธศตวรรษที่ 7 ซึ่งมีการสันนิษฐานและเสนอว่าเมืองโคกครนคร หรือกอกโกนาครา (Kokkonagara) ซึ่งปรากฏในแผนที่ภูมิศาสตร์ของปโตเลมีว่าอาจจะเป็นเมืองเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี รวมถึงได้มีการเสนอไว้ว่าเมือง ๆ นี้ อาจคือ เมืองพาน - พานหรือพัน - พันตามหลักฐานเอกสารจีน (จันทร์จิรายุ รัชนี, ม.จ., 2530) ซึ่งการศึกษาและข้อเสนอดังกล่าวนี้ได้รับการศึกษาและทบทวนในฐานะวรรณกรรมของงานวิจัยและถูกกล่าวถึงในการศึกษาเมืองเวียงสระเรื่อยมา ตลอดจนได้เข้าไปอยู่ในความรับรู้ของชุมชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มครูภูมิปัญญาท้องถิ่น และแม้ว่าข้อมูลชุดนี้จะมีการเสนอเป็นอย่างอื่นด้วยและยังไม่มีข้อสรุปที่แน่ชัด แต่การรับรู้ของชุมชนดังกล่าวส่งผลให้ข้อเสนอทางวิชาการชุดนี้ได้เข้าไปมีบทบาทร่วมกับมรดกมุขปาฐะของชุมชนโดยถูกเติมเสริมเข้าไปกับมรดกมุขปาฐะเดิม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงอำนาจของชุมชนที่สามารถปรับเปลี่ยนเรื่องเล่าของตนเองเพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือด้วยหลักฐานทางวิชาการได้ นอกจากนี้ ยังปรากฏว่าข้อมูลเหล่านี้ได้กลายไปเป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์ชุมชนในสายตาของครูภูมิปัญญาท้องถิ่นที่แสดงให้เห็นจากงานวิจัยของชุมชน “โครงการแนวทางการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเมืองเวียงสระ เพื่อสร้างสำนึกรักท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วมระหว่างกลุ่มเยาวชน ครูภูมิปัญญาและองค์กรท้องถิ่น อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี” ซึ่งได้มีการกล่าวถึงประวัติศาสตร์ของเมืองเวียงสระโดยปรากฏยุคก่อร่างสร้างเมืองโคกครนครและยุครัฐพัน - พันรวมอยู่ด้วย (รัตตพล สุวรรณโชติ และคณะ, 2559)

จะเห็นได้ว่ามรดกมุขปาฐะนั้นสามารถปรับเปลี่ยนไปได้ตามกาลเวลาซึ่งไม่ใช่เพียงแค่การเปลี่ยนแปลงเนื่องด้วยความเลือนลางของการถ่ายทอดเพียงอย่างเดียว แต่ยังสามารถปรับเปลี่ยนได้ด้วยชุมชนผู้เป็นเจ้าของมรดกมุขปาฐะนั้น ๆ ด้วย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับมรดกมุขปาฐะของเมืองเวียงสระอันได้รับอิทธิพลจากข้อเสนอทางวิชาการดังที่ได้กล่าวไปข้างต้นนั้น สะท้อนถึงการพัฒนาคุณค่าของมรดกมุขปาฐะ จินตภาพ และการประกอบสร้างเมืองที่เกิดขึ้น เพื่อทำให้เรื่องเล่าเหล่านั้นมีคุณค่าและความน่าเชื่อถือที่เพิ่มมากขึ้นผ่านการใช้องค์ความรู้จากมุมมองศิลปวิทยาการโดยชุมชน

2. มรดกมุขปาฐะในฐานะความทรงจำร่วมกับการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชน

มรดกมุขปาฐะได้มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการประกอบสร้างสิ่งต่าง ๆ ให้กับสิ่งนั้น ๆ ซึ่งการประกอบสร้างเหล่านั้นโดยส่วนใหญ่แล้วล้วนแต่เป็นการรับรู้ร่วมกันของชุมชน มรดกมุขปาฐะจึงกลายเป็นส่วนหนึ่งของความทรงจำร่วม ซึ่งเป็นความทรงจำร่วมกันของชุมชน

และมีความสำคัญในฐานะสิ่งแสดงอัตลักษณ์ชุมชน โดยที่ชุมชนยอมรับร่วมกันราวกับว่าเป็นประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจริงกับชุมชน รวมทั้งความทรงจำเหล่านั้นได้ถูกยอมรับโดยปราศจากข้อสงสัย และสามารถปรับเปลี่ยนได้จากการต่อรองของสังคมและสิ่งแวดล้อมในแต่ละยุคสมัย (Puala Hamilton, 2003)

ความทรงจำร่วมเหล่านี้มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการหลอมรวมกลุ่มหรือชุมชนหนึ่ง ๆ ให้มีสำนึกร่วมกัน อันนำไปสู่ความภาคภูมิใจในความทรงจำเหล่านั้น เฉกเช่นเดียวกันเมื่อเรื่องเล่าของเมืองไม่ใช่เพียงแค่ถ้อยคำที่ถูกส่งต่อกันมาเพียงเท่านั้น แต่สามารถประกอบสร้างเมืองให้มีความสำคัญในมิติต่าง ๆ ได้ มรดกมุขปาฐะของเมืองจึงกลายเป็นความทรงจำร่วมของชุมชนที่จะทำให้ชุมชนมีสำนึกร่วมกันในเมืองในมิติต่าง ๆ ผ่านเรื่องเล่า และพร้อมจะถ่ายทอดความทรงจำร่วมเหล่านี้ไปยังคนรุ่นต่อไปในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งการถ่ายทอดในรูปแบบมุขปาฐะเช่นเดิม การถ่ายทอดด้วยการบันทึก การถ่ายทอดผ่านพิธีกรรมความเชื่อ หรือวิธีการอื่น ๆ ตลอดจนการถ่ายทอดให้ความเป็นนามธรรมของความทรงจำร่วมเหล่านั้นเป็นวัตถุที่จับต้องได้อย่างเป็นรูปธรรม (อังกูร หงษ์คณานุเคราะห์, 2554)

หากมองในบริบทของเมืองเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี อำนาจของมรดกมุขปาฐะได้ทำหน้าที่ประกอบสร้างเมืองเวียงสระในหลากหลายมิติดังที่ได้กล่าวไปในข้างต้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าการประกอบสร้างเหล่านั้นเป็นการประกอบสร้างที่ชุมชนมีการรับรู้ร่วมกัน มรดกมุขปาฐะของเมืองเวียงสระ ทั้งมรดกมุขปาฐะที่เล่าถึงยุคการก่อตัว ตั้งอยู่ และเปลี่ยนผ่านของเมือง และมรดกมุขปาฐะที่เล่าถึงยุคหลังการสลายของเมืองหรือยุคที่เมืองเป็นเมืองร้างนั้นได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของความทรงจำร่วมของชุมชนที่ได้หลอมรวมให้ชุมชนมีสำนึก ความคิดและความเชื่อต่อเมืองเวียงสระในมุมมองเดียวกัน และพร้อมจะถ่ายทอดสำนึกเหล่านี้สู่ลูกหลานชาวเวียงสระในรุ่นต่อ ๆ ไป โดยการถ่ายทอดที่ปรากฏในปัจจุบันนั้นมีทั้งการถ่ายทอดด้วยการบอกเล่าปากต่อปากเช่นเดิม การจัดทำป้ายเล่าเรื่องราว การบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรผ่านงานวิจัยโดยชุมชน (พจนีย์ แก้วเจริญและคณะ, 2551); (รัตพล สุวรรณโชติ และคณะ, 2559) หรือแม้แต่การถ่ายทอดผ่านช่องทางออนไลน์ (วิทยาลัยนานาชาติการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 2560) รวมถึงการพัฒนาหลักสูตรสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ชุมชน (วชิรศักดิ์ มัชฌิมาภิโร และคณะ, 2564) เป็นต้น

สรุป

เมืองเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นเมืองโบราณที่สำคัญแห่งหนึ่งในคาบสมุทรภาคใต้ มีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมมาอย่างยาวนานตั้งแต่ราวก่อนพุทธศตวรรษที่ 11 ปัจจุบันมีสภาพเป็นเมืองร้างแต่ยังคงหลงเหลือร่องรอยและหลักฐานที่บ่งบอกถึงความเจริญรุ่งเรืองในอดีต รวมถึงยังมีการถ่ายทอดมรดกมุขปาฐะที่มีความสำคัญในการสะท้อนจินตภาพและประกอบสร้างเมือง โดยมีมรดกมุขปาฐะที่สำคัญอยู่สองส่วน คือ มรดก

มุขปาฐะที่เล่าถึงยุคการก่อตัว ตั้งอยู่ และเปลี่ยนผ่านของเมือง ได้แก่ ตำนานเมืองเวียงสระ และมรดกมุขปาฐะที่เล่าถึงยุคหลังการสลายของเมืองหรือยุคที่เมืองเป็นเมืองร้าง ได้แก่ ตำนานพระขี่หมู โดยมรดกมุขปาฐะเหล่านั้นมีส่วนช่วยแสดงให้เห็นถึงปรากฏการณ์ความรุ่งเรืองของมรดกมุขปาฐะในการฉายจินตภาพของประวัติศาสตร์เมืองในสำนึกของชุมชน กล่าวคือ การฉายให้เห็นถึงจินตภาพของพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของเมือง เจ้าผู้ครองเมือง ความรุ่มรวยและความเจริญของเมือง และความสำคัญของเมือง โดยจินตภาพเหล่านี้ถูกฉายผ่านตำนานเมืองเวียงสระ และมรดกมุขปาฐะในส่วนของตำนานพระขี่หมูยังถือได้ว่ามีส่วนสำคัญที่ช่วยสถาปนาความศักดิ์สิทธิ์และความเร้นลับให้กับพื้นที่เมืองเวียงสระในปัจจุบันอันเป็นการประกอบสร้างความเชื่อเชิงมายาคติให้กับประวัติศาสตร์เมือง โดยมรดกมุขปาฐะเหล่านั้นได้ประกอบสร้างให้เมืองเวียงสระและคนเวียงสระมีพื้นที่และตัวตน ตลอดจนมีความสำคัญในแง่มุมต่าง ๆ แต่ทั้งนี้ มรดกมุขปาฐะก็ได้รับการเพิ่มคุณค่าผ่านการปรับเปลี่ยนเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและตอบรับต่อบริบทปัจจุบันผ่านมุมมองศิลปวิทยาการโดยการนำข้อมูลจากการศึกษาเชิงวิชาการมาเป็นส่วนสำคัญในการปรับเปลี่ยนเรื่องเล่า สะท้อนถึงอำนาจของชุมชนที่มีต่อการปรับเปลี่ยนเรื่องเล่าได้เป็นอย่างดี รวมถึงมรดกมุขปาฐะยังได้สร้างสำนึก ความคิดและความเชื่อของชุมชนที่มีต่อเมืองเวียงสระให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามรดกมุขปาฐะนั้นได้กลายเป็นความทรงจำร่วมของชุมชนที่หลอมรวมชุมชนให้เกิดประเพณีและพิธีกรรมที่แสดงอัตลักษณ์ชุมชนและเกิดสำนึกร่วมต่อการมีตัวตนในประวัติศาสตร์ ตลอดจนการทำให้ชุมชนพร้อมจะรักษาและส่งผ่านมรดกมุขปาฐะต่อไป นอกจากนี้ หากในอนาคตมีผู้สนใจศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับมรดกมุขปาฐะของเมืองเวียงสระ เสนอแนะให้มีการศึกษาเกี่ยวกับมรดกมุขปาฐะหรือเรื่องราวของเมืองอื่น ๆ ซึ่งปรากฏอยู่ในเรื่องเล่าของเมืองเวียงสระ ไม่ว่าจะเป็นเมืองตะโกลา บ้านน้ำรอบ เขาชวาปราบ หรือเมืองนครศรีธรรมราช เพิ่มเติมด้วย อาจทำให้เห็นถึงมิติอื่นที่บทความนี้ไม่ได้มุ่งศึกษาหรืออาจทำให้เห็นถึงมิติที่กว้างออกไปได้

เอกสารอ้างอิง

เกรียงไกร เกิดศิริ. (2562). เมืองเก่าในประเทศไทย และแนวคิดภูมิทัศน์เมืองประวัติศาสตร์กับการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า. ใน เอกสารการประชุมสัมมนาวิชาการคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า ครั้งที่ 2 เมืองเก่าและบริบทสังคมร่วมสมัย. สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

กรมศิลปากร. (2533). ทะเบียนโบราณสถานทั่วราชอาณาจักร เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.พ.

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2559). วรรณกรรมพื้นบ้าน: มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ. กรุงเทพมหานคร:: องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์, สำนักงานกิจการโรงพิมพ์.

จันทร์จิรายุ รัชนี, ม.จ. (2530). อาณาจักรศรีวิชัยที่ไชยา. (สดใส ขันติวรพงศ์, ผู้แปล). กรุงเทพมหานคร: อรุณวิทยา.

พจนีย์ แก้วเจริญและคณะ. (2551). โครงการการสืบค้นประวัติศาสตร์เมืองเวียงสระ เพื่อหาแนวทางในการฟื้นฟูวิถีชีวิตชุมชนโดยกลุ่มเยาวชนและชุมชนเมืองเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. ใน รายงานวิจัย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

พีรพน พิสณุพงศ์ และคณะ. (2554). พัฒนาการของชุมชนและเมืองในคาบสมุทรภาคใต้. ใน สด แดงเอียด (บรรณาธิการ). คาบสมุทรภาคใต้: อดีตถึงปัจจุบัน (หน้า 38). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

รัตตพล สุวรรณโชติ และคณะ. (2559). โครงการแนวทางการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเมืองเวียงสระ เพื่อสร้างสำนึกรักท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วมระหว่างกลุ่มเยาวชน ครูภูมิปัญญาและองค์กรท้องถิ่น อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. ใน รายงานวิจัย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. กรุงเทพมหานคร: นามมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

วชิรศักดิ์ มัชฌิมาภิโร และคณะ. (2564). โครงการขับเคลื่อนภูมิปัญญาชุมชนผ่านศูนย์การเรียนรู้นิเวศวิทยาวัฒนธรรม พื้นที่อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. ใน รายงานผลการทำกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัย. สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ และมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

วิทยาลัยนานาชาติการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี. (2560). เมืองโบราณเวียงสระ. เรียกใช้เมื่อ 7 พฤศจิกายน 2565 จาก https://inter.sru.ac.th/viangsa/

สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 11 นครศรีธรรมราช. (ม.ป.ป.). ประวัติศาสตร์ โบราณคดี นครศรีธรรมราช. กรุงเทพมหานคร: เอ.พี. กราฟิค ดีไซน์และการพิมพ์.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2554). ชุดความรู้ด้านการอนุรักษ์ พัฒนา และบริหารจัดการเมืองเก่า เล่มที่ 1 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเมืองเก่าในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.

สำนักศิลปากรที่ 12 นครศรีธรรมราช. (2563). โบราณสถานที่ขึ้นทะเบียนในเขตพื้นที่สำนักศิลปากรที่ 12 นครศรีธรรมราช. นครศรีธรรมราช: ณัฐการการพิมพ์.

สุขกมล วงศ์สวรรค์. (2555). พัฒนาการทางวัฒนธรรมของชุมชนโบราณเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จากหลักฐานทางโบราณคดี. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อังกูร หงษ์คณานุเคราะห์. (2554). สถูป โคกเขา คาราบาว: ความทรงจำที่แตกต่างและความแตกต่างกับความทรงจำ. ใน ชนิดา ชิตบัณฑิตย์ และพรทิพย์ เนติภารัตนกุล (บรรณาธิการ). มอง “คน” สะท้อน “โครงสร้าง” (หน้า 27). นครปฐม: มิสเตอร์ก็อปปี้.

Bernard M. Fielden & Jukka Jokilehto. (1993). Management Guidelines for Word Cultural Heritage Sites. Rome: ICCROM.

Puala Hamilton. (2003). Sale of the Century? Memory and Historical Consciousness in Australia. In eds Katharine Hodgkin and Susannah Radstone, Contested Pasts: The Politics of Memory. London: Routledge.

UNESCO. (2003). CONVENTION FOR THE SAFEGUARDING OF THE INTANGIBLE CULTURA HERITAGE. Paris: Author.

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 432-450

บทความวิจัย

การพัฒนาระบบการให้คำปรึกษาวิชาการวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร*

DEVELOPMENT OF STUDENT ACADEMIC ADVISING SYSTEM IN SIRINDHORN COLLEGE OF PUBLIC HEALTH

ไพบูลย์ ชาวสวนศรีเจริญ[1], บุญเรียง ขจรศิลป์[1]
Paiboon Chaosuansreecharoen[1], Boonreang Kajornsin[1]
[1]วิทยาลัยนวัตกรรมทางการศึกษา มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น กรุงเทพมหานคร
[1]College of Innovation and Management Saint John's University, Bangkok, Thailand
[1]Corresponding author E-mail: paiboon@scphtrang.ac.th

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนา ทดลองใช้ ประเมินและปรับปรุงระบบการให้คำปรึกษาวิชาการ การวิจัยมี 5 ขั้นตอน คือ 1) การวิเคราะห์สังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) การพัฒนาระบบ ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ 3) การทดลองใช้ระบบ 4) การประเมินผลระบบ และ 5) การปรับปรุงระบบ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเหมาะสมของระบบ จำนวน 8 คน ผู้ตรวจสอบความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ จำนวน 21 คน ประชากรที่ใช้ในการทดลองและประเมินระบบ จำนวน 449 คน การวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิเคราะห์เนื้อหา ค่าความถี่ และค่าร้อยละ ตามลักษณะของข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า ระบบการให้คำปรึกษาวิชาการประกอบด้วย 1) ปัจจัยนำเข้า คือ นโยบาย บุคลากร งบประมาณ เครื่องมือและข้อมูลในการให้คำปรึกษา ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 2) กระบวนการ คือ การบริหารงานระบบการให้คำปรึกษาวิชาการ การให้คำปรึกษาและให้คำแนะนำ 3) ผลผลิต คือ การติดต่อสื่อสารและสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักศึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษา นักศึกษาสามารถสำเร็จตามเวลาที่หลักสูตรกำหนด มีความเข้าใจเกี่ยวกับกฎระเบียบ ข้อบังคับของวิทยาลัย มีความสามารถปรับตัว มีพัฒนาการในการดำเนินชีวิต และการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ มีเครื่องมือและข้อมูลให้

* Received 12 December 2022; Revised 25 December 2022; Accepted 27 December 2022

อาจารย์ที่ปรึกษาได้ใช้ในการปฏิบัติงาน อาจารย์ที่ปรึกษาได้รับการพัฒนาทักษะและเทคนิคในการให้คำปรึกษาวิชาการ อาจารย์ที่ปรึกษาได้รับการส่งเสริมให้เกิดความกระตือรือร้นในการปฏิบัติหน้าที่ และ 4) การป้อนกลับ นำผลการประเมินด้านผลผลิตไปปรับปรุงปัจจัยนำเข้าและกระบวนการเพื่อให้ผลผลิตดีขึ้น การทดลองใช้ระบบการให้คำปรึกษา มีผลการประเมินผ่านเกณฑ์และนำมาปรับปรุง ได้ระบบการให้คำปรึกษาวิชาการที่มีประสิทธิภาพและความเหมาะสมกับวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร

คำสำคัญ: ระบบการให้คำปรึกษา, อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการ, การปรึกษาวิชาการ

Abstract

This paper was Research and Development. The objectives were to develop, implement, evaluate, and improve the academic advising system. The research methodology was divided into 5 steps as follows: 1) to analyze and synthesize related documents and research, 2) to develop and examine the suitability and feasibility of the academic advising system, 3) to implement the system, 4) to evaluate the system, and 5) to improve the system. Qualified 8 persons examined the suitability of the system and 21 persons examined the practical feasibility. The population was used in the implementation and evaluation of the system consisted of 449 persons. Content analysis, frequency and percentage were used to analyze data according to the nature of data. The research results showed that the academic advising system consisting of 4 components as follows: 1) Inputs consisted of the policy, personnel, budget, tools and information technology, and information technology and communication of the academic advising system. 2) Process consisted of the administration and consulting and giving advice of the system. 3) Outputs consisted of good communication between students and advisors, completing degree requirements on time, good understanding college rules and regulations, having the ability to adapt successfully and perform problem solving, having tools and information for advisors, having skills and techniques in academic counseling for advisors, and enthusiastic to do academic advising duties , and 4) Feedback consisted of taking the results of the output assessment to improve inputs, processes for improving output. The advising system were evaluated through the assessment criteria, resulting in a suitable and effective academic advising system for the Sirindhorn College of Public Health.

Keywords: Advising System, Academic Advisor, Academic Consultation

บทนำ

สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาเฉพาะทางด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ มีวิทยาลัยในสังกัด 39 แห่ง เพื่อผลิตพยาบาล นักเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข การแพทย์แผนไทย โดยมีวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร 7 แห่ง ซึ่งจัดการเรียนการสอนสาขาวิชาเทคนิคเภสัชกรรม, ปฏิบัติการฉุกเฉินการแพทย์, สาธารณสุขชุมชน, ทันตสาธารณสุข และการแพทย์แผนไทย เพื่อผลิตกำลังคนไปแก้ไขปัญหาทางด้านสุขภาพของประชาชน และมุ่งที่จะให้บัณฑิตมีศักยภาพ เจตคติ ทักษะการทำงานเชิงบูรณาการ สามารถปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ที่สลับซับซ้อนและมีพลวัตสูง มีคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ ตลอดจนสามารถบริหารจัดการองค์ความรู้เพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ, ควบคุมป้องกันโรค, รักษาพยาบาล และฟื้นฟูสภาพ การพัฒนาระบบบริการ และมาตรการคุ้มครองสุขภาพเพื่อการพัฒนาสุขภาพที่ยั่งยืน รวมถึงการทำงานร่วมกับภาคีต่าง ๆ การจัดการศึกษาเพื่อให้บัณฑิตมีสมรรถนะและคุณลักษณะดังกล่าว การพัฒนานักศึกษาจึงเป็นภารกิจที่สำคัญ รูปแบบหรือกลไกอย่างหนึ่งในการเตรียมความพร้อมในการศึกษา ช่วยเหลือ สนับสนุนและแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม ให้อยากเรียน รักที่จะเรียนรู้ มีความสุขในการเรียน และการแสวงหาความรู้ ก็คือการมีระบบการให้คำปรึกษาและการแต่งตั้งอาจารย์ที่ปรึกษา ได้แก่ อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการ อาจารย์ที่ปรึกษากิจกรรมนักศึกษา และอาจารย์ที่ปรึกษาหอพักนักศึกษา

ผู้วิจัยได้ศึกษาระบบการให้คำปรึกษาวิชาการในวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จากรายงานการประเมินตนเอง (Self Assessment Report: SAR) และรายงานผลการดำเนินงานของหลักสูตร (มคอ. 7) ของวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร ทั้ง 7 แห่ง พบว่า ผลการประเมินระดับสถาบันและระดับหลักสูตร ในด้านการบริหารนักศึกษา และในด้านกิจกรรมนักศึกษาระดับปริญญาตรี ผลการประเมินองค์ประกอบในด้านการรับนักศึกษา การส่งเสริมและพัฒนานักศึกษา และผลที่เกิดกับนักศึกษา ยังมีจุดอ่อนและประเด็นที่ต้องปรับปรุงอยู่ และผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้รับผิดชอบในการให้คำปรึกษา และผู้รับผิดชอบด้านกิจการนักศึกษารวมทั้งศึกษาจากรายงานผลการดำเนินงานของหลักสูตร (มคอ. 7) ของปีการศึกษา 2560 พบว่า วิทยาลัยส่วนใหญ่มีสภาพปัญหาที่คล้ายคลึงกันกล่าวคือ ยังไม่มีระบบการให้คำปรึกษาที่มีประสิทธิภาพ เช่น ไม่มีการแต่งตั้งคณะกรรมการอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานให้อาจารย์ที่ปรึกษา การขาดเครื่องมือและข้อมูลเพื่อใช้ในการปฏิบัติงาน ขาดมาตรการที่จะทำให้อาจารย์ที่ปรึกษากระตือรือร้น อาจารย์ที่ปรึกษารู้บทบาทหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษาน้อย ยังขาดทักษะและเทคนิคในการให้คำปรึกษา ไม่ได้กำหนดตารางเวลาไว้ให้นักศึกษาเข้าพบ หรือมีตารางเวลาแต่มีกิจกรรมอื่นเข้ามาแทรกทั้งของอาจารย์ที่ปรึกษาและนักศึกษา การติดต่อสื่อสารไม่มีช่องทางหลากหลาย ไม่มีห้องให้คำปรึกษาที่เป็นสัดส่วน นักศึกษามีผลการเรียนต่ำและต้องพ้นสภาพ ไม่สามารถสำเร็จตามเวลา ลาพักการเรียน

เนื่องจากคลอดและดูแลบุตร รวมทั้งไม่เข้าพบอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอรับการปรึกษา แนะนำ เมื่อมีปัญหาต่าง ๆ

อย่างไรก็ตาม สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ได้เห็นความสำคัญของระบบการให้คำปรึกษาวิชาการ ว่าเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ให้กับนิสิตนักศึกษา เพื่อช่วยบรรเทา และแก้ไขปัญหาของนิสิตนักศึกษา โดยที่ สกอ. ได้มอบหมายให้บุญเรียง ขจรศิลป์ และ สำเนาว์ ขจรศิลป์ เป็นผู้ดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการให้คำปรึกษาวิชาการระดับปริญญาตรี ให้กับกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา 5 กลุ่ม ได้แก่ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ, มหาวิทยาลัยราชภัฏ, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล, สถาบันอุดมศึกษาเอกชน และวิทยาลัยชุมชน ซึ่งได้เผยแพร่ในปี 2554 (บุญเรียง ขจรศิลป์ และสำเนาว์ ขจรศิลป์, 2554); (Kajornsin, B. & Kajornsin S., 2011) ; (สุเมธ แย้มนุ่น, 2554) ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ได้นำไปใช้อย่างแพร่หลาย หรือนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทที่มีความแตกต่างกัน วิทยาลัยการสาธารณสุข สิรินธรก็อาจนำระบบการให้คำปรึกษาวิชาการดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ได้ แต่อาจจะมีประสิทธิภาพไม่ดีเท่าที่ควร ทั้งนี้ เนื่องจากวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร เป็นสถาบันอุดมศึกษาเฉพาะทางด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ ซึ่งมีลักษณะบางอย่างที่แตกต่างจากสถาบันอุดมศึกษาอื่น ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาระบบการให้คำปรึกษาวิชาการอย่างเร่งด่วน ทั้งนี้ เพื่อแก้ไขปัญหาของระบบการให้คำปรึกษาวิชาการข้างต้น ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญด้านหนึ่งในการผลิตบัณฑิตให้มีสมรรถนะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาระบบการให้คำปรึกษาวิชาการในวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร
2. เพื่อทดลองใช้ระบบการให้คำปรึกษาวิชาการในวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร
3. เพื่อประเมินระบบการให้คำปรึกษาวิชาการในวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร
4. เพื่อปรับปรุงระบบการให้คำปรึกษาวิชาการในวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย มีวิธีดำเนินการวิจัยทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ดำเนินการวิเคราะห์ สังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบการให้คำปรึกษาวิชาการ อาจารย์ที่ปรึกษา ผลงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ รายงานการประเมินตนเอง (Self Assessment Report: SAR) และรายงานผลการดำเนินงานของหลักสูตร (มคอ. 7) โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาระบบการให้คำปรึกษาวิชาการโดยนำแนวคิดของบุญเรียง ขจรศิลป์ และสำเนาว์ ขจรศิลป์; Kajornsin, B. & Kajornsin, S. มาดำเนินการยกร่างระบบ

การให้คำปรึกษาวิชาการ แล้วให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 คน ตรวจสอบโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) การตรวจสอบความเหมาะสมและการศึกษาความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของระบบการให้คำปรึกษาวิชาการ โดยผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ผู้รับผิดชอบและผู้เกี่ยวข้องในระบบการให้คำปรึกษา ทั้ง 7 วิทยาลัย จำนวน 21 คน ซึ่งเป็นแบบสอบถาม มีคำตอบให้เลือก 2 กรณี คือ “เห็นด้วย” กับ “ไม่เห็นด้วย” และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในประเด็นคำถามนั้น (บุญเรียง ขจรศิลป์ และสำเนาว์ ขจรศิลป์, 2554) ; (Kajornsin, B. & Kajornsin S., 2011)

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้ระบบการให้คำปรึกษาวิชาการ ในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2563 กับประชากรในวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดตรัง ได้แก่ ผู้อำนวยการ, รองผู้อำนวยการ, คณะกรรมการการให้คำปรึกษาวิชาการ, อาจารย์ที่ปรึกษา, ผู้รับผิดชอบระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และนักศึกษา รวม 449 คน เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานตามบทบาท หน้าที่เกี่ยวกับระบบการให้คำปรึกษา ความเพียงพอของงบประมาณ ความพร้อมของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, แบบตรวจสอบราย เกี่ยวกับการให้ความสำคัญของระบบการให้คำปรึกษา การกำหนดอาจารย์และบุคลากรที่รับผิดชอบระบบการให้คำปรึกษา ความเพียงพอของอาจารย์ที่ปรึกษา/เครื่องมือ ความพร้อมของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การติดต่อสื่อสารระหว่างอาจารย์และนักศึกษาเพื่อให้คำปรึกษา, แบบสอบถามอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการ เพื่อสอบถามด้านความรู้ ความสามารถของอาจารย์ที่ปรึกษา การดำเนินงานตามหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษา และแบบสอบถามนักศึกษาเกี่ยวกับบุคลิกภาพของอาจารย์ที่ปรึกษา การปฏิบัติตนตามข้อปฏิบัติของนักศึกษาเกี่ยวกับระบบการให้คำปรึกษา ระดับความเข้าใจของนักศึกษาในด้านต่าง ๆ โดยตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านการประเมินผลระบบ จำนวน 5 คน การวิเคราะห์ข้อมูล จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบตรวจสอบรายการ และแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินระบบการให้คำปรึกษาวิชาการ ประชากร ได้แก่ อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการ 39 คน และนักศึกษา 414 คน รวม 433 คน เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูล โดยการนำมาตรฐานการประเมินของ Joint Committee on Standard for Educational Evaluation (JCSEE) ค.ศ. 2010 มาปรับใช้ แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการใช้ประโยชน์, ด้านความเป็นไปได้, ด้านความเหมาะสม, ด้านความถูกต้อง และด้านความรับผิดชอบในการประเมิน การประเมินของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการ ประเมินทั้ง 5 ด้าน ส่วนนักศึกษาประเมินเฉพาะด้านการใช้ประโยชน์ ซึ่งเป็นแบบมาตรวัดประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ

ขั้นตอนที่ 5 การปรับปรุงระบบการให้คำปรึกษาวิชาการ โดยนำผลการประเมินในขั้นตอนที่ 3 และขั้นตอนที่ 4 มาปรับปรุงระบบการให้คำปรึกษาวิชาการ ให้มีความเป็นไปได้ถูกต้อง เหมาะสม และมีประโยชน์ต่อวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธรต่อไป

การพิทักษ์สิทธิ์ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีการพิทักษ์สิทธิ์ของประชากรที่ใช้ในการวิจัย โดยมีการชี้แจงเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และกระบวนการวิจัยให้กับประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้รับทราบ มีการสร้างสัมพันธภาพที่ดี สอบถามความสมัครใจในการให้ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูล ขออนุญาตบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ทุกครั้ง ผู้ให้ข้อมูลมีอิสระในการให้ข้อมูลและมีสิทธิ์ตอบหรือไม่ตอบคำถาม ในประเด็นที่ไม่ต้องการเปิดเผย ได้เก็บรวบรวมข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลไว้เป็นความลับและปลอดภัยในคอมพิวเตอร์ส่วนตัว และมีรหัสผ่านที่ผู้วิจัยทราบเพียงคนเดียว ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลที่ได้มาอย่างตรงไปตรงมาตามข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษา ผู้วิจัยตระหนักถึงผลกระทบที่อาจเกิดกับผู้ให้ข้อมูล ดังนั้น ในส่วนของผลการวิจัยจึงหลีกเลี่ยงการนำเสนอข้อมูลที่อาจจะส่งผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูล โดยได้ปกปิดข้อมูลส่วนบุคคลที่ทำให้ทราบว่าเป็นใคร

ผลการวิจัย

1. การพัฒนาระบบการให้คำปรึกษาวิชาการ ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของระบบ และ

องค์ประกอบของระบบ 4 ด้าน (ดังภาพที่ 1) ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต และการป้อนกลับ ดังต่อไปนี้

1.1 วัตถุประสงค์ของระบบ ได้แก่ เพื่อให้มีการติดต่อสื่อสารและสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างอาจารย์และนักศึกษา, เพื่อพัฒนาเครื่องมือและข้อมูลให้อาจารย์ที่ปรึกษาได้ใช้ในการปฏิบัติงาน, เพื่อพัฒนาทักษะและเทคนิคในการให้คำปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษา, เพื่อส่งเสริมให้อาจารย์ที่ปรึกษากระตือรือร้นในการปฏิบัติหน้าที่, เพื่อให้นักศึกษาสามารถสำเร็จตามเวลาที่หลักสูตรกำหนด, เพื่อให้นักศึกษามีความเข้าใจกฎระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง ประกาศต่าง ๆ, เพื่อให้นักศึกษามีความสามารถในการปรับตัว มีพัฒนาการในการดำเนินชีวิตและการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

1.2 องค์ประกอบของระบบการให้คำปรึกษาวิชาการ 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านปัจจัยนำเข้า ได้แก่ นโยบาย, บุคลากร, งบประมาณ, เครื่องมือและข้อมูลในการให้คำปรึกษา ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 2) ด้านกระบวนการ ได้แก่ การบริหารงานระบบการให้คำปรึกษาวิชาการ การให้คำปรึกษาและให้คำแนะนำ 3) ด้านผลผลิต ได้แก่ นักศึกษามีการติดต่อสื่อสารและสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษาในการให้คำปรึกษา, นักศึกษาสามารถสำเร็จตามเวลาที่หลักสูตรกำหนด, นักศึกษามีความเข้าใจกฎระเบียบข้อบังคับ คำสั่ง ประกาศต่าง ๆ และนักศึกษามีความสามารถในการปรับตัว มี

พัฒนาการในการดำเนินชีวิต และการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ส่วนผลผลิตที่เกิดขึ้นกับอาจารย์ที่ปรึกษา ได้แก่ มีเครื่องมือและข้อมูลให้อาจารย์ที่ปรึกษาได้ใช้ในการปฏิบัติงาน, อาจารย์ที่ปรึกษาได้รับการพัฒนาทักษะและเทคนิคในการให้คำปรึกษาวิชาการ และอาจารย์ที่ปรึกษาได้รับการส่งเสริมให้เกิดความกระตือรือร้นในการปฏิบัติหน้าที่ให้คำปรึกษาวิชาการ และ 4) ด้านการป้อนกลับ คือ ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพผลผลิตที่เกี่ยวข้องกับระบบการให้คำปรึกษาวิชาการ โดยนำผลการประเมินด้านผลผลิต เพื่อใช้ปรับปรุงปัจจัยนำเข้า และกระบวนการ

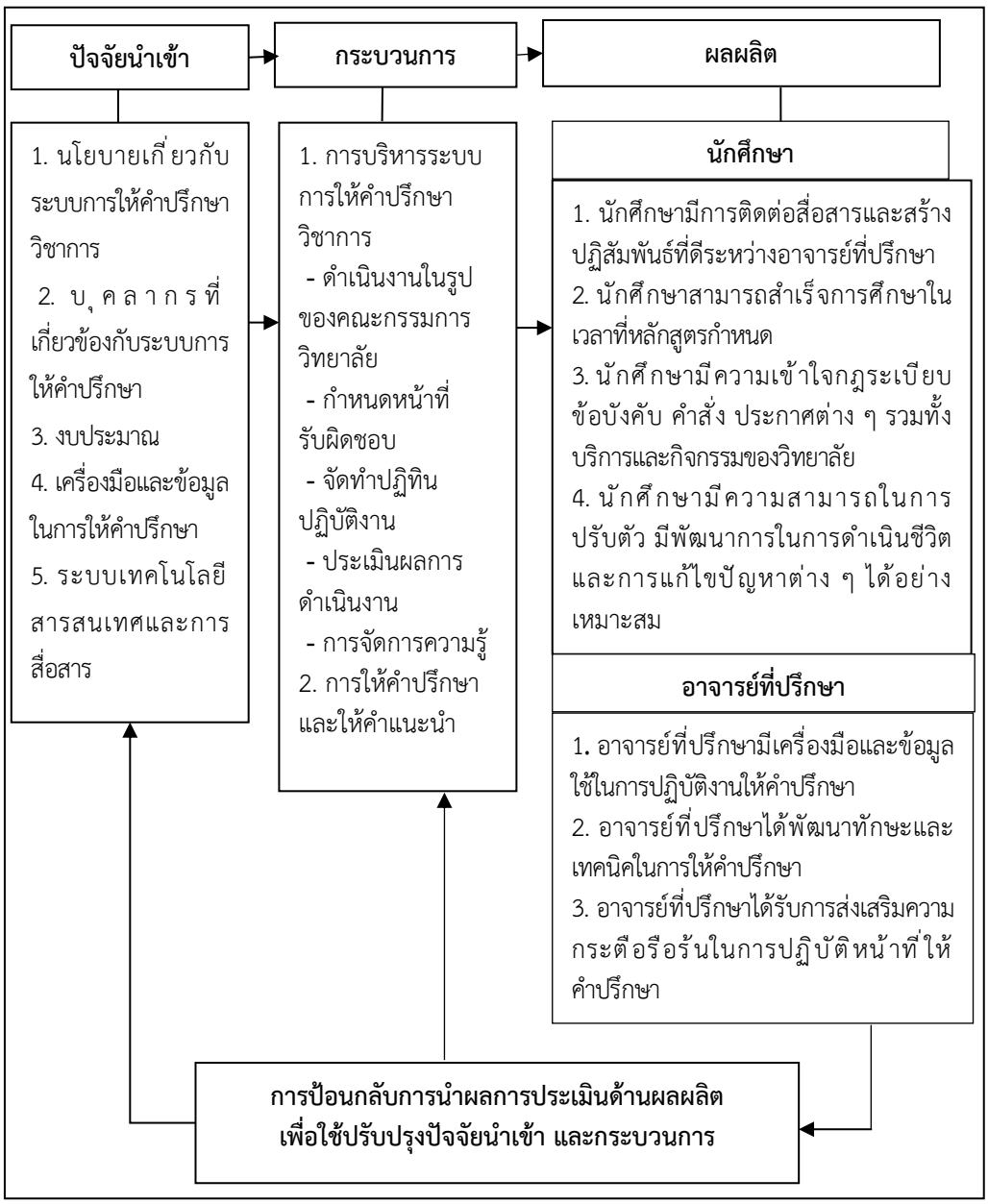

ภาพที่ 1 ระบบการให้คำปรึกษาวิชาการวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร

2. ผลการทดลองใช้ระบบการให้คำปรึกษาวิชาการ โดยทดลอง ณ วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดตรัง ในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2563 ระหว่างเดือนกรกฎาคม-พฤศจิกายน 2563 มีการดำเนินการ คือ การกำหนดนโยบาย, การแต่งตั้งคณะกรรมการการให้คำปรึกษา, การแต่งตั้งอาจารย์ที่ปรึกษา, การจัดทำคู่มืออาจารย์ที่ปรึกษา, การจัดทำแบบฟอร์มต่าง ๆ สำหรับใช้เป็นเครื่องมือในการให้คำปรึกษา, การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ, การจัดทำเว็บไซต์ระบบการให้คำปรึกษา, การกำหนดตารางเวลาให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการได้พบกับนักศึกษา, การกำหนดให้มีการรายงานสรุปผลการปฏิบัติหน้าที่ และมีแบบประเมินผลการปฏิบัติงาน ได้ประเมินผลการทดลองใช้ระบบและมีข้อค้นพบ ดังต่อไปนี้

2.1 ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่า ผู้อำนวยการได้ให้ความสำคัญของระบบการให้คำปรึกษาโดยมีการกำหนดนโยบายเป็นลายลักษณ์อักษร, มีการกำหนดอาจารย์และบุคลากรที่รับผิดชอบระบบการให้คำปรึกษาโดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการการให้คำปรึกษาของวิทยาลัย, ได้ให้ความสำคัญและสนับสนุนคณะกรรมการการให้คำปรึกษาของวิทยาลัย, ได้มีการจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอ, ได้มีการเสริมสร้างแรงจูงใจให้อาจารย์ปฏิบัติหน้าที่การให้คำปรึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ, มีการบรรจุระบบการให้คำปรึกษาวิชาการไว้ในการประกันคุณภาพการศึกษา, มีความเพียงพอของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการ สัดส่วนอาจารย์ต่อนักศึกษา เท่ากับ 1 : 9-14, มีความเพียงพอของเครื่องมือและข้อมูลในการให้คำปรึกษาวิชาการ มีความพร้อมครบถ้วน และมีความพร้อมของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

2.2 ด้านกระบวนการ พบว่า 1) การบริหารระบบการให้คำปรึกษาวิชาการ มีการดำเนินงานตามบทบาท หน้าที่เกี่ยวกับระบบการให้คำปรึกษาวิชาการ คือ การดำเนินงานตามบทบาท หน้าที่ของผู้อำนวยการเกี่ยวกับระบบการให้คำปรึกษาวิชาการ ได้ดำเนินการครบถ้วนทั้ง 5 ประการ 2) คณะกรรมการการให้คำปรึกษาได้ดำเนินงานตามหน้าที่ของคณะกรรมการให้คำปรึกษาครบถ้วนทั้ง 10 ประการ และ 3) การให้คำแนะนำและการให้คำปรึกษา ได้มอบหมายให้อาจารย์ที่ปรึกษา 1 คน ดูแลรับผิดชอบนักศึกษา 9-14 คน

2.3 ด้านผลผลิต พบว่า ผลผลิตในการทดลองครั้งนี้มี 7 องค์ประกอบ คือ 1) ผลผลิตที่เกิดขึ้นกับนักศึกษา 4 องค์ประกอบ และส่วนผลผลิตที่เกิดขึ้นกับอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการ 3 องค์ประกอบ ดังนี้

2.3.1 นักศึกษามีการติดต่อสื่อสารและสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษาในการให้คำปรึกษา นักศึกษาส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับมาก (ร้อยละ 65.23) ปฏิบัติตนตามข้อปฏิบัติของนักศึกษาทุกข้อ (ร้อยละ 63.96-73.86) มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบุคลิกภาพของอาจารย์ที่ปรึกษา ว่ามีความเหมาะสมมากทุกรายการ (ร้อยละ 75.63-80.71) โดยเฉพาะมีความพร้อมและยินดีที่จะให้คำปรึกษา ร้อยละ 80.71

2.3.2 นักศึกษาสามารถสำเร็จตามเวลาที่หลักสูตรกำหนด โดยอาจารย์ที่ปรึกษาได้ให้ความสำคัญในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร กิจกรรมเสริม

หลักสูตร ลักษณะรายวิชาที่เรียน การเลือกวิชาเรียน การลงทะเบียนเรียน วิธีการเรียนการสอน และการวัดประเมินผล นักศึกษาได้ประเมินตนเองถึงความเข้าใจ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากทุกรายการ (ร้อยละ 65.74-71.07) และมีความพึงพอใจระดับมากทุกรายการ (ร้อยละ 61.68-65.23)

2.3.3 นักศึกษามีความเข้าใจกฎระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง ประกาศต่าง ๆ รวมทั้งบริการและกิจกรรมของวิทยาลัย โดยอาจารย์ที่ปรึกษาได้ให้ความสำคัญในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ นักศึกษาได้ประเมินตนเองถึงความเข้าใจ ระดับมากทุกรายการ (ร้อยละ 69.29-74.62) และนักศึกษามีความ พึงพอใจระดับมากทุกรายการ (ร้อยละ 55.84-65.74)

2.3.4 นักศึกษามีความสามารถในการปรับตัว มีพัฒนาการในการดำเนินชีวิต และการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ส่วนหนึ่งอาจเกิดจากอาจารย์ที่ปรึกษาได้ดำเนินงานด้านการพัฒนานักศึกษา พบว่า มากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 56.41-82.05) มีการปฏิบัติระดับมาก โดยเฉพาะการปฏิบัติตามจรรยาบรรณของอาจารย์ที่ปรึกษาอย่างเคร่งครัด และกระตือรือร้น/ยินดีให้คำปรึกษาเมื่อนักศึกษาต้องการ นอกเหนือจากที่นัดหมายตามปกติ ปฏิบัติมากที่สุด (ร้อยละ 82.05) และอีกส่วนหนึ่งอาจเกิดจากการที่อาจารย์ที่ปรึกษาได้ดำเนินงานด้านทั่วไป พบว่า มากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 61.54-76.92) มีการปฏิบัติระดับมาก โดยเฉพาะร่วมปลูกฝังด้านคุณธรรม จริยธรรมตามปรัชญาของวิทยาลัย มากที่สุด (ร้อยละ 76.92) นักศึกษาส่วนใหญ่มีการปฏิบัติตนตามข้อปฏิบัติทุกข้อ (ร้อยละ 63.96-73.86) และมีความพึงพอใจระดับมากทุกรายการ (ร้อยละ 62.70-67.26)

2.3.5 มีเครื่องมือและข้อมูลให้อาจารย์ที่ปรึกษาได้ใช้ในการปฏิบัติงาน มี 4 ประเภท ได้แก่ 1) สิ่งพิมพ์ 2) แหล่งข้อมูลของวิทยาลัย 3) หน่วยงานต่าง ๆ ภายในวิทยาลัยและบุคลากร และ 4) แหล่งข้อมูลอื่น ๆ ภายนอกวิทยาลัย ซึ่งนักศึกษาส่วนใหญ่มีความพึงพอใจระดับมาก (ร้อยละ 55.84-65.74)

2.3.6 อาจารย์ที่ปรึกษาได้รับการพัฒนาทักษะและเทคนิคในการให้คำปรึกษาวิชาการ โดยวิทยาลัยได้จัดการอบรมให้ก่อนเปิดภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2563 หลังจากการทดลองระบบการให้คำปรึกษาวิชาการแล้ว อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการได้ประเมินตนเองในด้านความรู้ ความสามารถ พบว่า อาจารย์ที่ปรึกษามากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 53.85-69.23) มีความรู้ ความสามารถระดับมาก

2.3.7 อาจารย์ที่ปรึกษาได้รับการส่งเสริมให้เกิดความกระตือรือร้นในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งพบว่า มากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 51.28-71.79) มีการปฏิบัติระดับมาก โดยทำหน้าที่ด้านทั่วไปที่ต้องปฏิบัติทุกข้อ และการประเมินตนเองจากหน้าที่เฉพาะกิจที่ต้องปฏิบัติ พบว่า มากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 56.41-94.87) มีการปฏิบัติระดับมาก โดยทำหน้าที่เฉพาะกิจที่ต้องปฏิบัติทุกข้อ โดยเฉพาะการไม่เปิดเผยข้อมูลที่เป็นความลับของนักศึกษา (ร้อย

ละ 94.87) และนักศึกษามีความพึงพอใจระดับมาก (ร้อยละ 62.70-66.75) ผลจากอาจารย์ที่ปรึกษาได้รับการพัฒนาทักษะและเทคนิคในการให้คำปรึกษา ได้นำไปสู่การทำหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษาด้านวิชาการ พบว่า มากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 51.28-64.10) มีการปฏิบัติระดับมาก

2.4 การป้อนกลับ ได้มีการนำผลการประเมินด้านผลผลิต ไปใช้ประกอบการพิจารณาปรับปรุงด้านปัจจัยนำเข้า และด้านกระบวนการ เพื่อให้ได้ผลผลิตที่ดีขึ้นต่อไป

3. ผลการประเมินระบบการให้คำปรึกษาวิชาการ พบว่า อาจารย์ที่ปรึกษาส่วนใหญ่ประเมินในระดับมากถึงมากที่สุดทุกด้าน ได้แก่ ด้านการใช้ประโยชน์, ด้านความเป็นไปได้, ด้านความเหมาะสม, ด้านความถูกต้อง และด้านความรับผิดชอบในการประเมิน ร้อยละ 74.36-92.30, 71.79-92.30, 76.90-92.31, 69.23-82.05, 74.40-87.18 ตามลำดับ ส่วนการประเมินของนักศึกษาด้านการใช้ประโยชน์ พบว่า ส่วนใหญ่ประเมินในระดับมากถึงมากที่สุดทุกข้อ (ร้อยละ 69.80-71.57) ที่เห็นด้วยน้อยที่สุดถึงน้อย คือ ระบบการให้คำปรึกษาสามารถป้องกันผลกระทบเชิงลบที่ไม่พึงประสงค์กับนักศึกษาได้อย่างทันท่วงที (ร้อยละ 3.80)

4. ผลการปรับปรุงระบบการให้คำปรึกษาวิชาการ ได้ปรับปรุง ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ 1) ได้ทบทวนนโยบายเพื่อให้สามารถพัฒนาระบบการให้คำปรึกษาวิชาการ ที่สามารถป้องกันผลกระทบเชิงลบที่ไม่พึงประสงค์กับนักศึกษาได้อย่างทันท่วงที 2) ได้ทบทวนบทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง 3) ได้จัดสรรงบประมาณที่เหมาะสมและเพียงพอแยกออกเป็นกิจกรรมเฉพาะการให้คำปรึกษาวิชาการ 4) ได้มีการปรับปรุงคู่มือการให้คำปรึกษาวิชาการ สิ่งพิมพ์ แหล่งสารสนเทศต่าง ๆ และ 5) ได้มีการปรับปรุงสัญญาณอินเทอร์เน็ตให้มีความเสถียรและมีประสิทธิภาพ จัดหาแอปพลิเคชัน ZOOM Cloud Meetings รวมทั้งการนำข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการให้คำปรึกษาผ่านแอปพลิเคชันที่นักศึกษานิยมใช้กับ Smart Phone ส่วนกระบวนการ ได้แก่ 1) ได้มีการปรับปรุงคณะกรรมการต่าง ๆ ให้เป็นปัจจุบัน พร้อมทั้งทบทวนอำนาจหน้าที่ที่รับผิดชอบ ทบทวนปฏิทินการปฏิบัติงาน ตัวชี้วัดในการประเมินผลการดำเนินงาน และแต่งตั้งคณะกรรมการจัดการการเรียนรู้ และ 2) ได้วางแผนการอบรมเชิงปฏิบัติการด้านเทคนิคและทักษะสำหรับอาจารย์ที่ปรึกษา ก่อนเปิดภาคการศึกษาที่ 1 ทุกปีการศึกษา โดยเฉพาะอาจารย์และบุคลากรใหม่

อภิปรายผล

1. ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่า ผู้อำนวยการได้ให้ความสำคัญของระบบการให้คำปรึกษา โดยมีการกำหนดนโยบายเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อส่งเสริมให้อาจารย์และบุคลากรที่เกี่ยวข้องนำระบบการให้คำปรึกษาของวิทยาลัยไปดำเนินการ ซึ่งนโยบายเป็นปัจจัยนำเข้าที่สำคัญมาก เพราะการกำหนดนโยบายเป็นทั้งหลักการและวิธีปฏิบัติ ดังนั้น การกำหนดนโยบายและการนำเอาระบบการให้คำปรึกษาไปดำเนินการให้มีประสิทธิภาพจึงเป็นสิ่งที่ช่วยให้ระบบการให้

คำปรึกษาวิชาการประสบความสำเร็จ (บุญเรียง ขจรศิลป์ และสำเนาว์ ขจรศิลป์, 2554) ได้มีการกำหนดอาจารย์และบุคลากรที่รับผิดชอบ, ให้ความสำคัญและสนับสนุนคณะกรรมการการให้คำปรึกษา, มีการจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอ, มีการเสริมสร้างแรงจูงใจให้อาจารย์ปฏิบัติหน้าที่ วิทยาลัยได้มีการบรรจุระบบการให้คำปรึกษาวิชาการไว้ในการประกันคุณภาพการศึกษา ทั้งนี้ เนื่องจากอาจารย์ที่ปรึกษา และระบบการให้ปรึกษาวิชาการช่วยให้นักศึกษาสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองในระหว่างที่เป็นนักศึกษา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของระบบสนับสนุนที่สำคัญในการผลิตบัณฑิต จะเอื้อให้นักศึกษาได้รับการพัฒนาสู่การเป็นบัณฑิตที่พึงประสงค์ต่อไป นอกจากนี้ ระบบการให้คำปรึกษายังเป็นตัวชี้วัดคุณภาพการศึกษาที่สำคัญ ในการประเมินคุณภาพการศึกษาของแต่ละสถาบันด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2558) มีความเพียงพอของอาจารย์ที่ปรึกษาในสัดส่วนของอาจารย์ต่อนักศึกษา เท่ากับ 1 : 9-14 เป็นไปตามเกณฑ์สัดส่วนที่ไม่เกิน 1 : 30 มีความเพียงพอของเครื่องมือและข้อมูลในการให้คำปรึกษา มีความพร้อม เพียงพอ และครบถ้วน วิทยาลัยมีเอกสาร เช่น ระเบียบว่าด้วยการจัดการศึกษาของ สบช. คู่มือนักศึกษา หลักสูตรต่าง ๆ ที่ได้รับการรับรองจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา คู่มืออาจารย์ที่ปรึกษา ระเบียนสะสมของนักศึกษา แบบฟอร์มและแบบคำร้องต่าง ๆ วิทยาลัยมีข้อมูล เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับทุนการศึกษา, บริการที่วิทยาลัยจัดให้นักศึกษา และกิจกรรมจิตอาสา เป็นต้น มีความพร้อมของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ได้แก่ ฐานข้อมูลงานวิชาการ เช่น งานวิจัย วารสาร ฐานข้อมูลทะเบียนและประมวลผล และฐานข้อมูลระบบการให้คำปรึกษาแสดงถึงความพร้อมของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในระดับหนึ่ง แต่อาจไม่ครอบคลุมความต้องการและการเข้าถึงข้อมูลของระบบการให้คำปรึกษาวิชาการ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยเฉพาะฐานข้อมูลระบบการให้คำปรึกษาวิชาการและที่เกี่ยวข้อง อยู่ในแผนของการพัฒนาอย่างเร่งด่วน เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส โคโรนา (COVID-19) ทำให้เกิดความจำเป็นยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ สุดาสวรรค์ งามมงคลวงศ์ และทรงพล นคเรศเรืองศักดิ์ ที่พบว่าความต้องการระบบสารสนเทศสำหรับการให้คำปรึกษาของอาจารย์แก่นักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกประเด็น โดยอาจารย์ที่ปรึกษามีความต้องการระบบสารสนเทศสำหรับการให้คำปรึกษาด้านวิชาการมากเป็นลำดับแรก (สุดาสวรรค์ งามมงคลวงศ์ และทรงพล นคเรศเรืองศักดิ์, 2560)

2. ด้านกระบวนการ พบว่า

2.1 การดำเนินงานตามบทบาท หน้าที่เกี่ยวกับระบบการให้คำปรึกษา คือ การดำเนินงานของผู้อำนวยการได้ครบถ้วน ได้แก่ มีการกำหนดนโยบาย มีการแต่งตั้งคณะกรรมการการให้คำปรึกษา ให้ความสำคัญและสนับสนุนคณะกรรมการการให้คำปรึกษา มีการจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอ และมีการเสริมสร้างแรงจูงใจให้อาจารย์ปฏิบัติหน้าที่การให้คำปรึกษา จะเห็นได้ว่ากระบวนการข้างต้นนั้น เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเร่งเร้าให้มีการพัฒนา

ระบบการให้คำปรึกษาของวิทยาลัยมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเป็นการสนับสนุนการพัฒนาการจัดการศึกษาเฉพาะวิทยาศาสตร์สุขภาพ ให้สอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และแนวคิดการศึกษาไทย 4.0 ตลอดจนทักษะที่สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ในทุกที่และไม่เลือกเวลา ไม่ว่าจะเกี่ยวข้องกับบุคคล กระบวนการหรือเครื่องมือ และความสามารถจัดการข้อมูลได้ รวมทั้งสามารถรับมือกับการปฏิวัติอุตสาหกรรม ครั้งที่ 4 (Industrial 4.0) หรือ Smart Thailand ซึ่งจะนำมาด้วยความเปลี่ยนแปลงมากมายและหลากหลายจนคาดไม่ถึง (สุดาสวรรค์ งามมงคลวงศ์, 2560) ; (ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และคณะ, 2560) ; (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2561) ; (ประหยัด เลวัน, 2561)

2.2 คณะกรรมการการให้คำปรึกษาได้ดำเนินงานตามหน้าที่ครบถ้วน ได้แก่ ได้นำระบบการให้คำปรึกษามาดำเนินการ จัดฝึกอบรมอาจารย์ที่ปรึกษา จัดหาเครื่องมือเพื่อใช้ในการให้คำปรึกษา มีการกำหนดและประสานงานกับงานวิชาการ และเสนอแต่งตั้งอาจารย์ที่ปรึกษา จัดให้นักศึกษาชั้นปีที่ 1 พบอาจารย์ที่ปรึกษา ได้ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาของอาจารย์ที่ปรึกษา ศึกษาปัญหาที่ทำให้นักศึกษามีผลการเรียนตกต่ำและหาทางแก้ไข มีการรวบรวมปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษา มีการประเมินผลการทดลองระบบ ได้นำผลการประเมินระบบและปัญหาอุปสรรคของอาจารย์ที่ปรึกษามาปรับปรุงระบบการให้คำปรึกษาให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง การดำเนินงานของคณะกรรมการข้างต้นนั้น มีความสอดคล้องกับเอกสาร งานวิจัยของไทยและต่างประเทศ เช่น จิราภรณ์ รื่นสัมฤทธิ์ และวีณา เนตรสว่าง; National Academic Advising Association (จิราภรณ์ รื่นสัมฤทธิ์ และวีณา เนตรสว่าง, 2560) ; (National Academic Advising Association, 2022)

3. ด้านผลผลิต พบว่า

3.1 นักศึกษามีการติดต่อสื่อสารและสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษาในการให้คำปรึกษา นักศึกษาส่วนใหญ่มีความพึงพอใจระดับมาก (ร้อยละ 65.23) ซึ่งอาจส่งผลให้นักศึกษาส่วนใหญ่มีการปฏิบัติตนตามข้อปฏิบัติทุกข้อ (ร้อยละ 63.96-73.86) ซึ่งสอดคล้องกับกชกร ฉายากุล ที่พบว่า การปฏิบัติตนตามข้อปฏิบัติของนักศึกษาเกี่ยวกับระบบการให้คำปรึกษามีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความพึงพอใจต่อระบบการให้คำปรึกษาวิชาการ และการปฏิบัติตนตามข้อปฏิบัติของนักศึกษามีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร การลงทะเบียนเรียน และระเบียบข้อบังคับของวิทยาลัย สาเหตุอีกประการหนึ่งตามความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับบุคลิกภาพของอาจารย์ที่ปรึกษา ระบุว่ามีความเหมาะสมมาก ในทุกรายการ (ร้อยละ 75.63-80.71) โดยเฉพาะการมีความพร้อมและยินดีที่จะให้คำปรึกษา ร้อยละ 80.71 อาจารย์ที่ปรึกษานั้นเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับนักศึกษามากที่สุด ย่อมเป็นต้นแบบแก่นักศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษาที่มีบุคลิกภาพที่ดีนั้นส่งผลให้นักศึกษาอยากเข้าใกล้ อยากปรึกษาและให้ความเชื่อถือศรัทธา (กชกร ฉายากุล, 2562) ซึ่งเป็นไปในทำนองเดียวกับที่ เอื้องฟ้า เขากลม และคณะ พบว่า ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อระบบการให้

คำปรึกษาอยู่ในระดับมากที่สุดเพียงด้านเดียว คือ ด้านคุณลักษณะของอาจารย์ที่ปรึกษา ส่วนด้านระบบกลไกและขั้นตอนการให้คำปรึกษา ช่องทางในการขอรับคำปรึกษาและการปฏิบัติงานของอาจารย์ที่ปรึกษา มีความพึงพอใจระดับมาก (เอื้องฟ้า เขากลม และคณะ, 2561)

3.2 นักศึกษาสามารถสำเร็จตามเวลาที่หลักสูตรกำหนด ดังจะเห็นได้จากในปีการศึกษา 2560, 2561 และ 2562 มีนักศึกษาไม่สำเร็จการศึกษา จำนวน 5, 4 และ 4 คน (ร้อยละ 2.78, 2.16 และ 2.20 ตามลำดับ แต่ในปีการศึกษา 2563 ได้มีการทดลองระบบการให้คำปรึกษา พบว่านักศึกษาสามารถสำเร็จตามเวลาที่หลักสูตรกำหนดทุกคน โดยอาจารย์ที่ปรึกษาได้ให้ความสำคัญในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร กิจกรรมเสริมหลักสูตร ลักษณะรายวิชาที่เรียน การเลือกวิชาเรียน การลงทะเบียนเรียน วิธีการเรียนการสอนและการวัดประเมินผล อันเป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้นักศึกษาสามารถสำเร็จตามเวลาที่หลักสูตรกำหนดได้ ซึ่งนักศึกษาได้ประเมินตนเองถึงความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ระดับมากทุกรายการ (ร้อยละ 65.74-71.07) ซึ่งสอดคล้องกับอาจารย์ที่ปรึกษามากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 51.3-64.1) ที่ได้ประเมินตนเองว่ามีการปฏิบัติระดับมากในเรื่องต่าง ๆ ข้างต้น ข้อค้นพบนี้ยังเป็นไปในทิศทางเดียวกับที่นักศึกษาส่วนใหญ่มีความพึงพอใจระดับมากทุกรายการ (ร้อยละ 61.68-65.23) ในการช่วยเหลือ/ให้คำแนะนำนักศึกษาทำความเข้าใจกับข้อมูลเกี่ยวกับกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หลักสูตร แผนการศึกษา, การให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการวางแผนการศึกษาและความก้าวหน้าในวิชาชีพที่ศึกษา, การให้คำปรึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรและการลงทะเบียนเรียน, การให้คำแนะนำแก่นักศึกษาเกี่ยวกับทักษะการเรียนรู้ ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง และการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษา และกิจกรรมจิตอาสา

3.3 นักศึกษามีความเข้าใจกฎระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง ประกาศต่าง ๆ รวมทั้งบริการและกิจกรรมของวิทยาลัย โดยอาจารย์ที่ปรึกษาได้ให้ความสำคัญกับนักศึกษาในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ เนื่องจากเป็นแนวทางการปฏิบัติที่นำไปสู่ความสำเร็จการศึกษา และการอยู่ร่วมกันในวิทยาลัย พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีความเข้าใจระดับมากทุกรายการ (ร้อยละ 69.29-74.62) และมีความพึงพอใจระดับมากทุกรายการ (ร้อยละ 55.84-65.74) เช่น ข้อมูลที่เกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับ และประกาศต่าง ๆ ของวิทยาลัยมีเพียงพอ, ข้อมูลเกี่ยวกับบริการที่วิทยาลัยจัดให้นักศึกษา, ข้อมูลเกี่ยวกับทุนการศึกษา และข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) เป็นต้น ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดที่นักศึกษาจะต้องมีความรับผิดชอบเป็นอย่างมากในระบบการให้คำปรึกษา และควรมีความคิดริเริ่มที่จะแสวงหาคำปรึกษา และพัฒนาความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับอาจารย์ที่ปรึกษา สอดคล้องกับนักวิชาการและสถาบันอุดมศึกษาหลายแห่งได้กำหนดหน้าที่ของนักศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการให้คำปรึกษาวิชาการให้มีประสิทธิภาพ (วิจิตร ศรีสอ้าน, 2561) ; (Pennsylvania State University, 2018) ; (Roanoke College, 2018)

3.4 นักศึกษามีความสามารถในการปรับตัว มีพัฒนาการในการดำเนินชีวิตและการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ส่วนหนึ่งอาจเกิดจากการที่อาจารย์ที่ปรึกษาทำหน้าที่ด้านการพัฒนานักศึกษา ที่พบว่า มากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 56.41-82.05) มีการปฏิบัติระดับมากทุกข้อ โดยเฉพาะการปฏิบัติตามจรรยาบรรณของอาจารย์ที่ปรึกษาอย่างเคร่งครัด และกระตือรือร้น/ยินดีให้คำปรึกษาเมื่อนักศึกษาต้องการขอรับคำปรึกษา นอกเหนือจากที่นัดหมายนักศึกษาตามปกติ ปฏิบัติมากที่สุด (ร้อยละ 82.05) ข้อค้นพบนี้มีความสอดคล้องกับความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับบุคลิกภาพของอาจารย์ที่ปรึกษา ว่ามีความเหมาะสมมากทุกข้อ (ร้อยละ 75.63-80.71) โดยเฉพาะการมีความพร้อมและยินดีที่จะให้คำปรึกษา (ร้อยละ 80.71) ดังนั้น การดำเนินงานตามหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นไปตามแนวคิดที่คาดหวัง (วิจิตร ศรีสอ้าน, 2561) ; (University of Liverpool, 2018) ; (McGill, C. M., 2019) และอีกส่วนหนึ่งอาจเกิดจากการที่อาจารย์ที่ปรึกษาได้ทำหน้าที่ด้านทั่วไป ที่พบว่า มากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 61.54-76.92) มีการปฏิบัติระดับมากทุกข้อ โดยเฉพาะร่วมปลูกฝังด้านคุณธรรมจริยธรรมตามปรัชญาของวิทยาลัย มากที่สุด (ร้อยละ 76.92) ดังจะเห็นได้ว่านักศึกษาส่วนใหญ่มีการปฏิบัติตนตามข้อปฏิบัติทุกข้อ (ร้อยละ 63.96-73.86) และมีความพึงพอใจระดับมากทุกรายการ (ร้อยละ 62.70-67.26) ดังนั้น การทำหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษาด้านทั่วไป เป็นไปตามแนวคิดที่คาดหวัง (วิจิตร ศรีสอ้าน, 2561) ; (The Education University of Hong Kong, 2018)

3.5 มีเครื่องมือและข้อมูลให้อาจารย์ที่ปรึกษาได้ใช้ในการปฏิบัติงานให้คำปรึกษาวิชาการ แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) สิ่งพิมพ์ 2) แหล่งข้อมูลของวิทยาลัย 3) หน่วยงานต่าง ๆ ภายในวิทยาลัยและบุคลากร และ 4) แหล่งข้อมูลอื่น ๆ ภายนอกวิทยาลัย ซึ่งนักศึกษาส่วนใหญ่มีความพึงพอใจระดับมาก (ร้อยละ 55.84-65.74) ดังนั้น เครื่องมือและข้อมูลสำหรับการให้คำปรึกษาวิชาการ เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการให้คำปรึกษาวิชาการ เพื่อสนับสนุนในการพัฒนานักศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมายสูงสุด อันจะช่วยทำให้นักศึกษาประสบความสำเร็จในด้านการศึกษาและการพัฒนาต่าง ๆ (บุญเรียง ขจรศิลป์ และสำเนาว์ ขจรศิลป์, 2554) ; (สมสุข หินวิมาน, 2562)

3.6 อาจารย์ที่ปรึกษาได้รับการพัฒนาทักษะและเทคนิคในการให้คำปรึกษา โดยวิทยาลัยได้จัดการอบรมให้ก่อนเปิดภาคการศึกษาที่ 1/2563 หลังจากการทดลองระบบอาจารย์ที่ปรึกษาได้ประเมินตนเอง พบว่า มากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 53.85-69.23) มีความรู้ความสามารถระดับมาก และมากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 51.28-66.67) มีความรู้ ความสามารถระดับปานกลางถึงน้อย เกี่ยวกับการมีทักษะกระบวนการ เทคนิค ทักษะปฏิบัติเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม และความรู้ความเข้าใจสภาพการเมืองการปกครอง ทั้งนี้ อาจเกิดจากการมีประสบการณ์น้อย จากข้อมูลส่วนบุคคลพบว่า มีประสบการณ์เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาอยู่ในช่วงระยะเวลา 1-3 ปี มากที่สุด (ร้อยละ 43.59) และไม่มีประสบการณ์เลย ร้อยละ 7.69 เคยได้เข้า

รับการอบรมเพียงครั้งเดียว มากที่สุด (ร้อยละ 51.28) และไม่เคยอบรมเลย ร้อยละ 28.21 ซึ่งข้อค้นพบนี้มีความแตกต่างกับบางสถาบันการศึกษา เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต จะมีการกำหนดคุณสมบัติของอาจารย์ที่ปรึกษาว่าต้องมีประสบการณ์สอนอย่างน้อย 3 ปี (มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, 2555) ควรมีบุคลิกภาพตามสมรรถนะของหลักสูตร และมีความสามารถในการให้คำปรึกษา อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการนั้นถูกคาดหวังและได้รับการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำและช่วยเหลือนักศึกษาในด้านวิชาการและด้านการพัฒนานักศึกษา เพื่อให้นักศึกษาประสบความสำเร็จสูงสุดในการศึกษา เป็นบุคคลที่มีความสมบูรณ์ทั้งด้านความรู้ ความสามารถ สติปัญญา สังคม อารมณ์ ร่างกาย และจิตใจ (สิรภัทร โสตถิยาภัย, 2562) ทั้งนี้ อาจารย์ที่ปรึกษาอาจมีคุณสมบัติและความรับผิดชอบที่มีความแตกต่างกับในต่างประเทศ เช่น กรณีของ Western Carolina University ได้แบ่งที่ปรึกษาเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) ที่ปรึกษามืออาชีพ (Professional Advisor) 2) ที่ปรึกษาระดับคณะ (Faculty Advisor) และ 3) ผู้ประสานงานหลัก (Major Contract Person) (Western Carolina University, 2018)

3.7 อาจารย์ที่ปรึกษาได้รับการส่งเสริมให้เกิดความกระตือรือร้นในการปฏิบัติหน้าที่ให้คำปรึกษาวิชาการ ที่ผ่านมาวิทยาลัยไม่เคยมีการอบรมพัฒนาทักษะและเทคนิคในการให้คำปรึกษาวิชาการโดยตรง พร้อมๆ กันทั้งวิทยาลัย รวมถึงไม่ได้กำหนดให้การให้คำปรึกษาวิชาการเป็นภาระงานสำหรับนำมาประเมินความดีความชอบด้วย สังเกตได้จากการเข้าร่วมอบรมพัฒนาทักษะและเทคนิคในการให้คำปรึกษาวิชาการที่วิทยาลัยจัดขึ้นอย่างพร้อมเพรียง มีความตั้งใจในการฟังบรรยาย การสาธิต การทดลองฝึกปฏิบัติจากกรณีตัวอย่างต่าง ๆ การแสดงบทบาทสมมติ ร่วมประชุม ร่วมพัฒนา และร่วมแก้ปัญหาในกระบวนการทดลองครั้งนี้ ซึ่งสอดคล้องกับที่อาจารย์ที่ปรึกษาได้ประเมินตนเองจากหน้าที่ด้านทั่วไปที่ต้องปฏิบัติ ซึ่งพบว่ามากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 51.28-71.79) มีการปฏิบัติทุกข้อระดับมาก การปฏิบัติดังกล่าวเป็นไปตามแนวคิดที่คาดหวัง (มหาวิทยาลัยบูรพา, 2563) ; (มานะ รักษ์วงศ์, 2564) นอกจากนั้นแล้ว อาจารย์ที่ปรึกษามีการประเมินตนเองจากหน้าที่เฉพาะกิจที่ต้องปฏิบัติ พบว่ามากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 56.41-94.87) ปฏิบัติในระดับมาก โดยเฉพาะการไม่เปิดเผยข้อมูลที่เป็นความลับของนักศึกษาที่ให้คำปรึกษา (ร้อยละ 94.87) และนักศึกษามีความพึงพอใจระดับมาก (ร้อยละ 62.70-66.75)

4. ผลการประเมินระบบการให้คำปรึกษาวิชาการ อาจารย์ที่ปรึกษาส่วนใหญ่ประเมินในระดับมากถึงมากที่สุดทุกด้าน ได้แก่ การใช้ประโยชน์, ความเป็นไปได้, ความเหมาะสม, ความถูกต้อง และความรับผิดชอบในการประเมิน ดังนั้น จึงเชื่อได้ว่าระบบมีประสิทธิภาพและมาตรฐานทุกด้านเพียงพอสำหรับการนำไปใช้ต่อไป ซึ่งข้อค้นพบนี้ได้มีงานวิจัยที่สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาระบบการให้คำปรึกษาวิชาการว่าเป็นระบบที่มีความสำคัญ เช่น สุดาสวรรค์ งามมงคลวงศ์ และทรงพล นคเรศเรืองศักดิ์ (2560) พบว่า สภาพการให้คำปรึกษาด้านวิชาการ

มากเป็นลำดับแรก คือ เกี่ยวกับหลักสูตร แผนการศึกษา การคำนวณเกรด รองลงมา คือ การลงทะเบียนเรียน และการเลือกรายวิชา ส่วนผลการประเมินระบบของนักศึกษา ซึ่งประเมินเฉพาะด้านมาตรฐานการใช้ประโยชน์ พบว่า ส่วนใหญ่ประเมินในระดับมากถึงมากที่สุดทุกข้อ (ร้อยละ 69.80-71.57) ส่วนที่เห็นด้วยน้อยที่สุดถึงน้อย คือ ระบบการให้คำปรึกษาสามารถป้องกันผลกระทบเชิงลบที่ไม่พึงประสงค์กับนักศึกษาได้อย่างทันท่วงที (ร้อยละ 3.80) ประเด็นนี้อาจเป็นไปได้ว่ามีสาเหตุจากอาจารย์ที่ปรึกษามีประสบการณ์น้อย ดังที่พบว่าอาจารย์มีประสบการณ์เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาตั้งแต่ 3 ปีลงมาจนถึงไม่มีประสบการณ์เลย มากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 51.28) ของอาจารย์ที่ปรึกษาทั้งหมด และอาจเป็นไปได้ว่านักศึกษาไม่ได้เข้าพบอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อขอรับคำปรึกษาและคำแนะนำตามตารางกำหนดนัดหมาย (ร้อยละ 4.07) (สุดาสวรรค์ งามมงคลวงศ์ และทรงพล นคเรศเรืองศักดิ์, 2560) กรณีนักศึกษาไม่ได้เข้าพบอาจารย์ที่ปรึกษา อาจแก้ปัญหาด้วยแนวคิดที่ว่าผู้ที่ใกล้ชิดเข้าถึงและเข้าใจนักศึกษามากที่สุด คือ เพื่อนนักศึกษาด้วยกันเอง ในฐานะพวกเดียวกัน ดังที่ อัษฎา พลอยโสภณ และคณะ ได้สร้างโปรแกรมพัฒนาสมรรถนะเพื่อนที่ปรึกษาขึ้น (อัษฎา พลอยโสภณ และคณะ, 2564) หากพิจารณาตามแนวคิดของ Roanoke College นักศึกษาจะต้องมีความรับผิดชอบเป็นอย่างมากในระบบการให้คำปรึกษา และควรมีความคิดริเริ่มที่จะแสวงหาคำปรึกษา และพัฒนาความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับอาจารย์ที่ปรึกษา (Roanoke College, 2018) ข้อค้นพบครั้งนี้เป็นไปในทำนองเดียวกับที่ เอื้องฟ้า เขากลม และคณะ พบว่า นักศึกษามีพฤติกรรมการขอรับคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาในช่วงเวลา 12.01-13.00 น. (พักกลางวัน) มากที่สุด (ร้อยละ 38.14) และนักศึกษาฝากให้เพื่อนมาปรึกษาแทนตนเอง (ร้อยละ 0.89) (เอื้องฟ้า เขากลม และคณะ, 2561)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ระบบการให้คำปรึกษาวิชาการมีองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ 1) ด้านปัจจัยนำเข้า ได้แก่ นโยบาย บุคลากร งบประมาณ เครื่องมือและข้อมูล ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 2) ด้านกระบวนการ ได้แก่ การบริหารงานระบบ การแนะนำและการให้คำปรึกษา 3) ด้านผลผลิต ได้แก่ การติดต่อสื่อสารและสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดี นักศึกษาสามารถสำเร็จตามเวลาที่หลักสูตรกำหนด มีความเข้าใจเกี่ยวกับกฎระเบียบข้อบังคับ มีความสามารถในการปรับตัว มีพัฒนาการ และการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ มีเครื่องมือและข้อมูลใช้ในการปฏิบัติงาน อาจารย์ที่ปรึกษาได้รับการพัฒนาทักษะและเทคนิค ได้รับการส่งเสริมให้เกิดความกระตือรือร้นในการปฏิบัติหน้าที่ และ 4) การป้อนกลับ เป็นการนำผลการประเมินด้านผลผลิตไปประกอบการพิจารณาเพื่อปรับปรุงปัจจัยนำเข้าและกระบวนการเพื่อให้ได้ผลผลิตดีขึ้น ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้ 1) อาจารย์ที่ปรึกษาที่เป็นทันตแพทย์ และเภสัชกร และอาจารย์ที่มีจ้างงานแบบเหมาบริการ มีการย้ายเข้า-ออกสูง ไม่มีประสบการณ์หรือมีน้อย ควรมีการอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับอาจารย์ใหม่ ก่อนเปิดภาคเรียนแรก ของทุก ๆ ปีการศึกษา 2)

เพื่อการแก้ไขปัญหาในกรณีที่นักศึกษาไม่ได้เข้าพบอาจารย์ที่ปรึกษา ควรจะได้พัฒนาการให้คำปรึกษาระบบออนไลน์ขึ้น เพื่อลดข้อจำกัดทั้งของอาจารย์และนักศึกษา 3) อาจารย์ที่ปรึกษาควรจะเป็นเพื่อนกับนักศึกษาในโลกสังคมออนไลน์ สร้างสัมพันธภาพจากการพูดคุยผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งสัมพันธภาพที่ดีระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษากับนักศึกษา ช่วยให้เข้าถึงนักศึกษาและป้องกันหรือแก้ไขปัญหาของนักศึกษาในความดูแลได้อย่างทันท่วงที สำหรับข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 1) การวิจัยเกี่ยวกับการให้คำปรึกษาวิชาการในยุคดิจิทัล เช่น การพัฒนารูปแบบเว็บแอปพลิเคชัน ในการให้คำปรึกษาออนไลน์ เพื่อให้สอดคล้องกับสังคมดิจิทัล 2) การวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการให้คำปรึกษาทางเลือก โดยมีนักศึกษาเป็นผู้ให้คำปรึกษากันเองร่วมกับระบบการให้คำปรึกษาหลัก และ 3) การวิจัยถึงความผูกพันของนักศึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษา ความผูกพันของนักศึกษากับวิทยาลัย/สถาบัน ความผูกพันของอาจารย์ที่ปรึกษากับวิทยาลัย/สถาบัน

เอกสารอ้างอิง

กชกร ฉายากุล. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตน ความเข้าใจและความพึงพอใจต่อระบบการให้คำปรึกษาทางวิชาการของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชสีมา. วารสารสุขภาพและการศึกษาพยาบาล, 25(1), 63-73.

จิราภรณ์ รื่นสัมฤทธิ์ และวีณา เนตรสว่าง. (2560). การพัฒนาโปรแกรมระบบอาจารย์ที่ปรึกษาและฐานข้อมูลนักศึกษา. วารสารวิทยาศาสตร์ลาดกระบัง, 26(2), 102-115.

บุญเรียง ขจรศิลป์ และสำเนาว์ ขจรศิลป์. (2554). การพัฒนาระบบการให้คำปรึกษาวิชาการระดับปริญญาตรีสถาบันอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. ในรายงานการวิจัย. โรงแรมโลตัสปางสวนแก้ว.

ประหยัด เลวัน. (2561). RU Know? (ledge): 10 ทักษะจำเป็นที่บัณฑิต ม. รามคำแหง ต้องมีติดตัว แล้วจะไม่กลัวตกงาน. ข่าวรามคำแหง, 48(21), 1-9.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และคณะ. (2560). การศึกษา 4.0 เป็นยิ่งกว่าการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

มหาวิทยาลัยบูรพา. (2563). คู่มืออาจารย์ที่ปรึกษา ปีการศึกษา 2563. ชลบุรี: คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต. (2555). คู่มืออาจารย์ที่ปรึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักส่งเสริมวิชาการ และงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

มานะ รักษ์วงศ์. (2564). บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาด้านวิชาการตามสภาพที่เป็นจริงและตามความคาดหวังของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะการแพทย์แผนไทย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. Journal of Social Science and Humanities Research in Asia, 27(1), 127-174.

วิจิตร ศรีสอ้าน. (2561). บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาต่อความสำเร็จของนักศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 9 มิถุนายน 2561 จาก http://web.sut.ac.th/fda/images/stories/pdf/training/teacher-c.pdf

สมสุข หินวิมาน. (2562). เทคโนโลยี การสื่อสาร และโลกาภิวัตน์. ใน รุ่งพงษ์ ชัยนาม (บรรณาธิการ). เอกสารการสอนชุดวิชาเศรษฐกิจและการเมืองระหว่างประเทศ หน่วยที่ 6-10 (หน้า 9-1-9-47). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2558). คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2557. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับอุดมศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2561). แนวทางการส่งเสริมคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.

สิรภัทร โสตถิยาภัย. (2562). การให้คำปรึกษาทางสุขภาพสำหรับพยาบาล. สงขลา: เทมการพิมพ์.

สุดาสวรรค์ งามมงคลวงศ์ และทรงพล นคเรศเรืองศักดิ์. (2560). สภาพและความต้องการระบบสารสนเทศสำหรับการให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาระดับปริญญาตรีของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทย. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี, 11(24), 81-89.

สุดาสวรรค์ งามมงคลวงศ์. (2560). รูปแบบอาจารย์ที่ปรึกษาอิเล็กทรอนิกส์สำหรับสถาบันอุดมศึกษาเอกชนไทย โดยใช้แบบจำลองเดียร์. วารสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์, 4(1), 22-41.

สุเมธ แย้มนุ่น. (2554). คำนำ ใน คู่มือการใช้ระบบการให้คำปรึกษาวิชาการวิทยาลัยชุมชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพนักศึกษา สำนักงาคณะกรรมการการอุดมศึกษา.

อัษฎา พลอยโสภณ และคณะ. (2564). ผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาสมรรถนะเพื่อนที่ปรึกษาของนักศึกษาปริญญาตรีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต. วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์, 7(1), 317-329.

เอื้องฟ้า เขากลม และคณะ. (2561). พฤติกรรมการขอรับคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาและความพึงพอใจต่อระบบการให้คำปรึกษาของนักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจ. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่, 10(2), 360-394.

Kajornsin, B. & Kajornsin S. (2011). Development of Academic Advising System of Higher Education Institution in Thailand. In Paper Presented at the 2nd

Kasetsart University International Conference on Education 2011 in the Occasion of the 19th Thailand Research. Bangkok: Maruay Garden Hotel.

McGill, C. M. (2019). The Professionalization of Academic Advising: A Structured Literature Review. NACADA Journal, 39(1), 89-100.

National Academic Advising Association. (2022). Academic Advising and Tutoring for Student Success in Higher Education: International Perspectives. Retrieved 2022 2, June, from file:///C:/Users/Admin/Downloads

Pennsylvania State University. (2018). Responsibilities of Advisers and Advisees. Retrieved August 2, 2018, from fromhttp: / / www. psu. edu/ advising/ advatpsu.htm

Roanoke College. (2018). Goal and Objectives of Academic Advising at Roanoke College. Retrieved September 18, 2018, from https: / / www. wcu. edu/ webfiles/pdfs/provost_5.17_ principles_of_academic_ advising_11_10_10.pdf

The Education University of Hong Kong. (2018). Academic Advising System. Retrieved September 18, 2018, from https: / / www. eduhk. hk/ gradsch/ index.php/student-support/academic-advising-system.html

University of Liverpool. (2018). Academic Advisor Handbook 2018-201. Retrieved October 9, 2018, from https: / / www. liverpool. ac. uk/ media/ livacuk/ cll/ eddev-files /supporting-students/acc-advising-handbook/core_academic_ advisor_handbook_2018-19.pdf

Western Carolina University. (2018). Principles of Academic Advising. Retrieved September 18, 2018, from https://www.wcu.edu/webfiles/pdfs/provost_ 5.17_principles_of_academic_advising_11_10_10.pdf

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 451-465

บทความวิจัย

การประเมินโครงการพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทิงวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 36*

PROJECT EVALUATION TO DEVELOP MATHEMATICAL SKILLS OF MATHAYOM 2 THOENG WITTAYAKHOM SCHOOL, SECONDARY EDUCATION AREA 36, CHIANG RAI PROVINCE

รัตติยา วงศ์วุฒิ
Rattiya Wongwut
โรงเรียนเทิงวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 36 จังหวัดเชียงราย
Thoeng Wittayakhom School Secondary Education Service Area Office 36, Chiang rai Province, Thailand
[1]Corresponding author Email: rattiya.w1967@gmail.com

บทคัดย่อ

รายงานการประเมินโครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ เป็นการวิจัยเชิงการประเมิน (Evaluation Research) โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบซิปป์ (CIPP model) โดยใช้แบบประเมินโครงการเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทำการประมวลผลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS (Statistics Package for Social Sciences) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ผู้ปกครองและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนเทิงวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จำนวน 907 คน ผลการประเมินโครงการพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 36 เมื่อพิจารณาโดยรวมเฉลี่ยทุกด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายด้านพบว่าผลการประเมินด้านบริบทของโครงการ ด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ ด้านกระบวนการของโครงการ ด้านผลผลิต

* Received 8 December 2022; Revised 25 December 2022; Accepted 27 December 2022

ของโครงการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ค่าเฉลี่ยของแต่ละด้าน ด้านบริบท หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของโครงการพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทิงวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 36 มีความสอดคล้องกับนโยบาย วิสัยทัศน์และเป้าหมายของโรงเรียนเทิงวิทยาคม อยู่ในระดับมาก ด้านปัจจัยนำเข้าพบว่ามีความเหมาะสมและความเพียงพอโดยรวม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านบุคลากร อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านกระบวนการดำเนินการพบว่า มีการปฏิบัติและเป็นจริง อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการวางแผน อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านผลผลิตของโครงการความสำเร็จและผลการดำเนินการด้านผลลัพธ์ อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การประเมินโครงการ, การพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์, การประเมินแบบซิปโมเดล

Abstract

This project evaluation report aims to develop mathematical process skills. It is an evaluation research using the CIPP model, which is assessed in four aspects: context, inputs, and inputs. Process and productivity by using the project assessment as a tool to collect data. Processed using a computer program packaged SPSS (Statistics Package for Social Sciences). The population is the school director. Deputy Director of the School Board of Education Head of Mathematics Group Teachers of mathematics subject group, parents, and Mathayom 2 in Thoeng Wittayakhom School Secondary Education Service Area Office 36, in academic year 2020, 907 people. The results of the Mathematical Process Skills Development Project of Mathayom 2, When considering the overall average of all aspects, it was found that at a high level. When considering each aspect, found that the results of the contextual assessment of process inputs The overall productivity is at a high level. higher than the specified threshold Average of each aspect, context, principles and rationale, objectives and goals of the project to develop mathematical skills of Mathayom 2, Thoeng Wittayakhom School Secondary Education Service Area Office 36, is consistent with the policy Vision and goals of Thoeng Wittayakom School Secondary Education Service Area Office 36, at a high level As for the inputs, it was found that the overall suitability and adequacy were at a high level. The highest average was on the personnel side. At the highest level, the implementation process was found to be practical

and realistic at the highest level. The highest average is the highest level planning aspect. and the productivity of the project, the success and the performance of the outcomes were at the highest level.

Keywords: Project Evaluation, Development of Mathematical Process Skills, Zip Model Evaluation

บทนำ

คณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากคณิตศาสตร์ช่วยให้มนุษย์มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผลเป็นระบบ มีแบบแผน สามารถวิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ได้อย่างรอบคอบและถี่ถ้วน และสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์เป็นความสามารถที่จะนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ในที่นี้ เน้นที่ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ที่จำเป็นและต้องการพัฒนาให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ได้แก่ ความสามารถต่อไปนี้ การแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการทำความเข้าใจปัญหา คิดวิเคราะห์ วางแผน แก้ปัญหา และเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความสมเหตุสมผลของคำตอบ พร้อมทั้งตรวจสอบความถูกต้อง การสื่อสารและการสื่อความหมายทางคณิตศาสตร์ เป็นความสามารถในการใช้รูปภาษาและสัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ในการสื่อสาร สื่อความหมาย สรุปผล และนำเสนอได้อย่างถูกต้องชัดเจน การเชื่อมโยง เป็นความสามารถใช้ความรู้ทางคณิตศาสตร์ เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้คณิตศาสตร์เนื้อหาต่าง ๆ หรือศาสตร์อื่น ๆ และนำไปใช้ในชีวิตจริง การให้เหตุผล เป็นความสามารถในการให้เหตุผลรับฟังและให้เหตุผลสนับสนุนหรือโต้แย้งเพื่อนำไปสู่การสรุป โดยมีข้อเท็จจริงทางคณิตศาสตร์รองรับ และการคิดสร้างสรรค์ เป็นความสามารถในการขยายแนวคิดที่มีอยู่เดิมหรือสร้างแนวคิดใหม่เพื่อปรับปรุง โดยมีข้อเท็จจริงทางคณิตศาสตร์รองรับ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

โรงเรียนเทิงวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จึงมีเป้าหมายที่จะพัฒนาผู้เรียนโดยฝึกให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ โดยได้จัดทำโครงการพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยผู้วิจัยได้พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ซึ่งผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงสถานการณ์ปัญหาชีวิตจริง หรือการให้เหตุผล ส่งผลในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์มีทักษะการทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และส่งเสริมทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น ดังที่ทิศนา แขมมณี ได้กล่าวว่า คณิตศาสตร์เป็นวิชาทักษะที่ต้องได้รับการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มจากทักษะพื้นฐานง่าย ๆ ไปสู่ทักษะที่มีความยากและซับซ้อน การนำชุดกิจกรรมมาใช้เป็นสื่อในการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะทางคณิตศาสตร์ จึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่ครูจะนำมาใช้ในชั้น

เรียนเนื่องจากชุดกิจกรรมเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาเฉพาะทักษะ ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความชำนาญและเสริมสร้างความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียน (ทิศนา แขมมณี, 2556) และสอดคล้องกับ วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ กล่าวว่า ชุดกิจกรรมเป็นส่วนเพิ่มเติมหรือเสริมหนังสือเรียนในการเรียนทักษะ ช่วยในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล ช่วยให้นักเรียนสามารถทบทวนสิ่งที่เรียนได้ด้วยตนเอง เพราะชุดกิจกรรมที่ดีจะมีความชัดเจน ทั้งคำชี้แจง คำสั่ง ง่ายต่อการเข้าใจ ตรงกับจุดประสงค์ที่ต้องการวัด มีภาษาและรูปภาพที่ดึงดูดความสนใจของนักเรียนและเหมาะสมกับวัยของผู้เรียนแบบฝึกแต่ละเรื่องไม่ยาวจนเกินไปมีกิจกรรมหลากหลายรูปแบบทำให้นักเรียนไม่เบื่อตอบสนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียน สร้างความสนุกสนานเพลิดเพลินขณะทำกิจกรรม มีคำตอบที่ชัดเจนและสามารถประเมินความก้าวหน้าและความรู้ของนักเรียนได้ (วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์, 2549) และการพัฒนาผู้เรียนโดยฝึกให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ตามโครงการพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทิงวิทยาคม ได้ดำเนินการตามกิจกรรมจำนวน 15 กิจกรรม โดยจัดทำชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ จำนวน 15 ชุด เพื่อประกอบการดำเนินการตามโครงการพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งจัดทำตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ผู้ประเมินโรงเรียนเทิงวิทยาคม จึงมีความสนใจที่จะประเมินโครงการพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทิงวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 36 ได้แก่ การประเมินด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้วนกระบวนการ และด้านผลผลิต ซึ่งเป็นรูปแบบการประเมินอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ทั้งระยะก่อนการดำเนินโครงการ ระหว่างการดำเนินโครงการ และระยะสิ้นสุดโครงการ โดยจะนำผลการประเมินดังกล่าวไปใช้ในการพัฒนาปรับปรุงโครงการอย่างต่อเนื่องเพื่อช่วยให้นักเรียนเป็นคนที่มีสามารถและนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการและผลผลิตของโครงการพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทิงวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบซิปโมเดล (CIPP Model)

วิธีดำเนินการวิจัย

การประเมินโครงการพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทิงวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 ดำเนินการประเมินโครงการตามวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ ดังนี้

ตอนที่ 1 การประเมินด้านบริบทของโครงการ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลการประเมินด้านบริบทของโครงการ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ และครูกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์โรงเรียนเทิงวิทยาคม จำนวน 37 คน ซึ่งได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการประเมิน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบประเมินด้านบริบทของโครงการพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

1. ขั้นวิเคราะห์ โดยศึกษาและทำความเข้าใจข้อมูลโครงการพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทิงวิทยาคม ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินด้านบริบทของโครงการ เข้าร่วมประชุมและศึกษารายงานประชุมการดำเนินงานโครงการพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทิงวิทยาคม

2. ขั้นออกแบบ โดยกำหนดนิยามเกี่ยวกับบริบทของโครงการ เพื่อเป็นแนวทางในการร่างข้อคำถาม กำหนดจุดประสงค์ ขอบเขตข้อคำถาม รูปแบบของแบบประเมินและเกณฑ์การประเมิน และสร้างแบบประเมินด้านบริบทของโครงการ จำนวน 10 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2557) ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

3. ขั้นพัฒนา โดยนำแบบประเมินด้านบริบทของโครงการที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านบริบทของโครงการ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content validity) โดยการพิจารณาค่าความสอดคล้องระหว่าง ข้อคำถามกับจุดประสงค์ (Item Objective Congruence : IOC) และกำหนดคะแนนการพิจารณา ดังนี้ (พิชิต ฤทธิ์จรูญ , 2557) ได้แก่ +1 0 และ -1 และวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามของแบบประเมินด้านบริบท ของโครงการโดยใช้สูตรของ Rovines & Hambleton (Rovines & Hambleton, 1976) ปรับปรุงแก้ไขภาษาในข้อคำถามให้มีความชัดเจนและครบถ้วนจากนั้นนำแบบประเมินไปทดลองใช้ (Try out) ซึ่งไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายในการประเมินโครงการครั้งนี้ จากนั้นนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรตาม วิธีการของครอนบาค (Cronbach) คือ การหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient) (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2557) พบว่า ข้อคำถามใน

แบบประเมินด้านบริบทของโครงการมีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบประเมินทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.91 แสดงว่ามีค่าความเชื่อมั่นสูง สามารถนำไปใช้ได้

4. ขั้นนำไปใช้และประเมินผล ได้นำแบบประเมินด้านบริบทของโครงการไปใช้ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแจกแบบประเมินด้านบริบทของโครงการ และเก็บรวบรวมข้อมูลกลับด้วยตนเอง ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบประเมินด้านบริบทของโครงการที่ได้รับมาทั้งหมด

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 2 การประเมินด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการประเมินด้านบริบทของโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบประเมินด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

1. ขั้นวิเคราะห์ โดยศึกษาและทำความเข้าใจข้อมูลโครงการพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเมินด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ เข้าร่วมประชุมและศึกษารายงานประชุมการดำเนินงานโครงการพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

2. ขั้นออกแบบ โดยกำหนดนิยามเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้าของโครงการ เพื่อเป็นแนวทาง ในการร่างข้อคำถาม กำหนดจุดประสงค์ ขอบเขตข้อคำถาม รูปแบบของแบบประเมินและเกณฑ์การประเมิน สร้างแบบประเมินด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ ให้ครอบคลุม ประเด็นด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านสื่อการเรียนรู้และวัสดุอุปกรณ์ ด้านการบริหารจัดการ จำนวน 18 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2557) ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด

3. ขั้นพัฒนา โดยนำแบบประเมินด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ ด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content validity) โดยการพิจารณาค่าความสอดคล้อง ระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (Item Objective Congruence : IOC) วิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามของแบบประเมินด้านปัจจัย นำเข้าของโครงการโดยใช้สูตรของ Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K. (Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K., 1976) ผลการวิเคราะห์พบว่า ข้อคำถามมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 เป็นข้อคำถามที่ใช้ได้สามารถนำไปใช้ได้ ปรับปรุงแก้ไขภาษาในข้อคำถามให้มีความชัดเจนและครบถ้วนจากนั้นนำ แบบประเมินไปทดลองใช้ (Try out) ซึ่งไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย จากนั้นนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) มีค่าเท่ากับ 0.99

4. ขั้นนำไปใช้และประเมินผล นำแบบประเมินด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการและเก็บรวบรวมข้อมูลกลับด้วยตนเอง

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ประเมินได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแจกแบบประเมินด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ และเก็บรวบรวมข้อมูลกลับด้วยตนเอง และตรวจสอบความสมบูรณ์ของประเมินด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการที่ได้รับมาทั้งหมด

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 3 การประเมินด้านกระบวนการของโครงการ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ผู้ปกครองและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทิงวิทยาคม จำนวน 907 คน ซึ่งได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ คือ แบบประเมินด้านกระบวนการของโครงการพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทิงวิทยาคม มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

1. ขั้นวิเคราะห์ โดยศึกษาและทำความเข้าใจข้อมูลโครงการพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทิงวิทยาคม ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเมินด้านกระบวนการของโครงการ จัดทำแนวทางการออกแบบกิจกรรมส่งเสริมทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์และชี้แจงกระบวนการจัดกิจกรรมตามกระบวนการ PDCA

2. ขั้นออกแบบ โดยกำหนดการนิยาเกี่ยวกับกระบวนการของโครงการ เพื่อเป็นแนวทางในการร่าง ข้อคำถาม กำหนดจุดประสงค์ ขอบเขตข้อคำถาม รูปแบบของแบบประเมิน และเกณฑ์การประเมิน สร้างแบบประเมินด้านกระบวนการของโครงการพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทิงวิทยาคม จำนวน 20 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2557) ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

3. ขั้นพัฒนา โดยนำแบบประเมินด้านกระบวนการของโครงการที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ ด้านกระบวนการของโครงการ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content validity) โดยการพิจารณาค่าความสอดคล้อง ระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (Item Objective Congruence : IOC) วิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามของแบบประเมิน ด้านกระบวนการของโครงการโดยใช้สูตรของ Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K. (Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K., 1976) ผลการวิเคราะห์ พบว่าข้อคำถามมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 เป็นข้อคำถามที่ใช้ได้สามารถนำไปใช้ได้ ปรับปรุงแก้ไขภาษาในข้อคำถามให้มีความชัดเจนและครบถ้วนจากนั้นนำ แบบประเมินไปทดลองใช้ (Try out) ซึ่ง

ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายในการประเมินโครงการครั้งนี้ จากนั้นนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) คือ การหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient) (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2557) พบว่า แบบประเมิน มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบประเมินทั้งฉบับ มีค่าเท่ากับ 0.96

4. ขั้นนำไปใช้และประเมินผล โดยนำแบบประเมินด้านกระบวนการของโครงการไปใช้

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแจกแบบประเมินด้านกระบวนการของโครงการ และเก็บรวบรวมข้อมูลกลับด้วยตนเอง ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบประเมินด้านกระบวนการของโครงการที่ได้รับมาทั้งหมด

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 4 การประเมินด้านผลผลิตของโครงการ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการประเมินด้านกระบวนการของโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ ได้แก่ สรุปผลสำเร็จของการดำเนินโครงการพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และแบบประเมินด้านผลลัพธ์ของโครงการ มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1. ขั้นวิเคราะห์ โดยศึกษาและทำความเข้าใจข้อมูลโครงการพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเมินด้านผลผลิตของโครงการ เข้าร่วมประชุมและศึกษารายงานประชุมการดำเนินงานโครงการพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

2. ขั้นออกแบบ โดยกำหนดนิยามเกี่ยวกับการประเมินด้านผลลัพธ์เพื่อเป็นแนวทางใน การร่างข้อคำถาม กำหนดจุดประสงค์ ขอบเขตข้อคำถาม รูปแบบของแบบประเมิน และ เกณฑ์การประเมิน สร้างแบบประเมินด้านผลลัพธ์ของโครงการพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทิงวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 โดยเป็นการประเมิน ความคิดเห็นต่อผลผลิตตามสภาพจริงที่เกิดขึ้นตามวัตถุประสงค์ของโครงการในประเด็นด้าน ผลลัพธ์ต่อโรงเรียน ผลลัพธ์ต่อครู ผลลัพธ์ต่อนักเรียน และผลลัพธ์ต่อชุมชน จำนวน 10 ข้อ มีลักษณะเป็น แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

3. ขั้นพัฒนา นำแบบประเมินด้านผลลัพธ์ของโครงการที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content validity) โดยการพิจารณาค่าความสอดคล้อง ระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (Item Objective Congruence: IOC) และวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามของแบบประเมิน ด้านผลลัพธ์ของโครงการโดยใช้สูตรของ Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K. (Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K., 1976) ผลการวิเคราะห์พบว่า ข้อคำถามมีค่าเฉลี่ย

เท่ากับ 1.00 ปรับปรุงแก้ไขภาษาในข้อคำถามให้มีความชัดเจนและครบถ้วนจากนั้น นำแบบประเมินไปทดลองใช้ (Try out) และนำคะแนนมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) พบว่า ข้อคำถามในแบบประเมินด้านผลลัพธ์ของโครงการมีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบประเมินทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.92

4. ขั้นนำไปใช้และประเมินผล โดยนำแบบประเมินด้านผลลัพธ์ของโครงการไปใช้

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดย ผู้ประเมินได้แจกแบบประเมินของผลลัพธ์ของโครงการเก็บรวบรวมข้อมูลกลับด้วยตนเอง และตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบประเมินด้านกระบวนการของโครงการ

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ผลการประเมินโครงการพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการดำเนินการและด้านผลการดำเนินการ ปรากฏผลดังตารางที่ 1 – 5

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลผลความสอดคล้องและความเหมาะสม ด้านบริบทของโครงการ

รายการประเมิน	ผลการประเมิน (N-37)		แปลผล
	$\bar{x}$	S.D.	
1. ความสอดคล้องของโครงการกับนโยบายของโรงเรียน หลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้	4.00	0.97	มาก
2. หลักการและเหตุผลของโครงการมีความสอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียน	4.26	0.67	มาก
3. หลักการและเหตุผลของโครงการมีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของโรงเรียน	3.97	0.73	มาก
4. หลักการ วัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการมีความเหมาะสม และสอดคล้องกัน	4.19	0.69	มาก
5. วัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการมีการพัฒนาผู้เรียนตามสาระการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์	4.11	0.31	มาก
6. การกำหนดเป้าหมาย วิธีการดำเนินการ และระยะเวลาดำเนินการมีความเหมาะสมและปฏิบัติจริงได้	4.54	0.36	มากที่สุด

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลผลความสอดคล้องและความเหมาะสม ด้านบริบทของโครงการ (ต่อ)

รายการประเมิน	ผลการประเมิน (N-37)		แปลผล
	$\bar{x}$	S.D.	
7. การจัดบรรยากาศในการดำเนินกิจกรรมเหมาะสมและสอดคล้องกับการดำเนินโครงการพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์	4.11	0.85	มาก
8. สภาพความต้องการของนักเรียน บทบาทและหน้าที่ของโรงเรียน สภาพชุมชน ศักยภาพและทรัพยากรของโรงเรียนและชุมชนเหมาะสมกับเวลาและสถานการณ์ของสังคมในปัจจุบัน	4.14	0.71	มาก
9. การประสานงานระหว่างบุคลากรทำให้เกิดความร่วมมือในการดำเนินโครงการ	4.30	0.75	มาก
10. กิจกรรมพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ สร้างคุณลักษณะที่ดีให้แก่ผู้เรียน	4.43	0.68	มาก
รวมเฉลี่ย	**4.20**	**0.67**	**มาก**

จากตารางที่ 1 ความสอดคล้องและความเหมาะสมด้านบริบท ของโครงการพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทิงวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จากรายการประเมินโดยรวมผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.20, S.D. = 0.67) โดยที่การกำหนดเป้าหมาย วิธีการดำเนินการ และระยะเวลาดำเนินการมีความเหมาะสมและปฏิบัติจริงได้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$ = 4.54, S.D. = 0.36) รองลงมาคือ กิจกรรมพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์สร้างคุณลักษณะที่ดีให้แก่ผู้เรียน ($\bar{x}$ = 4.43, S.D. = 0.68) ส่วนด้านหลักการและเหตุผลของโครงการมีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{x}$ = 3.97, S.D. = 0.73)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลความเหมาะสมของความเหมาะสมและความเพียงพอปัจจัยนำเข้าของโครงการ โดยรวม

รายการประเมิน	ผลการประเมิน (N-37)		แปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	
1. ด้านบุคลากร	4.51	0.50	มากที่สุด
2. ด้านงบประมาณ	4.24	0.71	มาก
รวมเฉลี่ย	**4.39**	**0.56**	**มาก**

จากตารางที่ 2 ความเหมาะสมและความเพียงพอปัจจัยนำเข้าของโครงการ โดยรวมจากรายการประเมินโดยรวม ผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.39, S.D. = 0.56) โดยด้านบุคลากร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.51, S.D. = 0.50) รองลงมาคือด้านสื่อการเรียนรู้และวัสดุอุปกรณ์ ($\bar{X}$ = 4.45, S.D. = 0.47) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านงบประมาณ ($\bar{X}$ = 4.24, S.D. = 0.71)

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลความเหมาะสมของด้านกระบวนการของโครงการ โดยรวม

รายการประเมิน	ผลการประเมิน (N-907)		แปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	
1. ด้านการวางแผน	4.54	0.74	มากที่สุด
2. ด้านการดำเนินงาน	4.55	0.68	มากที่สุด
3. ด้านการติดตามและประเมินผล	4.49	0.69	มาก
4. ด้านการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา	4.53	0.62	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	**4.53**	**0.68**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 3 ความเหมาะสมและความเพียงพอของกระบวนการของโครงการโดยรวมจากรายการประเมินโดยรวมผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.53, S.D. = 0.68) โดยที่ด้านการดำเนินงานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.68) รองลงมาคือด้านการวางแผน ($\bar{X}$ = 4.54, S.D. = 0.74) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านการติดตามและประเมินผล ($\bar{X}$ = 4.49, S.D. = 0.69)

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลผลความสำเร็จของผลการดำเนินการโดยรวมของโครงการ โดยรวม

รายการประเมิน	ผลการประเมิน (N-907)		แปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	
1. ด้านผลผลิต	4.55	0.66	มากที่สุด
2. ด้านผลลัพธ์	4.49	0.79	มาก
รวมเฉลี่ย	**4.52**	**0.73**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 4 ระดับความสำเร็จของผลการดำเนินโครงการ โดยรวม จากรายการประเมินโดยรวมผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.52, S.D. = 0.73) โดยที่ด้านผลลัพธ์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.66) รองลงมาคือ ด้านผลผลิต ($\bar{X}$ = 4.49, S.D. = 0.79) ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากการประเมินโครงการพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปี ที่ 2 โรงเรียนเทิงวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 ผู้ประเมินได้นำประเด็นจากการประเมินโครงการมาอภิปรายผล ดังนี้

ด้านบริบทของการประเมินโครงการ จากรายการประเมินโดยรวม ผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยรวม 4.20 แสดงว่า บริบทของประเมินโครงการ สามารถนำโครงการไปปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จบรรลุเป้าหมายเพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ให้เกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษา และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของหลักสูตร ด้านปัจจัยนำเข้าของการประเมินโครงการ ผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยรวม 4.39 ค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงว่าปัจจัยนำเข้าของโรงเรียนเกี่ยวกับการดำเนินงานตามโครงการ มีปัจจัยพื้นฐานที่มีความพร้อม ด้านกระบวนการของการประเมินโครงการ จากรายการประเมินโดยรวม ผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยรวม 4.53 ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการดำเนินงาน แสดงว่าด้านกระบวนการดำเนินการ ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการดำเนินงาน ด้านการติดตามและประเมินผล ด้านการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา และด้านผลผลิตของการประเมินโครงการ พบว่าผลความสำเร็จของโครงการ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.52 แสดงว่าผลความสำเร็จของโครงการ ด้านผลผลิตและผลลัพธ์ของโครงการ เป็นการรายงานข้อมูลผลการดำเนินการตามโครงการ เป็นการดำเนินการที่สามารถส่งผลให้การดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จ ดังที่ กฤษณะ อุ่นทะโคตร ได้กล่าวว่า การประเมินโครงการตามแบบ CIPP model นั้นเป็นกระบวนการของการรวบรวมข้อมูล การอธิบายข้อมูลตลอดจนการเตรียมข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจประเมินค่าและคัดเลือกทางเลือกที่เหมาะสมในการดำเนินโครงการให้ประสบความสำเร็จ ในการประเมินด้านการประเมินบริบทโครงการ เป็นการประเมินเกี่ยวกับความสำคัญที่จะนำไปสู่การออกแบบโครงการแผนงาน และการให้บริการที่มีความเหมาะสมเป็นไปได้ มีการประเมินระหว่างดำเนินการไปจนโครงการสิ้นสุด ประกอบด้วย การประเมินความจำเป็นของโครงการ การประเมินสภาพปัญหาของพื้นที่ การประเมินความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย การประเมินความพร้อมในการร่วมมือของภาคีเครือข่าย ประเมินต้นทุนในการดำเนินโครงการและการประเมินโอกาสความสำเร็จที่จะเกิดขึ้นภายใต้บริบทของพื้นที่ (กฤษณะ อุ่นทะโคตร, 2562) สอดคล้องกับ อเนก จินดาขัด ได้กล่าวว่า การประเมินโครงการโดยใช้รูปแบบซิปโมเดล เป็นการประเมินเพื่อให้ได้ข้อมูลเพื่อช่วยให้ผู้บริหารตัดสินใจเลือกทางเลือกต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง โดยการประเมินปัจจัยเบื้องต้นประเมินก่อนนำโครงการไปปฏิบัติ เพื่อนำข้อมูลไปใช้ออกแบบกิจกรรมในขั้นกระบวนการและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยการประเมินกระบวนการกระทำในระหว่างดำเนินโครงการ เพื่อเป็นการประเมินหาข้อบกพร่องของการดำเนินโครงการเพื่อทำการแก้ไขให้สอดคล้องกับข้อบกพร่องรวบรวมข้อมูลประกอบการตัดสินใจที่จะสั่งการเพื่อการ

พัฒนางานต่าง ๆ และบันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ ไว้เป็นหลักฐาน (อเนก จินดาขัด, 2562) สอดคล้องกับ กนกอร ศิลปะวิโรจน์ ได้กล่าวไว้ว่า การประเมินโครงการเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการบริหารโครงการทำให้ได้ทราบถึงข้อบกพร่อง จุดเด่น จุดด้อยของโครงการและทราบว่าโครงการบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายมากน้อยเพียงใด ซึ่งในการประเมินโครงการมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ เพื่อเป็นเครื่องมือช่วยตัดสินใจว่าควรจะยุติโครงการหรือสนับสนุนให้มีการขยายผลต่อไป เพื่อทราบถึงความก้าวหน้าของโครงการว่าเป็นไปตามที่กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย หรือกฎเกณฑ์หรือมาตรฐานที่กำหนดไว้เพียงใด เพื่อปรับปรุงงานเมื่อนำโครงการไปปฏิบัติแล้วพบว่าบางโครงการไม่บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ก็ควรนำโครงการนั้นมาปรับปรุงแก้ไขโดยพิจารณาว่าโครงการนั้นบกพร่องในเรื่องใด เพื่อศึกษาทางเลือกโดยมีการแสวงหาทางเลือกที่ดีก่อนที่จะนำโครงการไปปฏิบัติ (กนกอร ศิลปะวิโรจน์, 2557) สอดคล้องกับผลงานการประเมินโครงการของ นงลักษณ์ ชาวแพะ ได้ศึกษาเรื่อง ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบซิปปา กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง สมการและการแก้สมการ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการศึกษาพบว่า ทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบซิปปา กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง สมการและการแก้สมการ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ย 46.91 คิดเป็นร้อยละ 78.19 อยู่ในระดับดี (นงลักษณ์ ชาวแพะ, 2556) สอดคล้องกับ นฤมล ศักดิ์ปกรณ์กานต์ ได้กล่าวถึง แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ว่า เป็นการเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์โดยการประยุกต์ใช้คณิตศาสตร์ ในลักษณะต่าง ๆ ประกอบด้วย ทักษะและกระบวนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ทักษะและกระบวนการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ ทักษะและกระบวนการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ ทักษะและกระบวนการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ การคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์และการประยุกต์ใช้ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ (นฤมล ศักดิ์ปกรณ์กานต์, 2559) สอดคล้องกับ ตติมา ทิพย์จินดาชัยกุล ได้ศึกษา เรื่อง ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิด (Open Approach) ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาและความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการศึกษา พบว่าความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิด เรื่องทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สูงกว่าก่อนได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีแบบเปิด สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิด เรื่องทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สูงกว่าก่อนได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีแบบเปิด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ตติมา ทิพย์จินดาชัยกุล, 2557)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ด้านบริบทของโครงการ โรงเรียนควรปรับเป้าหมายของโครงการพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ให้มีความสอดคล้องกับนโยบาย วิสัยทัศน์และเป้าหมายของโรงเรียนให้มากขึ้น และด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ โรงเรียนควรมีการจัดอบรมโดยเชิญวิทยากรมาให้ความรู้แก่ครูและบุคลากรในโรงเรียน เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน ในการดำเนินโครงการทั้งจากภายในและภายนอกอย่างเพียงพอและเหมาะสมมากยิ่งขึ้น ได้แก่ งบประมาณในการจัดหา สื่อ วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งการจัดกิจกรรมที่พัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ตลอดจนการจัดสภาพแวดล้อมแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมในการพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ โรงเรียนควรมีการจัดแหล่งเรียนรู้ หนังสือ สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ที่หลากหลายและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในโรงเรียนที่เอื้อต่อการอ่าน เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนเกิดความใฝ่เรียน อยากรู้ อยากลอง รู้จักการค้นคว้าหาคำตอบด้วยตนเองและมีสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันยิ่งขึ้น และข้อเสนอแนะในการประเมินครั้งต่อไป ควรมีการเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์ในรูปแบบอื่นๆ ร่วมด้วย เช่น การสัมภาษณ์ การสังเกต การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ทราบข้อมูลเพิ่มเติมในเชิงลึก ควรมีการประเมินโครงการอื่นๆ โดยเฉพาะโครงการสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งมีการดำเนินการในโรงเรียนทุกโครงการ และควรนำข้อเสนอแนะแนวทางไปปฏิบัติและประเมินความสำเร็จตามเป้าหมายเพื่อนำผลการประเมินไปปรับปรุงแนวทางให้สมบูรณ์มากขึ้นอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

กนกอร ศิลปะวิโรจน์. (2557). การประเมินโครงการเตรียมความพร้อมของนักเรียนเพื่อสอบเข้าศึกษาต่อมหาวิทยาลัยของรัฐ โรงเรียนเทพบดินทร์วิทยาเชียงใหม่. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กฤษณะ อุ่นทะโคตร. (2562). ปัจจัยแห่งความสำเร็จและสุนทรียทักษะผู้นำที่มีผลต่อการประเมินโครงการของผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดกาฬสินธุ์. วารสารวิจัยคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 12(2), 1-10.

ตติมา ทิพย์จินดาชัยกุล. (2557). ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิด (Open Approach) ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาและความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ทิศนา แขมมณี. (2556). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นงลักษณ์ ชาวแพะ. (2556). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบซิปปา กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง สมการและการแก้สมการ ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลภูซาง (บ้านดอนตัน) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

นฤมล ศักดิ์ปกรณ์กานต์. (2559). ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์. บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2557). เทคนิคการประเมินโครงการ. กรุงเทพมหานคร: เฮ้าส์ ออฟ เคอร์มิสท์.

วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์. (2549). นวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

อเนก จินดาขัด. (2562). การประเมินผลโครงการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคนไทยกลุ่มวัยผู้สูงอายุในตำบลต้นแบบดูแลผู้สูงอายุระยะยาว จังหวัดแพร่. ใน ดุษฎีนิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสุขภาพ ความปลอดภัย และอนามัยสิ่งแวดล้อม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K. (1976). On the Use of Content Specialists in the Assessment of Criterion-Referenced Test Item Validity. Tijdschrift voor Onderwijs research, 2(2), 49-60.

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 466-485

บทความวิจัย

การพัฒนากรอบสมรรถนะวิชาชีพการพยาบาลที่จำเป็นต้องพัฒนาด้วยการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลองเสมือนจริงของนักศึกษาพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนก*

THE DEVELOPMENT OF NURSING PROFESSIONAL COMPETENCY FRAMEWORK THAT NEED TO BE DEVELOPED WITH THE VIRTUAL SIMULATION BASED LEARNING OF NURSING STUDENTS IN NURSING FACULTY, PRABOROMMARAJCHANOK INSTITUTE

จามจุรี แซ่หลู่[1], อรุณรัตน์ โยธินวัฒนบำรุง[1], นันท์ณภัส สารมาศ[1], จิรกานต์ พันธ์ฤทธิ์ดำ[1], กนกรัตน์ จิตรา[1]

Jamjuree Saeloo[1], Arunrat Yotinwattanabumrung[1], Nannapath Saramad[1], Jirakan Punriddum[1], Kanokrat Jittra[1]

[1]คณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนก วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครศรีธรรมราช

[1]Faculty of Nursing, Praboromarajchanok Institute Boromrajonnani College of Nursing, Nakhonsithammarat, Thailand

[1]Corresponding author E-mail: jureepink@yahoo.co.th

บทคัดย่อ

การศึกษาเชิงพัฒนา มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากรอบสมรรถนะวิชาชีพการพยาบาลที่จำเป็นต้องพัฒนาด้วยการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลองเสมือนจริงของนักศึกษาพยาบาล กลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเจาะจง เป็นอาจารย์พยาบาล 30 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินกรอบสมรรถนะ ความตรงตามเนื้อหา เท่ากับ 1 และ .80-1 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา พบว่า กรอบสมรรถนะวิชาชีพการพยาบาลที่จำเป็นต้องพัฒนาด้วยการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลองเสมือนจริง ประกอบด้วย 1) การพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช: ประเมินสภาพจิต สร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด การพยาบาลผู้รับบริการที่มีปัญหาสุขภาพจิตด้านอารมณ์ ทำกลุ่ม

* Received 9 December 2022; Revised 26 December 2022; Accepted 28 December 2022

กิจกรรมบำบัด ให้คำปรึกษาผู้ที่ปัญหาทางจิต ตระหนักในคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ 2) การพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ: การพยาบาลผู้ป่วยช็อค ผู้ป่วยที่มีภาวะพร่องออกซิเจน ผู้ป่วยที่ได้รับยาความเสี่ยงสูง ช่วยฟื้นคืนชีพผู้ป่วยขั้นสูง ตระหนักในคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ทำงานเป็นทีม 3) การพยาบาลเด็ก: การพยาบาลเด็กที่มีสุขภาพดี ทารกที่มีความเสี่ยงสูง เด็กที่มีภาวะช็อค เด็กที่มีภาวะพร่องออกซิเจน ตระหนักในคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ 4) การพยาบาลชุมชนและการรักษาโรคเบื้องต้น: การพยาบาลอนามัยครอบครัว กระบวนการวินิจฉัยชุมชน การรักษาโรคเบื้องต้น ตระหนักในคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และ 5) ด้านการพยาบาลมารดา ทารก และการผดุงครรภ์: ดูแลหญิงตั้งครรภ์ระยะก่อนคลอด ระยะคลอด ระยะหลังคลอด ตระหนักในคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ดังนั้น ผู้สอนควรนำกรอบสมรรถนะดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนแบบสถานการณ์จำลองเสมือนจริงและเป็นแนวทางในการเตรียมสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผลการเรียนรู้ของนักศึกษา

คำสำคัญ: กรอบสมรรถนะ, วิชาชีพการพยาบาล, การเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลองเสมือนจริงนักศึกษาพยาบาล

Abstract

The purpose of this developmental study was to develop a nursing professional competency framework that need to be developed with the virtual simulation based learning of nursing students. The purposive sampling were 30 nursing instructors and 5 qualified persons. Research instruments used for this study were 1) interview form and 2) a competency framework evaluation form. The Item-Content Validity Index (I-CVI) of the framework were 1 and .80-1. The data were collected by interviewed some experts. Analyze the data by using content analysis. The findings revealed that nursing professional competency framework that need to be developed with the virtual simulation based learning of nursing students were as follows: 1) mental health and psychiatric nursing competency consisted of building relationship for therapy, nursing care for recipients with emotional mental health problems, doing group therapy, counseling people who have mental problems, awareness of human values and dignity, 2) adults and the elderly nursing competency consisted of nursing care for patients with shock, nursing care for patients with hypoxia, nursing care for patients receiving high- risk drugs, advanced cardiopulmonary resuscitation, awareness of human values and dignity, 3) The pediatric nursing competency

consists of nursing care for healthy children, nursing care for high-risk infant, nursing care of children with shock, nursing care of children with hypoxia, awareness of human values and dignity, 4) community nursing and primary medical care competency consisted of family health nursing, community diagnostics process, primary medical care, awareness of human values and dignity, and 5) maternal, infant and midwifery nursing competency consisted of caring for pregnant women in the prenatal period, caring for pregnant women during pregnancy, caring for pregnant women in the postpartum period, awareness of human values and dignity. Therefore, instructors should use the competency framework as a guideline for teaching and learning in the virtual simulation based learning strategy and for preparing supportive materials in learning to improve student learning outcomes.

Keywords: Competency Framework, Nursing Professional, Virtual Simulation Based Learning Nursing Students

บทนำ

ปัจจุบันแนวโน้มของการเกิดโรคติดต่ออุบัติใหม่มีเพิ่มมากขึ้นทำให้การควบคุมการแพร่ระบาดของโรคเป็นไปด้วยความยากลำบาก ที่เห็นชัดเจนในขณะนี้คือการระบาดของโรคไวรัสสายพันธ์ใหม่ ที่มีชื่ออย่างเป็นทางการว่า Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) การระบาดของไวรัสชนิดนี้เริ่มเกิดขึ้นตั้งแต่ช่วงปลายปี พ.ศ. 2562 จนถึงปัจจุบันได้มีการแพร่ระบาดทั่วโลก ทำให้มีผู้ติดเชื้อทั่วโลกเป็นจำนวนมาก จากรายงานของกรมอนามัย มีผู้ติดเชื้อจำนวนทั้งสิ้น 439,191,201 ราย เสียชีวิตจำนวน 5,985,985 ราย สำหรับประเทศไทยข้อมูลวันที่ 2 มีนาคม 2565 กรมควบคุมโรค ผลกระทบจาก COVID-19 ทำให้มีผู้ติดเชื้อเป็นจำนวน 2,934,544 ราย และผู้เสียชีวิต 23,024 ราย (กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2565) ผลกระทบของการระบาดทำให้มีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจและการศึกษา โดยด้านสังคมทำให้บุคคลต้องอยู่ห่างกันอย่างน้อย 1 - 2 เมตร ในการทำกิจกรรมทางสังคม การปฏิสัมพันธ์ต้องให้น้อยลง ทุกคนต้องสวมหน้ากากอนามัย การประชุมต้องเปลี่ยนเป็นการประชุมออนไลน์ที่สามารถประชุมได้ทั้งในที่ทำงานหรือที่บ้าน โดยไม่ต้องไปนั่งรวมกันในที่ประชุมเดียวกัน ด้านเศรษฐกิจทำให้คนว่างงาน มีรายได้น้อยลง แต่ค่าใช้จ่ายที่ต้องใช้ในการดำรงชีวิตยังคงเหมือนเดิม และด้านการศึกษาทำให้สถานศึกษาเกือบทุกแห่งทั่วโลกต้องปรับเปลี่ยนระบบการจัดการศึกษาเป็นการเรียนแบบออนไลน์เพื่อไม่ให้การเรียนหยุดชะงัก เพราะจะส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน ซึ่งนั่นก็คือคุณภาพของประชากรในอนาคต (เทื้อน ทองแก้ว, 2563)

การศึกษาในหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ก็ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของ COVID-19 ด้วยเช่นกัน เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรพยาบาลศาสตร์เป็นการศึกษาทางวิชาชีพที่มีการจัดการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ซึ่งการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์ที่มีการระบาดของโควิด-19 มีการปรับเปลี่ยน โดยภาคทฤษฎีได้ปรับเป็นจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ แต่สำหรับการจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติที่ต้องฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริง บนหอผู้ป่วยหรือตามหน่วยบริการและชุมชน เพื่อให้นักศึกษาได้มีสมรรถนะทางการพยาบาลตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ นั้นไม่สามารถทำได้ นักศึกษาต้องหยุดการฝึกภาคปฏิบัติจนกว่าสถานการณ์การระบาดดีขึ้นจึงได้กลับไปฝึกปฏิบัติเหมือนเช่นเดิม แต่อย่างไรก็ตามในอนาคตเราไม่สามารถคาดการณ์ได้ว่าการระบาดของเชื้อโควิด-19 หรือการระบาดของเชื้อโรคสายพันธ์อื่นจะกลับมาระบาดหนักอีกหรือไม่ ถ้ากลับมาอีกการฝึกปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาลก็จะได้รับผลกระทบอย่างนี้ต่อไป ซึ่งอาจมีผลต่อการที่ต้องยืดเวลาในการจบการศึกษาออกไปได้ ดังนั้นจึงต้องปรับวิธีการเรียนรู้ใหม่ที่ให้นักศึกษาได้เกิดการเรียนรู้เหมือนกับที่ได้จากการฝึกในสถานการณ์จริงให้มากที่สุด ซึ่งวิธีการที่สถาบันการศึกษาหลายแห่งได้นำมาใช้คือ การเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลองเสมือนจริง (simulation base leaning) (สายสมร เฉลยกิตติ และคณะ, 2563)

การเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลองเสมือนจริง เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนทั้งด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ สร้างโอกาสให้เรียนรู้ การวิเคราะห์สถานการณ์ การกำหนดปัญหาทางคลินิก และการตัดสินใจแก้ปัญหาให้กับผู้ป่วยในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย ควบคุมได้ โดยไม่ทำให้เกิดอันตรายต่อผู้ป่วย และยังเป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนที่สนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจในการปฏิบัติการพยาบาลและมีสมรรถนะทางวิชาชีพ รวมทั้งการสื่อสารเพิ่มมากขึ้น (Zakari, N. et al., 2017) ซึ่งในกระบวนการจัดการเรียนการสอนดังกล่าว มีองค์ประกอบของสถานการณ์จำลอง เช่น เครื่องมือ อุปกรณ์ และสิ่งแวดล้อม ที่สร้างขึ้นให้มีลักษณะเหมือนจริง เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ ฝึกการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ และการแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่ใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุด (วงเดือน สุวรรณคีรี และคณะ, 2559) จากการศึกษาผลของการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลองเสมือนจริงต่อความรู้ ความพึงพอใจ และความมั่นใจในตนเองของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 4 ในการฝึกปฏิบัติรายวิชาฝึกทักษะวิชาชีพก่อนสำเร็จการศึกษา พบว่านักศึกษาพยาบาลที่ได้รับการเรียนการสอน โดยใช้สถานการณ์จำลองเสมือนจริง มีคะแนนเฉลี่ยความมั่นใจในตนเองหลังทดลองสูงกว่านักศึกษาที่เรียนโดยวิธีปกติตามหลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (สมจิตต์ สินธุชัย และกันยารัตน์ อุบลวรรณ, 2560)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลองเสมือนจริงมีความเหมาะสมกับการจัดการศึกษาพยาบาลในสถานการณ์ที่มีการแพร่ระบาดของเชื้อโรค แต่อย่างไรก็ตามการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวต้องมีการเตรียมทรัพยากรสิ่งสนับสนุนการ

เรียนรู้ที่เพียงพอ รวมทั้งต้องมีอาจารย์ที่มีความชำนาญในการสอนจึงจะทำให้การสอนมีประสิทธิภาพ ประกอบกับค่าใช้จ่ายในการดำเนินการค่อนข้างสูงมาก ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่ต้องศึกษาถึงกรอบสมรรถนะวิชาชีพการพยาบาลของนักศึกษาที่จำเป็นต้องพัฒนาด้วยการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลองเสมือนจริง โดยประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดการพัฒนากรอบสมรรถนะของ มาเรลลี่ และคณะ (Marrelli, A. F. et al., 2005) ที่มีการนำมาใช้อย่างแพร่หลาย ขั้นตอนไม่ซับซ้อน ข้อมูลที่ได้มามาจากหน่วยงานนั้นๆ ทำให้สามารถนำผลการศึกษาไปใช้ได้จริง ซึ่งมีขั้นตอนของการดำเนินการ 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การกำหนดวัตถุประสงค์ 2) การแสวงหาผู้ให้การสนับสนุน 3) การพัฒนาแนวทางในการสื่อสาร การให้ความรู้แก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง 4) การวางแผนวิธีการรวบรวมข้อมูล 5) การระบุสมรรถนะและการสร้างกรอบสมรรถนะ 6) การนำกรอบสมรรถนะที่ได้มาปรับใช้ประโยชน์ในหน่วยงาน และ 7) การประเมินผลและปรับปรุงกรอบสมรรถนะให้เหมาะสมตามบริบทของหน่วยงาน แต่ในการศึกษานี้นำมาใช้เพียง 5 ขั้นตอนแรก ส่วนสองขั้นตอนสุดท้ายจะดำเนินการศึกษาเพื่อประเมินกรอบสมรรถนะต่อไป เนื่องจากจุดประสงค์เพื่อสร้างรายการกรอบสมรรถนะ และให้ทราบถึงสมรรถนะที่จำเป็นต้องพัฒนาด้วยการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลองเสมือนจริง ทำให้สามารถนำไปใช้ในการวางแผนในการเตรียมสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ เตรียมอาจารย์ผู้สอน เตรียมผู้ช่วยเหลือในการสอน เตรียมนักเทคโนโลยีทางการศึกษา และเตรียมผู้ช่วยปฏิบัติงานในห้องปฏิบัติการให้พร้อมเพื่อการเรียนรู้ของนักศึกษา รวมทั้งเตรียมแบบประเมินสมรรถนะส่งผลให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และเป็นพยาบาลที่มีคุณภาพต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนากรอบสมรรถนะวิชาชีพการพยาบาลที่จำเป็นต้องพัฒนาด้วยการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลองเสมือนจริงของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงพัฒนา (developmental study) เพื่อพัฒนากรอบสมรรถนะเชิงวิชาชีพการพยาบาลที่จำเป็นต้องพัฒนาด้วยการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลองเสมือนจริงของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ อาจารย์พยาบาลผู้เชี่ยวชาญการสอนแบบสถานการณ์จำลองเสมือนจริงและการปฏิบัติงานด้านการพยาบาล กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่ทำหน้าที่ตรวจสอบกรอบสมรรถนะฉบับร่างที่พัฒนาขึ้น และเอกสาร ประกอบด้วย รายงาน บทความ งานวิจัยเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ คุณสมบัติและสมรรถนะวิชาชีพการพยาบาล

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ประกอบด้วย

1. อาจารย์พยาบาลผู้เชี่ยวชาญการสอนแบบสถานการณ์จำลองเสมือนจริงและการปฏิบัติงานด้านการพยาบาล ซึ่งปฏิบัติงานในวิทยาลัยพยาบาลที่นำร่องให้จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เสมือนจริง (Simulation Learning Center) จำนวน 3 วิทยาลัยคือ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครศรีธรรมราช วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพ และวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุดรธานี จำนวน 2 คน ต่อสาขาวิชาต่อวิทยาลัย ซึ่งสาขาการพยาบาลมีทั้งหมด 5 สาขา รวมทั้งหมด 30 คน

สำหรับการเลือกกลุ่มตัวอย่าง จะดำเนินการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) ซึ่งกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกดังนี้ 1) เป็นอาจารย์พยาบาลในวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี คณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันพระบรมมราชชนก มีวุฒิการศึกษาการศึกษาอย่างต่ำปริญญาโท 2) มีประสบการณ์การสอนแบบสถานการณ์จำลองเสมือนจริงและการปฏิบัติงานด้านการพยาบาลใน 5 สาขา คือการพยาบาลเด็ก การพยาบาลมารดาทารกและการผดุงครรภ์ การพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ การพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช การพยาบาลอนามัยชุมชนและการรักษาพยาบาลขั้นต้น อย่างน้อย 3 ปี 3) มีความเต็มใจเข้าร่วมให้ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์

2. ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ด้านสมรรถนะเชิงวิชาชีพการพยาบาลที่จำเป็นต้องพัฒนาด้วยการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลองเสมือนจริงของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ จำนวน 5 คน ได้แก่ อาจารย์จากวิทยาลัยพยาบาล สังกัดคณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนก และอาจารย์จากคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ที่มีคุณวุฒิระดับปริญญาเอกและปริญญาโททางด้านการพยาบาล

3. เอกสาร ประกอบด้วย รายงาน บทความ งานวิจัยเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่คุณสมบัติและสมรรถนะวิชาชีพการพยาบาล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย

1. แบบบันทึกรายการสมรรถนะและพฤติกรรมบ่งชี้ความสามารถที่ได้จากการทบทวนเอกสาร ตำรา แนวคิด ทฤษฎี ข้อบัญญัติขององค์กรต่างๆ และวารสารทั้งในและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะเชิงวิชาชีพการพยาบาล

2. เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญพยาบาลวิชาชีพ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นซึ่งประกอบด้วย

2.1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล เพศ อายุ วุฒิการศึกษาสูงสุด ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานที่วิทยาลัยพยาบาล

2.2 แบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วยคำถามหลักๆ 5 ข้อ 1) ท่านคิดว่าหลังจากที่นักศึกษาสำเร็จการศึกษา นักศึกษาต้องมีสมรรถนะด้านการพยาบาลด้านใดบ้าง 2)

ท่านคิดว่าการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลองเสมือนจริงมีความจำเป็นต่อการพัฒนานักศึกษาให้มีสมรรถนะที่ท่านกล่าวมาหรือไม่ อย่างไร 3) ท่านคิดว่าสมรรถนะด้านใดบ้างที่จำเป็นต้องพัฒนาด้วยการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลองเสมือนจริง เพราะเหตุใดจึงคิดว่าจำเป็น 4) ที่ท่านบอกว่าสมรรถนะด้านดังกล่าวไม่จำเป็นต้องเรียนรู้โดยสถานการณ์จำลองเสมือนจริง เพราะเหตุใด และ 5) ท่านคิดว่าพฤติกรรมอย่างไรที่สามารถบ่งชี้ได้ว่านักศึกษามีสมรรถนะด้านนั้นในการพยาบาล

3. เครื่องบันทึกเสียง

4. แบบประเมินกรอบสมรรถนะเชิงวิชาชีพการพยาบาลที่จำเป็นต้องพัฒนาด้วยการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลองเสมือนจริงของนักศึกษาพยาบาล (ฉบับร่าง) สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ประเมินและหาค่าความตรงของเนื้อหา (I-CVI) พิจารณาสมรรถนะแต่ละด้านที่มีพฤติกรรมบ่งชี้ความสามารถเป็นรายข้อ โดยกำหนดตัวเลขเป็นมาตราส่วน 4 ระดับ คือ 4 หมายถึงจำเป็นมาก 3 หมายถึงจำเป็นปานกลาง 2 หมายถึงจำเป็นน้อย และ 1 หมายถึงไม่จำเป็น

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสมรรถนะเชิงวิชาชีพการพยาบาลที่จำเป็นต้องพัฒนาด้วยการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลองเสมือนจริงของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ได้นำไปตรวจสอบคุณภาพหาความตรงของเครื่องมือ ด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ซึ่งเป็นอาจารย์พยาบาล ตรวจสอบความชัดเจนของคำถาม ความเหมาะสมของคำถามและความเหมาะสมของการจัดลำดับคำถาม ได้ดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ขอจริยธรรมวิจัยจาก วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครศรีธรรมราช เลขจริยธรรมวิจัยที่ Exc-04/2564 ลงวันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2564-13 พฤษภาคม พ.ศ. 2565 การเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอนในการดำเนินการ โดยประยุกต์กลยุทธ์การพัฒนากรอบสมรรถนะของมาเรลลี่ ทอนโดรา และฮอก ดังนี้

1. การกำหนดวัตถุประสงค์

2. แสวงหาผู้ให้การสนับสนุน โดยทำหนังสือถึงผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ที่เป็นวิทยาลัยนำร่องให้จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เสมือนจริง คือ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครศรีธรรมราช กรุงเทพ และอุดรธานี เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาในครั้งนี้

3. พัฒนาแนวทางในการสื่อสาร โดยแจ้งวัตถุประสงค์และขั้นตอนการดำเนินการ แก่ผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ทั้ง 3 วิทยาลัย

4. รวบรวมข้อมูล ซึ่งประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ

4.1 กำหนดกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการศึกษา โดยการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ตามคุณสมบัติที่กำหนด จำนวน 30 ท่าน

4.2 การกำหนดวิธีการรวบรวมข้อมูล โดยเริ่มจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะเชิงวิชาชีพพยาบาลที่จำเป็นต้องพัฒนาด้วยการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลองเสมือนจริงของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ศึกษาค้นคว้าจากตำรา วารสารทางวิชาการ ผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์ ทั้งในและต่างประเทศ และสรุปเป็นรายการสมรรถนะ จากนั้นสร้างแบบสัมภาษณ์และนำไปตรวจสอบคุณภาพเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อใช้สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิบัติงานพยาบาล จำนวน 30 ท่าน พร้อมทั้งทำการบันทึกเสียงและจดบันทึก หลังจากที่ได้รับการอนุญาต ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้จะถูกเก็บเป็นความลับ การนำเสนอผลการศึกษาเป็นภาพรวมโดยไม่ระบุตัวผู้ให้ข้อมูล และข้อมูลจะถูกทำลายทิ้งทันทีภายหลังสิ้นสุดการศึกษา เมื่อสิ้นสุดการสัมภาษณ์จะมีการทบทวนข้อมูลหรือประเด็นสำคัญเพื่อตรวจสอบความเข้าใจที่ตรงกันกับผู้ให้สัมภาษณ์ และถอดเทป

5. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์และประมวลผล สรุปเป็นกรอบสมรรถนะเชิงวิชาชีพพยาบาลที่จำเป็นต้องพัฒนาด้วยการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลองเสมือนจริงของนักศึกษาพยาบาลฉบับร่าง ส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ตรวจและให้ความคิดเห็นต่อพฤติกรรมบ่งชี้ความสามารถเป็นรายข้อ และนำผลที่ได้จากการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิไปคำนวณหาค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหาของพฤติกรรมบ่งชี้ความสามารถเป็นรายข้อ ได้เท่ากับ .80-1 สำหรับข้อที่ได้ .80 ได้ปรับแก้ตามคำแนะนำของทรงคุณวุฒิและสรุปเป็นกรอบสมรรถนะเชิงวิชาชีพพยาบาลที่จำเป็นต้องพัฒนาด้วยการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลองเสมือนจริงของนักศึกษาพยาบาล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลส่วนบุคคล วิเคราะห์โดยใช้สถิติพรรณนา หาความถี่ ร้อยละ

2. ข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมและการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ นำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา จัดหมวดหมู่เป็นสมรรถนะเชิงวิชาชีพพยาบาลที่จำเป็นต้องพัฒนาด้วยการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลองเสมือนจริงของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ในแต่ละด้านที่มีพฤติกรรมบ่งชี้ความสามารถเป็นรายข้อ โดยข้อมูลที่มีเนื้อหาเดียวกันหรือใกล้เคียงกันรวบรวมเป็นข้อเดียวกัน ข้อมูลที่แตกต่างกันแยกเป็นรายข้อ และสรุปเป็นกรอบสมรรถนะ

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไป

ผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ มีจำนวนทั้งสิ้น 30 ราย ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 28 ราย (ร้อยละ 93.33) เป็นผู้ที่มีความเชียวชาญในสาขาการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช จำนวน 6 ราย (ร้อยละ 20)สาขาการพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ จำนวน 6 ราย (ร้อยละ 20)

สาขาการพยาบาลเด็ก จำนวน 6 ราย (ร้อยละ 20) สาขาการพยาบาลสูติศาสตร์ จำนวน 6 ราย (ร้อยละ 20) และสาขาการพยาบาลชุมชน และการรักษาโรคเบื้องต้น จำนวน 6 ราย (ร้อยละ 20) โดยส่วนใหญ่มีประสบการณ์สอนแบบสถานการณ์จำลองเสมือนจริง มา 3-5 ปี มีประสบการณ์การอบรมเกี่ยวกับสอนโดยใช้สถานการณ์จำลองเสมือนจริง หลักสูตร 2 สัปดาห์ จำนวน 22 ราย (ร้อยละ 73.33) และหลักสูตรมากกว่า 2 สัปดาห์ จำนวน 8 ราย (ร้อยละ 26.66)

2. ความจำเป็นในการเรียนรู้แบบ SBL

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ความจำเป็นของการเรียนรู้ด้วยสถานการณ์จำลองเสมือนจริง จะคำนึงถึงประเด็นดังนี้ เป็นสมรรถนะที่ต้องให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้จริงๆ เป็นสมรรถนะที่ต้องใช้บ่อย ซึ่งนักศึกษาต้องเกิดความเข้าใจ และสามารถปฏิบัติได้ เนื่องจากการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลองเสมือนจริง นักศึกษาต้องใช้ความรู้ ความเข้าใจ และได้ลงมือปฏิบัติซ้ำๆ รวมทั้งได้รับการให้ข้อมูลย้อนกลับจากอาจารย์ นักศึกษาได้อยู่ในบริบทที่คล้ายกับสถานการณ์จริง ทำให้นักศึกษามีความพร้อมและมั่นใจในการปฏิบัติกับผู้ป่วยจริงมากขึ้น ความตื่นเต้น ความวิตกกังวลลดลง มีทัศนคติที่ดีขึ้น สามารถบริหารจัดการทำงานเป็นทีม ผู้ป่วยที่อยู่ในความดูแลปลอดภัย และเป็นการเรียนรู้ที่จำเป็นในสถานการณ์โควิด-19 ดังที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า

“เรียนรู้ด้วย SBL มันจำเป็น เพราะว่าการที่นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติได้เรียนรู้ในสถานการณ์ที่เสมือนจริง มันจะทำให้เขาได้ฝึก เหมือนมันเป็นทักษะด้วย...ถ้าเรียนด้วยทฤษฎีอย่างเดียวไม่รู้หรอก เวลาเด็กลงไปทำจริงตอนที่เด็กลงไปฝึกปฏิบัติ ต้องมีการฝึกซ้ำๆ คอมเมนท์หลายๆ ครั้ง เด็กจึงจะเข้าใจ การเรียนแบบ SBL เนี่ยเหมือนกับเขาได้มีประสบการณ์ในเรื่องของการได้ลงมือทำ ได้ลงมือปฏิบัติจริง หลังจากที่ได้รับการ feed back กลับไปเขาก็จะเข้าใจมากขึ้น”

3. กรอบสมรรถนะวิชาชีพการพยาบาลที่จำเป็นต้องพัฒนาด้วยการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลองเสมือนจริงของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ 5 สาขาการพยาบาล

ผลการศึกษาครั้งนี้ได้กรอบสมรรถนะวิชาชีพการพยาบาลที่จำเป็นต้องพัฒนาด้วยการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลองเสมือนจริงของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 สาขาการพยาบาล ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. สมรรถนะการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวชที่จำเป็นต้องพัฒนาด้วยการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลองเสมือนจริง พบว่าประกอบด้วย 6 สมรรถนะ มีพฤติกรรมบ่งชี้ความสามารถจำนวน 24 ข้อ ดังนี้

1.1 การประเมินสภาพจิต ประกอบด้วยพฤติกรรมบ่งชี้ความสามารถ จำนวน 3 ข้อ ได้แก่ สามารถใช้คำถามประเมินสภาพจิต สามารถสังเกตการเปลี่ยนแปลงของอารมณ์

จากท่าทาง การแสดงออกและคำพูด และสามารถวิเคราะห์และสรุปผลจากการประเมินสภาพจิต

1.2 การสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด ประกอบด้วยพฤติกรรมบ่งชี้ความสามารถ จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ สามารถปฏิบัติตามขั้นตอนของการสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด สามารถใช้เทคนิคการสนทนาเพื่อการบำบัด สามารถแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม เช่น บุคลิก ท่าทาง น้ำเสียงที่ใช้ ในขณะสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด และสามารถวิเคราะห์และสรุปผลจากการสร้างสัมพันธภาพ

1.3 การให้การพยาบาลผู้รับบริการที่มีปัญหาสุขภาพจิตด้านอารมณ์ ประกอบด้วยพฤติกรรมบ่งชี้ความสามารถ จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ สามารถประเมินความผิดปกติทางด้านอารมณ์ สามารถวิเคราะห์และสรุปผลจากการประเมิน สามารถให้การดูแลช่วยเหลือตามผลการประเมิน และสามารถวางแผนป้องกันการเกิดความรุนแรงและการกลับเป็นซ้ำ

1.4 การทำกลุ่มกิจกรรมบำบัด ประกอบด้วยพฤติกรรมบ่งชี้ความสามารถ จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ สามารถเลือกกิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้รับบริการ สามารถวางแผนและดำเนินกิจกรรมกลุ่มตามขั้นตอน สามารถใช้เทคนิคการควบคุมกลุ่ม การกระตุ้นกลุ่ม ในการทำกิจกรรม และสามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า

1.5 การให้คำปรึกษาผู้ที่ปัญหาทางจิต ประกอบด้วยพฤติกรรมบ่งชี้ความสามารถ จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ สามารถให้คำปรึกษาตามขั้นตอนของการให้คำปรึกษา สามารถใช้ทักษะในการสื่อสาร ที่จะช่วยให้ผู้รับบริการได้ระบายความรู้สึก สามารถสรุปเชื่อมโยงเพื่อให้ผู้รับบริการเข้าใจปัญหา สาเหตุ ความต้องการ แนวทางการแก้ปัญหาของตนเอง สามารถช่วยให้ผู้รับบริการตัดสินใจเลือกแนวทางที่ใช้แก้ปัญหาได้อย่างให้เหมาะสม และสามารถส่งเสริมให้กำลังใจผู้รับบริการ

1.6 การตระหนักในคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ประกอบด้วยพฤติกรรมบ่งชี้ความสามารถ จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ ชี้แจงให้ข้อมูลก่อนให้การพยาบาลด้วยน้ำเสียงที่สุภาพเป็นมิตรทุกครั้ง สามารถยอมรับพฤติกรรมของผู้รับบริการทั้งด้านบวกและด้านลบ สามารถเก็บข้อมูลของผู้รับบริการเป็นความลับ และสามารถแสดงอารมณ์ในขณะให้การดูแลผู้รับบริการได้อย่างเหมาะสม

ดังที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า

“สมรรถนะที่ต้องพัฒนาด้วย SBL ก็มีการประเมินสภาพจิต เรื่องการสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด ถ้าเป็นการพยาบาลก็จะเป็นเรื่องของโรคทางอารมณ์ การให้คำปรึกษานี่คิดว่าต้องเป็น SBL ค่ะ ส่วนอีกเรื่องหนึ่งก็เป็นเรื่องของกิจกรรมบำบัด เพราะว่าในเรื่องเหล่านี้ถ้านักศึกษาได้เรียนรู้ในสถานการณ์ที่เสมือนจริง มันจะทำให้เขาได้ฝึก เช่น การประเมินสภาพจิตมันต้องอาศัยทักษะด้วยเพราะถ้าเรียนด้วยการฟังอย่างเดียวนักศึกษาไม่เข้าใจ ต้องมีการฝึก

ทดลองทำ นักศึกษาจะเข้าใจ การเรียนแบบ SBL เนี่ยเหมือนกับเขาได้มีประสบการณ์ในเรื่องของการได้ลงมือทำจริง หลังจากที่ได้รับการให้ข้อมูลย้อนกลับเขาก็จะเข้าใจมากขึ้น...อีกเรื่องคือสมรรถนะที่จำเป็นของพยาบาลจิตเวชต้องมีการยอมรับคนอื่น มีความเข้าใจผู้อื่น ยอมรับพฤติกรรมคนไข้ มีความมั่นคงทางอารมณ์ พูดจาสุภาพ การไม่เปิดเผยความลับผู้ป่วยซึ่งเป็นสมรรถนะสามารถแทรกในกิจกรรมการให้การพยาบาลต่างๆ ได้”

2. สมรรถนะการพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุที่จำเป็นต้องพัฒนาด้วยการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลองเสมือนจริง ประกอบด้วย 6 สมรรถนะ มีพฤติกรรมบ่งชี้ความสามารถจำนวน 27 ข้อ ดังนี้

2.1 การพยาบาลผู้ป่วยช็อค ประกอบด้วยพฤติกรรมบ่งชี้ความสามารถจำนวน 4 ข้อ ได้แก่ สามารถประเมินสภาพผู้ป่วยช็อคและติดตาม สามารถวินิจฉัยปัญหาและรายงานแพทย์สามารถให้สารน้ำ เลือด และสามารถเตรียมยาและบริหารยา

2.2 การพยาบาลผู้ป่วยที่มีภาวะพร่องออกซิเจน ประกอบด้วยพฤติกรรมบ่งชี้ความสามารถ จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ สามารถประเมินภาวะพร่องออกซิเจน สามารถวิเคราะห์ arterial blood gas ดูแลให้ผู้ป่วยได้รับออกซิเจนแบบต่างๆ ได้เหมาะสมกับปัญหาที่เกิดขึ้น สามารถดูแล สื่อสารและตอบสนองความต้องการของผู้ป่วยที่ใส่เครื่องช่วยหายใจได้ และสามารถดูแลผู้ป่วยในระยะหย่าเครื่องช่วยหายใจ

2.3 การพยาบาลผู้ป่วยที่ได้รับยาความเสี่ยงสูง ประกอบด้วยพฤติกรรมบ่งชี้ความสามารถ จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ มีความรู้เกี่ยวกับกลไกการออกฤทธิ์ อันตรายของยาความเสี่ยงสูง และปฏิกิริยาระหว่างยา สามารถเตรียมยาความเสี่ยงสูง สามารถใช้เครื่องมือในการบริหารยา และสามารถประเมินอาการ เฝ้าระวังภาวะแทรกซ้อนจากการได้รับยาความเสี่ยงสูง และแก้ไขปัญหาเมื่อเกิดอาการแทรกซ้อนและภาวะแทรกซ้อนจากการใช้ยา

2.4 การช่วยฟื้นคืนชีพผู้ป่วยขั้นสูง ประกอบด้วยพฤติกรรมบ่งชี้ความสามารถจำนวน 7 ข้อ ได้แก่สามารถการประเมินสภาพ เช่น ชีพจร ความรู้สึกตัว สามารถให้การช่วยฟื้นคืนชีพ สามารถป้องกันภาวะแทรกซ้อนจากการช่วยฟื้นคืนชีพ สามารถแปลผล EKG ที่สำคัญ สรุปปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้ป่วยและรายงานแพทย์ สามารถเตรียมอุปกรณ์ช่วยแพทย์ เช่น ใส่ท่อช่วยหายใจ การกระตุกหัวใจด้วยไฟฟ้า สามารถเตรียมยาและบริหารยาในขณะช่วยฟื้นคืนชีพ และสามารถประเมินผลของการช่วยฟื้นคืนชีพและการดูแลผู้ป่วยมี ROSC (return of spontaneous circulation)

2.5 การตระหนักในคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ประกอบด้วยพฤติกรรมบ่งชี้ความสามารถ จำนวน 3 ข้อ ได้แก่ ชี้แจงให้ข้อมูลก่อนให้การพยาบาลด้วยน้ำเสียงที่สุภาพเป็นมิตรทุกครั้ง สามารถควบคุมอารมณ์ขณะให้การดูแล และปฏิบัติการพยาบาลด้วยความสุภาพ นุ่มนวล เอาใจใส่

2.6 การทำงานเป็นทีม ประกอบด้วยพฤติกรรมบ่งชี้ความสามารถ จำนวน 3 ข้อ ได้แก่ สามารถประเมิน วางแผนทำงานร่วมกับทีม สามารถทำงานตามบทบาทที่ได้รับมอบหมาย และสามารถสื่อสาร ประสานความร่วมมือภายในทีมและสหสาขาวิชาชีพ

ดังที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า

“สมรรถนะที่จำเป็นต้องเรียนรู้ด้วย SBL คือการประเมินสภาพ การดูแลผู้ป่วยวิกฤติต่างๆ เช่น ภาวะช็อกจากสาเหตุต่างๆ การปฏิบัติการพยาบาล ไม่ว่าจะเป็นการให้สารน้ำ เลือด ...การให้ออกซิเจนแต่ละชนิดได้เหมาะสม...การเตรียมยา การบริหารยาโดยเฉพาะยากลุ่มความเสี่ยงสูง การเฝ้าระวังการใช้ยา...กรณีผู้ป่วยผู้ที่หยุดหายใจหรือหัวใจหยุดเต้น ต้องช่วยฟื้นคืนชีพ นักศึกษาต้องช่วยฟื้นคืนชีพผู้ป่วยขั้นสูง...และอีกสิ่งสำคัญคือการตระหนักในคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ พยาบาลที่ดีต้องเข้าใจตัวเองและผู้อื่น มีความอดทน เข้าใจในพฤติกรรมของผู้ป่วย เห็นอกเห็นใจ หากเป็นตนเองอยู่ในสถานการณ์จะรู้สึกอย่างไร ให้กำลังใจด้วยความจริงใจ ห่วงใย เอาใจใส่เหมือนเป็นญาติของตนเอง ซึ่งแสดงให้เห็นได้จากคำพูด การกระทำ”

3. สมรรถนะการพยาบาลเด็กที่จำเป็นต้องพัฒนาด้วยการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลองเสมือนจริง ประกอบด้วย 5 สมรรถนะ มีพฤติกรรมบ่งชี้ความสามารถจำนวน 17 ข้อ ดังนี้

3.1 การพยาบาลเด็กที่มีสุขภาพดี ประกอบด้วยพฤติกรรมบ่งชี้ความสามารถจำนวน 5 ข้อ ได้แก่สามารถให้วัคซีนตามช่วงวัย สามารถประเมินการเจริญเติบโตและพัฒนาการ สามารถจัดอาหารได้เหมาะสมตามช่วงวัยและปัญหาที่พบ สามารถให้การพยาบาลเพื่อป้องกันอุบัติเหตุได้ตามช่วงวัย และสามารถส่งเสริมพัฒนาการ

3.2 การพยาบาลทารกที่มีความเสี่ยงสูง ประกอบด้วยพฤติกรรมบ่งชี้ความสามารถ จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ สามารถประเมินสภาพทารกเสี่ยงสูง สามารถสรุปปัญหาที่เกิดขึ้นและรายงานแพทย์ได้ สามารถให้การพยาบาลได้สอดคล้องกับปัญหาที่เกิดขึ้น และสามารถให้การพยาบาลทารกเพื่อป้องกันภาวะอุณหภูมิกายต่ำ

3.3 การพยาบาลเด็กที่มีภาวะช็อค ประกอบด้วยพฤติกรรมบ่งชี้ความสามารถจำนวน 6 ข้อ ได้แก่สามารถประเมินสภาพเด็กที่มีภาวะช็อค สามารถสรุปปัญหาและรายงานแพทย์ สามารถคำนวณปริมาณสารน้ำและยา สามารถให้สารน้ำ เลือดหรือส่วนประกอบของเลือด สามารถเตรียมยา บริหารยา และเฝ้าระวังภาวะแทรกซ้อนจากการให้ยา และสามารถเตรียมอุปกรณ์ช่วยแพทย์ในการใส่ท่อช่วยหายใจ การกระตุกหัวใจด้วยไฟฟ้า

3.4 การพยาบาลเด็กที่มีภาวะพร่องออกซิเจน ประกอบด้วยพฤติกรรมบ่งชี้ความสามารถ จำนวน 8 ข้อ ได้แก่ สามารถประเมินภาวะพร่องออกซิเจน สามารถวิเคราะห์ผล

arterial blood gas ดูแลให้ได้รับออกซิเจนแบบต่างๆ ได้เหมาะสมกับปัญหาที่เกิดขึ้น สามารถสามารถให้การดูแลและเฝ้าระวังภาวะแทรกซ้อนเด็กที่ใส่เครื่องช่วยหายใจได้ สามารถสื่อสารและตอบสนองความต้องการของเด็กที่ใส่ท่อช่วยหายใจได้ สามารถจัดท่าเพื่อระบายเสมหะ สามารถให้ยาพ่นร่วมกับชนิดของกระบอกพ่นยา และสามารถดูแลเด็กในระยะหย่าเครื่องช่วยหายใจ

3.5 การตระหนักในคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ประกอบด้วยพฤติกรรมบ่งชี้ความสามารถ จำนวน 3 ข้อ ได้แก่ ชี้แจงให้ข้อมูลก่อนให้การพยาบาลด้วยน้ำเสียงที่สุภาพเป็นมิตรทุกครั้ง สามารถควบคุมอารมณ์ขณะให้การดูแล และปฏิบัติการพยาบาลด้วยความสุภาพ นุ่มนวล เอาใจใส่

ดังที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า

“เรื่องที่ต้องเรียนรู้ด้วย SBL จะเน้นเป็นเด็กที่มีสุขภาพดี เด็กมารับวัคซีน เด็กในกลุ่มทารกแรกเกิดที่เป็น sick newborn เด็กมีความเสี่ยงสูง การดูแลเด็กช็อก โดยเน้นการให้ยา ความแม่นยำในการคำนวณ การวัด vital sign การให้ออกซิเจน เหมือนเป็นแบบ pre clinic ฝึกก่อนขึ้นตึก เวลาขึ้นไปฝึกจริง นักศึกษาก็จะมีความมั่นใจมากกว่าปีที่ไม่ได้มี pre clinic... สมรรถนะการแสดงออกถึงพฤติกรรมที่บ่งบอกถึงการเคารพศักดิ์ศรีผู้ป่วย ปกป้องพิทักษ์สิทธิของผู้ป่วยได้ ปฏิบัติการพยาบาลโดยแสดงออกถึงความเมตตากรุณาด้วยทั้งด้วยคำพูดและการกระทำ ก็สามารถสอดแทรกไปในการเรียนรู้ SBL ทุกๆ ทักษะ”

4. สมรรถนะการพยาบาลชุมชนและการรักษาโรคเบื้องต้นที่จำเป็นต้องพัฒนาด้วยการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลองเสมือนจริง ประกอบด้วย 4 สมรรถนะ มีพฤติกรรมบ่งชี้ความสามารถจำนวน 20 ข้อ ดังนี้

4.1 การพยาบาลอนามัยครอบครัว ประกอบด้วยพฤติกรรมบ่งชี้ความสามารถจำนวน 6 ข้อ ได้แก่สามารถสร้างสัมพันธภาพกับครอบครัว สามารถประเมินภาวะสุขภาพ สามารถวินิจฉัยปัญหาสุขภาพ สามารถวางแผนดูแลสุขภาพตามปัญหาร่วมกับครอบครัว สามารถใช้กระเป๋าเยี่ยม และสามารถสรุปปัญหาและวางแผนติดตามการเยี่ยมครั้งต่อไป

4.2 กระบวนการวินิจฉัยชุมชน ประกอบด้วยพฤติกรรมบ่งชี้ความสามารถจำนวน 6 ข้อ ได้แก่สามารถประเมินสภาพชุมชน สามารถวินิจฉัยชุมชนและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา สามารถวางแผนแก้ปัญหา สามารถทำประชาคม สามารถปฏิบัติการแก้ปัญหา และสามารถประเมินกระบวนการและผลลัพธ์

4.3 การรักษาโรคเบื้องต้น ประกอบด้วยพฤติกรรมบ่งชี้ความสามารถ จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ สามารถประเมินภาวะสุขภาพ สามารถวินิจฉัยแยกโรค สามารถวางแผนการรักษา

ด้วยยาและให้คำแนะนำที่เหมาะสมกับโรค สามารถทำหัตการต่าง ๆ เช่น การเย็บแผล ผ่าฝี ถอดเล็บ และสามารถช่วยชีวิตขั้นพื้นฐาน

4.4 การตระหนักในคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ประกอบด้วยพฤติกรรมบ่งชี้ความสามารถ จำนวน 3 ข้อ ได้แก่ ชี้แจงให้ข้อมูลก่อนให้การพยาบาลด้วยน้ำเสียงที่สุภาพเป็นมิตรทุกครั้ง คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และคำนึงถึงความแตกต่างทางศาสนาและวัฒนธรรม

ดังที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า

“การเรียนแบบ SBL ที่จำเป็นหลักๆ เลยคือในเรื่องของการรักษาโรคเบื้องต้นตั้งแต่การประเมิน การวินิจฉัยแล้วก็การรักษา...แล้วก็ในส่วนของหัตถการต่างๆ เย็บแผล ผ่าฝี...การพยาบาลอนามัยครอบครัว การเยี่ยมบ้าน การใช้กระเป๋าเยี่ยมบ้าน มันจะสามารถใช้ SBL ได้ทุกสถานการณ์...การลงวินิจฉัยชุมชนคิดว่าจะต้องใช้ SBL ต้องสำรวจพื้นที่ วิเคราะห์ปัญหา ทำประชาคมเพื่อให้ได้ว่าปัญหาไหนคือปัญหาเร่งด่วน ทำโครงการเพื่อแก้ไขปัญหา...และก็ที่สำคัญเลยก็คือในเรื่องการให้บริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ที่เราควรต้องส่งเสริมด้วย SBL เรียนรู้และยอมรับในความแตกต่างทางวัฒนธรรม”

5. สมรรถนะด้านการพยาบาลมารดา ทารก และการผดุงครรภ์ที่จำเป็นต้องพัฒนาด้วยการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลองเสมือนจริง ประกอบด้วย 4 สมรรถนะ มีพฤติกรรมบ่งชี้ความสามารถจำนวน 25 ข้อ ดังนี้

5.1 การดูแลหญิงตั้งครรภ์ระยะก่อนคลอด ประกอบด้วยพฤติกรรมบ่งชี้ความสามารถ จำนวน 7 ข้อ ได้แก่ สามารถประเมินภาวะสุขภาพมารดาและทารกในครรภ์ เช่น การซักประวัติ การตรวจร่างกาย สามารถตรวจครรภ์ ท่าและส่วนนำของทารก สามารถประเมินอายุครรภ์ สามารถประเมินเสียงหัวใจทารกในครรภ์ (FHS) สามารถอธิบายภาวะที่ผิดปกติทางสูติกรรม สาเหตุ กลไก พยาธิสภาพของการเกิดภาวะแทรกซ้อน สามารถประเมินความเสี่ยงและภาวะแทรกซ้อนขณะตั้งครรภ์ เพื่อให้การดูแลที่เหมาะสมหรือส่งพบแพทย์ และสามารถให้คำแนะนำการปฏิบัติตัวตามไตรมาสของการตั้งครรภ์ และภาวะแทรกซ้อนขณะตั้งครรภ์

5.2 การดูแลหญิงตั้งครรภ์ระยะคลอด ประกอบด้วยพฤติกรรมบ่งชี้ความสามารถ จำนวน 10 ข้อ ได้แก่ สามารถประเมินสภาพแรกรับและประเมินความก้าวหน้าของการคลอด สามารถประเมินความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากข้อมูลผู้ป่วย สามารถประเมินการหดรัดตัวของมดลูก (interval duration) และวิเคราะห์ข้อมูลได้ สามารถตรวจภายใน สามารถทำคลอดทารก สามารถทำคลอดรก สามารถผูกและตัดสายสะดือ สามารถประเมินและตัดฝี

เย็บ ดูแลผู้คลอดในระยะ 2 ชม. แรกหลังคลอด และสามารถประเมินสุขภาพของทารกในระยะคลอด และดูแลทารกแรกเกิดในระยะ 2 ชม แรกหลังคลอด

5.3 การดูแลหญิงตั้งครรภ์ระยะหลังคลอด ประกอบด้วยพฤติกรรมบ่งชี้ความสามารถ จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ สามารถดูแลทารกหลังคลอด สามารถดูแลมารดาหลังคลอด และให้คำแนะนำมารดาและครอบครัวในการดูแลสุขภาพหลังคลอด สามารถส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และสามารถฉีดวัคซีนทารกแรกคลอด

5.4 การตระหนักในคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ประกอบด้วยพฤติกรรมบ่งชี้ความสามารถ จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ ชี้แจงให้ข้อมูลก่อนให้การพยาบาลด้วยน้ำเสียงที่ไพเราะทุกครั้ง สามารถการควบคุมอารมณ์ขณะให้การดูแล ปฏิบัติการพยาบาลด้วยความสุภาพ นุ่มนวล เอาใจใส่ และสามารถปฏิบัติการพยาบาลโดยคำนึงถึงความเชื่อและวัฒนธรรม

ดังที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า

“การเรียน SBL จำเป็นต้องพัฒนาสมรรถนะด้านการปฏิบัติพยาบาล ระยะตั้งครรภ์ ระยะคลอด หลังคลอดได้ ทั้งภาวะปกติและภาวะแทรกซ้อน เนื่องจากวัตถุประสงค์ของการสอน SBL ต้องการให้นักศึกษาแก้ปัญหาได้ และอาจารย์สามารถประเมินนักเรียนได้ว่าเข้าใจทฤษฎีหรือไม่ รู้จักอุปกรณ์เครื่องมือของการทำคลอดหรือไม่...ด้านจิตใจและด้านสังคม ก็มีความจำเป็นต้องใช้ SBL เนื่องจากต้องทำสถานการณ์ไปด้วยกันกับการปฏิบัติการพยาบาล...ให้นักศึกษาได้ฝึกการให้บริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ให้การพยาบาลอย่างนุ่มนวล ตามหลักจรรยาบรรณวิชาชีพ สิทธิผู้ป่วย ให้การพยาบาลครอบคลุม กาย จิต จิตวิญญาณและสังคม ให้การดูแลแบบมีคุณธรรมจริยธรรม”

อภิปรายผล

ผลการศึกษาพบว่ากรอบสมรรถนะวิชาชีพการพยาบาลที่จำเป็นต้องพัฒนาด้วยการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลองเสมือนจริงของนักศึกษาพยาบาล สาขาการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช ประกอบด้วย สมรรถนะด้านการประเมินสภาพจิต สร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดการพยาบาลผู้รับบริการที่มีปัญหาสุขภาพจิตด้านอารมณ์ ทำกลุ่มกิจกรรมบำบัด และให้คำปรึกษาผู้ที่ปัญหาทางจิต ซึ่งเป็นสมรรถนะที่สำคัญในการคัดกรองและให้การดูแลผู้ป่วยที่มีปัญหาทางสุขภาพจิตให้มีพฤติกรรม อารมณ์ ความคิดที่เหมาะสมสอดคล้องกับที่ ทศา ชัยวรรณวรรต ได้กล่าวว่า พยาบาลจิตเวชมีบทบาทในการส่งเสริมสุขภาพจิต การป้องกันการเจ็บป่วยทางจิตและโรคทางจิตเวชในกลุ่มคนปกติและผู้ที่เสี่ยงต่อการเกิดปัญหาสุขภาพจิต จากการประเมินสภาพจิต ค้นหาและคัดกรองความเสี่ยงต่างๆ อีกทั้งบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้เจ็บป่วยในรูปแบบของกิจกรรมบำบัด การให้คำปรึกษา โดยประยุกต์ใช้

ความรู้ทางชีววิทยาและศาสตร์ต่างๆ เกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ ในปฏิบัติการตามกระบวนการพยาบาลให้ผู้ป่วยที่มีการตอบสนองผิดปกติด้านจิตใจ อารมณ์ให้สามารถตระหนัก ยอมรับตนเอง ปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรม สามารถเผชิญปัญหาหรือวิกฤตการณ์ต่างๆ ในทางที่เหมาะสม (ทศา ชัยวรรณวรรต, 2560) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ณัฐติกา ชูรัตน์ และคณะ ที่พบว่าพยาบาลจิตเวชต้องมีสมรรถนะด้านให้การปรึกษาและสื่อสาร ให้การปรึกษาและเป็นที่ปรึกษา การพยาบาลจิตเวช (ณัฐติกา ชูรัตน์ และคณะ, 2565)

กรอบสมรรถนะวิชาชีพการพยาบาลที่จำเป็นต้องพัฒนาด้วยการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลองเสมือนจริงของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ในสาขาการพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ ประกอบด้วย สมรรถนะด้านการพยาบาลผู้ป่วยช็อค ผู้ป่วยที่มีภาวะพร่องออกซิเจน ผู้ป่วยที่ได้รับยาความเสี่ยงสูง ช่วยฟื้นคืนชีพผู้ป่วยขั้นสูง และการทำงานเป็นทีม ประเมินสภาพผู้ป่วยช็อค วินิจฉัยปัญหาและรายงานแพทย์ ซึ่งเป็นสมรรถนะที่สำคัญในการดูแลผู้ป่วยในระยะวิกฤติ สอดคล้องกับบทบาทพยาบาลที่ต้องสามารถประเมินได้อย่างรวดเร็ว ในระยะเริ่มแรกเพื่อป้องกันการเกิดอวัยวะล้มเหลวหลายระบบ (ลักคณา บุญมี และคณะ, 2561) สามารถประเมินภาวะพร่องออกซิเจน วิเคราะห์ก๊าซในหลอดเลือดแดง ดูแลให้ผู้ป่วยได้รับออกซิเจนแบบต่างๆ ได้เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับสมรรถนะของพยาบาลที่สามารถประเมินหาสาเหตุของภาวะพร่องออกซิเจนที่เกิดขึ้น เช่น ภาวะของโรครุนแรงขึ้น แก้ไขตามสาเหตุที่พบ ติดตามระดับออกซิเจนของผู้ป่วยอย่างต่อเนื่อง (ธนรัตน์ พรศิริรัตน์ และสุรัตน์ ทองอยู่, 2563) สามารถประเมินการช่วยฟื้นคืนชีพ ป้องกันภาวะแทรกซ้อนจากการช่วยฟื้นคืนชีพ แปลผลคลื่นไฟฟ้าหัวใจที่สำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพในการดูแลผู้ป่วยวิกฤต พบว่า พยาบาลมีความสามารถในการช่วยแพทย์ในการเตรียมอุปกรณ์สำหรับช่วยชีวิตขั้นสูง ประเมิน วางแผนทำงานร่วมกับทีม ทำงานตามบทบาทที่ได้รับมอบหมาย สื่อสารประสานความร่วมมือภายในทีมพยาบาลและทีมสหสาขาวิชาชีพ (สิริอร ข้อยุ่น และคณะ, 2563)

กรอบสมรรถนะวิชาชีพการพยาบาลที่จำเป็นต้องพัฒนาด้วยการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลองเสมือนจริงของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ในสาขาการพยาบาลเด็ก ประกอบด้วย ด้านการพยาบาลเด็กที่มีสุขภาพดี การพยาบาลทารกที่มีความเสี่ยงสูง การพยาบาลเด็กที่มีภาวะช็อค และการพยาบาลเด็กที่มีภาวะพร่องออกซิเจน ซึ่งเป็นสมรรถนะที่สำคัญในการสร้างเสริมสุขภาพและการดูแลผู้ป่วยเด็กในระยะวิกฤติ สอดคล้องกับ พิมพาภรณ์ กลั่นกลิ่น กล่าวว่า พยาบาลเด็กต้องมีความรู้ ความสามารถดูแลสุขภาพเด็ก มีความเข้าใจหลักและวิธีการประเมินการเจริญเติบโต พัฒนาการของเด็ก ภาวะโภชนาการและการจัดอาหาร การจัดการเล่นสำหรับเด็ก การให้วัคซีนเพื่อป้องกันโรค การป้องกันโรคติดต่อและอุบัติเหตุตามช่วงวัย เพื่อให้เด็กมีคุณภาพชีวิตที่ดีสามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข นอกจากนี้ยังพยาบาลเด็กต้องสามารถจัดการภาวะสุขภาพที่เบี่ยงเบนตามระบบ (พิมพาภรณ์ กลั่นกลิ่น, 2560) และ

สอดคล้องกับการศึกษาของ วิมลรัตน์ เชาวินัย และคณะ คือ พยาบาลเด็กต้องมีความรู้ความสามารถที่ทันสมัยในการพยาบาลเฉพาะโรค การประเมินสภาพเด็ก สรุปปัญหา สามารถรายงานแพทย์เพื่อให้การช่วยชีวิตอย่างรวดเร็ว ความสามารถด้านการปฏิบัติการพยาบาลหัตถการพื้นฐาน การบริหารสารน้ำ เลือดหรือส่วนประกอบของเลือด ยา ติดตามการตอบสนองต่อการรักษา การให้ออกซิเจน การจัดการความปวด และการช่วยฟื้นคืนชีพ รวมทั้งหัตถการสำคัญ เช่น การช่วยแพทย์ใส่ท่อช่วยหายใจ เครื่องกระตุกหัวใจด้วยไฟฟ้า และการเฝ้าระวังภาวะแทรกซ้อนต่างๆ เป็นต้น (วิมลรัตน์ เชาวินัย และคณะ, 2562)

กรอบสมรรถนะวิชาชีพการพยาบาลที่จำเป็นต้องพัฒนาด้วยการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลองเสมือนจริงของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ในสาขาการพยาบาลชุมชนและการรักษาโรคเบื้องต้น ประกอบด้วยสมรรถนะด้านการพยาบาลอนามัยครอบครัว กระบวนการวินิจฉัยชุมชน และการรักษาโรคเบื้องต้น ซึ่งเป็นสมรรถนะที่สำคัญในการสร้างเสริมสุขภาพและรักษาโรคในครอบครัวและชุมชน สอดคล้องกับ ญนัท วอลเตอร์ และคณะ ที่กล่าวถึง สมรรถนะการจัดการสุขภาวะชุมชนของนักศึกษาพยาบาล เป็นการจัดบริการทางสุขภาพให้แก่ชุมชน โดยการขับเคลื่อนทางสุขภาพ รวมถึงการขับเคลื่อนสังคมในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะนำไปสู่สุขภาวะของชุมชนตามมาตรฐานการให้การพยาบาลแก่ชุมชน (ญนัท วอลเตอร์ และคณะ, 2564) สำหรับสมรรถนะด้านการรักษาโรคเบื้องต้น ตามข้อบังคับของสภาการพยาบาลว่าด้วยข้อจำกัดและเงื่อนไขในการประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ (ข้อบังคับสภาการพยาบาล, 2564) การรักษาโรคเบื้องต้นเป็นกระบวนการประเมินภาวะสุขภาพทั้งการซักประวัติ การตรวจร่างกาย การวินิจแยกโรค การรักษาโรคและการบาดเจ็บ การป้องกันโรค รวมถึงการปฐมพยาบาล เพื่อการแก้ปัญหา ความเจ็บป่วย บรรเทาความรุนแรง หรืออาการของโรค เพื่อให้ผู้ป่วยพ้นภาวการณ์เจ็บป่วยหรือภาวะวิกฤต

กรอบสมรรถนะวิชาชีพการพยาบาลที่จำเป็นต้องพัฒนาด้วยการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลองเสมือนจริงของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ในสาขาการพยาบาลมารดาทารกและการผดุงครรภ์ ประกอบด้วย สมรรถนะด้านการดูแลหญิงตั้งครรภ์ในระยะก่อนคลอด ระยะคลอด และระยะหลังคลอด ซึ่งเป็นสมรรถนะที่สำคัญในการดูแลให้หญิงตั้งครรภ์ปลอดภัยทุกระยะของการตั้งครรภ์ สอดคล้องกับ เยาวรัตน์ ดุสิตกุล และคณะ ที่กล่าวว่าพยาบาลวิชาชีพห้องคลอดจะต้องมีสมรรถนะด้านการประเมินภาวะสุขภาพหญิงตั้งครรภ์และทารกในครรภ์เพื่อนำไปสู่การวินิจฉัยปัญหา และวางแผนการพยาบาลได้อย่างครอบคลุม การพยาบาลหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะแทรกซ้อน การส่งเสริมความก้าวหน้าการคลอด การทำคลอด การพยาบาลทารกแรกเกิด และการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยแม่ (เยาวรัตน์ ดุสิตกุล และคณะ, 2563) และสอดคล้องกับมาตรฐานการผดุงครรภ์ที่กำหนดว่ามาตรฐานการผดุงครรภ์ต้องมีการติดตามสุขภาพสตรีตั้งครรภ์ การดูแลระยะคลอด การจัดการภายใน 2 ชั่วโมงหลังคลอด

สำหรับสมรรถนะด้านการตระหนักในคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นสมรรถนะที่ทุกสาขาจำเป็นต้องพัฒนาให้เกิดขึ้น เพื่อให้การดูแลที่สอดคล้องกับความแตกต่างของพฤติกรรม ความเชื่อของบุคคล และเคารพในความเป็นมนุษย์ โดยนักศึกษาต้องสามารถชี้แจงให้ข้อมูลก่อนให้การพยาบาลด้วยน้ำเสียงที่ไพเราะทุกครั้ง ควบคุมอารมณ์ขณะปฏิบัติการพยาบาลด้วยความสุภาพ นุ่มนวล เอาใจใส่ โดยคำนึงถึงความเชื่อและวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะของพยาบาลที่พึงประสงค์ คือ การดูแลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ความเมตตากรุณาปรานี มีความอ่อนโยนในการปฏิบัติการพยาบาล เข้าใจความแตกต่างของความเชื่อ วิถีการใช้ชีวิต ให้เกียรติผู้รับบริการและการให้ผู้ป่วยมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการรับการรักษาพยาบาล การสื่อสารเพื่อให้ข้อมูลที่ครอบคลุมรอบด้าน ให้บริการตามปัญหาและความต้องการที่เป็นจริงที่ได้จากการรับฟังผู้รับบริการ (เปรมฤดี ดำรักษ์ และคณะ, 2561)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

กรอบสมรรถนะวิชาชีพการพยาบาลที่จำเป็นต้องพัฒนาด้วยการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลองเสมือนจริงของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ สาขาการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช ประกอบด้วยการประเมินสภาพจิต การสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด การให้การพยาบาลผู้รับบริการที่มีปัญหาสุขภาพจิตด้านอารมณ์ การทำกลุ่มกิจกรรมบำบัด การให้คำปรึกษาผู้ที่ปัญหาทางจิต สาขาการพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ ประกอบด้วยการพยาบาลผู้ป่วยช็อค การพยาบาลผู้ป่วยที่มีภาวะพร่องออกซิเจน การพยาบาลผู้ป่วยที่ได้รับยาความเสี่ยงสูง การช่วยฟื้นคืนชีพผู้ป่วยขั้นสูง การทำงานเป็นทีม สาขาการพยาบาลเด็ก ประกอบด้วยการพยาบาลเด็กที่มีสุขภาพดี การพยาบาลทารกที่มีความเสี่ยงสูง การพยาบาลเด็กที่มีภาวะช็อค การพยาบาลเด็กที่มีภาวะพร่องออกซิเจน สาขาการพยาบาลชุมชนและการรักษาโรคเบื้องต้น ประกอบด้วยการพยาบาลอนามัยครอบครัว กระบวนการวินิจฉัยชุมชน การรักษาโรคเบื้องต้น สาขาการพยาบาลมารดา ทารก และการผดุงครรภ์ ประกอบด้วยการดูแลหญิงตั้งครรภ์ระยะก่อนคลอด ระยะคลอด ระยะหลังคลอด สำหรับสมรรถนะการตระหนักในคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เป็นสมรรถนะที่จำเป็นในทุกสาขา ซึ่งผลการศึกษาที่ได้ ผู้บริหารสถาบันการศึกษา และอาจารย์พยาบาลสามารถนำไปเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนแบบสถานการณ์จำลองเสมือนจริงในทุกสาขาการพยาบาล เช่น การเตรียมสถานการณ์จำลอง ผู้สอน สถานที่ แบบประเมิน และสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผลการเรียนรู้ของนักศึกษาที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ควรทำการศึกษาวิจัยเพื่อต่อยอดการศึกษาครั้งนี้โดยการนำกรอบสมรรถนะที่ได้มาปรับใช้ประโยชน์ในหน่วยงาน และทำการประเมินผลและปรับปรุงกรอบสมรรถนะให้เหมาะสมตามบริบทของสถาบันต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2565). สถานการณ์ผู้ติดเชื้อโควิด-19 ทั่วโลก. เรียกใช้เมื่อ 2 มีนาคม 2565 จาก https://ddcportal.ddc.moph.go.th/portal/apps/opsdashboard/index.html#/20f3466e075e45e5946aa87c96e8ad65

ข้อบังคับสภาการพยาบาล. (2564). เรื่องข้อจำกัดและเงื่อนไขในการประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ พ.ศ. 2564.ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 138 ตอนพิเศษ 53 ง หน้า 28-38 (วันที่ 10 มีนาคม 2564).

ญนัท วอลเตอร์ และคณะ. (2564). สมรรถนะด้านการจัดการสุขภาวะชุมชนของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ตรัง. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 40(1), 47-61.

ณัฐติกา ชูรัตน์ และคณะ. (2565). สมรรถนะพยาบาลผู้ปฏิบัติงานจิตเวช ชุมชนจังหวัดนราธิวาสในการป้องกันการกลับเป็นซ้ำของผู้ป่วยจิตเภทแนววิถีพหุวัฒนธรรม: TRUCKS Model. วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์, 14(2), 177-192.

ทศา ชัยวรรณวรรต. (2560). บทบาทของพยาบาลจิตเวชในการส่งเสริมสุขภาพจิตและการป้องกันการเจ็บป่วยทางจิต. วารสารการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช, 31(2), 16-30.

เทื้อน ทองแก้ว. (2563). การออกแบบการศึกษาในชีวิตวิถีใหม่: ผลกระทบจากการแพร่ระบาด COVID-19. คุรุสภาวิทยาจารย์, 1(2), 1-10.

ธนรัตน์ พรศิริรัตน์ และสุรัตน์ ทองอยู่. (2563). การพยาบาลผู้ป่วยผู้ใหญ่ที่มีภาวะพร่องออกซิเจนและได้รับการรักษาด้วย High Flow Nasal Cannula. เวชบันทึกศิริราช, 13(1), 60-68.

เปรมฤดี ดำรักษ์ และคณะ. (2561). เปรียบเทียบผลการประเมินพฤติกรรมการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ด้วยตนเองของนักศึกษาก่อนและหลังได้รับการสอนรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาทางจิตวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ยะลา. วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์, 5(1), 83-93.

พิมพาภรณ์ กลั่นกลิ่น. (2560). การพยาบาลเด็กเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ. เชียงใหม่: พิมพลักษณ์.

เยาวรัตน์ ดุสิตกุล และคณะ. (2563). การพัฒนากรอบสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพ ห้องคลอด โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก. พยาบาลสาร: 47(4), 325-335.

ลักคณา บุญมี และคณะ. (2561). ผู้ป่วยกลุ่มอาการติดเชื้อกระแสเลือด: บทบาทพยาบาล. เชียงรายเวชสาร, 10(2), 268-276.

วงเดือน สุวรรณคีรี และคณะ. (2559). การจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลองสำหรับนิสิตนักศึกษาพยาบาล. วารสารพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 28(2), 1-14.

วิมลรัตน์ เชาวินัย และคณะ. (2562). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการและผู้ป่วยทารกแรกเกิดของพยาบาลวิชาชีพในหน่วยการพยาบาลผู้ป่วยทารกแรกเกิดศูนย์การแพทย์ปัญญานันทภิกขุ ชลประทาน. วารสารพยาบาลทหารบก, 20(3), 256-265.

สมจิตต์ สินธุชัย และกันยารัตน์ อุบลวรรณ. (2560). การเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลองเสมือนจริง: การนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน. วารสารพยาบาลทหารบก, 18(1), 29-38.

สายสมร เฉลยกิตติ และคณะ. (2563). ผลกระทบโรคระบาด COVID-19: การจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาล. วารสารวิจัยสุขภาพและการพยาบาล, 36(2), 255-262.

สิริอร ข้อยุ่น และคณะ. (2563). สมรรถนะพยาบาลวิชาชีพในการดูแลผู้ป่วยวิกฤตที่ผ่านการอบรม หลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางสาขาการพยาบาลผู้ป่วยวิกฤต. เชียงรายเวชสาร, 12(2), 92-101.

Marrelli, A. F. et al. (2005). Strategies for developing competency model. Retrieved March 2 , 2022, from https://link.springer.com/article/10.1007/s10488-005-3264-0

Zakari, N., Hamadi H., Audi G., & Hamadi W. (2017). Impact of Simulation on Nursing Students' Competence: A Perspective Qualitative Study in Saudi Arabia. International Journal of Nursing Education, 9(2), 75-98 .

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 486-503

บทความวิจัย

การพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบกัลยาณมิตรร่วมคิด พาทำ เพื่อพัฒนาการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดมอนเตสซอรี สำหรับครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1*

THE DEVELOPMENT OF KANLAYANAMITRA TOGETHER TO THINK AND BRING TO DO SUPERVISION MODEL FOR ENHANCING THE LEARNING EXPERIENCE MANAGEMENT IN MONTESSORI IDEA OF ELEMENTARY TEACHER UNDER CHIANGRAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

จีรวรรณ ศรีนิล[1]
Jeerawan Srinin[1]
[1]**สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1**
[1]Chiangrai Primary Educational Service Area Office 1, Chiang Rai, Thailand
[1]Corresponding author E-mail: Nongkumlar@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศ ศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการนิเทศ ศึกษาการขยายผลการใช้รูปแบบการนิเทศแบบกัลยาณมิตรร่วมคิด พาทำเพื่อพัฒนาการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดมอนเตสซอรีสำหรับครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 และศึกษาความพึงพอใจผู้รับบริการนิเทศ โดยประยุกต์ใช้การวิจัยและพัฒนา โดยใช้วิธีวิจัยและพัฒนาและดำเนินการวิจัยเป็น 4 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพ การจัดประสบการณ์ของครูปฐมวัยและศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการนิเทศ ระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการนิเทศและระยะที่ 4 ขยายผลการใช้รูปแบบการนิเทศ กลุ่มตัวอย่าง คือ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 ปีการศึกษา 2563-2565 ที่สมัครเข้าร่วมโครงการวิจัย จำนวน 10 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ

* Received 7 December 2022; Revised 27 December 2022; Accepted 29 December 2022

แบบประเมินการจัดภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ตามแนวคิดมอนเตสซอรี แบบประเมินความสามารถครูในการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดมอนเตสซอรีและแบบประเมินเด็กปฐมวัย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการนิเทศมีองค์ประกอบสำคัญคือ หลักการและแนวคิด วัตถุประสงค์การนิเทศ เป้าหมายการนิเทศ ขั้นตอนการนิเทศ และการประเมินผล รูปแบบการนิเทศที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพด้านความถูกต้อง ความเหมาะสมและความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก ผลการทดลองใช้และผลการขยายผลการใช้รูปแบบการนิเทศ พบว่า ด้านการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้านความสามารถครูในการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดมอนเตสซอรีอยู่ในระดับมาก พัฒนาการและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยตามแนวคิดมอนเตสซอรีอยู่ในระดับดี

คำสำคัญ: การนิเทศแบบกัลยาณมิตร พาคิด พาทำ, การจัดประสบการณ์ปฐมวัย, แนวคิดมอนเตสซอรี

Abstract

The objectives of this article research were to develop the Kanlayanamitra Together to think and bring to do supervision model, studied the experiment results, studied the reults of expanding the use of the Kanlayanamitra together to think and bring to do supervision model for enhancing the Learning Experience management in Montessori idea of elementary teacher under Chiangrai primary educational service area office 1. The method of research was development and research which done in 4 phase; phase 1 studied the status of leaning experience of primary teachers and studied idea, theory and research relevant, phase 2 developed the supervision model, phase 3 experimented the supervision model and phase 4 expand the use of the supervision model. Samples were 10 school under Chiangrai Primary Educational Service Area Office 1 which applied the research project. Assess form of environment conductive to learning base on Montessori, assess form about learning experience management in Montessori idea of elementary teacher, assess form of child development and satisfaction questionnaire were used and analyzed data with mean and standard deviation. Results revealed that the Kanlayanamitra together to think and bring to do supervision model have 6 components : principles, objectives, goals, supervision process and evaluation. The results of using supervision model found that environment conductive to learning base on Montessori and ability about learning experience management in Montessori idea of elementary teacher in more level, development ana characteristics of child in Montessori in good level The results of using supervision model and expand the use of

the supervision model found that environment conductive to learning base on Montessori and ability about learning experience management in Montessori idea of elementary teacher in more level, development and characteristics of child in Montessori in good level The satisfaction of .recipients of supervision model in more level.

Keywords: Kanlayanamitra Together to Think and Bring to Do Supervision Model, Primary Learning Experience Management, Montessory

บทนำ

การศึกษาปฐมวัย เป็นการศึกษาที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะเป็นรากฐานของชีวิตมนุษย์และมีอิทธิพลต่อชีวิตของคนเราเป็นอย่างยิ่ง การพัฒนาเด็กในวัยนี้เป็นช่วงเวลาสำคัญสำหรับการพัฒนาทางสมองของบุคคลโดยเฉพาะระบบประสาทและเซลล์สมองจะเจริญเติบโตประมาณร้อย 70-80 ของผู้ใหญ่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2545 ได้กล่าวว่าการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ และรัฐธรรมนูญราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 (สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 2564) ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาระดับปฐมวัย ดังที่ได้ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนาก่อนเข้ารับการศึกษาเพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย และนโยบายและแผนการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย (0 - 5 ปี) หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2560) กำหนดหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย โดยเน้นส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุกคน ยึดการให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคมและวัฒนธรรมไทย ยึดพัฒนาการและการพัฒนาเด็กโดยองค์รวม ผ่านการเล่นอย่างมีความหมายและมีกิจกรรมที่หลากหลาย จากการติดตามการจัดประสบการณ์ของครูปฐมวัยของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 พบว่าครูส่วนใหญ่จัดประสบการณ์ต่าง ๆ ให้เด็กทุกคนพร้อมกัน ทำกิจกรรมเหมือนกัน ซึ่งยังไม่ตอบสนองความต้องการ ความสนใจของเด็กที่แตกต่างกันและเป็นกิจกรรมที่เน้นให้เด็กทำพร้อมๆ กัน ทั้งชั้นเรียน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ไม่เน้นความสนใจ ความต้องการเด็กที่แท้จริง และจากการศึกษาแนวคิดการจัดการระดับปฐมวัย พบว่าแนวคิดมอนเตสซอรี เห็นว่าเป็นวิธีการจัดประสบการณ์ที่สามารถจะส่งเสริมพัฒนาเด็กที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เด็กเรียนรู้ด้วยตนเองจากการปฏิบัติอย่างอิสระ ตามความสนใจ ตามความแตกต่างระหว่างบุคคลอย่างเต็มตามศักยภาพ จากสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม สู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ภายใต้บริบทที่เด็กอาศัยอยู่ (จีระพันธุ์ พูลพัฒน์, 2558)

การนิเทศการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุง กระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมพัฒนาความเจริญก้าวหน้าในวิชาชีพครูที่ส่งผลโดยตรงต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยอาศัยการช่วยเหลือ แนะนำให้ความรู้และการฝึกปฏิบัติด้านการพัฒนาหลักสูตร เทคนิคการเรียนการสอนใหม่ๆ การใช้และการสร้างสื่อนวัตกรรมด้านการเรียนการสอนและการนิเทศที่ดีนั้น ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศควรยึดหลักกัลยาณมิตร และความร่วมมือกันซึ่งนั่นหมายถึงการนิเทศที่มีความเป็นกัลยาณมิตร ความมีน้ำใจ การร่วมทุกข์ ร่วมสุข การช่วยเหลือเกื้อกูล การแนะแนวทางที่ถูกต้องด้วยการยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน คิดทำและเรียนรู้ไปด้วยกัน เป็นการนิเทศแบบให้ใจ รวมใจ ตั้งใจและเปิดใจ (สุมน อมรวิวัฒน์, 2556) และ ศุภวรรณ สัจจพิบูล กล่าวว่า การนิเทศในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องปรับเปลี่ยน แสวงหากลยุทธ์การนิเทศให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะการสร้างการมีส่วนร่วมกับผู้รับการนิเทศ การนำแนวคิดกระบวนการสอนงานและการเป็นพี่เลี้ยง (Coaching and Mentoring) การพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study)และการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) มาประยุกต์ใช้ในกระบวนการนิเทศ จึงช่วยพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้อันจะส่งผลถึงการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ในศตวรรษที่ 21 ดังนั้นผู้วิจัย จึงสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบกัลยาณมิตรร่วมคิด พาทำเพื่อพัฒนาการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดมอนเตสซอรี สำหรับครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 (ศุภวรรณ สัจจพิบูล, 2560)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบกัลยาณมิตรร่วมคิด พาทำเพื่อพัฒนาการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดมอนเตสซอรี สำหรับครูปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1

2. เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการนิเทศแบบกัลยาณมิตรร่วมคิด พาทำเพื่อพัฒนาการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดมอนเตสซอรี สำหรับครูปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1

3. เพื่อศึกษาผลการขยายผลรูปแบบการนิเทศแบบกัลยาณมิตรร่วมคิด พาทำเพื่อพัฒนาการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดมอนเตสซอรี สำหรับครูปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1

4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้รับการนิเทศที่มีต่อรูปแบบรูปแบบการนิเทศแบบกัลยาณมิตรร่วมคิด พาทำเพื่อพัฒนาการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดมอนเตสซอรี สำหรับครูปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา มีการดำเนินเป็น 4 ระยะ

ระยะที่ 1 การศึกษาวิเคราะห์สภาพการจัดประสบการณ์การการเรียนรู้และการศึกษาวิเคราะห์แนวคิด องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศ การพัฒนารูปแบบการนิเทศและแนวคิดมอนเตสซอรี

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบกัลยาณมิตรร่วมคิด พาทำเพื่อพัฒนาการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดมอนเตสซอรี สำหรับครูปฐมวัย ประกอบด้วย

ระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการนิเทศแบบกัลยาณมิตรร่วมคิด พาทำเพื่อพัฒนาการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดมอนเตสซอรี สำหรับครูปฐมวัย

ระยะที่ 4 การขยายผลรูปแบบการนิเทศแบบกัลยาณมิตรร่วมคิด พาทำเพื่อพัฒนาการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดมอนเตสซอรี สำหรับครูปฐมวัย

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัย คือ โรงเรียนที่จัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดสำนักงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 โดยในระยะทดลองใช้รูปแบบ จำนวน 5 โรงเรียน โดยคัดเลือกจากโรงเรียนแกนนำการจัดการศึกษาปฐมวัยที่สมัครเข้าร่วมโครงการ ปีการศึกษา 2563 และในระยะขยายผลการใช้รูปแบบ จำนวน 5 โรงเรียน โดยคัดเลือกจากโรงเรียนที่จัดการศึกษาปฐมวัยที่สมัครเข้าร่วมโครงการ ในปีการศึกษา 2565 เครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วย แบบประเมินการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้แนวคิดมอนเตสซอรี แบบประเมินความสามารถของครูในการจัดประสบการณ์ระดับปฐมวัยตามแนวคิดมอนเตสซอรี แบบประเมินคุณลักษณะของเด็กปฐมวัยตามแนวคิดมอนเตสซอรี และแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้รับการนิเทศ ซึ่งเครื่องมือได้มีการสร้างและพัฒนา คือ 1) จัดทำร่างเครื่องมือ 2) ตรวจสอบความถูกต้องโดยผู้เชี่ยวชาญและวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ (IOC) โดยใช้เกณฑ์ 0.5 ขึ้นไป และนำมาปรับปรุงแก้ไขตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและนำไปทดลองใช้เพื่อวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือและพบว่าแบบประเมินการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้แนวคิดมอนเตสซอรี มีค่าความเชื่อมั่น 0.842 แบบประเมินความสามารถของครูในการจัดประสบการณ์ระดับปฐมวัยตามแนวคิดมอนเตสซอรี มีค่าความเชื่อมั่น 0.830 แบบประเมินคุณลักษณะของเด็กปฐมวัยตามแนวคิดมอนเตสซอรี มีค่าความเชื่อมั่น 0.923 และแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้รับการนิเทศมีค่าความเชื่อมั่น 0.890 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แครื่องมือการวิจัยที่สร้างขึ้นและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและแปลผลตามเกณฑ์แต่ละรายการ

กรอบแนวคิดในการการวิจัย

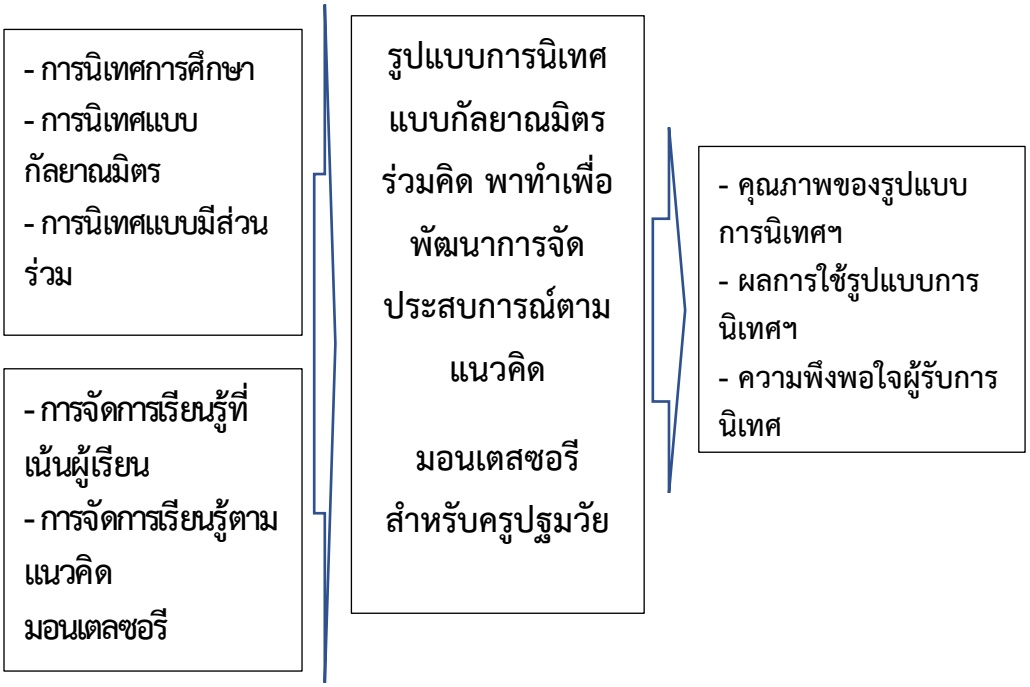

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาวิเคราะห์สภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของครูปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 1 พบว่า ครูส่วนใหญ่จัดประสบการณ์ให้เด็กทุกคนในทุกกิจกรรมไปพร้อมกัน ให้เด็กทำกิจกรรมเหมือนกันทั้งชั้นเรียน ซึ่งไม่ตอบสนองต่อศักยภาพและพัฒนาการของเด็กแต่ละบุคคล ทั้งยังขาดกาเสริมสร้างวินัยเชิงบวกให้กับเด็ก และจากการสังเคราะห์องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องพบว่าการจัดการศึกษาปฐมวัยที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กที่มีความสัมพันธ์และพัฒนาอย่างต่อเนื่องทุกด้าน เน้นให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงด้วยตัวเด็กเองในบริบทสังคมสิ่งแวดล้อมที่เป็นอิสระ โดยถือว่าการเล่นอย่างมีจุดมุ่งหมายเป็นหัวใจสำคัญของการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก ด้านแนวคิดการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบมอนเตสซอรี การจัดกิจกรรมเด็กให้เรียนอย่างอิสระ ให้เด็กมีความอยากรู้อยากเห็น มีความคิดสร้างสรรค์ ได้พัฒนาสติปัญญา การเรียนการสอนต้องให้เด็กแต่ละคนได้พบกับสิ่งที่ตนเองต้องการและสนใจ ด้านแนวคิดการนิเทศ การนิเทศ ควรมีขั้นตอน 5 ขั้นตอน คือ 1)วางแผนการนิเทศ (Planning–P) 2)การให้ความรู้ก่อนดำเนินการนิเทศ (Informing–I) 3)การปฏิบัติงานนิเทศ (Doing–D) ที่เน้นการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ 4) การสร้างเสริมกำลังใจให้แก่ผู้ปฏิบัติงานนิเทศ (Reinforcing–R) 5) การประเมินผลการนิเทศ (Evaluating–E) **ก**ารนิเทศแบบกัลยาณมิตร เป็น

การนิเทศในลักษณะ peer supervision คือเพื่อนนิเทศเพื่อน ลักษณะเป็นการช่วยเหลือแบบพี่เลี้ยง (mentor) การนิเทศแบบกัลยาณมิตรเป็นการพัฒนาครูในลักษณะของ INN คือ information/ node/ network กล่าวคือ 1) พัฒนาความรู้ข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ (Information) ให้แก่ครู 2) การสร้าง node คือจุดที่จะกระจายความรู้ความสามารถต่อในสถานศึกษาของตนเอง และ 3) การสร้าง network คือ การขยายเครือข่ายออกไปในกลุ่มต่าง ๆ ในสถานศึกษาและครอบคลุมครูทั้งสถานศึกษา ส่วนแนวคิดการนิเทศแบบมีส่วนร่วม เป็นการนิเทศเป็นนกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการนิเทศ ซึ่งมีเป้าหมายที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษา การนิเทศแบบมีส่วนร่วมเป็นการทำงานอยู่บนพื้นฐานแนวคิดเกี่ยวกับหลักการเรียนรู้ร่วมกัน หลักการทำงานเป็นทีม หลักการทำงานอย่างเป็นระบบและหลักของการพัฒนาที่ยั่งยืน

2. ผลการพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบกัลยาณมิตรร่วมคิด พาทำเพื่อพัฒนาการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดมอนเตสซอรี สำหรับครูปฐมวัย พบว่า รูปแบบการนิเทศ มีองค์ประกอบสำคัญคือ หลักการและแนวคิด วัตถุประสงค์การนิเทศ เป้าหมายของการนิเทศ ขั้นตอนการนิเทศ ซึ่งมี 6 ขั้นตอน คือ 1) สร้างแรงบันดาลใจ 2) ร่วมใจพัฒนา 3) นำพาสู่การปฏิบัติ 4) พัฒนาต่อเนื่อง 5) ชื่นชมความสำเร็จ และ 6) สร้างเครือข่าย และองค์ประกอบด้านการประเมินผล โดยผลการประเมินคุณภาพของรูปแบบการนิเทศแบบกัลยาณมิตรร่วมคิด พาทำเพื่อพัฒนาการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดมอนเตสซอรี สำหรับครูปฐมวัย ในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 คุณภาพของรูปแบบการนิเทศแบบกัลยาณมิตรร่วมคิด พาทำเพื่อพัฒนาการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดมอนเตสซอรี จำแนกตามรายการ

ที่	รายการ	$\bar{X}$	S	ระดับ
1.	ด้านความถูกต้อง	4.23	0.21	มาก
2.	ด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้	4.14	0.25	มาก
3.	ด้านความเป็นประโยชน์	4.00	0.35	มาก
	รวม	4.12	0.27	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า คุณภาพของรูปแบบการนิเทศแบบกัลยาณมิตรร่วมคิด พาทำเพื่อพัฒนาการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดมอนเตสซอรี สำหรับครูปฐมวัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.12) และคุณภาพรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก คือ ด้านความถูกต้อง ($\bar{X}$ = 4.23) ด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ($\bar{X}$ = 4.14) และด้านความเป็นประโยชน์ ($\bar{X}$ = 4.00)

2. ผลการทดลองใช้รูปแบบการนิเทศแบบกัลยาณมิตรร่วมคิด พาทำเพื่อพัฒนาการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดมอนเตสซอรี สำหรับครูปฐมวัย

ตอนที่ 2 ผลการทดลองใช้รูปแบบการนิเทศแบบกัลยาณมิตรร่วมคิด พาทำเพื่อพัฒนาการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดมอนเตสซอรี สำหรับครูปฐมวัย

ผลการทดลองใช้รูปแบบการนิเทศแบบกัลยาณมิตรร่วมคิด พาทำเพื่อพัฒนาการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดมอนเตสซอรี สำหรับครูปฐมวัย เป็นผลการประเมินการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ตามแนวคิดมอนเตสซอรี ผลการประเมินความสามารถครูในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดมอนเตสซอรี ผลการประเมินพัฒนาและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยตามแนวคิดมอนเตสซอรี

2.1 การจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการจัดสภาพแวดล้อมภายนอกและการจัดสภาพแวดล้อมภายในให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ตามแนวคิดมอนเตสซอรี

ที่	รายการ	$\bar{x}$	s.d	ระดับ
1.	การจัดสภาพแวดล้อมภายนอก	4.12	0.17	มาก
2.	การจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน	4.07	0.19	มาก
	รวม	4.09	0.18	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า การจัดสภาพแวดล้อมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.09) และรายด้านทั้งการจัดสภาพภายนอก ($\bar{x}$ = 4.12) และการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน ($\bar{x}$ = 4.07) ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ต่างอยู่ในระดับมาก

2.2 ผลการประเมินความสามารถครูในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดมอนเตสซอรี

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความสามารถครูในการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดมอนเตสซอรี

	รายการ	$\bar{x}$	s.d	ระดับ
1.	ด้านการวางแผนจัดประสบการณ์	4.09	0.15	มาก
2.	ด้านการจัดประสบการณ์	4.24	0.36	มากที่สุด
3.	ด้านการประเมินผล	4.01	0.14	มาก
	รวม	4.11	0.22	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ความสามารถครูในการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดมอนเตสซอรีโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.11) โดยด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.24) รองลงคือ การวางแผนการจัดประสบการณ์ ($\bar{x}$ = 4.09) และการประเมินผล ($\bar{x}$ = 4.01) ที่อยู่ในระดับมาก

2.3 ผลการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่ประเมินโดยครูผู้สอน 2 ปีการศึกษาต่อเนื่องกัน คือ ปีการศึกษา 2562 และปีการศึกษา 2563 รายละเอียดในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์พัฒนาการเด็กปฐมวัยที่ประเมินโดยครูผู้สอน

ที่	รายการ	ปีการศึกษา 2562			ปีการศึกษา 2563		
		$\bar{x}$	s.d	ระดับ	$\bar{x}$	s.d	ระดับ
1.	ด้านร่างกาย	2.92	0.28	ดี	2.96	0.20	ดี
2.	ด้านอารมณ์ จิตใจ	2.94	0.23	ดี	2.97	0.18	ดี
3.	ด้านสังคม	2.93	0.26	ดี	2.97	0.18	ดี
4.	ด้านสติปัญญา	2.84	0.36	ดี	2.83	0.38	ดี
	รวม	2.91	0.20	ดี	2.93	0.15	ดี

จากตารางที่ 4 พบว่า พัฒนาการโดยรวมอยู่ในระดับดีทั้ง 2 ปีการศึกษา คือ โดยปีการศึกษา 2563 ($\bar{x}$ = 2.93) มีค่าเฉลี่ยผลการประเมินพัฒนาการมากกว่าปีการศึกษา 2562 ($\bar{x}$ = 2.91) เล็กน้อย เมื่อพิจารณาพัฒนาการรายด้าน พบว่า ทั้ง 2 ปีการศึกษา ต่างมีค่าเฉลี่ยผลการประเมินพัฒนาการอยู่ในระดับดีในทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย ($\bar{x}$ = 2.96 และ 2.92) ด้านอารมย์ จิตใจ ($\bar{x}$ = 2.97 และ 2.94) ด้านสังคม ($\bar{x}$ = 2.97 และ 2.93) และด้านสติปัญญา ($\bar{x}$ = 2.83 และ 2,84)

2.4 ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยตามแนวคิดมอนเตสซอรี

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยตามแนวคิดมอนเตสซอรี

ที่	รายการ	$\bar{x}$	s.d	ระดับ
1.	มีสมาธิมุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จ	2.72	0.45	ดี
2.	รู้จักการรอคอย	2.79	0.41	ดี
3.	พึ่งพาตนเอง	2.75	0.47	ดี
4.	มีระเบียบวินัย	2.81	0.42	ดี
5.	มีความรับผิดชอบรวม	2.75	0.51	ดี
6.	รู้สิทธิของตนเอง	2.76	0.43	ดี
7.	เคารพสิทธิของผู้อื่น	2.77	0.42	ดี
8.	มีมารยาท	2.83	0.38	ดี
9.	ดูแลสิ่งแวดล้อม	2.74	0.44	ดี
	รวม	2.77	0.13	ดี

จากตารางที่ 5 ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยตามแนวคิดมอนเตสซอรี พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{x}$ = 2.77) และเมื่อพิจารณาเป็นรายการพบว่าทุกรายการมีค่าเฉลี่ยในระดับดี โดยรายการที่มีค่าเฉลี่ยมากสุด 3 ลำดับแรก คือ การมีมารยาท ($\bar{x}$ = 2.83) รองลงมา มีระเบียบวินัย ($\bar{x}$ = 2.81) และ รู้จักรอคอย ($\bar{x}$ = 2.79) ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าทุกรายการ คือ มีสมาธิมุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จ ($\bar{x}$ = 2.72)

ตอนที่ 3 ผลการขยายผลการใช้รูปแบบการนิเทศแบบกัลยาณมิตรร่วมคิด พาทำเพื่อพัฒนาการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดมอนเตสซอรี สำหรับครูปฐมวัย

2.1 การจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนขยายผล

ตารางที่ 6 ผลการประเมินการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ตามแนวคิดมอนเตสซอรี ของครูในโรงเรียนขยายการใช้รูปแบบการนิเทศ

ที่	รายการ	$\bar{x}$	s.d	ระดับ
1.	การจัดสภาพแวดล้อมภายนอก	4.14	0.15	มาก
2.	การจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน	4.03	0.20	มาก
	รวม	4.08	0.17	มาก

จากตารางที่ 6 การจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ พบว่า การจัดสภาพแวดล้อมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.08) เมื่อจำแนกเป็นการจัดสภาพแวดล้อมภายนอก ($\bar{x}$ = 4.14) และการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน ($\bar{x}$ = 4.03) ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ต่างก็อยู่ในระดับมาก

2.2 ผลการประเมินความสามารถครูในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดมอนเตสซอรี ของครูในโรงเรียนขยายการใช้รูปแบบการนิเทศ

ตารางที่ 7 ผลการประเมินความสามารถครูในการจัดประสบการณ์ตามแนวคิด มอนเตสซอรี ของครูในโรงเรียนขยายการใช้รูปแบบการนิเทศ

	รายการ	$\bar{x}$	s.d	ระดับ
1.	ด้านการวางแผนจัดประสบการณ์	4.16	0.17	มาก
2.	ด้านการจัดประสบการณ์	4.21	0.38	มากที่สุด
3.	ด้านการประเมินผล	4.06	0.17	มาก
	รวม	**4.14**	**0.25**	**มาก**

จากตารางที่ 7 ผลการประเมินความสามารถครูในการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดมอนเตสซอรี ของครูในโรงเรียนขยายการใช้รูปแบบการนิเทศ พบว่า ผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.14) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดประสบการณ์การ

เรียนรู้ ($\bar{x}$ = 4.21) อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านการวางแผนการจัดประสบการณ์ ($\bar{x}$ = 4.16) และด้านการประเมินผล ($\bar{x}$ = 4.06) อยู่ในระดับมาก

2.3 ผลการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยในโรงเรียนที่ขยายการใช้รูปแบบการนิเทศของโรงเรียนขยายผล

ตารางที่ 8 ผลการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยของโรงเรียนขยายผลการใช้รูปแบบการนิเทศ

ที่	รายการ	ปีการศึกษา 2564 (n=73)		
		$\bar{x}$	s.d	ระดับ
1.	ด้านร่างกาย	2.97	0.16	ดี
2.	ด้านอารมณ์ จิตใจ	2.99	0.12	ดี
3.	ด้านสังคม	2.97	0.16	ดี
4.	ด้านสติปัญญา	2.84	0.37	ดี
	รวม	**2.94**	**0.11**	**ดี**

จากตารางที่ 8 ผลการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยในโรงเรียนที่ขยายการใช้รูปแบบการนิเทศ พบว่า พัฒนาการโดยรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{x}$ = 2.94) เมื่อพิจารณาพัฒนาการรายด้าน พบว่า ผลการประเมินพัฒนาการทุกด้านต่างมีค่าเฉลี่ยผลการประเมินอยู่ในระดับดี เรียงตามลำดับ คือ พัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ ($\bar{x}$ = 2.99) ด้านร่างกายและด้านสังคม ($\bar{x}$ = 2.97) และด้านสติปัญญา ($\bar{x}$ = 2.84) ซึ่งค่าเฉลี่ยน้อยกว่าทุกด้านเล็กน้อย

2.4 ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยตามแนวคิดมอนเตสซอรี ของโรงเรียนขยายผลการใช้รูปแบบการนิเทศ

ตารางที่ 9 ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยตามแนวคิดมอนเตสซอรี

ที่	รายการ	$\bar{x}$	s.d	ระดับ
1.	มีสมาธิมุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จ	2.75	0.43	ดี
2.	รู้จักการรอคอย	2.74	0.44	ดี
3.	พึ่งพาตนเอง	2.74	0.50	ดี
4.	มีระเบียบวินัย	2.81	0.40	ดี
5.	มีความรับผิดชอบรวม	2.79	0.41	ดี
6.	รู้สิทธิของตนเอง	2.81	0.40	ดี
7.	เคารพสิทธิของผู้อื่น	2.74	0.44	ดี
8.	มีมารยาท	2.84	0.37	ดี
9.	ดูแลสิ่งแวดล้อม	2.75	0.43	ดี
	รวม	2.77	0.12	ดี

จากตารางที่ 9 ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยตามแนวคิดมอนเตสซอรี ของโรงเรียนขยายผลการใช้รูปแบบการนิเทศ พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X}$ = 2.77) และเมื่อพิจารณาเป็นรายการพบว่าทุกรายการมีค่าเฉลี่ยในระดับดี โดยรายการที่มีค่าเฉลี่ยมากสุด 3 ลำดับแรก คือ การมีมารยาท ($\bar{X}$ = 2.84) รองลงมา มีระเบียบวินัยและรู้จักสิทธิของตนเอง ($\bar{X}$ = 2.81) และ มีความรับผิดชอบ ($\bar{X}$ = 2.79) ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าทุกรายการ คือ รู้จักรอคอยและพึ่งพาตนเอง ($\bar{X}$ = 2.74)

ตอนที่ 4 ความพึงพอใจผู้รับการนิเทศ

ความพึงพอใจผู้รับการนิเทศเป็นความพึงพอใจของผู้รับการนิเทศเกี่ยวกับรูปแบบการนิเทศแบบกัลยาณมิตรร่วมคิดพาทำเพื่อพัฒนาการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดมอนเตสซอรีในด้านความรู้แนวคิดที่ได้รับ การสร้างแรงบันดาลใจ การร่วมเรียนรู้ การเสริมพลัง กิจกรรมการนิเทศและผลที่เกิดขึ้น สำหรับครูปฐมวัย ของโรงเรียนทดลองใช้รูปแบบการนิเทศและโรงเรียนขยายผลการใช้รูปแบบการนิเทศ

ตารางที่ 10 ความพึงพอใจผู้ของผู้รับการนิเทศที่มีต่อการนิเทศแบบกัลยาณมิตรร่วมคิด พาทำเพื่อพัฒนาการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดมอนเตสซอรีของโรงเรียน

ที่	รายการ	$\bar{X}$	s.d	ระดับ
1.	ความพึงพอใจของโรงเรียนทดลองใช้รูปแบบ	4.07	0.15	มาก
2.	ความพึงพอใจของโรงเรียนขยายการใช้รูปแบบ	4.08	0.19	มาก

จากตารางที่ 10 ความพึงพอใจผู้ของผู้รับการนิเทศที่มีต่อการนิเทศแบบกัลยาณมิตรร่วมคิดพาทำ เพื่อพัฒนาการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดมอนเตสซอรีของของโรงเรียนทดลองใช้รูปแบบการนิเทศและโรงเรียนขยายผลการใช้รูปแบบการนิเทศ พบว่า ความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.07) และความพึงพอใจโดยรวมของโรงเรียนขยายผลการใช้รูปแบบการนิเทศก็อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.08)

อภิปรายผล

ผลการวิจัยการพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบกัลยาณมิตรร่วมคิด พาทำเพื่อพัฒนาการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดมอนเตสซอรี มีประเด็นการอภิปรายดังนี้

1. ผลการพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบกัลยาณมิตรร่วมคิด พาทำเพื่อพัฒนาการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดมอนเตสซอรี สำหรับครูปฐมวัย ซึ่งมีประกอบสำคัญ คือ หลักการและแนวคิด วัตถุประสงค์การนิเทศ เป้าหมายของการนิเทศ ขั้นตอนการนิเทศ ซึ่งมี 6 ขั้นตอน คือ 1) สร้างแรงบันดาลใจ 2) ร่วมใจพัฒนา 3) นำพาสู่การปฏิบัติ 4) พัฒนาต่อเนื่อง 5) ชื่นชมความสำเร็จ และ 6) สร้างเครือข่าย และองค์ประกอบด้าน การประเมินผล ซึ่งรูปแบบการนิเทศเป็น

การแสดงองค์ประกอบการทำงานให้บรรลุผล (รัตนะ บัวสนธ์, 2552) และผลการประเมินคุณภาพรูปแบบทั้งในด้านความถูกต้อง ด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้และด้านความเป็นประโยชน์ต่างอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นด้วยกระบวนการสร้างและพัฒนารูปแบบได้มีการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ทั้งแนวคิด หลักการการจัดการศึกษาปฐมวัย ที่กำหนดในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2560 (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2560)หลักการ แนวคิดการจัดการศึกษา การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดมอนเตสซอรี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2556) ; (จีระพันธุ์ พูลพัฒน์, 2558) ; (บุญชู อังสวัสดิ์, 2556) ; (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2551) เพื่อนำมาเป็นสาระ (content) ในการนิเทศ และได้ศึกษาวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่ผ่านมาเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา การนิเทศแบบกัลยาณมิตรและการนิเทศแบบมีส่วนร่วม รวมถึงแนวคิดและการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการนิเทศที่ผ่านมา อาทิ ภัณฑิรา สุปการและประเสริฐ อินทร์รักษ์ ได้วิจัยพัฒนารูบแบบการนิเทศการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21 (ภัณฑิรา สุปการ และประเสริฐ อินทร์รักษ์, 2558) กรอยใจ จิมามัง พัฒนารูปแบบการนิเทศแบบกัลยาณมิตรเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกวิชาภาษาไทย (กรอยใจ จิมามัง, 2565) และทิพยวรรณ ถาวรโชติ วิจัยรูปแบบการนิเทศด้วยเครือข่ายความร่วมมือเพื่อส่งเสริมประสิทธิผลของสถานศึกษา (ทิพยวรรณ ถาวรโชติ, 2564) เพื่อนำกำหนดขั้นตอนและกรอบแนวคิดในการสร้างและพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบกัลยาณมิตรร่วมคิด พาทำเพื่อพัฒนาการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดมอนเตสซอรี สำหรับครูปฐมวัย จนทำให้รูปแบบการพัฒนาขึ้นนี้มีคุณภาพในด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ที่จะนำไปใช้ให้บรรลุผลวัตถุประสงค์ของการนิเทศต่อไป ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยที่ผ่านมาของ นัจรีภรณ์ ทุมสงคราม และคณะ พัฒนารูปแบบการนิเทศการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่พบว่ารูปแบบการนิเทศที่พัฒนาขึ้นมีผลการประเมินด้านความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสมและความถูกต้องในการนำไปใช้ในระดับมาก (นัจรีภรณ์ ทุมสงคราม และคณะ, 2557) อนุตรศักดิ์ วิชัยรัตน์ และคณะ พัฒนารูปแบบการนิเทศการสอนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการนิเทศการสอนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (อนุตรศักดิ์ วิชัยรัตน์ และคณะ, 2560) รวมทั้งการวิจัยของ จตุรงค์ ธนะสีลังกูร วิจัยรูปแบบการพัฒนาทักษะการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมด้วยกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ: พหุกรณีศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก ที่พบว่ารูปแบบการนิเทศที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพและความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ได้ (จตุรงค์ ธนะสีลังกูร, 2564)

2. ผลการนำรูปแบบไปใช้และการขยายผลการใช้รูปแบบการนิเทศ พบว่า ทั้งในด้านการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ตามแนวคิดมอนเตสซอรี และความสามารถครูในการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดมอนเตสซอรีอยู่ในระดับมากและความพึงพอใจผู้ของผู้รับการ

นิเทศที่มีต่อการนิเทศแบบกัลยาณมิตรร่วมคิด พาทำเพื่อพัฒนาการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดมอนเตสซอรีทั้งในโรงเรียนทดลองใช้รูปแบบและโรงเรียนขยายผลการใช้รูปแบบอยู่ในระดับมาก เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการนิเทศที่พัฒนาขึ้นนี้ ทำให้ผู้บริหารและครูเกิดการเรียนรู้ที่ดี เป็นรูปแบบการนิเทศที่พัฒนาครูปฐมวัยที่ได้ผลดียิ่ง ทั้งนี้อาจเป็น ด้วยรูปแบบการนิเทศนี้ใช้เทคนิควิธีการที่หลากหลายและเน้นการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และปฏิบัติเป็นขั้นเป็นตอนที่ต่อเนื่องกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของการนิเทศตามแนวคิดการนิเทศแบบกัลยาณมิตรและการนิเทศแบบมีส่วนร่วม คือ เน้นความเป็นเพื่อน ผู้ร่วมงานเป็นพี่เลี้ยงที่คอยการให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุนในการแก้ไข ปรับปรุงงานการจัดการศึกษา การจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ (สุมน อมรวิวัฒน์, 2556) ; (กรอยใจ จิมามัง, 2565) และใช้การมีส่วนรวมในทุกขั้นตอนของการนิเทศ ที่ให้ผู้รับการนิเทศได้การเสนอข้อคิดเห็น การแก้ปัญหา มีการเจรจาตกลงใจที่จะดำเนินการร่วมกัน ให้กำลังใจ เสริมพลังกันและมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน (Glickman, C. D., 2004) ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยที่ผ่านมาของ เกรียงศักดิ์ สังข์ชัย วิจัยพัฒนารูปแบบการนิเทศการสอนครูวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาศักยภาพนักเรียนที่มีแววความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์ ที่พบว่า ครูวิทยาศาสตร์ผู้ทำหน้าที่นิเทศมีสมรรถภาพการนิเทศ การจัดการเรียนรู้หลังการใช้รูปแบบการนิเทศการสอนสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบการนิเทศ ครูวิทยาศาสตร์ผู้ทำหน้าที่จัดการเรียนรู้มีสมรรถภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพนักเรียนหลังการใช้รูปแบบการนิเทศการสอนสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบการนิเทศการสอน ครูวิทยาศาสตร์ผู้ทำหน้าที่นิเทศและครูวิทยาศาสตร์ผู้ทำหน้าที่จัดการเรียนรู้มีความพึงพอใจต่อรูปแบบการนิเทศการสอนอยู่ในระดับมาก (เกรียงศักดิ์ สังข์ชัย, 2553) เพิ่มพูล ร่มศรี และคณะ วิจัยการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในที่มีประสิทธิผลสำหรับโรงเรียน พบว่า ผลการนิเทศตามรูปแบบทำให้โรงเรียนมีระบบการประกันคุณภาพภายในที่เข้มแข็ง ซึ่งบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการนิเทศ (เพิ่มพูล ร่มศรี และคณะ, 2559) และกรอยใจ จิมามัง วิจัยพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบกัลยาณมิตรเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกวิชาภาษาไทย พบว่า ผลการใช้รูปแบบการนิเทศ พบว่า ครูมีค่าคะแนนเฉลี่ยของความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก หลังการใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ครูมีแนวโน้มของความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกวิชาภาษาไทยในภาพรวมสูงขึ้น ครูมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการนิเทศแบบกัลยาณมิตรที่พัฒนาขึ้นอยู่ในระดับมาก (กรอยใจ จิมามัง, 2565)

3. ผลการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่ประเมินโดยครูผู้สอนทั้งในโรงเรียนทดลองใช้รูปแบบการนิเทศและโรงเรียนขยายผลการใช้รูปแลลการนิเทศ ต่างพบว่า พัฒนาการโดยรวมของเด็กปฐมวับอยู่ในระดับดี โดยโรงเรียนที่ทดลองใช้รูปแบบการนิเทศพัฒนาการของเด็กปฐมวัยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นกว่าปีแรกที่โรงเรียนเริ่มจัดการศึกษาตามแนวคิดมอนเตสซอรี

และที่เป็นจุดเด่นเพิ่มขึ้นมาชัดเจน คือ ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยตามแนวคิดมอนเตสซอรี ที่พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับดี ทั้งในโรงเรียนทดลองใช้รูปแบบการนิเทศและโรงเรียนขยายผลการใช้รูปแบบการนิเทศและเมื่อไปดูรายละเอียดผลการประเมินเป็นรายโรงเรียนและรายบุคคล พบว่า มีเด็กปฐมวัยร้อยละ 99 ที่มีผลประเมินผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนวคิดมอนเตสซอรี ในระดับดี ซึ่งผลการวิจัยนี้บ่งชี้ให้เห็นว่าการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดมอนเตสซอรีนั้น นอกจากสนองต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิผลแล้ว ยังทำให้เด็กปฐมวัยมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สำคัญอันจะเป็นพื้นฐานที่ดีในการเรียนรู้ต่อไป ดังที่ จีระพันธุ์ พูลพัฒน์ กล่าวว่าการสอนแบบมอนเตสซอรีที่มีการจัดกลุ่มแบบมีเด็กหลายอายุรวมกลุ่มกันดีในแง่ของสังคม ให้นักเรียนที่มีความแตกต่างกันเรียนรู้การอยู่ร่วมกัน ให้ความช่วยเหลือกันและการทำกิจกรรมของเด็กเป็นงานที่เด็กทำเสร็จด้วยตนเอง ไม่มีการเปรียบเทียบหรือแข่งขันกับบุคคลอื่น เด็กที่ช้าก็จะใช้เวลานานในการทำกิจกรรมชิ้นเดิมต่อไปโดยไม่รบกวนสมาชิกคนอื่นๆ ซึ่งการจัดกิจกรรมในลักษณะดังกล่าว จะมีผลที่เกิดขึ้นกับเด็ก คือ นักเรียนได้เลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจ นักเรียนได้รับการพัฒนา คุณธรรม จริยธรรม เช่น การรอคอยการเล่นแล้วเก็บอุปกรณ์ความมีระเบียบวินัย นักเรียนเรียนรู้กิจวัตรประจำวัน ช่วยเหลือตนเองได้ เช่น การล้างมือ ล้างจาน แปรงฟัน ตักอาการ เข้าห้องน้ำ ซักผ้า แต่งตัว เป็นบุคคลของสังคม มีมารยาทที่ดี เช่น การขอโทษ ขอบคุณ ช่วยเหลือผู้อื่น ตักอาหารและหั่นผลไม้ให้เพื่อน ช่วยเหลืองานทางบ้าน เช่น การล้างจาน กวาด ถูบ้าน รดน้ำต้นไม้ รักการแสวงหาความรู้ได้เอง จากชุดอุปกรณ์ที่จัดไว้และนักเรียนมีสมาธิกับการเรียนรู้ ไม่เสียงดัง (จีระพันธุ์ พูลพัฒน์, 2558) ได้สรุปผลผลิตจากการสอนแบบมอนเทสซอริสำหรับเด็กปฐมวัย ได้แก่ เด็กมีวินัย คุณธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เด็กรักและมีสมาธิในการทำงาน ชอบแสวงหาและเข้าใจสิ่งแวดล้อม รักความสงบ สามารถทำงานได้คนเดียวไม่มีใครรบกวน ไม่แสดงความเป็นเจ้าของวัสดุ อุปกรณ์ เชื่อฟังและยอมรับฟังคำแนะนำจากผู้ใหญ่ มีพลังในการปฏิบัติจากสิ่งที่เลือก มีความร่าเริง มีความพึงพอใจจากการทำงาน มีความคิดริเริ่มและมีอิสระ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้วิจัย พัฒนาทักษะด้านการเขียนของเด็กปฐมวัยโดยใช้สื่อตามแนวคิดการสอนแบบมอนเตสซอรี ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังการจัดประสบการณ์สูงกว่าก่อนได้รับการจัดประสบการณ์ และหลังจากการจัดประสบการณ์การพัฒนาทักษะด้านการเขียนของเด็กปฐมวัยโดยใช้สื่อตามแนวคิดการสอนแบบมอนเตสซอรี เด็กปฐมวัยระดับชั้นอนุบาล อยู่ในระดับมาก

4. ความพึงพอใจผู้รับผู้รับการนิเทศ ที่พบว่า ผู้รับการนิเทศมีความพึงพอใจต่อการนิเทศแบบกัลยาณมิตรร่วมคิด พาทำเพื่อพัฒนาการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดมอนเตสซอรี ในภาพรวมและในทุกรายการอยู่ในระดับมาก ทั้งในโรงเรียนที่ทดลองใช้รูปแบบการนิเทศและโรงเรียนขยายผลการใช้รูปแบบการนิเทศ ผลการศึกษานี้บ่งชี้ให้เห็นว่าการนิเทศแบบกัลยาณมิตรร่วมคิด พาทำเพื่อพัฒนาการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดมอนเตสซอรี นอกจากมีประสิทธิผลใน

ด้านการสร้างความสามารถในการบริหารจัดการ ความสามารถในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดมอนเตสซอรีและการเสริมสร้างพัฒนาการเด็กปฐมวัยและคุณลักษณะเด็กปฐมวัยตามแนวคิดมอนเตสซอรี ดังที่ได้อภิปรายในข้อ 2 แล้ว ยังเป็นรูปแบบการนิเทศที่สร้างความสุข ความพึงพอใจให้กับผู้รับการนิเทศ ที่เป็นเช่นนี้น่าจะเป็นเพราะว่ากิจกรรมการนิเทศตามรูปแบบ ผู้รับการนิเทศมีส่วนร่วมและบรรยากาศการนิเทศเป็นแบบกัลยาณมิตร มีความเป็นเพื่อนร่วมงานเพื่อนร่วมวิชาชีพ ซึ่งเป็นจุดเน้นของเทคนิคการนิเทศแบบกัลยาณมิตรและเทคนิค การนิเทศแบบมีส่วนร่วมที่นำมาใช้เป็นแนวคิดหลักในการนิเทศตามรูปแบบ ดังที่ สุมน อมรวิวัฒน์; กรอยใจ จิมามัง และกลิคแมน (Gickman) ได้กล่าวไว้ซึ่งพอสรุปได้ว่าการนิเทศแบบกัลยาณมิตรและการนิเทศแบบมีส่วนร่วม เป็นการนิเทศที่ตั้งอยู่บนหลักการสำคัญ 4 ประการ คือ การให้ใจ การรวมใจ การตั้งใจและการเปิดใจ (สุมน อมรวิวัฒน์, 2556) ; (กรอยใจ จิมามัง, 2565) ; (Glickman, C. D., 2004)

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยได้องค์ความรู้ใหม่ คือ การนิเทศการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของครูปฐมวัยเพื่อให้การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตอบสนองต่อความต้องการ ความสนใจและพัฒนาการเด็กรายบุคคลตามแนวคิดมอนเตสซอรี คือ การใช้รูปแบบการนิเทศแบบกัลยาณมิตรร่วมคิด พาทำ เพื่อให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจและมีความสามารถด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่แท้จริง อันส่งผลต่อพัฒนาการและคุณลักษณะที่ดีของเด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยการพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบกัลยาณมิตรร่วมคิด พาทำเพื่อพัฒนาการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดมอนเตสซอรี ที่พบว่า รูปแบบการนิเทศที่พัฒนาขึ้น มีองค์ประกอบสำคัญ 6 องค์ประกอบ คือ หลักการและแนวคิด วัตถุประสงค์การนิเทศ เป้าหมายของการนิเทศ ขั้นตอนการนิเทศและการประเมินผล ซึ่งมีคุณภาพทั้งในด้านความถูกต้อง ความเหมาะสมและเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก ผลการนิเทศตามรูปแบบทำให้ความสามารถของครูปฐมวัยทั้งในด้านการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้และการจัดจัดประสบการณ์ตามแนวคิดมอนเตสซอรีอยู่ในระดับมาก และผลการประเมินพัฒนาการและคุณลักษณะเด็กปฐมวัยตามแนวคิด มอนเตสซอรีอยู่ในระดับดีและผู้รับการนิเทศมีความพึงพอใจในการนิเทศตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้นในทุกรายการอยู่ในระดับมาก ซึ่งจากผลการวิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้ ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ 1 การนิเทศตามรูปแบบการนิเทศแบบกัลยาณมิตรร่วมคิด พาทำเพื่อพัฒนาการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดมอนเตสซอรี ผู้นิเทศควรศึกษา ทำความเข้าใจแนวคิดการสอนแบบมอนเตสซอรีให้เข้าใจ อย่างถ่องแท้ เพื่อให้การนิเทศบรรลุตามเป้าหมาย ทั้งนี้เพราะในทุกขั้นตอนการนิเทศยึดโยงกับ การ

บริหารจัดการศึกษาและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดมอนเตสซอรี และควรสร้างการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ สร้างความเป็นกัลยาณมิตร ความไว้วางใจ รับฟังความคิดเห็นกันและกัน ทั้งนี้รูปแบบการนิเทศนี้ สามารถปรับปรุงแก้ไขในกิจกรรมแต่องค์ประกอบให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียนได้ 2) ด้วยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดมอนเตสซอรีให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต้องยึดโยงกับบริบทแต่ละพื้นที่ ดังนั้นควรมีการวิจัยพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาปฐมวัยตามแนวคิดมอนเตสซอรีทั้งในระดับเขตพื้นที่และการนิเทศภายในเพื่อให้ได้รูปแบบการนิเทศที่เหมาะสมกับบริบทแต่ละพื้นที่ ข้อเสนอแนะในการวิจัย ควรมีการวิจัยต่อยอดในลักษณะการวิจัยรูปแบบการนิเทศภายในในบริบทของสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างความรู้ความสามารถครูในโรงเรียนในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดมอนเตสซอรี โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการนิเทศที่พัฒนาขึ้นนี้กับหลักการนิเทศภายในสถานศึกษา อันจะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษามีคุณภาพ

เอกสารอ้างอิง

กรอยใจ จิมามัง. (2565). การพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบกัลยาณมิตรเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกวิชาภาษาไทยของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3. วารสารครุทัศน์, 2(1), 1-13.

กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2551). รูปแบบการเรียนการสอนปฐมวัยศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สัมพันธ์กราฟฟิค.

เกรียงศักดิ์ สังข์ชัย. (2553). การพัฒนารูปแบบการนิเทศการสอนครูวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาศักยภาพนักเรียนที่มีแววความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์. วารสารเวอริเดียน อีเจอร์นอล (ฉบับภาษาไทย), 3(1), 91-112.

จตุรงค์ ธนะสีลังกูร. (2564). รูปแบบการพัฒนาทักษะการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมด้วยกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ: พหุกรณีศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดนครราชสีมา. วารสารราชพฤกษ์, 20(2), 69-84.

จีระพันธุ์ พูลพัฒน์. (2558). การสอนแบบมอนเตสซอรีจากทฤษฎีสู่แนวทางนำไปปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: เดอะมาสเตอร์กรุ๊ปแมเนจเม้นท์.

ทิพยวรรณ ถาวรโชติ. (2564). รูปแบบการนิเทศด้วยเครือข่ายความร่วมมือเพื่อส่งเสริมประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ดุษฎีบัณฑิตการบริหารการศึกษา สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นัจรีภรณ์ ทุมสงคราม และคณะ. (2557). การพัฒนารูปแบบการนิเทศการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น, 10(2), 163-171.

บุญชู อังสวัสดิ์. (2556). การสอนแบบมอนเตสซอรี่ (Montessori). เรียกใช้เมื่อ 1 มีนาคม 2556 จาก http://www.pk1supervisor.org/article/ topic-4819.html

เพิ่มพูล ร่มศรี และคณะ. (2559). การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในที่มีประสิทธิผลสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1. วารสารบัณฑิตศึกษา, 13(60), 179-190.

ภัณฑิรา สุปการ และประเสริฐ อินทร์รักษ์. (2558). รูปแบบการบริหารจัดการการนิเทศการศึกษา สำหรับศตวรรษที่ 21. วารสารเวอริเดียน อี เจอร์นอล (ฉบับภาษาไทย) Veredian E-Journal, 8(2), 1226-1146.

รัตนะ บัวสนธ์. (2552). การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: คำสมัยการพิมพ์.

ศุภวรรณ สัจจพิบูล. (2560). แนวคิดการนิเทศเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปกร ฉบับภาษาไทย, 37(1). 203-222.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2556). การเรียนรู้ของเด็กไทย : ตามแนวคิดแบบมอนเตสซอรี.วี.ที.ซี. นนทบุรี: คอมมิวนิเคชั่น.

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ. (2564). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2560). หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช . กรุงเทพมหานคร: สำนักวิชาการฯ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สุมน อมรวิวัฒน์. (2556). กัลยาณมิตรนิเทศ. กรุงเทพมหานคร: ดับบลิว.เจ.พร็อพเพอตี้.

อนุตรศักดิ์ วิชัยรัตน์ และคณะ. (2560). การพัฒนารูปแบบการนิเทศการสอนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนมเขต 2. วารสารจันทรเกษมสาร, 23 (44), 80-96.

Glickman, C. D. (2004). Supervision and instructional leadership: A developmentalapproach. (6th ed.). Boston: Allyn & Bacon.

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 504-519

บทความวิจัย

การประเมินโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียนแม่ยาววิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1*

AN EVALUATION OF MORAL SCHOOL PROJECT IN MAEYAOWITTAYA SCHOOL THE CHIANGRAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

สุรินทร์ คำโมนะ[1]
Surin Kammona[1]
[1]**โรงเรียนบ้านแม่ยาววิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1**
[1]Maeyaowittaya School.The Chiangrai Primary Educational Service Area Office 1, Thailand
[1]Corresponding author E-mail: rinsusurin@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินด้านปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลลัพธ์ของโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมโรงเรียนแม่ยาววิทยา โดยใช้รูปแบบการประเมินโครงการแบบ 360 องศา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครู จำนวน 23 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 13 คน ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 จำนวน 100 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 จำนวน 300 คน รวมทั้งสิ้น 436 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ในปีการศึกษา 2564 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามและแบบประเมิน จำนวน 7 ฉบับ และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.62, S.D. = 0.47) 2) ผลการประเมินด้านกระบวนการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.69, S.D. = 0.45) 3) ผลการประเมินด้านผลลัพธ์ ได้แก่ 3.1) ด้านผลสำเร็จที่ต้องการให้เกิดขึ้น ผ่านเกณฑ์การประเมินโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ของคณะกรรมการประเมินจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

* Received 20 December 2022; Revised 30 December 2022; Accepted 31 December 2022

เชียงราย เขต 1 ได้แก่ ผลที่เกิดขึ้นกับโรงเรียนคือ คุณธรรมอัตลักษณ์ในโรงเรียน ประกอบด้วย ความมีวินัย ความพอเพียง และความมีจิตอาสา ซึ่งผลที่เกิดกับผู้เรียน ผลที่เกิดกับครูและบุคลากรในโรงเรียน รวมถึงผลที่เกิดกับผู้บริหารโรงเรียน มีคุณธรรมอัตลักษณ์ในโรงเรียนสูงกว่าเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ที่ร้อยละ 80 โดยภาพรวมได้เท่ากับ ร้อยละ 85.00 - 92.00 และ 3.2) ด้านผลการประเมินด้านความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ นักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ผู้ปกครองนักเรียนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.77, S.D. = 0.40)

คำสำคัญ: การประเมินโครงการ, โรงเรียนคุณธรรม, รูปแบบ 360 องศา

Abstract

This research article aims to evaluation of moral school project in Maeyaowittaya school in chiangrai province under the chiangrai primary educational service area office 1 by the 360 Degree evaluation model in 3 areas 1) input 2) process and 3) outcome. The sample are 23 school administrators and teachers, 13 basic education committee, 100 parents of primary 4 - 6 and secondary 1 - 3 students, 300 primary 4-6 and secondary 1 - 3 students total 436 people selected by purposive sampling. 7 data collection tools. Statistics used in data analysis with percentage, mean, standard deviation. The results showed that: 1) The Evaluation results of input in overall was at the highest level ($\bar{X}$ = 4.62, S.D. = 0.47). 2) The Evaluation results of process in overall was at the highest level ($\bar{X}$ = 4.69, S.D. = 0.45). 3) The Evaluation results of outcomes 3.1) The desired outcomes passed the school assessment criteria in office of the basic education commission (OBEC) moral school of the evaluation committee from the chiangrai primary educational service area office 1. The result of the school is Moral identities in schools consist of discipline, self-sufficiency, and volunteerism. which the effect on the learners Effects on teachers and school personnel including the results for school administrators with morality. Have a moral goal higher than the target set at 80 percent. Overall 85.00-92.00 percent. 3.2) The results of the satisfaction assessment of those involved were students, school administrators, teachers, parents of students. and the Board of Basic Education Institutions in overall was at the highest level ($\bar{X}$ = 4.77, S.D. = 0.40).

Keywords: Project Evaluation, Moral School, The Evaluation Model 360 Degree

บทนำ

คุณธรรมจริยธรรมเป็นกลไกของสังคมที่เป็นบรรทัดฐานของความประพฤติ เป็นสิ่งที่กำหนดว่าควรปฏิบัติและจะต้องปลูกฝังให้กับคนในสังคมให้เป็นคนดี สังคมก็จะมีความสุขไม่เกิดความวุ่นวายเดือดร้อน ดังนั้นคุณธรรมจริยธรรม คือ เครื่องมือที่ช่วยเตือนสติการกระทำของมนุษย์ให้มีรูปแบบการดำเนินชีวิตเป็นไปทิศทางที่ถูกต้อง ซื่อสัตย์สุจริต โดยสังคมใดมีผู้ที่มีคุณธรรมอยู่เป็นจำนวนมาก สังคมนั้นย่อมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับสังคมไทยที่ต้องการทั้งคนดี และคนเก่ง (พรพิทักษ์ เห็มบาสัตย์ และวรรณพล พิมพะสาลี, 2563)

การปรับปรุงและพัฒนาโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการเปิดกว้างไม่ให้การนับถือต่างศาสนามาเป็นอุปสรรค ในการดำเนินการตามเขตพื้นที่ จึงเกิด “โรงเรียนคุณธรรม” โดยกำหนดไว้เป็นแนวทางการพัฒนาและประเมินคุณธรรมสำหรับผู้เรียน และกำหนด ให้สถานศึกษาได้นำไปปฏิบัติโดยทั่วไปประกอบด้วยคุณธรรม 3 กลุ่ม กลุ่มละ 6 ประการ ดังนี้ กลุ่มที่ 1 คุณธรรมเพื่อการพัฒนาตน คือ รักสะอาด ความสนใจใฝ่รู้ ความเชื่อมั่นในตนเอง การพึ่งตนเอง การรักษาศีล 5 หรือหลักธรรมพื้นฐานของศาสนาที่ตนนับถือและการหลีกเลี่ยงอบายมุข กลุ่มที่ 2 คุณธรรมเพื่อการพัฒนาการทำงาน คือ ความอุตสาหะ ความประหยัด ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริตและมีน้ำใจ และกลุ่มที่ 3 คุณธรรม เพื่อการพัฒนาการอยู่ร่วมกันในสังคม คือ ความกตัญญู ความเสียสละ ความสามัคคี ความมีมนุษยสัมพันธ์ ความเป็นประชาธิปไตย และจิตสาธารณะ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559) สอดคล้องกับความคิดเห็นของ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ ได้กล่าวว่า ปัจจุบันสภาพความเสื่อมถอยตกต่ำด้านคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทย เริ่มเข้าสู่ภาวะวิกฤติ สะท้อนได้จากพฤติกรรมของคนในสังคมขาดจิตสำนึก ในเรื่องของความถูกต้อง ความดี ความชั่ว คุณธรรมประจำใจ เห็นได้จากปัญหาความรุนแรง ปัญหาเกี่ยวกับเด็กถูกทอดทิ้ง ใช้สารเสพติด ประพฤติตัวไม่เหมาะสม ทะเลาะวิวาท ขาดระเบียบวินัย ขาดความรับผิดชอบ ไม่ซื่อสัตย์สุจริต เห็นแก่ตัว ขาดความขยันหมั่นเพียร และที่ต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน คือ ด้านจริยธรรมของคนไทย ที่มีแนวโน้มเสื่อมถอยลง ขาดความศรัทธาในหลักศาสนา เพื่อนำหลักธรรมมาใช้กับการดำรงชีวิตในปัจจุบัน (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2554)

ดังนั้น โรงเรียนแม่ยาววิทยา จึงได้รับการคัดเลือกเข้าสู่โครงการโรงเรียนคุณธรรมมาอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งมองเห็นความสำคัญ และตระหนักถึงการพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดีอย่างยั่งยืน ผู้ประเมินในฐานะผู้อำนวยการโรงเรียนแม่ยาววิทยา จึงจัดทำโครงการ คุณธรรมลงในแผนการปฏิบัติการประจำปี เพื่อส่งเสริมการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรมให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายตามคุณธรรม อัตลักษณ์ของโรงเรียนแม่ยาววิทยา ได้แก่ มีวินัย มีความพอเพียง และมีจิตอาสา ซึ่งรูปแบบการประเมินโครงการที่คิดว่ามีความเหมาะสมมากที่สุด ซึ่งผู้ประเมินได้เลือกใช้รูปแบบการประเมินแบบ 360 องศา (Antonioni, D., 1996) และ Edwards, M. R. ซึ่งได้อธิบายถึงรายละเอียดจากรูปแบบของการประเมินการปฏิบัติงานแบบ 360 องศา ซึ่งมีรูปแบบการประเมิน 3

ด้าน (Edwards, M. R., 1996) คือ 1) ด้านปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ เป้าหมาย บุคลากร งบประมาณ สื่อ สถานที่และเวลา 2) ด้านกระบวนการประกอบด้วย การวางแผน การมีส่วนร่วม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การนิเทศภายใน การประเมินผล การถอดบทเรียนและการประชาสัมพันธ์ และ 3) ด้านผลลัพธ์ ประกอบด้วย การผ่านการประเมินระดับ 4 ดาว ด้วยเกณฑ์ร้อยละ 80 ขึ้นไป และความพึงพอใจของ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการดำเนินโครงการ ผ่านเกณฑ์โดยรวมด้วยค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ระดับมากขึ้นไปทุกด้าน ดังนั้น จึงได้นำรูปแบบนี้มาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการประเมิน เพื่อนำผลการะประเมินโครงการไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการปรับปรุงและพัฒนาโครงการให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินด้านปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลลัพธ์ของโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมโรงเรียนแม่ยาววิทยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยประเมินโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียนแม่ยาววิทยา โดยใช้รูปแบบการประเมินโครงการแบบ 360 องศา มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตเนื้อหา เป็นการประเมินโดยใช้รูปแบบ 360 องศา 3 ด้านได้แก่ 1) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input evaluation) เป็นการประเมินผลด้านวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณและระยะเวลา และด้านสื่อ อุปกรณ์และสถานที่ 2) ด้านกระบวนการ (Process evaluation) เป็นการประเมินผลตามระบบการบริหารโครงการ 8 ด้าน ได้แก่ 1) การวางแผน 2) การสร้างการมีส่วนร่วม 3) การส่งเสริม สนับสนุนและเสริมแรง 4) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 5) การนิเทศภายใน 6) การติดตามประเมินผล 7) การถอดบทเรียน และ 8) การประชาสัมพันธ์ และ 3) ด้านผลลัพธ์ (Outcome evaluation) เป็นการประเมินผลสำเร็จที่ต้องการให้เกิดขึ้นจากโครงการโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียนแม่ยาววิทยา และความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง ส่วนด้านขอบเขตระยะเวลา ระยะเวลาในการประเมิน ปีการศึกษา 2564 ณ โรงเรียนแม่ยาววิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการประเมินโครงการ ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purpose Sampling) ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 23 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 13 คน ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 100 คนและนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - มัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 300 คน รวมจำนวน 436 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ คือ แบบสอบถาม จำนวน 6 ฉบับและแบบประเมิน จำนวน 1 ฉบับ รวม 7 ฉบับ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ผ่านการตรวจสอบความตรงของเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ซึ่งมีค่าความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.80 - 1.00 จากนั้นนำไปหาค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับก่อนนำไปใช้ โดยค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้านปัจจัยนำเข้า ฉบับที่ 1 เท่ากับ 0.87 แบบสอบถามด้านกระบวนการ ฉบับที่ 2 เท่ากับ 0.75 แบบสอบถามด้านผลลัพธ์ คือ แบบประเมินฉบับที่ 3 สำหรับประเมิน ผลสำเร็จที่เกิดจากการดำเนินโครงการ ซึ่งผู้ประเมิน ได้แก่ คณะกรรมการ การประเมินจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 มีลักษณะเป็นการประเมินลักษณะปลายเปิด และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน ฉบับที่ 4 เท่ากับ 0.84 แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้บริหารและครูผู้สอน ฉบับที่ 5 เท่ากับ 0.88 แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียน ฉบับที่ 6 เท่ากับ 0.89 และแบบสอบถามความพึงพอใจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ฉบับที่ 7 เท่ากับ 0.89 ซึ่งค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งหมดได้มาจากการนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มทดลองที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แก่ ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองนักเรียนและนักเรียน โรงเรียนบ้านรวมมิตร โรงเรียนบ้านห้วยแม่ซ้าย ซึ่งอยู่ในตำบลแม่ยาว มีบริบทใกล้เคียงกัน รวมจำนวน 30 คน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามฉบับที่ 1 ด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ จากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในปีการศึกษา 2564 เก็บรวบรวมก่อนดำเนินกิจกรรมตามโครงการ ในเดือนเมษายน 2564 และใช้แบบสอบถามฉบับที่ 2 ด้านกระบวนการ จาก กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระหว่างเดือนพฤษภาคม 2564 - เดือนมกราคม 2565 แบบประเมิน ฉบับที่ 3 เป็นการประเมินผลสำเร็จที่เกิดจากการดำเนินโครงการ ผู้ประเมิน ได้แก่ คณะกรรมการประเมินจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 จำนวน 3 คน มีลักษณะเป็นแบบประเมินการดำเนินโครงการ โรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ตามตัวชี้วัดที่กำหนด ระหว่างเดือนมีนาคม - เดือนเมษายน 2565 และแบบสอบถามฉบับที่ 4 - 7 ด้านผลลัพธ์ เป็นแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ นักเรียน ผู้บริหารและครูผู้สอน ผู้ปกครองนักเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ในเดือนเมษายน 2565 และนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการคัดเลือกแบบสอบถามที่ถูกต้องสมบูรณ์ รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อนำมาวิเคราะห์ผลด้านปัจจัยนำเข้า และด้านกระบวนการของโครงการ โดยใช้การ

ประเมิน 2 ระดับ คือ ผ่าน และไม่ผ่าน โดยการติดตามโครงการตั้งแต่ร้อยละ 80 ขึ้นไป ถือว่าผ่านเกณฑ์การประเมิน ส่วนด้านผลลัพธ์ของโครงการ มีดังนี้ 1) ผลลัพธ์ในด้านผลที่เกิดจากการดำเนินโครงการ แบ่งเป็นการประเมินตามสภาพจริง โดยการตรวจสอบกับเอกสารและหลักฐานจากคณะกรรมการการประเมิน จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 และ 2) ความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง ที่มีต่อโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียนแม่ยาววิทยา โดยใช้การประเมิน 2 ระดับ คือ ผ่าน และไม่ผ่าน โดยการใช้เกณฑ์ค่าเฉลี่ย ≥ 3.51 จึงถือว่าผ่านเกณฑ์การประเมิน

ผลการวิจัย

ผลการประเมินโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียนแม่ยาววิทยา จังหวัดเชียงราย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 โดยใช้รูปแบบการประเมินโครงการแบบ 360 องศา มีผล การวิจัยดังนี้

1. การประเมินด้านปัจจัยนำเข้าของการประเมินโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียนแม่ยาววิทยา โดยใช้รูปแบบการประเมิน 360 องศา พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.59, S.D. = 0.43) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านบุคลากร อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.70, S.D. = 0.44) รองลงมา ได้แก่ ด้านวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ($\bar{X}$ = 4.68, S.D. = 0.45) ด้านสื่อ อุปกรณ์ และสถานที่ ($\bar{X}$ = 4.58, S.D. = 0.50) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด แต่ยังอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านงบประมาณและระยะเวลา ($\bar{X}$ = 4.39, S.D. = 0.33) รายละเอียดตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้า ของการประเมินโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียน แม่ยาววิทยา โดยใช้รูปแบบการประเมิน 360 องศา (n = 36)

ที่	รายการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านวัตถุประสงค์และเป้าหมาย	4.68	0.45	มากที่สุด
2	ด้านบุคลากร	4.70	0.44	มากที่สุด
3	ด้านงบประมาณและระยะเวลา	4.39	0.33	มาก
4	ด้านสื่อ อุปกรณ์ และสถานที่	4.58	0.50	มากที่สุด
	รวมเฉลี่ย	**4.59**	**0.43**	**มากที่สุด**

2. การประเมินด้านกระบวนการ ของการประเมินโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียน แม่ยาววิทยาโดยใช้รูปแบบการประเมิน 360 องศา พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.69, S.D. = 0.45) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการติดตามประเมินผล อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.79, S.D. = 0.40) รองลงมา ได้แก่ ด้านการวางแผน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.77, S.D. = 0.41) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด แต่ยังอยู่ใน

ระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านการสร้างการมีส่วนร่วม ($\bar{x}$ = 4.60, S.D. = 0.50) รายละเอียดตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินด้านกระบวนการ ของการประเมินโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียนแม่ยาววิทยา โดยใช้รูปแบบการประเมิน 360 องศา (n = 36)

ที่	รายการ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านการวางแผน	4.77	0.41	มากที่สุด
2	ด้านการสร้างการมีส่วนร่วม	4.60	0.50	มากที่สุด
3	ด้านการส่งเสริม สนับสนุนและเสริมแรง	4.65	0.44	มากที่สุด
4	ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้	4.62	0.49	มากที่สุด
5	ด้านการนิเทศภายใน	4.76	0.40	มากที่สุด
6	ด้านการติดตามประเมินผล	4.79	0.40	มากที่สุด
7	ด้านการถอดบทเรียน	4.64	0.48	มากที่สุด
8	ด้านการประชาสัมพันธ์	4.71	0.45	มากที่สุด
	รวมเฉลี่ย	**4.69**	**0.45**	**มากที่สุด**

3. การประเมินด้านผลลัพธ์ของการประเมินโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียนแม่ยาววิทยา โดยใช้รูปแบบการประเมินโครงการแบบ 360 องศา

3.1 ด้านผลสำเร็จที่ต้องการให้เกิดขึ้น ผ่านเกณฑ์การประเมินโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ผลของการเกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ (คุณธรรมอัตลักษณ์) ในโรงเรียน คือ ความมีวินัย ความพอเพียง และจิตอาสา มีดังนี้

3.1.1 ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ปีการศึกษา 2564 พฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนที่ได้กำหนดเป้าหมายไว้ทุกด้าน คือ ร้อยละ 80 ผลสำเร็จที่เกิดเมื่อการดำเนินโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมในแต่ละด้านเสร็จสิ้น ดังนี้

3.1.1.1 คุณธรรมเป้าหมายด้านความมีวินัย ผลที่ทำได้ คือ ร้อยละ 90.27 มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้นจากค่าเป้าหมายที่กำหนด ร้อยละ 10.27 ระดับคุณภาพ ดีเยี่ยม

3.1.1.2 คุณธรรมเป้าหมายด้านความพอเพียง ผลที่ทำได้ คือ ร้อยละ 91.05 มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้นจากค่าเป้าหมายที่กำหนด ร้อยละ 11.05 ระดับคุณภาพ ดีเยี่ยม

3.1.1.3 คุณธรรมเป้าหมายด้านจิตอาสา ผลที่ทำได้ คือ ร้อยละ 92.00 มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้น จากค่าเป้าหมายที่กำหนด ร้อยละ 12.00 ระดับคุณภาพ ดีเยี่ยม

3.1.2 ผลที่เกิดขึ้นกับครูและบุคลากรในโรงเรียน ปีการศึกษา 2564 พฤติกรรมที่พึงประสงค์ของครูและบุคลากรที่ได้กำหนดเป้าหมายไว้ทุกด้าน คือ ร้อยละ 80 ผลสำเร็จที่เกิดเมื่อการดำเนินโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมในแต่ละด้านเสร็จสิ้น ดังนี้

3.1.2.1 คุณธรรมเป้าหมายด้านความมีวินัย ผลที่ทำได้ คือ ร้อยละ 89.00 มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้นจากค่าเป้าหมายที่กำหนด ร้อยละ 9.00 ระดับคุณภาพ ดีเยี่ยม

3.1.2.2 คุณธรรมเป้าหมายด้านความพอเพียง ผลที่ทำได้ คือ ร้อยละ 91.00 มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้นจากค่าเป้าหมายที่กำหนด ร้อยละ 11.00 ระดับคุณภาพ ดีเยี่ยม

3.1.2.3 คุณธรรมเป้าหมายด้านจิตอาสา ผลที่ทำได้ คือ ร้อยละ 85.00 มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้น จากค่าเป้าหมายที่กำหนด ร้อยละ 5.00 ระดับคุณภาพ ดีเยี่ยม

3.1.3 ผลที่เกิดขึ้นกับผู้บริหารโรงเรียน ปีการศึกษา 2564 พฤติกรรมที่พึงประสงค์ของผู้บริหารที่ได้กำหนดเป้าหมายไว้ทุกด้าน คือ ร้อยละ 80 ผลสำเร็จที่เกิดเมื่อการดำเนินโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมในแต่ละด้านเสร็จสิ้น ดังนี้

3.1.3.1) คุณธรรมเป้าหมายด้านความมีวินัย ผลที่ทำได้ คือ ร้อยละ 90.00 มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้นจากค่าเป้าหมายที่กำหนด ร้อยละ 10.00 ระดับคุณภาพ ดีเยี่ยม

3.1.3.2 คุณธรรมเป้าหมายด้านความพอเพียง ผลที่ทำได้ คือ ร้อยละ 89.00 มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้นจากค่าเป้าหมายที่กำหนด ร้อยละ 9.00 ระดับคุณภาพ ดีเยี่ยม

3.1.3.3 คุณธรรมเป้าหมายด้านจิตอาสา ผลที่ทำได้ คือ ร้อยละ 86.00 มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้น จากค่าเป้าหมายที่กำหนด ร้อยละ 6.00 ระดับคุณภาพ ดีเยี่ยม

3.2 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง ของการประเมินโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียนแม่ยาววิทยา โดยใช้รูปแบบการประเมิน 360 องศา พบว่าโดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.77, S.D. = 0.40) เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ นักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.85, S.D. = 0.32) รองลงมา ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.78, S.D. = 0.39) และที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด แต่ยังอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียน ($\bar{X}$ = 4.70, S.D. = 0.44) รายละเอียดตามตารางที่ 3-5

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง ของการประเมินโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียนแม่ยาววิทยา โดยใช้รูปแบบการประเมิน 360 องศา

ที่	รายการ	ความพึงพอใจ		แปลผล
		$\overline{x}$	S.D.	
1	นักเรียน	4.85	0.32	มากที่สุด
2	ผู้บริหารและครูผู้สอน	4.78	0.39	มากที่สุด
3	ผู้ปกครองนักเรียน	4.70	0.44	มากที่สุด
4	คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	4.73	0.45	มากที่สุด
	รวมเฉลี่ย	**4.77**	**0.40**	**มากที่สุด**

ตารางที่ 4 แสดงระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการดำเนินโครงการ (n = 300)

รายการ	ความพึงพอใจ		แปลผล
	$\overline{x}$	S.D.	
1. มีการประชุมชี้แจงประชาสัมพันธ์โครงการ/กิจกรรมทำให้มีความเข้าใจชัดเจน	4.71	0.47	มากที่สุด
2. โรงเรียนได้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเสนอกิจกรรมหรือปรับปรุงกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้เหมาะสมยิ่งขึ้น	4.73	0.46	มากที่สุด
3. นักเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม	4.93	0.25	มากที่สุด
4. นักเรียนเข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรมด้วยความสมัครใจ	4.92	0.27	มากที่สุด
5. นักเรียนมีโอกาสฝึกปฏิบัติจริง	4.92	0.27	มากที่สุด
6. นักเรียนได้ฝึกสม่ำเสมอต่อเนื่องตลอดปี	4.99	0.11	มากที่สุด
7. นักเรียนมีโอกาส คิด ตัดสินใจเลือกปฏิบัติด้วยตนเองตามความเหมาะสม	4.76	0.44	มากที่สุด
8. นักเรียนเห็นประโยชน์ที่ได้ปฏิบัติกิจกรรม	4.98	0.14	มากที่สุด
9. นักเรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน	4.80	0.41	มากที่สุด
10. นักเรียนสามารถสร้างนิสัยที่ดีได้ด้วยตนเอง	4.80	0.41	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	**4.85**	**0.32**	**มากที่สุด**

ตารางที่ 5 แสดงระดับความพึงพอใจของผู้บริหารและครูผู้สอน ผู้ปกครองนักเรียนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีต่อการดำเนินโครงการ (n = 136)

รายการ	ผู้บริหารและครูผู้สอน			ผู้ปกครองนักเรียน			คณะกรรมการฯ		
	$\overline{x}$	S.D.	แปลผล	$\overline{x}$	S.D.	แปลผล	$\overline{x}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านความมีวินัย	4.83	0.36	มากที่สุด	4.65	0.46	มากที่สุด	4.73	0.45	มากที่สุด
2. ด้านความพอเพียง	4.78	0.41	มากที่สุด	4.75	0.40	มากที่สุด	4.73	0.43	มากที่สุด
3. ด้านความมีจิตอาสา	4.74	0.42	มากที่สุด	4.69	0.46	มากที่สุด	4.72	0.46	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	**4.78**	**0.39**	**มากที่สุด**	**4.70**	**0.44**	**มากที่สุด**	**4.73**	**0.45**	**มากที่สุด**

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. ผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้าของการประเมินโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียนแม่ยาววิทยา โดยใช้รูปแบบการประเมินโครงการแบบ 360 องศา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า บุคลากรมีความรับผิดชอบและเจตคติที่ดีต่อการดำเนินโครงการ มีความคิดเห็น อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจาก นโยบายของผู้บริหารมีความชัดเจน รวมทั้งวัตถุประสงค์ของโครงการมีความสอดคล้องกับเป้าหมายของโครงการกองทุนการศึกษา ตลอดจนเป้าหมายการดำเนินงานมีความชัดเจน นอกจากนี้ยังพบว่า บุคลากรมีความรับผิดชอบและเจตคติที่ดีต่อการดำเนินโครงการ อีกทั้งโรงเรียนยังได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนจากองค์กรและชุมชนเพียงพอ ได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง ชุมชน และเครือข่ายร่วมพัฒนา ในการสนับสนุนสื่อเอกสาร วัสดุ อุปกรณ์ มีความทันสมัย เหมาะสม และเพียงพอ ทำให้โรงเรียนแม่ยาววิทยามีความพร้อมด้านปัจจัยนำเข้ามากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมินของ นิศากร ยมหา ได้ทำการประเมินผลโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนมกุฎเมืองราชวิทยาลัย ผลการประเมินพบว่า ปัจจัยนำเข้าของโครงการมีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (นิศากร ยมหา, 2559) ซึ่งเป็น ไปตามแนวคิดทฤษฎีของ Antonioni, D. ที่ได้ระบุว่ารูปแบบการประเมินการปฏิบัติงานแบบ 360 องศา ด้านปัจจัยนำเข้านั้น จุดประสงค์ของการประเมินจะได้มาจากการพัฒนาคู่กับการประเมินผล โดยมีเครื่องมือ เช่น แบบประเมิน แบบบันทึกข้อมูล แบบสัมภาษณ์ สื่ออุปกรณ์พร้อม เพียงพอ มีผู้ประเมิน ผู้อบรม ผู้ฝึกสอน และการรายงานผลและข้อมูลย้อนกลับ (Antonioni, D., 1996) นอกจากนี้สอดคล้องกับ อำนาท เหลือน้อย ได้ทำการประเมินโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดยาเสพติดและอบายมุขของโรงเรียนอนุบาลลานสัก จังหวัดอุทัยธานี พบว่า การประเมินด้านปัจจัยนำเข้า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (อำนาท เหลือน้อย, 2561) และสอดคล้องกับ บุญตา แซ่เล็ก ได้ประเมินโครงการห้องเรียนเทคโนโลยีด้วยความร่วมมือของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม และโรงเรียนท่าขอนยางพิทยาคม โดยใช้รูปแบบ 360 องศา พบว่า มีความสอดคล้องกันในด้านปัจจัยนำเข้า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (บุญตา แซ่เล็ก, 2558)

2. ผลการประเมินด้านกระบวนการ ของการประเมินโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียนแม่ยาววิทยา โดยใช้รูปแบบการประเมินโครงการแบบ 360 องศา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องมาจาก ผู้บริหาร และบุคลากรที่เกี่ยวกับโครงการ ได้มีการวางแผนติดตามประเมินผล รวมทั้งมีการสร้างการมีส่วนร่วม ที่ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย ในการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรมอัตลักษณ์ ตลอดจนส่งเสริม สนับสนุนและเสริมแรง ในการนิเทศภายใน สนับสนุนการพัฒนาบุคลากร มีการสร้างบรรยากาศในการดำเนินโครงการโรงเรียนคุณธรรม ส่วนการนิเทศภายใน ได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศ กำกับติดตาม มีปฏิทินการนิเทศ นิเทศกำกับติดตามการดำเนินโครงการอย่างชัดเจน สม่ำเสมอ และนำ

ผลการนิเทศไปใช้ในการพัฒนาโครงการ จากนั้นได้มีการแต่งตั้งกลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนาหลากหลายช่องทาง โดยการนำผลการนิเทศมาใช้ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วย ทำให้เกิด การแก้ปัญหาร่วมกัน รวมทั้งได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามประเมินผล ก่อนดำเนินโครงการ ระหว่างดำเนินโครงการ และหลังดำเนินโครงการทำให้สามารถปรับปรุงและพัฒนาอยู่ตลอดเวลา และที่สำคัญโรงเรียนได้ดำเนินการถอดบทเรียนจากผลที่เกิดบทเรียนที่ได้รับนำมาเป็นฐานในการพัฒนาทุกระยะ ด้วยการแต่งตั้งและประชาสัมพันธ์ การถอดบทเรียนให้ผู้เกี่ยวข้องทราบจึงทำให้สิ่งที่ดำเนินการสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการคุณธรรม โดยการจัดทำเป็นเอกสารเพื่อเผยแพร่ผลการถอดบทเรียน และกระบวนการสุดท้ายคือ โรงเรียนมีการประชาสัมพันธ์ เพื่อเผยแพร่โครงการ สู่สาธารณชนในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น เอกสารแผ่นพับ สื่อสิ่งพิมพ์ หนังสือราชการ วารสาร บทความ รวมทั้งในรูปแบบเสียงตามสาย ในรูปแบบออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก เว็บไซต์ ไลน์กลุ่มด้วย ทำให้โรงเรียนได้รับข้อมูลย้อนกลับ เพื่อนำมาสู่การพัฒนาโครงการอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ผลการประเมินด้านกระบวนการมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมินของ นิศากร ยมหา ที่ได้ทำการประเมินผลโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนมกุฎเมืองราชวิทยาลัย ผลการประเมินพบว่า ด้านกระบวนการดำเนินงานตามโครงการมีความเหมาะสม ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (นิศากร ยมหา, 2559) สอดคล้องกับผลการประเมินของ ไพจิตร์ จิตต์โสภณ ที่ได้ทำการประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนวัดเจริญราษฎร์ พบว่า ผลการประเมินมีความเหมาะสม สอดคล้องกันอยู่ระดับมากถึงมากที่สุด ในด้านกระบวนการ (ไพจิตร์ จิตต์โสภณ, 2561) นอกจากนี้ เสาวรส ยิ่งวรรณะ ได้พัฒนารูปแบบการประเมินจิตสำนึกรักษ์น้ำ ตามแนวคิด 360 องศา ของเยาวชนลุ่มน้ำคลองท่าแนะ จังหวัดพัทลุง พบว่า ในด้านกระบวนการมีความสอดคล้องกันในวิธีการประเมินที่มีคุณภาพ ความถูกต้องอยู่ในระดับมากที่สุด (เสาวรส ยิ่งวรรณะ, 2562)

3. ผลการประเมินด้านผลลัพธ์ ของการประเมินโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียนแม่ยาววิทยา โดยใช้รูปแบบการประเมินโครงการแบบ 360 องศา มีรายละเอียด ดังนี้

3.1 การประเมินผลลัพธ์ของประเมินโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียนแม่ยาววิทยา ผ่านการยกระดับคุณภาพเป็นโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ระดับ 4 ดาว ทั้งนี้เนื่องมาจากนโยบายของผู้บริหาร มีความชัดเจน รวมทั้งวัตถุประสงค์ของโครงการ ตลอดจนเป้าหมายการดำเนินงานมีความชัดเจน นอกจากนี้ยังพบว่า บุคลากรมีความรับผิดชอบและเจตคติที่ดีต่อการดำเนินโครงการ อีกทั้งโรงเรียนยังได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนจากองค์กรและชุมชนเพียงพอ ได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง ชุมชน และเครือข่ายร่วมพัฒนา ในการสนับสนุนสื่อเอกสาร วัสดุ อุปกรณ์ มีความทันสมัย เหมาะสม และเพียงพอ ทำให้โรงเรียนแม่ยาววิทยา มีความพร้อมด้านปัจจัยนำเข้ามากที่สุด ซึ่งผลต่อการดำเนินการด้านกระบวนการที่นำไปสู่ความสำเร็จที่ได้เกิดขึ้นโดยผ่านเกณฑ์การประเมินโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. มีคุณธรรมอัตลักษณ์เกิดขึ้นกับ

ผู้เรียน ครูและบุคลากรในโรงเรียน และผู้บริหารโรงเรียนใน 3 ด้าน ได้แก่ ความมีวินัย ความพอเพียง และความมีจิตอาสาด้วย เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ สูงกว่าเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ที่ร้อยละ 80 ทั้ง 3 กลุ่มตัวอย่าง ในด้านความมีวินัย ได้ร้อยละ 90.27, 89.00 และ 90.00 ตามลำดับ ด้านความพอเพียง ได้ร้อยละ 91.50, 91.00 และ 89.00 ตามลำดับ และด้านจิตอาสาได้ร้อยละ 92.00, 85.00 และ 86.00 ตามลำดับ จึงส่งผลให้ผลลัพธ์ของประเมินโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียนแม่ยาววิทยา ซึ่งการยกระดับการประเมินเป็นโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ระดับ 4 ดาว ทำให้นักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา และผู้บริหาร มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์อยู่ระดับคุณภาพดีเยี่ยม ในทำนองเดียวกันกับ ไพจิตร์ จิตต์โสภณ ที่ได้ทำการประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ตามแนวการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนวัดเจริญราษฎร์ ซึ่งพบว่า มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ในภาพรวม ด้านผลผลิตของโครงการ ดังนี้ 1) คุณภาพการดำเนินงานตามตัวชี้วัดโรงเรียนคุณธรรม 7 ตัวชี้วัด (1) มีอุดมการณ์คุณธรรมในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม (2) กลไกและเครื่องมือในการปฏิบัติคุณธรรม จริยธรรมร่วมกันทั้งโรงเรียน (3) พฤติกรรมที่พึงประสงค์ด้านความพอเพียง ความกตัญญู และความซื่อสัตย์สุจริตในโรงเรียนเพิ่มขึ้น (4) พฤติกรรมที่พึงประสงค์ลดน้อยลง (5) กระบวนการมีส่วนร่วมและสร้างความรับผิดชอบจากผู้ที่เกี่ยวข้องในโรงเรียน (6) องค์ความรู้นวัตกรรมด้านคุณธรรมและบูรณาการไว้ในชั้นเรียน (7) โรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านคุณธรรม ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการดำเนินโครงการ และครูอยู่ในระดับมาก 2) ผลการพัฒนาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ด้านประหยัดอดออม ด้านความพอเพียง ด้านความกตัญญู ด้านความซื่อสัตย์สุจริต และด้านความรับผิดชอบ ตามความคิดเห็นของครูและนักเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด (ไพจิตร์ จิตต์โสภณ, 2561) ส่วนผลการวิจัยของวินัย ป้อมคำ เรื่องรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษา แบบ 360 องศา ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 พบว่า ด้านผลผลิต ผลการวิจัย มีความเหมาะสม ถูกต้องเป็นไปได้ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดทฤษฎีของการวิจัย (วินัย ป้อมคำ, 2561) เช่นเดียวกัน

3.2 ผลการประเมินด้านความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีต่อโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียนแม่ยาววิทยา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายกลุ่ม พบว่า กลุ่มนักเรียน มีความพึงพอใจในขั้นตอนการดำเนินงานโครงการอยู่ในระดับมากที่สุด นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติกิจกรรมต่อเนื่อง เห็นประโยชน์ที่ได้รับ มีส่วนร่วมในการเสนอ ปรับปรุงกิจกรรมและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ กลุ่มผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน มีความพึงพอใจระดับมากที่สุด ในผลที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของนักเรียน เกิดคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน ด้านความมีวินัย ความพอเพียงและความมีจิตอาสาของกลุ่มตัวอย่าง นอกจากนี้ นักเรียนมีคุณธรรมเพิ่มขึ้นในด้านความสะอาด กล้าแสดงออกที่ถูกต้อง ความซื่อสัตย์ ความมุ่งมั่นในการทำงาน ความประหยัด ความกตัญญู ความเสียสละ สามัคคี และการเคารพในสิทธิผู้อื่น เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากขึ้น เช่นเดียวกันกับความพึงพอใจของผู้ปกครอง

นักเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เช่นเดียวกันในการมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนทั้งที่บ้านและโรงเรียน ดังแนวคิดทฤษฎีของ Edwards, M. R. ได้กล่าวว่า วิวัฒนาการของการประเมินแบบ 360 องศามาจากการสำรวจในองค์กร การบริหารจัดการคุณภาพโดยรวม การใช้ข้อมูลย้อนกลับ เพื่อการพัฒนาและการประเมินผล การปฏิบัติงานอย่างเป็นลำดับขั้นตอนที่ถูกต้องและเหมาะสมได้ (Edwards, M. R., 1996) จึงส่งผลให้ผลลัพธ์ของประเมินโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียนแม่ยาววิทยาผ่านเกณฑ์การประเมินโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ระดับ 4 ดาว ทำให้นักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา และผู้บริหาร มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์อยู่ระดับคุณภาพดีเยี่ยม จึงส่งผลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีต่อโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียนแม่ยาววิทยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ดังที่ ไพจิตร์ จิตต์โสภณ ได้ทำการประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน โรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนวัดเจริญราษฎร์ ผลการประเมินพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด จำแนกเป็น 1) ระดับความพึงพอใจของครู ที่มีต่อการดำเนินโครงการ อยู่ในระดับมากที่สุด 2) ระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการดำเนินโครงการ อยู่ในระดับมากที่สุด 3) ระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการดำเนินโครงการอยู่ในระดับมากที่สุด 4) ระดับความพึงพอใจของคณะกรรมการสถานศึกษาขึ้นพื้นฐาน ที่มีต่อการดำเนินโครงการอยู่ในระดับมากที่สุด (ไพจิตร์ จิตต์โสภณ, 2561) เช่นเดียวกันกับ อำนาท เหลือน้อย ที่ได้ทำการประเมินโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดยาเสพติดและอบายมุข ของโรงเรียนอนุบาลลานสัก จังหวัดอุทัยธานี พบว่า ความพึงพอใจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครองนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยสอดคล้องกัน (อำนาท เหลือน้อย, 2561)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการประเมินโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียนแม่ยาววิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 มีดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการประเมินโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียนแม่ยาววิทยาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การประเมินโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียนแม่ยาววิทยา โดยใช้รูปแบบการประเมินโครงการแบบ 360 องศา โดยรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ในด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการและด้านผลลัพธ์ มีค่าเฉลี่ยโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีข้อเสนอแนะจากการประเมินในแต่ละด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา ก่อนการตัดสินใจในการนำไปใช้ ดังนี้ 1) ด้านปัจจัยนำเข้า ควรมีการวางแผนให้เกิดความพร้อมในด้านงบประมาณ ในการดำเนินงานให้เพียงพอในแต่ละกิจกรรมของโครงการ และกำหนดระยะเวลาให้เหมาะสม ในการดำเนินงานให้ทันเวลา ตลอดจนการเตรียมสื่อ อุปกรณ์ และสถานที่ในการปฏิบัติกิจกรรมให้พร้อมทุกครั้ง 2) ด้านกระบวนการ ควรมีการสร้าง การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ เช่น ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา นักเรียน และหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารงานของโรงเรียน ด้วยการประชุม ประชาสัมพันธ์ การนิเทศ ติดตามประเมินผลร่วมกัน อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน 3) ด้านผลลัพธ์ ควรเน้นการมีความสัมพันธ์อันดีกับผู้ปกครองนักเรียน ด้วยการมีกิจกรรมการประชุม เยี่ยมบ้านอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมอันพึงประสงค์ด้านความมีวินัย ความพอเพียง และความเป็นผู้มีจิตอาสาของนักเรียนให้มากยิ่งขึ้น ด้วยการจัดกิจกรรมการพัฒนาร่วมกัน

เอกสารอ้างอิง

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2554). การเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

นิศากร ยมหา. (2559). รายงานการประเมินผลโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนมกุฎเมืองราชวิทยาลัย. ระยอง: โรงเรียนมกุฎเมืองราชวิทยาลัย.

บุญตา แซ่เล็ก. (2558). การประเมินโครงการห้องเรียนเทคโนโลยีตามความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยมหาสารคามกับโรงเรียนท่าขอนยางพิทยาคมโดยใช้รูปแบบการประเมิน 360 องศา. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

พรพิทักษ์ เห็มบาสัตย์ และวรรณพล พิมพะสาลี. (2563). แนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทย. วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง, 9(2), 63-80.

ไพจิตร์ จิตต์โสภณ. (2561). รายงานการประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนตามแนวการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนวัดเจริญราษฎร์. สงขลา: โรงเรียนวัดเจริญราษฎร์.

วินัย ป้อมคำ. (2561). รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาแบบ 360 องศา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). แนวทางการขับเคลื่อนโครงการโรงเรียน คุณธรรม สพฐ.ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560. กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา.

เสาวรส ยิ่งวรรณะ. (2562). รูปแบบการประเมินจิตสำนึกรักษ์น้ำตามแนวคิดการประเมิน 360 องศา. วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม, 13(2), 238-249.

อำนาท เหลือน้อย. (2561). รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียน มาตรฐานสากล. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

Antonioni, D. (1996). Designing an effective 360-degree appraisal feedback process. Organizational Dynamics, 25(4), 24-38.

Edwards, M. R. (1996). 360 degree feedback: The powerful new model for employee assessment & performance improvement. New York: American Management Associate.

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 520-536

บทความวิจัย

การพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดฉันทศึกษา เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตในยุคดิจิทัล*

THE MODEL DEVELOPMENT OF LEARNING CENTER BASED ON CHANTA EDUCATION APPROACH TO PROMOTE LIFE SKILLS IN DIGITAL ERA

พิไลพร หวังทรัพย์ทวี[1], นัทธีรัตน์ พีระพันธุ์[1], ขวัญหญิง ศรีประเสริฐภาพ[1]
Pilaiporn Wangsaptawee[1], Nutteerat Pheeraphan[1], Khwanying Sriprasertpap[1]
[1]คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร
[1]Faculty of Education Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand
[1]Corresponding author E-mail: pilaiporn@prathomswu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดฉันทศึกษา เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตในยุคดิจิทัล ดำเนินการวิจัย 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบของศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดฉันทศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในยุคดิจิทัล เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตในยุคดิจิทัล ด้วยการสังเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) 2) พัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดฉันทศึกษา พัฒนารูปแบบจากองค์ประกอบที่สังเคราะห์ได้ และประเมินความสอดคล้องของรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดฉันทศึกษา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดฉันทศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตในยุคดิจิทัลที่พัฒนาขึ้น มีองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ บริบท ผู้เรียน ผู้สอนและผู้ปกครอง ด้านที่ 2 กระบวนการดำเนินการ (Process) ประกอบด้วย 1) ด้านระบบจัดการเรียนรู้ (Learning Management System 2) ด้านบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (E-learning Courseware) 3) ด้านการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ (Learning Environment) 4) ด้าน

* Received 15 December 2022; Revised 27 December 2022; Accepted 28 December 2022

การมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) 5) ด้านการประเมินผล (Evaluation) ด้านที่ 3 ปัจจัยนำออก (Output) ทักษะชีวิตในยุคดิจิทัล 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการรู้จักตนเอง (Self-concept) ด้านการจัดการข้อมูล (Data Management) ด้านการคิดตัดสินใจ (Decision Making) ด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี (Applying of Technology) และด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น (Teamwork Skills) ด้านที่ 4 ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) และจากการประเมินความสอดคล้องของรูปแบบของศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดฉันทศึกษา พบว่า ดัชนีความสอดคล้องของรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดฉันทศึกษา เท่ากับ 0.95 มีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดฉันทศึกษา เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตในยุคดิจิทัลต่อไป

คำสำคัญ: ศูนย์การเรียนรู้, ฉันทศึกษา, ทักษะชีวิตในยุคดิจิทัล

Abstract

The purpose of article research aimed to develop of learning education center based on Chanta education approach to promote life skills in digital era. The research procedure was divided into two steps. The first step was to study the model examples through Chanta Education approach to enhance life skills in digital era by synthesis of relevant research documents and also structured in-depth interview. The content analysis method was used to analyze all the collecting data. The second step was to develop learning education center based on Chanta education approach and components analysis. The developed learning education center based on Chanta education approach was verified by using the index of item objective congruence (IOC). The finding revealed that the developed learning education center based on Chanta Education approach to promote life skills in digital era comprised four components as follows: 1) Input that consists of learners, instructors and parents 2) Process that is provided by learning management system, courseware, environment, interaction and evaluation 3) Output contributes from five life skills in the digital era: self-concept, data management, decision making, applying of technology and teamwork skills and 4) Feedback to improve. In term of the results of the evaluation through the IOC of the developed learning education center model was 0.95 which is appropriate and can be utilized to establish a learning education center based on Chanta Education approach to promote life skills in digital era in the future.

Keywords: Learning Center, Chanta Education, Life Skill Digital Era

บทนำ

มิติของการปฏิวัติยุคเทคโนโลยีดิจิทัล หลอมรวมก่อให้เกิดความท้าทายของสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจสังคมวัฒนธรรม นำไปสู่นวัตกรรมดิจิทัลแห่งจุดเปลี่ยน (Digital Disruption) มิติหนึ่งที่สำคัญของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579 คือ ผู้เรียนมีทักษะและคุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองไทย และมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ซึ่งประกอบด้วยทักษะที่จะได้รับการพัฒนา 3 ด้าน คือ 1) ด้านความรู้ คือ จิตสำนึกต่อโลก การเงินเศรษฐกิจ ธุรกิจ การเป็นผู้ประกอบการ วัฒนธรรม สุขภาพ สวัสดิการ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ความรู้พื้นฐานทางข้อมูลข่าวสาร และพหุวัฒนธรรม 2) ด้านทักษะการเรียนรู้และการคิด คือ ความอยากรู้ การคิดระดับสูง การคิดเชิงวิพากษ์ ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการสังเคราะห์ ทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ และผลิตนวัตกรรม ทักษะการทำงานเป็นทีม การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม 3) ด้านทักษะชีวิต ความเป็นผู้นำ ความสามารถในการปรับตัว การใช้เหตุผลที่ดี ความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม และในฐานะพลเมืองการเข้าถึงคน การสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น ความสามารถในการชี้นำตนเอง ความสามารถในการสื่อสารแบบโต้ตอบ การมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองในระดับท้องถิ่นและโลก ซึ่งความเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) จิตแห่งความเคารพ (Respectful mind) และจิตแห่งจริยธรรม (Ethical mind) นั่นแสดงให้เห็นว่าทักษะชีวิตมีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงในโลกศตวรรษที่ 21 ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของยุคดิจิทัล (วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง, 2561)

จากที่กล่าวมาทักษะชีวิตมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการเตรียมความพร้อมสู่การเผชิญโลกของการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล ซึ่งทักษะชีวิตในยุคดิจิทัล (Digital Life Skills) เป็นความสามารถของบุคคลจากการเรียนรู้ สามารถนำกระบวนการคิดการตัดสินใจไปใช้ในการดำเนินชีวิตและแก้ปัญหาความขัดแย้งท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง แต่ยังพบปัญหาของเด็กและเยาวชนในการดำเนินชีวิตประจำวัน อันทำให้เกิดปัญหาการขาดความพอประมาณ ไม่รู้จักยับยั้งชั่งใจ ทั้งในเรื่องความคิด จิตใจ การขาดระเบียบวินัยจากการไม่รู้จักควบคุมตนและมีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง ปัญหาการจัดสรรเวลา เนื่องจากยังไม่สามารถบังคับตนเองให้ทำในสิ่งที่ถูกต้อง ปัญหาการติดอบายมุข ปัญหาด้านความเครียด ซึ่งมาจากความกดดันทางด้านการเรียนและปัญหาด้านความขี้เกียจ ซึ่งมีปัจจัยมาจากการมีส่วนร่วมทางสังคม ความภาคภูมิใจในตนเอง การเชื่ออำนาจควบคุมตนเอง และการสนับสนุนทางสังคม (กันย์สินี ปัญญาอภิวงศ์, 2558) ซึ่งสอดคล้องกับ Weidinger, W. ที่พบว่าทักษะชีวิตสำหรับเด็กที่ควรมีได้แก่ ทักษะความรู้ความสามารถของตนที่ต้องรู้เท่าทัน ทักษะการทำงานร่วมกัน ทักษะการแสวงหาความรู้ ทักษะการแก้ไขปัญหาจากความผิดพลาด ทักษะการสร้างแรงจูงใจภายใน

สำหรับการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยตรง และทักษะความสามารถในการประเมินตนเอง (Weidinger, W., 2015)

จากปัญหาที่กล่าวมา การพัฒนาทักษะชีวิตให้กับเด็ก จะช่วยให้เด็กสามารถแก้ปัญหา กล้านำเสนอปัญหา และพร้อมรับมือกับสถานการณ์ที่ท้าทายทุกรูปแบบ จะทำให้ก้าวสู่อนาคตอย่างมั่นใจ (Swift, K., 2021) ทั้งนี้ทักษะชีวิตสามารถเกิดและพัฒนาขึ้นในเด็กได้ 2 วิธี ได้แก่ วิธีที่ 1 จากการเรียนรู้เองตามธรรมชาติ และวิธีที่ 2 จากการสร้างและพัฒนาด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ (สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554) ดังนั้นหลักสูตรและหน่วยงานทางการศึกษา จึงได้พยายามจัดการศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างทักษะชีวิตด้วยกลยุทธ์ที่หลากหลาย โดยการออกแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่อำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนได้เผชิญกับประสบการณ์แห่งการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดทักษะชีวิตนั้น ควรได้รับการออกแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning Environment) ให้เหมาะสมและน่าสนใจ ซึ่งสอดคล้องกับการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามการประเมินประกันคุณภาพมาตรฐานการศึกษา จากหลักสูตรแกนกลางระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2561 ในมาตรฐานที่ 3 ซึ่งได้ให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมที่ช่วยจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบบูรณาการ (สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563) ที่มุ่งให้นักเรียนได้เลือกเรียนตามความพอใจ สนใจ และค้นหาตนเองตามความชอบด้านต่างๆ มีความสุขใจที่ได้ทำในสิ่งที่ตนเองชอบอย่างอิสระ ผ่านการเล่นอย่างมีความสุขสู่การทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดฉันทศึกษา (Chanta Education) ที่ได้นำหลักธรรมทางพุทธศาสนาของอิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นเหตุหรือเครื่องมือที่นำไปสู่ความสำเร็จ อันประกอบด้วย ฉันทะ คือความพอใจ วิริยะ คือความเพียร จิตตะ คือความคิดจดจ่อ และวิมังสา คือความสอบสวนไตร่ตรอง (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2542) ฉันทะจึงเป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาเพื่อการพัฒนาตนหรือต้องการรู้ในสิ่งต่างๆ เพราะถ้ามีฉันทะ อยากทำอยากเรียนรู้ ก็เกิดการอยากศึกษา เมื่อพบปัญหาก็พยายามอย่างไม่ท้อถอย และสร้างสรรค์ผลงานจนสำเร็จ

จากการเปลี่ยนแปลงของนวัตกรรมเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลและนโยบายทางการศึกษาดังกล่าว การออกแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning Environment) มีองค์ประกอบพื้นฐานในด้านกายภาพ จิตภาพ สังคมภาพและเทคโนโลยี การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เชิงรุกให้กับผู้เรียน จะช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกประสบการณ์คล้ายคลึงกับสถานที่จริง ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ศูนย์การเรียนรู้ ซึ่งการเรียนการสอนโดยใช้ศูนย์การเรียนมีการกำหนดวัตถุประสงค์ โดยผู้สอนให้ผู้เรียนศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจากศูนย์การเรียน หรือมุมความรู้ ซึ่งผู้สอนได้จัดเตรียมเนื้อหาสาระและกิจกรรมที่ใช้สื่อการสอนหลากหลายเอาไว้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง แต่ละศูนย์การเรียนจะมีเนื้อหาสาระเบ็ดเสร็จในตัวเอง ผู้เรียนจะหมุนเวียนกันเข้าศูนย์การเรียน ผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้จัดเตรียม ให้คำแนะนำช่วยอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้แก่ผู้เรียน และประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งเป็น

วิธีการที่มุ่งช่วยให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าและเรียนรู้ด้วยตนเอง (ทิศนา แขมมณี, 2558) ดังนั้น ศูนย์การเรียนจึงเป็นสถานที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการมีความหลากหลายทางด้านเนื้อหา มีลักษณะแบ่งเป็นฐานการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความสนใจ สนองต่อการพัฒนาศักยภาพและความแตกต่างระหว่างบุคคล บูรณาการการใช้สื่อในการเรียนการสอน เพื่อช่วยให้นักเรียนมีประสบการณ์ตรง จนสามารถบูรณาการความรู้ที่มีไปใช้ในชีวิตได้จริง ผู้สอนจัดเตรียมเนื้อหา จัดเตรียมห้องปฏิบัติการ (Workshop) ฝึกทักษะในการใช้เทคโนโลยีควบคู่ไปกับเนื้อหาในฐานการเรียนรู้ (วรวรรณ เหมชะญาติ, 2556) ทั้งนี้เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักเรียนมีความสามารถแนวใหม่ โดยมีความชำนาญในเทคโนโลยี สามารถเข้าถึงและเลือกรับข้อมูลและตัดสินใจแก้ปัญหา คิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดฉันทศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตในยุคดิจิทัล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งจะได้รูปแบบของศูนย์การเรียนรู้ แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เชิงรุก ทั้งนี้เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนให้มีทักษะชีวิตในยุคดิจิทัล ถึงแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจและสังคมโลกในยุคดิจิทัล อีกทั้งยังตอบโจทย์ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2561-2567 ในกรอบการพัฒนาศักยภาพคนไทยในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดฉันทศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในยุคดิจิทัล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)

2. เพื่อพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดฉันทศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในยุคดิจิทัล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. **กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยและตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย**

1.1 แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์ ได้แก่ แหล่งข้อมูลเอกสาร งานวิจัย แหล่งข้อมูลในเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับ ทักษะชีวิต (Life Skills) ศูนย์การเรียนรู้ (Learning Center) การจัดการเรียนรู้ (Learning) แนวคิดฉันทศึกษา และบริบทในยุคดิจิทัล (Digital Era)

1.2 แหล่งข้อมูลบุคคลที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกและหาคุณภาพขององค์ประกอบศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดฉันทศึกษา ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 ท่าน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษาจำนวน 3 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านแนวคิดฉันทศึกษาจำนวน 3 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนระดับประถมศึกษาจำนวน 3 ท่าน ได้มาจากเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามคุณสมบัติที่กำหนดดังนี้

1.2.1 คุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษาและที่เกี่ยวข้อง มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอกด้านเทคโนโลยีการศึกษา และมีความรู้หรือประสบการณ์ในการทำงานมีความเชี่ยวชาญและมีชื่อเสียง เป็นผู้มีผลงานวิชาการในด้านสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลและการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ไม่ต่ำกว่า 5 ปี

1.2.2 คุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญด้านแนวคิดฉันทศึกษาและที่เกี่ยวข้อง มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทหรือเอกด้านการศึกษา และมีความรู้และประสบการณ์ในการทำงานมีความเชี่ยวชาญและมีชื่อเสียง เป็นผู้มีผลงานวิชาการในการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ไม่ต่ำกว่า 5 ปี

1.2.3 คุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนระดับประถมศึกษา มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอกด้านหลักสูตรและการสอน และมีความรู้หรือประสบการณ์ในการทำงานมีความเชี่ยวชาญและมีชื่อเสียง เป็นผู้มีผลงานวิชาการในด้านการสอนในระดับประถมศึกษา ไม่ต่ำกว่า 5 ปี

1.3 ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ องค์ประกอบของศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดฉันทศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในยุคดิจิทัล

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดฉันทศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในยุคดิจิทัล เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งแบบสัมภาษณ์ผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน วิเคราะห์ผลโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าเท่ากับ 0.86

2.2 ร่างรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดฉันทศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในยุคดิจิทัล ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาสังเคราะห์จากหลักการแนวคิดทฤษฎี เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

2.3 แบบประเมินความสอดคล้องของรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดฉันทศึกษา เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตในยุคดิจิทัล ซึ่งแบบประเมินผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน วิเคราะห์ผลโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าเท่ากับ 0.84

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ศึกษาค้นคว้าหลักการ แนวคิด ทฤษฎี จากเอกสารบทความและงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยทักษะชีวิต (Life skills) ศูนย์การเรียนรู้ (Learning Center) สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ (Learning Environment) ในระหว่างปี พ.ศ. 2555-2565

3.2 ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 ท่าน โดยมีประเด็นในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับกรอบแนวคิดและองค์ประกอบของศูนย์การเรียนรู้ แนวคิดฉันทศึกษา และบริบทยุคดิจิทัล

3.3 นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสาร และจากการสัมภาษณ์เชิงลึก มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

3.4 นำข้อมูลองค์ประกอบที่ได้จากการวิเคราะห์เนื้อหามาร่างรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดฉันทศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในยุคดิจิทัล

3.5 นำร่างรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดฉันทศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในยุคดิจิทัล เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน เพื่อหาความสอดคล้องโดยใช้แบบประเมินความสอดคล้องของรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดฉันทศึกษา เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตในยุคดิจิทัล

3.6 รวบรวมผลการประเมินที่ได้จากผู้ทรงคุณวุฒิ วิเคราะห์ผลโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) แล้วนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ได้ดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์ สรุปองค์ประกอบของรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ และรวบรวมผลการสัมภาษณ์ ผลการประเมินความสอดคล้อง (IOC) จากผู้ทรงคุณวุฒิ วิเคราะห์ข้อมูลและนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงรูปแบบศูนย์การเรียนรู้

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบของศูนย์การเรียนรู้ โดยการศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องร่วมกับสัมภาษณ์ความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ดังสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 1 องค์ประกอบของศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดฉันทศึกษา

รูปแบบศูนย์การเรียนรู้		
องค์ประกอบศูนย์การเรียนรู้	**การประยุกต์ใช้แนวคิดฉันทศึกษา**	**รายละเอียด**
ด้านที่ 1 ปัจจัยนำเข้า		
1. บริบท	- จัดสภาพแวดล้อมที่มีความหลากหลายให้นักเรียนได้ค้นพบความสนใจและพัฒนาศักยภาพของตนเอง - จัดสภาพแวดล้อมในการฝึกปฏิบัติบรรยากาศมีความเป็นกัลยาณมิตรและเป็นกันเอง	กำหนดขอบข่าย ทิศทางและแนวทางการจัดการเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดฉันทศึกษา ซึ่งประกอบด้วยหลักการ เป้าหมายและวัตถุประสงค์
2. ผู้เรียน	- เล่นอย่างมีความสุขสู่การเรียนรู้ - ฝึกแก้ปัญหาและทำงานร่วมกับผู้อื่น	ผู้เรียนเป็นเจ้าของการเรียนรู้ ได้รับการฝึกให้มีทักษะชีวิตในยุคดิจิทัล มีความพึงพอใจมีใจรักในสิ่งที่ทำ มีความรู้และทักษะพื้นฐานในด้านที่สนใจ
3. ผู้สอน	- สร้างแรงจูงใจเชิงบวก - เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ได้ฝึกคิด สร้างผลงาน	ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดประสบการณ์ สร้างสถานการณ์ให้กับผู้เรียนได้ฝึกคิด แก้ปัญหา ช่วยเหลือ แนะนำส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจ
4. ผู้ปกครอง	- ฝึกแก้ปัญหาและทำงานร่วมกับผู้อื่น	ผู้ปกครองสนับสนุนในการฝึกปฏิบัติ ชื่นชมผลงาน ให้กำลังใจและให้โอกาสได้ตัดสินใจเลือกแนวทางการเรียนด้วยตนเอง
ด้านที่ 2 กระบวนการดำเนินการ		
1. ระบบจัดการเรียนรู้	- สร้างแรงจูงใจเชิงบวก - เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความสนใจ	1. เครื่องมืออำนวยความสะดวก 2. เครื่องมือสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน 3. เครื่องมือบริหารรายวิชา 4. เครื่องมือส่งผ่านรายวิชา
2. บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์	- เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ได้ฝึกคิด สร้างผลงาน - เล่นอย่างมีความสุขสู่การเรียนรู้	1. ด้านโครงสร้างเนื้อหา 2. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ 3 ด้านการออกแบบหน้าบทเรียน

ตารางที่ 1 องค์ประกอบของศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดฉันทศึกษา (ต่อ)

รูปแบบศูนย์การเรียนรู้		
องค์ประกอบศูนย์การเรียนรู้	**การประยุกต์ใช้แนวคิดฉันทศึกษา**	**รายละเอียด**
3. การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้	- สร้างแรงจูงใจเชิงบวก - เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ได้ฝึกคิด สร้างผลงาน - จัดสภาพแวดล้อมในการฝึกปฏิบัติบรรยากาศมีความเป็นกัลยาณมิตรและเป็นกันเอง	1. ด้านกายภาพ 2. ด้านจิตภาพ 3. ด้านสังคมภาพ 4. ด้านนวัตกรรมเทคโนโลยีดิจิทัล
4. การมีปฏิสัมพันธ์	- ฝึกแก้ปัญหาและทำงานร่วมกับผู้อื่น	1. เครื่องมือติดต่อสื่อสารแบบประสานเวลา (Synchronous) **2.** เครื่องมือติดต่อสื่อสารแบบไม่ประสานเวลา (Asynchronous)
5. การประเมินผล	- เล่นอย่างมีความสุข สู่การเรียนรู้ - ลงมือปฏิบัติจริง ได้ฝึกคิด สร้างผลงาน	1. กระบวนการเรียนรู้ 2. การประเมินผลความก้าวหน้า 3. การประเมินผลลัพธ์ 4. ประเมินพฤติกรรมการแสดงออก
ด้านที่ 3 ปัจจัยนำออก		
ทักษะชีวิตในยุคดิจิทัลของนักเรียน	ผู้เรียนมีความสข สนุกกับการเรียนรู้ มีทักษะความสามารถทางดิจิทัลในการสร้างสรรค์ผลงานปรับตัว และจัดการกับปัญหาได้	ทักษะชีวิตในยุคดิจิทัลเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงกันทั้งหมด เมื่อด้านหนึ่งเกิดขึ้นก็จะเอื้อให้ด้านอื่นเกิดตามไปด้วย ได้แก่ 5 ด้านดังนี้ 1. ด้านการรู้จักตนเอง 2. ด้านการจัดการข้อมูล 3. ด้านการคิดตัดสินใจ 4. ด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี 5. ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น
ด้านที่ 4 ข้อมูลย้อนกลับ		
ประเมินผลการดำเนินงาน	การประเมินผลเพื่อปรับปรุง	นำข้อมูลย้อนกลับไปปรับปรุงในทุกขั้นตอน

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ มาร่างรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดฉันทศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในยุคดิจิทัล โดยใช้แนวคิดวิธีระบบ (System Approach) มาใช้ในการออกแบบรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดฉันทศึกษาอย่างเป็นระบบ

2. ผลการพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดฉันทศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในยุคดิจิทัล จากสังเคราะห์องค์ประกอบศูนย์การเรียนรู้ ทำให้ได้ร่างรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดฉันทศึกษา (Chanta Education Learning Center : CTLC) ในรูปแบบเว็บแอปพลิเคชัน (Web Application) ของศูนย์การเรียนรู้ มีลักษณะเป็นการนำเสนอสื่อดิจิทัล ทรัพยากรการเรียนรู้ต่างๆ ผ่านบทเรียนอิเล็กทรอนิสก์ (E-Learning Courseware) มีระบบบริหารจัดการเรียนรู้และการวัดประเมินผล

3. ผลการประเมินความสอดคล้องของรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดฉันทศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตในยุคดิจิทัล โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน พบว่า ผลการประเมินความสอดคล้องของรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดฉันทศึกษา เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตในยุคดิจิทัล โดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน พบว่า มีดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าเท่ากับ 0.89 และมีข้อเสนอแนะให้ปรับปรุงแก้ไขดังนี้ 1) ในการกำหนดองค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้า ในบทบาทของผู้เรียน ผู้สอนและผู้ปกครอง ควรกำหนดลักษณะพฤติกรรมที่ต้องกระทำให้ชัดเจน บทบาทของผู้ปกครองควรมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมตั้งแต่เริ่มต้นจนทำสำเร็จ และด้านกิจกรรมการเรียนควรกำหนดให้ชัดเจนในรูปแบบการเรียนแบบผสมผสาน (Blended Learning) ควรกำหนดในส่วนข้อมูลย้อนกลับให้ชัดเจน เพื่อแสดงการดำเนินงานที่ชัดเจนมากขึ้น 2) ในองค์ประกอบของกระบวนการดำเนินการที่สอดคล้องกับบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ ควรเพิ่มฐานการเรียนรู้ปัญญาด้านปฏิสัมพันธ์ต่อตนเอง (Intrapersonal Intelligence) และปัญญาด้านถ้อยคำ-ภาษา (Linguistic Intelligence) ซึ่งเป็นพหุปัญญาด้านทักษะการเขียน ซึ่งในฐานการเรียนรู้ Animation ก็ได้จัดแต่เน้นมิติสัมพันธ์มากกว่าทักษะการเขียน ขอให้ปรับกิจกรรมเพิ่มเติม และองค์ประกอบของการมีปฏิสัมพันธ์ (Interactive) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภายในศูนย์การเรียนรู้จะเห็นภาพกิจกรรมปฏิสัมพันธ์กับสื่อมากกว่าปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน/ผู้สอน ควรเพิ่มกิจกรรมที่เกี่ยวกับการอภิปราย ซึ่งเป็นการประเมินตามสภาพจริงให้มากขึ้นมากกว่าความสำเร็จของการชิ้นงานหรือทำโครงงานสำเร็จ และควรเพิ่มการประเมินผลตามสภาพจริงในทุกกระบวนการของกิจกรรมให้ชัดเจน เป็นการประเมินตามหลักการสร้างความรู้ด้วยตนอง ร่วมกับการประเมินผลความก้าวหน้า อีกทั้งควรเพิ่มเติมการประเมินผลด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นให้ชัดเจน

อภิปรายผล

รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดฉันทศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในยุคดิจิทัล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) ที่ผู้วิจัยทำการศึกษาและพัฒนาขึ้น เป็นรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดฉันทศึกษา ในลักษณะเว็บแอปพลิเคชัน (Web Application) ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามความสนใจและพัฒนาความสามารถในการเรียนได้ทุกที่และทุกเวลา ดังนั้นรูปแบบศูนย์การ

เรียนรู้ตามแนวคิดฉันทศึกษาที่ผู้วิจัยทำการศึกษาและพัฒนาขึ้น มีองค์ประกอบหลัก 4 ด้าน คือ ด้านที่ 1 ปัจจัยนำเข้า (Input) ได้แก่ บริบท (Context) ผู้เรียน (Audience) ผู้สอน (Teacher) ผู้ปกครอง (Parent) เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องมีความสำคัญในการสนับสนุนให้การจัดการเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดฉันทศึกษาเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามเป้าหมายในการพัฒนาทักษะชีวิตในยุคดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาพินิจ พรมวิจิตร ที่พบว่า ครูเป็นบุคคลสำคัญในการจัดสภาพแวดล้อม แรงจูงใจและวิธีการสอนให้ศิษย์เกิดศรัทธาที่จะเรียนรู้ นำสู่การปฏิบัติจนประจักษ์จริง ซึ่งครูจะทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตร ให้โอกาสศิษย์ได้คิดและแสดงออกอย่างถูกวิธี ช่วยให้เกิดปัญญาและแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม (พระมหาพินิจ พรมวิจิตร, 2562) ด้านที่ 2 กระบวนการดำเนินการ (Process) ซึ่งเป็นกระบวนการในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ภายในศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดฉันทศึกษา โดยแต่ละปัจจัยทำให้ศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดฉันทศึกษามีประสิทธิภาพ ซึ่งต้องคำนึงถึงระบบจัดการเรียนรู้ที่ช่วยสนับสนุนทุกปัจจัยให้ดำเนินการอย่างเป็นระบบ การออกแบบบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ ให้นักเรียนได้เลือกเรียนตามความสนใจและฝึกทักษะปฏิบัติได้ด้วยตนเอง ประกอบการมีปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียน ให้มีปฏิสัมพันธ์ติดต่อสื่อสารระหว่างผู้เรียน ผู้สอน แหล่งเรียนรู้และสื่อเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งการจัดสภาพแวดล้อม เทคโนโลยีสารสนเทศที่มีความเหมาะสมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน 4 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นเตรียมพร้อม (Prepare) 2) ขั้นเล่นกับการเรียนรู้ (Play with Learn) 3) ขั้นจัดทำโครงงาน (Project) 4) ขั้นแสดงผลงาน (Present) ทำให้เกิดผลการเรียนรู้ต่อผู้เรียนที่ได้รับการพัฒนาทักษะชีวิตในยุคดิจิทัล ด้านที่ 3 ปัจจัยนำออก (Output) ทักษะชีวิตในยุคดิจิทัลของนักเรียน (Life Skills Digital Era) ทักษะชีวิต ความสามารถของนักเรียนในการจัดการกับปัญหา ปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในยุคดิจิทัล ซึ่งเป็นผลมาจากการเรียนรู้ผ่านศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดฉันทศึกษา องค์ประกอบของทักษะชีวิตทั้ง 5 ด้านมีความเชื่อมโยงกัน เมื่อองค์ประกอบหนึ่งเกิดขึ้นก็จะเอื้อให้องค์ประกอบอื่นเกิดตามไปด้วย ด้านที่ 4 ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) นำผลประเมินผลการดำเนินการไปปรับปรุงแก้ไข ดังนั้น รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดฉันทศึกษาที่ได้พัฒนาขึ้น มีความสอดคล้องกับเป้าหมาย ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีทักษะชีวิตในยุคดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับ พัทธนันท์ บุตรฉุยและพันทิพา อมรฤทธิ์ ได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ในสภาพแวดล้อมอีเลิร์นนิงแบบมีปฏิสัมพันธ์ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก ทำให้เกิดทักษะการคิดขั้นสูง ได้แก่ การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน การเรียนรู้แบบร่วมมือ และการเรียนรู้ที่เน้นทักษะกระบวนการคิด ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) กลยุทธ์การเรียนรู้เชิงรุก 2) ระบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ 3) สื่อการเรียนรู้ดิจิทัล 4) บุคคล 5) เครื่องมือส่งเสริมการคิดขั้นสูง และ 6) การวัดและประเมินผล ซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดขั้นสูง (พัทธนันท์ บุตรฉุยและพันทิพา อมรฤทธิ์, 2565)

รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดฉันทศึกษาที่พัฒนาขึ้น เป็นการจัดสภาพแวดล้อมเชิงรุก แบ่งเป็นฐานการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย ตามทฤษฎีพหุปัญญา (Multiple Intelligences) ที่สนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล การจัดฐานการเรียนรู้สร้างสถานการณ์ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดเชาวน์ปัญญา อีกทั้งเป็นแหล่งเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ค้นพบความสามารถของตนเอง มุ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความสนใจ ซึ่งสอดคล้องกับ ชลาภรณ์ สุวรรณสัมฤทธิ์ ที่ได้พัฒนารูปแบบห้องเรียนเสมือนจริงเพื่อส่งเสริมทักษะปฏิบัติตามหลักทฤษฎีพหุปัญญา สำหรับนักเรียนอาชีวศึกษา พบว่า รูปแบบห้องเรียนเสมือนจริงเป็นการเรียนที่ตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล การเรียนส่วนใหญ่จะมีลักษณะเป็นรายบุคคล ผู้เรียนสามารถกำหนดการเรียนได้เอง ในเนื้อหาใดที่ไม่เข้าใจก็สามารถเข้าเรียนได้ซ้ำอีกกี่ครั้งก็ได้ ซึ่งไม่มีขีดจำกัด และเนื้อหาใดที่เข้าเรียนแล้วก็สามารถผ่านไปเรียนเนื้อหาต่อไปได้ ในการจัดสภาพแวดล้อมทั้งด้านกายภาพ จิตภาพ สังคมภาพและเทคโนโลยี เอื้ออำนวยในการลงมือปฏิบัติฝึกทักษะ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงได้ฝึกคิด สร้างผลงานฝึกแก้ปัญหาและทำงานร่วมกับผู้อื่น รวมถึงการสร้างแรงจูงใจเชิงบวกผ่านการเล่นอย่างมีความสุขสู่การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน (ชลาภรณ์ สุวรรณสัมฤทธิ์, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดฉันทศึกษา ฉันทะจึงเป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาเพื่อการพัฒนาตนเอง เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Learner Centered) ฝึกปฏิบัติมากกว่าการสอนเนื้อหา เน้นการปลูกการคิดด้วยการเล่นแบบฉันทะ เล่นของจริงแทนของเล่น ฝึกทักษะในสิ่งที่จำเป็นต้องใช้ ลดการท่องจำนำสู่การปฏิบัติจริง นักเรียนทุกคนมีศักยภาพทำได้ถ้าได้ทำ การใช้มือทำจะทำให้จำได้ โดยการเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 6 ตา หู มือ ปาก ลิ้นและใจ อีกทั้งสามารถนำสิ่งที่ชอบไปบูรณาการในวิชาหลัก ช่วยให้นักเรียนมีความใฝ่รู้ ค้นคว้าเพิ่มเติมในวิชาที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ตนชอบได้ อีกทั้งรูปแบบนี้ยังได้นำแนวคิดทฤษฎีสร้างสรรค์ด้วยปัญญา (Constructionism) มุ่งให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้จากการสร้าง การออกแบบ การผลิตผลงาน ซึ่งความรู้นั้นเกิดจากการคิดวางแผน การปฏิบัติ การมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน การแก้ปัญหา และการสร้างสรรค์ผลงานจากการเรียนรู้ของผู้เรียนเองตลอดกระบวนการศึกษา ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ (Piaget) การเรียนรู้ของเด็กเป็นไปตามพัฒนาการ ซึ่งจะมีพัฒนาการไปตามช่วงวัยต่าง ๆ เป็นลำดับขั้น ประกอบด้วย ขั้นประสาทรับรู้และการเคลื่อนไหว ขั้นก่อนปฏิบัติการคิด ขั้นปฏิบัติการคิดด้านรูปธรรม และขั้นปฏิบัติการคิดด้วยนามธรรม ด้วยการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละช่วงวัย รวมทั้งได้นำแนวคิดสมองกับการเรียนรู้ (Brain-Based Learning : BBL) ที่ให้ผู้เรียนมีความสุขสนุกสนานในการเรียน มุ่งให้ผู้เรียนได้เกิดความอยากรู้ อยากเห็นและกระบวนการคิด ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม รวมถึงแนวคิดการเล่นกับการเรียนรู้ (Play with Learn) การเล่นในฐานะที่เป็นเครื่องมือที่นำไปสู่พัฒนาการ ความอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับโลก สิ่งที่มองเห็น ได้กลิ่น ได้สัมผัส ได้คิดเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ รอบตัวและมีความต้องการที่สำรวจค้นคว้าและทำความเข้าใจ โดยแสดงออก

ผ่านการเล่น นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้แก่ 1) ผู้เรียนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ ในการเป็นเจ้าของการเรียนรู้ ผู้เรียนเป็นผลลัพธ์จากการเรียนรู้ผ่านศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดฉันทศึกษา ได้รับการฝึกให้มีทักษะชีวิตในยุคดิจิทัล 2) ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดประสบการณ์ สร้างสถานการณ์ให้กับผู้เรียนได้ฝึกคิด แก้ปัญหาช่วยเหลือ แนะนำส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจ จัดเตรียมสื่อและสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่ครอบคลุมสภาพแวดล้อมกายภาพ สังคมภาพ จิตภาพ และเทคโนโลยีเพื่อการสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ 3) ผู้ปกครองสนับสนุนในการฝึกปฏิบัติ ชื่นชมผลงาน ให้กำลังใจและให้โอกาสได้ตัดสินใจเลือกแนวทางการเรียนด้วยตนเอง ดังนั้นรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดฉันทศึกษาที่ได้พัฒนาขึ้น สามารถส่งเสริมทักษะชีวิตในยุคดิจิทัลให้กับผู้เรียนได้

องค์ความรู้ใหม่

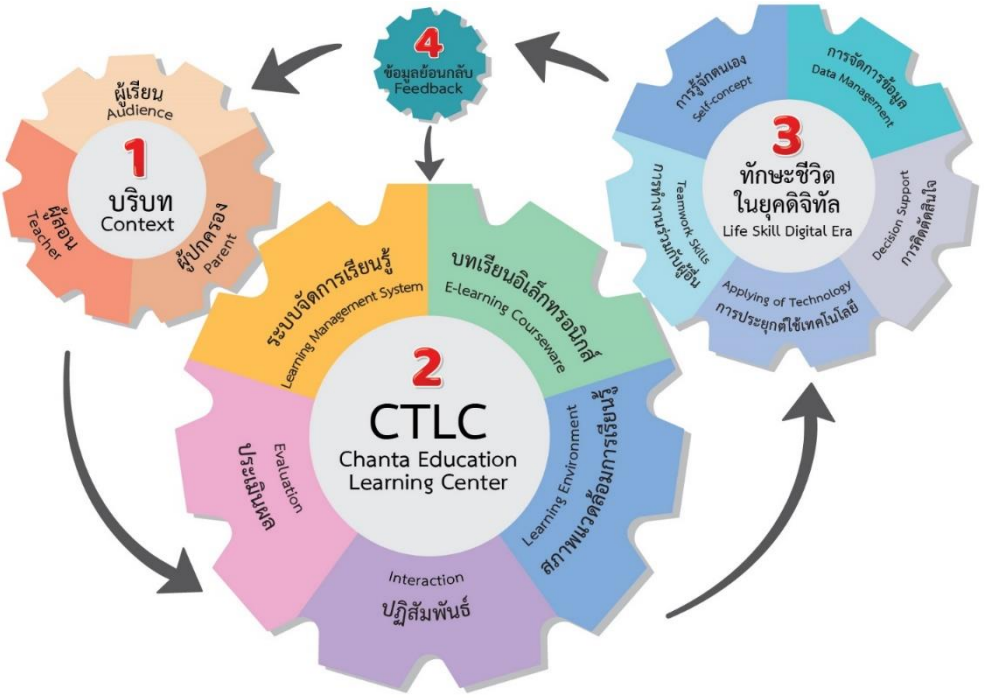

ภาพที่ 1 รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดฉันทศึกษา (Chanta Education Learning Center : CTLC)

รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดฉันทศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในยุคดิจิทัล (Chanta Education Learning Center : CTLC) เป็นเว็บแอปพลิเคชัน (Web Application) มีลักษณะเป็นการนำนวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการเรียนการสอน ผู้สอนนำเสนอ

เนื้อหา ทรัพยากรการเรียนรู้ต่างๆ ข้อมูลสารสนเทศที่ได้รับการเรียบเรียงเป็นระบบ สามารถทำกิจกรรมผ่านบทเรียนอิเล็กทรอนิสก์ (E- Learning Courseware) ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามความสนใจและพัฒนาความสามารถในการเรียนได้ทุกที่และทุกเวลา สามารถตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล และยังเอื้ออำนวยให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์โต้ตอบระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนและผู้สอนกับผู้เรียน อีกทั้งยังสามารถให้ผลข้อมูลย้อนกลับ ประเมินผลจากความเข้าใจ การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ซึ่งจะเป็นการเสริมแรงช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากที่จะเรียนรู้ และส่งเสริมทักษะชีวิตในยุคดิจิทัล ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบคือ

ส่วนที่ 1 ปัจจัยนำเข้า (Input) ได้แก่ บริบท (Context) ผู้เรียน (Audience) ผู้สอน (Teacher) ผู้ปกครอง (Parent)

ส่วนที่ 2 กระบวนการดำเนินการ (Process) ประกอบด้วย

1. ด้านระบบจัดการเรียนรู้ (Learning Management System) ประกอบด้วยเครื่องมือ 4 กลุ่มดังนี้

1.1 เครื่องมืออำนวยประโยชน์ (Productivity tools) ทำหน้าที่แนะนำการเข้าถึงข้อมูล การแนะนำการเรียน การแนะนำรายละเอียดของฐานการเรียนรู้เพื่อประกอบการตัดสินใจเลือกฐานการเรียนรู้

1.2 เครื่องสนับสนุนผู้เรียน (Student involvement tools) ทำหน้าที่สนับสนุนผู้เรียนให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในสิ่งที่ได้เรียนรู้ ติดตามเก็บร่องรอยการเรียน นำผลการเรียนรู้มาประกอบการประเมิน

1.3 เครื่องมือบริหารบทเรียน (Administration tools) ทำหน้าที่บริหารจัดการนำผู้เรียนเข้าสู่ระบบ เช่น การลงทะเบียนเข้าสู่ระบบ การระบุตัวตนของผู้เรียน การกำหนดสิทธิ์ในการเลือกฐานการเรียนรู้

1.4 เครื่องมือส่งผ่านบทเรียน (Course delivery tools) ทำหน้าที่บริหารจัดการเนื้อหานำเสนอบทเรียนในแต่ละฐานการเรียนรู้ เชื่อมโยงเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น การจัดการบทเรียน เนื้อหา สื่อการเรียน การช่วยเหลือผู้สอนในการจัดการบทเรียน

2. ด้านบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (E-Learning Courseware) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ภายในฐานการเรียนรู้ประกอบด้วยกิจกรรมฐานการเรียนรู้ละ 3 หน่วย หน่วยละ 4 กิจกรรม จัดการเรียนการสอนในรูปแบบผสมผสาน (Blended Learning) ทั้งแบบออนไซต์ (Onsite) และแบบออนไลน์ (Online) ดังมีขั้นตอนการจัดกิจกรรม 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นเตรียมพร้อม (Prepare) การเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียน ในการสืบค้นและจัดการข้อมูล จัดกิจกรรมแบบออนไลน์ (Online) 2) ขั้นเล่นกับการเรียนรู้ (Play with Learn) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง สร้างแรงจูงใจเชิงบวกผ่านการเล่นอย่างมีความสุขสู่การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน จัดกิจกรรมแบบออนไซต์ (Onsite) 3) ขั้นจัดทำโครงงาน (Project) การทำโครงงานทำงานร่วมกับผู้อื่น จัดกิจกรรมแบบออนไลน์ (Online) 4) ขั้นแสดงผลงาน (Present) นำเสนอ

ผลงานความรู้ที่ได้อธิบายแนวคิด การออกแบบแสดงความคิดเห็นอย่างเป็นอิสระ จัดกิจกรรมแบบออนไซต์ (Onsite)

3. ด้านการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ (Learning Environment) เป็นการจัดสภาพแวดล้อม เชิงรุก มีลักษณะเป็นฐานการเรียนรู้ (Rotation) ในเว็บแอปพลิเคชัน โดยนำแนวคิดทฤษฎีพหุปัญญา (Multiple Intelligences) ของการ์ดเนอร์ (Gardner, 1983) มาเป็นแนวทางในการจัดแบ่งฐานการเรียนรู้ ซึ่งประกอบ 10 ฐานการเรียนรู้ ได้แก่ 1) ฐานการเรียนรู้ Shopping 2) ฐานการเรียนรู้ Cooking 3) ฐานการเรียนรู้ Acting 4) ฐานการเรียนรู้ Woodwork 5) ฐานการเรียนรู้ D.I.Y 6) ฐานการเรียนรู้ Animation 7) ฐานการเรียนรู้ Brick & Block 8) ฐานการเรียนรู้ Coding 9) ฐานการเรียนรู้ Farmer Land 10) ฐานการเรียนรู้ Exercise

4. ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ (Interactive) การมีปฏิสัมพันธ์ติดต่อสื่อสารระหว่างผู้เรียน ผู้สอน แหล่งเรียนรู้และสื่อเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นการเรียนแบบผสมผสาน (Blended) ใช้การติดต่อสื่อสารแบบประสานเวลา ผู้สอนและผู้เรียนจะต้องนัดเวลาในการติดต่อสื่อสารผ่านระบบ Application Zoom และการติดต่อสื่อสารแบบไม่ประสานเวลาที่ผู้เรียนจะไม่ได้เผชิญหน้ากับผู้สอน ผ่านแอปพลิเคชัน Google Classroom, Line

5. ด้านการประเมินผล (Evaluation) โดยมุ่งวัดผลการเรียนรู้เพื่อประเมินกระบวนการ (Process) ระหว่างการเรียนการสอน และความก้าวหน้า (Progress) ปรับปรุงแก้ไขการเรียนรู้ของผู้เรียน และประเมินผลงาน (Product) จากการทำโครงงาน และประเมินพฤติกรรมการแสดงออก (Performance)

ส่วนที่ 3 ปัจจัยนำออก (Output) ผู้เรียนมีทักษะชีวิตในยุคดิจิทัล ในด้านการรู้จักตนเอง (Self-concept) ด้านการจัดการข้อมูล (Data Management) ด้านการคิดตัดสินใจ (Decision Making) ด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี (Applying of Technology) ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น (Teamwork Skills)

ส่วนที่ 4 ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) นำผลการดำเนินการเพื่อปรับปรุงแก้ไขในทุกขั้นตอน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้ สรุปได้ว่า การพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดฉันทศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในยุคดิจิทัล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) เป็นการออกแบบสภาพแวดล้อมเชิงรุกและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ในรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ มีลักษณะเป็นเว็บแอปพลิเคชัน (Web Application) ประกอบด้วย 10 ฐานการเรียนรู้ เพื่อตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความสนใจ ได้ฝึกการตัดสินใจในการเลือกเรียนในสิ่งที่รัก

และรักในสิ่งที่ทำ ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทักษะในด้านที่ตนสนใจ ได้ฝึกทักษะลงมือปฏิบัติจริงผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 6 มุ่งมั่นทำงานจนสำเร็จนำมาซึ่งความภาคภูมิใจในตนเองและได้เรียนอย่างมีความสุขสนุกสนาน อีกทั้งยังส่งเสริมทักษะชีวิตในยุคดิจิทัลให้นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา ซึ่งเป็นวัยที่สามารถเสริมสร้างภูมิคุ้มกันชีวิต ส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสร้างสรรค์งาน ปลูกฝังคุณลักษณะและมีพัฒนาการการเรียนรู้ได้ดี สามารถรับมือกับปัญหา แก้ปัญหาพร้อมปรับตัวทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนสำหรับการดำเนินชีวิตในอนาคต ภายใต้สภาพเศรษฐกิจและสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง เป็นการปูพื้นฐานการเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดีของประเทศชาติและเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมโลก ข้อเสนอแนะ 1) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบผสมผสานจำเป็นต้องอาศัยระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และระบบการบริหารบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ ผู้เรียนควรมีทักษะความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการติดต่อสื่อสาร มีทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา 2) ควรจัดสภาพแวดล้อมเชิงรุกให้มีฐานการเรียนรู้ที่หลากหลาย จะช่วยทำให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนและฝึกทักษะปฏิบัติจนมีความสามารถแนวใหม่ ทั้งนี้เพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของอาชีพในอนาคต 3) รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดฉันทศึกษานี้ สามารถนำไปส่งเสริมทักษะด้านอื่นๆ นอกจากทักษะชีวิตในยุคดิจิทัลแล้ว การพัฒนาผู้เรียนในด้านการรู้ตนเอง ยังต้องค้นพบความสุขจากการได้เรียนในสิ่งที่รักอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

กันย์สินี ปัญญาอภิวงศ์. (2558). ทักษะชีวิตเพื่อการจัดการตนเองตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของ นักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร. วารสารสาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ, 8(1), 138-152.

ชลาภรณ์ สุวรรณสัมฤทธิ์. (2560). การพัฒนารูปแบบห้องเรียนเสมือนจริงเพื่อส่งเสริมทักษะปฏิบัติตามหลักทฤษฎีพหุปัญญา สำหรับนักเรียนอาชีวศึกษา. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ทิศนา แขมมณี. (2558). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2542). พุทธธรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

พระมหาพินิจ พรมวิจิตร. (2562). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้บูรณาการแนวคิดเชิงพุทธและแนวคิดการใช้สมองเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต. วารสารเกษมบัณฑิต, 20(ฉบับพิเศษ), 23-35.

พัทธนันท์ บุตรฉุยและพันทิพา อมรฤทธิ์. (2565). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ในสภาพแวดล้อม อีเลิร์นนิงแบบมีปฏิสัมพันธ์ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูงของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในระบบการศึกษาทางไกล. ในรายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง. (2561). คู่มือพลเมืองดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.

วรวรรณ เหมชะญาติ. (2556). ศูนย์การเรียนรู้ : พลวัตแห่งการเรียนรู้สำหรับเด็กอนุบาล. ในเอกสารประกอบการสอน. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). แนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตบูรณาการการเรียนการสอน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). แนวทางการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาตามกฎกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวานกราฟฟิคจำกัด.

Swift, K. (2021). Life Skills. London: Dorling Kindersley Limited.

Weidinger, W. (2015). FACE : Improve your self-esteem and work together Training booklet for teachers. Switzerland: Zurich University.

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 537-548

บทความวิจัย

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเข้ารับวัคซีนป้องกันโคโรนาไวรัส (Covid-19) เข็มที่ 3 ของผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี*

THE RELATED FACTORS OF RECEIVING THE THIRD DOSE OF COVID-19 VACCINES AMONG THE ELDERLY IN SAMCHUK DISTRICT, SUPHANBURI

พิทยุตม์ คงพ่วง[1], พิมพ์พรรณ อำพันธ์ทอง[1], วัชรี เพ็ชรวงษ์[1], สุนันทรา ขำนวนทอง[1]

PittayutKongpoung[1], Pimpan Amphanthong[1], Watcharee Phetwong[1], Sunanthra Kamnuanthong[1]

[1]มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

[1]Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi

[1]Corresponding author E-mail: mrpittayut@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเข้ารับวัคซีนป้องกันโคโรนาไวรัสเข็มที่ 3 ของผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี ทำการเก็บข้อมูลปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจฉีดวัคซีน 4 ด้าน คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วยค่าร้อยละ และทดสอบสมมติฐานด้วยค่าสถิติ Chi-square ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน เป็นเพศชาย 174 คน เพศหญิง 226 คน ได้รับวัคซีนเข็มที่ 3 จำนวน 119 คน คิดเป็นจำนวนร้อยละ 29.75 ผู้สูงอายุเพศชายที่ได้รับวัคซีนเข็มที่ 3 เท่ากับ 52 คน จาก 174 คน คิดเป็นร้อยละ 29.97 และผู้สูงอายุเพศหญิงที่มีได้รับวัคซีนเข็มที่ 3 เท่ากับ 67 คน จาก 226 คน คิดเป็นร้อยละ 29.64 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจฉีดวัคซีนป้องกันโคโรนาไวรัส (Covid-19) เข็มที่ 3 พบว่ามี 9 ปัจจัยที่มี

* Received 12 December 2022; Revised 23 December 2022; Accepted 27 December 2022

ความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเข้ารับวัคซีนป้องกันโคโรนาไวรัส เข็มที่ 3 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ได้แก่ ด้านการทราบถึงประโยชน์ของวัคซีน ด้านการรับรู้จำนวนวัคซีนที่ควรได้รับ ความเชื่อมั่นในประสิทธิภาพของวัคซีน ความกลัวผลกระทบที่เกิดจากการฉีดวัคซีน ความเชื่อมั่นในความปลอดภัยของวัคซีน บุคคลในครอบครัวทราบจำนวนวัคซีนที่ควรได้รับ บุคคลในครอบครัวได้รับการฉีดวัคซีนน้อยกว่า 3 เข็ม บุคคลในครอบครัวสนับสนุนให้ฉีดวัคซีน และบุคคลในครอบครัวมีตวามเชื่อมั่นในความปลอดภัยของวัคซีน
คำสำคัญ: โคโรน่าไวรัส, โควิด 19, วัคซีนป้องกันโควิด 19, ผู้สูงอายุ

Abstract

This study investigated factors affecting decisions on receiving the third dose of COVID-19 vaccines among the elderly in Sam Chuk District, Suphanburi Province. Data on four factors affecting decisions on receiving COVID-19 vaccines, including personal, predisposing, reinforcing, and enabling factors, were collected from questionnaires administered with 400 respondents and analyzed by percentage and chi-squared test at the 95% confidence level. Results revealed that from 400 participants (174 males and 226 females), 119 were vaccinated with the third dose, translating to 29.75%. 52 persons from 174 male elderly were 29.97% overall, and 41 persons in the female elderly were 29.64% overall. Based on personal, predisposing, reinforcing, and enabling factors analyzed, the nine factors significantly affecting decisions on receiving the third dose of COVID-19 vaccines at the 0.05 level included educational levels, perceived vaccination benefits, perception of ideal vaccination dosage, confidence in vaccine efficacies, fear of post-vaccination consequences, confidence in vaccine safety, family members' perception of ideal vaccination dosage, family members receiving fewer than three doses, family members encouraging vaccination, and family members' confidence in vaccine safety.
Keywords: Corona Virus, COVID-19, COVID-19 Vaccines, Older Adults

บทนำ

ในช่วงไตรมาสที่ 1 ของปี 2563 โลกเข้าสู่ภาวะระบาดของโรคปอดบวมรุนแรงชนิดใหม่ที่มีสาเหตุมาจากไวรัสสายพันธุ์โคโรนา ซึ่งเป็นเชื้อประเภทเดียวกับไวรัส Severe Acute Respiratory Syndrome (SARS) และไวรัส Middle East Respiratory Syndrome (MERS) ซึ่งเริ่มแพร่ระบาดจากประเทศจีน (สมาคมโรคติดเชื้อในเด็ก, 2563) เชื้อไวรัสนี้ถูกตั้งชื่อเป็น

ทางการว่าเชื้อโคโรนาไวรัส 2019 (COVID 19) ซึ่งเป็นเชื้อที่สามารถแพร่กระจายได้ในเวลารวดเร็วและมีอัตราการเสียชีวิตสูงกว่าโรคติดเชื้อในทางเดินหายใจทั่วไป (Zhou, M. Y. et al, 2020) เชื้อจะกระจายผ่านทางละอองเสมหะจากพูดคุย การไอ ผ่านเข้าสู่ร่างกายทางจมูก ปาก และดวงตา ผู้ป่วยบางคนอาจไม่มีอาการแต่ยังสามารถแพร่เชื้อกระจายออกไปได้ (รพีพรรณ รัตนวงศ์นรา มอร์ด, 2563) การระบาดเข้าสู่ประเทศไทยเกิดขึ้นเมื่อวันที่ 13 มกราคม 2563 มีการตรวจพบผู้ติดเชื้อรายแรกในประเทศไทย เป็นผู้ป่วยที่เดินทางมาจากเมืองอู่ฮั่น ประเทศจีน ซึ่งนับตั้งครั้งแรกที่ตรวจพบผู้ป่วยจนถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2565 พบจำนวนผู้ป่วยติดเชื้อสะสมมากกว่า 4.3 ล้านคน เสียชีวิต 29,196 คน โดยผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปและกลุ่มผู้ป่วยที่มีโรคประจำตัว ได้แก่ โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง โรคตับ โรคภูมิคุ้มกันบกพร่อง โรคไตเรื้อรัง โรคมะเร็ง โรคหัวใจ โรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง และโรคหลอดเลือดสมอง มีอัตราเสียชีวิตมากที่สุด โดยมีโอกาสเสียชีวิตเพิ่มขึ้นร้อยละ 88 เมื่อเทียบกับคนปกติที่ติดเชื้อ การระบาดอย่างรวดเร็วของโคโรนาไวรัส 2019 ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อระบบสาธารณสุข ทุกประเทศต้องเผชิญกับภาวะวิกฤตด้านสาธารณะสุข การขาดแคลนทรัพยากรทั้งด้านบุคลากรและทรัพยากรสนับสนุนทางการแพทย์ (Alyammahi, S. et al, 2021) ระบบบริการสุขภาพเกินข้อจำกัดด้านอัตรากำลังของบุคลากรเนื่องจากระบบยังมีภาระต้องดูแลสุขภาพประชาชนที่เข้ามารับบริการด้วยโรคทั่วไป ทำให้บุคลากรที่มีอยู่ต้องรับภาระที่หนักขึ้นกว่าปกติ (Diez, S. A. et al., 2020) นอกจากนั้นยังส่งผลต่อด้านเศรษฐกิจของโลก การเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ของทุกประเทศทั่วโลกลดต่ำสุดนับตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ 2 เศรษฐกิจโลกหดตัวร้อยละ 3.5 ในปี 2563 เศรษฐกิจของโลกจะขาดทุนร้อยละ 7 จากเดิมเคยถูกคาดการณ์การเติบโตร้อยละ 3.4 เทียบกับเดือนตุลาคม 2562 เกือบทุกประเทศมีการเติบโตติดลบ ภาวะถดถอยทางเศรษฐกิจจะเกิดอย่างชัดเจน (Yeyati, E. & Filippini, F., 2021)

การได้รับวัคซีนป้องกันโคโรนาไวรัส 2019 เป็นตัวแปรสำคัญต่อความสามารถในการควบคุมการระบาดและลดความรุนแรงจากการติดเชื้อ ลดอัตราการเสียชีวิต ซึ่งปัจจุบันวัคซีนที่ถูกนำมาใช้ในประเทศไทยมีวัคซีนของ 5 บริษัท ได้แก่ Pfizer-BioNTech, Moderna, AstraZeneca, Sinovac, และ Sinopharm แม้การฉีดวัคซีนจะไม่สามารถป้องกันการติดเชื้อได้ร้อยเปอร์เซ็นต์ แต่องค์การอนามัยโลก (WHO) ก็ยังแนะนำให้ทุกคนต้องได้รับวัคซีน การผลักดันให้ประชาชนได้รับวัคซีนให้ครบจำนวนเป็นภารกิจเร่งด่วนของทุกหน่วยงานด้านสาธารณะสุขของประเทศไทย โดยมีกลุ่มเร่งด่วนที่สุดที่ต้องได้รับวัคซีน คือ กลุ่มผู้สูงอายุและกลุ่มเสี่ยงที่มีโรคประจำตัว เนื่องจากเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการเกิดโรคที่มีอาการรุนแรงมากกว่ากลุ่มวัยอื่น (กรมควบคุมโรค, 2564) ซึ่งจากข้อมูลสถิติของผู้ที่ได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโคโรนาไวรัส 2019 (โควิด 19) ในประเทศไทย ณ วันที่ 10 พฤษภาคม 2565 พบว่า จำนวนผู้ได้รับวัคซีนอย่างน้อย 1 เข็มมีจำนวนทั้งสิ้น 56,417,597 คน คิดเป็นร้อยละ 81.1 ของผู้ได้รับวัคซีนทั้งหมด ผู้ได้รับวัคซีนอย่างน้อย 2 เข็มมีจำนวนทั้งสิ้น 51,676,317 คน คิดเป็นร้อยละ 74.3

ของผู้ได้รับวัคซีนทั้งหมด และผู้ได้รับวัคซีนอย่างน้อย 3 เข็มมีจำนวนทั้งสิ้น 26,697,909 คน คิดเป็นร้อยละ 38.4 ของผู้ได้รับวัคซีนทั้งหมด (กรมควบคุมโรค, 2565) ซึ่งจำนวนผู้ได้รับวัคซีนอย่างน้อย 2 เข็มและอย่างน้อย 3 เข็ม มีความแตกต่างกันเกือบเท่าตัว กระทรวงสาธารณสุขและหน่วยงานภาครัฐมีความพยายามรณรงค์และผลักดันให้ประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศได้รับวัคซีนอย่างน้อย 3 เข็มเป็นอย่างมาก เพราะเป็นปัจจัยกุญแจสำคัญในการช่วยให้ประเทศผ่านวิกฤติการระบาดของโคโรนาไวรัส 2019 (โควิด 19) การได้รับวัคซีน 3 เข็มเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันหมู่ระดับชุมชนและช่วยลดโอกาสเสียชีวิตในผู้สูงอายุและกลุ่มเสี่ยงที่มีโรคประจำตัวได้ (กรมสุขภาพจิต, 2565)

ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเข้ารับวัคซีนป้องกันโคโรนาไวรัส (Covid-19) เข็มที่ 3 ของผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้จากการศึกษาจะเป็นข้อมูลสำคัญที่เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานด้านสาธารณสุขในการประชาสัมพันธ์เชิงรุกเพื่อส่งเสริมปัจจัยต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กับการเข้ารับวัคซีนหรือลดอุปสรรคที่ทำให้ประชาชนไม่เข้ารับวัคซีน อันจะนำมาสู่การบรรลุเป้าหมายของภาครัฐในการสร้างภูมิคุ้มกันหมู่ให้เกิดขึ้นในประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยข้อมูลพื้นฐานบุคคลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจฉีดวัคซีนป้องกันโคโรนาไวรัส 2019 เข็มที่ 3 ของผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี

2. เพื่อศึกษาปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อและปัจจัยเสริมที่ส่งผลต่อการตัดสินใจฉีดวัคซีนป้องกันโคโรนาไวรัส 2019 เข็มที่ 3 ของผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional study) ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล เริ่มดำเนินการตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2565 ถึง 31 พฤษภาคม 2565

1. กรอบแนวคิดของการวิจัย

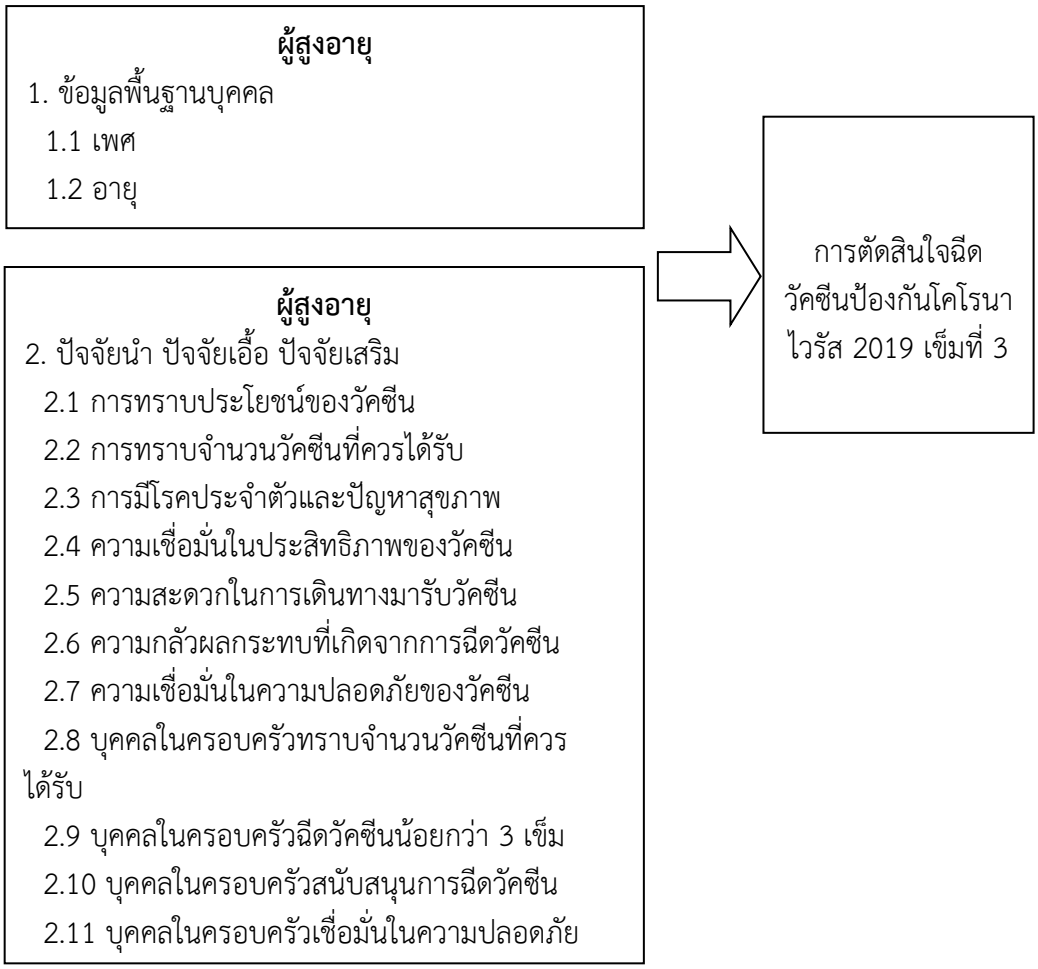

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการทำวิจัย Conceptual Framework

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ประชาชนที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปที่อาศัยอยู่ในอำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งมีจำนวน 13,132 คน โดยประมาณในเดือนพฤษภาคม 2565 (กรมการปกครอง, 2565) กำหนดจำนวนตัวอย่างใช้วิธีของทาโร่ ยามาเน (Yamane, T. , 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้จำนวนตัวอย่าง 400 ตัวเอย่าง โดยเก็บข้อมูลโดยการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scales) ตามแบบของลิเคอร์ท (Likert Type) ชนิด 5 ระดับ ดังนี้

ระดับ 5 มีระดับมากที่สุด
ระดับ 4 มีระดับมาก
ระดับ 3 มีระดับปานกลาง
ระดับ 2 มีระดับน้อย
ระดับ 1 มีระดับน้อยมาก

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 ข้อคำถามปัจจัยส่วนบุคคล ส่วนที่ 2 ข้อคำถามปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม รวม 25 คำถาม การตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหาและความเที่ยงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ใช้การประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน โดยพิจารณาข้อคำถามตามประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยการตัดสินใจฉีดวัคซีนป้องกันโคโรนาไวรัส 2019 เข็มที่ 3

4. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การหาค่าความถูกต้องของแบบสอบถามใช้วิธีการการวิเคราะห์ความตรงตามเนื้อหา (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยพิจารณาค่า IOC เป็นรายข้อโดยค่า IOC แต่ละข้อต้องไม่ต่ำกว่า .60 การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามผู้ประเมินนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับประชากรจำนวน 30 คน นำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นโดยวัดค่าความสอดคล้องภายในหาค่าสัมประสิทธิ์ได้ = 0.928 การตรวจสอบความเที่ยงเชิงเนื้อหา (Content validity) ของแบบสอบถามจะใช้การประเมินจากผู้เชี่ยวชาญด้านผู้สูงอายุจำนวน 5 ท่าน โดยพิจารณาเนื้อหาและข้อคำถามตามประเด็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจฉีดวัคซีนป้องกันโคโรนาไวรัส (Covid-19) ความสอดคล้องของข้อคำถามอยู่ระดับมาก

5. การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

ทำการเก็บข้อมูลโดยการสอบถามข้อมูลจากผู้สูงอายุที่เดินทางมารับวัคซีนเข็มที่ 3 ยังจุดให้บริการฉีดวัคซีนในพื้นที่โรงพยาบาลสามชุก ซึ่งเป็นสถานที่หลักในให้บริการฉีดวัคซีนโควิด 19 ของอำเภอสามชุก โดยแจ้งวัตถุประสงค์ของการเก็บข้อมูลและขออนุญาตก่อนทำการเก็บข้อมูลจนครบ 400 คน หลังจากเก็บข้อมูลได้ครบ 400 คน นำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ในโปรแกรม Excel ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการคำนวณหาค่าสถิติประกอบด้วยค่าร้อยละและทดสอบสมมติฐานของตัวแปรด้วยค่าสถิติ Chi-square ที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้สูงอายุที่ตัดสินใจฉีดวัคซีนป้องกันโคโรนาไวรัส 2019 เข็มที่ 3 ในพื้นที่อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี ได้เสนอ เพศ อายุ และผลวิเคราะห์ค่าสถิติทดสอบแบบ Chi-Square แสดงตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ อายุ และการทดสอบความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคลกับการได้รับวัคซีน ด้วยค่าสถิติทดสอบแบบ Chi-Square (n=400)

ปัจจัย	จำนวน (คน)	จำนวนการได้รับวัคซีน (คน)		ค่าสถิติทดสอบ	ค่า P-Value
		วัคซีนน้อยกว่า 3 เข็ม	วัคซีนเข็มที่ 3		
1. ปัจจัยส่วนบุคคล					
เพศ					
- ชาย	174	122	52	2.19	0.12
- หญิง	226	159	67		
อายุ					
- 60-75 ปี	135	95	40	3.29	0.07
- 66-70 ปี	112	79	33		
- 71-75 ปี	97	68	29		
- 76-80 ปี	56	40	16		

จากตารางที่ 1 พบว่ากลุ่มตัวอย่าง 400 คน เป็นเพศชาย 174 คน เพศหญิง 226 คน ได้รับวัคซีนป้องกันโควิด 19 เข็มที่ 3 จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 29.75 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศและอายุไม่มีความสัมพันธ์กับการได้รับวัคซีนเข็มที่ 3 ที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 เนื่องจากค่า P-Value ที่คำนวณได้ของปัจจัยมีค่ามากกว่า 0.05 ซึ่งเป็นค่า P-Value ของระดับความเชื่อมั่น 95%

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจฉีดวัคซีนป้องกันโคโรนาไวรัส 2019 เข็มที่ 3 ของผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี ได้เสนอ ข้อมูลปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยเสริมและผลวิเคราะห์ค่าสถิติทดสอบแบบ Chi-Square แสดงตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ข้อมูลปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยเสริมและผลวิเคราะห์ค่าสถิติทดสอบแบบ Chi-Square

ปัจจัย	จำนวน (คน)	ฉีดวัคซีนเข็มที่ 3	ฉีดวัคซีนน้อยกว่าเข็มที่ 3	ค่าสถิติทดสอบ	ค่า P-Value
2. ปัจจัยนำ					
2.1 การทราบประโยชน์ของวัคซีน				6.14	0.13
- ระดับมากถึงมากที่สุด	186	88	98		

ตารางที่ 2 ข้อมูลปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยเสริมและผลวิเคราะห์ค่าสถิติทดสอบแบบ Chi-Square (ต่อ)

ปัจจัย	จำนวน (คน)	ฉีดวัคซีนเข็มที่ 3	ฉีดวัคซีนน้อยกว่าเข็มที่ 3	ค่าสถิติทดสอบ	ค่า P-Value
- ระดับน้อยมากถึงปานกลาง	214	31	183		
2.2 ทราบจำนวนวัคซีนที่ควรได้รับ				10.43	0.00
- ระดับมากถึงมากที่สุด	172	97	75		
- ระดับน้อยมากถึงปานกลาง	228	22	206		
2.3 การมีโรคประจำตัวมีปัญหาสุขภาพ				3.25	0.07
- ระดับมากถึงมากที่สุด	155	56	99		
- ระดับน้อยมากถึงปานกลาง	245	63	182		
2.4 ความเชื่อมั่นในประสิทธิภาพของวัคซีน				7.47	0.00
- ระดับมากถึงมากที่สุด	177	89	88		
- ระดับน้อยมากถึงปานกลาง	223	30	193		
3. ปัจจัยเอื้อ					
3.1 ความสะดวกในการเดินทางมาฉีดวัคซีน				4.27	0.04
- ระดับมากถึงมากที่สุด	209	96	113		
- ระดับน้อยมากถึงปานกลาง	191	23	168		
3.2 ความกลัวผลกระทบที่เกิดจากการฉีดวัคซีน				15.76	0.00
- ระดับมากถึงมากที่สุด	218	32	186		
- ระดับน้อยมากถึงปานกลาง	182	87	95		
3.3 ความเชื่อมั่นในความปลอดภัยของวัคซีน				17.28	0.00
- ระดับมากถึงมากที่สุด	185	84	101		
- ระดับน้อยมากถึงปานกลาง	215	25	190		
4.ปัจจัยเสริม					
4.1 บุคคลในครอบครัวทราบจำนวนวัคซีนที่ควรได้รับ				22.15	0.00
- ระดับมากถึงมากที่สุด	204	105	99		
- ระดับน้อยมากถึงปานกลาง	196	14	182		

ตารางที่ 2 ข้อมูลปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยเสริมและผลวิเคราะห์ค่าสถิติทดสอบแบบ Chi-Square (ต่อ)

ปัจจัย	จำนวน (คน)	ฉีดวัคซีนเข็มที่ 3	ฉีดวัคซีนน้อยกว่าเข็มที่ 3	ค่าสถิติทดสอบ	ค่า P-Value
4.2 บุคคลในครอบครัวฉีดวัคซีนน้อยกว่า 3 เข็ม				17.94	0.00
- ระดับมากถึงมากที่สุด	213	103	110		
- ระดับน้อยมากถึงปานกลาง	187	16	171		
4.3 บุคคลในครอบครัวสนับสนุนให้ฉีดวัคซีน 3 เข็มขึ้นไป				13.91	0.00
- ระดับมากถึงมากที่สุด	186	94	92		
- ระดับน้อยมากถึงปานกลาง	214	25	189		
4.4 บุคคลในครอบครัวเชื่อมั่นในความปลอดภัยของวัคซีน				21.92	0.00
- ระดับมากถึงมากที่สุด	179	108	71		
- ระดับน้อยมากถึงปานกลาง	221	11	210		

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์สรุปได้ว่า ปัจจัยนำที่มีความสัมพันธ์กับการฉีดวัคซีนป้องกันเชื้อโคโรนาไวรัส 2019 เข็มที่ 3 คือ การทราบประโยชน์ของวัคซีน ทราบจำนวนวัคซีนที่ควรได้รับ และความเชื่อมั่นในประสิทธิภาพของวัคซีน ปัจจัยเอื้อที่มีความสัมพันธ์กับการฉีดวัคซีนป้องกันเชื้อโคโรนาไวรัส 2019 เข็มที่ 3 คือ ความกลัวผลกระทบที่เกิดจากการฉีดวัคซีน และความเชื่อมั่นในความปลอดภัยของวัคซีน ปัจจัยเสริมที่มีความสัมพันธ์กับการฉีดวัคซีนป้องกันเชื้อโคโรนาไวรัส 2019 เข็มที่ 3 คือ บุคคลในครอบครัวทราบจำนวนวัคซีนที่ควรได้รับ บุคคลในครอบครัวฉีดวัคซีนน้อยกว่า 3 เข็ม บุคคลในครอบครัวสนับสนุนให้ฉีดวัคซีน และบุคคลในครอบครัวเชื่อมั่นในความปลอดภัยของวัคซีน เนื่องจากค่า P-Value ที่คำนวณได้ของปัจจัยมีค่ามากกว่า 0.05 ซึ่งเป็นค่า P-Value ของระดับความเชื่อมั่น 95%

อภิปรายผล

จำนวนผู้สูงอายุที่ฉีดวัคซีนป้องกันโคโรนาไวรัส (Covid-19) เข็มที่ 3 จากกลุ่มตัวอย่างในการทำวิจัยในครั้งนี้คิดเป็นร้อยละ 29.75 จากตัวอย่าง 400 คน น้อยกว่าอัตราผู้ได้รับวัคซีนป้องกันโคโรนาไวรัส (Covid-19) เข็มที่ 3 เฉลี่ยทั้งประเทศในปัจจุบัน (กรมควบคุมโรค, 2565) การทราบประโยชน์ของวัคซีน ความเชื่อมันในประสิทธิภาพของวัคซีน ความเชื่อมั่นในความปลอดภัยของวัคซีน และบุคคลในครอบครัวเชื่อมั่นในความปลอดภัยของวัคซีน มีส่วนที่

สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไมลา อิสสระสงคราม ที่ได้ทำการศึกษาพบว่าการสร้างแรงจูงใจในการป้องกันโรคโควิด-19 ในผู้สูงอายุ ต้องเริ่มที่การสร้างความรับรู้ถึงความรุนแรงและความสามารถในการป้องกันโรคโควิด 19 ได้ด้วยการฉีดวัคซีน (ไมลา อิสสระสงคราม, 2564) และสอดคล้องกับการศึกษาของ Harapan, H., et alที่ได้ทำการศึกษาและพบว่าวัคซีนมีประสิทธิภาพสูงจะส่งผลโดยตรงต่ออัตราการยอมรับวัคซีน (Harapan, H. et al, 2020) เช่นเดียวกับจิราพร บุญโท ที่ทำการศึกษาพบว่าความปลอดภัยของวัคซีนและประสิทธิภาพของวัคซีน เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจฉีดวัคซีนป้องกันโรคโควิด-19 ในผู้ป่วยโรคเรื้อรังโรงพยาบาลสมเด็จพระพุทธเลิศหล้า จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งมีอัตราการตัดสินใจไปฉีดวัคซีนร้อยละ 48.33 (จิราพร บุญโท, 2565)

องค์ความรู้ใหม่

ปัจจัยส่วนบุคคลไม่มีความสัมพันธ์กับการฉีดวัคซีนป้องกันเชื้อโคโรนาไวรัส 2019 เข็มที่ 3 ปัจจัยนำที่มีความสัมพันธ์กับการฉีดวัคซีนป้องกันเชื้อโคโรนาไวรัส 2019 เข็มที่ 3 คือ การทราบประโยชน์ของวัคซีน การรับรู้จำนวนวัคซีนที่ควรได้รับ และความเชื่อมั่นในประสิทธิภาพของวัคซีน 2.ปัจจัยเอื้อที่มีความสัมพันธ์กับการฉีดวัคซีนป้องกันเชื้อโคโรนาไวรัส 2019 เข็มที่ 3 คือ ความกลัวผลกระทบที่เกิดจากการฉีดวัคซีน และความเชื่อมั่นในความปลอดภัยของวัคซีน 3.ปัจจัยเสริมที่มีความสัมพันธ์กับการฉีดวัคซีนป้องกันเชื้อโคโรนาไวรัส 2019 เข็มที่ 3 คือ บุคคลในครอบครัวทราบจำนวนวัคซีนที่ควรได้รับ บุคคลในครอบครัวฉีดวัคซีนน้อยกว่า 3 เข็ม บุคคลในครอบครัวสนับสนุนให้ฉีดวัคซีน และบุคคลในครอบครัวเชื่อมั่นในความปลอดภัยของวัคซีนป้องกันเชื้อโคโรนาไวรัส 2019

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงจำนวนผู้สูงอายุที่ฉีดวัคซีนป้องกันโคโรนาไวรัส (Covid-19) เข็มที่ 3 ในพื้นที่อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี มีจำนวนร้อยละ 29.75 จากจำนวนตัวอย่าง 400 คนที่ทำการเก็บแบบสอบถาม หน่วยงานด้านสาธารณสุขทั้งโรงพยาบาลและโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพในพื้นที่อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี ต้องรีบดำเนินการเชิงรุกที่สามารถเข้าถึงตัวผู้สูงอายุหรือบุคคลในครอบครัวที่มีผู้สูงอายุในบ้าน เพื่อสร้างความเข้าใจใน 4 ด้าน คือ 1) ด้านการรับรู้ประโยชน์ของวัคซีน 2) ด้านการรับรู้จำนวนวัคซีนที่ควรได้รับ 3) ด้านการรับรู้ในประสิทธิภาพของวัคซีน และ 4) ด้านความความเชื่อมั่นในความปลอดภัยจากการฉีดวัคซีน ซึ่งทั้ง 4 ด้านนี้เป็นส่วนสำคัญของปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจฉีดวัคซีนป้องกันโคโรนาไวรัส (Covid-19) เข็มที่ 3 ที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัย ทุกหน่วยงานต้องทำการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ การให้ความรู้ เพื่อให้เกิดการยอมรับการฉีดวัคซีนเข็มที่ 3 อันจะนำมาสู่การเพิ่มอัตราจำนวนผู้ได้รับวัคซีนเข็มที่ 3 ในส่วนของหน่วยงานที่รับผิดชอบการฉีดวัคซีนป้องกัน

โคโรนาไวรัสในพื้นที่อื่น ๆ สามารถนำผลสรุปปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการฉีดวัคซีนเข็มที่ 3 ที่ได้จากการทำวิจัยในครั้งนี้ไปเป็นฐานตั้งต้นในการผลักดันประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยเหล่านี้

เอกสารอ้างอิง

กรมการปกครอง. (2565). สถิติประชากร รายจังหวัด ตามช่วงอายุ. เรียกใช้เมื่อ 1 พฤษภาคม 2565 จาก https://stat.bora.dopa.go.th/StatMIS/#/ReportStat/3

กรมควบคุมโรค. (2564). แนวทางปฏิบัติเพื่อการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) หรือโควิด 19 สำหรับประชาชนทั่วไปและกลุ่มเสี่ยง. เรียกใช้เมื่อ 1 พฤษภาคม 2565 จาก https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/file/int_protection/int_protection_030164.pdf

กรมควบคุมโรค. (2565). สถานะการ COVID-19 รายวัน ในประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 10 พฤษภาคม 2565 จาก https://ddc.moph.go.th/covid19-dashboard/

กรมสุขภาพจิต. (2565). ควรฉีดวัคซีนกี่เข็มถึงเพียงพอ. เรียกใช้เมื่อ 2 มีนาคม 2565 จาก https://www.dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=31620

จิราพร บุญโท. (2565). การตัดสินใจฉีดวัคซีนโควิด-19. วารสารควบคุมโรค, 48(1), 22-32.

ไมลา อิสสระสงคราม. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการป้องกันโรคโควิด-19 กับการเข้ารับบริการฉีดวัคซีน โรคโควิด-19 ของผู้สูงอายุ. วารสารสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่, 10(19), 56-67.

รพีพรรณ รัตนวงศ์นรา มอร์ด. (2563). วิธีป้องกันเชื้อไวรัสโคโรน่า. เรียกใช้เมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2565 จาก https://www.rama.mahidol.ac.th/atrama/issue035/health-station

สมาคมโรคติดเชื้อในเด็ก. (2563). องค์ความรู้เกี่ยวกับเชื้อไวรัสโคโรน่า (Coronaviruses). เรียกใช้เมื่อ 18 ธันวาคม 2564 จาก https://www.pidst.or.th/A215.html

Alyammahi, S. et al. (2021). The dynamic association between COVID-19 and chronic disorders: An updated insight into prevalence, mechanisms and therapeutic modalities. Infection Genetics and Evolution, 87(1) 104-647.

Diez, S. A. et al. (2020). COVID-19 and Advanced Practice Registered Nurses: Frontline Update. The journal for nurse practitioners : JNP, 16(8), 551–555.

Harapan, H. et al. (2020). Acceptance of a COVID-19 Vaccine in Southeast Asia: A Cross-Sectional Study in Indonesia. Frontiers in public health, 8(1), 381-390.

Yamane, T. . (1973). Statistics: An Introductory Analysis. (3rd Ed). New York: Harper and Row Publications.

Yeyati, E. & Filippini, F. (2021). Social and economic impact of COVID-19. Retrieved March 10, 2022, from https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2021/06/Social-and-economic-impact-COVID.pdf

Zhou, M. Y. et al. (2020). From SARS to COVID-19: what We Have Learned About Children Infected With COVID-1 9 . International. Journal of Infectious Diseases, 96(5), 710-714.

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 549-563

บทความวิจัย

สภาพ ปัญหาและแนวทางพัฒนาการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม*

SITUATIONS, PROBLEMS AND GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF ONLINE TEACHING AND LEARNING MANAGEMENT UNDER THE CORONAVIRUS 2019 PANDEMIC, THE FACULTY OF EDUCATION, NAKHON PHANOM UNIVERSITY

สุมาลี ศรีพุทธรินทร์[1], กัลยาณี ม่วงไทย[1], จารุวรรณ เขียวน้ำชุม[1]
Sumalee Sriputtarin[1], Kanlayanee Muangthai[1], Jaruwan Keawnamchum[1]
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม จังหวัดนครพนม
Faculty of Education, Nakhon Phanom University Nakhon, Phanom Province, Thailand
[1]Corresponding auther E-mail: sumaleesriput@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์การจัดการเรียนการสอนออนไลน์ 2) ประเมินความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ 3) ศึกษาปัญหาและแนวทางพัฒนาการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยคณาจารย์และนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม จำนวน 321 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เกณฑ์ร้อยละ ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบจำนวน 3 ฉบับ มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง .60 - 1.0 สถิติที่ใช้ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง ($PNI_{Modified}$) ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

* Received 17 December 2022; Revised 28 December 2022; Accepted 30 December 2022

สภาพที่พึงประสงค์การจัดการเรียนการสอนออนไลน์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ผลการประเมินความต้องการจำเป็นการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ด้านที่มีค่ามากที่สุด คือ ด้านการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ 3) ปัญหาและแนวทางพัฒนาการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ปัญหาด้านความพร้อมก่อนจัดการเรียนการสอน แนวทางพัฒนาควรสนับสนุนงบประมาณเพื่อจัดซื้ออินเตอร์เน็ตเพื่อการเรียนการสอนสำหรับอาจารย์และนักศึกษา ปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ แนวทางพัฒนาควรจัดอบรมเกี่ยวกับการเรียนการสอนออนไลน์แก่คณาจารย์และนักศึกษา ปัญหาด้านการส่งงานและทำแบบฝึกหัดออนไลน์ แนวทางพัฒนาควรมีการตอบข้อซักถามทั้งภาพรวมในห้องและรายบุคคล ปัญหาด้านการวัดผลประเมินผลออนไลน์ แนวทางพัฒนาควรใช้รูปแบบการวัดผลที่หลากหลายและให้เวลาที่เหมาะสมในการทำแบบทดสอบ

คำสำคัญ: แนวทางพัฒนา, เชื้อไวรัสโคโรนา 2019 , การเรียนการสอนออนไลน์, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม

Abstract

The objecttives of this research article were 1) to study the current situations and the desirable situations of online teaching and learning management, 2) to assess the needs of online teaching and learning management, 3) to study the problems of online teaching and learning management, and find out the guidelines for the development of online teaching and learning management under the Coronavirus 2019 pandemic, the Faculty of Education, Nakhon Phanom University. The samples consisted of 321 lecturers and students of the Faculty of Education, Nakhon Phanom University followed the percent criteria for the sample size specification, and they were selected by Stratified Random Sampling. There were 2 instruments used for data collection: 1) a questionnaire with the Index of Item Objective Congruence between .60-1.0 and the reliability of .97, 2) a questionnaire about the development of online teaching and learning management with the Index of Item Objective Congruence between .60-1.0. The statistics employed were percentage, mean, standard deviation and ($PNI_{Modified}$). The results were found that 1) the overall current situations and the desirable situations of online teaching and learning management under the Coronavirus 2019 (Covid 19) pandemic, the Faculty of Education, Nakhon Phanom University were at the high level and the highest level respectively. 2) The results of need assessment of online teaching and

learning management under the Coronavirus 2019 pandemic, the Faculty of Education, Nakhon Phanom University sorted in descending order were online teaching and learning management, online assessment and evaluation, online teaching and learning preparation, and online task and exercise submission. 3) The problems of online teaching and learning management consisted of problems in the basic knowledge of online teaching; the development approach is that training on online teaching and learning management should be organized for lecturers and students. Problems with the speed of the internet signal; the development approach is to support the budget in purchasing internet for teaching and learning for lecturers and students. Problems in the ability to search for information in order to prepare individual student exercises, the development approach is that questions should be answered in both the overall class and the individual. Problems with online assessment and evaluation; there are more assessment discrepancies than the classroom model. The development approach is to use a variety of assessment formats and allow appropriate time to complete the test.

Keywords: Guidelines, The Coronavirus 2019, Online Teaching and Learning, The Faculty of Education, Nakhon Phanom University

บทนำ

การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 นับเป็นช่วงเวลาอันยากลำบากที่ส่งผลกระทบต่อคนทั่วโลก ขณะเดียวกันก็ท้าทายความสามารถของทุกภาคส่วนในการรับมือ เพื่อให้ธุรกิจการงานต่าง ๆ ยังดำเนินการต่อไปได้ (วิทัศน์ ฝักเจริญผล และคณะ, 2563) การระบาดครั้งนี้ส่งผลต่อระบบการศึกษาเป็นอย่างมาก UNESCO รายงานว่ารัฐบาล 191 ประเทศทั่วโลกประกาศปิดสถานศึกษาทั้งประเทศมีผู้เรียนได้รับผลกระทบกว่า 1.5 พันล้านคน หรือมากกว่าร้อยละ 90 ของผู้เรียนทั้งหมด มาตรการเร่งด่วนที่รัฐบาลหลายประเทศใช้เพื่อป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 คือ มาตรการกึ่งปิดเมือง (Semi-lockdown) และมาตรการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) โรงเรียนจึงจำเป็นต้องถูกปิดไปด้วยเพื่อลดช่องทางการแพร่เชื้อไวรัส (พงศ์ทัศ วนิชานันท์, 2563) ผลการวิจัยบ่งชี้ว่าการปิดโรงเรียนอย่างเดียวส่งผลน้อยมากต่อการลดจำนวนของผู้ติดเชื้อ เมื่อเทียบกับมาตรการอื่น นอกจากนี้ธนาคารโลกยังแสดงความเป็นห่วงต่อสถานการณ์ปิดโรงเรียนว่าจะส่งผลให้นักเรียนส่วนใหญ่เสียโอกาสในการเรียนรู้ โดยเฉพาะนักเรียนในครอบครัวที่มีฐานะยากจนที่ร้ายแรงที่สุดการปิดโรงเรียนอาจผลักให้นักเรียนกลุ่มนี้หลุดออกจากระบบการศึกษา ซึ่งจะก่อให้เกิดผลเสียต่อชีวิต

เด็กในระยะยาว ดังนั้น สิ่งที่จำเป็นคือการวางแนวทางเปิดโรงเรียนเพื่อให้เด็กได้ไปโรงเรียนอีกครั้ง โดยให้สอดคล้องกับความรุนแรงของสถานการณ์ควบคู่กับการใช้มาตรการทางด้านสาธารณสุขและมาตรการทางสังคมอย่างเคร่งครัดในโรงเรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565) ดังนั้น สถานศึกษาจำเป็นต้องมีการปรับรูปแบบการเรียนการสอนเป็นรูปแบบทางไกลหรือออนไลน์และมีการปรับรูปแบบการวัดและประเมินผลผู้เรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ทางไกลหรือออนไลน์ ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อระบบการศึกษามีทั้งผลกระทบในเชิงบวกและเชิงลบ ผลกระทบเชิงบวก เช่น เร่งให้เกิดการพัฒนาเทคโนโลยีทางการศึกษา เกิดการพัฒนาการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีมากขึ้น เป็นต้น ผลกระทบเชิงลบ เช่น คุณภาพในการจัดการเรียนรู้ของครูลดลง นักเรียนได้รับการฝึกทักษะการปฏิบัติในรายวิชาน้อยลงและไม่สามารถทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนได้ เครือข่ายอินเทอร์เน็ตไม่เพียงพอและสัญญาณไม่เสถียร ครูมีภาระในการดูแลนักเรียนมากขึ้น ผู้ปกครองต้องใช้เวลาเพื่อช่วยเหลือการเรียนรู้ของบุตรหลานและต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น เป็นต้น

สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้การเรียนในมหาวิทยาลัยเปลี่ยนเป็นออนไลน์ ช่องว่างทางดิจิทัลนี้จะส่งผลกระทบอย่างมากต่อการเข้าถึงการศึกษาของนักศึกษาที่ไม่มีคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตที่บ้าน การเปลี่ยนจากการเรียนในห้องเรียนเป็นการเรียนออนไลน์จะทำให้นักศึกษาจำนวนมาก โดยเฉพาะที่มาจากครอบครัวที่ยากจนถูกทิ้งไว้ข้างหลัง จากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ในปี 2560 (เสาวรัจ รัตนคำฟู, 2563) พบว่า มีนักศึกษาที่กำลังศึกษาในระดับอนุปริญญาและปริญญาในสถาบันอุดมศึกษาของไทยมีจำนวนทั้งหมดเกือบ 1.9 ล้านคน ทั้งนี้คาดการณ์ว่าสัดส่วนของนักศึกษาอย่างน้อยร้อยละ 25 มาจากครัวเรือนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อปีน้อยกว่า 2 แสนบาท ดังนั้นการปิดมหาวิทยาลัยและเปลี่ยนการเรียนเป็นออนไลน์แทน ทำให้นักศึกษาส่วนหนึ่งไม่สามารถเข้าร่วมการเรียนออนไลน์ได้ จากการสัมภาษณ์อาจารย์ในบางมหาวิทยาลัย พบว่า นักศึกษาส่วนหนึ่งที่ไม่มีคอมพิวเตอร์ที่บ้าน ต้องไปรวมกันใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของเพื่อนที่หอพัก ซึ่งอาจทำให้เสี่ยงติดโรค หากเกิดการระบาดขึ้นอีก ดังนั้นมหาวิทยาลัยควรจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อสอบถามและพิจารณาให้ความช่วยเหลือแก่นักศึกษาที่ไม่มีคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตในการเรียนออนไลน์เพื่อให้มั่นใจว่านักศึกษาทุกคนจะสามารถเข้าถึงการเรียนออนไลน์ได้จริง นอกจากนี้มหาวิทยาลัย ควรพิจารณาคืนค่าเทอมบางส่วนเพื่อช่วยแบ่งเบาภาระของนักศึกษาที่มาจากครอบครัวที่ยากจนและครอบครัวที่ได้รับผลกระทบทางลบจากเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ด้วย

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม ได้จัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ตั้งแต่เดือนมีนาคม 2563 เป็นต้นมา ต้องงดเว้นการจัดการเรียนแบบชั้นเรียนที่มีการพบปะพูดคุย (Face to Face) ในห้องเรียน ปรับเปลี่ยนมาเป็นการเรียนการสอนแบบออนไลน์ตามนโยบายของรัฐบาล นโยบายของมหาวิทยาลัยนครพนม และนโยบายของคณะครุศาสตร์ ซึ่งการ

ปรับเปลี่ยนดังกล่าวเป็นการปรับเปลี่ยนกะทันหัน อาจารย์และนักศึกษาบางส่วนยัง ไม่ทันตั้งรับหรือได้เรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนออนไลน์แบบเต็มรูปแบบ ซึ่งอาจจะทำให้การจัดการเรียนการสอนออนไลน์เกิดปัญหาได้ จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว คณะผู้วิจัยในฐานะอาจารย์ผู้สอนคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม จึงมีความสนใจที่จะทำวิจัยเรื่องสภาพ ปัญหาและแนวทางพัฒนาการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม เพื่อนำสารสนเทศที่ได้มาพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม

2. ประเมินความต้องการจำเป็นของจัดการเรียนการสอนออนไลน์ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม

3. เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางพัฒนาการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ คณาจารย์และนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม จำนวน 2,220 ประกอบด้วยคณาจารย์ จำนวน 60 คน และนักศึกษาจำนวน 2,160 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คณาจารย์และนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม ประกอบด้วยคณาจารย์ จำนวน 15 คน และนักศึกษาจำนวน 216 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เกณฑ์ร้อยละ (บุญชม ศรีสะอาด, 2558) รวมทั้งสิ้น 231 คน โดยคณาจารย์ใช้เกณฑ์ร้อยละ 25 ส่วนนักศึกษาใช้เกณฑ์ร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Samplings)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมเป็นแบบสอบถาม จำนวน 3 ฉบับ ฉบับที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) 5 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง ระหว่าง .60 - 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .98 ฉบับที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ มีลักษณะเป็น

แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) 5 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง ระหว่าง .60 - 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .97 และแบบสอบถามฉบับที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open End Form) สอบถามเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางพัฒนาการจัดการเรียนการสอนออนไลน์สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม มีค่าดัชนีความสอดคล้อง ระหว่าง .60 - 1.00

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากอาจารย์และนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ เก็บรวบรวมข้อมูลเพียงครั้งเดียว ได้เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนกรกฎาคมถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2563 ได้รับแบบสอบถามคืนจำนวน 231 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนทุกฉบับซึ่งมีสมบูรณ์เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดังนี้ 1) สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามและข้อมูลการใช้โปรแกรมออนไลน์ในการเรียนการสอน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่และร้อยละ 2) ข้อมูลสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำมาเทียบเกณฑ์การแปลความหมายที่กำหนด (บุญชม ศรีสะอาด. 2558) ดังนี้ ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ มากที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ มาก ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ ปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ น้อย และค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ น้อยที่สุด 3) ผลการประเมินความต้องการจำเป็นการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ใช้การประเมินการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง ($PNI_{Modified}$) ตามแนวคิดของ สุวิมล ว่องวาณิช (สุวิมล ว่องวาณิช, 2558) และ 4) ปัญหาและแนวทางพัฒนาการจัดการเรียนการสอนออนไลน์สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม นำเสนอข้อมูลแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องสภาพปัญหาและแนวทางพัฒนาการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม ผลการวิจัยปรากฏ ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม ปรากฏผลการวิจัยดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนความคิดเห็นของนักศึกษาและอาจารย์เกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

ด้านที่	รายการ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
		$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านการเตรียมความพร้อมก่อนจัดการเรียนการสอนออนไลน์	3.92	.27	มาก	4.55	.19	มากที่สุด
2	ด้านการจัดการเรียนการสอนออนไลน์	3.94	.31	มาก	4.60	.17	มากที่สุด
3	ด้านการส่งงานและทำแบบฝึกหัดออนไลน์	3.86	.23	มาก	4.44	.21	มาก
4	ด้านการวัดผล ประเมินผลออนไลน์	3.82	.25	มาก	4.46	.16	มาก
รวม		**3.88**	**.14**	**มาก**	**4.51**	**.08**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 พบว่า คณาจารย์และนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม มีความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ส่วนความคิดเห็นต่อสภาพที่พึงประสงค์การจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ระดับมากที่สุดจำนวน 2 ด้าน คือ ด้านที่ 1การเตรียมความพร้อมก่อนจัดการเรียนการสอนออนไลน์ และด้านที่ 2 การจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ส่วนด้านที่ 3 ด้านการส่งงานและทำแบบฝึกหัดออนไลน์ และ (4) ด้านที่ 4 การวัดผล ประเมินผลออนไลน์ อยู่ในระดับมาก

2. ผลการประเมินความต้องการจำเป็นของจัดการเรียนการสอนออนไลน์ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม ปรากฏผลการวิจัยดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ค่าดัชนีการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง ($PNI_{Modified}$) และลำดับความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

รายการ	D	I	$PNI_{Modified}$	ลำดับความต้องการจำเป็น
ด้านการเตรียมความพร้อมก่อนจัดการเรียนการสอนออนไลน์	3.92	4.55	.161	3
ด้านการจัดการเรียนการสอนออนไลน์	3.94	4.60	.168	1
ด้านการส่งงานและทำแบบฝึกหัดออนไลน์	3.86	4.44	.150	4

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ค่าดัชนีการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง ($PNI_{Modified}$) และลำดับความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน (ต่อ)

รายการ	D	I	$PNI_{Modified}$	ลำดับความต้องการจำเป็น
ด้านการวัดผล ประเมินผลออนไลน์	3.82	4.46	.167	2
รวม	**3.88**	**4.51**	**.162**	

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินความต้องการจำเป็นการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม โดยรวมมีค่าดัชนีการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง เท่ากับ .162 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถเรียงลำดับจากด้านที่มีค่าดัชนีการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุงมากที่สุดไปด้านที่มีค่าน้อยที่สุด ดังนี้ ลำดับที่ 1 คือด้านการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ลำดับที่ 2 ด้านการวัดผล ประเมินผลออนไลน์ ลำดับที่ 3 ด้านการเตรียมความพร้อมก่อนจัดการเรียนการสอนออนไลน์ และลำดับที่ 4 ด้านการส่งงานและทำแบบฝึกหัดออนไลน์

3. ผลการศึกษาปัญหาและแนวทางพัฒนาการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม ปรากฏผลการวิจัยดังนี้ 1) ปัญหาด้านการเตรียมความพร้อมก่อนการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ คือ พื้นฐานความรู้ด้านการเรียนการสอนออนไลน์ ความพร้อมระบบอินเตอร์เน็ต และความพร้อมด้านวัสดุอุปกรณ์เพื่อการเรียนการสอนออนไลน์ แนวทางพัฒนาควรสนับสนุนงบประมาณเพื่อจัดซื้ออินเตอร์เน็ตเพื่อการเรียนการสอนสำหรับอาจารย์และนักศึกษา ควรจัดอบรมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนออนไลน์แก่คณาจารย์และนักศึกษา ควรสนับสนุนอินเตอร์เน็ตความเร็วสูงแก่อาจารย์และนักศึกษา 2) ปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ คือ ความเร็วของอินเตอร์เน็ต ปัญหาการสืบค้นข้อมูลออนไลน์รายบุคคล แนวทางพัฒนา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม ควรจัดอบรมเกี่ยวกับการเรียนการสอนออนไลน์แก่คณาจารย์และนักศึกษา ควรจัดการเรียนการสอนควรเข้าห้องเรียนออนไลน์ตรงเวลา ใช้เวลาในการเรียนแบบกระชับ 3) ปัญหาด้านการส่งงานและทำแบบฝึกหัดออนไลน์ ปัญหาการสืบค้นข้อมูลออนไลน์รายบุคคล ความสามารถในการสืบค้นข้อมูลเพื่อจัดทำแบบฝึกหัดของนักศึกษารายบุคคล ระยะเวลาในการทำแบบฝึกหัด ไม่สอดคล้องกับปริมาณงาน ไม่มีที่ปรึกษาระหว่างทำแบบฝึกหัด แนวทางพัฒนาควรมีการตอบข้อซักถามทั้งภาพรวมในห้องและรายบุคคล 4) ปัญหาด้านการวัดและผลประเมินผลออนไลน์ คือ ระยะเวลาทำข้อสอบออนไลน์น้อยเกินไป ไม่ทราบผลการสอบทันที ความคลาดเคลื่อนของการวัดผลประเมินผลมีมากกว่า

แบบห้องเรียน แนวทางพัฒนา ควรใช้รูปแบบการวัดผลที่หลากหลายและให้เวลาที่เหมาะสมในการทำแบบทดสอบ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม ปรากฏผลการวิจัยที่สามารถอภิปรายได้ว่า

1.1 สภาพปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคณาจารย์หลายท่านได้นำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์มาใช้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนปกติอยู่แล้วในรูปแบบผสมสาน ดังนั้นเมื่อเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งต้องใช้รูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์เต็มรูปแบบ จึงทำให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้ดีในระดับหนึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พงษ์ศักดิ์ บุญภักดี ที่พบว่านักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคสุโขทัย มีความพร้อมสำหรับการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์บนฐานวิถีชีวิตใหม่ ระดับความพร้อมมากเกินร้อยละ 50 การจัดการเรียนการสอนที่สามารถดำเนินการได้มากที่สุดในระดับอุดมศึกษา คือการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ด้วยความพร้อมทั้งด้านบุคลากรคือคณาจารย์และนักศึกษาที่มีทักษะในการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ในระดับหนึ่งแล้ว รวมทั้งการมีวัสดุอุปกรณ์และระบบอินเตอร์เน็ตห้องเรียนสำหรับการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์บนฐานวิถีชีวิตใหม่ สามารถส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของนักศึกษา และสามารถนำไปใช้จัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ได้จริง (พงษ์ศักดิ์ บุญภักดี, 2563) และสอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ที่ได้เสนอแนะการพัฒนาการศึกษาจากวิกฤติโควิด-19 ว่า ควรมีการจัดโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา สัญญาณอินเตอร์เน็ตหรือคลื่นความถี่ให้ทั่วถึง ผลิตครูให้มีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ทางไกลและการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล พัฒนาหลักสูตร วิธีการจัดการเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรมและสื่อการเรียนรู้ให้ยืดหยุ่น เหมาะสมกับสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Valizadeh, M. & Soltanpour, F. ที่วิจัยเรื่อง ทัศนคติของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาที่มีต่อคำแนะนำออนไลน์ในกรณีฉุกเฉินในช่วงการระบาดของ COVID-19: บริบทของตุรกี ผลการวิจัยพบว่าการเปลี่ยนไปใช้การเรียนการสอนออนไลน์อย่างเร่งด่วนของมหาวิทยาลัยในตุรกีไม่เป็นที่น่าพอใจนัก ผู้เรียนชอบการเรียนรู้แบบตัวต่อตัวมากกว่าในรูปแบบออนไลน์ ส่วนข้อเสียได้แก่ โครงสร้างพื้นฐานหรือสิ่งอำนวยความสะดวกทางเทคโนโลยีไม่เพียงพอ การขาด

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนและเพื่อน การขาดความสนใจและสมาธิของผู้เรียน ความน่าเบื่อหน่ายในบทเรียนออนไลน์ การมีส่วนร่วมของนักเรียนในชั้นเรียนไม่เพียงพอ การประเมินและขั้นตอนการประเมินที่ยังไม่ครอบคลุมดีพอ (Valizadeh, M. & Soltanpour, F., 2021)

1.2 ผลการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์การจัดการเรียนการสอนออนไลน์ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ที่มีคุณภาพ เป็นความต้องการทั้งของคณาจารย์และนักศึกษา เพื่อให้การเรียนการสอนในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ไม่หยุดชะงัก สามารถทำให้เกิดการเรียนรู้ได้เสมือนห้องเรียนปกติจึงเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนา สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ozfidan, B. et al. ที่พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงด้านการเรียนออนไลน์ในช่วงการระบาดของ และพร้อมให้ความร่วมมือในการเรียนแบบออนไลน์ การตรวจผลงานและให้ข้อมูลย้อนกลับแก่นักศึกษายังมีการดำเนินงานค่อนข้างน้อย (Ozfidan, B. et al., 2021) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิทัศน์ ฝักเจริญผล และคณะ ที่พบว่า ครูบางส่วนไม่พร้อมในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ และมีนักเรียนจำนวนมากที่ไม่สามารถเข้าถึงระบบการเรียนการสอนออนไลน์ได้ พร้อมเรียกร้องความช่วยเหลือจากโรงเรียน และรัฐบาลในการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการในการจัดการเรียการสอนออนไลน์อย่างเร่งด่วน รวมถึงการจัดหาอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงและอุปกรณ์สื่อสารสำหรับนักเรียนทุกคน (วิทัศน์ ฝักเจริญผล และคณะ, 2563)

2. ผลการประเมินความต้องการจำเป็นของจัดการเรียนการสอนออนไลน์ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม จากผลการวิจัยที่พบเรียงลำดับจากด้านที่มีค่ามากที่สุดไปด้านที่มีค่าน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ด้านการวัดผล ประเมินผลออนไลน์ ด้านการเตรียมความพร้อมก่อนจัดการเรียนการสอนออนไลน์ และด้านการส่งงานและทำแบบฝึกหัดออนไลน์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิทัศน์ ฝักเจริญผล และคณะ ที่พบว่า ครูบางส่วนไม่พร้อมในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ (วิทัศน์ ฝักเจริญผล และคณะ, 2563) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Duc-Long, L., et al. ที่ได้วิจัยพบว่า การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีผลกระทบต่อการพัฒนาการเรียนรู้ออนไลน์ในระดับอุดมศึกษาของเวียดนาม มีการต่อต้านและเกิดความไม่พอใจกับการเรียนรู้ออนไลน์ (Duc-Long, L. et al., 2021)

3. จากผลการศึกษาปัญหาและแนวทางพัฒนาการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม สามารถอภิปรายได้ 2 ประเด็น ดังนี้

3.1 ปัญหาการจัดการเรียนการสอนออนไลน์สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม (1) ด้านการเตรียมความพร้อมก่อนการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ คือ พื้นฐานความรู้ด้านการเรียนการสอนออนไลน์ ความ

พร้อมระบบอินเตอร์เน็ตและความพร้อมด้านวัสดุอุปกรณ์เพื่อการเรียนการสอนออนไลน์ (2) ด้านการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ คือ ความเร็วของอินเตอร์เน็ต ปัญหาการสืบค้นข้อมูลออนไลน์รายบุคคล (3) ด้านการส่งงานและทำแบบฝึกหัดออนไลน์ ความสามารถในการสืบค้นข้อมูลเพื่อจัดทำแบบฝึกหัดของนักศึกษารายบุคคล ระยะเวลาในการทำแบบฝึกหัดไม่สอดคล้องกับปริมาณงาน และ (4) ด้านการวัดและผลประเมินผลออนไลน์ คือ ระยะเวลาทำข้อสอนไลน์น้อยเกินไป ไม่ทราบผลการสอบทันที ความคลาดเคลื่อนของการวัดผลประเมินผลมีมากกว่าแบบห้องเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของกมลทิพย์ ศรีหาเศษ และคณะ ที่พบว่า การจัดการสอนออนไลน์แบบเรียลไทม์ในระดับบัณฑิตศึกษามีปัญหาและอุปสรรคสำคัญคือความเสถียรและความเร็วของอินเทอร์เน็ตที่ใช้ของผู้เรียนและผู้สอนซึ่งส่งผลต่อความต่อเนื่องของการบรรยายและการรับ-ส่งข้อมูลระหว่างผู้เรียนและผู้สอน การมีคลิปหรือสื่อประกอบการสอนให้ผู้เรียนได้ศึกษาล่วงหน้าก่อนเวลาเรียนทำให้เข้าไปเตรียมพร้อมได้ก่อนเวลาเรียนจริง และการมีคลิปบันทึกการสอนออนไลน์ให้ดูย้อนหลังทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้เพื่อทบทวนได้ (กมลทิพย์ ศรีหาเศษ และคณะ, 2563) และสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐกาญจน์ เฮงไพจิตร ที่ได้วิจัยพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพร้อมในการเรียนออนไลน์ เช่น ไม่มีอุปกรณ์ที่เข้าถึงรูปแบบการเรียนออนไลน์ได้ และปัจจัยส่วนบุคคลของผู้เรียนที่อาจมีสมาธิในการเรียนออนไลน์น้อยกว่าการเรียนในห้องเรียน ผู้เรียนไม่สามารถควบคุมตนเองให้อยู่กับการเรียนออนไลน์ได้ตลอดเวลาจึงอาจขาดการตั้งใจเรียนหรือหลุดการตั้งใจในการเรียนไปได้ (ณัฐกาญจน์ เฮงไพจิตร, 2564) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนันท์ สีห์พิทักษ์เกียรติ และคณะ ที่พบว่าการสอบออนไลน์ยังเป็นข้อกังวลแก่อาจารย์ในเรื่องของการทุจริต และนักศึกษาเองมีความกังวลเรื่องของคะแนนที่จะลดลง อีกทั้งยังพบปัญหาความเหลื่อมล้ำในด้านความพร้อมของอุปกรณ์ของนักศึกษา เช่น นักศึกษาบางคนมีเพียงมือถือเป็นอุปกรณ์สำหรับเรียนและสอบและเรื่องของระบบปฏิบัติการสอบที่ยังไม่เสถียร หลุดบ่อยหรือช้า (อนันท์ สีห์พิทักษ์เกียรติ และคณะ, 2564) ขณะที่ Duc-Long, L., et al. ได้วิจัยพบว่า การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีผลกระทบเชิงบวกกล่าวคือการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ในเวียดนามของอาจารย์และนักศึกษาประสบผลสำเร็จอย่างดียิ่ง ซึ่งถือเป็นข้อกำหนดเบื้องต้นสำหรับการพัฒนาการศึกษาออนไลน์และนวัตกรรมของเทคโนโลยีดิจิทัลในการศึกษา (Duc-Long, L. et al., 2021)

3.2 สำหรับแนวทางพัฒนาการจัดการเรียนการสอนออนไลน์สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม (1) ด้านการเตรียมความพร้อมก่อนการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ควรจัดอบรมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนออนไลน์แก่คณาจารย์และนักศึกษาให้สามารถใช้งานได้จริงก่อนนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ควรสนับสนุนอินเตอร์เน็ตความเร็วสูงแก่อาจารย์และนักศึกษา ควรสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่มีประสิทธิภาพสูงแก่อาจารย์และนักศึกษาเพื่อการเรียนการสอนออนไลน์ สอดคล้องกับงานวิจัยของวิธิดา พรหมวงศ์ และคณะ ที่เสนอแนวทางพัฒนาการจัดการเรียน

การสอนออนไลน์ว่า ควรมีการประชุมอบรมครูโดยเชิญวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านการใช้สื่อออนไลน์มาให้ความรู้ จัดหาวัสดุอุปกรณ์ ให้เพียงพอกับความต้องการของครู ผู้เรียนควรเตรียมความพร้อมในส่วนของอุปกรณ์สื่อสาร ระบบอินเตอร์เน็ต มีการให้คำแนะนำปรึกษาเกี่ยวกับการเรียนออนไลน์แก่ผู้เรียนอย่างทั่วถึง (วิธิดา พรหมวงศ์ และคณะ, 2564) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Yudiawan, A.,. et al. ที่วิจัยเรื่อง ปัจจัยการเรียนรู้ออนไลน์ที่ประสบความสำเร็จในยุคโควิด-19: การศึกษาอุดมศึกษาอิสลามในปาปัวตะวันตก อินโดนีเซีย ผลการวิจัยพบว่า โครงสร้างพื้นฐานและคุณภาพของระบบออนไลน์มีผลต่อความสำเร็จของการเรียนรู้ออนไลน์ในยุคโควิด-19 ของการศึกษาอุดมศึกษามากที่สุด (2) ด้านการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ควรเข้าห้องเรียนออนไลน์ตรงเวลา ใช้เวลาในการเรียนแบบกระชับ ใช้สื่อที่หลากหลาย ปรับเปลี่ยนบทบาทของผู้สอนและผู้เรียนให้มีปฏิสัมพันธ์มากยิ่งขึ้น (3) ด้านการส่งงานและทำแบบฝึกหัดออนไลน์ ควรให้เวลาที่เพียงพอและเหมาะสมในการทำแบบฝึกหัดออนไลน์ ควรแจ้งผลการทำแบบฝึกหัดเป็นรายบุคคล ควรมีการตอบข้อซักถามทั้งภาพรวมในห้องและรายบุคคล (Yudiawan, A. et al., 2021) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Munir,F., . et al. ที่วิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้ออนไลน์และความกลัวของนักเรียนต่อ COVID-19: การศึกษาในมาเลเซียและปากีสถาน ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาด้านความรู้ความเข้าใจและการให้แรงจูงใจทางจิตวิทยาสามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมกับการเรียนรู้ออนไลน์ได้ (4) ด้านการวัดผล ประเมินผลออนไลน์ ควรแจ้งผลการวัดผลประเมินผลรายบุคคลแก่ผู้เรียน ควรแจ้งคะแนนออนไลน์หลังสอบหรือทำแบบฝึกหัดทันที ควรใช้รูปแบบการวัดผลที่หลากหลายและให้เวลาที่เหมาะสมในการทำแบบทดสอบ (Munir, F. et al., 2021) นอกจากนี้ อนันท์ สีห์พิทักษ์เกียรติ และคณะ ยังพบว่าการวัดผลประเมินผลออนไลน์ ต้องกำหนดคุณลักษณะและตัวชี้วัดของผลลัพธ์การเรียนรู้ให้เป็นภาษาที่เข้าใจง่ายและสามารถวัดได้ รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการติดตามและแสดงความก้าวหน้าของการเรียนรู้เมื่อเทียบกับผลลัพธ์ดังกล่าว จะเป็นประโยชน์ต่อทั้งผู้สอนและผู้เรียนต่อการติดตามความก้าวหน้าในระดับบุคคลได้ (อนันท์ สีห์พิทักษ์เกียรติ และคณะ, 2564) ส่วนปราวีณยา สุวรรณณัฐโชติ ได้เสนอแนะแนวทางระหว่างการสอบออนไลน์ว่าควรดำเนิน การตรวจสอบผู้เรียนในระหว่างที่มีการจัดสอบออนไลน์อาจพิจารณาเลือกใช้รูปแบบกล้องตัวเดียวในการจับภาพผู้เรียนขณะทำข้อสอบ หรือตรวจสอบหน้าตาของผู้เข้าสอบ แชร์สกรีนให้ผู้สอนเห็นหน้าจอคอมพิวเตอร์ผ่าน Video Conferencing Tool (ปราวีณยา สุวรรณณัฐโชติ, 2564)

องค์ความรู้ใหม่

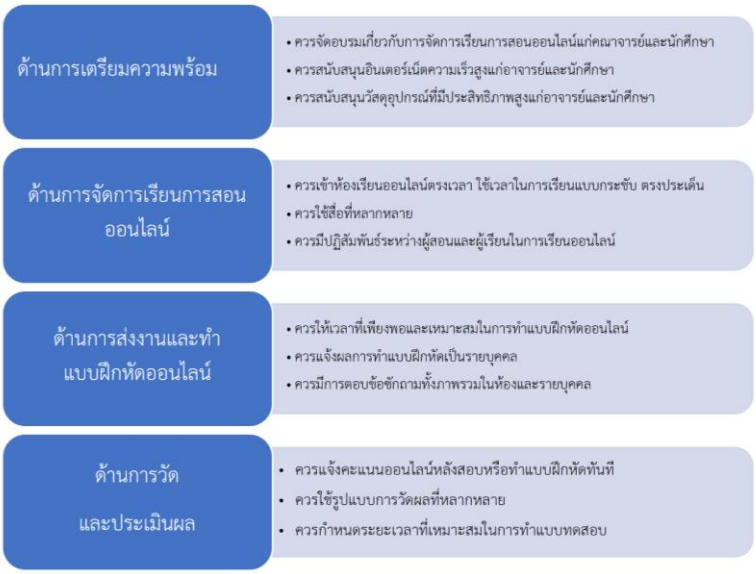

ภาพที่ 1 แนวทางพัฒนาการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ 1) สภาพปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์การจัดการเรียนการสอนออนไลน์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ผลการประเมินความต้องการจำเป็นการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ด้านที่มีค่ามากที่สุด คือ ด้านการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ 3) ปัญหาและแนวทางพัฒนาการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ปัญหาด้านความพร้อมก่อนจัดการเรียนการสอน แนวทางพัฒนาควรสนับสนุนงบประมาณเพื่อจัดซื้ออินเตอร์เน็ตเพื่อการเรียนการสอนสำหรับอาจารย์และนักศึกษา ปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ แนวทางพัฒนาควรจัดอบรมเกี่ยวกับการเรียนการสอนออนไลน์แก่คณาจารย์และนักศึกษา ปัญหาด้านการส่งงานและทำแบบฝึกหัดออนไลน์ แนวทางพัฒนาควรมีการตอบข้อซักถามทั้งภาพรวมในห้องและรายบุคคล ปัญหาด้านการวัดผลประเมินผลออนไลน์ แนวทางพัฒนาควรใช้รูปแบบการวัดผลที่หลากหลายและให้เวลาที่เหมาะสมในการทำแบบทดสอบ ส่วนข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ได้แก่ 1) ด้านการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้น คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม ควรมีการส่งเสริม สนับสนุนให้อาจารย์ทุกสาขาวิชา จัดการเรียนการสอนออนไลน์ จัดอบรมพัฒนาความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลแก่นักศึกษาและอาจารย์ภายในคณะให้สามารถ

จัดการเรียนการสอนออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการกำกับติดตามและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ 2) ควรเตรียมความพร้อมด้านวัสดุ อุปกรณ์และระบบอินเตอร์เน็ตความเร็วสูงไว้บริการแก่นักศึกษาและอาจารย์ภายในคณะให้สามารถเข้าถึงได้ง่าย รวดเร็วและเพียงพอมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กมลทิพย์ ศรีหาเศษ และคณะ. (2563). การจัดการสอนและวิธีการวัดผลสัมฤทธิ์ในการจัดการสอนออนไลน์ระดับบัณฑิตศึกษา. วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร, 11(2), 40-51.

ณัฐกาญจน์ เฮงไพจิตร. (2564). ความพร้อมในการเรียนออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยสยามในช่วงโควิด-19. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทั่วไป. มหาวิทยาลัยสยาม.

บุญชม ศรีสะอาด. (2558). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 8 แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

ปราวีณยา สุวรรณณัฐโชติ. (2564). การจัดการเรียนการสอนและการประเมินผลผู้เรียนแบบออนไลน์ภายใต้สถานการณ์และมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. กรุงเทพมหานคร: สำนักบริหารวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พงศ์ทัศ วนิชานันท์. (2563). การศึกษาพื้นฐานในยุค โควิด-19: จะเปิด-ปิดโรงเรียนอย่างไร? เรียกใช้เมื่อ 28 พฤษภาคม 2563 จาก https://tdri.or.th/2020/05/basic-education-in-covid-19-crisis-reopening-school-after-lockdown/

พงษ์ศักดิ์ บุญภักดี. (2563). การประเมินการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์บนฐานวิถีชีวิตใหม่สำหรับนักศึกษาอาชีวศึกษา. วารสารสถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ, 4(8), 39-54.

วิทัศน์ ฝักเจริญผล และคณะ. (2563). ความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ภายใต้สถานการณ์ระบาดไวรัส COVID-19. วารสารศาสตร์การศึกษาและการพัฒนามนุษย์, 4(1), 44-61.

วิธิดา พรหมวงศ์ และคณะ. (2564). สภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวทางแก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้ ในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1. วารสารรัชภาคย์, 15(40), 202-231.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). รายงานผลการศึกษาผลกระทบของโควิด-19 ระลอกใหม่ต่อการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

_____. (2565). การศึกษาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานการณ์โควิด-19: สภาพการณ์ บทเรียน และแนวทางการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2558). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เสาวรัจ รัตนคำฟู. (2563). วิกฤติโควิด-19 รัฐต้องเร่งลดช่องว่างดิจิทัลเพื่อความเท่าเทียมกันในห้องเรียนออนไลน์. เรียกใช้เมื่อ 15 เมษายน 2563 จาก https://tdri.or.th/2020/04/digital-divide-online-education-inequalities/

อนันท์ สีห์พิทักษ์เกียรติ และคณะ. (2564). โครงการวิจัยถอดบทเรียนการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดไวรัส COVID-19 ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

Duc-Long, L. et al. (2021). The impact of the COVID-19 pandemic on online learning inhigher education: A Vietnamese case. European Journal of Educational Research, 10(4), 1683-1695.

Munir, F. et al. (2021). Online Learning and Students' Fear of COVID-19: Study in Malaysia and Pakista. international Review of Research in Open and Distributed Learning, 22(4),1-21.

Ozfidan, B. et al. (2021). Student perspectives of online teaching and learningduring the COVID-19 pandemic. Online Learning, 25(4), 461-485.

Valizadeh, M. & Soltanpour, F. (2021). Higher Education Learners' Attitudes Towards Emergency Online Instruction during COVID-19 Pandemic: The Context of Turky. Advanced Education, 8(19), 123-132.

Yudiawan, A. et al. (2021). Successful online learning factors in COVID-19 era: Study of Islamic higher education in West Papua, Indonesia. International Journal of Evaluation and Research in Education, 10(1), 193-201.

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 564-585

บทความวิจัย

อิทธิพลของการจัดการองค์กรสุขภาวะและการตลาดภายในที่ส่งผลต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำของธุรกิจที่พักแรม*

THE STUDY OF HAPPY WORKPLACE MANAGEMENT AND INTERNAL MARKETING EFFECT TO CUSTOMER INTENTION OF ACCOMODATION BUSINESS

ศักดิ์ชัย เศรษฐ์อนวัช[1]
Sakchai Setarnawat[1]
[1]**คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา ชลบุรี**
[1]Faculty Of Business Administration Burapha Univeristy, Chonburi, Thailand
[1]Corresponding auther E-mail: sakchais@buu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนา และตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลรูปแบบอิทธิพลของการจัดการองค์กรสุขภาวะ และการตลาดภายในที่ส่งผลต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำของธุรกิจที่พักแรม ด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามกับพนักงานต้อนรับส่วนหน้าที่ปฏิบัติงานในธุรกิจที่พักแรม จำนวน 400 ตัวอย่าง และผู้ใช้บริการที่พักแรม จำนวน 400 ตัวอย่าง รวมจำนวนข้อมูลทั้งสิ้น 800 ตัวอย่าง กำหนดการสุ่มโดยไม่อาศัยความน่าจะเป็นด้วยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบโควต้า กำหนดพื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นพื้นที่กรุงเทพมหานคร และพื้นที่เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ทั้งนี้ เมื่อเก็บข้อมูลกับพนักงานต้อนรับส่วนหน้า 1 ตัวอย่าง จะเก็บข้อมูลกับผู้ใช้บริการที่พักแรมแห่งนั้น 1 ตัวอย่าง ในอัตราส่วน 1 : 1 โดยจับคู่ผลการให้ข้อมูลทั้งสองแหล่งข้อมูลเป็นหนึ่งชุดข้อมูลผ่านเลขรหัสแบบสอบถามที่เชื่อมโยงข้อมูลทั้งสองส่วน วิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ผลการวิจัย พบว่าโมเดลที่พัฒนาขึ้น มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ดี (ค่าสถิติ Chi-square เท่ากับ 389.84 ค่า *df* เท่ากับ 464 ค่า *p* เท่ากับ 1.00 ดัชนี GFI เท่ากับ 0.94) ตัวแปรทั้งหมด

* Received 12 December 2022; Revised 27 December 2022; Accepted 29 December 2022

ในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรการกลับมาใช้บริการซ้ำของนักท่องเที่ยวชาวไทยได้ร้อยละ 81 ดังนั้น การกำหนดกลยุทธ์การตลาดภายในผ่านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ และการออกแบบกิจกรรมการสร้างความสุขในองค์กร จึงเป็นส่วนสำคัญในการก่อให้เกิดการส่งมอบบริการ (Service delivery) ที่ดี ผ่านพนักงานที่มีทัศนคติที่ดีอันเป็นผลมาจากความผูกพันต่อองค์กร และเกื้อหนุนให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น อันนำไปสู่การรับรู้คุณภาพบริการ ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ และการกลับมาใช้บริการซ้ำในที่สุด
คำสำคัญ: การตลาดภายใน, องค์กรสุขภาวะ, คุณภาพบริการ, การกลับมาใช้บริการซ้ำ, ธุรกิจที่พักแรม

Abstract

The purpose of this research was to develop and validate a model of the influence pattern of happy workplace management and internal marketing that affect customer intention of accommodation business with quantitative research. Data were collected by questionnaires with 400 samples of front desk staffs who work in accommodation, and 400 samples of hotel guests, the total of 800 samples from both data sources. Sampling method was determined by non-probability sampling using quota sampling. The area for data collection were Bangkok and Pattaya city, Chonburi province. When collected one sample of a front office staff, one sample would be collected from that hotel guest too in a ratio of 1:1, and the results of two data sources would be matched into one set via "number code/query identifier" that links the data of organizational management with the customer return process. The structural equation model was used to examine the data. It was determined that the structural equation modeling model was appropriate and compatible with empirical data. Goodness of Chi-square = 389.84, df = 464, p = 1.00 and GFI = 0.94. The variable in the proposed model accounted for 81 percent of the total variance of customer intention. Hence, internal marketing strategies through human resource management and the design of activities to create happiness in the organization. Therefore, an important part in causing good service delivery through employees with positive attitudes as a result of their commitment to the organization and contributing to more efficient work, leads to the perception of service quality, customer satisfaction and eventually customer intention.

Keywords: Internal marketing, Happy workplace, Service quality, Customer intention, Accommodation business

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพสูงของประเทศไทย โดยเฉพาะธุรกิจที่พักแรมนับเป็นธุรกิจที่มีการเติบโตอย่างต่อเนื่องตามการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวที่มีอัตราการขยายตัวของนักท่องเที่ยวร้อยละ 7.4 – 8.5 ต่อปีนับตั้งแต่ปี 2544 เป็นต้นมา ในปี 2562 สามารถสร้างผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) มูลค่ากว่า 1.03 ล้านล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 6.1 (วิจัยกรุงศรี, 2564) ซึ่งธุรกิจที่พักแรมมีลักษณะการดำเนินงานที่สร้างการผลิตผ่านบุคคล (People) หรือพนักงานเป็นหลัก โดยมีแนวคิดหนึ่งที่เชื่อมโยงความสำคัญของการบริหารจัดการพนักงานที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานเรียกว่า ห่วงโซ่คุณค่า-กำไรในการทำงาน (Putting the Service-Profit Chain to Work) ซึ่งแนวคิดดังกล่าวได้นำเสนอถึงความสำคัญของคุณภาพบริการภายใน (Internal Service Quality) ส่งผลให้พนักงานมีประสิทธิภาพในการทำงานสูงขึ้น และจะทำงานอยู่กับองค์กรนานขึ้น ทำให้ลูกค้ารับรู้ได้ถึงคุณค่าของการบริการที่ได้รับ จนก่อให้เกิดความพึงพอใจและความภักดีในที่สุด โดยความจงรักภักดีจะก่อให้เกิดรายได้และผลกำไรที่มากขึ้นในที่สุด (Heskett, J. L. et al., 1994) โดยการสร้างคุณภาพบริการภายในเป็นผลมาจากการออกแบบสถานที่ปฏิบัติงาน การออกแบบลักษณะงาน การสรรหา คัดเลือก และพัฒนาพนักงาน การให้รางวัล/ ยกย่อง/ ให้การยอมรับพนักงาน และเครื่องมือในการให้บริการลูกค้าหรือการกำหนดกลยุทธ์การตลาดภายใน (Internal marketing) นั่นเอง (วารีพร ชูศรี, 2553)

การตลาดภายใน (Internal marketing) คือ การมองพนักงานเป็นลูกค้าภายในและให้มองงานเปรียบเสมือนผลิตภัณฑ์ โดยผลิตภัณฑ์ควรตอบสนองความจำเป็นและความต้องการของลูกค้าเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร ประกอบด้วย ความมั่นคงในการจ้างงาน การฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง การให้รางวัลตอบแทนต่อการปฏิบัติงานดี การแบ่งปันข้อมูลร่วมกัน การมอบอำนาจให้พนักงาน และการลดความแตกต่างของสถานภาพการทำงาน (ประวิตร์ สายแก้ว และคณะ, 2552) กลยุทธ์การตลาดภายในมุ่งเน้นให้มีการทำงานที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้าเป็นสำคัญ ผ่านความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และคุณลักษณะ (Personal Attribute) ของบุคคลที่จำเป็นต้องมีเพื่อใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ให้ประสบผลสำเร็จตามที่กำหนดไว้หรือที่เรียกว่า สมรรถนะในการทำงาน (Work Competency) ซึ่งการพัฒนาและปรับปรุงกลยุทธ์การตลาดภายในก่อให้เกิดทักษะในการทำงานที่มีประสิทธิภาพ สร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน ทั้งยังช่วยส่งเสริมสนับสนุนการตัดสินใจในการดำเนินงาน และสามารถเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลให้แก่ธุรกิจได้ (ประวิตร์ สายแก้ว และคณะ, 2552)

แนวทางหนึ่งในการประเมินประสิทธิภาพการทำงานในงานบริการคือ การประเมินคุณภาพบริการ (Service quality) เมื่อประสานแนวคิดเกี่ยวกับการตลาดภายใน (Internal marketing) สามารถแบ่งได้เป็นการประเมินคุณภาพบริการภายใน (Internal Service Quality) หรือการประเมินการดำเนินงานขององค์กรที่การจัดการสภาพแวดล้อมภายในองค์กร อันนำไปสู่ความร่วมมือในการทำงานจนส่งผลต่อคุณภาพบริการที่ดีต่อลูกค้า (ปริญญา นาคปฐม, 2560) และคุณภาพบริการภายนอก (External Service Quality) ซึ่งเป็นการประเมินการดำเนินงานของพนักงานผ่านการรับรู้ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ สิ่งที่จับต้องได้ (Tangibles) ความน่าเชื่อถือ (Reliability) ความไว้วางใจ (Assurance) การตอบสนอง (Responsiveness) และการเอาใจใส่ (Empathy) (ชูชัย สมิทธิไกร, 2557) ดังนั้น การตลาดภายใน (Internal marketing) จึงเป็นส่วนสำคัญหนึ่งในการสร้างการรับรู้คุณภาพบริการทั้งของพนักงานผู้ให้บริการ และผู้ใช้บริการที่พักแรมเป็นลำดับต่อไป

ยังมีแนวคิดหนึ่งในการจัดการทรัพยากรมนุษย์ให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพตามแนวทางขององค์การอนามัยโลกคือ การสร้างเสริมองค์กรแห่งความสุขหรือสุขภาวะในที่ทำงานขึ้น เพื่อผลักดันให้เกิดประสิทธิภาพและความสามารถในการผลิตและการแข่งขันขององค์กรนั้น ต้องพิจารณา 4 ด้าน คือ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ (The Physical Work Environment) สภาพแวดล้อมทางจิตสังคม (The Psychosocial Work Environment) แหล่งของสุขภาวะบุคคลในที่ทำงาน (Personal Health Resources in the Workplace) และชุมชนบริษัท (Enterprise Community Involvement) (วรรณภา ลือกิตินันท์ และกมลมาลย์ พลโยธา, 2559) ซึ่งสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้นำเสนอแนวทางการพัฒนาองค์กรสุขภาวะผ่านกิจกรรม 8 มิติคือ มีสุขภาพดี (Happy Body) น้ำใจงาม (Happy Heart) ผ่อนคลาย (Happy Relax) ใฝ่รู้ (Happy Brain) ทางสงบ, มีคุณธรรม (Happy Soul) ปลอดหนี้, ใช้เงินเป็น (Happy Money) ครอบครัวดี (Happy Family) และสังคมดี (Happy Society) การดำเนินงานดังกล่าว จะก่อให้เกิดความผาสุกของพนักงาน (Employee Well-being) อันเป็นภาวะอารมณ์ด้านบวกของพนักงานที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ และการรับรู้ตามความปรารถนาจนก่อให้เกิดความพึงพอใจจากความสุขที่ได้รับจากการบริหารจัดการความสุขในองค์กร แบ่งออกเป็น 6 ด้าน ประกอบด้วย ด้านอาชีพการงาน (Career Well-Being) ด้านสังคม (Social Well-Being) ด้านการเงิน (Financial Well-Being) ด้านกายภาพ (Physical Well-Being) ด้านการมีส่วนร่วมกับชุมชน (Community Well-Being) และด้านจิตใจ (Mental Well-Being) (ประคัลภ์ ปัณฑพลังกูร, 2564) ซึ่งความผาสุขในการทำงานหรือความสุขในการทำงานมีความสัมพันธ์กันทางบวกกับสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากร และช่วยให้เกิดความผูกพันต่อองค์กร (Work Engagement) ด้วย (กิติพัฒน์ ดามาพงษ์, 2559) ; (ณิชารีย์ แก้วไชยษา, 2559) ; (พักตร์อัมพรรณ ตั้งวศินธรรม, 2557) ซึ่งความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน ประกอบด้วย ความผูกพันด้านความรู้สึก

(Affective commitment) ความผูกพันต่อเนื่อง (Continuance commitment) และความผูกพันที่เกิดจากมาตรฐานทางสังคม (Normative commitment) (กัญจนวลัย นนทแก้ว แฟร์รี่, 2562); (ปริญญา นาคปฐม, 2560)

นอกจากนั้น ความผูกพันต่อองค์กรส่งผลต่อคุณภาพบริการภายนอกด้วย ดังเช่นผลการศึกษาของ Myrden, S. E. ที่พบว่า ความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานมีความสัมพันธ์ทางตรงเชิงบวกกับคุณภาพบริการ (Myrden, S. E., 2014) ดังนั้น การจัดการองค์กรสุขภาวะ (Happy Workplace) จึงเป็นส่วนสำคัญหนึ่งในการสร้างทัศนคติที่ดีต่อองค์กรที่แสดงผ่านความผูกพันต่อองค์กร ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพบริการภายนอกของผู้ใช้บริการที่พักแรมเป็นลำดับต่อไป เมื่อพนักงานมีความพอใจในการทำงานจะก่อให้เกิดผลผลิตของงานที่ดีมีประสิทธิภาพ พนักงานจะอยู่กับองค์กรนานขึ้น และจะส่งมอบบริการ (Service delivery) สู่ภายนอกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดการรับรู้คุณภาพบริการของผู้ใช้บริการ (External Service Quality) ความพึงพอใจในการใช้บริการ และความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการ ดังเช่นผลการศึกษาของ ไชยชนะ จันทรอารีย์ และคณะ ที่พบว่า คุณภาพการให้บริการปัจจัยที่มีอิทธิพลทางบวกต่อความพึงพอใจ ความพึงพอใจมีอิทธิพลทางบวกต่อการบอกต่อ และการกลับมาใช้บริการซ้ำ (ไชยชนะ จันทรอารีย์ และคณะ, 2559) ดังนั้น คุณภาพบริการจึงเป็นการประเมินความรู้สึกภายหลังจากได้รับบริการในเบื้องต้น ก่อนแสดงความพึงพอใจ และกลับมาใช้บริการซ้ำ นำไปสู่รายได้และกำไรแก่องค์กรที่เพิ่มขึ้นในท้ายที่สุด ที่ผ่านมามีการศึกษาเชิงประจักษ์จากต่างประเทศที่แสดงประยุกต์แนวคิดห่วงโซ่คุณค่า-กำไรในการทำงานของ Heskett, J. L. et al. (Heskett, J. L. et al., 1994) อาทิ การศึกษาเรื่อง Employee satisfaction, customer satisfaction, and financial performance: An empirical examination (Chi, C. G. & Gursoy, D., 2009) เรื่อง The service-profit chain : An empirical analysis in high-contact service industries (Yee, R. W. Y. et la., 2011) การศึกษาของเรื่อง Missing Link in the Service Profit Chain: A Meta-Analytic Review of the Antecedents, Consequences, and Moderators of Service Climate (Hong, Y. et al., 2013) และการศึกษาเรื่อง Effects of human resource management on hotel performance using structural equation modeling (Al-Refaie, A., 2015) เป็นต้น ที่แสดงอิทธิพลของการตลาดภายในหรือการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ตลอดจนการจัดการองค์กรสุขภาวะที่ส่งผลต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำอันเป็นส่วนหนึ่งของความภักดีของผู้ใช้บริการ แต่ภายใต้ความแตกต่างของบริบทของประเทศไทย ประกอบกับสถานการณ์การระบาดของโรคอุบัติใหม่จากไวรัสโคโรน่า 2019 ส่งผลให้ธุรกิจที่พักแรมจำเป็นต้องมีการปรับตัวเป็นอย่างมาก ซึ่งจำเป็นต้องพัฒนาสมรรถนะของพนักงาน ปรับกระบวนการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดกลยุทธ์การตลาดภายในผ่านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ และออกแบบกิจกรรมสร้างความสุขที่สามารถบรรเทาผลกระทบจากสถานการณ์ดังกล่าว และสอดคล้องกับขีดความสามารถของ

องค์กรมากขึ้น จึงส่งผลกระทบต่อพนักงานโดยตรง (สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์, 2563)

ดังนั้น การนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในการอธิบายศึกษาภายในประเทศไทยจะสะท้อนให้เห็นความสำคัญของการจัดการการตลาดภายในกับการจัดการองค์กรสุขภาวะที่เหมาะสม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน และทัศนคติที่ดีต่อองค์กรผ่านความผูกพันต่อองค์กร ซึ่งจะส่งผลต่อการส่งมอบบริการ (Service delivery) จนก่อให้เกิดการรับรู้คุณภาพบริการที่ดีให้กับผู้ใช้บริการ อันนำไปสู่การกลับมาใช้บริการซ้ำในที่สุด เพื่อให้หน่วยงานบริการทั้งภาคเอกชนและภาครัฐเล็งเห็นความสำคัญของการจัดการการตลาดภายในและการจัดการองค์กรสุขภาวะ ตลอดจนสนับสนุนให้สถาบันการศึกษาได้รับหลักฐานเชิงประจักษ์ที่สามารถปรับปรุงเนื้อหาการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักรู้ในการนำองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการตลาดภายใน และการจัดการองค์กรสุขภาวะไปประยุกต์ใช้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาโมเดลอิทธิพลของการจัดการองค์กรสุขภาวะ และการตลาดภายในที่ส่งผลต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำของธุรกิจที่พักแรม

2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของรูปแบบอิทธิพลของการจัดการองค์กรสุขภาวะ และการตลาดภายในที่ส่งผลต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำของธุรกิจที่พักแรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) ประชากรที่ใช้ในการศึกษาแบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ

1. กลุ่มพนักงานต้อนรับส่วนหน้าที่ปฏิบัติงานในธุรกิจโรงแรม รีสอร์ท และห้องชุด จากจำนวนกิจการที่ส่งงบการเงินของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ณ ปี 2562 พบว่า กรุงเทพมหานคร มีจำนวน 2,108 บริษัท ขณะที่จังหวัดชลบุรี มีจำนวน 715 บริษัท รวมจำนวน 2,823 บริษัท (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2563) ซึ่งไม่ทราบจำนวนพนักงานต้อนรับส่วนหน้าที่แน่นอนในช่วงลงพื้นที่เก็บข้อมูล (Infinite population)

2. กลุ่มผู้ใช้บริการที่พักแรม ไม่ทราบจำนวนผู้ใช้บริการที่พักแรมที่แน่นอน

ทั้งนี้ การศึกษาครั้งนี้ดำเนินการทดสอบด้วยสมการโครงสร้าง โดยการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) ควรมีการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง 400 หน่วย จึงจะเหมาะสม (Schumacker, R. E., & Lomax, R. G., 2004) ดังนั้น จึงกำหนดขนาดตัวอย่างของกลุ่มพนักงานต้อนรับส่วนหน้า และกลุ่มผู้ใช้บริการที่พักแรม กลุ่มละ 400 ตัวอย่าง รวมจำนวนการเก็บข้อมูลทั้งสิ้น 800 ตัวอย่างจากทั้งสองแหล่งข้อมูล กำหนดการสุ่มโดยไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Non-probability sampling) ด้วยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบโควต้า (Quota sampling) กำหนดพื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นพื้นที่กรุงเทพมหานคร ร้อยละ 50 และพื้นที่เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี

ร้อยละ 50 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการลงพื้นที่เก็บข้อมูล (Fieldwork) ระหว่างวันที่ 29 ธันวาคม 2563 ถึงวันที่ 31 มกราคม 2564 โดยติดต่อขอเข้าพื้นที่ประกอบการของที่พักแรมแต่ละแห่งโดยตรง เก็บข้อมูลกับพนักงานต้อนรับส่วนหน้า 1 ตัวอย่าง และจะเก็บข้อมูลกับผู้ใช้บริการที่พักแรมแห่งนั้น 1 ตัวอย่างเพื่อประเมินการทำงานของพนักงานต้อนรับที่เป็นผู้ตอบแบบสอบถามส่วนของพนักงานต้อนรับส่วนหน้าหรืออัตราส่วน 1 : 1 หลังจากนั้นจะจับคู่ผลการให้ข้อมูลทั้งสองแหล่งข้อมูลรวมเป็นหนึ่งชุดข้อมูลผ่านเลขรหัสแบบสอบถามที่เชื่อมโยงข้อมูลในส่วนของการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรกับกระบวนการกลับมาใช้บริการซ้ำของลูกค้า

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้น ซึ่งได้รับการอนุมัติเป็นโครงการวิจัยที่สามารถให้การรับรองคราวการประชุมวันที่ 23 ธันวาคม 2563 ของคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพา ตามหนังสือรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์เลขที่ 089/2563 แบ่งแบบสอบถามออกเป็น 2 ชนิด ตามประเภทของกลุ่มตัวอย่าง โดยแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นผ่านเกณฑ์ที่กำหนดทั้งการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยผู้เชี่ยวชาญสาขาการจัดการการโรงแรม สาขาการจัดการการท่องเที่ยว และสาขาการตลาด จำนวน 3 ท่าน และตรวจสอบความน่าเชื่อถือ (Reliability) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's alpha coefficient) มากกว่า 0.70 (สุชีรา ภัทรายุตวรรตน์, 2551) ซึ่งผ่านเกณฑ์ทุกข้อคำถาม มีรายละเอียดดังนี้

1. แบบสอบถามการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร สำหรับเก็บข้อมูลจากพนักงานต้อนรับส่วนหน้า แบ่งเนื้อหาออกเป็น 7 ตอน ประกอบด้วย คุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม และประสบการณ์การทำงาน จำนวน 9 ข้อ มีลักษณะการตอบแบบปลายปิด (Closed-end question) ชนิดสองตัวเลือก (Dichotomous question) และหลายตัวเลือก (Multiple choice) 8 ข้อ และการตอบแบบปลายเปิด (Open-end question) 1 ข้อ ระดับการปฏิบัติของผู้บริหารระดับสูงต่อการจัดการการตลาดภายใน 25 ข้อ ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.890 ระดับการปฏิบัติของผู้บริหารระดับสูงต่อการจัดการองค์กรสุขภาวะ 36 ข้อ ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.955 ระดับความตั้งใจในการพัฒนาสมรรถนะ 15 ข้อ ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.962 ระดับความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน 19 ข้อ ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.976 ระดับความคิดเห็นต่อความผูกพันต่อองค์กร 15 ข้อ ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.956 มีลักษณะการตอบแบบมาตรประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตั้งแต่มีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุดถึงมากที่สุด และข้อเสนอแนะ มีการตอบแบบปลายเปิด (Open-end question)

2. แบบสอบถามกระบวนการกลับมาใช้บริการซ้ำ สำหรับเก็บข้อมูลจากผู้ใช้บริการ แบ่งเนื้อหาออกเป็น 5 ตอน ประกอบด้วย คุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม และประสบการณ์การใช้บริการ จำนวน 9 ข้อ มีลักษณะการตอบแบบปลายปิด

(Closed-end question) ชนิดสองตัวเลือก (Dichotomous question) และหลายตัวเลือก (Multiple choice) 7 ข้อ และการตอบแบบปลายเปิด (Open-end question) 2 ข้อ ระดับการรับรู้คุณภาพบริการ 26 ข้อ ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.964 ระดับความพึงพอใจ 28 ข้อ ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.965 ระดับความตั้งใจในการกลับมาใช้บริการซ้ำ 6 ข้อ ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.878 มีลักษณะการตอบแบบมาตรประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตั้งแต่มีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุดถึงมากที่สุด และข้อเสนอแนะ

เนื่องจากโมเดลสมมติฐานมีตัวแปรอยู่ 2 คู่ที่เชื่อมโยงข้อมูลคนละแหล่งข้อมูล จึงต้องดำเนินการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในชั้น (Intraclass Correlation Coefficient : ICC) เพื่อพิจารณาว่าสิ่งที่วัดด้วยเครื่องมือวัดหลายชนิดให้ผลการวัดได้สอดคล้องกัน ผลการตรวจสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในชั้น (Intraclass Correlation Coefficient) เท่ากับ 0.528 ขณะที่ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's alpha coefficient) มีค่า 0.913 แสดงว่าตัวแปรที่ทดสอบความสัมพันธ์กันสูง ขณะที่มีความสอดคล้องกันในระดับพอใช้สามารถนำไปใช้ได้ (Koo, T. K. & Li, M. Y., 2016)

งานวิจัยนี้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (Structure Equation Model: SEM) สำหรับการประเมินความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลกำหนดมีเกณฑ์การประเมินประกอบด้วย ค่าไค-สแควร์ (X^2) ค่า p มากกว่า 0.05 หรือค่าสถิติไค-สแควร์สัมพัทธ์ (X^2/ df) น้อยกว่า 2.00 ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) มากกว่า 0.90 ดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มากกว่า 0.90 ดัชนีความสอดคล้องเชิงเปรียบเทียบ (CFI) มากกว่า 0.95 ดัชนีค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองเศษเหลือในรูปแบบมาตรฐาน (SRMR) น้อยกว่า 0.08 และดัชนีค่ารากของค่าเฉลี่ยกาลังสองของความคลาดเคลื่อน (RMSEA) น้อยกว่า 0.06 (เสรี ชัดแช้ม, 2548) ดังนั้น ก่อนการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) จะต้องดำเนินการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct validity) ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) ของตัวแปรแต่ละตัว ซึ่งผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรสังเกตได้แต่ละตัวที่นำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ตัวแปรการตลาดภายใน (Internal marketing: INMKT) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 5 ตัวแปร คือ การติดต่อสื่อสารภายใน (X_1) การฝึกอบรมและการพัฒนา (X_2) กลยุทธ์การให้รางวัลตอบแทน (X_3) การสร้างแรงบันดาลใจ (X_4) และการมอบอำนาจ (X_5)

2. ตัวแปรการจัดการองค์กรสุขภาวะ (Happy workplace: HWP) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 4 ตัวแปร คือ สุขภาวะทางกาย (X_6) สุขภาวะทางจิตใจ (X_7) สุขภาวะทางสังคมและสิ่งแวดล้อม (X_8) และสุขภาวะทางการเงิน (X_9)

3. ตัวแปรสมรรถนะ (Competitiveness: COMPET) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 3 ตัวแปร คือ ความรู้ (K) ทักษะ (S) และคุณลักษณะ (A)

4. ตัวแปรความผูกพันต่อองค์กร (Engagement: ENGAGE) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 3 ตัวแปร คือ ความผูกพันด้านความรู้สึก (Y_1) ความผูกพันต่อเนื่อง (Y_2) และความผูกพันที่เกิดจากมาตรฐานทางสังคม (Y_3)

5. ตัวแปรประสิทธิภาพ (Performance: PERFOR) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 5 ตัวแปร คือ ด้านการตอบสนอง (Y_4) ด้านความไว้วางใจ (Y_5) ด้านสิ่งแวดล้อมที่พบเห็น (Y_6) ด้านการดูแลเอาใจใส่ (Y_7) และด้านความน่าเชื่อถือ (Y_8)

6. ตัวแปรคุณภาพบริการ (Service quality: SERVQUA) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 5 ตัวแปร คือ การตอบสนอง (Y_9) ความไว้วางใจ (Y_{10}) สิ่งแวดล้อมที่พบเห็น (Y_{11}) การดูแลเอาใจใส่ (Y_{12}) และความน่าเชื่อถือ (Y_{13})

7. ตัวแปรความพึงพอใจ (Satisfaction: SATIS) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 4 ตัวแปร คือ ด้านผลิตภัณฑ์ (Y_{14}) ด้านราคา (Y_{15}) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Y_{16}) และด้านการส่งเสริมการตลาด (Y_{17})

8. ตัวแปรความตั้งใจในการกลับมาใช้บริการซ้ำ (Intention: INTEN) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 6 ตัวแปร คือ จะกลับมาใช้บริการที่พักแห่งนี้อีก (Y_{18}) จะปฏิเสธการเชิญชวนให้ใช้บริการจากที่พักแห่งอื่น ๆ (Y_{19}) จะไม่เปลี่ยนใจจากที่พักแห่งนี้แล้วหันไปใช้ที่พักแห่งอื่น (Y_{20}) จะเล่าความประทับใจในการใช้บริการที่พักแห่งนี้ให้คนใกล้ชิดฟัง (Y_{21}) จะเขียนคำแนะนำให้ผู้อื่นมาใช้บริการที่พักแห่งนี้ (Y_{22}) และจะแนะนำคนใกล้ชิดให้มาใช้บริการที่พักแห่งนี้ (Y_{23})

สมมติฐานของการวิจัย

จากแผนภาพที่ 1 สามารถตั้งสมมติฐานของการวิจัยได้ดังนี้

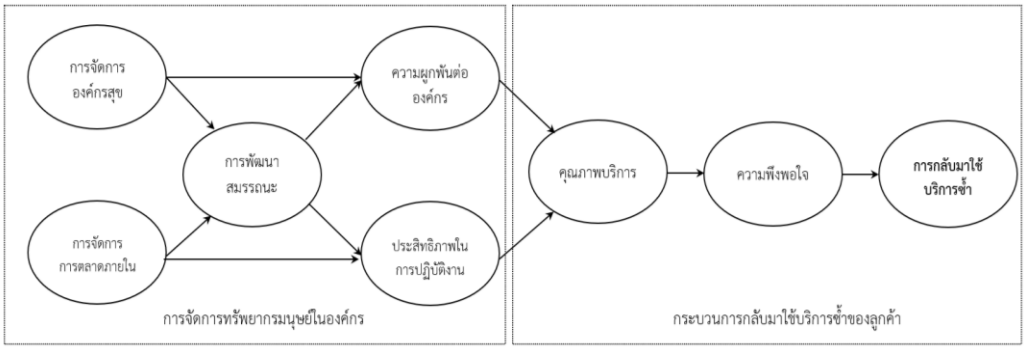

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. รูปแบบอิทธิพลของการจัดการองค์กรสุขภาวะ และการตลาดภายในที่ส่งผลต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำของธุรกิจที่พักแรมมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

2. ตัวแปรการจัดการการตลาดภายในมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำ โดยส่งผ่านตัวแปรการพัฒนาสมรรถนะ ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ความผูกพันต่อองค์กร คุณภาพบริการ และความพึงพอใจ

3. ตัวแปรการจัดการองค์กรสุขภาวะมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำ โดยส่งผ่านตัวแปรการพัฒนาสมรรถนะ ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ความผูกพันต่อองค์กร คุณภาพบริการ และความพึงพอใจ

4. ตัวแปรการพัฒนาสมรรถนะมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำ โดยส่งผ่านตัวแปรประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ความผูกพันต่อองค์กร คุณภาพบริการ และความพึงพอใจ

5. ตัวแปรประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำ โดยส่งผ่านตัวแปรคุณภาพบริการ และความพึงพอใจ

6. ตัวแปรความผูกพันต่อองค์กรมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำ โดยส่งผ่านตัวแปรคุณภาพบริการ และความพึงพอใจ

ผลการวิจัย

1. การตรวจสอบอิทธิพลของการจัดการองค์กรสุขภาวะ และการตลาดภายในที่ส่งผลต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำของธุรกิจที่พักแรม ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์แบบจำลองอิทธิพลของการจัดการองค์กรสุขภาวะ และการตลาดภายในที่ส่งผลต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำของธุรกิจที่พักแรมตามกรอบแนวคิดในการวิจัย (ภาพที่ 1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า โมเดลหรือแบบจำลองไม่เป็นไปตามกรอบแนวคิดในการวิจัย ผู้วิจัยจึงได้ปรับปรุงโมเดลใหม่ปรากฏดังภาพที่ 2

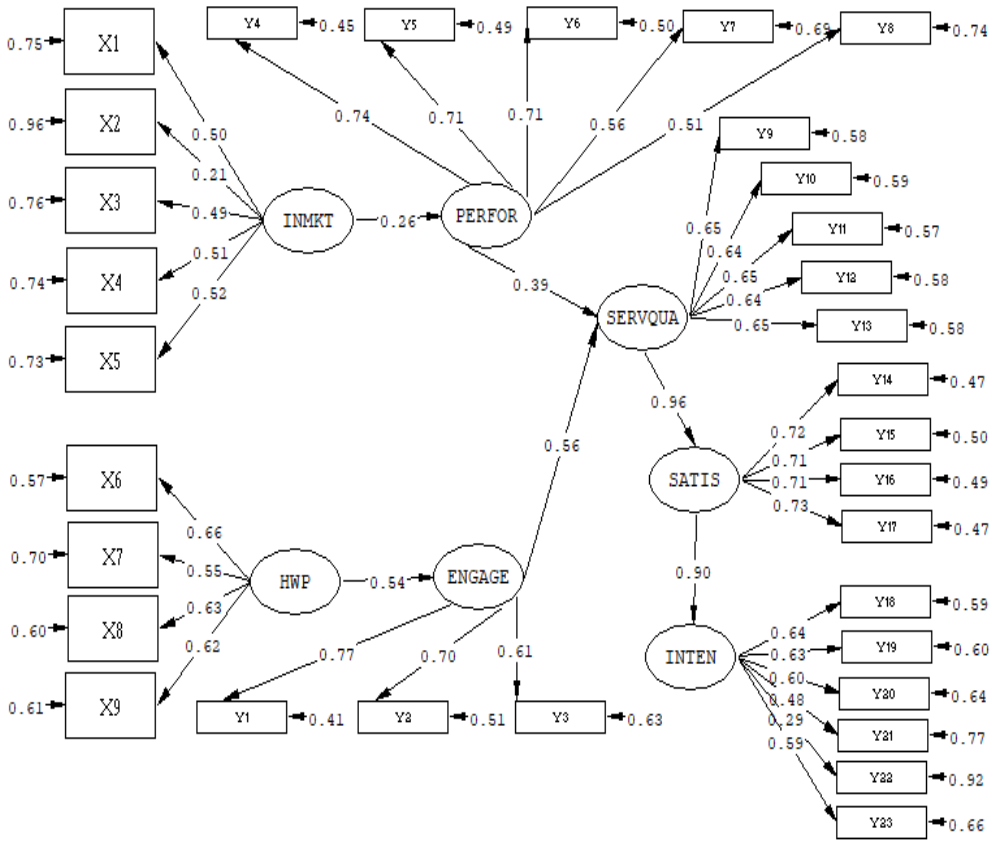

ภาพที่ 2 โมเดลทางเลือกอิทธิพลของการจัดการองค์กรสุขภาวะ และการตลาดภายในที่ส่งผลต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำของธุรกิจที่พักแรมสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรที่ปรับเป็นโมเดลทางเลือก

ตัวแปรผล / ตัวแปรสาเหตุ	ENGAGE			PERFOR			SERVQUA			SATIS			INTEN		
	TE	IE	DE	TE	IE	DE	TE	IE	DE	TE	IE	DE	TE	IE	DE
HWP	0.54	-	0.54	-	-	-	0.30	0.30	-	0.29	0.29	-	0.26	0.26	-
INMKT	-	-	-	0.26	-	0.26	0.10	0.10	-	0.10	0.10	-	0.09	0.09	-
ENGAGE	-	-	-	-	-	-	0.56	-	0.56	0.54	0.54	-	0.49	0.49	-
PERFOR	-	-	-	-	-	-	0.39	-	0.39	0.37	0.37	-	0.33	0.33	-

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรที่ปรับเป็นโมเดลทางเลือก (ต่อ)

ตัวแปรผล / ตัวแปรสาเหตุ	ENGAGE			PERFOR			SERVQUA			SATIS			INTEN		
	TE	IE	DE	TE	IE	DE	TE	IE	DE	TE	IE	DE	TE	IE	DE
SERVQUA	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.96	-	0.96	0.87	0.87	-
SATIS	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.90	-	0.90

- ค่าสถิติ X^2 = 389.84, df = 464, P = 1.00, GFI = 0.94, AGFI = 0.94, CFI = 1.00, RMSEA = 0.00, SRMR = 0.07

- ค่า R-Square ของตัวแปรความตั้งใจในการกลับมาใช้บริการซ้ำ (INTENT) เท่ากับ 0.81

จากตารางที่ 1 เมื่อพิจารณาอิทธิพลรวมของตัวแปรในโมเดลปรากฏว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลรวมต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำ (INTEN) มากที่สุด คือ ความพึงพอใจ (SATIS) โดยมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อตัวแปรการกลับมาใช้บริการซ้ำ (INTEN) มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.90 รองลงมาคือ คุณภาพบริการ (SERVQUA) ความผูกพันต่อองค์กร (ENGAGE) ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานต้อนรับส่วนหน้า (EFFICIEN) การจัดการองค์กรสุขภาวะ (WORKHAP) ส่วนตัวแปรที่มีอิทธิพลรวมต่อตัวแปรการกลับมาใช้บริการซ้ำ (INTEN) น้อยที่สุดคือ การตลาดภายใน (INMKT) มีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อตัวแปรการกลับมาใช้บริการซ้ำ (INTEN) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.87 0.49 0.33 0.26 และ 0.03 ตามลำดับ

2. การตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบอิทธิพลของการจัดการองค์กรสุขภาวะและการตลาดภายในที่ส่งผลต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำของธุรกิจที่พักแรม

ตารางที่ 2 ผลการตรวจสอบความตรงของโมเดลที่พัฒนาขึ้น

ดัชนีตรวจสอบความตรง	การตรวจสอบค่าดัชนีความตรงของโมเดลที่พัฒนาขึ้น		
	ค่าที่ได้	เกณฑ์	ผลการตรวจสอบ
X^2	1.00	p > 0.05	ผ่านเกณฑ์
X^2 / df	0.84	< 2.00	ผ่านเกณฑ์
GFI	0.94	> 0.90	ผ่านเกณฑ์
AGFI	0.94	> 0.90	ผ่านเกณฑ์
CFI	1.00	> 0.95	ผ่านเกณฑ์
SRMR	0.07	< 0.08	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	0.00	< 0.06	ผ่านเกณฑ์

จากภาพที่ 2 และตารางที่ 2 แสดงว่า ผลการวิเคราะห์โมเดลทางเลือกอิทธิพลของการจัดการองค์กรสุขภาวะ และการตลาดภายในที่ส่งผลต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำของธุรกิจที่พักแรมสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยโมเดลที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ดี การตรวจสอบค่าสถิติและดัชนีตรวจสอบความตรงผ่านเกณฑ์ที่กำหนดทุกค่า โดยพิจารณาได้จากค่าไค-สแควร์ (X^2) เท่ากับ 389.84 องศาความเป็นอิสระ *(df)* เท่ากับ 464 ค่าสถิติไค-สแควร์สัมพัทธ์ (X^2/df) เท่ากับ 0.84 ค่า p เท่ากับ 1.00 ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.94 ดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.94 ดัชนีความสอดคล้องเชิงเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ 1.00 ดัชนีค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อน (RMSEA) เท่ากับ 0.00 และดัชนีค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองเศษเหลือในรูปแบบมาตรฐาน (SRMR) เท่ากับ 0.07 โดยค่า p มากพอที่จะยอมรับสมมติฐานหลัก แสดงว่า ผลการทดสอบค่า X^2 แตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

นั่นคือ ยอมรับสมมติฐานที่ว่า โมเดลมีความตรงเชิงโครงสร้างสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำ (INTEN) ทั้งตัวแปรการจัดการองค์กรสุขภาวะ (WORKHAP) การตลาดภายใน (INMKT) ความผูกพันต่อองค์กร (ENGAGE) ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานต้อนรับส่วนหน้า (EFFICIEN) คุณภาพบริการ (SERVQUA) ความพึงพอใจ (SATIS) สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรการกลับมาใช้บริการซ้ำ (INTEN) ได้ร้อยละ 81 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ดังนั้น จากสมมติฐานการวิจัย สามารถสรุปได้ว่า ยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อ 1 รูปแบบอิทธิพลของการจัดการองค์กรสุขภาวะ และการตลาดภายในที่ส่งผลต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำของธุรกิจที่พักแรมมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ข้อ 5 ตัวแปรประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำ โดยส่งผ่านตัวแปรคุณภาพบริการ และความพึงพอใจ ข้อ 6 ตัวแปรความผูกพันต่อองค์กรมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำ โดยส่งผ่านตัวแปรคุณภาพบริการ และความพึงพอใจ

ขณะที่ปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยข้อ 2 เนื่องจากตัวแปรการจัดการการตลาดภายในมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำ โดยส่งผ่านตัวแปรประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน คุณภาพบริการ และความพึงพอใจ โดยไม่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาสมรรถนะ และความผูกพันต่อองค์กร เช่นเดียวกับปฏิเสธสมมติฐานข้อ 3 เนื่องจากตัวแปรการจัดการองค์กรสุขภาวะมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำ โดยส่งผ่านตัวแปรความผูกพันต่อองค์กร คุณภาพบริการ และความพึงพอใจ โดยไม่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาสมรรถนะ และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

นอกจากนั้นยังปฏิเสธสมมติฐานข้อ 4 เนื่องจากตัวแปรการพัฒนาสมรรถนะไม่มีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำ โดยส่งผ่านตัวแปรประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ความผูกพันต่อองค์กร คุณภาพบริการ และความพึงพอใจ

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ แสดงให้เห็นว่า อิทธิพลของการจัดการองค์กรสุขภาวะ และการตลาดภายในที่ส่งผลต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำของธุรกิจที่พักแรม มีรูปแบบของความสัมพันธ์สอดคล้องกับนำเสนอแนวคิดในการนำห่วงโซ่คุณค่า-กำไรในการทำงาน (Putting the Service-Profit Chain to Work) (Heskett, J. L. et al., 1994) แต่มีความแตกต่างกันในสาเหตุที่ก่อให้เกิดความพอใจของพนักงานที่จะนำไปสู่ความตั้งใจในการพัฒนาสมรรถนะการทำงาน โดยความแตกต่างดังกล่าว อาจได้รับผลกระทบจากมาตรการการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 ที่ถูกกำหนดโดยหน่วยงานภาครัฐตลอดจนความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยวที่ลดลง ทำให้ผู้ประกอบการที่พักแรมมีความเสี่ยงที่จะประสบปัญหาทางการเงิน จำเป็นต้องปรับองค์กร ตัดลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น สะท้อนอย่างชัดเจนจากตัวแปรการฝึกอบรมและการพัฒนา (X_2) ที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรแฝงการตลาดภายใน (Internal marketing) น้อยที่สุด ประกอบกับสถานการณ์ดังกล่าวก่อให้เกิดความไม่เชื่อมั่นในความมั่นคงในการทำงานที่สะท้อนสุขภาวะทางกาย (X_6) สุขภาวะทางจิตใจ (X_7) สุขภาวะทางสังคมและสิ่งแวดล้อม (X_8) และสุขภาวะทางการเงิน (X_9) ทำให้การจัดการองค์กรสุขภาวะ (Happy workplace) และการตลาดภายใน (Internal marketing) ไม่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการพัฒนาสมรรถนะของพนักงานแต่ละคนโดยตรง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสอดคล้องกับผลการศึกษาเรื่อง Effects of human resource management on hotel performance using structural equation modeling ที่พบว่า การจัดการทรัพยากรมนุษย์หรือการตลาดภายในมีอิทธิพลต่อคุณภาพบริการของผู้ใช้บริการ ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการนำไปสู่การกลับมาใช้บริการซ้ำ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความภักดีของผู้ใช้บริการในที่สุด (Al-Refaie, A., 2015) อีกทั้งยังสอดคล้องกับเรื่อง The service-profit chain : An empirical analysis in high-contact service industries ที่พบว่า ความพึงพอใจของพนักงานมีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กรซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความภักดีของพนักงาน อันนำไปสู่การรับรู้คุณภาพบริการ ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ และการกลับมาใช้บริการซ้ำตลอดจนความภักดีของผู้ใช้บริการ (Yee, R. W. Y. et la., 2011) ซึ่งสะท้อนให้เห็นความสำคัญของการจัดการองค์กรสุขภาวะ และการตลาดภายในที่ส่งผลต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำของธุรกิจที่พักแรมอย่างชัดเจน เนื่องจากการสร้างความพึงพอใจให้เกิดขึ้นกับพนักงาน ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการมีทัศนคติที่ดีจนเกิดความผูกพันต่อองค์กร และประสิทธิภาพในการทำงานที่ดี จำเป็นต้องกลยุทธ์การตลาดภายในหรือการจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่มีการ

มอบอำนาจที่ชัดเจนและมากเพียงพอ มีการสร้างแรงบันดาลใจให้เห็นความก้าวหน้าในการทำงานตลอดจนงานที่มีคุณค่า (Decent work) มีการติดต่อสื่อสารภายในอย่างชัดเจนและสม่ำเสมอ พร้อมกำหนดการให้รางวัลตอบแทนที่จูงใจในการทำงาน และออกแบบการฝึกอบรมและการพัฒนาที่สามารถเพิ่มทักษะ (Upskill) หรือทบทวนทักษะ (Reskill) ที่สอดคล้องกับบริบทการทำงานในปัจจุบันได้ นอกจากนั้น จำเป็นต้องออกแบบกิจกรรมที่สร้างความสุขให้กับพนักงานมากขึ้น ผ่านกิจกรรมทางกายที่เสริมสร้างสมรรถภาพทางร่างกายของพนักงานได้ตลอดจนการสร้างบรรยากาศทางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงานอย่างมีความสุข ซึ่งอาจปรับแนวคิดอาชีวอนามัยและความปลอดภัยในการทำงานมาใช้ นอกจากนั้น จำเป็นต้องเสริมสร้างองค์ความรู้ทางการเงิน (Financial literacy) ที่สามารถรองรับการเกษียณได้ และเสริมสร้างกิจกรรรมทางใจเพิ่มเติม เพื่อก่อให้เกิดความรู้สึกที่ผูกพันต่อองค์กรยิ่งขึ้น

เมื่อพิจารณาเฉพาะการจัดการการตลาดภายในกับการพัฒนาสมรรถนะ พบว่า ภายใต้สถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 การจัดการการตลาดภายในไม่มีอิทธิพลกับการพัฒนาสมรรถนะของพนักงานต้อนรับส่วนหน้า ซึ่งแตกต่างกับผลการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์กลยุทธ์การตลาดภายในกับผลการดำเนินงานของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมประเภทธุรกิจโรงแรมในประเทศไทยที่พบว่า กลยุทธ์การตลาดภายในมีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับผลการดำเนินงานด้านการเรียนรู้และการเจริญเติบโต (ประวิตร์ สายแก้ว และคณะ, 2552) ทั้งยังแตกต่างกับผลการศึกษาที่พบว่า การจัดการการตลาดภายในมีความสัมพันธ์ต่อการพัฒนาสมรรถนะของพนักงาน (ธนุตร์ เอี่ยมอร่าม, 2559) ; (นันทวัฒชัย วงษ์ชนะชัย และคณะ, 2554) แต่จากมาตรการป้องกันการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 ส่งผลให้ผู้ประกอบการที่พักแรมต้องปรับตัวภายใต้สถานการณ์ที่มีความผันผวน (Volatility) ไม่แน่นอน (Uncertainty) ซับซ้อน (Complexity) และคลุมเครือ (Ambiguity) ส่งผลต่อความเชื่อมั่นในความมั่นคงในอาชีพของพนักงาน ความตั้งใจในการพัฒนาสมรรถนะการทำงานจึงไม่เป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กร และประสิทธิภาพในการทำงานอย่างชัดเจน

ขณะที่การจัดการการตลาดภายในมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับผลการศึกษาที่ศึกษาพบว่า ส่วนประสมการตลาดภายในมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานโรงแรม (ยุพาภรณ์ อุไรรัตน์ และธันยาภรณ์ ดาจุติ, 2554) ; (วารีพร ชูศรี, 2553) ; (Ahmed, P. K. et al., 2003) เมื่อพิจารณาจากแนวคิดของการจัดการการตลาดภายใน จะพบว่า การดำเนินงานเกี่ยวกับการตลาดภายใน (Internal marketing) ประกอบด้วย การติดต่อสื่อสารภายใน การฝึกอบรมและการพัฒนา กลยุทธ์การให้รางวัลตอบแทน การสร้างแรงบันดาลใจ และการมอบอำนาจ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานให้กับพนักงาน ตลอดจนอำนวยความสะดวกจนเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานให้กับพนักงานได้ ดังนั้นถึงแม้ว่าการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโร

น่า 2019 จะมีการแพร่ระบาดเป็นวงกว้าง แต่ความพยายามในการคงไว้ซึ่งการจัดการการตลาดภายในที่ดีจะยังคงรักษาประสิทธิภาพในการทำงานให้ใกล้เคียงกับภาวะปกติได้

ส่วนการจัดการองค์กรสุขภาวะกับการพัฒนาสมรรถนะ พบว่า ภายใต้สถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 การจัดการองค์กรสุขภาวะไม่มีอิทธิพลกับการพัฒนาสมรรถนะของพนักงานต้อนรับส่วนหน้า แตกต่างกับผลการศึกษาที่พบว่า ความสุขในการทำงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากร (พักตร์อัมพรรณ ตั้งวศินธรรม, 2557) ; (อภิชาติ นิลภาทย์, 2556) อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการจัดการองค์กรสุขภาวะมุ่งเน้นการสร้างความผาสุกหรือความสุขในการทำงานให้เกิดขึ้นกับพนักงาน ผ่านเครื่องมือต่าง ๆ เช่น กล่องแห่งความสุขแปดประการ (Happy 8 Manu) โดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ซึ่งมุ่งเน้นการดำเนินงานในลักษณะกิจกรรม นอกจากนั้น ตามแนวคิดดังกล่าวยังเป็นสิ่งที่อยู่นอกเหนือการบังคับของกฎหมายแรงงานอีกด้วย ดังนั้น การสร้างความสุขให้เกิดขึ้นภายในองค์กรภายใต้สถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 นั้น จึงดำเนินการให้พนักงานรู้สึกถึงความอบอุ่นทางจิตใจได้ แต่จะไม่ก่อให้เกิดความรู้สึกอยากจะพัฒนาตนเอง ซึ่งอาจเกิดขึ้นจากความรู้สึกไม่มั่นคงในอาชีพจากผลกระทบต่าง ๆ

ขณะที่การจัดการองค์กรสุขภาวะมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกกับความผูกพันต่อองค์กร สอดคล้องกับผลการศึกษาของที่พบว่า การจัดการองค์กรสุขภาวะมีอิทธิพลกับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน (กิติพัฒน์ ดามาพงษ์, 2559) ; (ณิชารีย์ แก้วไชยษา, 2559) ; (กัณฐณัฏฐ์ ครุฑใจกล้า, 2556) ถึงแม้ว่าการจัดการองค์กรสุขภาวะจะมุ่งเน้นกิจกรรม ซึ่งไม่ทำให้พนักงานต้อนรับส่วนหน้ารู้สึกต้องการพัฒนาตนเอง แต่การดำเนินงานดังกล่าวยังมีความจำเป็นเพื่อสร้างความรู้สึกทางจิตใจให้พนักงานรู้สึกถึงความช่วยเหลือในยามวิกฤติ จนก่อให้เกิดความผูกพันทางจิตใจขึ้นได้

เมื่อพิจารณาความผูกพันต่อองค์กร และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานต้อนรับส่วนหน้า กับคุณภาพบริการของผู้ใช้บริการ ซึ่งเป็นจุดเชื่อมต่อกับผู้ใช้บริการที่พักแรม ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรทั้งสองตัวที่เกิดขึ้นจากการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรเป็นจุดที่ส่งผลต่อการสร้างการรับรู้คุณภาพบริการของผู้ใช้บริการตามกระบวนการกลับมาใช้บริการซ้ำของลูกค้า ซึ่งแสดงให้เห็นว่า พนักงานเป็นส่วนสำคัญในการส่งมอบบริการ (Service Delivery) สอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่า ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานกับความผูกพันต่อองค์กรมีความสัมพันธ์กับคุณภาพบริการจากการรับรู้ของผู้ใช้บริการ (Well. D., 2013) ; (Jeon, H. & Choi, B., 2012) แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า หากพนักงานต้อนรับส่วนหน้ามีความรู้สึกผูกพันต่อองค์กร ซึ่งเป็นทัศนคติที่ดีจะก่อให้เกิดการรับรู้คุณภาพบริการที่ดีให้เกิดขึ้นกับผู้ใช้บริการที่พักแรมได้อย่างชัดเจน เมื่อพิจารณาประสิทธิภาพการทำงานจะพบว่า มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกกับการรับรู้คุณภาพบริการภายนอกของผู้ใช้บริการที่พักแรม ดังนั้น การสร้างความผูกพัน

ต่อองค์กร และพัฒนาแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานจะเป็นแนวทางในการจูงใจให้ผู้ใช้บริการกลับมาใช้บริการได้เพิ่มมากขึ้นในระยะยาว

ด้านคุณภาพบริการภายนอกมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกกับความพึงพอใจ สอดคล้องกับผลการศึกษาที่ศึกษาพบว่า คุณภาพบริการจากการรับรู้ของผู้ใช้บริการมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ (เบญชภา แจ้งเวชฉาย, 2559) ; (กาญจนา ทวินันท์ และแวววยุรา คำสุข, 2558) ทั้งยังสอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่า คุณภาพบริการของผู้ใช้บริการ ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการนำไปสู่การกลับมาใช้บริการซ้ำอันเป็นส่วนหนึ่งของความภักดีของผู้ใช้บริการ (Al-Refaie, A., 2015) ; (Hong, Y. et al., 2013) ; (Yee, R. W. Y. et la., 2011) ดังนั้น การสร้างคุณภาพบริการที่ดีจะเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างพฤติกรรมการกลับมาใช้บริการซ้ำ

ส่วนความพึงพอใจมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกกับการกลับมาใช้บริการซ้ำ สอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่า ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการมีอิทธิพลต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำของผู้ใช้บริการ (Chen, C. F. & Chen, F. S., 2010) ; (Bosque, I. R. D. & Martin, H. S., 2008) ทั้งยังสอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่า การกลับมาใช้บริการซ้ำเป็นผลมาจากความพึงพอใจคุณภาพบริการ ประสิทธิภาพในการทำงาน ความผูกผันต่อองค์กร (Al-Refaie, A., 2015); (Hong, Y. et al., 2013) ; (Yee, R. W. Y. et la., 2011) ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากการตลาดภายในหรือการจัดการทรัพยากรมนุษย์ และการจัดการองค์กรสุขภาวะ ดังนั้น การกำหนดกลยุทธ์การตลาดภายในผ่านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ และการออกแบบกิจกรรมการสร้างความสุขในองค์กร จึงเป็นส่วนสำคัญในการก่อให้เกิดการส่งมอบบริการ (Service delivery) ที่ดี ผ่านพนักงานที่มีทัศนคติที่ดีอันเป็นผลมาจากความผูกพันต่อองค์กร และเกื้อหนุนให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า การจัดการองค์กรสุขภาวะ และการตลาดภายในส่งผลต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำของธุรกิจที่พักแรม โดยมีอิทธิพลผ่านความผูกพันต่อองค์กร ประสิทธิภาพในการทำงาน คุณภาพบริการ ความพึงพอใจ และความตั้งใจในการกลับมาใช้บริการซ้ำในที่สุด โดยการจัดการองค์กรสุขภาวะ ประกอบด้วย สุขภาวะทางกาย สุขภาพทางสังคมและสิ่งแวดล้อม สุขภาวะทางการเงิน และสุขภาวะทางจิตใจ มีอิทธิพลทางตรงต่อความผูกพันต่อองค์กร จากนั้นความผูกพันต่อองค์กรจะมีอิทธิพลทางตรงต่อคุณภาพบริการต่อไป ขณะที่การตลาดภายใน ประกอบด้วย การมอบอำนาจ การสร้างแรงบันดาลใจ การติดต่อสื่อสารภายใน กลยุทธ์การให้รางวัลตอบแทน และการฝึกอบรมและการพัฒนามีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานต้อนรับส่วนหน้า จากผลการศึกษาดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่าหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่มุ่งเน้นการส่งมอบบริการผ่านพนักงานจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการจัดการการตลาดภายในเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะ

อย่างยิ่งการมอบอำนาจให้กับพนักงาน ซึ่งจะนำไปสู่ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานต่อไป ตลอดจนการออกแบบกิจกรรมที่สร้างเสริมความสุขในองค์กร ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการสร้างทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาวะทางกาย ซึ่งจะสร้างความรู้สึกผูกพันต่อองค์กรมากขึ้น ทำให้เกิดการส่งมอบบริการที่ดีจนก่อให้เกิดความพึงพอใจและการกลับมาใช้บริการซ้ำในที่สุด ขณะที่สถาบันการศึกษาในฐานะเป็นหน่วยสร้างองค์ความรู้ ควรถอดบทเรียนธุรกิจบริการที่มีการจัดการการตลาดภายใน และการจัดการองค์กรสุขภาวะที่สามารถฝ่าฟันนอุปสรรคในช่วงการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 เพื่อเห็นปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการองค์กรในภาวะวิกฤติ ส่วนหน่วยงานภาครัฐจำเป็นต้องส่งเสริมการจัดกิจกรรมหรือสวัสดิการนอกเหนือจากที่กฎหมายกำหนดมากขึ้น โดยเฉพาะกำหนดมาตรการเชิงภาษีที่สนับสนุนให้สถานประกอบการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของพนักงานในภาคบริการเพิ่มเติม ตลอดจนให้ความสำคัญกับการบังคับใช้กฎหมายแรงงานและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอาชีวอนามัย และความปลอดภัยในการทำงานกับภาคบริการมากขึ้น เนื่องจากการส่งมอบบริการส่วนใหญ่เป็นการให้บริการผ่านบุคคล บางสถานประกอบการละเลยการจัดหาวัสดุหรืออุปกรณ์ที่อำนวยความสะดวกในการทำงานที่ปลอดภัยตามข้อกำหนดตามกฎหมาย สำหรับในการศึกษาครั้งต่อไป ควรดำเนินการศึกษาในพื้นที่อื่นหรือต่างอุตสาหกรรม เพื่อตรวจสอบรูปแบบของตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำเพิ่มเติม หรือดำเนินการภายหลังการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 ควรมุ่งเน้นค้นหาความต้องการเชิงลึกจากพนักงานต้อนรับส่วนหน้าด้วยระเบียบวิธีวิจัยแบบอื่นเพื่อค้นหาปัจจัยแฝงต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการสร้างความสุขในองค์กร อันจะทำให้ทราบถึงปัจจัยแฝงอื่น ๆ ที่ไม่ปรากฏในการศึกษาในครั้งนี้ให้มีความชัดเจนมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความเรื่องการศึกษาอิทธิพลของการจัดการองค์กรสุขภาวะ และการตลาดภายในที่ส่งผลต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำของธุรกิจที่พักแรม เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนจากคณะการจัดการและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยบูรพา

เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2563). งบการเงินแบบย่อ ประเภทธุรกิจ 55101 โรงแรม รีสอร์ท และห้องชุด ธุรกิจทุกขนาด. เรียกใช้เมื่อ 11 ธันวาคม 2563 จาก https://datawarehouse.dbd.go.th/business/55101

กัญจนวลัย นนทแก้ว แฟร์รี่. (2562). การสร้างความผูกพันต่อองค์การของเจนเนอเรชั่น ซี. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น, 13(3), 10-25.

กัณฐณัฏฐ์ ครุฑใจกล้า. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างความสุขกับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานบริษัทส่งออกกล้วยไม้ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. ใน สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน . มหาวิทยาลัยศิลปากร.

กาญจนา ทวินันท์ และแวมยุรา คำสุข. (2558). คุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าในธุรกิจการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศไทย. วารสารธุรกิจปริทัศน์, 7(2), 151-167.

กิติพัฒน์ ดามาพงษ์. (2559). ความสุข ความพึงพอใจ ต่อความผูกพันของบุคลากรที่มีต่อสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). ใน สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ สำหรับนักบริหาร. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ชูชัย สมิทธิไกร. (2557). จิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไชยชนะ จันทรอารีย์ และคณะ. (2559). อิทธิพลของคุณภาพการให้บริการต่อความไว้เนื้อเชื่อใจ ความพึงพอใจ การบอกต่อและการกลับมาใช้บริการซ้ำของลูกค้าโรงพยาบาลพระราม 2. วารสารปัญญาภิวัฒน์, 8(2), 25-40.

ณิชารีย์ แก้วไชยษา. (2559). ความสุขในการทำงานและความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานในบริษัทนำเข้าและจัดจำหน่ายสินค้าแห่งหนึ่ง. ใน ดุษฎีนิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสุขภาพจิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธนุตร์ เอี่ยมอร่าม. (2559). การจัดการตลาดภายใน : แหล่งกำเนิดความได้เปรียบในการแข่งขันภายในองค์กร. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี, 10(21), 104-118.

นันทวัฒชัย วงษ์ชนะชัย และคณะ. (2554). การพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรในสายงานผลิตของอุตสาหกรรมผลิตเหล็กกล้าตามมาตรฐานอาชีพ. วารสารวิชาการพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 21(3), 645-656.

เบญชภา แจ้งเวชฉาย. (2559). คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารรถไฟฟ้า BTS ในกรุงเทพมหานคร. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สาขาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ประคัลภ์ ปัณฑพลังกูร. (2564). Well-Being ที่ดีของพนักงาน อีกหนึ่งประเด็นที่องค์กรควรให้ความสำคัญในยุคนี้. เรียกใช้เมื่อ 11 ธันวาคม 2564 จาก https://www.dst.co.th/index.php?option=com_content&view=article&id=4196:well-being-staff&catid=29&Itemid=180&lang=th

ประวิตร์ สายแก้ว และคณะ. (2552). ความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์การตลาดภายในกับผลการดำเนินงานของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมประเภทธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย. จุฬาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์, 31(119-120). 109-122.

ปริญญา นาคปฐม. (2560). การพัฒนาสมรรถนะหลักเพื่อสร้างความจงรักภักดีของบุคลากรบริษัทรับจ้างจัดการจุดหมายปลายทาง (DMC) ในอุตสาหกรรมไมซ์ (MICE). ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พักตร์อัมพรรณ ตั้งวศินธรรม. (2557). ความสัมพันธ์ระหว่างความสุขในการทำงานกับสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการจัดการ. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ยุพาภรณ์ อุไรรัตน์ และธันยาภรณ์ ดาจุติ. (2554). ส่วนประสมการตลาดภายในต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย. ใน รายงานการวิจัย. เทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.

วรรณภา ลือกิตินันท์ และกมลมาลย์ พลโยธา. (2559). โครงการรวบรวมวรรณกรรมเกี่ยวกับความสุขในการทำงานและองค์กรสุขภาวะ. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.

วารีพร ชูศรี. (2553). อิทธิพลของส่วนประสมการตลาดภายในต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงาน : กรณีศึกษาธุรกิจโรงแรมในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่. ใน ดุษฎีนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการธุรกิจ. มหาวิทยาลัยทักษิณ.

วิจัยกรุงศรี. (2564). แนวโน้มธุรกิจ/ อุตสาหกรรมปี 2564-66 ธุรกิจโรงแรม. เรียกใช้เมื่อ 11 ธันวาคม 2564 จาก https://www.krungsri.com/th/research/industry/industry-outlook/Services/Hotels/IO/ io-hotel-21

สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์. (2563). Policy Forum : อุตสาหกรรมโรงแรมและที่พัก. เรียกใช้เมื่อ 11 ธันวาคม 2564 จาก https://www.pier.or.th/forums/2020/07/hotels/

สุชีรา ภัทรายุตวรรตน์. (2551). คู่มือการวัดทางจิตวิทยา: Manual of Psychological Testing. กรุงเทมหานคร: เมดิคัล มีเดีย.

เสรี ชัดแช้ม. (2548). เอกสารการสอน รายวิชา 435525 โมเดลสมการโครงสร้าง. ชลบุรี: ภาควิชาวิจัยและวัดผลการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

อภิชาติ นิลภาทย์. (2556). ความสุขในการทำงานกับสมรรถนะข้าราชการครูกรุงเทพมหานครสังกัดสำนักงานเขตบางพลัด. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Ahmed, P. K. et al. (2003). Internal marketing and the mediating role of organisational competencies. European Journal of Marketing, 37(9), 1221-1241.

Al- Refaie, A. (2015). Effects of human resource management on hotel performance using structural equation modeling. Computers in Human Behavior, 43(1), 293-303.

Bosque, I. R. D. & Martin, H. S. (2008). Tourist Satisfaction A Cognitive-Affective Model. Annals of Tourism Research, 35(2), 551-573.

Chen, C. F. & Chen, F. S. (2010). Experience quality, perceived value, satisfaction and behavioral intentions for heritage tourists. Tourism Management, 31(1), 29-35.

Chi, C. G. & Gursoy, D. (2009). Employee satisfaction, customer satisfaction, and financial performance: An empirical examination. International Journal of Hospitality Management, 28(1), 245-253.

Heskett, J. L. et al. (1994). Putting the Service Chain to Work. Harvard Business Review, 72(2), 164-175.

Hong, Y. et al. (2013). Missing Link in the Service Profit Chain: A Meta-Analytic Review of the Antecedents, Consequences, and Moderators of Service Climate. Journal of Applied Psychology, 98(2), 237-267.

Jeon, H. & Choi, B. (2012). The relationship between employee satisfaction and customer satisfaction. Journal of Services Marketing, 26(5), 332-341.

Koo, T. K. & Li, M. Y. (2016). A Guideline of Selecting and Reporting Intraclass Correlation Coefficients for Reliability Research. Journal of Chiropractic Medicine, 15(2), 155-163.

Myrden, S. E. (2014). From Leadership to Customer Loyalty: Reconceptualizing the Service- Profit- Chain. In Dissertation Doctor of Philosophy in Management. Saint Mary's University Nova Scotia.

Schumacker, R. E., & Lomax, R. G. (2004). A beginner's guide to structural equation modeling (2nd ed.). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.

Well. D. (2013). An Investigation of Key Factors Impacting Front-Line Service Providers' Efforts to Deliver a Quality Customer Experience. In Professional Project in Degree of Master in Leadership Studies Faculty of the Graduate School. Marquette University.

Yee, R. W. Y. et la. (2011). The service-profit chain : An empirical analysis in high-contact service industries. International Journal of Production Economics, 130(2), 236-245.

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 586-600

บทความวิจัย

การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวอู่อารยธรรมทางพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม*

THE POTENTIAL TOURIST ATTRACTION DEVELOPMENT OF COMPREHENSIVE TOURIST ATTRACTION OF THE BUDDHIST CIVILIZATION OF NAKHON PATHOM PROVINCE

ธนะชัย สามล[1] อัยรวี วีระพันธ์พงศ์[2] จินดา ธำรงอาจริยกุล[3] นฤมล เจริญใจ[4]
Thanachai Samol[1] Airawee Wiraphanphong[2] Jinda Thomrongajariyakul[3] Narumon Charoenjai[4]
[1]คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย นครปฐม
[1]Faculty of Social Sciences, Mahamakut Buddhist University, Nakhon Pathom, Thailand
[2]คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา กรุงเทพมหานคร
[2]Faculty of Humanities and Social Sciences, Suansunandha Rajabhat University, Bangkok, Thailand
[3]คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา พระนครศรีอยุธยา
[3]Faculty of Humanities and Social Sciences, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Phranakhon Si Ayutthaya, Thailand
[4]คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล นครปฐม
[4]Faculty of Medicine Siriraj Hospital, Mahidol University, Nakhon Pathom, Thailand
[1]Corresponding author E-mail: superjames_jjj@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ วิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวอู่อารยธรรมทางพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีประชากรในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวทางศิลปะวิทยาการ ทางประวัติศาสตร์ และทางวัฒนธรรมในจังหวัดนครปฐม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวตามแหล่งท่องในจังหวัดนครปฐม ประจำปี 2563 ด้วยการคำนวณตามสูตรของ Yamane ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และการส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

* Received 8 December 2022; Revised 29 December 2022; Accepted 30 December 2022

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวอู่อารยธรรมทางพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม มีศักยภาพครบทุกด้าน และมีผลอยู่ในระดับมาก โดยมีด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเป็นด้านที่มีศักยภาพมากที่สุด และในส่วนที่น้อยที่สุดคือด้านศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งมีผลอยู่ในระดับมาก จากการศึกษาได้ค้นพบองค์ความรู้ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวอู่อารยธรรมทางพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร ที่จำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาให้ครบทั้งองค์ประกอบ 7 ด้าน ซึ่งประกอบไปด้วย 1) คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว 2) ความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว 3) สิ่งอำนวยความสะดวก 4) สภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยว 5) ความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว 6) การจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว 7) การบริหารจัดการ เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวมีศักยภาพความพร้อมในการให้บริการนักท่องเที่ยวและส่งเสริมชุมชนให้มีการพัฒนาและมีความเข้มแข็งมากขึ้น ทั้งในแง่ของเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่มีความยั่งยืน

คำสำคัญ: การพัฒนา, ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว, อู่อารยธรรมทางพระพุทธศาสนา, จังหวัดนครปฐม

Abstract

This research aimed to analyze the potential tourist attraction of comprehensive tourist attraction of the Buddhist civilization of Nakhon Pathom Province. This research was quantitative research. The population of this study were Thai tourists who come to travel at historical tourism, and cultural and traditional tourism in Nakhon Pathom Province. According to Yamane's formula, the sample group was Thai tourists who come to travel at historical tourism, and cultural and traditional tourism in Nakhon Pathom Province. Simple random sampling was used to collect dat, for 400 people. The tools used for data collection were questionnaires. The data were analyzed using a statistical program, descriptive statistics were used to analyze the data. The results found that the potential tourist attraction of comprehensive tourist attraction of the Buddhist civilization of Nakhon Pathom Province had potential in all aspects; at a high level. The value of attraction was the aspect with the greatest potential and the facilities of attraction was the least potential aspect. There was knowledge, which was an essential factor in the development of the potential tourist attraction of comprehensive tourist attraction of the Buddhist civilization: 1) value of attraction, 2) safety, 3) facilities, 4) environment, 5) readiness of the

tourism destinations, 6) tourism activities organizing, and 7) management. In order to make tourist attractions to be ready to accommodate tourists and encourage community development, in terms of economy, culture, and sustainability.
Keywords: Development, Potential Tourist Attraction, tourist attractions of Buddhist civilization, Nakhon Pathom Province

บทนำ

การท่องเที่ยวนับเป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยเป็นอย่างมาก การท่องเที่ยวนำรายได้เข้าประเทศเป็นมูลค่ามหาศาลติดต่อกันมาเป็นเวลานานหลายปี รายได้ที่ได้จากการท่องเที่ยวนั้นมีมูลค่าเป็น อันดับต้น ๆ ของประเทศเมื่อเทียบกับอุตสาหกรรมประเภท อื่น ๆ ในปี 2562 มีชาวไทยเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศ 166 ล้านคน-ครั้ง ส่วนรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวในประเทศอยู่ที่ 1.08 ล้านล้านบาท เพิ่มขึ้น 1.18% ซึ่งจังหวัดที่มีรายได้จากการท่องเที่ยวของชาวไทยสูงสุด 3 อันดับแรก คือ กรุงเทพฯ เชียงใหม่ และภูเก็ต และมีรายได้รวมจากการท่องเที่ยว 3.01 ล้านล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 2.37 จากปี 2561 (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2563) นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังส่งผลให้ธุรกิจการผลิตสินค้าและบริการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องขยายตัวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติ อาทิ โรงแรมและที่พัก ร้านอาหาร ร้านขายสินค้าที่ระลึก เป็นต้น ธุรกิจต่าง ๆ ดังกล่าวยังคงได้รับความนิยมและมีการแข่งขันสูง ก่อให้เกิดการจ้างงาน และยังเป็นกลไกที่สำคัญในการกระจายรายได้และความเจริญสู่ภูมิภาค แสดงให้เห็นว่าการท่องเที่ยวเป็นยุทธศาสตร์แห่งชาติหนึ่งของการกระตุ้นเศรษฐกิจและรายได้ของประเทศ (พระครูปลัดประวิทย์ วรธมฺโม, 2563)

แนวโน้มการท่องเที่ยวในปัจจุบันเกิดกระแสมุ่งเน้นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กล่าวคือ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ถือเป็นเครื่องมือหนึ่งที่สำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการสร้างคุณค่าบนพื้นฐานอัตลักษณ์ความเป็นไทย วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ ต่อยอดความคิดสร้างสรรค์ผ่านกิจกรรมท่องเที่ยว ซึ่งจะช่วยสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและทำให้คนในชุมชนเชื่อมั่นในตนเอง มากยิ่งขึ้น โดยรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวคือ การท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (Cultural Based Tourism) และการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ (Special Interest Tourism) เนื่องจากการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ มีโอกาสในการพัฒนาศักยภาพเชิงสร้างสรรค์ผ่านกิจกรรมการมีส่วนร่วม และจากประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ และยังเป็นการท่องเที่ยวที่สัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม วิถีชุมชนและเอกลักษณ์ของสถานที่ ซึ่งการส่งเสริมรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ถือเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนได้พัฒนาหรือได้ใช้ศักยภาพหรือ

ความสามารถด้านแนวคิดสร้างสรรค์ โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างมุ่งมั่นตั้งใจในวิถีทางและประสบการณ์เรียนรู้ ซึ่งจะช่วยทำให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและช่วยป้องกันความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวได้ (ธนกฤต ยอดอุดม และคณะ, 2564)

จังหวัดนครปฐมมีวิสัยทัศน์ คือ“เป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตร อุตสาหกรรมที่ปลอดภัย ได้มาตรฐานสากล การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์วัฒนธรรม และประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี” โดยมีพันธกิจที่สำคัญ ได้แก่ การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมให้มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานทางการ ท่องเที่ยว และพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันให้อยู่ในระดับต้นของประเทศ สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญในจังหวัดนครปฐมได้แก่ องค์พระปฐมเจดีย์ พระราชวังสนามจันทร์ พุทธมณฑล พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ นอกจากนี้ยังไม่แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์อื่น ๆ เช่น กำพงเมืองโบรารกำแพงแสน พระประโทณเจดีย์ เป็นต้น (สำนักงานจังหวัดนครปฐม, 2560) ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องทำการศึกษาศักยภาพ ในด้านต่าง ๆ ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์วัฒนธรรมในจังหวัดนครปฐม เพื่อรักษาคุณค่าทางประวัติศาสตร์และความเป็นมาของเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย

จากสภาพปัญหา สถานการณ์ และเหตุผลข้างต้น จึงสนใจในการศึกษาเรื่อง การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวอู่อารยธรรมทางพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร โดยจังหวัดนครปฐมเป็นกรณีศึกษา ผลการวิจัยครั้งนี้คาดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) แหล่งท่องเที่ยวงานชมวัฒนธรรมและประเพณี (Cultural And Traditional Tourism) และแหล่งท่องเที่ยวเชิงทัศนศึกษาและศาสนา (Edu–Meditation Tourism) ที่สามารถนำผลการศึกษาไปเปรียบเทียบกับการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่สำคัญอื่น ๆ เพื่อนำไปใช้ในการกำหนดแผนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทยให้สอดคล้องกับความต้องการและรูปแบบการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวจากทั่วโลกมาเยือนแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทยมากขึ้น พร้อมทั้งยังเป็นการช่วยส่งเสริมในการประเมินความพร้อมในการรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางมาเยือน จนพัฒนาไปเป็นนโยบายทั้งในระดับท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวโดยตรง และในระดับประเทศที่จะสามารถวางแนวทางการสื่อสารและ ประชาสัมพันธ์ให้ทั่วโลกได้รับรู้อย่างกว้างขวาง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวอู่อารยธรรมทางพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการทองเที่ยวของนักท่องเที่ยวกับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวอู่อารยธรรมทางพระพุทธศาสนา ด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลทางสถิติเพื่อวิเคราะห์ผลการศึกษา

2. ประชากร ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปะวิทยาการ (Arts and Sciences Educational Attraction Standard) แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ (Historical Attraction) และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural Attraction) ในจังหวัดนครปฐม อาทิ วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร วัดพระงามพระอารามหลวง วัดพระประโทณเจดีย์วรวิหาร พิพิธภัณฑ์ทวารวดี เจดีย์จุลประโทน โบราณสถานวัดพระเมรุ วัดกลางบางแก้ว เมืองเก่ากำแพงแสน พุทธมณฑล เป็นต้น โดยสถิตินักทองเที่ยวจังหวัดนครปฐม ประจำปี 2563 มีจำนวน 1,675,639 ราย (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2563) โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณครั้งนี้ ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดนครปฐม โดยสถิตินักทองเที่ยวจังหวัดนครปฐม ประจำปี 2563 มีจำนวน 1,675,639 ราย (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2563) คณะผู้วิจัยคำนวนขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ ร้อยละ 0.05 จะทำให้ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการคำนวณตามสูตรของ Yamane ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน (Yamane, T., 1973) หลังจากนั้นผู้คณะผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ในการเก็บข้อมูล

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่คณะผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเพื่อศึกษาพฤติกรรมการทองเที่ยวของนักท่องเที่ยวกับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวอู่อารยธรรมทางพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม จำนวน 1 ชุด แบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบสอบถาม ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว จำนวน 10 ข้อ จาก 6 ประเด็น ประกอบด้วย 1) วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว 2) กิจกรรมระหว่างการท่องเที่ยว 3) การวางแผนในการเดินทางมาท่องเที่ยว 4) ค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาท่องเที่ยว 5) ลักษณะการเดินทางมาท่องเที่ยว 6) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกมาท่องเที่ยว ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 38 ข้อ จาก 7 ด้าน ประกอบด้วย 1) คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว 2) ความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว 3) สิ่งอำนวยความสะดวก 4) สภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยว 5) ความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว 6) การจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว 7) การบริหารจัดการ โดยตอนที่ 2 และ 3 เป็นมาตราส่วนแบบประมาณค่า (Ratting Scale) โดยกำหนดค่าน้ำหนักของคะแนน 5 ระดับ (Likert, R. A., 1932)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้ 1) คณะผู้วิจัยได้ทำหนังสือถึงหน่วยงานเจ้าของพื้นที่ เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลการศึกษาวิจัย 2) คณะผู้วิจัยประสานงานกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อแนะนำตนเอง แนะนำโครงการ พร้อมทั้งส่งแบบสอบถาม ชี้แจงรายละเอียดตามหลักเกณฑ์ของคณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย รวมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างคณะผู้วิจัยและกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วน 3) นำแบบสอบถามที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วน และให้คะแนนตามค่าน้ำหนักตามที่กำหนดไว้ บันทึกลงในคอมพิวเตอร์ เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติต่อไป และ 4) นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ มาอธิบายตามวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) คณะผู้วิจัยได้ทำหนังสือถึงหน่วยงานเจ้าของพื้นที่ เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลการศึกษาวิจัย 2) คณะผู้วิจัยประสานงานกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อแนะนำตนเอง แนะนำโครงการ พร้อมทั้งส่งแบบสอบถาม ชี้แจงรายละเอียดตามหลักเกณฑ์ของคณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย รวมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างคณะผู้วิจัยและกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วน 3) นำแบบสอบถามที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วน และให้คะแนนตามค่าน้ำหนักตามที่กำหนดไว้ บันทึกลงในคอมพิวเตอร์ เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติต่อไป และ 4) นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ มาอธิบายตามวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive) ในการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอในรูปแบบของค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean) และการหาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อใช้แปลความหมายของข้อมูลที่เกี่ยวกับข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมดจำนวน 7 ด้าน ประกอบด้วย 1) คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว 2) ความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว 3) สิ่งอำนวยความสะดวก 4) สภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยว 5) ความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว 6) การจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว 7) การบริหารจัดการ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยจากวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวอู่อารยธรรมทางพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม พบว่า ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวอู่อารยธรรมทางพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม มี 7 ด้าน โดยปรากฏผลการวิจัยดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิจัยจากวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวอู่อารยธรรมทางพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

ข้อที่	ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว	n = 400			ลำดับที่
		$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย	
1	ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว	4.38	0.05	มาก	1
2	ด้านความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว	4.26	0.03	มาก	2
3	ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	4.08	0.07	มาก	7
4	ด้านสภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยว	4.17	0.02	มาก	3
5	ด้านความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว	4.09	0.05	มาก	6
6	ด้านการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว	4.15	0.02	มาก	4
7	ด้านการบริหารจัดการ	4.11	0.04	มาก	5
รวมเฉลี่ย		4.16	0.06	มาก	

จากตาราง พบว่า ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวอู่อารยธรรมทางพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และมีผลการศึกษาแบ่งเป็นรายด้านดังนี้

1. ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาจำแนกตามรายด้านโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุด ดังนี้ แหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมทางพระพุทธศาสนา มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานและความสำคัญทางประวัติศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ แหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมทางพระพุทธศาสนา มีความเป็นดั้งเดิม สะท้อนถึงความเจริญรุ่งเรืองในอดีต แหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมทางพระพุทธศาสนา มีความเป็นเอกลักษณ์ และทรงคุณค่า และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ แหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมทางพระพุทธศาสนา มีชื่อเสียงและการยอมรับ

2. ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวด้านความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ใน ระดับมาก เมื่อพิจารณาจำแนกตามรายด้านโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุด ดังนี้ การเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมทางพระพุทธศาสนามีความสะดวก เช่น ถนน ป้ายบอกทาง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ทางเดินเพื่อชมแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมทางพระพุทธศาสนามีความเหมาะสม การทางเดินไปแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมทางพระพุทธศาสนามีความสะดวก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ การทางเดินขึ้นไปแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมทางพระพุทธศาสนามีความปลอดภัย

3. ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวด้านสิ่งอำนวยความสะดวก โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาจำแนกตามรายด้านโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุด ดังนี้ แหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมทางพระพุทธศาสนามีจุดบริการนักท่องเที่ยวที่เพียงพอในการให้บริการนักท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ แหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมทางพระพุทธศาสนามีการจัดตั้งจุดตรวจของเจ้าหน้าที่บริเวณเส้นทางท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมทางพระพุทธศาสนามีการกำหนดพื้นที่ที่เป็นอันตรายต่อนักท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวอารยธรรม

ทางพระพุทธศาสนามีการจัดเตรียมบุคลากรและอุปกรณ์เพื่อช่วยเหลือนักท่องเที่ยว และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ การพักค้างแรมในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมทางพระพุทธศาสนามีความปลอดภัย

4. ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวด้านสภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยว โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาจำแนกตามรายด้านโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุด ดังนี้ สภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์ภายในแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมทางพระพุทธศาสนา มีความสวยงาม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติภายในแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมทางพระพุทธศาสนายังคงมีความอุดมสมบูรณ์ บริเวณศูนย์บริการนักท่องเที่ยวอารยธรรมทางพระพุทธศาสนามีการจัดบรรยากาศที่ดี มีการพัฒนาหรือปรับปรุงบริเวณแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง และเหมาะสม บริเวณแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมทางพระพุทธศาสนามีการดูแลรักษาความสะอาด อากาศภายในแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมทางพระพุทธศาสนาบริสุทธิ์ สดชื่น ปราศจากมลภาวะ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ การตกแต่งอาคารสร้างใหม่มีความกลมกลืนไปกับอารยธรรมทางพระพุทธศาสนา

5. ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวด้านความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาจำแนกตามรายด้านโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุด ดังนี้ สถานที่จอดรถบริเวณแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมทางพระพุทธศาสนามีเพียงพอต่อการใช้บริการของนักท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ แหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมทางพระพุทธศาสนามีห้องน้ำไว้บริการเพียงพอกับจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการ ซึ่งเท่ากับแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมทางพระพุทธศาสนามีการจัดเตรียมถังขยะหรือจุดทิ้งขยะไว้เพียงพอกับจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการ แหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมทางพระพุทธศาสนามีเจ้าหน้าที่มีความรู้ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้กับนักท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมทางพระพุทธศาสนามีเจ้าหน้าที่ตรวจตราและให้คำแนะนำในการปฏิบัติตนแก่นักท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมทางพระพุทธศาสนามีความพร้อมของสาธารณูปโภคในการให้บริการนักท่องเที่ยว (น้ำ ไฟฟ้า อินเตอร์เน็ต) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ แหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมทางพระพุทธศาสนามีการจัดการเตรียมความพร้อมในการปฐมพยาบาลให้กับนักท่องเที่ยว

6. ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวด้านการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาจำแนกตามรายด้านโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุด ดังนี้ กิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมทางพระพุทธศาสนาทำให้เกิดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ กิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมทางพระพุทธศาสนาทำให้นักท่องเที่ยวได้ประสบการณ์ใหม่ กิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมทางพระพุทธศาสนาทำ

ให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ กิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมทางพระพุทธศาสนาทำให้เกิดการรักศาสนาและวัฒนธรรม

7. ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวด้านการบริหารจัดการ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาจำแนกตามรายด้านโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุด ดังนี้ แหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมทางพระพุทธศาสนามีเจ้าหน้าที่ตรวจตราและให้คำแนะนำในการปฏิบัติตนแก่นักท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ แหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมทางพระพุทธศาสนามีห้องน้ำที่สำหรับบริการนักท่องเที่ยวมีความสะอาด แหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมทางพระพุทธศาสนาจัดเจ้าหน้าที่ดูแลความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว มีการแนะนำนักท่องเที่ยวให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบของแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด แหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมทางพระพุทธศาสนามีการจัดบริเวณสำหรับนักท่องเที่ยวนั่งพักผ่อนหรือรับประทานอาหารอย่างเหมาะสม และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ มีการจัดทำเอกสาร/ป้ายสื่อความหมายเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมทางพระพุทธศาสนา

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวอู่อารยธรรมทางพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม มีศักยภาพครบทุกด้าน และมีผลอยู่ในระดับมากทั้ง 7 ด้าน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว โดยในแหล่งท่องเที่ยวอู่อารยธรรมทางพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานและความสำคัญทางประวัติศาสตร์ มีความเป็นดั้งเดิม สะท้อนถึงความเจริญรุ่งเรืองในอดีต มีความเป็นเอกลักษณ์และทรงคุณค่า ซึ่งมีชื่อเสียงและได้รับการยอมรับจากนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับ ญาณกร โท้ประยูร และคณะ ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์ปัจจัยและเปรียบเทียบกลยุทธ์การท่องเที่ยวกับความเปลี่ยนแปลงของเมืองท่องเที่ยวในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สิบสองปันนา สาธารณรัฐประชาชนจีน และประเทศไทย โดยได้อธิบายถึงกลยุทธ์ทางด้านการท่องเที่ยวของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่พบว่า กลยุทธ์ของ สปป.ลาว เน้นการเพิ่มประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ที่ยังคงรักษาอัตลักษณ์ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมและพื้นถิ่น ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว คือรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเป็นการจัดการท่องเที่ยวภายใต้วัฒนธรรมทางศาสนา ประเพณี วิถีชีวิตและธรรมชาติ ซึ่งเป็นคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเอาไว้ได้อย่างสมบูรณ์ (ญาณกร โท้ประยูร และคณะ, 2563)

2. ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวด้านความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว โดยในแหล่งท่องเที่ยวอู่อารยธรรมทางพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม มีการจัดการด้าน

การเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสะดวก เช่น ถนน ป้ายบอกทาง การจัดทางเดินเพื่อชมแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเหมาะสม รวมไปถึงทางเดินขึ้นไปยังแหล่งท่องเที่ยวมีความปลอดภัย สอดคล้องกับ พัชรินทร์ จังประเวศน์ ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความต้องการของชุมชนในการพัฒนาศักยภาพเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษาตลาดคลองสวนร้อยปี อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า คนในชุมชนคลองสวนมีความต้องการพัฒนาศักยภาพชุมชนต่อการจัดการการท่องเที่ยว ได้แก่ มีการจัดระบบจราจร โดยมีป้ายบอกทางที่ชัดเจนและติดตั้งป้ายบอกทางเพิ่มเติม มีที่นั่งพักผ่อนให้กับนักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ มีมาตรการรักษาความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพและมีการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง (พัชรินทร์ จังประเวศน์, 2560)

3. ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวด้านสิ่งอำนวยความสะดวก โดยในแหล่งท่องเที่ยวอู่อารยธรรมทางพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม โดยการจัดให้มีจุดบริการนักท่องเที่ยวที่เพียงพอในการให้บริการ การจัดตั้งจุดตรวจของเจ้าหน้าที่บริเวณเส้นทางท่องเที่ยว การกำหนดพื้นที่ที่เป็นอันตรายต่อนักท่องเที่ยว การจัดเตรียมบุคลากรและอุปกรณ์เพื่อช่วยเหลือนักท่องเที่ยว และการพักค้างแรมในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีความปลอดภัย สอดคล้องกับ ญาณกร โท้ประยูร และคณะ ซึ่งได้อธิบายถึงกลยุทธ์การท่องเที่ยวของ สปป.ลาว กับการเน้นความรับผิดชอบของหน่วยงานภาครัฐทั้งในระดับส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น เป็นการริเริ่มการพัฒนาศักยภาพ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยการเพิ่มความรู้และทักษะของข้าราชการ และการปรับปรุงขีดความสามารถขององค์การที่จำเป็นเพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพเพื่อการอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว (ญาณกร โท้ประยูร และคณะ, 2563)

4. ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวด้านสภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยว โดยในแหล่งท่องเที่ยวอู่อารยธรรมทางพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม โดยในด้านสภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์ภายในแหล่งท่องเที่ยวมีความสวยงามและยังคงมีความอุดมสมบูรณ์ในบริเวณศูนย์บริการนักท่องเที่ยวมีการจัดบรรยากาศที่ดี ทางแหล่งท่องเที่ยวได้มีการพัฒนาหรือปรับปรุงบริเวณแหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องและเหมาะสม มีการดูแลรักษาความสะอาดมีอากาศภายในแหล่งท่องเที่ยวที่บริสุทธิ์ สดชื่น ปราศจากมลภาวะ และการตกแต่งอาคารสร้างใหม่ที่มีความกลมกลืนไปกับอารยธรรมทางพระพุทธศาสนา สอดคล้องกับแนวคิดในการสร้างความน่าหลงใหลในจุดหมายปลายทาง (Destination Fascination Scale) ที่นิยมนำมาใช้ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบัน ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร ซึ่งให้ความสำคัญกับทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรมเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการแข่งขันในแหล่งท่องเที่ยว ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่อุดมสมบูรณ์กระตุ้นการกลับมาเยือนอีกครั้ง (Kaplan, S., 1995)

5. ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวด้านความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว โดยในแหล่งท่องเที่ยวอู่อารยธรรมทางพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม ได้มีการจัดการให้มีสถานที่จอดรถบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เพียงพอต่อการใช้บริการของนักท่องเที่ยว การมีห้องน้ำไว้บริการเพียงพอกับจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการ รวมไปถึงการจัดเตรียมถังขยะหรือจุดทิ้งขยะไว้เพียงพอ การจัดให้มีเจ้าหน้าที่มีความรู้ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้กับนักท่องเที่ยว การมีเจ้าหน้าที่ตรวจตราและให้คำแนะนำในการปฏิบัติตนแก่นักท่องเที่ยว การเตรียมความพร้อมของสาธารณูปโภคในการให้บริการนักท่องเที่ยว เช่น น้ำ ไฟฟ้า อินเตอร์เน็ต และการจัดการเตรียมความพร้อมในการปฐมพยาบาลให้กับนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับ นุชประวีณ์ ลิขิตศรัณย์ ซึ่งได้ทำการศึกษาเรื่อง ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดพิจิตร โดยจากผลการวิจัยจากการตรวจสอบบริบทพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดพิจิตร พบว่า ศักยภาพด้านความพร้อมที่มีความจำเป็นคือด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่พักบริเวณแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่ควรต้องเพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว รวมไปถึงด้านระบบสาธารณูปโภคของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ไฟฟ้า ประปา ที่มีศักยภาพโดยรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน (นุชประวีณ์ ลิขิตศรัณย์, 2562)

6. ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวด้านการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยในแหล่งท่องเที่ยวอู่อารยธรรมทางพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม ได้มีกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวจะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้ประสบการณ์ใหม่ สร้างให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน และการทำให้เกิดการรักศาสนาและวัฒนธรรม สอดคล้องกับ ธนกฤต ยอดอุดม และคณะ ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวของในจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งได้สนับสนุนแนวคิดการจัดกิจกรรมที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ด้วยการส่งเสริมรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยการนำจุดแข็งจากทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนได้พัฒนาหรือได้ใช้ศักยภาพหรือความสามารถด้านแนวคิดสร้างสรรค์ของนักท่องเที่ยวโดยการเข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ซึ่งการมีส่วนร่วมดังกล่าวสามารถป้องกันความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวและยังเป็นส่วนช่วยสนับสนุนให้เกิดการรักในศาสนาและวัฒนธรรม (ธนกฤต ยอดอุดม และคณะ, 2564)

7. ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวด้านการบริหารจัดการ โดยในแหล่งท่องเที่ยวอู่อารยธรรมทางพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม โดยจัดการให้มีเจ้าหน้าที่ตรวจตราและให้คำแนะนำในการปฏิบัติตนแก่นักท่องเที่ยว การจัดการให้มีห้องน้ำที่สำหรับบริการนักท่องเที่ยวมีความสะอาด การจัดเจ้าหน้าที่ดูแลความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว มีการแนะนำนักท่องเที่ยวให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบของแหล่งท่องเที่ยวอย่างเคร่งครัด มีการจัดบริเวณสำหรับนักท่องเที่ยวนั่งพักผ่อนหรือรับประทานอาหารอย่างเหมาะสม และมีการจัดทำเอกสาร/ป้ายสื่อความหมายเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมทางพระพุทธศาสนา

สอดคล้องกับ แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างหรือสิ่งปลูกสร้างที่สร้างขึ้นเพื่อรองรับกิจกรรมของนักท่องเที่ยว มีกิจกรรมและมีการบริหารจัดการพื้นที่และสิ่งอำนวยความสะดวก (Collier, A. &Harraway, S., 1997)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการวิจัยคือปัจจัยสำคัญซึ่งถือเป็นความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนา การปรับปรุง หรือการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และยังเป็นปัจจัยที่สะท้อนให้เห็นถึงความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละสถานที่ว่ามีศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยวมากน้อยเพียงใดด้วย โดยการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวอู่อารยธรรมทางพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาให้ครบทั้งองค์ประกอบ 7 ด้าน ซึ่งประกอบไปด้วย 1) คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว 2) ความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว 3) สิ่งอำนวยความสะดวก 4) สภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยว 5) ความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว 6) การจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว 7) การบริหารจัดการ ซึ่งการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวอู่อารยธรรมทางพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จะส่งเสริมให้มีการประกอบอาชีพ การจ้างงานและเพิ่มรายได้แก่คนในชุมชนมากยิ่งขึ้น รวมทั้งเป็นการส่งเสริมให้คนในผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้รับรู้ถึงศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว พร้อมกับการส่งเสริมให้เกิดคุณค่าทางประเพณีวัฒนธรรมที่ดีงามมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้นตามมา ตลอดจนวางมาตรการป้องกันผลกระทบต่อแหล่งโบราณคดี โบราณสถาน และสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวให้ยั่งยืนต่อไป ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ในการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวอู่อารยธรรมทางพระพุทธศาสนาแบบครบวงจรทั้ง 7 ด้าน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยสามารถสรุปได้ว่า ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวอู่อารยธรรมทางพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม มีศักยภาพครบทุกด้าน และมีผลอยู่ในระดับมากทั้ง 7 ด้าน ซึ่งประกอบไปด้วย 1) คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว 2) ความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว 3) สิ่งอำนวยความสะดวก 4) สภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยว 5) ความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว 6) การจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว 7) การบริหารจัดการ ซึ่งการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่สะท้อนถึงพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวไปพร้อมกับการพัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวอู่อารยธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีองค์ประกอบหลายด้านอยู่ภายในสถานที่แหล่งเดียว เช่น การเป็นสถานที่ท่องเที่ยวซึ่งมีประวัติ ความเป็นมา และมีคุณค่าที่เชื่อมโยงกับพระพุทธศาสนา รวมไปถึงเป็นสถานที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่จะต้องมีการบริหารจัดการอย่างเหมาะสม พร้อมกับความจำเป็นในการพัฒนาเพื่อรักษาไว้ซึ่งการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวจะให้ความสนใจในการกลับมาเยือนซ้ำอีกครั้ง ซึ่งการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวอู่อารยธรรมทางพระพุทธศาสนาแบบครบวงจรจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาให้ครบทั้งองค์ประกอบ 7 ด้าน เพื่อให้แหล่ง

ท่องเที่ยวมีศักยภาพความพร้อมในการให้บริการนักท่องเที่ยวซึ่งจะทำให้เกิดความพึงพอใจและทำให้แหล่งท่องเที่ยวมีความสามารถในการดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งผู้ที่เคยมาเที่ยวและผู้ที่ยังไม่เคยมาเที่ยว ณ แหล่งท่องเที่ยวนั้นมาก่อน ซึ่งการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวอู่อารยธรรมทางพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จะยังช่วยส่งเสริมชุมชนและพื้นที่โดยรอบให้มีการพัฒนาและมีความเข้มแข็งมากขึ้น ทั้งในแง่ของเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่มีความยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2563). สรุปรายได้และค่าใช้จ่ายการท่องเที่ยวจากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางเข้าประเทศไทย ปี 2562. เรียกใช้เมื่อ 12 พฤศจิกายน 2563 จาก https://www.mots.go.th/more_news_new.php?cid=615

ญาณกร โท้ประยูร และคณะ. (2563). การวิเคราะห์ปัจจัยและเปรียบเทียบกลยุทธ์การท่องเที่ยวกับความเปลี่ยนแปลงของเมืองท่องเที่ยวในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สิบสองปันนา สาธารณรัฐประชาชนจีน และประเทศไทย. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(11), 90-108.

ธนกฤต ยอดอุดม และคณะ. (2564). การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอพรหมคีรี อำเภอนบพิตำ และอำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6(3), 209-220.

นุชประวีณ์ ลิขิตศรัณย์. (2562). ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดพิจิตร. วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย, 14(1), 28-41.

พระครูปลัดประวิทย์ วรธมฺโม. (2563). แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงศรัทธาที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาท่องเที่ยววัดไร่ขิงจังหวัดนครปฐม. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(6), 389-404.

พัชรินทร์ จังประเวศน์. (2560). ความต้องการของชุมชนในการพัฒนาศักยภาพเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์: กรณีศึกษาตลาดคลองสวนร้อยปี อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ. วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย, 12(1), 36-49.

สำนักงานจังหวัดนครปฐม. (2560). บรรยายสรุปจังหวัดนครปฐม 2560. เรียกใช้เมื่อ 12 พฤศจิกายน 2563 จาก http://www.nakhonpathom.go.th/files/com_news_describe/2017-11_d47c24414a18dec.pdf

Collier, A. & Harraway, S. (1997). Tourism Industry Principles of Tourism. Auckland: Longman Paul Ltd.

Kaplan, S. (1995). The restorative benefits of nature: Toward an integrative framework. Journal of environmental psychology, 15(3), 169-182.

Likert, R. A. (1932). Technique for the Measurement of Attitude. Archives Psychological, 3(1), 42-48.

Yamane, T. (1973). Statistics an Introductory Analysis. (3rd Edition). New York: Harper & Row Ltd.

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 601-616

บทความวิจัย

การพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานสำหรับครูโรงเรียนบ้านสันโค้ง (เชียงรายจรูญราษฎร์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1*

THE PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY MODEL IN ENHANCE THE SKILLS OF PROJECT-BASED LEARNING MANAGEMENT AMONG TEACHERS IN BANSANKHONG (CHIANGRAIJAROONRAT) SCHOOL UNDER CHIANG RAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

ศิริวรรณ อรุณปรีย์[1]
Siriwan Arunpree[1]
[1]**สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1, เชียงราย**
[1]The Chiang Rai Primary Educational Service Area Office 1, Chiang Rai, Thailand
[1]Corresponding auther E-mail: siriwan.arunpree@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานสำหรับครูโรงเรียนบ้านสันโค้ง(เชียงรายจรูญราษฎร์) โดยวิธีวิจัยและพัฒนา ดังนี้ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ ศึกษาแนวคิดและเอกสารที่เกี่ยวข้อง สนทนากลุ่มกับผู้บริหารและครู และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 2) พัฒนาและตรวจสอบโดยประชุมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ 3) ศึกษาผลการใช้รูปแบบ 4) ประเมินรูปแบบ แหล่งข้อมูล คือ ครู จำนวน 42 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่ายจากครูอาสาสมัคร 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ประเด็นสนทนากลุ่ม แบบตรวจสอบ และแบบประเมิน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์เนื้อหา สรุปข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า 1) ความต้องการพัฒนาของครู ได้แก่ ความรู้

* Received 12 December 2022; Revised 25 December 2022; Accepted 28 December 2022

เกี่ยวกับการออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานและการจัดทำโครงงานด้วยเทคนิคการสอนที่หลากหลาย 2) รูปแบบมี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการ การวัดและประเมินผล และปัจจัยความสำเร็จ โดยกระบวนการมี 5 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อมของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ขั้นที่ 2 การวางแผนการจัดการเรียนรู้ ขั้นที่ 3 การจัดการเรียนการสอนและการสังเกตชั้นเรียน ขั้นที่ 4 การสะท้อนผลร่วมกัน ขั้นที่ 5 การเผยแพร่และขยายผล 3) ผลการใช้รูปแบบ พบว่าครูมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานโดยรวมภาคเรียนที่ 1 อยู่ในระดับที่สามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเอง และภาคเรียนที่ 2 อยู่ในระดับที่สามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเองและช่วยเหลือผู้อื่นได้ 4) ครูมีความคิดเห็นต่อรูปแบบโดยรวมในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.86, S.D. 0.15)

คำสำคัญ: รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ, การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน, การพัฒนาครู

Abstract

The objective of this research article was to develop the professional learning community model in enhance the skills of project-based learning management among teachers in Bansankhong(Chiangraijaroonrat) School. This study used research and development method, as follows: Step 1, basic information study that data were collected via literature reviewing, focus group discussion and semi-interview. Step 2, development the model by drafting and doing connoisseurship by scholar experts. Step 3, implementation the model by 42 teachers that were voluntary selection. Step 4, evaluation the model by 42 teachers. The research tools were a form containing issues for semi-interview, focus group discussion, questionnaires, evaluation form. Research data were percentage, mean, standard deviation, analyzed with content analysis in order to synthesize to derive at conclusions. The findings showed that 1) The teacher requirement was to improve the skill of project-based learning management including designing and writing the lesson plan and using various of teaching techniques. 2) The processional learning community model in enhance the skills of project-based learning management among teachers in Bansankhong(Chiangraijaroonrat) School consist of six major components: principles, objectives, content, process, measurement and evaluation, key success factor. The 5 steps of the model process consist of 1) Preparation} 2)

Planning, 3) Teaching and Observation, 4) Reflection, 5) Expanded Learning outcomes. 3) The results of model implementation in overall as followed: In semester 1, the 42 teachers can practice by themselves in project-based learning management, and all of whom can practice by themselves and help others in semester 2. 4) The result of the evaluation showed that the overall was at the highest level ($\bar{X}$ = 4.86, S.D. 0.15)

Keywords: Processional Learning Community Model, Project-Bases Learning Management, Teacher Development.

บทนำ

การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ มีศักยภาพ ทักษะ ความรู้ ความสามารถ และสมรรถนะให้สอดคล้องกับการศึกษาและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 รูปแบบหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ลงมือปฏิบัติ และสร้างความรู้ด้วยตนเอง คือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project-based Instruction) เป็นการจัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนได้ร่วมกันเลือกทำโครงงานที่ตนสนใจ ร่วมกันสำรวจ สังเกต และกำหนดเรื่องที่ตนสนใจ วางแผนการทำโครงงานร่วมกัน ศึกษาหาข้อมูลความรู้ที่จำเป็นและลงมือปฏิบัติงานตามแผนงานที่วางไว้จนได้ข้อค้นพบหรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ แล้วจึงเขียนรายงานและนำเสนอต่อสาธารณชน เก็บข้อมูล แล้วนำผลงานและประสบการณ์ทั้งหมดมาแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดค้น และสรุปผลการเรียนรู้ที่ได้รับจากประสบการณ์ทั้งหมด (ทิศนา แขมมณี, 2558) ซึ่งมีลักษณะเป็นการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยใช้กระบวนการคิด การทำงานเป็นทีม การปฏิบัติสัมพันธ์ และการมีส่วนร่วมเพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจ และสามารถประยุกต์ความรู้ สร้างชิ้นงาน และภาระงานได้ โดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก

การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานจะประสบความสำเร็จได้ ส่วนหนึ่งมาจากการจัดการเรียนรู้ของครู ซึ่งครูเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในกระบวนการพัฒนาการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ ทั้งนี้เพราะคุณภาพผู้เรียนขึ้นอยู่กับคุณภาพของครู (จิราพร รอดพ่วง, 2559) การพัฒนาครู เป็นการดำเนินงานมุ่งเสริมสร้างให้ครูมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะในการปฏิบัติงานในการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนมีเจตคติที่ดีในการทำงานและการดำเนินชีวิตที่ดีงาม ผลของ การพัฒนาครูช่วยให้ครูมีวิธีการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูได้อย่างเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมอยู่เสมอ (กิตติชัย สุธาสิโนบล, 2564) จากผลการสำรวจ “ภาพสะท้อนของครูไทยในสายตาศิษย์” ของศูนย์วิจัยกรุงเทพโพลล์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ชี้ให้เห็นว่า สิ่งที่ผู้เรียนเห็นว่าครูในปัจจุบันควรปรับแก้ไขมากที่สุดอันดับแรก คือ เทคนิคการสอนและการถ่ายทอดความรู้ของครู (จันทร์ชลิ มาพุทธ, 2560) ครูบางส่วนยึดตนเองเป็นสำคัญในการจัดการเรียนการสอน ไม่มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนไปในทางที่ดี แปลกใหม่

หรือน่าสนใจ เช่น การสอนบรรยายเป็นหลัก ให้ผู้เรียนทำแต่แบบฝึกหัดและแบบทดสอบ ออกข้อสอบไม่ตรงกับเนื้อหาที่สอน ไม่เตรียมการสอนล่วงหน้า เป็นต้น (กุลิสรา จิตรชญาวิณิช, 2561) ดังนั้นการกำหนดนโยบายการพัฒนาครูให้มีคุณภาพส่งผลต่อพัฒนาการการเรียนรู้ของนักเรียน และการที่ครูมีการเตรียมความพร้อมที่จะสอนและมีคุณวุฒิที่เหมาะสมมีความสัมพันธ์สูงสุดกับสัมฤทธิ์ผลการเรียนรู้ (Darling-Hammond, L, 2000) และเมื่อครูได้เข้าร่วมใน “ชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพครู (Teacher professional learning communities) ทำให้ครูมีพัฒนาการเรียนการสอน ได้เรียนรู้เทคนิคการช่วยเหลือนักเรียนได้ดีขึ้น สามารถนำความรู้ที่ได้มาใช้ในการแก้ปัญหาได้ดีขึ้น (Sargent, T. C. & Hannum, E, 2009)

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ตระหนักถึงความสำคัญในอาชีพและหน้าที่ของตน โดยพัฒนาครูให้เป็นครูยุคใหม่ ปรับบทบาทจาก “ครูผู้สอน” เป็น “Coach” หรือ “ผู้อำนวยการการเรียนรู้” ปรับวิธีสอนให้เด็กสามารถแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และทำกิจกรรมในชั้นเรียน ทำหน้าที่กระตุ้นสร้างแรงบันดาลใจ แนะนำวิธีเรียนรู้และวิธีจัดระเบียบ การสร้างความรู้ ออกแบบกิจกรรม และสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียน มีบทบาทเป็นนักวิจัยพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน โดยมีแนวทาง คือ ส่งเสริมและพัฒนาครูและบุคลากรในรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional learning community: PLC) สามารถออกแบบการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการวัดประเมินผลที่เน้นทักษะการคิดขั้นสูง (Higher order thinking) ผ่านกิจกรรม การปฏิบัติจริง (Active learning) มีความรู้และทักษะในการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนที่มีความแตกต่าง (Differentiated instruction) สร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้ด้านทักษะการคิดขั้นสูง และพัฒนาตนเองผ่านระบบออนไลน์และแบบเผชิญหน้า (Face-to-Face Training) (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563)

โรงเรียนบ้านสันโค้ง(เชียงรายจรูญราษฎร์) ได้ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน จากการประชุมทีมบริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียนและปัญหาการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน พบปัญหา คือ 1) ครูบางส่วนมีความรู้ความเข้าใจการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานน้อย ทำให้จัดการเรียนการสอนได้ไม่มีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายตามที่สถานศึกษากำหนดไว้ 2) ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามโครงสร้างหลักสูตร หน่วยการเรียนรู้ มาตรฐาน และตัวชี้วัด บางกิจกรรมใช้เวลานานในการสร้างชิ้นงาน/ผลงาน ทำให้การจัดกิจกรรมตามตารางหน่วยการเรียนรู้รายภาคเรียน/ปีไม่ต่อเนื่อง เนื่องจากต้องสอนให้ผู้เรียนตามหลักสูตรครบทุกหน่วย และ 3) ปัญหาความต่อเนื่องของการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานจากระดับชั้นหนึ่งขึ้นไปต่อยอดในระดับชั้นต่อไป เนื่องมาจากการกำหนดโครงสร้างรายวิชาที่ไม่ต่อเนื่อง ความถนัดและจุดเน้นในเทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เป็นเฉพาะของครูแต่ละท่านแต่ละวิชา จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ครูมีความต้องการ

พัฒนาด้านการจัดการเรียนการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐาน ได้แก่ การพัฒนาวิธีการสอนและรูปแบบการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานที่ชัดเจนและเกิดผลกับผู้เรียนอย่างแท้จริง ความหลากหลายของกิจกรรม สื่อการเรียนรู้ สื่อเทคโนโลยี และจัดการเรียนรู้ทุกชั้นเรียนอย่างต่อเนื่องและจริงจัง (โรงเรียนบ้านสันโค้ง(เชียงรายจรูญราษฎร์), 2563)

ปัญหาและความต้องการดังกล่าวข้างต้น เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาครูที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องสร้างความเข้าใจให้กับครูทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้เข้าใจและปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน และควรพัฒนาครูโดยการให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ค้นหาจุดเด่น จุดด้อย และข้อจำกัดในการจัดการเรียนรู้เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงตระหนักและเห็นความสำคัญของการพัฒนาครูผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียน มีความสนใจพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานสำหรับครูโรงเรียนบ้านสันโค้ง (เชียงรายจรูญราษฎร์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 1 โดยมุ่งพัฒนาให้ครูได้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน การออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับโครงสร้างหลักสูตร หน่วยการเรียนรู้ มาตรฐานและตัวชี้วัด การจัด การเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานในชั้นเรียนมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะกระบวนการคิด ทักษะการทำงานกลุ่ม ทักษะด้านการสืบเสาะและการค้นพบ ฝึกฝนผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง และสร้างสรรค์ชิ้นงานหรือผลงานให้เป็นที่ประจักษ์ และนำเสนอผลงานสู่สาธารณชนได้ รวมทั้งทักษะการประเมินผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพจริง เพื่อให้ครูได้จัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานอย่างต่อเนื่องและเชื่อมโยงแต่ละชั้นปีได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็น เพื่อสร้าง เพื่อศึกษาผลการใช้ และเพื่อประเมินรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานสำหรับครูโรงเรียนบ้านสันโค้ง(เชียงรายจรูญราษฎร์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานสำหรับครูโรงเรียนบ้านสันโค้ง(เชียงรายจรูญราษฎร์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 โดยการวิจัยและพัฒนา (Research and development) มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ตารางที่ 1 วิธีดำเนินการวิจัยและพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานสำหรับครูโรงเรียนบ้านสันโค้ง(เชียงรายจรูญราษฎร์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1

ขั้นตอนการวิจัย	ประเด็นที่ศึกษา	แหล่งข้อมูล/กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล
1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน	1. องค์ประกอบของรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน	แหล่งข้อมูลด้านเอกสาร ได้แก่ แนวคิดการพัฒนารูปแบบ การพัฒนาครู ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	แบบบันทึกข้อมูลเพื่อสังเคราะห์รวมข้อมูลตามประเด็นที่ต้องการ	วิเคราะห์เนื้อหาและสรุปข้อมูล
	2. ศึกษาปัญหาและความต้องการจำเป็น	ผู้บริหารและครูโรงเรียนบ้านสันโค้ง(เชียงรายจรูญราษฎร์) จำนวน 14 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ครูหัวหน้าฝ่ายงานวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้	ประเด็นสนทนากลุ่ม มีค่า IOC เท่ากับ 1.00	วิเคราะห์เนื้อหาและสรุปข้อมูล
	3. แนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ครูต้นแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน จำนวน 10 คน มีคุณสมบัติเป็นครูที่มีประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนเป็นระยะเวลาไม่ต่ำกว่า 10 ปี มีวิทยฐานะครูชำนาญการพิเศษและ/หรือวิทยฐานะครูเชี่ยวชาญ ได้รับรางวัลครูผู้สอนดีเด่นหรือคุรุสดุดีหรือครูต้นแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน ได้มาโดยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง	แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง มีค่า IOC เท่ากับ 1.00	วิเคราะห์เนื้อหาและสรุปข้อมูล
	4. แนวทางการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานของครู	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา อาจารย์มหาวิทยาลัยและศึกษานิเทศก์ มีคุณสมบัติเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา การบริหารสถานศึกษา มีประสบการณ์และมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาครู ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่ต่ำกว่า 10 ปี ได้มาโดยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง	แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง มีค่า IOC เท่ากับ 1.00	วิเคราะห์เนื้อหาและสรุปข้อมูล

ตารางที่ 1 วิธีดำเนินการวิจัยและพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานสำหรับครูโรงเรียนบ้านสันโค้ง(เชียงรายจรูญราษฎร์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 (ต่อ)

ขั้นตอนการวิจัย	ประเด็นที่ศึกษา	แหล่งข้อมูล/กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล
2. สร้างรูปแบบฯ	1. ออกแบบรูปแบบฯ โดยสรุปข้อมูลจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2. ยกร่างรูปแบบฯ 3. ตรวจสอบความเหมาะสมของร่างรูปแบบฯ และคู่มือการใช้รูปแบบ	ข้อมูลที่ได้จากนำประเด็นที่ศึกษาในขั้นศึกษาข้อมูลพื้นฐานมายกร่างตามองค์ประกอบ ของรูปแบบฯ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน มีคุณสมบัติเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านบริหารการศึกษา การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา และการวัดและประเมินผล ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง	1. ร่างรูปแบบฯ 2. ร่างคู่มือการใช้รูปแบบฯ 1. การสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ 2. แบบตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบฯ มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 3. แบบตรวจสอบความเหมาะสมของคู่มือการใช้รูปแบบฯ มีค่า IOC เท่ากับ 1.00	วิเคราะห์เนื้อหาและสรุปข้อมูล ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. ศึกษาผลการใช้รูปแบบฯ	นำรูปแบบฯ ไปปฏิบัติในปีการศึกษา 2564 กับครู จำนวน 42 คน โดยศึกษาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ โดยใช้โครงงานเป็นฐาน	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ครูปีการศึกษา 2564 จำนวน 42 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย จากครูอาสาสมัครจาก 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้	แบบประเมินมีลักษณะเป็นแบบรูบริก (Rubric score) ที่มีข้อความอธิบายเกณฑ์การให้คะแนน 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นระหว่างผู้ประเมินในระดับดีมาก (RAI = 0.98)	ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
4. ประเมินรูปแบบฯ	ประเมินชุมชนแห่งการเรียนรู้ฯ ใน 3 ประเด็น ได้แก่ ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ครูปีการศึกษา 2564 จำนวน 42 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย จากครูอาสาสมัครจาก 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้	แบบประเมินโดยข้อคำถามมีค่า IOC เท่ากับ 1.00	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน พบว่า ครูมีความต้องการจำเป็น คือ พัฒนาครูให้มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน การวางแผนและออกแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสม การใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลาย และแนวทางการเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน ได้แก่ กำหนดเป็นนโยบายและเป้าหมายความสำเร็จ มุ่งเน้นให้ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนแบบเน้นลงมือปฏิบัติ ปรับกิจกรรมให้เหมาะสมกับท้องถิ่น ให้นักเรียนสามารถปฏิบัติได้จริงตามความสามารถและมีศักยภาพ จัดกิจกรรมแสดงผลงานของนักเรียนเพื่อเปิดโอกาสให้ครูและนักเรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และเกิดแรงบันดาลใจในการทำโครงงานใหม่ๆ ในอนาคต ตรวจสอบประเมินผลโดยใช้กระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียน และใช้กระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสะท้อนผลการดำเนินการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน

2. ผลการสร้างรูปแบบ พบว่า รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้ โดยใช้โครงงานเป็นฐานสำหรับครูโรงเรียนบ้านสันโค้ง(เชียงรายจรูญราษฎร์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการ 5) การวัดและประเมินผล และ 6) ปัจจัยความสำเร็จ และกระบวนการของรูปแบบ มี 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อมของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Preparation) ขั้นที่ 2 การวางแผนการจัดการเรียนรู้ (Planning) ขั้นที่ 3 การจัดการเรียนการสอนและการสังเกตชั้นเรียน (Teaching and Observation) ขั้นที่ 4 การสะท้อนผลร่วมกัน (Reflection) ขั้นที่ 5 การเผยแพร่และขยายผล (Expanded Learning outcomes) ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ผลการใช้รูปแบบ พบว่า ความสามารถในการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานของครูโรงเรียนบ้านสันโค้ง(เชียงรายจรูญราษฎร์) โดยรวม ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 พบว่า ครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 อยู่ในระดับที่ครูสามารถปฏิบัติได้เมื่อได้รับคำแนะนำ ส่วนในครั้งที่ 3 และครั้งที่ 4 อยู่ในระดับที่ครูสามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเอง และภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 พบว่า ครั้งที่ 1 ครั้งที่ 2 และครั้งที่ 3 อยู่ในระดับที่ครูสามารถปฏิบัติได้ด้วย และครั้งที่ 4 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานอยู่ในระดับที่สามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเองและช่วยเหลือผู้อื่นได้ เมื่อเปรียบเทียบความสามารถการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานในภาคเรียนที่ 1 และภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 พบว่า ครูมีความสามารถการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเพิ่มมากขึ้น

4. ผลประเมินรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานสำหรับครูโรงเรียนบ้านสันโค้ง(เชียงรายจรูญราษฎร์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 ตามความคิดเห็นของครู พบว่า โดยรวมมีความคิด

เห็นอยู่ในระดับมากที่สุด โดยทุกด้านมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.86, S.D. = 0.15) ได้แก่ ด้านผลผลิต ด้านกระบวนการ และด้านปัจจัยนำเข้า ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน พบว่าครูมีความต้องการจำเป็น คือ พัฒนาครูให้มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน การวางแผนและออกแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสม การใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลาย และแนวทางการเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน อาจจะเป็นเพราะว่า จำนวนครูที่มีความรู้ความเข้าใจและมีทักษะประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานมีไม่เพียงพอ และการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อให้นักเรียนสร้างผลงาน/ชิ้นงานจำเป็นต้องใช้ระยะเวลาและต้องเชื่อมโยงกับหน่วยการเรียนรู้และประสบการณ์และความสนใจของผู้เรียน และต้องจัดกิจกรรมที่มีเนื้อหาให้ครบถ้วนตามหลักสูตร จึงทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานบางกิจกรรมไม่เพียงพอและทั่วถึงกับนักเรียนทุกคน จากปัญหาดังกล่าวครูจำเป็นต้องได้รับการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน ซึ่งเป็นแนวคิดสำคัญการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต้องเชื่อมโยงสัมพันธ์กับความเป็นจริง นักเรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตจริง โดยผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเลือกเนื้อหาสาระและลักษณะโครงงานที่ตนเองสนใจ ศึกษาค้นคว้าและลงมือปฏิบัติจนผลิตงานออกมาเป็นรูปธรรม แสดงผลงานต่อสาธารณชน ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้และทักษะต่าง ๆ และช่วยดึงศักยภาพต่างๆ ที่มีอยู่ในตัวผู้เรียนออกมาใช้ประโยชน์ด้วย วิธีการประเมินผลคือ ครูและผู้เรียนร่วมกันประเมินผลตามสภาพจริงด้วยวิธีการผู้เรียนประเมินผลตนเอง เพื่อน ครูหรือผู้รู้จักภายนอก (Guzdial, M, 1998); (จินตนา ศิริธัญญารัตน์ และวัชรา เล่าเรียนดี, 2562) ซึ่งการประยุกต์ใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานในการพัฒนาความสามารถพิเศษด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ครูต้องจัดกิจกรรมที่เน้นการอบรมเชิงปฏิบัติการ มีกิจกรรมหลากหลาย มีการประเมินผลที่ชัดเจน มีเนื้อหาและกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้แสดงความสามารถและทักษะต่อกิจกรรมโครงงาน (จุรี ทัพวงษ์, 2562) สำหรับแนวทางการพัฒนาครู ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน การวางแผนและออกแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสม การใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลาย ความรู้พื้นฐานการจัดทำโครงงานที่เหมาะสมกับนักเรียน และการฝึกปฏิบัติการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน ทั้งนี้เพราะการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน มี 2 แนวทาง คือ การจัดกิจกรรมตามความสนใจของผู้เรียนและการจัดกิจกรรมตามสาระการเรียนรู้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550) โดยครูมีบทบาทในการเป็นผู้ช่วยเหลือ ผู้อำนวยความสะดวก เป็นที่ปรึกษาการทำงาน เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ประสบการณ์ตรง เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหา วิธีการหาความรู้ความจริงอย่างมี

เหตุผล พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ศึกษาค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ด้วยตนเอง มีการวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ ลงมือปฏิบัติจริง และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2558); (จินตนา ศิริธัญญารัตน์ และวัชรา เล่าเรียนดี, 2562) ดังนั้นครูจึงต้องได้รับการพัฒนาให้มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน การออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน การประเมินผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน

2. รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้ โดยใช้โครงงานเป็นฐานสำหรับครูโรงเรียนบ้านสันโค้ง(เชียงรายจรูญราษฎร์) มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการ 5) การวัดและประเมินผล และ 6) ปัจจัยความสำเร็จ และกระบวนการของรูปแบบ มี 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อมของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Preparation) ขั้นที่ 2 การวางแผนการจัดการเรียนรู้ (Planning) ขั้นที่ 3 การจัดการเรียนการสอนและการสังเกตชั้นเรียน (Teaching and observation) ขั้นที่ 4 การสะท้อนผลร่วมกัน (Reflection) ขั้นที่ 5 การเผยแพร่และขยายผล (Expanded learning outcomes) ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ในการพัฒนารูปแบบดังกล่าว ได้มีการพัฒนาอย่างเป็นระบบและมีแนวคิดทฤษฎีที่รองรับที่ชัดเจน ได้แก่ แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการพัฒนาครูและรูปแบบการพัฒนาครู ทฤษฎีการเรียนรู้ที่นำมาใช้ในการพัฒนาครู ได้แก่ ทฤษฎีการสร้างสรรค์ทางปัญญา (Constructivism) ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง (Transformative learning: TL) แนวคิดการเรียนรู้แบบรวมพลัง (Collaborative learning) และกระบวนการเชิงระบบที่นำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของ DuFour & Eaker วงจรการเรียนรู้ในชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูของ Caine & Caine กระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้โดยการพัฒนาบทเรียนร่วมกันของ Sato & Akita และ Yutaka ซึ่งมีความสอดคล้องกัน คือ การมุ่งเน้นพัฒนาครูโดยการเรียนรู้และลงมือปฏิบัติจริงด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนร่วมกัน สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และเชื่อมโยงประสบการณ์นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง (DuFour, R. & Eaker, R, 2008); (Caine, G., & Caine, R.N, 2010); (Sato & Akita, 2017); (Yutaka, O, 2018) และมีผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน ที่พิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ และได้นำมาปรับปรุงแก้ไขตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญก่อนการนำไปใช้จริง และรูปแบบนี้มีจุดเด่นที่ช่วยให้การเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานของครูโรงเรียนบ้านสันโค้ง(เชียงรายจรูญราษฎร์) คือ 1) มีการเตรียมความพร้อมของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ซึ่งมีความสำคัญมากในการสร้างความเข้าใจและความตระหนักในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพและความสำคัญของการจัดการเรียนรู้โดย

ใช้โครงงานเป็นฐาน และพัฒนาครูโดยการเข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการและการศึกษาดูงาน ทำให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานมากขึ้น 2) มีการประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานอย่างต่อเนื่องโดยผู้วิจัยและครูพี่เลี้ยง จำนวน 2 คน ในครั้งที่ 1 ครั้งที่ 2 ครั้งที่ 3 และครั้งที่ 4 หลังการใช้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ทำให้ครูมีประสบการณ์และพัฒนาการในการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Armstrong & Taylor ที่กล่าวว่า การประเมินผลการปฏิบัติงาน เป็นกระบวนการที่ต้องกระทำอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดผลการปฏิบัติงานที่พึงประสงค์โดยเปรียบเทียบกับมาตรฐานและเป้าหมาย (Performance goals/targets) ที่กำหนดไว้ (Armstrong, M., & Taylor, S, 2017)

3. ผลการใช้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานสำหรับครูโรงเรียนบ้านสันโค้ง(เชียงรายจรูญราษฎร์) พบว่า ความสามารถในการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานของครูโรงเรียนบ้านสันโค้ง(เชียงรายจรูญราษฎร์) โดยรวมครูมีความสามารถเพิ่มมากขึ้น โดยภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 พบว่า ครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 อยู่ในระดับที่ครูสามารถปฏิบัติได้เมื่อได้รับคำแนะนำ ส่วนในครั้งที่ 3 และครั้งที่ 4 อยู่ในระดับที่ครูสามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเอง และภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 พบว่า ครั้งที่ 1 ครั้งที่ 2 และครั้งที่ 3 อยู่ในระดับที่ครูสามารถปฏิบัติได้ด้วย และครั้งที่ 4 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานอยู่ในระดับที่สามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเองและช่วยเหลือผู้อื่นได้ เมื่อเปรียบเทียบความสามารถการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานในภาคเรียนที่ 1 และภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 พบว่า ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานสำหรับครูโรงเรียนบ้านสันโค้ง(เชียงรายจรูญราษฎร์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 ได้ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ ได้แก่ ปรัชญาการศึกษาพิพัฒนาการนิยม (Progressivism) ทฤษฎีการสร้างสรรค์ทางปัญญา (Constructivism) ทฤษฎีวิพากษ์ (Critical theory) ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง (Transformative learning: TL) แนวคิดการเรียนรู้แบบรวมพลัง (Collaborative learning) ซึ่งมุ่งเน้นการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติสร้างความรู้ด้วยตนเอง มีการสะท้อนคิดและสะท้อนการกระทำอย่างมีวิจารณญาณผ่านกระบวนการกลุ่มเชื่อมโยงการเรียนรู้และประสบการณ์นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง และเน้นการเรียนรู้แบบร่วมมือกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อบรรลุเป้าหมาย (Mezirow, J, 1978); (Duffy, T. & D. Cunningham, 1996); (พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และพเยาว์ ยินดีสุข, 2562); (วรรณดี สุทธินรากร, 2563) และหลักการของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ซึ่งมีมุมมองต่อห้องเรียนและโรงเรียน คือ การเปิดชั้นเรียน (Open class) เป็นพื้นที่ส่วนรวมที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนเรียนรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้ของนักเรียนในช่วงเวลาหนึ่งร่วมกัน และให้ผลป้อนกลับและสะท้อนคิดผ่านการ

สังเกตการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างแท้จริงด้วยการมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวก ผลย้อนกลับไปสู่การพัฒนาวิชาชีพครู (Sato & Akita, 2017) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Whatley ที่พบว่า การพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน ได้แก่ การอบรมเชิงปฏิบัติการ การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การสังเกต และการให้ข้อมูลสะท้อนกับที่ไม่ใช่การประเมิน จะช่วยพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานของครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Whatley, R.A.M, 2020)

4. ผลประเมินรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานสำหรับครูโรงเรียนบ้านสันโค้ง(เชียงรายจรูญราษฎร์) ตามความคิดเห็นของครู พบว่า โดยรวม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด โดยทุกด้านมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านผลผลิต ด้านกระบวนการ และด้านปัจจัยนำเข้า ตามลำดับ อาจจะเป็นเพราะว่า การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพโรงเรียนบ้านสันโค้ง(เชียงรายจรูญราษฎร์) ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง นอกจากครูได้รับการเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานตามกระบวนการรูปแบบ 5 ขั้นตอนนั้นแล้ว ยังมีปัจจัยสนับสนุนที่ส่งผลให้การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนให้ประสบผลสำเร็จ ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนร่วมกัน ความเป็นผู้นำวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ความพร้อมและความเข้าใจของครู การทำงานเป็นทีม การนิเทศและสังเกตชั้นเรียนอย่างต่อเนื่อง การอำนวยความสะดวกและการสนับสนุนในด้านต่างๆ และการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ นอกจากนี้ทีมนิเทศได้เข้าสังเกตชั้นเรียน ประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน พร้อมทั้งให้คำแนะนำเพื่อการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ทำให้เห็นพัฒนาการของครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน และครูเกิดความเข้าใจในเนื้อหาสาระและการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานที่เกิดจากการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างการทำงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีความรับผิดชอบร่วมกันในการพัฒนาผู้เรียน (ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง และอรพิณ ศิริสัมพันธ์, 2561) และมีการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับลักษณะผู้เรียนได้อย่างเด่นชัดและรวดเร็ว ริเริ่มพัฒนาสิ่งใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนของตนเอง (DuFour, R, 2011)

องค์ความรู้ใหม่

การพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานสำหรับครูโรงเรียนบ้านสันโค้ง(เชียงรายจรูญราษฎร์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 มีองค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการ 5) การวัดและประเมินผล และ 6) ปัจจัยความสำเร็จ และกระบวนการของรูปแบบ มี 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อมของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Preparation) ขั้นที่ 2 การวางแผนการจัดการเรียนรู้ (Planning) ขั้นที่ 3

การจัดการเรียนการสอนและการสังเกตชั้นเรียน (Teaching and observation) ขั้นที่ 4 การสะท้อนผลร่วมกัน (Reflection) ขั้นที่ 5 การเผยแพร่และขยายผล (Expanded learning outcomes) รายละเอียดดังภาพต่อไปนี้ ดังนี้

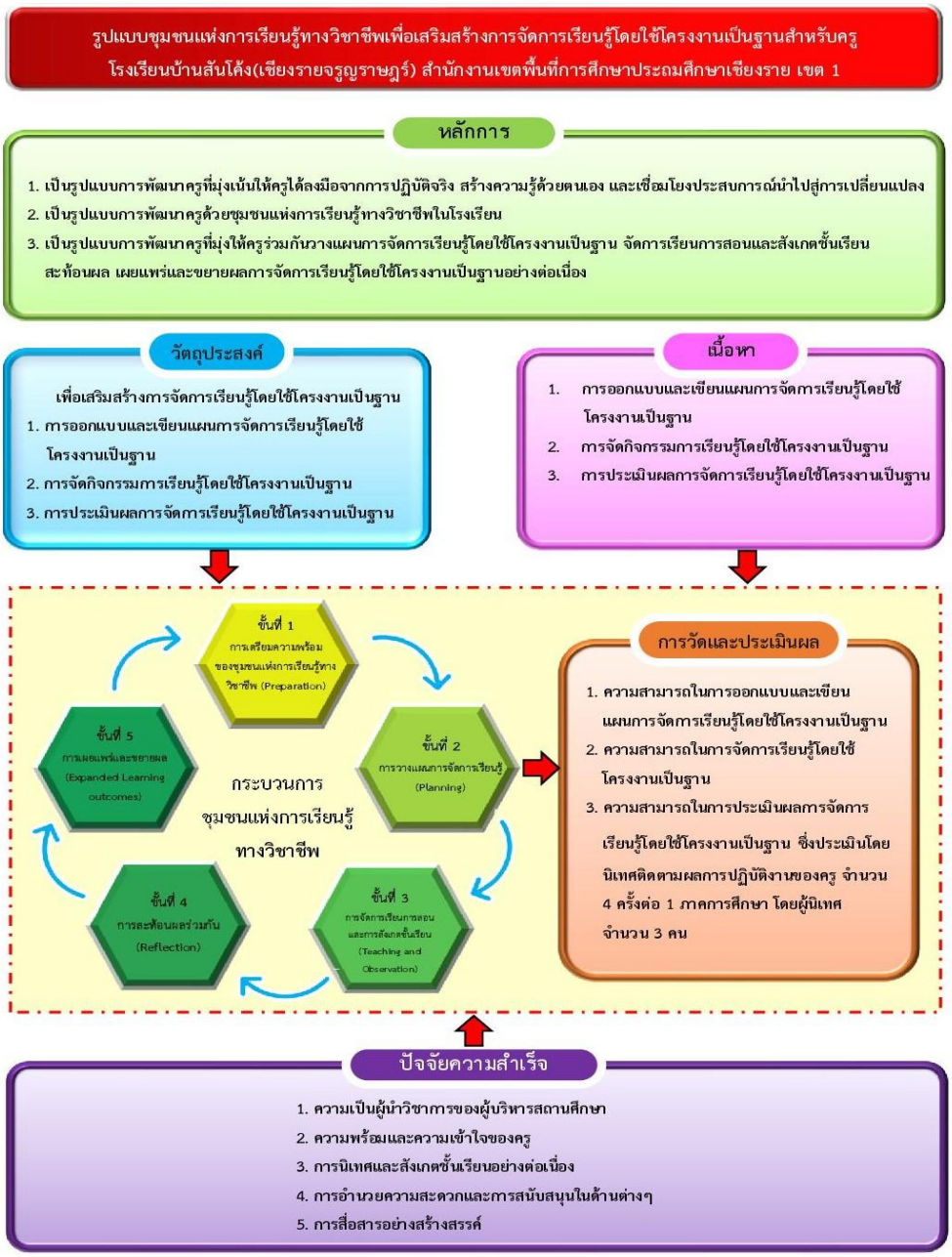

ภาพที่ 1 รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานสำหรับครูโรงเรียนบ้านสันโค้ง(เชียงรายจรูญราษฎร์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1

สรุป/ข้อเสนอแนะ

รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงาน เป็นฐานสำหรับครูโรงเรียนบ้านสันโค้ง(เชียงรายจรูญราษฎร์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการ 5) การวัดและประเมินผล และ 6) ปัจจัยความสำเร็จ และกระบวนการของรูปแบบ มี 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อมของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Preparation) ขั้นที่ 2 การวางแผนการจัดการเรียนรู้ (Planning) ขั้นที่ 3 การจัดการเรียนการสอนและการสังเกตชั้นเรียน (Teaching and observation) ขั้นที่ 4 การสะท้อนผลร่วมกัน (Reflection) ขั้นที่ 5 การเผยแพร่และขยายผล (Expanded learning outcomes) การดำเนินงานตามรูปแบบ ทำให้ครูมีความสามารถการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานในภาคเรียนที่ 1 และภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 เพิ่มมากขึ้น ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้มีดังนี้ 1) โรงเรียนควรพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงาน เป็นฐาน การออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานแบบบูรณาการข้ามสาระการเรียนรู้เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 2) โรงเรียนควรสร้างความตระหนักและความเข้าใจในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียน โดยมีการกำหนดนโยบายการพัฒนาครูด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่ชัดเจน การกำหนดเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียน และการทำงานเป็นทีมร่วมกัน 3) ผู้บริหารโรงเรียนควรเป็นผู้นำวิชาการและผู้นำการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นควรสนับสนุนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปแบบ และส่งเสริมให้ครูได้มีโอกาสนำเสนอและเผยแพร่นวัตกรรมต้นแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานที่ดีที่ได้จากชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสู่ภาคีเครือข่ายการเรียนรู้ สำหรับข้อเสนอแนะสำหรับหัวข้อวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนที่เกิดจากการใช้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานสำหรับครูโรงเรียนบ้านสันโค้ง(เชียงรายจรูญราษฎร์) 2) ควรวิจัยและพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพโรงเรียนบ้านสันโค้ง(เชียงรายจรูญราษฎร์) ในการเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบอื่นๆ และ 3) ควรศึกษาวิธีการพัฒนาครูโดยใช้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพแบบผสมผสานทั้งแบบออนไลน์และแบบเผชิญหน้า หรือรูปแบบอื่นที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

กิตติชัย สุธาสิโนบล. (2564). ครูมืออาชีพ จิตวิญญาณแห่งศาสตร์และศิลป์ของความเป็นครู. กรุงเทพมหานคร: คอมเมอร์เชียว เวิลด์ มีเดีย.

กุลิสรา จิตรชญาวิณิช. (2561). การศึกษาและความเป็นครูไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จันทร์ชลิ มาพุทธ. (2560). สมรรถนะครูและมาตรฐานวิชาชีพครูที่สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย ใน ระบบและรูปแบบการพัฒนาครูที่เหมาะสมกับสังคมไทยและความเป็นสากล. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.

จินตนา ศิริธัญญารัตน์ และวัชรา เล่าเรียนดี. (2562). การออกแบบระบบการเรียนการสอน (พิมพ์ครั้งที่ 2). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

จิราพร รอดพ่วง. (2559). การพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างทักษะการจัดการเรียนรู้การคิดอย่างเป็นระบบ และการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักศึกษาวิชาชีพครู. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร. มหาวิทยาลัยศรีครินทรวิโรฒ.

จุรี ทัพวงษ์. (2562). การประยุกต์ใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานสำหรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์. วารสาร การอาชีวศึกษาภาคกลาง, 3(2), 10-16.

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2558). 80 นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. (พิมพ์ครั้งที่ 6). นนทบุรี: พี บาลานซ์ดีไซด์แอนปริ้นติ้ง.

ทิศนา แขมมณี. (2558). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพมหานคร: ด่านสุทธา.

ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง และอรพิณ ศิริสัมพันธ์. (2561). ชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครู กลยุทธ์การยกระดับคุณภาพการศึกษา : แนวคิดสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: M & N Design Printing.

พิมพันธ์ เดชะคุปต์. (2560). โรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้: เอกสารประกอบการบรรยายกลุ่มผู้อำนวยการผู้นำ (Thailand Principal Forum). กรุงเทพมหานคร: บริษัทปิโกไทยแลนด์ จำกัด.

พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และพเยาว์ ยินดีสุข. (2562). ทักษะ 7C ของครู 4.0. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

โรงเรียนบ้านสันโค้ง(เชียงรายจรูญราษฎร์). (2563). สภาพปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียนและปัญหาการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน. เชียงราย: โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เชียงรายจรูญราษฎร์).

วรรณดี สุทธินรากร. (2563). การวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนเพื่อสร้างความหมายใหม่ในการเรียนรู้เชื่อมโลกและห้องเรียนไว้ด้วยกัน. กรุงเทพมหานคร: สยามปริทัศน์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2563. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน: แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

Armstrong, M., & Taylor, S. (2017). rmstrong's Handbook of Human Resource Management Practice. London: Kogan Page.

Caine, G., & Caine, R.N. (2010). Strengthening and Enriching Your Professional Learning Community: The Art of Learning Together. Alexandria: ASCD.

Darling-Hammond, L. (2000). Teacher Quality and Student Achievement: A Review of State Policy Evidence. Education Policy Analysis Archives, 8(1), 1-44.

Duffy, T. & D. Cunningham. (1996). Constructivism: Implications for the Design and Delivery of Instruction. New York: MacMillan.

DuFour, R. (2011). Work Together; But Only If You Want to. Phi Delta Kappan, 92(5), 57-61.

DuFour, R. & Eaker, R. (2008). Revisiting Professional Learning Communities at Work. Bloomington, IN: Solution Tree.

Guzdial, M. (1998). Technological Support for Project-Based Learning. Washington, D.C: The Association.

Mezirow, J. (1978). Perspective Transformation. Adult Education Quarterly, 28(2), 100-110.

Sargent, T. C. & Hannum, E. (2009). Doing More with Less Teacher Professional Learning Communities in Resource-Constrained Primary Schools in Rural China. Journal of Teacher Education, 60(3), 258-276.

Sato & Akita. (2017). School as Learning Community in Asia. Japan: Nagoya University.

Whatley, R.A.M. (2020). Enhancing Teacher Efficacy and Competency for Project-Based Learning in Middle Grades Math and Science Classes. In Doctor of Education (EDD). University of Georgia.

Yutaka, O. (2018). What's All the Fuss about Lesson Study: As a Japanese Teacher's Culture. Tokyu: Kanto-Gakuin University.

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 617-633

บทความวิจัย

กลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนายุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม*

STRATEGIES FOR DEVELOPING BUDDHIST TOURISM ACTIVITIES AND ROUTES DVARAVATI ERA IN NAKHON PATHOM PROVINCE

กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์[1], นภารัตน์ กิตติรัตนมงคล[1]
Kanjira Wijitwatcharark[1], Naparat Kittirattanamongkol[1]
[1]คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย นครปฐม
[1]Faculty of Social Sciences, Mahamakut Buddhist University, Nakhon Pathom, Thailand
[1]Corresponding auther Email: kanjira9@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาศักยภาพและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนายุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม 2) พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนายุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม 3) กำหนดกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนายุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 21 รูป/คน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 10 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์แล้วนำเสนอในลักษณะพรรณนาความ เนื้อหาประกอบบริบท ผลการวิจัยพบว่า 1) ศักยภาพและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ได้แก่ 1) ศักยภาพและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา 1.1.1) ประวัติพระพุทธศาสนายุคทวารวดี 1.1.2) สภาพการท่องเที่ยว จังหวัดนครปฐมมีพื้นที่มีความโดดเด่นในเรื่องของทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต 1.1.3) การบริหารจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยว 1.1.4) ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา 1.2) การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา 1.2.1) กลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา 1.2.2) การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาเป็นนโยบายและยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา 1.2.3) การดำเนินการสร้างกลยุทธ์

* Received 7 December 2022; Revised 26 December 2022; Accepted 28 December 2022

การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา 2) การกำหนดกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนายุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม ได้แก่ 2.1) รูปแบบศักยภาพและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม 2.2) รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม 2.3) รูปแบบกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนายุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม

คำสำคัญ: กลยุทธ์, การพัฒนากิจกรรม, เส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา, ยุคทวารวดี, จังหวัดนครปฐม

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the potential and routes of Buddhist tourism, 2) to develop Buddhist tourism activities, 3) to formulate strategies for developing Buddhist tourism activities and routes. This research is a qualitative research, by in-depth interviews with 21 key informants and a specific group discussion of 10 person. Data were analyzed using contextual content analysis techniques. The results of the research were as follows: 1) Potential and Path of Buddhist Tourism 1.1) Potential and Path of Buddhist Tourism 1.1.1) History of Buddhism in the Dharawadee Era 1.1.2) Tourism Conditions Nakhon Pathom Province has an outstanding area in terms of natural tourism resources. History and way of life 1.1.3) Management of tourism activities 1.1.4) Impacts arising from activities and Buddhist tourism routes 1.2) Strategies for developing activities and Buddhist tourism routes 1.2.1) Strategies for developing activities and Buddhist tourism routes Buddhism 1.2.2) development of activities and Buddhist tourism routes as a policy and strategy for Buddhist tourism 1.2.3) implementation of strategies for developing activities and Buddhist tourism routes 2) Developing activities and defining tourism routes strategies Buddhist tourism, namely: 2.1) potential patterns and paths of Buddhist tourism Dvaravati Era in Nakhon Pathom Province 2.2) Model of Buddhist tourism activities Dvaravati Era in Nakhon Pathom Province 2.3) Strategies for developing activities and Buddhist tourism routes Dvaravati Era in Nakhon Pathom Province.

Keywords: Strategy, Activity Development, Buddhist Tourism Route, Dvaravati Era, Nakhon Pathom Province

บทนำ

ศาสนาเป็นสถาบันหนึ่งในสังคม ที่มีองค์ประกอบสำคัญคือ หลักธรรมคำสอน พิธีกรรม ที่แสดงออกถึงความเชื่อ และวิธีการปฏิบัติในชีวิตประจำวันที่บุคลากรทางพุทธศาสนา ได้แก่ พระเป็นผู้สั่งสอนหลักธรรม ประกอบพิธีกรรม และเป็นผู้บริหารจัดการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ศาสนาพุทธเข้ามาในประเทศไทยก่อนสมัยสุโขทัย ตามประวัติศาสตร์ได้กล่าวถึงความเชื่อ พิธีกรรม และการปฏิบัติทางศาสนาที่ผสมผสานระหว่างพุทธศาสนา ความเชื่อแบบพราหมณ์ รวมถึงความเชื่อเรื่องผี โดยสังเกตได้จากพิธีกรรมและความเชื่อต่าง ๆ ที่ยังปรากฏอยู่ในหลายพื้นที่โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบท (มูลนิธิโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ, 2557)

ศาสนาทำให้คนเกิดความเชื่อ ทำให้เกิดพิธีกรรมต่าง ๆ ซึ่งความเชื่อและพิธีกรรมที่ปฏิบัติกันนั้นก็แตกต่างกันไปในแต่ละศาสนา เมื่อบุคคลเกิดความเชื่อและการนับถือในศาสนานั้น ๆ ขึ้น ย่อมต้องทำให้เกิดการปฏิบัติตามคำสั่งสอนหรือหลักในการดำเนินชีวิตของศาสนาที่ตนนับถือ ก่อให้เกิดการเดินทางไปเพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ และถือเป็นจุดเริ่มต้นของการเดินทางท่องเที่ยวเกิดขึ้น การท่องเที่ยวเชิงศาสนา เป็นการท่องเที่ยวจากสถานที่หนึ่งไปยังสถานที่ท่องเที่ยวเชิงศาสนา เช่น วัด ศาสนสถาน สถานที่ทางศาสนา เพื่อการแสวงบุญ การออกไปนั่งสมาธิ ฟังธรรมะ ฟังเทศน์ หาความรู้ การปฏิบัติตนให้อยู่ในศีลธรรมคำสั่งสอนของศาสนา นอกจากนี้การท่องเที่ยวเชิงศาสนาจะต้องได้ประสบการณ์ทางการท่องเที่ยว เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ ทำให้เกิดความรู้ความเชื่อที่ตั้งอยู่บนรากฐานของความเป็นจริง เข้าใจเกี่ยวกับพิธีการทางศาสนา (มูลนิธิโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ, 2557)

การท่องเที่ยวเชิงศาสนาเพื่อความสบายใจ เป็นการท่องเที่ยวที่อยู่ในระดับที่ไม่ลึกซึ้งเท่ากับในอีกรูปแบบหนึ่ง ผู้เดินทางท่องเที่ยวพึงพอใจเพียงแค่ได้เดินทางไปถึง ได้สักการะบูชาในสถานที่อันศรัทธา ในบางครั้งมีการเน้นจำนวนโดยไปให้ได้จำนวนสถานที่มาก ๆ อาจจะใช้เวลาภายใน 1 วัน เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นความสบายใจ ขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความรื่นเริงบันเทิงในประเพณีวัฒนธรรมทางศาสนา การเดินทางท่องเที่ยวเชิงศาสนาเพื่อยกระดับจิตใจ เป็นการเดินทางท่องเที่ยวที่ลึกซึ้ง ไม่ฉาบฉวยเพียงแค่การไปเยือนเพื่อกราบไหว้บูชาและขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิหรือเพียงแค่ได้พบเห็น แต่เดินทางไปด้วยความใฝ่รู้ ศึกษาแสวงหาความรู้ ให้เกิดแง่คิดเกิดข้อธรรม เพื่อยกระดับจิตใจให้ดียิ่งขึ้นไปหรือในระดับที่ลึกซึ้งมาก คือการเดินทางไปเพื่อเรียนรู้เพื่อปฏิบัติในสถานที่ที่ใดที่หนึ่งในระยะเวลาหนึ่ง อาจเป็นระยะเวลาช่วงสั้น ๆ 3 - 5 วัน หรือ 7 วัน หรือยาวนานกว่านั้น เป็นการสั่งสมปัญญาทางศาสนาเพื่อให้ทุกข์ลดลง เช่น การเดินทางไปในสังเวชนียสถาน หรือสถานที่ทางศาสนาต่าง ๆ การเดินทางไปปฏิบัติธรรมในสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวในศาสนาพุทธมีทั้ง การท่องเที่ยวเพื่อแสวงบุญ การทำบุญตักบาตรตามประเพณี ทั้งนี้ จากการวิเคราะห์ของ World Tourism Organization (WTO) พบว่า นับเวลากว่าทศวรรษที่กระแสการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและยกระดับจิตใจได้เติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วใน

ด้านปริมาณ ประเทศต่าง ๆ ล้วนมีทรัพยากรที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้ ในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กลุ่มสถานที่สักการะทางศาสนา แหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและจิตใจล้วนมีความสำคัญในระดับโลก ด้วยเป็นดินแดนที่เป็นแหล่งกำเนิดศาสนาของโลก คือ ฮินดู และ พุทธ เส้นทางถนนแห่งการเดินทางท่องเที่ยวทุกสายจะมุ่งสู่ประเทศอินเดีย (กลุ่มสารสนเทศเศรษฐกิจการท่องเที่ยงและกีฬา, 2559)

ลักษณะการท่องเที่ยวเชิงศาสนาในประเทศไทยพบว่า มีลักษณะทั้ง 2 รูปแบบ ที่กล่าวมาข้างต้น แต่บางครั้งมีกิจกรรมที่แอบแฝงไปกับการท่องเที่ยงเชิงศาสนาด้วย นั่นก็คือ เรื่องของการเสี่ยงโชค และการหาโชคลาภในแต่ละสถานที่ จากสภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปและมีเพิ่มมากขึ้นในสังคมไทย และกลายเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงศาสนา จึงทำให้วัตถุประสงค์ทางการท่องเที่ยวถูกบิดเบือนไป แต่ก็คงไม่อาจปฏิเสธกระแสหรือศรัทธาแห่งการแสวงหาของประชาชนได้ ซึ่งการบริหารจัดการของศาสนสถานในเรื่องของการสร้างกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ทางศาสนาสำหรับนักท่องเที่ยวจะช่วยทำให้การท่องเที่ยงกลับสู่สายแห่งพุทธคุณได้ ทั้งนี้ ต้องอาศัยความร่วมมือในลักษณะเครือข่ายกับชุมชนหรือหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่เพื่อสร้างความยั่งยืนไปพร้อม ๆ กันด้วย กล่าวสำหรับประวัติศาสตร์การเข้ามาของพระพุทธศาสนาภายในประเทศไทย อาจกล่าวได้ว่าอาณาจักรทวารวดีที่ถึงแม้ยังมีการถกเถียงกันเรื่องถิ่นที่ตั้งที่แน่นอน แต่ก็มีหลักฐานที่พอจะเชื่อถือได้จากนักวิชาการประวัติศาสตร์ที่กล่าวถึงดินแดนแห่งอาณาจักรทวารวดีที่มีพื้นที่ตั้งอยู่ ณ ประเทศไทยอย่างแน่นอน แต่ยังคงมีการถกเถียงถึงเมืองที่เป็นศูนย์กลางของอาณาจักร ทั้งนี้ อาจารย์รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง ให้ความเห็นโดยส่วนตัวในเรื่องของเมืองที่เป็นศูนย์กลางของอาณาจักรทวารวดีว่า คือพื้นที่ของจังหวัดนครปฐม เพราะความกว้างใหญ่เชิงพื้นที่ของเมือง ขนาดของโบราณสถาน ความหนาแน่นของโบราณวัตถุที่พบซึ่งมีที่นครปฐมมากกว่า ประกอบกับหลักฐานที่พบในเชิงของศิลปะ โบราณวัตถุที่พบ สามารถอนุมานได้ว่า คนทวารวดีนับถือศาสนาพุทธมากกว่าศาสนา อื่น ๆ และเป็นพุทธศาสนาที่รับมาจากอินเดียโดยตรง (รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง, 2562) จึงอาจกล่าวได้ว่า จังหวัดนครปฐมมีความสำคัญในที่มาของประเทศไทย โดยเฉพาะทางด้านพระพุทธศาสนา ดังนั้น การส่งเสริมวิธีการที่จะทำให้คนได้รู้จักในความสำคัญทางประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะทางด้านพระพุทธศาสนาจึงมีความจำเป็น และมีความเหมาะสมเชิงพื้นที่ที่จะมีการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยงเชิงศาสนาที่เป็นการเล่าเรื่องที่ดีที่สุดได้ ซึ่งจะทำให้การท่องเที่ยวเชิงศาสนามีคุณค่าและเป็นประโยชน์มากขึ้น จึงเป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคนที่จะต้องร่วมกันอนุรักษ์ความทรงคุณค่าทางพระพุทธศาสนา ศิลปวัฒนธรรมอันดีงามนี้ไว้ และจำเป็นจะต้องมีการศึกษาหากลยุทธ์ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาในดินแดนแห่งปฐมบรมศาสนาของจังหวัดนครปฐม

การท่องเที่ยวที่ส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณี เป็นการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนา และเป็นการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มพูนคุณประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สังคม และปันผลประโยชน์ต่าง ๆ

กลับสู่ชุมชนท้องถิ่นในแหล่งชุมชนต่าง ๆ ที่วัดนั้นๆตั้งอยู่ ทำให้เกิดธุรกิจข้างเคียง เช่น ร้านค้าขายของขายอาหารปลา ตลอดถึงขายสินค้าผลิตภัณฑ์พื้นเมืองในท้องถิ่น เป็นต้น (ธนิต บุตรทิพย์สกุล, 2558)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว เป็นเหตุให้คณะผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะทำการศึกษา เรื่องกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม เพื่อศึกษาศักยภาพและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ประวัติพระพุทธศาสนายุคทวารวดี และเพื่อกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา พร้อมทั้งแนวทางกำหนดกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม เกิดประโยชน์ต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม

2. เพื่อพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม

3. เพื่อกำหนดกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ได้แบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 การศึกษาศักยภาพและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิตามคุณสมบัติ ซึ่งต้องมีคุณสมบัติตามที่ผู้วิจัยระบุไว้ ได้เลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยพิจารณาเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 21 รูป/คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์เป็นแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

3.1 ผู้วิจัยจะทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากโครงการการวิจัย เพื่อขออนุญาตเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตามที่กำหนดไว้ในทำการวิจัย

3.2 การเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญนั้น ใช้วิธีสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล ใช้เวลารูป/คนละประมาณ 60 นาที

3.3 ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้

3.4 ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดนัดไว้จนครบทุกประเด็น โดยขณะที่สัมภาษณ์เชิงลึกนั้น ผู้วิจัยจะขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์ ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques)

ระยะที่ 2 การพัฒนากิจกรรมและกำหนดกลยุทธ์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ บุคคลที่เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ที่มีความเชี่ยวชาญตามคุณสมบัติ ได้พิจารณากำหนดเลือก จำนวน 10 รูป/คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และร่างแนวทางการพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม ที่เหมาะสม เพื่อใช้เป็นประเด็นหลักในการสนทนากลุ่ม จากนั้นร่างข้อคำถามที่จะใช้ในการสนทนากลุ่มเสนอผู้ทรงคุณวุฒิที่ปรึกษาโครงการวิจัย เพื่อพิจารณาชี้แนะปรับปรุงหรือแก้ไข จากนั้นนำไปตั้งเป็นคำถามจากการสนทนากลุ่มเพื่อเก็บรวมรวมข้อมูลต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้เนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ตามวัน เวลา และสถานที่ โดยการเลือกวัน เวลา และสถานที่ที่เหมาะสมและนัดหมาย โดยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายผู้ร่วมสนทนากลุ่ม เพื่อให้เอื้อต่อข้อมูลที่ลึกและสมบูรณ์ ตามข้อคำถามประเด็นหลักสำหรับการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นการระดมสมอง (Brian Storming) รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะหาลักษณะร่วมกัน (Common Character) รวมถึงหาข้อสรุป (Common Conclusion) จากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำญสำหรับการสนทนากลุ่ม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลมาจัดกลุ่มตามประเด็นหลักของการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) หากมีประเด็นที่ไม่ชัดเจนผู้วิจัยใช้วิธีการจัดกลุ่มประเด็นข้อความ (Word Grouping) แล้วทำการอธิบายขยายความ (Explanation) โดยเรียบเรียงถ้อยคำขึ้นใหม่จากข้อมูลที่ผู้ให้ข้อมูลมา ทำการตีความ (Interpretation) บางประโยคหรือบางถ้อยคำที่ผู้ให้ข้อมูลให้มาจำเป็นต้องตีความหรือแปลความหมายแฝง ผู้วิจัยจะทำการตีความถ้อยคำ ดังกล่าวโดยอาศัยบริบทของการสนทนากลุ่มมาสนับสนุนการตีความ และทำการพรรณนาความ (Description) เป็นการเรียบเรียงถ้อยคำ โดยการจัดระบบการเกิดขึ้นก่อน-หลัง

ของเนื้อหาสาระจากการวิเคราะห์ พร้อมกับการพรรณนาเชื่อมโยงแต่ละเนื้อหาหรือเหตุการณ์ให้มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน และตรงตามประเด็นที่ดำเนินการสนทนากลุ่ม แล้วนำมาสรุปสร้างรูปแบบการพัฒนากิจกรรมและกำหนดกลยุทธ์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม ที่เป็นรูปธรรมนำไปสู่การนำไปปฏิบัติต่อไป

ผลการวิจัย

1. ศักยภาพและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยว มุ่งเน้นการพัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว โดยอาศัยการสร้างนวัตกรรมและมูลค่าเพิ่ม การพัฒนากิจกรรมให้มีความหลากหลาย เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว การสร้างแรงจูงใจให้เกิดการค้า การลงทุนเพื่อการท่องเที่ยว การสร้างความเชื่อมโยงกลุ่มพื้นที่การท่องเที่ยว การเสริมสร้างโอกาสและจัดหาแหล่งทุนเพื่อพัฒนาการค้าการลงทุนให้แก่ผู้ประกอบการภาคบริการท่องเที่ยว ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้มีความสำคัญเป็นอย่างมากในการนำมาเสริมสร้างศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนายุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม ซึ่งสามาสรุปได้ดังนี้

1. 1 ประวัติพระพุทธศาสนายุคทราวดี คำว่า “ทวารวดี” เป็นข้อสันนิษฐานมาจากคำว่า “โถ-โล-โป-ตี” (To-Lo-po-ti) ซึ่งปรากฏในบันทึกการเดินทางของพระภิกษุเหี้ยนจัง ที่เดินทางจากจีนไปสืบพระพุทธศาสนาในอินเดียทางบก ใน พ.ศ. 1172 และเดินทางกลับจีนใน พ.ศ. 1188 ในบันทึกการเดินทางนี้ ได้กล่าวถึงชื่ออาณาจักรโถโลโปตีด้วย ซึ่งนักวิชาการเชื่อว่าคำว่า “โถโลโปตี” ตรงกับภาษาสันสกฤตคือทวารวดี เป็นเมืองที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของศรีเกษตร ในประเทศพม่า และตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของอิศานปุระ ในประเทศกัมพูชา อาณาจักรทวารวดีนี้ตั้งอยู่ในดินแดนประเทศไทยปัจจุบันในบันทึกอีกชิ้นหนึ่ง ได้แก่ บันทึกของพระภิกษุอี้จิง ผู้ที่เดินทางจากจีนไปสืบพระพุทธศาสนาในอินเดียโดยทางทะเล ระหว่าง พ.ศ. 1214 - 1218 ท่านออกเดินทางจากเมืองกวางตุ้ง ในบันทึกกล่าวถึงเมืองท่าและอาณาจักรตามชายฝั่งทะเลที่ท่านได้เดินทางผ่าน ที่ปรากฏชื่อได้แก่ หลินยี่ ฟูนัน ทวารวดี ลังเจียซู ศรีวิชัย และโมโลยูศาสตราจารย์ ยอร์ช เซเดส์ และสมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เป็นกลุ่มบุคคลแรกที่กำหนดเรียกชื่อดินแดนที่เมืองโบราณเหล่านี้ตั้งอยู่ รวมทั้งงานศิลปกรรมที่พบมากมาย โดยเฉพาะในบริเวณลุ่มน้ำแม่น้ำเจ้าพระยานั้นว่าทวารวดี โดยใช้เหตุผลของตำแหน่งที่ตั้งอาณาจักรและอายุตามบันทึกของจีน กับอายุของงานศิลปกรรมที่ตรงกัน อาณาจักรทวารวดีจึงกลายเป็นอาณาจักรแรกในดินแดนไทย กำหนดอายุตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 12 ลงมาถึงพุทธศตวรรษที่ 16

1.2 สภาพการท่องเที่ยว จังหวัดนครปฐมมีพื้นที่มีความโดดเด่นในเรื่องของทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต และสถานที่ที่มนุษย์สร้างก่อให้เกิด

มรดกมากมาย โดยเฉพาะวัฒนธรรม วิถี การดำรงชีวิตและสถาปัตยกรรม ในปัจจุบันจังหวัดนครปฐมมีชื่อเสียงเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทั้ง ธรรมชาติของแม่น้ำ เกษตร และแหล่งวัฒนธรรมและวิถีชีวิตและสถาปัตยกรรม จนเกิดกิจกรรม ท่องเที่ยวในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในจังหวัด ทั้งธรรมชาติ วัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่เกิดขึ้น รายได้จากการท่องเที่ยว แต่ในทางกลับกันได้มีผลกระทบทางด้านลบเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวทั้งเรื่องของการทำลายทรัพยากรท่องเที่ยว ค่าครองชีพที่สูงขึ้น

1.3 การบริหารจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยว ในโลกของความเป็นจริง มักจะหาผู้บริหารดังกล่าวได้ยากยิ่งส่วนมากจะพบ ผู้บริหารที่บริหารแล้วได้งานมีคุณภาพแต่ไม่สามารถครองใจคน หรือโอนอ่อนต่อคนมากเกินไป จึงทำให้งานขาดประสิทธิภาพ ดังนั้น นักบริหารมืออาชีพจะต้องรู้จักประยุกต์ศาสตร์ทางการบริหาร มาใช้อย่างมีศิลปะเพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จอย่าง มีประสิทธิภาพ นั่นคือ ต้องมีทั้งศาสตร์สามารถ ทั้งศิลป์จึงจำเป็นต้องแสวงหานวัตกรรมเทคโนโลยี หลักการ แนวคิด ทฤษฎีใหม่ๆ มาปรับปรุงและ พัฒนาการบริหารจัดการอยู่เสมอ

1.4 ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา วัดมีบทบาทสำคัญต่อสังคมไทยในหลายๆ ด้าน รวมถึงด้านการท่องเที่ยวในปัจจุบัน วัดได้การเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศซึ่งเดินทางมาเพื่อวัตถุประสงค์เพื่อต้องการชื่นชมความสวยงามทางพุทธศิลป์ รวมทั้งเป็นการศึกษาพุทธศาสนาหรือการเดินทางเพื่อการแสวงบุญซึ่งเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ประเทศไทยจำนวนมหาศาลในแต่ละปี สามารถทำให้วัดและชุมชน มีรายได้เพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการตระหนักรู้ถึงคุณค่าของมรดก ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นในการที่จะร่วมมือกันอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของตนเองต่อไปอย่างยั่งยืน แต่อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวในบางครั้งก็อาจส่งผลกระทบในด้านลบ ด้านเช่นเดียวกัน

2. การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม มีดังนี้

2.1 การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา วัดในปัจจุบันจึงเป็นศูนย์รวมของมรดกวัฒนธรรมและสรรพวิชาอันหลากหลายนับตั้งแต่โบราณกาล มีพระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้อนุรักษ์สืบสาน และใช้ประโยชน์ในการประกอบพิธีกรรมทาง พุทธศาสนา และกิจกรรมอื่น ๆ ของชุมชน ปัจจุบันสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปบทบาทของวัดและพระสงฆ์ ลดลงไปจากเดิม แต่กระนั้น วัดและพระสงฆ์ก็ยังปรับเปลี่ยนบทบาทให้สอดคล้องกับสภาพสังคม โดยบทบาทหลักของวัดก็ยังคงเป็นสถานที่พำนักของพระสงฆ์สามเณร เป็นสถานที่ศึกษาเล่าเรียน ประพฤติปฏิบัติธรรม สืบทอดและเผยแผ่หลักธรรมคำสั่งสอน และยังมีฐานะเป็นแหล่งประดิษฐานและรวบรวมของมรดกทางศิลปวัฒนธรรมทั้งที่เป็นโบราณสถานโบราณวัตถุและศิลปวัตถุ ตลอดถึงการเป็นศูนย์กลางใน

การประกอบประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน ดังนั้น วัดจึงมีบทบาทอีกอย่างหนึ่งคือ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งนี่เป็นอีกบทบาทหนึ่งของวัดที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

2.2 การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาเป็นนโยบายและยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมสำคัญของจังหวัดนครปฐม มีแนวโน้มที่เป็นโอกาสในการส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยว คือ การส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายประเภท อาทิ แหล่งมรดกโลก ศาสนสถานจำนวนมาก แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางกิจกรรมกีฬา หรือแหล่งท่องเที่ยวในมหานครที่มุ่งเน้นการพักผ่อนและบริโภคสินค้า และการบริการส่งผลประการหนึ่งที่สำคัญคือเปิดโอกาสให้มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากเข้ามาท่องเที่ยวในประชาคมอาเซียน เพราะสามารถเลือกสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวได้หลากหลายรูปแบบ

2.3 การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ต้องให้สอดรับกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งการปลุกระดมทั้งความคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน โรงเรียน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานรัฐอื่นๆ ให้เข้ามาวางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาที่ยังขาดส่วนนี้อยู่ ให้กลายเป็นจุดแข็งของพื้นที่นั้นๆ ให้สามารถตอบโจทย์สำคัญๆ สำหรับความต้องการของนักท่องเที่ยว อีกทั้งพยามสร้างจุดเด่นของจังหวัดนครปฐม ซึ่งต้นทุนเดิมมีอยู่แล้ว เพียงแต่นำมาสร้างเป็นกิจกรรมที่มีการรวมตัวรวมกลุ่ม จัดทำแผนที่เส้นทางการท่องเที่ยวที่เป็นไปในลักษณะเดียวกัน

3. การกำหนดสร้างกลยุทธ์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม มีดังนี้

3.1 รูปแบบศักยภาพและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม เป็นประตูสู่ภาคตะวันตกและภาคใต้จึงทำให้การคมนาคมขนส่งสะดวก นักท่องเที่ยวสามารถเลือกเดินทางท่องเที่ยวเป็นระยะเวลาสั้น ๆ ได้รวมทั้งจังหวัดนครปฐมยังได้ชื่อว่าเป็นดินแดนแห่งอาหาร เพราะที่ตั้งของจังหวัดอยู่ในที่ราบลุ่มแม่น้ำท่าจีน หรือแม่น้ำนครชัยศรีที่มีความอุดมสมบูรณ์ทั้งอาหาร ผลไม้และวัฒนธรรม ซึ่งในอดีตเคยเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรทวารวดี และยังคงมีความสำคัญเรื่อยมา เนื่องจากเป็นเมืองที่มีองค์พระปฐมเจดีย์ที่พระมหากษัตริย์ทรงบูรณะปฏิสังขรณ์

3.2 รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม มีการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เรียกว่า การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ใช้วัดและโบราณสถานเป็นแหล่งท่องเที่ยว เพราะวัดในศาสนาพุทธถือได้ว่าเป็นทรัพยากรที่ทรงคุณค่าสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติได้เป็นจำนวนมาก ให้เข้ามาเที่ยวชมผลงานทางด้านสถาปัตยกรรม จิตรกรรม และงานพุทธศิลป์ที่งดงาม รวมถึงการเข้าไปทำบุญกราบไหว้บูชาพระ ขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นต้น การท่องเที่ยวรูปแบบนี้ อาจเรียกได้ว่า การท่องเที่ยวประเภทชมความงดงามทางวัตถุธรรม เป็นการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมสูงมาก

สามารถสนองประโยชน์ได้ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ทำให้มีรายได้เข้ามาทำนุบำรุงวัด บำรุงท้องถิ่นและประเทศโดยรวม เกิดการหมุนเวียน ในกระแสเศรษฐกิจและสังคม

3.3 รูปแบบกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม เป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่และมีความสำคัญอย่างยิ่งของประเทศไทยเนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่สามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังรายงานของกระทรวงท่องเที่ยวและกีฬาที่พบว่า ตั้งแต่ปี 2556 เป็นต้นมา อุตสาหกรรมท่องเที่ยวสร้างรายได้เกินกว่า 1 ล้านล้านบาท มาโดยตลอด และในปี 2561 ประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยว 2.94 ล้านล้านบาท และมีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นตามจำนวนของนักท่องเที่ยว นอกจากนี้แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560-2564 ยังระบุว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยยังคงมีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่องด้วยความหลากหลายของทรัพยากรท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม ประเพณี อัธยาศัยไมตรีของคนไทย ศักยภาพของทำเลที่ตั้ง จึงทำให้ประเทศไทยยังคงมีศักยภาพและโอกาสทางการท่องเที่ยวมากมาย นอกจากการท่องเที่ยวจะมีความสำคัญด้านเศรษฐกิจของประเทศแล้ว ยังมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในมิติของการตอบสนองความพึงพอใจของตนเอง การพักผ่อน การหลีกหนีจากวิถีชีวิตประจำวันที่จำเจ การท่องเที่ยวเพื่อลดความตึงเครียดจากการทำงาน การหาประสบการณ์ใหม่ๆ รวมถึงการเยี่ยมญาติหรือเพื่อน เป็นต้น ซึ่งการเดินทางท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมหลากหลายและมีอิสระในการเลือกแหล่งท่องเที่ยวย่อมทำให้เกิดความผ่อนคลาย รู้สึกเพลิดเพลินมีความสุข และเมื่อมีความสุขจะก่อให้เกิดสุขภาวะอันเป็นมิติหนึ่งที่สัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต

3.4 สร้างรูปแบบการพัฒนากิจกรรมและกำหนดกลยุทธ์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม สามารถอธิบายได้ดังนี้

ขั้นที่ 1 การพัฒนาศักยภาพและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม จะต้องเริ่มต้นที่การสร้างแนวทางระดมสมองการค้นหาศักยภาพและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา จึงเกิดเป็น ***รูปแบบศักยภาพและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม*** ซึ่งประกอบไปด้วย 1) การค้นหาศักยภาพและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา 2) สร้างเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม 3) ออกแบบกระบวนการและกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบศักยภาพและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม

ขั้นที่ 2 เป็นการพัฒนาอันสืบเนื่องมาจากการค้นหาศักยภาพและเส้นทางเชิงพุทธศาสนา นำมาสู่การเกิดเป็น ***รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม*** ซึ่งประกอบไปด้วย 1) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา 2) การเก็บค่าบริการหรือสินค้าที่เป็นผลิตภัณฑ์มีความเหมาะสม 3) การอำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้บริการท่องเที่ยว 4) การส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยว 5) การสร้างเอกลักษณ์ที่เป็นแรงจูงใจนักท่องเที่ยว สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 2 รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม

ขั้นที่ 3 การขับเคลื่อน ผลักดัน ให้เกิดผลที่เป็นรูปธรรม เมื่อมีการค้นหาศักยภาพ การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางการท่องเที่ยว กลยุทธ์ที่สำคัญในการทำให้เห็นภาพรวมของการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา จึงเกิดเป็น ***รูปแบบกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม*** ที่ประกอบไปด้วย 1) ด้านประวัติศาสตร์ 2) ด้านการชมงานศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี 3) ด้านการปฏิบัติธรรม 4) ด้านการออกแบบเส้นทางการท่องเที่ยว สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 3 รูปแบบกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม

อภิปรายผล

ผู้วิจัยเสนอประเด็นการอภิปรายผลที่สำคัญตามข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

1. ศักยภาพและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดนครปฐมแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการเดินทางท่องเที่ยว ต้องการมาท่องเที่ยวนั้นส่วนหนึ่งเพราะเป็นเมืองที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ด้านพระพุทธศาสนามาอย่างยาวนาน มีรูปแบบในการเดินทางท่องเที่ยว ซึ่งเหตุผลที่สำคัญในการเข้ามาท่องเที่ยว คือการจัดกิจกรรมต่างๆ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมมาท่องเที่ยวกับสมาชิกในครอบครัวและมาท่องเที่ยวประมาณ 1-2 ครั้งต่อปี ลักษณะของการท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวแบบวันเดียว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่รับข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวจากเพื่อน ญาติ คนรู้จักและเว็บไซต์ โดยมีกระบวนการของการกำหนดกลยุทธ์ภายใต้สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อนำเอากลยุทธ์ไปปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์และภารกิจขององค์การและมีการประเมินผลกลยุทธ์นั้น (David, F. R., 2007) อย่างไรก็ตาม ศักยภาพและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ซึ่งเราจะเห็นได้ว่า รูปแบบการท่องเที่ยวมีพัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงไปจากปัจจัยเรื่องของความสะดวกในการเดินทางที่มีความเจริญและสะดวกสบายมากขึ้น ประกอบกับเทคโนโลยีด้านข้อมูลข่าวสาร ทำให้รูปแบบการท่องเที่ยวจากการใช้บริษัทจัดการท่องเที่ยวหรือบริษัททัวร์ มาสู่การท่องเที่ยวด้วยตัวเองมากขึ้น ซึ่งมีความเป็นอิสระและประหยัดกว่าการใช้บริษัททัวร์ ส่งผลให้ธุรกิจเรื่องการท่องเที่ยวมีการขยายตัวมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่ง พยอม ธรรมบุตร กล่าวไว้ว่า โดยองค์ประกอบ

การท่องเที่ยวที่เป็นส่วนสำคัญประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ 1) แหล่งท่องเที่ยว (Attractions) คือสถานที่ท่องเที่ยวที่ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว 2) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) คือระบบโครงสร้างพื้นฐานเกี่ยวกับการเดินทางที่เหมาะสม สะดวกและปลอดภัย 3) ที่พักแรม (Accommodation) ได้แก่ โรงแรม รีสอร์ท แกสต์เอาต์ โฮมสเตย์ อาจรวมถึงการพักแบบกางเต้นต์ที่นอนด้วย 4) กิจกรรมการท่องเที่ยวและกิจกรรมนันทนาการ (Tourist activities and recreational activities) กิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะทำให้นักท่องเที่ยวไม่มีส่วนร่วมด้วย ซึ่งอาจขึ้นอยู่กับสถานที่ เวลาที่เหมาะสม 5) ส่วนประกอบอื่น ๆ บริการเบ็ดเสร็จ (Ancillary) เช่น ด้านร้านอาหาร โรงพยาบาล ไปรษณีย์ สถานีบริการน้ำมัน ร้านค้า ร้านขายของที่ระลึก ห้องสุขา เป็นต้น 6) บริการเสริมให้ตรงกับความต้องการ (Amenities) คือ สิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวเพื่อให้ตรวต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวมากขึ้น เช่น บริเวณที่จอดรถสาธารณะ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เป็นต้น (พยอม ธรรมบุตร, 2546) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤษดา ขุนอาภัย ได้ทำวิจัยเรื่อง “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษา บ้านลวงเหนือตำบลลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่” พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยมีความเห็นว่าปัจจัยทางการตลาดท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลมากที่สุดในการตัดสินใจมาเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ คือ แหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติสำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมีความเห็นว่า ปัจจัยทางการตลาดการท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลมากที่สุดการตัดสินใจมาเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่คือศิลปวัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิต ส่วนในการเผยแพรและประชาสัมพันธ์ทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศพบว่าการบอกต่อจากคนใกล้ชิด หรือคนรู้จัก และอินเตอร์เน็ต มีอิทธิพลมากที่สุด ในด้านค่าครองชีพและงบประมาณในการท่องเที่ยวมีอิทธิพลมากที่สุดส่วนในด้านความน่าสนใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศมีความเห็นว่า ยังไม่แน่ใจ และผู้ประกอบการ ธุรกิจท่องเที่ยวมีความเห็นว่าสถานการณท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่คอนข้างชะลอตัวเนื่องจาก ปัญหาเศรษฐกิจ และปัญหาทางการเมือง โดยเล็งเห็นว่านักท่องเที่ยวชาวไทยมีความสำคัญมากขึ้น สำหรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นผู้ประกอบการส่วนใหญ่เห็นว่าควรจะจัดขึ้นในรูปแบบของโฮมสเตย์ และต้องอาศัยการสนับสนุนจากภาครัฐ สำหรับความเห็นของผู้นำชุมชนบ้านลวงเหนือมีความเห็นสอดคลองกับผู้ประกอบการ อีกทั้งยังพบปัญหา 3 ส่วน คือ 1) ปัญหาภายนอกชุมชน ได้แก ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการเมือง 2) ปัญหาภายในชุมชน เชน การขาดความเข้มแข็งของชุมชนในเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่น ปัญหาขาดแคลนบุคลากรและภาษาอังกฤษ เป็นตน และ 3) ปัญหาจากภาครัฐ คือ การขาดการสนับสนุนที่ดีจากภาครัฐเทาที่ควร สำหรับผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สามารถแบงได้สองส่วนคือ ผลกระทบด้านบวก ทำให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นรายได้ การประชาสัมพันธ์ชุมชน ส่วนผลกระทบด้านลบคือ อาจเกิดปัญหาด้านอาชญากรรม ยาเสพติด และโรคระบาด เป็นตน

แนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้านลวงเหนือคือ การพัฒนาในรูปแบบของโฮมสเตย และการสร้างแหล่งความรูชุมชน (กฤษดา ขุ่นอาภัย, 2552)

2. การพัฒนากิจกรรมและกำหนดกลยุทธ์สร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม การท่องเที่ยวเชิงศาสนาจะรวมเอาเรื่องของความเชื่อไว้ด้วย ถือเป็นทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยวที่ต้องการเสริมสร้างพลังใจหรือเสริมสร้างความเจริญทางจิตใจ และความเป็นสิริมงคลของชีวิต การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กล่าวว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาเพื่อสนับสนุนให้เกิดการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาให้สอดประสานกับกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะช่วยเอื้อประโยชน์ด้านการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรม และช่วยกระตุ้นให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวทางศาสนา รวมทั้งเสริมสร้างสินค้าใหม่ทางการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นเป็นรูปธรรมอีกด้วย (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2548) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรทิพย กิจเจริญไพศาล ได้ทำวิจัยเรื่อง “การศึกษาทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยสรุปได้ว่าจังหวัดปทุมธานีมีทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง โดดเดนด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวมอญด้านประวัติศาสตร์ ด้านโบราณสถานและโบราณวัตถุ ได้แก วัดมอญ เตาโอ่งอ่าง เครื่องปน ดินเผา ตุ่มสามโคก ตลอดจนด้านประเพณี เทศกาล ได้แก งานสงกรานต งานแหเสาหงสธงตะขาบ และวิถีชีวิตของชุมชนชาวมอญได้แก อาหารการกิน การแต่งกาย แนวทางการสงเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดปทุมธานี ควรเน่นการพัฒนาคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญ อนุรักษและถ่ายทอดภูมิปัญญา และองคความรูให่คงอยู่อย่างต่อเนื่อง แนวทางการพัฒนาด้านกิจกรรมท่องเที่ยวของชุมชนชาวมอญ ควรพัฒนาด้านการคมนาคม โดยการปรับปรุงถนน และพัฒนาเส่นทางการเดินทางไปสู่แหล่งท่องเที่ยวให่เชื่อมโยงถึงกัน ตลอดจนพัฒนาด้านบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกโดยการให่ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวกับนักท่องเที่ยว ควบคูกับการให่ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (พรทิพย์ กิจเจริญไพศาล, 2553)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า กลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม จะต้องดำเนินการ ขั้นที่ 1 รูปแบบศักยภาพและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม ซึ่งประกอบไปด้วย 1) การค้นหาศักยภาพและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา 2) สร้างเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม 3) ออกแบบกระบวนการและกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม ขั้นที่ 2 รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม ซึ่งประกอบไปด้วย

1) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา 2) การเก็บค่าบริการหรือสินค้าที่เป็นผลิตภัณฑ์มีความเหมาะสม 3) การอำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้บริการท่องเที่ยว 4) การส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยว 5) การสร้างเอกลักษณ์ที่เป็นแรงจูงใจนักท่องเที่ยว ขั้นที่ 3 รูปแบบกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม ที่ประกอบไปด้วย 1) กลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐมด้านประวัติศาสตร์ 2) กลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐมด้านการชมงานศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี 3) กลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐมด้านการปฏิบัติธรรม 4) กลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐมด้านการออกแบบเส้นทางการท่องเที่ยว ส่วนข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ 1) การประชาสัมพันธ์กิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม 2) สร้างการบูรณาการหน่วยงานในการส่งเสริมกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม 3) นำวิถีและประวัติศาสตร์ด้านพระพุทธศาสนาของจังหวัดนครปฐมมาสู่การตีแผ่องค์ความรู้ให้เป็นที่ประจักแก่สาธารณชน 4) ให้ความรู้ความเข้าใจด้านประวัติศาสตร์จังหวัดนครปฐม 5) พัฒนาวิถีด้านจิตใจพุทธบริษัท 4 ด้วยแนวทางพระพุทธศาสนา 6) พัฒนาวิถีวิถีด้านพฤติกรรมด้านการท่องเที่ยวที่อยู่บนพื้นฐานของความไม่ประมาท ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) ภาครัฐ ควรจัดการอบรมให้ความรู้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา 2) ภาครัฐควรสร้างความหลากหลายด้านการท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวเชิงพุทธ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ รวมถึงการระดมสมองออกแบบการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่รองรับต่อความเปลี่ยนแปลงด้านการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นในอนาคต 3) ภาครัฐควรฝึกให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น เอกชน ประชาชน ผู้ประกอบการ ซึ่งมีเงื่อนไขคือ จะต้องวิเคราะห์ให้พบว่า กลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม นั้นควรทำอย่างไร รวมถึงวิธีการดำเนินการสร้างการท่องเที่ยวที่ทันสมัยต่อยุคปัจจุบัน ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการดำเนินการวิจัยและพัฒนาโดยอาศัยที่เครื่องมือหลากหลายในการศึกษากลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม เพื่อให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงทางสังคม 2) ควรศึกษาเปรียบเทียบกลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ยุคทวารวดีในเขตจังหวัดนครปฐม กับพื้นที่การท่องเที่ยวจังหวัดอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

กฤษดา ขุ่นอาภัย. (2552). การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษาบ้านลวงเหนือ ตำบลลวงเหนืออำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

กลุ่มสารสนเทศเศรษฐกิจการท่องเที่ยงและกีฬา. (2559). การท่องเที่ยวเชิงศาสนา. ใน รายงานภาวะเศรษฐกิจท่องเที่ยว (หน้า 47-48). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2548). แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมพร้อมบริการ. กรุงเทพมหานคร: กองอนุรักษ์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

ธนิต บุตรทิพย์สกุล. (2558). แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา วัดในพื้นที่ฝั่งธนบุรี. วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์, 21(2), 203-210.

พยอม ธรรมบุตร. (2546). หลักการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พรทิพย์ กิจเจริญไพศาล. (2553). การศึกษาทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดปทุมธานี. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

มูลนิธิโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ. (2557). สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่มที่ 20 ศาสนาและความเชื่อ. กรุงเทพมหานคร: โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนโดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.

รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง. (2562). พระพุทธรูปและพระพิมพ์ทวารวดีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะไทย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

David, F. R. (2007). Strategic management: Concepts and cases. Upper Saddle River, NJ: Pearson Prentice Hall.

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 634-651

บทความวิจัย

การพัฒนาโรงเรียนสุขภาวะกรณีศึกษาโรงเรียนบ้านโนนสังข์ศรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มุกดาหาร*

DEVELOMENT OF THE HEALTH SCHOOL A CASE STUDY OF NON SANGSRI IN THE MUKDAHAN PRIMARY EDUCATIONL SERVICE AREA OFFICE

ไพฑูรย์ พวงยอด[1]
Paitoon Puangyod[1]
[1]คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม นครพนม
[1]Faculty of Education, Nakhon Phanom University, Nakhon Phanom, Thailand
[1]Corresponding auther E-mail: dr.paitoon@npu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการพัฒนาโรงเรียนสุขภาวะ 2) ศึกษาแนวทางพัฒนาโรงเรียนสุขภาวะกรณีศึกษา โรงเรียนบ้านโนนสังข์ศรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มุกดาหาร เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษา นักเรียน ผู้ปกครอง จำนวน 50 คน เลือกกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบบเจาะจง เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการพัฒนาโรงเรียนสุขภาวะ มีการพัฒนาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.46) และรายด้านการพัฒนาโรงเรียนสุขภาวะอยู่ในระดับมาก โดยผู้วิจัยได้เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านโรงเรียนเป็นสุข ($\bar{X}$ = 4.47) ด้านผู้เรียนเป็นสุข ($\bar{X}$ = 4.46) ด้านชุมชนเป็นสุข ($\bar{X}$ = 4.46) ด้านสภาพแวดล้อมเป็นสุข ($\bar{X}$ = 4.45) และด้านครอบครัวเป็นสุข ($\bar{X}$ = 4.42) และ 2) แนวทางพัฒนาโรงเรียนสุขภาวะโรงเรียนสุขภาวะกรณีศึกษา โรงเรียนบ้านโนนสังข์ศรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

* Received 11 December 2022; Revised 29 December 2022; Accepted 30 December 2022

ประถมศึกษา มุกดาหาร คุณลักษณะของผู้เรียนดี มีสุขภาวะเป็นผู้ที่มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ก้าวทันเทคโนโลยีดิจิทัลมีสุขภาพจิตที่ดี มีสุขภาพกายที่แข็งแรง กล้าคิดกล้าทำ สำนึกรักบ้านเกิดปลอดสิ่งเสพติด คุณลักษณะของโรงเรียนดีควรมีระบบบริหารยืดหยุ่นเสมอภาค คุณลักษณะของสิ่งแวดล้อมดี สภาพแวดล้อมที่มีต้นไม้ธรรมชาติ มีการสร้างสัมพันธภาพที่ดีงามและเป็นต้นแบบให้กับผู้เรียน มีจิตสาธารณะ ครอบครัวมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ คุณลักษณะของชุมชนที่ดีควรมีการพัฒนาความสัมพันธ์กับชุมชนมีส่วนร่วม สร้างเครือข่ายชุมชนปราศจากสิ่งเสพติดทุกชนิด

คำสำคัญ: การพัฒนาโรงเรียนสุขภาวะ, โรงเรียนบ้านโนนสังศรี, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร

Abstract

This research article aims to 1) study the state of development of healthy schools, 2) study the guidelines for developing healthy schools in a case study. Ban Nonsangsri School Mukdahan Primary Educational Service Area Office It is a mixed research method. Population and Sample/Key Informants They were administrators, teachers, school committees, students, and parents, totaling 50 people. Selected samples/key informants by purposive method. The research tools were questionnaires, 5-point estimation scales, and structured interviews. Statistics used were percentage, mean, and deviation. standard ben The results showed that 1) State of health school development The overall development was at a high level ($\bar{x}$ = 4.46) and the development of health schools was at a high level. The researcher ranked them in descending order of school happiness ($\bar{x}$ = 4.47), student happiness ($\bar{x}$ = 4.46), community happiness ($\bar{x}$ = 4.46), environment happiness ($\bar{x}$ = 4.45), and family happiness. ($\bar{x}$ = 4.42) and2) Guidelines for developing healthy schools, health schools, case studies Ban Nonsangsri School Mukdahan Primary Educational Service Area Office characteristics of good learners Being healthy is a person who has good physical health. Keep up with digital technology and have good mental health. have a strong physical health dare to think Conscience of love for homeland, drug-free The characteristics of a good school should have a flexible and equal management system. Characteristics of a good environment environment with natural trees good relationships are created and role models for learners, public mind, family participation in learning management, good community characteristics

should develop relationships with community participation network community free from all kinds of drugs

Keywords: Health School Development, Ban Non Sang Sri School, Mukdahan Primary Educational Service Area Office

บทนำ

กระแสโลกาภิวัตน์ปัจจุบันมีอิทธิพลส่งผลกระทบอย่างยิ่ง ต่อวิถีชีวิตของมนุษย์ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมืองการปกครอง ด้วยความเจริญทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี จากรายงานแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของโลก สรุปได้ว่าแนวโน้มในอีก 20 ปีข้างหน้าว่า เศรษฐกิจโลกจะเกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่เชื่อมโยงกับการศึกษาและการเรียนรู้ ขึ้นอยู่กับลักษณะสำคัญ 5 ประการคือ 1) โลกาภิวัตน์: ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การพัฒนาตลาดทุน และการเปลี่ยนแปลงประชากร จะทำให้โลกก้าวสู่การปรับตัวครั้งใหญ่ การเปิดเสรีทางการค้าจะมีมากขึ้นเศรษฐกิจจะเคลื่อนสู่เอเชียและอินเดียที่มีค่าแรงถูก มีความได้เปรียบประเทศอื่น สินค้าต้นทุนต่ำและมีคุณภาพจะยืนหยัดอยู่ได้ 2) การทำงานเป็นชิ้นส่วน: ผลิตภัณฑ์ทางอุตสาหกรรมหรือบริการเป็นผลิตภัณฑ์หรือบริการเป็นผลิตภัณฑ์ที่คำนึงถึงความเชี่ยวชาญเฉพาะมากขึ้น 3) คำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล: การผลิตและบริการใด ๆ จะคำนึงถึงความต้องการของลูกค้า ลักษณะการผลิตเป็นโหลจะลดลง 4) การเคลื่อนย้ายของกลุ่มประชากร: ประชากรจะเคลื่อนย้ายจากเด็ก เยาวชน คนหนุ่มสาว ไปสู่ผู้สูงวัยมากขึ้นและ 5) การจัดการความรู้ จะเข้ามามีบทบาทในองค์กรและการทำงานมากยิ่งขึ้น นับตั้งแต่การสร้าง การแสวงหา การเผยแพร่และขยายความรู้ให้เกิดแก่บุคลากรให้เกิดความเชี่ยวชาญและสร้างมูลค่าเพิ่มในผลผลิตมากขึ้น บนพื้นฐานของเศรษฐกิจฐานความรู้ด้วย (พิณสุดา สิริธรังสี, 2552)

การสร้างสังคมความรู้และสังคมภูมิปัญญา คือแนวทางสำคัญของแผนการศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552) สังคมภูมิปัญญาและสังคมความรู้ที่แท้จริงควรมาจากฐานรากของสังคม และการพัฒนาอย่างบูรณาการต้องเอาพื้นที่เป็นตัวตั้ง เพราะชุมชนคือฐานรากของประเทศ ถ้าชุมชนทั้งหมดเข้มแข็งทุกด้าน ทั้งเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม สุขภาพ การศึกษา ประชาธิปไตย ประเทศไทยก็จะมั่นคง (ประเวศ วะสี, 2555) การจัดการศึกษาที่ใช้พื้นที่เป็นตัวตั้งเพื่อสร้างให้เกิดการมีส่วนร่วมเพื่อการกระตุ้นให้ท้องถิ่นและประชาสังคมลุกขึ้นมาแก้ปัญหาการศึกษาที่ตอบโจทย์ชุมชนเป็นหลัก สอดคล้องกับมาตรการหนึ่งที่สำคัญของการปฏิรูปการเรียนรู้ที่พบในหลายประเทศที่ประสบผลสำเร็จ เพื่ออนาคตของเด็กเยาวชนในจังหวัด (สุภกร บัวสาย, 2556) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) กำหนดทิศทาง เป้าหมาย และยุทธศาสตร์การดำเนินงานระยะ 10 ปี พ.ศ. 2555 - 2564 ภายใต้วิสัยทัศน์ “ทุกคนบนแผ่นดินไทย มีขีดความสามารถ สังคมและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาวะ” โดยกำหนดพันธกิจ คือ “จุดประกาย

กระตุ้น สาน และเสริมพลัง บุคคล แลองค์กรทุกภาคส่วนให้มีขีดความสามารถและสร้างสรรค์ระบบสังคมที่เอื้อต่อการมีสุขภาวะ" มีเป้าหมายทั่วไป คือ "ทุกคนมีอายุยืนยาวขึ้นอย่างมีสุขภาวะ" กำหนดยุทธศาสตร์หลัก "สานสามพลัง" และได้กำหนดยุทธศาสตร์เฉพาะไว้ 5 ประการ ได้แก่ 1) พัฒนาขีดความสามารถของบุคคลและองค์กร ให้เท่าทันพลวัตของปัจจัยต่าง ๆ ที่กระทบต่อสุขภาพ 2) พัฒนานวัตกรรมการสร้างเสริมสุขภาพและนวัตกรรมทางสังคม 3) เสริมสร้างศักยภาพของชุมชนและท้องถิ่น 4) พัฒนาระบบและกลไกทางสังคมที่เอื้อต่อการสร้างสุขภาวะ และ 5) พัฒนาระบบการเรียนรู้และสื่อสารสาธารณะ (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), 2559)

จังหวัดมุกดาหาร เป็นจังหวัดที่มียุทธศาสตร์ด้านเศรษฐกิจสำคัญของประเทศอยู่ในแนวเส้นทางการค้าสายใหม่ (New Trade Lane) ได้รับการประกาศให้เป็น 1 ใน 10 เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของไทยเพื่อให้เป็นพื้นที่สำคัญของประเทศในการสร้างฐานการผลิตที่เชื่อมโยงกับอาเซียน และจัดการพัฒนาเมืองชายแดน การส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานถือเป็นยุทธศาสตร์สำคัญเพื่อยืนยันว่า การศึกษาจะสามารถยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศให้มั่นคง และเดินหน้าไปได้อย่างเข้มแข็ง การจัดการศึกษาแบบบูรณาการในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจะต้องเน้นการมีส่วนร่วมอย่างจริงจังในลักษณะ "5 ร่วม" คือ ร่วมคิด-ร่วมริเริ่ม-ร่วมตัดสินใจ-ร่วมดำเนินการ-ร่วมรับผิดชอบ ซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนาประเทศภายใต้โมเดล "ประเทศไทย 4.0" ที่เน้นการใช้แนวทาง "สานพลังประชารัฐ" เป็นตัวขับเคลื่อน โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งภาคเอกชน ภาคการเงินการธนาคาร ภาคประชาชน ภาคสถาบันการศึกษา มหาวิทยาลัยและสถาบันวิจัยต่าง ๆ ร่วมกันระดมความคิด ผนึกกำลังผ่าน โครงการ บันทึกความร่วมมือ กิจกรรม หรืองานวิจัยต่าง ๆ ซึ่งมีความสอดคล้องกับทิศทาง เป้าหมาย และยุทธศาสตร์การดำเนินงานระยะ 10 ปี ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) พ.ศ. 2555 - 2564 มูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา (IRES) ได้ถอดบทเรียนจากการดำเนินงานโครงการเสริมสร้างพลังอำนาจการจัดการศึกษาที่สร้างสุขภาวะในโรงเรียน และโครงการที่มีแนวคิดในการสร้างสุขภาวะโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน พบว่า พื้นที่ฐาน (platform) ที่สำคัญที่สุดในการเสริมสร้างสุขภาวะให้เกิดกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กและเยาวชนคือ "โรงเรียน" สามารถสรุปองค์ประกอบสำคัญของ "โรงเรียนสุขภาวะ" ได้ 5 องค์ประกอบ คือ 1) ผู้เรียนเป็นสุข 2) โรงเรียนเป็นสุข 3) สภาพแวดล้อมเป็นสุข 4) ครอบครัวเป็นสุข และ 5) ชุมชนเป็นสุข โดยทั้ง 5 องค์ประกอบมีความเกี่ยวเนื่องและส่งผลต่อกัน คือ มีเป้าหมายเพื่อสร้างเสริมให้ผู้เรียนเสริมให้ "ผู้เรียนเป็นสุข" และให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาที่เน้นให้เกิดความสุข นำสู่นักเรียนเป็นสุขใน 6 เรื่องสำคัญ ได้แก่ 1) ความสามารถเชิงวิชาการ 2) มีทักษะชีวิต 3) มีทักษะสุขภาพ 4) มีคุณธรรม จริยธรรม 5) มีความเป็นประชาธิปไตย รู้หน้าที่พลเมืองและ 6) รู้สิทธิหน้าที่ปฏิบัติตน เคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างเสมอภาค (ประวิต เอ

ราวรรณ์, 2547) จากข้อค้นพบสามารถยืนยันแนวทางการสร้างคุณภาพการศึกษาและสุขภาวะให้กับเด็กและเยาวชน ควรเริ่มต้นพัฒนาจากผู้เกี่ยวข้องในโรงเรียนของยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์ สรุปได้ว่า การร่วมมือกันอย่างจริงจังของทุกฝ่าย เป็นการสร้างประชาคมการเรียนรู้ทั้งในโรงเรียนและระหว่างโรงเรียนหรือภายนอกรั้วโรงเรียน (ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์, 2557)

แนวทางการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนในเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร เป็นลักษณะ การบูรณาการการมีส่วนร่วมอย่างจริงจังทั้งความร่วมมือและทรัพยากรสนับสนุนในการจัดการศึกษาจากทุกฝ่ายในพื้นที่ผ่านการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐาน เน้นการพัฒนาครูให้สามารถจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ ออกแบบหลักสูตรที่สร้างทักษะการเรียนรู้ที่จำเป็นและทักษะอาชีพสำหรับผู้เรียน ในด้านการพัฒนาผู้เรียนเน้นให้สามารถกำหนดเป้าหมายและทิศทางในการเรียน มีทักษะการเรียนรู้ ทักษะทางภาษา และทักษะอาชีพที่เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่นอัน เป็นการจัดศึกษาเพื่อการมีชีวิตและการมีงานทำที่มั่นคงในชุมชนท้องถิ่น อันจะนำไปสู่การขับเคลื่อนเศรษฐกิจของจังหวัด สอดคล้องกับแนวดำเนินงานจัดการศึกษาในรูปแบบโรงเรียนสุขภาวะที่เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายโดยมีเป้าหมายหลักอยู่ที่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้และทักษะชีวิตเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ชุมชนอย่างมีความสุข ซึ่งจากการสำรวจข้อมูลของโรงเรียนในเขตจังหวัดมุกดาหาร พบว่ามีโรงเรียนหลายโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนนี้ โดยเฉพาะโรงเรียนโนนสังข์ศรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มุกดาหาร การจัดทำโครงการนี้จนเป็นต้นแบบสำหรับการเรียนรู้ในแนวทางโรงเรียนสุขภาวะและขยายจำนวนในลักษณะเครือข่ายการเรียนรู้ให้ครอบคลุมพื้นที่ของและเชื่อมโยงเครือข่ายการเรียนรู้กับโรงเรียนสุขภาวะในพื้นที่ใกล้เคียง ซึ่งการเพิ่มจำนวนของโรงเรียนสุขภาวะจะเป็นแนวทางที่สามารถส่งเสริมการสร้างสังคมสุขภาวะให้เกิดขึ้นได้

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจในการทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาโรงเรียนสุขภาวะกรณีศึกษาโรงเรียนบ้านโนนสังศรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มุกดาหาร เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาโรงเรียนสุขภาวะ ศึกษาแนวทางการพัฒนาโรงเรียนสุขภาวะ เพื่อตอบสนองแนวดำเนินงานจัดการศึกษาในรูปแบบโรงเรียนสุขภาวะที่เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายโดยมีเป้าหมายหลักอยู่ที่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้และทักษะชีวิตเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ชุมชนอย่างมีความสุขอย่างยั่งยืน มั่นคงต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาโรงเรียนสุขภาวะกรณีศึกษาโรงเรียนบ้านโนนสังข์ศรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มุกดาหาร

2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาโรงเรียนสุขภาวะกรณีศึกษาโรงเรียนบ้านโนนสังข์ศรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มุกดาหาร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Research) แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 ศึกษาการพัฒนาโรงเรียนสุขภาวะกรณีศึกษาโรงเรียนโนนสังข์ศรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มุกดาหาร เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาโรงเรียนสุขภาวะกรณีศึกษาโรงเรียนโนนสังข์ศรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quatitative Research)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การวิจัยครั้งนี้ ได้ใช้ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นกลุ่มเดียวกัน ได้แก่ ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษา นักเรียน ผู้ปกครอง โรงเรียนโนนสังข์ศรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร รวมทั้งสิ้น จำนวน 50 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Puposive Sampling) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ ได้ใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้พัฒนาจากสถาบันวิจัยทางการศึกษา (IRES) มาเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ในระยะที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการพัฒนา แบบมาตราส่วนประมาณค่า ซึ่งสร้างตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิด โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ(Checklist) เป็นข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ข้อสอบถามระดับการพัฒนาโรงเรียนสุขภาวะ กรณีศึกษาโรงเรียนโนนสังข์ศรีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วน (Ratingscale) 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิล และ 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้เครื่องมือจากระยะที่ 1 มาเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งมีองค์ประกอบ 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านผู้เรียนเป็นสุข 2) ด้านโรงเรียนเป็นสุข3) สิ่งแวดล้อมเป็นสุข 4) ด้านครอบครัวเป็นสุข 5) ด้านชุมชนเป็นสุข

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) การวิจัยเชิงประมาณ ได้ดำเนินการการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยดำเนินการเก็บแบบสอบถามกลับคืนจากสถานศึกษา ผู้วิจัยเก็บด้วยตนเอง พร้อมสำรวจความสมบูรณ์ครบถ้วนของเนื้อหา ซึ่งได้แบบสอบถามกลับคืนจำนวน 50 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 และ 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้เก็บรวบรวมแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเกี่ยวกับการพัฒนาโรงเรียนสุขภาวะทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านผู้เรียนเป็นสุข 2) ด้านโรงเรียนเป็นสุข 3) สิ่งแวดล้อมเป็นสุข 4) ด้านครอบครัวเป็นสุข 5) ด้านชุมชนเป็นสุข

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ ได้วิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูลที่ได้รวบรวมมาจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรม

คอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยวิธีประมวลผลทางสถิติเชิงพรรณนา และนำเสนอข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่า ทางสถิติ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และ 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้วิเคราะห์บรรยายเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

ระยะที่ 1 ผลการศึกษา

1. ผลการศึกษาสภาพการพัฒนาโรงเรียนสุขภาวะ กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านโนนสังข์ศรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มุกดาหาร มีดังนี้ ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้องโดยกำหนดผู้ตอบแบบสอบถามผู้ให้สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ประกอบด้วย ครู ผู้บริหาร ร้อยละ 10 คณะกรรมการสถานศึกษาร้อยละ 10 นักเรียนร้อยละ 10 และผู้ปกครอง ร้อยละ 10 รวมจำนวน 50 คน ผู้วิจัยได้กำหนดขนากลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง พบว่า การพัฒนาโรงเรียนสุขภาวะกรณีศึกษาโรงเรียนบ้านโนนสังข์ศรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มุกดาหาร มีการพัฒนาโดยรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านการพัฒนาโรงเรียนสุขภาวะอยู่ในระดับมาก โดยผู้วิจัยได้เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านโรงเรียนเป็นสุข ด้านผู้เรียนเป็นสุข ด้านชุมชนเป็นสุข ด้านสภาพแวดล้อมเป็นสุข และด้านครอบครัวเป็นสุข ผู้วิจัยได้สรุปเป็น ผลการวิจัยปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการพัฒนาโรงเรียนสุขภาวะ กรณีศึกษา โรงเรียนบ้านโนนสังข์ศรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร โดยรวมและรายด้าน

การพัฒนาโรงเรียนสุขภาวะ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับการพัฒนา
1. ด้านผู้เรียนเป็นสุข	4.46	0.6	มาก
2. ด้านโรงเรียนเป็นสุข	4.47	0.54	มาก
3. ด้านครอบครัวเป็นสุข	4.42	0.5	มาก
4. ด้านชุมชนเป็นสุข	4.46	0.55	มาก
5. ด้านสภาพแวดล้อมเป็นสุข	4.45	0.5	มาก
รวม	**4.46**	**0.54**	**มาก**

จากตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการพัฒนาโรงเรียนสุขภาวะ กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านโนนสังข์ศรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร โดยรวมและรายด้านพบว่า การพัฒนาโรงเรียนสุขภาวะกรณีศึกษาโรงเรียนบ้านโนนสังข์ศรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหารมีการพัฒนาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.46, S.D. = 0.54) และรายด้านการพัฒนาโรงเรียนสุขภาวะอยู่ในระดับมาก โดย

ผู้วิจัยได้เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านโรงเรียนเป็นสุข ($\bar{X}$ = 4.47, S.D. = 0.55) ด้านผู้เรียนเป็นสุข ($\bar{X}$ = 4.46, S.D. = 0.54) ด้านชุมชนเป็นสุข ($\bar{X}$ = 4.46, S.D. = 0.55) ด้านสภาพแวดล้อมเป็นสุข ($\bar{X}$ = 4.45, S.D. = 0.5) และด้านครอบครัวเป็นสุข ($\bar{X}$ = 4.42, S.D. = 0.5)

2. ผลการศึกษาแนวทางพัฒนาโรงเรียนสุขภาวะ กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านโนนสังข์ศรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มุกดาหาร ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ผู้วิจัยนำมาสังเคราะห์แล้วสรุปอธิบายในเชิงพรรณาตามกรอบแนวคิดทั้ง ผลการวิจัยมี 5 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านคุณลักษณะของผู้เรียนที่ดีที่สร้างสุขภาวะ ที่อยากให้เป็นในโรงเรียนบ้านโนนสังข์ศรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มุกดาหาร จากการสัมภาษณ์กลุ่ม ครู ผู้บริหาร พบว่า ผู้เรียนควรมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง มีสุขภาพจิตที่ดีมีความสุขในการเรียนและมีกิจกรรมการออกกำลังกายเพื่อผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ มีการกล้าแสดงออกทักทายปราศรัยมากกว่าเดิมที่ดีอยู่แล้ว มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสุขในการเรียน มีจิตอาสา มีทักษะชีวิต กลุ่มคณะกรรมการสถานศึกษา พบว่า ผู้เรียนควรมีสุขภาพจิตที่ดี มีสุขภาพกายที่แข็งแรง กล้าคิดกล้าทำ สำนึกรักบ้านเกิดไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด มีอารมณ์มั่นคงและร่าเริงมีความสุขในการเรียนมีจิตอาสาและพัฒนาท้องถิ่น กลุ่มนักเรียน พบว่า ผู้เรียนมีความสุขกับการเรียน สนุกสนานในการเรียนและกิจกรรม มีอิสระในการคิดการเรียนและกิจกรรมอื่น ลงมือปฏิบัติในการเรียนเพื่อให้เกิดความชำนาญ เรียนในจริงมีทักษะชีวิต และกลุ่มผู้ปกครอง พบว่า ผู้เรียนควรมีการบริโภคอาหารที่ปลอดสารพิษและส่งเสริมให้ผู้เรียนปลูกเองเพื่อทักษะทางอาชีพและการดำรงชีวิตตามสภาพจริง มีจิตสาธารณะช่วยเหลือบุคคลอื่นอย่างจริงใจรักและเอื้ออาทรต่อเพื่อน อนุรักษ์ธรรมชาติ ขยันและมีความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ใหม่ก้าวทันเทคโนโลยีที่ทันสมัยและมีวิจารณญาณในการใช้อินเตอร์เน็ตให้เกิดประโยชน์กตัญญูต่อพ่อแม่และคนในครอบครัว

2.2 ด้านคุณลักษณะของโรงเรียนที่ดีที่สร้างสุขภาวะ ที่อยากให้เป็นโรงเรียนบ้านโนนสังข์ศรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มุกดาหาร จากการสัมภาษณ์กลุ่มครู ผู้บริหาร พบว่า โรงเรียนต้องเป็นสถานที่ที่เอื้อต่อกิจกรรมการเรียนการสอน ปลอดภัย สิ่งแวดล้อมสะอาด สะดวก สบาย มีมุมที่ชวนให้ผู้เรียนอยากจะมาเรียนและมีความรู้สึกเสมือนบ้าน โรงเรียนสร้างสุขร่มรื่น โรงเรียนเป็นสีเขียวสิ่งแวดล้อมที่สวยงามโรงเรียนควรมีระบบบริหาร มีการบริหารที่ยืดหยุน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้ก้าวทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 กลุ่มคณะกรรมการสถานศึกษา พบว่า โรงเรียนที่ครบวงจรในเชิงของสิ่งแวดล้อมสะดวกสะอาดปลอดภัย มีพื้นที่ที่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้เรียนอย่างเช่น ร้านอาหาร ร้านกาแฟ ป้ายที่สวยงาม สวนต้นไม้ที่สวย เอื้อต่อการสอนและสิ่งเสริมความคิดสร้างสรรค์มีสนามกีฬาที่ส่งเสริมต่อพัฒนาการของผู้เรียนระบบการจัดการเรียนการสอน ออกแบบและจัดการเรียนรู้

แบบมีส่วนร่วม จัดกิจกรรมเชิงรุกให้สอดคล้องกับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มีการบูรณาการกระบวนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีสุขภาวะ โดยสอดคล้องกับบริบทภายในโรงเรียนและท้องถิ่น มีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การติดตาม ประเมินผลร่วมกันภายในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง มีแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเสริมสร้างสุขภาวะของผู้เรียน กลุ่มนักเรียน พบว่า โรงเรียนเปรียบเสมือนบ้าน ผู้บริหารและครูเป็นได้ทั้ง พ่อ แม่ พี่ ให้ความรัก ความเป็นกันเอง ไม่ดุ สิ่งแวดล้อมสะอาดปลอดภัยมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยและกลุ่มผู้ปกครอง พบว่า โรงเรียนควรมีระบบบริหารที่ดีมีการบริหารที่ยืดหยุน มีการจัดการเรียนโดยใช้ชีวิต ชุมชน วัฒนธรรมจารีตประเพณีและสิ่งแวดล้อมเป็นตัวตั้ง มีหน่วยการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน ระบบการพัฒนาครูฝึกครูให้มีการใช้จิตวิทยาเชิงบวก มีจิตอาสาสาธารณะ ส่งเสริมให้ก้าวทันเทคโนโลยีทั้งทางตรงและทางอ้อม

2.3 ด้านคุณลักษณะของสิ่งแวดล้อมที่ดีที่สร้างสุขภาวะ (ที่อยากให้เป็นในโรงเรียนบ้านโนนสังข์ศรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มุกดาหาร จากการสัมภาษณ์กลุ่ม ครู ผู้บริหาร พบว่า สิ่งแวดล้อมเป็นโรงเรียนสีเขียว สะดวก สะอาดปลอดภัยไม่มีมลภาวะ เป็นเขตปลอดเหล้าและบุหรี่ มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มคณะกรรมการสถานศึกษา ร้อยละ พบว่า โรงเรียนมีการจัดสภาพบริเวณโรงเรียนให้มีบรรยากาศร่มรื่นและส่งเสริมการเรียนรู้ บรรยากาศในโรงเรียน และห้องเรียนเอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน โรงเรียนเป็นเขตปลอด เหล้า-บุหรี่ การพนัน และสิ่งเสพติด โรงเรียนมีการคัดเลือกวัตถุดิบ เครื่องดื่ม และอาหารว่างที่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาวะของผู้เรียน โรงเรียนมีระบบป้องกันภัย และมีการตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ กลุ่มนักเรียน พบว่า เป็นเขตปลอด เหล้า-บุหรี่ การพนัน และสิ่งเสพติด โรงเรียนมีการคัดเลือก วัตถุดิบ เครื่องดื่มและกลุ่มผู้ปกครอง พบว่า สิ่งแวดล้อมควรมีสภาพแวดล้อมที่มีต้นไม้ธรรมชาติมากกว่าเดิมส่งเสริมให้มีการปลูกต้นไม้ มีความสะอาดฝึกให้ผู้เรียนตระหนักในสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกของโรงเรียน ให้สวยงาม

2.4 ด้านคุณลักษณะของครอบครัวที่ดีที่สร้างสุขภาวะ ที่อยากให้เป็นในโรงเรียนบ้านโนนสังข์ศรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มุกดาหาร จากการสัมภาษณ์กลุ่มครู ผู้บริหาร พบว่า ครอบครัวรับฟังและให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เรียนในการป้องกันความเสี่ยงต่อพฤติกรรมที่ทำลายสุขภาวะครอบครัวและโรงเรียนมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางด้านสุขภาวะ เพื่อร่วมพัฒนาสุขภาวะผู้เรียน กลุ่มคณะกรรมการสถานศึกษา พบว่า ครอบครัวมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของผู้เรียน มีการดูแลเอาใจใส่ด้านการเรียนและพฤติกรรมด้วยวิธีเชิงบวก ครอบครัวเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะของโรงเรียน กลุ่มนักเรียน พบว่าครอบครัวมีส่วนช่วยเหลือทุก ๆ ด้าน ให้คำปรึกษามีการอบรมที่ดีเป็นแบบอย่างที่ดี พ่อแม่ไม่ดื่มเหล้า ไม่เล่นการพนันและกลุ่มผู้ปกครอง พบว่า ควรมีการสร้างสัมพันธภาพที่ดีงามและเป็นต้นแบบให้กับผู้เรียน มีจิตสาธารณะส่งเสริมให้ครอบครัว

มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ดูแลช่วยเหลือเด็กนักเรียนมากยิ่งขึ้น มีการพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีงามกับโรงเรียนมากยิ่งขึ้นและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับโรงเรียนสุขภาวะมากยิ่งขึ้น

2.5 ด้านคุณลักษณะของชุมชนดีที่สร้างสุขภาวะ ที่อยากให้เป็นในโรงเรียนบ้านโนนสังข์ศรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มุกดาหาร จากการสัมภาษณ์กลุ่มครู ผู้บริหาร พบว่า ชุมชนมีสถานที่ส่งเสริมการ จัดการเรียนรู้และใช้ประโยชน์เพื่อสร้างเสริมสุขภาวะของผู้เรียนชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้าง เสริมสุขภาวะของผู้เรียนตามบริบทของชุมชน กลุ่มคณะกรรมการสถานศึกษา ร้อยละ 10 พบว่าชุมชนควรเปิดโอกาสให้บุคคลในชุมชนได้แลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับข้อมูลของผู้เรียนชุมชนและโรงเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน กลุ่มนักเรียน พบว่า ชุมชนต้องปลอดยาเสพติดลดหรืองดการเล่นการพนัน ชุมชนมีบทบาทต่อโรงเรียนมากยิ่ง ร่วมคิด ร่วมทำและกลุ่มผู้ปกครอง พบว่า ควรมีการพัฒนาความสัมพันธ์กับชุมชนเกี่ยวกับเป้าหมายของการจัดการศึกษาเกี่ยวกับโรงเรียนสุขภาวะในวงกว้าง ชุมชนมีส่วนร่วมและสนับสนุนการจัดการศึกษา ถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านให้แก่ผู้เรียน สร้างเครือข่ายกับชุมชน ชุมชนปราศจากสิ่งเสพติดทุกชนิด

อภิปรายผล

การอภิปรายผลครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอตามผลการวิจัย ดังนี้

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การศึกษาการพัฒนาโรงเรียนสุขภาวะ จากการสำรวจข้อมูล พบว่า การพัฒนาโรงเรียนสุขภาวะกรณีศึกษาโรงเรียนบ้านโนนสังข์ศรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มุกดาหาร มีการพัฒนาโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ด้านการพัฒนาโรงเรียนสุขภาวะอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ด้านโรงเรียนเป็นสุขโดยรวมพบว่า การพัฒนาโรงเรียนสุขภาวะโดยรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ (ข้อ 6) วิธีการส่งเสริมให้ครูมีการออกแบบและจัดการเรียนรู้บูรณาการแบบมีส่วนร่วมอย่างหลากหลายใช้จิตวิทยาเชิงบวกในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้มุ่งสู่ผู้เรียนสอดคล้องกับงานวิจัยของ จรูญ จับบัง ที่สรุปว่ารูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตาม ยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า ควรส่งเสริมให้ครู มีความสามารถในใช้เทคโนโลยี เพื่อการจัดการเรียนการสอน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดมี 3 ข้อ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดกระบวนการที่มุ่งสู่โรงเรียนสุขภาวะ (ข้อ 9) การส่งเสริมให้ครูเป็นผู้ที่มีมนุษย์สัมพันธ์และสื่อสารที่ดี มีทักษะการทำงานเป็นทีมแบบกัลยาณมิตร ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่าดีและการส่งเสริมให้ครูออกแบบการเรียนรู้บูรณาการแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาปัญญาภายในและภายนอก ด้านผู้เรียนเป็นสุขโดยรวม พบว่า ผู้เรียนเป็นสุขอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า สองข้ออยู่ในระดับมากที่สุดและห้าข้ออยู่ในระดับมาก โดย

เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีวินัย รู้หน้าที่ มีความรับผิดชอบ มีจิตอาสา ช่วยเหลือผู้อื่นและความกระตือรือร้นในการเรียน (จรูญ จับบัง, 2555) และสอดคล้องกับ งานวิจัยของ รมณภัทร กตตน์วงศกร สรุปว่า การพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบางจาก (โกมลประเสริฐ อุทิศ) สำนักงานเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยรวมมีความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตอยู่ในระดับดี ที่ ปรากฏผลดังกล่าวอาจเนื่องมาจากโรงเรียนได้มี การจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะของผู้เรียนทั้งด้าน กาย ใจ สังคม และปัญญามาโดยตลอด จึงส่งผลให้ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตอยู่ ในระดับดีและข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด มองโลกในแง่ดี/ทักทาย (รมณภัทร กตตน์วงศกร, 2557) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรพล พิมพ์สอน และคณะ ที่สรุปว่า กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพ ผู้เรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาผู้เรียนควรจัดกิจกรรมส่งเสริม ให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาระดับ ชาติและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ด้านชุมชนเป็นสุข โดยรวม พบว่า ชุมชนเป็นสุขอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า วิธีสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาด้านต่าง ๆ อย่างหลากหลาย (สุรพล พิมพ์สอน และคณะ, 2557) และสอดคล้องกับ ณภิญรัตน์ ทัพขวา ที่สรุปว่า การมีส่วนร่วม ของโรงเรียนผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อยกระดับ คุณภาพผู้เรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 พบว่า ชุมชนควรประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ยกย่องเชิดชูเกียรติกัน สนับสนุนส่งเสริมการเป็น ผู้นำผู้ตามที่ดี ทำงานเป็นทีม และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด วิธีการสร้างความรู้ความเข้าใจของครอบครัวเกี่ยวกับแนวคิดโรงเรียนและครอบครัวสุขภาวะ (ณภิญรัตน์ ทัพขวา, 2575) และสอดคล้องกับ ดวงดาว แช่มชื่น ที่สรุปว่า องค์ประกอบและตัวชี้วัดโรงเรียนสุขภาวะสำหรับสถานศึกษามี 5 องค์แนวทางการพัฒนา ด้านสภาพแวดล้อมเป็นสุขโดยรวม พบว่า สภาพแวดล้อมเป็นสุขอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าสองข้ออยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ วิธีการสร้างบรรยากาศสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้ปลอดภัย ปลอดอบายมุข สิ่งเสพติด วิธีการบูรณาการระบบบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในโรงเรียนอย่างเป็นองค์รวมและข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด (ข้อ 3) วิธีการพัฒนาระบบป้องกันภัยของโรงเรียน โดยให้มีการตรวจสอบสม่ำเสมออย่างต่อเนื่อง (ดวงดาว แช่มชื่น, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับ ปราณี อินทรักษา ที่สรุปว่า การศึกษาการ ดำเนินการรักษาความปลอดภัยของสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ ศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ในภาพรวมมีปัญหาอยู่ใน ระดับน้อยและน้อยที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากขาดงบประมาณของสถานศึกษา และด้านครอบครัวเป็นสุขโดยรวม พบว่า ครอบครัวเป็นสุขอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ วิธีการส่งเสริมให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในการจัดการ

เรียนรู้ และดูแลช่วยเหลือผู้เรียนให้มีสุขภาวะและมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ วิธีการสร้างความรู้ความเข้าใจของครอบครัวเกี่ยวกับแนวคิดโรงเรียนและครอบครัวสุขภาวะ (ปราณี อินทรักษา, 2555) สอดคล้องกับศูนย์วิจัยและพัฒนา ครอบครัวไทย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่สรุปว่า การศึกษาและพัฒนา รูปแบบการเสริมสร้างหลักประกันความมั่นคงของ ครอบครัว พบว่า การที่จะทำให้ชีวิตครอบครัวมีความ มั่นคงนั้น ต้องมีองค์ประกอบที่จะช่วยสนับสนุน ให้เกิดความสมดุลจากด้านอื่น ๆ ด้วย ได้แก่การที่สมาชิกในครอบครัวมีสุขภาพที่ดีมีการศึกษาที่สามารถไปประกอบอาชีพที่มั่นคงได้ รวมทั้งมีราย ได้อย่างพอเพียงที่จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่าง ไม่ขัดสน และอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี มีชุมชนที่พึ่งพาอาศัยกันได้ ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมซึ่งกันและกัน ก็จะทำให้ครอบครัวมีความสุข อันจะนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีได้เช่นกัน (ศูนย์วิจัยและพัฒนา ครอบครัวไทย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2553)

2. ผลจากการศึกษาแนวทางพัฒนาโรงเรียนสุขภาวะ กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านโนนสังข์ศรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มุกดาหาร มี 5 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านคุณลักษณะของผู้เรียนที่ดีที่สร้างสุขภาวะ ที่อยากให้เป็นในโรงเรียนบ้านโนนสังข์ศรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มุกดาหาร พบว่า ผู้เรียนควรมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง มีสุขภาพจิตที่ดี มีความสุขในการเรียนและมีกิจกรรมการออกกำลังกายเพื่อผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ มีการกล้าแสดงออกทักทายปราศรัยมากกว่าเดิมที่ดีอยู่แล้ว มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสุขในการเรียนมีจิตอาสา มีทักษะชีวิต ผู้เรียนควรมีสุขภาพจิตที่ดี มีสุขภาพกายที่แข็งแรงกล้าคิดกล้าทำ สำนึกรักบ้านเกิดไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด มีอารมณ์มั่นคงและร่าเริงมีความสุขในการเรียน มีจิตอาสาและพัฒนาท้องถิ่น ผู้เรียนมีความสุขกับการเรียนสนุกสนานในการเรียนและกิจกรรม มีอิสระในการคิดการเรียนและกิจกรรมอื่น ลงมือปฏิบัติในการเรียนเพื่อให้เกิดความชำนาญ เรียนในสถานที่จริงมีทักษะชีวิต ผู้เรียนควรมีการบริโภคอาหารที่ปลอดสารพิษและส่งเสริมให้ผู้เรียนปลูกเองเพื่อทักษะทางอาชีพและการดำรงชีวิตตามสภาพจริง มีจิตสาธารณะช่วยเหลือบุคคลอื่นอย่างจริงใจ รักและเอื้ออาทรต่อเพื่อน อนุรักษ์ธรรมชาติ ขยันและมีความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ใหม่ก้าวทันเทคโนโลยีที่ทันสมัย และมีวิจารณญาณในการใช้อินเตอร์เน็ตให้เกิดประโยชน์กตัญญูต่อพ่อแม่และคนในครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประวิตร เอราวรรณ์ และวราพร เอราวรรณ์ที่สรุปว่า ผลการประเมินด้านผู้เรียนเป็นสุข มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกตัวชี้วัด และตัวบ่งชี้วัดส่วนใหญ่ผู้เรียนจะมีระดับการปฏิบัติหรือพฤติกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด ยกเว้น ตัวชี้วัดที่ 4 ผู้เรียนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข โดยเฉพาะประเด็น มีความรัก ความเข้าใจ เอื้ออาทรต่อเพื่อน ที่ผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลางทั้งนี้อาจเป็นเพราะสภาพสังคมไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปมาก พฤติกรรมแต่ละคนก็เปลี่ยนแปลงไป มีความเห็นแก่ตัวมากขึ้น ไม่มีความเอื้อเฟื้อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น สิ่งเหล่านี้มักเกิดการไม่เข้าใจความรู้สึกและความต้องการของผู้อื่นนั้นเอง และในขณะที่สถานการณ์ทางสังคมมุ่งไปที่การแข่งขันเด็ก ๆ

เติบโตจากบรรยากาศที่สอนเรื่องตัวเอง และการเอาตัวรอด ยิ่งเปิดประเทศสู่สนามนานาชาติยิ่งต้องพัฒนาคุณสมบัติด้านศักยภาพมากขึ้น (ประวิต เอราวรรณ์ และวราพร เอราวรรณ์, 2560) และยังเกี่ยวเนื่องกับงานวิจัยของพรรณพิมล วิปุลากร, และลัดดา เหมาะสุวรรณ, ที่สรุปว่า การสำรวจพัฒนาการด้านอารมณ์ สังคม จิตใจ จริยธรรมของเด็กช่วงอายุ 10-14 ปีในปี พ.ศ. 2551 - 2552 พบว่า ตัวอย่างเด็กอายุ 10 - 12 ปี ให้คะแนนตนเองเกี่ยวกับ พัฒนาการด้านอารมณ์ สังคม จิตใจ จริยธรรมของตนเองส่วนใหญ่สูงกว่าเด็กในการสำรวจปี พ.ศ. 2544 มีคะแนนต่ำลงเพียง 2 ด้านจากทั้งหมด 14 ด้าน ได้แก่ ความตระหนักรู้ในตน ความเห็นใจผู้อื่น การจัดการกับอารมณ์ ความคิด วิเคราะห์วิจารณ์ การควบคุมอารมณ์และคุณธรรมจริยธรรม (พรรณพิมล วิปุลากร, 2560)

2.2 ด้านคุณลักษณะของโรงเรียนดีที่สร้างสุขภาวะ (ที่อยากให้เป็นโรงเรียนบ้านโนนสังข์ศรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มุกดาหาร พบว่า โรงเรียนต้องเป็นสถานที่ที่เอื้อต่อกิจกรรมการเรียนการสอน ปลอดภัย สิ่งแวดล้อมสะอาด สะดวก สบาย มีมุมที่ชวนให้ผู้เรียนอยากจะมาเรียนและมีความรู้สึกเสมือนบ้าน โรงเรียนสร้างสุขร่มรื่น โรงเรียนเป็นสีเขียวสิ่งแวดล้อมที่สวยงามโรงเรียนควรมีระบบบริหาร มีการบริหารที่ยืดหยุ่น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้ก้าวทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนที่ครบวงจรในเชิงของสิ่งแวดล้อมสะดวกสะอาดปลอดภัย มีสถานที่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้เรียน อย่างเช่น ร้านอาหาร ร้านกาแฟ ป้ายที่สวยงาม สวนต้นไม้ที่สวย เอื้อต่อการสอนและสิ่งเสริมความคิดสร้างสรรค์มีสนามกีฬาที่ส่งเสริมต่อพัฒนาการของผู้เรียนระบบการจัดการเรียนการสอน ออกแบบและจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม จัดกิจกรรมเชิงรุกให้สอดคล้องกับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มีการบูรณาการกระบวนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีสุขภาวะ โดยสอดคล้องกับบริบทภายในโรงเรียนและท้องถิ่น มีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การติดตามประเมินผลร่วมกันภายในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง มีแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเสริมสร้างสุขภาวะของผู้เรียน โรงเรียนเปรียบเสมือนบ้านผู้บริหารและครูเป็นได้ทั้ง พ่อ แม่ พี่ ให้ความรัก ความเป็นกันเองไม่ดุ สิ่งแวดล้อมสะอาดปลอดภัยมีเทคโนโลยีที่ทันสมัย โรงเรียนควรมีระบบบริหารที่ดีมีการบริหารที่ยืดหยุ่น มีการจัดการเรียนโดยใช้ชีวิต ชุมชน วัฒนธรรมจารีตประเพณีและสิ่งแวดล้อมเป็นตัวตั้ง มีหน่วยการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน ระบบการพัฒนาครู ฝึกครูให้มีการใช้จิตวิทยาเชิงบวก มีจิตอาสาสาธารณะ ส่งเสริมให้ก้าวทันเทคโนโลยีทั้งทางตรงและทางอ้อม

2.3 ด้านคุณลักษณะของสิ่งแวดล้อมที่ดีที่สร้างสุขภาวะ ที่อยากให้เป็นในโรงเรียนบ้านโนนสังข์ศรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มุกดาหาร พบว่า สิ่งแวดล้อมเป็นโรงเรียนสีเขียว สะดวก สะอาดปลอดภัยไม่มีมลภาวะ เป็นเขตปลอดเหล้าและบุหรี่ มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ โรงเรียนมีการจัดสภาพบริเวณโรงเรียนให้มีบรรยากาศร่มรื่นและส่งเสริมการเรียนรู้ บรรยากาศในโรงเรียน และห้องเรียนเอื้อต่อการจัด

กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน โรงเรียนเป็นเขตปลอด เหล้า-บุหรี่ การพนัน และสิ่งเสพติด โรงเรียนมีการคัดเลือกวัตถุดิบ เครื่องดื่ม และอาหารว่างที่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาวะของผู้เรียน โรงเรียนมีระบบป้องกันภัย และมีการตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ เป็นเขตปลอด เหล้า-บุหรี่ การพนัน และสิ่งเสพติด โรงเรียนมีการคัดเลือก วัตถุดิบ เครื่องดื่ม สิ่งแวดล้อมควรมีสภาพแวดล้อมที่มีต้นไม้ธรรมชาติมากกว่าเดิมส่งเสริมให้มีการปลูกต้นไม้ มีความสะอาดฝึกให้ผู้เรียนตระหนักในสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกของโรงเรียน ให้สวยงาม ขณะเดียวกันสอดคล้องกับงานวิจัยของ อารียา สตารัตน์ ที่สรุปว่า การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตราชเทวี พบว่า การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตราชเทวี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน (อารียา สตารัตน์, 2556) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กษมาพร ทองเอื้อ ที่สรุปว่า ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิพลของโรงเรียนมาตรฐานสากล ซึ่งพบว่า ปัจจัยลักษณะสภาพแวดล้อม มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิพลของโรงเรียนมาตรฐานสากล โดยมีค่าระดับอิทธิพล .73 โดยมีระดับนัยสำคัญที่ระดับ .01 (กษมาพร ทองเอื้อ, 2555)

2.4 ด้านคุณลักษณะของครอบครัวที่ดีที่สร้างสุขภาวะ ที่อยากให้เป็นในโรงเรียนบ้านโนนสังข์ศรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มุกดาหาร พบว่า ครอบครัวรับฟังและให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เรียนในการป้องกันความเสี่ยงต่อพฤติกรรมที่ทำลายสุขภาวะครอบครัวและโรงเรียนมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางด้านสุขภาวะเพื่อร่วมพัฒนาสุขภาวะผู้เรียน ครอบครัวมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของผู้เรียน มีการดูแลเอาใจใส่ด้านการเรียนและพฤติกรรมด้วยวิธีเชิงบวก ครอบครัวเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะของโรงเรียน ครอบครัวมีส่วนช่วยเหลือทุกๆด้าน ให้คำปรึกษามีการอบรมที่ดีเป็นแบบอย่างที่ดี พ่อแม่ไม่ดื่มเหล้า ไม่เล่นการพนันและกลุ่มผู้ปกครอง พบว่า ควรมีการสร้างสัมพันธภาพที่ดีงามและเป็นต้นแบบให้กับผู้เรียน มีจิตสาธารณะส่งเสริมให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ดูแลช่วยเหลือเด็กนักเรียนมากยิ่งขึ้น มีการพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีงามกับโรงเรียนมากยิ่งขึ้นและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับโรงเรียนสุขภาวะมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับบทความของ กัมพล เจริญรักษ์ ที่สรุปว่า ด้านครอบครัวเป็นสุข เป็นองค์ประกอบที่สำคัญเกี่ยวกับกระบวนการจัดการศึกษาโดยการมีส่วนร่วม โรงเรียนต้องได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง คือ ผู้ปกครอง ชุมชน กรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารและครูสามารถร่วมกันพัฒนาและบริหารจัดการโรงเรียนเป็นฐาน ด้านครอบครัวเป็นสุข และด้านชุมชนเป็นสุข โดยองค์ประกอบที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดการศึกษาโดยการมีส่วนร่วม โรงเรียนต้องได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจให้ผู้เกี่ยวข้องคือ ผู้ปกครอง ชุมชน กรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร และครูสามารถร่วมกันพัฒนาและบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (Scool Based Development and Management: SBM) (กัมพล เจริญรักษ์, 2560)

2.5 ด้านคุณลักษณะของชุมชนดีที่สร้างสุขภาวะ ที่อยากให้เป็นในโรงเรียนบ้านโนนสังข์ศรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มุกดาหาร พบว่าชุมชนมีสถานที่ส่งเสริมการ จัดการเรียนรู้และใช้ประโยชน์เพื่อสร้างเสริมสุขภาวะของผู้เรียนชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้าง เสริมสุขภาวะของผู้เรียนตามบริบทของชุมชน ชุมชนควรเปิดโอกาสให้บุคคลในชุมชนได้แลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับข้อมูลของผู้เรียนชุมชนและโรงเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ชุมชนต้องปลอดยาเสพติดลดหรืองดการเล่นการพนัน ชุมชนมีบทบาทต่อโรงเรียนมากยิ่ง ร่วมคิด ร่วมทำ ควรมีการพัฒนาความสัมพันธ์กับชุมชนเกี่ยวกับเป้าหมายของการจัดการศึกษาเกี่ยวกับโรงเรียนสุขภาวะในวงกว้าง ชุมชนมีส่วนร่วมและสนับสนุนการจัดการศึกษา ถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านให้แก่ผู้เรียน สร้างเครือข่ายกับชุมชน ชุมชนปราศจากสิ่งเสพติดทุกชนิด ซึ่งสอดคล้องกับบทความทางวิชาการของกัมพล เจริญรักษ์ที่สรุปว่า ด้านชุมชนเป็นสุข โดยองค์ประกอบที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดการศึกษาโดยการมีส่วนร่วม โรงเรียนต้องได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจให้ผู้เกี่ยวข้องคือ ผู้ปกครอง ชุมชน กรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร และครูสามารถร่วมกันพัฒนาและบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (Scool BasedDevelopment and Management: SBM) เป็นจุดเริ่มต้นจากผู้บริหารที่จะสร้างศรัทธาให้กับชุมชนให้ได้เพื่อให้ชุมชนเชื่อมั่นว่าเราจะพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น (กัมพล เจริญรักษ์, 2560)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า 1)การพัฒนาโรงเรียนสุขภาวะกรณีศึกษาโรงเรียนบ้านโนนสังข์ศรีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร มีการพัฒนาโดยรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านการพัฒนาโรงเรียนสุขภาวะอยู่ในระดับมาก โดยผู้วิจัยได้เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านโรงเรียนเป็นสุข ด้านผู้เรียนเป็นสุข ด้านชุมชนเป็นสุข ด้านสภาพแวดล้อมเป็นสุข และด้านครอบครัวเป็นสุข และ 2) แนวทางการพัฒนาสุขภาวะกรณีศึกษาโรงเรียนบ้านโนนสังข์ศรีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร เขต 1ด้านคุณลักษณะของผู้เรียนที่ดีที่สร้างสุขภาวะที่อยากให้เป็นในโรงเรียน ควรมีสุขภาพจิตที่ดี มีสุขภาพกายที่แข็งแรง กล้าคิดกล้าทำ สำนึกรักบ้านเกิด มีความสุขกับการเรียน สนุกสนานในการเรียนและกิจกรรม มีการบริโภคอาหารที่ปลอดสารพิษและส่งเสริมให้ทักษะทางอาชีพแลมีทักษะการดำรงชีวิตตามสภาพจริง ขยันและมีความกระตือรือร้น ก้าวทันเทคโนโลยีที่ทันสมัยและมีวิจารณญาณในการใช้อินเตอร์เน็ต กตัญญูต่อพ่อแม่และคนในครอบครัว ด้านคุณลักษณะของโรงเรียนดีที่สร้างสุขภาวะที่อยากให้เป็นในโรงเรียน เป็นสถานที่ที่เอื้อต่อกิจกรรมการเรียนการสอน ปลอดภัย สิ่งแวดล้อมสะอาด สะดวก สบาย มีมุมที่ชวนให้ผู้เรียนอยากจะมาเรียนและมีความรู้สึกเสมือนบ้าน โรงเรียนสร้างสุขร่มรื่น โรงเรียนเป็นสีเขียวสิ่งแวดล้อมที่สวยงามโรงเรียนควรมีระบบบริหารมีการบริหารที่ยืดหยุน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้ก้าวทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษ

ที่ 21 จัดกิจกรรมเชิงรุกให้สอดคล้องกับผู้เรียน โรงเรียนเปรียบเสมือนบ้าน มีการบริหารที่ยืดหยุน มีการจัดการเรียนโดยใช้ชีวิต ชุมชนวัฒนธรรมจารีตประเพณีและสิ่งแวดล้อมเป็นตัวตั้ง มีหน่วยการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน ระบบการพัฒนาครู ฝึกครูให้มีการใช้จิตวิทยาเชิงบวก ด้านคุณลักษณะของสิ่งแวดล้อมที่ดีที่สร้างสุขภาวะที่อยากให้เป็นในโรงเรียนสิ่งแวดล้อมเป็นโรงเรียนสีเขียว สะดวก สะอาดปลอดภัยไม่มีมลภาวะ เป็นเขตปลอดเหล้าและบุหรี่ มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ มีการจัดสภาพบริเวณโรงเรียนให้มีบรรยากาศร่มรื่นและส่งเสริมการเรียนรู้ บรรยากาศในโรงเรียน และห้องเรียนเอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน โรงเรียนเป็นเขตปลอดเหล้า-บุหรี่ การพนัน และสิ่งเสพติด โรงเรียนมีการคัดเลือกวัตถุดิบ เครื่องดื่ม และอาหารว่างที่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาวะของผู้เรียน โรงเรียนมีระบบป้องกันภัย และมีการตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ เป็นเขตปลอด เหล้า-บุหรี่ การพนัน และสิ่งเสพติด มีการคัดเลือก วัตถุดิบ เครื่องดื่มและกลุ่มผู้ปกครอง สิ่งแวดล้อมควรมีสภาพแวดล้อมที่มีต้นไม้ธรรมชาติมากกว่าเดิมส่งเสริมให้มีการปลูกต้นไม้ด้านคุณลักษณะของครอบครัวที่ดีที่สร้างสุขภาวะที่อยากให้เป็นในโรงเรียนครอบครัวรับฟังและให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เรียนในการป้องกันความเสี่ยงต่อพฤติกรรมที่ทำลายสุขภาวะ ครอบครัวและโรงเรียนมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางด้านสุขภาวะ เพื่อร่วมพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนครอบครัวมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของผู้เรียน มีการดูแลเอาใจใส่ด้านการเรียนและพฤติกรรมด้วยวิธีเชิงบวก ครอบครัวเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะของโรงเรียน ครอบครัวมีส่วนช่วยเหลือทุก ๆ ด้าน ให้คำปรึกษามีการอบรมที่ดีเป็นแบบอย่างที่ดี พ่อแม่ไม่ดื่มเหล้า ไม่เล่นการพนัน ควรมีการสร้างสัมพันธภาพที่ดีงามและเป็นต้นแบบให้กับผู้เรียน มีจิตสาธารณะ ส่งเสริมให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ดูแลช่วยเหลือเด็กนักเรียนมากยิ่งขึ้น ด้านคุณลักษณะของชุมชนดีที่สร้างสุขภาวะที่อยากให้เป็นในโรงเรียน ชุมชนมีสถานที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้และใช้ประโยชน์เพื่อสร้างเสริมสุขภาวะของผู้เรียนชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้าง เสริมสุขภาวะของผู้เรียนตามบริบทของชุมชน ควรเปิดโอกาสให้บุคคลในชุมชนได้แลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับข้อมูลของผู้เรียนชุมชนและโรงเรียน มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ชุมชนมีบทบาทต่อโรงเรียนมากยิ่ง ร่วมคิดมีการพัฒนาความสัมพันธ์กับชุมชนเกี่ยวกับเป้าหมายของการจัดการศึกษาเกี่ยวกับโรงเรียนสุขภาวะในวงกว้างชุมชนมีส่วนร่วมและสนับสนุนการจัดการศึกษา ถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านให้แก่ผู้เรียน ข้อเสนอแนะ 1) จากผลการวิจัยพบว่าสภาพการพัฒนาโรงเรียนสุขภาวะกรณีศึกษาโรงเรียนบ้านโนนสังข์ศรีศรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มุกดาหาร มีค่าเฉลี่ยมาก ทุกด้าน ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร จึงควรศึกษาข้อมูลที่เป็น Best Practice และหาแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนที่มีบริบทใกล้เคียงกันและควรทำอย่างต่อเนื่องเพื่อให้มีการพัฒนาที่ยั่งยืนเกี่ยวกับโรงเรียนอื่นในสังกัดให้กลายเป็นโรงเรียนสุขภาวะต่อไป 2) ควรดำเนินการวิจัยโรงเรียนสุขภาวะเชิงลึกและกว้างเพื่อเป็นเครื่องมือหรือแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนในประเทศไทยที่มี

ความพร้อมและต้องการพัฒนาโรงเรียนที่มีบริบทใกล้เคียงกันเป็นโรงเรียนสุขภาวะอย่างยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กษมาพร ทองเอื้อ. (2555). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากล. ในวิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

กัมพล เจริญรักษ์. (2560). การสร้างการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนในโรงเรียนสุขภาวะ. วารสาร วิชาการ, 20(3), 2-16.

จรูญ จับบัง. (2555). รูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา, 2(6), 59-72.

ณภิญรัตน์ ทัพขวา. (2575). การมีส่วนร่วมของโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อยกระดับคุณภาพ ผู้เรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 35(2), 23-33.

ดวงดาว แซ่มชื่น. (2560). การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนสุขภาวะสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1. วารสารการบริหารและนิเทศการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 8(1), 96-106.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สุรีวิยาสาส์น.

ประวิต เอราวรรณ์. (2547). การสังเคราะห์โครงการเกี่ยวกับการพัฒนาระบบบริหารจัดการและการจัดการกิจกรรมการเรียนด้านสุขภาวะในโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.

ประวิต เอราวรรณ์ และวราพร เอราวรรณ์. (2560). รายงานการประเมินผลโครงการเสริมสร้างพลังอำนาจการจัดการศึกษาที่สร้างสุขภาวะในโรงเรียน. วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยนครพนม, 23(2), 104-113.

ประเวศ วะสี. (31 กรกฎาคม 2555). จุดเปลี่ยนมหาวิทยาลัยไทย-จุดเปลี่ยนประเทศไทย. โพสต์ทูเดย์, หน้า 2.

ปราณี อินทรักษา. (2555). การศึกษาการดำเนินการรักษาความปลอดภัยของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พรรณพิมล วิปุลากร. (2560). กรมสุขภาพจิต เผยพลังจิตอาสาช่วยขับเคลื่อนสร้างสังคมไทยน่าอยู่เน้นย้ำปลูกฝังมีจิตอาสา งาน open House 2014 Rajanukul Think beyond องค์การแห่งการเรียนรู้สู่ต้นแบบการพัฒนาสติปัญญาเด็กไทย. เรียกใช้เมื่อ 9 มิถุนายน

2560 จาก http://www.hajanukul.go.th/main/_admin/inages/downloadgroup/dooooo59pdf

พิณสุดา สิริธรังสี. (2552). ภาพการศึกษาไทยในอนาคต 10 - 20 ปี. ใน รายงานการวิจัย. สำนักนโยบายและแผนการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์. (2557). สร้างสุขด้วยสติในองค์กร. (พิมพ์ครั้งที่ 4). นนทบุรี: บียอนด์ บลิสซิ่ง จำกัด.

รมณภัทร กตตน์วงศกร. (2557). ผลการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียน บางจาก (โกมลประเสริฐอุทิศ) สำนักงานเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร. ในวิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ศูนย์วิจัยและพัฒนา ครอบครัวไทย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2553). การศึกษาและพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างหลักประกันความมั่นคงของครอบครัว. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). กรอบทิศทางการพัฒนาการศึกษา ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่10 (พ.ศ. 2550 - 2554) ที่สอดคล้องกับแผนการศึกษา แห่งชาติ (พ.ศ. 2545 - 2559) ฉบับสรุป. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). (2559). รายงานประจำปี 2559 กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. เรียกใช้เมื่อ 9 มิถุนายน 2560 จาก https://www.thaihealth.or.th/

สุภกร บัวสาย. (2556). ตอบโจทย์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เงินไม่ใช่ทั้งหมด ครูคือกุญแจทำให้ความรู้อยู่ในที่สว่างทุกโครงการต้องส่งผลปฏิรูประบบ. เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2564 จาก https://www.eef.or.th/supakorn-interview/

สุรพล พิมพ์สอน และคณะ. (2557). กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41. วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, 3(42), 56-73.

อารียา สตารัตน์. (2556). การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักราชเทวี. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 652-669

บทความวิจัย

รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมตามรอยเกจิอาจารย์ จังหวัดนครปฐม*

MANAGEMENT MODEL OF BUDDHIST OF THAI CULTURAL TOURISM BY PATH OF THE HIGHLY REVERED MONKS IN NAKHON PATHOM PROVINCE

พระมหาอรุณ ปัญญารุโณ[1] เกษฎา ผาทอง[1]
Phramaha Arun Panyaruno[1] Ketsada Phathong[1]
[1]คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย นครปฐม
[1]Faculty of Social Sciences, Mahamakut Buddhist University, Nakhon Pathom, Thailand
[1]Corresponding auther Email: ketsada.iadp@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาการจัดการท่องเที่ยว 2) พัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยว เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 21 รูป/คน และการสนทนากลุ่ม มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 17 รูป/คน ได้วิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหาประกอบบริบท ผลการวิจัยพบว่า 1) การศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมตามรอยเกจิอาจารย์ จังหวัดนครปฐม ได้แก่ 1.1) แรงจูงใจของนักท่องเที่ยว ด้วยจังหวัดนครปฐมเดิมนั้นเป็นชุมชนก่อนประวัติศาสตร์ มีประวัติความเป็นมาอย่างยาวนานตั้งแต่ยุคทวารวดี 1.2) การดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวมีความหลากหลาย แต่ละพื้นที่จะมีจุดเด่นที่แตกต่างกัน 1.3) รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว นอกจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตร อุตสาหกรรมที่ปลอดภัย 1.4) การบริการเสริมแหล่งท่องเที่ยว 1.5) ลักษณะแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว มีความเจริญและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 1.6) การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว และ 1.7) ข้อเสนอแนะ 2) การการพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยว จะต้องดำเนินไปตามขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การจัดการท่องเที่ยว

* Received 16 December 2022; Revised 27 December 2022; Accepted 29 December 2022

เชิงพุทธบูรณาการ 1) การปฏิบัติธรรมเพื่อสุขภาพ 2) การท่องเที่ยวเชิงมหันตภัยในสังสารวัฏ 3) การท่องเที่ยวตามรอยเกจิอาจารย์ ขั้นที่ 2 การรักษาเอกลักษณ์ทางศาสนา 1) การให้ความรู้ความเข้าใจด้านการรักษาเอกลักษณ์ทางศาสนาในจังหวัดนครปฐม 2) การพัฒนาวิถีด้านจิตใจความเป็นเอกลักษณ์เมืองพระพุทธศาสนา 3) การพัฒนาแก่นแท้ของการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ขั้นที่ 3 การส่งเสริมปัญญาและคุณธรรมไปสู่ความรู้และเจตนารมณ์ของศาสนา 1) การออกแบบให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว 2) จัดผังเกจิอาจารย์และบุคคลสำคัญในพระพุทธศาสนา 3) สร้างศูนย์การส่งเสริมปัญญาและคุณธรรมไปสู่ความรู้และเจตนารมณ์ของศาสนาตามรอยเกจิอาจารย์

คำสำคัญ: การจัดการท่องเที่ยว, พระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม, เกจิอาจารย์

Abstract

This research aimed to 1) study tourism management 2) develop a tourism management model. This is a qualitative research by in-depth interviews with key informants, 21 key informants and a focus group discussion 17 scholars and experts, by using contextual content analysis techniques. The research results were found that 1) A study of Buddhist and cultural tourism management following in the footsteps of the monks Nakhon Pathom Province 1.1) tourist incentives Nakhon Pathom was originally a prehistoric community, it has a long history since the Tawadee period 1.2) the attraction of tourist attractions is diverse, each area has different strengths 1.3) types of tourism activities, in addition to being a historical tourist attraction as a source of agricultural production safe industries 1.4) tourism enhancement services 1.5) environmental characteristics of tourist attractions has continued to develop and develop 1.6) tourism marketing promotion and 1.7) recommendations. 2) Development of tourism management model must follow the following steps: Step 1 Integrated Buddhist Tourism Management 1) Dharma Practice for Health 2) Catastrophic Tourism in Samsara 3) Tourism in the Footsteps of Masters Step 2 Preserving Religious Identity 1) Providing knowledge and understanding on religious identity preservation in Nakhon Pathom Province 2) Developing a spiritual way of identity in Buddhism 3) Developing the essence of religious tourism Step 3 Promoting wisdom and morals towards knowledge and Religious Intent 1) Designing in accordance with the needs of tourists 2) Designing a layout of monks and important figures in Buddhism 3) Building a center for promoting wisdom and

morals towards the knowledge and intentions of the religion according to the master's footsteps.

Keywords: Tourism Management, Buddhism and Culture, Highly Revered Monks

บทนำ

วัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชนในสังคม ทำให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา ก่อให้เกิดศิลปกรรมต่าง ๆ ภายในวัด ซึ่งศิลปกรรมเหล่านี้เกิดขึ้นจากจินตนาการของศิลปินในพระพุทธศาสนาที่มีความศรัทธาในการสร้างสรรค์ บันดาลให้เกิดสถาปัตยกรรมและพุทธศิลป์ที่งดงาม อันเป็นเสมือนสัญลักษณ์แสดงถึงความเจริญและอารยธรรมของคนในสังคม สิ่งต่าง ๆ ภายในวัดวาอารามจึงเป็นมรดกที่ล้ำค่าทางวัฒนธรรม ที่มีผลต่อวิถีชีวิตของพุทธศาสนิกชนไทยมาโดยตลอด และในฐานะที่วัดเป็นแหล่งรวมของศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ ทำให้วัดได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาเที่ยวชมเป็นจำนวนมาก สามารถสร้างรายได้ให้กับวัด ชุมชน และประเทศได้อย่างมหาศาล ดังนั้น ปัจจุบันวัดจึงมีการปรับตัวเพื่อรองรับการท่องเที่ยว โดยการพัฒนาทรัพยากรและสาธารณูปโภคต่าง ๆ ภายในวัดให้สามารถอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว เพื่อให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวอย่างสมบูรณ์แบบ เช่น การปรุงปรุงซ่อมแซมบูรณะโบสถ์ เจดีย์ วิหาร หรือการปรับปรุงห้องน้ำและสถานที่จอดรถให้มีมากขึ้น เป็นต้น สิ่งสำคัญของการปรับปรุงและพัฒนาวัดที่ดีนั้น ต้องคงคุณค่าและเอกลักษณ์ของความเป็นวัดไว้ เพื่อไม่ให้สิ่งดีงามต่าง ๆ สูญหายไปจากสังคมไทยและพระพุทธศาสนา นอกเหนือจากการสร้างรายได้อย่างมากให้กับวัดแล้ว การที่วัดเป็นสถานที่ท่องเที่ยว นับเป็นการช่วยเผยแพร่พระพุทธศาสนาทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งนี้เพราะการที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาชมสถาปัตยกรรมของพุทธศิลป์ภายในวัด ย่อมส่งผลให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ในพุทธศาสนามากขึ้น ด้วยเหตุที่นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้ได้จากศิลปกรรมพุทธศิลป์ และสถาปัตยกรรมภายในวัด หรือจากกิจวัตรประจำวันของพระสงฆ์ที่ดีงาม ซึ่งทุกสิ่งทุกอย่างภายในวัดสามารถสื่อสารและอธิบายถึงความเป็นพระพุทธศาสนาได้ชัดเจน และหากนักท่องเที่ยวได้รับข้อมูลที่ดีจากผู้นำเที่ยวและพระสงฆ์ จะทำให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้พุทธศาสนามากยิ่งขึ้นอีกด้วย แต่ในทางกลับกัน วัดที่เพิ่งจัดการท่องเที่ยวอย่างจริงจังในเชิงพาณิชย์ในบางครั้งวัดต้องคำนึงถึงอุดมคติที่ควรจะเป็น กล่าวคือ วัดควรเป็นสถานที่แห่งการเรียนรู้ในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนารวมไปถึงเป็นสถานที่รวบรวมศิลปกรรม พุทธศิลป์ต่าง ๆ ที่มีคุณค่า อีกทั้งวัดยังเป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชนชาวไทย เป็นต้น หากทำให้วัดได้กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยว ควรคำนึงถึงผลกระทบต่าง ๆ ที่จะตามมา โดยการศึกษาถึงผลดีและผลเสียอย่างจริงจังดังที่กล่าวมาแล้ว เพื่อนำผลที่ได้มาใช้เป็นหลักในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ภายในวัด โดยต้องคงเอกลักษณ์และบทบาทของวัดเอาไว้

เพื่อพุทธศาสนิกชนชาวไทย และเป็นการสืบต่อของพระพุทธศาสนาเพื่อชนรุ่นหลัง (สุรศักดิ์ ศิลาวรรณา, 2550)

ความเป็นดินแดนแห่งอู่อารยธรรมทางพระพุทธศาสนา พบว่าจังหวัดนครปฐมนั้นมีพระเกจิอาจารย์ผู้สร้างพระเครื่องหรือวัตถุมงคลที่ได้รับความนิยมอย่างมากมายทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ เช่น หลวงปู่บุญ วัดกลางบางแก้ว หลวงพ่อเงิน วัดดอนยายหอม หลวงพ่อหลิว วัดไร่แตงทอง หลวงพ่อทา วัดพะเนียงแตก หลวงพ่อน้อย วัดธรรมศาลา หลวงปู่นาค วัดห้วยจระเข้ หลวงพ่อแช่ม วัดตาก้อง หลวงพ่อพูล วัดไผ่ล้อม หลวงพ่อเต๋ วัดสามง่าม และหลวงปู่แผ้ว วัดรางหมัน เป็นต้น อีกทั้งวัดที่มีวัตถุมงคลหรือเครื่องรางที่เกจิประจำจังหวัดนครปฐมที่ได้สร้างขึ้นในนามของวัด เช่น วัดพระปฐมเจดีย์ วัดไร่ขิง วัดศรีษะทอง เป็นต้น และอื่นอีกมากมายที่ปรากฏอย่างแพร่หลายและได้รับความนิยมจวบถึงปัจจุบัน อีกทั้งพระอารามหรือวัดในพื้นที่จังหวัดนครปฐมมีประวัติความเป็นมาที่เก่าแก่และมีความสวยงาม ตลอดจนคุณค่าทางประวัติศาสตร์ วัดบางแห่งมีความเหมาะสมจากสภาพแวดล้อมสถานที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำท่าจีนและความศักดิ์สิทธิ์ของเกจิอาจารย์ตั้งแต่อดีต จนได้รับสมญานามว่า “เทพเจ้าแห่งลุ่มแม่น้ำนครชัยศรี” (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม, 2556)

การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาและวัฒนธรรมตามรอยเกจิอาจารย์ จังหวัดนครปฐม เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มุ่งหวังให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ อันส่งผลเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและจิตใจเป็นสำคัญ และยังเป็นการจูงใจในการแสวงบุญในมิติทางศาสนาและความเชื่อ ดังจะเห็นได้ว่ากรมการศาสนา เล็งเห็นถึงความสำคัญที่จะสนับสนุนการท่องเที่ยวสัมพันธ์กับศาสนาเพื่อให้วัดต่าง ๆ ในเส้นทางแสวงบุญเป็นสิ่งเชื่อมโยงศาสนากับนักท่องเที่ยวเข้าด้วยกัน โดยให้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญที่จะทำให้นักท่องเที่ยวได้ซึมซับเอาคุณค่าทางศิลปะและวัฒนธรรมอันดีของวิถีชีวิตแบบไทยไปสู่การยกระดับสังคมที่มีคุณภาพ สืบเนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนามีส่วนช่วยกระตุ้นให้ผู้คนในชุมชนเกิดจิตสำนึกถึงความรับผิดชอบดูแลและส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ขณะเดียวกันนักท่องเที่ยวเองก็จะมีจิตผูกพันกับศาสนาผ่านความประทับใจที่ได้จากการท่องเที่ยว ซึ่งมีความสอดคล้องกับการศึกษาของ อารีย์ นัยพินิจ และคณะ ที่ได้ศึกษาถึงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยววัด พบว่า นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาในเทศกาลและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาจะมุ่งเน้นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเจริญจิต อาทิ การตักบาตร ถวายทาน เวียนเทียนในวันสำคัญต่าง ๆ ทางศาสนา ทำให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวเชิงศาสนาที่นอกจากจะได้รับความเพลิดเพลินกับภูมิทัศน์จากวัดที่เป็นแหล่งเอื้อต่อการท่องเที่ยวแล้ว ยังได้ตระหนักถึงการเรียนรู้และเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ ของท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งเป็นความคาดหวัง เป็นความเชื่อ เป็นความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่คาดการณ์ล่วงหน้าต่อบางสิ่งบางอย่างว่าควรจะเป็นหรือควรจะเกิดขึ้น การท่องเที่ยวที่ส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณี เป็นการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนา และเป็นการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มพูนคุณประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สังคม และปันผลประโยชน์ต่าง ๆ กลับสู่ชุมชนท้องถิ่นในแหล่ง

ชุมชนต่าง ๆ ที่วัดนั้น ๆ ตั้งอยู่ ทำให้เกิดธุรกิจข้างเคียง เช่น ร้านค้าขายของ ขายอาหารปลา ตลอดถึงขายสินค้าผลิตภัณฑ์พื้นเมืองในท้องถิ่น เป็นต้น (อารีย์ นัยพินิจ และคณะ, 2556); (ธนิต บุตรทิพย์สกุล, 2558)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว เป็นเหตุให้คณะผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะทำการศึกษาเรื่อง รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาและวัฒนธรรมตามรอยเกจิอาจารย์ จังหวัดนครปฐม ทั้ง 4 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านความปลอดภัยและด้านการสนับสนุน ถือเป็นการส่งเสริมให้มีศักยภาพและเพื่อเป็นการสืบทอดประเพณี วัฒนธรรมในพื้นที่และที่สำคัญคือเป็นแนวทางการปรับปรุง พัฒนา และประชาสัมพันธ์จังหวัดนครปฐมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมตามรอยเกจิอาจารย์ จังหวัดนครปฐม

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ตามรอยเกจิอาจารย์ จังหวัดนครปฐม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ได้แบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 การศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมตามรอยเกจิอาจารย์ จังหวัดนครปฐม มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิตามคุณสมบัติ ซึ่งต้องมีคุณสมบัติตามที่ผู้วิจัยระบุไว้ ได้เลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยพิจารณาเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 21 รูป/คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์เป็นแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

3.1 ผู้วิจัยจะทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากโครงการการวิจัย เพื่อขออนุญาตเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามที่กำหนดไว้ในทำการวิจัย

3.2 การเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญนั้น ใช้วิธีสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล ใช้เวลารูป/คนละประมาณ 60 นาที

3.3 ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้

3.4 ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดนัดไว้จนครบทุกประเด็น โดยขณะที่สัมภาษณ์เชิงลึกนั้น ผู้วิจัยจะขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์ ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques)

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมตามรอยเกจิอาจารย์ จังหวัดนครปฐม มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ บุคคลที่เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ที่มีความเชี่ยวชาญตามคุณสมบัติ ได้พิจารณากำหนดเลือก จำนวน 17 รูป/คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นข้อคำถามที่จะใช้ในการสนทนากลุ่มเสนอผู้ทรงคุณวุฒิที่ปรึกษาโครงการวิจัย เพื่อพิจารณาชี้แนะปรับปรุงหรือแก้ไข จากนั้นนำไปตั้งเป็นคำถามจากการสนทนากลุ่มเพื่อเก็บรวมรวมข้อมูลต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นการระดมสมอง (Brian Storming) รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะหาลักษณะร่วมกัน (Common Character) รวมถึงหาข้อสรุป (Common Conclusion) จากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการสนทนากลุ่ม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลมาจัดกลุ่มตามประเด็นหลักของการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) หากมีประเด็นที่ไม่ชัดเจนผู้วิจัยใช้วิธีการจัดกลุ่มประเด็นข้อความ (Word Grouping) แล้วทำการอธิบายขยายความ (Explanation) โดยเรียบเรียงถ้อยคำขึ้นใหม่จากข้อมูลที่ผู้ให้ข้อมูลมา ทำการตีความ (Interpretation) บางประโยคหรือบางถ้อยคำที่ผู้ให้ข้อมูลให้มาจำเป็นต้องตีความหรือแปลความหมายแฝง ผู้วิจัยจะทำการตีความถ้อยคำดังกล่าวโดยอาศัยบริบทของการสนทนากลุ่มมาสนับสนุนการตีความ และทำการพรรณนาความ (Description) เป็นการเรียบเรียงถ้อยคำ โดยการจัดระบบการเกิดขึ้นก่อน-หลังของเนื้อหาสาระจากการวิเคราะห์ พร้อมกับการพรรณนาเชื่อมโยงแต่ละเนื้อหาหรือเหตุการณ์ให้มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน และตรงตามประเด็นที่ดำเนินการสนทนากลุ่ม แล้วนำมาสรุปสร้างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ตามรอยเกจิอาจารย์ จังหวัดนครปฐม ที่เป็นรูปธรรมนำไปสู่การปฏิบัติต่อไป

ผลการวิจัย

1. การจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมตามรอยเกจิอาจารย์ จังหวัดนครปฐมเป็นการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างประโยชน์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและ

สังคมให้กับประเทศเป็นอย่างมาก ถือเป็นสิ่งสำคัญที่มีผลต่อกลไกการพัฒนาประเทศไทย การส่งเสริมการ ท่องเที่ยวก่อให้เกิดการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวไปพื้นที่ต่าง ๆ ซึ่งนำมาสู่การสร้างอาชีพ การจ้างงานทั้งในภาคการท่องเที่ยวโดยตรงและการจ้างงานในภาคอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องตามมา เกิดการกระจายรายได้ไปสู่ชุมชนและท้องถิ่นมากขึ้น จะนำไปสู่การสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและมีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและพระพุทธศาสนา ถือเป็นการท่องเที่ยวเพื่อการชมหรือการสัมผัสสถาปัตยกรรมด้านศาสนา การท่องเที่ยววัด ศาสนสถาน และสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา ซึ่งการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมตามรอยเกจิอาจารย์ จังหวัดนครปฐม แต่ละด้านมีประเด็นที่น่าสนใจ ได้สรุปผลการวิจัย มีข้อมูลดังนี้

1.1 แรงจูงใจของนักท่องเที่ยว

1.1.1 ประวัติแหล่งท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ตามรอยเกจิอาจารย์ จังหวัดนครปฐม จังหวัดนครปฐมเดิมนั้นเป็นชุมชนก่อนประวัติศาสตร์ มีประวัติความเป็นมาอย่างยาวนานตั้งแต่ยุคทวารวดี ที่ถือได้ว่าเป็นสถานที่แรกที่มีพระธรรมฑูตเดินทางมาเผยแพร่พระพุทธศาสนาในดินแดนสุวรรณภูมิเป็นที่แรก จึงทำให้จังหวัดนครปฐมมีความโดดเด่นเรื่องของพระพุทธศาสนา และมีครูบาอาจารย์ที่ศึกษาเรียนรู้พระพุทธศาสนาที่เป็นปูชนียบุคคลมีชื่อเสียง ได้รับการนับถือ และมีการสร้างวัตถุมงคลที่เป็นจุดเด่นของแต่ละครูบาอาจารย์ จึงทำให้เกิดความสนใจจากนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี

1.1.2 สถานการณ์จัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ตามรอยเกจิอาจารย์ จังหวัดนครปฐม นครปฐม คงเป็นจังหวัดที่มีสถานที่ท่องเที่ยวในเส้นทางหลายแห่ง ทั้งในอำเภอเมือง อำเภอสามพราน อำเภอนครชัยศรี อำเภอบางเลน อำเภอกำแพงแสน สามารถแวะชมได้หลายแห่ง ทั้งที่เที่ยวโบราณสถาน โบราณวัตถุ ตามรอยเกจิอาจารย์ รวมถึงแวะชมคาเฟ่สวยบรรยากาศดี และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เรียกได้ว่าเที่ยวชิวได้หลากหลาย

1.1.3 แรงจูงใจของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม ด้วยความที่จังหวัดนครปฐมมีของดีทั้งในเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมถึงการให้บริการนักท่องเที่ยวที่พร้อมทุกการบริการ เช่น การเดินทาง ที่พัก อาหาร และการติดต่อ เป็นต้น

1.1.4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม ถึงแม้การท่องเที่ยวในจังหวัดนครปฐมจะได้รับความสนใจเป็นอย่างมากจากนักท่องเที่ยว แต่ด้วยทั้งผู้ประกอบการเน้นในเรื่องของการสร้างรายได้เป็นหลัก แต่ลืมคำนึงถึงเรื่องของผลกระทบ เช่น ผลกระทบเรื่องการดูแลความปลอดภัย ผลกระทบเรื่องการจัดการขยะ เป็นต้น จึงควรดูแลให้ครอบคลุม

1.2 การดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว

1.2.1 จุดเด่นการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมตามรอยเกจิอาจารย์ จังหวัดนครปฐม มีความหลากหลาย ซึ่งในแต่ละอำเภอ แต่ละพื้นที่จะมีจุดเด่นที่แตกต่างกัน แต่โดยส่วนมากสถานที่ท่องเที่ยวจะเป็นในเชิงประวัติศาสตร์ เนื่องด้วยจังหวัดนครปฐมมีประวัติศาสตร์อันสำคัญมาอย่างยาวนาน

1.2.2 ผลิตภัณฑ์สิ่งที่จะดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดนครปฐม มีความหลากหลายมีสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว เช่น สิ่งอำนวยความสะดวก ที่พัก และกิจกรรมที่โดดเด่น รวมถึงการท่องเที่ยวในเชิงประวัติศาสตร์

1.2.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสิ่งที่จะดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว สิ่งที่จะดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวมีความหลากหลาย นอกจากการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ตามรอยเกจิอาจารย์ ยังมีการท่องเที่ยวในเชิงนิเวศ รวมถึงการอำนวยความสะดวกที่ครบครัน

1.3 รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว

1.3.1 กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ตามรอยเกจิอาจารย์ จังหวัดนครปฐม นอกจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตร อุตสาหกรรมที่ปลอดภัยได้มาตรฐานสากล การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์วัฒนธรรม และประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี

1.3.2 รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว นอกจากมีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นรูปธรรมชัดเจนแล้ว ต้องมีเรื่องของการบริหารจัดการให้อย่างครอบคลุมและทั่วถึง เพื่อการมีการดูแลรักษาระบบและกลไก รวมถึงการป้องกันแก้ไขสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ต่อสถานที่และนักท่องเที่ยว

1.3.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว รูปแบบการท่องเที่ยวมีความหลากหลาย รวมถึงเป็นรูปแบบกิจกรรมที่เป็นลักษณะการผ่อนคลายจิตใจ จึงทำให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศเมื่อได้เดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดนครปฐมและปรารถนาที่จะเดินทางกลับมาท่องเที่ยวอีก

1.4 การบริการเสริมแหล่งท่องเที่ยว

1.4.1 โครงสร้างพื้นฐานในวัดและชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ตามรอยเกจิอาจารย์ จังหวัดนครปฐม การท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ตามรอยเกจิอาจารย์ จังหวัดนครปฐม สถานที่หลักในการจัดการท่องเที่ยวคือวัด เพราะวัดมีสถาปัตยกรรม รวมถึงมีเกจิอาจารย์ที่มีชีวิตอยู่และมรณภาพไปแล้ว ที่มีชื่อเสียง สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวมาได้ แต่อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวถึงแม้จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาจำนวนมาก แต่สิ่งที่จะเป็นเครื่องมือสำคัญในการท่องเที่ยวเชิงพุทธ คือ การดูแล รักษา โครงสร้างพื้นฐาน อันเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญ มิให้เสื่อมสลาย

1.4.2 การบริการเสริมแหล่งท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ตามรอยเกจิอาจารย์ จังหวัดนครปฐม การให้บริการนักท่องเที่ยวเป็นเรื่องสำคัญ ถึงแม้จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางมามาก แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าจะมีนักท่องเที่ยวเยอะตลอดไป ฉะนั้น การให้บริการถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในการดึงนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ

1.4.3 แรงจูงใจที่สำคัญในการที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจพระพุทธศาสนาเป็นปัจจัยในการกำหนด วิถีชีวิตของคนไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นแหล่งที่รวบรวมงานศิลปวิทยาการ จิตรกรรม สถาปัตยกรรม ตลอดจนถึงศิลปกรรมทางประวัติศาสตร์ด้านพระพุทธศาสนาที่มีคุณค่าที่สุด รวมถึงครูบาอาจารย์ที่มีชื่อเสียง สามารถเป็นแรงจูงใจที่สำคัญในการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

1.4.4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริการเสริมแหล่งท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ตามรอยเกจิอาจารย์ จังหวัดนครปฐม ยังถือว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญและสิ่งที่ควรความใส่ใจดูแล และนอกเหลือจากการบำรุงรักษาสถานที่ สิ่งสำคัญคือการให้บริการที่ดีและแบบทั่วถึง

1.5 ลักษณะแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว

1.5.1 เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ในบริบทพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ตามรอยเกจิอาจารย์ จังหวัดนครปฐม ถือว่ามีความเจริญและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพราะว่าเศรษฐกิจ สังคม การเมืองราบรื่นดี แต่สิ่งที่ควรจะต้องคำนึง คือเรื่องของปัญหาที่จะเกิดผลกระทบ เช่น อาชญากรรม ยาเสพติด เป็นต้น

1.5.2 ลักษณะแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ตามรอยเกจิอาจารย์ จังหวัดนครปฐม เป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ที่ประชาชนนิยมมาเที่ยวทำบุญไหว้พระ แต่ควรนำเรื่องของการบริหารจัดการดูแลศาสนวัตถุเข้ามาเกี่ยวข้อง

1.5.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับลักษณะแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว การบำรุงรักษาสถานที่ท่องเที่ยวถือว่าเป็นสิ่งสำคัญ เพราะวัตถุโบราณ หากไม่ได้รับการดูแลและการเอาใจใส่ หรือปล่อยปละละเลย จะทำให้สถานที่ท่องเที่ยวเสื่อมสลายและพังสลายไปในที่สุด

1.6 การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว

1.6.1 ผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ตามรอยเกจิอาจารย์ จังหวัดนครปฐม มีความหลากหลาย เช่น วัตถุมงคล ที่เป็นพระพุทธรูป และเป็นเกจิอาจารย์ รวมถึงสิ่งที่เป็นนามธรรมคือการส่งเสริมเรื่องการปฏิบัติธรรม ก็นับว่าเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวได้

1.6.2 การส่งเสริมการตลาดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ตามรอยเกจิอาจารย์ จังหวัดนครปฐม การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวเฉพาะด้านที่มีกลุ่มนักท่องเที่ยวจำนวนมากให้ความสนใจเกี่ยวกับการศึกษาพุทธศาสนา ชื่นชมสถาปัตยกรรมหรือประวัติศาสตร์และบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์การนมัสการเกจิอาจารย์รวมถึงการปฏิบัติกิจกรรมของแต่ละศาสนา การส่งเสริมการตลาดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ตามรอยเกจิอาจารย์ จังหวัดนครปฐม ควรให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมาวางแผน และประชาสัมพันธ์ รวมถึงการควบคุมการเก็บค่าบริการ รวมถึงควบคุมราคาสินค้าด้วย

1.6.3 การส่งเสริมการตลาดควรให้มีความครอบคลุมทั้งในเรื่องของการวางแผน การประชาสัมพันธ์ การวางแผนการให้บริการ ต้องรอบด้านและครอบคลุม เพื่อให้เกิดกระบวนการที่มีการดูแลอย่างรอบด้านและครอบคลุม

1.7 ข้อเสนอแนะการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมตามรอยเกจิอาจารย์ จังหวัดนครปฐม

การจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมตามรอยเกจิอาจารย์ จังหวัดนครปฐม ต้องให้เท่าทันตามยุคตามสมัยต่อโลกในปัจจุบัน เพราะด้วยสถานการณ์ที่แปรเปลี่ยน การเตรียมการรับมือกับสิ่งที่ไม่คาดคิดอาจเกิดขึ้นได้อีก เช่น โรคระบาดที่ไม่คาดคิดและควบคุมยาก ฉะนั้นการบริหารจัดการความเสี่ยงถือว่าเป็นเรื่องสำคัญ

2. การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ตามรอยเกจิอาจารย์ จังหวัดนครปฐม จะต้องดำเนินไปตามขั้นตอน ดังนี้

การขับเคลื่อนงานด้านศาสนา โดยดำเนินการวางรากฐานคุณธรรมในสังคมไทยให้สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลและกระทรวงวัฒนธรรม เพื่อขับเคลื่อนส่งเสริมให้คนดีมีคุณธรรมและมีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย บ่มเพาะปลูกจิตสำนึกและเผยแผ่ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ กระตุ้นให้คนในชุมชนมีศรัทธาและยึดมั่นในศาสนา สำหรับการท่องเที่ยวที่สะท้อนอารยธรรมตามรอยเกจิอาจารย์ จังหวัดนครปฐม เป็นการนำเอาสิ่งที่มีอยู่ เป็นวิถีชีวิตของท้องถิ่นอันเป็นแหล่งรวมข้อมูลด้านประวัติศาสตร์การศึกษา ศิลปกรรมสถาปัตยกรรมรวมทั้งเชื่อมโยงความเป็นมาของวัฒนธรรมกับชุมชนและการตั้งถิ่นฐานของชุมชน ซึ่งจะเห็นได้ว่านักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาเที่ยวเชิงศาสนาจังหวัดนครปฐม โดยส่วนมากจะมาชมวัดในเทศกาลต่าง ๆ อาทิเช่น เทศกาลลอยกระทง เทศกาลสงกรานต์ หรือปีใหม่ไทย และเทศกาลเข้าพรรษา-ออกพรรษา เป็นต้น โดยกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวนิยมเข้าร่วมมากที่สุดคือเดินทางมาวัดเพื่อการตักบาตรถวายอาหาร เวียนเทียนในวันสำคัญต่าง ๆ ทางศาสนา การไหว้พระตามวัดต่าง ๆ การตามแสวงหาเกจิอาจารย์ดัง ทั้งที่มีชีวิตอยู่และที่มรณภาพไปแล้ว อย่างไรก็ตาม บทบาทและหน้าที่ที่สำคัญที่สุดของศาสนาก็คือเป็นที่พึ่งทางจิตใจ เป็นประทีปส่องวิถีชีวิตของมวลมนุษย์ ด้วยว่ามนุษย์ทุกชาติทุกภาษาส่วนใหญ่เป็นคนมี

ศาสนา การที่คนในชาติมีความสามัคคีสามารถรวมกลุ่มกันตั้งเป็นชาติเป็นประเทศ มีความเจริญมั่นคงอยู่ในโลก ก็ด้วยคนในชาตินั้น ๆ มีสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจร่วมกัน นั่นคือมีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ คนในชาติจะเป็นคนดีมีศีลธรรมคุณธรรมจริยธรรม รักความสงบ มีระเบียบวินัยดี รู้จักเคารพกติกาของสังคม ก็ด้วยอาศัยคำสอนในทางศาสนาเป็นเครื่องอบรมจิตใจ ขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณีอันดีงามของชาติ ส่วนใหญ่ล้วนมีรากฐานมาจากศาสนาทั้งสิ้น ประการดังกล่าวข้างต้นเหล่านี้ล้วนแต่เป็นจุดเด่นที่น่าสนใจนอกเหนือจากความศรัทธาของพุทธบริษัทต่อพระพุทธศาสนา และยังเป็นส่วนสำคัญนำมาสร้างเป็นประเด็นเรื่องของการท่องเที่ยว ซึ่งส่วนนี้เป็นจุดเด่นที่ดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยว ทั้งนี้ ต้องดำเนินการเป็นขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 จังหวัดนครปฐม เป็นอู่อารยธรรมสำคัญที่มีประวัติความเป็นมายาวนานในแผ่นดินสุวรรณภูมิ จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์กล่าวว่า เมืองนครปฐมแต่เดิมนั้นตั้งอยู่ริมทะเล เป็นเมืองเก่าแก่ มีความเจริญรุ่งเรืองมานับตั้งแต่สมัยสุวรรณภูมิ และเป็นราชธานีสำคัญในสมัยทวารวดี ในยุคนั้นนครปฐมเป็นแหล่งเผยแพร่อารยธรรมจากประเทศอินเดีย ซึ่งรวมทั้งพุทธศาสนา นครปฐมจึงเป็นศูนย์กลางของความเจริญ มีชนชาติต่าง ๆ อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่เป็นจำนวนมาก ต่อมาได้เกิดความแห้งแล้งขึ้นในเมืองนครปฐม เพราะกระแสน้ำที่ไหลผ่านตัวเมืองเปลี่ยนเส้นทาง ประชาชนจึงอพยพไปตั้งหลักแหล่งอยู่ริมน้ำ และสร้างเมืองใหม่ขึ้น ชื่อ “เมืองนครไชยศรี” หรือ “ศรีวิชัย” นครปฐมจึงกลายเป็นเมืองร้างมาเป็นเวลาหลายร้อยปี จนกระทั่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ขณะที่ทรงยังผนวชได้ธุดงค์ไปพบพระปฐมเจดีย์ และทรงเห็นว่าเป็นเจดีย์องค์ใหญ่ไม่มีที่ใดเทียบเท่า ครั้นเมื่อได้ครองราชย์จึงโปรดฯ ให้ก่อเจดีย์แบบลังกาครอบองค์เดิมไว้ โดยให้ ชื่อว่า “พระปฐมเจดีย์” ทรงปฏิสังขรณ์สิ่งต่าง ๆ ในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ให้มีสภาพดี และโปรดฯ ให้ขุดคลองเจดีย์บูชาเพื่อให้การเสด็จมานมัสการสะดวกขึ้น เมื่อสถานการณ์โลกเปลี่ยนแปลงไป การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาต้องมีความหลากหลาย ต้องมีการบูรณาการ จึงเกิดเป็น ***รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ตามรอยเกจิอาจารย์ด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธบูรณาการ*** ซึ่งประกอบไปด้วย 1) การปฏิบัติธรรมเพื่อสุขภาพ 2) การท่องเที่ยวเชิงมหันตภัยในสังสารวัฏ 3) การท่องเที่ยวตามรอยเกจิอาจารย์ สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ตามรอยเกจิอาจารย์ด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธบูรณาการ

ขั้นที่ 2 เป็นการพัฒนาอันสืบเนื่องมาจากการเห็นรากเหง้าของจังหวัดนครปฐม รวมถึงมีการบูรณาการที่หลากหลาย อันแสดงถึงเอกลักษณ์ของจังหวัดนครปฐม นำมาสู่การเกิดเป็น ***รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ตามรอยเกจิอาจารย์ด้านการรักษาเอกลักษณ์ทางศาสนา*** ซึ่งประกอบไปด้วย 1) การให้ความรู้ความเข้าใจด้านการรักษาเอกลักษณ์ทางศาสนาในจังหวัดนครปฐม 2) การพัฒนาวิถีด้านจิตใจความเป็นเอกลักษณ์เมืองพระพุทธศาสนา 3) การพัฒนาแก่นแท้ของการท่องเที่ยวเชิงศาสนา สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

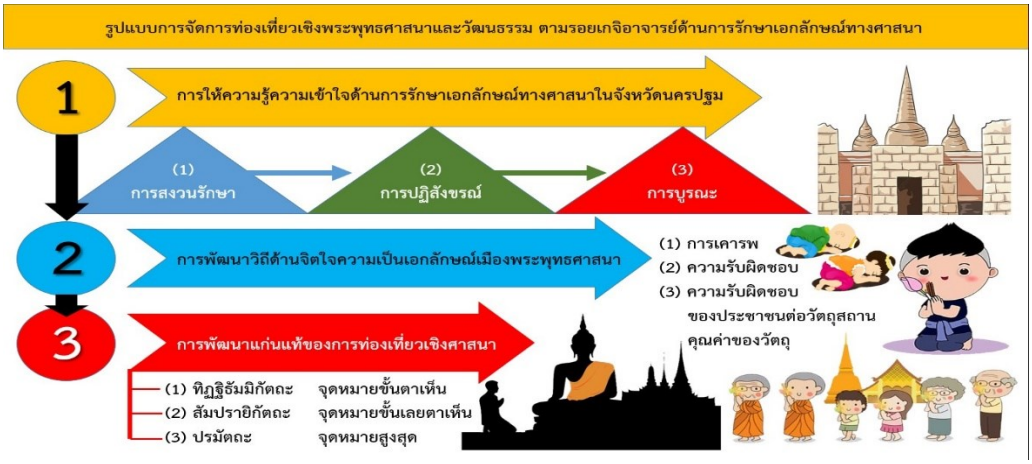

ภาพที่ 2 รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ตามรอยเกจิอาจารย์ด้านการรักษาเอกลักษณ์ทางศาสนา

ขั้นที่ 3 การดำเนินการนอกจากมีของดีแล้ว จะต้องมีการส่งเสริม การประชาสัมพันธ์ให้เกิดผลเป็นรูปธรรม จึงทำให้เกิดเป็น ***รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ตามรอยเกจิอาจารย์ด้านการส่งเสริมปัญญาและคุณธรรมไปสู่ความรู้และเจตนารมณ์ของศาสนา*** ซึ่งประกอบไปด้วย 1) การออกแบบให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว 2) จัดผังเกจิอาจารย์และบุคคลสำคัญในพระพุทธศาสนา 3) สร้างศูนย์การส่งเสริมปัญญาและคุณธรรมไปสู่ความรู้และเจตนารมณ์ของศาสนาตามรอยเกจิอาจารย์ สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 3 รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ตามรอยเกจิอาจารย์ด้านการส่งเสริมปัญญาและคุณธรรมไปสู่ความรู้และเจตนารมณ์ของศาสนา

อภิปรายผล

ผู้วิจัยเสนอประเด็นการอภิปรายผลที่สำคัญตามข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมตามรอยเกจิอาจารย์ จังหวัดนครปฐม ถือเป็นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างประโยชน์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมให้กับประเทศเป็นอย่างมาก ถือเป็นสิ่งสำคัญที่มีผลต่อกลไกการพัฒนาประเทศไทย การส่งเสริมการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ซึ่งนำมาสู่การสร้างอาชีพ การจ้างงานทั้งในภาคการท่องเที่ยวโดยตรงและการจ้างงานในภาคอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องตามมา เกิดการกระจายรายได้ไปสู่ชุมชนและท้องถิ่นมากขึ้น จะนำไปสู่การสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและพระพุทธศาสนา ถือเป็นการท่องเที่ยวเพื่อการชมหรือการสัมผัสสถาปัตยกรรมด้านศาสนา การท่องเที่ยววัด ศาสนสถาน และสถานที่สำคัญทาง

พระพุทธศาสนา ซึ่งการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมตามรอยเกจิอาจารย์ จังหวัดนครปฐม แต่ละด้านมีประเด็นที่น่าสนใจ ทั้งนี้ การท่องเที่ยวมียุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ ฟื้นฟูและรักษาสภาพแวดล้อมชุมชน ศิลปวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวไว้ดังนี้ คือ เพื่อเป็นการเกื้อกูลหนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจชุมชน โดยรักษาสภาพแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ศิลปกรรมโบราณคดี เพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (ชาชิวัฒน์ ศรีแก้ว, 2554) ถือเป็นเรื่องละเอียดอ่อน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรทิพย กิจเจริญไพศาล ได้ทำวิจัยเรื่อง “การศึกษาทรัพยากรทองเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเพื่อสงเสริมการทองเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยสรุปได้วา จังหวัดปทุมธานีมีทรัพยากรทองเที่ยวที่มีศักยภาพสูง โดดเดนด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวมอญด้านประวัติศาสตร์ ด้านโบราณสถานและโบราณวัตถุ ได้แก วัดมอญ เตาโองอ่าง เครื่องปนดินเผา ตุมสามโคก ตลอดจนด้านประเพณี เทศกาล ได้แก งานสงกรานต งานแหเสาหงสธงตะขาบ และวิถีชีวิตของชุมชนชาวมอญได้แก อาหารการกิน การแต่งกาย แนวทางการสงเสริมการทองเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดปทุมธานี ควรเนนการพัฒนาคุณคาทางศิลปวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญ อนุรักษและถ่ายทอดภูมิปัญญา และองคความรูใหคงอยู่อย่างต่อเนื่อง แนวทางการพัฒนาด้านกิจกรรมทองเที่ยวของชุมชนชาวมอญ ควรพัฒนาด้านการคมนาคม โดยการปรับปรุงถนน และพัฒนาเสนทางการเดินทางไปสู่แหล่งท่องเที่ยวใหเชื่อมโยงถึงกัน ตลอดจนพัฒนาด้านบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกโดยการใหข้อมูลด้านการทองเที่ยวกับนักทองเที่ยว ควบคูกับการใหความรูด้านการทองเที่ยวเชิงนิเวศ (พรทิพย์ กิจเจริญไพศาล, 2553)

2. การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ตามรอยเกจิอาจารย์ จังหวัดนครปฐม ปัจจุบันการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาได้รับความสนใจมากขึ้น ทั้งการทำบุญไหว้พระตามวัดต่าง ๆ การเข้าร่วมปฏิบัติธรรม การศึกษาประวัติศาสตร์และพุทธศิลป์ แต่ยังขาดการจัดการเชิงพุทธระหว่างวัด ชุมชน โรงเรียน สังคม ซึ่งนักท่องเที่ยวได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับการกราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ประติมากรรม จิตรกรรม สถาปัตยกรรม การเที่ยวชมบริเวณวัดในเชิงพุทธศิลป์ เพื่อชื่นชมความสวยงามวิจิตรตระการตา รวมถึงการกราบไหว้พระบรมสารีริกธาตุเพื่อเป็นสิริมงคลในชีวิต ซึ่งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ส่งเสริมการท่องเที่ยวในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ เพื่อสร้างงานสร้างรายได้ให้แก่ประชาชน อย่างไรก็ตาม รูปแบบการท่องเที่ยวในปัจจุบันมีการนำเสนอแนวคิดให้กับนักท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดความสนใจและให้ตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ส่งผลให้เกิดรูปแบบการท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก อาทิเช่น การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย (Adventure Tourism) และการท่องเที่ยวเชิงศาสนา (Spiritual Tourism) โดยเฉพาะรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาที่นักท่องเที่ยวจะได้รับประสบการณ์ ความสบายใจ และเรื่องที่สนใจเกี่ยวกับการศึกษาพุทธศาสนา นอกจากนั้นยังรวมถึงการเดินทางไปเพื่อการบูชาสิ่ง

ศักดิ์สิทธิ์ การนมัสการเกจิอาจารย์ และการประกอบพิธีกรรมทางพุทธศาสนา ดังที่ นพวรรณ วิเศษสินธุ์ ได้กล่าวว่า วัดเป็นสถานที่ทำบุญประกอบพิธีสงฆ์ในโอกาสต่าง ๆ และเป็นศูนย์รวมจิตใจที่สำคัญของคนไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน บทบาทหลักของวัดยังคงเป็นสถานที่พำนักของพระสงฆ์และสามเณร ใช้เป็นสถานที่ศึกษาเล่าเรียนประพฤติปฏิบัติธรรมสืบทอดและเผยแผ่หลักธรรมคำสั่งสอนและยังมีฐานะเป็นสถานที่ที่ประดิษฐานและรวบรวมของมรดกทางศิลปวัฒนธรรมทั้งที่เป็นโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ ตลอดถึงการเป็นศูนย์กลางในการประกอบพิธีทางประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน ดังนั้นวัดในปัจจุบันนอกจากจะเป็นศาสนสถานเพื่อประกอบพิธีสงฆ์และให้สามเณรได้ใช้เป็นที่ศึกษาเล่าเรียนแล้ว ยังมีบทบาทในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้ทางศาสนาและวัฒนธรรมอีกด้วย (นพวรรณ วิเศษสินธุ์, 2561) และจากแผนปฏิบัติการของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยปี 2556 พบว่า แนวโน้มพฤติกรรมนักท่องเที่ยวชาวไทยนิยมเดินทางท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนหย่อนใจและมักเดินทางท่องเที่ยวกับครอบครัวเพื่อกระชับความสัมพันธ์ โดยมีแนวโน้มที่จะเดินทางท่องเที่ยวเพื่อสักการะไหว้พระสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพนับถือมีการปฏิบัติธรรมเพิ่มมากขึ้น ส่วนใหญ่ใช้รถยนต์ส่วนตัวเป็นพาหนะ ช่วงเวลาที่นักท่องเที่ยวชาวไทยนิยมเดินทางท่องเที่ยวคือช่วงเทศกาลที่มีวันหยุดต่อเนื่องและเป็นช่วง ปิดภาคการศึกษา เป็นการเดินทางท่องเที่ยวภายในภูมิภาคของตน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤษดา ขุ่นอาภัย ได้ทำวิจัยเรื่อง การทองเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษาบ้านลวงเหนือ ตำบลลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ พบวา นักทองเที่ยวชาวไทยมีความเห็นวาปัจจัยทางการตลาดทองเที่ยวที่มีอิทธิพลมากที่สุดในการตัดสินใจมาเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ คือ แหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติสำหรับนักทองเที่ยวชาวต่างประเทศมีความเห็นวา ปัจจัยทางการตลาดการทองเที่ยวที่มีอิทธิพลมากที่สุด การตัดสินใจมาเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ คือศิลปวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิต สวนในการเผยแพรและประชาสัมพันธทั้งนักทองเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศพบวาการบอกตอจากคนใกลชิด หรือคนรูจัก และอินเตอร์เน็ต มีอิทธิพลมากที่สุด ในด้านค่าครองชีพและงบประมาณในการทองเที่ยวมีอิทธิพลมากที่สุด สวนในด้านความน่าสนใจในการทองเที่ยวเชิงวัฒนธรรม นักทองเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศมีความเห็นวา ยังไม่แน่ใจ และผู้ประกอบการธุรกิจทองเที่ยวมีความเห็นวาสถานการณทองเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่คอนข้างชะลอตัวเนื่องจากปญหาเศรษฐกิจ และปญหาทางการเมือง โดยเล็งเห็นวานักทองเที่ยวชาวไทยมีความสำคัญมากขึ้น สำหรับการ ทองเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นผู้ประกอบการสวนใหญ่เห็นวาควรจะจัดขึ้นในรูปแบบของโฮมสเตย และต่องอาศัยการสนับสนุนจากภาครัฐ สำหรับความเห็นของผู้นำชุมชนบ้านลวงเหนือมีความเห็นสอดคล่องกับผู้ประกอบการ อีกทั้งยังพบปญหา 3 สวนคือ 1) ปญหาภายนอกชุมชน ได้แก ปญหาเศรษฐกิจ ปญหาการเมือง 2) ปญหาภายในชุมชน เชน การขาดความเข้มแข็งของชุมชนในเรื่องวัฒนธรรมท่องถิ่น ปญหาขาดแคลนบุคลากรและภาษาอังกฤษ เป็นต่น 3) ปญหาจากภาครัฐ คือ การขาดการสนับสนุนที่ดีจากภาครัฐเทาที่ควร สำหรับผลกระทบจากการทองเที่ยวเชิง

วัฒนธรรม สามารถแบงได้สองสวน คือ ผลกระทบด้านบวก ทำให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นรายได้ การประชาสัมพันธ์ชุมชน สวนผลกระทบด้านลบ คือ อาจเกิดปญหาด้านอาชญากรรม ยาเสพติด และโรคระบาด เป็นตน แนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาการทองเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้านลวงเหนือ คือ การพัฒนาในรูปแบบของโฮมสเตย์และการสร้างแหล่งความรูชุมชน (กฤษดา ขุ่นอาภัย, 2552)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ตามรอยเกจิอาจารย์ จังหวัดนครปฐม จะต้องดำเนินการ ขั้นที่ 1 จังหวัดนครปฐม เป็นอู่อารยธรรมสำคัญที่มีประวัติความเป็นมายาวนานในแผ่นดินสุวรรณภูมิ จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์กล่าวว่า เมืองนครปฐมแต่เดิมนั้นตั้งอยู่ริมทะเล เป็นเมืองเก่าแก่ มีความเจริญรุ่งเรืองมานับตั้งแต่สมัยสุวรรณภูมิ และเป็นราชธานีสำคัญในสมัยทวารวดี ในยุคนั้นนครปฐมเป็นแหล่งเผยแพร่อารยธรรมจากประเทศอินเดีย ซึ่งรวมทั้งพุทธศาสนา นครปฐมจึงเป็นศูนย์กลางของความเจริญ มีชนชาติต่าง ๆ อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่เป็นจ้านวนมาก ต่อมาได้เกิดความแห้งแล้งขึ้นในเมืองนครปฐม เพราะกระแสน้ำที่ไหลผ่านตัวเมืองเปลี่ยนเส้นทาง ประชาชนจึงอพยพไปตั้งหลักแหล่งอยู่ริมน้ำ และสร้างเมืองใหม่ขึ้น ชื่อ “เมืองนครไชยศรี” หรือ “ศรีวิชัย” นครปฐมจึงกลายเป็นเมืองร้างมาเป็นเวลาหลายร้อยปี จนกระทั่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ขณะที่ทรงยังผนวชได้ธุดงค์ไปพบพระปฐมเจดีย์ และทรงเห็นว่าเป็น เจดีย์องค์ใหญ่ไม่มีที่ใดเทียบเท่า ครั้นเมื่อได้ครองราชย์ จึงโปรดฯ ให้ก่อเจดีย์แบบลังกาครอบองค์เดิมไว้ โดยให้ชื่อว่า “พระปฐมเจดีย์” ทรงปฏิสังขรณ์สิ่งต่าง ๆ ในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ให้มีสภาพดี และโปรดฯ ให้ขุดคลองเจดีย์บูชาเพื่อให้การเสด็จมานมัสการสะดวกขึ้น เมื่อสถานการณ์โลกเปลี่ยนแปลงไป การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาต้องมีความหลากหลาย ต้องมีการบูรณาการ จึงเกิดเป็นรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ตามรอยเกจิอาจารย์ด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธบูรณาการ ซึ่งประกอบไปด้วย 1) การปฏิบัติธรรมเพื่อสุขภาพ 2) การท่องเที่ยวเชิงมหันตภัยในสังสารวัฏ 3) การท่องเที่ยวตามรอยเกจิอาจารย์ ขั้นที่ 2 เป็นการพัฒนาอันสืบเนื่องมาจากการเห็นรากเหง้าของจังหวัดนครปฐมรวมถึงมีการบูรณาการที่หลากหลาย อันแสดงถึงเอกลักษณ์ของจังหวัดนครปฐม นำมาสู่การเกิดเป็นรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมตามรอยเกจิอาจารย์ด้านการรักษาเอกลักษณ์ทางศาสนา ซึ่งประกอบไปด้วย 1) การให้ความรู้ความเข้าใจด้านการรักษาเอกลักษณ์ทางศาสนาในจังหวัดนครปฐม 2) การพัฒนาวิถีด้านจิตใจความเป็นเอกลักษณ์เมืองพระพุทธศาสนา 3) การพัฒนาแก่นแท้ของการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ขั้นที่ 3 การดำเนินการนอกจากมีของดีแล้ว จะต้องมีการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ให้เกิดผลเป็นรูปธรรม จึงทำให้เกิดเป็นรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม

ตามรอยเกจิอาจารย์ด้านการส่งเสริมปัญญาและคุณธรรมไปสู่ความรู้และเจตนารมณ์ของศาสนา ซึ่งประกอบไปด้วย 1) การออกแบบให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว 2) จัดผังเกจิอาจารย์และบุคคลสำคัญในพระพุทธศาสนา 3) สร้างศูนย์การส่งเสริมปัญญาและคุณธรรมไปสู่ความรู้และเจตนารมณ์ของศาสนาตามรอยเกจิอาจารย์ **ส่วนข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ** ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ 1) ควรเน้นการประชาสัมพันธ์แรงจูงใจของนักท่องเที่ยว 2) ควรสร้างการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว 3) ควรจัดรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย 4) ควรส่งเสริมงานบริการด้านแหล่งท่องเที่ยว 5) ควรตระหนักคุณค่าสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว 6) พัฒนาการตลาดการท่องเที่ยว ทั้งนี้ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) ภาครัฐควรส่งเสริมอู่อารยธรรมสำคัญที่มีประวัติความเป็นมายาวนานในแผ่นดินสุวรรณภูมิ ให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างกว้างขวาง 2) ควรสร้างความร่วมมือกับทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ตามรอยเกจิอาจารย์ด้านการรักษาเอกลักษณ์ทางศาสนา 3) ทุกภาคส่วนควรตระหนักถึงเป้าหมายสูงสุดแห่งพุทธศาสนา นอกเหนือจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เน้นการกระตุ้นเศรษฐกิจ ควรส่งเสริมปัญญาและคุณธรรมไปสู่ความรู้และเจตนารมณ์ของศาสนาอย่างแท้จริงด้วย และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการดำเนินการวิจัยและพัฒนาโดยอาศัยภาคีเครือข่ายที่หลากหลายในการศึกษาเพื่อให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของระบบการท่องเที่ยว 2) ควรศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวในจังหวัดนครปฐมกับจังหวัดอื่น ๆ รวมถึงการศึกษาในระดับนานาชาติ

เอกสารอ้างอิง

กฤษดา ขุ่นอาภัย. (2552). การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษาบ้านลวงเหนือ ตำบลลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ชาชิวัฒน์ ศรีแก้ว. (2554). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540. กรุงเทพมหานคร: สมานการพิมพ์.

ธนิต บุตรทิพย์สกุล. (2558). แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา วัดในพื้นที่ฝั่งธนบุรี. วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์, 21(2), 203-210.

นพวรรณ วิเศษสินธุ์. (2561). ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงพุทธแบบยั่งยืนจังหวัดปทุมธานี. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 12(1), 70-83.

พรทิพย์ กิจเจริญไพศาล. (2553). การศึกษาทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์วิทยา

ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม. (2556). องค์พระปฐมเจดีย์. เรียกใช้เมื่อ 12 มีนาคม 2565 จาก https://www.m-culture.go.th/nakhonpathom/ewt_news.php?nid=211&filename=index

สุรศักดิ์ ศิลาวรรณา. (2550). การท่องเที่ยวและการเผยแพร่พระพุทธศาสนา: บทบาทของวัดในเขตกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษา วัดบวรนิเวศวิหารและวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหิดล.

อารีย์ นัยพินิจ และคณะ. (2556). การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์. วารสารปัญญาภิวัฒน์, 5(1),31-40.

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 670-683

บทความวิจัย

ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ในเมืองกีฬาจังหวัดอุดรธานี*

STRATEGIES TO PROMOTE EXERCISE ACCORDING TO A NEW NORMAL IN SPORTS CITY UDON THANI PROVINCE

ไพวัน เพลิดพราว[1], กฤตติกา แสนโภชน์[1], ธนกฤต ทุริสุทธิ์[1]
Paiwan Ploedprao[1], Krittiar Sanposh[1], Tanakrit Thurisut[1]
[1]บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี อุดรธานี
[1]Graduate School Udon Thani Rajabhat University, Udon Thani, Thailand
[1]Corresponding auther E-mail: paiwansing@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการส่งเสริมการออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ในเมืองกีฬาจังหวัดอุดรธานี และกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมการออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ในเมืองกีฬาจังหวัดอุดรธานี เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ส่งเสริมการออกกำลังกาย จำนวน 17 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและสรุปภาพรวม การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่ออกกำลังกายเป็นประจำในเมืองกีฬาจังหวัดอุดรธานี จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในคือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านการส่งเสริมการออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ในเมืองกีฬาจังหวัดอุดรธานี จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ วิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพและปัญหาการส่งเสริมการออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ในเมืองกีฬาจังหวัดอุดรธานี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านรูปแบบการออก

* Received 8 December 2022; Revised 28 December 2022; Accepted 29 December 2022

กำลังกายและด้านเว้นระยะห่างขณะออกกำลังกาย ด้านความรู้เกี่ยวกับการออกกำลังกาย และด้านการรับรู้การออกกำลังกาย 2) กำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมการออกกำลังกาย มี 1 วิสัยทัศน์ 4 พันธกิจ 4 เป้าประสงค์ 5 ตัวชี้วัด 4 ประเด็นยุทธศาสตร์ ผลประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านการประเมินยุทธศาสตร์การส่งเสริมการออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ในเมืองกีฬาจังหวัดอุดรธานี สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

คำสำคัญ: ยุทธศาสตร์, การออกกำลังกาย, วิถีใหม่, เมืองกีฬา,จังหวัดอุดรธานี

Abstract

The objectives of this research article were to study the conditions and problems of promoting exercise in a new normal in sports city in Udon Thani province. Mixed Methods Research. Formulate a strategy of promoting exercise in a new normal in sports city in Udon Thani province. Quantitative Research. Key informant was knowledgeable and experienced experts of promoting exercise 17 people. The instrument used in the research was a structured interview. The data obtained were analyzed and summary of the overall. Quantitative Research. The sample group was people who often exercise in sports city in Udon Thani province 400 people. The instrument used in the research was a questionnaire. The collected data was analyzed through quantitative analysis for percentage, frequency, mean, standard deviation. to examine the appropriateness and feasibility. The target group was specialist in promoting exercise in a new normal in sports city in Udon Thani province 30 people. The instrument used in the research was the appropriateness and feasibility form. The collected data was analyzed through quantitative analysis for percentage, frequency, mean, standard deviation. The results showed that: 1) The condition and the problems of promoting exercise in a new normal in sports city in Udon Thani province was 4 aspects, the new exercise pattern, spacing during exercise, knowledge of exercise and exercise perception. 2) The strategies according to the new normal revealed that there were 1 vision, 4 missions, 4 goals, 5 indicators, 4 strategic. The applicability and feasibility assessment results of the overall strategy were at the highest level. Strategic assessment can be put into practice.

Keywords: Strategy, Exercise, New Normal, Sports city, Udonthani Province.

บทนำ

การขับเคลื่อนนโยบายของประเทศเกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขภาพกายและสุขภาพจิตของประชาชน โดยมุ่งเน้นให้มีพลานามัยดี ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บสุขภาพจิตดี และมีอายุยืนยาวอย่างมีคุณภาพ คือ เป้าหมายสำคัญในการรณรงค์และส่งเสริมมากขึ้น และถูกกำหนดให้เป็น “วาระแห่งชาติ” ทั้งนี้เนื่องจากในปัจจุบันวิถีชีวิตของประชาชนส่วนใหญ่ขาดการเคลื่อนไหวออกกำลังกายในชีวิตประจำวัน จึงก่อให้เกิดปัญหาทั้งสุขภาพกายและจิตใจ แต่ด้วยผลของการออกกำลังกายและเล่นกีฬา สามารถป้องกัน บำบัด บรรเทาและลดความเสี่ยงของการเกิดโรคต่างๆ ในขณะเดียวกันเมื่อพิจารณาถึงคุณประโยชน์ที่มีต่อคุณภาพชีวิตจะพบว่าการออกกำลังกายและกีฬานั้นนับเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งประการหนึ่งที่เอื้อให้ประชาชนสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ นำไปสู่การมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี, 2560)

ประเทศไทย ได้มีการกำหนดแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นแผนแม่บทเพื่อการพัฒนากิจกรรมกีฬาและการออกกำลังกายของประชากร เริ่มจากแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2531 - 2539) ถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564 ที่ใช้ในปัจจุบัน ได้วางรากฐานในการยกระดับประเทศไทยให้เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว รวมถึงการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ ให้ความสำคัญกับการวางรากฐานการพัฒนาคนให้มีความสมบูรณ์ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี, 2560) และการกีฬาแห่งประเทศไทย (กกท.) ได้รับมอบหมายจากกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาเป็นหน่วยงานหลักในการจัดตั้งเมืองกีฬาตามแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2560 -2564) ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาอุตสาหกรรมกีฬา เพื่อเป็นส่วนสำคัญในการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ ได้ประกาศจัดตั้งเมืองกีฬา (Sports City) ประจำปี 2561 ในวันที่ 20 มิถุนายน 2561 รวม 6 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดชลบุรี สุพรรณบุรี บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ กระบี่และอุดรธานี ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งพัฒนาอุตสาหกรรมกีฬาแบบครบวงจรสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มและส่งเสริมเศรษฐกิจของประเทศ ในด้านการส่งเสริมอุตสาหกรรมกีฬาการกีฬาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยทั้ง 6 จังหวัดมีคุณสมบัติที่เป็นเมืองกีฬาตามที่คณะกรรมการกำหนดทั้ง 4 ด้านคือการส่งเสริมการเล่นกีฬาและการออกกำลังกาย การพัฒนากีฬาเพื่อความเป็นเลิศ การจัดการแข่งขันกีฬาระดับนานาชาติ และการส่งเสริมอุตสาหกรรมกีฬาและการท่องเที่ยว (กองประชาสัมพันธ์การกีฬาแห่งประเทศไทย, 2562) ภายหลังจากที่จังหวัดอุดรธานีได้รับการจัดตั้งเป็นเมืองกีฬา (Sports City)

นับตั้งแต่วิกฤตการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่า (COVID-19) เข้ามากระทบการใช้ชีวิตของผู้คนจำนวนมากส่งผลทำให้พฤติกรรมหลายๆ อย่างของผู้คนเปลี่ยนแปลงไปเกิดการ

ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดำรงชีวิตการใส่ใจดูแลสุขภาพที่มากขึ้น การใส่หน้ากากอนามัย พกเจลแอลกอฮอล์ติดตัวไป อีกทั้งยังได้สร้างมาตรฐาน เงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ให้เกิดขึ้นในสังคม เช่น การรักษาระยะห่างหรือการทำงานจากบ้าน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เองที่ถูกเรียกว่าเป็นความปกติรูปแบบใหม่ (New Normal) ที่ผู้คนเริ่มจะคุ้นเคยจากสิ่งที่เกิดขึ้น เกิดการคิดนอกกรอบมากขึ้น จากเดิมอาจจะมีทั้งที่สนใจหรือไม่สนใจในการเปลี่ยนแปลงของโลก เพราะ ไม่ได้ถูกบีบบังคับให้ต้องเปลี่ยน แต่วันนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงที่บังคับให้ทุกคนต้องคิดใหม่ ทำใหม่ หรือ ฉีกกรอบไปจากเดิม (ชัชชาติ สิทธิพันธุ์, 2564) เพื่อให้เดินหน้าต่อไปได้ นั่นเป็นเพราะว่าการทำในรูปแบบเดิมจะไม่สามารถตอบโจทย์ในยุค COVID-19 ได้ สิ่งสำคัญคือผู้คนส่วนใหญ่หันมาตระหนักถึงการดูแลสุขภาพด้วยการออกกำลังกายมากขึ้น เนื่องจากการมีสุขภาพที่ดีจะช่วยสร้างภูมิต้านทานโรค ป้องกันการเจ็บป่วยที่รุนแรงได้ การออกกำลังกายและก่อนมีการคลายล็อกดาวน์ สถานออกกำลังกายมีความจำเป็นต้องปิดให้บริการ เนื่องจากเป็นสถานที่รวมตัวของคนจำนวนมาก ง่ายต่อการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส การออกกำลังกายนอกบ้านจำเป็นต้องสวมใส่หน้ากากอนามัย อุปกรณ์เสริมสำคัญที่ต้องมีติดตัวด้วยข้อจำกัด ขณะที่สวนสาธารณะอนุญาตให้เข้าใช้ได้แต่ต้องสวมหน้ากากตลอดเวลาขณะออกกำลังกาย แต่ไม่ป้องกันโรค หากมีการไอจามอาจเป็นการแพร่เชื้อโรคได้ง่าย สำหรับผู้ที่อาศัยอยู่ชานเมืองหรือมีบริเวณหมู่บ้านที่สามารถวิ่งออกกำลังกายได้โดยไม่มีกฎต้องสวมหน้ากากอนามัย ควรวิ่งโดยเว้นระยะห่างจากคนรอบข้างอย่างน้อย 2 เมตร เมื่อโคโรนาไวรัส 2019 อาจจะไม่หมดไปในเร็ววัน และการใช้ชีวิตประจำวัน จะไม่เหมือนเดิมอีกต่อไป การเรียนรู้และปรับพฤติกรรมแบบวิถีใหม่ หรือ New Normal จึงมีบทบาทและความจำเป็นอย่างยิ่ง (อกนิษฐ์ ศรีสุขวัฒนา, 2564) และโลกกำลังพบกับความท้าทายที่ไม่ธรรมดาและเปลี่ยนแปลงชีวิตอันเนื่องมาจากการแพร่ระบาดของโควิด -19 ทำให้เคลื่อนไหวน้อยลงกว่าเดิม (Hall, G. et al., 2020) ด้วยเหตุผลและสภาพปัจจัยดังกล่าวที่ทำให้ศักยภาพเมืองกีฬามีผลกระทบเช่นเดียวกัน

จากความเป็นและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจและเล็งเห็นถึงความสำคัญในการสร้างยุทธศาสตร์การส่งเสริมการออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ในเมืองกีฬาจังหวัดอุดรธานี เพื่อให้สอดคล้องตามสถานการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นในสภาวะปัจจุบัน และให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติที่กำหนดยุทธศาสตร์คือให้ประชาชนไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 ได้ออกกำลังกาย เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและให้ประเทศไทยมีการส่งเสริมการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ จะได้เป็นแนวทางในการส่งเสริมสุขภาพของประชาชนในจังหวัดอุดรธานีให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการส่งเสริมการออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ในเมืองกีฬาจังหวัดอุดรธานี

2. เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมการออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ในเมืองกีฬาจังหวัดอุดรธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ดำเนินการ 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพและปัญหาการส่งเสริมการออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ในเมืองกีฬาจังหวัดอุดรธานี แบ่งการวิจัยเป็น 2 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการส่งเสริมการออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ในเมืองกีฬาจังหวัดอุดรธานี ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ส่งเสริมการออกกำลังกาย รวมทั้งหมด 17 คน โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง ซึ่งแบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้บริหารที่ทำหน้าที่ขับเคลื่อนหรือบริหารจัดการการส่งเสริมการออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ในเมืองกีฬา จำนวน 5 คน 2) นักวิชาการ จำนวน 3 คน 3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ สมาคมกีฬาจังหวัดและองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ในเมืองกีฬา จำนวน 3 คน และ 4) ประชาชนที่รักสุขภาพและรักการออกกำลังกายเป็นประจำ จำนวน 6 คน

เครื่องมือวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ได้แก่ ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ หรือหน่วยงาน เพศ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ ตำแหน่งปัจจุบัน บทบาทของท่านในการทำงานเกี่ยวกับการส่งเสริมการออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ในเมืองกีฬาจังหวัดอุดรธานี และสภาพการส่งเสริมการออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ในเมืองกีฬาจังหวัดอุดรธานี 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านรูปแบบการออกกำลังกาย 2) ด้านเว้นระยะห่างขณะออกกำลังกาย 3) ด้านความรู้เกี่ยวกับการออกกำลังกาย และ 4) ด้านการรับรู้การออกกำลังกาย ในส่วนการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องความเหมาะสมกับปริมาณระหว่างข้อคำถามกับจุดมุ่งหมายที่ต้องการวัดตลอดจนความครอบคลุมของข้อคำถามและความชัดเจนของภาษา

เก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย จากนั้นประสานไปยังกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลมาแล้วทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล และนำไปวิเคราะห์ข้อมูลลำดับต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและสรุปภาพรวม

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาปัญหาการออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ในเมืองกีฬาจังหวัดอุดรธานี ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่ออกกำลังกายเป็นประจำในเมืองกีฬาจังหวัดอุดรธานี จำนวน 1,028,385 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยการคำนวณจากสูตร Taro Yamane ที่ค่าความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน

เครื่องมือวิจัย ใช้แบบสอบถาม ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บรวบรวม ด้วยแบบสอบถามรูปแบบออนไลน์ ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือค่าความเชื่อมั่นที่ยอมรับได้มีค่ามากกว่า 0.99

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ สถิติในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (บุญชม ศรีสะอาด, 2554)

ระยะที่ 2 การกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมการออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ในเมืองกีฬาจังหวัดอุดรธานี

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมการออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ในเมืองกีฬาจังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค โดยใช้เทคนิค SWOT แล้วยกร่างยุทธศาสตร์การส่งเสริมการออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ในเมืองกีฬาจังหวัดอุดรธานี

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์การส่งเสริมการออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ในเมืองกีฬาจังหวัดอุดรธานี

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการส่งเสริมการออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ในเมืองกีฬาจังหวัดอุดรธานี จำนวน 30 คน โดยเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญที่ให้ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาปัญหาการส่งเสริมการออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ในเมืองกีฬาจังหวัดอุดรธานี ซึ่งแบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้บริหารและนักวิชาการที่ทำหน้าที่ขับเคลื่อนหรือบริหารจัดการการส่งเสริมการออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ในเมืองกีฬาจังหวัดอุดรธานี จำนวน 5 คน 2) กลุ่มผู้นำออกกำลังกาย จำนวน 5 คน 3) กลุ่มหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แก่ สมาคมกีฬาจังหวัดอุดรธานีจำนวน 5 คน และสำนักงานการกีฬาแห่งประเทศไทยจังหวัดอุดรธานี จำนวน 3 คน สำนักงานการท่องเที่ยวและ กีฬาจังหวัดอุดรธานี จำนวน 2 คน และ 4) กลุ่มประชาชนที่รักสุขภาพและรักการออกกำลังกายเป็นประจำ จำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้วิจัย ได้แก่แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์การส่งเสริมการออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ในเมืองกีฬาจังหวัดอุดรธานี ลักษณะแบบสอบถามแบบปลายเปิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

เก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย จากนั้นประสานไปยังกลุ่มเป้าหมายเพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลการประเมิน นำ

แบบประเมินพร้อมหนังสือขอความร่วมมือจากบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อดำเนินเก็บรวบรวมข้อมูล เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลมาแล้วทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล และนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรมแกรมคอมพิวเตอร์ สถิติในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน กำหนดเกณฑ์ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไปจึงถือว่ายุทธศาสตร์ ผ่านการประเมิน

ผลการวิจัย

1. ผลศึกษาสภาพและปัญหาการส่งเสริมการออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ในเมืองกีฬาจังหวัดอุดรธานี

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็น ดังนี้ 1) ด้านรูปแบบการออกกำลังกายปฏิบัติโดยการเลือกสถานที่สวมรองเท้ากีฬาที่มีความเหมาะสม มีการตรวจวัดอุณหภูมิก่อนเต้น ล้างมือด้วยเจลแอลกอฮอล์ หลีกเลี่ยงการสัมผัส การพูดคุยกันขณะออกกำลังกาย ไม่สัมผัสอุปกรณ์ต่างๆ และควรศึกษาวิธีการออกกำลังกายที่ถูกต้อง 2) ด้านเว้นระยะห่างขณะออกกำลังกายปฏิบัติโดยให้มีระยะห่างอย่างน้อย 2-4 เมตร หลีกเลี่ยงการออกกำลังกายเป็นกลุ่ม เป็นคู่ หรือทีม บางชนิดของการออกกำลังกายจะต้องกำหนดจุดยืนให้ชัดเจนและมีระยะห่าง 3) ด้านความรู้เกี่ยวกับการออกกำลังกายจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวปฏิบัติต่างๆ ในยุคโควิด -19 ถึงแนวปฏิบัติก่อนการออกกำลังกาย เช่น สวมหน้ากากอนามัย เว้นระยะห่าง มาตรการในการป้องกันโคโรนาไวรัส 2019 จัดอบรมให้ความรู้ เลือกเวลาที่เหมาะสมกับตัวเอง เลือกสถานที่รวมถึงสถานการณ์ต่างๆ ที่ควรหลีกเลี่ยง การให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับ อายุ เพศและวัย ความหนัก-เบา ที่เหมาะสมกับอัตราการเต้นของหัวใจและการใช้พละกำลังในการออกกำลังกายต่อครั้ง และ 4) ด้านการรับรู้การออกกำลังกายมีแหล่งรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากกลุ่มประชาชนที่ออกกำลังกายเป็นประจำทุกวัน จากทีวี ข่าวประกาศของทางรัฐบาลหรือทางจังหวัดที่ส่งต่อกันมาทางแอปพลิเคชั่นไลน์หรือเฟสบุ๊ค ป้ายประชา สัมพันธ์ ป้ายประกาศห้ามหรือแนะนำมาตรการในการเข้าใช้สถานที่และสถานการณ์ในปัจจุบันเกี่ยวกับมาตรการโควิด-19 การรับรู้ถึงอันตรายถ้าไม่ปฏิบัติตามมาตรการของทางจังหวัดและรัฐบาล การเลือกใช้สถานที่ที่เหมาะสมในการออกกำลังกายในแต่ละครั้ง

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 400 คนจำแนกตามสถานภาพ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 232 คน คิดเป็นร้อยละ 58.00 มีอายุระหว่าง 21-25 ปี จำนวน 201 คน คิดเป็นร้อยละ 50.30 สถานภาพโสด จำนวน 307 คน คิดเป็นร้อยละ 76.80 ระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 241 คน คิดเป็นร้อยละ 60.30 มีรายได้ต่อเดือน

น้อยกว่า 10,000 บาท จำนวน 290 คน คิดเป็นร้อยละ 72.50 ออกกำลังกาย 3 ครั้งต่อสัปดาห์ จำนวน 163 คน คิดเป็นร้อยละ 40.80 และออกกำลังกายที่เหมาะสมกับตัวเองโดยการเล่นกีฬา จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 25.50 ระดับปัญหาการออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ในเมืองกีฬาจังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมค่าเฉลี่ยระดับปัญหาทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยระดับปัญหาจากมากไปหาน้อย ลำดับที่ 1 ปัญหาด้านรูปแบบการออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ ลำดับที่ 2 ปัญหาด้านเว้นระยะห่างขณะออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ ลำดับที่ 3 ปัญหาด้านความรู้เกี่ยวกับการออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ และลำดับที่ 4 ปัญหาด้านการรับรู้การออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปปัญหาการส่งเสริมการออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ในเมืองกีฬาจังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวม

ที่	ประเด็น	ระดับปัญหา		
		$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านรูปแบบการออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่	3.72	.62	มาก
2	ด้านเว้นระยะห่างขณะออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่	3.72	.60	มาก
3	ด้านความรู้เกี่ยวกับการออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่	3.70	.59	มาก
4	ด้านการรับรู้การออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่	3.05	.82	ปานกลาง
	รวม	**3.54**	**.65**	**มาก**

2. ผลการกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมการออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ในเมืองกีฬาจังหวัดอุดรธานี ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ในเมืองกีฬาจังหวัดอุดรธานี ประกอบด้วย

วิสัยทัศน์ ประชาชนในเมืองกีฬาจังหวัดอุดรธานีได้ออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ มีร่างกายแข็งแรง สุขภาพดีถ้วนหน้า

พันธกิจ ได้แก่ 1) พัฒนารูปแบบการออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ 2) การเพิ่มระยะห่างขณะออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ให้ถูกต้อง 3) เพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับการออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ และ 4) การสร้างการรับรู้การออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่

เป้าประสงค์ ได้แก่ 1) ประชาชนมีการเว้นระยะห่างขณะออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ 2) ประชาชนเข้าใจรูปแบบการออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ 3) ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับการออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ และ 4) ประชาชนเกิดการรับรู้การออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่

ประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนารูปแบบการออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ 2) ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การเพิ่มระยะห่างขณะออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ให้ถูกต้อง 3) ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 เพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับการออกกำลังกายตาม

แบบวิถีใหม่ และ 4) ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 การเสริมสร้างการรับรู้การออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่

ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการส่งเสริมการออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ ในเมืองกีฬาจังหวัดอุดรธานี พบว่า มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ที่ค่าเฉลี่ยมากกว่า 3.51 ขึ้นไปยอมรับว่ายุทธศาสตร์การส่งเสริมการออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ในเมืองกีฬาจังหวัดอุดรธานี สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ดังตารางที่ 2 และตารางที่ 3

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของ วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการส่งเสริมการออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ในเมืองกีฬาจังหวัดอุดรธานี

ด้าน	ระดับความเหมาะสม		แปลผล	ระดับความเป็นไปได้		แปลผล
	$\bar{x}$	S.D.		$\bar{x}$	S.D.	
วิสัยทัศน์ (Vision)	4.50	.57	มาก	4.70	.46	มากที่สุด
พันธกิจ (Mission)	4.50	.63	มาก	4.50	.63	มาก
เป้าประสงค์ (Goal)	4.43	.77	มาก	4.40	.77	มาก
รวม	**4.47**	**.65**	**มาก**	**4.53**	**.62**	**มาก**

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของ ประเด็นยุทธศาสตร์การส่งเสริมการส่งเสริมการออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ในเมืองกีฬาจังหวัดอุดรธานี

ประเด็นยุทธศาสตร์	ระดับความเหมาะสม		แปลผล	ระดับความเป็นไปได้		แปลผล
	$\bar{x}$	S.D.		$\bar{x}$	S.D.	
ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนารูปแบบการออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่	4.63	.61	มากที่สุด	4.63	.61	มากที่สุด
ยุทธศาสตร์ที่ 2 การเพิ่มระยะห่างขณะออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ ให้ถูกต้อง	4.60	.62	มากที่สุด	4.57	.62	มากที่สุด
ยุทธศาสตร์ที่ 3 เพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับการออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่	4.50	.73	มาก	4.47	.73	มาก
ยุทธศาสตร์ที่ 4 การเสริมสร้างการรับรู้การออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่	4.70	.46	มากที่สุด	4.70	.46	มากที่สุด
รวม	**4.60**	**.60**	**มากที่สุด**	**4.59**	**.60**	**มากที่สุด**

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพและปัญหาการส่งเสริมการออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ในเมืองกีฬาจังหวัดอุดรธานี ลำดับที่ 1 ปัญหาด้านรูปแบบการออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ ลำดับที่ 2 ปัญหาด้านเว้นระยะห่างขณะออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ ลำดับที่ 3 ปัญหาด้านความรู้เกี่ยวกับการออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ และลำดับที่ 4 ปัญหาด้านการรับรู้การออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ ทั้งนี้อาจมาจากตระหนักและการรับรู้ของประชาชนยังไม่ทั่วถึง และจังหวัดอุดรธานีก็ได้มีมาตรการ ควบคุมโคโรนาไวรัส 2019 ที่เข้มงวด และสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีความต้องการของมนุษย์ของมาสโลว์ อับราฮัม ได้กล่าวว่าความต้องการในขั้นนี้จะทำให้ร่างกายมีความสมดุลมีชีวิตอยู่รอดและได้รับความสะดวก สบายและความต้องการความ เมื่อความต้องการในขั้นที่ 1 ได้รับการตอบ สนองอย่างเพียงพอแล้ว บุคคลก็จะมีความต้องการความปลอดภัย ความมั่นคง ซึ่งได้แก่ความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย ความสงบสุข การปราศจากความกลัวและความวิตกกังวล ความต้องการการคุ้มครองจากกฎหมายและบุคคล การป้องกันจากอันตราย เป็นต้น ความต้องการในขั้นนี้เป็นความต้องการความปลอด ภัยทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ (Maslow, A. H., 1954) สอดคล้องกับงานวิจัยของวองค์และโบรอส ได้ศึกษาเรื่อง ผลกระทบของการแพร่ระบาดของโคโรนาไวรัส 2019 ต่อกีฬาและการออกกำลังกาย พบว่า ได้รับผลกระทบการมีส่วนร่วมในการเล่นกีฬาและการออกกำลังกายซึ่งโดยทั่วไปถือว่าเป็นกิจกรรมที่ดีต่อสุขภาพ แต่การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ร้ายแรงที่ส่งผลกระทบไปทั่วโลกในปี 2020 องค์การอนามัยโลกแนะนำให้ห่างเหินทางสังคมและการติดต่อระหว่างมนุษย์ ทำให้หลายประเทศตกอยู่ในภาวะถูกปิดกั้นและการแข่งขันกีฬา รวมถึงโอลิมปิกปี 2020 (Wang, F. & Boros, S., 2020) และคอนสแตนท์และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง การออกกำลังกายในช่วงเวลาที่ต้องออกจากบ้านกรณีศึกษา การวิเคราะห์ผลกระทบของโคโรนาไวรัส 2019 ต่อระดับและรูปแบบการออกกำลังกายของผู้ใหญ่ในเบลเยียม พบว่า ประเทศต่างๆ ทั่วโลกดำเนินการออกจากระบบเพื่อต่อต้านโคโรนาไวรัส 2019 การปิดกั้นเหล่านี้ จำกัดความเป็นไปได้ในการออกกำลังกายของผู้คนอย่างมาก ในขณะเดียวกันผู้เชี่ยวชาญก็สนับสนุนให้เคลื่อนไหวร่างกายเพื่อป้องกันปัญหาสุขภาพในอนาคต (Constandt, B. et al., 2020) สอดคล้องกับสมบัติ กาวิลเครือ ได้กล่าวถึง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการออกกำลังกาย ซึ่งได้แก่ ความรู้เรื่องการออกกำลังกาย การรับรู้ประโยชน์ของการออกกำลังกาย การรับรู้ความสามารถของตนเองการออกกำลังกาย การรับรู้อุปสรรคการออกกำลังกาย การเข้าถึงพื้นที่สาธารณะในการออกกำลังกายจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่บ้านมีพื้นที่บริเวณบ้านออกกำลังกาย มีและหรือใช้อุปกรณ์ออกกำลังกายการได้รับคำแนะนำการออกกำลังกายจากบุคลากรสุขภาพ และการได้รับข้อมูลข่าวสารกิจกรรมการออกกำลังกายจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะทำให้สามารถออกกำลังกายเพื่อเสริมสร้างสุขภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สมบัติ กาวิลเครือ, 2560) สอดคล้องกับเปรมวดี การุหะเดช และคณะ ได้สรุปว่า การออก

กำลังกายในผู้ที่ออกกำลังกายที่สวนสาธารณะส่วนมากจะชอบออกกำลังกายด้วยการวิ่ง และรับรู้เรื่องเวลา ระยะเวลาและประเภทของการออกกำลังที่สะดวก ง่ายต่อการปฏิบัติจึงจะเกิดประโยชน์ในการออกกำลังกายและประสิทธิภาพของตนเองเนื่องจากง่ายต่อการปฏิบัติและสามารถกำหนดได้ด้วยตัวเอง (เปรมวดี การุหะเดช และคณะ, 2562)

2. ผลการกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมการออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ในเมืองกีฬาจังหวัดอุดรธานี พบว่า มี 1 วิสัยทัศน์ 4 พันธกิจ 4 เป้าประสงค์ 4 ประเด็นยุทธศาสตร์ ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกประเด็น จึงถือว่าการยืนยันยุทธศาสตร์ด้วยการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ผ่านการประเมิน เนื่องจากมีค่าเฉลี่ยมากกว่า 3.51 ขึ้นไป สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง อาจเนื่องมาจาก เนื้อหาของยุทธศาสตร์สอดคล้องกับการใช้ชีวิตวิถีใหม่และเป็นไปตามมาตรการของคณะกรรมการควบคุมโรคของจังหวัดอุดรธานี และสอดคล้องกับงานวิจัยของอุดมลักษณ์ เพ็งนรพัฒน์ ได้กล่าวว่ายุทธศาสตร์เป็นการกำหนดเป้าหมายหรือวางแนวทางในการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (อุดมลักษณ์ เพ็งนรพัฒน์, 2560) สอดคล้องกับ คำสุกขะ ทำมะวง กล่าวถึงกลยุทธ์ แผนการหรือกระบวนการดำเนิน งานที่ใช้สำหรับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแบบผสมผสานเชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ และไม่มุ่งเฉพาะด้านใดด้านหนึ่งการใช้องค์ความรู้และการพัฒนาต้องความหลากหลายรวมไปถึงผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐภาคเอกชนชุมชนครัวเรือนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพด้านต่างๆ ของครัวเรือนให้พ้นจากความยากจน ซึ่งกลยุทธ์แผนการหรือกระบวนการนั้นต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักวิชาทฤษฎีแนวความคิดและข้อมูลสภาพจริงที่ถูกต้องเหมาะสมกับเรื่องราวที่จะทำการพัฒนาและเหมาะสมเกี่ยวข้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่และประกอบด้วยระบบการทำงานที่ดีวิธีการที่ดีและมีเป้า หมายปลายทางที่ดี (คำสุกขะ ทำมะวง, 2561) สอดคล้องกับนายแพทย์อกนิษฐ์ ศรีสุขวัฒนา แพทย์ผู้เชี่ยวชาญสาขาอายุรศาสตร์โรงพยาบาลสมิติเวชศรีนครินทร์ได้ให้แนวคิดการส่งเสริมการออกกำลังกายแบบวิถีใหม่เพราะนับตั้งแต่วิกฤต Covid-19 เข้ามากระทบ การใช้ชีวิตของผู้คนจำนวนมาก ส่งผลทำให้พฤติกรรมหลาย ๆ อย่างของผู้คนเปลี่ยนแปลงไปเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดำรงชีวิต การใส่ใจดูแลสุขภาพที่มากขึ้น การใส่หน้ากากอนามัย พกเจลแอลกอฮอล์ติดตัวไป อีกทั้งยังได้สร้างมาตรฐาน เงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นในสังคม เช่น การรักษาระยะห่าง หรือ การทำงานจากบ้าน เป็นต้น เพื่อเป็นการป้องกันตนเองเบื้องต้นเมื่อออกจากบ้านและเข้าสู่สังคมซึ่งไม่รู้เลยว่าจะเกิดอะไรขึ้นบ้างจึงทำให้ทุกคนตระหนักในการปรับนับตั้งแต่วิกฤต Covid-19 (อกนิษฐ์ ศรีสุขวัฒนา, 2564)

องค์ความรู้ใหม่

ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ในเมืองกีฬาจังหวัดอุดรธานี เกิดจากการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องที่ผ่านกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณซึ่งมีกระบวนการ ศึกษาสภาพและปัญหาการส่งเสริมการออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ในเมืองกีฬาจังหวัดอุดรธานี และกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมการออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ในเมืองกีฬาจังหวัดอุดรธานี พบว่า ได้ 1 วิสัยทัศน์ 4 พันธกิจ 4 เป้าประสงค์ 4 ประเด็นยุทธศาสตร์ ดังแสดงในภาพที่ 1

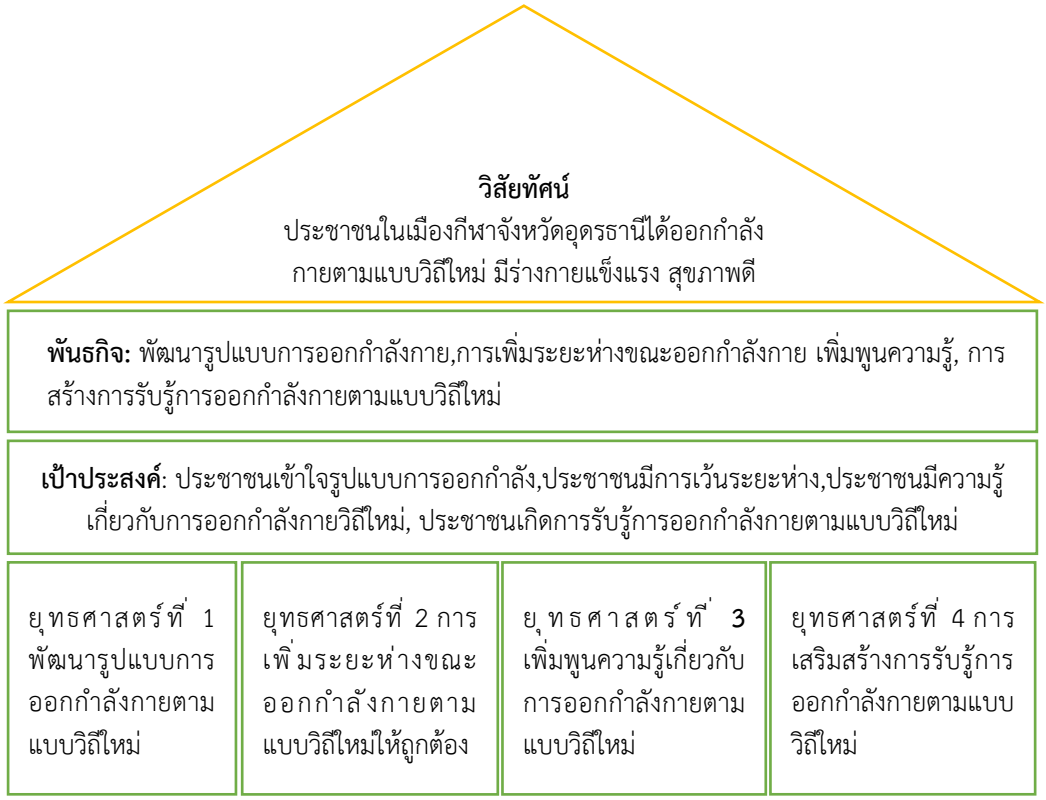

ภาพที่ 1 ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ในเมืองกีฬาจังหวัดอุดรธานี

สรุป/ข้อเสนอแนะ

บทสรุปและข้อเสนอแนะในเรื่องวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์การส่งเสริมกำรออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ในเมืองกีฬาจังหวัดอุดรธานีมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาสภาพและปัญหาการส่งเสริมการออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ในเมืองกีฬาจังหวัดอุดรธานีและกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมการออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ในเมืองกีฬาจังหวัดอุดรธานีจำกกระบวนการมี

ส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ได้ 1 วิสัยทัศน์ 4 พันธกิจ 4 เป้าประสงค์ 4 ประเด็นยุทธศาสตร์ การวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์การส่งเสริมการออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ในเมืองกีฬาจังหวัดอุดรธานีมีข้อเสนอแนะ คือควรให้คณะกรรมการกีฬาจังหวัดและคณะกรรมการควบคุมโรคติดต่อ ส่งเสริมออกกำลังที่สอดคล้องกับการออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ ส่วนผลการกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมการออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ในเมืองกีฬาจังหวัดอุดรธานี ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ประเด็นยุทธศาสตร์ 4 ประเด็น เห็นควรให้สมาคมกีฬาจังหวัด กีฬาและการท่องเที่ยวจังหวัด นำไปจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการส่งเสริมการออกกำลังกายตามแบบวิถีใหม่ในเมืองกีฬาจังหวัดอุดรธานี การนำยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการดำเนินทั้งระบบ ซึ่งจะทำให้เกิดประโยชน์และสามารถที่จะนำไปประยุกต์ใช้และเชื่อมโยงกับการพัฒนายุทธศาสตร์การท่องเที่ยวในภาพรวมของประเทศได้

เอกสารอ้างอิง

กองประชาสัมพันธ์การกีฬาแห่งประเทศไทย. (2562). พิธีมอบป้ายเกียรติยศและเกียรติบัตรเมืองกีฬา (Sports City. เรียกใช้เมื่อ 9 มีนาคม 2564 จาก https://www.facebook.com/prsatfanpage/posts/2479470615500511

คำสุกขะ ทำมะวง. (2561). ยุทธศาสตร์การพัฒนาครัวเรือนให้พ้นความยากจน เมืองบัวละพาแขวงคาม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการพัฒนา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ชัชชาติ สิทธิพันธุ์. (2564). คิดนอกกรอบ. เรียกใช้เมื่อ 25 ตุลาคม 2564 จาก https://www.thekommon.co/think-outside-box/

บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

เปรมวดี การุหะเดช และคณะ. (2562). การรับรู้พฤติกรรมการออกกำลังกายในผู้ที่ออกกำลังกายที่สวนสาธารณะกรุงเทพมหานคร. วชิรเวชวารสาร, 63(6), 455-466.

สมบัติ กาวิลเครือ. (2560). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการออกกำลังกายของผู้สูงอายุ อำเภอเสริมงามจังหวัดลำปาง. Social Sciences Journal, 7(3), 161-173.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง (พ.ศ. 2560-2564). (เอกสารอัดสำเนา). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี.

อกนิษฐ์ ศรีสุขวัฒนา. (2564). วิถี New Normal ออกกำลังกายอย่างปลอดภัยและห่างไกลโควิด-19. เรียกใช้เมื่อ 12 มกราคม 2564 จาก https://www.samitivejhospitals.com/th/article/detail/A2-covid

อุดมลักษณ์ เพ็งนรพัฒน์. (2560). ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดศรีสะเกษ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

Constandt, B. et al. (2020). Exercising in times of lockdown: an analysis of the impact of COVID-19 on levels and patterns of exercise among adults in Belgium. International journal of environmental research and public health, 17(11), 4144-4450.

Hall, G. et al. (2020). A tale of two pandemics: How will COVID-19 and global trends in physical inactivity and sedentary behavior affect one another. Retrieved March 6, 2021, from https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles / PMC7194897

Maslow, A. H. (1954). Motivation and Personality. New York: Harper and Row Plublisher.

Wang, F. & Boros, S. (2020). The effect of physical activity on sleep quality: a systematic review. European Journal of Physiotherapy, 23(1), 11-18.

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 684-697

บทความวิจัย

นวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม*

A INNOVATION TO COMMUNICATE IDENTITY AND LEGENDS OF CRADLE CIVILIZATION CITY ATTRACTIONS THE LAND OF BUDDHISM, COMPREHENSIVE NAKHON PATHOM PROVINCE

พระมงคลธรรมวิธาน[1] เกศินี ประทุมสุวรรณ[1]
Phramongkoldhammavithan[1] Kesinee Pratumsuwan[1]
[1]คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย นครปฐม
[1]Faculty of Social Sciences, Mahamakut Buddhist University, Nakhon Pathom, Thailand
[1]Corresponding auther E-mail: muangsalakul@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา และ 2) สร้างนวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 รูป/คน และการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท ผลการวิจัยพบว่า 1) อัตลักษณ์และตำนาน 1.1) นครปฐมเป็นเมืองโบราณแห่งหนึ่งที่มีความสำคัญ 1.2) สถานการณ์ยังคงเป็นที่น่าสนใจของคนไทยและต่างชาติ 1.3) ยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน โครงการ ควรต้องเตรียมตัวให้พร้อมสำหรับการขับเคลื่อน 1.4) ผลการดำเนินการต้องวางแผนเรื่องการเตรียมความพร้อมรับมือกับความเสี่ยง 1.5) ภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมยังคงต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน 1.6) ปัญหา อุปสรรค จุดอ่อน จุดแข็ง นำมาพิจารณาสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น และ 1.7) นวัตกรรมที่สร้างมูลค่าด้านการท่องเที่ยวที่ตอบสนองกระแสสังคมวิถีใหม่ และ 2) นวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่

* Received 12 December 2022; Revised 26 December 2022; Accepted 29 December 2022

อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม มีดังนี้ รูปแบบที่ 1 รูปแบบนวัตกรรมการออกแบบสื่อสารอัตลักษณ์และตำนาน ได้แก่ 1) การค้นหาอัตลักษณ์ 2) การออกแบบกิจกรรม 3) การออกแบบผังอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยว รูปแบบที่ 2 รูปแบบนวัตกรรมการบริหารจัดการ ได้แก่ 1) การบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วม 2) การบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว 3) การบริหารจัดการการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยว รูปแบบที่ 3 รูปแบบนวัตกรรมการเพิ่มมูลค่า ได้แก่ 1) การเสริมสร้างศักยภาพอัตลักษณ์ 2) การส่งเสริมและพัฒนาเรื่องราวที่บ่งบอกอัตลักษณ์ 3) การสื่อสารการตลาด และ 4) การส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม

คำสำคัญ: นวัตกรรม, การสื่อสารอัตลักษณ์, พระพุทธศาสนา

Abstract

The objectives of this research article were 1) study identity and myths 2) create innovation 3) transfer innovation. This research is a qualitative research, by in-depth interviews with 20 key informants, and focus group discussions with 18 people. Data were analyzed using contextual content analysis techniques. The research results were found as follows; 1) identity and legend 1.1) the general condition of an ancient city is very important 1.2) the situation is still interesting for both Thai and foreigners 1.3) strategies, policies, plans, projects should be Must be prepared to drive 1.4) Operational results must have a plan for preparedness to deal with risks that do not exist 1.5) Participating network partners 1.6) Problems, obstacles, weaknesses and strengths are taken into account in the current problem situation 1.7) innovation that creates value in tourism that responds to the new normal social trend 2) identity communication innovation and the legend of the city of civilization comprehensive Buddhist land Nakhon Pathom Province are as follows: Model 1: Identity and Mythology Communication Design Innovation Model: 1) Identity Search 2) Activity Design 3) Identity and Mythology Layout Design of Tourist Attractions Model 2: Administrative Innovation Model management, namely 1) Participatory Network Management 2) Tourism Resource Management 3) Communication Management of Identity and Legend of Tourist Attractions The third form of value-added innovation is 1) Strengthening identity potential 2) Promotion and development

of stories that indicate identity 3) Communication for marketing 4) Promote value-adding of identity communication and legends of the Cradle of Civilization.
Keywords: Innovation, Identity Communication, Buddhism

บทนำ

มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่อาศัยอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม มีกิจกรรมที่ต้องทำร่วมกัน พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ทุกชีวิตต่างก็ต้องการความสุข ความมั่นใจ และความปลอดภัยให้กับตนเอง ครอบครัวและชุมชน สังคมจึงเป็นแหล่งรวมศูนย์ทางความคิดที่คนเราได้สร้างขึ้นเพื่อแสวงหาคำตอบทุกอย่างให้กับตนเอง ในสังคมทุกระดับชั้นเป็นแหล่งรวมคนหลายคนเข้าด้วยกัน ซึ่งในจำนวนผู้คนเหล่านั้น แต่ละคนต่างก็มีชีวิต มีจิตวิญญาณ มีความรู้สึกนึกคิดและมีจุดหมายปลายทางที่แตกต่างกันออกไป

การสื่อสารในฐานะที่เป็นเครื่องมือของการยึดโยงและเชื่อมร้อยความสัมพันธ์ของคนเรา นับเป็นปัจจัยพื้นฐานที่มีความสำคัญยิ่งต่อการดำรงชีวิต ทั้งยังทวีความสำคัญมากขึ้นในยุคปัจจุบันที่โลกถูกถาโถมด้วยข้อมูลข่าวสารท่ามกลางเทคโนโลยีที่พลิกผัน การสื่อสารจึงมีประโยชน์ทั้งต่อปัจเจกบุคคลและสังคม ในแง่ปัจเจกบุคคล ช่วยให้คนเราเท่าทันตนเอง เท่าทันสังคม มีโลกทัศน์ วิสัยทัศน์ที่กว้างขึ้น พัฒนาต่อยอดการเรียนรู้ สั่งสมองค์ความรู้ สืบสานมรดกภูมิปัญญา วัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น ในแง่สังคม การสื่อสารช่วยสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ สร้างความรู้ ความเข้าใจ ประสานความสัมพันธ์ เสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างคนในสังคม ช่วยสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีอันสะท้อนให้เห็นภาพความเจริญรุ่งเรืองวิถีชีวิตของผู้คน ช่วยธำรงสังคมให้อยู่ร่วมกันเป็นปกติสุข (สุปรีดี สุวรรณบูรณ์, 2555) ดังนั้นเมื่อโลกของเราเจริญก้าวหน้าและขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีมากขึ้น กระบวนการสื่อสารในสังคมทั้งเนื้อหาและรูปแบบก็จะต้องได้รับการพัฒนาและสร้างสรรค์ให้เป็น “นวัตกรรม” ที่เหมาะสมไปพร้อมกันด้วย

อัตลักษณ์ (identity) หมายถึง ลักษณะพิเศษอันโดดเด่นของบุคคล สังคม หรือองค์กรอันเป็นการบ่งบอกถึงบุคคล สังคมหรือองค์กรนั้น ๆ ว่าเป็นอย่างไรโดยมีการแสดงออกผ่านทางสัญลักษณ์ซึ่งมีความหมายเป็นที่เข้าใจร่วมกันในรูปแบบต่าง ๆ เช่น พิธีกรรม ประเพณี ศาสนา วัฒนธรรม ตำนาน เรื่องเล่า ประวัติศาสตร์และปรากฏการณ์ทางสังคม ซึ่งอัตลักษณ์นั้นเกิดจากกระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (อภิญญา เฟื่องฟูสกุล, 2546) เป็นการสร้างความหมายผ่านระบบสัญลักษณ์ภาพตัวแทน หรือเป็นการนำเสนอภาพตัวแทนที่ว่า “อะไรบ้างที่เป็นเรา” และ “เรามีความแตกต่างจากคนอื่นอย่างไร” (นิษฐา หรุ่นเกษม, 2549) อัตลักษณ์จึงไม่ได้ถือกำเนิดขึ้นเอง แต่เป็นการก่อรูปจากสิ่งที่เป็นอยู่จริง และดำรงไว้เพื่อให้เกิดการรับรู้สำหรับตนเองและผู้อื่น โดยมีกระบวนการทางสังคมในการร่วมสร้าง สืบทอด มีลักษณะเป็นพลวัตที่สัมพันธ์กับการเคลื่อนไหวหรือเปลี่ยนแปลงตามเงื่อนไขของเวลาและสังคม

เมืองนครปฐม เป็นจังหวัดที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน และเป็นเมืองที่มีอัตลักษณ์โดดเด่นทางกายภาพ มีบทบาทสำคัญทางด้านพระพุทธศาสนามาตั้งแต่สมัยทวารวดี จนถึงปัจจุบัน มีรูปแบบอารยธรรมของตนเอง รวมถึงยังรับอารยธรรมจากภายนอกเข้ามาผสมผสานกับวัฒนธรรมเดิม กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และภาษา มีขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมและภูมิปัญญาเฉพาะถิ่นที่ผสมกลมกลืนระหว่างวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ สืบทอดกันมา คนในชุมชนบางส่วนยังคงรักษาอัตลักษณ์เป็นวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมไว้และมีบางส่วนได้เลือนหายไปกับกาลเวลา จังหวัดนครปฐมจึงนับเป็นจังหวัดที่มีอารยธรรม ประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยว ทั้งมีความพร้อมทางด้านการผลิตทั้งภาคเกษตรและภาคอุตสาหกรรม เป็นอู่อารยธรรมสำคัญในแผ่นดินสุวรรณภูมิ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในจังหวัดนครปฐม เป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก เป็นปัจจัยสำคัญของการกระจายรายได้ เป็นแหล่งเรียนรู้สำคัญที่จะทำให้นักท่องเที่ยวได้ซึมซับคุณค่าทางศิลปะและวัฒนธรรมอันดีของวิถีชีวิตแบบไทยไปสู่การยกระดับสังคมที่มีคุณภาพ เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนามีส่วนช่วยกระตุ้นให้ผู้คนในชุมชนเกิดจิตสำนึกถึงความรับผิดชอบดูแลและส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ขณะเดียวกันนักท่องเที่ยวเองก็จะมีจิตผูกพันกับศาสนาผ่านความประทับใจที่ได้มา (สำนักงานจังหวัดนครปฐม, 2561)

การสื่อสารเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยว กระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน ภายใต้กระแสการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งนับเป็นการท่องเที่ยวเพื่อแสวงหาความรู้ในพื้นที่หรือบริเวณที่มีคุณลักษณะที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม มีการบอกเล่าเรื่องราวในการพัฒนาทางสังคมและมนุษย์ผ่านประวัติศาสตร์อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรม องค์ความรู้ และการให้คุณค่าของสังคมที่สะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม หรือขนบธรรมเนียมประเพณี (ไกรฤกษ์ ปิ่นแก้ว, 2556)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจทำวิจัย เรื่อง นวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรมแดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม เพื่อสื่อสารอัตลักษณ์ที่มีความสำคัญต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่มีลักษณะเฉพาะตัวของชุมชนอันมีศักยภาพโดดเด่น ซึ่งชุมชนสามารถใช้อัตลักษณ์หรือสิ่งที่ตนเองมีอยู่เพื่อสื่อสารออกไป ทำให้การสื่อสารอัตลักษณ์ของชุมชนสามารถถูกนำมาใช้เป็นสิ่งดึงดูดใจในการท่องเที่ยว ผ่านการมีส่วนร่วมทางการสื่อสารของสมาชิกในชุมชน กล่าวได้ว่าการสื่อสารอัตลักษณ์เป็นสิ่งหนึ่งที่สามารถช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของชุมชนได้ ตามแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานของการใช้องค์ความรู้ (Knowledge) การศึกษา (Education) การสร้างสรรค์งาน (Creativity) และการใช้ทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual property) ที่มีความเชื่อมโยงกับรากฐานทางวัฒนธรรม การสั่งสมความรู้ทาง

สังคม และเทคโนโลยี นวัตกรรมสมัยใหม่ ซึ่งก่อให้เกิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสร้างมูลค่าเพิ่มให้ต่อสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้ผู้รับสารหรือนักท่องเที่ยวได้รับรู้ ถึงความเป็นชุมชนของจังหวัดนครปฐมได้อย่างน่าสนใจ และเพื่อธำรงรักษาไว้ซึ่งความยั่งยืนของชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม

2. เพื่อสร้างนวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารย-ธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิตามคุณสมบัติ ซึ่งต้องมีคุณสมบัติตามที่ผู้วิจัยระบุไว้ ได้เลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยพิจารณาเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 รูป/คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์เป็นแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

3.1 ผู้วิจัยจะทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากโครงการการวิจัย เพื่อขออนุญาตเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามที่กำหนดไว้ในทำการวิจัย

3.2 การเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญนั้น ใช้วิธีสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล ใช้เวลารูป/คนละประมาณ 60 นาที

3.3 ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้

3.4 ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดนัดไว้จนครบทุกประเด็น โดยขณะที่สัมภาษณ์เชิงลึกนั้น ผู้วิจัยจะขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์ ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques)

ระยะที่ 2 การสร้างนวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ บุคคลที่เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ที่มีความเชี่ยวชาญตามคุณสมบัติ ได้พิจารณากำหนดเลือก จำนวน 18 รูป/คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นข้อคำถามที่จะใช้ในการสนทนากลุ่มเสนออาจารย์ที่ปรึกษาโครงการวิจัย เพื่อพิจารณาชี้แนะปรับปรุงหรือแก้ไข จากนั้นนำไปตั้งเป็นคำถามจากการสนทนากลุ่มเพื่อเก็บรวมรวมข้อมูลต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นการระดมสมอง (Brian Storming) รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะหาลักษณะร่วมกัน (Common Character) รวมถึงหาข้อสรุป (Common Conclusion) จากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการสนทนากลุ่ม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลมาจัดกลุ่มตามประเด็นหลักของการสนทนากลุ่ม หากมีประเด็นที่ไม่ชัดเจนผู้วิจัยใช้วิธีการจัดกลุ่มประเด็นข้อความ (Word Grouping) แล้วทำการอธิบายขยายความ (Explanation) โดยเรียบเรียงถ้อยคำขึ้นใหม่จากข้อมูลที่ผู้ให้ข้อมูลมาทำการตีความ (Interpretation) บางประโยคหรือบางถ้อยคำที่ผู้ให้ข้อมูลให้มาจำเป็นต้องตีความหรือแปลความหมายแฝง ผู้วิจัยจะทำการตีความถ้อยคำ ดังกล่าวโดยอาศัยบริบทของการสนทนากลุ่มมาสนับสนุนการตีความ และทำการพรรณนาความ (Description) เป็นการเรียบเรียงถ้อยคำ โดยการจัดระบบการเกิดขึ้นก่อน-หลังของเนื้อหาสาระจากการวิเคราะห์พร้อมกับการพรรณนาเชื่อมโยงแต่ละเนื้อหาหรือเหตุการณ์ให้มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน และตรงตามประเด็นที่ดำเนินการสนทนากลุ่ม แล้วนำมาสรุปและอภิปรายผล

ผลการวิจัย

1. อัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม

การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์หรือการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวเพื่อศึกษาคุณค่าทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและสังคม รวมถึงสถานที่ที่มีความผูกพันทางจิตใจของชนรุ่นหลังเพื่อชื่นชมและเรียนรู้ประวัติศาสตร์และโบราณสถานในแหล่งท่องเที่ยวนั้นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยที่ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ได้แก่ การจัดเส้นทางท่องเที่ยวตามรอยประวัติศาสตร์ อุทยานประวัติศาสตร์ชมซากอารยธรรมโบราณสถานต่าง ๆ อนุสาวรีย์/อนุสรณ์สถาน สิ่งปลูกสร้างที่มีคุณค่าและความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ทั้งนี้ อัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดน

พระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม มีประเด็นที่ครอบคลุมรอบด้านและหลายมิติ ตั้งแต่สภาพแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร ในฐานะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์จะเชิญนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวได้อย่างไร มีการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวอย่างไร ปัญหาในการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร และอุปสรรคในการจัดการการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร ซึ่งแต่ละด้านมีประเด็นที่น่าสนใจ สามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1.1 สภาพทั่วไปของตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม มีดังนี้

1.1.1 สภาพทั่วไปของตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม เป็นเมืองโบราณที่มีความสำคัญมากแห่งหนึ่ง ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย เชื่อมต่อกับสมัยประวัติศาสตร์ตอนต้น เป็นจุดเริ่มต้นแห่งการตั้งถิ่นฐานทางพระพุทธศาสนาเป็นแห่งแรกในสมัยทวารวดีประมาณพุทธศตวรรษที่ 11 เป็นต้นมา จากหลักฐานทางโบราณคดี ทำให้ทราบว่ามีกลุ่มชนเข้ามาอยู่ในพื้นที่นี้มาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายยุคโลหะ ภายหลังสังคมเกษตรกรรม อายุประมาณ 2,000 ปี มาแล้ว ก่อนที่จะพัฒนามาเป็นชุมชนสมัยประวัติศาสตร์ในสมัยทวารวดี และได้พัฒนาการตั้งถิ่นฐานต่อเนื่องกันจนถึงปัจจุบัน

1.1.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม มีประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนาน รวมถึงอารยธรรมที่มีพระพุทธศาสนาอยู่ควบคู่กับการพัฒนาจิตใจ และศาสนวัตถุสถานที่มีความเป็นอัตลักษณ์สำคัญ

1.2 สถานการณ์ตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม มีดังนี้

1.2.1 สถานการณ์ตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม ยังคงเป็นที่น่าสนใจของคนไทยและต่างชาติ เนื่องจากจังหวัดนครปฐมมีประวัติศาสตร์ที่มีความน่าสนใจที่หลากหลาย โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา

1.2.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม เนื่องด้วยความเป็นประวัติศาสตร์อันยาวนาน ร่องรอยและมรดกทางวัฒนธรรมทั้งที่เป็นวัตถุและเป็นจารีตปฏิบัติที่สืบทอด สืบสาน ให้คงเหลือไว้เป็นที่ศึกษาเรียนรู้และเป็นที่ให้เยี่ยมชมความเจริญรุ่งเรืองของยุคสมัยก่อน

1.3 ยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน โครงการ ในการบริหารจัดการตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร มีดังนี้

1.3.1 ยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน โครงการ ในการบริหารจัดการตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร ควรต้องมีการเตรียมตัวให้พร้อมในการขับเคลื่อน เพื่อเป็นแบบแผนล่วงหน้าในการลงมือปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรมและเป็นการป้องกันความผิดพลาดที่ไม่คาดคิดอีกด้วย

1.3.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน โครงการในการบริหารจัดการตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร เป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการเพื่อเป็นการเตรียมแผนที่จะขับเคลื่อนการท่องเที่ยวให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

1.4 ผลการดำเนินการการสื่อสารตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร มีดังนี้

1.4.1 ผลการดำเนินการการสื่อสารตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร เป็นกระแสตอบรับการท่องเที่ยวเป็นอย่างดี เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวในเชิงประวัติศาสตร์หรือเชิงวัฒนธรรมยังได้รับความนิยม แต่ต้องวางแผนเรื่องของการเตรียมความพร้อมรับมือกับความเสี่ยงที่ไม่คาดคิด เช่น โรคติดต่อที่ทำให้กิจการต้องหยุดชะงัก

1.4.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับผลการดำเนินการการสื่อสารตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจรที่ผ่านมา ถือได้ว่าเป็นความสำเร็จที่เกิดขึ้นในเรื่องของการจัดการท่องเที่ยว ที่ได้รับการตอบรับจากทุกภาคส่วนอย่างกว้างขวาง เพราะนอกเหนือจากการมีสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นเชิงประวัติศาสตร์ นครปฐมยังมีสถานที่ท่องเที่ยวที่หลากหลาย อันจะรองรับนักท่องเที่ยวได้

1.5 ภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการสื่อสารตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร มีดังนี้

1.5.1 ภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการสื่อสารตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร ยังคงต้องอาศัยความร่วมมือกับทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจ ภาคประชาชน และนักท่องเที่ยว ควรให้ความร่วมมือในการร่วมกันวางแผนงาน ขับเคลื่อนให้ประสบความสำเร็จ

1.5.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการสื่อสารตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร ภาคีเครือข่ายควรเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการพัฒนา เพื่อให้เกิดความหลากหลายความร่วมมือในการส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยวให้ครบวงจร

1.6 ปัญหา อุปสรรค จุดอ่อน จุดแข็ง ในการจัดการตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร มีดังนี้

1.6.1 ปัญหา อุปสรรค จุดอ่อน จุดแข็ง ในการจัดการตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร ปัญหา อุปสรรค และจุดอ่อนต่าง ๆ จะต้องได้รับการนำมาพิจารณาควบคู่กับสภาพปัญหาและบริบท เพื่อนำไปสู่การสร้างโอกาสและนำมาเป็นจุดแข็งในการท่องเที่ยว

1.6.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค จุดอ่อน จุดแข็ง ในการจัดการตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร ทุกภาคส่วนควรตระหนักและให้ความสำคัญในการดูแล ปกป้อง รักษา ที่นอกเหนือจากการแสวงหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากสถานที่ท่องเที่ยว

1.7 นวัตกรรมการสร้างอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารย-ธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม มีดังนี้

1.7.1 นวัตกรรมการสร้างอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม มีความหลากหลายทางประวัติศาสตร์ทั้งโบราณสถาน โบราณวัตถุ สิ่งปลูกสร้างที่ยังเหลือสืบทอดจนถึงปัจจุบันนำมามาสู่การสร้างนวัตกรรมรูปแบบที่สร้างมูลค่าด้านการท่องเที่ยวที่ตอบสนองกระแสสังคมวิถีใหม่

1.7.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับนวัตกรรมการสร้างอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม การจัดการท่องเที่ยวถึงแม้จะมีแหล่งท่องเที่ยวจำนวนมากรองรับนักท่องเที่ยว แต่ต้องมีการวางแผนโดยเฉพาะเรื่องของงานบริการ และการจัดการที่จะเป็นเครื่องอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว

2. นวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม เป็นการท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและสงวนรักษาทรัพยากรของอนุชนรุ่นหลังด้วย โดยถือเอาประโยชน์สูงสุดในทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมที่ดีให้แก่ผู้มาเยือน และเป็นการปรับปรุงคุณภาพชีวิต โดยความร่วมมือของหลาย ๆ ฝ่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ในท้องถิ่นนั้น ๆ กระตุ้นเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสุนทรียภาพ โดยใช้ทรัพยากรอันทรงคุณค่าอย่างชาญฉลาด สามารถรักษา เอกลักษณ์ของธรรมชาติและวัฒนธรรมไว้ได้นานที่สุด เกิดผลกระทบน้อยที่สุดและใช้ประโยชน์ได้ยาวนานที่สุด ซึ่งโบราณสถาน โบราณวัตถุส่วนใหญ่อยู่ยุคทวารวดี ทำให้คนในชุมชนเกิดการรับรู้และเกิดสำนึกร่วมในความเป็นคนในพื้นที่ที่มีความโดดเด่นในอารยธรรมทวารวดี โดยมุมมองของคนในชุมชนรู้สึกว่าเป็นเรา พวกเรา แตกต่างจากเขา พวกเขา และเข้าใจว่าชุมชนของเรามีลักษณะเฉพาะที่โดดเด่นแตกต่างจากชุมชนอื่นอย่างไรซึ่งเป็นอัตลักษณ์ร่วมของชุมชนนั้นถูกสร้างขึ้นบนพื้นฐานของความเหมือนกัน และการหวงแหน และนำสิ่งที่วีรชนได้สร้างไว้มาต่อยอด ออกแบบ และพัฒนา เพื่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มซึ่งต้องดำเนินการรูปแบบเป็นขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบที่ 1 นครปฐม เป็นเมืองโบราณที่มีความสำคัญมากแห่งหนึ่ง ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย เชื่อมต่อกับสมัยประวัติศาสตร์ตอนต้น เป็นจุดเริ่มต้นแห่งการตั้งถิ่นฐานทางพระพุทธศาสนาเป็นแห่งแรกในสมัยทวารวดีประมาณพุทธศตวรรษที่ 11 เป็นต้นมา การนำสิ่งที่มีอยู่ในทางประวัติศาสตร์ การกำหนดคุณค่ามาออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสม จะเป็นการส่งเสริมและกระตุ้นการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี จึงเกิดเป็น ***รูปแบบนวัตกรรมการออกแบบสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม*** ซึ่งประกอบไปด้วย 1) การค้นหาอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร 2) การออกแบบกิจกรรม อัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร 3) การออกแบบผังอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร

รูปแบบที่ 2 เป็นการพัฒนาอันสืบเนื่องมาจากการเห็นรากเหง้าของจังหวัดนครปฐมที่มีประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนาน และได้มีการกำหนดกิจกรรมที่เหมาะสมแก่การท่องเที่ยวแล้ว จึงนำมาสู่การเกิดเป็น ***รูปแบบนวัตกรรมการบริหารจัดการการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม*** ซึ่งประกอบไปด้วย 1) การบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วม 2) การบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว 3) การบริหารจัดการการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร อย่างยั่งยืน

รูปแบบที่ 3 การดำเนินการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์นอกเหนือจากการได้มาซึ่งกิจกรรมที่มีความเหมาะสม มีการบริหารจัดการที่ดีแล้ว สิ่งที่ขาดไม่ได้คือ ***รูปแบบนวัตกรรมการบริหารจัดการการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม*** จะต้องเกิดจากการผสานความร่วมมือทั้งภายในจังหวัดและหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวในระดับประเทศเพื่อเผยแพร่ ขยายผลให้กว้างขวางออกไป ซึ่งการเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวจะต้องดำเนินการไปพร้อมกันในหลากหลายมิติจึงเกิดเป็นนวัตกรรม ซึ่งประกอบด้วย 1) นวัตกรรมการเสริมสร้างศักยภาพอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร 2) การส่งเสริมและพัฒนาเรื่องราวที่บ่งบอกอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม 3) นวัตกรรมการสื่อสารการตลาดในการส่งเสริมอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม และ 4) นวัตกรรมการส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม

อภิปรายผล

1. อัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เป็นการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวเพื่อศึกษาคุณค่าทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและสังคม รวมถึงสถานที่ที่มีความผูกพันทางจิตใจของชนรุ่นหลังเพื่อชื่นชมและเรียนรู้ประวัติศาสตร์และโบราณสถานในแหล่งท่องเที่ยวนั้นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยที่ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวนั้น รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เช่น การจัดเส้นทางท่องเที่ยวตามรอยประวัติศาสตร์ อุทยานประวัติศาสตร์ชมซากอารยธรรมโบราณสถานต่าง ๆ อนุสาวรีย์หรืออนุสรณ์สถาน สิ่งปลูกสร้างที่มีคุณค่าและความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ดังที่ สินธุ์ สโรบล ได้กล่าวถึง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานชุมชนเป็นกระบวนการสร้างทางเลือกในการจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวที่คนในชุมชนเข้ามากำหนดทิศทางและรูปแบบการท่องเที่ยวบนฐานคิดที่ว่าชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและมีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้านต่าง ๆ อาทิ ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตและวิถีการผลิตของชุมชนมาเป็นต้นทุนหรือปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถและแสดงบทบาทในการดำเนินงาน ตั้งแต่การทบทวนทุนเดิม การค้นหาข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจ การวางแผนดำเนินงาน การวิเคราะห์และสรุปบทเรียน การประเมินความสำเร็จ ความล้มเหลว รวมทั้งการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวที่สร้างความยั่งยืนและเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น ตลอดจนคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับกิจการท่องเที่ยวต่อธรรมชาติ เป็นสำคัญ (สินธุ์ สโรบล, 2551) ซึ่งสอดคล้องกับ วัชราภรณ ระยับศรี ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการทองเที่ยวเชิงพุทธของนักทองเที่ยวชาวไทยและตางชาติที่มาเที่ยววัดในบริเวณเกาะรัตนโกสินทร กรุงเทพมหานคร” พบวา นักทองเที่ยวมีความเห็นวา ศิลปกรรมไทยเปนสิ่งควรชวยกันอนุรักษและศึกษา กิจกรรมที่นักทองเที่ยวชื่นชอบ ไดแก การเที่ยวชมศิลปกรรมความสวยงามของวัด และประโยชนที่นักทองเที่ยวไดรับจากการเดินทางมาเที่ยววัด คือ การไดผอนคลายความเครียด เกิดความสบายใจ และไดพัฒนาจิตใจใหสงบ (วัชราภรณ์ ระยับศรี, 2551)

2. นวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม การท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและสงวนรักษาทรัพยากรของอนุชนรุ่นหลังด้วย โดยถือเอาประโยชน์สูงสุดในทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมที่ดีให้แก่ผู้มาเยือน และเป็นการปรับปรุงคุณภาพชีวิต โดยความร่วมมือของหลาย ๆ ฝ่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ในท้องถิ่นนั้น ๆ กระตุ้นเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสุนทรียภาพ

โดยใช้ทรัพยากรอันทรงคุณค่า อนุรักษ์ รักษา เอกลักษณ์ของธรรมชาติและวัฒนธรรมไว้ได้นานที่สุด เกิดผลกระทบน้อยที่สุดและใช้ประโยชน์ได้ยาวนานที่สุด ซึ่งโบราณสถาน โบราณวัตถุส่วนใหญ่อยู่ในยุคทวารวดี ทำให้คนในชุมชนเกิดการรับรู้และเกิดสำนึกร่วมในความเป็นคนในพื้นที่ที่มีความโดดเด่นในอารยธรรมทวารวดี โดยมุมมองของคนในชุมชนรู้สึกว่าเป็นเรา พวกเราแตกต่างจากเขา พวกเขา และเข้าใจว่าชุมชนของเรามีลักษณะเฉพาะที่โดดเด่นแตกต่างจากชุมชนอื่นอย่างไรซึ่งเป็นอัตลักษณ์ร่วมของชุมชนนั้นถูกสร้างขึ้นบนพื้นฐานของความเหมือนกันและการหวงแหน และนำสิ่งที่วีรชนได้สร้างไว้ มาต่อยอด ออกแบบ และพัฒนา เพื่อให้เกิดมูลค่าเพิ่ม ซึ่ง กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม โดย ศ.ดร.นพ.สิริฤกษ์ ทรงศิวิไล ปลัดกระทรวง อว., รศ.ดร.พาสิทธิ์ หล่อธีรพงศ์ รองปลัดกระทรวง อว., นายธวัชชัย เศรษฐจินดา รองประธานกรรมการหอการค้าไทย และนางสาวฐาปนีย์ เกียรติไพบูลย์ รองผู้ว่าการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ร่วมพิธีลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือการขับเคลื่อนโครงการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์สร้างสรรค์ เป็นการดำเนินงานที่สอดคล้องตามหมุดหมายการพัฒนาประเทศไทยให้เป็นจุดหมายของการท่องเที่ยวโดยใช้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์มุ่งเน้นคุณค่าและความยั่งยืน สามารถเพิ่มพูนมูลค่าทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้อย่างเป็นรูปธรรม (กระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2565) ซึ่งสอดคล้องกับ ภัทรสุภา ลีลานภาพรรณ ที่ได้ศึกษาเรื่อง “การทองเที่ยวเชิงพุทธ: ศึกษาเฉพาะกรณีแหลงวัฒนธรรมในกรุงเทพมหานคร” พบวา การทองเที่ยวเชิงพุทธ เป็นการเดินทางไปท่องเที่ยวยังพุทธสถานใด ๆ โดยมีจุดมุงหมายเพื่อบำเพ็ญบุญกิริยาวัตถุ 10 หรืออยางใดอยางหนึ่งตามคติทางพระพุทธศาสนา (ภัทรสุภา ลีลานภาพรรณ, 2551) นอกจากนั้น ยังหมายรวมถึงการเดินทางไปเพื่อสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ปฏิบัติธรรมและเขารวมศาสนพิธี งานเทศกาลประเพณีตาง ๆ ปจจัยที่ทำใหเกิดการทองเที่ยวเชิงพุทธที่สำคัญ ไดแก พระมหากษัตริยทรงเปนตนแบบในการเสด็จประพาสไปสูพุทธศาสนสถาน พระพุทธศาสนาผสมผสานอยูในวิถีการดำเนินชีวิตของชาวไทยมาแตโบราณ และกระแสสังคมในยุคโลกาภิวัตนทำใหประชาชนนิยมหาทางออกจากความรีบเรง สับสน วุนวาย ดวยการเดินทางทองเที่ยวในลักษณะของการทองเที่ยวเชิงพุทธ จากการศึกษาการทองเที่ยวเชิงพุทธในแหลงวัฒนธรรมกรุงเทพมหานครทั้ง 3 แหลงพบวา นักทองเที่ยวสามารถดำเนินกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาตาง ๆ ไดดวยการสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การสวดมนต การฟงธรรม และการบำเพ็ญภาวนา นอกจากนั้น ยังสามารถเยี่ยมชมและศึกษาแหลงศิลปวัฒนธรรม ซึ่งกอใหเกิดคุณคาทางการทองเที่ยวเชิงพุทธความสำคัญและคุณคาของการทองเที่ยวเชิงพุทธที่สำคัญ 3 ดาน คือ 1) ดานการอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรมและประเพณี กอใหเกิดการอนุรักษมรดกวัฒนธรรมไทย เอกลักษณของชาติและสืบทอดปรัชญาคติและศาสนคติ 2) ดานเศรษฐกิจ ชวยลดปญหาความยากจน สงเสริมการดำเนินชีวิตหรือการบริหารจัดการตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 3) ดานการพัฒนาชีวิตและจิตใจ กอให

เกิดการสงเสริมการพัฒนาคุณภาพคนและสังคม สงเสริมคุณธรรม จริยธรรม ศีลธรรมอันดี และสงเสริมการเรียนรูทางดานศาสตรและศิลปของศิลปวัฒนธรรม ประเพณีไทย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า นวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม มีจำนวน 3 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบที่ 1 รูปแบบนวัตกรรมการออกแบบสื่อสารอัตลักษณ์และตำนาน ได้แก่ 1) การค้นหาอัตลักษณ์ 2) การออกแบบกิจกรรม 3) การออกแบบผังอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยว รูปแบบที่ 2 รูปแบบนวัตกรรมการบริหารจัดการ ได้แก่ 1) การบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วม 2) การบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว 3) การบริหารจัดการการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยว รูปแบบที่ 3 รูปแบบนวัตกรรมการเพิ่มมูลค่า ได้แก่ 1) การเสริมสร้างศักยภาพอัตลักษณ์ 2) การส่งเสริมและพัฒนาเรื่องราวที่บ่งบอกอัตลักษณ์ 3) การสื่อสารการตลาด 4) ส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม ทั้งนี้เพื่อให้นวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม ตอบโจทย์การท่องเที่ยวในสังคมวิถีใหม่มากยิ่งขึ้น จึงได้เสนอแนะแนวทางการดำเนินการเพิ่มเติมดังนี้ 1. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ ประกอบด้วย 1) การประชาสัมพันธ์อัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม 2) ให้ความรู้ความเข้าใจด้านการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม 3) อนุรักษ์การท่องเที่ยวที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ทางประวัติศาสตร์ในจังหวัดนครปฐม 4) พัฒนาวิถีด้านพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่พึงประสงค์ทั้งผู้ประกอบการและสร้างจิตสำนึกในโบราณสถาน 5) ออกแบบอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม ให้เท่าทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมอยู่ตลอด 2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ประกอบด้วย 1) ทุกภาคส่วนควรนำเสนอการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม 2) ทุกภาคส่วนควรบริหารจัดการการแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม 3) ทุกภาคส่วนควรหาวิธีการการเพิ่มมูลค่าการสื่อสารอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารย-ธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม เพื่อก่อเกิดรายได้ และรูปแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลาย 3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรดำเนินการวิจัยและพัฒนาโดยอาศัยที่เครื่องมือหลากหลายในการศึกษาเพื่อให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงทางสังคม 2) ควรศึกษาเปรียบเทียบอัตลักษณ์และตำนานแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนาแบบครบวงจร จังหวัดนครปฐม กับจังหวัดอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2565). เปิดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์สร้างสรรค์ มุ่งสร้างเศรษฐกิจรายได้สูงแก่พื้นที่. เรียกใช้เมื่อ 11 มีนาคม 2565 จาก https://www.ops.go.th/th/all-news/news-executive/item/7379-2022-09-15-07-17-39

ไกรฤกษ์ ปิ่นแก้ว. (2556). แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. เรียกใช้เมื่อ 13 กันยายน 2565 จาก http://tourismdan1.blogspot.com/

นิษฐา หรุ่นเกษม. (2549). การสื่อสารกับปฏิบัติการสร้างภาพตัวแทน ผ่านสื่อพิพิธภัณฑสถานในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภัทรสุภา ลีลานภาพรรณ. (2551). การท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาแหล่งวัฒนธรรมในกรุงเทพมหานคร. ใน สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสน์ศึกษา. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

วัชราภรณ์ ระยับศรี. (2551). พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มาเที่ยววัดในบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์กรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สำนักงานจังหวัดนครปฐม. (2561). แผนพัฒนาจังหวัดนครปฐม 4 ปี พ.ศ. 2561 - 2564. นครปฐม: กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนา จังหวัดนครปฐม.

สินธุ์ สโรบล. (2551). ชุมชนท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน: ข้อเสนอเพื่อการปรับตัวของชุมชนดีเด่นด้านการท่องเที่ยวไทย. กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

สุปรีดี สุวรรณบูรณ์. (2555). การสื่อสาร. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2555 จาก http://www.ipesp.ac.th/learning/thaichapter1-1.html

อภิญญา เฟื่องฟูสกุล. (2546). อัตลักษณ์: การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา.

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 698-713

บทความวิจัย

การมีส่วนร่วมในชุมชนและการใช้สื่อสังคมออนไลน์มีผลต่อรูปแบบความสุขของผู้สูงอายุ ในยุค 4.0 ตำบลวังหว้า อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี*

COMMUNITY INVOLVEMENT AND USE OF SOCIAL MEDIA AFFECTING HAPPY PATTERN OF THE ELDERLY IN THE 4.0 ERA, WANG WA SUBDISTRICT, SRI PRACHAN DISTRICT SUPHANBURI PROVINCE

สุนันทรา ขำนวนทอง[1], พิทยุตม์ คงพ่วง[1], พิมพ์พรรณ อำพันธ์ทอง[1], วัชรี เพ็ชรวงษ์[1]
Sunanthra Kamnuanthong[1], Pittayut Kongpoung[1], Pimpan Amphanthong[1], Watcharee Phetwong[1]
[1]คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ สุพรรณบุรี
[1]Faculty of Business Administration and Information Technology Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi, Suphanburi, Thailand
[1]Corresponding auther E-mail: mynameissunanthra@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมในชุมชนและการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุ 2) ศึกษารูปแบบความสุขของผู้สูงอายุ และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในชุมชนและการใช้สื่อสังคมออนไลน์ต่อรูปแบบความสุขของผู้สูงอายุ ในยุค 4.0 ตำบลวังหว้า อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในตำบลวังหว้า อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ใช้ตารางการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane ได้จำนวน 345 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่น .82 โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (alpha coefficient) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการมีส่วนร่วมในชุมชนของผู้สูงอายุ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ระดับการใช้สื่อสังคม

* Received 15 November 2022; Revised 23 December 2022; Accepted 26 December 2022

ออนไลน์ของผู้สูงอายุ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และ 2) ระดับรูปแบบความสุขของผู้สูงอายุ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และพบว่า รูปแบบความสุขของผู้สูงอายุด้านอารมณ์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด รูปแบบความสุขของผู้สูงอายุด้านความคิด โดยรวมอยู่ในระดับมาก และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในชุมชนและการใช้สื่อสังคมออนไลน์ต่อรูปแบบความสุขของผู้สูงอายุ ในยุค 4.0 มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 1 หน่วย รูปแบบความสุขของผู้สูงอายุจะมีการเปลี่ยนไปหรือเพิ่มขึ้น 1 หน่วย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 ดังนั้น ควรส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในชุมชนและส่งเสริมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ให้เหมาะสมและทำให้ผู้สูงอายุมีความสุขในการติดต่อสื่อสาร

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมในชุมชน, การใช้สื่อสังคมออนไลน์, รูปแบบความสุขของผู้สูงอายุ, ยุค 4.0

Abstract

This research article aims to 1) study community participation and social media use among the elderly, 2) study the happiness patterns of the elderly, and 3) study the relationship between participation in the community and use of Social media on happiness patterns of the Elderly in the 4.0 era, Wang Wa subdistrict, Sri Prachan district Suphanburi Province. The population in the study contains 345 persons in the elderly, Wang Wa subdistrict, Si Prachan district, Suphan Buri Province. The questionnaires collected data on Community involvement and the Use of Social media, the happy pattern of the Elderly in the 4.0 era. (Confidence value .82) By finding the alpha coefficient method. The statistics used in the data analysis are Mean ($\bar{X}$), Standard deviation (S.D.), and multiple regression analysis (MRA). The research result shows that 1). The community involvement for the elderly, overall opinion was at the most level. 2.) The Use of social media by the elderly, overall opinion was at a lot level. And happiness patterns of the elderly, overall opinion was at a lot level. And found happiness patterns of the elderly, emotional aspects, and the overall opinion was at the most level. Happiness patterns of the elderly, thinking aspects and overall opinion were at a lot level. 3.) There is a change in the community involvement and use of social media of the elderly by 1 unit. Happiness patterns of the elderly will be changed or increased by 1 unit. The statistical significance of 0.01. Therefore, the elderly should be encouraged to participate in the

community and promote the use of social media to suit. And make the elderly happy to communicate.

Keyword: Community Involvement, Use of Social Media, Elderly Happiness Patterns, 4.0 Era

บทนำ

"สังคมสูงวัย" คือ สังคมที่มีสัดส่วนของผู้สูงอายุหรือประชากรที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป ได้เพิ่มสูงขึ้น "เรื่อย ๆ" ขณะที่สัดส่วนของอัตราการเกิด และจำนวนประชากรในวัยทำงานลดน้อยลง สำหรับประเทศเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging society) ตั้งแต่ปี 2548 และกำลังจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged society) เช่นกัน โดยมีประชากรที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไปร้อยละ 10 หรือมากกว่า 7 ล้านคน และในปี พ.ศ. 2564 สัดส่วนของจำนวนผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นไปถึงร้อยละ 20 - 30 แสดงว่าประชากร ทุก ๆ 100 คน เราจะพบจำนวนผู้สูงอายุ 30 คน (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2565) สำหรับแนวโน้มของผู้สูงอายุ พบว่า ประเทศไทยมีจำนวนและร้อยละของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง โดยในปี 2564 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 19.6 และเมื่อพิจารณาเป็นแต่ละภาค พบว่า ภาคกลางและภาคใต้มีร้อยละของผู้สูงอายุใกล้เคียงกัน คือ เพิ่มขึ้นร้อยละ 17.2 และ 16.6 ตามลำดับ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2565) โดยประเทศไทยรัฐบาลประกาศให้ "สังคมผู้สูงอายุเป็นวาระแห่งชาติ" และขับเคลื่อนตั้งแต่ วันที่ 11 ธ.ค. พ.ศ. 2561 มีแผนปฏิบัติการผู้สูงอายุแห่งชาติครอบคลุมทั้งกลุ่มก่อนวัยสูงอายุ (25-59 ปี) เน้นเตรียมการสู่การเป็นผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ ตามการคาดการณ์ปี 2565 ประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปในประเทศไทยจะขยับสัดส่วนเป็นร้อยละ 20 ของประชากร ทั้งประเทศ นั่นหมายถึงประชากร 1 ใน 5 คือผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่องค์การอนามัยโลก (WHO) และสหประชาชาติกำหนดสังคมที่มีผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 20 ขึ้นไป ถือเป็น "สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์" โดยการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลต่อผู้สูงอายุในการปรับตัวในทุก ๆ มิติ เช่น การเสื่อมของสภาพร่างกาย การสูญเสียสถานภาพและบทบาททางสังคมยังส่งผลโดยตรงต่อสภาพจิตใจของผู้สูงอายุ กรมสุขภาพจิต จึงได้พัฒนาคู่มือ "ความสุข 5 มิติสำหรับผู้สูงอายุ" ได้แก่ สุขสบาย สุขสนุก สุขสว่าง สุขสง่า และสุขสงบ เพื่อเป็นแนวทางให้บุคลากรสาธารณสุขและบุคลากรในภาคส่วนอื่นที่ต้องดูแลผู้สูงอายุในเขตที่ตนเองรับผิดชอบ นำไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุให้รู้จักมองโลกในแง่บวก เข้าใจสภาวะธรรมชาติของมนุษย์ รู้จักวิธีการดูแลสุขภาพร่างกายของตนเอง สามารถจัดการกับอารมณ์ลบที่เกิดขึ้น และเรียนรู้ที่จะจัดการกับสิ่ง "ต่าง ๆ"ในชีวิตอย่างมีเหตุผล (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2565)

ความสุขของผู้สูงอายุ ที่พึงพอใจในการใช้ชีวิต เช่น อารมณ์ดีความยินดี "ความเบิกบานใจการไม่มีความรู้สึกทางลบเช่นความซึมเศร้าความวิตกกังวล" หรืออาจหมายถึง ระดับ

ความรู้สึกที่พอใจซึ่งแตกต่างกันในระดับของบุคคลเช่นการมีสุขภาวะ ความสุขาภิรมย์ ความโชคดี ความสนุกสนาน ความพึงพอใจ ความเบิกบานและสำราญใจ (Wittmann, P., 2003) โดยความสุขภายใต้แนวความคิด Subjective well – being ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบหลัก คือ 1) ด้านความคิด และด้านอารมณ์ บนพื้นฐานการประเมินความสุขทางอารมณ์ ทั้งด้านบวกและทางด้านลบ กล่าวคือ ด้านความคิด (Cognitive components) เป็นการประเมินความสุขจากความพึงพอใจในภาพรวมของการดำเนินชีวิต จากประสบการณ์การดำเนินชีวิต กิจกรรม รวมถึงบริบทโดยรวมของชีวิตแต่ละบุคคล 2) ด้านอารมณ์ (Emotional components) เป็นการประเมินความสุขจากประสบการณ์ทางความรู้สึกในแต่ละสถานการณ์ชีวิตของบุคคล ประเมินความสุขในประเด็นของอารมณ์ทางด้านบวกและอารมณ์ทางด้านลบ (Argyle, M., & Martin, M., 1991) โดยการใช้ชีวิต ประสบการณ์ต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นการอยู่ร่วมกันในชุมชน การมีส่วนร่วมในชุมชน มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมพลเมืองในท้องถิ่นให้มีพลังความสามารถในการดูแลตนเอง จัดการความไม่เท่าเทียมกันให้ลดลง และช่วยลดช่องว่างระหว่างพื้นที่ที่ขาดแคลนให้น้อยลง จากข้อมูลสถิติ พบว่าการมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สะท้อนถึงการพัฒนาในด้านการมีส่วนร่วมทางสังคม รวมถึงจิตอาสาทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ต่อชุมชนสังคม ซึ่งเป็นการช่วยเกื้อหนุนกันของคนในชุมชนและสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อนำไปสู่การพึ่งพาตนเองของครอบครัวและชุมชน และพบว่า องค์กรภายในชุมชนมีส่วนผลักดันประชาชนภายในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมให้เกิดการสร้างสรรค์กิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์และการสร้างแนวความคิดการสร้างค่านิยมให้มีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่าง ๆ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) ดังแนวคิดของ Oakly & Marsden ที่มองว่าการพัฒนาที่เริ่มด้วยการมีส่วนร่วม ของคนในชุมชนจะประสบผลสำเร็จมากกว่าการที่คนนอกเข้าไป ซึ่งการมีส่วนร่วมเกิดขึ้นหลายรูปแบบ เช่น การมีส่วนร่วมเป็นความร่วมมือ ลักษณะเป็นการร่วมในกิจกรรมพัฒนา “ต่างๆ” การมีส่วนร่วมโดยร่วมรับผลประโยชน์ในกิจกรรมหรือโครงการ และการมีส่วนร่วมที่เป็นการเสริมพลังอำนาจ เป็นการพัฒนาที่ต้องการการถ่ายโอนอำนาจจากผู้ให้ สู่ผู้รับเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจให้กับผู้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ซึ่งถือได้ว่าเป็นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (Oakley, P., & Marsden, D., 1984) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง ความสุขของผู้สูงอายุไทยยุค 4.0 ที่อาศัยอยู่ในชุมชนและผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในสถานดูแลผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุในชุมชนมีความสุขมากกว่าผู้สูงอายุในสถานดูแลผู้สูงอายุ จากการได้อยู่ร่วมกับครอบครัวย่อมมีความสุขมีความอบอุ่นมากกว่าการอยู่ในสถานดูแลผู้สูงอายุหากผู้สูงอายุที่อยู่ในสถานดูแลผู้สูงอายุสามารถใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารกับครอบครัวได้เช่นเดียวกับ ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนร่วมกับครอบครัวได้ย่อมมีความสุขอบอุ่นและมีความสุขมากขึ้น (อรพรรณ ลือบุญธวัชชัย และอัชฌา ชื่นบุญ, 2563)

ในปัจจุบันเทคโนโลยีที่เปลี่ยนไป มีการพัฒนาขึ้นมาอย่างเห็นได้ชัด ไม่ว่าจะเป็นโทรศัพท์แบบ สมาร์ทโฟน ที่มีการทำงานของโทรศัพท์ การสื่อสารไร้สาย เทคโนโลยี “ต่างๆ” เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันมากขึ้น การปรับตัวเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ของผู้สูงวัยจึงเป็นประเด็นที่สังคมควรให้ความสำคัญ เพื่อช่วยลดปัญหาช่องว่างระหว่างวัย และช่วยให้ผู้สูงวัยได้อยู่ในสังคมอย่างมีศักดิ์ศรีและเห็นคุณค่าในตัวเอง นอกจากนี้ เทคโนโลยียังช่วยให้ผู้สูงวัยได้สัมผัสประสบการณ์แปลกใหม่ในโลกที่ไร้พรมแดน และยังช่วยลดปัญหาสุขภาพได้อีกด้วย (วีรณัฐ โรจนประภา, 2565) สื่อสังคมออนไลน์ คือ เครื่องมือที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารที่สามารถโต้ตอบได้หลายทิศทางโดยผ่าน internet สื่อสังคมออนไลน์สามารถทำให้ผู้คนที่อยู่ไกลกันสามารถติดต่อสื่อสารกันได้อย่างสะดวกรวดเร็ว เป็นการติดต่อสื่อสารที่ได้รับความนิยมมากในปัจจุบัน (Daniel Nations, 2022) จากรายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2560 (บางกอกฮอตพิทอล, 2565) พบว่า ผู้สูงอายุไทยใช้อินเทอร์เน็ตเฉลี่ย 4 ชั่วโมงต่อวัน โดยแอปพลิเคชันที่ผู้สูงอายุนิยมใช้มากที่สุด คือ Line รองลงมาคือ Facebook และ YouTube ตามลำดับ กิจกรรมยอดฮิต คือ การส่งข้อความหรือวิดีโอผ่านไลน์ การแชร์คอนเทนต์ผ่านไลน์หรือเฟซบุ๊ก การอัปสเตตัส การอัปโหลดรูปและวิดีโอ รวมถึงการโพสต์คอมเมนต์นเฟซบุ๊ก สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง การใช้สื่อสังคมออการเจีนไลน์ของผู้สูงอายุในเขตตลาด ตำบลสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ที่กล่าวว่า การใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อเอาไว้ติดต่อสื่อสารกับคนในครอบครัวและเพื่อน ทำให้ผู้สูงอายุไม่รู้สึกเหงาและมีความสุขในการติดต่อสื่อสาร รองลงมา คือ การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการติดต่อสื่อสารด้านการรับข้อมูลข่าวสารจาก facebook (พิทักษ์ ศิริวงษ์ และบัณฑิตา อุณหเลขาจิต, 2560)

จากแผนพัฒนายุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัด/แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาภาคกลาง (จังหวัดสุพรรณบุรี) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) กล่าวว่า ยุทธศาสตร์ที่ 1 คือ การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ คนในสังคมไทยทุกช่วงวัยมีทักษะ ความรู้ และความสามารถเพิ่มขึ้น ผู้สูงอายุวัยต้นมีงานทำและรายได้ที่เหมาะสมกับศักยภาพของผู้สูงอายุ คนไทยมีสุขภาวะที่ดีขึ้น ผู้สูงอายุที่อาศัยในบ้านที่มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม โดยมีแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มผู้สูงอายุวัยต้นให้สามารถเข้าสู่ตลาดงานเพิ่มขึ้น และพัฒนานวัตกรรมสิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้ชีวิตประจำวันที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ และพัฒนาเทคโนโลยีทางการแพทย์ในการส่งเสริมและฟื้นฟูสุขภาพในกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นประเด็นที่น่าสนใจในเรื่องของการสร้างความสุขให้สังคมผู้สูงอายุ โดยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในชุมชน พร้อมทั้ง การส่งเสริมและสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีและสื่อสังคมออนไลน์ในผู้สูงอายุ (องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุพรรณบุรี, 2565) และจากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา การมีส่วนร่วมในชุมชนและการใช้สื่อสังคมออนไลน์มีผลต่อรูปแบบความสุขของผู้สูงอายุ ในยุค 4.0 ตำบลวังหว้า อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อใช้เป็น

แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนารูปแบบการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ แนวทางการพัฒนาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้สูงอายุเพื่อประสิทธิภาพในการสื่อสาร พร้อมทั้งพัฒนาการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในชุมชนสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุให้เข้าไปมีบทบาทมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในชุมชนและการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุ ในยุค4.0
2. เพื่อศึกษารูปแบบความสุขของผู้สูงอายุ ในยุค 4.0
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในชุมชนและการใช้สื่อสังคมออนไลน์ต่อรูปแบบความสุขของผู้สูงอายุ ในยุค 4.0 ตำบลวังหว้า อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามขั้นตอนดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ มุ่งศึกษาการมีส่วนร่วมในชุมชนและการใช้สื่อสังคมออนไลน์ พร้อมทั้ง รูปแบบความสุขของผู้สูงอายุ ในยุค 4.0

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชน ที่อาศัยอยู่ในตำบลวังหว้า อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป จำนวนทั้งสิ้น 2,242 ราย (สำนักงานบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2564) คำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการใช้ตารางการกำหนดขนาดตัวอย่างของ Taro Yamane (Yamane, T. , 1973) ที่ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจำนวน 345 คน มีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified sampling) โดยแบ่งตามพื้นที่ตำบล ซึ่งประกอบด้วย 7 หมู่บ้าน คือ บ้านตลาดวังหว้า บ้านดอนลาน บ้านดงขี้เหล็ก1 บ้านดงขี้เหล็ก 2 บ้านวัดเกาะ1 บ้านวัดเกาะ2 และบ้านคลองชะโด (สำนักงานเทศบาลตำบลวังหว้า, 2564)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้สร้างโดยการศึกษาจากแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ วริศรา อินทรแสน พร้อมด้วย อรรถกร เฉยทิม และ อรพรรณ ลือบุญธวัชชัย และอัชฌา ชื่นบุญ (วริศรา อินทรแสน, 2562; อรรถกร เฉยทิม, 2560; อรพรรณ ลือบุญธวัชชัย และอัชฌา ชื่นบุญ, 2563) คือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพ สถานภาพสมรส ฐานะทางเศรษฐกิจ โรคและปัญหาด้านสุขภาพ และการประเมินสุขภาพตนเอง

ส่วนที่ 2 ข้อมูลการมีส่วนร่วมในชุมชนของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในกิจกรรม การได้รับการสนับสนุน และการเกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับคนรอบข้าง

ส่วนที่ 3 ข้อมูลการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย การเกิดความรู้ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์เบื้องต้น มีการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ มีการใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน และสามารถใช้สื่อสังคมออนไลน์ในชีวิตประจำวันได้

ส่วนที่ 4 ข้อมูลรูปแบบความสุขของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย รูปแบบความสุขด้านความคิด และรูปแบบความสุขด้านอารมณ์

โดยส่วนที่ 2 และ 4 มีลักษณะเป็นการวัดระดับความคิดเห็น โดยใช้เกณฑ์ของลิเคอร์ท (Likert Scale) (Likert, R., 1992) โดยมีเกณฑ์การจัดระดับโดยแบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด (5) มาก (4) ปานกลาง (3) น้อย (2) น้อยที่สุด (1) ทั้งนี้แบบสอบถามมีค่าความตรงตามเนื้อหา โดยพิจารณาจากดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (item objective congruence index: IOC) พบว่า ข้อคำถามทุกข้อมีค่ามากกว่า 0.50 ได้แก่ คำถามสำหรับวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 คือ การมีส่วนร่วมในชุมชน มีค่าเท่ากับ .72, การใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุ มีค่าเท่ากับ 1 คำถามสำหรับวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 คือ รูปแบบความสุขของผู้สูงอายุด้านความคิด มีค่าเท่ากับ 1 และ รูปแบบความสุขของผู้สูงอายุด้านอารมณ์ มีค่าเท่ากับ 1 โดยแบบสอบถามมีความเชื่อมั่น และได้นำแบบสอบถามจำนวน 30 ชุด ไปทดสอบกลับกลุ่มตัวอย่าง โดยพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (alpha coefficient) ตามวิธีของครอนบาค พบว่า การมีส่วนร่วมในชุมชนของผู้สูงอายุ มีค่า .745 การใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุ มีค่า .789 และรูปแบบความสุขของผู้สูงอายุ มีค่า .840 ซึ่งทุกด้านมีค่าความเชื่อมั่นมากกว่า 0.70 (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2557) และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับอยู่ที่ .826

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยจะแจกแบบสอบถามผ่านทางองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในการประชุมผู้สูงอายุประจำเดือน และการแจกผ่านโครงการอบรมการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ (1 ตำบล 1 มหาวิทยาลัย) จัดโดย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ เมื่อวันที่ 6 13 14 20 21 และ 27 พฤศจิกายน 2564 โดยจะแจกแบบสอบถามให้แต่ละหมู่บ้านด้วยจำนวนที่เท่า ๆ กัน คือ ประมาณ 50 ฉบับ เพื่อให้ได้ข้อมูลของกลุ่มผู้สูงอายุครบทุกหมู่บ้าน

2. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าสถิติร้อยละ *(*Percentage*)* วิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมในชุมชน การใช้สื่อสังคมออนไลน์ และรูปแบบความสุขของผู้สูงอายุ ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) การวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในชุมชนและการใช้สื่อสังคมออนไลน์มีผลต่อรูปแบบความสุขของผู้สูงอายุ ใช้สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ สถิติค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson’s Correlation Coefficient) เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรตั้งแต่ 2 ตัวขึ้นไป เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรว่ามีความสัมพันธ์กันมากน้อยเพียงใด พบว่า ตัวแปรทุกตัวมีความสัมพันธ์กัน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง -1.0 ถึง 1.0 โดย การมีส่วนร่วมในชุมชน มีค่าความสัมพันธ์ที่มากที่สุดเมื่อเทียบกับรูปแบบความสุขของผู้สูงอายุ ที่ r = 0.897 รองลงมา คือ

การใช้สื่อออนไลน์ของผู้สูงอายุ ที่ r = 0.721 หลังจากนั้นจึงนำตัวแปรมาการวิเคราะห์ถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ (Multiple Linear Regression Analysis) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. การมีส่วนร่วมในชุมชนและการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุ ในยุค 4.0 ในแต่ละด้าน ดังนี้

1.1 ด้านข้อมูลส่วนบุคคล ผู้สูงอายุในตำบลวังหว้า อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 236 คน คิดเป็นร้อยละ 67 ส่วนมากอยู่ในช่วงอายุ 65-69 ปี จำนวน 273 คน คิดเป็นร้อยละ 82.7 มีอายุมากกว่า 70 ปี จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 4.2 ส่วนใหญ่สถานภาพการสมรส ในลักษณะอยู่ด้วยกัน จำนวน 274 คน คิดเป็นร้อยละ 83 โดยผู้สูงอายุส่วนมากมีฐานะทางเศรษฐกิจดี คือ มีรายได้ของตนเอง มีเงินเก็บ และสามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้ จำนวน 229 คน คิดเป็นร้อยละ 69.4 โดยผู้สูงอายุที่มีภาวะสุขภาพและต้องได้รับการดูแลจากแพทย์ จำนวน 248 คน คิดเป็นร้อยละ 70.6 ซึ่งผู้สูงอายุมีโรคประจำตัว โดยโรคประจำตัวต่าง ๆ คือ โรคความดันโลหิตสูง ไขมันในเลือดสูง โรคเบาหวาน โรคต้อกระจก โรคข้อเข่าอักเสบ เข่าเสื่อม ปวดเข่า และผู้สูงอายุที่ไม่มีโรคประจำตัวและไม่ต้องเข้ารับการรักษาจากแพทย์เป็นประจำ เช่น โรคปวดหัว โรคเครียด โรคปวดหลัง จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 29.4 จึงทำให้มีผู้สูงอายุส่วนมากประเมินสุขภาพตนเองเบื้องต้นว่า สุขภาพไม่ดีเป็นจำนวน จำนวน 200 คน คิดเป็นร้อยละ 57 และมีสุขภาพระดับปานกลาง จำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 43

1.2 ด้านการมีส่วนร่วมในชุมชนของผู้สูงอายุ การมีส่วนร่วมในชุมชนของผู้สูงอายุ มีระดับความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.37) และเมื่อจำแนกรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ประกอบด้วย ผู้นำและสมาชิกในชุมชนให้การสนับสนุน เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับคนรอบข้างปรับตัวเข้ากับสมาชิกในชุมชนได้ และผู้สูงอายุในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.48), ($\bar{X}$ = 4.39) และ ($\bar{X}$ = 4.24) ตามลำดับ ปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงระดับการมีส่วนร่วมในชุมชนของผู้สูงอายุ

การมีส่วนร่วมในชุมชน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ผู้สูงอายุในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม	4.24	.67	มากที่สุด
2. ผู้นำ และสมาชิกในชุมชนให้การสนับสนุน	4.48	.53	มากที่สุด
3. ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับคนรอบข้าง ปรับตัวเข้ากับสมาชิกชุมชนได้	4.39	.52	มากที่สุด
ผลรวมการมีส่วนร่วมในชุมชน	**4.37**	**.35**	**มากที่สุด**

1.3 ด้านการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุ

การใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุ มีระดับความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.75 และเมื่อจำแนกรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ประกอบด้วย เกิดความรู้ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์เบื้องต้น มีการใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน มีการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และข่าวสารจากสื่อสังคมออนไลน์ และสามารถใช้สื่อสังคมออนไลน์ในชีวิตประจำวันได้ เช่น สื่อสารใน Social media การเที่ยวชมร้านค้าออนไลน์ การดูหนังและฟังเพลงผ่านช่องทาง Online โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.91), ($\bar{X}$ = 3.83) ($\bar{X}$ = 3.74) และ ($\bar{X}$ = 3.53) ตามลำดับ ปรากฏผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงระดับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุ

การใช้สื่อสังคมออนไลน์	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. เกิดความรู้ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์เบื้องต้น	3.91	.83	มาก
2. มีการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และข่าวสารจากสื่อสังคมออนไลน์	3.74	.72	มาก
3. มีการใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน	3.83	.82	มาก
4. สามารถใช้สื่อสังคมออนไลน์ในชีวิตประจำวันได้ เช่น สื่อสารใน Social media การเที่ยวชมร้านค้าออนไลน์ การดูหนังและฟังเพลง Online	3.53	.76	มาก
ผลรวมการใช้สื่อสังคมออนไลน์	**3.75**	**.50**	**มาก**

2. ผลการวิเคราะห์รูปแบบความสุขของผู้สูงอายุ ในยุค 4.0 มีรายละเอียดดังนี้

รูปแบบความสุขของผู้สูงอายุ มีระดับความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.20) และพบว่ารูปแบบความสุขของผู้สูงอายุด้านอารมณ์ มีระดับความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.26) และเมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า สิ่งที่ผู้สูงอายุเห็นด้วยมากที่สุด คือ ฉันยินดีที่ผู้อื่นชื่นชมฉัน ตามสิ่งที่ฉันเป็น และฉันภูมิใจในตัวเองที่เป็นผู้สูงอายุที่มีคุณค่า โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.43) และ ($\bar{X}$ = 4.29) และผู้สูงอายุเห็นด้วยในระดับมาก คือ ฉันภูมิใจในตัวเองที่ไม่เป็นภาระต่อลูกหลาน ฉันภูมิใจและมั่นใจในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ และฉันพึงพอใจที่ได้รับการยอมรับจากสังคม โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.20) ($\bar{X}$ = 4.20) และ ($\bar{X}$ = 4.16) ตามลำดับ ในส่วนของรูปแบบความสุขของผู้สูงอายุด้านความคิดมีระดับความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.15) และเมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ทุกด้านมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ประกอบด้วย ผู้สูงอายุคิดว่าฉันพอใจในการทำกิจกรรมทางศาสนาที่ฉันนับถือ ฉันมีความสุขเมื่อมีโอกาสในการช่วยเหลือผู้อื่น ฉันดีใจที่ได้ให้คำปรึกษากับคนในครอบครัว และฉันมีความสุขในการรับประทานอาหารร่วมกับลูกหลาน โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.47), ($\bar{X}$ = 4.41), ($\bar{X}$ = 4.31) และ ($\bar{X}$ = 4.24)

ตามลำดับ และมีอยู่ 1 ข้อ ที่ผู้สูงอายุมีระดับความคิดเห็นในระดับปานกลาง คือ ฉันมีความสุขในการแสวงหาความรู้ให้ตนเอง โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.29) ปรากฏผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงระดับรูปแบบความสุขของผู้สูงอายุ

รูปแบบความสุขของผู้สูงอายุ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านความคิด	**4.15**	**.32**	**มาก**
1. ฉันพอใจในการทำกิจกรรมทางศาสนาที่ฉันนับถือ	4.47	.53	มากที่สุด
2. ฉันมีความสุขในการรับประทานอาหารร่วมกับลูกหลาน	4.24	.58	มากที่สุด
3. ฉันมีความสุขในการแสวงหาความรู้ให้ตนเอง	3.29	.86	ปานกลาง
4. ฉันดีใจที่ได้ให้คำปรึกษากับคนในครอบครัว	4.31	.71	มากที่สุด
5. ฉันมีความสุขเมื่อมีโอกาสในการช่วยเหลือผู้อื่น	4.41	.52	มากที่สุด
ด้านอารมณ์	**4.26**	**.36**	**มากที่สุด**
6. ฉันภูมิใจในตัวเองที่ไม่เป็นภาระต่อลูกหลาน	4.20	.63	มาก
7. ฉันภูมิใจในตัวเองที่เป็นผู้สูงอายุที่มีคุณค่า	4.29	.77	มากที่สุด
8. ฉันยินดีที่ผู้อื่นชื่นชมฉัน ตามสิ่งที่ฉันเป็น	4.43	.57	มากที่สุด
9. ฉันภูมิใจและมั่นใจในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ	4.20	.61	มาก
10. ฉันพึงพอใจที่ได้รับการยอมรับจากสังคม	4.16	.80	มาก
ผลรวมรูปแบบความสุขของผู้สูงอายุ	**4.20**	**.31**	**มาก**

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในชุมชนและการใช้สื่อสังคมออนไลน์กับรูปแบบความสุขของผู้สูงอายุ ในยุค 4.0 ปรากฏผลดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงการมีส่วนร่วมในชุมชนและการใช้สื่อสังคมออนไลน์กับรูปแบบความสุขของผู้สูงอายุ ในยุค 4.0

รูปแบบความสุขของผู้สูงอายุ	B	Std. error	β	t	Sig
ค่าคงที่ (Constant)	3.109	0.228		13.613	0.000**
การมีส่วนร่วมในชุมชน	0.137	0.048	0.153	2.834	0.005**
การใช้สื่อออนไลน์ของผู้สูงอายุ	0.132	0.034	0.210	3.891	0.000**
R = .280	adjusted R square = .780		F = 13.889		

**p < 0.01

จากตารางที่ 4 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในชุมชนและการใช้สื่อออนไลน์ของผู้สูงอายุสามารถทำนายรูปแบบความสุขของผู้สูงอายุ ได้ร้อยละ 78 โดยพิจารณาจากค่า adjusted R square เท่ากับ 0.780 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมในชุมชนของผู้สูงอายุ (B=0.137, p < 0.005) และการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุ (B= 0.132, p < 0.000) หมายความว่า การมีส่วนร่วมในชุมชนและการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของ

ผู้สูงอายุแต่ละด้านมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 1 หน่วย รูปแบบความสุขของผู้สูงอายุจะมีการเปลี่ยนไปหรือเพิ่มขึ้น 1 หน่วย อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 จึงทำให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมในชุมชนและการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์กับรูปแบบความสุขของผู้สูงอายุ โดยสามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ ได้ดังต่อไปนี้

$\hat{Y}$ (รูปแบบความสุขของผู้สูงอายุ) = 3.109 + 0.137 (การมีส่วนร่วมในชุมชน)
+ 0.132 (การใช้สื่อสังคมออนไลน์)

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาสามารถอภิปรายได้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในชุมชนและการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุ ในยุค 4.0 มีระดับความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อจำแนกรายด้าน ทุกด้านมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ประกอบด้วย ผู้นำและสมาชิกในชุมชนให้การสนับสนุน เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับคนรอบข้างปรับตัวเข้ากับสมาชิกในชุมชนได้ และผู้สูงอายุในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ดังผลการวิจัยของศุณาลักษณ์ สุรภักดิ์ ที่พบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จของโครงการประกอบไปด้วย 1) ศักยภาพของแกนนำที่เข้มแข็ง และ 2) กระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วม จำเป็นต้องให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดค้นปัญหา การตัดสินใจ การวางแผนการดำเนินการและติดตามประเมิน (ศุณาลักษณ์ สุรภักดิ์, 2560) พร้อมด้วยงานวิจัยของ ชยพล ศิรินิยมชัย และพิมผกา ปัญโญใหญ่ ที่กล่าวว่า จากการดำเนินการพัฒนารูปแบบการสร้างความร่วมมือในการมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่ายที่ชัดเจนส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมที่มากขึ้น จนส่งผลให้ผู้สูงอายุกลุ่มติดบ้านมีสุขภาวะที่ดีเพิ่มขึ้น ด้านสุขภาวะทางจิตใจ สุขภาวะทางสังคม และสุขภาวะทางปัญญา ได้รับการตอบสนองมากขึ้นและเพิ่มความรู้สึกความมีคุณค่าของผู้สูงอายุกลุ่มติดบ้านพัฒนาขึ้น (ชยพล ศิรินิยมชัย และพิมผกา ปัญโญใหญ่, 2564) ในขณะเดียวกันยังเป็นไปในแนวทางเดียวกับงานวิจัยของ เยาวลักษณ์ วงษ์ประภารัตน์ และคณะ ที่พบว่า ลักษณะความสัมพันธ์แบบกลุ่มของผู้สูงอายุในชุมชนมีความสัมพันธ์แบบญาติ หรือคนบ้านใกล้เรือนเคียงกันมาก่อน และเมื่อได้มารวมตัวกันทำกิจกรรมกัน จึงมีความสนิทสนมและผูกพันกัน “การมารวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมการออกกำลังกายทุก ๆ เช้าทำให้มีเพื่อนคุย ไม่เหงา เป็นการผ่อนคลายอย่างหนึ่ง” (เยาวลักษณ์ วงษ์ประภารัตน์ และคณะ, 2557) สำหรับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุ มีระดับความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ประกอบด้วย ผู้สูงอายุเกิดความรู้ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์เบื้องต้น มีการใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน มีการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ดังผลการวิจัยของ พิทักษ์ ศิริวงษ์ และบัณฑิตา อุณหเลขาจิตร ที่พบว่า ผู้สูงอายุส่วนมากนั้น สามารถใช้สื่อสังคมออนไลน์ได้ โดยการเรียนรู้วิธีการใช้มาจากลูกหลาน เนื่องจาก

เป็นสื่อสังคมออนไลน์ที่ผู้สูงอายุเข้าถึงได้ง่ายสามารถแชร์ข่าวสารที่น่าสนใจให้กับผู้อื่นได้ (พิทักษ์ ศิริวงษ์ และบัณฑิตา อุณหเลขาจิต, 2560) โดยผู้สูงอายุสามารถใช้สื่อสังคมออนไลน์ในชีวิตประจำวันได้ เช่น สื่อสารใน Social media การเที่ยวชมร้านค้าออนไลน์ การดูหนังและฟังเพลงผ่านช่องทาง Online ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยของ สุทธยา สมสุขที่กล่าวว่า ลักษณะการใช้งานของสื่อสังคมออนไลน์เฟซบุ๊ค ส่วนใหญ่ ผู้สูงอายุนิยมใช้งานสื่อสังคมออนไลน์เฟซบุ๊ก ในการติดตามการโพสต์ของญาติพี่น้องมากที่สุด รองลงมา คือ ติดตามการโพสต์ของเพื่อน ๆ ติดตามการโพสต์ของครอบครัว แสดงความคิดเห็น (Comment) ในการโพสต์ของเพื่อน และอ่านข่าวสารหรือสถานการณ์ปัจจุบัน (สุทธยา สมสุข, 2563) อาจเป็นเพราะรูปแบบการใช้สื่อออนไลน์อื่น ๆ เช่น การเที่ยวชมร้านค้าออนไลน์ การซื้อสินค้า การดูหนัง การฟังเพลงผ่านช่องทาง Online เป็นกิจกรรมที่มีความสับซ้อนในการใช้เครื่องมือ อีกทั้งเป็นกิจกรรมที่อาจจะใช้เวลานาน ๆ และใช้สายตาค่อนข้างมาก จึงไม่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เช่นเดียวกับงานวิจัยของ ระวีวรรณ ทรัพย์อินทร์ และญาศิณี เคารพธรรม ที่พบว่า สำหรับสื่อออนไลน์ ซึ่งเป็นสื่อใหม่มาแรงในกลุ่มผู้สูงอายุนั้น หากใช้เป็นช่องทางสื่อสารกับผู้สูงอายุนั้น ต้องพิจารณาถึงเงื่อนไขทางสุขภาพของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ผู้สูงอายุที่มีอายุแตกต่างกัน มีความพึงพอใจในการใช้สื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์แตกต่างกัน โดยผู้สูงอายุที่มีอายุ 66 ปีขึ้นไป มีความพึงพอใจในการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์น้อยที่สุด อาจเป็นเพราะมีปัญหาเรื่องสุขภาพมากกว่าคนอื่น (ระวีวรรณ ทรัพย์อินทร์ และญาศิณี เคารพธรรม, 2560)

2. รูปแบบความสุขของผู้สูงอายุ ในยุค 4.0 มีระดับความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก และรูปแบบความสุขของผู้สูงอายุด้านอารมณ์ มีระดับความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อจำแนกเป็นรายข้อสิ่งที่ผู้สูงอายุเห็นด้วยมากที่สุด คือ ฉันยินดีที่ผู้อื่นชื่นชมฉัน ตามสิ่งที่ฉันเป็น และฉันภูมิใจในตัวเองที่เป็นผู้สูงอายุที่มีคุณค่า สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุชา ม่วงใหญ่ ที่พบว่า การสร้างคุณค่าให้ผู้สูงอายุ มีวิธีการ 5 วิธี คือ 1) การสร้างเสริมความรู้และทัศนคติที่ดีต่อการมีชีวิตที่ยืนยาว 2) ส่งเสริมให้เกิดความรู้สึกพอใจต่อการมีชีวิตยืนยาว 3) ทำพฤติกรรมที่สนับสนุนต่อชีวิตยืนยาว 4) มุ่งมั่นทำเป็นผู้ให้ที่ดีอย่างต่อเนื่องและ 5) การปฏิบัติตนเป็นผู้รับที่ดี (อนุชา ม่วงใหญ่, 2561) โดยผู้สูงอายุเห็นด้วยในระดับมาก คือ ฉันภูมิใจในตัวเองที่ไม่เป็นภาระต่อลูกหลาน ฉันภูมิใจและมั่นใจในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ และฉันพึงพอใจที่ได้รับการยอมรับจากสังคม ดังเช่นงานวิจัย อรรถกร เฉยทิม ที่กล่าวว่า ผู้สูงอายุที่เป็นที่พึงพิงให้คำปรึกษาปัญหาหรือความทุกข์ของคนใกล้ชิด และการได้ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ของตนเองจะทำให้ผู้สูงอายุเห็นคุณค่าในตัวเองและพัฒนาตนเองด้วยความรู้ จนทำให้เป็นที่ยอมรับจากสังคม ส่งผลให้ผู้สูงอายุรับรู้เสมอ และลดความเสี่ยงต่อการเกิดโรคต่าง ๆ (อรรถกร เฉยทิม, 2560) ในส่วนของรูปแบบความสุขของผู้สูงอายุด้านความคิด มีระดับความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ทุกด้านมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ประกอบด้วย ผู้สูงอายุคิดว่า ฉันพอใจในการทำกิจกรรมทางศาสนาที่ฉันนับถือ

ฉันมีความสุขเมื่อมีโอกาสในการช่วยเหลือผู้อื่น ฉันดีใจที่ได้ให้คำปรึกษากับคนในครอบครัว และฉันมีความสุขในการรับประทานอาหารร่วมกับลูกหลาน ดังเช่นงานวิจัย อรรถกร เฉยทิม การที่ผู้สูงอายุมีความสุขได้นั้น เรื่องของสุขภาพทางกายต้องมีความแข็งแรง มีเวลาในการทำกิจกรรมกับครอบครัว ได้รับกำลังจากลูกหลายคนใกล้ชิด และต้องการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาหรือกิจกรรมทางประเพณี จะทำให้ผู้สูงอายุสงบและผ่อนคลาย และเป็นผู้มีคุณค่า (อรรถกร เฉยทิม, 2560)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในชุมชนและการใช้สื่อออนไลน์ของผู้สูงอายุกับรูปแบบความสุขของผู้สูงอายุ พบว่า การมีส่วนร่วมในชุมชนและการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์กับรูปแบบความสุขของผู้สูงอายุ อย่างมีระดับนัยสำคัญ ทางสถิติ 0.01 หมายความว่า การมีส่วนร่วมในชุมชนและการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุแต่ละด้านมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 1 หน่วย รูปแบบความสุขของผู้สูงอายุจะมีการเปลี่ยนไปหรือเพิ่มขึ้น 1 หน่วย ดังผลการวิจัยของชยพล ศิรินิยมชัย และพิมผกา ปัญโญใหญ่ และวริศรา อินทรแสน ที่พบว่า จากการดำเนินการพัฒนารูปแบบการสร้างความร่วมมือในการมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่ายที่ชัดเจนส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมที่มากขึ้น โดยเกิดการบูรณาการการขับเคลื่อนร่วมกัน จนส่งผลให้ผู้สูงอายุกลุ่มติดบ้านมีสุขภาวะที่ดีเพิ่มขึ้น ด้านสุขภาวะทางจิตใจ สุขภาวะทางสังคม และสุขภาวะทางปัญญา ได้รับการตอบสนองมากขึ้นและเพิ่มความรู้สึกความมีคุณค่าของผู้สูงอายุ (ชยพล ศิรินิยมชัย และพิมผกา ปัญโญใหญ่, 2564; วริศรา อินทรแสน, 2562) ในด้านการใช้สื่อสังคมออนไลน์นั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของระวีวรรณ ทรัพย์อินทร์ และญาศิณี เคารพธรรม และพิทักษ์ ศิริวงษ์ และบัณฑิตา อุณหเลขาจิตร ที่กล่าวว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ใช่สื่อสังคมออนไลน์เพื่อเอาไว้ติดต่อสื่อสารกับคนในครอบครัวและเพื่อนทำให้ผู้สูงอายุไม่รู้สึกเหงาและมีความสุขในการติดต่อสื่อสาร ทำให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี รู้สึกสบายใจมากขึ้น คลายเหงาและความคิดถึงลงได้ (ระวีวรรณ ทรัพย์อินทร์ และญาศิณี เคารพธรรม, 2560; พิทักษ์ ศิริวงษ์ และบัณฑิตา อุณหเลขาจิต, 2560) หมายความว่า การมีส่วนร่วมในชุมชนและการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุ ล้วนส่งผลต่อรูปแบบความสุข (ด้านความคิดและด้านอารมณ์) ของผู้สูงอายุ เช่นเดียวกับงานวิจัยของ อรรถกร เฉยทิม ที่กล่าวว่า การดูแลตัวเองด้านร่างกายและจิตใจ การได้อยู่ร่วมกันหรือทำกิจกรรมกับครอบครัว การทำกิจกรรมที่ชอบหรืองานอดิเรก และการเข้าร่วมทำกิจกรรมทางศาสนาหรือทางวัฒนธรรมประเพณี (อรรถกร เฉยทิม, 2560)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า ผู้สูงอายุในตำบลหวังหว้า อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี เห็นด้วยมากที่สุดในการมีส่วนร่วมในชุมชน ที่จะต้องมีผู้นำและสมาชิกในชุมชนให้การสนับสนุน โดยให้ผู้สูงอายุในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม เพื่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับคนรอบข้างปรับตัวเข้ากับสมาชิกในชุมชน และเห็นด้วยอย่างมากเรื่องการนำสื่อสังคม

ออนไลน์มาปรับใช้กับผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีการใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน มีการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และการได้รับข่าวสารจากสื่อสังคมออนไลน์ ประกอบกับ สามารถใช้สื่อสังคมออนไลน์ในชีวิตประจำวันได้ เช่น สื่อสารใน Social media โดยการโพสต์ข้อความให้กับคนใกล้ชิด ญาติ เพื่อน และครอบครัว หรือการกดแชร์ข่าวสารต่าง ๆ ซึ่งการมีส่วนร่วมในชุมชนและการใช้สื่อสังคมออนไลน์เหล่านี้ จะส่งผลต่อรูปแบบความสุขของผู้สูงอายุ ทั้งทางด้านอารมณ์ เพื่อสร้างความเพลิดเพลิน ความสดใส เบิกบานใจ และลดความเหงา และอาการซึมเศร้าของผู้สูงอายุลง ข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์ คือ 1) การใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในเรื่องการเที่ยวชมร้านค้าออนไลน์ การดูหนังและฟังเพลงผ่านช่องทาง Online เป็นกิจกรรมที่มีความสับซ้อนในการใช้เครื่องมือ อีกทั้งเป็นกิจกรรมที่อาจจะใช้เวลานาน ๆ และใช้สายตาค่อนข้างมาก จึงไม่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ดังนั้น หน่วยงานหรือเครือข่ายในชุมชน ควรให้การสนับสนุนและการลงพื้นที่เพื่อให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในหลาย ๆ มิติให้มากขึ้น เพื่อทำให้ผู้สูงอายุมีทางเลือกในการสร้างความเพลิดเพลิน การใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และใช้เวลาในการท่องโลกออนไลน์เพื่อสร้างความสุข และคลายความเหงาได้ 2) ความสุขในการแสวงหาความรู้ให้ตนเองของผู้สูงอายุ มีระดับความคิดเห็นอยู่ระดับปานกลาง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงผู้สูงอายุขาดการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ อาจทำให้เกิดปัญหาเรื่องการโดนมิจฉาชีพล่อลวงในสื่อสังคมออนไลน์ได้ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวกับข้อง หรือเครือข่ายในชุมชนควรส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการหาความรู้ เช่น การเข้าร่วมการอบรมฟรี การเข้าร่วมการสัมมนาทางวิชาการของหน่วยงานภาครัฐ หรือส่งเสริมการอ่านข่าวสารจากโลกออนไลน์ผ่านช่อง YouTube ฯลฯ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาตัวแปรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความสุขของผู้สูงอายุ เช่น ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านร่างกาย 2) ควรศึกษากลุ่มผู้สูงอายุที่มีการจัดตั้งชมรมในการทำกิจกรรมภายในชุมชม เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพของผู้สูงอายุในพื้นที่ได้มากขึ้นในอนาคต และ 3) ควรศึกษาเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงมากขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการและวางกลยุทธ์ในการจัดการกลุ่มและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของหน่วยงานอื่น ๆ ในเครือข่าย

เอกสารอ้างอิง

กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2565). สังคมผู้สูงอายุในปัจจุบันและเศรษฐกิจในประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 20 มิถุนายน 2565 จาก www.dop.go.th.

กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2565). คู่มือความสุข 5 มิต สำหรับผู้สูงอายุ. เรียกใช้เมื่อ 22 มีนาคม 2565 จาก www. dmh.go.th.

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2557). การวิเคราะห์สถิติ. (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชยพล ศิรินิยมชัย และพิมผกา ปัญโญใหญ่. (2564). การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้สูงอายุกลุ่มติดบ้าน ในเทศบาล ต.หนองป่าครั่ง อ.เมือง จ.เชียงใหม่. วารสารวิจัยสุขภาพและการพยาบาล, 37(1), 65-76.

บางกอกฮอตพิทอล. (2565). Social media ผู้สูงวัยรู้ให้ทันใช้ให้พอดี. เรียกใช้เมื่อ 12 มิถุนายน 2565 จาก www.bangkokhospital.com

พิทักษ์ ศิริวงษ์ และบัณฑิตา อุณหเลขาจิต. (2560). การใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุในเขตตลาด ตำบลสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. เรียกใช้เมื่อ 22 ธันวาคม 2564 จาก www.repository.rmutr.ac.th.

เยาวลักษณ์ วงษ์ประภารัตน์ และคณะ. (2557). รูปแบบการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุโดยกระบวนการมีส่วนร่วม ของชุมชน บ้านสันทรายหลวง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. ใน รายงานการวิจัย. กองทุนส่งเสริมงานวิจัย.

ระวีวรรณ ทรัพย์อินทร์ และญาศิณี เคารพธรรม. (2560). สื่อกับผู้สูงอายุในประเทศไทย. วารสารนิเทศศาสตร์ธุรกิจบัณฑิตย์, 11(2), 367-387.

วริศรา อินทรแสน. (2562). การพัฒนารูปแบบสังคมผู้สูงอายุด้านความสุขในยุคไทยแลนด์ 4.0. เรียกใช้เมื่อ 20 มีนาคม 2565 จาก www.su.ac.th

วีรณัฐ โรจนประภา. (2565). วิถีใหม่ ผู้สูงอายุ ยุค 4.0 ส่งความสุขแบบ ออนไลน์ เชื่อมสัมพันธ์ครอบครัว. เรียกใช้เมื่อ 12 มิถุนายน 2565 จาก www.matichon.co.th

ศุณาลักษณ์ สุรภักดิ์. (2560). การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ อ.ชื่นชม จ.มหาสารคาม. วารสารวิชาการสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมหาสารคาม, 1(1), 29-37.

สำนักงานเทศบาลตำบลวังหว้า. (2564). ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปประจำตำบล. เรียกใช้เมื่อ 20 ธันวาคม 2564 จาก www.wangwa.go.th

สำนักงานบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. (2564). ข้อมูลประชากรที่อาศัยใน ต.วังหว้า อ.ศรีประจันต์ จ.สุพรรณบุรี. เรียกใช้เมื่อ 20 ธันวาคม 2564 จาก www.bora.dopa.go.th

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2565). การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2564. เรียกใช้เมื่อ 22 มิถุนายน 2565 จาก www. nso.go.th

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). รายงานดัชนีความก้าวหน้าของคนประจำปี 2563. เรียกใช้เมื่อ 20 มิถุนายน 2565 จาก www.nesdc.go.th

สุทธยา สมสุข. (2563). พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุ. วารสารปาริชาต มหาวิทยาลัยทักษิณ, 33(1), 63-77.

องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุพรรณบุรี. (2565). แผนพัฒนาท้องถิ่น (2561-2565). เรียกใช้เมื่อ 12 มิถุนายน 2565 จาก www.suphan.go.th/customers/content/download/202003105835.pdf

อนุชา ม่วงใหญ่. (2561). แนวคิด และวิธีการ เพื่อการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่าของผู้สูงอายุ. เรียกใช้เมื่อ 22 มิถุนายน 2565 จาก www.up.ac.th

อรพรรณ ลือบุญธวัชชัย และอัชฌา ชื่นบุญ. (2563). ความสุขของผู้สูงอายุไทยยุค 4.0 ที่อาศัยอยู่ในชุมชนผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในสถานดูแลผู้สูงอายุ. วารสารสุขภาพกับการจัดการสุขภาพ, 6(1), 58-70.

อรรถกร เฉยทิม. (2560). ความสุขของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ เขตกรุงเทพมหานคร. เรียกใช้เมื่อ 20 มีนาคม 2565 จาก www.su.ac.th

Argyle, M., & Martin, M. (1991). The psychological causes of happiness. In F. Strack, M. Argyle, & N. Schwarz (Eds.). Subjective well-being: An interdisciplinary perspective Pergamon Press.

Daniel Nations. (2022). What is Social Media? Explaining the Big Treand. Retrieved June 25, 2022, from www.linkedin.com

Likert, R. (1992). New pattern of management. New York: Wiley & Son.

Oakley, P., & Marsden, D. (1984). Approaches to participation in rural envelopment. Geneva: International Labour Organization.

Wittmann, P. (2003). A Guide of Happiness for the Third Millennium. Chiang Mai: Sangsilp.

Yamane, T. . (1973). Statistics: An Introductory Analysis. (3rd Ed). New York: Harper and Row Publications.

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 714-731

บทความวิจัย

การพัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม*

A DEVELOPING AND ADDING VALUE OF TOURISM PRODUCTS IN CRADLE CIVILIZATION CITY LAND OF BUDDHISM NAKHON PATHOM PROVINCE

พระครูธรรมคุต (สุทธิพจน์ สัพโส)[1] พระครูปลัดสุวัฑฒนพรหมจริยคุณ (ณัฐพงศ์ คำมาก)[1]
Phrakhrudhammakut (Suttipot Sappaso)[1] Phrakrupaladsuwatthanaphromajariyakhun (Natthapong Yaso)[1]
[1]คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย นครปฐม
[1]Faculty of Social Sciences, Mahamakut Buddhist University. Nakhon Pathom, Thailand
[1]Corresponding auther E-mail: suttipod555@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาศักยภาพของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว 2) พัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูป/คน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 12 รูป/คน รวมทั้งสิ้น 30 รูป/คนใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท ผลการวิจัย พบว่า 1) ศักยภาพของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว 1) การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ 2) มีสินค้าและบริการทุกรูปแบบอย่างมีมาตรฐาน 3) ทั้งภาครัฐและเอกชนได้จัดทำนโยบายในการส่งเสริมและอย่างเต็มที่ 4) โครงสร้างพื้นฐานในวัดและชุมชน มีความคล้ายคลึงกันในเรื่องของวิถีชีวิต 5) การบริหารจัดการภายในวัดและชุมชน ควรให้รัฐบาลเข้ามาส่งเสริม 6) ทรัพยากรทางเศรษฐกิจในวัดและชุมชน 7) สภาพการท่องเที่ยวในวัดและชุมชน ยังคงครึกครื้น 8) การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ หาวิธีการที่หลากหลายเข้ามาดำเนินการ 2) การพัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม ได้แก่ ขั้นที่ 1 รูปแบบเชิงนโยบายการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ ซึ่งประกอบไปด้วย 1) การจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยว 2) สร้างการท่องเที่ยว

* Received 12 December 2022; Revised 26 December 2022; Accepted 28 December 2022

เมืองอู่อารยธรรม 3) การรับมือความเสี่ยงสถานการณ์เมืองอู่อารยธรรม ขั้นที่ 2 รูปแบบการบริหารจัดการผลิตภัณฑ์ ซึ่งประกอบไปด้วย 1) การให้ความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยว 2) การพัฒนากระบวนการจัดการ 3) หน้าที่ในการจัดการ ขั้นที่ 3 นำเสนอแนวทางการพัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ ได้แก่ 1) การให้ความสำคัญกับกิจกรรมงานสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ 2) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมขับเคลื่อน 3) การพัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม

คำสำคัญ: การพัฒนาการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์, การท่องเที่ยว, เมืองอู่อารยธรรม, พระพุทธศาสนา

Abstract

The objectives of this research article were 1) o study the potential of tourism products 2) to develop and increase the value of tourism products. Use qualitative research by in-depth interviews with key informants of 18 person and a specific group discussion of 12 person, data were analyzed using contextual content analysis techniques, The research results were found as follows; 1) the potential of tourism products 1) the situation of support from government agencies 2) occupational skills of people in temples and communities. There are all kinds of goods and services with standards 3) policy awareness and access to information. Both the public and private sectors have formulated policies to promote and fully 4) infrastructure in temples and communities. They are similar in terms of lifestyle and the products are similar 5) management within the temple and community government should be encouraged to promote 6) economic resources in temples and communities 7) tourism conditions in temples and communities in Nakhon Pathom are still lively 8) increase product value find a variety of ways to operate 2) develop and add value to wuxi civilization tourism products. land of buddhism Nakhon Pathom Province, including step 1, a policy model for adding value to products which consists of 1) making a tourism development plan; 2) creating tourism in the civilization city land of buddhism Nakhon Pathom Province 3) Coping with the risks of civilization's urban situation land of buddhism Nakhon Pathom Province, Step 2 Product Management Model which consisted of 1) providing knowledge and understanding of tourism, 2) developing management processes, 3) responsibilities in the 3rd stage of management, developing and adding value to products which

consists of 1) giving importance to product creation activities 2) promoting participation and driving 3) developing and adding value of tourism products in the city of civilization.

Keywords: Development Product Value Addition, Tourism, Civilization City, Buddhism

บทนำ

การท่องเที่ยวเชิงพุทธเป็นพัฒนาการที่สืบเนื่องมาจากการแสวงบุญที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ซึ่งในสมัยนั้นชาวพุทธจะแสวงบุญโดยการเดินทางไปเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า ต่อมาภายหลังมีผู้ทูลถามพระพุทธเจ้าว่า เมื่อพระองค์เสด็จดับขันธปรินิพพานไปแล้ว ผู้ศรัทธาควรไปยัง ณ สถานที่ใดเพื่อยังให้เกิดความเจริญใจ ด้วยศรัทธา เหมือนได้เจ้าเฝ้าพระพุทธองค์ สังเวชนียสถาน 4 ตำบล เป็นสถานที่สำคัญยิ่งในพระพุทธศาสนา ด้วยปรากฏในพระพุทธวจนะที่สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้อย่างชัดเจน ตามหลักฐานในพระไตรปิฎกความว่า (ที.ม. (ไทย) 10/202/150) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) สถานที่ควรเห็น ควรให้เกิดความสังเวชแห่งกุลบุตรผู้มีศรัทธา 4 แห่งนี้ ภ แห่งเป็นไฉน คือ สถานที่ควรเห็น ควรให้เกิดความสังเวชแห่งกุลบุตรผู้มีศรัทธาว่าพระตถาคตประสูติ ณ ที่นี้ 1 พระตถาคตตรัสรู้อนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ ณ ที่นี้ 1 พระตถาคตทรงประกาศธรรมจักรอันยอดเยี่ยม ณ ที่นี้ 1 พระตถาคตปรินิพพานด้วยอนุปาทิ เสสนิพพานธาตุ ณ ที่นี้ 1 สถานที่ควรเห็น ควรให้เกิดความสังเวชแห่งกุลบุตรผู้มีศรัทธา 4 แห่ง นี้แลฯ อานนท์ ชนเหล่าใดเที่ยวไปตามเจดีย์สถาน จักมีจิตเลื่อมใส ทำกาละแล้ว ชนเหล่านั้นจักเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ ภายหลังแต่การตายเพราะการทำลายแห่งกาย ดังนี้” (พุทธทาสภิกขุ, 2553) ความสำคัญทางด้านจิตวิญญาณของการแสวงบุญ ถือว่าสำคัญที่สุด กล่าวคือ แสวงบุญเป็นหนทางแห่งการบรรลุธรรมเป็นการเดินทางอันเนื่องจากจิตวิญญาณและศาสนา เป็นการเดินทางเพื่อสั่งสมบุญบารมี เป็นการเดินทางที่ให้คุณค่าทางด้านจิตใจ กระตุ้นเตือนให้เกิดธรรมสังเวช เกิดความไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต เป็นการระลึกถึงคุณของพระพุทธเจ้า เกิดความอิ่มเอิบในจิตใจ จิตใจผ่องแผ้วใสสะอาด ปราศจากความเศร้าหมองเกิดความสงบเยือกเย็นขึ้นในจิต ทำให้ผู้แสวงบุญได้ใกล้ชิดกับความจริงสูงสุด นำไปสู่การหมดซึ่งกิเลสและการดับทุกข์อย่างสิ้นเชิงตามลำดับต่อไป นั่นคือหนทางแห่งการบรรลุมรรถผลแห่งพระนิพพาน ในท้ายที่สุดระหว่างการแสวงบุญ ผู้แสวงบุญจะสัมผัสได้ถึงจิตที่เป็นสุขประกอบด้วยกุศลธรรม ด้วยการประพฤติดี ปฏิบัติชอบด้วยกายวาจาและใจในสถานที่อันควรประกอบกิจกรรม ดังคำกล่าวที่ว่า ได้ฟัง คือได้ฟังธรรม ฟังเรื่องราวพุทธประวัติก็เป็นบุญได้ดู คือได้เห็นพุทธจตุสังเวชนียสถานก็เป็นบุญตา ได้บูชา คือได้ปฏิบัติบูชาพระรัตนตรัยและพุทธสถาน ก็เป็นบุญตน ได้สวดมนต์ คือได้สารยายพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณก็เป็นบุญปาก ได้บริจาค คือได้ช่วยเหลือให้ทานแบ่งปันสิ่งของต่าง ๆ ก็

เป็นบุญทานได้อธิษฐานคือ การตั้งเจตจำนงในคุณงามความดีพัฒนาชีวิตก็เป็นบุญใจ (ไพโรจน์ ชินศิรประภา, 2550)

สังคมไทยมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทย ได้นับถือและยกย่องเทิดทูนเป็นสรณะแห่งชีวิต สืบทอดต่อเนื่องกันมาเป็นเวลาช้านาน ขนบธรรมเนียมประเพณีและศิลปวัฒนธรรมของชาติส่วนใหญ่ มีพื้นฐานมาจากพระพุทธศาสนา มีองค์พระมหากษัตริย์ซึ่งทรงเป็นพระประมุขของชาติ ทรงเป็นพุทธมามกะ ทรงดำรงอยู่ในฐานะเป็นองค์เอกอัครศาสนูปถัมภก ทรงยกย่องเชิดชูพระพุทธศาสนาตลอดมาตั้งแต่อดีตอันยาวนา จวบจนกาลปัจจุบัน อันแสดงให้เห็นเป็นประจักษ์ว่าพระพุทธศาสนาได้สถิตสถาพรเป็นมิ่งขวัญของชาติไทยตลอดมาทุกยุคทุกสมัย กล่าวได้ว่าชาติไทยได้มีความเจริญมั่นคง ดำรงเอกราชอธิปไตยสืบทอดต่อกันมาตั้งแต่โบราณกาล จวบจนกาลปัจจุบัน ก็ด้วยคนไทยทั้งชาติยึดมั่นอยู่ในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีความเคารพบูชาพระรัตนตรัย คือพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์เป็นสรณะ พระพุทธศาสนาจึงมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อชีวิตของชาวไทย โดยมีส่วนเสริมสร้างอุปนิสัยของคนในชาติให้รักความสงบ มีความเสียสละ แกล้วกล้า อาจหาญ รอบรู้ฐานะ อฐานะ มีความรักและยึดมั่นอยู่ในสามัคคีธรรม (พิทูร มลิวัลย์ และไสว มาลาทอง, 2542)

ปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวส่วนหนึ่งให้ความสนใจต่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธและการเรียนรู้ที่เป็นการเดินทางเพื่อการศึกษาและแสวงหาคุณค่าทางด้านคุณธรรม/จริยธรรม และคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม อันนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติในแนวทางที่ถูกต้องทั้งแก่เพื่อนมนุษย์และต่อสิ่งแวดล้อมในลักษณะที่ก่อให้เกิดประโยชน์เกื้อกูลต่อกันและกัน กอปรในช่วงที่ผ่านมาหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ได้มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในลักษณะต่าง ๆ เช่น กิจกรรมการท่องเที่ยวไหว้พระ 9 วัด การไหว้พระประจำวันเกิดปีเกิด การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพโดยเน้นการฝึกสมาธิทางพุทธศาสนา เป็นต้น เพื่อส่งเสริมให้ผู้ที่สนใจได้เรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และพุทธศาสนาอันจะนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติที่ดีงาม ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวแนวดังกล่าว ได้รับความสนใจและการตอบรับจากนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี

ในจังหวัดนครปฐม ประกอบด้วย 7 อำเภอ อำเภอเมืองนครปฐม อำเภอนครชัยศรี อำเภอสามพราน อำเภอดอนตูม อำเภอบางเลน อำเภอกำแพงแสน และอำเภอพุทธมณฑล นครปฐมมีพลเมือง 720,337 คน ความหนาแน่น 332 คน / ตารางกิโลเมตร ที่ได้รับอิทธิพลจากการขยายตัวของกรุงเทพฯ จนกลายเป็นเขตเศรษฐกิจเดียวกัน มีความอุดมสมบูรณ์ ทางธรรมชาติเหมาะแก่การเกษตรกรรม ไม่ว่าจะเป็นข้าว พืชผัก พืชไร่ ผลไม้ ประมงและปศุสัตว์ สนับสนุนนโยบายครัวโลกของรัฐบาล ซึ่งแต่ละจังหวัดเป็นจังหวัดขนาดกลางที่มีประชากรใกล้เคียงกันประมาณจังหวัดละกว่า 8 แสนคน ซึ่งเหมาะแก่การบริหารพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของประเทศ เพื่อการพัฒนาและช่วยเหลือสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น วัดพระปฐมเจดีย์ วัดพระประโทณเจดีย์ วัดไร่ขิง วัดไผ่ล้อม วัดกลางบางพระ วัดดอนยายหอม วัดศรีษะทอง เป็น

ต้น ต่างได้มีการส่งเสริม “การพัฒนาและการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรมแดนพระพุทธศาสนา” ให้เกิดขึ้นโดยตั้งอยู่บนฐานคิดที่ต้องการสร้างความเชื่อมโยงในชุมชนและสังคม ไม่ให้เกิดความขัดแย้ง ให้มีความสันติสุขในชุมชน ซึ่งมีงานวิจัยที่พบว่า แนวทางการใช้หลักธรรมในพุทธศาสนา จะทำให้ชุมชนเกิดความเข้าใจ โดยอาศัยความปรารถนาดีต่อกัน ทั้งทางกาย วาจา ใจ ความประพฤติที่เรียบร้อย มีความเห็นสอดคล้องกัน และเกื้อกูลในสิ่งที่ขาดแคลนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นปกติสุข และยังมีงานวิจัยที่พบว่า บ้าน วัด โรงเรียน มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชน เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาพฤติกรรม ปัญหาติดเกม โครงการบวรสันติสุขได้จัดกิจกรรมทำวัตรสวดมนต์ เจริญสมาธิภาวนา เทศนาธรรม เสวนาธรรม การตอบปัญหาธรรมะ จำนวนมากทุกปี โดยการมีส่วนร่วมของทั้งภาครัฐ เอกชน หน่วยงาน ชุมชน บ้าน วัด โรงเรียน (บวร) และมียังเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยเพิ่มพูนศักยภาพของบุคลากรทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ เน้นการประสานงานระหว่างบ้าน วัด และชุมชน (สำนักงานจังหวัดนครปฐม, 2561)

จากสภาพปัญหา ความสำคัญและเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความประสงค์สนใจที่จะศึกษาการพัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม เพื่อศึกษาศักยภาพ พัฒนาและเพิ่มมูลค่า และนำเสนอแนวทางการพัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ให้เกิดความหลากหลายในการเสริมสร้างคุณค่าทั้งวัตถุที่เป็นศาสนสถานและจรรโลงคุณค่าทางจิตใจแก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังอู่อารยธรรมแดนพระพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนทั้งด้านร่างกายและจิตใจสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อพัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ได้แบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 การศึกษาศักยภาพของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิตามคุณสมบัติ ซึ่งต้องมีคุณสมบัติตามที่ผู้วิจัยระบุไว้ ได้เลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง (Purposive Random

Sampling) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยพิจารณาเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูป/คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์เป็นแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

3.1 ผู้วิจัยจะทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากโครงการการวิจัย เพื่อขออนุญาตเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ตามที่กำหนดไว้ในทำการวิจัย

3.2 การเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) นั้น ใช้วิธีสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล ใช้เวลารูป/คนละประมาณ 60 นาที

3.3 ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่ กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้

3.4 ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดนัดไว้จนครบทุกประเด็น โดยขณะที่สัมภาษณ์เชิงลึกนั้น ผู้วิจัยจะขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์ ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques)

ระยะที่ 2 การพัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประกรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ บุคคลที่เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ที่มีความเชี่ยวชาญตามคุณสมบัติ ได้พิจารณากำหนดเลือก จำนวน 12 รูป/คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และร่างแนวทางการพัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม ที่เหมาะสม เพื่อใช้เป็นประเด็นหลักในการสนทนากลุ่ม จากนั้นร่างข้อคำถามที่จะใช้ในการสนทนากลุ่มเสนออาจารย์ที่ปรึกษาโครงการวิจัย เพื่อพิจารณาชี้แนะปรับปรุงหรือแก้ไข หลังจากนั้นนำไปเป็นแนวทางในการเก็บข้อมูลวิจัยต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้เนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ตามวัน เวลา และสถานที่ โดยการเลือกวัน เวลา และสถานที่ที่เหมาะสมและนัดหมาย โดยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายผู้ร่วมสนทนากลุ่ม เพื่อให้เอื้อต่อข้อมูลที่ลึกและสมบูรณ์ ตามข้อคำถามประเด็นหลักสำหรับการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นการระดมสมอง (Brian Storming) รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะหาลักษณะร่วมกัน (Common Character)

รวมถึงหาข้อสรุป (Common Conclusion) จากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำญสำหรับการสนทนากลุ่ม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลมาจัดกลุ่มตามประเด็นหลักของการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) หากมีประเด็นที่ไม่ชัดเจนผู้วิจัยใช้วิธีการจัดกลุ่มประเด็นข้อความ (Word Grouping) แล้วทำการอธิบายขยายความ (Explanation) โดยเรียบเรียงถ้อยคำขึ้นใหม่จากข้อมูลที่ผู้ให้ข้อมูลมา ทำการตีความ (Interpretation) บางประโยคหรือบางถ้อยคำที่ผู้ให้ข้อมูลให้มาจำเป็นต้องตีความหรือแปลความหมายแฝง ผู้วิจัยจะทำการตีความถ้อยคำ ดังกล่าวโดยอาศัยบริบทของการสนทนากลุ่มมาสนับสนุนการตีความ และทำการพรรณนาความ (Description) เป็นการเรียบเรียงถ้อยคำ โดยการจัดระบบการเกิดขึ้นก่อน-หลังของเนื้อหาสาระจาการวิเคราะห์ พร้อมกับการพรรณนาเชื่อมโยงแต่ละเนื้อหาหรือเหตุการณ์ให้มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน และตรงตามประเด็นที่ดำเนินการสนทนากลุ่ม แล้วนำมาสรุปสร้างแนวทางการพัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม ที่เป็นรูปธรรมนำไปสู่การนำไปปฏิบัติต่อไป

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. ศักยภาพของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม

การท่องเที่ยวเชิงพุทธเป็นพัฒนาการที่สืบเนื่องมาจากการแสวงบุญที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ซึ่งในสมัยนั้นชาวพุทธจะแสวงบุญโดยการเดินทางไปเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า ต่อมาภายหลังมีผู้ทูลถามพระพุทธเจ้าว่า เมื่อพระองค์เสด็จดับขันธปรินิพพานไปแล้ว ผู้ศรัทธาควรไปยัง ณ สถานที่ใดเพื่อยังให้เกิดความเจริญใจ ด้วยศรัทธา เหมือนได้เจ้าเฝ้าพระพุทธองค์ สังเวชนียสถาน 4 ตำบล เป็นสถานที่สำคัญยิ่งในพระพุทธศาสนา ด้วยปรากฏในพระพุทธวจนะที่สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้อย่างชัดเจน ปัจจุบันการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้มีการกำหนดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และขนบธรรมเนียม วิถีชีวิตไทย สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้ตระหนักถึงความสำคัญของการท่องเที่ยว ที่จะสามารถเพิ่มสมรรถนะและขีดของการแข่งขันของประเทศไทยต่อประเทศคู่แข่งได้

จังหวัดนครปฐมเป็นที่ครอบคลุมรอบด้านและหลายมิติ ตั้งแต่ศักยภาพของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา นำมาสู่พัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา รวมทั้งนำเสนอแนวทางการพัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา มีผลการวิจัยดังนี้

1.1 สถานการณ์การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ

1.1.1 ประวัติแหล่งท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม ตำนานหรือเอกสารทางศาสนากล่าววาประมาณพุทธศตวรรษที่ 3 พระเจ้าอโศกมหาราช ได้ทรงส่งสมณทูตสายที่ 8 โดยมีพระโสณเถระและพระอุตตรเถระเป็นหัวหน้ามาเผยแผ่ พระพุทธศาสนายังดินแดนสุวรรณภูมิ

1.1.2 สถานการณ์การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม ปัจจุบันกระแสการตื่นตัวด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นที่ชื่นชอบของนักท่องเที่ยว และสถานศึกษาในระดับต่าง ๆ ที่ต้องการแสวงหาความรู้ หาประสบการณ์ เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับวัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนในแต่ละท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะจังหวัดที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ย่อมมีประวัติศาสตร์ความเป็นมา โบราณสถาน โบราณวัตถุรวมถึงวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตท้องถิ่นและทรัพยากรทางธรรมชาติด้านการท่องเที่ยวที่สืบทอดมาแต่ครั้งบรรพบุรุษ มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะและยังคงได้รับการอนุรักษ์สืบสานมายังรุ่นลูกหลานในปัจจุบัน

1.1.3 ปัจจุบันภาครัฐมีการส่งเสริมการพัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐมเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีศักยภาพการท่องเที่ยวศักยภาพทางการท่องเที่ยวในระดับสูง เป็นจังหวัดที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ โบราณสนถาน โบราณวัตถุ วัดต่าง ๆ รวมถึงความหลากหลายทางด้านกลุ่มชาติพันธุ์ที่ดำรงอยู่สืบทอดอัตลักษณ์พื้นถิ่นของกลุ่มมาอย่างต่อเนื่อง จึงสามารถดึงดูดความสนใจให้กับนักท่องเที่ยว

1.1.4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสถานการณ์การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ จังหวัดนครปฐมเป็นอู่อารยธรรมสำคัญที่มีประวัติความเป็นมายาวนานในแผ่นดินสุวรรณภูมิ จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์กล่าวว่า เมืองนครปฐมแต่เดิมนั้นตั้งอยู่ริมทะเล เป็นเมืองเก่าแก่ มีความเจริญรุ่งเรืองมานับตั้งแต่สมัยสุวรรณภูมิ และเป็นราชธานีสำคัญในสมัยทวารวดี

1.2 ทักษะอาชีพของคนในวัดและชุมชน

1.2.1 การพัฒนาทักษะอาชีพของคนในวัดและชุมชนในการพัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา คุณภาพแหล่งท่องเที่ยว สินค้าและบริการทุกรูปแบบอย่างมีมาตรฐาน โดยการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวทั้งระบบ เสริมสร้าง พัฒนาและปรับปรุงมาตรฐานด้านการท่องเที่ยวและบริการให้ครอบคลุมทุกรูปแบบ และส่งเสริมขีดความสามารถในการแข่งขัน

1.2.2 การสร้างผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา การสร้างผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา ควร

นำสิ่งที่มีอยู่ในพื้นที่ มาร่วมพิจารณาจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดผลิตภัณฑ์สร้างมูลค่าเพิ่ม

1.2.3 การให้คนในวัดและชุมชนเกิดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดทักษะการประกอบอาชีพ การให้คนในวัดและชุมชนเกิดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดทักษะการประกอบอาชีพเป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถและทักษะในการประกอบอาชีพของบุคคล และกลุ่มบุคคล ซึ่งมีจุดมุ่งหมายในชีวิตที่แตกต่างกัน ดังนั้นควร จัดกิจกรรมต่อเนื่องจากการฝึกทักษะอาชีพหรือจัดเป็นกิจกรรมเฉพาะ เพื่อพัฒนากลุ่มเป้าหมายให้สามารถคิด วิเคราะห์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาตนเองเพื่อเข้าสู่อาชีพ โดยจัดให้มีกระบวนการแนะแนวอาชีพที่มีประสิทธิภาพ

1.2.4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับทักษะอาชีพของคนในวัดและชุมชน ความรู้ถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาและนำไปสู่การพัฒนาทางด้านวิชาชีพที่หลากหลาย โดยเฉพาะจังหวัดนครปฐมถือเป็นจังหวัดที่มีของดีด้านอารยธรรมที่หลากหลาย ควรได้รับการ่สงเสริม และสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐเป็นอย่างดียิ่ง

1.3 การรับรู้นโยบายและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร

1.3.1 วัดและชุมชนมีการรับรู้การพัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จากหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบ ยังเป็นไปตามนโยบายที่ทางรัฐบาลได้กระตุ้นเศรษฐกิจฐานราก ให้ลดความเหลื่อมล้ำ แก้ปัญหา รวยกระจุก จนกระจาย โดยการส่งเสริมให้ภาคประชาชนได้สร้างผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของเมืองอู่อารยธรรม นอกจากนั้น ยังพยายามหาตลาดเพื่อรองรับสินค้า รวมถึงการประชาสัมพันธ์กระตุ้นการซื้อ และการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

1.3.2 การบริหารจัดการเพื่อให้รับรู้นโยบายและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารในการพัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา ทั้งภาครัฐและเอกชนได้จัดทำนโยบายในการส่งเสริมและสนับสนุนอย่างเต็มที่ โดยให้การกระจายข้อมูลทั้งในระดับจังหวัด และขยายผลในระดับจังหวัด รวมถึงในระดับประเทศ ถือได้ว่ามีกระแสตอบรับเป็นอย่างดี

1.3.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการรับรู้นโยบายและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ภาครัฐควรจัดทำการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย และเข้าถึงประชาชนผู้ประกอบการได้ง่าย เพราะประชาชนมีหลากหลายกลุ่ม กลุ่มวัยรุ่นจะเข้าถึงเทคโนโลยีและข้อมูลข่าวสารได้เร็วกว่ากลุ่มอื่น หากเป็นไปได้ควรประชาสัมพันธ์เสียงตามสายในหมู่บ้านหรือชุมชนด้วย

1.4 โครงสร้างพื้นฐานในวัดและชุมชน

1.4.1 โครงสร้างพื้นฐานในวัดและชุมชนของจังหวัดนครปฐมมีความคล้ายคลึงกันในเรื่องของวิถีชีวิต และการผลิตภัณฑ์จะเหมือนกัน จะแตกต่างเฉพาะวัตถุที่สร้างขึ้น จะอยู่ที่บริบทของสิ่งที่มีอยู่ในพื้นที่

1.4.2 ศักยภาพการท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรมแดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม มีความโดดเด่น ที่ทุกภาคส่วนให้ความสนใจ โดยเฉพาะความเป็นการเมืองในการเข้ามาขับเคลื่อนพัฒนาและแสวงหาผลประโยชน์ รวมถึงผลักดันให้เป็นแหล่งที่มีความน่าสนใจในทางการท่องเที่ยวและการสร้างแบรนด์ผลิตภัณฑ์

1.4.3 การมีส่วนร่วมทางการเมืองประชาชนไม่ค่อยให้ความสนใจ จะเน้นในเรื่องในการเรียกร้องให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามาทำหน้าที่ในการดูและส่งเสริม การประกอบอาชีพ และการออกแบบผลิตภัณฑ์ ให้ทันสมัยและตอบโจทย์ความต้องการของตลาด

1.4.4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐานในวัดและชุมชน โครงสร้างพื้นฐานในวัดและชุมชนควรมีการจัดระเบียบที่หมาะสมตามบริบทของแต่ละพื้นที่ เพื่อให้การบริหารจัดการได้ง่ายและเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับทุกกลุ่มในวัดและชุมชน

1.5 การบริหารจัดการภายในวัดและชุมชน

1.5.1 การบริหารจัดการภายในวัดและชุมชนในการศักยภาพของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรมแดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม ควรให้รัฐบาลเข้ามาส่งเสริมทั้งในเรื่องของผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการ นักออกแบบ นักการตลาด ที่มีคลอบคลุมเกี่ยวกับเรื่องของการสร้างแบรนด์ผลิตภัณฑ์และการบริหารจัดการที่ครบวงจร ตอบสนองนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

1.5.2 แนวโน้มและทิศทางทางการบริหารจัดการภายในวัดและชุมชนในการศักยภาพของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรมแดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม คงต้องปรับตัว และเตรียมความพร้อมรับมือกับสถานการณ์ในอนาคต รูปแบบของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวอาจจะเปลี่ยนแปลงรูปแบบใหม่ เพราะฉะนั้น ต้องวางแผนคาดการณ์เหตุการณ์เอาไว้ล่วงหน้า

1.5.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการภายในวัดและชุมชน วัดและชุมชนถือเป็นสิ่งที่ควบคู่กับสังคมและจังหวัดนครปฐมมาอย่างยาวนาน แต่ด้วยสถานการณ์ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป คนได้หันไปให้ความสำคัญกับวัตถุนิยม หากวัดและชุมชนไม่มีวิธีการบริหารจัดการที่เตรียมตัวรับมือกับสิ่งที่จะเกิดขึ้น โดยเฉพาะการหาวิธีการที่เป็นจุดขายให้กับวัด คนยิ่งจะห่างจากวัดไปเป็นอย่างมาก และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมก็จะเริ่มลางหายไป

1.6 ทรัพยากรทางเศรษฐกิจในวัดและชุมชน

1.6.1 ทรัพยากรทางเศรษฐกิจในวัดและชุมชนในจังหวัดนครปฐมถือได้ว่าเป็นแหล่งทรัพยากรอู่อารยธรรมที่สำคัญเป็นอย่างมากมีประวัติความเป็นมายาวนานในแผ่นดินสุวรรณภูมิจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เมืองนครปฐมแต่เดิมนั้นตั้งอยู่ริมทะเล เป็นเมืองเก่าแก่มีความเจริญรุ่งเรืองมานับตั้งแต่สมัยสุวรรณภูมิและเป็นราชธานีสำคัญในสมัยทวารวดี

1.6.2 วิธีการในการนำทรัพยากรทางเศรษฐกิจในวัดและชุมชน มาเพิ่มศักยภาพของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรมแดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม ควรให้แต่ละพื้นที่นำเสนอของดีที่ตนมีอยู่ในวัดและชุมชน เพื่อนำเสนอให้ภาครัฐได้กำหนดทำแผนปฏิบัติการ แล้วนำไปประชาสัมพันธ์สร้างแผนการท่องเที่ยวต่อไป

1.6.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับทรัพยากรทางเศรษฐกิจในวัดและชุมชน ทรัพยากรที่อยู่ในจังหวัดนครปฐมมีความหลากหลายเป็นอย่างมาก ทั้งในเรื่องของวัฒนธรรมประเพณี อาหารการกิน ระบบนิเวศน์ เป็นพื้นที่มีความพร้อมเป็นอย่างมากในการสนับสนุนส่งเสริมให้เป็นเมืองอู่อารยธรรม

1.7 สภาพการท่องเที่ยวในวัดและชุมชน

1.7.1 สถานการณ์ในอดีตสภาพการท่องเที่ยวในวัดและชุมชนเมืองอู่อารยธรรมแดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม ถือได้ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวของคนสมัยก่อนที่อาจจะไม่ค่อยครึกครื้น อาจจะข้อจำกัดด้านเทคโนโลยีการถ่ายทอดและนำเสนอ ซึ่งจะแตกต่างจากสมัยปัจจุบัน

1.7.2 ปัจจุบันสถานการณ์การท่องเที่ยวในวัดและชุมชนเมืองอู่อารยธรรมแดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม ยังคงครึกครื้นในมิติการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศได้ให้ความสนใจเดินทางเข้ามาเที่ยวและซื้อผลิตภัณฑ์ที่คนในพื้นที่ได้ผลิตขึ้นมา โดยสินค้าแต่ละชิ้นถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์นครปฐม

1.7.3 แนวโน้มและทิศทางการเพิ่มศักยภาพของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรมแดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม ยังเป็นเมืองที่มีความหลากหลายทางด้านกลุ่มชาติพันธ์จึงปรากฏเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ประเพณี สิ่งของเครื่องใช้และวิถีชีวิต ในแต่ละปีจะมีนักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาท่องเที่ยว แต่ต้องวางแผนเตรียมตัวรับมือกับสถานการณ์ที่ไม่อาจกำหนด หรือควบคุมได้ เช่น โรคติดเชื้อไรวัสโควิด-19 เป็นต้น

1.7.4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสภาพการท่องเที่ยวในวัดและชุมชน สภาพการท่องเที่ยวในวัดและชุมชนยังคงมีจุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาสัมผัสถึงรากเหง้าของพระพุทธศาสนาและความสวยงามแห่งศิลปวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของไทย

1.8 การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา

1.8.1 การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา ควรหาวิธีการที่หลากหลายเข้ามาดำเนินการ เพื่อให้เกิดการแผ่ขยายชื่อเสียงเรื่องของการท่องเที่ยว เช่น ในเรื่องของการและเปลี่ยนวัฒนธรรมกับต่างประเทศ เป็นต้น

1.8.2 การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์เชิงพุทธ เช่น วัตถุมงคล ควรมีการบรรจุภัณฑ์ การพัฒนาคุณภาพ การเพิ่มความหลากหลาย ปริมาณที่ใช้ และสีของสินค้า จะต้อง

มีกรรมวิธีในการสร้างสรรค์ โดยคำนึงถึงความต้องการของผู้บริโภคเป็นหลัก และนำสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่มาเป็นจุดขาย

1.8.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา ควรหาวิธีการที่หลากหลาย เพราะสถานการณ์โลกหมุนเวียนสับเปลี่ยนไปตลอด การหาวิธีการที่หลากหลายจะช่วยให้ได้ผลงานที่รังสรรค์ และผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ อันเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดนครปฐม

2. การพัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม จะต้องดำเนินการไปตามขั้นตอนมี ดังนี้

การท่องเที่ยวเชิงพุทธเป็นพัฒนาการที่สืบเนื่องมาจากการแสวงบุญที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ซึ่งในสมัยนั้นชาวพุทธจะแสวงบุญโดยการเดินทางไปเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า ต่อมาภายหลังมีผู้ทูลถามพระพุทธเจ้าว่า เมื่อพระองค์เสด็จดับขันธปรินิพพานไปแล้ว ผู้ศรัทธาควรไปยัง ณ สถานที่ใดเพื่อยังให้เกิดความเจริญใจ ด้วยศรัทธา เหมือนได้เจ้าเฝ้าพระพุทธองค์ สังเวชนียสถาน 4 ตำบล เป็นสถานที่สำคัญยิ่งในพระพุทธศาสนา ด้วยปรากฏในพระพุทธวจนะที่สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้อย่างชัดเจน ปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวส่วนหนึ่งให้ความสนใจต่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธและการเรียนรู้ที่เป็นการเดินทางเพื่อการศึกษาและแสวงหาคุณค่าทางด้านคุณธรรม/จริยธรรม และคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม อันนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติในแนวทางที่ถูกต้องทั้งแก่เพื่อนมนุษย์และต่อสิ่งแวดล้อมในลักษณะที่ก่อให้เกิดประโยชน์เกื้อกูลต่อกันและกัน กอปรในช่วงที่ผ่านมาหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ได้มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในลักษณะต่าง ๆ เช่น กิจกรรมการท่องเที่ยวไหว้พระ 9 วัด การไหว้พระประจำวันเกิดปีเกิด การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพโดยเน้นการฝึกสมาธิทางพุทธศาสนา เป็นต้น เพื่อส่งเสริมให้ผู้ที่สนใจได้เรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และพุทธศาสนาอันจะนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติที่ดีงาม ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวแนวดังกล่าว ได้รับความสนใจและการตอบรับจากนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี ซึ่งการพัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม จะต้องดำเนินไปตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การพัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม จะต้องเริ่มต้นที่การสร้างแนวทางกำหนดแนวทางและทิศทางการดำเนินการ จึงเกิดเป็น รูปแบบเชิงนโยบายการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม ซึ่งประกอบไปด้วย 1) การจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยว 2) สร้างการท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม 3) การรับมือความเสี่ยงสถานการณ์เมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม

ขั้นที่ 2 เป็นการพัฒนาอันสืบเนื่องมาจากการกำหนดนโยบายที่จะเป็นแบบแผนในการจะพัฒนา นำมาสู่การเกิดเป็น รูปแบบการบริหารจัดการผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม ซึ่งประกอบไปด้วย 1) การให้ความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยว 2) การพัฒนากระบวนการจัดการ 3) หน้าที่ในการจัดการ

ขั้นที่ 3 การดำเนินการเมื่อมีนโยบาย มีการบริหารจัดการที่ดี การพัฒนาก็ต้องดีด้วย จึงเกิดเป็น รูปแบบการพัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม ที่ประกอบไปด้วย 1) การให้ความสำคัญกับกิจกรรมงานสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ 2) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมขับเคลื่อน 3) การพัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ศักยภาพของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม การพัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม เป็นเมืองแห่งปูชนียสถาน เก่าแก่ที่สำคัญคือ“พระปฐมเจดีย์” ซึ่งนับเป็นร่องรอยแห่งแรกของการเผยแพร่อารยธรรมพุทธศาสนาเข้ามาใน ประเทศไทย ทั้งยังเป็นเมืองที่อุดมสมบูรณ์มากมายไปด้วยผลไม้และอาหารขึ้นชื่อนานาชนิด เมืองนครปฐมเดิมตั้ง อยู่ริมทะเลเคยเป็นเมืองเก่าแห่งหนึ่งซึ่งเจริญรุ่งเรืองมากในสมัยทวาราวดี เพราะเป็นราชธานีที่สำคัญมีหลักฐาน เชื่อว่าศาสนาพุทธและอารยธรรมจากประเทศอินเดียเผยแพร่เข้ามาที่นครปฐมเป็นแห่งแรก โดยสันนิษฐานจาก องค์พระปฐมเจดีย์และซากโบราณวัตถุต่าง ๆ ที่ค้นพบที่จังหวัดนครปฐมนครปฐมจึงเป็นศูนย์กลางของความเจริญ มีชนชาติต่าง ๆ อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่เป็นจำนวนมาก ต่อมาเกิดความแห้งแล้งขึ้นในเมืองนครปฐม เพราะ กระแสน้ำที่ไหลผ่านตัวเมืองเปลี่ยนเส้นทาง ประชาชนจึงอพยพไปตั้งหลักแหล่งอยู่ริมน้ำ และสร้างเมืองใหม่ขึ้น ชื่อว่า “นครชัยศรี” หรือ “ศิริชัย” นครปฐมจึงกลายเป็นเมืองร้างมาหลายร้อยปี จนกระทั่งในสมัยพระบาทสมเด็จ พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ขณะที่ยังทรงผนวชได้เสด็จธุดงค์ไปพบพระปฐมเจดีย์และ ทรงเห็นว่าเป็นเจดีย์องค์ใหญ่ ไม่มีที่ไหนจะเทียบเท่า เมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวขึ้นครองราชย์ จึงโปรดเกล้าฯ ให้ก่อเจดีย์แบบ ลังกาครอบเจดีย์องค์เดิมไว้ ทรงปฏิสังขรณ์สิ่งต่าง ๆ ในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ให้มีสภาพดี และโปรดเกล้าฯ ให้ขุดคลองเจดีย์บูชา เพื่อให้การคมนาคมสะดวกขึ้น ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้เริ่ม ทำทางรถไฟสายใต้ แต่ตอนนั้นเมืองนครปฐมยังเป็นป่ารกอยู่ จึงโปรดเกล้าฯ ให้ย้ายเมืองจาก ตำบลท่านา อำเภอนครชัยศรีมาตั้งที่บริเวณพระปฐมเจดีย์เหมือนที่เคยตั้งมาแล้วในสมัยโบราณ เมืองนครปฐม จึงอยู่ต่อมาจนตราบเท่าทุกวันนี้ ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้โปรดเกล้าฯ ให้

สร้าง พระราชวังขึ้นที่ตำบลสนามจันทร์ เป็นที่เสด็จแปรพระราชฐาน และโปรดเกล้าฯ ให้ตัดถนนเพิ่มขึ้นอีกหลายสาย ให้สร้างสะพานใหญ่ข้ามคลองเจดียบูชาขึ้น ทรงพระราชทานนามว่า “สะพานเจริญศรัทธา” ต่อมาให้เปลี่ยนชื่อ เมือง “นครชัยศรี”เป็น “นครปฐม” แต่ชื่อมณฑลยังคงเรียกว่า “มณฑลนครชัยศรี” อยู่จนกระทั่งยุบเลิกในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ในปัจจุบันนครชัยศรีมีฐานะเป็นอำเภอหนึ่งขึ้นอยู่กับจังหวัดนครปฐม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรทิพย กิจเจริญไพศาล ได้ทำวิจัยเรื่อง “การศึกษาทรัพยากรทองเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเพื่อสงเสริมการทองเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยสรุปได้วาจังหวัดปทุมธานีมีทรัพยากรทองเที่ยวที่มีศักยภาพสูง โดดเดนด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวมอญด้าน ประวัติศาสตร์ ด้านโบราณสถานและโบราณวัตถุ ได้แก วัดมอญ เตาโองอ่าง เครื่องปน ดินเผาตุมสามโคก ตลอดจนด้านประเพณี เทศกาล ได้แก งานสงกรานต งานแหเสาหงสธงตะขาบ และวิถีชีวิตของชุมชนชาวมอญได้แก อาหารการกิน การแต่งกายแนวทางการสงเสริมการทองเที่ยว เชิงนิเวศในจังหวัดปทุมธานี ควรเนนการพัฒนาคุณคาทางศิลปวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญ อนุรักษและถ่ายทอดภูมิปัญญา และองคความรูให้คงอยู่อย่างต่อเนื่อง แนวทางการพัฒนาด้านกิจกรรมทองเที่ยวของชุมชนชาวมอญ ควรพัฒนาด้านการคมนาคม โดยการปรับปรุงถนน และพัฒนาเส่นทางการเดินทางไปสู่แหล่งท่องเที่ยวให้เชื่อมโยงถึงกัน ตลอดจนพัฒนาด้านบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกโดยการให้ข้อมูลด้านการทองเที่ยวกับนักทองเที่ยว ควบคูกับการให้ความรูด้านการทองเที่ยวเชิงนิเวศ (พรทิพย์ กิจเจริญไพศาล, 2553) ทั้งนี้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กล่าวไว้ว่า หัวใจของแผนปฏิบัติการมุ่งสู่การเป็น แหล่งท่องเที่ยวยอดนิยม อย่างยั่งยืน ด้วยการเพิ่มรายได้ทางการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง สมดุลและทั่วถึง ผ่านการนำเสนอคุณค่าของการท่องเที่ยวประเทศไทยที่จะทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่ทรงคุณค่า และเปิดมุมมองใหม่ให้กับชีวิตจากการสัมผัสเสน่ห์วิถีไทยเฉพาะถิ่น ภายใต้การดำเนินงานบนฐานข้อมูล อย่างมีนวัตกรรม รับฟังความต้องการของลูกค้าและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รับผิดชอบต่อสังคมสิ่งแวดล้อมและสร้างความเข้มแข็งจากภายในให้ท้องถิ่น (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2562) ซึ่งตรงกับ TAT REVIEW กล่าวว่า อุตสาหกรรมท่องเที่ยว จึงถือเป็นอุตสาหกรรมแห่งความหวัง ที่สร้างรายได้ให้กับประเทศไทยมากเป็นอันดับต้น ๆ และมีความสำคัญ โดยตรงต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ อันส่งผลให้ความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศดีขึ้น (TAT Review, 2561) อย่างไรก็ตาม สำนักงานจังหวัดนครปฐม ได้กล่าวถึง สภาพปัญหาที่ยังมีอยู่ อาทิ ขาดแคลนบุคลากรที่มี ความเชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว ขาดข้อมูลแนะนำแหล่งท่องเที่ยวอย่างชัดเจน ขาดกิจกรรมส่งเสริมการ ท่องเที่ยว และขาดการประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน ส่งผลให้นักท่องเที่ยวมีน้อย และไม่สามารถสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว (สำนักงานจังหวัดนครปฐม, 2561)

2. การพัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม โดยจังหวัดนครปฐม มีเนื้อที่ประมาณ 2,168.327 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,355,204 ไร่ แบ่งการปกครองออกเป็น 7 อำเภอ คือ อำเภอเมืองนครปฐม อำเภอพุทธมณฑล อำเภอสามพราน อำเภอนครชัยศรี อำเภอบางเลน อำเภอกำแพงแสน และอำเภอดอนตูม พื้นที่ทั่วไปของจังหวัดนครปฐมเป็นที่ราบลุ่ม ไม่มีภูเขา มีที่ดอนเฉพาะทางตะวันตกเฉียงเหนือของอำเภอเมืองและอำเภอกำแพงแสนเท่านั้น ส่วนที่ราบลุ่มบริเวณลุ่มน้ำท่าจีน (แม่น้ำนครชัยศรี) ได้แก่ ท้องที่อำเภอนครชัยศรี อำเภอสามพราน และอำเภอบางเลน เป็นที่อุดมสมบูรณ์ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม การทำสวน ทำไร่ และสวนผลไม้ โดยเฉพาะการปลูกส้มโอ ซึ่งนำชื่อเสียงมาสู่จังหวัดนครปฐมจนได้ชื่อว่าเป็นเมืองส้มโอหวาน ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ผ่านมา ประเทศไทยได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้า โดยมุ่งเน้นการแสวงหาและใช้ต้นทุนทางสังคม ทรัพยากรธรรมชาติ และทุนทางวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการพัฒนาอุตสาหกรรมการทองเที่ยวได้เป็นกลยุทธ์และแนวทางการพัฒนาประการหนึ่งที่ถูกนำมาใช้ในการพัฒนาประเทศ ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ คือ เป็นกิจกรรมที่สามารถสร้างรายได้ในเชิงมูลค่าทางเศรษฐกิจเป็นจำนวนมาก และเป็นสิ่งที่ช่วยสร้างสรรค์ในเชิงคุณค่าทางสังคม วัฒนธรรม และการเรียนรู้ ดังจะเห็นได้จากจำนวนนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่เดินทางเข้ามาเที่ยวในประเทศไทยมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในขณะเดียวกับการเดินทางท่องเที่ยวของคนในประเทศก็มีการเดินทางท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยมีจำนวนที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งสามารถ สร้างรายได้จำนวนมากมาสู่ประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรพิน บุญแย้ม ได้ทำวิจัยเรื่อง “การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการเข้ามาเที่ยวในวัดพระศรีสรรเพชญ” พบว่า 1) สาเหตุที่เดินทางมาเที่ยวสวนใหญ่สนใจในประวัติศาสตร์ของวัดพระศรีสรรเพชญ เดินทางมาเที่ยวชมวัดพระศรีสรรเพชญมาโดยรถยนต์ส่วนตัว เดินทางมาเที่ยวชม วัดพระศรีสรรเพชญครั้งแรก รู้จักวัดพระศรีสรรเพชญส่วนใหญ่ รู้จักจากเพื่อนแนะนำ การเดินทางมายังวัดพระศรีสรรเพชญสะดวกสบาย การเดินทางมาทองเที่ยวครั้งนี้ใช้จ่ายงบประมาณไม่เกิน 500 บาทการใช้จ่ายในการทองเที่ยวครั้งนี้ได้มุ่งเน้นใช้จ่ายค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด สถานที่ทองเที่ยวควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขสวนใหญ่บูรณะซ่อมแซม ประทับใจอะไรมากที่สุดประทับใจความรู้ทางประวัติศาสตร์ทางโบราณคดีและความสวยงามทางด้านสถาปตยกรรมศิลปกรรม 2) ความคิดเห็นของผู้มาเที่ยวที่มีต่อวัดพระศรีสรรเพชญ สถานที่ทองเที่ยวเป็นโบราณสถานที่มีความสำคัญเห็นด้วยมากที่สุด ในสวนของขนาดของแผ่นป้ายประชาสัมพันธ์มีความคิดเห็นด้วยค่อนข้างมาก การประชาสัมพันธ์และการสร้างความพึงพอใจแก่นักทองเที่ยวจัดอยู่ในระดับความคิดเห็นด้วยค่อนข้างมาก ร้านขายของที่ระลึกและร้านอาหารประจำท่องถิ่นจัดอยู่ในขั้น

ความคิดเห็นที่คอนข่างมาก การเดินทางในการมาทองเที่ยวถือวามีความสะดวกคอนข่างมาก เพราะอยู่ใกล่กับกรุงเทพฯ สามารถเดินทางได้ทั้งทางรถยนต์และทางรถไฟ ซึ่งจัดอยู่ในระดับความคิดเห็นคอนข้างดีมาก ในสวนของบรรยากาศภายในวัดพระศรีสรรเพชญก็ถือว่าร่มรื่นและสวยงาม และมีเจาหนาที่รักษาความปลอดภัยและเจ่าหน่าที่อำนวยความสะดวกแกนักทองเที่ยวมากเพียงพอกับจำนวนนักทองเที่ยวที่เขามาทองเที่ยว ซึ่งตรงจุดนี้ถือว่าเป็น ตัวแปรสำคัญในการสร้างความสบายใจเกี่ยวกับชีวิตและทรัพยสินของนักทองเที่ยวได้เป็นอย่างดี (อรพิน บุญแย้ม, 2544) ทั้งนี้ วิบูลย์ ลี้สุวรรณ ได้ให้แนวคิดในการสืบสานและดำรงอยู่ของศิลปหัตถกรรมไว้ว่า ท้องถิ่นใดที่สามารถนำงานมาส่งเสริมให้เป็นสินค้าได้ จึงเป็นการเท่ากับสืบทอดและฟื้นฟูฝีมือด้านศิลปหัตถกรรมดั้งเดิม และที่สำคัญเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับวัสดุที่เป็นทรัพยากรท้องถิ่นซึ่งมีอยู่เดิมแล้ว แต่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่า (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2530) อย่างไรก็ตาม ณัฐวุฒิ โรจนทัต ได้ทำการวิจัยเรื่อง การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตเกาะ เมืองพระนครศรีอยุธยาและบริเวณรอบนอกเกาะเมืองจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเห็นตรงกันว่าจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรมพร้อม แก่การพัฒนาการท่องเที่ยวที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ได้รับการยกย่องเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม แต่ยัง ขาดการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องพัฒนาต่อไป (ณัฐวุฒิ โรจนทัต, 2551)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม จะต้องดำเนินการ ขั้นที่ 1 รูปแบบเชิงนโยบายการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ ซึ่งประกอบไปด้วย 1) การจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยว 2) สร้างการท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม 3) การรับมือความเสี่ยงสถานการณ์เมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม ขั้นที่ 2 รูปแบบการบริหารจัดการผลิตภัณฑ์ ซึ่งประกอบไปด้วย 1) การให้ความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยว 2) การพัฒนากระบวนการจัดการ 3) หน้าที่ในการจัดการขั้นที่ 3 รูปแบบการพัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ที่ประกอบไปด้วย 1) การให้ความสำคัญกับกิจกรรมงานสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ 2) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมขับเคลื่อน 3) การพัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม ส่วนข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) ควรให้มีการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวที่เป็นรูปธรรมชัดเจน 2) สร้างการท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น 3) ควรเตรียมการการรับมือความเสี่ยงสถานการณ์ความไม่แน่นอนของวิกฤติเศรษฐกิจเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ 1) ควรให้ความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวจังหวัดนครปฐมในวงกว้าง 2) ควรพัฒนากระบวนการจัดการตั้งแต่ทรัพยากรคน เงิน วัสดุผลิตภัณฑ์ และวิธีการจัดการที่

เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ 3) ควรสนับสนุนการสร้างผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยงเมืองอู่อารยธรรมและยกย่องช่างฝีมือที่ผลิตงานหัตถกรรมพื้นบ้านให้เป็นปราชญ์ชุมชนที่ 4) ควรรณรงค์เพื่อสร้างจิตสำนึกความภาคภูมิใจและค่านิยมใหม่ต่อผลิตภัณฑ์เมืองอู่อารยธรรมที่เป็นภูมิปัญญาให้เกิดกับคนในระดับชุมชน ระดับจังหวัด และเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ของชุมชน และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการดำเนินการวิจัยและพัฒนาโดยอาศัยที่ใช้เครื่องมือหลากหลายในการสร้างสรรค์ผลงานผลิตภัณฑ์เมืองอู่อารยธรรม 2) ควรศึกษาเปรียบเทียบการท่องเที่ยวเมืองอู่อารยธรรม แดนพระพุทธศาสนากับพื้นที่จังหวัดอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2562). แผนปฏิบัติการส่งเสริมการท่องเที่ยวประจำปี 2562. กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

ณัฐวุฒิ โรจนทัต. (2551). การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาและ บริเวณรอบนอกเกาะเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ใน สารนิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พรทิพย์ กิจเจริญไพศาล. (2553). การศึกษาทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดปทุมธานี. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. มหาวิทยาลัยเกษตร.

พิทูร มลิวัลย์ และไสว มาลาทอง. (2542). ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.

พุทธทาสภิกขุ. (2553). พุทธประวัติจากพระโอษฐ์แปลจากพระไตรปิฎก. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อรุณวิทยา.

ไพโรจน์ ชินศิรประภา. (2550). สนุก สุขใจ ได้ปัญญา. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิไทยคม.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. (2530). ผ้าไทย : พัฒนาอุตสาหกรรมและสังคม. กรุงเทพมหานคร: บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย.

สำนักงานจังหวัดนครปฐม. (2561). แผนพัฒนาจังหวัดนครปฐม 4 ปี พ.ศ. 2561 - 2564. นครปฐม: กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนา จังหวัดนครปฐม.

อรพิน บุญแย้ม. (2544). การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการมาเที่ยวในวัดพระศรีสรรเพชญ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. พระนครศรีอยุธยา: สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

TAT Review. (2561). การท่องเที่ยวหรืออุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นเรื่องใกล้ตัวกว่าที่คิด. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2565 จาก https://www.tatreviewmagazine.com/article/community-based-tourism/

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 732-746

บทความวิจัย

การวิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการเขียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก*

AN ANALYSIS OF ENGLISH WRITING ERRORS OF STUDENTS AT RAJAMANGALA UNIVERSITY OF TECHNOLONGY TAWAN – OK

วรินทร แดนดี[1]
Warinthon Dandee[1]
[1]**คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก ชลบุรี**
[1]Faculty of Humanities and Social Sciences Rajamangala University of Technology Tawan-ok Chonburi, Thailand
[1]Corresponding auther E-mail: warinthondandee@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้นถึงการวิเคราะห์ข้อผิดพลาดทางไวยากรณ์ในการเขียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาและเพื่อนำไปพัฒนาการเรียนการสอนการเขียนภาษาอังกฤษ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงครั้งนี้คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสากล จำนวน 35 คน ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา “วิชาชีพทางภาษาอังกฤษ 2” ประจำปีการศึกษา 2563 เครื่องมือในการวิจัย คือ การเขียนย่อหน้าจำนวนอย่างน้อย 400 คำ ที่มอบหมายให้กลุ่มตัวอย่าง พร้อมแบบฟอร์มบันทึกข้อผิดพลาดทางไวยากรณ์ในการเขียนภาษาอังกฤษจำนวน 8 ประเภท จากนั้นใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกหลังจากที่เขียนงานเสร็จเรียบร้อยแล้วเพื่อหาสาเหตุที่ทำให้เกิดข้อผิดพลาดในการเขียน ผลจากการวิเคราะห์ข้อผิดพลาดทางไวยากรณ์ในการเขียนภาษาอังกฤษของนักศึกษา ทั้ง 8 ประเภท พบว่า 1) มีการเขียนประโยคโดยปราศจากคำเชื่อมหรือเครื่องหมายวรรค 59.5% มากที่สุด 2) การเขียนประโยคที่ไม่สมบูรณ์ 44.45% 3) การใช้คำสรรพนามไม่ตรงตามประธานและกรรมของประโยค 18.55% 4) การเขียนแสดงความคิดโดยการใช้โครงสร้างทางไวยากรณ์หรือการใช้องค์ประกอบต่างระดับกัน 12.6% 5) การเลือกใช้คำที่แปลตามภาษาไทย 12.6% 6) การวาง

* Received 9 December 2022; Revised 27 December 2022; Accepted 29 December 2022

ส่วนขยายผิดตำแหน่ง 3.5% 7) การเปลี่ยนรูปกริยาที่ไม่สอดคล้องกับประธาน 2.8% และ 8) การใช้คำคุณศัพท์และคำกริยาวิเศษณ์ผิดรูปแบบ 2.45% ตามลำดับ ส่วนสาเหตุที่ทำให้เกิดข้อผิดพลาดในการเขียนเกิดจากการแทรกแซงจากภาษาแม่ และข้อจำกัดด้านความรู้ในเรื่องกฎไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ จากผลการศึกษาข้อผิดพลาดทางไวยากรณ์ในการเขียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยนำข้อผิดพลาดทางไวยากรณ์ทั้ง 8 ประเภทไปพัฒนาเป็นแบบฝึกหัดทางไวยากรณ์ภาษาอังกฤษสำหรับการเขียนเพื่อใช้ในระหว่างการเรียนการสอนการเขียนภาษาอังกฤษเพื่อเป็นการเสริมสร้างและส่งเสริมทักษะการเขียน
คำสำคัญ: ข้อผิดพลาดทางไวยากรณ์, การเขียน, ภาษาอังกฤษ

Abstract

The purposes of this study were to analyze students' grammatical errors in English writing in order to develop their English writing skills. A sample of 35 sophomore English for International Communication-majored students enrolled in a "Professional English 2" course of academic year 2020, was purposively selected in this study. The research instruments consisted of a paragraph writing assignment of at least 400 words and a form for recording 8 categories of grammatical errors in English writing accompanied by post-writing in-depth Interviews to identify the causes of errors. The results based on the grammatical error analysis indicated errors including 1) run - on sentences (59.5%), 2) sentence fragment (44.45%), 3) faulty pronoun reference (18.55%), 4) faulty parallelism (12.6%), 5) word choice (12.6%), 6) misplaced modifiers (3.5%), 7) subject-verb agreement (2.8%), and 8) adjective and adverb (2.45%). Errors committed in English writing were mainly caused by L1 interference and limited knowledge of English grammar. From this study, researcher designed writing grammatical exercise focusing on 8 categories of grammatical errors in English writing during the class in order to reinforce students' writing skills.
Keywords: Grammatical Errors, Writing, English

บทนำ

ภาษาอังกฤษในโลกยุคปัจจุบันถือเป็นสิ่งสำคัญต่อการสื่อสารระหว่างบุคคล องค์กร และทุกหน่วยงานที่จำเป็นต้องใช้ภาษาอังกฤษในการทำงาน การเขียน เป็นทักษะที่ต้องใช้ความสามารถ ความเข้าใจ รวมไปถึงใช้เวลาในการฝึกฝนเป็นอย่างมากเพื่อรวบรวมและเรียบเรียงความคิดออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรที่ถูกต้องตามหลักโครงสร้างภาษา วิธีการเขียนของ

ภาษาให้มีประสิทธิภาพรวมไปถึงไม่ทำให้การสื่อสารเกิดความคลาดเคลื่อนจากสิ่งที่ต้องการสื่อความ การที่จะเขียนภาษาอังกฤษได้ดีนั้น ผู้เขียนที่ต้องเขียนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศจะต้องใช้กระบวนการคิด การเรียบเรียงเนื้อหา การใช้คำศัพท์ การใช้โครงสร้างทางภาษา รวมถึงหลักใช้ไวยากรณ์ เนื่องจากโครงสร้างหรือหลักไวยากรณ์ของแต่ละภาษาไม่เหมือนกัน ผู้ที่เรียนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศมีความจำเป็นต้องฝึกฝนทักษาะการเขียนเพื่อประกอบอาชีพ ในอาชีพที่มีการใช้ภาษาอังกฤษต้องใช้ความแม่นยำในการเขียนภาษาอังกฤษ ซึ่งถ้าหากเกิดข้อผิดพลาดในการเขียนภาษาอังกฤษเพียงเล็กน้อย ก็อาจส่งผลเสียหลายประการ ตัวอย่างเช่น ภาพลักษณ์ ความน่าเชื่อถือขององค์กรและตัวบุคคลเอง อย่างไรก็ตาม ข้อผิดพลาดไม่ใช่ลักษณะไม่ดี แต่เป็นสิ่งที่แสดงถึงการพัฒนาภาษาที่สองของตัวบุคคล อีกทั้งข้อผิดพลาดยังเปรียบเสมือนกระจกที่สามารถสะท้อนระดับการเรียนภาษาของตัวบุคคลได้เช่นกัน ปัญหาทางด้านภาษาอังกฤษยังคงถูกพบเห็นอยู่บ่อยครั้งในกลุ่มผู้ที่ศึกษาภาษาต่างประเทศว่าผู้เรียนยังคงมีข้อผิดพลาดในการเขียน ทั้งทางด้านการสะกดคำ การใช้คำนาม การใช้คำที่ไม่ตรงกับบริบท (นวลทิพย์ มหามงคล, 2549) นอกจากนี้ยังพบข้อผิดพลาดในการละคำ การเพิ่มคำ การเลือกใช้รูปแบบโครงสร้างผิด และการจัดลำดับคำผิดตำแหน่ง (วันทนี แสงคล้ายเจริญ, 2561) และผู้เขียนมีการเขียนประโยคภาษาอังกฤษโดยแปลจากโครงสร้างภาษาไทย (สุกินา อาแล และคณะ, 2553) จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงได้เล็งเห็นความสำคัญในการศึกษาข้อผิดพลาดในการเขียนภาษาอังกฤษ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาข้อผิดพลาดทางไวยากรณ์ ในการเขียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสากล ที่เรียนรายวิชาวิชาชีพภาษาอังกฤษ 2 มหาลัยวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก และเป็นแนวทางเพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนาทักษะการเขียนที่ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์มากขึ้นเพื่อให้สัมฤทธิ์ผลรวมถึงสอดคล้องกับนักศึกษาในการเรียน การฝึกงาน และการทำงานในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ข้อผิดพลาดทางไวยากรณ์ในการเขียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาที่เรียนรายวิชาวิชาชีพภาษาอังกฤษ 2
2. เพื่อหาแนวทางพัฒนาทักษะการเขียนภาษาอังกฤษให้ถูกหลักไวยากรณ์

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มประชากรในการวิจัยครั้งนี้คือนักศึกษาสาขาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสากล คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และเป็นนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนวิชา “วิชาชีพทางภาษาอังกฤษ 2” หลังจากผ่านการเรียนวิชา “วิชาชีพทางภาษาอังกฤษ 1” มาแล้ว

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ 1) การเขียนย่อหน้าอย่างน้อย 400 คำที่มอบหมายให้กลุ่มตัวอย่าง ในหัวข้อเรื่อง “How do you see yourself in next 10 years?” โดยหัวข้อกำหนดขึ้นให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่เรียน 2) แบบฟอร์มที่ใช้บันทึกข้อผิดพลาดในการเขียนภาษาอังกฤษของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งแบ่งตามหัวข้อความผิดพลาดด้านไวยากรณ์ 3) แบบสัมภาษณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อข้อผิดพลาดในการเขียน ซึ่งเป็นการซักถามเกี่ยวกับปัญหาในการเขียนของกลุ่มตัวอย่างหลังจากที่เขียนเสร็จแล้ว คุณภาพของเครื่องมือวิจัย ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ความเหมาะสมของแบบสำรวจ ความเหมาะสมในบริบทของการวิจัย และการตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน หลังจากนั้น ผู้วิจัยจะนำแบบทดสอบไปทดลองใช้กับกลุ่มนักศึกษาที่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 คน ก่อนนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าอำนาจการจำแนก

การเก็บรวบรวมข้อมูล เริ่มดำเนินการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โดยผู้วิจัยมอบหมายให้กลุ่มตัวอย่างเขียนย่อหน้าอย่างน้อย 400 คำ ในหัวข้อ “How do you see yourself in next 10 years?” และดำเนินการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อข้อผิดพลาดในการเขียนของกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้แบบบันทึกข้อผิดพลาดด้านไวยากรณ์ในการเขียนภาษาอังกฤษของกลุ่มตัวอย่างซึ่งแยกตามประเภทแล้วจึงวิเคราะห์เชิงปริมาณโดยใช้สถิติแบบร้อยละ ค่าความถี่ และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) จากการสัมภาษณ์

ผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อผิดพลาดทางไวยากรณ์ในการเขียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาที่เรียนรายวิชา “วิชาชีพภาษาอังกฤษ 2” หลังจากการมอบหมายให้กลุ่มตัวอย่างเขียนย่อหน้าจำนวนอย่างน้อย 400 คำ ในหัวข้อเรื่อง “How do you see yourself in next 10 years?” และใช้แบบฟอร์มเพื่อบันทึกข้อผิดพลาดในการเขียนภาษาอังกฤษของกลุ่มตัวอย่าง โดยหัวข้อในการวิเคราะห์ด้านไวยากรณ์ (Grammar) ประกอบด้วย 1) การเปลี่ยนรูปกริยาให้สอดคล้องกับประธาน (Subject - Verb Agreement) 2) ประโยคไม่สมบูรณ์ (Sentence Fragment) 3) ประโยคย่อยอิสระสองประโยคที่รวมเข้าด้วยกันโดย ไม่มีเครื่องหมายวรรคตอนหรือคำเชื่อมระหว่างกัน (Run - on Sentences) 4) การผิดพลาดในการอ้างสรรพนาม (Faulty Pronoun Reference) 5) การเขียนแสดงความคิดโดยการใช้โครงสร้างทางไวยากรณ์ต่างกันหรือการใช้องค์ประกอบต่างระดับกัน (Faulty Parallelism) 6) การใช้คำคุณศัพท์และคำกริยาวิเศษณ์ (Adjective and Adverb) ผิดพลาด การวางส่วนขยาย

ผิดตำแหน่ง (Misplaced Modifiers) และปัญหาการเขียนตามการเลือกใช้คำตามคำแปลภาษาไทย (Word choice) ผลการการวิจัยดังต่อไปนี้

1. การเปลี่ยนรูปกริยาให้สอดคล้องกับประธาน

ในการวิเคราะห์ข้อผิดพลาดของการเปลี่ยนรูปกริยาที่ไม่สอดคล้องกับประธาน (Subject-Verb Agreement) แบ่งออกเป็น 11 ลักษณะ ได้แก่ 1) การเปลี่ยนรูปกริยาให้สอดคล้องกับประธาน ถ้าประธานเป็นเอกพจน์ ต้องใช้คำกริยารูปเอกพจน์ และถ้าประธานเป็นพหูพจน์ ต้องใช้คำกริยารูปพหูพจน์ 2) การเปลี่ยนรูปกริยาให้สอดคล้องกับประธาน กรณีประธานหลายตัวเชื่อมกันด้วย and ต้องใช้คำกริยารูปพหูพจน์ 3) การเปลี่ยนรูปกริยาให้สอดคล้องกับประธาน กรณีประธานหลายตัวเชื่อมกันด้วย or, either...or หรือ neither...nor 4) การเปลี่ยนรูปกริยาให้สอดคล้องกับประธาน ที่มี of ในประธาน 5) การเปลี่ยนรูปกริยาให้สอดคล้องกับประธาน กรณีประโยคที่ขึ้นต้นด้วย here หรือ there 6) การเปลี่ยนรูปกริยาให้สอดคล้องกับประธาน เมื่อมี relative pronoun 7) การเปลี่ยนรูปกริยาให้สอดคล้องกับประธาน กรณีที่คำหรือวลีคั่นระหว่างประธานและคำกริยา (,...,) 8) การเปลี่ยนรูปกริยาให้สอดคล้องกับประธาน กรณีที่เป็นคำสรรพนามจำพวกไม่เฉพาะเจาะจง 9) การเปลี่ยนรูปกริยาให้สอดคล้องกับประธาน กรณีที่ใช้คำกริยารูปเอกพจน์กับประธานที่เป็นค่าปริมาณต่าง ๆ 11) การเปลี่ยนรูปกริยาให้สอดคล้องกับประธานที่เป็นคำนามใช้แทนกลุ่มคน สัตว์ และสิ่งของ

ผลการวิเคราะห์ข้อผิดพลาดทางไวยากรณ์การเปลี่ยนรูปกริยาให้สอดคล้องกับประธาน (Subject-Verb Agreement) ของกลุ่มตัวอย่าง พบข้อผิดพลาดเรื่องการเปลี่ยนรูปกริยาให้สอดคล้องกับประธาน (Subject-Verb Agreement) เพียง 4 ลักษณะ ดังนี้ 1) ข้อผิดพลาดประเภทการเปลี่ยนรูปกริยาให้สอดคล้องกับประธาน ถ้าประธานเป็นเอกพจน์ ต้องใช้คำกริยารูปเอกพจน์ และถ้าประธานเป็นพหูพจน์ ต้องใช้คำกริยารูปพหูพจน์ มากที่สุด ร้อยละ 1.4 รองลงมาคือ 2) ข้อผิดพลาดการเปลี่ยนรูปกริยาให้สอดคล้องกับประธาน กรณีที่คำหรือวลีที่คั่นระหว่างประธานและคำกริยา ร้อยละ 0.7 ตามด้วย 3) ข้อผิดพลาดในการเปลี่ยนรูปกริยาให้สอดคล้องกับประธาน เมื่อมี relative pronoun และ 4) ข้อผิดพลาดการเปลี่ยนรูปกริยาให้สอดคล้องกับประธานที่เป็นสรรพนามจำพวกไม่เฉพาะเจาะจง มีผลเท่ากัน ร้อยละ 0.35 และไม่พบข้อผิดพลาดด้านอื่น ๆ เรื่องการเปลี่ยนรูปกริยาให้สอดคล้องกับประธาน (Subject - Verb Agreement)

ตัวอย่างการเปลี่ยนรูปกริยาให้สอดคล้องกับประธาน (Subject - Verb Agreement) ที่กลุ่มตัวอย่างเขียนผิดพลาด ในกรณีที่ ถ้าประธานเป็นเอกพจน์ ต้องใช้คำกริยารูปเอกพจน์ และถ้าประธานเป็นพหูพจน์ ต้องใช้คำกริยารูปพหูพจน์

- My goals in next 10 years <u>includes</u> to be a good translation.

ประโยคที่แก้ไข My goals in next 10 years <u>include</u> to be a good translation.

ตัวอย่างข้อผิดพลาด กรณีที่คำหรือวลีที่คั่นระหว่างประธานและคำกริยา

- My life, as well my family, are important.

ประโยคที่แก้ไข My life, as well my family, is important.

ตัวอย่างข้อผิดพลาด เมื่อมี relative pronoun

- I will travel around the world to go some places where I always dreams to be there with someone.

ประโยคที่แก้ไข I will travel around the world to go some places where I always dream to be there with someone

ตัวอย่างข้อผิดพลาดของการเปลี่ยนรูปกริยาให้สอดคล้องกับประธานที่เป็นสรรพนามจำพวกไม่เฉพาะเจาะจง

- Everything make my job successful.

ประโยคที่แก้ไข Everything makes my job successful.

2. ประโยคไม่สมบูรณ์ (Sentence Fragment)

ในการวิเคราะห์ข้อผิดพลาดทางไวยากรณ์ด้านประโยคไม่สมบูรณ์แบ่งออกเป็น 4 ลักษณะย่อย ได้แก่ 1) ประโยคไม่สมบูรณ์แบบเป็นอนุประโยค 2) ประโยคไม่สมบูรณ์เพราะขาดประธาน 3) ประโยคไม่สมบูรณ์ที่ส่วนขยายแยกเป็นประโยคไม่สมบูรณ์ 4) ประโยคไม่สมบูรณ์เพราะขาดกริยาหลัก ผลการวิเคราะห์ข้อผิดพลาดทางไวยากรณ์ ประโยคไม่สบูรณ์ (Sentence Fragment) ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ประโยคไม่สบูรณ์แบบเป็นอนุประโยค เป็นข้อผิดพลาดที่มีมากที่สุด โดยคิดเป็นร้อยละ 23.45 รองลงมาคือข้อผิดพลาดประเภทประโยคไม่สมบูรณ์เพราะขาดประธาน โดยคิดเป็นร้อยละ 15.75 ข้อผิดพลาดประเภทประโยคไม่สบูรณ์ที่ขาดกริยาหลัก คิดเป็นร้อยละ 4.55 ส่วนข้อผิดพลาดประเภทประโยคไม่สบูรณ์ที่เป็นส่วนขยายแยกเป็นประโยคไม่สมบูรณ์พบน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 0.7

ตัวอย่างข้อผิดพลาดประโยคไม่สบูรณ์แบบเป็นอนุประโยค

- And continue to run the business at home. But I believe that every profession and every status has to deal with job inconsistencies.

ประโยคที่แก้ไข I continue to run the business at home, but I believe that every profession and every status have to deal with job inconsistency.

ตัวอย่างข้อผิดพลาดประโยคไม่สบูรณ์เพราะขาดประธาน

- Then open a grocery store in the house for grandparents to earn money.

ประโยคที่แก้ไข Then I will open a grocery store at home for grandparents to earn money.

ตัวอย่างข้อผิดพลาดประโยคไม่สบูรณ์เพราะขาดกริยาหลัก

- Started working as a flight attendant at Don Mueang Airport. This was one of the achievements in my life because it was a childhood dream.

ประโยคที่แก้ไข Working as a flight attendant at Don Mueang Airport was one of the achievements in my life because it was a childhood dream.

ตัวอย่างข้อผิดพลาดประโยคไม่สบูรณ์ที่ส่วนขยายแยกเป็นประโยคไม่สมบูรณ์

- I think I'll work harder and save some money to support my two younger sisters to bachelor's degrees, because I want my younger sister to have a good future. Especially being able to take care of herself.

ประโยคที่แก้ไข I think I'll work harder and save some money to support my two younger sisters to bachelor's degrees, because I want my younger sister to have a good future, especially being able to take care of herself.

3. ประโยคย่อยอิสระสองประโยคที่รวมเข้าด้วยกันโดย ไม่มีเครื่องหมายวรรคตอนหรือคำเชื่อมระหว่างกัน (Run - on Sentences)

ตัวอย่างข้อผิดพลาดประโยคย่อยอิสระสองประโยคที่รวมเข้าด้วยกันโดย ไม่มีเครื่องหมายวรรคตอนหรือคำเชื่อมระหว่างกัน (Run - on Sentence) ที่พบในการศึกษาครั้งนี้

- To sum up, I think myself in the next 10 years would work hard and use the money I would earn to find happiness for myself and my family.

ประโยคที่แก้ไข To sum up, I think about myself in the next 10 years that I will work hard and spend the money, and I will earn happiness for myself and my family.

- In the next ten years, no matter what will changes, friends, society, things that I have to go through I hope the intentions that I have today will not change.

ประโยคที่แก้ไข In the next ten years, no matter what will change; friends, society, things that I have to go through, but I hope the intentions that I have today will not change.

- I'm still young, I have all the time in the world.

ประโยคที่แก้ไข I'm still young, and I still have enough time in this world.

ประโยคข้างต้นเป็นตัวอย่างของการรวมประโยคย่อยอิสระสองประโยคเข้าด้วยกันโดยไม่มีเครื่องหมายวรรคตอนหรือคำเชื่อมระหว่างกัน จึงทำให้ผิดไวยากรณ์และสื่อความหมายได้ไม่ชัดเจน ไม่มีคำเชื่อมระหว่างประโยค ใช้เครื่องหมายจุลภาค (,) เชื่อมประโยค และรวมไปถึงการใช้เครื่องหมายวรรคตอนผิด

4. การผิดพลาดในการอ้างสรรพนาม (Faulty Pronoun Reference)

ข้อผิดพลาดในการอ้างสรรพนาม เป็นการใช้คำสรรพนามทุกรูปแบบที่ไม่สัมพันธ์กับคำนามแทนนาม หรือใช้คำสรรพนามผิดตำแหน่ง เช่น ใช้สรรพนามประธานในตำแหน่งกรรม หรือใช้สรรพนามกรรมในตำแหน่งประธาน นอกจากนี้อาจจะเป็นการใช้สรรพนามที่ไม่ชัดเจน การศึกษางานเขียนนี้พบว่า ผู้เขียนมีการใช้คำสรรพนามแทนคำนามที่ไม่ชัดเจน รวมถึงมีการเลือกใช้คำสรรพนามที่ไม่สัมพันธ์กัน โดยประโยคที่พบบ่อยครั้งจะมีลักษณะของการใช้ it โดยไม่จำเป็น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าผู้เขียนอาจต้องศึกษางานเขียนของผู้อื่นที่มีความถูกต้องเพิ่มเติมเพื่อนำมาปรับปรุงในครั้งต่อไป โดยเฉพาะการใช้คำสรรพนามแทนคำนาม หากใช้ผิดอาจทำให้ผู้อ่านเกิดความสับสนได้

ตัวอย่างข้อผิดพลาดในการอ้างสรรพนาม Faulty Pronoun Reference) ที่พบในการศึกษาครั้งนี้

- I wish all my dreams come true, I know it is very difficult, but I will try to make it.

ประโยคที่แก้ไข I wish all my dreams come true, and I know they are very difficult, but I will try to make them.

- In my house, I would adopt two cats and take care of it like they were my own children.

ประโยคที่แก้ไข In my house, I would adopt two cats and take care of them like my own children.

- My dream is to have a small restaurant or café in USA because I usually watch short videos about cooking, it made me happy when I watch it.

ประโยคที่แก้ไข My dream is to have a small restaurant or café in USA because I usually watch short videos about cooking, and they made me happy when I watch it.

5. การเขียนแสดงความคิดโดยการใช้โครงสร้างทางไวยากรณ์ต่างกันหรือการใช้องค์ประกอบต่างระดับกัน (Faulty Parallelism)

การเขียนผิดหลักไวยากรณ์อีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งได้แก่ การบรรยายรายละเอียดปลีกย่อยต่อเนื่องกันแต่ใช้คำชนิดต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้เพราะผู้เขียนเน้นการสื่อความหมายเพียงอย่างเดียว โดยไม่ได้คำนึงถึงการเลือกชนิดของคำ (parts of speech) รูปแบบเดียวกันตามโครงสร้างของประโยค ทำให้ลักษณะของ Faulty Parallelism ที่พบมากที่สุดคือการใช้คำคุณศัพท์กับคำกริยาวิเศษณ์อยู่ในระดับเดียวกัน ดังนั้นผู้เขียนอาจต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับชนิดของคำเพิ่มเติม เพื่อให้งานเขียนออกมาสมบูรณ์มีความลื่นไหลมากที่สุด

ตัวอย่างข้อผิดพลาดการเขียนแสดงความคิดโดยการใช้โครงสร้างทางไวยากรณ์ต่างกันหรือการใช้องค์ประกอบต่างระดับกัน Faulty Parallelism ที่พบในการศึกษาครั้งนี้

- If I’m a beautiful girl, I will find someone who be honestly, richly, smart, and protect me.

ประโยคที่แก้ไข If I become a beautiful girl, I will find someone who is honest, rich, smart, and protective.

- At that time, I must have everything I might be a single lady or getting married to a man who is rich and his very handsome.

ประโยคที่แก้ไข At that time, I must have everything, and I might be a single lady or getting married to a man who is rich and handsome.

- I want to see myself with a sustainable job, own a house and car, and a warm family.

ประโยคที่แก้ไข I want to see myself with a sustainable job, own a house and a car, and have a comfort family.

6. การใช้คำคุณศัพท์และคำกริยาวิเศษณ์ (Adjective and Adverb) ผิดตำแหน่ง

การใช้คำคุณศัพท์และคำกริยาวิเศษณ์ผิดตำแหน่ง ที่พบในการศึกษาครั้งนี้ คือการใช้คำขยายคำนามและคำกริยาไม่เป็นไปตามลำดับ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าผู้เขียนต้องศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับคำคุณศัพท์และคำกริยาวิเศษณ์ เนื่องจากคำคุณศัพท์บางคำนั้นก็สามารถลงท้ายด้วย -ly ได้เช่นกัน ซึ่งเป็นจุดที่เกิดข้อผิดพลาดบ่อยครั้ง

ตัวอย่างข้อผิดพลาดในการใช้คำคุณศัพท์และคำกริยาวิเศษณ์ ที่พบในการศึกษาครั้งนี้

- If I'm a beautiful girl, I will find someone who be honestly, richly, smart, and protect me.

ประโยคที่แก้ไข If I'm a beautiful girl, I will find someone who is honest, rich, smart, and protective.

- I'm afraid of my future because I am seriously man.

ประโยคที่แก้ไข I'm afraid of my future because I am a serious man.

7. การวางส่วนขยายผิดตำแหน่ง (Misplaced Modifiers)

การวางส่วนขยายผิดตำแหน่ง (Misplaced Modifiers) คือ การใช้ส่วนขยายในประโยคไม่ตรงกับคำหรือกลุ่มคำนามที่ต้องการขยาย ทำให้การอ่านเกิดความสับสนในส่วนของการตีความหมาย โดยจากการวิเคราะห์พบลักษณะการเขียนส่วนขยาย มีการเขียนแบบวางอยู่ตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งของประโยคโดยไม่ได้ขยายส่วนใดเลย ซึ่งในบางครั้งในการเขียนในลักษณะนี้ทำให้ประโยคมีใจความไม่ชัดเจนและสามารถตีความได้หลายความหมาย ซึ่งอาจไม่ตรงกับความหมายที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อ โดยผู้วิจัยได้เล็งเห็นว่าผู้เขียนควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้กลุ่มคำที่นำมาขยายหรือ Adjective Clause ว่ามีการใช้ในลักษณะที่ควรใช้ว่าเป็นเช่นไร เพื่อนำมาปรับใช้ในการเขียนครั้งต่อไปให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ตัวอย่างข้อผิดพลาดในการการวางส่วนขยายผิดพลาด ที่พบในการศึกษาครั้งนี้

- Lastly, I think that in the future my life will change for the better and I hope we will have a better government.

ประโยคที่แก้ไข Lastly, I think that in the future my life will be better, and I hope we will have a better government.

- I will be clam careless in life.

ประโยคที่แก้ไข I will be clam and careful in life.

- Together with my sister now has a small bakery shop.

ประโยคที่แก้ไข Now, I own a small bakery shop with my sister.

8. ปัญหาการเขียนการเลือกใช้คำ (Word choice) ตามคำแปลภาษาไทย

การเขียนตามคำแปลภาษาไทย คือ การเลือกใช้คำตามความหมายในภาษาไทยตามในภาษาอังกฤษใช้คำที่แตกต่างกัน กล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่าการผิดพลาดในลักษณะดังกล่าวนี้เป็นความผิดพลาดในด้านการเลือกใช้คำ ปัญหาการเขียนการเลือกใช้คำตามคำแปลภาษาไทย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ยึดหลักการเขียนตามโครงสร้างของภาษาไทยมากเกินไป และเมื่อนำมาเรียบเรียงเป็นภาษาอังกฤษทำให้เกิดความสับสนและทำให้การเขียนนั้นเขียนออกมาโดยผิดหลักไวยากรณ์ทางภาษา เนื่องจากโครงสร้างทางภาษาไทยและภาษาอังกฤษนั้นมีหลักไวยากรณ์ที่แตกต่างกัน จากการวิเคราะห์พบลักษณะประโยคที่เขียนตามคำภาษาไทยแบบตรงตัว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- It is especially difficult for us to work because we have no heart for the work we do.

ประโยคที่แก้ไข It is especially difficult for us to work because we don’t have inspiration for the work we do.

- This is because I believe that education is a foundation to success, and anyone should be able to access it.

ประโยคที่แก้ไข This is because of believing that education is a foundation of success, and everyone should access to it.

- I really want to work and travel on vacation at USA, for make money, travel and practice my English language.

ประโยคที่แก้ไข I really want to work and travel on vacation in the USA to make money, travel and practice English.

เมื่อเปรียบเทียบข้อผิดพลาดทางไวยากรณ์ทั้ง 8 ประเภท ของนักศึกษาที่เรียนรายวิชา “วิชาชีพภาษาอังกฤษ 2” พบว่าข้อผิดพลาดในเรื่องของ ประโยคย่อยอิสระที่รวมเข้าด้วยกันโดยไม่มีเครื่องหมายวรรคตอนหรือคำเชื่อมระหว่างกัน มีมากที่สุดร้อยละ 59.5 รองลงมาคือประโยคไม่สมบูรณ์ ร้อยละ 44.45 การอ้างสรรพนามไม่ตรงตามประธานหรือกรรมของประโยค ร้อยละ 18.55 การเขียนแสดงความคิดโดยการใช้โครงสร้างทางไวยากรณ์ต่างกันหรือการใช้องค์ประกอบต่างระดับกัน และปัญหาการเขียนการเลือกใช้คำตามคำแปลภาษาไทยร้อยละ 12.6 การวางส่วนขยายผิดตำแหน่งร้อยละ3.5 การเปลี่ยนรูปกริยาให้สอดคล้องกับประธาน ร้อยละ 2.8 และการใช้คำคุณศัพท์และคำกริยาวิเศษณ์ผิดรูปแบบร้อยละ 2.45

สาเหตุที่เกิดข้อผิดพลาดทางไวยากรณ์ในการเขียนภาษาอังกฤษพบว่า มาจากการแทรกแซงจากภาษาแม่ การใช้คำกริยาให้ตรงกับรูปของประธาน โดยข้อผิดพลาดนี้เป็นอิทธิพลจากภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาแม่ของกลุ่มตัวอย่าง ที่มีโครงสร้างแตกต่างจากภาษาอังกฤษ ซึ่งใน

ภาษาไทยนั้นไม่ต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปของกริยาตามประธาน ทำให้ผู้เขียนไม่ได้คำนึงถึงเรื่องนี้ จึงไม่สามารถใช้คำกริยาได้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ ข้อผิดพลาดในการเขียนประโยคไม่สมบูรณ์ ประโยคย่อยอิสระที่รวมเข้าด้วยกันโดยไม่มีเครื่องหมายวรรคตอนหรือคำเชื่อมระหว่างกัน การอ้างสรรพนามที่ไม่ถูกต้อง การเขียนแสดงความคิดโดยการใช้โครงสร้างทางไวยากรณ์ต่างกันหรือการใช้องค์ประกอบต่างระดับกัน การวางส่วนขยายผิดตำแหน่ง กรณีเหล่านี้เกิดจากการมีมโนทัศน์ที่ผิดพลาด การไม่รู้ข้อจำกัดของกฎ และการใช้กฎไม่สมบูรณ์ รวมไปถึงปัญหาการเขียนการเลือกใช้คำตามคำแปลภาษาไทย

อภิปรายผล

จากข้อผิดพลาดทางไวยากรณ์ในการเขียน พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ใช้ภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศยังคงมีปัญหาเรื่องการเขียนในหลายด้าน แม้แต่นักศึกษาสาขาภาษาอังกฤษ ซึ่งจะคุ้นชินกับการการฟัง พูด อ่าน เขียนภาษาอังกฤษ ก็ยังคงมีข้อผิดพลาดในการใช้ภาษาอังกฤษอยู่เช่นกัน ซึ่งจากการศึกษาครั้งนี้ ข้อผิดพลาดของนักศึกษาที่พบมากที่สุดคือการเขียนประโยคย่อยอิสระโดยไม่มีเครื่องหมายวรรคตอนหรือคำเชื่อมระหว่างกัน (run - on sentences) โดยข้อผิดพลาดนี้เป็นอิทธิพลจากภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาแม่ของนักศึกษา ที่มีโครงสร้างแตกต่างจากภาษาอังกฤษ การเขียนประโยคภาษาไทยไม่ต้องใส่เครื่องหมายต่าง ๆ เช่น เครื่องหมายจุลภาค (,) และ เครื่องหมายมหัพภาพ (.) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่ศึกษาเรื่องปัญหางานเขียนของนักศึกษา และพบข้อผิดพลาดเรื่องการใช้เครื่องหมายวรรคตอน ซึ่งมักเป็นการไม่ใส่เครื่องหมายจุลภาค (,) ในการกล่าวถึงสิ่งของหลาย ๆ อย่าง หรือการยกตัวอย่างหลาย ๆ ข้อในประโยคเดียวกัน หรือไม่ใส่เครื่องหมายมหัพภาพ (.) เมื่อจบประโยค ข้อผิดพลาดเหล่านี้เป็นอิทธิพลจากภาษาแม่ คือ ภาษาไทย ที่ไม่มีการใช้เครื่องหมายวรรคตอนระหว่างคำต่าง ๆ แต่ใช้เพียงการเว้นวรรคเท่านั้น ทำให้นักศึกษาละเลยใช้เครื่องหมายวรรคตอน หรือไม่รู้ว่าจะต้องใส่เครื่องหมายวรรคตรงส่วนใดบ้าง (นวลทิพย์ มหามงคล, 2549) ซึ่งข้อผิดพลาดนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาข้อผิดพลาดในงานเขียนของพนักงานธนาคารไทย เรื่องการใช้เครื่องหมายวรรคตอนมากที่สุด (สุคนธา ฟูสุวรรณ, 2562) ส่วนผลการศึกษาข้อผิดพลาดในการเปลี่ยนรูปกริยาให้สอดคล้องกับประธาน (subject-verb agreement) ครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาข้อผิดพลาดในการเขียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งศึกษาปัญหางานเขียนของนักศึกษาใหม่ และพบปัญหาการเขียนในเรื่องของไวยากรณ์เช่นเดียวกัน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องปัญหางานเขียนของนักศึกษา ซึ่งพบข้อผิดพลาดในเรื่องการใช้คำกริยาให้ตรงกับรูปของประธาน โดยข้อผิดพลาดนี้เป็นอิทธิพลจากภาษาแม่ของนักศึกษา (นวลทิพย์ มหามงคล, 2549) กล่าวคือภาษาไทยมีโครงสร้างของภาษาแตกต่างจากภาษาอังกฤษ โดยภาษาไทยนั้นไม่ต้องปรับเปลี่ยนรูปของกริยาตามกาล ทำให้ผู้เขียนไม่ได้

คำนึงถึงเรื่องนี้ จึงไม่สามารถใช้คำกริยาได้ถูกต้อง (สุคนธา ฟูสุวรรณ, 2562); (ปิยวรรณ รุ่งวรพงศ์, 2557) ปัญหาการเลือกใช้คำ (Word choice) ตามคำแปลภาษาไทย ที่ได้ศึกษาการวิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการใช้ไวยากรณ์ภาษาอังกฤษในการเขียนอีเมลธุรกิจของนักศึกษาคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร (นัสยา ปาติยเสวี, 2561) และในงานวิจัยต่างประเทศพบว่าผู้เรียนเลือกใช้คำศัพท์ไม่ถูกต้องและได้นำโครงสร้างประโยคในภาษาจีนซึ่งเป็นภาษาแม่ไปใช้ในการเขียนภาษาที่ 2 (Camilleri, G., 2004); (Haiyan, L., 2020) (Yuan, B., 1997); ในการศึกษาครั้งนี้ยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างมักจะเกิดข้อผิดพลาดอื่น ๆ นอกจากข้อผิดพลาด 8 ประเภทที่ระบุข้างต้น เช่น การละคำ การเพิ่มคำ และการจัดลำดับคำผิดตำแหน่ง (วันทนี คล้ายแสงเจริญ, 2561) เมื่อพิจารณาสาเหตุพบว่า เป็นผลการแทรกแซงจากภาษาที่ 1 (L1 Interference) หรือ Interlingual errors ส่วนข้อผิดพลาดอื่น ๆ ในการเขียนที่พบ ได้แก่ ประโยคไม่สมบูรณ์ ข้อผิดพลาดด้านการอ้างสรรพนาม และการใช้โครงสร้างทางไวยากรณ์ต่างกันหรือการใช้องค์ประกอบต่างระดับกัน ซึ่งล้วนเกิดจากอิทธิพลของภาษาแม่ ที่เขียนโดยการแปลแบบคำต่อคำในภาษาที่ 2 นอกจากนี้ยังเกิดจากการที่ผู้เขียนมีมโนทัศน์ที่ผิดพลาด การไม่รู้ข้อจำกัดของกฎไวยากรณ์ รวมทั้งการใช้กฎไวยากรณ์ได้แบบไม่สมบูรณ์ (สิทธิศักดิ์ พงพือฮี, 2555) นอกจากนี้การออกแบบแบบฝึกหัดให้สอดคล้องกับข้อผิดพลาด 8 ประเภท ในช่วงที่มีการเรียนการสอนเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าใจหลักไวยากรณ์ที่ใช้ในการเขียนมากขึ้นและลดข้อผิดผิดพลาดได้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ข้อผิดพลาดในการเขียนที่พบมากเป็นอันดับแรกในการวิจัยครั้งนี้ คือ การไม่ใช้เครื่องหมายวรรคตอนหรือคำเชื่อมระหว่างประโยคย่อยอิสระ อันดับสอง คือ การเขียนประโยคไม่สมบูรณ์ ทั้งแบบเป็นอนุประโยค ประโยคที่ขาดประธาน ส่วนขยายประโยคไม่สมบูรณ์ และประโยคที่ขาดกริยาหลัก ตามลำดับ อันดับสาม คือ การอ้างสรรพนามที่ไม่สัมพันธ์กับคำนาม เช่น ใช้สรรพนามประธานในตำแหน่งกรรม หรือใช้สรรพนามกรรมในตำแหน่งประธาน และการใช้คำสรรพนามที่ไม่เจาะจงชัดเจน (ใช้ It เป็นประธานของประโยค) อันดับสี่ มีข้อผิดพลาด 2 กรณี คือ 1) การที่ผู้เขียนมักจะเขียนบรรยายรายละเอียดหลาย ๆ อย่างต่อเนื่องกันแต่ใช้คำต่างชนิดกัน ที่เป็นเช่นนี้เพราะผู้เขียนคำนึงถึงความหมายเพียงอย่างเดียวโดยไม่ได้ตระหนักถึงโครงสร้างและชนิดของคำที่ใช้ในประโยค 2) การเลือกใช้คำตามคำแปลหรือความหมายภาษาไทย อันดับที่ห้า คือ การวางตำแหน่งส่วนขยายไม่ถูกต้องในประโยค อันดับที่หก คือ การเปลี่ยนรูปกริยาให้สอดคล้องกับประธาน และ อันดับสุดท้ายที่พบในการศึกษาครั้งนี้ คือ การใช้คำคุณศัพท์และคำกริยาวิเศษณ์ผิดรูปแบบ สาเหตุหนึ่งเกิดจากคำคุณศัพท์บางคำสามารถลงท้ายด้วย -ly ได้เช่นกัน ซึ่งเป็นจุดที่เกิดข้อผิดพลาดบ่อยครั้ง ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้ 1) ผู้สอนควรออกแบบกิจกรรม บทเรียน และแบบฝึกหัดโดย

เน้นไปที่หัวข้อไวยากรณ์ที่ผู้เรียนมีข้อผิดพลาดบ่อยครั้ง เพื่อให้ใช้ได้อย่างถูกต้อง 2) ผู้สอนควรเน้นอธิบายหัวข้อไวยากรณ์ที่มีการใช้ไม่ถูกต้องในห้องเรียน โดยชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างทางโครงสร้างระหว่างภาษาที่ 1 กับ ภาษาที่ 2 และเน้นบริบทที่ผู้เรียนสามารถนำเอาความคิดความรู้จากภาษาที่ 1 มาใช้ในการเขียนภาษาที่ 2 3) ผู้สอนควรเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้และแก้ไขข้อผิดพลาดของตนเอง เพื่อช่วยพัฒนาทักษะการเขียนของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 4) การวิจัยในอนาคตควรมีการศึกษาข้อผิดพลาดในด้านอื่นรวมทั้งกลวิธีในการเขียนของผู้เรียน เพื่อนำไปพัฒนาการเรียนการสอนและเป็นประโยชน์แก่ผู้เรียนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

นวลทิพย์ มหามงคล. (2549). การวิเคราะห์ข้อผิดพลาดในงานเขียนของนิสิตที่เรียนวิชา 0115102 ภาษาอังกฤษ II มหาวิทยาลัยทักษิณ ปีการศึกษา 2548. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยทักษิณ.

นัสยา ปาติยเสวี. (2561). การวิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการใช้ไวยากรณ์ภาษาอังกฤษในการเขียนอีเมล์ธุรกิจของนักศึกษาคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 11(3), 815-833.

ปิยวรรณ รุ่งวรพงศ์. (2557). ปัญหาการเขียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาใหม่: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม , 8(3), 119-126.

วันทนี แสงคล้ายเจริญ. (2561). การศึกษาข้อผิดพลาดทางไวยากรณ์ในงานเขียนภาษาอังกฤษและกลยุทธ์ในการเขียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 11(3), 538-554.

สิทธิศักดิ์ พงพือฮี. (2555). การวิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการเขียนเรียงความภาษาอังกฤษ ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาอังกฤษ. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

สุกินา อาแล และคณะ. (2553). ความแตกต่างของโครงสร้างภาษาไทยและโครงสร้างภาษาอังกฤษซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพทางการ เขียนภาษาอังกฤษของนักศึกษา : กรณีศึกษานักศึกษาเอกภาษาอังกฤษชั้นปีที่ 2 และ 3 สาขาศิลปศาสตร์และสาขาครุศาสตร์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ปี การศึกษา 2552. ใน การประชุมทางวิชาการ

และการนำเสนอผลงานวิจัระดับชาติ ครั้งที่ 4,14กุมภาพันธ์ 2553. ยะลา: สถาบันวิจัยและพัฒนาชายแดนภาคใต้ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

สุคนธา ฟูสุวรรณ. (2562). การศึกษาข้อผิดพลาดในการเขียนภาษาอังกฤษของนักศึกาชั้นปีที่ 4 สาขาภาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. ใน การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

Camilleri, G. (2004). Negative transfer in Maltese students' writing in English. Journal of Maltese Education Research, 2(1), 3-12.

Haiyan, L. (2020). Analysis of the Errors in the Chinese Students' Composition. Journal of Contemporary Educational Research, 4(11), 47-51.

Yuan, B. (1997). Asymmetry of Null Subjects and Null Objects in Chinese Speakers' L2 English. Education Resources Information Center, 19(4), 467-497.

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 747-765

บทความวิจัย

การสนับสนุนตราสินค้าสำหรับธุรกิจอาหารบนสื่อสังคมออนไลน์ในประเทศไทย*

BRAND ADVOCACY FOR FOOD BUSINESS ON SOCIAL MEDIA IN THAILAND

คัจฉนันท์ เลิศพงษ์ศิลป์[1], วิไลลักษณา สร้อยคีรี[2]
Kaschanan Lertpongsin[1], Wilailaksana Soykeeree[2]
[1]หจก.พิมพันธ์พาวิลเลี่ยน เลย
[1]Pimpun Pavilion Limited Partnership, Loei, Thailand
[2]คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ นครสวรรค์
[2]Faculty of Management Sciences, Nakhon Sawan Rajabhat University, Nakhon Sawan, Thailand
[1]Corresponding auther E-mail: kaschanan1972@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบของตัวแบบการสนับสนุนตราสินค้าสำหรับธุรกิจอาหารและการรับประทานอาหารบนสื่อสังคมออนไลน์ในประเทศไทย และ 2) เพื่อสร้างตัวแบบจำลองความสัมพันธ์ของการสนับสนุนตราสินค้าสำหรับธุรกิจอาหารและการรับประทานอาหารบนสื่อสังคมออนไลน์ในประเทศไทย งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ โดยกลุ่มตัวอย่างคือผู้บริโภคที่ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันอินสตาแกรมในธุรกิจอาหารและการรับประทานอาหารในประเทศไทย ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปและใช้งานอินสตาแกรมมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี จำนวนทั้งหมด 737 ตัวอย่าง ด้วยวิธีการสุ่มแบบตามความสะดวก เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามออนไลน์ ซึ่งประกอบด้วยข้อคำถามเพื่อใช้วัดตัวแปรแฝงทั้งหมดจำนวน 73 ข้อ โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่าเป็นมาตรวัด โดยผู้วิจัยได้แบ่งระดับคะแนนทัศนคติเป็น 7 ระดับ วิเคราะห์องค์ประกอบยืนยันสมการถดถอยเชิงซ้อนด้วยการใช้โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling : SEM) ผลการศึกษาพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทุกตัวแปรเป็นบวก

* Received 12 December 2022; Revised 29 December 2022; Accepted 30 December 2022

และสนับสนุนทุกตัวแปร ซึ่งเป็นตัวแบบจำลองความสัมพันธ์ของการสนับสนุนตราสินค้า ประกอบด้วย ตัวแปรด้านผู้ทรงอิทธิพลขนาดเล็ก ตัวแปรด้านการรับรู้ถึงแก่นแท้ของตราสินค้า ตัวแปรด้านการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ตัวแปรด้านการจัดการความประทับใจ ตัวแปรด้านการใช้ตราสินค้าที่มีต่อความไว้วางใจในตราสินค้า และตัวแปรการสนับสนุนตราสินค้า ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลมากที่สุดคือ ปัจจัยด้านความไว้วางใจในตราสินค้าที่ส่งผลต่อการสนับสนุนตราสินค้า (β = 0.668, P < 0.001)

คำสำคัญ: ธุรกิจอาหาร, สื่อสังคมออนไลน์, การสนับสนุนตราสินค้า

Abstract

The research paper has two objectives : 1) to study and analyze the components of a brand support model for food and dining businesses on social media in Thailand and 2) to simulate the relationship model of brand advocacy for food and dining businesses on social media in Thailand. This research is a quantitative research. The sample group is consumers who use social media through the Instagram application in food and dining businesses in Thailand age over 18 years and have been using Instagram for at least 1 year, a total of 737 samples with convenience random sampling. The instrument used for data collection was an online questionnaire. It consisted of 73 questions to measure all latent variables by using the estimation scale as a measure. The researcher divided the attitude score into 7 levels. The factor analysis confirmed the complex regression equation using structural equation modeling (SEM). The study found that the influence coefficients for all variables were positive and supported all variables, which model the relationship of brand advocacy, include on micro-influence factors, perceived brand authenticity factors, subjective norm factor, impression management factors, brand use factor affecting brand trust factors and brand advocacy. The most influencing factor is brand trust factor affecting brand advocacy (β = 0.668, P < 0.001).

Keywords: Food Business, Social Media, Brand Advocacy

บทนำ

ตราสินค้ามีความแตกต่างจากสินค้า เนื่องจากตราสินค้ามีองค์ประกอบที่มากกว่าสินค้า ได้แก่ คุณสมบัติ ทั้งด้านหน้าที่ อารมณ์ความรู้สึก ลักษณะการใช้งาน คุณภาพหรือคุณค่า และคุณประโยชน์ด้านหน้าที่การใช้งาน รวมทั้งบุคลิกภาพตราสินค้า สัญลักษณ์ของตราสินค้า

ความสัมพันธ์ระหว่างตราสินค้ากับลูกค้า ความพึงพอใจที่ได้ใช้ตราสินค้า เนื่องจากสามารถแสดงตัวตนของผู้ใช้ คุณประโยชน์ด้านความรู้สึก ภาพลักษณ์ของผู้ใช้ ประเทศแหล่งกำเนิด ความเชื่อมโยงเกี่ยวกับองค์กรเจ้าของสินค้า (Aaker, D.A., & Joachimsthaler, E. , 2009) นอกจากนี้ตราสินค้ายังมีความสำคัญและมีบทบาทต่อสินค้าหรือบริการที่สามารถส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคได้ (Keller, K.L. , 2002) อีกทั้งตราสินค้ายังมีบทบาทในเรื่องของการสื่อสารทางการตลาด ในส่วนการรับรู้ของผู้บริโภค หากสื่อสารตราสินค้าให้ผู้บริโภคจำนวนมากมีผลต่อการรับรู้คุณสมบัติและส่งผลต่อความชอบในตราสินค้า รวมทั้งการประเมินตราสินค้าไปในทางบวก (Keller, K.L., 2007) ในยุคปัจจุบันผู้ทรงอิทธิพลขนาดเล็กถูกมองว่ามีความจริงใจ มีความเป็นตัวตนที่แท้จริง (Brand Authenticity) ในการสื่อสารตราสินค้าให้กับผู้บริโภคที่คล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในการซื้อขายสินค้าออนไลน์รวมทั้งยังสร้างความน่าเชื่อถือให้กับตราสินค้า (Brand Trust) มากกว่าผู้ทรงอิทธิพลระดับอื่นด้วย ซึ่งเป็นการแบ่งปันสิ่งที่ตนเองชอบ ถนัด และเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เสมือนเป็นการให้คำแนะนำผู้อื่นในการใช้ตราสินค้า (Brand Use) มากกว่าการทำการตลาดและโฆษณา ด้วยทักษะความสามารถในการสื่อสาร การเล่าเรื่องราวอย่างน่าสนใจแก่ผู้บริโภค รวมทั้งสามารถจัดการความประทับใจ (Impression Management) ให้กับผู้บริโภคได้มากกว่า (Foong, L.S., & Yazdanifard, R., 2014; McCormick, K., 2016) โดยความน่าเชื่อถือหรือความไว้วางใจ (Trust) ของผู้บริโภคที่มีต่อตราสินค้านั้น จะทำให้ผู้บริโภครู้สึกมีส่วนร่วมในตราสินค้านั้น ข้อความหรือคำพูดที่ผ่านการรับรองจากการสนับสนุนตราสินค้า จึงทำให้ผู้อื่นเชื่อมั่นและให้ความสนใจมากขึ้น ปัจจุบันมีการพัฒนาการตลาดด้านการสนับสนุนตราสินค้า (Brand Advocacy) ด้วยการเข้าถึงผู้บริโภคในสื่อสังคมออนไลน์มากขึ้นเรื่อย ๆ มีการแบ่งปันประสบการณ์ และความคิดเห็นให้กับผู้ติดตาม โดยตราสินค้าสามารถเข้าถึงผู้บริโภคทางอ้อมได้ ซึ่งสามารถช่วยในการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ และบริการต่าง ๆ กำหนดความคิดเห็นและทัศนคติ โดยการส่งเสริมตนเองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Elenopoulou, C., 2018; Uzunolu, E., & Kip, S.M. , 2014) อย่างไรก็ตามผู้สนับสนุนตราสินค้าส่วนใหญ่ที่ภักดีต่อตราสินค้ามักไม่แสดงออก เว้นแต่จะถูกกระตุ้นด้วยคำถามหรือการกล่าวถึงในเชิงลบ เมื่อเผชิญการกระตุ้นในลักษณะเช่นนี้ ผู้สนับสนุนตราสินค้าจะออกมาแสดงตัวเพื่อแนะนำและปกป้องตราสินค้าที่ตนรัก (Kotler, P. et al, 2017)

การศึกษาพฤติกรรมของผู้บริโภคในการซื้อสินค้าจากสื่อสังคมออนไลน์ และตัดสินใจซื้อสินค้าจากการอ่านความคิดเห็นและคำวิจารณ์ (Review) ของผู้บริโภคคนอื่น หรือถ่ายรูปสินค้าขึ้นสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อขอความคิดเห็นจากบุคคลอื่น รวมทั้งเปรียบเทียบราคาสินค้าผ่านอินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นการสื่อสารระหว่างผู้บริโภคด้วยกัน หรือระหว่างบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่ง เพื่อเป็นการกระจายข้อมูลข่าวสารไปยังกลุ่มผู้บริโภคอีกกลุ่ม และยังเป็นการถ่ายทอดความรู้ความรู้สึกต่าง ๆ จากประสบการณ์ที่ได้รับเพื่อให้อีกบุคคลหนึ่งเกิดปฏิกิริยาตอบสนอง (ThaiPublica, 2559) ดังนั้นการใช้ผู้ทรงอิทธิพลขนาดเล็กของตราสินค้าจึงเป็นเครื่องมือทาง

การตลาดที่เป็นปรากฏการณ์ที่ค่อนข้างใหม่ และมีมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะในอินสตาแกรม (Instagram) ซึ่งถือว่าเป็นช่องทางที่สำคัญที่สุดสำหรับการลงทุนในตลาดผู้ทรงอิทธิพลในสื่อสังคมออนไลน์ถึงร้อยละ 79 รองลงมาคือ เฟซบุ๊ก (Facebook) ร้อยละ 46 ซึ่งผู้ทรงอิทธิพลขนาดเล็ก (Micro - Influencers) เป็นกลุ่มบุคคลที่มียอดผู้ติดตามจำนวน 5,000 – 100,000 คน และกำลังได้รับความนิยม โดยบุคคลเหล่านี้ได้กำหนดสถานะของการตลาดและกำหนดวิธีใหม่ในการนำเสนอผลิตภัณฑ์ โดยมีปัจจัยสนับสนุนจากโครงสร้างประชากรที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งจากครัวเรือนที่เล็กลง การขยายตัวของเมืองและรูปแบบการดำรงชีวิตของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป (Siam Commercial Bank Economic Intelligence Center [SCBEIC], 2019) ธุรกิจร้านอาหารยังมีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่องโดยมีปัจจัยสนับสนุนจากการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างทั้งจากภาคครัวเรือนที่มีขนาดเล็กลงและการปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำรงชีวิตของผู้บริโภค จากข้อมูลของ SCBEIC พบว่ายอดขายธุรกิจบริการอาหาร (Food service) ของไทยยังเติบโตได้ต่อเนื่องที่ร้อยละ 4 ต่อปีในช่วงปี 2013 - 2018 ซึ่งสูงกว่าการเติบโตของการบริโภคภาคเอกชนเฉลี่ยราวร้อยละ 2.4 ต่อปีในช่วงเวลาเดียวกัน ส่งผลให้มูลค่าตลาดเพิ่มขึ้นมาอยู่ที่ประมาณ 8.8 แสนล้านบาทในปี 2018 ทั้งนี้คาดการณ์ธุรกิจบริการอาหารยังมีแนวโน้มเติบโตได้ต่อเนื่องที่ประมาณร้อยละ 4-5 จะเห็นได้ว่า ผู้บริโภคยุคใหม่มองหาร้านอาหารที่ไม่ได้ตอบโจทย์แค่การทานอาหาร แต่ต้องการให้ร้านอาหารช่วยสร้างประสบการณ์ใหม่ให้กับผู้บริโภคด้วย เนื่องจากผู้บริโภคยุคใหม่ช่างเลือกและมองหาประสบการณ์ใหม่ ๆ ซึ่งการออกไปทานอาหารนอกบ้านเป็นหนึ่งในกิจกรรมที่ช่วยสร้างประสบการณ์ให้ผู้บริโภค ดังนั้นนอกเหนือจากรสชาติอาหารที่มีความสำคัญเป็นอันดับแรกแล้ว บรรยากาศแปลกใหม่นับเป็นจุดขายสำคัญสำหรับการแข่งขันในธุรกิจร้านอาหารในยุคนี้ (Siam Commercial Bank Economic Intelligence Center [SCBEIC], 2019)

SCBEIC ทำการสำรวจเกี่ยวกับสื่อที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าไปใช้บริการร้านอาหารของผู้บริโภคในประเทศไทย พบว่า สื่อสังคมออนไลน์และการรีวิวมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจร้อยละ 58 รองลงมาคือ การบอกต่อร้อยละ 23 และร้อยละ 19 ผ่านการโฆษณาในสื่อทั่วไป สะท้อนให้เห็นว่าบทบาทของ Foodie influencer มีอิทธิพลต่อผู้บริโภคมากขึ้น เนื่องจากพฤติกรรมของผู้บริโภคที่ช่างเลือกและติดโซเชียลมีเดีย จึงมีแนวโน้มที่จะให้ความสำคัญกับรีวิวร้านอาหารทั้งในแง่คุณภาพและบริการ ซึ่งแพลตฟอร์มที่รวบรวมร้านอาหารและมีรีวิวต่าง ๆ รวมถึงการมีโปรโมชั่นส่วนลดเข้ามามีบทบาทมากขึ้น (Siam Commercial Bank Economic Intelligence Center [SCBEIC], 2019) ธุรกิจร้านอาหารจึงทำกลยุทธ์ทางการตลาด โดยมีการใช้ช่องทางออนไลน์เป็นช่องทางหลักในการสร้างการรับรู้ให้กับผู้บริโภคด้วยผู้ทรงอิทธิพล ไม่ว่าจะเป็นการรีวิว สาธิตการใช้งาน หรือชิมอาหาร ที่ช่วยสร้างความน่าเชื่อถือให้กับกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย และดึงดูดให้ผู้บริโภคเข้ามาใช้บริการ รวมทั้งช่วยย้ำเตือนให้ลูกค้าเดิมกลับมาใช้บริการซ้ำ โดยเฉพาะในอินสตาแกรม เนื่องจากสามารถลงรูปอาหารสวยๆ ลงคลิปทำอาหารสั้นๆ และผู้บริโภคจะเข้าใช้

งานอินสตาแกรม เพื่อหาแรงบันดาลใจ รวมทั้งค้นพบสิ่งที่พวกเขาสนใจ ซึ่งรวมถึงเนื้อหาจากตราสินค้าและธุรกิจต่าง ๆ ด้วย (Wisesight, 2019)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าหากปัจจัยเชิงสาเหตุสามารถสนับสนุนตราสินค้าบนสื่อสังคมออนไลน์ได้ จะเกิดประโยชน์ต่อองค์กรในการสร้างกลยุทธ์ทางการตลาดได้อย่างมาก ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาและค้นหาตัวแบบความสัมพันธ์ของปัจจัยในการสนับสนุนตราสินค้าสำหรับธุรกิจอาหารและการรับประทานอาหารบนสื่อสังคมออนไลน์ โดยสร้างแบบจำลององค์ประกอบเชิงสาเหตุ จากนั้นทำการทดสอบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ด้วยการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural equation modeling: SEM) เป็นการต่อยอดองค์ความรู้และข้อค้นพบใหม่เชิงประจักษ์ในการประยุกต์ใช้ทฤษฎีด้านการตลาดและด้านการบริหารจัดการต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและหาความสัมพันธ์ของการสนับสนุนตราสินค้าสำหรับธุรกิจอาหารและการรับประทานอาหารบนสื่อสังคมออนไลน์ในประเทศไทย

2. เพื่อจำลองตัวแบบความสัมพันธ์ของการสนับสนุนตราสินค้าสำหรับธุรกิจอาหารและการรับประทานอาหารบนสื่อสังคมออนไลน์ในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling : SEM) เพื่อให้ได้โมเดลสมการโครงสร้างที่ดีที่สุดของตัวแบบการสนับสนุนตราสินค้าสำหรับธุรกิจอาหารและการรับประทานอาหารบนสื่อสังคมออนไลน์ในประเทศไทย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ บุคคลที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ใช้งานอินสตาแกรมไม่น้อยกว่า 1 ปี เป็นกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้ทั้งสิ้น 737 ตัวอย่าง ใช้แนวทางการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งใช้แบบสอบถามออนไลน์ โดยใช้ Google form เป็นช่องทางหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านทางออนไลน์ โดยผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบตามความสะดวก (Convenience Sampling) ผู้วิจัยกำหนดขนาดตัวอย่างโดยวิธีของ Hair, J.F. et al ที่ว่าขนาดตัวอย่างต้องเป็นจำนวน 10 เท่าของจำนวนข้อคำถามทั้งหมด ซึ่งงานวิจัยนี้มีข้อคำถามทั้งหมด 73 ข้อ ดังนั้นขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมและเพียงพอ จึงไม่ควรมีต่ำกว่า 73 x 10 เท่ากับ 730 ตัวอย่าง ซึ่งเป็นจำนวนที่สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างได้ (Hair, J.F. et al, 2018)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถามซึ่งแบ่งเป็น 5 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ส่วนที่ 3 ระดับความคิดเห็นปัจจัยด้านผู้ทรง

อิทธิพลขนาดเล็ก ปัจจัยด้านการรับรู้ถึงแก่นแท้ของตราสินค้า ปัจจัยด้านการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ปัจจัยด้านการจัดการด้านความประทับใจ ปัจจัยด้านการใช้ตราสินค้า ส่วนที่ 4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความไว้วางใจในตราสินค้า และส่วนที่ 5 ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการสนับสนุนตราสินค้า ทั้งนี้ข้อคำถามส่วนที่ 3 ส่วนที่ 4 และส่วนที่ 5 เป็นลักษณะของคำถามใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Likert Scale) เป็นมาตรวัดโดยแบ่งคะแนนทัศนคติ 7 ระดับ โดยเริ่มจากระดับ 1 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง จนกระทั่งระดับ 7 เห็นด้วยอย่างยิ่ง

การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านเพื่อพิจารณาตรวจสอบ โดยการตรวจค่าความตรงเชิงเนื้อหาและภาษาที่ใช้เพื่อพิจารณาถึงคุณภาพของข้อคำถาม ใช้วิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของประเด็นคำถาม (Index of Item Objectives Congruence: IOC) แล้วคัดเลือกข้อที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปมาใช้ ผลการวิเคราะห์คำถามทั้งหมด 30 ข้อคำถาม แต่ละข้อพบว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.66-1.00 จึงผ่านเกณฑ์ ซึ่งข้อคำถามทุกข้อมีค่า 0.66 ขึ้นไป จากนั้นผู้วิจัยนำแบบสอบถามหลังจากผ่านการทำ IOC และปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่มีคุณสมบัติเหมือนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน และนำมาวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟ่า (Cronbach's Alpha) ซึ่งพบว่าผ่านเกณฑ์ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป (Zikmund et al.,2010) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟ่าของแบบสอบถาม

ตัวแปร	Cronbach's Alpha
ผู้ทรงอิทธิพลขนาดเล็ก (Micro Influencer : MI)	0.895
การรับรู้ถึงแก่นแท้ของตราสินค้า (Perceived Brand Authenticity : PBA)	0.867
การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Subjective Norms : SN)	0.825
การจัดการความประทับใจ (Impression Management : IM)	0.839
การใช้ตราสินค้า (Brand Use : BU)	0.846
ความไว้วางใจในตราสินค้า (Brand Trust : BT)	0.901
การสนับสนุนตราสินค้า (Brand Advocacy : BA)	0.866

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยได้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ในการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติที่นำใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าความโด่ง (Skewness) และค่าความเบ้ (Kurtosis) เพื่อตรวจสอบคุณสมบัติของข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์

สำหรับสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ในการตรวจสอบการจัดกลุ่มของตัวแปรสังเกตได้และตัวแปรแฝงในโมเดล ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์สถิติขั้นสูง โดยใช้โปรแกรม

สำเร็จรูป M-plus เพื่อตรวจสอบความกลมกลืนของแบบจำลองการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Model Fit) เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis : CFA) ของตัวแปรตามกรอบแนวคิด และวิเคราะห์ตัวแบบสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling : SEM) ของปัจจัยที่ส่งผลต่อตัวแบบการสนับสนุนตราสินค้า เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุตามกรอบแนวคิดงานวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง : ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อมูลพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 25-34 ปี ส่วนใหญ่มีอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน มีรายได้ 10,000-20,000 ข้อมูลการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ใช้อินสตาแกรม (Instagram) ใช้วันละหลายครั้ง ซึ่งในรอบหนึ่งเดือนได้ติดตามบุคคลในอินสตาแกรมมากกว่า 4 ครั้งต่อเดือน และส่วนใหญ่ติดตาม review for food (อยากกินโว้ยยยยย) จากการเก็บข้อมูลทำให้ทราบว่าผู้ตอบแบบสอบถามยังได้ติดตามทางยูทูป (You tube) รายการครัวคุณต๋อย หนูนาสวีเดน และ Plenakorn

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้โดยพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson’s Product Moment Correlation) ผลการวิเคราะห์ พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันทุกคู่ คือตัวแปรสังเกตได้ทุกคู่มีความสัมพันธ์เชิงบวกและมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.238 – 0.578 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 ซึ่ง Hair et al. (2010) กล่าวว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ที่มีค่าความสัมพันธ์ของตัวแปรแต่ละคู่ไม่เกิน 0.90 ดังนั้นตัวแปรจึงมีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงและมีความเหมาะสมที่จะนำไปตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลสมการโครงสร้างกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้

ตัวแปร	MI	PBA	SN	IM	BU	BT	BA
MI	1						
PBA	.544	1					
SN	.368	.554	1				
IM	.360	.481	.430	1			
BU	.378	.478	.395	.509	1		
BT	.509	.460	.346	.337	.535	1	
BA	.401	.423	.238	.344	.466	.578	1

**นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์องค์ประกอบการขยายความแปรปรวน (Variance Inflation Factor : VIF) และค่าสัมประสิทธิ์ของแอลฟ่าในแต่ละองค์ประกอบ (Tolerance) ซึ่งเป็นค่าที่บ่งบอกความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระตัวหนึ่งกับตัวแปรอิสระอื่นๆ ทั้งหมด ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่า VIF มีค่าอยู่ระหว่าง 1.346 ถึง 5.036 ซึ่งค่า VIF ที่ได้ไม่เกิน 10 (Stevens, 2009) และค่า Tolerance อยู่ระหว่าง .199 ถึง .743 แสดงว่าข้อมูลไม่น่าจะเกิดปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ (Multicollinearity) ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์ Tolerance และ VIF ของตัวแปรสังเกตได้

ตัวแปร	Collinearity Statistics	
	Tolerance	VIF
MI	.336	2.972
PBA	.583	1.716
SN	.743	1.346
IM	.437	2.288
BU	.464	2.155
BT	.199	5.036

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis : CFA)

ด้านการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันตามตัวแบบกรอบแนวคิดในงานวิจัย การประเมินความเที่ยงตรงขององค์ประกอบเชิงโครงสร้าง (Fit of Model) ซึ่งผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการประเมินตามข้อกำหนดของ Hair et al. (2006) ในกรณีที่กลุ่มตัวอย่างมากกว่า 250 ซึ่งมีข้อกำหนดดังนี้ 1) ค่าสถิติไคสแควร์ ควรมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 2) ค่าสัมประสิทธิ์ CFI หรือ TLI ควรมากกว่าหรือเท่ากับ 0.95 3) ค่า RMSEA ต้องน้อยกว่าหรือเท่ากับ 0.05 แต่ต้องไม่มากกว่า 0.08 และ 4) ค่า SRMR ต้องน้อยกว่าหรือเท่ากับ 0.05 แต่ต้องไม่มากกว่า 0.08 จากการประเมินความเที่ยงตรงองค์ประกอบเชิงโครงสร้าง

ในการตรวจสอบองค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factory Analysis: CFA) ครั้งแรก ยังไม่ได้ค่าตามเกณฑ์ที่กำหนด โปรแกรมแนะนำให้ตัด BU1 ออก ผู้วิจัยจึงทำการปรับ CFA ด้วยคำสั่ง WITH ตามที่โปรแกรมแนะนำ พบค่าผ่านเกณฑ์มาตรฐานที่สามารถนำไปรัน SEM ได้และในขณะเดียวกันค่า Factor Loading ผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนดด้วยเช่นกัน รายงานผลดังนี้

χ^2= 12677.378, Degree of freedom (df) = 351, Probability level = 0.000, χ^2/df = 36.117, ค่า CFI = 0.955, ค่า TLI = 0.943, ค่า SRMR = 0.048 และค่า RMSEA = 0.052

ซึ่งการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันผ่านเกณฑ์ตามข้อกำหนดของ Hair et al. ดังนั้นองค์ประกอบเชิงยืนยันที่กำหนดในงานวิจัยมีความเที่ยงตรง การประเมินค่าน้ำหนักการสกัดปัจจัย (Factor Loading) ในแต่ละข้อคำถาม ผลการคำนวณพบว่า ค่าน้ำหนักการสกัดปัจจัยมีค่าต่ำสุดคือ 0.575 และมีค่าสูงสุดคือ 0.995 ซึ่งมีค่ามากกว่าเกณฑ์มาตรฐานตามข้อกำหนดของ Hair et al. (2018) ที่ค่า Factor Loading ควรมากกว่า 0.50 แสดงให้เห็นว่าตัวแปรสังเกตที่ใช้เก็บข้อมูลในงานวิจัยมีความสัมพันธ์กับตัวแฝงอยู่ในเกณฑ์ดี

ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยอิสระร่วมกันพยากรณ์ (R^2) การสนับสนุนตราสินค้ามากถึงร้อยละ 71.20 พิจารณาค่าสถิติตามโมเดลสมการโครงสร้างพบว่ามี 5 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความไว้วางใจในตราสินค้า โดยปัจจัยที่ส่งผลมากที่สุดคือ ปัจจัยด้านผู้ทรงอิทธิพลขนาดเล็ก ซึ่งพบว่าผู้ทรงอิทธิพลขนาดเล็กมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความไว้วางใจในตราสินค้า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.307 (β = 0.307) รองลงมาคือปัจจัยด้านการรับรู้ถึงแก่นแท้ของตราสินค้า มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความไว้วางใจในตราสินค้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.215 (β = 0.215) ปัจจัยด้านการจัดการความประทับใจ มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความไว้วางใจในตราสินค้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.189 (β = 0.189) ปัจจัยด้านการใช้ตราสินค้า ซึ่งพบว่า การใช้ตราสินค้า มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความไว้วางใจในตราสินค้า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.121 (β = 0.121) และปัจจัยด้านการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ซึ่งพบว่า การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความไว้วางใจในตราสินค้า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.102 (β = 0.102) ทางด้านปัจจัยความไว้วางใจในตราสินค้า พบว่า ความไว้วางใจในตราสินค้า มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการสนับสนุนตราสินค้า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.001 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.668 (β = 0.668) ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าเบต้า (β) ของลักษณะความสัมพันธ์

ความสัมพันธ์	ค่าเบต้า (β)	t-value
MI → BT	0.307	6.822
PBA → BT	0.215	3.071
SN → BT	0.102	2.170
IM → BT	0.189	2.689
BU → BT	0.121	3.566
BT → BA	0.668	20.735

ผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structure Equation Model : SEM)

การวิเคราะห์สมการโครงสร้างครั้งแรก พบว่า โมเดลโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยจึงได้โมเดลโครงสร้าง (Model Modification) โดยพิจารณาจากค่าพารามิเตอร์ในโมเดลด้วยค่าดัชนีการปรับโมเดล (Model Modification Indices: MI) โดยใช้คำสั่ง ON จนกระทั่งค่าดัชนีความกลมกลืนของโครงสร้างมีความกลมกลืน (Model Fit) เพื่อให้ได้โมเดลสมการโครงสร้างที่ดีที่สุดและสอดคล้องกับกรอบแนวคิดงานวิจัย ผลการประมาณค่าหลังจากปรับโมเดลให้มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ รายงานผลดังนี้

χ^2 = 876.007, p-value = 0.000, df = 281, χ^2/df = 3.117, CFI = 0.952, TLI = 0.940, RMSEA = 0.054 และค่า SRMR = 0.050

ตรวจสอบความเหมาะสมของข้อมูลด้วยค่าสถิติ Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) โดยรวมมีค่าใกล้เคียงกันโดยอยู่ระหว่าง 0.561-0.825 พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเหมาะสม เนื่องจากค่า KMO มากกว่า 0.500 (Hair et al., 2006) การตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟ่า (Cronbach's alpha) โดยรวมมีค่าใกล้เคียงกันโดยอยู่ระหว่าง 0.805-0.901 มีค่าต่ำสุดเท่ากับ 0.805 และสูงสุดเท่ากับ 0.901 พิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟ่า ที่คำนวณได้ของทุกตัวแปรตามกรอบแนวคิดในงานวิจัยทั้งสองกลุ่มมีค่ามากกว่า 0.700 แสดงให้เห็นว่าข้อมูลที่เก็บมานั้นมีความสอดคล้องเที่ยงตรง (Pallant, 2007)

ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่ใช้ศึกษาตามกรอบแนวคิด มีความสัมพันธ์กับตัวแบบการสนับสนุนตราสินค้าสำหรับธุรกิจอาหารและการรับประทานอาหารบนสื่อสังคมออนไลน์ในประเทศไทย ผลการวิเคราะห์กลุ่มตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย 5 กลุ่ม คือ กลุ่มตัวแปรปัจจัยด้านผู้ทรงอิทธิพลขนาดเล็ก (Micro-Influencers) กลุ่มตัวแปรปัจจัยด้านการรับรู้ถึงแก่นแท้ของตราสินค้า (Perceived Brand Authenticity) กลุ่มตัวแปรปัจจัยด้านการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Subjective Norms) กลุ่มตัวแปรปัจจัยด้านการจัดการความประทับใจ (Impression Management) และกลุ่มตัวแปรปัจจัยด้านการใช้ตราสินค้า (Brand Use) พบว่าตัวแปรที่มีความสัมพันธ์สูงที่สุดคือ ความไว้วางใจในตราสินค้า (Brand Trust: BT) สัมพันธ์กับการสนับสนุนตราสินค้า (Brand Advocacy: BA) โดยมีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ 0.578 ส่วนตัวแปรสังเกตได้ คู่ที่มีความสัมพันธ์กันต่ำสุด คือ ปัจจัยด้านการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Subjective Norms: SN) กับการสนับสนุนตราสินค้า (Brand Advocacy: BA) โดยมีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ 0.238 ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันระหว่างตัวแปรอิสระที่ได้จาก

ทั้งสองกลุ่มมีค่าน้อยกว่า 0.800 สรุปได้ว่า ตัวแปรอิสระตามกรอบแนวคิดงานวิจัยไม่มีคู่ใดที่มีความสัมพันธ์กันเองจนสูงเกินไปจึงไม่เกิดปัญหา Multicollinearity

ผลการวิเคราะห์สมมติฐานของการวิจัย

จากการทดสอบสมการโครงสร้างโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 5 ดังนี้

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์สมมติฐานของการวิจัย

การวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis)	**ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยปรับมาตรฐาน**	**P-Value**	**ผลการทดสอบสมมติฐาน**
H1: ปัจจัยด้านผู้ทรงอิทธิพลขนาดเล็ก (Micro – Influencers) มีอิทธิพลทางบวกต่อความไว้วางใจในตราสินค้า (Brand Trust)	0.307	0.000**	สนับสนุน
H2: ปัจจัยด้านการรับรู้ถึงแก่นแท้ของตราสินค้า (Perceived Brand Authenticity) มีอิทธิพลทางบวกต่อความไว้วางใจในตราสินค้า (Brand Trust)	0.215	0.000**	สนับสนุน
H3: ปัจจัยด้านการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Subjective Norm) มีอิทธิพลทางบวกต่อความไว้วางใจในตราสินค้า (Brand Trust)	0.102	0.009**	สนับสนุน
H4: ปัจจัยด้านการจัดการความประทับใจ (Impression Management) มีอิทธิพลทางบวกต่อความไว้วางใจในตราสินค้า (Brand Trust)	0.121	0.004**	สนับสนุน
H5: ปัจจัยด้านการใช้ตราสินค้า(Brand Use) มีอิทธิพลทางบวกต่อความไว้วางใจในตราสินค้า (Brand Trust)	0.189	0.000**	สนับสนุน
H6: ปัจจัยด้านความไว้วางใจในตราสินค้า (Brand Trust) มีผลต่อการสนับสนุนตราสินค้า (Brand Advocacy)	0.668	0.000***	สนับสนุน
อำนาจพยากรณ์ของปัจจัยความไว้วางใจในตราสินค้า ร้อยละ 44.60 (0.446)			
อำนาจพยากรณ์ของปัจจัยการสนับสนุนตราสินค้า ร้อยละ 71.20 (0.712)			

*** หมายถึง ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.001

** หมายถึง ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

* หมายถึง ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

จากตารางที่ 5 สามารถสรุปผลการวิเคราะห์สมมติฐานของการวิจัย ได้ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 (H_1) : ผู้ทรงอิทธิพลขนาดเล็กมีอิทธิพลทางบวกต่อความไว้วางใจในตราสินค้า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับนัยสำคัญที่ 0.000** มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.307

สมมติฐานที่ 2 (H_2) : การรับรู้ถึงแก่นแท้ของตราสินค้ามีอิทธิพลต่อความไว้วางใจในตราสินค้า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับนัยสำคัญที่ 0.000** มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเป็นบวกเท่ากับ 0.215

สมมติฐานที่ 3 (H_3) : การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงมีอิทธิพลต่อความไว้วางใจในตราสินค้า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับนัยสำคัญที่ 0.009** มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเป็นบวกเท่ากับ 0.102

สมมติฐานที่ 4 (H_4) : การจัดการความประทับใจมีอิทธิพลทางบวกต่อความไว้วางใจในตราสินค้า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับนัยสำคัญที่ 0.004** มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.121

สมมติฐานที่ 5 (H_5) : การใช้ตราสินค้ามีอิทธิพลทางบวกต่อความไว้วางใจในตราสินค้า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับนัยสำคัญที่ 0.000** มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.189

สมมติฐานที่ 6 (H_6) : ความไว้วางใจในตราสินค้ามีอิทธิพลทางบวกต่อการสนับสนุนตราสินค้า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับนัยสำคัญที่ 0.000*** มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.668

จากการทดสอบอิทธิพลทั้ง 6 เส้นทางสามารถสรุปโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแบบการสนับสนุนตราสินค้าสำหรับธุรกิจอาหารและการรับประทานอาหารบนสื่อสังคมออนไลน์ในประเทศไทย ดังภาพที่ 1

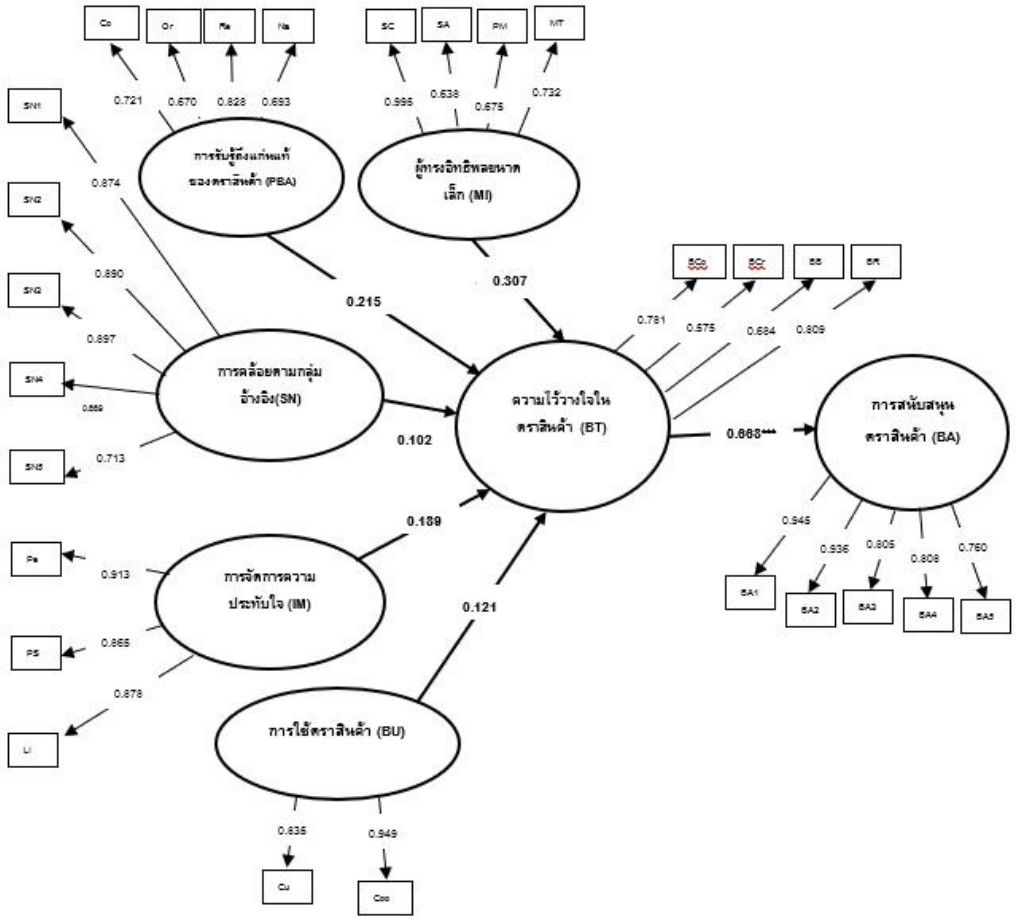

ภาพที่ 1 โมเดลสมการโครงสร้างตัวแบบการสนับสนุนตราสินค้าสำหรับธุรกิจอาหารและการรับประทานอาหารบนสื่อสังคมออนไลน์ในประเทศไทย

อภิปรายผล

ในส่วนนี้ผู้วิจัยนำเสนอการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยทำการศึกษา 1) องค์ประกอบของตัวแบบการสนับสนุนตราสินค้าสำหรับธุรกิจอาหารและการรับประทานอาหารบนสื่อสังคมออนไลน์ในประเทศไทย และ 2) แบบจำลองตัวแบบความสัมพันธ์ของการสนับสนุนตราสินค้าสำหรับธุรกิจอาหารและการรับประทานอาหารบนสื่อสังคมออนไลน์ในประเทศไทย ซึ่งผลการวิจัยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 องค์ประกอบของตัวแบบการสนับสนุนตราสินค้าสำหรับธุรกิจอาหารและการรับประทานอาหารบนสื่อสังคมออนไลน์ในประเทศไทย พบว่า องค์ประกอบของตัวแบบการสนับสนุนตราสินค้าสำหรับธุรกิจอาหารและการรับประทานอาหารบนสื่อสังคมออนไลน์ในประเทศไทย ประกอบด้วย 1) ผู้ทรงอิทธิพลขนาดเล็ก 2) การ

รับรู้ถึงแก่นแท้ของตราสินค้า 3) การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง 4) การจัดการความประทับใจ 5) การใช้ตราสินค้า ซึ่งทุกปัจจัยสามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

1. ผู้ทรงอิทธิพลขนาดเล็ก (Micro-Influencer) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความไว้วางใจในตราสินค้า สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย โดยงานวิจัยของ Djafarova and Rushworth ได้ศึกษาเรื่องความน่าเชื่อถือของผู้ทรงอิทธิพลบนสื่อสังคมออนไลน์ในอินสตาแกรม (Instagram) พบว่า ผู้มีชื่อเสียงในอินสตาแกรมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อของผู้ใช้งานที่เป็นเพศหญิงและมีอายุน้อย (Djafarova, E., & Rushworth, C., 2017) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Lou and Yuan ได้ศึกษา การตลาดที่มีอิทธิพล (Influencer Marketing) : คุณค่าและความน่าเชื่อถือของข้อความส่งผลต่อความไว้วางใจในตราสินค้าของผู้บริโภคบนสื่อสังคมออนไลน์ พบว่า ผู้ทรงอิทธิพลบนสื่อสังคมออนไลน์ส่งผลต่อความไว้วางใจในตราสินค้า โดยเฉพาะเรื่องของข้อความ องค์ประกอบของเนื้อหา การรับรู้ความคล้ายคลึงกันของผู้ติดตามและผู้ทรงอิทธิพล รวมทั้งองค์ประกอบทางสังคม มีส่วนทำให้เกิดความไว้วางใจ (Lou, C., & Yuan, S., 2019)

2. การรับรู้ถึงแก่นแท้ของตราสินค้า (Perceived Brand Authenticity) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความไว้วางใจในตราสินค้า สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Bruns ได้ศึกษาความไว้วางใจในตราสินค้า และการรับรู้ถึงแก่นแท้ของตราสินค้าในการทำการตลาดผ่านผู้ทรงอิทธิพลทางสื่อสังคมออนไลน์และอิทธิพลที่มีต่อความตั้งใจซื้อในประเทศไอร์แลนด์ พบว่า การรับรู้ถึงแก่นแท้ของตราสินค้ามีอิทธิพลเชิงบวกต่อความไว้วางใจในตราสินค้า โดยเฉพาะกับผู้บริโภควัยรุ่นของผู้ที่เกิดในปี ค.ศ. 1995 ถึง 2000 หรือที่เรียกว่า Generation Z ที่ติดตามผู้ทรงอิทธิพลบนสื่อสังคมออนไลน์ในอินสตาแกรม นอกจากนี้ Bruns แสดงให้เห็นอีกว่าการรับรู้ถึงแก่นแท้ของตราสินค้าเชื่อมต่อกับความไว้วางใจ เมื่อผู้ทรงอิทธิพลและข้อความโฆษณาถูกมองว่าเป็นของจริง ดังนั้นผู้บริโภคจึงมีแนวโน้มที่จะสร้างความไว้วางใจมากขึ้น (Bruns, I. , 2018)

3. การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Subjective norm) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความไว้วางใจในตราสินค้า สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Shan and King ที่ศึกษาเรื่องผลกระทบระหว่างความผูกพันใกล้ชิดระหว่างบุคคลและการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงของผู้บริโภคที่มีความสัมพันธ์กับการตั้งใจบอกต่อบนสื่อออนไลน์ เนื่องจากข้อความโฆษณาแบบปากต่อปากบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ (SNS) ทั้งสองแหล่ง ได้แก่ ตราสินค้าที่สร้างข้อความ และผู้ใช้ SNS ที่ส่งต่อข้อความนี้ภายในเครือข่ายส่วนตัว การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของความสัมพันธ์กับทั้งสองแหล่งที่มาต่อความตั้งใจของผู้รับเพื่อส่งต่อข้อความโฆษณาแบบไวรัล พบว่า การส่งต่อข้อความโฆษณาแบบไวรัลของกลุ่มอ้างอิงมีความสัมพันธ์กับความไว้วางใจในตราสินค้าอย่างสูง และตราสินค้าสามารถเพิ่มประสิทธิภาพได้ (Shan, Y., & King, K.W., 2015)

4. การจัดการความประทับใจ (Impression Management) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความไว้วางใจในตราสินค้า สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Laroche et al. ได้ทำการศึกษาเรื่องผลกระทบของชุมชนตราสินค้าบนสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สร้างชุมชนตราสินค้า การสร้างคุณค่า ความไว้วางใจในตราสินค้า และความภักดีต่อตราสินค้า พบว่า การจัดการความประทับใจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลกระทบเชิงบวกต่อความไว้วางใจในตราสินค้า และสามารถเพิ่มความภักดีต่อตราสินค้าด้วย (Laroche, M. et al, 2012) ซึ่งคล้ายคลึงกับการศึกษาของ Habibi et al. ที่ทำการทดสอบรูปแบบเพิ่มเติมของพฤติกรรมผู้บริโภคในบริบทชุมชนตราสินค้าบนสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อวัดความสำเร็จของการลงทุนในการสร้างชุมชนตราสินค้าในสื่อสังคมออนไลน์ว่ามีอิทธิพลต่อการรับรู้และพฤติกรรมของลูกค้าอย่างไร พบว่า ความไว้วางใจในตราสินค้าเพิ่มขึ้นด้วยการสร้างความประทับใจให้กับผู้บริโภค เช่น การแสดงความรักในตราสินค้า การแสดงว่ามีความสัมพันธ์ที่ดีกับตราสินค้า การแบ่งปันข่าวที่ดี การโพสต์ภาพถ่ายกิจกรรม และการสนับสนุนให้ผู้บริโภคคนอื่นใช้ตราสินค้า (Habibi, M.R. et al, 2016)

5. การใช้ตราสินค้า (Brand Use) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความไว้วางใจในตราสินค้า สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย โดยงานวิจัยของ Laroche et al. ได้ทำการศึกษาเรื่องผลกระทบของชุมชนตราสินค้าบนสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สร้างชุมชนตราสินค้า การสร้างคุณค่า ความไว้วางใจในตราสินค้า และความภักดีต่อตราสินค้า พบว่า การแนะนำวิธีการใช้ตราสินค้าให้กับผู้บริโภคคนอื่นเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลกระทบเชิงบวกต่อความไว้วางใจในตราสินค้า และสามารถเพิ่มความภักดีต่อตราสินค้าได้ (Laroche, M. et al, 2012) สอดคล้องกับ Habibi et al. ศึกษาชุมชนตราสินค้าที่อยู่ในสื่อสังคมออนไลน์: มีความแตกต่างกันอย่างไร พบว่า การใช้ตราสินค้าบนเฟซบุ๊กของผู้บริโภคจะให้คำแนะนำซึ่งกันและกันได้ดีขึ้น โดยผู้บริโภคที่มีประสบการณ์มากกว่าแนะนำผู้บริโภคมือใหม่ เพื่อเพิ่มประสบการณ์การใช้ตราสินค้า และส่งผลให้เกิดความไว้วางใจในตราสินค้าในที่สุด (Habibi, M.R. et al, 2014a) ซึ่งคล้ายคลึงกับการศึกษาของ Habibi et al. ที่ทำการทดสอบรูปแบบเพิ่มเติมของพฤติกรรมผู้บริโภคในบริบทชุมชนตราสินค้าบนสื่อสังคมออนไลน์ พบว่า ความไว้วางใจในตราสินค้าเกิดจากการแบ่งปันเคล็ดลับที่มีประโยชน์เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากตราสินค้านี้ให้ดีขึ้นกว่าเดิม และส่งเสริมผู้อื่นใช้ประโยชน์จากตราสินค้าได้ดีขึ้น เช่น แนะนำให้ซื้อผลิตภัณฑ์เสริมในตราสินค้าเดียวกัน แบ่งปันความรู้ด้านการตลาดเพื่อยกระดับการใช้งานตราสินค้า (Habibi, M.R. et al , 2014b)

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อจำลองตัวแบบความสัมพันธ์ของการสนับสนุนตราสินค้าสำหรับธุรกิจอาหารและการรับประทานอาหารบนสื่อสังคมออนไลน์ในประเทศไทย พบว่า ปัจจัยด้านความไว้วางใจในตราสินค้า (Brand Trust : BT) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการสนับสนุนตราสินค้า (Brand Advocacy) ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย โดยงานวิจัยของ Badrinarayanan & Laverie ศึกษาเรื่องบทบาทของพนักงานขายในการชักจูงให้เกิดการ

สนับสนุนตราสินค้าโดยผู้ค้าปลีก ซึ่งมีบทบาทต่อการตัดสินใจของลูกค้า พบว่าความไว้วางใจในพนักงานขายมีอิทธิพลต่อการสนับสนุนตราสินค้า (Badrinarayanan, V., & Laverie, D. , 2013) คล้ายคลึงกับการศึกษาของ Hassan et al. ศึกษาเรื่อง ผลกระทบของการบริการลูกค้าที่แตกต่างกัน ความไว้วางใจในตราสินค้า ความมั่นคงต่อตราสินค้า ความโดดเด่นของตราสินค้าที่มีต่อการสนับสนุนตราสินค้า พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้การสนับสนุนตราสินค้าโดยผ่านความไว้วางใจในตราสินค้าและความโดดเด่นของตราสินค้า (Brand Salience) แต่หากตราสินค้ามีการพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ก็จะส่งผลต่อการสนับสนุนตราสินค้าของผู้บริโภคได้ (Hassan, M. et al, 2016) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Rai & Nayak ได้ทำการศึกษาเรื่องการสร้างตราสินค้าการบริการในประเทศเศรษฐกิจเกิดใหม่ : มุมมองของประเทศอินเดีย พบว่าการสร้างความไว้วางใจในตราสินค้าส่งผลเชิงบวกต่อการสนับสนุนตราสินค้าของผู้บริโภคในอุตสาหกรรมบริการของอินเดีย (Rai, S., & Nayak, J.K. , 2019) เช่นเดียวกับ Sultoni et al. ศึกษาเรื่องเนื้อหาดิจิทัล Infographics โดยสื่อสังคมออนไลน์และผลกระทบต่อความไว้วางใจในตราสินค้า ความน่าเชื่อถือในตราสินค้า ความมั่นคงต่อตราสินค้า และการสนับสนุนตราสินค้า กรณีศึกษาอินสตาแกรม พบว่า เนื้อหาดิจิทัลมีอิทธิพลผ่านความไว้วางใจในตราสินค้า (Brand Trust) ความน่าเชื่อถือของตราสินค้า (Brand Credibility) และความมั่นคงต่อตราสินค้า (Brand Commitment) ต่อการสนับสนุนตราสินค้า (Sultoni, M. et al, 2019)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ข้อค้นพบและข้อเสนอแนะในการนำงานวิจัยไปใช้ในประโยชน์ทางวิชาการ คือ ความเชื่อมโยงเกี่ยวกับตัวแปรที่ได้ศึกษาในการสนับสนุนตราสินค้า พบว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ได้ศึกษาในบริบทสื่อสังคมออนไลน์ (อินสตาแกรม) มีความไว้วางใจในตราสินค้า และพร้อมจะให้การสนับสนุนตราสินค้า โดยผ่านปัจจัยความไว้วางใจในตราสินค้า ซึ่งมีอิทธิพลมาจากปัจจัยทั้ง 6 ปัจจัยที่เป็นตัวแปรเชิงสาเหตุ โดยทุกปัจจัยมีอิทธิพลและส่งผลเชิงบวก ดังนั้นผลการศึกษาจึงเป็นการยืนยันแนวคิดความไว้วางใจในตราสินค้าส่งผลต่อการสนับสนุนตราสินค้า โดยมีระดับอิทธิพลในการส่งผลมากที่สุด ทั้งในด้านความสามารถของตราสินค้า ความน่าเชื่อถือของตราสินค้า ความเอื้อเฟื้อของตราสินค้าและความมีชื่อเสียงของตราสินค้า ดังนั้นหากนักวิชาการหรือนักวิจัยจะนำงานวิจัยชิ้นนี้ไปใช้ ควรศึกษาด้านกลุ่มอ้างอิง ด้านความโดดเด่นของตราสินค้า ด้านความมั่นคงต่อตราสินค้าเพิ่มเติม งานวิจัยนี้สามารถสร้างประโยชน์ให้กับผู้ประกอบการหรือนักธุรกิจที่ประกอบธุรกิจร้านอาหารในประเด็นที่ว่า กิจการสามารถเพิ่มรายได้ สร้างกำไรด้วยการนำแนวคิดการสนับสนุนตราสินค้าไปใช้ อันจะนำไปสู่การสร้างความได้เปรียบเชิงการแข่งขัน และหากสินค้าดีมีคุณภาพเหนือกว่าคู่แข่งขัน ส่งมอบตรงเวลาและตรงตามความต้องการของผู้บริโภค สามารถสร้างความจงรักภักดีให้เกิดแก่ผู้บริโภคได้ ย่อมส่งผลให้กิจการประสบความสำเร็จ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการสร้างรูปแบบธุรกิจผ่านสื่อสังคมออนไลน์

โดยมีการใช้ช่องทางออนไลน์เป็นช่องทางหลักในการสร้างการรับรู้ให้กับผู้บริโภค ไม่ว่าจะเป็นการรีวิว การสาธิตการใช้งาน การลงรูปอาหาร การลงคลิปทำอาหารสั้น ๆ ซึ่งปัจจุบันอินสตาแกรมเป็นช่องทางที่ได้รับความนิยมและเป็นช่องทางที่สำคัญที่ร้านอาหารต่าง ๆ ใช้ในการโปรโมทร้านให้เป็นที่รู้จัก แนวคิดการสนับสนุนตราสินค้าทำให้ทราบว่าผู้บริโภคจะให้การสนับสนุนตราสินค้าและให้ความภักดีต่อตราสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ต่าง ๆ ทาง Facebook Instagram Twitter Line ฯลฯ โดยผู้บริโภคยินดีแนะนำตราสินค้าที่ตนชอบแก่ผู้อื่น เต็มใจแนะนำ บอกต่อโดยที่ผู้ประกอบการไม่ต้องร้องขอ ผู้บริโภคจะเล่าเรื่องราวดี ๆ ให้ผู้อื่นฟังจนกลายเป็นผู้เผยแพร่ตราสินค้า และจะทำหน้าที่ปกป้องตราสินค้าที่ตนรัก รวมถึงการสื่อสารเกี่ยวกับตราสินค้าเชิงบวกให้กับผู้อื่น สำหรับข้อเสนอแนะในการศึกษางานวิจัยในอนาคต คือ ควรมีการนำโมเดลและตัวแปรที่ใช้ในการศึกษานี้ไปทำการวิจัยซ้ำในบริบทอื่น เช่น กลุ่มความงามและแฟชั่น กลุ่มสุขภาพและการออกกำลังกาย กลุ่มสินค้าเกี่ยวกับเด็ก กลุ่มสัตว์เลี้ยงหรือการท่องเที่ยว ฯลฯ และควรศึกษาผ่านสื่อสังคมออนไลน์ช่องทางอื่น เช่น Facebook Twitter และ Line ที่ส่งผลต่อการดำเนินธุรกิจอาหารและการรับประทานอาหารผ่านสื่อสังคมออนไลน์และควรศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการขยายองค์ความรู้และต่อยอดผลการวิจัยต่อไป จากผลการวิจัยจึงสรุปได้ว่า ควรจะทำการวิเคราะห์ปัจจัยด้านอื่นเพิ่ม อย่างเช่น ปัจจัยด้านกลุ่มอ้างอิง ปัจจัยด้านความโดดเด่นของตราสินค้า ปัจจัยด้านความรักในตราสินค้า ปัจจัยด้านความมั่นคงต่อตราสินค้า ปัจจัยด้านชื่อเสียงและปัจจัยด้านภาพลักษณ์ของตราสินค้า หรือศึกษาเพิ่มด้านความต่างทางด้านพฤติกรรมที่มาจากวัฒนธรรมที่แตกต่างกันบริบทที่จะทำการศึกษา รวมถึงประเภทของธุรกิจ ทั้งนี้เพื่อความสมบูรณ์ของงานวิจัย ซึ่งผู้วิจัยจะได้ทำการศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

Aaker, D.A., & Joachimsthaler, E. . (2009). Brand Leadership. New York: Simon & Schuster.

Badrinarayanan, V., & Laverie, D. . (2013). The Role of Manufacturers' Salespeople in Inducing Brand Advocacy by Retail Sales Associates. The Journal of Marketing Theory and Practice, 21(1), 59-72.

Bruns, I. . (2018). 'Trust' and 'perceived authenticity' in social media driven influencer marketing and their influence on intentions-to-buy of 18-24-year-olds in Ireland. Ireland: Dublin Business School.

Djafarova, E., & Rushworth, C. (2017). Exploring the credibility of online celebrities' Instagram profiles in influencing the purchase decisions of young female users. Computers in Human Behavior, 68(1), 1-7.

Elenopoulou, C. (2018). Lifestyle micro-influencers and the practice of product endorsement on Instagram through the eyes of young female users. Retrieved May 15, 2019, from https://www.thesis.eur.nl/pub/43796/

Foong, L.S., & Yazdanifard, R. (2014). Celebrity endorsement as a marketing tool. Global Journal of Management and Business Research: E Marketing, 14(4), 37-40.

Habibi, M.R. et al . (2014b). The roles of brand community and community engagement in building brand trust on social media. Computers in Human Behavior, 37(1), 152-161.

Habibi, M.R. et al. (2014a). Brand communities based in social media: How unique are they? Evidence from two exemplary brand communities. International Journal of Information Management, 34(2), 123-132.

Habibi, M.R. et al. (2016). Testing an extended model of consumer behavior in the context of social media-based brand communities. Computers in Human Behavior, 62(1), 292-302.

Hair, J.F. et al. (2006). Multivariate data analysis. (6th ed) . Upper Saddle River, NJ: Pearson Prentice Hall.

Hair, J.F. et al. (2010). Multivariate data analysis with readings. (4th ed). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Hair, J.F. et al. (2018). Multivariate Data Analysis: Pearson New International Edition. (7th ed). New York: pearson.

Hassan, M. et al. (2016). Impact of Differentiated Customer Service, Brand Trust, Brand Commitment, and Brand Salience on Brand Advocacy. International Review of Management and Marketing, 6(4), 232-238.

Keller, K.L. . (2002). Branding and Brand Equity. Cambridge: Marketing Science Institute.

Keller, K.L. (2007). Strategic Brand Management. (3rd ed). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.

Kotler, P. et al. (2017). Marketing For Competitiveness: Asia To The World - In The Age Of Digital Consumers. Singapore: World Scientific.

Laroche, M. et al. (2012). The effects of social media based brand communities on brand community markers, value creation practices, brand trust and brand loyalty. Computers in Human Behavior, 28(5), 1755-1767.

Lou, C., & Yuan, S. (2019). Influencer Marketing: How Message Value and Credibility Affect Consumer Trust of Branded Content on Social Media. Journal of Interactive Advertising, 19(1), 58-73.

McCormick, K. (2016). Celebrity endorsements: Influence of a product-endorser match on Millennials attitudes and purchase intentions. Journal of Retailing and Consumer Services, 32(1), 39-45.

Pallant, J. . (2007). SPSS survival manual: A step by step guild to data analysis using SPSS for Windows (Version 15). (3rd ed). Crows Nest: Allen & Unwin.

Rai, S., & Nayak, J.K. . (2019). Hospitality branding in emerging economies: An Indian perspective. Journal of Tourism Futures, 5(1), 22-34.

Shan, Y., & King, K.W. (2015). The Effects of Interpersonal Tie Strength and Subjective Norms on Consumers' Brand-Related eWOM Referral Intentions. Journal of Interactive Advertising, 15(1), 16-27.

Siam Commercial Bank Economic Intelligence Center [SCBEIC]. (2019). ส่องเทรนด์ธุรกิจร้านอาหาร...ยังน่าลงทุนอยู่หรือไม่? เรียกใช้เมื่อ 12 มกราคม 2563 จาก http://www.scbeic. com/th/detail/product/6167

Steven, J.P. (2009). Applied Multivariate Statistics for the Social Science. (5th ed). New York: Taylor & Francis Group.

Sultoni, M. et al. (2019). Digital Content by Online Media and Its Effects on Brand Trust, Brand Credibility, Brand Commitment, and Brand Advocacy (Case on Instagram Account Tirto.id). Singapore: IEEE.

ThaiPublica. (2559). PwC ชี้คนไทยครองแชมป์ช็อปออนไลน์มากสุดในโลก ยุค'มิลเลนเนียล'ผู้นำโมบายช็อปปิ้ง. เรียกใช้เมื่อ 28 พฤศจิกายน 2562 จาก https://www.thaipublica.org/2016/04/pwc-18-4-2559/

Uzunolu, E., & Kip, S.M. . (2014). Brand communication through digital influencers: Leveraging blogger engagement. International Journal of Information Management, 34(5), 592-602.

Wisesight. (2019). Thailand's Influencer Report by Wisesight. เรียกใช้เมื่อ 23 October 2019 จาก https://www.influencer.wisesight.com/

Zikmund, W.G. et al. (2010). Business Research Methods. Moson, Ohio: South Western Cengage Learning.

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 766-788

บทความวิจัย

การสังเคราะห์งานวิจัยความเชื่อตามแนวคิดตะวันออกและตะวันตกที่มีต่อเรื่องฟันของคนไทย*

RESEARCH SYNTHESIS ON THAI BELIEFS ABOUT THE TEETH FOLLOWING THE EASTERN AND WESTERN CONCEPTS

พิชคุณ อรรถเวชาสกุล[1], มนตรี วิวาห์สุข[1]
Pichakoon Auttawechasakoon[1], Montree Wiwasukh[1]
[1]คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี
[1]Faculty of Humanities and Social Science, Burapha University, Chonburi, Thailand
[1]Corresponding auther E-mail: 65910012@go.buu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สังเคราะห์งานวิจัยความเชื่อของคนไทยเกี่ยวกับเรื่องฟัน ตามแนวคิดตะวันออกและตะวันตก และ 2) ประเมินและเสนอแผนภาพความเชื่อของคนไทยเกี่ยวกับเรื่องฟัน ตามแนวคิดตะวันออกและตะวันตก เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสังเคราะห์อย่างเป็นระบบ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การเก็บข้อมูลขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) รวบรวมข้อมูล โดยใช้การวิจัยเอกสาร 2) วิเคราะห์ข้อมูล 3) สังเคราะห์ข้อมูล 4) ประเมินและนำเสนอ ผลการวิจัยพบว่า จากการศึกษาความเชื่อของไทยเกี่ยวกับฟันตามแนวคิดตะวันออก และตะวันตก พบการค้นหาบทความ 27 เรื่อง จาก 591 บทความ สรุปได้ว่า ความเชื่อของคนไทยเกี่ยวกับฟันตามแนวคิดตะวันออกส่วนใหญ่มาจากแนวคิดและหลักคำสอนของพุทธศาสนาและความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องผีของคนไทย แนวความคิดเรื่องความเชื่อแบบตะวันตก มาจากทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน ทฤษฎีแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ และความเชื่อที่มาจากการเรียนรู้และประสบการณ์ของแต่ละคน การสังเคราะห์บทความครั้งนี้ถูกนำเสนอเป็นแผนภาพ สามารถประยุกต์ใช้ให้เกิดความเข้าใจด้านการศึกษาสังคมศาสตร์ ในการอธิบายเรื่องความเชื่อของคนไทยในปัจจุบัน บนพื้นฐานศาสนาและ

* Received 9 August 2022; Revised 28 December 2022; Accepted 29 December 2022

พิธีกรรมที่ถูกถ่ายทอดผ่านความเชื่อจากบรรพบุรุษ สำหรับสังคมตะวันตกมักมองฟันไปในทางวิทยาศาสตร์ เกิดขึ้นจากการได้รับความรู้ ประสบการณ์ และนำไปสู่การปฏิบัติตัวในการดูแลสุขภาพช่องปากและฟันของตนเอง รวบถึงถ่ายทอดให้คนในครอบครัว ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป คือ ควรดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีตามตะวันออกและตะวันตกในการอธิบายความเชื่อของไทยเกี่ยวกับฟันเพื่อประโยชน์ด้านการศึกษาทาง ไทยศึกษา และสังคมศาสตร์ต่อไป

คำสำคัญ: สังเคราะห์งานวิจัย, ความเชื่อของคนไทย, เรื่องฟัน, แนวคิดตะวันออกและตะวันตก

Abstract

The objectives of this study were to 1) synthesise the research on Thai beliefs about the teeth following the Eastern and Western concepts and 2) evaluate and propose a diagram for Thai beliefs about the teeth following the Eastern and Western concepts. The research method was qualitative research based on systematic synthesis. The research instrument divided the data collection in the research process into four steps: 1) Data collection by adopting documentary research 2) Data analysis stage 3) Data synthesis stage 4) Evaluation and Presentation stage. The research results show that the studies on Thai beliefs about teeth follow Eastern and Western concepts. The selected articles found 27 out of 591 articles were found to match the selected criteria. It revealed that Thai beliefs about the teeth following the Eastern concepts were mainly from Buddhism's concepts and the beliefs about the rite. The Western concepts were primarily from the Theory of Planned Behavior (TPB) model and the Health Belief Model (HBM) based on an individual's perception and experience. The synthesis of this article is presented as a diagram. It can be applied to understand social science research. The findings could be explained how religion and rituals passed down from the ancestors have shaped the beliefs of Thai people today. According to Western society, comparing and looking at teeth in science often occurs due to gaining knowledge and experience. Western knowledge, perceptions and experience lead to practice in caring for one's oral and dental health. Finally, gather and pass on the information to family members. The recommendation is to continue quantitative and qualitative research to clarify concepts and theories following the Western and Eastern in explaining Thai beliefs about teeth for further study in Thai studies and social science.

Keywords: Research Synthesis, Thai Beliefs, Tooth, Eastern Concepts, Western Concepts

บทนำ

ความเชื่อ (Beliefs) ถูกอธิบายได้หลายมิติ ความเชื่อนั้นมีพื้นฐานมาจากสมาชิก หรือกลุ่มคน ที่มีความเชื่อในเรื่องนั้นเหมือน ๆ กัน หรือ มีความเชื่อเฉพาะเจาะจง หากอธิบายทางมิติทางวัฒนธรรม ความเชื่อถือเป็นทรัพย์สินทางสังคมของความรู้ ที่มีพื้นฐานจากความเชื่อของคนที่อยู่ล้อมรอบคน ๆ นั้น (Österholm, M., 2010) หากจะกล่าวถึงความเชื่อของคนไทยในยุคปัจจุบัน พบว่าความเชื่อที่เกี่ยวกับศาสนาของคนไทยที่มีรากฐานมาจากเชื่อเรื่องผี เชื่อบรรพบุรุษ เชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์และเทพเจ้า นอกจากนี้ยังมีความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ ซึ่งถือเป็นแนวคิดหลักตามความเชื่อของชาวตะวันออก (พระชลญาณมุนี นาคสิทธิเลิศ, 2564) ซึ่งในความจริงแล้ว ความเชื่อในเรื่องพลังเหนือธรรมชาติ ความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ ผีคุ้มครองแม่น้ำ ภูเขา แผ่นดิน ท้องฟ้า พบว่า เป็นความเชื่อที่ถูกถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ ที่ผสมผสาน ความเชื่อด้านพระพุทธศาสนา พราหมณ์ และผี มีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย จนกลายเป็นจารีตประเพณีของคนในสังคมไทยในปัจจุบัน (วิราวรรณ สมพงษ์เจริญ, 2550) ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องฟัน มีคติมาจากความเชื่อทางพระพุทธศาสนาที่ถูกถ่ายทอดมาจากชมพูทวีป เช่น ความศรัทธาต่อพระทันตธาตุ หรือ ฟันของพระพุทธเจ้าในประเทศศรีลังกา ความเชื่อ ความศรัทธา เป็นสัญลักษณ์ของคุณค่าทางสังคม ซึ่งสืบทอดทางโครงสร้างทางสังคม และทางวัฒนธรรม (social and cultural constructions) (Ranathunga, G. M. et al., 2018) ความเชื่อเรื่องพระบรมธาตุในประเทศไทย ยังสะท้อนถึงวัฒนธรรม ประเพณี คติธรรมด้านการบูชา ซึ่งมีผลต่อการปฏิบัติตัวและพฤติกรรมของชาวไทยพุทธ (สุภารัตน์ ชาญแท้ และคณะ, 2560) การปฏิบัติตัวดูแลเรื่องสุขภาพช่องปากและฟัน มีการกล่าวไว้ตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาด้วยเหมือนกัน เช่น ขันธ์ 5 และมูลกัมมัฏฐาน (กฤษฎา นันทเพ็ชร, 2560) ; (พระสำรอง สญฺญโต, 2563)นอกจากนี้ความเชื่อตามแนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่น มีพื้นฐานจากโครงสร้างทางสังคม เช่นเดียวกัน ได้แก่ ความเชื่อผีปู่ตา และผีคุ้มครอง ความเชื่อในประเพณีแซนโฎนตา เป็นต้น (ณรงค์ฤทธิ์ สุมาลี, 2558) ; (พระครูรัตนญาณ โสภิต และคณะ, 2562) ความเชื่อของตามแนวคิดตะวันตก เกิดจากความเชื่อบนพื้นฐานขององค์ประกอบ 3 ประการอันได้แก่ ทัศนคติ (Attitude), บรรทัดฐานทางสังคม (Subjective Norm) และ การรับรู้ในการควบคุมพฤติกรรม (Perceived Behavioral Control) ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ และประสบการณ์ของคน ๆ นั้น หรือ คนกลุ่มนั้น ๆ (Ajzen, I. , 1991) นอกจากนั้น ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องฟัน สามารถถูกถ่ายทอดในโรงเรียนโดย คุณครู ผู้ปกครอง ชุมชน และ บุคลากรทางการแพทย์ (Siripipatthanakul, S. & Bhandar, M., 2021) ; (Siripipatthanakul, S. & Bhandar, M., 2021) ; (Siripipatthanakul, S. & Nyen Vui, C., 2021)

ความเชื่อ (Beliefs) เป็นธรรมชาติของมนุษย์ ความเชื่อเกิดจากปรากฏการณ์ธรรมชาติ ความเชื่อดั้งเดิมของมนุษย์ เชื่อเรื่อง ผีสางเทวดา และการนับถือบรรพบุรุษ ความเชื่อเหล่านั้น ถูกถ่ายทอดทางพิธีกรรมต่าง ๆ (พระแสงจันทร์ ฐิตสาโร และคณะ, 2562) ความเชื่อ ถือเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษาด้านจิตวิทยา (Psychology) ส่งเสริมการทำงานทางสังคมและจิตวิทยา บนพื้นฐานแนวความคิดของความเชื่อ ความเชื่อ เกิดจากหลายองค์ประกอบ ซึ่ง ศรัทธา (Faith) และอารมณ์ (Emotion) ถือเป็นองค์ประกอบหลัก (Jervis, R., 2006) ความเชื่อตามแนวคิดตะวันออก (Eastern Concepts of Beliefs) ประกอบด้วย ความเชื่อตามแนวคิด หรือ หลักคำสอนพระพุทธศาสนา (Buddhism Concepts) กับ ความเชื่อ เรื่อง ผี (Ghosts) และเครื่องรางของขลัง (Amulets) ส่วนความเชื่อตามแนวคิดตะวันตก (Western Concepts of Beliefs) มีพื้นฐาน จากทฤษฎี พฤติกรรมตามแผน (The Theory of Planned Behavior: TPB model) ของ Ajzen, I. และ Hrubes, D. et al. ซึ่งมี ปัจจัยหลัก 3 องค์ประกอบของความเชื่อ ได้แก่ ทัศนคติ (Attitude), บรรทัดฐานทางสังคม (Subjective Norm) และ การรับรู้การควบคุมพฤติกรรม (Perceived Behavioral Control) นอกจากนั้น ความเชื่อเกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ของแต่ละบุคคล (Ajzen, I. , 1991) ; (Hrubes, D. et al., 2001) ความเชื่อเป็นองค์ประกอบของโครงสร้างทางสังคม (Social Structure) ซึ่งโครงสร้างทางสังคมอาจหมายถึง ข้อใดข้อหนึ่งต่อไปนี้ 1) รูปแบบของพฤติกรรมโดยรวมที่ยังคงอยู่แม้เวลาผ่านไป 2) กฎเกณฑ์ที่ชอบด้วยกฎหมายที่ควบคุมพฤติกรรมของข้อเท็จจริงทางสังคม 3) ระบบความสัมพันธ์ของมนุษย์ระหว่างตำแหน่งทางสังคม 4) กฎและทรัพยากรแบบรวมที่จัดโครงสร้างพฤติกรรมและวัฒนธรรม ดังนั้น โครงสร้างทางสังคม จึงสัมพันธ์กับความเชื่อของคนในสังคม ที่สืบทอดผ่านวัฒนธรรม จนกลายเป็นพฤติกรรมในที่สุด ดังนั้น ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับฟันตามแนวคิดพระพุทธศาสนา เช่น ความเชื่อเรื่องพระทันตธาตุ (ฟันพระพุทธเจ้า) ความเชื่อเรื่อง ขันธ์ 5 ซึ่งกล่าวถึง เรื่องฟัน ความเชื่อของเรื่องฟัน ตามแนวคิดที่มีต่อความเชื่อเรื่องผี เครื่องรางของขลัง เป็นความเชื่อตามแนวคิดตะวันออก มีความสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ เพราะสัมพันธ์กับโครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรมท้องถิ่น รวมถึงแนวคิดเรื่องความเชื่อของชาวตะวันตกมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติตัวของคนไทยเช่นเดียวกัน

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว งานวิจัยครั้งนี้จึงศึกษาถึงความเชื่อมโยงของความเชื่อตะวันออกและตะวันตกที่มีต่อฟันในบทนำ หรือความเชื่อที่ส่งผลต่อรูปลักษณ์ของคนในสังคมในช่วงเวลานั้น ผู้วิจัยสนใจศึกษาวิจัยการสังเคราะห์งานวิจัยความเชื่อของคนไทยเกี่ยวกับเรื่องฟันตามแนวคิดตะวันออกและตะวันตก เพื่อทำให้เข้าใจถึงพฤติกรรมของคนไทยในปัจจุบันว่าเกิดขึ้นเพราะมีพื้นฐานจากความเชื่อ ทัศนคติ บรรทัดฐานทางสังคม การรับรู้โครงสร้างทางสังคม การเรียนรู้ ประสบการณ์ และเกี่ยวกับเรื่องฟันจนทำให้เกิดเป็นความเชื่อของคนไทยในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์งานวิจัยที่กล่าวถึงความเชื่อของคนไทยที่มีต่อเรื่องฟันตามแนวคิดตะวันออก และตะวันตก

2. เพื่อประเมินและนำเสนอแผนภาพความเชื่อของคนไทยเกี่ยวกับเรื่องฟันตามแนวคิดตะวันออกและตะวันตก

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการวิจัย ออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นรวบรวมข้อมูล (Data Collection) โดยใช้การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) จำแนกฐานข้อมูลออกเป็น 2 ระดับ คือ 1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้แก่ คำสอนทางพระพุทธศาสนา โดยมุ่งศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อในทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับเรื่องฟัน 2) เอกสารทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้แก่ ศึกษาเอกสารวิชาการ ตำรา อินเตอร์เน็ต และงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาษาอังกฤษ และภาษาไทย เพื่อนำองค์ความรู้มาสนับสนุนประเด็นในการวิจัย โดยเฉพาะจากฐานข้อมูล Thai-Journal Citation Index Centre (TCI), Scopus และ Google Scholar ซึ่งเป็นฐานข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือในทางวิชาการ (Reliable Sources) ครอบคลุมแหล่งข้อมูลทั้งในประเทศไทย และต่างประเทศ ทั้งนี้ คำสืบค้นหลัก (Keywords) ที่ใช้ ได้แก่ ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน, ทฤษฎีแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ, ฟัน, ศาสนาพุทธ, โครงสร้างทางสังคม, Theory of Planned Behavior (TPB), Health Belief Model (HBM), Teeth, Buddhism และ Social Structure ที่เผยแพร่ในเอกสารไทยระหว่าง ปี พ.ศ. 2554 - 2564 และเอกสารต่างประเทศ ตั้งแต่ ค.ศ. 1991 - 2021 ระยะเวลาในการรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่วันที่ 26 มิถุนายน ถึง 15 กรกฎาคม พ.ศ. 2565

สำหรับขั้นตอนที่ 1 พบบทความที่เกี่ยวข้องทั้งหมด 591 รายการ ประกอบด้วยรายงานการวิจัย 498 บทความ และวิทยานิพนธ์ 93 รายการ

2. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) ใช้วิธีการแยกและจัดกลุ่ม ตาม 1) ปีที่เผยแพร่งานวิจัยทางสื่อช่องทางต่าง ๆ 2) ประเภทงานวิจัยที่นำมาอ้างอิง 3) เรื่องสอดคล้องกับงานวิจัยในปัจจุบัน 4) วัตถุประสงค์สนับสนุนงานวิจัยในปัจจุบัน 5) วิธีการวิจัยเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยในปัจจุบัน 6) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ระยะเวลาในการวิเคราะห์ข้อมูล ตั้งแต่วันที่ 16 กรกฎาคม ถึง 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2565

สำหรับขั้นตอนที่ 2 บทความถูกเลือกมาใช้ในการอ้างอิงในส่วนบทนำ และนิยามศัพท์ รวม 3 รายการ อีก 27 รายถูกนำมาใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหา จำแนกเป็นบทความงานวิจัยเชิงคุณภาพ ประเภท วิจัยเอกสาร (Documentary Research) รวม 17 รายการซึ่งเป็นภาษาไทย

ทั้งหมด ส่วนบทความ 10 บทความภาษาอังกฤษ เป็น งานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) 9 รายการ และงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) 1 รายการ

3. ขั้นสังเคราะห์ข้อมูล (Research Synthesis) 1) ทำบรรณานุกรรม บัญชีรายชื่อบทความงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และ 2) เรียบเรียงข้อมูลโดยการวิเคราะห์ข้อมูลด้านเนื้อหาอย่างเป็นระบบ (Systematic Review) และก่อนนำเสนอข้อค้นพบใหม่ ระยะเวลาในการวิเคราะห์ข้อมูล ตั้งแต่วันที่ 26 กรกฎาคม ถึง 8 สิงหาคม พ.ศ. 2565

4. ขั้นประเมินและนำเสนอ (Evaluation and Proposed Diagram) โดย 1) คัดเลือกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องความเชื่อของคนไทยที่มีต่อเรื่องฟัน ตามหลักศาสนาพุทธ ความเชื่อเรื่องผี และเครื่องรางของขลัง ซึ่งเป็นความเชื่อตามแนวคิดของชาวตะวันออก 2) คัดเลือกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องความเชื่อที่มีต่อเรื่องฟัน ตามแนวคิดชาวตะวันตก และ 3) สรุปอภิปราย และนำเสนอบทความฉบับสมบูรณ์ เกณฑ์ในการประเมินสังเคราะห์งานวิจัย พิจารณาจาก แนวคิดและทฤษฎีบนพื้นฐานความเชื่อทางศาสนา โครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรม พิธีกรรม และ ความเชื่อตามแบบตะวันตก

การดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สังเคราะห์การศึกษาความเชื่อของคนไทยเกี่ยวกับเรื่องฟัน ตามแนวคิดตะวันออกและตะวันตก

1. แนวคิดตะวันออกที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องฟัน

1.1 แนวคิดเรื่องความเชื่อเรื่องฟันที่สัมพันธ์กับหลักคำสอนพระพุทธศาสนา

งานวิจัยเกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องฟันมีมากมายทั้งในประเทศไทย และทั่วโลก ตัวอย่างการศึกษาเชิงชาติพันธุ์ (Ethnographic study) ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ อาศัยการสังเกตุของผู้วิจัยแบบมีส่วนร่วม ศึกษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก พบว่า นักดนตรีผู้ประกอบพิธีกรรมในวัดพระทันตธาตุ (วัดที่ประดิษฐานฟันของพระพุทธเจ้า) ที่ประเทศศรีลังกา มีการสวมผ้าโพกศีรษะ เป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ขณะเล่นดนตรีประกอบพิธีกรรม การสวมใส่นี้เป็นลักษณะเฉพาะตั้งแต่สมัยโบราณ ผ้าโพกศีรษะเป็นแนวทางในการแสดงพิธีการต้อนรับอย่างสูงสุด และการถวายเกียรติแด่พระพุทธเจ้าและแสดงถึงวัฒนธรรมงานฝีมือของช่างที่ทอผ้าโพกศีรษะ (Ranathunga, G. M. et al., 2018) ความเชื่อนี้ถูกสืบทอดมาถึงประเทศไทย ได้แก่ ความเชื่อในพระบรมสารีริกธาตุ จากการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์ (In - depth Interview) โดยนักสังคมศาสตร์ใช้การประเมินจากเอกสารที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ หรือสังคม โดยเอกสารแบ่งออกเป็นสองแบบ เอกสารเชิงปฐมภูมิ และเอกสารเชิงทุติยภูมิ การศึกษาแบบปฐมภูมิใช้การสัมภาษณ์พระภิกษุ 5 รูป ผู้เข้าชม 10 ท่าน ข้าราชการนักวิชาการ 5 ท่าน แล้วนำมาเสนอเป็นบทความโดยผ่านการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สรุปได้ว่า พระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช ได้รับการอนุรักษ์จากองค์การยูเนสโก พระบรมสารีริกธาตุ ส่วนที่เป็นพระทันตธาตุ (ฟันของพระพุทธเจ้า) มีผลต่อความเชื่อและศรัทธาของพุทศาสนิกชนทั้งไทยและ

ต่างชาติ มีบทบาทสำคัญต่อความเชื่อด้านพิธีกรรม วัฒนธรรม ขนบธนบธรรมเนียม จารีต ประเพณี เช่นเดียวกันกับประเทศศรีลังกา (สุภารัตน์ ชาญแท้ และคณะ, 2560) นอกจานี้ บทความประเภททบทวนวรรณกรรม (Review article) มีมากมายที่เผยแพร่แนวคิดคำสอนตามหลักพระพุทธศาสนา เช่น บทความเรื่องห้องส้วม สะท้อนแนวคิดตามหลักพระพุทธศาสนา เรื่องขันธ์ 5 สัมพันธ์กันระหว่าง สุขภาพกายและสุขภาพจิต การปฏิบัติให้ตนมีสุขภาพที่ดี ทำให้มีโรคน้อย และพร้อมต่อการปฏิบัติธรรม (กฤษฎา นันทเพ็ชร, 2560) และคำสอนในพระพุทธศาสนา ที่กล่าวถึงความสำคัญของมูลกัมมัฏฐานในพระพุทธศาสนา การใช้มูลกัมมัฏฐานในกายคตาสติสูตรเป็นฐานในการเจริญสมถะและวิปัสสนา คำสอนและความสำคัญของมูลกัมมัฏฐานในกายคตาสติสูตร ให้พิจารณาเรื่อง อวัยวะ ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง ว่าไม่สวยงาม ไม่เที่ยงแท้แน่นอน การเจริญสมถะวิปัสสนา ทำให้เข้าใจในธรรมชาติเหล่านี้ (พระสำรอง สญญโต, 2563) หลายบทความ มีการกล่าวถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นว่าสัมพันธ์กับความเชื่อทางพระพุทธศาสนา เนื่องจาก ภูมิปัญญาท้องถิ่น สอดคล้องกับความเชื่อที่มีมาแต่ดั้งเดิมตามหลักพระพุทธศาสนา แนวคิดเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นกับความเชื่อตามหลักพระพุทธศาสนา ทำให้เกิดเป็นวัฒนธรรมที่กลมกลืน กับขนบธรรมเนียม จารีต ประเพณี สืบต่อถึงทุกวันนี้ (พระแสงจันทร์ ฐิตสาโร และคณะ, 2562) นอกจากนี้ คำสอนในพระไตรปิฎก ถูกนำเสนอในบทความเรื่องแผนที่ครอบครัวในพระไตรปิฎก ถ่ายทอดคำสอนตามหลักพระพุทธศาสนา เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติของคนในครอบครัว ซึ่งบทความนี้เป็นบทความประเภทการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) คัดเลือกจากบทความที่เกี่ยวข้องกับ พระไตรปิฎก เพื่อศึกษาเอกสาร คำสอนตามหลักพระพุทธศาสนา และพระไตรปิฎก 14 เล่ม และนำมาสรุป เพื่อประโยชน์ต่อพุทศาสนิกชน นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ สิ่งที่เชื่อมโยงถึงความเชื่อเรื่องฟัน เช่น การดูแลบุคคลในครอบครัว บิดา มารดา บุตร ซึ่งรวมถึงการดูแลสุขภาพร่างกาย และฟันด้วย (มนตรี วิวาห์สุข, 2554)

สรุปได้ว่า ความเชื่อของคนไทยที่มีต่อเรื่องฟัน และมีผลต่อการดำรงชีวิตของคนไทย มีพื้นฐานจากความเชื่อตามหลักพระพุทศานา เช่น ความเชื่อเรื่อง พระทันตธาตุ พระบรมสารีริกธาตุ และ หลักคำสอนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการดูแลสุขภาพช่องปากและฟัน เช่น ขันธ์ 5 และ มูลกัมมัฏฐานในกายคตาสติสูตรเป็นฐานในการเจริญสมถะและวิปัสสนา ตามคติของพุทธ ฟัน มีความสำคัญตามบทบาทหน้าที่ เนื่องจาก ฟัน คือ ธรรมชาติชนิดหนึ่ง ที่เป็นส่วนประกอบของร่างกายมนุษย์ และสัตว์ (ดิน น้ำ ลม ไฟ) มีความเสื่อมสลาย ตามหลัก ไตรลักษณ์ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา มีทุกข์ มีการเปลี่ยนแปลง ตามอายุ เช่น ฟันโยกคลอน สึก ผุ การเข้าใจถึงภาวะการไม่มีตัวตน ปัญจกตะกรรมฐาน มูลกัมมัฏฐาน ที่ให้กล่าวมา ทำให้เข้าใจแนวคิดความเชื่อของคนไทยที่มีพื้นฐานจากหลักคิดตามพระพุทธศาสนาที่นำไปสู่การปฏิบัติ

1.2 แนวคิดเรื่องความเชื่อเรื่องฟันที่สัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องผี เครื่องรางของขลัง วัฒนธรรม และโครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรม เครื่องรางของขลัง ในพื้นที่เมืองชายแดน

ไทย ลาว กัมพูชา ข้อสรุป 2 ประเด็นสำคัญ คือ การดำรงอยู่ในบริบทของวัฒนธรรม ร่วมสมัย และ คติความเชื่อในวัฒนธรรมดั้งเดิม ซึ่งในบทความนี้ กล่าวถึง ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง ซึ่ง ฟัน ถือเป็น หนึ่งในเครื่องรางของขลังของคนไทย ตามแนวชายแดนไทย ลาว กัมพูชา (ทำนอง วงศ์พุทธ และคณะ, 2559) การศึกษาเปรียบเทียบข้ามวัฒนธรรม เพื่อเป็นนัยในการเชื่อมโยงกับหลักฐานทางโบราณคดี ประกอบกับข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ ของนักวิจัยหลากหลายสาขา พบว่า คนในพื้นที่นี้ ให้ความสำคัญกับพิธีกรรมความตาย การตกแต่งโลงศพ และการตกแต่งฟันของผู้เสียชีวิต สัมพันธ์กับโครงสร้างทางสังคม วิธีการวิจัยอาศัยเอกสาร หลักฐานเชิงวิทยาศาสตร์ การลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยการสังเกตจากพื้นที่จริง มีการศึกษาแบบบูรณาการด้วยนักวิจัยหลากหลายสาขาวิชา รวมถึงทันตแพทย์ (รัศมี ชูทรงเดช, 2557) ข้อสังเกตเชิงแนวคิดว่าด้วยพลวัตความเป็นท้องถิ่นอีสานในบริบทของสังคมสมัยใหม่ โดยมองผ่านปฏิบัติการทางสังคมและโครงสร้างสังคมของความเชื่อผีปู่ตาและผีคุ้มครอง แสดงถึง ความเชื่อเรื่องพลวัตความเป็นท้องถิ่นอีสาน และโครงสร้างทางสังคม ผ่านความเชื่อความเชื่อผีปู่ตาและผีคุ้มครอง บทความนี้เสนอข้อถกเถียงและข้อสังเกตเชิงแนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติการทางสังคมกับโครงสร้างทางสังคม ตามแนวคิดพลวัตของท้องถิ่นอีสาน ตามความเชื่อความเชื่อผีปู่ตาและผีคุ้มครอง (ณรงค์ฤทธิ์ สุมาลี, 2558) ความเชื่อของคนไทย ที่มีต่อเรื่องฟันสัมพันธ์กับภูตผีวิญญาณ เทวดา สังคมไทยในอดีต พยายามแสวงหาพลังอำนาจให้แก่ตนเอง เช่น อำนาจที่มาจากความเชื่อตามหลักพระพุทธศาสนา อำนาจไสยศาสตร์ ซึ่งถ่ายทอดผ่านพิธีกรรมทางศาสนา เช่น การถวายเครื่องบูชา เป็นต้น (พระแสงจันทร์ ฐิตสาโร และคณะ, 2562) ความเชื่อในประเพณีแซนโฎนตาของจังหวัดบุรีรัมย์ การเฉลิมฉลองและวิถีชีวิตของคนไทย จังหวัดบุรีรัมย์ มีความเชื่อ เรื่อง ผีบรรพบุรุษ ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนเกษตรกรรม ที่อยู่รวมกัน ผ่านประเพณี เพื่อแสดงความกตัญญูกตเวที เพื่ออุทิศส่วนบุญให้กับเปรต เพื่อการแสดงความอาลัยรัก ผู้มีอุปการะ หรือ ญาติผู้ล่วงลับไป เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ความเชื่อเรื่องประเพณีแซนโฎนตาของคนไทย จังหวัดบุรีรัมย์ อยู่บนพื้นฐาน การนับถือ เรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แซนโฎนตาเป็นพิธีกรรมบูชาบรรพบุรุษของคนไทยกลุ่มนี้ เพื่อให้ดลบันดาลให้ฝนตกตามฤดูกาล (พระครูรัตนญาณ โสภิต และคณะ, 2562)

สรุปได้ว่า แนวคิดเรื่องความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องฟัน ตามแนวคิดตะวันออกของคนไทย ส่วนใหญ่ มีพื้นฐานมาจาก ความเชื่อตามหลักคำสอนศาสนาพุทธ และความเชื่อเรื่อง ผีเครื่องรางของขลัง ซึ่ง สืบทอดจากครอบครัว ผ่านวัฒนธรรม พิธีกรรมต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับโครงสร้างทางสังคม เช่น ความเชื่อเรื่องผีปู่ตาและผีคุ้มครอง ความเชื่อในประเพณีแซนโฎนตา ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง ความเชื่อเรื่องพระทันตธาตุ พระสารีริกธาตุ ความเชื่อตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา เกี่ยวกับเรื่องฟัน เช่น ขันธ์ 5 และ มูลกัมมัฏฐานในกายคตาสติสูตร

2. แนวคิดตะวันตกที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องฟัน

The theory of planned behavior (TPB) model มี 3 องค์ประกอบ หลัก 3 อย่าง ได้แก่ ทัศนคติ (Attitude toward the behavior), บรรทัดฐานทางสังคม (Subjective Norm) และ การรับรู้การควบคุมพฤติกรรม (Perceived behavioral control) ซึ่งนำไปใช้พยากรณ์ความตั้งใจ (Intention) และพฤติกรรม (Behavior) ในที่สุด ทัศคติ มีพื้นฐานมาจากความรู้ การเรียนรู้ ประสบการณ์ ส่วนบรรทัดฐานทางสังคม มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างมากในทางสังคม เช่น ครอบครัว เพื่อน สื่อสังคมออนไลน์ เป็นต้น (Ajzen, I. , 1991) TPB model ถูกพัฒนาต่อมาในปี 2001 โดยนักจิตวิทยาในประเทศสหรัฐอเมริกา ข้อค้นพบจากงานวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า TPB model อธิบายปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจ และพฤติกรรม ตามแนวคิดของชาวตะวันตก ความเชื่อของคน ที่มีผลต่อความตั้งใจ (Intention) และ มีผลต่อพฤติกรรม (Behavior) ปัจจัยดังกล่าว ได้แก่ 1) ทัศนคติต่อพฤติกรรม (Attitude toward the behavior) 2) บรรทัดฐานทางสังคม (Subjective Norm) และ 3) การรับรู้การควบคุมพฤติกรรม (Perceived behavioral control) ทั้งนี้ TPB model ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางจากนักจิตวิทยาตามแนวคิดตะวันตก ว่าสามารถใช้อธิบาย และพยากรณ์พฤติกรรมมนุษย์ได้เป็นอย่างดี

ความเชื่อตามแนวคิดตะวันตก เกิดจากทัศนคติ (Attitude) ที่มีต่อเรื่องนั้น เช่น ความเชื่อ (Beliefs) เรื่องฟัน การที่จะปฏิบัติตัวเช่นไร เกิดจาก คน ๆ นั้นคิดว่า ดี - ไม่ดี ชอบ - ไม่ชอบ เห็นด้วย - ไม่เห็นด้วย แล้วจึงเกิดเป็นพฤติกรรม (Behavior) ขึ้นมา บรรทัดฐานทางสังคม (Subjective Norm) เป็นตัวเสริมให้เกิดพฤติกรรมของคนในสังคม ส่วนการควบคุมพฤติกรรม (Perceived Behavioral Control) เชื่อว่า พฤติกรรม จะเกิดหรือไม่เกิด ขึ้นกับคนปฏิบัติเพียงผู้เดียว (Hrubes, D. et al., 2001) จากงานวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ พบว่า พฤติกรรมในการดูแลสุขภาพช่องปาก เกิดจากความเชื่อด้านสุขภาพที่ถูกถ่ายทอดโดยตรงจากทันตบุคลากรร่วมกับครูในโรงเรียน การรับรู้ของเด็กนักเรียนเพิ่มขึ้น จากการให้ความรู้ และฝึกอบรม โดยอาศัยแบบจำลองที่มีแนวคิดจากทฤษฎีความเชื่อเรื่องสุขภาพ (Health Belief Model) การวิจัยเชิงปริมาณนี้ สรุปได้ว่า แบบจำลองความเชื่อด้านสุขภาพเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงการดูแลสุขภาพช่องปากโดยเน้นที่การรับรู้ของแต่ละบุคคล (Rahimi, F. et al. , 2011) ดังนั้น ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของคนทั่วไป และผู้ป่วยด้านทันตกรรม เช่น การแปรงฟันและใช้ไหมขัดฟัน เป็นผลมาจากการรับรู้ และความเชื่อ ตามแนวคิดจากทฤษฎีความเชื่อเรื่องสุขภาพ (Health Belief Model) ความเชื่อในความสามารถของตนเองด้านการดูแลสุขอนามัยช่องปากของผู้ป่วยทันตกรรมทำให้เกิดพฤติกรรม ดังนั้น ทันตบุคลากรควรส่งเสริมความมั่นใจในตนเองของผู้ป่วยให้แปรงฟันและใช้ไหมขัดฟัน (Buglar M. E. et al., 2010) ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องฟันของคนไทย เด็กไทย เริ่มได้รับความรู้ ซึ่งมีผลต่อความเชื่อเรื่องฟัน มาจากครอบครัวเด็ก โรงเรียน และทันตบุคลากร องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับความรู้ ซึ่งมีผลต่อความเชื่อของเด็กนักเรียนไทยระดับประถมศึกษา มาจากการให้ความรู้ด้านทันตสุข

ศึกษา เพื่อส่งเสริมสุขภาพช่องปากของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาในประเทศไทย ความรู้ ซึ่งมีผลต่อความเชื่อนี้ ถูกถ่ายทอด ในหลายรูปแบบ เช่น การสอน วีดีโอ แผ่นพับ กิจกรรม ส่งเสริมการเรียนรู้ต่าง ๆ และบูรณาการในวิชาเรียน เช่น ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ สังคมศึกษา และวิทยาศาสตร์ (Siripipatthanakul, S., 2011) ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องฟันของคนไทย นอกจากถูกถ่ายทอดจากโรงเรียน ครอบครัวแล้ว ความเชื่อยังถูกถ่ายทอดโดยตรงจากทันตแพทย์ จากการศึกษาพบว่า การให้การรักษาคนไข้ของสถานพยาบาลด้านทันตกรรมในประเทศไทย ในส่วนการบริการรักษาจากทันตแพทย์ ทันตแพทย์เป็นผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปากแก่คนไข้ ดังนั้น ความเชื่อเรื่องฟันที่ถูกต้อง จึงได้รับจากทันตแพทย์โดยตรง ซึ่งเป็นผู้ให้การรักษา (Siripipatthanakul, S. & Bhandar, M., 2021) ; (Siripipatthanakul, S. & Nyen Vui, C., 2021)

การรวบรวมข้อมูลเพื่อนำเสนอบทความสังเคราะห์งานวิจัยครั้งนี้ ผ่านการคัดกรอง 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) รวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวกับทฤษฎีเรื่องความเชื่อ 2) ทำการคัดเลือกงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง ความเชื่อเรื่องฟันของคนไทยบนพื้นฐานความเชื่อแนวตะวันออก หรือ ตามหลักศาสนาพุทธ ผี เครื่องรางของขลัง และ ความเชื่อเรื่องฟันของคนไทยบนพื้นฐานความเชื่อแนวตะวันตก ตาม ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (TPB model) ของ Ajzen ใน ปี ค.ศ. 1991 และ Hrubes, Ajzen และ Daigle ใน ปี ค.ศ. 2001 ทฤษฎีแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ (HBM) ของ Buglar, M. E. et al. และงานวิจัยในประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องฟัน ใน ปี ค.ศ. 2011 และ 2021 (Siripipatthanakul, S., 2011) ; (Siripipatthanakul, S. & Bhandar, M., 2021) ; (Siripipatthanakul, S. & Nyen Vui, C., 2021)

สำหรับขั้นตอนที่ 1 พบบทความที่เกี่ยวข้องทั้งหมด 591 รายการ ประกอบด้วย รายงานการวิจัย 498 บทความ และวิทยานิพนธ์ 93 รายการ

สำหรับขั้นตอนที่ 2 บทความถูกเลือกมาใช้ในการอ้างอิงในส่วนบทนำ และนิยามศัพท์ รวม 3 รายการ อีก 27 รายถูกนำมาใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหา จำแนกเป็นบทความงานวิจัยเชิงคุณภาพ ประเภท วิจัยเอกสาร (Documentary Research) รวม 17 รายการซึ่งเป็นภาษาไทยทั้งหมด ส่วนบทความ 10 บทความภาษาอังกฤษ เป็น งานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) 9 รายการ และงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) 1 รายการ

การดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

1. บทความงานวิจัยเหล่านี้ ถูกสังเคราะห์ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ 2 ข้อ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตารางการวิเคราะห์ และสังเคราะห์บทความงานวิจัย เปรียบเทียบ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องฟัน

บทความที่	ชื่อบทความ	แนวคิดและทฤษฎี	แนวคิดและทฤษฎีความเชื่อทางศาสนา	แนวคิดโครงสร้างทางสังคม	แนวคิดวัฒนธรรมความเชื่อ	แนวคิดและทฤษฎีความเชื่อแบบชาวตะวันตก
1	Headdress: Faith and practice in everyday life in Buddhism (The case of the temple of the tooth Buddhist religious activities and the cultural headdress of Sri Lanka) (Rahimi, F. et al. , 2011)	แนวคิดและทฤษฎีความเชื่อทางศาสนาพุทธที่เกี่ยวข้องกับเรื่องฟันของชาวศรีลังกา	✓	✓		
2	ศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับพระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช (สุภารัตน์ ชาญแท้ และคณะ, 2560)	แนวคิดและทฤษฎีความเชื่อทางศาสนาพุทธ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องฟันของชาวไทยพุทธภาคใต้	✓			
3	ห้องสุขา: มุมมองระบบสุขภาพเชิงพุทธ (กฤษฎา นันทเพ็ชร, 2560)	แนวคิดและทฤษฎีความเชื่อทางศาสนาพุทธ ของชาวไทยพุทธ	✓			
4	การศึกษาความสำคัญของมูลกัมมัฏฐานในกายคตาสติสูตร (พระสำรอง สญฺญโต, 2563)	แนวคิดและทฤษฎีความเชื่อทางศาสนาพุทธ ของชาวไทยพุทธ	✓			
5	ความเชื่อร่วมเรื่องเครื่องรางของขลังในเมืองชายแดน ไทย-ลาว-กัมพูชา (ทำนอง วงศ์พุทธ และคณะ, 2559)	แนวคิดและทฤษฎีความเชื่อพุทธของชาวไทย ลาว กัมพูชา ที่เกี่ยวกับฟัน *ความเชื่อและหลักปรัชญาทางศาสนา	✓		✓	

ตารางที่ 1 ตารางการวิเคราะห์ และสังเคราะห์บทความงานวิจัย เปรียบเทียบ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องฟัน (ต่อ)

บทความที่	ชื่อบทความ	แนวคิดและทฤษฎี	แนวคิดและทฤษฎีความเชื่อทางศาสนา	แนวคิดโครงสร้างทางสังคม	แนวคิดวัฒนธรรมความเชื่อ	แนวคิดและทฤษฎีความเชื่อแบบชาวตะวันตก
6	งานช่างฝีมือในยุคเหล็กของวัฒนธรรมโลงไม้บนพื้นที่สูง ในอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน (รัศมี ชูทรงเดช, 2557)	แนวคิดเรื่องการจัดรูปแบบทางสังคม (Social typology) แนวคิดเรื่องช่างฝีมือ (Craft Specialization)		✔		
7	ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับความเชื่อทางพระพุทธศาสนา (พระแสงจันทร์ ฐิตสาโร เหล็กศรี และคณะ, 2562)	แนวคิดและทฤษฎีความเชื่อทางศาสนาพุทธ และภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องภูติ ผี ปีศาจ ของชาวไทยพุทธ	✔			
8	ข้อสังเกตเชิงแนวคิดว่าด้วยพลวัตความเป็นท้องถิ่นอีสานในบริบทของสังคมสมัยใหม่ : มองผ่านปฏิบัติการทางสังคมและโครงสร้างสังคมของความเชื่อผีปู่ตาและผีคุ้มครอง (ณรงค์ฤทธิ์ สุมาลี, 2558)	แนวคิดและทฤษฎีการศึกษาโครงสร้างทางสังคมและบรรทัดฐานทางสังคม (Social Norms) ในมุมมองผ่านความเชื่อเรื่องผีปู่ตา และผีคุ้มครองของชาวไทยภาคอีสาน *โครงสร้างทางสังคม (Structure) กับผู้กระทำทางสังคม (Agency)		✔	✔	
9	ความเชื่อในประเพณีแซนโฎนตาของจังหวัดบุรีรัมย์ (พระครูรัตนญาณโสภิต และคณะ, 2562)	แนวคิดและทฤษฎีความเชื่อ พิธีกรรมแซนโฎนตาของชาวไทยเชื้อสายเขมร *วัฒนธรรมความเชื่อต่อความสัมพันธ์ทางสังคม			✔	
10	แผนที่ครอบครัวในพระไตรปิฎก (มนตรี วิวาห์สุข, 2554)	แนวคิดและทฤษฎีทางพระพุทธศาสนา (พระไตรปิฎก) ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องครอบครัว	✔	✔		
11	The theory of planned behavior (Ajzen, I. , 1991)	แนวคิดและทฤษฎีความเชื่อของชาวตะวันตก				✔

ตารางที่ 1 ตารางการวิเคราะห์ และสังเคราะห์บทความงานวิจัย เปรียบเทียบ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องฟัน (ต่อ)

บทความที่	ชื่อบทความ	แนวคิดและทฤษฎี	แนวคิดและทฤษฎีความเชื่อทางศาสนา	แนวคิดโครงสร้างทางสังคม	แนวคิดวัฒนธรรมความเชื่อ	แนวคิดและทฤษฎีความเชื่อแบบชาวตะวันตก
12	Predicting hunting intentions and behavior: An application of the theory of planned behavior (Hrubes, D. et al., 2001)	แนวคิดและทฤษฎีความเชื่อของชาวตะวันตก				✓
13	Development of a Model for Administration of Student Dental Health Promotion Work for Basic Education Schools in Thailand. (Siripipatthanakul, S. & Nyen Vui, C., 2021)	แนวคิดและทฤษฎีความเชื่อของชาวตะวันตก		✓	✓	✓
14	Dental practice-related factors and patient loyalty in dental clinics, Laem Chabang, Thailand: The mediating role of patient satisfaction. (Siripipatthanakul, S. & Nyen Vui, C., 2021)	แนวคิดและทฤษฎีความเชื่อของชาวตะวันตก			✓	✓
15	The role of self-efficacy in dental patients' brushing and flossing: testing an extended Health Belief Model. (Buglar, M. E. et al., 2010)	แนวคิดและทฤษฎีความเชื่อของชาวตะวันตก			✓	✓

ตารางที่ 1 ตารางการวิเคราะห์ และสังเคราะห์บทความงานวิจัย เปรียบเทียบ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องฟัน (ต่อ)

บทความที่	ชื่อบทความ	แนวคิดและทฤษฎี	แนวคิดและทฤษฎีความเชื่อทางศาสนา	แนวคิดโครงสร้างทางสังคม	แนวคิดวัฒนธรรมความเชื่อ	แนวคิดและทฤษฎีความเชื่อแบบชาวตะวันตก
16	Oral health care based on educational health belief model in child. (Rahimi, F. et al. , 2011)	แนวคิดและทฤษฎีความเชื่อของชาวตะวันตก			✓	✓
ผลรวม			7	4	7	7
แนวคิดที่คล้ายคลึงกัน			1,2,3,4,5,7,10	6,8,13,10	5,9,10, 13,14,15, 16	8,11,12,13,14, 15,16

2. ผลการประเมินและนำเสนอแผนภาพความเชื่อของคนไทยเกี่ยวกับเรื่องฟันตามแนวคิดตะวันออกและตะวันตก นำเสนอแผนภาพความเชื่อของคนไทย เกี่ยวกับเรื่องฟัน ตามแนวคิดตะวันออกและตะวันตก

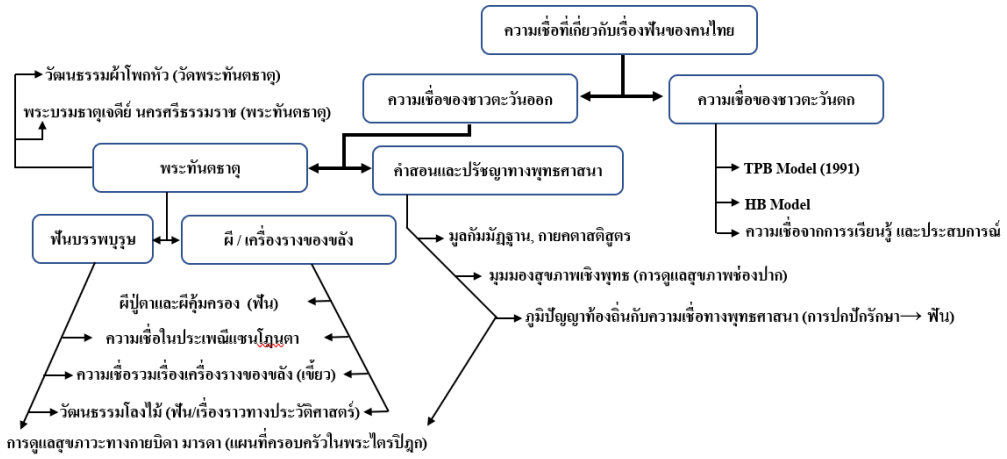

ภาพที่ 1 นำเสนอเปรียบเทียบ ความเชื่อของคนไทยความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องฟันตามแนวคิดตะวันออกและตะวันตกของคนไทย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

สังเคราะห์งานวิจัยที่กล่าวถึงความเชื่อของคนไทยที่มีต่อเรื่องฟันตามแนวคิดตะวันออกและตะวันตก สรุปผลการวิจัยเป็นแนวคิดได้ดังนี้

1. แนวคิดตะวันออกที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องฟันที่สัมพันธ์กับหลักคำสอนพระพุทธศาสนา งานวิจัยเกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องฟันมีมากมายทั้งในประเทศไทย และทั่วโลก ตัวอย่างการศึกษาเชิงชาติพันธุ์ (Ethnographic study) ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ อาศัยการสังเกตุของผู้วิจัยแบบมีส่วนร่วม ศึกษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก พบว่า นักดนตรีผู้ประกอบพิธีกรรมในวัดพระทันตธาตุ (วัดที่ประดิษฐานฟันของพระพุทธเจ้า) ที่ประเทศศรีลังกา มีการสวมผ้าโพกศีรษะ เป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ขณะเล่นดนตรีประกอบพิธีกรรม การสวมใส่นี้เป็นลักษณะเฉพาะตั้งแต่สมัยโบราณ ผ้าโพกศีรษะเป็นแนวทางในการแสดงพิธีการต้อนรับอย่างสูงสุด และการถวายเกียรติแด่พระพุทธเจ้าและแสดงถึงวัฒนธรรมงานฝีมือของช่างที่ทอผ้าโพกศีรษะ (Ranathunga G. M. et al., 2018) ความเชื่อนี้ถูกสืบทอดมาถึงประเทศไทย ได้แก่ ความเชื่อในพระบรมสารีริกธาตุ จากการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์ (In-depth Interview) โดยนักสังคมศาสตร์ใช้การประเมินจากเอกสารที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ หรือสังคม โดยเอกสารแบ่งออกเป็นสองแบบ เอกสารเชิงปฐมภูมิ และเอกสารเชิงทุติยภูมิ การศึกษาแบบปฐมภูมิใช้การสัมภาษณ์พระภิกษุ 5 รูป ผู้เข้าชม 10 ท่าน ข้าราชการนักวิชาการ 5 ท่าน แล้วนำมาเสนอเป็นบทความโดยผ่านการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สรุปได้ว่า พระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช ได้รับการอนุรักษ์จากองค์การยูเนสโก พระบรมสารีริกธาตุ ส่วนที่เป็นพระทันตธาตุ (ฟันของพระพุทธเจ้า) มีผลต่อความเชื่อและศรัทธาของพุทศาสนิกชนทั้งไทยและต่างชาติ มีบทบาทสำคัญต่อความเชื่อด้านพิธีกรรม วัฒนธรรม ขนบธนบธรรมเนียม จารีตประเพณี เช่นเดียวกันกับประเทศศรีลังกา (สุภารัตน์ ชาญแท้ และคณะ, 2560)นอกจานี้บทความประเภททบทวนวรรณกรรม (Review article) มีมากมายที่เผยแพร่แนวคิดคำสอนตามหลักพระพุทธศาสนา เช่น บทความเรื่องห้องส้วม สะท้อนแนวคิดตามหลักพระพุทธศาสนาเรื่องขันธ์ 5 สัมพันธ์กันระหว่าง สุขภาพกายและสุขภาพจิต การปฏิบัติให้ตนมีสุขภาพที่ดี ทำให้มีโรคน้อย และพร้อมต่อการปฏิบัติธรรม (กฤษฎา นันทเพ็ชร, 2560) และคำสอนในพระพุทธศาสนา ที่กล่าวถึงความสำคัญของมูลกัมมัฏฐานในพระพุทธศาสนา การใช้มูลกัมมัฏฐานในกายคตาสติสูตรเป็นฐานในการเจริญสมถะและวิปัสสนา คำสอนและความสำคัญของมูลกัมมัฏฐานในกายคตาสติสูตร ให้พิจารณาเรื่อง อวัยวะ ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง ว่าไม่สวยงาม ไม่เที่ยงแท้แน่นอน การเจริญสมถะวิปัสสนา ทำให้เข้าใจในธรรมชาติเหล่านี้ (พระสำรอง สญฺญโต, 2563) หลายบทความ มีการกล่าวถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นว่าสัมพันธ์กับความเชื่อทางพระพุทธศาสนา เนื่องจาก ภูมิปัญญาท้องถิ่น สอดคล้องกับความเชื่อที่มีมาแต่ดั้งเดิม

ตามหลักพระพุทธศาสนา แนวคิดเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นกับความเชื่อตามหลักพระพุทธศาสนา ทำให้เกิดเป็นวัฒนธรรมที่กลมกลืน กับขนบธรรมเนียม จารีต ประเพณี สืบต่อถึงทุกวันนี้ (พระแสงจันทร์ ฐิตสาโร และคณะ, 2562) นอกจากนี้ คำสอนในพระไตรปิฎก ถูกนำเสนอในบทความเรื่องแผนที่ครอบครัวในพระไตรปิฎก ถ่ายทอดคำสอนตามหลักพระพุทธศาสนา เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติของคนในครอบครัว ซึ่งบทความนี้เป็นบทความประเภทการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) คัดเลือกจากบทความที่เกี่ยวข้องกับ พระไตรปิฎก เพื่อศึกษาเอกสาร คำสอนตามหลักพระพุทธศาสนา และพระไตรปิฎก 14 เล่ม และนำมาสรุป เพื่อประโยชน์ต่อพุทศาสนิกชน นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ สิ่งที่เชื่อมโยงถึงความเชื่อเรื่องฟัน เช่น การดูแลบุคคลในครอบครัว บิดา มารดา บุตร ซึ่งรวมถึงการดูแลสุขภาพร่างกาย และฟันด้วย (มนตรี วิวาห์สุข, 2554)

สรุปได้ว่า ความเชื่อของคนไทยที่มีต่อเรื่องฟัน และมีผลต่อการดำรงชีวิตของคนไทย มีพื้นฐานจากความเชื่อตามหลักพระพุทศานา เช่น ความเชื่อเรื่อง พระทันตธาตุ พระบรมสารีริกธาตุ และ หลักคำสอนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการดูแลสุขภาพช่องปากและฟัน เช่น ขันธ์ 5 และ มูลกัมมัฏฐานในกายคตาสติสูตรเป็นฐานในการเจริญสมถะและวิปัสสนา ตามคติของพุทธ ฟัน มีความสำคัญตามบทบาทหน้าที่ เนื่องจาก ฟัน คือ ธรรมชาติชนิดหนึ่ง ที่เป็นส่วนประกอบของร่างกายมนุษย์ และสัตว์ (ดิน น้ำ ลม ไฟ) มีความเสื่อมสลาย ตามหลัก ไตรลักษณ์ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา มีทุกข์ มีการเปลี่ยนแปลง ตามอายุ เช่น ฟันโยกคลอน สึก ผุ การเข้าใจถึงภาวะการไม่มีตัวตน ปัญจกตะกรรมฐาน มูลกัมมัฏฐาน ที่ให้กล่าวมา ทำให้เข้าใจแนวคิดความเชื่อของคนไทยที่มีพื้นฐานจากหลักคิดตามพระพุทธศาสนาที่นำไปสู่การปฏิบัติ

2. แนวคิดเรื่องความเชื่อเรื่องฟันที่สัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องผี เครื่องรางของขลัง วัฒนธรรม และโครงสร้างทางสังคมวัฒนธรรม เครื่องรางของขลัง ในพื้นที่เมืองชายแดนไทย ลาว กัมพูชา ข้อสรุป 2 ประเด็นสำคัญ คือ การดำรงอยู่ในบริบทของวัฒนธรรม ร่วมสมัย และคติความเชื่อในวัฒนธรรมดั้งเดิม ซึ่งในบทความนี้ กล่าวถึง ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง ซึ่งฟัน ถือเป็น หนึ่งในเครื่องรางของขลังของคนไทย ตามแนวชายแดนไทย ลาว กัมพูชา (ทำนองวงศ์พุทธ และคณะ, 2559) การศึกษาเปรียบเทียบข้ามวัฒนธรรม เพื่อเป็นนัยในการเชื่อมโยงกับหลักฐานทางโบราณคดี ประกอบกับข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ ของนักวิจัยหลากหลายสาขา พบว่า คนในพื้นที่นี้ ให้ความสำคัญกับพิธีกรรมความตาย การตกแต่งโลงศพ และการตกแต่งฟันของผู้เสียชีวิต สัมพันธ์กับโครงสร้างทางสังคม วิธีการวิจัยอาศัยเอกสาร หลักฐานเชิงวิทยาศาสตร์ การลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยการสังเกตจากพื้นที่จริง มีการศึกษาแบบบูรณาการด้วยนักวิจัย หลากหลายสาขาวิชา รวมถึงทันตแพทย์ (รัศมี ชูทรงเดช, 2557) ข้อสังเกตเชิงแนวคิดว่าด้วยพลวัตความ เป็นท้องถิ่นอีสานในบริบทของสังคมสมัยใหม่ โดยมองผ่านปฏิบัติการทางสังคมและโครงสร้างสังคมของ ความเชื่อผีปู่ตาและผีคุ้มครอง แสดงถึง ความเชื่อเรื่องพลวัตความเป็นท้องถิ่นอีสาน และโครงสร้างทาง สังคม ผ่านความเชื่อความเชื่อผีปู่ตาและ

ผีคุ้มครอง บทความนี้เสนอข้อถกเถียงและข้อสังเกตเชิงแนวคิด เกี่ยวกับการปฏิบัติการทางสังคมกับโครงสร้างทางสังคม ตามแนวคิดพลวัตของท้องถิ่นอีสาน ตามความเชื่อความเชื่อผีปู่ตาและผีคุ้มครอง (ณรงค์ฤทธิ์ สุมาลี, 2558) ความเชื่อของคนไทย ที่มีต่อเรื่องฟันสัมพันธ์กับภูตผีวิญญาณ เทวดา สังคมไทยในอดีต พยายามแสวงหาพลังอำนาจให้แก่ตนเอง เช่น อำนาจที่มาจากความเชื่อตามหลักพระพุทธศาสนา อำนาจไสยศาสตร์ ซึ่งถ่ายทอดผ่านพิธีกรรมทางศาสนา เช่น การถวายเครื่องบูชา เป็นต้น (พระแสงจันทร์ ฐิตสาโร และคณะ, 2562) ความเชื่อในประเพณีแซนโฎนตาของจังหวัดบุรีรัมย์ การเฉลิมฉลองและวิถีชีวิตของคนไทย จังหวัดบุรีรัมย์ มีความเชื่อ เรื่อง ผีบรรพบุรุษ ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนเกษตรกรรม ที่อยู่รวมกัน ผ่านประเพณี เพื่อแสดงความกตัญญูกตเวที เพื่ออุทิศส่วนบุญให้กับเปรต เพื่อการแสดงความอาลัยรัก ผู้มีอุปการะ หรือ ญาติผู้ล่วงลับไป เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ความเชื่อเรื่องประเพณีแซนโฎนตาของคนไทย จังหวัดบุรีรัมย์ อยู่บนพื้นฐาน การนับถือ เรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แซนโฎนตาเป็นพิธีกรรมบูชาบรรพบุรุษของคนไทยกลุ่มนี้ เพื่อให้ดลบันดาลให้ฝนตกตามฤดูกาล (พระครูรัตนญาณ โสภิต และคณะ, 2562)

สรุปได้ว่า แนวคิดเรื่องความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องฟัน ตามแนวคิดตะวันออกของคนไทยส่วนใหญ่ มีพื้นฐานมาจาก ความเชื่อตามหลักคำสอนศาสนาพุทธ และความเชื่อเรื่อง ผี เครื่องรางของขลัง ซึ่ง สืบทอดจากครอบครัว ผ่านวัฒนธรรม พิธีกรรมต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับโครงสร้างทางสังคม เช่น ความเชื่อเรื่องผีปู่ตาและผีคุ้มครอง ความเชื่อในประเพณีแซนโฎนตา ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง ความเชื่อเรื่องพระทันตธาตุ พระสารีริกธาตุ ความเชื่อตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา เกี่ยวกับเรื่องฟัน เช่น ขันธ์ 5 และ มูลกัมมัฏฐานในกายคตาสติสูตร

3. แนวคิดตะวันตกที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องฟัน The theory of planned behavior (TPB) model มี 3 องค์ประกอบ หลัก 3 อย่างได้แก่ ทัศนคติ (Attitude toward the behavior), บรรทัดฐานทางสังคม (Subjective Norm) และ การรับรู้การควบคุมพฤติกรรม (Perceived behavioral control) ซึ่งนำไปใช้พยากรณ์ความตั้งใจ (Intention) และพฤติกรรม (Behavior) ในที่สุด ทัศคติ มีพื้นฐานมาจากความรู้ การเรียนรู้ ประสบการณ์ ส่วนบรรทัดฐานทางสังคม มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างมากในทางสังคม เช่น ครอบครัว เพื่อน สื่อสังคมออนไลน์ เป็นต้น (Ajzen, I., 1991) TPB model ถูกพัฒนาต่อมา ในปี 2001 ในประเทศสหรัฐอเมริกา ข้อค้นพบจากงานวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า TPB model อธิบายปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจ และพฤติกรรม ตามแนวคิดของชาวตะวันตก ความเชื่อของคน ที่มีผลต่อความตั้งใจ (Intention) และ มีผลต่อพฤติกรรม (Behavior) ปัจจัยดังกล่าว ได้แก่ 1) ทัศนคติต่อพฤติกรรม (Attitude toward the behavior) 2) บรรทัดฐานทางสังคม (Subjective Norm) และ 3) การรับรู้การควบคุมพฤติกรรม (Perceived behavioral control) ทั้งนี้ TPB model ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางจากนักจิตวิทยา ตามแนวคิดตะวันตก ว่าสามารถใช้อธิบาย และ

พยากรณ์พฤติกรรมมนุษย์ได้เป็นอย่างดี ความเชื่อตามแนวคิดตะวันตก เกิดจากทัศนคติ (Attitude) ที่มีต่อเรื่องนั้น เช่น ความเชื่อ (Beliefs) เรื่องฟัน การที่จะปฏิบัติตัวเช่นไร เกิดจากคน ๆ นั้นคิดว่า ดี-ไม่ดี ชอบ-ไม่ชอบ เห็นด้วย-ไม่เห็นด้วย แล้วจึงเกิดเป็นพฤติกรรม (Behavior) ขึ้นมา บรรทัดฐานทางสังคม (Subjective Norm) เป็นตัวเสริมให้เกิดพฤติกรรมของคนในสังคม ส่วนการควบคุมพฤติกรรม (Perceived Behavioral Control) เชื่อว่าพฤติกรรม จะเกิดหรือไม่เกิด ขึ้นกับคนปฏิบัติเพียงผู้เดียว (Hrubes, D. et al., 2001) จากงานวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ พบว่า พฤติกรรมในการดูแลสุขภาพช่องปาก เกิดจากความเชื่อด้านสุขภาพที่ถูกถ่ายทอดโดยตรงจากทันตบุคลากร ร่วมกับครูในโรงเรียน การรับรู้ของเด็กนักเรียนเพิ่มขึ้น จากการให้ความรู้ และฝึกอบรม โดยอาศัยแบบจำลองที่มีแนวคิดจากทฤษฎีความเชื่อเรื่องสุขภาพ (Health Belief Model) การวิจัยเชิงปริมาณนี้ สรุปได้ว่า แบบจำลองความเชื่อด้านสุขภาพเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงการดูแลสุขภาพช่องปากโดยเน้นที่การรับรู้ของแต่ละบุคคล (Rahimi, F. et al. , 2011) ดังนั้นปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของคนทั่วไป และผู้ป่วยด้านทันตกรรม เช่น การแปรงฟันและใช้ไหมขัดฟัน เป็นผลมาจากการรับรู้ และความเชื่อ ตามแนวคิดจากทฤษฎีความเชื่อเรื่องสุขภาพ (Health Belief Model) ความเชื่อในความสามารถของตนเองด้านการดูแลสุขอนามัยช่องปากของผู้ป่วยทันตกรรมทำให้เกิดพฤติกรรม ดังนั้น ทันตบุคลากรควรส่งเสริมความมั่นใจในตนเองของผู้ป่วยให้แปรงฟันและใช้ไหมขัดฟัน (Buglar M. E. et al., 2010) ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องฟันของคนไทย เด็กไทย เริ่มได้รับความรู้ ซึ่งมีผลต่อความเชื่อเรื่องฟัน มาจากครอบครัวเด็ก โรงเรียน และทันตบุคลากร องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับความรู้ ซึ่งมีผลต่อความเชื่อของเด็กนักเรียนไทยระดับประถมศึกษา มาจากการให้ความรู้ด้านทันตสุขศึกษา เพื่อส่งเสริมสุขภาพช่องปากของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาในประเทศไทย ความรู้ซึ่งมีผลต่อความเชื่อนี้ ถูกถ่ายทอด ในหลายรูปแบบ เช่น การสอน วีดีโอ แผ่นพับ กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ต่าง ๆ และบูรณาการในวิชาเรียน เช่น ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ สังคมศึกษา และวิทยาศาสตร์ (Siripipatthanakul, S., 2011) ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องฟันของคนไทย นอกจากถูกถ่ายทอดจากโรงเรียน ครอบครัวแล้ว ความเชื่อยังถูกถ่ายทอดโดยตรงจากทันตแพทย์ จากการศึกษาพบว่า การให้การรักษาคนไข้ของสถานพยาบาลด้านทันตกรรมในประเทศไทย ในส่วนการบริการรักษาจากทันตแพทย์ ทันตแพทย์เป็นผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปากแก่คนไข้ ดังนั้น ความเชื่อเรื่องฟันที่ถูกต้อง จึงได้รับจากทันตแพทย์โดยตรง ซึ่งเป็นผู้ให้การรักษา (Siripipatthanakul, S. & Bhandar, M., 2021) ; (Siripipatthanakul, S. & Nyen Vui, C., 2021) การรวบรวมข้อมูลเพื่อนำเสนอบทความสังเคราะห์งานวิจัยครั้งนี้ ผ่านการคัดกรอง 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) รวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวกับทฤษฎีเรื่องความเชื่อ 2) ทำการคัดเลือกงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง ความเชื่อเรื่องฟันของคนไทยบนพื้นฐานความเชื่อแนวตะวันออก หรือ ตามหลักศาสนาพุทธ ผีเครื่องรางของขลัง และ ความเชื่อเรื่องฟันของคนไทยบนพื้นฐานความเชื่อแนวตะวันตก ตาม

ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (TPB model) (Hrubes, D., et al., 2001) ทฤษฎีแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ (HBM) ของ Buglar M. E., et al. (2010) และงานวิจัยในประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องฟัน ของ Siriipipatthanakul, S. (2011); Siripipatthanakul, S. & Bhandar, M. (2021); Siripipatthanakul & Nyen Vui, C. (2021) ใน ปี ค.ศ. 2011 และ 2021 และทำการประเมินและนำเสนอแผนภาพความเชื่อของคนไทยเกี่ยวกับเรื่องฟัน ตามแนวคิดตะวันออกและตะวันตก

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

1. สังเคราะห์งานวิจัยที่กล่าวถึงความเชื่อของคนไทยที่มีต่อเรื่องฟันตามแนวคิดตะวันออก และตะวันตก (งานวิจัยเอกสารชิ้นนี้ เพื่อสังเคราะห์นำเสนอเปรียบเทียบความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องฟัน ตามแนวคิดตะวันออกและตะวันตก) ของคนไทย ซึ่งแต่ก่อน ประเทศศรีลังกาถือว่าอยู่ในชมพูทวีป และเป็นต้นกำเนิดของพระพุทธศาสนา ดังนั้น ความเชื่อเรื่องพระทันตธาตุ จึงสัมพันธ์กับพิธีกรรมของนักดนตรีผู้ประกอบพิธีกรรม โดยสวมผ้าโพกศีรษะเพื่อแสดงถึงการให้ความเคารพสูงสุด (Ranathunga G. M. et al., 2018) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภารัตน์ ชาญแท้ และคณะ (2560) ที่ได้ศึกษาวิจัยด้านสังคมศาสตร์ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ โดยศึกษาเกี่ยวกับพระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช ได้รับการอนุรักษ์จากองค์การยูเนสโก เห็นได้ว่า คนไทย ก็มีความเชื่อเรื่องพระบรมธาตุ และพระทันตธาตุ ความเชื่อและศรัทธาของพุทธศาสนิกชนทั้งไทยและต่างชาติ มีบทบาทสำคัญต่อความเชื่อด้านพิธีกรรม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี เช่นเดียวกับชาวศรีลังกา สำหรับความเชื่อแนวคิดเรื่องการดูแลฟัน และสุขภาพช่องปาก และสนับสนุน งานวิจัยของ กฤษฎา นันทเพ็ชร (2560) ซึ่งได้นำเสนอห้องส้วม สะท้อนแนวคิดตามหลักพระพุทธศาสนา สัมพันธ์กับระหว่าง สุขภาพกายและสุขภาพจิต การปฏิบัติให้ตนมีสุขภาพที่ดี ทำให้มีโรคน้อย และพร้อมต่อการปฏิบัติธรรม นอกจากนั้นงานวิจัยนี้ และยังสนับสนุนงานวิจัยของ พระสำรอง สญฺญโต (2563) ที่ศึกษาความสำคัญของมูลกัมมัฏฐานในพระพุทธศาสนา และศึกษาการใช้มูลกัมมัฏฐานในกายคตาสติสูตรเป็นฐานในการเจริญสมถะและวิปัสสนา ให้พิจารณาเรื่อง อวัยวะ ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง ว่าไม่สวยงาม ไม่เที่ยงแท้แน่นอน การเจริญสมถะวิปัสสนา ทำให้เข้าใจในธรรมชาติเหล่านี้ และสนับสนุนงานวิจัยของ พระแสงจันทร์ ฐิตสาโร และคณะ (2562) ซึ่งได้กล่าวถึง ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับความเชื่อทางพระพุทธศาสนาว่า สำหรับภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นได้เกิดจากความเชื่อที่มีมาแต่ดั้งเดิมตามหลักพระพุทธศาสนา ดังนั้นแนวคิดเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น กับความเชื่อตามหลักพระพุทธศาสนา ทำให้เกิดเป็นวัฒนธรรมที่กลมกลืน กับขนบธรรมเนียม จารีต ประเพณี รวมถึง ความเชื่อเรื่องฟัน สืบต่อถึงทุกวันนี้

งานวิจัยนี้ นอกจากสนับสนุน ความเชื่อตามแนวคิดตะวันออก ดังที่กล่าวมา ยังสนับสนุน ความเชื่อตามแนวคิดตะวันตก ของ Ajzen, I. (1991) และ Hrubes, D. et al. (2001) ซึ่งเป็นนักจิตวิทยา ชาวสหรัฐอเมริกา โดยสนับสนุน TPB model ที่อธิบายปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อ (Beliefs) เกิดจากปัจจัยสำคัญ ๆ ได้แก่ 1) ทัศนคติต่อพฤติกรรม (Attitude toward the behavior) 2) บรรทัดฐานทางสังคม (Subjective Norm) และ 3) การรับรู้การควบคุมพฤติกรรม (Perceived behavioral control) ทั้งนี้ TPB model ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางจากนักจิตวิทยา ตามแนวคิดตะวันตก ว่าสามารถใช้อธิบายและพยากรณ์พฤติกรรมมนุษย์ได้เป็นอย่างดี ความเชื่อตามแนวคิดตะวันตก มีพื้นฐานมาจากทัศนคติ (Attitude) ที่มีต่อเรื่องนั้น เช่น ความเชื่อ (Beliefs) เรื่องฟัน การที่จะปฏิบัติตัวเช่นไร เกิดจากคน ๆ นั้นคิดว่า ดี-ไม่ดี ชอบ-ไม่ชอบ เห็นด้วย-ไม่เห็นด้วย แล้วจึงเกิดเป็นพฤติกรรม (Behavior) ขึ้นมาก บรรทัดฐานทางสังคม (Subjective Norm) เป็นตัวเสริมให้เกิดพฤติกรรมของคนในสังคม ส่วนการควบคุมพฤติกรรม (Perceived Behavioral Control) เชื่อว่าพฤติกรรม จะเกิดหรือไม่เกิด ขึ้นกับคนปฏิบัติเพียงผู้เดียว (Ajzen, I. , 1991); (Hrubes, D. et al., 2001) และสนับสนุน งานวิจัยของ Rahimi, F. et al. (2011) และ Buglar M. E. et al. (2010) ว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของคนทั่วไป และผู้ป่วยด้านทันตกรรม เช่น การแปรงฟันและใช้ไหมขัดฟัน เป็นผลมาจากการรับรู้ และความเชื่อ ตามแนวคิดจากทฤษฎีความเชื่อเรื่องสุขภาพ (Health Belief Model) (Rahimi, F. et al. , 2011) ; (Buglar, M. E. et al., 2010) และสนับสนุน งานวิจัยของ Siripipatthanakul, S. & Nyen Vui, C. (2021) และ Siripipatthanakul, S. & Bhandar, M. (2021) ว่า ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องฟัน และการดูแลฟัน เกิดขึ้นจากความรู้ที่ถูกถ่ายทอดจากทางบ้าน โรงเรียน ชุมชน และจากทันตบุคลากรโดยตรง (Siripipatthanakul, S. & Nyen Vui, C., 2021) ; (Siripipatthanakul, S. & Bhandar, M., 2021)

การประเมินและนำเสนอแผนภาพความเชื่อของคนไทยเกี่ยวกับเรื่องฟัน ตามแนวคิดตะวันออกและตะวันตก นำเสนอแผนภาพความเชื่อของคนไทย เกี่ยวกับเรื่องฟัน ตามแนวคิดตะวันออกและตะวันตก อภิปรายได้ว่า ความเชื่อของคนไทยเกี่ยวกับเรื่องฟัน ตามแนวคิดตะวันออกมีพื้นฐานจากความเชื่อเรื่องศาสนา ความเชื่อเรื่องเหนือธรรมชาติ และ ความเชื่อบนพื้นฐานวัฒนธรรมและโครงสร้างทางสังคม ส่วนความเชื่อเรื่องฟันตามแนวคิดตะวันคก มักมีพื้นฐานจากการเรียนรู้ ประสบการณ์ บนพื้นานควสามเชื่อทางวิทยาศาสตร์ และทฤษฎีความเชื่อเรื่องสุขภาพของชาวตะวันตก

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องฟันตามความเชื่อของคนไทย บนพื้นฐานหลักคิดของตะวันออก และตะวันตก ถือเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีความเชื่อ

(Beliefs) ซึ่งแต่ละคนอาจมีความเชื่อแตกต่างกันตาม วัฒนธรรม ประเพณี คนในท้องถิ่น หรือจากการเรียนรู้ และประสบการณ์ ซึ่งมีผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมของคน ๆ นั้น ซึ่งสัมพันธ์กับความเชื่อ และมีพื้นฐานจากอารมณ์ และโครงสร้างทางสังคม ฟันในฐานะเชิงสังคมวิทยา เช่น ฟันพระพุทธเจ้า (พระทันตธาตุ) ถูกนำมาบูชาเนื่องจาก ความเชื่อบนพื้นฐานศาสนา และพิธีกรรมที่ถูกถ่ายทอดผ่านความเชื่อจากบรรพบุรุษ นอกจากนี้ ฟันถูกนำไปทำนอกเหนือจากสิ่งที่ธรรมชาติอธิบายได้ เช่น ความเชื่อฟันบรรพบุรุษ เขี้ยวสัตว์ มาเป็นเครื่องรางของขลัง เป็นต้น ตามคติของพุทธ ฟัน คือ ธรรมชาติชนิดหนึ่ง ที่เป็นส่วนประกอบของร่างกายมนุษย์ และสัตว์ (ดิน น้ำ ลม ไฟ) มีความเสื่อมสลาย ตามหลักไตรลักษณ์ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา มีทุกข์ มีการเปลี่ยนแปลง ตามอายุ การโยก คลอน สึก ผุ ไม่มีตัวตน ซึ่งอาจอ้างอิงถึง หลักตจปัญจกรรมฐาน การทำกรรมฐานพิจารณา อวัยวะทั้ง 5 อย่าง อันได้แก่ ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง หรือ เรียกอีกอย่างว่ามูลกัมมัฏฐาน ที่กล่าวไว้ข้างต้น นอกจากนี้ สำหรับสังคมตะวันตก มักมองฟันไปในทางวิทยาศาสตร์ การดูแลฟัน เกิดขึ้นจากการได้รับความรู้ ประสบการณ์ จนกลายเป็นความเชื่อ และนำไปสู่การปฏิบัติตัวในการดูแลสุขภาพช่องปากและฟันของตนเอง รวบถึงถ่ายทอดให้คนในครอบครัว ดังนั้น ความเชื่อของคนไทยที่มีต่อเรื่องฟัน นั้นมีพื้นฐานจากแนวคิดตะวันออกและตะวันตก ความเชื่อของคนไทย สัมพันธ์กับโครงสร้างทางสังคมที่สืบทอดผ่านวัฒนธรรม จนกลายเป็นพฤติกรรมในที่สุด งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเอกสาร เพื่อสังเคราะห์งานวิจัย โดยอาศัยการวิเคราะห์เนื้อหา งานวิจัยนี้ไม่อยู่บนพื้นฐานความเห็นของผู้เข้าร่วมวิจัย (Respondents) อาจทำให้ข้อมูลขาดข้อมูลที่น่าสนใจจากผู้เข้าร่วมการวิจัย ดังนั้นผู้วิจัย เสนอให้ทำการศึกษาทั้งเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และ คุณภาพ (Qualitative Research) ในการวิจัยครั้งต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กฤษฎา นันทเพ็ชร. (2560). ห้องสุขา: มุมมองระบบสุขภาพเชิงพุทธ. Journal ofEducational Review Faculty of Education in MCU, 4(2), 83-92.

ณรงค์ฤทธิ์ สุมาลี. (2558). ข้อสังเกตเชิงแนวคิดว่าด้วยพลวัตความเป็นท้องถิ่นอีสานในบริบทของสังคมสมัยใหม่ : มองผ่านปฏิบัติการทางสังคมและโครงสร้างสังคมของความเชื่อผีปู่ตาและผีคุ้มครอง. วารสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์, 2(2), 26-51.

ทำนอง วงศ์พุทธ และคณะ. (2559). ความเชื่อร่วมเรื่องเครื่องรางของขลังในเมืองชายแดนไทย - ลาว - กัมพูชา. วารสาร ศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัย อุบลราชธานี, 12(1), 307- 331.

พระครูรัตนญาณ โสภิต และคณะ. (2562). ความเชื่อในประเพณีแซนโฎนตาของจังหวัดบุรีรัมย์. Dhammathas Academic Journal, 19(3), 285-294.

พระชลญาณมุนี นาคสิทธิเลิศ. (2564). ปรากฏการณ์ทางความเชื่อของคนไทย ในยุค ปัจจุบัน. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นคร ลำปาง, 10(3), 250-265.

พระสำรอง สญฺญโต. (2563). การศึกษาความสำคัญของมูลกัมมัฏฐานในกายคตาสติสูตร. วารสารสังคมศาสตร์ ปัญญาพัฒน์, 2(1), 25-32.

พระแสงจันทร์ ฐิตสาโร และคณะ. (2562). ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับความเชื่อทางพระพุทธศาสนา. Journal of Graduate Saket Review, 4(1), 12-20.

มนตรี วิวาห์สุข. (2554). แผนที่ครอบครัวในพระไตรปิฎก. พุทธจักรโลกร่มเย็นดับเข็ญได้ด้วยศาสนา, 65(1), 26-28.

รัศมี ชูทรงเดช. (2557). งานช่างฝีมือในยุคเหล็กของวัฒนธรรมโลงไม้ บนพื้นที่สูง ในอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน. ดำรง วิชาการ, 13 (1), 73-106.

วิราวรรณ สมพงษ์เจริญ. (2550). คติ ความเชื่อของคนไทยสมัย สุโขทัย พ. ศ. 1726 - พ. ศ. 2006. ใน ดุษฎีนิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัย ศิลปากร.

สุภารัตน์ ชาญแท้ และคณะ. (2560). ศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับ พระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช. Academic MCU Buriram Journal, 2(2), 11-23.

Ajzen, I. . (1991). The theory of planned behavior. Organizational behavior and . human decision processes, 50(2), 179-211.

Buglar, M. E. et al. (2010). The role of self-efficacy in dental patients' brushingand flossing: testing an extended Health Belief Model. Patient education and counseling, 78(2), 269-272.

Hrubes, D. et al. (2001). Predicting hunting intentions and behavior: Anapplication of the theory of planned behavior. Leisure Sciences, 23(3), 165-178.

Jervis, R. (2006). Understanding beliefs. Political Psychology, 27(5), 641-663.

Österholm, M. (2010). Beliefs: A theoretically unnecessary construct? In Sixth Congress of the European Society for Research in Mathematics Education. In January 28th-February 1st 2009, Lyon, France (pp. 154-163). RecherchePédagogique: Institut National de .

Rahimi, F. et al. . (2011). Oral health care based on educational health beliefmodel in child. Journal of Health and Hygiene, 1(4), 74-81.

Ranathunga, G. M. et al. (2018). Headdress: Faith and practice in everyday life in Buddhism (The case of the temple of the tooth Buddhist religious activities and the cultural headdress of Sri Lanka). Journal of Advanced Research in Social Sciences and Humanities, 3(5), 172-178.

Siripipatthanakul, S. & Bhandar, M. (2021). A Qualitative Research FactorsAffecting Patient Satisfaction and Loyalty: A Case Study of Smile Family Dental Clinic. International of Trend in Scientific Research and Development , 5 (5), 877-896.

Siripipatthanakul, S. & Nyen Vui, C. (2021). Dental practice-related factors and patient loyalty in dental clinics, Laem Chabang, Thailand: The mediating role of patient satisfaction. International Journal of Behavioral Analytics, 1(2), 1-17.

Siripipatthanakul, S. (2011). Development of a Model for Administration of Development of a Model for Administration of. International Journal of Learning, 17(12), 137-150.

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 789-802

บทความวิจัย

การพัฒนากรอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา ระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา*

DEVELOPMENT OF COMPETENCY FRAMEWORK OF ENGLISH LANGUAGE TEACHING FOR TEACHERS WITHOUT DEGREE CORRESPONDENT TO THE TEACHING SUBJECT IN PRIMARY SCHOOL LEVEL UNDER PRIMARY EDUCATION SERVICE

ศศิธร คล้อยแสงอาทิตย์[1], ดนุลดา จามจุรี[1], ขนิษฐา สาลีหมัด[1], วิไลวรรณ วงศ์จินดา[1]
Sasitorn Kloysangatit[1], Danulada Jamjuree[1], Khanittha Saleemad[1], Wilaiwan Wongjinda[1]
[1]บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร
[1]The Graduate School, Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand
[1]Corresponding auther E-mail: sasitornkloysangatit@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา ระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 2) เพื่อพัฒนากรอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา ระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 3) เพื่อพัฒนาแบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา ระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบ One - Shot Repeated Measures Design ด้วยการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) และสัมภาษณ์ครูที่ได้รับรางวัลครูผู้สอนดีเด่นจากกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ วิชาภาษาอังกฤษ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550-2563 จำนวน 9 คน การสังเคราะห์

* Received 12 December 2022; Revised 28 December 2022; Accepted 30 December 2022

ข้อมูลจากเอกสารและสัมภาษณ์นำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษที่ได้พัฒนาขึ้นจากสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา ระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิจารณาความสอดคล้องโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน และนำไปทดลองใช้เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา ระดับประถมศึกษา ประกอบด้วย 3 สมรรถนะย่อย 1) สมรรถนะด้านการออกแบบการเรียนรู้ 2) สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ 3) สมรรถนะด้านการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน แบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา ผลการตรวจสอบคุณภาพแบบประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า มีค่าดัชนี IOC อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 แสดงให้เห็นว่าแบบประเมินสามารถนำไปใช้ในการประเมินสมรรถนะได้

คำสำคัญ: สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ, แบบประเมิน, ครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา, ระดับประถมศึกษา

Abstract

The objectives of this research 1) To study Competency of English Language Teaching for Teachers without Degree Correspondent to the Teaching Subject in Primary School Level under Primary Education Service 2) Development of Competency Framework of English Language Teaching for Teachers without Degree Correspondent to the Teaching Subject in Primary School Level under Primary Education Service 3) Develop evaluate of the Competency of English Language Teaching for Teachers without Degree Correspondent to the Teaching in Primary School Level under Primary Education Service by using the One – Shot Repeated Measures Design with documentary analysis and interviews with teachers receiving the rewards for outstanding teachers of the subject group of foreign languages, from 2007 to 2020, for 9 teachers in total. As for the synthesis of data and information from the studied documents and the interviews, they will be analyzed with content analysis technique and the Form for Evaluating Competency of English Language Teaching for Teachers Service is developed and verified by 5 experts and used to test to find (Reliability). The findings from the research show that the Competency of English Language Teaching for Teachers

without Degree Correspondent to the Teaching in Primary School Level under Primary Education Service consists of 3 sub - competences: 1) Learning design competence; 2) English language learning arrangement competence; 3) Learners' learning outcomes evaluation competence. The developed Form for Evaluating Competency of English Language Teaching for Teachers without Degree Correspondent to the Teaching in Primary School Level under Primary Education Service. The IOC ranks between 0.80 and 1.00, which means that the Form for Evaluating Competency can be used for evaluating competency.

Keywords: Competency of English Language Teaching, Assessment Tool, Teachers without Degree Correspondent to the Teaching, Primary School Level

บทนำ

การศึกษาถือได้ว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และบุคคลที่สำคัญในการพัฒนาการศึกษาและการเรียนรู้ คือ ครู เพราะคุณภาพของผู้เรียนขึ้นอยู่กับคุณภาพของครูซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังนั้นครูจึงต้องมีสมรรถนะความเชี่ยวชาญ และการจัดการเรียนรู้เพื่อจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน ซึ่งสมรรถนะของครูภาษาอังกฤษตามที่สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนด ไว้มีดังนี้ 1) ความรู้ความสามารถทางภาษาอังกฤษ ครูผู้สอนควรมีความรู้ด้านภาษาและวัฒนธรรมที่พอเพียงและทันเหตุการณ์ เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาความรู้และความสามารถของผู้เรียนด้านภาษาอังกฤษ 2) ความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ครูผู้สอนควรมีความรู้ความเข้าใจและสามารถนำแนวคิด ทฤษฎี วิธีสอน และกลยุทธ์การเรียนรู้ มาประยุกต์ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร และการคิดของผู้เรียน 3) การพัฒนาตนเองด้านวิชาชีพ ครูผู้สอนควรมีความสามารถความถนัดและประสบการณ์ในการสอน มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ รักวิชาชีพครู มีความกระตือรือร้นในการสอนและเพิ่มพูนความรู้ (สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553) แต่สถานการณ์ในปัจจุบันครูสอนภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้จบเอกภาษาอังกฤษโดยตรง แม้ปัจจุบันจะตื่นตัวมากขึ้น แต่ยังไม่ก้าวหน้าไปมากเท่าที่ควร เพราะทรัพยากรด้านบุคลากรสอนภาษาต่างประเทศขาดแคลนมากจึงทำให้สมรรถนะของครูภาษาอังกฤษแต่ละบุคคลยังไม่มีมาตรฐานและประสิทธิภาพ (ประหยัด พิมพา, 2561) และเนื่องจากความไม่ชำนาญในวิชาที่สอนของครูผู้สอน ซึ่งสอดคล้องกับ ประมาณ อุ่นพิมาย ที่กล่าวว่าปัญหาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษนั้นเกิดจากตัวครูมากที่สุด เนื่องจากครูขาดทักษะ การฟัง พูด อ่าน เขียน ทำให้ไม่สามารถถ่ายทอดความรู้ไปสู่ผู้เรียนได้และครูไม่ใช้สื่อในการจัดการเรียนรู้ (ประมาณ อุ่นพิมาย, 2561) จึงส่งผลกระทบต่อผู้เรียนในด้านความรู้ ความเข้าใจใน

ภาษาอังกฤษส่งผลให้ผู้เรียนนั้นมีผลการทดสอบระดับประเทศได้คะแนนไม่ดีเท่าที่ควร (ดลวรรณ พวงวิภาต, 2562) จะเห็นได้จากการรายงานการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน O - NET (Ordinary National Educational Test) ระดับประเทศ ย้อนหลัง 3 ปี ในปี 2560 คะแนนเฉลี่ย 42.67 ในปี 2561 คะแนนเฉลี่ย 39.64 และในปี 2562 คะแนนเฉลี่ย 31.05 ซึ่งมีแนวโน้มต่ำลงทุกปี จากสาเหตุที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า การประสบปัญหาการขาดแคลนครูผู้สอนที่จบตรงวุฒิภาษาอังกฤษนั้นหรือลักษณะไม่ตรงกับความต้องการของโรงเรียน (ชนิตา รักษ์พลเมืองและคณะ, 2560); (ชัชรีย์ บุนนาค, 2562); (สถาบันทดสอบการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน), 2562) ครูจึงเป็นตัวแปรสำคัญในการพัฒนาผู้เรียน แต่เนื่องจากครูระดับประถมศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้จบวิชาเอกภาษาอังกฤษ และมีจำนวนไม่เพียงพอต่อความต้องการ และปัญหาด้านคุณภาพ กล่าวคือ ครูไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และในปัจจุบันพบว่ายังไม่มีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาอังกฤษที่ชัดเจน ซึ่งสามารถถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูที่สอนภาษาอังกฤษ

จากประเด็นปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา ระดับประถมศึกษา เพื่อนำไปเป็นแนวทางให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเป็นการวางแผนการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาและประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา ระดับประถมศึกษา เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพอย่างแท้จริงต่อไป โดยผู้วิจัยได้ใช้ทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้ภาษาที่สอง หลักการการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงประสบการณ์ของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ การกำกับตนเองของผู้เรียน เน้นการเชื่อมโยงความรู้ การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการสร้างความรู้ด้วยตนเอง ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่ (Andragogy) แนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) สร้างแรงจูงใจโดยใช้แนวคิด ARCS Model ทฤษฎีการเชื่อมโยงความรู้ (Connectivism Learning Theory) เป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัยพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เพื่อแก้ปัญหาข้างต้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

2. เพื่อพัฒนากรอบ/องค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา ระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

3. เพื่อพัฒนาแบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา ระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการวิจัยโดยใช้วิธีการวิจัยและพัฒนา (Research & Development) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูผู้สอนภาษาอังกฤษระดับชั้นประถมศึกษาที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา และมีประสบการณ์การสอนไม่เกิน 5 ปี จำนวน 30 จากโรงเรียนในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 1 เขต ที่ได้มาจากการสุ่มเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 2 ระยะ ระยะที่ 1 การพัฒนากรอบ/องค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา ระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ระยะที่ 2 การพัฒนาแบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา ระดับประถมศึกษา โดยแบ่งการดำเนินงานวิจัย 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การพัฒนากรอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา ระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

1. ผู้วิจัยดำเนินการศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา ระดับประถมศึกษา จากเอกสาร (Documentary Analysis) เกี่ยวกับสมรรถนะ การจัดการเรียนรู้ของครูจากฐานข้อมูล (The Central Library of Srinakharinwirot University) ระหว่าง ปี 2554 - 2564 จากฐานข้อมูล Google Scholar ระหว่างปี 2012 - 2021 จาก ThaiLIS (Thailand Library Integrated System) ระหว่างปี 2554 - 2564 จำนวน 20 เล่ม

2. สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอน โดยการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi - Structured Interview) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ครูที่ได้รับรางวัลครูผู้สอนดีเด่นจากกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ วิชาภาษาอังกฤษระดับจังหวัด และระดับประเทศ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 - 2563 ดำเนินการสัมภาษณ์ข้อมูลอิ่มตัว ได้จำนวนผู้ให้ข้อมูล 9 คน

3. นำผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ร่วมกับผลการวิเคราะห์เอกสารมาสังเคราะห์ร่วมกันเพื่อจัดทำกรอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา ระดับประถมศึกษา

4. นำกรอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา ระดับประถมศึกษาไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ตรวจสอบความตรง (Validity) ของการตีความ โดยพิจารณาความสอดคล้อง (IOC) และปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

ระยะที่ 2 พัฒนาแบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา ระดับประถมศึกษา

1. นำกรอบสมรรถนะมาสร้างแบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา ระดับประถมศึกษา

2. ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของเนื้อหาในแบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา ระดับประถมศึกษา โดยอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

3. ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา ระดับประถมศึกษา โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญการสอนภาษาอังกฤษ จำนวน 2 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 2 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและประเมินผล จำนวน 1 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของภาษาและความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงและแก้ไข โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตามเกณฑ์ที่ยอมรับได้ที่ระดับ .50 (สมนึก ภัททิยธนรี, 2558); (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

4. นำแบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา ระดับประถมศึกษาไปทดลองใช้ (Try out) กับครูผู้สอนภาษาอังกฤษที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา ระดับประถมศึกษา เพื่อหาความเป็นปรนัยของแบบประเมินและนำไปตรวจสอบความเที่ยงระหว่างผู้ประเมิน (Inter-rater reliability: IRR)

ผลการวิจัย

การพัฒนากรอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา ระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มีผลการวิจัย ดังนี้

1. กรอบ/องค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา ระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ที่ได้จากการวิเคราะห์จากเอกสารและงานวิจัยกับการสัมภาษณ์ครูที่ได้รับรางวัลครูผู้สอนดีเด่นจากกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ วิชาภาษาอังกฤษระดับจังหวัด และระดับประเทศ ประกอบด้วย 3 สมรรถนะย่อย มีรายละเอียดดังนี้

1.1 การออกแบบการเรียนรู้ หมายถึง ความสามารถในการกำหนดผลการเรียนรู้ วางแผนการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบของการเรียนรู้เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายและความต้องการที่ตั้งไว้ ประกอบด้วย 1) สามารถวิเคราะห์ผู้เรียน หมายถึง สามารถวิเคราะห์ระดับความรู้ ความสามารถ และทักษะของผู้เรียน เพื่อนำไปออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน 2) สามารถวิเคราะห์งานและกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน หมายถึง สามารถกำหนดเป้าหมาย จุดประสงค์ และจัดเรียงลำดับงาน กิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมะสมกับผู้เรียนเพื่อนำทางให้ผู้เรียนไปสู่จุดมุ่งหมายการเรียนรู้ที่ตั้งไว้ 3) สามารถวิเคราะห์วิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน หมายถึง สามารถกำหนดวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนและสอดคล้องกับงานและกิจกรรมการเรียนรู้ 4) สามารถเตรียม

ทรัพยากรการเรียนรู้ หมายถึง สามารถเลือกและเตรียมทรัพยากรการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและเหมาะสมกับเนื้อหาการเรียนรู้

1.2 การจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ หมายถึง ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้สื่อการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย สามารถจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ด้านภาษาอังกฤษ ประกอบด้วย 1) สามารถออกแบบด้านการสอนภาษาอังกฤษได้ หมายถึง สามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับภาษาอังกฤษได้อย่างเหมาะสมกับเนื้อหาและความสามารถของผู้เรียน 2) สามารถดำเนินการตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ตั้งไว้ได้ หมายถึง สามารถในการดำเนินการและจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ได้สอดคล้องและสัมพันธ์กันตามวัตถุประสงค์ของบทเรียนและกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียน 3) สามารถเลือกใช้สื่อการสอนและสร้างสื่อการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ หมายถึง สามารถเลือกใช้สื่อ แหล่งเรียนรู้และเทคโนโลยีที่หลากหลายได้เหมาะสมกับเนื้อหาและผู้เรียน สามารถสร้างสื่อการสอน นวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้ที่น่าสนใจและเหมาะสมกับผู้เรียน 4) สามารถปฏิบัติการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ หมายถึง สามารถสร้างความสนใจในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน มีเทคนิคในการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนสนใจ มีความมั่นใจในการเรียนการสอนและสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้

1.3 การประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน หมายถึง ความสามารถในการออกแบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ สร้างและเลือกใช้เครื่องมือวัดผลและประเมินผลที่มีคุณภาพและรายงานผลการประเมินได้อย่างถูกต้อง ประกอบด้วย 1) สามารถออกแบบการวัดและประเมินผล หมายถึง สามารถออกแบบ กำหนดองค์ประกอบ วิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้และสามารถเลือกใช้เครื่องมือวัดและประเมินผลได้อย่างเหมาะสมกับผู้เรียน 2) สามารถสร้างเครื่องมือการวัดและประเมินผล หมายถึง สามารถสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เนื้อหาและสามารถตรวจสอบหาคุณภาพของเครื่องมือวัดและประเมินผล 3) สามารถตัดสินผลการเรียนรู้ หมายถึง สามารถวิเคราะห์ผลการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างเที่ยงตรง ยุติธรรมและเชื่อถือได้ทั้งการประเมินผลก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน 4) สามารถสะท้อนผลและการประเมินผลการเรียนรู้ หมายถึง สามารถให้ข้อมูลแก่ผู้เรียนและนำผลการประเมินที่ได้ไปใช้วางแผนการจัดการเรียนรู้และการปรับปรุงในครั้งต่อไป

2. แบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา ระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พัฒนามาจากสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา ระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ที่ได้จากการสังเคราะห์จากเอกสารและการสัมภาษณ์

2.1 แบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา ระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มีลักษณะเป็นแบบประเมินรูบริคแยกองค์ประกอบ (Analytic Scoring Rubric) โดยมีเกณฑ์ประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา ระดับประถมศึกษา 5 ระดับ ประกอบด้วย สมรรถนะย่อย 3 ด้านคือ 1) ด้านการออกแบบการเรียนรู้ 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ 3) ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยรวมจำนวน 3 ข้อ

2.2 ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของครูสอนภาษาอังกฤษ ระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน พบว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC อยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00 ระดับ มีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของแบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา ระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน

รายละเอียดสมรรถนะ	ค่า IOC	แปลผล
สมรรถนะด้านการออกแบบการเรียนรู้ หมายถึง ความสามารถในการกำหนดผลการเรียนรู้ วางแผนการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบของการเรียนรู้ เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายและความต้องการที่ตั้งไว้	0.84	สอดคล้อง
ระดับที่ 1: ไม่แสดงสมรรถนะด้านนี้หรือแสดงอย่างไม่ชัดเจน	1.00	สอดคล้อง
ระดับที่ 2: สามารถวิเคราะห์ผู้เรียน หมายถึง สามารถวิเคราะห์ระดับความรู้ ความสามารถ และทักษะของผู้เรียน เพื่อนำไปออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน	0.80	สอดคล้อง
ระดับที่ 3 : แสดงสมรรถนะระดับที่ 2 และสามารถวิเคราะห์งานและกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน หมายถึง สามารถกำหนดเป้าหมาย จุดประสงค์ และจัดเรียงลำดับงาน กิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมะสมกับผู้เรียนเพื่อนำทางให้ผู้เรียนไปสู่จุดมุ่งหมายการเรียนรู้ที่ตั้งไว้	0.80	สอดคล้อง
ระดับที่ 4 : แสดงสมรรถนะระดับที่ 3 และสามารถวิเคราะห์วิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน หมายถึง สามารถกำหนดวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนและสอดคล้องกับงานและกิจกรรมการเรียนรู้	0.80	สอดคล้อง
ระดับที่ 5 : แสดงสมรรถนะระดับที่ 4 และสามารถเตรียมทรัพยากรการเรียนรู้ หมายถึง สามารถเลือกและเตรียมทรัพยากรการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและเหมาะสมกับเนื้อหาการเรียนรู้	0.80	สอดคล้อง
สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ หมายถึง ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้สื่อการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย สามารถจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ด้านภาษาอังกฤษ	0.84	สอดคล้อง

ตารางที่ 1 ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของแบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา ระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน (ต่อ)

รายละเอียดสมรรถนะ	ค่าIOC	แปลผล
ระดับที่ 2: สามารถออกแบบด้านการสอนภาษาอังกฤษได้ หมายถึง สามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับภาษาอังกฤษได้อย่างเหมาะสมกับเนื้อหาและความสามารถของผู้เรีย	0.80	สอดคล้อง
ระดับที่ 3 : แสดงสมรรถนะระดับที่ 2 และสามารถดำเนินการตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ตั้งไว้ได้ หมายถึง สามารถในการดำเนินการและจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ได้สอดคล้องและสัมพันธ์กันตามวัตถุประสงค์ของบทเรียนและกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียน	0.80	สอดคล้อง
ระดับที่ 4 : แสดงสมรรถนะระดับที่ 3 และสามารถเลือกใช้สื่อการสอนและสร้างสื่อการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ หมายถึง สามารถเลือกใช้สื่อแหล่งเรียนรู้และเทคโนโลยีที่หลากหลายได้เหมาะสมกับเนื้อหาและผู้เรียน สามารถสร้างสื่อการสอน นวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้ที่น่าสนใจและเหมาะสมกับผู้เรียน	0.80	สอดคล้อง
ระดับที่ 5 : แสดงสมรรถนะระดับที่ 4 และสามารถปฏิบัติการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ หมายถึง สามารถสร้างความสนใจในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน มีเทคนิคในการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนสนใจ มีความมั่นใจในการเรียนการสอนและสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้	0.80	สอดคล้อง
สมรรถนะด้านการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน หมายถึง ความสามารถในการออกแบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ สร้างและเลือกใช้เครื่องมือวัดผลและประเมินผลที่มีคุณภาพและรายงานผลการประเมินได้อย่างถูกต้อง	0.84	สอดคล้อง
ระดับที่ 1: ไม่แสดงสมรรถนะด้านนี้หรือแสดงอย่างไม่ชัดเจน	1.00	สอดคล้อง
ระดับที่ 2: สามารถออกแบบการวัดและประเมินผล หมายถึง สามารถออกแบบ กำหนดองค์ประกอบ วิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้และสามารถเลือกใช้เครื่องมือวัดและประเมินผลได้อย่างเหมาะสมกับผู้เรียน	0.80	สอดคล้อง
ระดับที่ 3 : แสดงสมรรถนะระดับที่ 2 และสามารถสร้างเครื่องมือการวัดและประเมินผล หมายถึง สามารถสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เนื้อหาและสามารถตรวจสอบหาคุณภาพของเครื่องมือวัดและประเมินผล	0.80	สอดคล้อง

ตารางที่ 1 ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของแบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา ระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน (ต่อ)

รายละเอียดสมรรถนะ	ค่าIOC	แปลผล
ระดับที่ 4 : แสดงสมรรถนะระดับที่ 3 และสามารถตัดสินผลการเรียนรู้ หมายถึง สามารถวิเคราะห์ผลการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างเที่ยงตรง ยุติธรรมและเชื่อถือได้ทั้งการประเมินผลก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน	0.80	สอดคล้อง
ระดับที่ 5 : แสดงสมรรถนะระดับที่ 4 และสามารถสะท้อนผลและการประเมินผลการเรียนรู้ หมายถึง สามารถให้ข้อมูลแก่ผู้เรียนและนำผลการประเมินที่ได้ไปใช้วางแผนการจัดการเรียนรู้และการปรับปรุงในครั้งต่อไป	0.80	สอดคล้อง

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องของนิยามสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา ระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันในทุกประเด็น โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 แสดงให้เห็นว่านิยามสมรรถนะและระดับของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา ระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และ สามารถนำไปใช้ในการประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา ระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาได้ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขนิยาม และระดับของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา ระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในแต่ละด้านตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญซึ่งช่วยให้แต่ละระดับมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2.3 นำแบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา ระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ประเมินตนเอง เพื่อหาความเป็นปรนัยของแบบประเมิน โดยคำถามในแต่ละสมรรถนะสามารถสื่อความหมายของแต่ละด้านได้

2.4 ผลการตรวจสอบความเที่ยงระหว่างผู้ประเมิน (Inter-rater reliability: IRR) มีค่า ด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson’s product moment correlation coefficient) พบว่า ความสอดคล้องระหว่างผู้ประเมินมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (r) .89 แสดงว่าแบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ

สำหรับครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา ระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มีความสอดคล้องระหว่างผู้ประเมินอยู่ในระดับดีมาก สามารถนำไปใช้ได้

อภิปรายผล

การพัฒนากรอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา ระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มีจำนวน 3 สมรรถนะย่อย คือ สมรรถนะด้านการออกแบบการเรียนรู้ สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สมรรถนะด้านการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน สอดคล้องกับ ฮาร์เมอร์ (Harmer, J., 2001); (จรัญ น่วมมะโน, 2562) ได้กล่าวถึง สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ คือ พฤติกรรม ความรู้ความสามารถทางภาษาอังกฤษ สามารถการออกแบบการเรียนการสอน การจัดระเบียบการเรียนการสอน การวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้เหมาะสมและสอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตลอดจนมีความรู้เรื่องการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ในการสร้างสื่อภาษาอังกฤษ รวมถึงการวัดและประเมินผลได้สอดคล้องกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญ สำหรับครูผู้สอนภาษาอังกฤษที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา ระดับประถมศึกษา ซึ่งการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา ระดับประถมศึกษา ได้ผ่านกระบวนการวิเคราะห์ สังเคราะห์เอกสาร ร่วมกับการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ จำนวนทั้งสิ้น 9 คน ได้พัฒนาขึ้นนี้เพื่อเป็นบรรทัดฐานในการกำหนดสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา ระดับประถมศึกษา ทำให้สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษมีความเหมาะสมกับครูผู้สอนภาษาอังกฤษที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา ระดับประถมศึกษาและตรงกับจุดมุ่งหมายของการวิจัย

แบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา ระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 แสดงให้เห็นว่านิยามสมรรถนะและระดับของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา ระดับประถมศึกษา สามารถนำไปใช้ในการประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา ระดับประถมศึกษาได้ พัฒนามาจากการสังเคราะห์สมรรถนะในขั้นตอนที่ 1 เป็นแบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา ระดับประถมศึกษากำหนดไว้ 5 ระดับ ซึ่งจากการศึกษาแบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษมีลักษณะเป็นแบบประเมินที่ใช้ในการกำหนดระดับสมรรถนะ (BARS) ซึ่ง

ทำให้เห็นภาพรวมของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษทุกระดับ และในแต่ละระดับมีคำอธิบายที่ชัดเจนเพื่อลดความคลาดเคลื่อนในการตัดสินใจให้คะแนนประเมินตนเอง

องค์ความรู้ใหม่

จากการพัฒนากรอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา ระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ด้วยการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์ทำให้ได้สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา ระดับประถมศึกษา ประกอบด้วย 3 สมรรถนะย่อย ดังภาพที่ 1

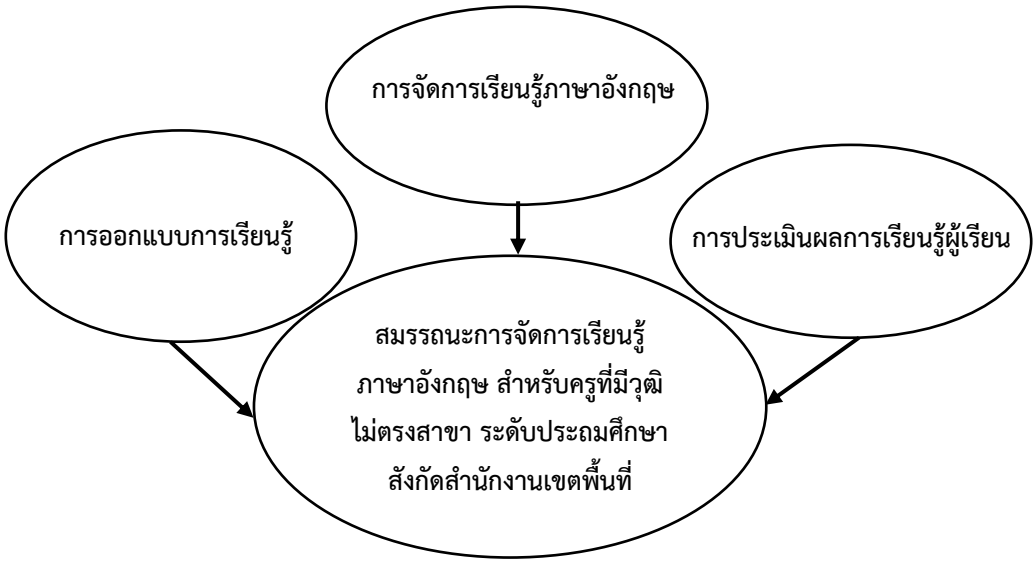

ภาพที่ 1 แสดงองค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา ระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ที่ได้จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ที่นำมาสังเคราะห์เพื่อกำหนดกรอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากข้อค้นพบจากการวิจัยสรุปได้ว่าสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประกอบด้วย 3 สมรรถนะย่อย คือ 1) สมรรถนะด้านการออกแบบการเรียนรู้ 2) สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ 3) สมรรถนะด้านการประเมินผลการเรียนรู้ผู้เรียน แบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา ระดับประถมศึกษานำไปใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินระดับของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้

ภาษาอังกฤษ สำหรับครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา ระดับประถมศึกษามีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ได้ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ 1) ผลการวิจัยในครั้งนี้เป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อการกำหนดสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษสำหรับครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา ระดับประถมศึกษา 2) เพื่อยกระดับความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษสำหรับครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา ระดับประถมศึกษา เพื่อการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) นำแบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษสำหรับครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา ระดับประถมศึกษา ไปประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา ระดับประถมศึกษาก่อนการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะที่ยังขาดหรือบกพร่อง 2) นำสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษสำหรับครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา ระดับประถมศึกษานี้ไปต่อยอดเพื่อครูผู้สอนวิชาอื่นๆ เพื่อการพัฒนาศักยภาพของตนเอง 3) นำไปพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษสำหรับครูที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา ระดับประถมศึกษา

เอกสารอ้างอิง

จรัญ น่วมมะโน. (2562). การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการนิเทศการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ชนิตา รักษ์พลเมืองและคณะ. (2560). การศึกษาสภาพและปัญหาการผลิต การใช้ และการพัฒนาครูการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่สอดคล้องกับความต้องการในอนาคต. วารสารครุศาสตร์, 43(3), 17-33.

ชัชรีย์ บุนนาค. (2562). ปัญหาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทย และข้อเสนอแนะด้านยุทธศาสตร์ การพัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ปี 2564 - 2568. ใน การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 2 “Graduate School Conference 2018”. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

ดลวรรณ พวงวิภาต. (2562). องค์ประกอบสมรรถนะครูภาษาอังกฤษของโรงเรียนประถมศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10) กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

ประมาณ อุ่นพิมาย. (2561). ปัญหาในการสอนภาษาอังกฤษและความต้องการในการพัฒนาวิชาชีพของครูชาวไทยผู้สอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศในระดับชั้นประถมศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร์มหาบัณฑิณ สาขาวิชาภาษาอังกฤษ. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

ประหยัด พิมพา. (2561). การศึกษาไทยในปัจจุบัน (Current Thai Studies). วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด, 7(1), 242-249.

สถาบันทดสอบการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2562). เรียกใช้เมื่อ 1 กันยายน 2565 จาก รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O - NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6: http//www.niets.or.th

สมนึก ภัททิยธนรี. (2558). การวัดผลการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 10) กาฬสินธุ์: ประสานการพิมพ์.

สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). คู่มือการประเมินสมรรถนะครู. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

Harmer, J. (2001). The Practice of English Language Teaching. (3rd ed). China: Longma.

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 803-818

บทความวิจัย

การพัฒนาโปรแกรมการทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเพื่อป้องกันการกระทำซ้ำ*

DEVELOPMENT OF PROGRAMS FOR DOMESTIC VIOLENCE OFFENDER TO PREVENT REPETITIVE ACTION

มาดี ลิ่มสกุล[1], สุกิจ อยู่ในธรรม[2]
Madee Limsakul[1], Sukit U-naidhamma[2]
[1]คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร
[1]Faculty of Social Administration, Thammasat University, Bangkok, Thailand
[2]คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ปทุมธานี
[2]School of Law, Eastern Asia University, Pathum Thani, Thailand
[1]Corresponding author E-mail: iamwhanka@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการทำงานและการพัฒนาโปรแกรมการทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเพื่อป้องกันการกระทำซ้ำ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ดำเนินการ 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 สัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่ที่ทำงานด้านความรุนแรงในครอบครัวทั้งภาครัฐและเอกชน, ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวที่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและไม่กลับไปกระทำซ้ำ และสมาชิกในครอบครัว ขั้นตอนที่ 2 นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ยกร่างโปรแกรมและอบรมแกนนำชุมชนเพื่อนำโปรแกรมไปทดลองใช้ และสนทนากลุ่มกับแกนนำชุมชน รวมจำนวนทั้งสิ้น 33 คน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างและการสนทนากลุ่ม ผลการวิจัย พบว่า 1) รูปแบบการทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวมี 2 รูปแบบ คือ การทำงานโดยหน่วยงานของรัฐ (คำสั่งศาล) และการทำงานโดยชุมชน (ความสมัครใจ) 2) โปรแกรมการทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเพื่อป้องกันการกระทำซ้ำ ประกอบด้วย การจำแนก ผู้เข้าร่วมโปแกรม การปฐมนิเทศ และการดำเนินการตามโปรแกรม (การให้ความรู้ การปรับทัศนคติ และการสร้างทักษะ) ผลการทดลอง

* Received 9 December 2022; Revised 26 December 2022; Accepted 29 December 2022

โปรแกรม พบว่า การทำกิจกรรมกลุ่มครอบครัว กลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน และค่ายครอบครัว ทำให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมมองเห็นปัญหาและตระหนักในความสามารถของตนเองที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรม มีทักษะในการควบคุมอารมณ์และการสื่อสารที่ดีขึ้น และมีสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว ข้อเสนอแนะที่สำคัญ คือ การดำเนินงานตามโปรแกรมทำได้ 2 ทาง คือ 1) การเข้าสู่กระบวนการของศาลเยาวชนและครอบครัว โดยศาลอาจกำหนดเงื่อนไขการเข้าสู่โปรแกรม 2) การสมัครใจเข้าร่วมโปรแกรม โดยการทำงานร่วมกันของหน่วยงานภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน ชุมชน และเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง

คำสำคัญ: การพัฒนาโปรแกรม, ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว, การป้องกันการกระทำซ้ำ

Abstract

The objectives of this research article were to study the models of working and to develop a program for working with the domestic violence offender to prevent repetitive action. It was an action research that divided into 2 stages as follows: Phase 1 was an in-depth interview with the officers who work with domestic violence, both public and private sectors, the domestic violence offender who have been subjected to behavioral modification and no futher action and family members of perpetrators. Phase 2 was taken data from interviews to draft a program and training community leaders to implement programs**,** including focus group with community leaders. Total number of research participants were 33 people. The research tools are semi-structured interview and focus group discussion. The research results showed that 1) there were 2 models to work with the domestic violence offender: work by a state agency (court order) and community work (volunteer). 2) The program has the following steps: classification of program participants, orientation and implementation of the program. (knowledge, attitudes and skills.)The experimental results of the program found that the family group, peer group support, and family camp activities support the program participants to see the problem and realize their ability to change the behavior. As well as making family relationships better, emotional control and communication skills improved. The important suggestion is that the implementation of the program is composed of two parts 1) access to the process of the juvenile court, The court may impose conditions on the program 2) Volunteer to join the program. Operated by state agencies, the private sector, community and the related networks.

Keywords: Program Development, The Domestic Violence Offender, Prevention of Repetitive Action

บทนำ

ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมาเป็นระยะเวลายาวนาน โดยสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวทั่วประเทศมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากจำนวน 1,309 เหตุการณ์ ใน พ.ศ. 2562 เพิ่มขึ้นเป็น 1,353, 1,680 และ 1,865 เหตุการณ์ ใน พ.ศ. 2561 - 2563 ตามลำดับ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2564) และข้อมูลของกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว ในปีงบประมาณ 2564 พบว่า มีผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว จำนวน 2,177 ราย โดยร้อยละ 81 ผู้หญิงเป็นผู้ถูกกระทำในขณะที่ร้อยละ 86 ผู้ชายเป็นผู้กระทำ นอกจากนี้ยังพบว่าร้อยละ 77 ไม่ได้ดำเนินคดี และการใช้สารเสพติดและการดื่มสุราเป็นปัจจัยกระตุ้นสองอันดับแรกที่ทำให้เกิดการทำร้ายกันในครอบครัว (กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2564) นอกจากนี้ ผลสำรวจของมูลนิธิหญิงชายก้าวไกลเกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัวจากกลุ่มผู้ชายอายุ 20 - 35 ปี จำนวน 1,617 คน พบว่า 1 ใน 3 มีทัศนคติว่าผู้หญิงที่แต่งงานแล้วเป็นสมบัติของสามี ต้องดูแลงานบ้านและดูแลลูก (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) จากข้อมูลข้างต้นสะท้อนภาพความรุนแรงในสังคมทั้งความรุนแรงเชิงโครงสร้างและความรุนแรงทางกายภาพต่อผู้หญิงในครอบครัวที่ยังคงดำรงอยู่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

สำหรับแนวทางการให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวทั้งหน่วยงานของภาครัฐและภาคเอกชนส่วนใหญ่เน้นบริการเรื่องความปลอดภัยทางร่างกาย การฟื้นฟูสภาพจิตใจ และการปรับความเชื่อ ทัศนคติของผู้ถูกกระทำความรุนแรงโดยเฉพาะเรื่องความเท่าเทียมกันทางเพศเพื่อให้สามารถกลับมาดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข (อังคณา ช่วยค้ำชู, 2555) โดยรูปแบบการให้ความช่วยเหลือผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวสามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การสงเคราะห์ ซึ่งเป็นการให้ความช่วยเหลือเบื้องต้น และการคุ้มครองตามกระบวนการแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 (สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2555) ในขณะที่การช่วยเหลือผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวจะเป็นไปตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ซึ่งศาลมีอำนาจสั่งให้ใช้วิธีการฟื้นฟู บำบัดรักษาหรือเข้าร่วมโปรแกรมการให้คำปรึกษาเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ (นิฤมน รัตนะรัต, 2554) ซึ่งการเข้าร่วมโปรแกรมส่วนใหญ่จัดโดยหน่วยงานภาครัฐ ยังไม่ปรากฏการทำงานในชุมชนด้วยรูปแบบโปรแกรมสำหรับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวที่เป็นรูปธรรมในประเทศไทย จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าวจึงสนใจในการศึกษาการพัฒนาโปรแกรมการทำงานกับผู้กระทำความ

รุนแรงในครอบครัว เพื่อศึกษารูปแบบการทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวและพัฒนาโปรแกรมการทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเพื่อป้องกันการกระทำซ้ำ อันจะนำไปสู่การเป็นโปรแกรมต้นแบบในการทำงานกับชุมชนต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว
2. เพื่อพัฒนาโปรแกรมการทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว เพื่อป้องกันการกระทำซ้ำ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มีวิธีดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษารูปแบบการทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว มีวิธีการศึกษา ดังนี้

1. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 คือ เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโดยตรงในการทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว จำนวน 8 คน จำแนกเป็น หน่วยงานภาครัฐ คือ เจ้าหน้าที่จากกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และเจ้าหน้าที่ศูนย์พึ่งได้ (OSCC) ของโรงพยาบาล และหน่วยงานภาคเอกชน คือ เจ้าหน้าที่ของมูลนิธิหญิงชายก้าวไกล เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง กลุ่มที่ 2 คือ ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวที่ผ่านการบำบัดฟื้นฟูหรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและไม่กลับไปกระทำซ้ำกับภรรยาหรือคู่รักของตนเอง จำนวน 5 คน กลุ่มที่ 3 คือ สมาชิกในครอบครัวของบุคคลที่กระทำความรุนแรงในครอบครัวที่ผ่านการบำบัดฟื้นฟูหรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและไม่กลับไปกระทำซ้ำกับภรรยาหรือคู่รักของตนเอง จำนวน 5 คน โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญในกลุ่มที่ 2 และกลุ่มที่ 3 แบบอ้างอิงต่อเนื่อง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง จำนวน 2 ฉบับ และการวิเคราะห์ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ด้วยการหาค่า IOC (Index of Item-Objective Congruence) ที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.6 - 1.0

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การใช้เทคนิคแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) โดยผู้เข้าร่วมวิจัยคนแรกจะเป็นผู้ให้คำแนะนำผู้เข้าร่วมวิจัยคนถัดไป จนกระทั่งได้กลุ่มตัวอย่างครบตามที่กำหนด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การตีความเนื้อหาจากการสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาโปรแกรม มีวิธีการศึกษา ดังนี้

1. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มที่ 1 แกนนำชุมชนที่ผ่านการอบรมการใช้โปรแกรม และแบบสัมภาษณ์ จำนวน 5 คน กลุ่มที่ 2 ผู้กระทำความรุนแรงใน

ครอบครัว จำนวน 5 คน และกลุ่มที่ 3 สมาชิกในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 2 จำนวน 5 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ โปรแกรมการทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว เพื่อป้องกันการกระทำซ้ำ และแบบสัมภาษณ์ และการวิเคราะห์ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ด้วยการหาค่า IOC (Index of Item-Objective Congruence) ที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.6 - 1.0

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การยกร่างโปรแกรมและแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเพื่อประเมินการดำเนินงานตามโปรแกรม ประกอบด้วย 1) การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรมและปัญหาความรุนแรงในครอบครัว รวมทั้งข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในขั้นตอนที่ 1 นำมายกร่างโปรแกรมและแบบสัมภาษณ์ 2) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับกลุ่มตัวอย่างในขั้นตอนที่ 1 เพื่อแสดงความคิดเห็นต่อร่างโปรแกรมและร่างแบบสัมภาษณ์ และนำข้อสรุปมาพัฒนาโปรแกรมและปรับแก้แบบสัมภาษณ์ ก่อนนำไปทดลองใช้ การอบรมแกนนำชุมชน ในการนำโปรแกรมและแบบสัมภาษณ์ไปทดลองใช้ นำโปรแกรมไปทดลองใช้กับกลุ่มผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว และสมาชิกในครอบครัวในชุมชน การสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับแกนนำชุมชน เพื่อนำข้อมูลไปพัฒนาโปรแกรมต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ วิเคราะห์การสัมภาษณ์ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมและการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม แล้วนำข้อมูลทั้งหมดสรุปผลการทดลองใช้โปรแกรมและแนวทางในการพัฒนาโปรแกรม

โครงการวิจัยนี้ได้การรับรองจากคณะอนุกรรมการจริยธรรมในคน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ชุดที่ 2 สาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ รหัสโครงการวิจัยที่ 028/2561

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. รูปแบบการทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว ปัจจุบันประเทศไทย มีรูปแบบการทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว 2 รูปแบบ รูปแบบแรก คือ การทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวที่เข้าสู่การปรับพฤติกรรมเนื่องจากคำสั่งศาล และรูปแบบที่สอง คือ การทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวที่เข้าสู่การปรับพฤติกรรมด้วยความสมัครใจ กล่าวคือ ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว โดยคำสั่งศาล จะถูกกำหนดให้พบจิตแพทย์เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการกระทำความรุนแรงที่โรงพยาบาล โดยการประสานและติดตามของพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งหน่วยงานหลักของภาครัฐที่ทำงานเกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัวตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 คือ สำนักงานกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความ

มั่นคงของมนุษย์ ทำหน้าที่ประสานงานกับศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งเป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นเพื่อดูแลปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในระดับพื้นที่ และปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายใน 3 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนในการรับแจ้งเหตุ ทำหน้าที่ประสานพนักงานเจ้าหน้าที่เข้าระงับเหตุความรุนแรงในครอบครัว 2) ขั้นตอนในชั้นพนักงานสอบสวน ทำหน้าที่ร่วมแสวงหาข้อมูลที่เกี่ยวกับการกระทำความรุนแรงในครอบครัว เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามมาตรา 10 และมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 และหากมีการยอมความ ถอนคำร้องทุกข์ อาจมีการกำหนดให้ใช้วิธีการฟื้นฟู บำบัดรักษา คุมความประพฤติ การชดใช้เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ ทำงานบริการสาธารณะ ละเว้นการกระทำอันเป็นเหตุให้เกิดการใช้ความรุนแรงในครอบครัว หรือทำทัณฑ์บนเป็นเงื่อนไขในการปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลง 3) ขั้นตอนในชั้นศาล ในกรณีที่มีการยอมความ ถอนคำร้องทุกข์หรือถอนฟ้อง ไม่ว่าในระหว่างการสอบสวนหรือระหว่างที่คดีสู่ศาลแล้ว อาจมอบหมายให้นักสังคมสงเคราะห์ หรือหน่วยงานสังคมสงเคราะห์หรือบุคคลใดช่วยเหลือไกล่เกลี่ยให้คู่ความยอมความกันได้ หากการไกล่เกลี่ยมีผลสำเร็จและได้ทำสัญญายอมความขึ้น ให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลดำเนินการให้เป็นไปตามสัญญายอมความนั้น ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว ด้วยความสมัครใจ จะเข้าสู่กระบวนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผ่านกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยองค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหาผลกำไร (NGO) ซึ่งทำงานโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน โดยมีรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การให้การปรึกษารายบุคคล การทำกลุ่มครอบครัว การทำกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน การทำค่ายครอบครัว เป็นต้น

2. การพัฒนาโปรแกรมการทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว เพื่อป้องกันการกระทำซ้ำ ภายหลังการยกร่างโปรแกรมจากข้อมูลการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และปรับแก้ตามข้อเสนอแนะ รวมทั้งนำโปรแกรมไปวิเคราะห์ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา ทำให้ได้โปรแกรมที่มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

2.1 การจำแนกกลุ่มผู้เข้าร่วมโปรแกรม

การจัดกลุ่มผู้เข้าร่วมโปรแกรมใช้เกณฑ์ที่มาของบุคคลในการจำแนก ได้แก่ กลุ่มผู้เข้าร่วมโปรแกรมจากคำสั่งศาล และกลุ่มผู้เข้าร่วมโปรแกรมด้วยความสมัครใจ โดยจะศึกษาประวัติและภูมิหลังเป็นรายกรณี หากพบว่าผู้เข้าร่วมโปรแกรมมีประวัติการเจ็บป่วยทางจิต หรือการใช้สารเสพติดหรือเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จะประสานทีมสหวิชาชีพเพื่อส่งต่อหน่วยงานทางการแพทย์ในการบำบัดฟื้นฟูอาการทางจิตหรือลดการใช้สารเสพติดหรือเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ควบคู่กับการเข้าร่วมโปรแกรม

2.2 การปฐมนิเทศ

การปฐมนิเทศมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมทราบข้อมูลเบื้องต้นและวิธีการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนของโปรแกรม ทราบแนวปฏิบัติและกรอบกติกาในการเข้าสู่โปรแกรม และเปิดโอกาสให้ซักถาม เล่าถึงความคาดหวัง และสภาพปัญหาของ

ตนเอง เพื่อลดกลไกป้องกันทางจิตและสร้างสัมพันธภาพเบื้องต้นก่อนการดำเนินงาน รวมทั้งเพื่อกำหนดตารางเวลาในการเข้าร่วมโปรแกรมร่วมกัน

2.3 การดำเนินการตามโปรแกรม

2.3.1 ขั้นเริ่มต้นโปรแกรม คือ การสร้างความไว้วางใจ เพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกัน อันนำไปสู่การเปิดใจ ยอมรับ และเข้าร่วมโปรแกรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โดยสามารถดำเนินการผ่านกิจกรรมการให้คำปรึกษารายบุคคล การเยี่ยมบ้าน และการทำกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน

2.3.2 ขั้นดำเนินการตามโปรแกรม คือ การดำเนินการในการให้ความรู้ การปรับทัศนคติ และการสร้างทักษะที่จำเป็นเพื่อไม่ให้เกิดการกระทำความรุนแรงในครอบครัว ด้วยการจัดกิจกรรมการให้คำปรึกษารายบุคคล การเยี่ยมบ้าน การทำกลุ่มครอบครัว การทำกลุ่มเพื่อนช่วย และการทำค่ายครอบครัว ด้วยวิธีการดังนี้

- การให้ความรู้ ได้แก่ แนวคิดความเท่าเทียมกันทางเพศและความเท่าเทียมกันของบุคคล แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบจากการใช้ความรุนแรงในครอบครัว และความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและบทลงโทษในคดีเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว

- การปรับทัศนคติ ได้แก่ การทำความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเอง และการสร้างความเชื่อมั่นในการเปลี่ยนแปลงตนเอง

- การสร้างทักษะ ได้แก่ ทักษะการจัดการความเครียดและทักษะในการเผชิญปัญหาและแก้ไขปัญหา ทักษะการจัดการความขัดแย้งในครอบครัว ทักษะการจัดการกับอารมณ์ของตนเอง และทักษะการสื่อสารในครอบครัว

2.3.3 ขั้นประเมินโปรแกรม คือ การประเมินผลการเข้าร่วมโปรแกรมของผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว โดยมีวิธีการประเมิน ดังนี้

- สังเกตความร่วมมือในการตอบคำถามหรือแสดงความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมโปรแกรมในทุกครั้งที่เข้าร่วมกิจกรรม

- พิจารณาจากบันทึกการสะท้อนความรู้สึกของผู้เข้าร่วมโปรแกรมต่อการเข้าร่วมกิจกรรม

- สัมภาษณ์ด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างกับผู้เข้าร่วมโปรแกรมและสมาชิกในครอบครัวถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

3. ผลจากการนำโปรแกรมการทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวไปทดลองปฏิบัติ

จากการนำโปรแกรมไปทดลองใช้ในชุมชนเครือข่ายของมูลนิธิหญิงชายก้าวไกล ซึ่งได้ดำเนินการตามขั้นตอนของโปรแกรม ดังนี้

3.1 การจำแนกกลุ่มผู้เข้าร่วมโปรแกรม

ผู้เข้าร่วมโปรแกรมในครั้งนี้เป็นครอบครัวที่ประสบปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เข้าร่วมด้วยความสมัครใจ จำนวน 5 ครอบครัว และขอถอนตัวออกจากเข้าร่วมโปรแกรม จำนวน 1 ครอบครัว ภายหลังการดำเนินโปรแกรมเป็นเวลา 2 เดือน ทำให้เหลือผู้เข้าร่วมโปรแกรม จำนวน 4 ครอบครัว 8 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว (สามี) 4 คน และสมาชิกในครอบครัว (ภรรยา) 4 คน ปรากฏตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าร่วมโปรแกรม

ครอบครัวที่	ชื่อ (นามสมมุติ)	อายุ (ปี)	อาชีพ	การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์	การเจ็บป่วยทางจิตเวช	ประเภทความรุนแรงในครอบครัว
1	นายบอ (สามี)	37	ขับรถรับจ้าง	√	X	ร่างกายและจิตใจ
	นางบอ (ภรรยา)	33	เย็บผ้า	√	X	
2	นายมอ (สามี)	60	ค้าขาย	√	X	จิตใจ
	นางมอ (ภรรยา)	60	ค้าขาย	√	X	
3	นายหอ (สามี)	59	ค้าขาย	√	X	ร่างกายและจิตใจ
	นางหอ (ภรรยา)	55	เย็บผ้า	√	X	
4	นายนอ (สามี)	58	พนักงานบริษัท	X	X	จิตใจ
	นางนอ (ภรรยา)	65	ค้าขาย	X	X	

3.2 การปฐมนิเทศ

จากการปฐมนิเทศครอบครัวร่วมกับแกนนำชุมชนในการสร้างความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับโปรแกรม ทั้งวิธีการ กติกา เงื่อนไข ข้อจำกัด และการกำหนดวันเวลานัดหมายที่ทุกครอบครัวสามารถเข้าร่วมได้โดยไม่กระทบต่อการประกอบอาชีพ รวมทั้งเปิดโอกาสให้ทุกครอบครัวซักถามรายละเอียดในการเข้าร่วมโปรแกรม ทั้งนี้แกนนำชุมชนได้เลือกกิจกรรมในการดำเนินโปรแกรม ดังนี้

- ขั้นเริ่มต้นโปรแกรม ได้แก่ กิจกรรมการเยี่ยมบ้าน
- ขั้นดำเนินการตามโปรแกรม ได้แก่ กิจกรรมการทำกลุ่มครอบครัว การทำกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน และการจัดค่ายครอบครัว ในการให้ความรู้ การปรับทัศนคติ และการสร้างทักษะ

3.3 การดำเนินการตามโปรแกรม

3.3.1 ขั้นเริ่มต้นโปรแกรม

เริ่มต้นโปรแกรมด้วยการสร้างความไว้วางใจผ่านกิจกรรมการเยี่ยมบ้าน ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสัมพันธภาพระหว่างแกนนำชุมชนและผู้เข้าร่วมโปรแกรม โดยดำเนินงาน 3 ระยะ คือ

- ก่อนการเยี่ยมบ้าน แกนนำชุมชนร่วมกันวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของแต่ละครอบครัว นัดหมายและเตรียมสิ่งของสำหรับเยี่ยมบ้าน ตามวันเวลาที่ทั้งสองฝ่ายสะดวก

- ขณะเยี่ยมบ้าน แกนนำชุมชนชี้แจงวัตถุประสงค์ของการเยี่ยมบ้าน รวมทั้งสัมภาษณ์ด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมความรุนแรงในครอบครัวก่อนเข้าร่วมโปรแกรม

- หลังการเยี่ยมบ้าน แกนนำชุมชนต้องประชุมทีมเพื่อสรุปข้อมูลทั้งหมดจากการเยี่ยมบ้าน และบันทึกข้อมูลทั้งหมด

3.3.2 ขั้นดำเนินการตามโปรแกรม

แกนนำชุมชนได้นำโปรแกรมไปทดลองใช้ผ่านการทำกิจกรรมการทำกลุ่มครอบครัว ทำกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน และการทำค่ายครอบครัว ปรากฏผลตามตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงหัวข้อ รูปแบบกิจกรรม และผลลัพธ์ที่คาดหวังในขั้นดำเนินการตามโปรแกรม

ขั้นดำเนินการตามโปรแกรม	หัวข้อ	รูปแบบกิจกรรม	ผลลัพธ์ที่คาดหวัง
1. การให้ความรู้	1.1. แนวคิดความเท่าเทียมกันทางเพศและความเท่าเทียมกันของบุคคล	- การทำกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน - การจัดค่ายครอบครัว	- ผู้เข้าร่วมโปรแกรมมีความรู้และตระหนักถึงความเท่าเทียมกันทางเพศและความเท่าเทียมกันของบุคคล
	1.2. แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบจากการใช้ความรุนแรงในครอบครัว	- การทำกลุ่มครอบครัว - การจัดค่ายครอบครัว	- ผู้เข้าร่วมโปรแกรมมีความรู้และตระหนักถึงผลกระทบจากการใช้ความรุนแรงในครอบครัว
	1.3. ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและบทลงโทษในคดีเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว	- การทำกลุ่มครอบครัว - การจัดค่ายครอบครัว	- ผู้เข้าร่วมโปรแกรมมีความรู้เกี่ยวกับเจตนารมณ์ ผลกระทบ และบทลงโทษตามกฎหมายจากการกระทำความรุนแรงในครอบครัว
2. การปรับทัศนคติ	2.1. การทำความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเอง	- การทำกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน	- ผู้เข้าร่วมโปรแกรมสามารถวิเคราะห์พฤติกรรมที่เป็นสาเหตุแห่งปัญหาที่จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงได้
	2.3. การสร้างความเชื่อมั่นในการเปลี่ยนแปลงตนเอง	- การทำกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน	- ผู้เข้าร่วมโปรแกรมมีความตระหนักในการเปลี่ยนแปลงตนเองและมีความเชื่อมั่นในการเปลี่ยนแปลงตนเอง
3. การสร้างทักษะ	3.1. ทักษะการจัดการความเครียดและทักษะในการเผชิญและแก้ไขปัญหา	- การทำกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน - การจัดค่ายครอบครัว	- ผู้เข้าร่วมโปรแกรมมีทักษะในการจัดการความเครียด ทักษะในการเผชิญ และแก้ไขปัญหาโดยไม่ใช้ความรุนแรง
	3.2. ทักษะการจัดการความขัดแย้งในครอบครัว	- การทำกลุ่มครอบครัว - การจัดค่ายครอบครัว	- ผู้เข้าร่วมโปรแกรมได้ทบทวนถึงความขัดแย้งภายในครอบครัวที่เกิดขึ้นในอดีตและค้นหาแนวทางการพัฒนาความสัมพันธ์ในครอบครัว

ตารางที่ 2 แสดงหัวข้อ รูปแบบกิจกรรม และผลลัพธ์ที่คาดหวังในขั้นดำเนินการตามโปรแกรม (ต่อ)

ขั้นดำเนินการตามโปรแกรม	หัวข้อ	รูปแบบกิจกรรม	ผลลัพธ์ที่คาดหวัง
	3.3. ทักษะการจัดการกับอารมณ์ของตนเอง	- การทำกลุ่มครอบครัว	- ผู้เข้าร่วมโปรแกรมรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเองและจัดการกับอารมณ์โกรธของตนเองได้
	3.4. ทักษะการสื่อสารในครอบครัว	- การทำกลุ่มครอบครัว	- ผู้เข้าร่วมโปรแกรมมีทักษะการสื่อสารและทักษะการฟังที่ดี

เนื่องจากผู้เข้าร่วมโปรแกรม 3 ครอบครัว ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แกนนำชุมชนจึงประสานเครือข่ายเพื่อปรับพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ควบคู่กับการทำโปรแกรม นอกจากนี้จากการสนทนากลุ่มกับแกนนำชุมชน พบว่า จุดแข็งของโปรแกรม คือ ความหลากหลายและความยืดหยุ่นของกิจกรรม และการทำงานกับเครือข่าย ส่วนจุดอ่อน การทำโปรแกรมมีระยะเวลาสั้น ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการติดตาม

3.3.3 การประเมินโปรแกรม

การประเมินผู้เข้าร่วมโปรแกรม เป็นการสรุปภาพรวมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมโปรแกรมและสมาชิกในครอบครัว โดยการสังเกตความร่วมมือในการตอบคำถามหรือแสดงความคิดเห็นในทุกกิจกรรม การบันทึกความรู้สึกของผู้เข้าร่วมโปรแกรม และการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมโปรแกรม จากข้อมูลทั้ง 3 ส่วน พบว่า ผู้เข้าร่วมโปรแกรมตระหนักในปัญหาความรุนแรงในครอบครัวมากขึ้น มีความรู้และทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว สาเหตุของความรุนแรงในครอบครัวทั้งปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยเชิงโครงสร้างทางสังคม ตลอดจนมีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และได้ฝึกทักษะที่จำเป็นในการลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว เช่น ทักษะการจัดการความเครียด ทักษะการจัดการปัญหา ทักษะการจัดการกับอารมณ์ของตนเอง และทักษะการสื่อสาร เป็นต้น โดยผู้เข้าร่วมโปรแกรมทุกคนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองไปในทิศทางที่ดีขึ้น เช่น การลดการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นสาเหตุให้เกิดการกระทำความรุนแรงในครอบครัว การปรับการพูดและการรับฟังกันมากขึ้น (ทักษะการสื่อสาร) รวมทั้งรู้วิธีการจัดการความโกรธของตนเอง (ทักษะการจัดการกับอารมณ์ของตนเอง) ปรากฏผลตามตารางที่ 3 เป็นต้น

ตารางที่ 3 แสดงข้อมูลจากการประเมินโปรแกรม

ครอบครัวที่	ชื่อ (นามสมมุติ)	ผลจากการสังเกต	ข้อมูลการบันทึก	ผลจากการสัมภาษณ์ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม
1	นายบอ (สามี)	- มีความสนใจเข้าร่วมกิจกรรม มีการซักถาม แสดงความคิดเห็นตลอดการเข้าร่วมโปรแกรม	- ได้รับความรู้ใหม่และได้ฝึกตัวเองในด้านใหม่	- ก่อน: ทำร้ายร่างกายภรรยาทั้งตบ ตี เตะ หลังการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ - หลัง: ลดการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และไม่ทำร้ายร่างกายภรรยา แต่มีการด่าทอในบางวัน
	นางบอ (ภรรยา)	- มีความสนใจและติดตามการเข้าร่วมโปรแกรมอย่างต่อเนื่อง	- ได้บอกความรู้สึกหลายอย่างที่ไม่เคยคิดจะบอกสามี และได้แนวทางในการปรับตัวเองให้ดีขึ้น	- ก่อน: ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และมีพฤติกรรมด่าทอสามีทุกวัน - หลัง: ไม่มีการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แต่ยังมีการด่าทอสามีในบางวัน
2	นายมอ (สามี)	- มีความสนใจ ตั้งใจและติดตามการเข้าร่วมโปรแกรมอย่างต่อเนื่อง	- ไม่เคยรับรู้ความคิดของภรรยาในหลายด้าน ทำให้ครอบครัวเข้าใจกันมากขึ้น	- ก่อน: มีพฤติกรรมการทะเลาะวิวาทกับภรรยาทุกครั้งที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ด้วยการดุด่าและพูดจาหยาบคาย - หลัง: ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์น้อยลง สื่อสารทางบวกมากขึ้น ด่าภรรยาลดลง
	นางมอ (ภรรยา)	- มีความสนใจ มีท่าทีที่ผ่อนคลายตลอดการเข้าร่วมโปรแกรม	- รู้สึกผ่อนคลายที่ได้เปิดเผยความรู้สึกและทำให้ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวดีขึ้น	- ก่อน: ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บ้าง และมีการพูดจาประชดสามี - หลัง: ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์น้อยลงมาก และมีการสื่อสารทางบวกมากขึ้น
3	นายหอ (สามี)	- มีความสนใจเข้าร่วมกิจกรรม และแสดงความคิดเห็นตลอดการเข้าร่วมโปรแกรม	- ได้ความรู้ใหม่โดยเฉพาะความรู้ด้านกฎหมาย และได้แนวทางการปรับพฤติกรรมตนเอง	- ก่อน: ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สัปดาห์ละ 3 - 4 วัน ทำร้ายร่างกายและด่าทอภรรยาเมื่อทะเลาะกัน - หลัง: ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ควบคุมอารมณ์ได้ดีขึ้น ไม่ทำร้ายร่างกายภรรยา แต่ยังด่าว่าเมื่อทะเลาะกัน
	นางหอ (ภรรยา)	- มีความมั่นใจในการแสดงออกและแสดงความคิดเห็นมากขึ้นในกิจกรรมการสร้างทักษะ	- ครอบครัวมีเวลาทำกิจกรรมร่วมกันมากขึ้น และได้แนวทางในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว	- ก่อน: ไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ไม่เคยด่าว่าสามีเพราะเกรงใจ และไม่เคยเล่าความรู้สึกของตนเองกับสามี - หลัง: สื่อสารความรู้สึกกับสามีมากขึ้น
4	นายนอ (สามี)	- มีความตั้งใจในการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง	- มีความรู้มากขึ้นหลายอย่างและได้แนวทางในการควบคุมตัวเองมากขึ้น	- ก่อน: เลิกดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แต่ทำร้ายจิตใจภรรยาด้วยการด่าทอ ดูถูก และห้ามออกนอกบ้านเพราะหึงหวง - หลัง: สื่อสารทางบวกกับภรรยามากขึ้น และรู้จักควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ดีขึ้น ทำให้ทะเลาะกับภรรยาลดลง
	นางนอ (ภรรยา)	- มีความมั่นใจในการแสดงความคิดเห็นมากขึ้นในกิจกรรมต่างๆ	- รู้สึกสบายใจที่ได้บอกความในใจ และรู้สึกดีที่ได้ร่วมกิจกรรมเพราะได้ความรู้หลายอย่าง	- ก่อน: รู้สึกเครียด และอึดอัดใจ เพราะการพูดของสามีและการห้ามออกนอกบ้าน - หลัง: มีความรู้สึกผ่อนคลายมากขึ้น และสามารถออกนอกบ้านได้

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. รูปแบบการทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว ปัจจุบันประเทศไทยมีรูปแบบการทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว 2 รูปแบบ คือ 1) การทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวที่เข้าสู่การปรับพฤติกรรมเนื่องจากคำสั่งศาล ซึ่งกำหนดให้เข้าร่วมโปรแกรมการให้คำปรึกษาเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โดยศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำความรุนแรงในครอบครัวมีภาระหน้าที่หลักในการประสานความร่วมมือเพื่อติดตามการปฏิบัติตามคำสั่ง และรายงานผลให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลทราบ (สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2555) อย่างไรก็ดี หากผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวโดยคำสั่งศาลสามารถเข้ารับการบำบัดรักษาได้อย่างต่อเนื่อง จะสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ ในทางตรงกันข้าม หากมีข้อจำกัดเรื่องเวลาและค่าใช้จ่าย อาจทำให้ขาดความต่อเนื่องในการบำบัดรักษาและอาจส่งผลให้ไม่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ นอกจากนี้ ศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำความรุนแรงในครอบครัวมีข้อจำกัดด้านอัตรากำลัง ความรู้ความชำนาญของบุคลากร และงบประมาณที่ไม่เพียงพอ (นิฤมน รัตนะรัต, 2554) จึงไม่ได้เป็นพื้นที่สำหรับการบำบัด ฟื้นฟู หรือให้ความช่วยเหลือเชิงลึก ทำให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวโดยคำสั่งศาล ขาดโอกาสในการได้รับการบำบัดหรือการปรับพฤติกรรมอย่างต่อเนื่องในระยะยาว 2) การทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวที่เข้าสู่การปรับพฤติกรรมด้วยความสมัครใจ เป็นการทำงานของหน่วยงานภาคเอกชนที่ไม่แสวงหาผลกำไร โดยหน่วยงานหลักในปัจจุบัน คือ มูลนิธิหญิงชายก้าวไกล ทางมูลนิธิมีการทำงานเชิงบำบัดฟื้นฟูกับผู้กระทำและผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ทั้งการให้คำปรึกษาเฉพาะรายการให้คำปรึกษาครอบครัว การทำกลุ่มครอบครัวและกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน รวมทั้งการทำงานกับชุมชนเพื่อช่วยเหลือครอบครัวที่ประสบปัญหาทั้งที่ดำเนินคดีไปแล้ว และยังไม่มีการดำเนินคดี (จะเด็จ เชาวน์วิไล และคณะ, 2553) การทำงานของมูลนิธิไม่มีการควบคุมอย่างเป็นทางการ แต่มีการติดตามโดยแกนนำชุมชนและเจ้าหน้าที่ของมูลนิธิด้วยการนัดหมายล่วงหน้ากับครอบครัว ทำให้ครอบครัวสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ทุกครั้งและเกิดความต่อเนื่องในการทำงาน นำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ในที่สุด

2. การพัฒนาโปรแกรมการทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเพื่อป้องกันการกระทำซ้ำ เป็นโปรแกรมสำหรับปรับใช้ในชุมชนซึ่งเป็นทางเลือกหนึ่งในการทำให้ครอบครัวที่ประสบปัญหาสามารถเข้าร่วมโปรแกรมได้ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นเริ่มต้นโปรแกรม ขั้นดำเนินการตามโปรแกรม และขั้นประเมินโปรแกรม โดยโปรแกรมถูกออกแบบให้มีความยืดหยุ่นและสามารถใช้ได้จริงในชุมชน ด้วยรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลาย ได้แก่ การเยี่ยมบ้าน การให้การปรึกษารายบุคคล การทำกลุ่มครอบครัว การทำกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน หรือการทำค่ายครอบครัว ทั้งนี้แกนนำชุมชนสามารถเลือกกิจกรรมได้ตามความเหมาะสมของผู้เข้าร่วม

โปรแกรมและบริบทของชุมชน และขั้นประเมินโปรแกรม ประกอบด้วย การสังเกต การบันทึกความรู้สึก และการสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นวิธีการที่ไม่ซับซ้อน แกนนำชุมชนสามารถนำวิธีการดังกล่าวไปดำเนินการได้ด้วยตนเอง ผลการทดลองใช้โปรแกรม พบว่า ครอบครัวมีความรู้เรื่องความรุนแรงในครอบครัวและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตระหนักในปัญหาและศักยภาพของตนเองและครอบครัวมากขึ้น มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ครอบครัวมีสัมพันธภาพที่ดีขึ้น และสามารถปรับเปลี่ยนวิธีการสื่อสาร โดยสามารถสื่อสารทางบวกกับครอบครัวได้ รวมทั้งสามารถควบคุมอารมณ์ได้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ณัฐธยาน์ กฤติพงศ์สกุล ที่พบว่าผู้ต้องขังที่ผ่านโปรแกรมการแก้ไขผู้กระทำความผิดที่ใช้ความรุนแรงในครอบครัวมีทัศนคติดีขึ้น มีสัมพันธภาพที่ดีกับครอบครัว และมีบุคลิกภาพที่เปิดเผยตัวเองมากขึ้น (ณัฐธยาน์ กฤติพงศ์, 2548)

อย่างไรก็ดี การจัดกิจกรรมตามโปรแกรมของแกนนำชุมชนเป็นไปบนฐานคิดการเสริมพลังอำนาจ (Empowerment) เพราะการเสริมพลังอำนาจเป็นการค้นหาจุดแข็งและคุณค่าภายในตนเอง ตลอดจนสร้างกระบวนการเรียนรู้ทำให้เข้าใจปัญหา สาเหตุของปัญหา อันนำไปสู่การพัฒนาความคิด การพัฒนาตนเอง เพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้น (อภิญญา เวชยชัย, 2557) ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ระดับครอบครัว ระดับกลุ่ม และระดับชุมชน โดยแกนนำชุมชนใช้โปรแกรมสร้างการเปลี่ยนแปลงภายในตนเองให้กับผู้กระทำและผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว โดยในระดับบุคคล พบว่า ผู้เข้าร่วมโปรแกรมต่างมองเห็นพลังและจุดแข็งของตัวเอง รวมทั้งเชื่อมั่นในความสามารถและศักยภาพของตัวเองในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเพื่อครอบครัว ในระดับครอบครัว พบว่า สมาชิกทุกคนในครอบครัวตระหนักในสถานการณ์ปัญหา ตลอดจนเห็นโอกาสของความเปลี่ยนแปลงที่ต้องกระทำร่วมกัน ในระดับกลุ่ม พบว่า กลุ่มผู้หญิงในชุมชนมองเห็นพลังอำนาจในตนเองและลดการพึ่งพิงผู้ชายทางด้านจิตใจ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ กิตวิภา สุวรรณรัตน์, อังคณา อินทสา และวลัยลักษณ์ การเก่ง ที่พบว่าการเปลี่ยนพฤติกรรมความรุนแรงในครอบครัว ต้องเปลี่ยนกระบวนการภายในตนเอง สร้างอำนาจภายในตนเอง (กิตวิภา สุวรรณรัตน์, 2545); (อังคณา อินทสา, 2558); (วลัยลักษณ์ การเก่ง, 2555) และผลการศึกษาของ นงพงา มหามิตร, อังคณา อินทสา, 2558 และวลัยลักษณ์ การเก่ง ที่พบว่าการปรับพฤติกรรมความรุนแรงในครอบครัวต้องปรับเปลี่ยนวิธีคิด ความเชื่อ ทัศนคติ และสร้างสำนึกความเท่าเทียมระหว่างเพศ (นงพงา มหามิตร, 2550); (อังคณา อินทสา, 2558); (วลัยลักษณ์ การเก่ง, 2555) นอกจากนี้ การได้รับการสนับสนุนจากเครือข่าย เป็นอีกปัจจัยที่สร้างพลังอำนาจให้กับชุมชน ทำให้ชุมชนตระหนักในศักยภาพของตนเองในการทำงานเพื่อชุมชน ในขณะเดียวกันครอบครัวที่เข้าร่วมโปรแกรมก็ตระหนักถึงพลังการขับเคลื่อนประเด็นทางสังคมภายในชุมชนร่วมกัน โดยผลการศึกษาของอังคณา อินทสา พบว่า การเข้าร่วมกิจกรรมกับแกนนำชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างจุดเปลี่ยนให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอย่างจริงจัง จนไม่เกิดการกระทำซ้ำ

ในที่สุด (อังคณา อินทสา, 2558) นอกจากนี้ ผลการศึกษาของ พัชรินทร์ นินทจันทร์ และคณะ พบว่าการสร้างเครือข่ายถือเป็นกระบวนการสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัว (พัชรินทร์ นินทจันทร์ และคณะ, 2554) และผลการศึกษาของ ชิตพล ชัยมะดัน ที่พบว่าครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเครือข่ายเป็นองค์ประกอบสำคัญในการแก้ไขและป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัว (ชิตพล ชัยมะดัน, 2561) รวมทั้งผลการศึกษาของ วรภัทร แสงแก้ว ที่พบว่าการได้รับการสนับสนุนจากกลไกสหวิชาชีพที่เป็นเครือข่ายในการทำงานร่วมกับชุมชน โดยกำหนดให้มีบุคคลที่รับผิดชอบโดยตรง (วรภัทร แสงแก้ว, 2551) จะทำให้การทำงานตามโปรแกรมในชุมชนเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษาได้องค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญ คือ แนวทางการทำงานด้วยรูปแบบโปรแกรมกับชุมชนโดยโปรแกรมต้องมีกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชนและผู้เข้าร่วมโปรแกรม นอกจากนี้ยังต้องทำงานควบคู่กับเครือข่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาอย่างรอบด้าน รวมทั้งควรทำงานอย่างต่อเนื่อง ระยะยาว เพื่อทำให้การใช้โปรแกรมสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมความรุนแรงในครอบครัวให้เกิดขึ้นอย่างถาวรและสามารถแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวได้อย่างยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

รูปแบบการทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว มี 2 รูปแบบ คือ รูปแบบการทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวโดยคำสั่งศาล และรูปแบบการทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวโดยความสมัครใจ สำหรับโปรแกรมการทำงานกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเพื่อป้องกันการกระทำซ้ำ มีขั้นตอน ดังนี้ 1) จำแนกผู้เข้าร่วมโปรแกรม 2) ปฐมนิเทศ 3) ดำเนินการตามโปรแกรม เป็นการจัดกิจกรรมการให้ความรู้ การปรับทัศนคติและการสร้างทักษะ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นเริ่มต้นโปรแกรม ขั้นดำเนินการตามโปรแกรม และขั้นประเมินโปรแกรม โดยผลการทดลองใช้โปรแกรม พบว่า แกนนำชุมชนจัดกิจกรรมกลุ่มครอบครัว กลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน และค่ายครอบครัว ทำให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมตระหนักในปัญหาและการปรับพฤติกรรม มีทักษะการควบคุมอารมณ์และการสื่อสารที่ดีขึ้น และครอบครัวมีสัมพันธภาพที่ดีขึ้นข้อเสนอแนะ ได้แก่ การดำเนินงานตามโปรแกรมสามารถทำได้ 2 ทาง คือ 1) การเข้าสู่กระบวนการของศาลเยาวชนและครอบครัว โดยศาลอาจกำหนดเงื่อนไขการเข้าสู่โปรแกรมและมอบหมายให้ศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันความรุนแรงในครอบครัวเป็นผู้ดำเนินการตามคำสั่งศาลในการปรับพฤติกรรมความรุนแรงในครอบครัวของผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวและเยียวยาผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว และ 2)

การสมัครใจเข้าร่วมโปรแกรม ซึ่งดำเนินงานโดยหน่วยงานของรัฐ ทำงานร่วมกับชุมชน และเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้โปรแกรมควรถูกออกแบบให้มีความยืดหยุ่นในการทำงานทั้งบริบทผู้เข้าร่วมและบริบทชุมชน มีกิจกรรมที่หลากหลายให้เลือกเป็นเครื่องมือในการให้ความรู้ การปรับทัศนคติ และการสร้างทักษะ และควรทำงานอย่างต่อเนื่องเพื่อทำให้เกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงภายในบุคคล นอกจากนี้ ควรทำงานร่วมกับเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อทำให้เกิดการแก้ปัญหาอย่างบูรณาการ ทั้งการเปลี่ยนพฤติกรรม การเฝ้าระวัง และการป้องกันปัญหาอันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในชุมชนและในสังคมได้ในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2564). สถิติความรุนแรงในครอบครัว ประจำปีงบประมาณ 2564. เรียกใช้เมื่อ 3 ธันวาคม 2565 จาก https://opendata.nesdc.go.th>dataset

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2564). สถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวทั่วประเทศ. เรียกใช้เมื่อ 30 กันยายน 2565 จาก http//:www.violence.in.th

กิตวิภา สุวรรณรัตน์. (2545). การสร้างพลังอำนาจในตนเองของสตรีที่ประสบปัญหาความรุนแรงในครอบครัว: ศึกษาเฉพาะกรณีศูนย์พิทักษ์สิทธิสตรีมูลนิธิเพื่อนหญิง. ในวิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารงานยุติธรรม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

จะเด็จ เชาวน์วิไล และคณะ. (2553). ลด ละ เลิกเหล้า = สร้างสุขให้ครอบครัวและชุมชน ถอดประสบการณ์การทำงานชุมชนลด ละ เลิกเหล้า: ลดความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็ก. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิเพื่อนหญิง.

ชิตพล ชัยมะดัน. (2561). รูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในสังคมของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสระแก้ว. วารสารวิชาการศิลปศาสตร์ประยุกต์, 11(1), 30-38.

ณัฐธยาน์ กฤติพงศ์. (2548). การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและบุคลิกภาพของผู้ต้องขังที่เข้ารับการอบรมโครงการโปรแกรมการแก้ไขผู้กระทำผิดที่ใช้ความรุนแรงในครอบครัว: กรณีศึกษาเรือนจำกลางคลองเปรม. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารงานยุติธรรม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นงพงา มหามิตร. (2550). กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ชายในการลดความรุนแรงต่อผู้หญิงบ้านคำกลาง: ชุมชนลดเหล้าลดความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็ก มูลนิธิเพื่อนหญิง. ในวิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นิฤมน รัตนะรัต. (2554). การเสริมใช้แนวทางในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550. วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, 19(1), 125-153.

พัชรินทร์ นินทจันทร์ และคณะ. (2554). การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อป้องกันความรุนแรงในครอบครัว. รามาธิบดีพยาบาลสาร, 17(3), 444-462.

วรภัทร แสงแก้ว. (2551). โครงการพัฒนากลไกแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเพื่อเป็นจังหวัดนำร่องภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ (สสส.).

วลัยลักษณ์ การเก่ง. (2555). ทัศนะของผู้ปฏิบัติงานต่อปัจจัยยุติความรุนแรงในครอบครัวต่อสตรี. ใน สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารงานยุติธรรม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2555). คู่มือการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานสอบสวน และผู้ประนีประนอม ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). ภาวะสังคมไทยไตรมาสสี่และภาพรวมปี 2559. เรียกใช้เมื่อ 3 ธันวาคม 2565 จาก https://www.nesdc.go.th>ewt.news

อภิญญา เวชยชัย. (2557). การเสริมพลังอำนาจในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อังคณา ช่วยค้ำชู. (2555). ความรุนแรงในครอบครัว: สาเหตุ ผลกระทบ และแนวทางการช่วยเหลือ. วารสารธรรมศาสตร์, 31(3), 130-145.

อังคณา อินทสา. (2558). กระบวนการปรับพฤติกรรมที่นำไปสู่การแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว กรณีศึกษามูลนิธิหญิงชายก้าวไกล. ใน วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 819-831

บทความวิจัย

ชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร: การประยุกต์ใช้ในการสวดพระมาลัย จังหวัดสุราษฎร์ธานี*

ETHNOGRAPHY OF COMMUNICATION: IMPLICATION FOR CHANTING THE PHRA MALIA, SURATTHANI PROVINCE

สุวิมล เวชวิโรจน์[1], ณฐ อังศุวิริยะ[1], จตุพร เพชรบูรณ์[1]
Suwimon Vatviroj[1], Natha Angsuwiriya[1], Chatuporn Petchaboon[1]
[1]คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สงขลา
[1]Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University, Songkhla, Thailand
[1]Corresponding author E-mail: suwimon026@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำแนวคิดชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสารมาประยุกต์ใช้ในการสวดพระมาลัย จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มคนสวดพระมาลัยและกลุ่มผู้ชม จำนวน 5 คน เลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง ซึ่งนำกรอบแนวคิด SPEAKING ของเดล ไฮมส์ มาใช้วิเคราะห์โครงสร้างสถานการณ์การสื่อสารในการสวดพระมาลัย จำแนกการศึกษาออกเป็น 3 เหตุการณ์สื่อสาร คือ การสวดพระมาลัยในงานพิธีศพ ส่วนราชการ และงานเอกชน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผ่นบันทึกภาพเคลื่อนไหวการสวดพระมาลัย ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารสังเกตการณ์ภาคสนาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสารมาประยุกต์ใช้กับการสวดพระมาลัยเป็นการสื่อสารประเภทการแสดงเฉพาะกลุ่มคนที่สนใจ ผู้ที่ทำหน้าที่สวดพระมาลัยจำเป็นต้องมีการใช้ภาษาหรือวัจนกรรมเป็นอย่างดี เนื่องจากการสวดพระมาลัยตามงานพิธีศพ งานตามส่วนราชการ และงานเอกชนมีลักษณะที่ไม่เหมือนกัน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่คนสวด พระมาลัยจะต้องศึกษาทำความเข้าใจลักษณะของงานตั้งแต่ฉาก ผู้ร่วมสื่อสาร จุดมุ่งหมายของการจัดงาน การลำดับวัจนกรรม น้ำเสียง

* Received 5 December 2022; Revised 22 December 2022; Accepted 25 December 2022

เครื่องมือเครื่องใช้ในการสื่อสาร บรรทัดฐานของปฏิสัมพันธ์ และประเภทของการสื่อสารในแต่ละแบบแผนการสื่อสารของการสวดพระมาลัยในแต่ละสถานการณ์ อันจะทำให้คณะพระมาลัยเข้าใจกฎหรือแบบแผนของแต่ละงานที่จะแสดงและสามารถวางแผนเพื่อเตรียมตัวทำหน้าที่ในการสวดพระมาลัยให้ดำเนินไปด้วยดี และยังช่วยสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างผู้ชมและเจ้าภาพของงาน

คำสำคัญ: การสวดพระมาลัย, ชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร, จังหวัดสุราษฎร์ธานี

Abstract

This research aims to apply the concept of ethnography of communication to chanting Phra Malai in Surat Thani province. It is a qualitative research. The population and groups of key informants were 5 people who chanted Phramalai chanting and the audience group. This paper uses Dell Hymes' SPEAKING framework to analyze the communication situation of chanting Phra Malia. In thos regard educational institutions are classified into 3 communication event at funerals, public and private events. It employs a qualitative research method by collecting data from documents, video recordings of Phra Malia chant, and field data collection, along with field observations. The results using descriptive analytics. The finding shows that chanting Phra Malai is a type of communication for specific groups. A person who performs this duty require a good command of speech acts. Due to the chanting of Phra Malia at funerals, government and private events have different characteristics. Therefore, it is essential that those who chant Phra Malia must study and understand nature of the event starting from the scene, communicators, purpose of the event, speech acts sequence, intonations, tools of communication, norms of interaction, and types of communication in each pattern of Phra Malia chant in different situation. This will enable Phra Malia House to plan for the preparation of the duties to go well and also helps to create a good understanding between the audience and event host.

Keywords: the Phra Malia, Ethnography of Communication, Suratthani province

บทนำ

การสื่อสารองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญคือผู้ส่งสารหรือต้นกำเนินเสียงให้สามารถทำหน้าที่สื่อสารออกไปได้ดี ไม่ใช่อาศัยความสามารถเฉพาะตัวหรือ “พรสวรรค์”เพียงอย่างเดียว

แต่เป็นการอาศัยการเรียนรู้และฝึกฝน หรือ “พรแสวง” ควบคู่กันไป ทั้งนี้จะต้องใช้ศาสตร์และศิลป์มาประกอบเข้าด้วยกันด้วยการนำองค์ความรู้และต้องได้รับการฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ (ฉัตรวรุณ ตันนะรัตน์, 2519) ในแง่ของการสื่อสารอาจไม่ใช่แค่การเรียนรู้คำศัพท์และไวยากรณ์ของภาษาเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการศึกษาบริบทแวดล้อมภาษาประกอบด้วย ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยเห็นว่าสามารถนำศาสตร์ทางด้านชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสาร(Ethnography of communication) มาประยุกต์ใช้กับสถานการณ์สื่อสารของเดล ไฮมส์ (Hymes, D., 1974) ตามกรอบแนวคิด SPEAKING เพราะเป็นกรอบการวิเคราะห์องค์ประกอบการสื่อสารที่ช่วยทำให้เห็นภาพรวมของบริบทการสื่อสารที่ละเอียดและครอบคลุม

ด้วยเหตุนี้ หากมองในแง่ของการสื่อสารในในด้านพิธีกรรมหรือการสื่อสารที่ไม่เป็นทางการ ประเพณีและวัฒนธรรมในสังคมถือเป็นประเด็นหนึ่งที่ควรค่าแก่การศึกษา โดยเฉพาะการว่ากลอนสวดพระมาลัยที่สามารถผูกร้อยเรื่องราวจากงานวรรณกรรมออกมาถ่ายทอดในรูปแบบการร้องกลอนสวดพระมาลัย เพื่อให้ได้รับอรรถรสจากการฟังได้อีกทางหนึ่งด้วย ประกอบกับเป็นการร้องกลอนสวดพระมาลัยใช้ในวาระสุดท้ายของชีวิตในงานพิธีศพ จนกลายเป็นการสวดพระมาลัยเป็นประเพณีที่ควบคู่ไปกับการจัดงานพิธีศพ (ภัครพล แสงเงิน, 2562) เมื่อกล่าวถึงการสวดพระมาลัยในพื้นที่อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่ามีคณะพระมาลัยวารี ปัญญาอภิวงศ์วงพระมาลัยเก่าแก่ที่หลงเหลืออยู่เพียงคณะเดียวยังคงรับงานแสดง และได้ขึ้นทะเบียนพระมาลัยให้เป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของทางจังหวัด จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านในชุมชน ได้ความว่าการสวดพระมาลัยมีมาพร้อม ๆ กับคนในอำเภอไชยา ในอดีตการสวดพระมาลัยมีเฉพาะในงานพิธีศพเท่านั้น โดยพระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นผู้สวดมีจำนวน 4 รูป หรือเรียกว่า 1 เตียง ใช้ตาลปัตรบังหน้าขณะสวด พระที่สวดพระมาลัยต้องฝึกหัดสวดจนเกิดความชำนาญ ซึ่งในเนื้อหากล่าวถึง “บทในกาล”ว่าด้วยเรื่อง พระมาลัยไปโปรดสัตว์ตามวิบากกรรมในดินแดนสวรรค์และนรก ต่อมาประมาณ พ.ศ. 2455 เป็นต้นมา การสวดพระมาลัยได้เปลี่ยนจากพระสงฆ์มาเป็นฆราวาสเป็นผู้สวดแทน โดยสวดหลังจากพระสงฆ์สวดพระอภิธรรมจบแล้ว (อร่ามรัศมิ์ ด้วงชนะ, 2538) เนื้อหาที่ใช้ในการสวดจึงมีการเพิ่ม “บทลำนอก” เข้ามาเพื่อความสนุกสนาน โดยเนื้อหาได้มาจากการแต่งคำร้องขึ้นมาเอง และตัดตอนมาจากวรรณกรรม เช่น ไกรทอง ขุนช้างขุนแผน พระอภัยมณี ฯ จนกระทั่งปัจจุบันได้มีการขยายพื้นที่การสวดพระมาลัยไปตามส่วนงานราชการ และเอกชน ลักษณะเช่นนี้ถ้าจะร้อยเรียงความสัมพันธ์ของภาษากับวัฒนธรรมผ่านมิติด้านกาลเวลา การสวดพระมาลัยมีความพยายามรักษาวัฒนธรรมให้คงอยู่คู่ชุมชน แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าวัฒนธรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนผ่านกาลเวลามานับรุ่นต่อรุ่นจะคงอยู่นิ่งหรือไม่เปลี่ยนแปลง แต่กลับแสดงให้เห็นว่าการดำรงอยู่ของการสวดพระมาลัยที่จัดว่าเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านประเภทหนึ่ง ในนิยามของวัฒนธรรมแล้ว จะมีลักษณะที่เป็น “วิวัฒน์” อย่างต่อเนื่อง นิธิ เอียวศรีวงศ์ ได้อรรถาธิบายพลวัตแห่งวัฒนธรรมไว้อย่างน่าสนใจว่าไม่มีวัฒนธรรมใดที่เรารับรู้ความหมายที่แท้จริงได้ เพราะ

วัฒนธรรมอยู่ภายใต้กฎแห่งอนิจจัง หรือความไม่เที่ยงส่งผลให้องค์ประกอบของวัฒนธรรมก็เริ่มเปลี่ยนแปลงไปด้วย (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2538) เช่นเดียวกับการสวดพระมาลัยเมื่อสร้างสรรค์ตัวเองขึ้นมาแล้ว ก็มีการพยายามรักษาขนบการแสดงในพิธีศพเอาไว้และปรับตัวในด้านการขยายพื้นที่ในการสวดพระมาลัยไว้ตามส่วนงานราชการและเอกชนร่วมด้วยเพื่อให้สอดรับกับสภาพของบริบทสังคม และเพื่อความอยู่รอดของวัฒนธรรมเอง

จากสภาพปัญหาและเหตุผลดังกล่าว จึงทำให้สนใจศึกษาเรื่องชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสารมาประยุกต์ใช้ในการสวดพระมาลัย จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อวิเคราะห์การสวดพระมาลัยในด้านความต่อเนื่องของวัฒนธรรม โดยศึกษาบริบทในการสื่อสารด้วยการวิเคราะห์โครงสร้างในสถานการณ์การสื่อสารตามทฤษฎีชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร (Ethnography of communication) ของเดล ไฮมส์ (Dell Hynes) ตามกรอบ SPEAKING มาใช้ในการอธิบาย ซึ่งจะทำให้เข้าใจความแตกต่างของการสื่อสารตามรูปแบบของพฤติกรรมทางวัฒนธรรมของแต่ละสังคม รวมทั้งเข้าใจกฎการสร้างสรรค์การใช้ภาษาอันเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละวัฒนธรรมอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างสถานการณ์การสื่อสารในการสวดพระมาลัย จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามขั้นตอนดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มคนสวดพระมาลัยคณะวารี ปัญญาอภิวงศ์ อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นคนสวดพระมาลัยและผู้ชม จำนวน 5 คน เลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง และตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลจากกลุ่มคนสวดพระมาลัยในฐานะต้นเสียงหรือแม่เพลงให้อ่านข้อมูลและทักท้วงหรือเสนอแนะก่อนนำเสนอข้อมูล

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผ่นบันทึกภาพเคลื่อนไหว ข้อมูลภาคสนามตลอดจนการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม โดยกำหนดขอบเขตเฉพาะการสวดพระมาลัยคณะวารี ปัญญาอภิวงศ์ อำเภอ ไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้จำแนกการเก็บข้อมูลออกเป็น 3 เหตุการณ์สื่อสาร คือ การสวดพระมาลัยตามงานพิธีศพ งานตามส่วนราชการและงานเอกชน บันทึกภาพเคลื่อนไหว เก็บข้อมูลภาคสนาม ตลอดจนการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม ทั้งนี้ได้ขอใบรับรองจริยธรรมในมนุษย์ก่อนที่จะลงสนามวิจัย เพื่อให้งานวิจัยเป็นไปตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยเริ่มตั้งแต่แสดงเอกสารชี้แจง และเอกสารแสดงความยินยอมแก่ผู้ให้สัมภาษณ์ก่อนทำการเก็บข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้ใช้โครงสร้างสถานการณ์การสื่อสารในการสวดพระมาลัย และใช้แนวคิดชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสารของเดลล์ ไฮมส์ ตามกรอบแนวคิด SPEAKING ได้แก่ ฉาก ผู้ร่วมสื่อสาร จุดมุ่งหมายของการจัดงาน การลำดับวัจนกรรม น้ำเสียง เครื่องมือเครื่องใช้ในการสื่อสาร บรรทัดฐานของปฏิสัมพันธ์ และประเภทของการสื่อสารในแต่ละแบบแผนการสื่อสารของการสวดพระมาลัยในแต่ละสถานการณ์มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ข้อมูล แล้วนำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ประกอบตัวอย่าง

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า การวิเคราะห์โครงสร้างสถานการณ์การสื่อสารการสวดพระมาลัย จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีโครงสร้างองค์ประกอบเพื่อที่จะพูดภาษาได้อย่างถูกต้อง สิ่งที่ต้องการอาจไม่ใช่แค่การเรียนรู้คำศัพท์และไวยากรณ์ของภาษาเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการศึกษาบริบทในภาษาประกอบด้วย ทั้งนี้ ในการศึกษาบริบทในการสื่อสารอาศัยการวิเคราะห์โครงสร้างในสถานการณ์การสื่อสาร ซึ่งอยู่ในทฤษฎีชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร (Ethnography of communication) ของเดล ไฮมส์ (Dell Hynes) มาปรับใช้ตามคำอธิบาย SPEAKING ผู้ศึกษามีความเชื่อว่าในสถานการณ์การสื่อสารมีกฎหรือแบบแผนที่สามารถอธิบายได้ (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2556) เช่นเดียวกับสถานการณ์สื่อสารการสวดพระมาลัย หากคณะพระมาลัยเข้าใจกฎหรือแบบแผนของแต่ละงานที่จะแสดงก็จะทำให้การทำหน้าที่สวดพระมาลัยดำเนินไปด้วยดี การนำกรอบ SPEAKING สามารถนำมาปรับประยุกต์ใช้กับการสวดพระมาลัยในงานพิธีศพ งานตามส่วนราชการ และงานเอกชน ก็จะทำให้ผู้ที่ทำหน้าที่สวดพระมาลัยดำเนินไปตามจุดมุ่งหมายของการจัดงานที่วางไว้ ผู้วิจัยจะแสดงการวิเคราะห์ให้เห็นว่าการใช้กรอบ SPEAKING ในสถานการณ์การสื่อสารจะช่วยให้ผู้ที่ทำหน้าที่สวดพระมาลัยมีแนวทางในการสื่อสารกับผู้ชมได้ สรุปผลตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 สรุปโครงสร้างสถานการสื่อสารการสวดพระมาลัยตามงานพิธีศพ งานส่วนราชการและงานเอกชน

อักษรย่อ	องค์ประกอบ	งานพิธีศพ	งานตามส่วนราชการ	งานเอกชน
S	ฉาก	บริเวณหน้าโลงศพในบ้านของเจ้าภาพ และบริเวณศาลาวัด เริ่มสวดตอนกลางคืนช่วงหัวค่ำแต่ไม่เกินเที่ยงคืน ประมาณ 1-2 ชั่วโมง	บริเวณศาลาวัด อาคารเรียน อาคารอเนกประสงค์ ด้านหลังมีป้ายชื่อวันเดือนปีที่จัดงาน และดอกไม้ประดับบนเวที เริ่มสวดในช่วงกลางวัน ประมาณ 1-2 ชั่วโมง	บริเวณอาคาร ห้องประชุม ห้องจัดเลี้ยงตามร้านอาหาร ตามส่วนงานเอกชน ด้านหลังมีป้ายชื่อ วันเดือนปีที่จัดงาน และดอกไม้ประดับบนเวที เริ่มสวดในช่วงกลางวัน ประมาณ 1-2 ชั่วโมง

ตารางที่ 1 สรุปโครงสร้างสถานการสื่อสารการสวดพระมาลัยตามงานพิธีศพ งานส่วนราชการและงานเอกชน (ต่อ)

อักษรย่อ	องค์ประกอบ	งานพิธีศพ	งานตามส่วนราชการ	งานเอกชน
P	ผู้ร่วมสื่อสาร	- ฝ่ายแสดงคณะพระมาลัยมีประมาณ 8-10 คน แบ่งเป็นแม่เพลง 2 คน และที่เหลือเป็นลูกคู่ - ฝ่ายผู้ชม	- ฝ่ายแสดงคณะพระมาลัยมีประมาณ 8-10 คน แบ่งเป็นแม่เพลง 2 คน และที่เหลือเป็นลูกคู่ - ฝ่ายผู้ชม	- ฝ่ายฝ่ายแสดงคณะพระมาลัยมีประมาณ 8-10 คน แบ่งเป็นแม่เพลง 2 คน และที่เหลือเป็นลูกคู่ - ฝ่ายผู้ชม
E	จุดมุ่งหมาย	- เพื่อนำส่งดวงวิญญาณผู้ตาย - เพื่อสร้างความบันเทิง	- เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรม - เพื่อสร้างความบันเทิง	- เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรม - เพื่อสร้างความบันเทิง
A	ลำดับวัจนกรรม	1. เริ่มการแสดง การประกาศเริ่มการแสดง การแจ้งให้ทราบ การทักทาย การออกตัว การขออภัยการแสดงความเคารพ 2. การแสดงการแจ้งให้ทราบ การขอพร การออกตัว การขออภัย การเล่าเรื่อง การรอคอย การเกี้ยว การอธิบาย เสียดาย การอาลัยอาวรณ์ การสงสาร การต่อว่า การประชดประชัน การโกรธแค้น การตกใจ การบรรยาย การปลอบใจ การตักเตือน 3. จบการแสดง การปิดการแสดง การกล่าวลา การอวยพร	1. เริ่มการแสดง การประกาศเริ่มการแสดง การแสดงความเคารพ 2. การแสดงการแจ้งให้ทราบ การสงสา การออกตัว การขอพร การขออภัย การเล่าเรื่อง การรอคอย การตักเตือน การเกี้ยว การอธิบาย ต่อว่าการอาลัยอาวรณ์ การตกใจ การปลอบใจ การเสียดาย การประชดประชัน การบรรยาย การโกรธแค้น 3. จบการแสดง การปิดการแสดง การกล่าวลา การอวยพร	1. เริ่มการแสดง การประกาศเริ่มการแสดง การแสดงความเคารพ 2. การแสดงการแจ้งให้ทราบ การขอพรการออกตัว การขออภัย การเล่าเรื่อง การรอคอยการเกี้ยว การอธิบาย ต่อว่า การอาลัยอาวรณ์ การสงสาร การตักเตือน การโกรธแค้น การประชดประชัน การตกใจ การบรรยาย การปลอบใจ การเสียดาย 3. จบการแสดง การปิดการแสดง การกล่าวลา การอวยพร

ตารางที่ 1 สรุปโครงสร้างสถานการสื่อสารการสวดพระมาลัยตามงานพิธีศพ งานส่วนราชการและงานเอกชน (ต่อ)

อักษรย่อ	องค์ประกอบ	งานพิธีศพ	งานตามส่วนราชการ	งานเอกชน
K	น้ำเสียง	1. เริ่มการแสดงน้ำเสียงเอาจริงเอาจัง 2. การแสดงน้ำเสียงแบบร่าเริง น้ำเสียงแบบสั่นเครือ น้ำเสียงแบบมีความหวัง น้ำเสียงแบบมีความปรารถนา น้ำเสียงแบบเย้ยหยัน 3. จบการแสดงน้ำเสียงเอาจริงเอาจัง	1. เริ่มการแสดงน้ำเสียงเอาจริงเอาจัง 2. การแสดงน้ำเสียงแบบร่าเริง น้ำเสียงแบบสั่นเครือ น้ำเสียงแบบมีความหวัง น้ำเสียงแบบมีความปรารถนา น้ำเสียงแบบเย้ยหยัน 3. จบการแสดงน้ำเสียงเอาจริงเอาจัง	1. เริ่มการแสดงน้ำเสียงเอาจริงเอาจัง 2. การแสดงน้ำเสียงแบบร่าเริง น้ำเสียงแบบสั่นเครือ น้ำเสียงแบบมีความหวัง น้ำเสียงแบบมีความปรารถนา น้ำเสียงแบบเย้ยหยัน 3. จบการแสดงน้ำเสียงเอาจริงเอาจัง
I	เครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสาร	น้ำเสียง การแสดงออกทางสีหน้าท่าทาง การไหว้ ท่ารำ และเสียงปรบมือ	น้ำเสียง การแสดงออกทางสีหน้าท่าทาง การไหว้ ท่ารำ และเสียงปรบมือ	น้ำเสียง การแสดงออกทางสีหน้าท่าทาง การไหว้ ท่ารำ และเสียงปรบมือ
N	บรรทัดฐานของปฏิสัมพันธ์	- การแสดงความเคารพในพิธีกรรมไหว้ครู รวมทั้งต้นเพลงหรือแม่เพลง และลูกคู่จะต้องให้ความเคารพและเชื่อฟังหัวหน้าคณะพระมาลัย หรือต้นเพลงที่เป็นผู้อาวุโสกว่า - การทักทายและกล่าวลาเจ้าภาพและผู้ชมด้วยการยกมือไหว้ พร้อมทั้งร้องกล่าวทักทาย และขอโทษผู้ชมที่รบกวนเวลา	- การแสดงความเคารพในพิธีกรรมไหว้ครู รวมทั้งต้นเพลงหรือแม่เพลง และลูกคู่จะต้องให้ความเคารพและเชื่อฟังหัวหน้าคณะพระมาลัย หรือต้นเพลงที่เป็นผู้อาวุโสกว่า - การทักทายและกล่าวลาเจ้าภาพและผู้ชมด้วยการยกมือไหว้ พร้อมทั้งร้องกล่าวทักทาย และขอโทษผู้ชมที่รบกวนเวลา	- การแสดงความเคารพในพิธีกรรมไหว้ครู รวมทั้งต้นเพลงหรือแม่เพลง และลูกคู่จะต้องให้ความเคารพและเชื่อฟังหัวหน้าคณะพระมาลัย หรือต้นเพลงที่เป็นผู้อาวุโสกว่า - การทักทายและกล่าวลาเจ้าภาพและผู้ชมด้วยการยกมือไหว้ พร้อมทั้งร้องกล่าวทักทาย และขอโทษผู้ชมที่รบกวนเวลา
G	ประเภทของการสื่อสาร	การแสดงเฉพาะกลุ่มคนที่สนใจ	การแสดงเฉพาะกลุ่มคนที่สนใจ	การแสดงเฉพาะกลุ่มคนที่สนใจ

จากตารางการวิเคราะห์โครงสร้างสถานการณ์การสื่อสารการสวดพระมาลัย ใน 3 เหตุการณ์สื่อสาร คือ การสวดพระมาลัยในงานพิธีศพ งานตามส่วนราชการและงานเอกชน มีรายละเอียดตามแต่ละองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

1. ฉาก (Setting หรือ Scene) หมายถึง สถานที่และเวลาในการจัดงาน คณะพระมาลัยต้องทำความเข้าใจก่อนว่า เวทีการแสดงจัดอยู่บริเวณส่วนใดของงาน เช่น บ้านของเจ้าภาพ ศาลาวัด ห้องประชุมของหน่วยงาน ห้องจัดเลี้ยง ห้องรับรองของร้านอาหาร เวทีที่ใช้ในการแสดงมักเป็นเวทีเอนกประสงค์ที่สร้างไว้ประจำอาคาร หรือสถานที่นั้นอย่างถาวร อาจมีการเปลี่ยนแปลงเพียงองค์ประกอบด้านหลังเวทีตามสถานการณ์สวดพระมาลัย เช่น งานพิธีศพด้านหลังจะเป็นโลงศพ หากเป็นงานตามส่วนราชการ เอกชนด้านหลังมีป้ายชื่อแจ้งวาระ วัน เดือน ปีที่จัดงาน และดอกไม้ประดับบนเวที สำหรับระยะเวลาในการจัดงาน การสวดพระมาลัยในงานพิธีศพเริ่มสวดพระมาลัยตอนกลางคืนช่วงหัวค่ำแต่ไม่เกินเที่ยงคืน ประมาณ 1-2 ชั่วโมง ส่วนการสวดพระมาลัยตามส่วนงานราชการและเอกชน เริ่มสวดในช่วงกลางวัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่ทางเจ้าภาพกำหนด ประมาณ 1-2 ชั่วโมง

2. ผู้ร่วมเหตุการณ์ (P-Participants) หมายถึง ผู้ที่มีส่วนร่วมในเหตุการณ์สื่อสาร แบ่งเป็น 2 ฝ่าย คือ 1) ฝ่ายแสดง ประกอบด้วย หัวหน้าคณะ ต้นเพลงหรือแม่เพลงและลูกคู่ คณะพระมาลัยมีประมาณ 8-10 คน แบ่งเป็นแม่เพลง 2 คน และที่เหลือเป็นลูกคู่ การแต่งกายตามความสะดวก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานที่ที่ใช้ในการสวดพระมาลัย เช่น งานพิธีศพ การแต่งกายจะไม่เน้นแต่งสีฉูดฉาด ส่วนใหญ่จะสวมเสื้อสีดำ สีน้ำเงินหรือสีขาว เพื่อเป็นการให้เกียรติแก่เจ้าภาพ หากเป็นงานตามส่วนราชการและเอกชนจะแต่งกายตามความสะดวก หรือนัดหมายร่วมกันสวมเสื้อสีเดียวกัน และ 2) ฝ่ายผู้ชม ประกอบด้วยเจ้าภาพ และบุคคลทั่วไปที่สนใจชมการสวดพระมาลัย อาจจะอาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียงสถานที่สวดพระมาลัย หรือผู้ชมในอำเภอใกล้เคียงที่เดินทางมากับหน่วยงานมาร่วมชมการสวดพระมาลัย ผู้ชมการแสดงมีทั้งผู้ชายและผู้หญิง โดยผู้ชมบางส่วนนั่งชมการสวดพระมาลัย และบางส่วนยืนชมการสวดพระมาลัยอยู่บริเวณใกล้เคียง ทั้งนี้ผู้ชมสามารถเข้าชมการสวด พระมาลัยได้ตามอัธยาศัย โดยไม่เก็บค่าเข้าชม

3. จุดมุ่งหมาย (E-Ends) หมายถึง เป้าหมายตามลักษณะงาน ทั้งนี้ในส่วนของการสวดพระมาลัยในงานพิธีศพมีจุดมุ่งหมายหลัก 2 จุดมุ่งหมาย คือ จุดมุ่งหมายแรกเพื่อนำส่งดวงวิญญาณศพผู้ตาย โดยคณะ พระมาลัยจะสวดบทในกาลเฉพาะในงานพิธีศพเท่านั้น เพราะเป็นบทที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องนรกและสวรรค์ ทำให้มีอิทธิพลต่อจิตใจของคนไทยในด้านความเชื่อในเรื่องโลกหลังความตายว่าการสวดพระมาลัยจะเป็นการสวดเพื่อนำทางให้ดวงวิญญาณของผู้ตายได้ไปอยู่ในภพภูมิตามวิบากกรรมที่ได้กระทำมา และจุดมุ่งหมายที่สองเพื่อสร้างความบันเทิงให้กับผู้ชม โดยคณะพระมาลัยจะสวดบทลำนอกหรือบทเบ็ดเตล็ดที่มีเนื้อหาในการร้องตัดตอนมาจากวรรณกรรม เช่น ไกรทอง ขุนช้างขุนแผน ลักษณะวงศ์ ฯลฯ การสวด

พระมาลัยตามส่วนงานราชการและเอกชน มีจุดมุ่งหมายหลัก 2 จุดมุ่งหมาย คือ จุดมุ่งหมายแรกเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรม โดยคนในชุมชนตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้วยการสร้างจิตสำนึกความเป็น “ถิ่นวัฒนธรรมพระมาลัย” ไว้ให้อยู่คู่กับคนในชุมชน และจุดมุ่งหมายที่สองเพื่อสร้างความบันเทิงให้กับผู้ชม

4. ลำดับวัจนกรรม (A-Act sequence) หมายถึง การเรียงลำดับวัจนกรรมหรือการใช้ถ้อยคำที่แตกต่างกันออกไป วัจนกรรมนี้มีความสัมพันธ์กับลักษณะของงาน โดยแบ่งเหตุการณ์สื่อสารการสวด พระมาลัยออกเป็น 3 เหตุการณ์ คือ 1) เหตุการณ์สื่อสารเริ่มการแสดงในงานพิธีศพพบเหตุการณ์สื่อสารย่อย 3 เหตุการณ์ ได้แก่ เหตุการณ์สื่อสารการเบิกโรง เหตุการณ์สื่อสารการจัดเตียง และเหตุการณ์สื่อสารการร้องกลอนไหว้ครู พบการใช้วัจนกรรมสื่อสาร 6 วัจนกรรม คือ วัจนกรรมประกาศเริ่มการแสดง วัจนกรรมแจ้งให้ทราบ วัจนกรรมทักทาย วัจนกรรมการออกตัว วัจนกรรมการขออภัย และวัจนกรรมการแสดงความเคารพ แต่การสวดพระมาลัยตามส่วนงานราชการและเอกชนพบเหตุการณ์สื่อสารย่อย 2 เหตุการณ์ คือ เหตุการณ์สื่อสารการเบิกโรง และเหตุการณ์สื่อสารการร้องกลอนไหว้ครู ทำให้พบวัจนกรรม 2 วัจนกรรม คือ วัจนกรรมประกาศเริ่มการแสดง และวัจนกรรมการแสดงความเคารพ 2) เหตุการณ์สื่อสารการแสดง เนื้อเรื่องที่คณะ พระมาลัยใช้ในการแสดงแบ่งออกเป็น 2 บท คือ บทในกาลและบทลำนอก โดยต้นเสียง 2 คนหรือแม่เพลงจะเป็นคนร้อง ส่วนลูกคู่ร้องรับการสวดของแม่เพลง หากตอนใดที่แม่เพลงเห็นว่าสำคัญก็เปิดโอกาสให้ลูกคู่ออกท่าทางรำประกอบตอนนั้นด้วย ทั้งนี้ การสวดพระมาลัยในงานพิธีศพ พบการใช้วัจนกรรมสื่ออสารทั้งหมด 18 วัจนกรรม ได้แก่ วัจนกรรมแจ้งให้ทราบ วัจนกรรมการออกตัว วัจนกรรมการขออภัย วัจนกรรมการขอพร วัจนกรรมการเล่าเรื่อง วัจนกรรมการรอคอย วัจนกรรมการเกี้ยว วัจนกรรมการอธิบาย วัจนกรรมการอาลัยอาวรณ์ วัจนกรรมการสงสาร วัจนกรรมการประชดประชัน วัจนกรรมการต่อว่า วัจนกรรมการโกรธแค้น วัจนกรรมการตกใจ วัจนกรรมการบรรยาย วัจนกรรมการปลอบใจ วัจนกรรมารการเสียดาย และวัจนกรรมการตักเตือน ส่วนการสวดพระมาลัยตามส่วนงานรัฐบาลและเอกชนจะไม่พบวัจนกรรมการขออภัย เนื่องจากไม่ปรากฏเหตุการณ์สื่อสารการจัดเตียง และ 3) เหตุการณ์สื่อสารปิดการแสดง พบเหตุการณ์สื่อสารย่อยในบทลาโรงเพียงเหตุการณ์เดียว ทำให้มีการใช้วัจนกรรมสื่อสารทั้งหมด 3 วัจนกรรม ได้แก่ วัจนกรรมการประกาศจบ วัจนกรรมการกล่าวลา และวัจนกรรมการอวยพร

5. กุญแจ (K-Key) หมายถึง น้ำเสียง ท่าทาง และอารมณ์ถือเป็นสีสันในการสื่อสารการสวดพระมาลัยที่ทำให้คณะพระมาลัยเป็นที่รักและชื่นชอบของผู้ชม ทั้งนี้ เหตุการณ์สื่อสารการสวดพระมาลัย แบ่งออกเป็น 3 เหตุการณ์ คือ 1) การสื่อสารเริ่มการแสดงอาศัยน้ำเสียงแบบเอาจริงเอาจัง 2) เหตุการณ์สื่อสารการแสดง โดยต้นเสียงหรือแม่เพลงจะเป็นคนร้อง ส่วนลูกคู่จะร้องรับและแสดงท่าทางประกอบ อาศัยน้ำเสียงอย่างหลากหลาย เช่น น้ำเสียง

แบบร่าเริง น้ำเสียงแบบสั่นเครือ น้ำเสียงแบบมีความหวัง น้ำเสียงแบบมีความปรารถนา น้ำเสียงแบบเย้ยหยัน และ 3) เหตุการณ์สื่อสารจบการแสดงอาศัยน้ำเสียงแบบเอาจริงเอาจัง

6. เครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสาร (I-Instrumentalities) หมายถึง เครื่องมือที่ใช้สื่อสารในสถานการณ์สื่อสารการสวดพระมาลัย แบ่งได้ 2 ประเภท คือ 1) วัจนภาษา เช่น เสียงร้อง พบเฉพาะการร้องจากฝ่ายคณะพระมาลัย คือ บทในกาลและบทลำนอกจะร้องเฉพาะต้นเสียง ส่วนลูกคู่จะร้องรับทำนองสวด และ 2) อวัจนภาษา เช่น การแสดงออกทางสีหน้าท่าทาง การไหว้ ท่ารำ และเสียงปรบมือ

7. บรรทัดฐานและการปฏิสัมพันธ์(N-Norm of interaction&interpretation) บรรทัดฐาน หมายถึง ปฏิสัมพันธ์และการตีความที่เป็นแบบเฉพาะของการสวดพระมาลัย เช่น ทุกครั้งที่เริ่มสวดพระมาลัย หัวหน้าคณะจะทำพิธีไหว้ครู เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับคณะพระมาลัยและผู้ชมสามารถเข้าใจได้ทันทีว่าการสวดพระมาลัยกำลังจะเริ่มการแสดง ระหว่างการสวดพระมาลัย คณะพระมาลัยมักจะใช้บทจัดเตียงเป็นการร้องก่อนไหว้ครูเพื่อบอกกล่าวกับผู้ชมว่ากำลังจะเริ่มแสดง ขณะสวดพระมาลัยผู้ที่มีอายุน้อยสามารถออกท่าทางประกอบ หรือใช้ท่าทางเชิงหยอกล้อคนสวดพระมาลัยที่อาวุโสกว่าสามารถกระทำได้โดยไม่รู้สึกโกรธเคือง เพราะถือว่าเป็นการแสดง ทุกครั้งที่ปิดการสวดพระมาลัย คณะพระมาลัยมักจะใช้บทลาโรงหรือลาเจ้าภาพเป็นการร้องเพื่อบอกกล่าวกับผู้ชมว่ากำลังจะปิดแสดง ส่วนการปฏิสัมพันธ์ หมายถึง ข้อกำหนดหรือมีกฎในการปฏิบัติ โดยแบ่งกฎการปฏิสัมพันธ์ออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) การปฏิสัมพันธ์ของฝ่ายแสดง เช่น ต้นเพลงหรือแม่เพลงด้วยกันจะต้องให้ความเคารพและเชื่อฟังหัวหน้าคณะพระมาลัยหรือต้นเพลงที่เป็นผู้อาวุโสกว่า การสวดพระมาลัยในแต่ละครั้ง ต้นเพลงทั้ง 2 คนต้องรู้ลำดับการสวดพระมาลัย ในขณะที่ลูกคู่รำประกอบบทร้อง ลูกคู่ต้องรำให้สอดคล้องสัมพันธ์กับบทร้อง พร้อมทั้งคอยสังเกตลีลาท่ารำของลูกคู่พระมาลัย หากลูกคู่เปลี่ยนลีลาท่ารำ ลูกคู่ต้องเปลี่ยนลีลาท่ารำให้สอดคล้องสัมพันธ์และพร้อมเพรียงกับท่ารำของลูกคู่พระมาลัยด้วยกัน และ 2) การปฏิสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายแสดงแสดงกับฝ่ายผู้ชม เช่น ทุกครั้งที่คนสวดพระมาลัยจะเริ่มทำการแสดงเป็นครั้งแรกคนสวดพระมาลัยต้องร้องและยกมือไหว้ พร้อมทั้งกล่าวทักทายผู้ชม ขอโทษผู้ชมที่รบกวนเวลา นอกจากนี้เมื่อยุติการสวดพระมาลัย คณะพระมาลัยต้องร้องกลอนตอนจบหรือบทเลิกโรง โดยกล่าวลาผู้ชมและอวยพร ซึ่งขณะร้องกลอนคณะพระมาลัยจะพนมมือประกอบการร้องกลอนด้วย หรือหากคนสวดพระมาลัยร้องขอน้ำ หรือยาลม ผู้ชมจะนำสิ่งของตามที่เรียกขอมามอบให้กับคนสวดพระมาลัยหรือขณะที่ผู้ชมกำลังนั่งชมการสวดพระมาลัยเมื่อคณะสวดพระมาลัยร้องในแต่ละบทจบผู้ชมเกิดความประทับใจก็จะปรบมือตาม

8. ประเภทของการสื่อสาร (G-Genre) หมายถึง การสื่อสารในสถานการณ์สื่อสารการสวดพระมาลัยเป็นการสื่อสารผ่านการแสดงเฉพาะกลุ่มคนที่สนใจ ผู้ส่งสารและผู้รับสารในสถานการณ์นี้ไม่สามารถสลับบทบาทกันได้ โดยมีผู้ส่งสาร คือ คณะพระมาลัยเป็นฝ่ายทำ

หน้าที่ส่งสารไปยังผู้รับสาร คือ ผู้ชมและขณะเดียวกันคณะพระมาลัยก็มีการสื่อสารกับผู้ร่วมแสดงด้วยกันเองซึ่งสามารถร้องรับส่งเป็นการสลับบทบาทกันได้ ขณะเดียวกันลูกคู่นอกจากร้องรับแล้วยังแสดงท่าทางประกอบบทร้องอีกด้วย เช่น การรำ การไหว้ การปรบมือ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ว่า ผลการวิเคราะห์โครงสร้างสถานการณ์การสื่อสารการสวดพระมาลัย จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีการสวดพระมาลัยตามแนวทางศึกษาชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสารของเดล ไฮมส์ ผู้ศึกษาด้านชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสารมีความเชื่อว่าภาษาเป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่งซึ่งเหมือนพฤติกรรมอื่น ๆ ของมนุษย์ในสังคม คือ มีกฎระเบียบควบคุมอยู่และเราสามารถพรรณนากฎเหล่านั้นได้ (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2556) เช่นเดียวกับการสวดพระมาลัยเป็นการสื่อสารผ่านการร้องกลอนสวดในงานพิธีศพและงานตามวาระโอกาสพิเศษตามส่วนงานราชการและเอกชนที่มีแบบแผนและกฎของสังคม วัฒนธรรมควบคุมอยู่และเราเองก็สามารถใช้ทฤษฎีชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสารมาอธิบายกฎเหล่านั้นได้ เช่นเดียวกับงานวิจัยนี้เป็นการอธิบายแนวทางใหม่ในการศึกษาภาษากับวัฒนธรรมตามกรอบ SPEAKING ของเดล ไฮม์ ปัจจุบันในวงวิชาการด้านภาษากับวัฒนธรรมได้นำแนวคิดชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสารมาประยุกต์เพื่ออธิบายสถานการณ์ทางวัฒนธรรม ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมาด้านภาษากับวัฒนธรรมส่วนใหญ่ใช้แนวทางการวิเคราะห์เหตุการณ์สื่อสารตามแนวความคิดหลักของซาวิลล์ ทรอยก์ นำมาเป็นเครื่องมือวิจัย ดังที่ มัลลิกา มาภา ศึกษาเรื่องการสวดสรภัญญะของจังหวัดนครพนมตามแนวชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร (มัลลิกา มาภา, 2553) มณฑาทิพย์ ศิริพันธ์ การแสดงโนราคณะละมัยศิลป์ : การศึกษาตามแนวชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร (มณฑาทิพย์ ศิริพันธ์ , 2554) ศุภมน อาภานันท์ ศึกษาการแสดงลิเกคณะทวีป-ชัยณรงค์ วงศ์เทวัญ : การศึกษาตามแนวชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร (ศุภมน อาภานันท์, 2554) และน้ำผึ้ง มโนชัยภักดี ศึกษาเรื่องการแสดงลำตัดคณะหวังเต๊ะ: การศึกษาตามแนวชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร (น้ำผึ้ง มโนชัยภักดี, 2554) ทั้งนี้ ผู้วิจัยใช้งานการศึกษาเพื่อแสดงให้เห็นคำตอบที่เหมือนกันของชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสารในด้านบริบทของการสื่อสารในการธำรงรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมที่เกิดขึ้นมาแล้ว และมีข้อแตกต่างกันในด้านโครงสร้าง และการใช้ภาษาในเหตุการณ์สื่อสาร เพื่อหาคำตอบว่าภายใต้บริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมหนึ่ง ๆ ยังคงรักษาและเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ซึ่งการศึกษาครั้งนี้จะช่วยให้เห็นแบบแผนโครงสร้างของการสื่อสารตามลักษณะข้อมูลทางด้านชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสารของเดล ไฮมส์ ตามกรอบ SPEAKING มาใช้วิเคราะห์องค์ประกอบการสื่อสารเพื่อช่วยทำให้เห็นภาพรวมของบริบทของการสื่อสารที่ละเอียดและครอบคลุม

จากกรณีตัวอย่างการสวดพระมาลัยในงานพิธีศพ งานตามส่วนราชการและเอกชน ผู้ที่ทำหน้าที่สวดพระมาลัยจำเป็นต้องมีการใช้ภาษาหรือวัจนกรรมเป็นอย่างดี เนื่องจากการสวดพระมาลัยตามงานพิธีศพ งานตามส่วนราชการ และงานเอกชนมีลักษณะที่ไม่เหมือนกัน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่คนสวดพระมาลัยจะต้องศึกษาทำความเข้าใจลักษณะของงานตั้งแต่ฉาก ผู้ร่วมสื่อสาร จุดมุ่งหมายของการจัดงาน การลำดับ วัจนกรรม น้ำเสียง เครื่องมือเครื่องใช้ในการสื่อสาร บรรทัดฐานของปฏิสัมพันธ์ และประเภทของการสื่อสารในแต่ละแบบแผนการสื่อสารของการสวดพระมาลัยในแต่ละสถานการณ์ อันจะทำให้คณะพระมาลัยเข้าใจกฎหรือแบบแผนของแต่ละงานที่จะแสดงและสามารถวางแผนเพื่อเตรียมตัวทำหน้าที่ในการสวดพระมาลัยให้ดำเนินไปด้วยดี และยังช่วยสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างผู้ชมและเจ้าภาพของงาน

สรุป/ข้อแสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่าการวิเคราะห์โครงสร้างสถานการณ์การสื่อสารการสวดพระมาลัย จังหวัดสุราษฎร์ธานีตามแนวทางการศึกษาชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสารของเดลไฮมส์ จำแนกสถานการณ์ในการศึกษาออกเป็น 3 เหตุการณ์สื่อสาร คือ การสวดพระมาลัยตามงานพิธีศพ งานตามส่วนราชการและงานเอกชน พบว่าคณะพระมาลัยคณะหนึ่ง ๆ มี สมาชิกประมาณ 8-10 คน แบ่งเป็นแม่เพลง 2 คน และที่เหลือเป็นลูกคู่ ต้นเพลงหรือแม่เพลงจะทำหน้าที่สวดพระมาลัย คนอื่น ๆ ร้องรับทำนองสวดและแสดงท่าทางประกอบ โดยผู้ที่เกี่ยวข้องกับพระมาลัยต้องอาศัยหลักการหรือองค์ความรู้ทางชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสารมาปรับประยุกต์ใช้จะทำให้คนสวดพระมาลัยรู้ธรรมชาติของสถานการณ์การสื่อสารในแต่ละเหตุการณ์สื่อสารมีลักษณะที่ไม่เหมือนกัน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่คนสวดพระมาลัยจะต้องศึกษาทำความเข้าใจลักษณะของงานตั้งแต่ฉาก ผู้ร่วมสื่อสาร จุดมุ่งหมายของการจัดงาน การลำดับ วัจนกรรม น้ำเสียง เครื่องมือเครื่องใช้ในการสื่อสาร บรรทัดฐานของปฏิสัมพันธ์ และประเภทของการสื่อสารในแต่ละแบบแผนการสื่อสารของการสวดพระมาลัยในแต่ละสถานการณ์ อันจะทำให้คณะพระมาลัยสามารถวางแผนเพื่อเตรียมตัวทำหน้าที่ในการสวดพระมาลัยให้ดำเนินไปด้วยดี และยังช่วยสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างผู้ชมและเจ้าภาพ ข้อเสนอแนะ ผลจากการนำองค์ความรู้ในเรื่องชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสารการสวดพระมาลัย จำแนกออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านวิชาการ ได้รูปแบบภาษาโดยใช้โครงสร้างสถานการณ์การสื่อสารในการสวด พระมาลัยมาใช้เป็นกรณีศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยในสาขาวิชาภาษาไทยในรายวิชาภาษากับวัฒนธรรม และระดับประถม มัธยมศึกษาในชุมชนนำไปเป็นแบบเรียนหรือตัวอย่างในวิชาภาษาไทยเกี่ยวกับโครงสร้างภาษาในการสวดพระมาลัย 2) ด้านนโยบาย หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น วัฒนธรรมจังหวัด หน่วยงานท้องถิ่น ชุมชนทราบธรรมชาติของการสวดพระมาลัย แล้วดึงพลังภายในชุมชนและนอกชุมชนเข้ามาหนุนเสริมการมีส่วนร่วมให้เกิดการเรียนรู้ในการศึกษาพระมาลัยในพื้นที่ของตนเอง รวมถึงการพัฒนาเครือข่ายเพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับวัฒนธรรม

แขนงนี้ อย่างไรก็ดี ผู้วิจัยเห็นว่ายังมีประเด็นที่น่าสนใจควรจะศึกษาเพิ่มเติมได้อีก โดยปรับใช้กับงานด้านวัฒนธรรมที่มีอยู่หลากหลายในสังคมด้วยการนำทฤษฎีชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสารมาปรับใช้กับงานด้านภาษากับวัฒนธรรม

เอกสารอ้างอิง

ฉัตรวรุณ ตันนะรัตน์. (2519). หลักวาทการ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

น้ำผึ้ง มโนชัยภักดี. (2554). การแสดงลำตัดคณะหวังเต๊ะ: การศึกษาตามแนวชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร. ใน วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2538). ชาติไทย เมืองไทย แบบเรียนและอนุสาวรีย์: ว่าด้วยวัฒนธรรม รัฐ และรูปแบบจิตสำนึก. กรุงเทพมหานคร: มติชน.

ภัครพล แสงเงิน. (2562). ลักษณะสำคัญของพระมาไลย ฉบับหอสมดุแห่งชำติกรงุปารีส. วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ, 26(2), 285-315.

มณฑาทิพย์ ศิริพันธ์ . (2554). การแสดงโนราคณะละมัยศิลป์: การศึกษาตามแนวชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร. ใน วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

มัลลิกา มาภา. (2553). การสวดสรภัญญะของจังหวัดนครพนมตามแนวชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ศุภมน อาภานันท์. (2554). การแสดงลิเกคณะทวีป-ชัยณรงค์ วงศ์เทวัญ: การศึกษาตามแนวชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร. ใน วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2556). ภาษาศาสตร์สังคม. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อร่ามรัศมิ์ ด้วงชนะ. (2538). การศึกษาประเพณีสวดพระมาลัยของชาวอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี. ใน วิทยนิพนธ์ศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา. มหาวิทยาลัยทักษิณ.

Hymes, D. (1974). Foundation in sociolinguistic an ethnographic approach. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 832-848

บทความวิจัย

รูปแบบความสำเร็จในการบริหารจัดการวงดนตรีลูกทุ่งไทย*

SUCCESSFUL STYLES OF MANAGING THAI COUNTRY MUSIC BANDS

ประเทืองวิทย์ โชติสุริยา[1], พิชญะ อุทัยรัตน์[1]
Pratungvit Chotsuriya[1], Pichaya U-Thairatana[1]
[1]มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
[1]Western University, Thailand
[1]Corresponding author E-mail: prtungvit1234@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้วัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาในการบริหารจัดการวงดนตรีลูกทุ่งไทย 2) ศึกษารูปแบบความสำเร็จในการบริหารจัดการวงดนตรีลูกทุ่งไทย และ 3) ศึกษาการพัฒนาแนวทางความสำเร็จในการบริหารจัดการวงดนตรีลูกทุ่งไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ ศิลปินแห่งชาติ ผู้บริหารวงดนตรีลูกทุ่งของฝ่ายต่าง ๆ หัวหน้าวงดนตรี นักร้องลูกทุ่ง และนักวิชาการเพลงลูกทุ่งไทย รวมจำนวน 8 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัญหาในการบริหารจัดการวงดนตรีลูกทุ่งไทย วงดนตรีลูกทุ่งต้องปรับเปลี่ยนวงดนตรีลูกทุ่งให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย การนำเสนอผลงานแสดงให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีและนวัตกรรม ลักษณะพื้นฐานของวงดนตรีลูกทุ่งไทยมีความชัดเจนด้านเอกลักษณ์ มีความโดดเด่น เน้นความสนุกสนาน ผู้นำต้องเป็นผู้บริหารมืออาชีพ คำนึงถึงประโยชน์ของผู้ชมและทีมงาน เปลี่ยนแปลงรูปแบบการนำเสนอเพลง รักษาสภาพคล่องทางการเงิน การดูแลพนักงานในด้านสุขภาพ การพัฒนาอุปกรณ์มีความทันสมัย วางระบบการตลาดเป็นรูปธรรม 2) ความสำเร็จในการบริหารจัดการวงดนตรีลูกทุ่งไทย การเงินสภาพคล่องสร้างรายได้เพิ่มสูงขึ้น สร้างและรักษาฐานลูกค้า ผลิตภัณฑ์เกิดความแตกต่างโดดเด่น พนักงานทำงานเป็นทีมและการบริจัดการเป็นระบบ 3) แนวทาง

* Received 6 December 2022; Revised 23 December 2022; Accepted 26 December 2022

ความสำเร็จในการบริหารจัดการวงดนตรีลูกทุ่งไทย การสร้างแนวคิดโฆษณาโดยการสร้างความแตกต่างจะช่วยสร้างการจดจำให้กับผู้ชมการส่งเสริมการขาย วงดนตรีลูกทุ่งหรือนักร้องเองต้องสร้างทีมโฆษณาที่มีความสามารถ ควรเน้นการตลาดทางตรงการสื่อสารที่รวดเร็วทันใจและสามารถปิดการขายได้เลยเป็นการประหยัดเวลาลดต้นทุน
คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, ความสำเร็จ, วงดนตรีลูกทุ่ง

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study the problems in the management of Thai Country music Bands; 2) study the success model in the management of Thai Country music Bands. And 3) study the successful approach in the management of Thai Country music Bands. It is qualitative research. Data were also collected from 3 groups of key informants, namely national artists; The executives of the Thai Country music Bands of various departments, the bandleader. There were 8 Thai Country music Bands, singers, and academics in Thai Country music songs. The instrument used to collect data was the interview form. The results of the study found that 1) Problems in the management of Thai country music bands. The luk thung band had to modify the luk thung band to be in line with the changes of the era. Presentations show in line with technology and innovation. The basic characteristics of Thai luk thung bands are unique. Outstanding focus on fun Leaders must be professional managers. Taking into account the benefits of the audience and the team, Change the way the music is presented. Maintain financial liquidity Caring for employees in health The development of modern equipment Establish a concrete marketing system. 2) Success in the management of Thai luk thung bands. Liquidity finances generate higher incomes. Build and maintain a customer base The products are different. Employees work as a team and manage in a systematic way. 3) Guidelines for success in managing Thai luk thung bands. Creating an ad idea by differentiation will help create recognition for your promotional audience. A country band or singer has to build a talented advertising team. Should focus on direct marketing, fast communication, and close sales immediately, saving time and reducing costs.
Keywords: Management, Success, Country Band

บทนำ

แนวดนตรีสมัยใหม่แบบตะวันตกที่เป็นแนวเพลงกระแสหลักของโลกยุคปัจจุบันและภาษาอังกฤษที่ถือว่าเป็นภาษาสากลที่ใช้ในการสื่อสารได้เกือบทั่วโลกแล้ว ยังมีศิลปินรุ่นใหม่ที่เลือกจะไม่เดินตามทางของกระแสหลัก และต้องการสร้างความสดใหม่ ใช้ความสร้างสรรค์ รับแรงบันดาลใจมาแล้วส่งต่อออกเป็นเนื้อเพลงที่สะท้อนตัวตน มีความเป็นปัจเจกนิยม ภายใต้ภาษาที่คุ้นเคยเหล่านักดนตรีต่างเข้าสู่ยุคแห่งการปะทะระหว่างความร่วมสมัยและความดั้งเดิมของดนตรีแบบเก่า ทำให้พวกเขาต้องคิดทบทวนถึงรากเหง้าของวัฒนธรรมทางดนตรีของตัวเองใหม่อีกครั้งทำให้นักดนตรีหรือวงดนตรีที่นำเอาวัฒนธรรม ภาษาและเอกลักษณ์ของประเทศตัวเอง มาสร้างสรรค์ผลงานเพลงที่สามารถเอาชนะใจผู้ฟังจากหลากหลายเชื้อชาติได้อย่างไม่มีอุปสรรคซึ่งมีความเป็นไปได้ยากมาก (ณทิตา ทรัพย์สินวิวัฒน์, 2560)

เพลงลูกทุ่งไทยซึ่งจากทั้งในอดีตจนถึงปัจจุบันได้มีการนำแนวเพลงที่เป็นที่นิยมในต่างประเทศ มาประยุกต์กับวัฒนธรรมดนตรีของไทยจนเกิดเป็นแนวทางของตัวเอง โดยได้มีการสันนิษฐานไว้ว่ากำเนิดมาตั้งแต่สมัยที่ชนเผ่าไทยยังตั้งรกรากอยู่ในทางตอนใต้ของประเทศจีน ซึ่งเครื่องดนตรีไทยดั้งเดิมนั้นมักมีชื่อเป็นคำโดด ต่อมาเมื่ออพยพลงมาในดินแดนสุวรรณภูมิก็ได้พบกับอารยธรรมที่ได้รับอิทธิพลมาจากอินเดีย เช่น มอญและเขมรจึงได้มีการเล่นเครื่องดนตรีแบบอินเดีย อย่างเช่น พิณ สังข์ ปี่ไฉน บัณเฑาะว์ กระจับปี่และจะเข้ เป็นต้น (Piyapong Muenprasertdee and Kamolkarn Kosolkarn, 2016) เพลงลูกทุ่ง คือเพลงไทยประเภทเฉพาะกลุ่ม เพลงลูกทุ่งเป็นวัฒนธรรมของไทยมายาวนาน 60 กว่าล้านคนเขาฟังเพลงลูกทุ่งภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยมีจำนวน 18 จังหวัด ประชาชนส่วนใหญ่มีความชื่นชอบเพลงลูกทุ่งเป็นอย่างมาก (ณทิตา ทรัพย์สินวิวัฒน์, 2560)

นอกจากนี้กระแสเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เป็นการจัดการผลิตภัณฑ์จากแนวคิดสร้างสรรค์ ซึ่งในการจัดการแต่ละครั้งอาจมีมูลค่าที่เป็นส่วนประกอบกัน 2 ประการ คือ มูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาหรือทรัพย์สินที่แตะต้องไม่ได้ มีมูลค่าทางกายภาพที่เป็นตัวลำเลียงทรัพย์สินทางปัญญาเหล่านี้ไปสู่ผู้บริโภคหรือผู้ใช้ประโยชน์ในแต่ละอุตสาหกรรม มีความแตกต่างกันไป (Howkins, J., 2007) ซึ่งงานเพลงมีองค์ประกอบ ทั้ง 2 ประการดังกล่าวข้างต้น คือ เป็นงานที่ต้องใช้ความคิดทำให้เกิดเป็นทรัพย์สินทางปัญญาและต่อยอดมูลค่าทางกายภาพคือสินค้าที่ผลิตออกจำหน่าย จึงถือว่าเพลงจึงเป็นงานเศรษฐกิจสร้างสรรค์แต่การจะทำให้เพลงใดเพลงหนึ่งเป็นที่รู้จักได้จะต้องมีองค์ประกอบหลายส่วน ทั้งทีมงานฝ่ายผลิต ทีมประชาสัมพันธ์ การตลาด ส่งเสริมการตลาด และการจัดจำหน่าย ซึ่งทั้งหมดก่อให้เกิดเป็น “ธุรกิจเพลง” แต่เนื่องด้วยธรรมชาติของเพลงที่จะมีวงจรชีวิต เฉลี่ยประมาณ 3 - 6 เดือน เนื่องจากรสนิยมของผู้ฟังจะมีการเปลี่ยนไปฟังเพลงใหม่อยู่เสมอ นอกจากธรรมชาติของเพลงที่อายุไม่ยาวมากนัก นอกจากช่องทางการฟังเพลงที่เปลี่ยนแปลงไปแล้ว วิธีการทำงาน การบริหารงานของบริษัทค่ายเพลงศิลปินและผู้ที่ทำงานในระบบอุตสาหกรรมเพลงก็ต้องปรับตัว

เช่นเดียวกัน จึงเห็นได้ว่าค่ายเพลงหลายแห่งปิดตัวลงเพราะไม่สามารถบริหารจัดการต่อไปได้ ซึ่งถือเป็นเรื่องที่ท้าทายอย่างในยุคประเทศไทย 4.0 เน้นพัฒนาทั้งเรื่องเทคโนโลยี นวัตกรรม และการพัฒนาเศรษฐกิจในเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งงานเพลงก็เป็นการต่อยอดความคิดของมนุษย์ได้แบบไม่มีขีดจำกัดและต้องอาศัยเทคโนโลยี นวัตกรรม เพื่อให้เกิดการพัฒนาต่อไปเช่นกัน (ณทิตา ทรัพย์สินวิวัฒน์, 2560) ดังนั้น เพลงลูกทุ่งและวงดนตรีลูกทุ่งต้องมีการปรับเปลี่ยนตามแนวคิดไทยแลนด์ 4.0 ซึ่งเป็นผู้ประกอบการในธุรกิจที่มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีในการขับเคลื่อนธุรกิจ เกิดการเปลี่ยนแปลงให้กับอุตสาหกรรมจากโมเดลธุรกิจใหม่และสามารถทำซ้ำแบบไม่จำกัดในต้นทุนที่ต่ำ เช่น เฟสบุ๊ค (Facebook) ไลน์ (Line) กูเกิล (Google) แอร์บีเอ็นบี (Airbnb) และสตาร์ทอัพ (Startup) อื่นๆ ที่สามารถใช้โมเดลเดียวกันให้บริการทั่วโลกจากระบบออนไลน์ในกูลเกิล เฟสบุ๊คที่ทำให้ผู้บริโภคทั่วโลกใช้งานฟรี (สุพัตรา คำแหง และคณะ, 2561) ประเทศไทยมีวงดนตรีลูกทุ่งที่ได้รับความนิยมมีมากมายหลายวงดนตรีลูกทุ่ง แต่ที่ได้รับความนิยมมากโดยการมีผลงานและการบริหารจัดการวงดนตรีลูกทุ่งที่ดีจนมีชื่อเสียงมากจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ วงดนตรีลูกทุ่งภาคเหนือ คือ วงดนตรีลูกทุ่ง บุญศรี รัตนัง วงดนตรีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ วงดนตรีลูกทุ่ง นกน้อย อุไรพร วงดนตรีลูกทุ่งภาคกลาง คือ วงดนตรีลูกทุ่ง อาภาพร นครสวรรค์ และวงดนตรีลูกทุ่งภาคใต้ คือ วงดนตรีลูกทุ่ง เอกชัย ศรีวิชัย ดังนั้น การบริหารการตลาดของวงดนตรีลูกทุ่งไทยจึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะนำหลักการบริหารการตลาดยุคใหม่มาใช้ในการบริหารวงดนตรีลูกทุ่งของตนเพื่อปัจจัยหลายประการ การนำแนวคิดความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจจึงเป็นทางเลือกที่จะส่งผลให้ผู้ประกอบการวงดนตรีลูกทุ่งไทยสามารถการบริหารวงดนตรีลูกทุ่งในอยู่ในตลาดเพลงได้ โดยการนำปัจจัยความสำเร็จในการบริหารการตลาดสมัยใหม่ เข้ามาศึกของธุรกิจจะบรรลุผลตามเป้าหมายของกิจการนั้นโดยคำนึงถึงปัจจัยด้านสถานภาพทางการตลาด คุณภาพ นวัตกรรม ความรับผิดชอบต่อสังคม ทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรทางการเงิน ทรัพยากรทางกายภาพ ประสิทธิภาพทางต้นทุนและการทำกำไรร่วมกัน (วิระ บำรุงศรี, 2557)

นอกจากนี้สภาพปัญหาการบริหารจัดการวงดนตรีลูกทุ่งในปัจจุบัน วงดนตรีลูกทุ่งได้มีการปรับเปลี่ยนตนเองมาโดยตลอด ยิ่งในกระแสวัฒนธรรมสมัยใหม่ ดังจะเห็นในปัจจุบันวงดนตรีลูกทุ่งที่เป็นศิลปะการแสดงสาขาหนึ่งที่กำลังประสบกับปัญหาในด้านความเชื่อและค่านิยมที่ลดลงเป็นอย่างมาก ปัญหาการเกิดผลกระทบด้านเศรษฐกิจและด้านการเมืองกฎหมายซึ่งเกิดจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ประสบปัญหาด้านทรัพยากรในการบริหารจัดการเนื่องจากสังคมได้เปลี่ยนไปรวดเร็วสื่อต่างๆ เข้ามามีบทบาทแทนวงดนตรีลูกทุ่งมากยิ่งขึ้น เช่น สื่อทางอินเตอร์เน็ต ที่เข้าถึงได้เร็วให้ทั้งความรู้และบันเทิงได้มาก ฉะนั้นวงดนตรีลูกทุ่งจึงต้องมีการประยุกต์บทบาทของตนเองให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยคำนึงถึงจากกลุ่มผู้ฟังเป็นหลักตลอดจนด้านเศรษฐกิจ การบริหารจัดการภายในวงดนตรีที่ดี

หากขาดหลักบริหารที่ดีแล้วอาจประสบปัญหาและต้องปิดวงเพราะไม่มีคนจ้างหรือไม่มีกลุ่มผู้ฟังที่นิยมชมชอบ (วราพร แก้วใส และคณะ, 2562)

จากที่กล่าวมาข้างต้นด้วยปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การสื่อสารที่เปลี่ยนแปลงไปและเป็นที่นิยมของมวลมหาชนในประเทศไทย ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษารูปแบบความสำเร็จในการบริหารจัดการวงดนตรีลูกทุ่งไทย เพื่อนำไปพัฒนาการของวงดนตรีลูกทุ่ง ศึกษาบริหารการตลาดยุคใหม่ของวงดนตรีลูกทุ่ง เพื่อมิให้เพลงลูกทุ่งไทยซึ่งเป็นวัฒนธรรมไทยเกิดการสูญหายไป ยังเป็นประโยชน์ต่อด้านการบริหารจัดการดนตรี ผู้ศึกษาจึงเลือกการศึกษารูปแบบความสำเร็จในการบริหารจัดการวงดนตรีลูกทุ่งไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการบริหารจัดการวงดนตรีลูกทุ่งไทย
2. เพื่อศึกษารูปแบบความสำเร็จในการบริหารจัดการวงดนตรีลูกทุ่งไทย
3. เพื่อศึกษาการพัฒนาแนวทางความสำเร็จในการบริหารจัดการวงดนตรีลูกทุ่งไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขั้นตอนการวิจัย 6 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหาเอกสารแนวคิดทฤษฎี แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการวงดนตรีลูกทุ่ง สภาพแวดล้อมภายนอกธุรกิจ ลักษณะพื้นฐานของวงดนตรีลูกทุ่งไทย การบริหารจัดการวงดนตรี กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการ ความสำเร็จของการบริหารวงดนตรีลูกทุ่งไทยและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ผู้วิจัยใช้หลักเกณฑ์คัดเลือกบุคคลเพื่อทำการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 3 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มศิลปินแห่งชาติซึ่งเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขานักร้องลูกทุ่ง กลุ่มผู้บริหารวงดนตรีลูกทุ่งของฝ่ายต่าง ๆ ของวงดนตรีลูกทุ่ง ประกอบด้วย หัวหน้าวงดนตรี นักร้อง ทีมงานภายในวงดนตรีลูกทุ่ง และกลุ่มนักวิชาการเพลงลูกทุ่งไทย ซึ่งเป็นนักวิชาการที่มีประสบการณ์ในด้านการบริหารวงดนตรีลูกทุ่งไทย รวมทั้งหมดจำนวน 8 คน

ขั้นตอนที่ 3 เครื่องการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างชนิดปลายเปิด (Structure In-depth Interview) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาข้อมูลกลยุทธ์ความรับผิดชอบต่อชุมชนด้านสิ่งแวดล้อมของอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ในเขตจังหวัดสระบุรี แบ่งออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมภายนอกธุรกิจ ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะพื้นฐานของวงดนตรีลูกทุ่งไทย ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการวงดนตรี ส่วนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการ และส่วนที่ 5 ข้อมูลเกี่ยวกับความสำเร็จของการบริหารจัดการวงดนตรี

ลูกทุ่งไทยโดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบตัวต่อตัวกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 8 คน โดยดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. กำหนดประเด็นหลักในการสัมภาษณ์ตามกรอบแนวคิดในการวิจัยระบุรายการข้อมูลที่ต้องการของแต่ละประเด็น

2. จัดทำร่างแบบสัมภาษณ์และรายการคำถามแต่ละประเด็น

3. ตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ โดยอาจารย์ที่ปรึกษาว่าตรงตามเนื้อหาและมีข้อมูลครบถ้วนหรือไม่ จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

4. แก้ไขและปรับปรุงให้เป็นแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ แล้วจึงนำไปเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 4 การรวบรวมข้อมูล

1. มีหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัยและขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญเชิงคุณภาพ เพื่อขอความร่วมมือในการวิจัยโดยแนบแบบสัมภาษณ์ และกำหนดการนัดหมายที่จะไปสัมภาษณ์ผู้วิจัยส่งแบบสัมภาษณ์ให้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญล่วงหน้า 10 วัน ก่อนวันที่นัดสัมภาษณ์ ด้วยตนเอง ผู้วิจัยแสดงตน และแจ้งความประสงค์ คำชี้แจงให้แก่ผู้ตอบสัมภาษณ์ทราบ

2. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 8 คน โดยทำการสัมภาษณ์เป็นเวลา 30 - 60 นาที ต่อ 1 คน ด้วยตัวเอง

3. ในวันที่สัมภาษณ์ผู้วิจัยจะแจ้งถึงวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์และขออนุญาตจดบันทึกในประเด็นสำคัญ ๆ พร้อมบันทึกเสียง ในบางกรณีได้บันทึกภาพนิ่งในการสัมภาษณ์ หากมีข้อมูลใดที่ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ต้องการให้มีหลักฐานการบันทึกเสียง ผู้วิจัยใช้วิธีจดบันทึกลงในสมุดตามคำบอกเล่า รวมถึงได้ขออนุญาตติดต่อกับผู้ให้สัมภาษณ์ภายหลัง หากต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อให้ข้อมูลมีความครบถ้วนมากยิ่งขึ้น เมื่อสัมภาษณ์เสร็จสิ้นในแต่ละวันจะถูกนำมาทำการบันทึกและถอดเทปรายวัน เพื่อทำการตรวจสอบข้อมูลที่ไม่ชัดเจนหรือไม่ครบถ้วน เพื่อนำไปศึกษาเพิ่มเติมในการสัมภาษณ์ครั้งต่อไป

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมจากข้อเท็จจริงและข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการวิจัย ค้นคว้า และการสัมภาษณ์ และนำข้อมูลที่ได้เก็บรวมรวมมาแล้วตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล (Trustworthiness) ให้ครบถ้วน ทั้งทางด้านความเที่ยงตรงและความมั่นคงของข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยใช้วิธี Investigator triangulation โดยการนำข้อมูลไปให้ผู้ให้ข้อมูลอ่านหรือกลับไปสอบถามข้อมูลซ้ำอีก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริงและใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบ

สามเส้า (Methodological triangulation) ไม่ใช้สถิติช่วยในการวิเคราะห์แต่จะใช้แนวคิดทฤษฎีเป็นกรอบในการวิเคราะห์โดยวิธีการหลักที่ใช้คือ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความ ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการเขียนเป็นประโยคหรือข้อความตามกรอบแนวคิดของการวิจัย และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ซึ่งได้จากการศึกษาเอกสาร และในการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งสองวิธีนี้จะทำเป็นข้อความแบบบรรยาย หรือการพรรณนาวิเคราะห์ โดยมุ่งเน้นที่วัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของการวิจัย

ขั้นตอนที่ 6 สรุปผลการศึกษาวิจัยและการนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

ผลการวิจัย

ศึกษาสภาพปัญหาในการบริหารจัดการวงดนตรีลูกทุ่งไทย

1. สภาพปัญหาต่อสภาพแวดล้อมภายนอกธุรกิจการบริหารจัดการวงดนตรีลูกทุ่งไทย พบว่า

ปัจจัยทางการเมือง พบว่า สภาพปัญหาจากปัจจัยทางการเมือง เกิดจากการกำหนดกฎหมายหรือนโยบายภาครัฐมาตรการป้องกันการของโรคโควิด-19 จึงส่งผลต่อการแสดงหรือการจ้างงานของวงดนตรีลูกทุ่ง การประท้วงและการปฏิบัติทำให้เกิดการแบ่งสีของมวลชนมีผลต่อการแสดงของนักร้องลูกทุ่ง การบริหารงานของค่ายเพลงลูกทุ่งขาดอิสรภาพความคิดด้านการเมือง สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มศิลปินแห่งชาติซึ่งเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขานักร้องลูกทุ่ง ว่า “สภาพแวดล้อมภายนอกไม่ส่งผลกระทบต่อลูกทุ่งไม่มาก เพราะวงดนตรีลูกทุ่งไม่มีความเกี่ยวข้องกับการเมือง ซึ่งอาจได้รับผลกระทบทางอ้อมในด้านการประกาศมาตรการป้องกันโควิด-19 ผลกระทบที่เกิดขึ้นได้รับทั่วโลกรวมถึงประเทศไทยด้วยเช่นกัน การยกเลิกการแสดง การยกเลิกการออกอากาศรายการทางทีวีแต่วงดนตรีลูกทุ่งก็ต้องหาทางแก้ไขปัญหาว่าจะทำอย่างไรต่อไป” (กลุ่มศิลปินแห่งชาติ, 2563)

ปัจจัยทางเศรษฐกิจ พบว่า สภาพปัญหาจากปัจจัยเศรษฐกิจ การประกาศมาตรการเพื่อป้องกันการของโรคโควิด-19 การยกเลิกการจ้างงาน การงดการแสดง วงดนตรีขาดรายได้จากการแสดงเป็นผลให้วงดนตรีลูกทุ่งขาดสภาพคล่อง วงดนตรีจึงต้องค่าใช้จ่ายคงที่ เช่น วงดนตรีที่ไม่มีนายทุนหรือผู้สนับสนุนวงดนตรีอาจประสบปัญหาการขาดสภาพคล่องในการบริหารจัดการทางการเงินของวงดนตรี สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มผู้บริหารวงดนตรีลูกทุ่งของฝ่ายต่าง ๆ ของวงดนตรีลูกทุ่ง ว่า “ความเป็นอยู่คนผู้คนเป็นปัจจัยที่มีผลต่อวงการลูกทุ่งเพราะเป็นเป็นธุรกิจมีผู้ผลิตก็ต้องมีผู้ซื้อแต่ถ้าผู้คนมีรายได้ชักหน้าไม่ถึงหลังการใช้จ่ายแต่ละวันก็ต้องคิดแล้วคิดอีก” (กลุ่มผู้บริหารวงดนตรีลูกทุ่ง, 2563)

ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม พบว่า สภาพปัญหาจากปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม ค่านิยมทางสังคมเปลี่ยนไป เดิมเพลงลูกทุ่งสะท้อนวิถีชีวิตคนไทยในชนบท เป็นวัฒนธรรมพื้นเมืองหรือเพลงชาวบ้าน แต่ปัจจุบันค่านิยมทางสังคมและวัฒนธรรมฟังเพลงจากชาติ

ตะวันตก ทำให้เพลงลูกทุ่งไทยได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมเพลงสากล ซึ่งอาจมีการผิดเพี้ยนในเรื่องของสัมผัสมากขึ้น สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มผู้บริหารวงดนตรีลูกทุ่งของฝ่ายต่าง ๆ ของวงดนตรีลูกทุ่ง ว่า “สังคมมันมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัย สังคมการฟังเพลงก็เปลี่ยนไปมีการเสนอผลงานลูกทุ่งที่หลากหลาย ลูกทุ่งภาคกลาง ลูกทุ่งหมอลำแม้กระทั่งลูกทุ่งอินดี้การคาดหวังอาจจะเกิดความผิดพลาดผู้เสนอผลงานอาจลองผิดลองถูกแต่วัฒนธรรมความเป็นลูกทุ่งกลิ่นอายมันยังคงมีอยู่อาจไม่เต็มร้อยมีการกลายพันธ์ไปบ้างแม้กระทั่งการับชมรับฟัง” (กลุ่มผู้บริหารวงดนตรีลูกทุ่ง, 2563)

ปัจจัยทางเทคโนโลยีและนวัตกรรม พบว่า สภาพปัญหาจากปัจจัยทางเทคโนโลยีและนวัตกรรม การเปลี่ยนแปลงซึ่งส่งผลให้พฤติกรรมของผู้ชมหรือผู้ฟังมีการเปลี่ยนไปเช่นกัน วงดนตรีลูกทุ่งไม่สามารถปรับเปลี่ยนการนำเสนอผลงานและการแสดงตามเทคโนโลยีและนวัตกรรมยุคประเทศไทย 4.0 จึงต้องเลิกวงหรือยุบวงดนตรีไป สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญนักวิชาการเพลงไทยลูกทุ่ง ว่า “ความทันสมัยเข้ามารูปแบบผลงานเปลี่ยนไปเช่นบริษัทแผ่นต้องปิดตัวไป บริบทการฟังเปลี่ยนไปกลายพันธ์จนธุรกิจผู้ผลิตสื่อ-ปั้นนักร้อง-ห้องอัดเสียง-นักแต่งเพลง-ผู้เรียบเรียงเสียงประสานตกงานล้มขายตายจากกันไปก็มากมีการปั่นยอดวิวให้มีกระแสกัน” (กลุ่มนักวิชาการเพลงลูกทุ่งไทย, 2563)

2. สภาพปัญหาต่อลักษณะพื้นฐานของวงดนตรีลูกทุ่งไทย พบว่า

เอกลักษณ์ของวงดนตรี พบว่า สภาพปัญหาเอกลักษณ์ของวงดนตรี การที่วงดนตรีลูกทุ่งหรือเพลงลูกทุ่งไทย ไม่มีความโดดเด่น เพลงลูกทุ่งที่นำเสนอไม่สามารถสร้างการจดจำให้กับผู้ชมหรือผู้ฟัง การที่วงดนตรีลูกทุ่งไม่สามารถเปลี่ยนให้สอดคล้องกับกระแสความนิยมของผู้ชมหรือแฟนเพลง อาจเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าววงดนตรีจำเป็นจะต้องมีงบประมาณที่เพียงพอในการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มศิลปินแห่งชาติ ว่า “เอกลักษณ์ของวงดนตรีมีสำคัญเพราะการแสดงของวงดนตรีลูกทุ่งมีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับสถานการณ์ กระแสความนิยมของผู้ชมหรือแฟนเพลง” (กลุ่มศิลปินแห่งชาติ, 2563)

รูปแบบและผลงาน พบว่า สภาพปัญหารูปแบบและผลงานคือ รูปแบบและผลงานการไม่มีความชัดเจนและความโดดเด่นของผลงานเพลง รูปแบบและผลงานเพลงมีความล้าสมัยไม่สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าหรือผู้ฟังเพลงลูกทุ่งได้ ไม่สามารถสร้างความประทับใจให้กับลูกค้าหรือผู้ฟังได้และสิ่งสำคัญคุณภาพของผลงานเพลงไม่มีความคงที่ของคุณภาพ สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มนักวิชาการเพลงไทยลูกทุ่ง ว่า “ยุคแรกนักร้องจะขายเสียงดนตรียังไม่ค่อยเท่าไหร่ต่อมามีนายทุนความอลังการก็เข้ามาจนเกิดความประทับใจกับคนดูพอยุคนี้รูปแบบการโชว์เปลี่ยนไปมาก” (กลุ่มนักวิชาการเพลงลูกทุ่งไทย, 2563)

3. สภาพปัญหาต่อการบริหารจัดการวงดนตรี พบว่า

ด้านภาวะผู้นำ พบว่า สภาพปัญหาด้านภาวะผู้นำ ภาวะผู้นำยังมีศักยภาพในการนำพาในระดับน้อย เดิมการบริหารจัดการวงดนตรีลูกทุ่งของวงดนตรีลูกทุ่ง ผู้นำจึงมีอิทธิพลในการบังคับบัญชาลูกวงหรือลูกทีม แต่ปัจจุบันการปกครองในลักษณะธุรกิจมากกว่า

ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี พบว่า สภาพปัญหานวัตกรรมและเทคโนโลยี ผู้บริหารวงไม่สามารถเปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีและวัฒนธรรม จึงส่งผลทำให้วงดนตรีสูญเสียโอกาสทางการแข่งขันทางการตลาดที่เกิดจากการสร้างกระแสความนิยมผ่านแอพพลิเคชั่นและผ่านยูทูป (YouTube) กับมิวสิคสตรีมมิ่งไลฟ์สไตล์ (Music Streaming) ของเพลงลูกทุ่ง

ด้านทรัพยากรทางการเงิน พบว่า สภาพปัญหาด้านทรัพยากรทางการเงิน คือ มีทรัพยากรทางการเงินในปริมาณที่ไม่เพียงพอจึงทำให้มีกระแสเงินสดในการไหลเวียนน้อยซึ่งอาจเกิดการประสบภาวะขาดทุน

ด้านทรัพยากรบุคคล พบว่า สภาพปัญหาด้านทรัพยากรบุคคล เป็นการที่ทรัพยากรบุคคลขาดความเชี่ยวชาญ การขาดการทำงานเป็นทีมหรือขาดความสามัคคีภายในวงดนตรีลูกทุ่ง

ด้านทรัพยากรกายภาพ พบว่า สภาพปัญหาด้านทรัพยากรกายภาพ ไม่มีความพร้อมด้านทรัพยากรทางกายภาพของวงดนตรีลูกทุ่ง ปัจจุบันมีการควบคุมทรัพยากรทางกายภาพด้วยเทคโนโลยี ปัญหาด้านเศรษฐกิจจึงการขาดเงินลงทุนในการนำมาใช้ปรับเปลี่ยนอุปกรณ์ให้ทันเทคโนโลยีปัจจุบัน

ความรู้ทางการจัดการ พบว่า สภาพปัญหาด้านความรู้ทางการจัดการ ผู้บริหารไม่มีทักษะและประสบการณ์ในการบริหารจัดการวงดนตรีลูกทุ่ง เพราะการบริหารวงดนตรีจะต้องใช้ความสามารถในการบริหารบุคคล บริหารเงินและการบริหารตลาด

ด้านการจัดการตลาด พบว่า สภาพปัญหาด้านการจัดการตลาด เกิดจากไม่ได้มีการวิเคราะห์ตลาดและการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของตลาด ไม่ได้มีการวางแผนแนวคิดการสร้างสรรค์ผลงานและวิเคราะห์ทิศทางแนวโน้มความต้องการของลูกค้า

ด้านกระบวนการจัดการ พบว่า สภาพปัญหาด้านกระบวนการจัดการ เป็นการบริหารจัดการของวงดนตรี ไม่มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการบริหารจัดการ เพราะกระบวนการดังกล่าวมีความสำคัญอย่างมากในการการบริหารจัดการวงดนตรี

4. สภาพปัญหาต่อกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการ พบว่า

กลยุทธ์การโฆษณา พบว่า สภาพปัญหากลยุทธ์การโฆษณาเป็นขาดการบูรณาการทางแนวคิดโฆษณาที่แตกต่าง กลยุทธ์การโฆษณาที่ล้าสมัย ไม่มีการวางแผนก่อนทำการโฆษณาผลงานเพลงลูกทุ่ง เช่น การใช้รถยนต์ในการแห่รอบตลาดเช้า-ตลาดเย็น การโฆษณา

ผ่านหนังสือพิมพ์และวิทยุ ปัจจุบันน้อยมากที่แฟนเพลงจะฟังวิทยุ การใช้รถยนต์แห่จะสามารถโฆษณาได้เพียงพื้นที่นั้นเท่านั้น

กลยุทธ์การส่งเสริมการขาย พบว่า สภาพปัญหาในกลยุทธ์การส่งเสริมการขาย คือการที่ไม่มีผู้สนับสนุนผลงานเพลงหรือสปอนเซอร์ วงดนตรีลูกทุ่งไม่สามารถปรับลดราคาได้เหมือนผลิตภัณฑ์ที่วางจำหน่ายในท้องตลาด การผลิตผลงานเพลงหรือการแสดงของวงดนตรีลูกทุ่งมีต้นทุนที่สูงขึ้น

กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ พบว่า สภาพปัญหาด้านกลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ คือ มีการประชาสัมพันธ์ผ่านระบบออนไลน์ในโซเชียลมีเดีย (Social media) น้อย และไม่มีการสร้างทีมโฆษณาโฆษณาที่มีความสามารถ เพราะการเผยแพร่ผลงานผ่านสื่อโซเชียลมีเดียจะช่วยทำให้ผู้ฟังหรือลูกค้ารับรู้ผลงานเพลงของวงดนตรีลูกทุ่งได้

กลยุทธ์การตลาดทางตรง พบว่า สภาพปัญหาในกลยุทธ์การตลาดทางตรง เป็นการที่วงดนตรีลูกทุ่งไม่สามารถเข้าถึงลูกค้ากลุ่มเป้าหมายได้หรือแฟนเพลงลูกทุ่งได้ ความล้าสมัยของการใช้กลยุทธ์ตลาดทางตรงส่งผลต่อการบริหารจัดการวงดนตรีลูกทุ่ง การสร้างกิจกรรมโดยการไลฟ์ผ่านแอปพลิเคชันติ๊กต๊อก (Tik Tok) การแสดงสดผ่านเฟสบุ๊ค (Facebook) การพัฒนาการแสดงสด (Live Show) เพื่อหล่อเลี้ยงและช่วยสร้างกระแสความนิยมเพิ่มขึ้น

รูปแบบความสำเร็จในการบริหารจัดการวงดนตรีลูกทุ่งไทย

ด้านการเงิน พบว่า การปรับทัศนคติด้านการเงิน ความสามารถในการบริหารจัดการเงิน การสร้างคู่ค้าทางธุรกิจ การวางแผนและการตรวจสอบอย่างเป็นระบบ รักษากระแสเงินสดภายในวงดนตรี ด้านการจ้างงานมีการเรียกมัดจำเพื่อให้สามารถนำมาใช้เป็นเงินทุนในการดำเนินงาน

ด้านลูกค้า (ผู้ชม) พบว่า นักร้องลงทุนและวงดนตรีลูกทุ่งจะต้องมีฐานแฟนคลับเพิ่มขึ้น เพราะถือเป็นกำลังใจเป็นสิ่งสำคัญ ความดังคือความนิยมมีกระแสชมชอบจากแฟนเพลงจนเกิดการจ้างงานแต่ก็เป็นช่วงระยะเวลาหนึ่งต่อไปก็อาจจางหายไป ผู้ชมถือเป็นลูกค้าผู้มีพระคุณยิ่งถ้าไม่มีผู้ชมวงดนตรีก็อยู่ไม่ได้ ดังนั้นวงดนตรีและนักร้องต้องเปลี่ยนรูปแบบหรือเสริมรูปแบบใหม่ การวัดความสำเร็จเป็นการวัดจากฐานลูกค้าหรือแฟนคลับที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น

ด้านผลิตภัณฑ์หรือการบริการ พบว่า การสร้างความประทับใจเช่นหลังจากเล่นเสร็จต้องไปกราบเจ้าภาพที่จ้างงานไปขอบคุณตัวแทนขาย การสร้างผลิตภัณฑ์ซึ่งเป็นผลงานเพลงจะต้องตอบสนองความต้องการของลูกค้าหรือผู้ชมเรียกว่าแฟนเพลง ดังนั้นการบริการต้องทันยุคทันสมัย รวดเร็วก่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ชมและผู้ฟัง ผลงานหน้าเวทีเราต้องมีการปรับตลอดเวลาไม่ซ้ำซาก ให้มีความทันสมัย และผู้ชมเข้าถึงผลงานของเรา และ

ผลงานเปรียบเสมือนสินค้าเมื่อผู้ใช้บริโภคแล้วเกิดความประทับใจและใช้ต่อไปผลงานเราก็เสมือนกันที่ต้องมีคุณภาพสร้างสรรค์หาสิ่งใหม่ ๆ มานำเสนอ

ด้านทีมงาน(ลูกวง) พบว่า ความสำเร็จด้านทีมงานหรือลูกวง เจ้าของวงดนตรีลูกทุ่งสามารถหล่อหลอมรวมให้ทีมงานหรือลูกวงให้เป็นหนึ่งเดียว มีความสามัคคีกัน โดยการมีกติกาการอยู่ร่วมกัน นักร้องจะต้องพัฒนาตนเองจะต้องออกกำลังกายเพื่อรักษากำลังปอดให้เกิดพลังเสียง นักร้องได้พัฒนา ปรับรูปร่างหน้าตานักร้องให้เกิดความสมบูรณ์ เกิดความมีวินัยมากขึ้น ต้องมีวินัยเราต้องสร้างแรงบัลดาลใจดูจากต้นแบบที่ประสพความสำเร็จเราต้องมีการคัดกรองต้องเลือกคนให้เป็นว่าเขาเหมาะสมทางไหน

ด้านกระบวนการจัดการ พบว่า ความสำเร็จด้านกระบวนการจัดการ เป็นการดำเนินงานที่ทำตามขั้นตอนที่เรากำหนดไว้เป็นงานที่ดำเนินจากภายในไปสู่ภายนอกให้เกิดความสอดคล้องกันทุกขั้นตอนมีความสำคัญหมด วงดนตรีมีบุคลากรที่สามารถบริหารจัดการตามกระบวนการจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล การสั่งการเกิดประสิทธิภาพโดยเกิดผลสัมฤทธิ์ออกมาในรูป กำไรของวงดนตรี การมีชื่อเสียง การได้รับกระแสความนิยม ผู้ชมหรือลูกค้ามีความพึงพอใจในการผลงานเพลงและการแสดงของวงดนตรีลูกทุ่ง กระบวนการที่ดีส่งผลให้ลูกทีมหรือสมาชิกภายในวงดนตรีอยู่ร่วมกัน โดยการเคารพกฎระเบียบของวงดนตรี และผู้บริหารแม้กระทั่งผู้จัดการวง ทั้งตัวนักร้องเองก็ตาม การใช้กับค่ายบางอย่างต้องการความชัดเจน ตัวอย่างเช่น การวางแผน การจัดองค์กร การวางหน้าที่ของแต่ละบุคคลและการควบคุม เป็นต้น

การพัฒนาแนวทางความสำเร็จในการบริหารจัดการวงดนตรีลูกทุ่งไทย พบว่า การดำเนินวงดนตรีลูกทุ่งเกิดมาจากจิตวิญญาณความเป็นศิลปินและการสืบจากมรดกจากบรรพบุรุษ ดังนั้น เพื่อให้วงดนตรีลูกทุ่งยังคงอยู่ต่อไปถึงคนรุ่นลูกรุ่นหลาน เจ้าของวงดนตรีลูกทุ่งจึงต้องมีการบริหารจัดการวงดนตรีอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการลดต้นทุนการดำเนินงานให้มากที่สุด พัฒนาศักยภาพทำงานของนักร้องและทีมงาน การหารายได้เพิ่ม การลดเงื่อนไขบางประการของวงดนตรีเพื่อให้สามารถรับงานได้เพิ่มขึ้น การควบคุมการเข้าถึงสื่อมีการจำกัดคนดูจัดกลุ่มคนดูการทำธุรกิจด้านวงดนตรีลูกทุ่งต้องหมั่นพัฒนาตนเองและหาความรู้ในการบริหารจัดการวงดนตรี เช่นการปรับราคาการจ้างงานเพราะกำลังซื้อลดน้อยลง การเกิดผลกระทบเศรษฐกิจจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สามารถนำมาใช้เป็นกรณีศึกษาเพราะแนวโน้มในอนาคตอาจเกิดผลกระทบดังกล่าวขึ้นได้อีก ผู้ประกอบวงดนตรีลูกทุ่งการควรตระหนักถึงค่าใช้จ่ายให้เก็บทุนสำรองไว้ในช่วงเกิดเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด วงดนตรีลูกทุ่งควรการสร้างความเข้าใจตรงกันระหว่างผู้ทำการแสดงกับผู้ชมเกี่ยวกับมาตรการต่างๆ ของภาครัฐ เมื่อทำการแสดงทำให้สามารถปฏิบัติตามที่รัฐได้ออกระเบียบการจัดคอนเสิร์ตอย่างเคร่งครัดเพราะวงดนตรีลูกทุ่งเป็นจุดรวมพลคนหมู่มากซึ่งอาจทำให้เกิดการระบาดของเชื้อไวรัส โคโรนา 2019 อาจเกิดผลเสียตามมา

อภิปรายผล

ศึกษาสภาพปัญหาในการบริหารจัดการวงดนตรีลูกทุ่งไทย

1. จากการศึกษาสภาพปัญหาต่อสภาพแวดล้อมภายนอกธุรกิจที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการวงดนตรีลูกทุ่งไทย ด้านปัจจัยทางการเมือง พบว่า การเมืองส่งผลต่อการบริหารจัดการวงดนตรีลูกทุ่งไทย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งมีการออกคำสั่งคำสั่งจากภาครัฐบาล เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคไวรัสดังกล่าวจึงส่งผลให้กลุ่มอาชีพนักร้องและยังส่งผลต่อเชื่อมโยงต่อปัจจัยทางเศรษฐกิจ วงดนตรีลูกทุ่งไม่สามารถรับงานได้ตามปกติ ทำการแสดงก็ต้องหยุดลง วงดนตรีลูกทุ่งขาดสภาพคล่อง ปัจจัยด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมส่งผลต่อความสำเร็จการบริหารจัดการวงดนตรีลูกทุ่ง ทั้งนี้เป็นเพราะผู้ชมหรือกลุ่มคนที่รักนักร้องลูกทุ่งมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการฟังเพลงจากการใช้ซีดีรอมหรือเทป การฟังเพลงจากการไลฟ์สดและการแสดงผ่านช่องทางยูทูป แอปพลิเคชัน ติ๊กต็อก (Tik Tok) แอปพลิเคชันไลน์ (Line) หรือช่องทางผ่านระบบอินเตอร์เน็ต ตามที่ ขนิษฐา รักธรรม ได้ทำการศึกษาการจัดการสภาพแวดล้อมทางธุรกิจและการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของโรงเรียนดนตรียามาฮ่า ผลการวิจัย พบว่า การใช้กลยุทธ์ทางการตลาดมากขึ้น เจาะลูกค้าหลายระดับมากขึ้น และเน้นความต้องการของลูกค้ามากขึ้น (ขนิษฐา รักธรรม, 2563) อีกทั้ง สุดใจ วันอุดมเดชาชัย ได้ศึกษาการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกขององค์กรธุรกิจ ซึ่งส่งผลต่อรูปแบบความสำเร็จในการบริหารจัดการวงดนตรีลูกทุ่งไทย เพราะความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากสภาพแวดล้อมภายนอกของวงดนตรีลูกทุ่ง ทำให้ผู้ประกอบการทราบสภาพแวดล้อมทั่วไปขององค์การเพื่อสามารถระบุถึงโอกาสและอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลกระทบต่อการดำเนินงานขององค์การ โดยโอกาส หมายถึง เงื่อนไขภายใต้สภาพแวดล้อมทั่วไปซึ่งส่งผลให้การดำเนินงานขององค์การบรรลุเป้าหมาย และก่อให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขันในทางตรง - กันข้าม อุปสรรค หมายถึง เงื่อนไขภายใต้สภาพแวดล้อมทั่วไป ซึ่งส่งผลให้การดำเนินงานขององค์การไม่สามารถบรรลุเป้าหมายและไม่ก่อให้เกิดความได้เปรียบ (สุดใจ วันอุดมเดชาชัย, 2556)

2. สภาพปัญหาต่อลักษณะพื้นฐานของวงดนตรีลูกทุ่งไทยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการวงดนตรีลูกทุ่งไทย เอกลักษณ์ของวงดนตรีและรูปแบบผลงาน พบว่า ลักษณะพื้นฐานของวงดนตรีลูกทุ่งไทยและรูปแบบผลงานที่โดดเด่น เกิดความแตกต่างถือเป็นสิ่งสำคัญ ทั้งนี้เป็นเพราะเอกลักษณ์มีสำคัญเพราะการแสดงของวงดนตรีลูกทุ่งมีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับสถานการณ์ และกระแสความนิยมของผู้ชมหรือแฟนเพลง ตามที่ ตรีทิพ บุญแย้ม ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยเชิงสาเหตุพหุระดับที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสร้างนวัตกรรมระดับบุคคลและระดับกลุ่มงานเพื่อสร้างนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ในบริษัทเอกชนของไทย ผลการศึกษาพบว่า การสร้างความแตกต่างให้ผลิตภัณฑ์ด้านดนตรีของเอาท์แคสท์ รูปลักษณ์

ของวงดนตรี เป็นการสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ในเชิงของการมองเห็นและรับรู้เปรียบเทียบ (ตรีทิพ บุญแย้ม, 2559)

3. สภาพปัญหาต่อการบริหารจัดการวงดนตรีที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการวงดนตรีลูกทุ่งไทย พบว่า ภาวะผู้นำส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการวงดนตรีลูกทุ่งไทย ทั้งนี้เป็นเพราะในการบริหารจัดการวงดนตรีลูกทุ่งเป็นการปกครองบุคคลจำนวนมากมีลักษณะองค์กรธุรกิจทั่วไป ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีปัจจุบันมีการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้จำนวนมากวงดนตรีลูกทุ่งเกิดใหม่จึงน้อยลง เพราะมีแอปพลิเคชันในการฟังเพลง ด้านทรัพยากรทางการเงินการรักษาสภาพคล่องก็ส่งผลถึงความอยู่รอดของทีมงานวงดนตรีลูกทุ่ง ด้านทรัพยากรบุคคลการพัฒนาศักยภาพของนักร้องและทีมงานส่งผลต่อความสำเร็จ ทั้งนี้เป็นเพราะทุกฝ่ายของบริษัทหรือวงดนตรีถือเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าช่วยให้วงดนตรีลูกทุ่งมีชื่อเสียงได้อย่างยิ่งและมีการทำงานเป็นทีม ด้านกระบวนการจัดการพบว่า ผู้นำต้องมีความรู้เรื่องกระบวนการจัดการ ตามที่วิระ บำรุงศรี ได้ทำการศึกษาเรื่องการบริหารจัดการวงดนตรีลูกทุ่งในประเทศไทย การบริหารจัดการวงดนตรีลูกทุ่งในประเทศไทย ซึ่งผลการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการวงดนตรีลูกทุ่งในประเทศไทยได้ใช้วิธีการบริหารแบบ 4 M คือ ด้านบุคลากร คัดเลือกจากการชักชวนการรับสมัคร ด้านการบริหารการเงิน มีวิธีการบริหารจัดการโดยใช้หลักการบริหารในรูปแบบของบริษัท (วิระ บำรุงศรี, 2557)

4. สภาพปัญหาต่อกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการวงดนตรีลูกทุ่งไทย พบว่า กลยุทธ์ทางการตลาดทางตรง ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการวงดนตรีลูกทุ่งไทย ทั้งนี้เป็นเพราะการสื่อสารทางออนไลน์นับว่าได้ผลเร็วมีทั้งภาพและเสียงประกอบทำให้ผู้รับชมเกิดความคล้อยตาม เป็นการสื่อสารที่รวดเร็วทันใจและอาจจะได้รับคำตอบเลยบางครั้งสามารถปิดการขายได้เลยเป็นการประหยัดเวลาลดต้นทุนลูกค้าบางคนเลยใช้งานกันมีความคุ้นเคยกันอยู่แล้วเพราะทุกวันการใช้สื่อเป็นตัวเชื่อมการติดต่อสนทนามีทั้งรูปทั้งเสียง ตามที่พันธกานต์ ทานนท์ ได้ทำการศึกษาเรื่องการสร้าง แบรนด์บุคคลของศิลปินลูกทุ่ง ป๊อปปี้ ปรัชญาลักษณ์ ผลการวิจัยพบว่า การมีชื่อเสียงของแบรนด์บุคคลของศิลปินลูกทุ่งเกิดขึ้นจากการใช้สื่อในทุกช่องทางเพื่อเผยแพร่และการสนับสนุนให้คนฟังได้เห็นความสามารถของศิลปิน (พันธกานต์ ทานนท์, 2562)

รูปแบบความสำเร็จในการบริหารจัดการวงดนตรีลูกทุ่งไทย พบว่า ด้านการเงิน พบว่า วงดนตรีลูกทุ่งจะต้องมีการปรับแนวคิดเพื่อสร้างรายได้และทรัพย์สินต้องมีความเข้าใจในการบริหารจัดการเงิน ทั้งนี้เป็นเพราะรายได้ถือปัจจัยสำคัญของวงดนตรีลูกทุ่ง รายได้ของวงดนตรีนั้น เป็นการบริหารจัดการในลักษณะธุรกิจ จึงมีความจำเป็นต้องวางแผนด้านการเงินเป็นระบบและมีการรักษาสภาพคล่องทางการเงิน ตามที่ นพดล พันธุ์พานิช ได้ศึกษากลยุทธ์ทางการเงินในการฟื้นฟูธุรกิจในการบริหารจัดการเงินโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ผลการศึกษาพบว่า การบริหารกระแสเงินสดในระยะสั้นซึ่งความสำคัญของกระแสเงินสดที่เปรียบเสมือนโลหิตที่หล่อเลี้ยงธุรกิจ

(นพดล พันธุ์พานิช, 2563) การรักษากระแสเงินสดที่มีอยู่จะเป็นเรื่องยากในวิกฤตการณ์จะทำให้กระแสเงินสดลดลง หรือบางธุรกิจอาจจะมีกระแสเงินสดไม่สม่ำเสมอ (Tessema, A. T., 2020)

การพัฒนาแนวทางความสำเร็จในการบริหารจัดการวงดนตรีลูกทุ่งไทย พบว่า การควบคุมอย่างเป็นระบบและมีการเข้าถึงสื่อมีการจำกัด การทำธุรกิจต้องมีความรอบรู้และมีความเข้าใจไม่เหมือนเมื่อก่อนเช่นการปรับราคาการจ้างงานเพราะกำลังซื้อลดน้อยลง วงดนตรีลูกทุ่งต้องมีการหาสปอร์นเซอร์หรือผู้สนับสนุนตลอดเมื่อวงดนตรีลูกทุ่งทำการแสดงทำให้สามารถปฏิบัติตามที่รัฐได้ออกระเบียบการจัดคอนเสิร์ตอย่างเคร่งครัด เพราะวงดนตรีลูกทุ่งเป็นจุดรวมพลคนหมู่มากซึ่งอาจทำให้เชื้อไวรัสเกิดการแพร่ระบาดได้อาจเกิดผลเสียตามมาตามที่สาโรจ หมีแรต ได้ทำการศึกษาเรื่องรูปแบบการดำเนินการจัดการวงดนตรีลูกทุ่ง ผลการศึกษาพบว่า การบริหารบุคลากรภายใต้ของสาขาวิชาดนตรีทำให้ง่ายในการประสานงานและมีความสะดวกในการอุปกรณ์ อาคารและสถานที่แสดงดนตรี (สาโรจน์ หมีแรต, 2558)

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษารูปแบบความสำเร็จในการบริหารจัดการวงดนตรีลูกทุ่งไทย โดยทำการสังเคราะห์จากผู้ที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญควรพัฒนาเพื่อให้วงดนตรีลูกทุ่งไทยมีความสำเร็จที่เกิดจากการพัฒนา ดังนี้

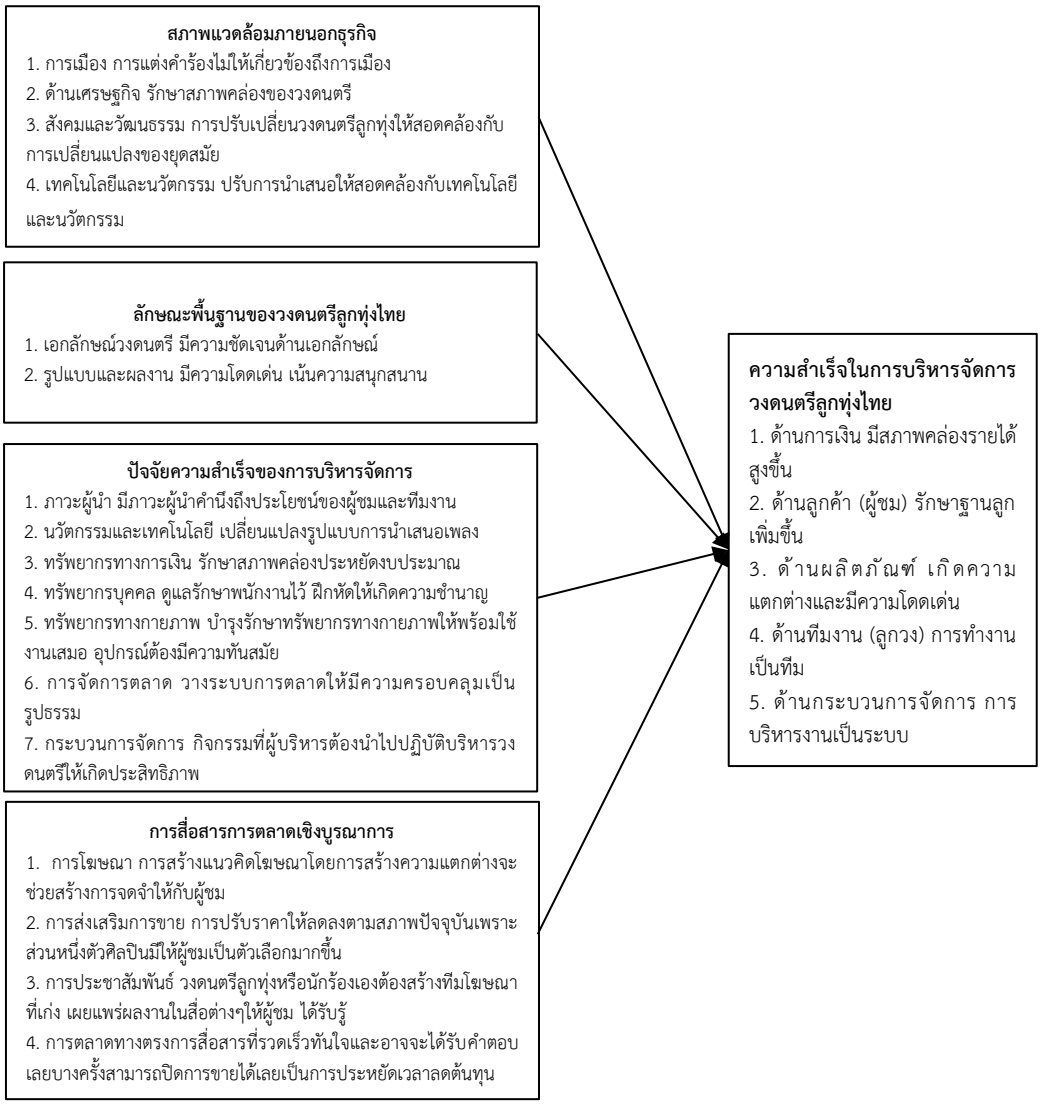

ภาพที่ 1 แนวทางการบริหารจัดการวงดนตรีลูกทุ่งไทยสู่ความสำเร็จ

จากภาพแนวทางการบริหารจัดการวงดนตรีลูกทุ่งไทยสู่ความสำเร็จซึ่งสามารถสังเคราะห์ผลการศึกษาสรุปผลการศึกจากภาพ ได้แก่ สภาพแวดล้อมภายนอกธุรกิจ ประกอบด้วย การเมือง ด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม เทคโนโลยีและนวัตกรรม ลักษณะพื้นฐานของวงดนตรีลูกทุ่งไทย เอกลักษณ์วงดนตรี และรูปแบบและผลงาน ด้านการบริหารจัดการ ประกอบด้วย ภาวะผู้นำ นวัตกรรมและเทคโนโลยี ทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรทางการเงิน ทรัพยากรทางกายภาพ การจัดการตลาดผู้ประกอบการ และกระบวนการจัดการ การสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการ ประกอบด้วย การโฆษณา ผู้ประกอบการ การส่งเสริมการขาย การประชาสัมพันธ์ โดยแนวทางการบริหารจัดการวงดนตรีลูกทุ่งไทยสู่ความสำเร็จ ในด้าน ด้าน

การเงิน ด้านลูกค้า (ผู้ชม) ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านทีมงาน (ลูกวง) และด้านกระบวนการจัดการ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สภาพปัญหาในการบริหารจัดการวงดนตรีลูกทุ่งไทย การบริหารจัดการนั้นวงดนตรีลูกทุ่งต้องปรับตัวให้สามารถอยู่ได้ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจทั้งภายนอกและภายในวงดนตรีลูกทุ่ง ทั้งการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย เทคโนโลยีและนวัตกรรม มีความชัดเจนด้านเอกลักษณ์ มีความโดดเด่น เน้นความสนุกสนาน ผู้นำต้องเป็นผู้บริหารมืออาชีพ เปลี่ยนแปลงรูปแบบการนำเสนอเพลง พัฒนาอุปกรณ์มีความทันสมัย วางระบบการตลาดเป็นรูปธรรม ซึ่งจากการศึกษารูปแบบความสำเร็จในการบริหารจัดการวงดนตรีลูกทุ่งไทย วงดนตรีลูกทุ่งควรเพิ่มช่องทางในการสร้างรายได้ให้กับวงดนตรีเพิ่มขึ้นและนักร้องและวงดนตรีลูกทุ่งควรสร้างฐานลูกค้าหรือผู้ชม สร้างการเชื่อมโยงระหว่างนักร้องลูกทุ่งและผู้ชมโดยการจัดกิจกรรมต่าง ๆร่วมกันวงดนตรีลูกทุ่งควรสร้างการทำงานแบบทีมหรือสร้างความสามัคคีในวงดนตรี และในแนวทางความสำเร็จในการบริหารจัดการวงดนตรีลูกทุ่งไทย นำนวัตกรรมและเทคโนโลยี เข้ามาใช้ในการนำเสนอเพลงลูกทุ่ง เพื่อรักษาสถานะทางการเงินของวงดนตรีให้สามารถผ่านพ้นในสถานการณ์ที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19

เอกสารอ้างอิง

กลุ่มนักวิชาการเพลงลูกทุ่งไทย. (9 กันยายน 2563). รูปแบบความสำเร็จในการบริหารจัดการวงดนตรีลูกทุ่งไทย. (ประเทืองวิทย์ โชติสุริยา, ผู้สัมภาษณ์)

กลุ่มผู้บริหารวงดนตรีลูกทุ่ง. (13 ธันวาคม 2563). รูปแบบความสำเร็จในการบริหารจัดการวงดนตรีลูกทุ่งไทย. (ประเทืองวิทย์ โชติสุริยา, ผู้สัมภาษณ์)

กลุ่มศิลปินแห่งชาติ. (25 พฤศจิกายน 2563). รูปแบบความสำเร็จในการบริหารจัดการวงดนตรีลูกทุ่งไทย. (ประเทืองวิทย์ โชติสุริยา, ผู้สัมภาษณ์)

ขนิษฐา รักธรรม. (2563). การจัดการ สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ และการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของโรงเรียนดนตรียามาฮ่า อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม. วารสารวิชาการสังคมศาสตร์เครือข่ายวิจัยประชาชื่น, 2(2),34-45.

ณทิตา ทรัพย์สินวิวัฒน์. (2560). อุตสาหกรรมเพลงไทยในยุคประเทศไทย 4.0. วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม, 5(1),1-20.

ตรีทิพ บุญแย้ม. (2559). ปัจจัยเชิงสาเหตุพหุระดับที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสร้างนวัตกรรมระดับบุคคลและระดับกลุ่มงานเพื่อสร้างนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ในบริษัทเอกชนของไทย. ใน ดุษฎีนิพนธ์วิทยาศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ.

นพดล พันธุ์พานิช. (2563). กลยุทธ์ทางธุรกิจของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมหลังวิกฤตการณ์โรคระบาดโควิด-19ในประเทศไทย. วารสารวิจัยมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น, 42(4), 39-52.

พันธกานต์ ทานนท์. (2562). การสร้างแบรนด์บุคคลของศิลปินลูกทุ่ง ป๊อปปี้ ปรัชญาลักษณ์. วารสารสหวิทยาการสังคมศาสตร์และการสื่อสาร, 2(3),145-169.

วราพร แก้วใส และคณะ. (2562). รูปแบบการประยุกต์นาฏกรรมวงดนตรีลูกทุ่งในสถานศึกษาเพื่อเศรษฐกิจสร้างสรรค์. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 10(1), 227-240.

วิระ บำรุงศรี. (2557). การบริหารจัดการวงดนตรีลูกทุ่งในประเทศไทยกรณีศึกษาวงดนตรีลูกทุ่งบุญศรี รัตนัง, นกน้อย อุไรพร, อาภาพร นครสวรรค์, เอกชัย ศรีวิชัย. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศิลป์. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สาโรจน์ หมีแรต. (2558). รูปแบบการดำเนินการจัดการวงดนตรีลูกทุ่งมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี, 4(1),14-25.

สุดใจ วันอุดมเดชาชัย. (2556). การจัดการเชิงกลยุทธ์. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สามลดา.

สุพัตรา คำแหง และคณะ. (2561). รูปแบบของปัจจัยความสำเร็จในการบริหารการตลาดสมัยใหม่ของผู้ประกอบการใหม่สู่ประเทศไทย 4.0. ใน ดุษฎีนิพนธ์บริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด. มหาวิทยาลัยสยาม.

Howkins, J. (2007). Creative Economy. How are they stable from each other's thoughts? Translated from The Creative Economy How people make money from idea, Translated by Kunakorn Wanichwirun. Bangkok: Amarin Printing and Bliching Public Company Limited.

Piyapong Muenprasertdee and Kamolkarn Kosolkarn. (2016). เพลงท้องถิ่นโกอินเตอร์ ตอนที่ 1: รสชาติของดนตรีในภาษาที่ไม่คุ้นเคย. Retrieved April 2 , 2020, from https://www.fungjaizine.com/article/guru/gointer1

Tessema, A. T. (2020). Present and future value formulae for uneven cash flow Based on performance of a Business. International Journal of Banking and Finance, 8(2), 68-73.

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 849-864

บทความวิจัย

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์สในภาคธุรกิจสำหรับวิสาหกิจเริ่มต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร*

FACTORS EFFECTING FOR INTENTION TO USE THE OPENSOURCE SOFTWARE IN BUSINESSES FOR STARTUP: BANGKOK AREA

ชาญชัย อรรคผาติ[1], นพดล พันธุ์พานิช[1]
Chanchai Arkaphati[1], Noppadol Panpanich[1]
[1]มหาวิทยาลัยศิลปากร
[1]Silpakorn University, Thailand
[2]สมาคมนวัตกรรมภาคอุตสาหกรรม
[2]InnoThai Association, Thailand
[1]Corresponding author E-mail: aj.chanchai@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลและส่งผลต่อการเลือกใช้ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์สเพื่อธุรกิจภายในวิสาหกิจเริ่มต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร และวิเคราะห์ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุของปัจจัยแต่ละด้าน ที่ส่งผลต่อการเลือกใช้ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์สภายในวิสาหกิจเริ่มต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจเพื่อศึกษากลุ่มตัวอย่างจากผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในวิสาหกิจเริ่มต้น ที่มีสถานประกอบการตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 320 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย เลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้วิธีทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยด้านคุณภาพของซอฟต์แวร์ คุณภาพสารสนเทศของซอฟต์แวร์ และความมีชื่อเสียงของซอฟต์แวร์ มีผลต่อการเลือกใช้ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์สในวิสาหกิจเริ่มต้นในเขตกรุงเทพมหานคร โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และผลวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างกับข้อมูลเชิงประจักษ์พบว่าโมเดลการ

* Received 8 December 2022; Revised 28 December 2022; Accepted 30 December 2022

วิเคราะห์มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความกลมกลืนสอดคล้องพบว่าทุกค่าสถิติทดสอบได้ผลผ่านเกณฑ์การยอมรับ ได้แก่ ค่า χ^2/df = 1.087, p = 0.234, GFI = 0.951, AGFI = 0.936, CFI = 0.954, RMSEA = 0.017 และการศึกษารูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้นจากตัวแปรที่ศึกษา พบว่า มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ได้แก่ ปัจจัยด้านคุณภาพของซอฟต์แวร์ ด้านคุณภาพสารสนเทศของซอฟต์แวร์ และด้านความมีชื่อเสียงของซอฟต์แวร์ พบว่า ตัวแปรมีความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุซึ่งมีอิทธิพลส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์สในวิสาหกิจเริ่มต้น ในเขตกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: การเลือกใช้, โอเพนซอร์ส, วิสาหกิจเริ่มต้น

Abstract

The objectives of research were to study the factors that influence using the opensource software for startup enterprises in Bangkok and to analyze the causal structure relationship of factors that affect using the opensource software for startup enterprises in Bangkok. This survey research was to study the sample group and collecting data from executives and operators of startup enterprises in Bangkok. The sample group consisted of 320 executives and operators selected by specific randomized method. A questionnaires was used as a tool to collect data. The data were analyzed using descriptive statistics (frequency, percentage, mean and standard deviation), and the statistical method for hypothesis testing was the Structural Equation Modeling (SEM). The results of the analysis of structural equation modeling with empirical data showed that the analytical model was consistent with the empirical data. It was found that all the test statistical values passed the acceptance criteria: χ^2/df = 1.087, p = 0.234, GFI = 0.951, AGFI = 0.936, CFI = 0.954, RMSEA = 0.017; and the causal structure relationship model developed from the variables was found to be harmonious with the empirical data such as the system quality factors, the information quality factors and the reputation of the system. There are causal relationships that influence the decisions to use the opensource software for the startup enterprises in Bangkok at the statistically significant level of 0.05.

Keywords: Intention to Use, Opensource, Startup

บทนำ

ปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนองค์กรธุรกิจในการดำเนินงานเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการบริหารจัดการ โดยเลือกใช้ซอฟต์แวร์สำหรับคอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือตามวัตถุประสงค์ของการทำงาน ซึ่งอาจซื้อลิขสิทธิ์ซอฟต์แวร์หรือพัฒนาซอฟต์แวร์ขึ้นเองเพื่อใช้ภายในธุรกิจ นับแต่ปี พ.ศ. 2559 เป็นต้นมา วิสาหกิจเริ่มต้น หรือสตาร์ทอัพ (Startup) กลุ่มเศรษฐกิจใหม่ได้เกิดขึ้นซึ่งถูกผลักดันให้เป็นนโยบายของประเทศ ภายใต้นโยบายขับเคลื่อนประเทศไทย 4.0 ด้วยวิธีดำเนินเศรษฐกิจตามนโยบายขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม เพื่อสร้างมูลค่าธุรกิจให้มั่นคงและยั่งยืน ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การวิจัยและพัฒนาเพื่อประกอบธุรกิจ (กองบริหารงานวิจัย, 2559) วิสาหกิจเริ่มต้น คือ รูปแบบการทำธุรกิจที่มีการใช้เทคโนโลยีและมีการสร้างนวัตกรรมเป็นของตัวเองโดยอาศัยบุคลากร และผู้เชี่ยวชาญด้านดิจิทัลประกอบการดำเนินธุรกิจ วิธีการขยายขนาดของธุรกิจเติบโตแบบก้าวกระโดด (Steve Blank, 2010) แตกต่างจากวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมอย่างชัดเจน เป็นองค์กรที่ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเป็นหลักเพื่อขับเคลื่อน จึงมีความจำเป็นมากที่ต้องพึ่งพาการใช้ซอฟต์แวร์เพื่อพัฒนาและบริหารจัดการนวัตกรรมในการให้บริการ (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2561)

วิสาหกิจเริ่มต้น หรือสตาร์ทอัพ มีบทบาทมากในยุคที่เทคโนโลยีเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิต มีนักลงทุนรายใหม่คิดค้นพัฒนาธุรกิจเพิ่มมากขึ้น ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ การเงิน การขนส่ง การท่องเที่ยวและสื่อบันเทิง รูปแบบธุรกิจสามารถเติบโตอย่างรวดเร็วแบบก้าวกระโดด รวมถึงบุคลากรในองค์กรมีความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีระดับสูง จากสถิติพบว่าวิสาหกิจเริ่มต้นที่ก่อตั้งขึ้นและประสบความสำเร็จมีสัดส่วนประมาณ 10% ของผู้ที่ลงทุนทั้งหมด ดังนั้นผู้บริหารในวิสาหกิจเริ่มต้นต้องพบกับความท้าทายเพื่อผลักดันให้ธุรกิจประสบความสำเร็จ (สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ, 2563) สิ่งที่จะต้องคำนึงคือการบริหารด้านต้นทุนของธุรกิจ เนื่องจากเป็นธุรกิจที่เติบโตด้วยการใช้เทคโนโลยี นอกจากนี้ยังมีต้นทุนเพื่อการบริหารจัดการอื่น ๆ เช่น ด้านบุคลากร ด้านซอฟต์แวร์ ด้านเครื่องมือ ด้านการพัฒนาระบบ ค่าใช้จ่ายในการขายและบริหาร ฯลฯ ดังนั้นการเลือกใช้ซอฟต์แวร์ในวิสาหกิจเริ่มต้น จึงสามารถเลือกใช้ซอฟต์แวร์ทางเลือกประเภทซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ส เพื่อหลีกเลี่ยงหรือทดแทนซอฟต์แวร์ลิขสิทธิ์ที่มีราคาสูง ช่วยให้ประหยัดต้นทุนลงได้ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทย อธิบายคำว่าซอฟต์แวร์ คือ โปรแกรมหรือชุดคำสั่งที่ออกแบบขึ้นสำหรับสั่งการทำงานของคอมพิวเตอร์ แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ ซอฟต์แวร์เพื่อจัดการองค์กร หมายถึง ซอฟต์แวร์ที่ช่วยในการบริหารจัดการทั่วไปในการจัดการทรัพยากรของบุคคลหรือองค์กร ซอฟต์แวร์สำหรับอุปกรณ์พกพา หมายถึง ซอฟต์แวร์สำหรับอุปกรณ์เคลื่อนที่พกพา เช่น โทรศัพท์มือถือ แท็ปเล็ต เป็นต้น ซอฟต์แวร์แบบฝังตัว หมายถึง ซอฟต์แวร์ซึ่งฝังอยู่ในอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เช่น ซอฟต์แวร์ใน

โทรศัพท์เคลื่อนที่ และซอฟต์แวร์กลุ่มอื่น ๆ เช่น ซอฟต์แวร์เชิงวิศวกรรมและการออกแบบ ซอฟต์แวร์เพื่อการศึกษา เป็นต้น ในการสนับสนุนการใช้ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์สในองค์กรจะช่วยส่งผลดีโดยรวมต่อประเทศ ช่วยพัฒนาอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์ในประเทศให้เติบโต จากการเลือกใช้ ช่วยให้ผู้บริหารสามารถประหยัดต้นทุนลงได้ ซึ่งอยู่ภายใต้การตัดสินใจตามดุลยพินิจของผู้บริหารและความจำเป็นของผู้พัฒนาระบบ (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2555) สถานการณ์ปัจจุบันของการใช้ซอฟต์แวร์ในประเทศไทย พบว่า ปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์เป็นปัญหาหลักและส่งผลต่อภาพลักษณ์ของประเทศ ซึ่งอาจเป็นการละเมิดในการใช้งานส่วนตัวหรือรูปแบบองค์กร ซอฟต์แวร์เหล่านี้คิดค้นและพัฒนาขึ้นจากบริษัทผู้ผลิตที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการจัดจำหน่าย ในทางตรงข้ามกันซอฟต์แวร์โอเพนซอร์สถูกพัฒนาขึ้นและอนุญาตให้นำไปใช้ได้ฟรี ซึ่งเป็นชุดคำสั่งในการทำงานที่อยู่ในประเภทด้านการให้บริการ สามารถนำไปใช้ได้โดยไม่ติดปัญหาเรื่องของลิขสิทธิ์ เปิดโอกาสให้ใช้ประโยชน์ฟรีโดยไม่มีเงื่อนไข ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ส (Opensource Software) สำนักงานส่งเสริมอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์แห่งชาติ อธิบายว่าเป็นซอฟต์แวร์ที่เปิดเผยหลักการหรือแหล่งที่มาของเทคโนโลยีให้บุคคลภายนอกได้ใช้ เปิดโอกาสให้สามารถแก้ไข ดัดแปลงและเผยแพร่ซอร์สโค้ดได้ ภายใต้เงื่อนไขข้อตกลงทางกฎหมาย ผู้ใช้สามารถใช้ฟรีโดยไม่มีเงื่อนไข หรือนำไปใช้เพื่อการศึกษา แก้ไข และอนุญาตให้เผยแพร่ได้ สามารถนำรหัสการเขียนโปรแกรมหรือซอร์สโค๊ดไปใช้พัฒนาต่อยอด ตัวอย่างซอฟต์แวร์โอเพนซอร์สที่มีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จัก ได้แก่ ไฟร์ฟอกซ์ (Firefox) ระบบปฏิบัติการลินุกซ์ (Linux) พีดีเอฟครีเอเตอร์ (PDF Creator) เป็นต้น (สำนักงานส่งเสริมอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์แห่งชาติ, 2547) ฉะนั้นการเลือกใช้ซอฟต์แวร์ในวิสาหกิจเริ่มต้น ผู้บริหารจึงสามารถเลือกใช้ซอฟต์แวร์ทางเลือกประเภทซอฟต์แวร์โอเพนซอร์สเพื่อทดแทนซอฟต์แวร์ที่ติดปัญหาด้านลิขสิทธิ์ มีราคาสูง ซึ่งช่วยให้ประหยัดต้นทุนลงได้

ดังนั้น หน่วยงานที่สนับสนุนภาคอุตสาหกรรมการใช้ซอฟต์แวร์ในประเทศไทย จึงมีนโยบายร่วมกันในการสนับสนุนและป้องกันปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์การใช้ซอฟต์แวร์ในประเทศ โดยแนะนำทางเลือกเพื่อลดภาระต้นทุนค่าลิขสิทธิ์ และปัญหาละเมิดลิขสิทธิ์ ด้วยการแนะนำให้เลือกใช้ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์สเพื่อทดแทนซอฟต์แวร์ที่มีต้นทุนค่าลิขสิทธิ์ โดยยืนยันถึงประสิทธิภาพที่ดีเทียบเคียงกับซอฟต์แวร์ลิขสิทธิ์ และส่งผลดีต่อการช่วยลดปัญหาการขาดดุลการค้าในการซื้อซอฟต์แวร์ของผู้ผลิตต่างประเทศ (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2555) โดยองค์กรทั่วโลกมีการสนับสนุนแนวคิดนี้ เนื่องจากส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศโดยตรง แนวทางสนับสนุนวิสาหกิจเริ่มต้นในการใช้ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์สจึงเป็นทางเลือกสำหรับองค์กรที่ต้องการประหยัดต้นทุนค่าใช้จ่าย และหลีกเลี่ยงปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์ จึงเป็นที่มาของการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์สในวิสาหกิจเริ่มต้น เพื่อนำผลวิจัยไปสรุปเป็นแนวทางและวางแผนเพื่อสนับสนุนการใช้โอเพนซอร์สในวิสาหกิจเริ่มต้นทั่วประเทศ และช่วยให้ทราบถึงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยด้านต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการเลือกใช้

ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ส เพื่อเป็นแนวทางสนับสนุนการใช้ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ส ลดปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์ ช่วยสร้างความตระหนักและปลุกจิตสำนึกในการสนับสนุนซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ส ช่วยผลักดันอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์และเศรษฐกิจของประเทศให้เติบโตขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลและส่งผลต่อการเลือกใช้ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์สเพื่อธุรกิจภายในวิสาหกิจเริ่มต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร

2. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุของปัจจัยแต่ละด้าน ที่ส่งผลต่อการเลือกใช้ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์สภายในวิสาหกิจเริ่มต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ มีขั้นตอนวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มประชากร คือ ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานฝ่ายไอทีในวิสาหกิจเริ่มต้นในประเทศไทย จากข้อมูล ในปี พ.ศ. 2563 ซึ่งมีจำนวนวิสาหกิจเริ่มต้น ทั้งสิ้น 1,610 ราย (สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ, 2564) กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานฝ่ายไอทีในวิสาหกิจเริ่มต้นที่มีสถานประกอบการในเขตกรุงเทพมหานคร ใช้วิธีคำนวณด้วยตารางกรณีทราบจำนวนกลุ่มประชากร (Krejcie, R. V. & Morgan D. W., 1970) เป็นจำนวน 320 คน การสุ่มตัวอย่างโดยไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Non - probability sampling) ด้วยวิธีเฉพาะเจาะจงจากการคัดเลือกรายชื่อวิสาหกิจเริ่มต้นที่มีสถานประกอบการตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร และเปิดดำเนินธุรกิจไม่ต่ำกว่า 1 ปี จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเมื่อพิจารณาในการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง กำหนดว่าควรมีขนาดเกินกว่า 200 - 300 ตัวอย่างขึ้นไป (Hair, J. F. et al., 2010) หรือควรกำหนดให้ขนาดกลุ่มตัวอย่างมี 15 - 20 เท่าของจำนวนตัวแปรสังเกตในงานวิจัย งานวิจัยนี้มีตัวแปรสังเกตจำนวน 18 ตัวแปร กลุ่มตัวอย่างที่กำหนดจึงเป็นไปตามเกณฑ์เพียงพอและเหมาะสม (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2555)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากกรอบแนวคิดและการทบทวนวรรณกรรม เป็นคำถามแบบปลายปิด ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 สอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ส่วนที่ 2 สอบถามปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้โอเพนซอร์ส แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) 5 ระดับ (เห็นด้วยน้อยที่สุด = 1 คะแนน เห็นด้วยน้อย = 2 คะแนน เห็นด้วยปานกลาง = 3 คะแนน เห็นด้วยมาก = 4 คะแนน และเห็นด้วยมากที่สุด = 5 คะแนน) แปลผลการวิจัยตามค่าเฉลี่ยของแต่ละระดับ ช่วงอันตรภาคชั้นมีความกว้างเท่ากับ 0.80 กำหนดระดับความเชื่อมั่นของงานวิจัยที่ร้อยละ 95 วิธีเก็บข้อมูลโดยจัดทำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล และส่งแบบสอบถามให้แก่กลุ่มตัวอย่างด้วยตนเองและช่องทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้วยวิธีประเมิน

ค่าความเที่ยงตรง (Validity) โดยวิธีทดสอบเนื้อหาจากค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (Item-Objective Congruence Index: IOC*)* จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ผลทดสอบมีค่า IOC เกินกว่า 0.6 ทุกข้อ ทดสอบความน่าเชื่อถือ (Reliability) ด้วยวิธีวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น (Alpha Coefficient) ได้เท่ากับ 0.860 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.8 แสดงว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือสามารถนำไปเก็บข้อมูลได้ (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2557) การวิเคราะห์ผลใช้โปรแกรมทางสถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร การวิเคราะห์ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ส โดยนำเสนอค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืน ได้แก่ χ^2, χ^2/df, GFI, AGFI, RMSEA และ CFI กรอบแนวคิดการวิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม ได้แก่ แนวคิดในการสนับสนุนการใช้โอเพนซอร์สภายในองค์กร รูปแบบดำเนินการของวิสาหกิจเริ่มต้น ทฤษฎีประเมินความสำเร็จในการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้งาน และแนวคิดอิทธิพลของความมีชื่อเสียง เพื่อสังเคราะห์ตัวแปรและกำหนดสมมติฐานในการวิจัยตามกรอบ ดังนี้

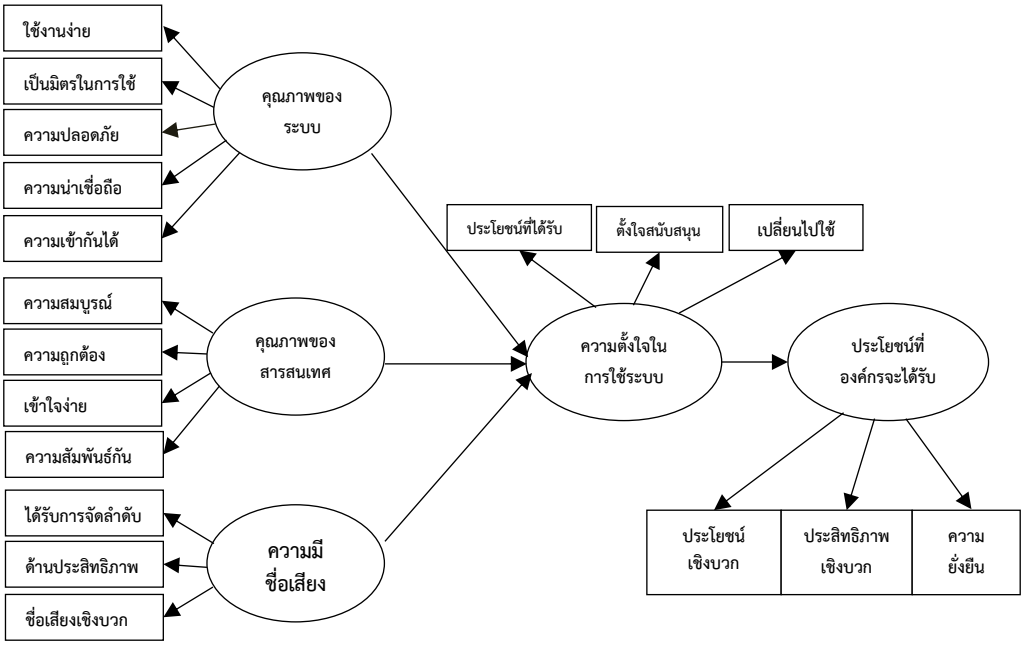

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 320 ชุด เป็นเพศชาย จำนวน 199 คน และเพศหญิง จำนวน 121 คน โดยส่วนใหญ่มีตำแหน่งเป็นพนักงานระดับปฏิบัติการในวิสาหกิจเริ่มต้น ซึ่งมีจำนวน 184 คน คิดเป็นร้อยละ 57.5 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด รองลงมาคือ

ผู้บริหารระดับกลางและผู้บริหารระดับสูง ส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ยอยู่ในช่วงระหว่าง 31 - 40 ปี เป็นจำนวน 227 คน มีระดับการศึกษาส่วนใหญ่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 273 คน และมีประสบการณ์ทำงานเฉลี่ยส่วนใหญ่อยู่ในช่วงระหว่าง 3 - 5 ปี เป็นจำนวน 131 คน

จากวัตถุประสงค์วิจัยข้อที่หนึ่ง สามารถอธิบายผลการศึกษาระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลและส่งผลต่อการเลือกใช้ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์สเพื่อธุรกิจในวิสาหกิจเริ่มต้น ตามตารางดังนี้

ตารางที่ 1 ผลประเมินความเห็นของกลุ่มตัวอย่างในองค์กรวิสาหกิจเริ่มต้นในด้านต่าง ๆ (N = 320)

ด้านคุณภาพของระบบโอเพนซอร์สซอฟต์แวร์ที่จะเลือกใช้	$\bar{X}$	**S.D.**	**ระดับ**
1. โอเพนซอร์สที่ใช้ควรจะต้องสามารถใช้งานได้ง่าย	4.42	.593	มากที่สุด
2. โอเพนซอร์สที่ใช้ต้องมีความน่าเชื่อถือ จะช่วยให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.37	.705	มากที่สุด
3. โอเพนซอร์สที่ใช้ควรออกแบบให้มีความเป็นมิตรในการใช้งาน	4.21	.600	มาก
4. โอเพนซอร์สที่ใช้จะต้องมีความน่าเชื่อถือในด้านคุณภาพ	3.84	.686	มาก
5. โอเพนซอร์สที่ใช้จะต้องมีระบบควบคุมความปลอดภัยที่ดี	3.78	.523	ปานกลาง
รวม	4.12		**มาก**
ด้านคุณภาพของสารสนเทศระบบโอเพนซอร์สซอฟต์แวร์ที่จะเลือกใช้	$\bar{X}$	**S.D.**	**ระดับ**
1. โอเพนซอร์สต้องให้ข้อมูลสารสนเทศที่มีความสมบูรณ์ครบถ้วน	4.05	.722	มาก
2. โอเพนซอร์สต้องให้ข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ เข้าใจง่าย	4.04	.686	มาก
3. โอเพนซอร์สต้องให้ข้อมูลสารสนเทศที่มีความเกี่ยวข้องกันในการปฏิบัติงาน	4.03	.627	มาก
4. โอเพ่นซอร์สต้องให้ข้อมูลสารสนเทศที่มีความถูกต้องในการทำงาน	3.78	.669	มาก
รวม	**4.06**		**มาก**
ด้านความมีชื่อเสียงของโอเพนซอร์สซอฟต์แวร์ที่จะเลือกใช้	$\bar{X}$	**S.D.**	**ระดับ**
1. โอเพนซอร์สที่มีชื่อเสียงเชิงบวกในด้านการทำงาน จะส่งผลต่อการเลือกใช้งาน	4.18	.792	มาก
2. โอเพนซอร์สที่ดีต้องเป็นซอฟต์แวร์ที่มีชื่อเสียงในด้านประสิทธิภาพ	4.09	.594	มาก
3. โอเพนซอร์สที่ดี ต้องเป็นซอฟต์แวร์ที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก ได้รับการจัดอันดับ	3.92	.704	มาก
รวม	**3.91**		**มาก**
ด้านความตั้งใจในการเลือกใช้ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ส	$\bar{X}$	**S.D.**	**ระดับ**
1. ทราบถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการใช้ และตั้งใจสนับสนุนการเลือกใช้งาน	3.98	.655	มาก
2. มีแนวโน้มที่จะสนับสนุนเพื่อปรับเปลี่ยนไปใช้โอเพนซอร์สในการปฏิบัติงานทุกแผนก	3.90	.699	มาก
3. มีความตั้งใจเพื่อสนับสนุนการเลือกใช้ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์สภายในองค์กร	3.84	.691	มาก
รวม	**3.89**		**มาก**

จากตารางที่ 1 อธิบายผลความเห็นของกลุ่มตัวอย่างในวิสาหกิจเริ่มต้นถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลและส่งผลต่อการเลือกใช้ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์สในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การประเมินด้านคุณภาพของซอฟต์แวร์โอเพนซอร์สที่จะเลือกใช้ กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับมากที่สุดว่าซอฟต์แวร์โอเพนซอร์สควรจะต้องสามารถใช้งานได้ง่าย ($\bar{X}$ = 4.42) การทำงานของซอฟต์แวร์โอเพนซอร์สที่มีคุณภาพน่าเชื่อถือ จะช่วยให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X}$ = 4.37) ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์สควรออกแบบให้มีความเป็นมิตรในการใช้งาน ($\bar{X}$ = 4.21) ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์สจะต้องมีความน่าเชื่อถือในด้านคุณภาพ ($\bar{X}$ = 3.84) และซอฟต์แวร์โอเพนซอร์สจะต้องมีระบบควบคุมความปลอดภัยที่ดี ($\bar{X}$ = 3.78) ตามลำดับ ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.12) ด้านคุณภาพของสารสนเทศซอฟต์แวร์โอเพนซอร์สที่จะเลือกใช้ พบว่า เห็นด้วยในระดับมากที่สุดว่าซอฟต์แวร์โอเพนซอร์สต้องให้ข้อมูลสารสนเทศที่มีความสมบูรณ์ครบถ้วน ($\bar{X}$ = 4.05) ลำดับรองลงมาเห็นด้วยว่าซอฟต์แวร์โอเพนซอร์สต้องให้ข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์เข้าใจง่าย ($\bar{X}$ = 4.04) และซอฟต์แวร์โอเพนซอร์สต้องให้ข้อมูลสารสนเทศที่มีความเกี่ยวข้องกันในการปฏิบัติงาน ($\bar{X}$ = 4.03) ตามลำดับ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.02) ด้านปัจจัยความมีชื่อเสียงของซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ส พบว่าเห็นด้วยในระดับมากที่สุดว่าซอฟต์แวร์โอเพนซอร์สที่มีชื่อเสียงในเชิงบวกในการทำงานที่ถูกต้องจะส่งผลต่อการเลือกใช้งาน ($\bar{X}$ = 4.18) ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์สที่ดีต้องเป็นซอฟต์แวร์ที่มีชื่อเสียงในด้านประสิทธิภาพ ($\bar{X}$ = 4.09) และซอฟต์แวร์โอเพนซอร์สที่ดี ต้องเป็นซอฟต์แวร์ที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักได้รับการจัดอันดับ ($\bar{X}$ = 3.92) ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.06)

ผลการประเมินด้านความตั้งใจในการเลือกใช้ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ส พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยในระดับมากที่สุด ว่าทราบถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการใช้ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์สภายในองค์กร และตั้งใจสนับสนุนการเลือกใช้งาน ความเห็นเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.98) ลำดับรองลงมาเห็นด้วยว่ามีแนวโน้มที่จะให้การสนับสนุนองค์กร เพื่อปรับเปลี่ยนไปใช้ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ส ในการปฏิบัติงานทุกแผนกภายในองค์กร ความเห็นเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.90) และมีความตั้งใจสนับสนุนการเลือกใช้ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์สอย่างแพร่หลายภายในองค์กร มีความเห็นเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.84) ตามลำดับ โดยรวมความเห็นด้านความตั้งใจในการเลือกใช้ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ส มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.91)

ผลการประเมินกลุ่มตัวอย่างในวิสาหกิจเริ่มต้น ด้านความตระหนักถึงประโยชน์ที่องค์กรจะได้รับจากการเลือกใช้ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ส พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยในระดับสูงที่สุด เห็นด้วยว่าองค์กรจะได้รับประสิทธิผลจากการเลือกใช้งานซอฟต์แวร์โอเพนซอร์สในอนาคตและเป็นนโยบายที่ช่วยสร้างความเติบโตอย่างยั่งยืนให้แก่องค์กร ซึ่งมีความเห็นเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.02) ลำดับรองลงมาเห็นด้วยว่าองค์กรจะได้รับผลประโยชน์ในเชิงบวก จากการเลือกใช้ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ส เพื่อการทำงานภายในองค์กร พบว่ามีความเห็นเฉลี่ยอยู่ในระดับ

มาก ($\bar{X}$ = 3.85) ลำดับรองลงมาเห็นด้วยว่าซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ส จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานเชิงบวก เพื่อทดแทนซอฟต์แวร์ลิขสิทธิ์ภายในองค์กรจากการเลือกใช้งาน มีความเห็นเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.79) ตามลำดับ โดยรวมมีความเห็นในด้านความตระหนักถึงประโยชน์ที่องค์กรจะได้รับจากการเลือกใช้ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ส มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.89)

จากวัตถุประสงค์วิจัยในข้อที่สอง เพื่ออธิบายผลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุของปัจจัยแต่ละด้าน ที่ส่งผลต่อการเลือกใช้ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์สเพื่อธุรกิจในวิสาหกิจเริ่มต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร จากกรอบแนวคิดวิจัยที่กำหนดไว้ ด้วยวิธีเคราะห์ความสัมพันธ์โมเดลสมการโครงสร้างเพื่อศึกษาความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุของแต่ละปัจจัยระหว่างตัวแปรแฝง ได้แก่ คุณภาพของซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ส คุณภาพของสารสนเทศจากซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ส และความมีชื่อเสียงของซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ส ที่มีผลต่อการเลือกใช้ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ส และส่งผลต่อการตระหนักถึงประโยชน์ที่องค์กรจะได้รับจากการใช้โอเพนซอร์ส ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยวิธีการประมาณค่า Maximum Likelihood (ML) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้างที่พัฒนาขึ้น มีการตรวจสอบความเหมาะสมของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างเพื่อศึกษาความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุของปัจจัยในด้านต่าง ๆ ด้วยการทดสอบค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตที่วัดได้ในมาตราอันตรภาค (Interval Scale) โดยใช้วิธีเมทริกซ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลวิจัยพบว่าปัจจัยในด้านคุณภาพของซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ส ด้านคุณภาพของสารสนเทศซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ส และด้านความมีชื่อเสียงของซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ส กับโมเดลการวัดผลด้านการตัดสินใจเลือกใช้ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์สของวิสาหกิจเริ่มต้น มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 และมีค่าความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยค่าสถิติที่ใช้ทดสอบ ได้แก่ ค่า χ^2/df, ค่า p, GFI, AGFI , CFI และ RMSEA ซึ่งผลการวิเคราะห์โมเดลพบว่าผลลัพธ์ค่าดัชนีมีความกลมกลืนสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยผลค่าดัชนีพบว่าทุกค่าสถิติทดสอบผ่านเกณฑ์การยอมรับ ได้แก่ ค่า χ^2/df = 1.087, ค่า p = 0.234, GFI = 0.951 , AGFI = 0.936, CFI = 0.954 และ RMSEA = 0.017 จึงสามารถสรุปผลได้ว่าความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ปัจจัยด้านคุณภาพของซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ส คุณภาพของสารสนเทศของซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ส ชื่อเสียงของซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ส มีผลต่อการเลือกใช้ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ส เป็นไปตามกรอบแนวคิดในการวิจัย มีค่าดัชนีสถิติทดสอบผ่านเกณฑ์การยอมรับ เป็นไปตามตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงค่าสถิติประเมินความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ค่าดัชนี	เกณฑ์	ค่าสถิติที่ได้จากการวิเคราะห์	ผลการพิจารณา
χ^2/df	<3	1.087	ผ่านเกณฑ์
p	> 0.05	0.234	ผ่านเกณฑ์

ตารางที่ 2 แสดงค่าสถิติประเมินความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (ต่อ)

ค่าดัชนี	เกณฑ์	ค่าสถิติที่ได้จากการวิเคราะห์	ผลการพิจารณา
GFI	> 0.90	0.951	ผ่านเกณฑ์
AGFI	> 0.90	0.936	ผ่านเกณฑ์
CFI	> 0.90	0.954	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	< 0.08	0.017	ผ่านเกณฑ์

จากตารางที่ 2 การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง สามารถแสดงผลวิเคราะห์ที่แสดงถึงอิทธิพลแต่ละตัวแปรแฝง ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณกำลังสองและค่าน้ำหนักองค์ประกอบปรับมาตรฐาน พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบปรับมาตรฐานของตัวแปรสังเกตทุกตัว ได้แก่ คุณภาพของระบบโอเพนซอร์ส คุณภาพของสารสนเทศในซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ส ความมีชื่อเสียงโอเพนซอร์ส ความตั้งใจในการใช้ระบบ และประโยชน์ที่องค์กรจะได้รับเป็นตัวชี้วัดที่ดีของตัวแปร คือ ตัวแปรด้านคุณภาพของซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ส มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบปรับมาตรฐาน 0.66 - 0.79 ด้านคุณภาพของสารสนเทศในซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ส มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบปรับมาตรฐาน 0.58 - 0.75 ความมีชื่อเสียงของซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ส มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบปรับมาตรฐาน 0.64 - 0.74 ด้านความตั้งใจในการใช้ระบบ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบปรับมาตรฐาน 0.52 - 0.60 และด้านประโยชน์ที่องค์กรจะได้รับ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบปรับมาตรฐาน 0.53 - 0.69 ดังแสดงในตารางที่ 3

นอกจากนั้น ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปร สามารถสรุปผลวิเคราะห์ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุของโมเดลที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้น ด้วยการพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง (Path Coefficient) แต่ละตัวแปร ดังแสดงตามภาพที่ 2

ตารางที่ 3 แสดงค่าความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลการวัดแต่ละตัวแปรแฝง

ตัวแปรแฝง	ตัวแปรสังเกต	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบปรับมาตรฐาน	ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณกำลังสอง (R^2)
คุณภาพของระบบ	ความเข้ากันได้ (Compatible)	0.66	0.45
	ความน่าเชื่อถือ (Reliability)	0.71	0.43
	ความปลอดภัย (Security)	0.68	0.49
	เป็นมิตรในการใช้ (User friendly)	0.69	0.42
	ใช้งานง่าย (Easy to use)	0.79	0.78
คุณภาพของ	มีความสัมพันธ์ข้อมูล (Relevance)	0.58	0.49
สารสนเทศ	เข้าใจง่าย (Understand)	0.68	0.46
	ความถูกต้อง (Accuracy)	0.75	0.75

ตารางที่ 3 แสดงค่าความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลการวัดแต่ละตัวแปรแฝง (ต่อ)

ตัวแปรแฝง	ตัวแปรสังเกต	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบปรับมาตรฐาน	ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณกำลังสอง (R^2)
	ความสมบูรณ์ (Completed)	0.72	0.49
ความมีชื่อเสียง	ความถูกต้อง (Verity)	0.74	0.68
	ด้านประสิทธิภาพ (Efficiency)	0.72	0.43
	ได้รับการจัดอันดับ (Ranking)	0.64	0.42
ความตั้งใจในการใช้	ทราบถึงประโยชน์ที่จะได้รับ	0.60	0.51
	มีแนวโน้มปรับเปลี่ยนไปใช้	0.54	0.44
	ตั้งใจสนับสนุนการใช้	0.52	0.42
ประโยชน์ที่องค์กร	ประโยชน์เชิงบวก	0.66	0.53
จะได้รับ	ด้านประสิทธิภาพ	0.69	0.42
	ด้านความยั่งยืน	0.53	0.41

หมายเหตุ ** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 (p<0.05)

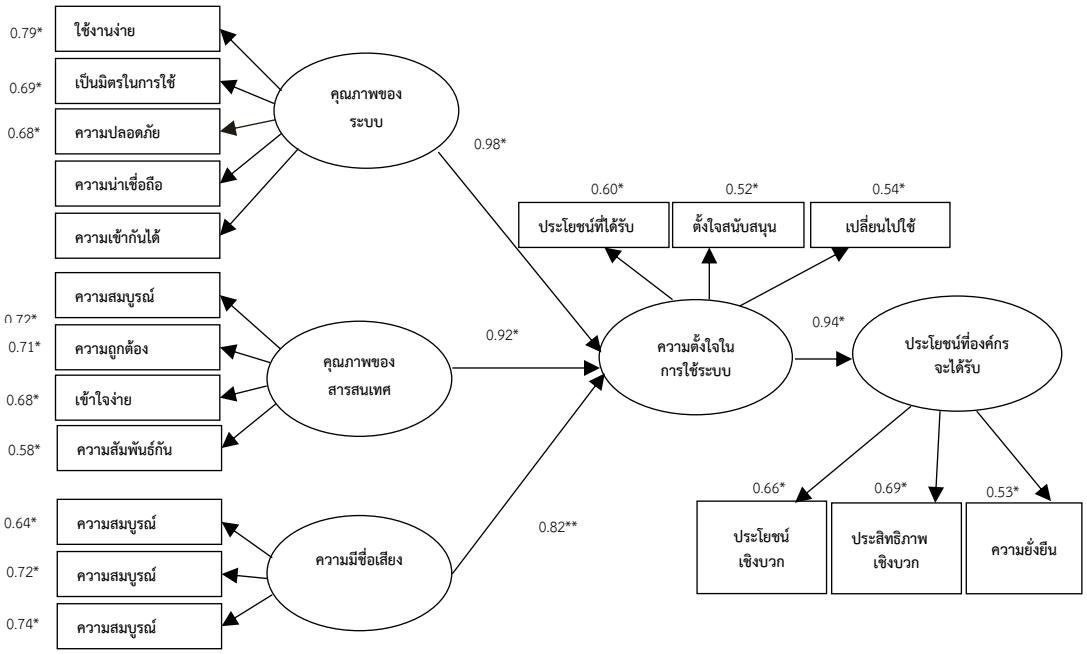

*มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 (p<0.05)

Chi-square = 141.352, Chi-square/df = 1.087, df = 130, p = .234, GFI = .951, RMSEA = .017

ภาพที่ 2 ผลวิเคราะห์ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุของโมเดล

ตารางที่ 4 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย	ผลการทดสอบ
H_1 คุณภาพของซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ส ส่งผลต่อความตั้งใจในการใช้ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ส	ยอมรับ
H_2 คุณภาพข้อมูลสารสนเทศของซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ส ส่งผลต่อความตั้งใจในการใช้ซอฟต์แวร์ โอเพนซอร์ส	ยอมรับ
H_3 ความมีชื่อเสียงของซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ส ส่งผลต่อความตั้งใจในการใช้ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ส	ยอมรับ
H_4 ความตั้งใจในการใช้ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ส ส่งผลต่อประโยชน์ที่วิสาหกิจเริ่มต้นจะได้รับ	ยอมรับ

จากตารางที่ 4 อธิบายผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย สมมติฐานที่ 1 (H_1) คุณภาพของซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ส ส่งผลต่อความตั้งใจในการใช้ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ส ผลการทดสอบพบว่า ยอมรับสมมติฐาน นั่นคือ ตัวแปรด้านคุณภาพของซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ส มีผลทางตรงในเชิงบวกต่อความตั้งใจในการใช้ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ส อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง (Path Coefficient) = 0.98

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2 (H_2) คุณภาพของข้อมูลสารสนเทศของซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ส ส่งผลต่อความตั้งใจในการเลือกใช้ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ส ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ยอมรับสมมติฐาน นั่นคือ ตัวแปรคุณภาพข้อมูลสารสนเทศของซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ส มีผลทางตรงในเชิงบวกต่อความตั้งใจในการใช้ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ส อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง (Path Coefficient) = 0.92

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 3 (H_3) ความมีชื่อเสียงของซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ส ส่งผลต่อความตั้งใจในการใช้ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ส ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ยอมรับสมมติฐาน นั่นคือ ตัวแปรความมีชื่อเสียงของซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ส มีผลทางตรงในเชิงบวกต่อความตั้งใจในการใช้ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ส อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง (Path Coefficient) = 0.82

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 4 (H_4) ความตั้งใจในการเลือกใช้ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์สที่องค์กรเลือกใช้ ส่งผลต่อประโยชน์โดยรวมที่องค์กรจะได้รับ ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ยอมรับสมมติฐาน นั่นคือ ตัวแปรความตั้งใจในการเลือกใช้ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ส มีผลทางตรงในเชิงบวกต่อประโยชน์โดยรวมที่องค์กรวิสาหกิจเริ่มต้นจะได้รับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง (Path Coefficient) = 0.94

อภิปรายผล

การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์สในวิสาหกิจเริ่มนต้น พบว่าทั้งสามปัจจัยจากกรอบแนวคิดที่กำหนดขึ้น ได้แก่ คุณภาพของซอฟต์แวร์ คุณภาพของ

สารสนเทศของซอฟต์แวร์ และความมีชื่อเสียง มีอิทธิพลทางตรงต่อการเลือกใช้ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์สในวิสาหกิจเริ่มต้นในเขตกรุงเทพมหานคร เนื่องจากวิสาหกิจเริ่มต้นเป็นรูปแบบธุรกิจใหม่ที่มีการใช้เทคโนโลยีและมีการสร้างนวัตกรรมเป็นของตัวเองในการแก้ไขปัญหา โดยอาศัยบุคลากรและผู้เชี่ยวชาญทางด้านดิจิทัลเพื่อประกอบธุรกิจ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพึ่งพาการใช้เทคโนโลยีด้านซอฟต์แวร์ในระดับสูงเพื่อพัฒนาสินค้าหรือบริการ การประหยัดต้นทุนจากการลงทุนในซอฟต์แวร์ย่อมเป็นปัจจัยสำคัญหนึ่ง ที่ช่วยด้านบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อควบคุมค่าใช้จ่าย ช่วยให้องค์กรสามารถขับเคลื่อนได้ (Steve Blank, 2010) ดังนั้น การสนับสนุนการใช้ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์สสำหรับวิสาหกิจเริ่มต้นจึงเป็นเรื่องใกล้ตัวที่ผู้บริหาร และผู้ใช้งานในองค์กรย่อมเข้าใจและเห็นถึงความสำคัญ ประโยชน์ในการเลือกใช้เพื่อทดแทนซอฟต์แวร์ลิขสิทธิ์ที่มีค่าใช้จ่ายด้านต้นทุนที่สูงกว่า นอกจากนั้นกลุ่มตัวอย่างในวิสาหกิจเริ่มต้นเห็นด้วยและตระหนักถึงประโยชน์ของซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ส ซึ่งมีส่วนช่วยสนับสนุนอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์ในประเทศ หากได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐในเชิงนโยบาย และมีการสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาระบบซอฟต์แวร์ใช้เองภายในองค์กรจากพื้นฐานของคุณสมบัติโอเพนซอร์สซอฟต์แวร์ โดยไม่ต้องพึ่งพาการซื้อซอฟต์แวร์ของผู้พัฒนาระบบต่างประเทศ หรือการใช้ซอฟต์แวร์ที่มีค่าใช้จ่ายด้านลิขสิทธิ์มีต้นทุนค่าใช้จ่ายสูงในการดูแลระบบ (Maintenance fee) ประโยชน์ที่จะได้รับจากการเลือกใช้โอเพนซอร์สซอฟต์แวร์ในวิสาหกิจเริ่มต้น จะช่วยสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน จากการศึกษาของ นพดล พันธุ์พานิช และประพันธ์ ชัยกิจอุราใจ และคณะ อธิบายถึงประโยชน์ในการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ ซึ่งจะช่วยสร้างความได้เปรียบต่อคู่แข่งขันทางธุรกิจ (Competitive Advantage) ช่วยสร้างความคล่องตัวด้านการบริหารจัดการให้เกิดขึ้นภายในองค์กร สร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันให้เกิดขึ้นในระยะยาว กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าการทำงานของซอฟต์แวร์โอเพนซอร์สที่มีคุณภาพ จะช่วยให้องค์กรทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดประสิทธิผล สร้างความมั่นคงยั่งยืนต่อธุรกิจ (นพดล พันธุ์พานิช, 2561); (ประพันธ์ ชัยกิจอุราใจ และคณะ, 2559) แนวคิดเพื่อสนับสนุนการใช้ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์สมาทดแทนการใช้ซอฟต์แวร์ลิขสิทธิ์ จะเป็นประโยชน์ต่อองค์กร เป็นการจัดการเชิงกลยุทธ์จากการใช้เครื่องมือระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการทำงานเพื่อบริหารองค์กร และสามารถนำสารสนเทศไปใช้เพื่อการตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งปัจจุบันอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์ในประเทศไทยเป็นอุตสาหกรรมสำคัญที่ช่วยผลักดันให้เศรษฐกิจของประเทศเติบโตขึ้นได้ ตามแผนยุทธศาสตร์ของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมที่สนับสนุนวิสาหกิจในการเลือกใช้ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์สให้เกิดขึ้นอย่างจริงจัง ซึ่งไม่ต้องมีต้นทุนค่าลิขสิทธิ์ ค่าดูแลระบบ ค่าอบรมและค่าใช้จ่ายต่าง ๆ จากบริษัทผู้ผลิตซอฟต์แวร์เพื่อการพาณิชย์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ จะช่วยลดต้นทุนค่าใช้จ่ายลงได้ในแต่ละปี และช่วยให้เศรษฐกิจในประเทศเติบโตยิ่งขึ้น (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, 2562)

นอกจากนั้นผลประเมินด้านความตระหนักถึงประโยชน์ที่องค์กรจะได้รับจากการเลือกใช้ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ส กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นด้วยในระดับสูงที่สุด ว่าองค์กรจะได้รับประสิทธิผลจากการเลือกใช้งานซอฟต์แวร์โอเพนซอร์สในอนาคตและเป็นนโยบายที่ช่วยสร้างความเติบโตอย่างยั่งยืนแก่องค์กร ดังการศึกษาของ Sang and Sang-Heui อธิบายปัจจัยความสำเร็จของการพัฒนาสารสนเทศในองค์กรจากซอฟต์แวร์โอเพนซอร์สในการพัฒนาระบบ พบว่าคุณภาพการใช้งานระบบสารสนเทศที่พัฒนาขึ้นมีผลทางตรงเชิงบวกต่อความพึงพอใจของผู้ใช้งาน และส่งผลเชิงบวกต่อประโยชน์ที่ได้รับในแต่ละบุคคลหรือองค์กร นอกจากนี้พบว่าประโยชน์ที่ได้รับในแต่ละบุคคลยังส่งผลทางตรงเชิงบวกต่อผลประโยชน์ที่จะได้รับในเชิงธุรกิจขององค์กร (Sang M. Lee and Sang-Heui Lee, 2012) ลำดับรองลงมาเห็นด้วยว่าองค์กรจะได้รับผลประโยชน์ในเชิงบวก จากการเลือกใช้ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ส เพื่อการทำงานภายในองค์กร และเห็นด้วยว่าซอฟต์แวร์โอเพนซอร์สจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานเชิงบวก เพื่อทดแทนซอฟต์แวร์ลิขสิทธิ์ภายในองค์กรจากการเลือกใช้งาน และปัจจุบันมีซอฟต์แวร์โอเพนซอร์สที่ใช้งานได้ในระดับที่ดีเทียบเท่ากับซอฟต์แวร์ลิขสิทธิ์มากกว่าหนึ่งแสนโปรแกรม การยอมรับในโอเพนซอร์สซอฟต์แวร์พบว่ามีอัตราการเติบโตในการเลือกใช้งานจากผู้ใช้ทั่วโลก และจากผลการวิจัยกลุ่มตัวอย่างมีความเห็นในความตระหนักถึงประโยชน์ที่องค์กรจะได้รับจากการเลือกใช้โอเพนซอร์สซอฟต์แวร์ ซึ่งพบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับรูปแบบของสถานการณ์ในปัจจุบันที่พบว่าองค์กรต่าง ๆ ทั่วโลกมีการเลือกใช้ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์สอย่างแพร่หลาย และให้การยอมรับในการใช้งาน นอกจากนี้องค์กรต่าง ๆ ยังมีแนวโน้มในการเลือกใช้งานซอฟต์แวร์โอเพนซอร์สเพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลวิจัยจากการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลและส่งผลต่อการเลือกใช้ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์สในวิสาหกิจเริ่มต้นเขตกรุงเทพมหานคร ปัจจัยที่ศึกษาได้แก่ คุณภาพของซอฟต์แวร์ คุณภาพของสารสนเทศซอฟต์แวร์ และความมีชื่อเสียงของซอฟต์แวร์ พบว่า มีผลทางตรงต่อการเลือกใช้ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ส ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุของปัจจัยแต่ละด้านที่ส่งผลต่อการเลือกใช้ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์สเพื่อธุรกิจสำหรับวิสาหกิจเริ่มต้นในเขตกรุงเทพมหานคร จากกรอบแนวคิดวิจัยที่กำหนดขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม โดยวิธีวิเคราะห์ความสัมพันธ์โมเดลสมการโครงสร้างเพื่อศึกษาความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุของแต่ละปัจจัยระหว่างตัวแปรด้วยค่าสถิติที่ใช้ทดสอบ ได้แก่ ค่า χ^2/df, ค่า p, GFI, AGFI , CFI และ RMSEA ซึ่งผลการวิเคราะห์โมเดลพบว่าผลลัพธ์ค่าดัชนีมีความกลมกลืนสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าสถิติผลดัชนีทดสอบผ่านเกณฑ์การยอมรับ ได้แก่ ค่า χ^2/df = 1.087, ค่า p = 0.234, GFI = 0.951 , AGFI = 0.936, CFI = 0.954 และ RMSEA = 0.017 สรุปผลได้ว่าความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ปัจจัยด้านคุณภาพของซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ส

คุณภาพของสารสนเทศของซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ส ชื่อเสียงของซอฟต์แวร์โอเพนซอร์ส มีผลต่อการเลือกใช้ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์สของวิสาหกิจเริ่มต้นในเขตกรุงเทพมหานคร ข้อเสนอแนะจากงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าควรนำไปใช้ประกอบการวางแผนดำเนินงานสำหรับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อผลักดันนโยบายสนับสนุนการใช้ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์สให้แพร่หลาย หากวิสาหกิจเริ่มต้นในประเทศไทย สนับสนุนและให้ความสนใจใช้ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์สกันเพิ่มมากขึ้น จะช่วยส่งผลดีต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์และช่วยผลักดันเศรษฐกิจโดยรวมให้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้การสนับสนุนการใช้ซอฟต์แวร์โอเพนซอร์สยังช่วยเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ให้เติบโต และเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อลดปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์การใช้ซอฟต์แวร์ในประเทศไทย ลดปัญหาด้านขาดดุลการค้าต่อการซื้อซอฟต์แวร์ต่างประเทศ

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. (2562). ปัจจัยแห่งความสำเร็จของผู้ประกอบการ. เรียกใช้เมื่อ 20 มกราคม 2563 จาก http://wwwdip.go.th/Portals/ปัจจัยแห่งความสำเร็จของผู้ประกอบการ.pdf

กองบริหารงานวิจัย. (2559). พิมพ์เขียวThailand 4.0 โมเดลขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ความมั่งคั่งและยั่งยืน. เรียกใช้เมื่อ 5 มิถุนายน 2563 จาก http://www.libarts.up.ac.th/v2/img/Thailand-4.0.pdf

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2557). สูงด้วย SPSS for Windows พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาสถิติ คณะพาณิชย์ศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2555). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS. (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพมหานคร: บิสซิเนสอาร์แอนด์ดี.

นพดล พันธุ์พานิช. (2561). กระบวนการเชิงกลยุทธ์ของธุรกิจระบบอัตโนมัติ ที่อำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม สำหรับการเปลี่ยนแปลงสู่สังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 4(3), 170-185.

ประพันธ์ ชัยกิจอุราใจ และคณะ. (2559). ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของการจัดการความรู้ที่มีต่อองค์การแห่งการเรียนรู้ ความคล่องตัวขององค์การและความได้เปรียบในการแข่งขันของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร(มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 10(3), 89-104.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2555). รายงานผลการสำรวจตลาดซอฟต์แวร์และบริการซอฟต์แวร์. สำนักงานส่งเสริมอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์แห่งชาติ. เรียกใช้เมื่อ 5 มิถุนายน 2563 จาก https://tdri.or.th/wp- content/uploads/2014/08/Press-release-Final.pdf

สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ. (2564). ข้อมูลความคืบหน้าการขึ้นทะเบียนสตาร์ทอัพ. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2564 จาก https://news.startupthailand.org/

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2561). Startup Thailand 2018 ภายใต้แนวคิดโอกาสที่ไม่สิ้นสุดของทุกคน. ใน Endless Opportunities สำนักงานสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.). กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.

สำนักงานส่งเสริมอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์แห่งชาติ. (2547). เอกสารเผยแพร่เปิดโลกโอเพนซอร์ส. สำนักงานส่งเสริมอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์แห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: บริษัท แกรนด์ลีนุกซ์ โซลูชั่น จำกัด.

สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ. (2563). เอสเอ็มอีไทยจะไปสตาร์ทอัพ. เรียกใช้เมื่อ 10 มิถุนายน 2563 จาก https://ismed.or.th/SPR280263.php

Hair, J. F. et al. (2010). Multivariate data analysis (ed. 7). Upper Saddle River. NJ: Pearson Prentice Hall.

Krejcie, R. V. & Morgan D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activitie. Educational And Psychological Measurement, 30(1), 607-610.

Sang M. Lee and Sang-Heui Lee. (2012). Success factors of opensource enterprise information systems development. Industrial Management & Data Systems, 112(7) : 1065–1084.

Steve Blank. (2010). Creating Startup Success - Customer Development + Business Model design. Retrieved 11 15, 2010, from creating- startup- success-customer-development-business-model-design/

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 865-876

บทความวิจัย

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ผลงาน*

THE DEVELOPMENT OF ENGLISH LEARNING ACHIEVEMENT USING TASK-BASED LEARNING

รสนา มรรษทวี[1]
Rossana Madsathawee[1]
[1]โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม)
[1]Srinakarinwirot Prasarnmit Demonstration School (Secondary), Thailand
[1]Corresponding author E-mail: madsathawee@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ผลงาน 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนและไม่เรียนด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ผลงาน 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนภาษาอังกฤษด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ผลงาน กลุ่มตัวอย่างมาจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 2 ห้องเรียน จากโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ปีการศึกษา 2562 จำนวนทั้งสิ้น 72 คน โดยกำหนดให้นักเรียนจาก 1 ห้องเรียนที่มีนักเรียน จำนวน 33 คน เป็นกลุ่มควบคุม และอีก 1 ห้องเรียนที่มีนักเรียน จำนวน 39 คน เป็นกลุ่มทดลอง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบวัดผลสัมฤทธิ์ภาษาอังกฤษ และแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ผลงาน วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยด้วยค่า t-test ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษดีขึ้นหลังได้รับกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์

* Received 30 November 2022; Revised 22 December 2022; Accepted 25 December 2022

ผลงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) นักเรียนที่ไม่ได้รับกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ผลงานมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ผลงานทั้งก่อนและหลังการทดลอง แต่ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการทดลอง 3) ความพึงพอใจเฉลี่ยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ที่ 4 ที่ได้รับกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ผลงานอยู่ในระดับมากทั้งสามด้าน ได้แก่ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ และด้านครูผู้สอน
คำสำคัญ: การเรียนรู้ภาษาอังกฤษ, การจัดการเรียนรู้, การจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ผลงาน

Abstract

The purposes of this study were 1) to develop tenth-grade students' English learning achievement after taking Task-based learning. 2) to compare the scores of English learning achievement between two groups of tenth-grade students who took with and with out Task-Based learning 3) to study the students' level of satisfaction with task-based learning process. The research sample was from 72 tenth-grade students from two classes of Srinakarinwirot Prasarnmit Demonstration School (Secondary) in Academic Year 2019, one of which was the control group of 33 students, and the other was the experimental group of 39 students. The employed research instruments comprised lesson plans, an English leaning achievement test, and a satisfaction evaluation form. The data analysis included means, standard deviation and t-test. The results revealed that 1) tenth-grade students' scores of English learning achievement were significantly higher after the implementation of task-based learning at the .05 level. 2) The students without the engagement in task-based learning scored higher on their English learning achievement than the engaged students, but there was no significance between the score before and after the implementation. 3) the students' level of satisfaction with task-based learning was found at a high level in 3 aspects including leaning activities, learning atmosphere, and a teacher role.
Keywords: English learning, Learning Management, Task-based Learning

บทนำ

ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีมีบทบาทในสังคมมนุษย์มากขึ้น ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงระบบสังคมและระบบการศึกษา เครือข่ายองค์กรความร่วมมือเพื่อทักษะแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้เสนอแนะทักษะที่จำเป็นสำหรับมนุษย์ในศตวรรษที่ 21 เช่นทักษะพื้นฐานในการ

ดำรงชีวิต ทักษะการทำงาน และทักษะสื่อสารเฉพาะอาชีพ ทักษะการสื่อสารจึงกลายเป็นส่วนหนึ่งในทักษะการทำงานที่ในอนาคต (สฤทธิ์ ผิวอ่อน และคณะ, 2559) และสถาบันการศึกษาควรให้ความสำคัญในการฝึกฝนผู้เรียนให้มีความสามารถสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพเตรียมพร้อมสำหรับสังคมในอนาคต ภาษาอังกฤษเป็นหนึ่งในเครื่องมือสื่อสารที่สำคัญของโลกเนื่องจากเป็นภาษานานาชาติที่ใช้ติดต่อกันของผู้คนที่ไม่สามารถใช้ภาษาแม่ของตนเองสื่อสารกับผู้อื่นได้ (ออมสิน จตุพร และแสงแข คงห้วยรอบ, 2557); (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) เทคโนโลยีทำให้วิธีการสื่อสารของมนุษย์ต่างไปจากเดิม เป้าหมายของการเรียนภาษาเปลี่ยนเป็นมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ได้จริง สื่อสารความคิดของตนสู่สังคมนานาประเทศได้ (Smith, L. E., 1976) ด้วยเหตุนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเสนอการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษขึ้นในปี 2557 กำหนดให้สถานศึกษาจัดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศที่เน้นการสื่อสาร (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2557); (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) อย่างไรก็ตามแม้ว่าการกำหนดเป้าหมายในการเรียนภาษาอังกฤษตลอดจนมาตรฐานการเรียนรู้และวิธีประเมินผลการเรียนภาษาอังกฤษในปัจจุบันของประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลง ระดับผลสัมฤทธิ์ในวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนไทยยังอยู่ในระดับไม่เป็นที่น่าพอใจเมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยจากการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานของนักเรียนที่จบมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6 ในปีการศึกษาเมื่อปีการศึกษา 2555 และทำให้หลายหน่วยงานมีความเห็นว่าควรเร่งพัฒนาการเรียนรู้ในวิชาภาษาอังกฤษของผู้เรียน (ออมสิน จตุพร และแสงแข คงห้วยรอบ, 2557)

การปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอนเพื่อมุ่งเน้นการฝึกพัฒนาทักษะสื่อสารและความสามารถทางภาษาโดยให้ผู้เรียนเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติเองจากการทำงาน ถือเป็นการสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกใช้ภาษาในการดำเนินชีวิต พร้อมทั้งเกิดความพอใจจากการลงมือปฏิบัติเองในกิจกรรมต่าง ๆ (นารีนารถ กลิ่นหอม และคณะ, 2560) กระบวนการจัดการเรียนรู้ภาษาแบบสร้างสรรค์ผลงาน หรือการจัดการเรียนรู้ที่เน้นภาระงาน หรือ Task Based Learning (TBL) เป็นวิธีการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่สร้างแรงจูงใจในการเรียนภาษาให้กับผู้เรียน และสร้างโอกาสในการสื่อสารภาษาอังกฤษในห้องเรียนให้กับผู้เรียนมากขึ้น อีกทั้งเป็นการสอนที่ยึดหลักการเรียนรู้เน้นการสื่อสาร สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขึ้นพื้นฐาน และตัวชี้วัดตามหลักสูตรของโรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2557); (ฝ่ายวิชาการโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2561) เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ภาระงานเป็นหลัก ผู้สอนจะมีกระบวนการวิเคราะห์เนื้อหา และออกแบบภาระงานเพื่อให้ผู้เรียนสามารถฝึกฝนภาษาผ่านการสร้างสรรค์ให้เกิดภาระงานที่ได้รับมอบหมาย นักเรียนมีการทำงานโดยใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อนำไปสู่ผลสำเร็จผ่านกระบวนการใช้ภาษา (นารีนารถ กลิ่นหอม และคณะ, 2560); (Nunan, D., 1995); (Willis, J., 1996); (Ellis, R., 2003) การสอนแบบสร้างสรรค์ผลงานจึงถือเป็นการเรียนการสอนที่จัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนในยุคปัจจุบันที่สามารถนำไปใช้ได้จริง เป็นการ

สร้างความรู้ทางภาษาพร้อมฝึกทักษะการสื่อสารด้วยการสื่อสารที่เป็นธรรมชาติ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่นำความรู้และประสบการณ์มาเชื่อมโยงแหล่งข้อมูลเพื่อการสร้างชิ้นงาน ซึ่งการแลกเปลี่ยนความรู้ในห้องเรียนที่เกิดขึ้นส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา และสร้างสรรค์งาน (บุญเลี้ยง ทุมทอง, 2556) เกิดเป็นทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตในสังคมต่อไป

ด้วยความตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) จึงได้ปรับปรุงหลักสูตรและการเรียนการสอนภาษาอังกฤษให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงนี้ โรงเรียนมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะทางการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารด้วยการปรับหลักสูตรให้นักเรียนเรียนวิชาภาษาอังกฤษเพิ่มเติมจากวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน (ฝ่ายวิชาการโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2561) โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกการใช้ภาษาอังกฤษในห้องเรียนมากขึ้น และมีเจตคติที่ดีต่อการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษ แต่เมื่อพิจารณาจากผลการเรียนเฉลี่ยในวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน พบว่าระดับคะแนนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่อยู่ในระดับดีหรือมีคะแนนร้อยละ 70 เพียงร้อยละ 56 ในปีการศึกษา 2560 และร้อยละ63 ในปีการศึกษา 2561 เห็นได้ว่าแม้มีการเพิ่มรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อพัฒนาทักษะภาษา แต่จำนวนของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ในเกณฑ์ดียังมีไม่ถึงร้อยละ 70 งานวิจัยมากมายชี้ให้เห็นถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อันได้แก่ ความรู้ความสามารถของครูผู้สอน วิธีจัดการเรียนรู้ การจัดชั้นเรียน ทัศนคติของผู้เรียนที่มีต่อครูผู้สอน (ทิพวัลย์ มาแสง, 2532); (นารีนารถ กลิ่นหอม และคณะ, 2560) เมื่อพิจารณาแล้วพบว่าวิธีการการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของครูคือปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน การเรียนที่ผู้เรียนขาดความสนใจเพราะเบื่อหน่าย ไม่เห็นความสำคัญและประโยชน์ของการเรียนย่อมส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน (Nunan, D., 1995)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจสร้างกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ผลงานแทนการสอนตามแผนการสอนเดิมของทางโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ใช้ทักษะและความรู้ทางภาษาที่เรียน ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่ถูกออกแบบให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะทางภาษาตามศักยภาพของตน การเรียนรู้ภาษาที่มีจุดประสงค์เพื่อสร้างสรรค์ผลงาน เป็นการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ภาษาอย่างเป็นธรรมชาติ และรู้สึกสนุกสนานในการเรียนภาษาอังกฤษ ส่งผลให้นักเรียนสนใจการเรียนและพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปพร้อมกับสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ตลอดจนผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้แลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้เพื่อการต่อยอดทางความคิดได้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นคุณสมบัติที่จำเป็นของประชากรในศตวรรษที่ 21 ดังที่เครือข่ายองค์กรความร่วมมือเพื่อทักษะแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที 21 ได้เสนอไว้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ผลงาน

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ผลงาน กับการสอนด้วยแผนการสอนของโรงเรียน

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนภาษาอังกฤษด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ผลงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ผลงานเป็นงานวิจัยเชิงทดลองแบบเปรียบเทียบกับกลุ่มตัวอย่าง (Two groups pretest-posttest design) ที่ใช้ระยะเวลา 8 สัปดาห์ โดยทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) จำนวน 2 ห้องที่ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ทั้งสองกลุ่ม ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 โดยให้กลุ่มควบคุมเป็นนักเรียน 33 คน จาก 1 ห้องเรียนและกลุ่มทดลอง เป็นนักเรียน 39 คน จากอีก 1 ห้องเรียน ผู้วิจัยแบ่งการดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ระยะเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อพัฒนากรอบความคิดของการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ ความสนใจในการเรียนภาษาอังกฤษของผู้เรียน และแนวความคิดการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ผลงานเพื่อนำไปพัฒนาการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนสาธิต มศว ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) จากการศึกษาวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์อาจารย์ภาษาอังกฤษและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 - 5 อย่างไม่เป็นทางการและบรรยายสรุป ตรวจสอบกรอบความคิดการการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศที่ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ผลงานกับผู้เชี่ยวชาญ

ระยะที่ 2 ระยะการร่างและจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ผลงาน สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษ และแบบประเมินความพึงพอใจในการเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ผลงาน ในรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการปฏิบัติ 2 ตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน

1. ผู้วิจัยออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 4 แผน ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ผลงานสำหรับ 4 หน่วยการเรียนรู้ตามหลักสูตรของโรงเรียน ได้แก่ บทวิจารณ์ภาพยนตร์ การสร้างแบบสอบถาม การสร้างแผ่นพับโฆษณากิจกรรม การสร้างโปสเตอร์โฆษณากิจกรรม โดยกำหนดให้แต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ใช้เวลา 2 สัปดาห์ในการสอน นำแผนการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านตรวจดูความเหมาะสมตามแบบประเมิน

แผนการจัดการเรียนรู้ 5 รายการได้แก่ 1) ความสอดคล้องของการกำหนดมาตรฐาน ตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้ 2) กิจกรรมการเรียนรู้ครอบคลุมการพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถและทักษะการใช้ภาษา 3) กิจกรรมการเรียนรู้ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล 4) สื่อการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนการสอน และ 5) วิธีวัดและเครื่องมือวัดสอดคล้องกับพฤติกรรมที่กำหนดไว้ในจุดประสงค์การเรียนรู้ เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการประเมิน แผนการเรียนทั้ง 4 แผน มีค่าเฉลี่ยของความเหมาะสมในการนำไปใช้อยู่ในเกณฑ์ดีถึงดีมาก

2. ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบทดสอบเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ผลงานจำนวน 25 ข้อ และหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้จากอาจารย์ภาษาอังกฤษจำนวน 3 ท่าน ปรับแก้ไขแบบทดสอบก่อนนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 1 ห้อง (n = 37) ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย เพื่อหาค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบรายข้อ ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบทดสอบเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็น 0.83

3. ผู้วิจัยสร้างแบบประเมินความพึงพอใจในการเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ผลงานแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับเพื่อประเมิน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านครูผู้สอน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ หาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อนำไปใช้จริงกับกลุ่มทดลอง

ระยะที่ 3 ระยะทดลองใช้ นำแผนการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ผลงาน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสำรวจความพึงพอใจในการเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ผลงานไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 72 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 1 ห้อง (n = 39) และกลุ่มควบคุม 1 ห้อง (n = 33) วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเพื่อเปรียบเทียบโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยด้วยค่า t-test ผ่านโปรแกรม SPSS

ผลการวิจัย

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษที่สูงขึ้นหลังได้รับกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ผลงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนที่ได้รับกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ผลงาน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษ	ก่อนทดลอง			หลังทดลอง			t	p
	n	$\bar{x}$	S.D.	n	$\bar{x}$	S.D.		
กลุ่มทดลอง	39	14.03	4.30	39	16.28	3.60	5.11	*.00
กลุ่มควบคุม	33	17.91	4.75	39	18.21	4.51	0.86	.40

หมายเหตุ * p < .05 (มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05)

จากตารางที่ 1 พบว่านักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษก่อนเรียนด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ผลงานเป็น 14.03 และเพิ่มเป็นร้อยละ 16.28 หลังจากได้รับกระบวนการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ผลงานในระยะเวลา 8 สัปดาห์

2. คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามปกติมีคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังทดลองสูงกว่านักเรียนที่ได้รับกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ผลงาน

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังการจัดการเรียนรู้เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษ	ก่อนทดลอง			หลังทดลอง			t	df	p
	n	$\bar{x}$	S.D.	n	$\bar{x}$	S.D.			
กลุ่มทดลอง	39	14.03	4.30	39	16.28	3.60	5.11	38	*.00
กลุ่มควบคุม	33	17.91	7.75	33	18.21	4.51			

หมายเหตุ * $p < .05$ (มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05)

จากตารางที่ 1 และ 2 พบว่า นักเรียนกลุ่มควบคุมซึ่งเป็นนักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้ตามแผนการเรียนปกติของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) มีคะแนนก่อนการทดลองเป็น 17.91 และคะแนนหลังการทดลองเพิ่มขึ้นเป็น 18.21 อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการทดลองยังแสดงให้เห็นว่านักเรียนกลุ่มทดลอง ซึ่งเป็นนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ผลงานมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่ากลุ่มควบคุมทั้งก่อนและหลังทดลอง แต่เมื่อพิจารณาคะแนนหลังการทดลองพบว่ามีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ความพึงพอใจเฉลี่ยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ที่ 4 ที่ได้รับกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ผลงานอยู่ในระดับมากโดยนักเรียนมีระดับคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจในด้านกิจกรรมการเรียนการสอนและด้านบรรยากาศการเรียนรู้มากที่สุด 4.00 รองลงมาเป็นด้านครูผู้สอนที่มีระดับคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจเป็นร้อยละ 3.92

อภิปรายผล

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษที่ดีขึ้นหลังได้รับกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ผลงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เป็นเพราะการใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ผลงานสามารถออกแบบกิจกรรมได้หลากหลายซึ่งสอดคล้องแนวคิดของ Willis, J. and Nunan, D. โดยในการวิจัยครั้งนี้กำหนดงานที่ให้นักเรียนสร้างสรรค์ออกเป็น 4 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ การเขียนรีวิวภาพยนตร์ด้วย

ภาษาอังกฤษ การใช้ภาษาอังกฤษเชิญชวนให้คนเข้าร่วมกิจกรรมในการตกแต่งแผ่นพับการท่องเที่ยวโดยใช้ภาษาอังกฤษประกอบ และการออกแบบแบบสำรวจและสร้างแบบสอบถามในหัวข้อต่าง ๆ ที่ตนสนใจเป็นภาษาอังกฤษ กิจกรรมเหล่านี้เป็นกิจกรรมที่มีหัวข้อแตกต่างกันออกไป และให้อิสระผู้เรียนสร้างสรรค์ชิ้นงานเพื่อการนำเสนอ นักเรียนจะรู้สึกไม่เคร่งเครียดกับการเรียน และมีโอกาสฝึกภาษาจากการกระตุ้นของผู้สอนที่สังเกตการณ์ในแต่ละคาบเรียน การจัดการเรียนในลักษณะนี้ทำให้บรรยากาศการเรียนรู้สนุกสนานส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เช่นเดียวกับงานวิจัยของ นารีนารถ กลิ่นหอมและคณะ พบว่าบรรยากาศการเรียนที่สนุกทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนดีขึ้น (Willis, J., 1996); (Nunan, D., 1995)

การศึกษาครั้งนี้ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนที่ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ อันได้แก่ ขั้นเตรียมปฏิบัติ ที่มีการตั้งข้อตกลงทำความเข้าใจกิจกรรมการเรียนที่นักเรียนจะต้องพยายามฝึกพูดและถามเป็นภาษาอังกฤษ และยังเป็นขั้นตอนเกี่ยวกับการวางแผนหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่มเพื่อเตรียมอุปกรณ์ในการสร้างสรรค์ผลงานในครั้งต่อ ๆ ไป จากนั้นเป็นขั้นระหว่างปฏิบัติงานที่จะให้นักเรียนปรึกษากันเป็นอิสระ โดยผู้สอนจะสังเกตการปฏิบัติงานจากนักเรียนตลอดการเรียน และให้ความช่วยเหลือหากนักเรียนมีข้อสงสัยหรือติดขัดด้วยการแนะนำ ขั้นหลังปฏิบัติงานซึ่งเป็นขั้นสุดท้ายเป็นกระบวนการที่ให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นร่วมกัน โดยผู้สอนเป็นผู้กระตุ้นให้เกิดบรรยากาศการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ จะเห็นว่าด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ฝึกให้นักเรียนได้วางแผนทำงานด้วยตนเอง และลงมือปฏิบัติจริง ทำให้นักเรียนกระตือรือร้นในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ และเกิดการเรียนรู้อย่างเป็นธรรมชาติและคงทน ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษที่ดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้งานเป็นฐาน (ผกามาศ เมฆศรี, 2554); (นารีนารถ กลิ่นหอม และคณะ, 2560) ที่พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาของนักเรียนสูงขึ้นหลังใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนได้ฝึกคิดและปฏิบัติด้วยตนเอง

2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ผลงานมีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งก่อนและหลัง 8 สัปดาห์ต่ำกว่าคะแนนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการเรียนรู้ตามแผนการสอนปกติ แต่พบว่าคะแนนเฉลี่ยหลังได้รับกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ผลงานสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ในขณะที่นักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้แบบปกติมีคะแนนเฉลี่ยสูงขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจกล่าวว่ากระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ผลงานสามารถช่วยให้นักเรียนพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษได้ เมื่อพิจารณาจากแผนการจัดการเรียนรู้ในการศึกษา พบว่าผู้วิจัยได้สร้างแผนการจัดการเรียนที่ต่างไปจากการจัดการเรียนรู้แบบปกติ โดยมีการกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ชัดเจนและกำหนดเนื้อหาให้น่าสนใจเพื่อให้ผู้เรียนตื่นตัวกับการเรียนและมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในทางบวก (Finch, A., 2006) แม้การจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนจะให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม แต่กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์

ผลงานจะมีกระบวนการที่เป็นระบบขั้นตอนชัดเจนมากขึ้น เช่นมีกำหนดการชี้แจงการทำงาน การกำหนดหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่ม ในขั้นระหว่างปฏิบัติงาน ผู้สอนจะมีกระบวนการสังเกต และใช้คำถาม คำพูดกระตุ้นให้นักเรียนร่วมกันสร้างองค์ความรู้เพื่อการนำไปสู่ความสำเร็จของชิ้นงาน และในชั้นหลังปฏิบัติงาน ผู้สอนให้ผลสะท้อนกลับเพื่อให้นักเรียนคล่องแคล่วในการใช้ภาษา การกำหนดหน่วยการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนฝึกปฏิบัติเป็น 4 หน่วยการเรียนช่วยให้นักเรียนกระตือรือร้นไม่เบื่อหน่ายต่อการเรียน และมีเจตคติที่ดีต่อการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารมากขึ้นสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมา ที่เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ ที่มีการวางแผนจัดการเรียนรู้ที่ดี และมีจุดหมายที่ชัดเจนในการฝึกผู้เรียน ย่อมทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาสูงกว่าการจัดการเรียนรู้ที่ไม่มีการวางแผนที่ชัดเจน (นารีนารถ กลิ่นหอม และคณะ, 2560); (รสรินทร์ ปิ่นแก้ว และภานุวัฒน์ ศิรินุพงศ์, 2559)

3. ความพึงพอใจเฉลี่ยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ที่ 4 ที่ได้รับกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ผลงานโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก โดยนักเรียนมีความพึงพอใจในด้านกิจกรรมการเรียนการสอนและบรรยากาศการเรียนเท่ากัน มีความพึงพอใจในด้านครูผู้สอนเป็นลำดับถัดมา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการเรียนด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ผลงานเป็นการจัดการเรียนรู้แบบใหม่ ที่กระตุ้นให้นักเรียนลงมือปฏิบัติจริง บรรยากาศการเรียนรู้เอื้อให้นักเรียนศึกษาหาความรู้จากอินเทอร์เน็ตอย่างเสรี นักเรียนรู้สึกเพลิดเพลินในการเรียนรู้ผ่านการทำกิจกรรมสอดคล้องกับแนวคิดของ ศิรินันท์ เอื้อนไธสงค์ ที่เห็นว่าการเรียนที่สนุกสนาน เป็นการเสริมแรงที่ช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ได้ดี ศิรินันท์ เอื้อนไธสงค์ เช่นเดียวกับ นารีนารถ กลิ่นหอมและคณะ (ศิรินันท์ เอื้อนไธสงค์, 2560) และ Thanh, L.N. & Huan, N.B. ที่เห็นว่านักเรียนมีความใส่ใจในการเรียนมากขึ้นด้วยการจัดการเรียนรู้ผ่านการทำงานหรือใช้งานเป็นฐานในการเรียนรู้ ปัจจัยอีกประการที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคือครูผู้สอน วิธีการปฏิบัติของครูที่แตกต่างไปจากการสอนแบบเดิมที่ไม่ได้ตอบคำถามของนักเรียน แต่ให้นักเรียนฝึกการแบ่งปันข้อมูลจากการสืบค้น และใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารระหว่างการปฏิบัติงานให้มากที่สุด อาจส่งผลให้นักเรียนรู้สึกอึดอัดใจเพราะนักเรียนต้องตื่นตัว และพยายามมากขึ้น จะเห็นว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษนั้นมีมากมายรวมไปถึงความพร้อมของผู้เรียน การเตรียมการสอนของครู หรือการยอมรับความคิดเห็นของผู้เรียน (Thanh, L. N. & Huan, N. B., 2012); (นารีนารถ กลิ่นหอม และคณะ, 2560) อีกทั้ง รสรินทร์ ปิ่นแก้ว และภานุวัฒน์ ศิรินุพงศ์ กล่าวว่า อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาความพึงพอใจของนักเรียนที่ได้รับกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ผลงานโดยรวมที่อยู่ในระดับมาก แต่คะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจในด้านครูผู้สอนอยู่ในลำดับน้อยที่สุด ซึ่งอาจเกิดจากนักเรียนยังมีความรู้สึกแปลกใหม่ในการเรียน เช่น การกระตุ้นให้ใช้ภาษาหรือการรับฟังผลสะท้อนกลับในกระบวนการเรียนรู้ อาจทำให้นักเรียนต้องพยายามตื่นตัวมากขึ้น ไม่รู้สึกสบายเหมือนกับการเรียนแบบปกติ หรืออาจเกิดจากทัศนคติที่มีต่อครูผู้สอนก็เป็นไปได้ ตาม

ปัจจัยหลากหลายที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (รสรินทร์ ปิ่นแก้ว และภานุวัฒน์ ศิรินุพงศ์, 2559)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ผลงานเป็นงานวิจัยเชิงทดลองแบบเปรียบเทียบกับกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 72 คนพบว่า นักเรียนที่ได้รับกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ผลงานมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงขึ้น และคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนห้องที่ได้รับกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ผลงานสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้แบบเดิมของโรงเรียน นอกจากนี้ยังพบว่านักเรียนที่ได้รับกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ผลงานมีความพึงพอใจเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก อย่างไรก็ดีมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมสำหรับการวิจัยครั้งต่อไปให้ศึกษาเพิ่มเติม โดยการนำกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ผลงานไปศึกษากับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเพื่อขยายผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้นี้ และเพื่อพิจารณาว่าความแตกต่างทางวัยของผู้เรียนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อผลการทดลองที่แตกต่างกันหรือไม่ และเนื่องจากความพึงพอใจเฉลี่ยของนักเรียนเมื่อพิจารณาระดับคะแนนเฉลี่ยในรายด้วนพบว่า นักเรียนที่ได้รับกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ผลงานมีคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจในด้านครูผู้สอนต่ำกว่าด้านกิจกรรมการเรียนการสอนและด้านบรรยากาศการเรียนรู้ จึงควรศึกษาวิจัยกวิธีการปฏิสัมพันธ์ในห้องเรียนระหว่างครูและนักเรียน การให้ผลสะท้อนกลับของครูในการสอนที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการเรียนภาษาอังกฤษของผู้เรียน เพราะผู้สอนถือเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่ส่งผลต่อระดับผลสัมฤทธิ์การเรียนของผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551. เรียกใช้เมื่อ 18 กรกฎาคม 2561 จาก http://www.thailibrary.in.th/2016/02/10/eng-edu-standard/

ทิพวัลย์ มาแสง. (2532). การสอนภาษาอังกฤษสำหรับคนไทย. กรุงเทพมหานคร: ทิพย์อักษร.

นารีนารถ กลิ่นหอม และคณะ. (2560). การพัฒนาความสามารถด้านการพูดภาษาจีนโดยการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน (Task-Based Learning) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 40(2), 39-72.

บุญเลี้ยง ทุมทอง. (2556). ทฤษฎีและการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ เอส.พริ้นติ้ง ไทย แฟคตอรี่.

ผกามาศ เมฆศรี. (2554). การพัฒนาความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบเน้นงานปฏิบัติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาศิลปศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

ฝ่ายวิชาการโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร. (2561). หลักสูตรโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม). กรุงเทพมหานคร: โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม).

รสรินทร์ ปิ่นแก้ว และภานุวัฒน์ ศิรินุพงศ์. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษในชีวิตจริง 1 ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพประเภทวิชาอุตสาหกรรม วิทยาลัยอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 18(1), 83-97.

ศิรินันท์ เอื้อนไธสงค์. (2560). การจัดการเรียนรู้แบบเน้นงานปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างทักษะการพูดภาษาอังกฤษสำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยศิลปากร. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สฤทธิ์ ผิวอ่อน และคณะ. (2559). รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตในศตวรรษที่ 21. วารสารวิชาการคณะศึกษาศาสตร์, 17(1), 68-78.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2557). แนวปฏิบัติตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่อง นโยบายการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ. เรียกใช้เมื่อ 18 กรกฎาคม 2561 จาก file:///C:/Users/User/Downloads/5705140101.pdf

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

ออมสิน จตุพร และแสงแข คงห้วยรอบ. (2557). การสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ: ความท้าทายสำหรับครูผู้สอนภาษาอังกฤษชาวไทยในยุคศตวรรษที่ 21. วารสารครุศาสตร์, 42(4), 205-207.

Ellis, R. (2003). Task-based language learning and teaching. Oxford: Oxford University Press.

Finch, A. (2006). Task-based supplementation: Achieving high school textbook goals through from focused interaction. English Teaching, 61(1), 41-65.

Nunan, D. (1995). Designing Tasks for the Communicative Classroom. 7th ed. Cambridge: Cambridge University Press.

Smith, L. E. (1976). English as an international auxiliary language. RELC Journal, 7(2), 38-43.

Thanh, L. N. & Huan, N. B. (2012). Task-Based Language Learning and Student Motivation in Vocabulary Acquisition. Language Education in Asia, 3(1), 106-120.

Willis, J. (1996). A Framework for Task-Based Learning. Edinburgh: Longman.

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 877-893

บทความวิจัย

การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คุ้งบางกะเจ้า จังหวัดสมุทรปราการ*

THE COMMUNICATION FOR PARTICIPATION IN THE CONSERVATION OF NATURAL RESOURCES AND THE ENVIRONMENT OF KHUNG BANG KACHAO COMMUNITY SAMUT PRAKAN PROVINCE

ภวิษย์กันฐพร มงคลชาติ[1], สุภาภรณ์ ศรีดี[1], หฤทัย ปัญญาวุธตระกูล[1], จิตราภรณ์ สุทธิวรเศรษฐ์[1]
Pavitguntaporn Mongkolchat[1], Supaporn Sridee[1], Hareuthai Panvarvuttrakul[1], Jitraporn Sudhivoraseth[1]
[1]มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
[1]Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand
[1]Corresponding author E-mail: nuao9898@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมคุ้งบางกะเจ้า จังหวัดสมุทรปราการ เกี่ยวกับ 1) ปัญหาการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ 2) กระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ 3) แนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเลือกแบบเจาะจงจำนวน 21 คน นำข้อมูลมาจัดระเบียบแล้ววิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัยและตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยวิธีการแบบสามเส้า ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม ได้แก่ 1.1) การสื่อสารนโยบายและแผนไม่ครอบคลุมประชาชนทั้งหมดในพื้นที่ 1.2) งบประมาณด้านการสื่อสารไม่เพียงพอและ 1.3) ผู้นำขาดทักษะในการสื่อสารที่จูงใจ 2) กระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม มี 4 ขั้นตอนได้แก่ 2.1) ร่วมคิดโดยการสื่อสารแบบพูดคุยกันและประชาคมหมู่บ้านทำให้ผู้นำและประชาชนสื่อสารกันได้สองทาง 2.2) ร่วม

* Received 9 December 2022; Revised 27 December 2022; Accepted 29 December 2022

ตัดสินใจในแผนงานโครงการต่าง ๆ ผ่านประชาคมหมู่บ้าน 2.3) ร่วมดำเนินการในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน และ 2.4) ร่วมรับผลประโยชน์จากผลการดำเนินงานโครงการต่าง ๆ 3) แนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม ได้แก่ 3.1) พัฒนาผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการสื่อสาร 3.2) พัฒนาระบบและเทคโนโลยีการสื่อสารให้ทันสมัยและเข้าถึงประชาชนทุกกลุ่มในพื้นที่ 3.3) สนับสนุนงบประมาณให้เพียงพอและต่อเนื่อง 3.4) สร้างเครือข่ายความร่วมมือดำเนินงาน และ 3.5) ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ด้านสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น เป็นต้น

คำสำคัญ: การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม, การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ, คุ้งบางกะเจ้า

Abstract

The objectives of this research article was to study communication to create participation in conservation of natural resources and environment in Khung Bang Kachao, Samut Prakan Province on issues related to 1) communication problems for participation in conservation of natural resources and environment, 2) communication process for participation in conservation of natural resources and environment, and 3) communication development guidelines for participation in conservation of natural resources and environment. This research is a qualitative research. Data were collected by in-depth interviews with 21 key informants selected in a specific way. The data were organized, inductively analyzed, and data credible using a triangular method. The results of the research revealed that 1) problems in communication to create participation consisted of 1.1) unclear communication of policies and plans to the community, not covering all people, 1.2) Insufficient of communication budget, and 1.3) lack of leadership skills in Motivational communication 2) The communication process for participation has four steps: 2.1) Co-thinking through dialogue and village communities, enabling leaders and citizens to communicate in two ways to propose common solutions together. 2.2) participate in decision-making in various project plans through the village community; 2.3) participate in community activities and 2.4) benefit from the results of various projects; 3)government involvement (SAO in Khung Bang Kachao), external agencies (DASTA) and the community, including 3.1) developing people in the communication process 3.2) developing communication systems, methods and technologies to be up-to-date

and accessible to all people. All groups of people in the area 3.3) supporting adequate and continuous budgets; 3.4) building a network of communication cooperation; and 3.5) amending and amending relevant laws and regulations. For example, the Public Health Ac B.E. 2535 (1992) and the Act relating to local environmental authority, etc.

Keywords: Communication for participation, Communication conservation of Natural Resources, Khung Bang Kachao

บทนำ

กระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน พัฒนาการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ และร่วมรับผลประโยชน์โดยมีเป้าหมายเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกัน เสริมสร้างความสามัคคีและร่วมรับผิดชอบต่อส่วนรวม ดังนั้นเพื่อให้ชุมชนสามารถปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น จึงต้องศึกษาข้อมูลชุมชนให้ครบถ้วนในทุกมิติ แล้วนำมาเป็นปัจจัยในการวางแผนกลยุทธ์การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่เพื่อเป้าหมายในการสร้างการมีส่วนร่วม ความเข้าใจ ความเชื่อมั่นและทำให้เกิดความไว้วางใจต่อกัน

คุ้งบางกะเจ้าเป็นพื้นที่นำร่องการพัฒนาที่มีความสำคัญเนื่องจากเป็นพื้นที่ระบบนิเวศป่าสามน้ำและป่าชายเลนที่มีความหลากหลายทางชีวภาพและวิถีชีวิต (พรธิดา เทพประสิทธิ์, 2561) ยิ่งกว่านั้น “คุ้งบางกะเจ้า” ยังมีความสำคัญทางด้านสิ่งแวดล้อมในระดับโลกคือเป็นพื้นที่ที่รู้จักในฐานะเป็น “The Best Urban Oasis of Asia” จากนิตยสารไทม์ เมื่อปี 2549 (มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2558) แต่ปัจจุบันการใช้ประโยชน์ในที่ดินและพื้นที่สีเขียวถูกเปลี่ยนสภาพเป็นสิ่งปลูกสร้างมากขึ้น จากที่เคยเป็นพื้นที่ผลิตอากาศบริสุทธิ์ที่เป็นเหมือน “ปอดของคนเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่งกรุงเทพมหานคร” เคยมีพื้นที่สีเขียวถึงร้อยละ 92.95 แต่ปัจจุบันลดลงเหลือเพียงร้อยละ 32 และกำลังประสบปัญหาด้านแหล่งท่องเที่ยวที่มีสภาพทรุดโทรม ปัญหาการจราจร มลพิษทางอากาศ และปัญหาขยะ ทั้งนี้หัวใจสำคัญที่จะผลักดันให้เกิดกระแสการตระหนักรู้และสร้างความร่วมมือในการอนุรักษ์ฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมคุ้งบางกะเจ้าได้ก็คือ การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งควรเริ่มจากการศึกษาสภาพปัญหาการสื่อสารเป็นลำดับแรก จากนั้นจึงจะสามารถใช้กระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่นี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อให้สามารถการแก้ปัญหาดังกล่าวได้อย่างตรงประเด็น จึงเป็นที่มาของการศึกษาในครั้งนี้ เพื่อนำไปสู่การประยุกต์ใช้และกำหนดเป็นนโยบายในการพัฒนาการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมคุ้งบางกะเจ้าอย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมคุ้งบางกะเจ้า จังหวัดสมุทรปราการ

2. เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมคุ้งบางกะเจ้า

3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมคุ้งบางกะเจ้า

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดำเนินการวิจัยโดยวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informant) ซึ่งเลือกแบบเจาะจงและเป็นผู้ที่มีบทบาทในงานด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมคุ้งบางกะเจ้า ทั้ง 6 ตำบลประกอบด้วย ตำบลทรงคะนอง ตำบลบางกะเจ้า ตำบลบางยอ ตำบลบางน้ำผึ้ง ตำบลบางกอบัว ตำบลบางกระสอบ ได้แก่ 1) นายกองค์การบริหารส่วนตำบล 6 คน 2) กำนัน 2 คน 3) ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล 4 คน 4) ผู้นำเกษตรกร 4 คน 5) ปราชญ์ชาวบ้าน 4 คน 6) เจ้าหน้าที่องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 1 คน และนายอำเภอพระประแดง 1 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลเริ่มจากการจัดทำบัญชีรายชื่อผู้ให้ข้อมูลหลัก นัดวันเวลาและสถานที่สัมภาษณ์ การจดบันทึกย่อและบันทึกเสียงระหว่างการสัมภาษณ์ จากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดมาเรียบเรียงและสรุปเอกสาร จัดทำตารางจัดระเบียบข้อมูลและตารางถ้อยคำ (word table) แยกตามประเด็นหลักของการศึกษาและวิเคราะห์ด้วยการสร้างข้อสรุปตามกรอบวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลแบบสามเส้าและตรวจสอบความน่าเชื่อถือ (trustworthiness) การวิจัยตามวิธีเชิงคุณภาพ จากนั้นจึงนำเสนอผลการวิจัย

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมคุ้งบางกะเจ้า จังหวัดสมุทรปราการ” มีผลการวิจัยดังนี้

1. สภาพปัญหาการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมคุ้งบางกะเจ้า จังหวัดสมุทรปราการ ประกอบด้วย 4 ด้าน

1.1 ด้านการสื่อสารนโยบายและแผนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า 1) การสื่อสารนโยบายและแผนยังไม่ครอบคลุมในประเด็นเชิงพื้นที่ ทำ

ให้ขาดความร่วมมือในขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติและบางนโยบายไม่เหมาะสมกับพื้นที่ 2) การสื่อสารนโยบายและแผนไม่ครอบคลุมประชาชนในพื้นที่ทั้งหมด เนื่องจากมีกลุ่มเป้าหมายเพียงบางกลุ่มที่อยู่ประจำในพื้นที่ คือ ผู้สูงอายุ แม่บ้าน กลุ่มเกษตรกร และค้าขาย นอกนั้นคือกลุ่มประชากรแฝงซึ่งเป็นคนที่ทำงานนอกพื้นที่และเข้ามาในพื้นที่เพียงเพื่ออยู่อาศัย 3) การสื่อสารนโยบายยังขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณอย่างเพียงพอ

1.2 ด้านการสื่อสารผลการดำเนินงานให้ประชาชนรับรู้ พบว่า 1) เทคโนโลยีการสื่อสารยังไม่ครอบคลุมประชาชนทุกกลุ่ม ประกอบกับวิถีชีวิตปัจจุบันที่ประชาชนส่วนใหญ่ใช้ชีวิตแบบต่างคนต่างอยู่ ทำให้ผู้ที่สนใจหรือให้ความสำคัญกับการรับรู้ผลการดำเนินงานของรัฐอย่างจริงจังและต่อเนื่องมีจำนวนน้อย 2) การจัดสรรงบประมาณในการสื่อสารผลการดำเนินงานค่อนข้างจำกัด ทำให้การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับผลการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมยังไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ 3) การเลือกใช้ประเภทของสื่อเพื่อสื่อสารผลการดำเนินงานยังขาดความน่าสนใจ ไม่จูงใจและประชาชนไม่สามารถเข้าถึงได้โดยง่าย

1.3 ด้านทักษะการสื่อสารของผู้นำ พบว่า 1) ผู้นำขาดทักษะในการสื่อสารแบบจูงใจ 2) ปัญหาการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่ได้รับความสนใจจากผู้นำบางคน ดังนั้นเมื่อรับนโยบายมาจึงไม่ให้ความสำคัญกับการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง ประกอบกับแกนนำคนรุ่นใหม่ที่มีความคิดสร้างสรรค์และเป็นพลังสำคัญในกระบวนการการอนุรักษ์ในพื้นที่มีจำนวนน้อย 3) การสื่อสารเป็นเพียงลักษณะการบอกกล่าวหรือแจ้งให้ทราบ เมื่อรายละเอียดไม่ชัดเจนจึงทำให้ผู้รับสารแต่ละคนไม่เข้าใจและตีความแตกต่างกันไป ส่งผลให้แผนงาน/โครงการบางโครงการไม่ได้รับความสนใจจากประชาชนเมื่อถึงขั้นตอนการปฏิบัติจึงไม่ได้รับร่วมมืออย่างเต็มที่ 4) ผู้นำมีข้อจำกัดด้านภาษาในการสื่อสารและต้องการการส่งเสริมให้มีความเชี่ยวชาญในการสื่อสารด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ให้มากขึ้น

2. กระบวนการการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า ผู้ส่งสาร ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ ผู้นำชุมชน ภาคเอกชน ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งผู้ส่งสารทั้งหมดยังเป็นผู้รับสารได้ในคราวเดียวกัน กล่าวคือ ทุกฝ่ายสามารถสะท้อนปัญหา ความต้องการและอุปสรรคที่เกิดจากการทำงาน โดยในการร่วมคิดนั้นผู้ส่งสารเป็นได้ทั้งหน่วยงานรัฐและภาคประชาชนเอง เมื่อหน่วยงานภาครัฐรับฟังปัญหาจากประชาชนแล้วจึงนำปัญหามาหารือเพื่อหาแนวทางการแก้ไข โดยผ่านกลไกการขับเคลื่อนแบบบูรณาการจากทุกภาคส่วน ผ่านช่องทางการติดต่อสื่อสารทั้งสื่อสังคมออนไลน์และการสื่อสารทางตรงแบบเคาะประตูบ้าน ดังนั้น ทุกฝ่ายจึงเป็นผู้ส่งสารและผู้รับสารได้ในเวลาเดียวกัน พร้อมส่งต่อข้อมูลถึงกันได้ตลอดเวลาในการร่วมรับฟังและการแก้ไขปัญหาร่วมกัน

จากการศึกษา พบว่า สื่อที่ใช้ในการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน มีการใช้หอจายข่าว หรือเสียงตามสาย เพื่อสื่อสารแจ้งข่าว นัดหมายร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้านการ

อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้ง มีการจัดเวทีประชาคมหมู่บ้าน ตำบล เป็นประจำ หรือเมื่อองค์การบริหารส่วนตำบลได้รับงบประมาณมาดำเนินงานโครงการต่าง ๆ จะจัดเวทีประชาคมเพื่อสื่อสารชักชวนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม นอกจากนั้น ยังพบว่ามีการประชุมทั้งแบบที่เป็นทางการและการประชุมไม่เป็นทางการตามคุ้มบ้าน ในลักษณะการพูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แจ้งข่าวต่าง ๆ โดยสื่อบุคคล ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำเกษตรกร ปราชญ์ชาวบ้าน ฯลฯ จะใช้วิธีการสื่อสารแบบเคาะประตูบ้าน ซึ่งเป็นวิธีสื่อสารที่ได้พบปะ พูดคุยกับประชาชนอย่างใกล้ชิด รวมทั้งมีการใช้สื่อสิ่งพิมพ์ ประกอบด้วยเอกสารทางราชการ แผ่นพับ จดหมายเวียน และใช้สื่อออนไลน์ ได้แก่ การตั้งกลุ่มไลน์ของหมู่บ้าน เพื่อส่งข้อมูลการนัดหมาย แจ้งข่าวสาร ให้สมาชิกในกลุ่มทราบ ทำให้เกิดความตื่นตัว กระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมมากขึ้น นอกจากนั้นยังพบว่า มีการจัดกิจกรรมที่เป็นเวทีตัวกลางในการถ่ายทอดความรู้ผ่านกิจกรรมตามจุดมุ่งหมายของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น กิจกรรมปลูกป่าชายเลน การจัดการขยะตามโมเดลบริหารจัดการขยะสร้างเศรษฐกิจเข้มแข็ง การตั้งสถานีขยะล่องหน โดยประชาชนในพื้นที่ ร้านค้า ร้านอาหาร โรงเรียนและหน่วยงานต่าง ๆ รอบคุ้งบางกะเจ้าร่วมกันเก็บ คัดแยก และนำขยะไปแลกเป็นของกินของใช้จากสหพัฒน์และโอสถสภา รวมทั้งโครงการเปลี่ยนขยะเป็นบุญโดยนำขวดพลาสติครีไซเคิลเป็นผ้าบังสุกุลและจีวรพระ เป็นต้น

ขั้นตอนการร่วมดำเนินการ เกิดจากการสื่อสารแบบสองทางที่นำไปสู่การประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งทำหน้าที่หลักในการส่งเสริม สนับสนุนเรื่องการสื่อสารเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจและสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ นอกจากนั้นยังมีหน่วยงานภาคเอกชนและองค์กรอิสระ เช่น ปตท. มูลนิธิชัยพัฒนา ฯลฯ ที่ทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการ ร่วมกับภาคีภาคประชาชน รวมถึงผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีหน้าที่ประสานความร่วมมือกับภาคประชาสังคมและประชาชนกลุ่มต่าง ๆ เช่น ผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยว นักอนุรักษ์ ในการเข้าร่วมกิจกรรม ส่งต่อข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง และกลุ่มสุดท้ายคือภาคประชาชน ทำหน้าที่ รับข้อมูลข่าวสาร พร้อมกับเข้าร่วมกิจกรรม รับการฝึกอบรม และมีส่วนร่วมในการส่งข้อมูลย้อนกลับในลักษณะของการร่วมคิดร่วมตัดสินใจในลักษณะของการมีส่วนร่วมผ่านการประชาคม การประชุม และการสื่อสารแบบตัวต่อตัว

3. แนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมคุ้งบางกะเจ้า จังหวัดสมุทรปราการ ได้แก่ 1) การพัฒนาคน ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในกระบวนการสื่อสาร เพื่อให้มีทักษะความสามารถในการสร้างแรงจูงใจ สร้างจิตสำนึกสาธารณะและจิตสำนึกร่วมกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การฝึกอบรมเยาวชนเครือข่ายยุวอาสาเที่ยวสวนศรีนครเชื่อนขันธ์ เพื่อกระตุ้น

จิตสำนึกให้เยาวชนเห็นคุณค่าของการมีป่าในเมือง จัดอบรมเครือข่ายเยาวชนห้องเรียนธรรมชาติ เพื่อปลูกฝังให้ประชาชนและเยาวชนร่วมกันอนุรักษ์พื้นที่สีเขียวตามรอยพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 รวมทั้งความร่วมมือระหว่าง 34 องค์กรทั้งภาครัฐ เอกชนและเครือข่ายชุมชนในการอนุรักษ์และพัฒนาคุ้งบางกะเจ้าอย่างยั่งยืนตามโครงการ Our Khung Bangkachao เพื่อเป็นพื้นฐานนำไปสู่การมีส่วนร่วมในทางปฏิบัติที่ยั่งยืนในอนาคต 2) พัฒนาระบบ วิธีการและเทคโนโลยีการสื่อสารให้ทันสมัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้รับสารและความเปลี่ยนแปลงของสังคม 3) สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการดำเนินงานด้านการสื่อสาร เพื่อให้เกิดการดำเนินงานอย่างบูรณาการและต่อเนื่อง 4) ปรับปรุงและแก้ไขระเบียบ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติที่กำหนดอำนาจหน้าที่ของท้องถิ่นให้สามารถปฏิบัติงานและจัดสรรงบประมาณได้อย่างเหมาะสมกับความจำเป็นในพื้นที่ 5) ให้ความรู้แก่ผู้ปฏิบัติงานด้านการสื่อสารทั้งเชิงทฤษฎีและปฏิบัติ เพื่อให้เข้าใจพื้นที่ซึ่งจะเป็นพื้นฐานในการสื่อสารกับคนในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 6) เพิ่มความถี่และช่องทางในการสื่อสารให้มีความหลากหลายและทั่วถึง เพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มในพื้นที่ได้รับรู้ข่าวสารอย่างครอบคลุมและชัดเจน

อภิปรายผล

1. สภาพปัญหาการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คุ้งบางกะเจ้า จังหวัดสมุทรปราการ

1.1 การสื่อสารนโยบายและแผนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบปัญหาหลัก 3 ประการได้แก่ 1) การสื่อสารนโยบายและแผนมายังชุมชนไม่ชัดเจน 2) การสื่อสารนโยบายและแผนไม่ครอบคลุมประชาชนในพื้นที่ทั้งหมด และ 3) การสื่อสารนโยบายยังขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณอย่างเพียงพอ สอดคล้องกับแนวคิดของ Easton, D. ที่ได้กล่าวไว้ว่านโยบาย คือการแจกแจงคุณค่าต่าง ๆ อย่างถูกต้องตามกฎหมายให้แก่สังคมโดยส่วนรวม ดังนั้นรัฐบาลและหน่วยงานของรัฐบาล จึงต้องมีการสื่อสารที่ดีและมีประสิทธิภาพเพื่อสร้างการยอมรับและความร่วมมือในการนำนโยบายนั้นไปสู่การปฏิบัติ หากการสื่อสารไม่ชัดเจน นโยบายย่อมไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชน ส่งผลให้การพัฒนาไม่ประสบความเสร็จตามวัตถุประสงค์ที่ กำหนดไว้ (Easton, D., 1953) และ Anderson,J. กล่าวถึง นโยบายว่าถูกกำหนดเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนหรือต่อประเด็นสาธารณะบางประเด็นตามข้อเรียกร้อง ดังนั้นการสื่อสารนโยบายให้ครอบคลุมประชาชนทั้งหมดในพื้นที่จึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมและสนับสนุนการดำเนินงานตามนโยบายนั้นให้สำเร็จ (Anderson, J., 1970) นอกจากนี้ ข้อค้นพบเรื่องปัญหาการสื่อสารนโยบาย ยังสอดคล้องกับกฤษฎา ผลพล ที่พบปัญหาและอุปสรรคของการนำนโยบายไปปฏิบัติและเสนอข้อค้นพบที่ตรงกันว่า ปัญหาด้านสมรรถนะของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ

ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยี รวมถึงความร่วมมือของประชาชน ถึงแม้องค์การที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติจะมีสมรรถนะสูงเพียงใด ก็ไม่ได้เป็นหลักประกันว่าการนำนโยบายไปปฏิบัตินั้นจะบรรลุผลสำเร็จหากขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่และขาดการสนับสนุนงบประมาณด้านการสื่อสาร ดังนั้นการสนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนาระบบการสื่อสารให้เป็นเครื่องมือหลักในการเข้าถึงประชาชนอย่างครอบคลุมทุกกลุ่มในพื้นที่จึงเป็นสิ่งจำเป็น (กฤษฎา ผลพล และเพ็ญวรา ชูประวัติ, 2562)

1.2 การสื่อสารผลการดำเนินงานให้ประชาชนรับรู้ จากการศึกษาพบว่าหน่วยงานภาครัฐมีข้อจำกัดด้านงบประมาณที่ใช้เพื่อการสื่อสาร ทำให้สื่อสารได้ไม่ครอบคลุมประชาชนทั้งหมดในพื้นที่ อาทิเช่น หอกระจายข่าว สถานที่ติดป้ายประกาศ มีไม่เพียงพอ ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้มีเพียงบางกลุ่ม ประกอบกับวิถีชีวิตของประชาชนแบบต่างคนต่างอยู่ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมและจิตสำนึกสาธารณะ สอดคล้องกับแนวคิดของ Howlett, M. ที่ได้กล่าวว่า การสื่อสารผลการดำเนินงานของรัฐบาลจะประสบความสำเร็จต้องมีปัจจัยสำคัญ คือการเชื่อมโยงระหว่างการสื่อสารของรัฐบาลกับการรับรู้ของประชาชนในวงกว้าง เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมและจิตสำนึกต่อส่วนรวม โดยต้องมีแหล่งข้อมูลและมีกลไกในการนำข้อมูลออกมาเผยแพร่อย่างมีประสิทธิภาพ (Howlett, M., 2009) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับณัฐวรรธน์ สุนทรวริทธิโชติ ที่ได้ศึกษาสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมในเขตตำบลสามบัณฑิต: กรณีศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชน พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชน คือ การมีส่วนร่วมของประชาชน โดยปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือการมีจิตสำนึกของประชาชน ดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีการสื่อสารประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนทุกคนในพื้นที่ได้รับรู้และเห็นความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งสร้างสื่อรณรงค์ประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงาน เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้ถึงประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับร่วมกันและนำไปสู่การสร้างจิตสำนึกร่วมกัน เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน (ณัฐวรรธน์ สุนทรวริทธิโชติ, 2556)

1.3 ทักษะการสื่อสารและการให้ความสำคัญของการสื่อสารของผู้นำ จากการศึกษาพบว่า ผู้นำยังขาดทักษะในการจูงใจและการทำงานอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการขาดความสนใจอย่างจริงจังในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เมื่อได้รับนโยบายมาจึงไม่สื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง โดยแนวคิดของ Barrett, D. J. ได้ระบุทักษะการสื่อสารของผู้นำที่สำคัญไว้ 3 ด้าน ที่สอดคล้องกับผลการวิจัยนี้ก็คือ 1) ทักษะด้านการใช้วัจนภาษา (verbal communication) ที่สื่อสารด้วยการพูด การเขียนเป็นลายลักษณ์อักษร 2) ทักษะด้านการใช้อวัจนภาษา (nonverbal communication) ด้วยการสื่อสารจากการกระทำท่าทางและ สัญลักษณ์ต่าง ๆ และ 3) ทักษะในการสื่อสารแสดงออกด้วยความเฉลียวฉลาดทาง

อารมณ์ในแต่ละสถานการณ์ ทำให้เกิดความเข้าใจตนเองและผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง (Barrett, D. J., 2010) และสอดคล้องกับแนวคิดของ ดีบอราห์ เจ บาเรตต์ ที่ได้เสนอ “วงล้อแห่งความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารกับภาวะผู้นำ” (The Leadership communication framework) ซึ่งความสามารถทางการสื่อสารของผู้นำประกอบด้วย 3 ด้านคือ 1) ความสามารถทางการสื่อสารหลัก 2) ความสามารถทางการสื่อสารเชิงการจัดการ และ 3) ความสามารถทางการสื่อสารในการสร้างภาพลักษณ์องค์กร ซึ่งหลักที่สอดคล้องกับผลการวิจัยนี้ได้แก่ ความสามารถทางการสื่อสารเชิงการจัดการ (Managerial communication capability) กล่าวคือ เป็นความสามารถทางการสื่อสารของผู้นำที่เกี่ยวข้องกับการมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มคนภายในองค์กรและภายนอกองค์กร ได้แก่ ทักษะการสื่อสารเพื่อความเข้าใจ ทักษะการประชุม ทักษะการจูงใจเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในทุกระดับ เป็นต้น นอกจากนั้นผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Deutsch, K. W. ในส่วนที่อธิบายถึงการสื่อสารซึ่งเปรียบเสมือนเส้นใยประสาทที่เชื่อมต่อระบบย่อยต่าง ๆ ในพื้นที่ โดยมีผู้นำเป็นตัวกลางในการสื่อสารกับประชาชน เพื่อดำเนินการตามนโยบายของรัฐ ซึ่งผลการวิจัยนี้พบว่า ประชาชนในชุมชนจะสามารถรับข่าวสารจากฝ่ายผู้นำ 3 แหล่ง คือ 1) ข่าวสารจากผู้นำทางปกครอง เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน 2) ข่าวสารการพัฒนาจากผู้บริหารและสมาชิกสภาตำบล และ 3) ข่าวสารการมีส่วนร่วมกิจกรรมต่าง ๆ จากกลุ่มประชาชนในชุมชนด้วยกันเอง ดังนั้นผู้นำต้องมีศิลปะในการวิเคราะห์ช่องทางการสื่อสารกับคนในชุมชนอย่างถูกต้อง (Deutsch, K. W., 1963)

จากการศึกษายังพบว่าปัญหาผู้นำยังไม่มีความเชี่ยวชาญในการสื่อสารที่ต้องใช้เครื่องมือซึ่งเป็นเทคโนโลยี การสื่อสารสมัยใหม่ซึ่งจำเป็นในยุคปัจจุบัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ เอกกร มีสุข และคณะ ที่ได้กล่าวถึง ปัญหาด้านการสื่อสารและการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่ไม่ได้คุณภาพมาตรฐาน เนื่องจากขาดผู้นำที่มีความรู้ความเข้าใจในเทคนิคการสื่อสารและขาดระบบการจัดการข่าวสาร จึงได้เสนอแนวทางการพัฒนาการสื่อสารด้านทักษะการสื่อสารผู้นำไว้ว่า ต้องมีการพัฒนาศักยภาพผู้นำในการสื่อสารให้น่าสนใจ และใช้เทคนิคการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมโดยผ่านสื่อต่าง ๆ ที่ทันสมัยเช่น เฟซบุ๊ก ไลน์ เป็นต้น (เอกกร มีสุข และคณะ, 2563)

2. กระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2.1 การร่วมคิด จากข้อสรุปที่ได้จากการศึกษากระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย การร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์ ผลการวิจัยนี้พบว่า มีการดำเนินงานครบทั้ง 4 ขั้นตอน แต่ในรายละเอียดของแต่ละขั้นตอนอาจจะยังไม่สมบูรณ์ กล่าวคือ ในกระบวนการสื่อสารมีองค์ประกอบได้แก่ ผู้ส่งสาร สาร ช่องทางการสื่อสาร และผู้รับสาร ซึ่งทุกองค์ประกอบมีส่วนสำคัญในการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม คือ 1) ผู้ส่งสาร คือ ผู้นำชุมชนฝ่ายปกครองและพัฒนา ประกอบด้วย นายกองค์การ

บริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำเกษตรกร และเจ้าหน้าที่องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 2) สาร ได้แก่ นโยบายและแผนงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การปลูกต้นไม้ การกำจัดขยะ การขุดลอกคูคลอง 3) ช่องทางในการสื่อสาร ได้แก่ สื่อดั้งเดิม เช่น วารสารชุมชน วิทยุชุมชน หอกระจายข่าว การเคาะประตูบ้านพูดคุย ฯลฯ และสื่อใหม่ เช่น สื่อออนไลน์ต่าง ๆ และ 4) ผู้รับสาร คือ ประชาชนในพื้นที่ 6 ตำบลของคุ้งบางกะเจ้า ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงการประยุกต์ใช้แบบจำลองเพื่อการสื่อสาร

ผลการศึกษาและการประยุกต์ใช้แบบจำลองการสื่อสารดังกล่าวจึงสอดคล้องกับแนวคิดของ Berlo, D.K. ที่กล่าวถึง ทฤษฎีการสื่อสาร S M C R Model ว่า ประกอบด้วย 1) ผู้ส่ง (Sender) เป็นผู้สื่อสาร โดยมีความสามารถ ใน "การเข้ารหัส" (Encode) เนื้อหาข่าวสาร และควรมีทัศนคติที่ดีต่อผู้รับเพื่อผลในการสื่อสาร 2) ข่าวสาร (Message) เกี่ยวข้องกับเนื้อหา สัญลักษณ์ และวิธีการส่งข่าวสาร 3) ช่องทางในการส่ง (Channel) คือ วิธีการที่จะส่งข่าวสารให้ผู้รับสารผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 หรือเพียงส่วนใดส่วนหนึ่ง เช่น การฟัง การดู การสัมผัส การลิ้มรส หรือการได้กลิ่น และ 4) ผู้รับ (Receiver) ซึ่งสามารถ "การถอดรหัส" (Decode) สาร จึงจะทำให้การสื่อสารนั้นได้ผล (Berlo, D. K., 2015) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กรวรรณ เวชชานุเคราะห์ ได้กล่าวถึงองค์ประกอบการสื่อสารของชุมชนที่ทำให้เกิดเครือข่าย ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของพื้นที่ชุมชนคลองโคน จังหวัดสมุทรสงครามว่า คือ S M C R ซึ่ง S คือผู้นำทางความคิดผู้ทำการแพร่กระจายข่าวสาร

ซึ่งก็คือ M ผ่านสื่อต่าง ๆ ในที่นี้คือ C ได้แก่ สื่อบุคคล การประชุมเสียงตามสายและสื่อกิจกรรม ไปยังผู้รับสาร ส่วน R คือชาวบ้านชุมชนคลองโคน เมื่อชาวบ้านส่วนใหญ่รับรู้แผนงานแล้วนำไปปฏิบัติจนเกิดผลสำเร็จ จึงมีการชักชวนผู้อื่นหรือมีการบอกกันปากต่อปากทำให้ชาวบ้านที่ยังไม่มีส่วนร่วมให้คล้อยตามผู้ชักชวนและมีส่วนร่วมในที่สุด ทั้งนี้ แกนนำชุมชนมักเป็นผู้ส่งสารหลัก และการสื่อสารส่วนใหญ่เป็นการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ เน้นการพูดคุยแลกเปลี่ยนและปรึกษาปัญหาร่วมกัน โดยอาจแบ่งรูปแบบการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนได้ดังนี้คือ 1) การปลูกจิตสำนึกและให้ความรู้กับชาวบ้านในชุมชนผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ 2) การจัดกิจกรรมอาสาสมัคร และ 3) การสอนสาธิตการเป็นใกด์ เมื่อชาวบ้านส่วนใหญ่ยอมรับแล้วนำไปปฏิบัติจนเกิดผลสำเร็จ (กรวรรณ เวชชานุเคราะห์, 2556)

2.2 การร่วมตัดสินใจ ข้อค้นพบจากการศึกษาสรุปได้ว่า สื่อที่ใช้ในการสร้างความเข้าใจในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจของชุมชน คือ การสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ การประชุม โทรศัพท์ เสียงตามสาย ฯลฯ และการเคาะประตูบ้านเพื่อให้ผู้ส่งสารสามารถส่งต่อข้อมูลข่าวสารที่ชัดเจนไม่คลาดเคลื่อนไปยังผู้รับสาร ทำให้เกิดความรู้สึกผูกพันใกล้ชิด ลดทัศนคติการต่อต้าน กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมการยอมรับ นำสู่ความร่วมมือในที่สุด รวมทั้งการใช้สื่อกิจกรรมด้านการฟื้นฟูประกอบ เช่น การร่วมกิจกรรมกำจัดขยะมูลฝอยและการปลูกต้นไม้ ซึ่งความถี่ของการสื่อสารและการจัดกิจกรรมจะช่วยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชนจากการละเลย เพิกเฉย ไม่สนใจ ให้เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Nair, K. S. & Shirley A. ที่ได้กล่าวไว้ว่าการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการ “ปรึกษาหารือ” (Dialogue) ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการร่วมกันระบุสภาพปัญหาในการพัฒนา เมื่อผ่านกระบวนการร่วมกันคิดเชิงสร้างสรรค์ร่วมกันแล้ว ก็จะนำไปสู่การตัดสินใจร่วมกันในเรื่องที่จำเป็นต่อการพัฒนาและลงมือปฏิบัติ (Nair, K. S. & Shirley A., 1993) และเป็นไปในแนวทางเดียวกับกับแนวคิดของ Jacobson, T. & Kolluri, S. ที่ให้ความสำคัญกับการปฏิสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารในชุมชนและการสื่อสารกับบุคคลภายนอก เช่น ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ หรือบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนา การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมจึงเป็นการให้ความสำคัญกับการจัดการข่าวสารในลักษณะการแลกเปลี่ยนข้อมูล โดยที่ทุกฝ่ายสามารถสลับบทบาท เป็นผู้ให้และผู้รับข้อมูลในรูปแบบ “กระบวนการสื่อสารแบบสองทาง” (Jacobson, T. & Kolluri, S., 1999)

เมื่อวิเคราะห์ผลการศึกษากระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมคุ้งบางกระเจ้าในขั้นตอนการร่วมคิด และร่วมตัดสินใจแล้วจึงพบว่า ทั้ง 2 ขั้นตอนมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ Berlo, D. K ที่ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีความสำคัญที่สะท้อนความสำเร็จของการสื่อสาร และนำมาสู่การพัฒนาการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น คือ ผลสะท้อนกลับจากการสื่อสาร (Feedback) (Berlo, D. K., 2015) ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบในการวิจัยนี้ กล่าวคือ การร่วมคิดและร่วมตัดสินใจที่เกิดขึ้นในการ

ประชุมและการประชาคมหมู่บ้าน ตำบลนั้น ผู้นำและประชาชนสามารถสื่อสารกันได้สองทาง ทำให้ผู้นำซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารรู้ว่าสารที่ถูกส่งออกไปตามขั้นตอนต่าง ๆ นั้นเกิดผลสะท้อนกลับและเกิดผลลัพธ์อย่างไร

2.3 การร่วมดำเนินการ ผลจากการศึกษาสรุปได้ว่าการสื่อสารแบบสองทางที่เกิดขึ้นนำไปสู่การประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชนและองค์กรอิสระ เช่น ปตท. อพท. มูลนิธิชัยพัฒนา ฯลฯ ที่ทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการในการอนุรักษ์ ร่วมกับภาคีภาคประชาชนที่เป็นผู้รับข้อมูลข่าวสาร โดยช่องทางการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการร่วมดำเนินการนั้น มาจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก ไลน์กลุ่ม การเคาะประตูบ้าน การจัดเวทีประชาคม การประชุมภาคีกลุ่มต่าง ๆ สอดคล้องกับแนวคิดของ Mathews, D. ที่ได้กล่าวถึงตัวชี้วัดชุมชนเข้มแข็งว่า ได้แก่ ช่องทางการสื่อสารซึ่งเกิดจากการร่วมดำเนินการของชุมชน โดยอาศัยช่องทางการสื่อสารในการพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทั้งในลักษณะที่เป็นทางการ เช่น เวทีหรือการประชุม ลักษณะที่ไม่เป็นทางการ เช่น การสนทนาระหว่างคนสองคนหรือการสนทนาแบบกลุ่มเล็ก ๆ เพื่อสร้างความเป็น “พลเมือง” ให้กับประชาชน ในการแสดงเจตนารมณ์ในการแก้ไขปัญหาของชุมชนและการตัดสินใจร่วมกันและการร่วมดำเนินการตามโครงการต่าง ๆ ของชุมชนจะนำไปสู่การส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนและเกิดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการผนึกกำลังเป็นชุมชนที่เข้มแข็งต่อไป (Mathews, D., 1996) ผลการศึกษากระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการร่วมดำเนินการของงานวิจัยนี้ จึงนำไปสู่ข้อสรุปที่มีพื้นฐานทางวิชาการว่า จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและสร้างความเป็นชุมชนเข้มแข็งให้แก่คุ้งบางกะเจ้าในอนาคตได้

2.4 การร่วมรับผลประโยชน์ เนื่องจากการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมคุ้งบางกะเจ้า มีการใช้เครื่องมือการสื่อสารเพื่อให้เกิดการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจและร่วมรับผลประโยชน์หลายช่องทาง ประกอบด้วย การประชุมหมู่บ้าน การประชาคมหมู่บ้าน โทรศัพท์ หอกระจายข่าว การเคาะประตู ปากต่อปาก และสื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟสบุ๊ก ไลน์ ซึ่งมีการผสมผสานระหว่างสื่อดั้งเดิมและสื่อใหม่ ผ่านทุกช่องทางที่เข้าถึงได้ง่ายและรวดเร็ว เมื่อประชาชนในพื้นที่สามารถรับรู้ปัญหา เข้าใจแนวทางการแก้ปัญหาร่วมกัน ได้ร่วมดำเนินการจึงทำให้ชุมชนได้รับรู้ผลการดำเนินงานและได้รับประโยชน์ร่วมกันจากผลของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมคุ้งบางกะเจ้ามากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ มนูญ หวันหยี ที่ได้กล่าวถึงการมีผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีผลต่อการยอมรับโครงการพัฒนาว่า เมื่อคนในชุมชนคำนึงถึงสิทธิประโยชน์ของชุมชนในระดับสูง จะมีความหวงแหนในทรัพยากรของชุมชนและรู้จักการแบ่งปันกันใช้ประโยชน์ร่วมกัน (มนูญ หวันหยี, 2549)

สรุปได้ว่า ผลการศึกษากระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมคุ้งบางกะเจ้า ทั้ง 4 ขั้นตอนสอดคล้องกับแนวคิดของ Shirley, A. W. เรื่องหลักสำคัญของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication Process) ที่กล่าวไว้ว่าเป็นกระบวนการร่วมกันคิด การรับฟัง การเคารพในความคิดเห็นและการตัดสินใจของผู้อื่น รวมทั้งการตระหนักในสิทธิและหน้าที่ของสมาชิกในชุมชนร่วมสังคม เกี่ยวกับการวิเคราะห์ประเด็นปัญหา การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน ตลอดจนกระบวนการร่วมกันค้นหาแนวทางและตัดสินใจร่วมกันของชุมชน เป็นการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของสมาชิกในสังคมที่จะนำไปสู่การสร้างสำนึกเชิงสาธารณะและกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสมาชิกในสังคม นำไปสู่การพัฒนาและเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในสังคมในที่สุด (Shirley, A. W., 1993) นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Buddenhagen, R. W. & Baldwin, J. R. ซึ่งได้ข้อค้นพบที่สอดคล้องกับผลการวิจัยนี้ว่า การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการเข้าถึงความต้องการของชุมชน ประกอบด้วย การเปิดเวทีให้ประชาชนร่วมคิด การประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชน (general public meetings) การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและกลุ่ม (interpersonal & group-based interaction) การปรึกษาหารือร่วมกัน (collective deliberation) และการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนผ่านการดำเนินโครงการ (community participation) และร่วมรับผลลัพธ์ซึ่งเกิดจากการดำเนินโครงการนั้น ๆ (Buddenhagen, R. W. & Baldwin, J. R., 2011)

3. แนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3.1 การพัฒนาคน เป็นกลไกสำคัญในกระบวนการสื่อสารเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดี ผู้ส่งสารที่มีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะและจิตวิทยาในการสื่อสารจะสร้างแรงจูงใจในการเข้ามามีส่วนร่วมได้มากขึ้น เป็นไปตามแนวคิดของ Berlo, D. K. ได้กล่าวไว้ว่า ผู้ส่งสารที่ดีควรประกอบด้วย 1.1) ทักษะในการสื่อสารเป็นความสามารถในการการสื่อสาร รวมทั้งการเลือกใช้สื่อและภาษาที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้รับสารที่ต้องการทำการสื่อสาร 1.2) ทัศนคติของผู้รับสาร และ 1.3) ระดับความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของสารก่อนที่ผู้ส่งสารจะทำการสื่อสารไปยังกลุ่มประชาชนผู้รับสาร (Berlo, D. K., 2015) สอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลรัฐ อินทรทัศน์ และคณะ ที่ได้ศึกษารูปแบบและกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนกับศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีฯ ศูนย์เรียนรู้ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ประเภทต่าง ๆ ในชุมชน ประการหนึ่งคือ สื่อบุคคลเป็นแกนนำสำคัญที่เปิดกว้าง สู่กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาร่วมกันแบบมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยนี้ว่า ต้องพัฒนา สื่อบุคคล ในท้องถิ่นให้เป็นผู้ส่งสารที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนในชุมชน และใช้การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารตามสภาพของพื้นที่

เช่น ใช้ร้านค้าเป็นจุดเผยแพร่ความรู้ วงสนทนาสภากาแฟในหมู่บ้าน เป็นต้น (กมลรัฐ อินทรทัศน์, 2556)

3.2 พัฒนาระบบ วิธีการ และเทคโนโลยีการสื่อสารให้ทันสมัยและเข้าถึงประชาชนทุกคน ทุกกลุ่มในพื้นที่ โดยจะต้องมีการสนับสนุนงบประมาณที่เพียงพอและต่อเนื่องในการปรับปรุงระบบการสื่อสารทางแบบทางเดียวและสองทาง ต้องเพิ่มความถี่และช่วงทางในการสื่อสารให้ครอบคลุมพื้นที่ทั้ง 6 ตำบล สอดคล้องกับงานวิจัยของ Dunan, A. ที่ได้กล่าวถึงยุทธศาสตร์การสื่อสารมวลชนสัมพันธ์ในยุคปฏิวัติอุตสาหกรรม 4.0 ว่า รัฐบาลจำเป็นต้องสามารถปรับให้เข้ากับการพัฒนาเทคโนโลยีขั้นสูง เช่น Artificial Intelligent-AI, Robotic, Drone และ Big Data Analytics และต้องปรับปรุงการสื่อสารสาธารณะให้รวดเร็วและแม่นยำผ่านสื่อออนไลน์ เนื่องจากความสามารถในการประชาสัมพันธ์ที่มีทักษะด้านเทคโนโลยีขั้นสูง เช่น AI สามารถสนับสนุนการดำเนินการตามกลยุทธ์การสื่อสารได้เป็นอย่างดี (Dunan. A., 2019)

3.3 การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการสื่อสารเพื่อนำไปสู่การดำเนินงานอย่างบูรณาการและต่อเนื่อง สอดคล้องกับการศึกษาของ สืบวงศ์ กาฬวงศ์ ที่กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของสมรรถนะการสื่อสาร ได้แก่ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการสื่อสารให้หลากหลายและกว้างขวางที่สุดจะนำไปสู่การสร้างความร่วมมือในการพัฒนาสังคมในด้านต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น (สืบวงศ์ กาฬวงศ์, 2554) และ อมรรัตน์ ทิพย์เสิศ ศึกษาพบว่า ประธานชุมชนเป็นสื่อบุคคลที่มีสมรรถนะด้านการสื่อสารและเป็นกลไกสำคัญในการสื่อสารเพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ซึ่งจะทำให้ข่าวสารถูกส่งออกไปในวงกว้างทั่วถึงประชาชนในเครือข่ายและเป็นประโยชน์ต่องานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมคือการสร้างจิตสำนึกถึงการเป็นเจ้าของชุมชนให้กับประชาชนและสมาชิกเครือข่าย (อมรรัตน์ ทิพย์เลิศ, 2549)

3.4 การให้ความรู้แก่ผู้ปฏิบัติงานทั้งเชิงทฤษฎีและปฏิบัติ ตามแนวคิดของ Bostrom, R. N. ได้กล่าวไว้ว่า องค์ประกอบของสมรรถนะทางการสื่อสาร ประกอบด้วย 2 ส่วนได้แก่ 1) การสื่อสารเชิงกลยุทธ์ (Strategic communication) คือ ความรู้เกี่ยวกับการใช้รูปแบบ วิธีการสื่อสารในสถานการณ์หนึ่งได้อย่างเหมาะสม เช่น เข้าใจว่าควรจะติดต่ออะไรกับใคร หน่วยงานใด เวลาไหน ด้วยวิธีการอะไร จึงจะเหมาะสม รวมทั้งความสามารถในการพิจารณาความแตกต่างของบุคคลในเชิงความคิดและเข้าใจบริบทเชิงสังคมและวัฒนธรรมของผู้รับสารด้วย 2) ทักษะในการสื่อสาร (Tactic communication skills) คือ ทักษะในการนำความรู้เกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการสื่อสารไปใช้ให้บรรลุเป้าหมาย เช่น ทักษะในการให้คำแนะนำ รับฟังคำแนะนำ ทักษะในการฟัง ทักษะในการแก้ปัญหา ทักษะในการตัดสินใจ ทักษะการโน้มน้าวใจ เป็นต้น นอกจากนี้ยังอาจรวมถึงความสามารถเชิงทักษะในการสื่อสาร ที่เรียกว่า เทคนิคการอ่านใจ (Mind reading technique) ซึ่งอาจจะไม่สื่อกันด้วยคำพูด

ตรงไปตรงมา แต่คาดหวังให้คู่ปฏิสัมพันธ์รู้ความต้องการของอีกฝ่ายหนึ่ง จึงไม่ได้เป็นเพียงทักษะในการสื่อสารที่สามารถใช้ในการปฏิบัติงานทั่วไปได้ด้วย (Bostrom, R. N., 1984)

3.5 เพิ่มความถี่และช่องทางในการสื่อสารให้หลากหลายและทั่วถึง เพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มในพื้นที่ได้รับรู้ข่าวสารอย่างครอบคลุมและจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอเพื่อสนับสนุนการสื่อสารของท้องถิ่น ตามแนวคิดแนวคิดของ Mansiri, P. ที่ได้เสนอไว้ว่า คุณลักษณะที่สำคัญของสื่อคือการเป็นสื่อสารสองทางผ่านรูปแบบการสื่อสารที่ผสมผสาน (Multimedia) ทั้งภาพ เสียง และข้อความ การใช้สื่อที่ทันสมัย หลากหลายและทั่วถึงจะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลกันระหว่างผู้รับสารจนเกิดการสร้างชุมชน ซึ่งนับเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาและเป้าหมายของสื่อสมัยใหม่ รวมทั้งเรื่องความจำเป็นที่หน่วยงานภาครัฐซึ่งทำหน้าที่ในการให้ข้อมูลข่าวสารต้องรู้จักและให้ความสำคัญกับช่องทางการเสื่อสารที่ทันสมัย ภาครัฐต้องเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของการใช้สื่อดิจิทัลและปรับบทบาทให้เข้าสู่ “วิถีแห่งดิจิทัล” โดยการให้ความสำคัญกับการสื่อสาร การแชร์ข้อมูล การเข้าถึงข้อมูลแบบการโต้ตอบทันที(Interactive) และการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) (Mansiri, P., 2016)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลที่ได้จากการวิจัยนี้นำเสนอให้เห็นว่า การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นจะต้องดำเนินงานทั้งภาควิชาการและการปฏิบัติควบคู่กันไป โดย 1) ต้องพัฒนาผู้บริหารท้องถิ่น ผู้นำฝ่ายปกครอง แกนนำชุมชนและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งภาครัฐและเอกชน โดยใช้รูปแบบการอบรมสัมมนา การเสวนา การถอดบทเรียนความสำเร็จและการศึกษาดูงานหน่วยงาน/องค์กรที่ประสบผลสำเร็จ 2) จัดหาผู้เชี่ยวชาญจากสถาบันการศึกษาภาครัฐและเอกชนหรือเชิญวิทยากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนามาพี่เลี้ยงด้านการพัฒนาสมรรถนะการสื่อสารสำหรับผู้บริหารท้องถิ่น ผู้นำฝ่ายปกครอง แกนนำชุมชนและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการสื่อสารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3) พัฒนาบุคลากรซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารหรือผู้สื่อสารในกระบวนการสื่อสาร โดยผู้ทำหน้าที่ในการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติจะต้องให้ความสำคัญกับการศึกษาพื้นที่จริง เรียนรู้อดีตและปัจจุบัน เข้าใจชุมชน เข้าใจความต้องการของคนในชุมชน เพื่อเป็นพื้นฐานในการสื่อสารกับคนในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในลักษณะของความเป็นพวกเดียวกัน ซึ่งจะทำให้การสื่อสารนั้นเกิดความเข้าใจอันดีระหว่างผู้ปฏิบัติงานกับคนในพื้นที่ ลดปัญหาความขัดแย้งและนำไปสู่การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนด้วยความเต็มใจ รวมทั้งควรมีการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อสำรวจความต้องการ การใช้ประโยชน์จากการเข้าไปมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อมคุ้งบางกะเจ้า เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงกว้าง สำหรับการนำไปกำหนดนโยบายและแผนการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กมลรัฐ อินทรทัศน์. (2556). หน่วยที่ 14 เทคโนโลยีการสนเทศและทฤษฎีการสื่อสาร. นนทบุรี: สาขานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

กรวรรณ เวชชานุเคราะห์. (2556). การสื่อสารเพื่อการพัฒนาการทีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์พื้นที่ชุมชนคลองโคนจังหวัดสมุทรสงคราม. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

กฤษฎา ผลพล และเพ็ญวรา ชูประวัติ. (2562). สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การบริหารงานวิชาการสู่มาตรฐานเทคโนโลยีทางการศึกษาสำหรับผู้เรียนของโรงเรียนวัดกระซ้าข้าว. วารสารอิเล็คทรอนิกส์ทางการศึกษา, 14(2), 1-10.

ณัฐวรรธน์ สุนทรวริทธิโชติ. (2556). การศึกษาสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมในเขตตำบลสามบัณฑิต : กรณีศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชน. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

พรธิดา เทพประสิทธิ์. (2561). การพัฒนากลยุทธ์การจัดการชุมชนแบบตอบแทนคุณระบบนิเวศ ในพื้นที่การท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางชีวภาพชุมชนบางกะเจ้า. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

มนูญ หวันหยี. (2549). บทบาทผู้นำชุมชน การมีผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีผล ต่อการยอมรับโครงการพัฒนาพลังงานไฟฟ้าในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

มหาวิทยาลัยศิลปากร. (2558). ฐานข้อมูลชุมชนคุ้งบางกะเจ้า อ.พระประแดง จ.สมุทรปราการ พ.ศ. 2558. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สืบวงศ์ กาฬวงศ์. (2554). ตัวแบบสมรรถนะผู้นำเชิงยุทธศาสตร์ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล. ใน ดุษฎีนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

อมรรัตน์ ทิพย์เลิศ. (2549). สมรรถนะด้านการสื่อสารของสื่อบุคคลกับการระดมพลังการพัฒนา: กรณีศึกษาประธานชุมชนคลองเจริญ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี. วารสารนิเทศศาสตร์, 24(3), 46-66.

เอกกร มีสุข และคณะ. (2563). รูปแบบการสื่อสารผลการดำเนินงานตามนโยบายการพัฒนาท้องถิ่น ด้วยเฟซบุ๊กของเทศบาลตำบลเขานิพันธ์อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 4(3), 59-78.

Anderson, J. (1970). Public Policy Making. USA: Longman Publication.

Barrett, D. J. (2010). Leadership Communication. New York: McGraw Hill.

Berlo, D. K. (2015). The process of communication: An introduction to theory and practice. New York: Holt, Rinehart and Winston.

Bostrom, R. N. (1984). Competence In Communication: A Multidisciplinary Approach. Thousand Oaks, California: Sage Publications Ltd.

Buddenhagen, R. W. & Baldwin, J. R. (2011). Performing communicative functions in development projects: An exploratory study of development practices in Tanzania. International Journal of Intercultural Relations, 36(3), 418-429.

Deutsch, K. W. (1963). The nerves of government: Models of political communication and control. New York: The Free Press.

Dunan. A. (2019). Government communications in digital era: public relation and democracy. Jurnal Pekommas, 5(1), 71-80.

Easton, D. (1953). The Political System: An Inquiry into the State of Political Science. New York: Alfred A. Knopf.

Howlett, M. (2009). Studying Public Policy: Policy Cycles and Policy Subsystems. Canada: Oxford University Press.

Jacobson, T. & Kolluri, S. (1999). Participatory Communication as Communication Action, Theoretical approaches to participatory communication. Cresskill, New York: Hampton Press.

Mansiri, P. (2016). Public Relations Principles and Strategies 4.0. Retrieved June 13, 2018, from http://www.prd.go.th/download/article/article_20171224103515.pdf

Mathews, D. (1996). Elements of a Strong Society and Healthy Public Life. Dayton, Ohio: Kettering Foundation.

Nair, K. S. & Shirley A. (1993). The development communication process: A reconceptualization, Perspective in development communication. New Delhi: Sage.

Shirley, A. W. (1993). Participatory Communication: Working for Change and Development. New Delhi: Sage.

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 894-908

บทความวิจัย

การพัฒนานิยามสมาร์ทฟาร์มเมอร์ข้าวอินทรีย์ภายใต้บริบทสมรรถนะเพื่อรองรับการพัฒนาการเกษตรอินทรีย์สมัยใหม่*

ORGANIC RICE SMART FARMER IN COMPETENCY PERSPECTIVE FOR MODERN ORGANIC AGRICULTURE DEVELOPMENT

ธีรารัตน์ รัตนวิสุทธิ์อมร[1], ปิยวรรณ สิริประเสริฐศิลป์[1], ประภัสสร วรรณสถิต[1], ชัยวัฒน์ ใบไม้[1]
Thirarat Rattanawisutamon[1], Piyawan Siriprasertsil[1], Prapassorn Vannasathid[1], Chaiwat Baimai[1]
[1]มหาวิทยาลัยแม่โจ้
[1]Maejo University, Thailand
[1]Corresponding author E-mail: theeracmu@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนานิยามสมาร์ทฟาร์มเมอร์ข้าวอินทรีย์ภายใต้แนวคิดฐานสมรรถนะเพื่อรองรับการพัฒนาเกษตรอินทรีย์สมัยใหม่ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ รวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญจำนวน 21 ท่าน คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยวิธีการแบบเฉพาะเจาะจง ด้วยการแบ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญออกเป็น 2 กลุ่ม ประกอบด้วย ผู้ประกอบการข้าวอินทรีย์ จำนวน 14 ท่าน โดยมีเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณา คือ จะต้องเป็นผู้ที่เคยได้รับรางวัลเกษตรกรดีเด่นระดับประเทศในปี 2552 - 2562 หรือได้รับรางวัลในระดับนานาชาติที่เกี่ยวข้องกับข้าวอินทรีย์ และนักวิชาการจำนวน 7 ท่าน โดยมีเกณฑ์พิจารณา คือ มีประสบการณ์เกี่ยวกับข้าวอินทรีย์ไม่น้อยกว่า 3 ปี หรือดำรงตำแหน่งทางด้านนักวิชาการทางด้านการเกษตรของภาครัฐ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพความสอดคล้องของข้อคำถามด้วยเทคนิคการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item-objective congruence: IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้ค่าเฉลี่ยของแบบสัมภาษณ์ทั้งฉบับ 1.00 สำหรับใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ร่วมกับเครื่องบันทึกเสียง สมุด และปากกา ถอดข้อความที่ได้ทำการบันทึกไว้แบบคำต่อคำ (Verbatim) และบันทึกข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์

* Received 8 December 2022; Revised 26 December 2022; Accepted 29 December 2022

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้เทคนิค การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ตรวจสอบความถูกต้องด้วยเทคนิค 3 เส้า (Triangulation technique) ผลการวิจัยสามารถสรุปเป็นนิยามสำหรับใช้เป็นแนวทางในการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะได้ว่า สมาร์ทฟาร์มเมอร์ข้าวอินทรีย์ หมายถึง ชาวนาที่ปลูกข้าวตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ตามที่ขอรับรองที่มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ในการบริหารจัดการฟาร์ม การเงิน การบัญชี และการแก้ไขปัญหา รวมถึงการบริหารจัดการเครือข่าย ด้วยวิสัยทัศน์ในเชิงระบบนิเวศน์ข้าวอินทรีย์แบบองค์รวม เพื่อให้ได้ผลผลิตข้าวอินทรีย์ที่มีคุณภาพ

คำสำคัญ: ข้าวอินทรีย์, สมาร์ทฟาร์มเมอร์, สมาร์ทฟาร์มเมอร์ข้าวอินทรีย์, เกษตรอินทรีย์สมัยใหม่

Abstract

The objective of this study was to identify the definition of organic rice smart farmer in competency perspective for modern organic agriculture development. The qualitative research was conducted to collect the data via 21 connoisseurs via the purposive sampling method. The key informants were divided into 2 groups, including 14 organic rice entrepreneurs who have been awarded from national or international level from 2009 to 2019 and 7 academics who have been experienced at least 3 years in organic rice farming or related field or agriculture government officers. The interview template was verified by 3 professionals via IOC technique, the average mean of the template was 1.00 to collect data, including a tape recorder, notebook, and pen. The recorded data was transformed verbatim and saved into a computer, then analyzed by content analysis technique. The triangulation technique was applied to increase the credibility and validity of the result. The finding presented that the definition of organic rice smart farmer is the farmer who cultivates rice by organic standard via applying information and technologies in their farm management, financial, accounting, and problem-solving, including networking management with organic rice ecosystem provision to get the qualified organic rice product.

Keywords: Organic Rice, Smart Farmer, Organic Rice Smart Farmer, Modern Organic Agriculture

บทนำ

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564 ได้มีการเน้นย้ำถึงความต้องการพัฒนาสมรรถนะของชาวนา โดยเฉพาะชาวนาที่มีการผลิตข้าวแบบอินทรีย์ เนื่องจากมีสมรรถนะที่ไม่เพียงพอต่อการประกอบอาชีพในปัจจุบัน รวมถึงการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ทำให้เกิดปัญหาด้านการขาดแคลนแรงงานที่จะนำมาใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2559) ที่สอดคล้องในห่วงโซ่อุปทานข้าวอินทรีย์ ซึ่งประกอบไปด้วยกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการผลิต (ต้นน้ำ) การแปรรูปข้าวอินทรีย์ (กลางน้ำ) และการตลาด (ปลายน้ำ) (สุนิสา เยาวสกุลมาศ และคณะ, 2563) ด้วยปัญหาเหล่านี้เองจึงจำเป็นที่จะต้องมีการยกระดับสมรรถนะให้แก่ชาวนาผู้ผลิตข้าวอินทรีย์เพื่อให้เกิดความพร้อมต่อการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เนื่องจากสมรรถนะถือเป็นความสามารถขั้นต่ำที่บุคคลพึงมีสำหรับการประกอบอาชีพให้ประสบความสำเร็จที่เกิดจากการบูรณาการ ความรู้ ทักษะ และทัศนคติเข้าด้วยกัน (วิชดา ประชุมทอง, 2560) ในการดำเนินการพัฒนาสมรรถนะให้แก่ชาวนาผู้ปลูกข้าวอินทรีย์นั้นกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินการภายใต้แผนแม่บทเกษตรและสหกรณ์ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2556 - 2579) ด้วยวิสัยทัศน์ “ภาคเกษตรก้าวไกลด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม ตลาดนำการผลิต ชีวิตเกษตรกรมีคุณภาพ ทรัพยากรการเกษตรมีความสมดุลและยั่งยืน” (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2559) ยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ปี พ.ศ. 2560 - 2564 (คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ, 2560) สำหรับการยกระดับจากชาวนาผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ให้เป็นสมาร์ทฟาร์มเมอร์ข้าวอินทรีย์ เพื่อผลักดันให้ชาวนามีความสามารถในการประกอบอาชีพในรูปแบบของธุรกิจเกษตรที่สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างมั่นคง เพียงพอต่อการดำรงชีวิตและเลี้ยงดูครอบครัว ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ด้วยการปรับเปลี่ยนตนเองจากการเป็นเพียงผู้ผลิตไปเป็นผู้ประกอบการ และจากการผลิตแบบ “การใช้ผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์นำการตลาด” มาเป็น “การใช้ความต้องการของตลาดนำการผลิต (Sinyolo, S. & Mudhara, M., 2018)

นอกจากนั้นการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยต่าง ๆ เข้ามาช่วยในการผลิต การบริหารจัดการในพื้นที่ รวมถึงการใช้สารสนเทศที่มีความถูกต้องและแม่นยำและมีฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ทั้งภายในและภายนอกองค์กรเข้ามาช่วยสนับสนุนในการตัดสินใจในการวางแผน การบริหารงานและการดำเนินธุรกิจด้วยแนวคิดสมาร์ทฟาร์มมิ่ง (Smart Farming) ซึ่งถือเป็นเครื่องมือในการเพิ่ม “ศักยภาพ” ให้แก่ชาวนา ส่งผลให้ได้ผลผลิตข้าวอินทรีย์ที่มีปริมาณมากขึ้น มีคุณภาพข้าวเต็มเมล็ด ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น (Jhuria, M. et al., 2013) ซึ่งปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัดในวงธุรกิจการเกษตรในต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และเนเธอร์แลนด์ อีกทั้งยังส่งผลถึงความมั่นคงทางอาหารของประเทศจากการที่ชาวนาไม่ละทิ้งอาชีพของตนด้วยการขายที่นาของตนเพื่อใช้หนี้ และหันไปประกอบอาชีพอื่นทดแทนได้อีกด้วย

ในการศึกษาเพื่อยกระดับสมรรถนะชาวนาผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ให้เป็นสมาร์ทฟาร์มเมอร์ข้าวอินทรีย์นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจถึงคำจำกัดความหรือนิยามของคำว่า “สมาร์ทฟาร์มเมอร์ข้าวอินทรีย์” ให้กระจ่างก่อนที่จะศึกษาการยกระดับสมรรถนะแก่ชาวนาผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ เพื่อให้ทราบถึงกรอบสมรรถนะและคุณสมบัติต่าง ๆ ที่ควรมีสำหรับการเป็นสมาร์ทฟาร์มเมอร์ข้าวอินทรีย์ อันจะส่งผลให้การสนับสนุนส่งเสริมการยกระดับสมรรถนะอยู่ในทิศทางและแนวทางที่เหมาะสม (Van Mil, J. F. & Henman, M., 2016) ผู้วิจัยจึงได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจึงพบว่า ในประเทศไทยนั้น คำว่า “สมาร์ทฟาร์มเมอร์ข้าวอินทรีย์” ยังมีการศึกษาและให้คำนิยามที่ไม่มีความชัดเจนเท่าใดนัก ทำให้เกิดข้อจำกัดในการตั้งวัตถุประสงค์และขอบเขตการศึกษาสำหรับผู้วิจัย อันอาจก่อให้เกิดความเสียหายจากการดำเนินการวิจัยที่ผิดพลาดได้ (ชูศรี วงศ์รัตนะ, 2549) ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความต้องการที่จะพัฒนานิยาม คำว่า “สมาร์ทฟาร์มเมอร์ข้าวอินทรีย์” จากการแสดงความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านข้าวอินทรีย์ในมิติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเป็นสมาร์ทฟาร์มเมอร์ข้าวอินทรีย์ เพื่อนำมากำหนดเป็นแนวทางในการศึกษาถึงการพัฒนากรอบสมรรถนะสมาร์ทฟาร์มเมอร์ข้าวอินทรีย์และตัวบ่งชี้ต่าง ๆ ในพจนานุกรมสมรรถนะสมาร์ทฟาร์มเมอร์ข้าวอินทรีย์ สำหรับใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินสมรรถนะชาวนาผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ ผลที่ได้จากการประเมินสามารถใช้เป็นแนวทางในการยกระดับให้เป็นสมาร์ทฟาร์มเมอร์ข้าวอินทรีย์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนานิยามสมาร์ทฟาร์มเมอร์ข้าวอินทรีย์ภายใต้แนวคิดฐานสมรรถนะเพื่อรองรับการพัฒนาการเกษตรอินทรีย์สมัยใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญจำนวน 21 ท่าน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 21 ท่าน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนในทุกมิติ คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยการสุ่มแบบวิธีเฉพาะเจาะจง โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ 1) ผู้ประกอบการข้าวอินทรีย์ จำนวน 14 คน โดยมีเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาคือ จะต้องเป็นผู้ที่เคยได้รับรางวัลเกษตรกรดีเด่นระดับประเทศ ในปี 2552 - 2562 (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2563) หรือได้รับรางวัลในระดับนานาชาติที่เกี่ยวข้องกับข้าวอินทรีย์ 2) นักวิชาการ จำนวน 7 ท่าน โดยมีเกณฑ์พิจารณาคือ มีประสบการณ์เกี่ยวกับข้าวอินทรีย์ไม่น้อยกว่า 3 ปี หรือดำรงตำแหน่งทางด้านนักวิชาการทางด้านการเกษตรของภาครัฐ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) ที่เกี่ยวข้องกับนิยามของคำว่าสมาร์ทฟาร์มเมอร์ข้าวอินทรีย์และสมรรถนะสมาร์ทฟาร์มเมอร์ข้าวอินทรีย์จากเอกสาร หนังสือ ตำรา อินเทอร์เน็ต เป็นต้น

2. สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผลของการสังเคราะห์และวิเคราะห์เนื้อหาในเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเป็นข้อคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ (วัชรินทร์ อินทพรหม, 2563) ที่เกี่ยวข้องกับการให้คำนิยามของสมาร์ทฟาร์มเมอร์ข้าวอินทรีย์และสมรรถนะที่ควรมีในการเป็นสมาร์ทฟาร์มเมอร์ข้าวอินทรีย์

3. ตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ด้วยการตรวจสอบความตรง (Validity) เพื่อหาค่าดัชนี ความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับคุณลักษณะตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ต้องการวัด โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ในการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง (IOC) ขอบแบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ทั้งฉบับเท่ากับ 1.00 และข้อคำถามทุกข้อมีค่าเฉลี่ยมากกว่า 0.5 ขึ้นไป ซึ่งถือว่ามีความเหมาะสมสำหรับนำไปใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการเก็บข้อมูลได้ (Nunnally, J. & Bernstein, I. , 1994) ในการใช้เป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

4. ติดต่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 21 ท่าน เพื่อทำการยืนยันวันและเวลาก่อนเข้าพบ รวมถึงการส่งแบบสัมภาษณ์ให้แก่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้เตรียมตัวก่อนการสัมภาษณ์

5. ดำเนินการสัมภาษณ์ แบบตัวต่อตัวในช่วงเวลาเดือน พฤษภาคม 2563 รวบรวมคำสัมภาษณ์และทำการถอดเทป หลังจากนั้นทำการกำหนดรหัส สำหรับผู้ประกอบการข้าวอินทรีย์จำนวน 17 ราย กำหนดรหัสให้เป็น EnOrsf_1 – EnOrsf_17 และสำหรับนักวิชาการ 7 ราย กำหนดรหัสให้เป็น AcOrsf_1 – AcOrsf_7 เพื่อนำไปพัฒนาคำนิยามของสมาร์ทฟาร์มเมอร์ข้าวอินทรีย์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้คือ แบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพด้วยการตรวจสอบความตรง เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับคุณลักษณะตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ต้องการวัด สำหรับใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งสองกลุ่ม วิธีการสัมภาษณ์ใช้แบบสัมภาษณ์แบบเปิดและไม่เป็นการชี้นำ (Non- Directive Open Ended) ที่มุ่งเน้นการพัฒนานิยามของคำว่าสมาร์ทฟาร์มเมอร์ข้าวอินทรีย์ นอกจากนั้นยังมีเครื่องบันทึกเสียง เครื่องบันทึกภาพ สมุดจด ปากกา สำหรับการทำวิจัยภาคสนาม

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกเสียงการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญแปลงให้มาอยู่ในรูปข้อความ โดยบันทึกลงในไฟล์คอมพิวเตอร์แบบคำต่อคำ (Verbatim) จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลตาม

วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้และวิเคราะห์ สังเคราะห์ ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อสกัดนิยามสมาร์ทฟาร์มเมอร์ข้าวอินทรีย์ ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาตรวจสอบความถูกต้องด้วยเทคนิค 3 เส้า ประกอบด้วย ทฤษฎี ผู้วิจัย และผู้เชี่ยวชาญ (โยธิน แสวงดี, 2561) สำหรับกระบวนการตรวจสอบการพัฒนาเป็นนิยามสมาร์ทฟาร์มเมอร์ข้าวอินทรีย์

ผลการวิจัย

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 21 ท่าน โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญแต่ละท่านได้ให้ทรรศนะในการให้คำนิยามของคำว่า “สมาร์ทฟาร์มเมอร์ข้าวอินทรีย์” สามารถสกัดสมรรถนะและพฤติกรรมบ่งชี้ที่แสดงถึงความเป็นสมาร์ทฟาร์มเมอร์ข้าวอินทรีย์ได้ ดังแสดงตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงพฤติกรรมและกลุ่มคำที่เกี่ยวข้องกับการเป็นสมาร์ทฟาร์มเมอร์ข้าวอินทรีย์

ลำดับที่	สมรรถนะ	พฤติกรรมบ่งชี้	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
1	วิสัยทัศน์	ชาวนาสมัยใหม่ คิดเป็น ทำเป็น รู้จริงรู้แจ้ง มีความรู้ การบริหารจัดการกระบวนการผลิตข้าว-แบบสมัยใหม่ ยอมรับการเปลี่ยนแปลง มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ยอมรับสิ่งใหม่ ๆ มีความ-สมาร์ท เป็นผู้มีความรู้ พร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง มีความคิดก้าวไกล มีความปราดเปรื่อง	EnOrsf_1, EnOrsf_2, EnOrsf_3, EnOrsf_4, EnOrsf_5, EnOrsf_6, EnOrsf_9, EnOrsf_12, AcOrsf_1, AcOrsf_2, AcOrsf_3, AcOrsf_5, AcOrsf_6, AcOrsf_7
2	การเพาะปลูกข้าวด้วยวิธีการแบบอินทรีย์	ใช้อินทรีย์วัตถุและแร่ธาตุที่มีอยู่ในธรรมชาติ วิธีคิดเชิงนิเวศน์ ไม่ใช้สารเคมีสังเคราะห์ ปฏิบัติตามหลักมาตรฐานอินทรีย์	EnOrsf_1, EnOrsf_2, EnOrsf_6, EnOrsf_12, EnOrsf_13, EnOrsf_15, EnOrsf_16, EnOrsf_17, AcOrsf_2, AcOrsf_3, AcOrsf_4, AcOrsf_5, AcOrsf_6

ตารางที่ 1 แสดงพฤติกรรมและกลุ่มคำที่เกี่ยวข้องกับการเป็นสมาร์ทฟาร์มเมอร์ข้าวอินทรีย์ (ต่อ)

ลำดับที่	สมรรถนะ	พฤติกรรมบ่งชี้	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
3	การบริหารจัดการฟาร์ม	ผลิต แปรรูป ตลาด เป็นผู้ประกอบการ ทำให้ผล-ผลิตที่มากขึ้น ข้าวที่มีคุณภาพ บริหารจัดการด้วย-ข้อมูล บริหารจัดการอย่างเป็นระบบ มีความ-ปราณีตในการผลิต การแบ่งบทบาทหน้าที่ ที่ชัดเจน ลดต้นทุนการผลิต การเงิน การบัญชี	EnOrsf_1, EnOrsf_2, EnOrsf_3, EnOrsf_4, EnOrsf_6, EnOrsf_7, EnOrsf_8, EnOrsf_10, EnOrsf_12, EnOrsf_15, EnOrsf_17, AcOrsf_1, AcOrsf_2, AcOrsf_3, AcOrsf_4, AcOrsf_6, AcOrsf_7
4	คุณธรรม จริยธรรม	คุณธรรม พึ่งตนเอง พัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม เห็นแก่ส่วนรวม-เป็นหลัก ไม่มีข้อแม้ในการทำงาน เป็นผู้ที่มีความ-ต้องการรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นผู้มี-จิตสาธารณะ มีความต้องการแบ่งปัน เห็นแก่-สุขภาพที่ดี มีความต้องการเปลี่ยนแปลงตัวเองให้-ดีขึ้น มีความอดทน มีเป้าหมายที่ชัดเจน มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น	EnOrsf_2, EnOrsf_3, EnOrsf_4, EnOrsf_5, EnOrsf_6, EnOrsf_7, EnOrsf_8, EnOrsf_9, EnOrsf_10, EnOrsf_12, EnOrsf_16, AcOrsf_1, AcOrsf_2, AcOrsf_3, AcOrsf_4, AcOrsf_7
5	เทคโนโลยีสารสนเทศ	มีความรู้ทางด้านเทคโนโลยี มีความรู้ทางด้าน-ตัวเลข ใช้สารสนเทศ ใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการ-ปฏิบัติงาน ใช้เทคโนโลยีช่วยให้เกิดการ-เปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ลดความเสี่ยงด้วยเทคโนโลยี	EnOrsf_1, EnOrsf_2, EnOrsf_3, EnOrsf_4, EnOrsf_5, EnOrsf_7, EnOrsf_8, EnOrsf_12,

ตารางที่ 1 แสดงพฤติกรรมและกลุ่มคำที่เกี่ยวข้องกับการเป็นสมาร์ทฟาร์มเมอร์ข้าวอินทรีย์ (ต่อ)

ลำดับที่	สมรรถนะ	พฤติกรรมบ่งชี้	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
			EnOrsf_13, EnOrsf_15, EnOrsf_16, AcOrsf_1, AcOrsf_2, AcOrsf_3, AcOrsf_4, AcOrsf_5, AcOrsf_6, AcOrsf_7
6	การแก้ไขปัญหา	สามารถแก้ไขปัญหาได้ดี แก้ปัญหาเป็น คิดเป็น	EnOrsf_2, EnOrsf_5, EnOrsf_9, EnOrsf_11, EnOrsf_16, EnOrsf_17, AcOrsf_1, AcOrsf_2, AcOrsf_3, AcOrsf_5, AcOrsf_6
7	เครือข่าย	มีการรวมกลุ่ม มีเครือข่ายช่วยกัน เครือข่าย-เข้มแข็ง	EnOrsf_2, EnOrsf_4, EnOrsf_6, EnOrsf_7, EnOrsf_8, EnOrsf_10, EnOrsf_11, EnOrsf_13, EnOrsf_17, AcOrsf_1, AcOrsf_2, AcOrsf_4, AcOrsf_5, AcOrsf_7

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้ให้ความสำคัญในเรื่องของความรู้ ความสามารถ และทักษะในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี สารสนเทศ หรือนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ เงินทุน และความจำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพ

ของตน เพื่อนำมามาใช้เป็นเครื่องมือสนับสนุนการ วางแผนการเพาะปลูกข้าวอินทรีย์ เพื่อให้ได้ผลผลิตที่ดีที่สุด ที่สามารถผลิตได้ตามข้อจำกัดในช่วงการผลิตนั้น ๆ ด้วยการวิเคราะห์ความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากสภาพภูมิอากาศ ภัยธรรมชาติ หรือสภาพความเหมาะสมของพื้นที่ก่อนการเพาะปลูก เพื่อวางแผนรับมือกับเหตุการณ์ฉุกเฉินที่อาจพบในระหว่างการเพาะปลูกและการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างกระบวนการผลิต

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญยังได้ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการฟาร์มด้วยการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม อันจะนำไปสู่การก่อให้เกิดนวัตกรรม ทำให้การบริหารจัดการฟาร์มดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยความสามารถในการรู้จักตลาดเป้าหมายของข้าวอินทรีย์ที่ผลิต รวมถึงมาตรฐานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดเป้าหมาย และผู้ให้การรับรองมาตรฐานต่าง ๆ เพื่อนำข้อกำหนดตามมาตรฐานดังกล่าวมาใช้เป็นแนวปฏิบัติในการวางแผนกระบวนการการผลิต การควบคุม การตรวจสอบ การแปรรูป จนกระทั่งการจัดส่งขายข้าวอินทรีย์ให้กับตลาดปลายทาง ด้วยการจัดหา จัดเตรียม ทรัพยากรการผลิต แรงงาน วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องจักรกลทางการเกษตร หรือสิ่งอำนวยความสะดวกที่ใช้ในกระบวน การผลิต การแปรรูป การขนส่ง ให้มีความสอดคล้องเหมาะสมสำหรับแต่ละกิจกรรมและแผนการเงินที่เกิดขึ้นด้วยการบันทึกค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นภายในฟาร์มให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ทราบต้นทุนการผลิต ของตนที่ชัดเจน ทำให้สมาร์ทฟาร์มเมอร์ข้าวอินทรีย์สามารถนำสารสนเทศดังกล่าวมาใช้ประโยชน์ในการกำหนดราคาขายผลผลิตข้าวอินทรีย์ การต่อรองราคาซื้อขายข้าวอินทรีย์กับคู่ค้า เพื่อก่อให้เกิดกำไรจากการขายผลผลิตที่เหมาะสมที่สุด การวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตที่เหมาะสมสำหรับการผลิตในรอบต่อไป หรือแม้กระทั่งการวางแผนการจัดหาเงินทุนที่เหมาะสมสำหรับการลงทุนการผลิตภายใต้ห่วงโซ่อุปทานข้าวอินทรีย์ที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ของตน

อีกองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญในการเป็นสมาร์ทฟาร์มเมอร์ข้าวอินทรีย์นั้น นอกเหนือจากความสามารถในการประกอบอาชีพแล้ว ความมีคุณธรรม จริยธรรมในการประกอบอาชีพก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากันด้วยการมีแนวคิดในการมีความรับผิดชอบในการรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้เป็นผู้ที่มีความตระหนักถึงการมีสุขภาพที่ดีทั้งผู้ปลูกและผู้บริโภค จึงก่อให้เกิดเป็นผู้ที่มีความเห็นแก่ส่วนรวมเป็นหลัก เป็นผู้ที่มีจิตสาธารณะ และมีความต้องการในการแบ่งปันทั้งในด้านความรู้และประสบการณ์ให้แก่ผู้อื่นเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ด้วยความสามารถในการพึ่งตนเอง จากการพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา ไม่มีข้อแม้ในการทำงาน มีความอดทน มีความต้องการเปลี่ยนแปลงตัวเองให้ดีขึ้นและมีเป้าหมายที่ชัดเจน

ด้วยการมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ทำให้สมาร์ทฟาร์มเมอร์เป็นชาวนาสมัยใหม่ที่คิดเป็น ทำเป็น รู้จริงรู้แจ้ง มีความรู้ มีการบริหารจัดการกระบวนการผลิตข้าวแบบสมัยใหม่ ยอมรับการเปลี่ยนแปลงด้วยการยอมรับสิ่งใหม่ ๆ พร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง มีความคิดก้าวไกล มีความปราดเปรื่อง

เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งในการประกอบอาชีพ การรวมกลุ่มเพื่อให้เกิดเครือข่ายที่มีการช่วยเหลือ สนับสนุนซึ่งกันและกัน ทั้งทางด้านวัตถุดิบการผลิต แรงงาน การแบ่งปันความรู้ หรือแม้กระทั่งการตลาด ก็เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้การประกอบอาชีพประสบความสำเร็จได้ นอกจากนั้นการมีเครือข่ายที่เข้มแข็งยังเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการมีอำนาจในการต่อรองเพื่อให้ได้มาซึ่งการสนับสนุนที่เหมาะสมทั้งจากทางภาครัฐและภาคเอกชน หรือแม้กระทั่งภาคีเครือข่ายอื่น ๆ

ในการเพาะปลูกข้าวอินทรีย์นั้น จำเป็นที่จะต้องมีการใช้อินทรีย์วัตถุและแร่ธาตุที่มีอยู่ในธรรมชาติ ทดแทนการใช้สารเคมีสังเคราะห์ ด้วยวิธีคิดเชิงนิเวศน์ ซึ่งเป็นหลักปฏิบัติพื้นฐานตามหลักมาตรฐานอินทรีย์สำหรับการเพาะปลูกข้าวอินทรีย์ในการนำมาใช้เป็นกลไกในการควบคุมคุณภาพผลผลิตข้าวอินทรีย์ให้อยู่ในระดับมาตรฐานที่ตลาดต้องการ จึงเห็นได้ว่าในการเพาะปลูกข้าวอินทรีย์นั้นเป็นการช่วยอนุรักษ์ดิน น้ำ และอากาศให้ปราศจากการปนเปื้อนของสารเคมี ทำให้สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศน์โดยรอบมีความสมบูรณ์

จากการที่ชาวนาผู้ปลูกข้าวอินทรีย์จะต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในการประกอบอาชีพนั้น อีกสมรรถนะหนึ่งที่สำคัญคือความสามารถในการแก้ไขปัญหา ซึ่งเป็นความสามารถเฉพาะบุคคลที่ต้องอาศัยทั้งความรู้และประสบการณ์ในการวิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อประเมินแนวทางที่เหมาะสมสำหรับนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหา ด้วยแนวคิดเชิงนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์

ดังนั้นจากการวิเคราะห์เนื้อหาโดยการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญทั้ง 21 ท่าน สามารถสรุปนิยามสมาร์ทฟาร์มเมอร์ข้าวอินทรีย์ได้ว่า สมาร์ทฟาร์มเมอร์ข้าวอินทรีย์ หมายถึง ชาวนาที่ปลูกข้าวตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ตามที่ขอรับรองที่มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ในการบริหารจัดการฟาร์ม การเงิน การบัญชี และการแก้ไขปัญหา รวมถึงการบริหารจัดการเครือข่ายด้วยวิสัยทัศน์ในเชิงระบบนิเวศน์ข้าวอินทรีย์แบบองค์รวม เพื่อให้ได้ผลผลิตข้าวอินทรีย์ที่มีคุณภาพ

อภิปรายผล

เมื่อพิจารณาถึงการให้นิยาม “สมาร์ทฟาร์มเมอร์ข้าวอินทรีย์” จะเห็นได้ว่ามีการให้ความสำคัญกับสมรรถนะทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในการเพาะปลูกข้าวในปัจจุบัน เนื่องจากจำเป็นต้องควบคุมระดับความเสี่ยงจากการประกอบอาชีพให้เกิดความเสียหายน้อยที่สุด ดังการศึกษาของ สุริยะ หาญพิชัย และพีรพล ไทยทอง ในการก้าวข้ามอุปสรรคทางด้านความแปรปรวนของภูมิอากาศที่เกิดจากสภาวะโลกร้อน (สุริยะ หาญพิชัย และพีรพล ไทยทอง, 2561) นอกจากนั้นการใช้ประโยชน์จากสารสนเทศที่ได้จาก Big data ยังสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดทิศทางการดำเนินธุรกิจด้วยการประยุกต์ใช้แนวคิดการตลาดนำการผลิตเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์ผลผลิตล้นตลาดได้อีกด้วย เช่นเดียวกับการศึกษาของ ศิริกมล

ประภาสพงษ์ ที่มีการสนับสนุนให้ชาวนาใช้สารสนเทศมาใช้ในการวางแผนการผลิตข้าวและเพิ่มศักยภาพ การแข่งขันในตลาดข้าวอินทรีย์ (ศิริกมล ประภาสพงษ์, 2563) มากไปกว่านั้นการนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ในแปลงนานั้นยังสามารถช่วยให้เกิดการแก้ปัญหาทางด้านการขาดแคลนแรงงานจากการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุได้อีกด้วย ดังเช่น การศึกษาของ เกรียงไกร แซมสีม่วง และคณะ ที่มีการนำเอารถแทรกเตอร์อัตโนมัติไร้คนขับนำทางด้วยระบบ GPS มาใช้ในการเตรียมดินในแปลงนา (เกรียงไกร แซมสีม่วง และคณะ, 2560) อีกทั้งการศึกษาของ Barkunan, S. R. et al. ที่มีการนำเอาระบบควบคุมระดับน้ำในแปลงนาอัตโนมัติ ทำการควบคุมผ่านระบบมือถือ (Barkunan, S. R. et al., 2019) ทำให้มีโอกาสในการใช้เวลาไปทำกิจกรรมอื่น ๆ นอกเหนือจากการเฝ้าเครื่องสูบน้ำ หรือ พฤทธิชาติ ปุญวัฒโท และคณะ ที่มีการใช้อากาศยานไร้คนขับ (UAV) สำหรับการพ่นสารป้องกันกำจัดโรคเมล็ดด่างในข้าว (พฤทธิชาติ ปุญวัฒโท, วรวิช สุดจริตธรรมจริยางกูร, นลินา ไชยสิงห์และสุชาดา สุพรศิลป์, 2562)

นอกเหนือจากสมรรถนะทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ จะเห็นได้ว่าข้อกำหนดของมาตรฐานอินทรีย์ต่าง ๆ ที่มีการกำหนดขึ้นเพื่อใช้เป็นเกณฑ์การคัดผลิตภัณฑ์ให้อยู่ในกลุ่มอินทรีย์ ซึ่งสมาร์ทฟาร์มเมอร์ข้าวอินทรีย์จำเป็นต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดนั้น จะเห็นได้ว่ามีความสอดคล้องกับหลักศาสนาว่าด้วยการเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม จึงทำให้เกิดการประกอบอาชีพที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่เอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดสังคมที่ดี ดังปรากฏในการศึกษาของ เชษฐกานต์ เหล่าสุนทร ที่มีการประยุกต์ใช้ธรรมะให้เข้ากับการประกอบอาชีพของชาวนาในการผลิตข้าวอินทรีย์ (เชษฐกานต์ เหล่าสุนทร, 2560) ทำให้สังคมเกิดความสงบสุขพร้อมไปด้วยกันกับการรักษาสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศน์ ไม่เพียงเท่านั้นการเพาะปลูกข้าวภายใต้กระบวนการเกษตรอินทรีย์ยังเป็นการช่วยปรับรูปแบบกระบวนการคิดของชาวนาให้เป็นระบบมากยิ่งขึ้นด้วยการมองทุกอย่างแบบองค์รวม ทำให้สมาร์ทฟาร์มเมอร์ข้าวอินทรีย์สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างเป็นระบบ ตามที่ กนกพร ภาคีฉาย และเขตต์ เลิศวิวัฒนพงษ์ ได้ใช้การมองโดยภาพรวมสำหรับการเชื่อมโยงเครือข่ายเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันด้วยการพิจารณาถึงจุดอ่อนและจุดแข็งของแต่ละคน ซึ่งผ่านการวิเคราะห์สำหรับการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ ทำให้สามารถช่วยลดอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กนกพร ภาคีฉาย และเขตต์ เลิศวิวัฒนพงษ์, 2561) ส่งผลให้สมาร์ทฟาร์มเมอร์ข้าวอินทรีย์สามารถประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพของตนได้อย่างยั่งยืน และหากหน่วยงานภาครัฐมีการนำเอานิยามที่ได้มีการพัฒนาขึ้นนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายสำหรับการยกระดับสมรรถนะสมาร์ทฟาร์มเมอร์ข้าวอินทรีย์ ดังเช่นการศึกษาของ กิตติพงษ์ พิพิธกุล ในการผลักดันให้กฎหมาย หรือนโยบายภาครัฐเอื้อต่อการสนับสนุนให้เกิดความยั่งยืนในการทำเกษตรอินทรีย์ด้วยการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศที่จำเป็น (กิตติพงษ์ พิพิธกุล, 2563) จึงแสดงให้เห็นว่าสมรรถนะเหล่านี้ถือเป็น

เครื่องมือสำคัญสำหรับใช้ในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่สมาร์ทฟาร์มเมอร์ข้าวอินทรีย์ในการขยายธุรกิจให้เกิดการเติบโตต่อไปในอนาคต

องค์ความรู้ใหม่

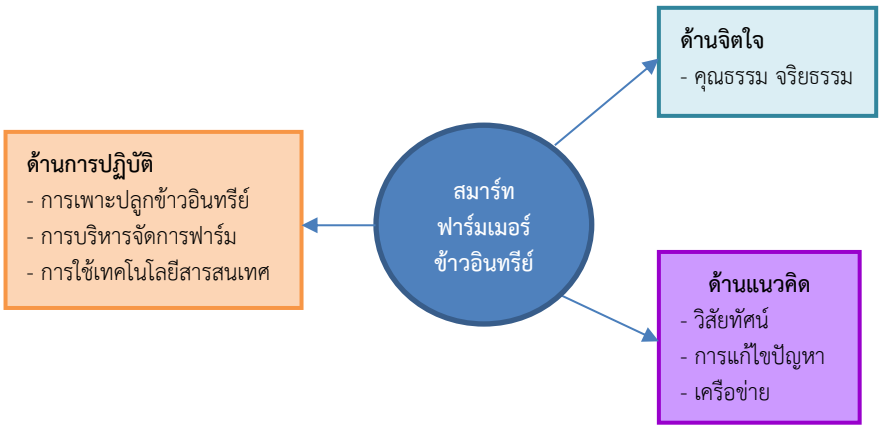

ภาพที่ 1 แสดงองค์ประกอบของนิยามสมาร์ทฟาร์มเมอร์ข้าวอินทรีย์

จากนิยามของสมาร์ทฟาร์มเมอร์ข้าวอินทรีย์จะเห็นได้ว่า มีการกล่าวถึงสมรรถนะของสมาร์ทฟาร์มเมอร์ข้าวอินทรีย์ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ด้านแนวคิดที่เน้นให้เห็นถึงการเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีความสามารถในการแก้ไขปัญหา และการมีเครือข่ายที่ประกอบเข้าด้วยกันอันจะก่อให้เกิดเป็นแรงขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะทำงานร่วมกับด้านจิตใจที่มุ่งเน้นในเรื่องของความมีคุณธรรม จริยธรรมในการประกอบอาชีพ ซึ่งส่งผลทำให้เกิดเป็นรูปแบบการประกอบอาชีพที่ไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง หรือการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน ส่งผลให้สังคมเกิดความสงบสุขตามมา รวมถึงในด้านการปฏิบัติที่มุ่งเน้นถึงความสำคัญในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้สอดคล้องกับกิจกรรมต่าง ๆ ในการปลูกข้าวตามมาตรฐานอินทรีย์ที่ต้องการขอรับรอง ทั้งนี้ในการนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาสนับสนุนการประกอบอาชีพนั้นเป็นการสนับสนุนให้สมาร์ทฟาร์มเมอร์ข้าวอินทรีย์ที่กำลังอยู่ในช่วงการปรับเปลี่ยน ให้มีการบริหารจัดการให้เป็นไปตามมาตรฐานอินทรีย์ที่ตนต้องการขอรับรองมีความคล่องตัวมากยิ่งขึ้น อีกทั้งการนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาประยุกต์ใช้ ยังเป็นการช่วยลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการประกอบอาชีพ ด้วยการใช้สารสนเทศในการวางแผนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมภายใต้ห่วงโซ่อุปทาน ข้าวอินทรีย์ ทำให้สมาร์ทฟาร์มเมอร์ข้าวอินทรีย์มีความมั่นคงทางอาชีพ ส่งผลให้เกิดความมั่นคงทางอาหารให้แก่ประเทศได้อย่างยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการพัฒนานิยามสมาร์ทฟาร์มเมอร์ข้าวอินทรีย์ สามารถกล่าวได้ว่า สมาร์ทฟาร์มเมอร์ ข้าวอินทรีย์ หมายถึง ชาวนาที่ปลูกข้าวตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ตามที่ขอรับรองที่มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ในการบริหารจัดการฟาร์ม การเงิน การบัญชี และการแก้ไขปัญหา รวมถึงการบริหารจัดการเครือข่าย ด้วยวิสัยทัศน์ในเชิงระบบนิเวศน์ข้าวอินทรีย์แบบองค์รวม เพื่อให้ได้ผลผลิตข้าวอินทรีย์ที่มีคุณภาพ สำหรับข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ในเชิงนโยบายหากมีการนำเอานิยามสมรรถนะสมาร์ท ฟาร์มเมอร์ข้าวอินทรีย์นี้ไปประยุกต์ใช้ จะก่อให้เกิดการสนับสนุนสมาร์ทฟาร์มเมอร์ข้าวอินทรีย์ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับความต้องการของแต่ละบุคคล เช่น การออกแบบหลักสูตรการพัฒนาสมรรถนะทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสมาร์ทฟาร์มเมอร์ข้าวอินทรีย์ อันจะส่งผลให้สมาร์ทฟาร์มเมอร์ ข้าวอินทรีย์เกิดการยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากการมีสมรรถนะที่ดี ส่งผลให้ประเทศเกิดความมั่นคงทั้งทางด้านอาหารและเศรษฐกิจ จากการที่ประเทศมีศักยภาพในการผลิตข้าวอินทรีย์ให้สามารถเข้าสู่การแข่งขันในตลาดต่างประเทศได้ในอนาคต เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการพัฒนาสมรรถนะสมาร์ทฟาร์มเมอร์ ข้าวอินทรีย์นั้น ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาเรื่ององค์ประกอบสมรรถนะของสมาร์ทฟาร์มเมอร์ข้าวอินทรีย์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะของสมาร์ทฟาร์มเมอร์ข้าวอินทรีย์ตามความเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

กนกพร ภาคีฉาย และเขตต์ เลิศวิวัฒนพงษ์. (2561). แนวทางการพัฒนาธุรกิจข้าวอินทรีย์เพื่อรองรับการเข้าร่วมประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของโครงการ “ผูกปิ่นโตข้าว”. วารสารวิชาการ มทร.สุวรรณภูมิ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 3(1), 42-54.

กรมส่งเสริมสหกรณ์. (2563). บุคคล/สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรดีเด่น. เรียกใช้เมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://www.cpd.go.th/cpdth2560/information-cpd/person-coop

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2559). ยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579). เรียกใช้เมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://www.opsmoac.go.th/strategic-files-40119 1791792

กิตติพงษ์ พิพิธกุล. (2563). เกษตรอินทรีย์วิถีสู่สังคมเกษตรยั่งยืน : ยุทธศาสตร์พัฒนาข้าวอินทรีย์. วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 10(1), 116-130.

เกรียงไกร แซมสีม่วง และคณะ. (2560). การออกแบบและสร้าง รถไถขับเคลื่อนอัตโนมัติแบบไร้คนขับพร้อมติดตั้งอุปกรณ์นำทางด้วยระบบ GPS สำหรับเกษตรกรรม สมัยใหม่. วารสารสมาคมวิศวกรรมเกษตรแห่งประเทศไทย, 23(1), 39-54.

คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ. (2560). ยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2560-2564. เรียกใช้เมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://www.ldd.go.th/Web_PGS /data/standart/04_strategy_organic_th.pdf

ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2549). เทคนิคการเขียนเค้าโครงการวิจัย: แนวทางสู่ความสำเร็จ. นนทบุรี: บริษัท ไทเนรมิตกิจ อินเตอร์ โปรแกรสซิฟ จำกัด.

เชษฐกานต์ เหล่าสุนทร. (2560). แนวทางการพัฒนาศักยภาพชาวนาในการปลูกข้าวอินทรีย์วิถีธรรมในจังหวัด เชียงราย. วารสาร มจร การพัฒนาสังคม, 2(3), 16-28.

พฤทธิชาติ ปุญวัฒโท, วรวิช สุดจริตธรรมจริยางกูร, นลินา ไชยสิงห์และสุชาดา สุพรศิลป์. (2562). ประสิทธิภาพของอากาศยานไร้คนขับ (UAV) สำหรับการพ่นสารป้องกันกำจัดโรคเมล็ดด่างในข้าว. วารสารวิชาการเกษตร, 37(1), 27-36.

โยธิน แสวงดี. (2561). การวิจัยเชิงคุณภาพ เอกสารประกอบการเรียนการสอน เรื่อง การออกแบบการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

วัชรินทร์ อินทพรหม. (2563). การทบทวนวรรณกรรมสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, 9(1), 1-13.

วิชดา ประชุมทอง. (2560). สมรรถนะในการปฏิบัติงานของหัวหน้างานสายการผลิตกับประสิทธิผลขององค์การ บริษัทผลิตน้ำผลไม้กระป๋อง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. ในวิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

ศิริกมล ประภาสพงษ์. (2563). แนวทางการจัดการลดต้นทุนเพิ่มผลผลิตโดยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันทางการตลาดของข้าวหอมมะลิในจังหวัดศรีสะเกษ. วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์, 22(1), 169-182.

สุนิสา เยาวสกุลมาศ และคณะ. (2563). รูปแบบการส่งเสริมการจัดการห่วงโซ่อุปทานข้าวหอมมะลิอินทรีย์ของเกษตรกรในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 21(1), 153-168.

สุริยะ หาญพิชัย และพีรพล ไทยทอง. (2561). การพัฒนาชาวนาไทยรุ่นใหม่เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น, 5(2), 1-16.

Barkunan, S. R. et al. (2019). Smart sensor for automatic drip irrigation system for paddy cultivation. Computers & Electrical Engineering, 73(January 2019), 180-193.

Jhuria, M. et al. (2013). Image processing for smart farming: Detection of disease and fruit grading. In the Image Information Processing (ICIIP), 2013 IEEE Second International Conference on Image Information Processing (ICIIP-2013). Institute of Electrical and Electronics Engineers.

Nunnally, J. & Bernstein, I. . (1994). sychometric theory. New York: McGraw Hill.

Sinyolo, S. & Mudhara, M. (2018). The impact of entrepreneurial competencies on household food security among smallholder farmers in KwaZulu Natal, South Africa. Ecology of food and nutrition, 57(2), 71-93.

Van Mil, J. F. & Henman, M. (2016). Terminology, the importance of defining. International journal of clinical pharmacy, 38(3), 709-713.

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 909-926

บทความวิจัย

ปัจจัยเชิงสาเหตุของความสัมพันธ์ของพันธมิตรและโซ่อุปทานที่ส่งผลต่อการจัดการสมรรถนะโซ่อุปทานและระดับวุฒิภาวะการบริการลูกค้าธุรกิจการผลิตเครื่องปรับอากาศ*

CAUSAL FACTORS OF THE PARTNER AND SUPPLY CHAIN RELATIONSHIP AFFECTING SUPPLY CHAIN PERFORMANCE MANAGEMENT AND CUSTOMER SERVICE MATURITY LEVEL IN THE AIR CONDITIONING MANUFACTURING BUSINESS

สุขสกล วลัญตะกุล[1]
Sookkhasakon Valantgul[1]
[1]มหาวิทยาลัยศรีปทุม
[1]Sripatum University, Thailand
[1]Corresponding author E-mail: sukasakon6324@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของความสัมพันธ์ของพันธมิตรและโซ่อุปทานที่ส่งผลต่อสมรรถนะโซ่อุปทานและระดับวุฒิภาวะการบริการลูกค้า 2) ศึกษาอิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุของความสัมพันธ์ของพันธมิตรและโซ่อุปทานที่ส่งผลต่อสมรรถนะโซ่อุปทานและระดับวุฒิภาวะการบริการลูกค้า และ 3) สร้างแบบจำลองของปัจจัยเชิงสาเหตุของความสัมพันธ์ของพันธมิตรและโซ่อุปทานที่ส่งผลต่อสมรรถนะโซ่อุปทานและระดับวุฒิภาวะการบริการลูกค้า เป็นวิธีวิจัยแบบผสานวิธี ได้แก่ เชิงปริมาณใช้แบบสอบถามสุ่มแบบเจาะจง กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหาร หัวหน้างาน และผู้ปฏิบัติงาน จำนวน 660 คน วิเคราะห์ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าเบ้ ความโด่ง และเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกสุ่มแบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ 1) ผู้จัดจ่ายวัตถุดิบ 2) ผู้ผลิต 3) ผู้ค้าส่ง 4) ผู้ค้าปลีก และ5) ผู้บริโภค จำนวน 5 คน วิเคราะห์เชิงเนื้อหาและสรุปภาพรวม ผลการวิจัย

* Received 12 December 2022; Revised 28 December 2022; Accepted 30 December 2022

พบว่า 1) ปัจจัยของความสัมพันธ์พันธมิตร ภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X}$= 3.70, S.D.= 0.88) ค่าเฉลี่ยมากสุดคือ การพัฒนาธุรกิจ ($\bar{X}$= 3.74, S.D.= 0.64) รองลงมาคือ การขายและช่องทางกระจายสินค้า ($\bar{X}$= 3.73, S.D.= 0.78) และน้อยสุดคือ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ($\bar{X}$= 3.62, S.D.= 0.80) 2) อิทธิพลปัจจัยเชิงสาเหตุ ประกอบด้วย อิทธิพลทางตรง ได้แก่ ความสัมพันธ์ของพันธมิตร กลุ่มอุปทานและคู่ค้า ความสัมพันธ์ในโซ่อุปทาน และการจัดการสมรรถนะของโซ่อุปทาน และอิทธิพลทางอ้อม ได้แก่ ความสัมพันธ์ของพันธมิตร มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 3) โมเดลเชิงปัจจัยมีความสอดคล้องกลมกลืนและมีอิทธิพลทุกด้าน ค่า Chi-Square = 288.12, df = 256, p = 0.082, GFI = 0.97, AGFI = 0.94, SRMR= 0.012, RMSEA = 0.014 และ CFI = 1.00 ถือว่าโมเดลแบบจำลองมีความเหมาะสม และยอมรับได้

คำสำคัญ: พันธมิตรและโซ่อุปทาน, สมรรถนะโซ่อุปทาน, ระดับวุฒิภาวะการบริการลูกค้า

Abstract

The objectives of the research article were: 1) to study the causal factors of partner relationships and supply chains that affect supply chain performance and customer service maturity level 2) to study the influence of causal factors on partner relationships and supply chains that affect supply chain performance and customer service maturity level and 3) to create model about causal factors of partner relationships and supply chains that affect supply chain performance and customer service maturity level. This was mixed method research which used a quantitative specific randomized questionnaire. The sample was collected from executives, supervisors and operators of all 660 persons. The data were analyzed by using frequency, percentage, mean, standard deviation, skew, kurtosis, and using qualitatively specific randomized in-depth interview. The key informant was collected by: 1) raw material supplier, 2) producer, 3) wholesalers, 4) retailers, and 5) consumer of all 5 persons. The result found that content analysis were and Overview as follows: 1) the overview of the factors of partner relationships was at high level ($\bar{X}$= 3.70, S.D.= 0.88), the highest average was business development ($\bar{X}$= 3.74, S.D.= 0.64), followed by sales and distribution channels ($\bar{X}$= 3.73, S.D.= 0.78), and the least is product development ($\bar{X}$= 3.62, S.D.= 0.80). 2) The causal factor influence was direct influence such as partner relationships, supply groups and partners, supply chain relationship, supply chain performance management and indirect influence. The partner relationship was statistically significant at 0.01 levels and 3) The model had harmonious and

influential in every aspect, Chi-Square = 288.12, df = 256, p = 0.082, GFI = 0.97, AGFI = 0.94, SRMR= 0.012, RMSEA = 0.014 and CFI = 1.00. It was considered that the model was suitable and acceptable.

Keywords: Partner and Supply Chain, Supply Chain Performance, Customer Service Maturity Level

บทนำ

ธุรกิจการผลิตเครื่องปรับอากาศเป็นอุตสาหกรรมภาคการผลิตที่มีบทบาทสำคัญต่อกลไกการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและความเจริญก้าวหน้าของประเทศไทย เนื่องจากประเทศไทยสามารถผลิตเครื่องปรับอากาศส่งออกเป็นอันดับ 2 รองจากประเทศจีน โดยมูลค่าส่งออกของไทยอยู่ที่ประมาณ 4.8 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็นร้อยละ 11.8 ของมูลค่าส่งออกทั้งโลก (ศูนย์วิจัยกรุงศรี, 2563) โดยมูลค่าการส่งออกเครื่องปรับอากาศของไทยโดยเฉพาะในภูมิภาคอาเซียนระหว่างปี 2561 - 2562 พบว่า มีศักยภาพการเติบโตสูงจาก 18,000,000 ล้านเหรียญสหรัฐฯ ในปี 2561 เป็น 12,014.56 ล้านเหรียญสหรัฐฯ ในปี 2562 มีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.8 และมีแนวโน้มการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2563) แต่เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างไตรมาสที่ 3/2563 และไตรมาสที่ 4/2563 พบว่า ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ มีอัตราการปรับตัวที่ลดลงจากร้อยละ 6.4 เหลือเพียงร้อยละ 4.2 (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564) ในภาพรวมของตลาดเครื่องปรับอากาศ พบว่า อุตสาหกรรมภาคการผลิตมีแนวโน้มการขยายที่เพิ่มขึ้นโดยจากผลสำรวจการติดตั้งเครื่องปรับอากาศภายในบ้าน ระหว่างปี 2560 - 2562 พบว่า มีการติดตั้งเครื่องปรับอากาศในบ้านเพิ่มขึ้นร้อยละ 15.0 เมื่อถึงฤดูร้อนสภาพอากาศจะร้อนและอบอ้าวมาก ทำให้ประชากรบางส่วนมีความต้องการที่จะติดตั้งเครื่องปรับอากาศเพิ่มขึ้น โดยบริษัท แอลจี อีเลคทรอนิคส์ ประเทศไทยได้คาดการณ์ว่า ภายในปี 2562 จะมียอดขายเครื่องปรับอากาศภายในบ้านมูลค่าตลาดประมาณ 20,700 ล้านบาท อัตราการขยายตัวร้อยละ 15.0 (บริษัท แอลจี อีเลคทรอนิคส์ ประเทศไทย, 2563) การผลิตเครื่องปรับอากาศในประเทศไทยมี 4 ลักษณะ ได้แก่ 1) เครื่องปรับอากาศที่ติดตามบ้านพักอาศัยและอาคารสำนักงาน 2) เครื่องปรับอากาศในรถยนต์ 3) คอมเพรสเซอร์ และ 4) ชิ้นส่วนประกอบอื่น ๆ (สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, 2563) จากสถานการณ์ดังกล่าวส่งผลให้ธุรกิจการผลิตเครื่องปรับอากาศกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี พลังงานและสิ่งแวดล้อม โดยมี การพัฒนาห่วงโซ่อุปทานในอุตสาหกรรมการผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าแต่ละประเภทในไทยมีระดับความก้าวหน้าต่างกัน ส่งผลให้ศักยภาพในการส่งออกไปยังตลาดโลกมีความแตกต่างกันด้วย โดยกลุ่มอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าประเภทเครื่องทำความเย็น (Cooling) โดยเฉพาะเครื่องปรับอากาศ

และคอมเพรสเซอร์ มีการพัฒนาการผลิตเกือบตลอดทั้งห่วงโซ่อุปทาน ทำให้การใช้ชิ้นส่วนหรือส่วนประกอบที่ผลิตในประเทศสำหรับการผลิตสินค้าขั้นปลายมีสัดส่วนสูงกว่า 80% ของมูลค่าชิ้นส่วนทั้งหมด อุตสาหกรรมการผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้ากลุ่ม Cooling ของไทยจึงเติบโตต่อเนื่อง ส่งผลให้ไทยมีสถานะเป็นผู้ส่งออกอันดับต้น ๆ ของโลกในเชิงมูลค่า จากการศึกษาสถานะการแข่งขันในตลาดโลกของอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าของไทยในช่วงปี 2553 - 2561 พบว่า ประเภทเครื่องใช้ไฟฟ้าที่ไทยมีขีดความสามารถในการแข่งขันสูง และมีส่วนแบ่งตลาดเพิ่มขึ้นในทิศทางเดียวกับการเติบโตของตลาดโลก คือ เครื่องปรับอากาศ ตู้เย็น เครื่องซักผ้า และหม้อหุงข้าว ส่วนเครื่องใช้ไฟฟ้าที่ไทยมีส่วนแบ่งตลาดลดลงสวนทางกับตลาดโลกที่กำลังเติบโต คือ ไมโครเวฟ คอมเพรสเซอร์ และพัดลม (วรรณา ยงพิศาลภพ, 2564)

ดังนั้น ธุรกิจการผลิตเครื่องปรับอากาศจำเป็นที่จะต้องแสวงหาการจัดการใหม่ ๆ เข้ามาประยุกต์ใช้กับธุรกิจ ซึ่งการจัดการสมรรถนะโซ่อุปทานเป็นวิธีการบูรณาการที่ก่อประสิทธิภาพสูงสำหรับกลุ่มผู้ผลิตคู่ค้า ซัพพลายเออร์ เพื่อส่งมอบสินค้าและการบริการกระจายไปสู่ลูกค้าในปริมาณ สถานที่และเวลาที่เหมาะสม โดยมีต้นทุนทั้งระบบต่ำที่สุด ส่งผลให้กลุ่มอุตสาหกรรมผลิตเครื่องปรับอากาศต้องมีกระบวนการผลิตที่เน้นการใช้เทคโนโลยีสูงขึ้น ทำให้ช่วยดึงดูดเม็ดเงินลงทุนพัฒนานวัตกรรมการผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะเครื่องใช้ไฟฟ้าที่มีศักยภาพในการแข่งขันสูง (จิระภรณ์ ตันติชัยรัตนกูล, 2555; ยงยุทธ ฟูพงศ์ศิริพันธ์, 2555) จากสภาพปัญหาดังกล่าว เป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการสมรรถนะของโซ่อุปทานที่มีผลต่อระดับวุฒิภาวะการบริการลูกค้า เนื่องจากองค์กรธุรกิจต้องสร้างการตอบสนองความต้องการของลูกค้าที่ดีขึ้นเพื่อเพิ่มระดับวุฒิภาวะการบริการลูกค้าให้สูงขึ้น กล่าวได้ว่า การจัดการสมรรถนะของโซ่อุปทานเป็นแนวทางหนึ่งที่ช่วยให้ธุรกิจการผลิตเครื่องปรับอากาศสามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และนำไปสู่ความอยู่รอดอย่างมั่นคงและยั่งยืนในอนาคตของธุรกิจด้วย ดังนั้น ธุรกิจการผลิตเครื่องปรับอากาศจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องแสวงหาแนวทางในการจัดการสมรรถนะของโซ่อุปทานขึ้นมาใหม่ด้วยปัจจัยของความสัมพันธ์โซ่อุปทานและการวางแผนโซ่อุปทาน เพื่อนำไปสู่ระบบและกลไกขับเคลื่อนที่ถูกต้อง เหมาะสมและชัดเจนต่อไป ในระดับวุฒิภาวะการบริการลูกค้านั้น จะต้องคำนึงถึงระดับการบริการลูกค้า (Customer Service Level) ซึ่งเป็นระดับความสามารถในการดำเนินงานบริการของธุรกิจที่เหมาะสมภายใต้ขีดจำกัดของธุรกิจ เช่น ต้นทุน ทรัพยากร การบริหารจัดการ วัสดุ อุปกรณ์และเทคโนโลยี เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างสมดุล และสร้างความพึงพอใจสูงสุด เห็นได้ว่า ธุรกิจจะต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบของระดับการบริการลูกค้าควบคู่ไปกับการดำเนินธุรกิจ เพื่อให้การดำเนินงานของธุรกิจมีความสอดคล้องกับบริบทของแต่ละธุรกิจได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์นำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของธุรกิจตามที่ได้กำหนดเอาไว้ จะเห็นได้ว่า ระดับการบริการลูกค้าที่มีคุณภาพ ซึ่งจะนำไปสู่การตอบสนองความต้องการของลูกค้าให้เกิดความพึงพอใจได้อย่าง

ถูกต้อง เหมาะสม ถือเป็นกลยุทธ์ทางการตลาดของธุรกิจอีกแนวทางหนึ่งที่สำคัญในความได้เปรียบทางการแข่งขัน (Porter, M.E., 2008)

เมื่อพิจารณาถึงตัวแปรต่าง ๆ พบว่า ความสัมพันธ์ของพันธมิตร (Partnership Relationship) เป็นการร่วมมือกันระหว่างอุตสาหกรรม ธุรกิจหรือลูกค้า เพื่อดำเนินงานให้เกิดประโยชน์ร่วมกันและสอดคล้องกับความต้องการซึ่งกันและกัน ความสัมพันธ์ในโซ่อุปทาน (Supply Chain Relationship) เป็นความร่วมมือ ส่งเสริม และสนับสนุนซึ่งกันและกันระหว่างพันธมิตรของธุรกิจหรือลูกค้าทั้งภายในและภายนอกห่วงโซ่อุปทานเพื่อการตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว ซึ่งนำไปสู่การสร้างความพึงพอใจแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องตลอดทั้งโซ่อุปทานการวางแผนโซ่อุปทาน (Supply Chain Planning) ของธุรกิจนั้นเป็นการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างองค์กร ซัพพลายเออร์ คู่ค้าและลูกค้า ซึ่งมีหลักการที่สำคัญคือ การมุ่งเน้นถึงกระบวนการต่าง ๆ ภายในระบบโซ่อุปทานให้มีประสิทธิภาพตลอดโซ่อุปทาน โดยธุรกิจจะนำเอาปัจจัยเชิงกลยุทธ์ต่าง ๆ มาร่วมพิจารณาด้วย เช่น การใช้ข้อมูลร่วมกัน การคลังสินค้า การจัดซื้อ และการกระจายความเสี่ยง ซึ่งในการจัดการสมรรถนะโซ่อุปทาน (Supply Chain Performance Management) เป็นวิธีบูรณาการดำเนินงานตลอดทั้งระบบเพื่อประเมินความเชื่อมโยงการจัดการโซ่อุปทาน อันจะนำไปสู่การแสดงถึงความสามารถของธุรกิจในการตอบสนองความต้องการของลูกค้า ซึ่งการจัดการสมรรถนะโซ่อุปทานที่ดี มีคุณภาพ (วิทยา สุหฤทดำรง และคณะ, 2551) สรุปได้ว่า ความสัมพันธ์ของพันธมิตร ความสัมพันธ์โซ่อุปทาน การวางแผนโซ่อุปทานและการจัดการสมรรถนะโซ่อุปทานมีความเกี่ยวข้องกันทั้งระบบของธุรกิจ ซึ่งจากภาพรวมทั้งหมดของความสัมพันธ์ตลอดทั้งโซ่อุปทาน ธุรกิจจำเป็นที่จะต้องพิจารณาถึงความสามารถในการส่งมอบการบริการที่ดี มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้ากลุ่มเป้าหมายให้เกิดความพึงพอใจสูงสุด ดังนั้น ธุรกิจจึงมีความจำเป็นและจะต้องตระหนักถึงการแสวงหาแนวทางในการพัฒนาธุรกิจให้มีระดับวุฒิการบริการลูกค้าที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่องอันจะนำไปสู่ธุรกิจประสบความสำเร็จอย่างมั่นคงและยั่งยืนต่อไป (ฉัตรชัย ลอยฤทธิไกร, 2555; เพ็ญนภา จรัสพันธ์, 2557) จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจนำเสนอปัจจัยเชิงสาเหตุของความสัมพันธ์ของพันธมิตรและโซ่อุปทานที่ส่งผลต่อสมรรถนะโซ่อุปทานและระดับวุฒิภาวะการบริการลูกค้า เพื่อทราบถึงความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง และความมีอิทธิพลของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีต่อสมรรถนะโซ่อุปทานและระดับวุฒิภาวะการบริการลูกค้า ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการปรับปรุง/พัฒนาปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบต่างๆ ซึ่งจะเป็นแนวทางสำหรับผู้ประกอบการผลิตเครื่องปรับอากาศและคู่ค้า รวมถึงการพัฒนาบูรณาการ และการศึกษาต่อยอดทางวิชาการต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของความสัมพันธ์ของพันธมิตรและโซ่อุปทานที่ส่งผลต่อสมรรถนะโซ่อุปทานและระดับวุฒิภาวะการบริการลูกค้า

2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุของความสัมพันธ์ของพันธมิตรและโซ่อุปทานที่ส่งผลต่อสมรรถนะโซ่อุปทานและระดับวุฒิภาวะการบริการลูกค้า

3. เพื่อสร้างแบบจำลองของปัจจัยเชิงสาเหตุของความสัมพันธ์ของพันธมิตรและโซ่อุปทานที่ส่งผลต่อสมรรถนะโซ่อุปทานและระดับวุฒิภาวะการบริการลูกค้า

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้วิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตการวิจัย

1.1 ด้านประชากร (Population) คือ บริษัทผลิตเครื่องปรับอากาศและคู่ค้าแยกตามประเภทตามกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ ที่มีทุนจดทะเบียน 500,000 - 16,000,000 บาท ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ชลบุรี ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา สมุทรสาคร สมุทรปราการ ระยอง และสุราษฎร์ธานี จำนวน 22 บริษัท จำนวนประชากรทั้งสิ้น 9,528 คน (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์, 2563)

1.1.1 กลุ่มตัวอย่าง (Sample) คือ ตัวแทนจากบริษัทผลิตเครื่องปรับอากาศและคู่ค้า โดยการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง ประกอบด้วย 1) ผู้บริหาร จำนวน 44 คน 2) หัวหน้างาน จำนวน 200 คน และ 3) ผู้ปฏิบัติงาน จำนวน 416 คน จำนวนทั้งหมด 660 คน โดยใช้สูตรของ Krejcie and Morgan (Krejcie, R.V., & Morgan, D.W., 1970)

1.1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) เลือกตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่ 1) ผู้จัดจ่ายวัตถุดิบ 2) ผู้ผลิต 3) ผู้ค้าส่ง 4) ผู้ค้าปลีก และ5) ผู้บริโภค จำนวน 5 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกคือ บุคคลที่เกี่ยวข้องกับบริษัทผลิตเครื่องปรับอากาศและคู่ค้าที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการผลิตเครื่องปรับอากาศ ด้านการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน และด้านการตลาดไม่น้อยกว่า 10 ปี

1.2 ด้านเนื้อหา ได้แก่ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของพันธมิตรและโซ่อุปทาน สมรรถนะโซ่อุปทานและระดับวุฒิภาวะการบริการลูกค้า และอิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุของความสัมพันธ์ของพันธมิตรและโซ่อุปทาน

2. ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ เชิงปริมาณใช้แบบสอบถามซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตเครื่องปรับอากาศ ด้านภาษา และด้านวิจัย จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหา แล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC มีค่าไม่ต่ำกว่า 0.60 - 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) นำไปทดลองใช้กับกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่ตัวอย่างจำนวน 30 คน และได้หาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach, L. J., 1990) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.89 ถือได้ว่าผ่านเกณฑ์ และจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์แบ่งเป็น 6 ตอน

คือ 1) ข้อมูลพื้นฐาน (Checklist) 2) ปัจจัยของความสัมพันธ์ของพันธมิตรและกลุ่มของอุปทานและคู่ค้า 3) ปัจจัยของความสัมพันธ์ของโซ่อุปทาน และการวางแผนโซ่อุปทาน 4) ปัจจัยของความสัมพันธ์ของการจัดการสมรรถนะของโซ่อุปทาน และ5) ปัจจัยของระดับวุฒิภาวการณ์บริการลูกค้า เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert, R., 1967) (โดยแบ่งช่วงของคะแนน ได้แก่ 1 หมายถึง น้อยที่สุด 2 หมายถึง น้อย 3 หมายถึง มีปานกลาง 4 หมายถึง มาก และ 5 หมายถึง มากที่สุด) และ 6) วิเคราะห์และตรวจสอบความสอดคล้องของแบบจำลองและเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ 1) ข้อมูลพื้นฐาน 2) การจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน และ3) ด้านการผลิตเครื่องปรับอากาศ

3. ด้านการเก็บข้อมูล คือ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป สร้างแบบจำลองความสัมพันธ์ และวิเคราะห์และตรวจสอบความสอดคล้องของแบบจำลองความสัมพันธ์ (แบบสอบถาม) และระยะที่ 2 การจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานและการผลิตเครื่องปรับอากาศ (แบบสัมภาษณ์)

4. ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล คือ เชิงปริมาณเป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง (SEM) ด้วยวิธีการ Maximum Liklihood ด้วยโปรแกรม LISREL การตรวจสอบการแจกแจงของตัวแปรสังเกตได้ โดยวิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าเบ้ และความโด่ง โดยสรุปค่า χ2 /df , RMSEA, SRMR, GFI, AGFI, CFI ว่าค่าดัชนีเหล่านี้มีเกณฑ์ยอมรับได้ คือ โมเดลที่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดีเมื่อค่า χ2 /df น้อยกว่า 2.00 ($\chi^2 / df < 2.00$), ระดับดีเมื่อค่า RMSEA น้อยกว่า 0.05 (RMSEA < 0.05), ระดับดีเมื่อค่า SRMR น้อยกว่า 0.05 (SRMR < 0.05), ระดับดีเมื่อค่า GFI มากกว่าหรือเท่ากับ 0.95 (GFI ≥ 0.95), ระดับดีเมื่อค่า AGFI มากกว่าหรือเท่ากับ 0.90 (AGFI ≥ 0.90) และระดับดีเมื่อค่า CFI มากกว่าหรือเท่ากับ 0.95 (AGFI ≥ 0.95) (Schumacker, R. E.,& Lomax, R. G., 2010) และเชิงคุณภาพวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และสรุปเป็นภาพรวม

ผลการวิจัย

การศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของความสัมพันธ์ของพันธมิตรและโซ่อุปทานที่ส่งผลต่อสมรรถนะโซ่อุปทานและระดับวุฒิภาวะการบริการลูกค้า พบว่า ส่วนใหญ่มีเงินทุนจดทะเบียนน้อยกว่า 1 ล้านบาท จำนวน 211 คน ร้อยละ 31.97 มียอดขาย น้อยกว่า 10 ล้านบาท จำนวน 178 คน ร้อยละ 26.97 มีพนักงานทั้งหมด น้อยกว่า 500 คน จำนวน 209 คน ร้อยละ 31.67 และมีโรงงานทั้งหมด 1 โรงงาน จำนวน 188 คน ร้อยละ 28.48 รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับปัจจัยความสัมพันธ์ของพันธมิตรและกลุ่มของโซ่อุปทานและคู่ค้า

ระดับปัจจัยความสัมพันธ์ของพันธมิตรและกลุ่มของโซ่อุปทานและคู่ค้า	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ความสัมพันธ์ของพันธมิตร	3.70	0.67	มาก
2. ความสัมพันธ์ของโซ่อุปทาน	3.59	0.75	มาก
3. กลุ่มของโซ่อุปทานและคู่ค้า	3.70	0.71	มาก
4. การวางแผนโซ่อุปทาน	3.53	0.82	มาก
5. การจัดการสมรรถนะของโซ่อุปทาน	3.66	0.63	มาก
6. ระดับวุฒิภาวะการบริการลูกค้า	3.81	0.65	มาก
รวม	**3.70**	**0.88**	**มาก**

จากตารางที่ 1 ระดับปัจจัยความสัมพันธ์ของพันธมิตรและกลุ่มของโซ่อุปทานและคู่ค้า พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 3.70, S.D.= 0.88) เมื่อพิจารณา พบว่า ค่าเฉลี่ยมากสุดคือ ระดับวุฒิภาวการณ์บริการลูกค้า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 3.81, S.D.= 0.65) รองลงมาคือ กลุ่มของโซ่อุปทานและคู่ค้า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 3.70, S.D.= 0.71) ค่ามากสุดคือ กลุ่มของโซ่อุปทาน ($\bar{X}$= 3.77, S.D.= 0.80) รองลงมาคือ กลุ่มโซ่อุปทานภายนอก ($\bar{X}$= 3.75, S.D.= 0.97) และน้อยสุดทีมติดต่อลูกค้า ($\bar{X}$= 3.58, S.D.= 0.81) และความสัมพันธ์ของพันธมิตร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 3.70, S.D.= 0.67) และน้อยสุดคือ การวางแผนโซ่อุปทาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 3.53, S.D.= 0.82)

การศึกษาอิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุของความสัมพันธ์ของพันธมิตรและโซ่อุปทานที่ส่งผลต่อสมรรถนะโซ่อุปทานและระดับวุฒิภาวะการบริการลูกค้า พบว่า อิทธิพลทางตรง ได้แก่ ความสัมพันธ์ของพันธมิตร กลุ่มอุปทานและคู่ค้า ความสัมพันธ์ในโซ่อุปทาน และการจัดการสมรรถนะของโซ่อุปทาน และอิทธิพลทางอ้อม ได้แก่ ความสัมพันธ์ของพันธมิตร มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรในโมเดลเชิงสาเหตุของความสัมพันธ์ของพันธมิตรและโซ่อุปทานที่ส่งผลต่อสมรรถนะโซ่อุปทานและระดับวุฒิภาวะการบริการลูกค้า

ปัจจัยเหตุ	AFRS			GSAP			SCPN			SCRS			SCMN		
ปัจจัยผล	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE
SCRS	0.92**	-	0.92**	0.11*	-	0.11*	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	(0.06)	-	(0.06)	(0.06)	-	(0.06)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	14.19	-	14.19	2.62	-	2.62									
SCMN	-	0.14**	0.14**	-	0.01	0.01	0.83**	-	0.83**	0.15**	-	0.15**	-	-	-
	-	(0.04)	(0.04)	-	(0.01)	(0.01)	(0.05)	-	(0.05)	(0.05)	-	(0.05)	-	-	-
	-	3.12	3.12	-	0.60	0.60	16.06	-	16.06	3.16	-	3.16			
CMSL	-	0.03*	0.03*	-	0.00	0.00	-	0.16**	0.16**	-	0.03*	0.03*	0.19**	-	0.19**

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรในโมเดลเชิงสาเหตุของความสัมพันธ์ของพันธมิตรและโซ่อุปทานที่ส่งผลต่อสมรรถนะโซ่อุปทานและระดับวุฒิภาวะการบริการลูกค้า (ต่อ)

ปัจจัยเหตุ	AFRS			GSAP			SCPN			SCRS			SCMN		
ปัจจัยผล	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE
	-	(0.01)	(0.01)	-	(0.00)	(0.00)	-	(0.04)	(0.04)	-	(0.01)	(0.01)	(0.04)	-	(0.05)
	-	2.57	2.57		0.60	0.60	-	4.35	4.35	-	2.59	2.59	4.49	-	4.49
ค่าสถิติไคว์-สแควร์ = 288.12, df = 256, P = 0.082, CFI= 1.00, GFI = 0.97, AGFI = 0.94, RMR = 0.012, RMSEA = 0.014															
ตัวแปร	RSP	IRS	CBS	CPP	RST	RBL	RPS	FXB	AMN	SCC	DUT	STF	PRC	TNG	BSD
ความเที่ยง	0.85	0.78	0.81	0.77	0.70	0.85	0.83	0.82	0.29	0.03	0.73	0.67	0.26	0.57	0.49
ตัวแปร	PDD	MKB	SCN	DPS	OPC	ESC	GSP	CTT	DTA	CCT	MKT	SEL	RAD	MTR	FNW
ความเที่ยง	0.64	0.61	0.60	0.74	0.72	0.72	0.62	0.71	0.80	0.96	0.78	0.81	0.85	0.81	0.84
ตัวแปร	EGN	IAW	CMS												
ความเที่ยง	0.80	0.81	0.87												
สมการโครงสร้างตัวแปร	SCRS	SCMN	CMSL												
R Square	0.91	0.94	0.04												

จากการวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรในโมเดลเชิงสาเหตุของความสัมพันธ์ของพันธมิตรและโซ่อุปทานที่ส่งผลต่อสมรรถนะโซ่อุปทานและระดับวุฒิภาวะการบริการลูกค้า พบว่า เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อม สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ความสัมพันธ์ของพันธมิตร (AFRS) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความสัมพันธ์ในโซ่อุปทาน (SCRS) โดยมีขนาดอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.92 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

2. กลุ่มของอุปทานและคู่ค้า (GSAP) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความสัมพันธ์ในโซ่อุปทาน (SCRS) โดยมีขนาดอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.11 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ความสัมพันธ์ในโซ่อุปทาน (SCRS) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการจัดการสมรรถนะของโซ่อุปทาน (SCMN) โดยมีขนาดอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.15 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

4. การวางแผนโซ่อุปทาน (SCPN) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการจัดการสมรรถนะของโซ่อุปทาน (SCMN) โดยมีขนาดอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.83 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

5. การจัดการสมรรถนะของโซ่อุปทาน (SCMN) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อระดับวุฒิภาวะการบริการลูกค้า (CMSL) มีขนาดอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.19 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

6. ความสัมพันธ์ของพันธมิตร (AFRS) มีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อการจัดการสมรรถนะของโซ่อุปทาน (SCMN) โดยผ่านความสัมพันธ์ในโซ่อุปทาน (SCRS) โดยมีขนาดอิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ 0.14 เป็นค่าอิทธิพลที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่กลุ่มของอุปทานและคู่ค้า (GSAP) มีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อการจัดการสมรรถนะของโซ่อุปทาน (SCMN) โดยผ่านความสัมพันธ์ในโซ่อุปทาน (SCRS) โดยมีขนาดอิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ 0.01 ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

7. ความสัมพันธ์ของพันธมิตร (AFRS) มีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อระดับวุฒิภาวะการบริการลูกค้า (CMSL) โดยผ่านความสัมพันธ์ในโซ่อุปทาน (SCRS) และการจัดการสมรรถนะของโซ่อุปทาน (SCMN) โดยมีขนาดอิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ 0.03 ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และกลุ่มของอุปทานและคู่ค้า (GSAP) มีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อระดับวุฒิภาวะการบริการลูกค้า (CMSL) โดยผ่านความสัมพันธ์ในโซ่อุปทาน (SCRS) และการจัดการสมรรถนะของโซ่อุปทาน (SCMN) โดยมีขนาดอิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ 0.00 ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่การวางแผนโซ่อุปทาน (SCPN) และความสัมพันธ์ในโซ่อุปทาน (SCRS) มีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อระดับวุฒิภาวะการบริการลูกค้า (CMSL) โดยการจัดการสมรรถนะของโซ่อุปทาน (SCMN) โดยมีขนาดอิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ 0.16 และ 0.03 ตามลำดับ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05

การสร้างแบบจำลองของปัจจัยเชิงสาเหตุของความสัมพันธ์ของพันธมิตรและโซ่อุปทานที่ส่งผลต่อสมรรถนะโซ่อุปทานและระดับวุฒิภาวะการบริการลูกค้า พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผ่านเกณฑ์การยอมรับ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 วิเคราะห์และตรวจสอบความสอดคล้องของแบบจำลองความสัมพันธ์ของพันธมิตรและโซ่อุปทานที่ส่งผลต่อสมรรถนะโซ่อุปทานและระดับวุฒิภาวะการบริการลูกค้า โดยภาพรวม

ดัชนีความกลมกลืน	เกณฑ์	ก่อนปรับโมเดล		หลังปรับโมเดล	
		ค่าดัชนีที่วัดได้	ผลการพิจารณา	ค่าดัชนีที่วัดได้	ผลการพิจารณา
χ^2/df	<2.00	7.552	ไม่ผ่านเกณฑ์	1.125	ผ่านเกณฑ์
P-value	>0.05	.000	ไม่ผ่านเกณฑ์	0.081	ผ่านเกณฑ์
CFI	≥ 0.95	0.97	ผ่านเกณฑ์	1.00	ผ่านเกณฑ์
GFI	≥ 0.95	0.75	ไม่ผ่านเกณฑ์	0.97	ผ่านเกณฑ์
AGFI	≥ 0.90	0.71	ไม่ผ่านเกณฑ์	0.94	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	< 0.05	0.100	ไม่ผ่านเกณฑ์	0.014	ผ่านเกณฑ์
SRMR	< 0.05	0.045	ผ่านเกณฑ์	0.012	ผ่านเกณฑ์

จากตารางที่ 3 สรุปได้ว่า จากโมเดลสมการโครงสร้างมีค่า R^2 เท่ากับ 0.91, 0.96, 0.95, 0.93, 0.95 และ 0.96 ตามลำดับ แสดงว่า แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ที่เป็นแบบจำลองตามสมมติฐานสามารถอธิบายความแปรปรวนของความสัมพันธ์ของพันธมิตร กลุ่ม

ของอุปทานและคู่ค้า ความสัมพันธ์ในโซ่อุปทาน การวางแผนโซ่อุปทาน มีผลต่อการจัดการสมรรถนะของโซ่อุปทานและระดับวุฒิภาวะการบริการลูกค้า โดยดัชนีความสอดคล้องเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดคือ χ^2/df มีค่าน้อยกว่า 2 ดัชนี RMSEA และSRMR มีค่าน้อยกว่า 0.05 และดัชนี GFI, AGFI, NFI มีค่ามากกว่า 0.90 มีค่าเข้าใกล้ 1 เมื่อพิจารณาค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (χ^2 /df) มีค่าเท่ากับ 1.125 แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจากค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์มีค่าน้อยกว่า 2.00 ค่าดัชนีความกลมกลืนมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จึงได้แบบจำลองทางเลือก โดยมีค่าสถิติคือ ค่า Chi-Square = 288.12, df = 256, p = 0.082, GFI = 0.97, AGFI = 0.94, SRMR= 0.012, RMSEA = 0.014 และ CFI = 1.00 ดังภาพที่ 1

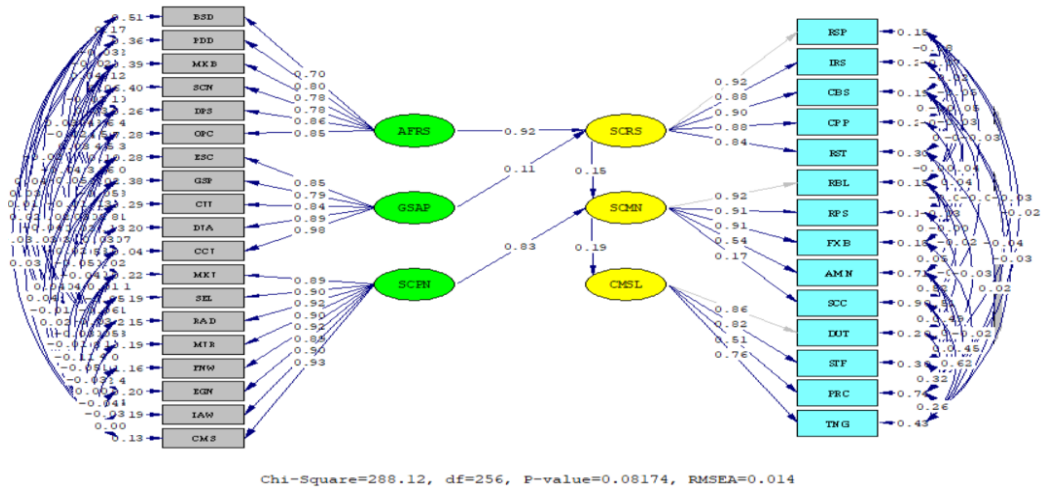

ภาพที่ 1 การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดล

จากภาพที่ 1 โมเดลแบบจำลองสมการเชิงโครงสร้างมีความเหมาะสม กลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ยอมรับได้มีค่ามากกว่า 0.90 ค่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรภายในและแฝงภายนอก มีค่าอยู่ระหว่าง 0.16 - 0.97 โดยตัวแปรทุกคู่เป็นความสัมพันธ์แบบมีทิศทางเดียวกัน คือ มีค่าความสัมพันธ์เป็นบวก และจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ และนักวิชาการ เกี่ยวกับการสร้างแบบจำลองของปัจจัยเชิงสาเหตุของความสัมพันธ์ของพันธมิตรและโซ่อุปทานที่ส่งผลต่อสมรรถนะโซ่อุปทานและระดับวุฒิภาวะการบริการลูกค้า พบว่า

1. ด้านการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน พบว่า ธุรกิจรู้จักและเข้าใจการจัดการโซ่อุปทานโดยมีกำหนดการจัดการโซ่อุปทานเอาไว้เป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญเท่าเทียมกันกับยุทธศาสตร์ด้านอื่นๆ ของธุรกิจ เช่น การใช้ทรัพยากรให้เกิดประสิทธิภาพตลอดทั้งโซ่

อุปทานตั้งแต่ต้นน้ำกลางน้ำ และปลายน้ำหรือทั้งระบบของธุรกิจพร้อมทั้งมีการพัฒนาปรับปรุง ตรวจสอบและประเมินผลอย่างเป็นระบบอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญว่า

“ธุรกิจไม่ค่อยพบปัญหาเกี่ยวกับด้านการขนส่งวัตถุดิบจากบริษัทไปยังบริษัทลูกค้า เนื่องจากทางธุรกิจจะดำเนินการวางแผนในการขนส่งวัตถุดิบเพื่อส่งมอบสินค้าแก่บริษัทลูกค้าโดยการจัดส่งแบบวิ่งวน ตามคำสั่งซื้อของลูกค้าหรือคู่ค้าในแต่ละวัน เพื่อให้สินค้าจำนวนทั้งหมดถูกส่งมาภายในครั้งเดียว ซึ่งทำให้ธุรกิจสามารถลดต้นทุนในการเก็บรักษา หรือบริหารจัดการประเภทของสินค้าที่จัดส่งได้เป็นกลุ่ม ไม่กระจัดกระจาย รวมทั้งลดต้นทุนของการขนส่งได้ด้วย” (นักวิชาการด้านการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน, 2564)

2. ด้านการผลิตเครื่องปรับอากาศ พบว่า

2.1 การวางแผนการผลิตคือ การวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับแผนการขายนั้น ฝ่ายการวางแผนการผลิตจะพิจารณาภาพรวมของธุรกิจร่วมกันกับการวางแผนการขาย ซึ่งแผนการขายจะเสมือนหนึ่งเป็นการควบคุมการผลิตด้วย โดยฝ่ายการวางแผนการผลิตจะเริ่มต้นจากการแปลงแผน การขายมาเป็นแผนการผลิต โดยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ธุรกิจ และสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ทั้งรายบุคคลและกลุ่มคู่ค้า สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญว่า

“การวางแผนการผลิตมีการกำหนดมาตรฐานต่าง ๆ ขึ้นมาใช้ เช่น มาตรฐานการปฏิบัติงาน ปริมาณการใช้วัตถุดิบ หรือวัสดุสิ้นเปลืองต่อหน่วยสินค้าที่ผลิต ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นโดยธุรกิจจะมีกระบวนการกำหนดมาตรฐานต่าง ๆ ขึ้นมาใช้นั้นจะเริ่มต้นจากทุกฝ่ายมีการประชุมร่วมกันเพื่อสรุปแนวทาง ข้อกำหนด และความเป็นไปได้ของการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดขึ้น” (ผู้เชี่ยวชาญด้านการวางแผน, 2564)

2.2 การดำเนินการผลิตคือ การกำหนดอำนาจในการสั่งการผลิตโดยดำเนินการตามโครงสร้างอำนาจในการสั่งการผลิตที่ธุรกิจได้กำหนดเอาไว้อย่างชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญว่า

“การดำเนินการผลิตจะมีการกำหนดมาตรฐานของสินค้าพร้อมทั้งตรวจสอบกับฝ่ายการผลิตจริงอย่างสม่ำเสมอ โดยการพิจารณาถึงกระบวนการผลิต รายการของความสัมพันธ์ของการดำเนินงานทั้งหมดที่ใช้กับกระบวนการผลิตที่เลือก นอกจากนี้ ยังมีการตรวจสอบด้วย

ว่าจะใช้คุณสมบัติของวัตถุดิบ ชิ้นส่วนและอะไหล่ของสินค้าใดจึงจะเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์แต่ละประเภทของธุรกิจ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดผลผลิตที่สมบูรณ์และมีประสิทธิภาพสูงสุดนั่นเอง” (ผู้เชี่ยวชาญด้านการดำเนินการผลิต, 2564)

อภิปรายผล

การศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของความสัมพันธ์ของพันธมิตรและโซ่อุปทานที่ส่งผลต่อสมรรถนะโซ่อุปทานและระดับวุฒิภาวะการบริการลูกค้า พบว่า ปัจจัยมี 6 ด้าน ได้แก่ 1) ความสัมพันธ์ของพันธมิตร 2) ความสัมพันธ์ของโซ่อุปทาน 3) กลุ่มของโซ่อุปทานและคู่ค้า 4) การวางแผนโซ่อุปทาน 5) การจัดการสมรรถนะของโซ่อุปทาน และ6) ระดับวุฒิภาวการณ์บริการลูกค้า ในภาพรวมอยู่ระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากสุดคือ ระดับวุฒิภาวะบริการลูกค้า ประกอบด้วย กระบวนการ พนักงาน เทคโนโลยี หน้าที่ และเทคโนโลยี รองมาคือ กลุ่มของโซ่อุปทานและคู่ค้า ประกอบด้วย โซ่อุปทานภายนอก กลุ่มของโซ่อุปทาน ผู้รับเหมา ทีมออกแบบและสถาปนิก และทีมติดต่อลูกค้า และน้อยสุดคือ การวางแผนโซ่อุปทาน ประกอบด้วย การตลาด การขาย การวิจัยและพัฒนา วัสดุคงคลัง โครงข่ายโรงงาน วิศวกรรม สินค้าคงคลัง และงานระหว่างรอ และการบริการลูกค้า จะเห็นได้ว่า บริษัทธุรกิจควรที่จะต้องมีการปรับปรุงทางด้านโครงสร้างเทคโนโลยีการผลิตสินค้าให้มีความทันสมัยและตอบสนองความต้องการของลูกค้าที่เปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ของยุคโลกาภิวัฒน์ให้ดียิ่งขึ้น เช่น เทคโนโลยีระบบสายพาน หรือรถขนส่งอัจฉริยะ ที่นำชิ้นส่วนการผลิตไปยังไซด์งานได้ในทันที ทำให้พนักงานสามารถลดเวลาในเบิกวัสดุในการผลิต ซึ่งทำให้การผลิตสินค้ามีความสะดวก รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังที่ กัญญ์กณิษฐ์ กมลกิตติวงศ์ และบุษบา พฤกษาพันธุ์รัตน์ พบว่า ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการจัดการกรีนซัพพลายเชนในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทยคือ การริเริ่มการจัดการกรีนซัพพลายเชนในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย ได้แก่ กฎระเบียบของรัฐบาลและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (0.269) การสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูง (0.125) คู่แข่งขัน (0.105) กลยุทธ์ขององค์กรธุรกิจ (0.096) และการลดต้นทุน (0.095) ตามลำดับ ดังนั้น ปัจจัยเหล่านี้นำไปสู่การจัดการการผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ที่มีคุณภาพต่อไป (กัญญ์กณิษฐ์ กมลกิตติวงศ์ และบุษบา พฤกษาพันธุ์รัตน์, 2558)

การศึกษาอิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุของความสัมพันธ์ของพันธมิตรและโซ่อุปทานที่ส่งผลต่อสมรรถนะโซ่อุปทานและระดับวุฒิภาวะการบริการลูกค้า พบว่า อิทธิพลของปัจจัย มีดังนี้ 1) ความสัมพันธ์ของพันธมิตร (AFRS) กลุ่มของอุปทานและคู่ค้า (GSAP) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความสัมพันธ์ในโซ่อุปทาน (SCRS) 2) ความสัมพันธ์ในโซ่อุปทาน (SCRS) การวางแผนโซ่อุปทาน (SCPN) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการจัดการสมรรถนะของโซ่อุปทาน (SCMN) 3) การจัดการสมรรถนะของโซ่อุปทาน (SCMN) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อระดับวุฒิ

ภาวะการบริการลูกค้า (CMSL) และ4) ความสัมพันธ์ของพันธมิตร (AFRS) มีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อการจัดการสมรรถนะของโซ่อุปทาน (SCMN) และระดับวุฒิภาวะการบริการลูกค้า (CMSL) โดยผ่านความสัมพันธ์ในโซ่อุปทาน (SCRS) ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังนั้น สรุปได้ว่า การวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับแผนการขาย ฝ่ายการวางแผนการผลิตจะพิจารณาภาพรวมของธุรกิจร่วมกันกับการวางแผนการขาย ซึ่งแผนการขายจะเสมือนหนึ่งเป็นการควบคุมการผลิตด้วย โดยฝ่ายการวางแผนการผลิตจะเริ่มต้นจากการแปลงแผนการขายมาเป็นแผนการผลิต โดยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ธุรกิจ และสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ทั้งรายบุคคลและกลุ่มคู่ค้า ดังที่สนารัตน์ กลิ่นชื่น พบว่า วัฒนธรรมองค์การที่มีอิทธิพลต่อวิธีปฏิบัติเชิงบริหารการพัฒนาซอฟต์แวร์โดยมุมมองของบุคลากรทางด้านการพัฒนาซอฟต์แวร์ มีดังนี้ 1) การทำงานเป็นทีมและนวัตกรรม มีอิทธิพลต่อการใช้วิธีปฏิบัติเชิงบริหารการพัฒนาซอฟต์แวร์ในทุกด้าน 2) การแข่งขันเชิงรุกมีอิทธิพลต่อโครงสร้างองค์การและวิธีปฏิบัติเชิงบริหารและตัววัด 3) การใส่ใจในรายละเอียดของธุรกิจมีอิทธิพลต่อตัววัด และ4) การให้ความสำคัญกับผลงานมีอิทธิพลต่อมาตรฐานและขั้นตอน วิธีการและการควบคุมกระบวนการพัฒนาซอฟต์แวร์ ดังนั้น หากธุรกิจพัฒนาซอฟต์แวร์ต้องการเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการดำเนินงานให้มีระดับวุฒิภาวะของธุรกิจในเกณฑ์ที่สูง ทุกด้านที่มีอิทธิพลต่อวิธีปฏิบัติเชิงบริหารการพัฒนาซอฟต์แวร์ในแต่ละด้านไปพร้อมกัน (สนารัตน์ กลิ่นชื่น, 2556)

การสร้างแบบจำลองของปัจจัยเชิงสาเหตุของความสัมพันธ์ของพันธมิตรและโซ่อุปทานที่ส่งผลต่อสมรรถนะโซ่อุปทานและระดับวุฒิภาวะการบริการลูกค้า พบว่า แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ที่เป็นแบบจำลองตามสมมติฐานสามารถอธิบายความแปรปรวนของความสัมพันธ์ของพันธมิตร กลุ่มของอุปทานและคู่ค้า ความสัมพันธ์ในโซ่อุปทาน การวางแผนโซ่อุปทาน มีผลต่อการจัดการสมรรถนะของโซ่อุปทานและระดับวุฒิภาวะการบริการลูกค้า โดยดัชนีความสอดคล้องเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดคือ χ^2/df มีค่าน้อยกว่า 2 ดัชนี RMSEA และ SRMR มีค่าน้อยกว่า 0.05 และดัชนี GFI, AGFI, NFI มีค่ามากกว่า 0.90 มีค่าเข้าใกล้ 1 เมื่อพิจารณาค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (χ^2 /df) มีค่าเท่ากับ 1.125 จะเห็นได้ว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจากค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์มีค่าน้อยกว่า 2.00 ค่าดัชนีความกลมกลืนมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จึงได้แบบจำลองทางเลือก ดังนั้น ธุรกิจจะมีการจัดอัตรากำลังให้สอดคล้องกับการวางแผนการผลิตและลักษณะการปฏิบัติงานเสมออย่างเป็นระบบ โดยพิจารณาครอบคลุมกับทรัพยากรของธุรกิจในด้านต่าง ๆ ร่วมด้วย เช่น แรงงาน เครื่องจักร วัตถุดิบ กระบวนการผลิต ทั้งนี้เพื่อให้ผลของการผลิตนั้นบรรลุตามวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดเอาไว้ รวมทั้งสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าและตลาดได้ตามการสั่งซื้อจริงที่เกิดขึ้น สอดคล้องกับเสาวนิตย์ จันทนโรจน์ พบว่า กลุ่มผู้ผลิตจะมีสมรรถนะที่ต่ำกว่าผู้จัดหาวัตถุดิบและกลุ่มลูกค้า เนื่องจากในกลุ่มผู้ผลิตจะรับวัตถุดิบมาจากผู้

จัดส่งวัตถุดิบหลายแหล่ง ทั้งยังไม่มีการกำหนดข้อตกลงเกี่ยวกับคุณภาพของวัตถุดิบระหว่างกลุ่มผู้ผลิตและกลุ่มผู้จัดส่งวัตถุดิบอีกด้วย จะเห็นได้ว่า การจัดการภายในองค์กรของกลุ่มผู้ผลิตยังขาดกระบวนการตรวจสอบคุณภาพของวัตถุดิบก่อนรับด้วย ทำให้เกิดของเสียเป็นจำนวนมากในการผลิตคิดเป็นร้อยละ 14.07 ของปริมาณการผลิตรวม ซึ่งหลังจากมีการปรับปรุงแล้วปริมาณของเสียลดลงคิดเป็นร้อยละ 6.62 ของปริมาณการผลิตรวม (เสาวนิตย์ จันทนโรจน์, 2552)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ปัจจัยเชิงสาเหตุของความสัมพันธ์ของพันธมิตรและโซ่อุปทานที่ส่งผลต่อสมรรถนะโซ่อุปทานและระดับวุฒิภาวะการบริการลูกค้า ปัจจัยมี 6 ด้าน ได้แก่ 1) ความสัมพันธ์ของพันธมิตร 2) ความสัมพันธ์ของโซ่อุปทาน 3) กลุ่มของโซ่อุปทานและคู่ค้า 4) การวางแผนโซ่อุปทาน 5) การจัดการสมรรถนะของโซ่อุปทาน และ6) ระดับวุฒิภาวการณ์บริการลูกค้า ในภาพรวมอยู่ระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากสุดคือ ระดับวุฒิภาวะบริการลูกค้า รองมาคือ กลุ่มของโซ่อุปทานและคู่ค้า และน้อยสุดคือ การวางแผนโซ่อุปทาน อิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุของความสัมพันธ์ของพันธมิตรและโซ่อุปทานที่ส่งผลต่อสมรรถนะโซ่อุปทานและระดับวุฒิภาวะการบริการลูกค้า พบว่า อิทธิพลทางตรง ได้แก่ ความสัมพันธ์ของพันธมิตร กลุ่มอุปทานและคู่ค้า ความสัมพันธ์ในโซ่อุปทาน และการจัดการสมรรถนะของโซ่อุปทาน และทางอ้อม ได้แก่ ความสัมพันธ์พันธมิตร มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เนื่องจากการวางแผนการผลิตมีการกำหนดมาตรฐานต่าง ๆ ขึ้นมาใช้ เช่น มาตรฐานการปฏิบัติงาน ปริมาณการใช้วัตถุดิบ หรือวัสดุสิ้นเปลืองต่อหน่วยสินค้าที่ผลิต ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ในรูปแบบจำลองของปัจจัยเชิงสาเหตุของความสัมพันธ์ของพันธมิตรและโซ่อุปทานที่ส่งผลต่อสมรรถนะโซ่อุปทานและระดับวุฒิภาวะการบริการลูกค้า พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจากค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์มีค่าน้อยกว่า 2.00 ค่าดัชนีความกลมกลืนมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จึงได้แบบจำลองทางเลือก ดังนั้นโมเดลแบบจำลองสมการเชิงโครงสร้างมีความเหมาะสม กลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ยอมรับได้มีค่ามากกว่า 0.90 ค่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรภายในและแฝงภายนอกมีค่าอยู่ระหว่าง 0.16 - 0.97 โดยตัวแปรทุกคู่เป็นความสัมพันธ์แบบมีทิศทางเดียวกันคือมีค่าความสัมพันธ์เป็นบวก ข้อเสนอแนะในเชิงธุรกิจคือ ผู้ประกอบการผลิตเครื่องปรับอากาศและคู่ค้า สามารถเตรียมความพร้อมในความสัมพันธ์ในโซ่อุปทานและการวางแผนโซ่อุปทานเพื่อเพิ่มระดับสมรรถนะโซ่อุปทานและระดับวุฒิภาวะการบริการลูกค้า บนพื้นฐานของคู่ค้าต่าง ๆ ในโซ่อุปทานของผู้ประกอบการผลิตเครื่องปรับอากาศ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้คือ ผู้ประกอบการวางแผนโซ่อุปทาน หรือทุกคู่ค้ามีการวางแผนโซ่อุปทาน โดยมีการจัดการทั้งอุปสงค์และอุปทาน ให้สอดคล้องกันถ้าหากลูกค้าเปลี่ยนแปลงความต้องการ เพื่อจัดการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้มีประสิทธิภาพที่สุดสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้า

อย่างรวดเร็ว และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปคือ ควรนำแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความสัมพันธ์ของพันธมิตรและโซ่อุปทานที่ส่งผลต่อสมรรถนะโซ่อุปทานและระดับวุฒิภาวะการบริการลูกค้านั้นไปทำการตรวจสอบโมเดลว่ามีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์. (2563). สถิติการจดทะเบียนนิติบุคคลคงอยู่ในประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 24 มีนาคม 2563 จาก https://datawarehouse.dbd.go.th/bdw/menu/est/1.html.

กัญญ์กณิษฐ์ กมลกิตติวงศ์ และบุษบา พฤกษาพันธุ์รัตน์. (2558). ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการจัดการกรีนซัพพลายเชนในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย. วารสารวิศวกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 10(1), 1-11.

จิระภรณ์ ตันติชัยรัตนกูล. (2555). หน่วยที่ 8 : การจัดการลอจีสติกส์และการกระจายสินค้า. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ฉัตรชัย ลอยฤทธิไกร. (2555). หน่วยที่ 13: การจัดการบริการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2563). มูลค่าและปริมาณสินค้าส่งออกจำแนกตามกิจกรรมการผลิต. เรียกใช้เมื่อ 24 มีนาคม 2563 จาก https://www.bot.or.th/App/BTWS_Stat/statistics/ReportPage.aspx?

นักวิชาการด้านการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน. (9 มกราคม 2564). ปัจจัยเชิงสาเหตุของความสัมพันธ์ของพันธมิตรและโซ่อุปทานที่ส่งผลต่อสมรรถนะโซ่อุปทานและระดับวุฒิภาวะการบริการลูกค้า. (สุขสกล วลัญตะกุล, ผู้สัมภาษณ์)

บริษัท แอลจี อีเลคทรอนิคส์ ประเทศไทย. (2563). ส่องตลาดเครื่องปรับอากาศไทยปี 62. เรียกใช้เมื่อ 24 มีนาคม 2563 จาก http://www.thestandard.co.thai-air-conditioner-market-2562/

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาการพิมพ์.

ผู้เชี่ยวชาญด้านการดำเนินการผลิต. (9 มกราคม 2564). ปัจจัยเชิงสาเหตุของความสัมพันธ์ของพันธมิตรและโซ่อุปทานที่ส่งผลต่อสมรรถนะโซ่อุปทานและระดับวุฒิภาวะการบริการลูกค้า. (สุขสกล วลัญตะกุล, ผู้สัมภาษณ์)

ผู้เชี่ยวชาญด้านการวางแผน. (9 มกราคม 2564). ปัจจัยเชิงสาเหตุของความสัมพันธ์ของพันธมิตรและโซ่อุปทานที่ส่งผลต่อสมรรถนะโซ่อุปทานและระดับวุฒิภาวะการบริการลูกค้า. (สุขสกล วลัญตะกุล, ผู้สัมภาษณ์)

เพ็ญนภา จรัสพันธ์. (2557). ความพึงพอใจของลูกค้าต่อคุณภาพการให้บริการของศูนย์บริการจีเนทโมบายเซอร์วิส เซ็นเตอร์ จันทบุรี. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยบูรพา.

ยงยุทธ ฟูพงศ์ศิริพันธ์. (2555). หน่วยที่ 2: การจัดการช่องทางการตลาดและห่วงโซ่อุปทาน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

วรรณา ยงพิศาลภพ. (2564). แนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรม ปี 2563-65. เรียกใช้เมื่อ 4 ตุลาคม 2564 จาก https://www .krungsri.com/getmedia/aa80b85c-8af0-4298-8735-4523e4132aa8/ IO_Electrical _ Appliances_200129_TH_EX.pdf.aspx

วิทยา สุหฤทดำรง และคณะ. (2551). คู่มือการจัดการลอจิสติกส์และการกระจายสินค้า (The handbook of logistics and distribution management). กรุงเทพมหานคร: บริษัท ส.เอเซียเพรส (1989) จำกัด.

ศูนย์วิจัยกรุงศรี. (2563). แนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรม ปี 2563-ปี 2565: อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้า. เรียกใช้เมื่อ 24 มีนาคม 2563 จาก https://www.krungsri.com/th/research/industry/industry-outlook/Hi-tech-Industries/.

สนารัตน์ กลิ่นชื่น. (2556). วัฒนธรรมองค์การที่มีอิทธิพลต่อวิธีปฏิบัติเชิงบริหารการพัฒนาซอฟต์แวร์โดยมุมมองของบุคลากรทางด้านการพัฒนาซอฟต์แวร์. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสถิติประยุกต์และเทคโนโลยีสารสนเทศ. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย. (2563). คลีนิกภาษี: เครื่องปรับอากาศ. เรียกใช้เมื่อ 30 มีนาคม 2563 จาก https://www. taxclinic.mof.go.th/pdf/9FB44C7C_7FD7_A765_395F575997FA.pdf.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศไตรมาสที่ 4/2563. เรียกใช้เมื่อ 1 มีนาคม 2564 จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid =5176.

เสาวนิตย์ จันทนโรจน์. (2552). การประยุกต์แบบจำลองโซ่อุปทานเพื่อการประเมินสมรรถนะของโซ่อุปทานในอุตสาหกรรมเม็ดพลาสติกรีไซเคิล: กรณีศึกษา โรงงานผลิตเม็ดพลาสติกรีไซเคิล. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing (5th ed.). New York: Harper Collins. Publishers.

Krejcie, R.V., & Morgan, D.W. (1970). Determination sample size for research activities. Education and Psychology Measurement, 30(3), 607-610.

Likert, R. (1967). The human organization. New York: McGraw - Hill.

Porter, M.E. (2008). On competition (Updated and Expanded Edition). Harvard Business : Press Books.

Schumacker, R. E.,& Lomax, R. G. (2010). A beginner's guide to structural equation modeling. (3rd Edition). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 927-939

บทความวิจัย

แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกด้วยเทคนิคการเคลือบสารคงรูปและการตกแต่งกลิ่นของกลุ่มอาชีพสหกรณ์ศิลปะประดิษฐ์จังหวัดนนทบุรี*

GUIDELINES FOR BATIK PRODUCT DEVELOPMENT APPLYING COATING AND FRAGRANCE DECORATION TECHNIQUES FOR NONTHABURI PROVINCE ARTS AND CRAFTS COOPERATIVE GROUP

รุ่งฤทัย รำพึงจิต[1], นิอร ดาวเจริญพร[1]
Rungrutai Rampungjit[1], Nion Dowcharoenporn[1]
[1]มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
[1]Rajamangala University of Technology Phra Nakhon, Thailand
[1]Corresponding author E-mail: rungrutai.r@rmutp.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการเคลือบผ้าบาติกด้วยสารคงรูปที่เหมาะสมต่อการผลิตสินค้าที่ระลึกประเภทผลิตภัณฑ์จากผ้า การตกแต่งกลิ่นด้วยไมโครแคปซูลหลังการเคลือบสารคงรูป และความพึงพอใจที่มีต่อการถ่ายทอดผลิตภัณฑ์บาติกด้วยเทคนิคการเคลือบสารคงรูปและการตกแต่งกลิ่น รูปแบบการวิจัยเป็นแบบผสมผสานใช้กระบวนการวิจัยกึ่งทดลองเพื่อศึกษาคุณสมบัติผ้าบาติกด้านการคงตัวและด้านการตกแต่งกลิ่น ใช้การวิจัยเชิงปริมาณประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการถ่ายทอดผลิตภัณฑ์บาติกกับกลุ่มเป้าหมาย ผลการวิจัยพบว่า สารคงรูปเจลาตินชนิดผงเป็นสารคงรูปที่ทำให้ผ้ามีความคงตัวได้ดีที่สุด มีอัตราส่วนผสมเจลาตินชนิดผง 15 กรัม ต่อน้ำสะอาด 3,300 มิลลิลิตร นำผ้าที่เคลือบสารคงรูปเจลาตินชนิดผงไปทดสอบความกระด้างผ้าด้วยเครื่อง Stiffness Tester วัดค่าความยาวการดัดโค้งของเส้นด้ายยืน มีค่าเฉลี่ย 4.78 เซนติเมตร และเส้นด้ายพุ่ง มีค่าเฉลี่ย

* Received 8 December 2022; Revised 26 December 2022; Accepted 28 December 2022

4.92 เซนติเมตร การตกแต่งกลิ่นด้วยไมโครแคปซูลหลังการเคลือบสารคงรูปเพื่อเพิ่มคุณสมบัติด้านกลิ่นพบว่า ผ้าที่เคลือบสารคงรูปเจลาตินชนิดผงมีจำนวนการเกาะติดของไมโครแคปซูลอยู่มากที่สุด แสดงให้เห็นว่าสารคงรูปเจลาตินชนิดผงเป็นสารก่อเจลในกระบวนการที่ทำให้ผ้ามีความคงตัวและการเกาะติดกลิ่นที่ดี กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอต่อการถ่ายทอดผลิตภัณฑ์บาติกด้วยเทคนิคการเคลือบสารคงรูปและการตกแต่งกลิ่น ระดับความพึงพอใจมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.93 สามารถเป็นแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์แก่กลุ่มผู้ผลิตสินค้าชุมชนได้
คำสำคัญ: ผ้าบาติก, การตกแต่งกลิ่นผ้า, ไมโครแคปซูล, การเคลือบสารคงรูป, การพัฒนาผลิตภัณฑ์

Abstract

The objectives of this research article were to explore the effect of batik fabric coating with the most suitable product stabilizer to be applied to the fabric souvenir products. After the application of microcapsules and fragrance decoration, the satisfaction and the transfer of batik product stabilizer coating techniques and fragrance decoration techniques were assessed. The study applied a mixed research methodology using a quasi - experimental research process to study the stabilizing and decorative properties of the batik fabric. The quantitative research approach was applied to assess the target group's satisfaction with the transfer of batik products. The study results revealed that the powder gelatin stabilizer was the most suitable stabilizer for the fabric. The mixture ratio of powder gelatin was 15 grams per 3,300 ml. of clean water. The fabric coated with the powder gelatin stabilizer was tested for fabric hardness using the stiffness tester. The bending length of the warp yarn was measured, gaining an average of 4.78 cm and 4.92 cm. for the weft yarn. The fabrics coated with the powder gelatin stabilizer demonstrated the highest amount of microcapsule adhesion. It was found that the powder gelatin stabilizer had provided gelling agents during fabric stability and suitable fragrance decoration. The target group revealed the highest level of satisfaction at an average of 4.93 on the application of the batik fabric product coating and fragrance decoration techniques which could be transferred as guidelines for the product development of the community product manufacturers
Keywords: Batik Fabric, Fabric Fragrance Decoration, Microcapsule, Stabilizer Coating, Product Development

บทนำ

ปัจจุบันสินค้าประเภทของขวัญของที่ระลึกจากประเทศเพื่อนบ้านต่างหลั่งไหลเข้ามาในประเทศไทย ทำให้ผู้บริโภคตัดสินใจเลือกซื้อสินค้านั้นด้วยปัจจัยด้านราคา ด้านความน่าสนใจ หรือด้านอื่น ๆ อย่างไรก็ดีหากสินค้าประเภทของขวัญของที่ระลึกของประเทศไทยมีความน่าสนใจ สามารถบอกถึงภูมิปัญญา มีเทคนิควิธีที่มีคุณค่า จะช่วยดึงดูดความต้องการของผู้บริโภคและช่วยพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศได้อีกทางหนึ่ง เนื่องจากแนวโน้มการตลาดสินค้าที่ระลึกนับว่ามีขนาดใหญ่และยังมีโอกาสในการขยายตลาดได้อีกมาก สินค้าที่ระลึกในประเทศไทยเป็นสินค้าที่กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มชุมชน กลุ่มวิสาหกิจ สามารถผลิตได้เองภายในครอบครัว หากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความรู้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เติบโตไปสู่ธุรกิจขนาดใหญ่ต่อไป (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์, 2564) ดังนั้น กลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ดำเนินการโดยชุมชนจำเป็นต้องเร่งพัฒนา เพื่อผลักดันผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้เติบโตอย่างมีศักยภาพสร้างความแตกต่างหลากหลายอย่างน่าสนใจ จึงจะช่วยยกระดับชุมชนให้เกิดการพัฒนาและความเข้มแข็งมากขึ้น

กลุ่มอาชีพสหกรณ์ศิลปะประดิษฐ์ จังหวัดนนทบุรี เป็นกลุ่มชุมชนโดยการรวมกลุ่มของสมาชิก เพื่อจัดทำสินค้าที่ระลึกจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว จุดเด่นของกลุ่มอยู่ที่การผลิตผ้าบาติกจำหน่ายเป็นสินค้าหลักจัดอบรมการทำผ้าบาติกให้กับนักท่องเที่ยว และยังมีสินค้าอื่น ๆ เช่น ผลิตภัณฑ์จากผ้าใยบัว และผลิตภัณฑ์จากผ้าไหมเป็นผลิตภัณฑ์เสริม กลุ่มอาชีพสหกรณ์ศิลปะประดิษฐ์ จังหวัดนนทบุรี ตั้งอยู่อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี การลงพื้นที่สำรวจข้อมูลพบว่ากลุ่มอาชีพสหกรณ์ศิลปะประดิษฐ์มีสินค้าประเภทผ้าบาติกและสอนการทำผ้าบาติกให้กับนักท่องเที่ยว แต่ไม่อาจดึงดูดความต้องการและความสนใจของนักท่องเที่ยวได้มากนัก ลัดดา วันยาเล ประธานกลุ่มอาชีพสหกรณ์ศิลปะประดิษฐ์ ให้สัมภาษณ์ถึงความต้องการที่จะกระตุ้นยอดขายผ้าบาติก และพัฒนาให้มีความแปลกใหม่เพื่อรองรับความสนใจของนักท่องเที่ยว (ลัดดา วันยาเล, 2560) ในธุรกิจสินค้าที่ระลึก หากเจ้าของธุรกิจเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการผลิตได้เอง มีความรู้ด้านการออกแบบและมีการพัฒนาสินค้าอยู่เสมอ ปัจจัยเหล่านี้จะเป็นจุดได้เปรียบและเป็นจุดแข็งของการทำธุรกิจ ส่วนปัจจัยที่เป็นผลลบ คือการที่เจ้าของธุรกิจไม่สามารถเป็นผู้ผลิตได้เองและไม่สามารถควบคุมสินค้าให้ผลิตตามข้อตกลงและมีคุณภาพได้ จึงก่อให้เกิดผลเสียทางธุรกิจ (สุรีย์ เข็มทอง, 2555) ดังนั้น กลุ่มอาชีพสหกรณ์ศิลปะประดิษฐ์ จังหวัดนนทบุรี จึงมีจุดได้เปรียบที่เป็นจุดแข็งของการทำธุรกิจคือเป็นผู้ผลิตได้เอง แต่ยังขาดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความน่าสนใจ

ดังนั้น เพื่อให้ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอาชีพสหกรณ์ศิลปะประดิษฐ์ จังหวัดนนทบุรี มีความน่าสนใจ ผู้วิจัยมีแนวคิดในการพัฒนาผ้าบาติกด้วยการนำสารคงรูปที่ใช้ในอาหารมาประยุกต์ใช้กับผ้าที่จัดอยู่ในกลุ่มงานหัตถกรรม เพื่อให้ผ้ามีคุณสมบัติพิเศษสามารถต่อยอดผลิตภัณฑ์เป็นอื่น ๆ ได้ เช่น ดอกไม้ประดิษฐ์ ของใช้ของตกแต่งบ้าน เป็นต้น สารคงรูปกลุ่ม Stabilizer เป็น

สารที่ใช้เป็นวัตถุเจือปนอาหาร (Food Additive) เพื่อทำให้อาหารมีความคงตัว เช่น ป้องกันการแยกชั้นของเหลว ป้องกันการสูญเสียกลิ่นรส เป็นต้น โดยส่วนใหญ่เป็นไฮโดรคอลลอยด์ (พิมพ์เพ็ญ พรเฉลิมพงศ์, 2561) เมื่อนำมาใช้เคลือบลงบนผ้าจะมีผลทำให้ผ้ามีคุณสมบัติคงรูปดีขึ้น เชื่อมโยงการนำเทคโนโลยีการตกแต่งกลิ่นมาใช้ เพื่อให้ได้ผ้ามีกลิ่นหอมเป็นคุณลักษณะพิเศษที่จะทำให้ผ้ามีความแตกต่างไปจากผ้าบาติกอื่น และออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกเพื่อเป็นสินค้าที่ระลึกของชุมชน สำหรับเทคโนโลยีการตกแต่งกลิ่น สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ได้นำเสนอการให้บริการเคลือบสิ่งทอและตกแต่งสำเร็จเส้นใยสมบัติพิเศษจากโรงงานต้นแบบถ่ายทอดเทคโนโลยีสิ่งทอนาโนนำเสนอจุดแข็งของเทคโนโลยีนาโนกับการเคลือบ 5 สมบัติ ได้แก่ การตกแต่งกลิ่นหอม การต้านยูวี ผ้านุ่มลื่น การยับยั้งแบคทีเรีย และการสะท้อนน้ำ ตอบรับความต้องการสิ่งทอสมบัติพิเศษในตลาดใหม่ และการตกแต่งสำเร็จเพื่อให้มีกลิ่นหอมด้วยแคปซูลกลิ่นหอมจะช่วยเพิ่มสมบัติพิเศษให้กับผ้า เนื่องจากแคปซูลที่บรรจุกลิ่นจะแตกออกเมื่อได้รับแสงหรือการสัมผัส ทำให้เทคโนโลยีการตกแต่งกลิ่นในผ้าแพร่หลายขึ้น สามารถบรรจุกลิ่นต่าง ๆ ลงไปภายในแคปซูลตามที่ต้องการได้ เช่น กลิ่นตะไคร้ ลาเวนเดอร์ มะลิ และกุหลาบ (ภาวดี อังค์วัฒนะ, 2563) ปัจจุบันมีผู้คิดค้นเส้นใยกลิ่นหอมสำหรับผลิตเป็นเสื้อผ้าอาภรณ์ต่าง ๆ กลิ่นหอมระเหยจะกระตุ้นสมองในส่วนที่ส่งผลต่ออารมณ์ การสูดดมน้ำมันหอมระเหยจะช่วยให้เข้าถึงความสมดุลของความสุข ลดความเครียด การตกแต่งผ้าให้มีกลิ่นหอมเทคนิคโดยการเคลือบไมโครแคปซูล คือจุดกำเนิดของความหอมมีลักษณะเป็นเม็ดกลมที่มีเส้นผ่านศูนย์กลางระหว่าง 5 - 10 ไมครอน เมื่อใดก็ตามที่ไมโครแคปซูลได้รับแรงบีบกดจนเกิดการแตกออก จะทำให้มีกลิ่นออกมาจากเส้นใย พบได้ในเสื้อผ้า เนคไท ผ้าเช็ดหน้า ถุงเท้า เสื้อสเวตเตอร์ นับเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าเป็นการผสมผสานระหว่างเทคโนโลยีด้านวัสดุกับศาสตร์แห่งน้ำหอม สามารถสร้างสีสันให้กับตลาดปัจจุบันได้เป็นอย่างดี (นงลักษณ์ สุธาพจน์, 2554)

จากข้อมูลดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาการใช้สารคงรูปที่ใช้ในอุตสาหกรรมอาหารเชื่อมโยงกับการใช้เทคโนโลยีการตกแต่งกลิ่น เพื่อให้ผ้ามีคุณลักษณะพิเศษ และถ่ายทอดการพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยกลุ่มเป้าหมายสามารถนำวิธีการและรูปแบบผลิตภัณฑ์ไปใช้ประโยชน์ได้ต่อไปในเชิงพาณิชย์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการใช้สารคงรูปในการเคลือบผิวผ้าให้เกิดความคงตัวที่เหมาะสมต่อการผลิตสินค้าที่ระลึกประจำ กลุ่มอาชีพสหกรณ์ศิลปะประดิษฐ์ จังหวัดนนทบุรี

2. เพื่อศึกษาผลการตกแต่งกลิ่นด้วยไมโครแคปซูลหลังเคลือบสารคงรูปในผ้าบาติกกลุ่มอาชีพสหกรณ์ศิลปะประดิษฐ์ จังหวัดนนทบุรี

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจการถ่ายทอดการเพิ่มประสิทธิภาพผืนผ้าและผลิตภัณฑ์ต้นแบบของกลุ่มอาชีพสหกรณ์ศิลปะประดิษฐ์ จังหวัดนนทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบผสมผสาน (Mixed - Methodology Research) ประกอบด้วยการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi - Experimental Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีกระบวนการ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมวัสดุและอุปกรณ์ในการศึกษาการเคลือบสารคงรูปและการตกแต่งกลิ่นด้วยไมโครแคปซูล ประกอบด้วย

วัสดุ

1. ผ้าฝ้ายบาติก Cotton 100 % No. 40 ผลิตโดยกลุ่มอาชีพสหกรณ์ศิลปะประดิษฐ์ จังหวัดนนทบุรี
2. กัมอะราบิก (Gum Arabic)
3. เจลาติน ชนิดผง (Gelatin)
4. คาร์บอกซิเมทิลเซลลูโลสหรือซีเอ็มซี (Carboxymethyl cellulose,CMC)
5. สารยึดเกาะ (Binder)
6. ไมโครแคปซูลกลิ่นกุหลาบ

อุปกรณ์

1. เครื่องวัดความกระด้างผ้า Stiffness Tester รุ่น “Shirley” ประเทศอินเดีย
2. กล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอนไมโครสโคปแบบส่องกราด (SEM)
3. เครื่องชั่งดิจิตอลทศนิยม 2 ตำแหน่ง (Shaper :KC - 996)
4. กระทะไฟฟ้า
5. โถแก้ว 1,000 มิลลิลิตร
6. แท่งแก้วสำหรับคนสารเคมี

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาสารคงรูปในการเคลือบผิวผ้าให้เกิดความคงตัว

1. เตรียมผ้าบาติกที่ผลิตจากกลุ่มอาชีพสหกรณ์ศิลปะประดิษฐ์ จังหวัดนนทบุรี ขนาด 16 นิ้ว X 16 นิ้ว จำนวน 3 ชิ้น
2. เตรียมสารคงรูป จำนวน 3 ชนิด ได้แก่ กัมอะราบิก เจลาตินชนิดผง และคาร์บอกซิเมทิล เซลลูโลสหรือซีเอ็มซี ในอัตราส่วนสารคงรูปและน้ำ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 อัตราส่วนสารคงรูปและน้ำในการเคลือบผ้าบาติก

รายการสารคงรูป	ปริมาณ	
	สารคงรูป (กรัม)	น้ำสะอาด (มิลลิลิตร)
กัมอะราบิก (Gum Arabic)	15	3,300
เจลาตินชนิดผง (Gelatin)	15	3,300
คาร์บอกซิเมทิลเซลลูโลส (Carboxymethyl cellulose)	15	3,300

3. นำสารคงรูปจำนวน 3 ชนิด ได้แก่ กัมอะราบิก เจลาตินชนิดผง และคาร์บอกซิเมทิลเซลลูโลสหรือซีเอ็มซี แต่ละชนิดลงละลายในน้ำตามอัตราส่วนตารางที่ 1 คนให้เข้ากัน พักไว้ 5 นาทีเพื่อให้สารคงรูปอิ่มน้ำ จากนั้นนำสารคงรูปขึ้นตั้งไฟ อุณหภูมิ 55 องศาเซลเซียส ต้มนาน 20 นาที นำผ้าขึ้นและรีดสารละลายออก ขึงให้ตึง ตากแดดด้วยวิธีธรรมชาติ นาน 180 นาที เก็บตัวอย่างบรรจุลงถุงพลาสติกชนิดโพลีเอททีลีนปิดปากถุงด้วยความร้อนเก็บรักษาที่อุณหภูมิห้อง เพื่อเตรียมนำไปทดสอบความคงตัวของผ้า

ขั้นตอนที่ 3 การทดสอบความคงตัวของผ้าที่เคลือบสารคงรูปชนิดต่าง ๆ การทดสอบความคงตัวทำได้โดยการตัดผ้าที่ผ่านการเคลือบแข็งด้วยสารคงรูปทั้ง 3 ชนิด ตามแนวเส้นด้ายพุ่งและเส้นด้ายยืน ให้มีขนาดกว้าง 2 เซนติเมตร ยาว 5 เซนติเมตร อย่างละ 5 ชิ้น เพื่อเป็นชิ้นตัวอย่าง นำไปทดสอบความคงตัวด้วยเครื่องวัดความกระด้างผ้า Stiffness Tester รุ่น “Shirley” นำชิ้นตัวอย่างวางลงบนเครื่องทดสอบและดันให้ผ้าทิ้งตัวลงจากนั้นอ่านค่าความยาวการดัดโค้งของผ้าตรงตำแหน่งที่ผ้าทิ้งตัว หน่วยวัดความยาวเป็นหน่วยเซนติเมตร ทำการตรวจวัดซ้ำ 10 ครั้ง บันทึกผล

ขั้นตอนที่ 4 ศึกษาการตกแต่งกลิ่นผ้าด้วยไมโครแคปซูลในผ้าที่เคลือบสารคงรูป การตกแต่งกลิ่นผ้าด้วยไมโครแคปซูลในผ้าที่เคลือบสารคงรูปทำได้โดยการเตรียมผ้าที่ผ่านการเคลือบแข็งด้วยสารคงรูปทั้ง 3 ชนิด นำแช่ลงในสารตกแต่งกลิ่น ประกอบด้วยไมโครแคปซูลกลิ่นกุหลาบ อัตราส่วน 25 มิลลิลิตร สารยึดติด Binder 10 มิลลิลิตร ต่อ น้ำสะอาด 1,000 มิลลิลิตร ที่ผสมเข้ากันดี นาน 30 นาที ทุก ๆ 5 นาที ทำการขยำผ้าเพื่อให้ไมโครแคปซูลแทรกซึมในเนื้อผ้า ครบเวลานำขึ้นตากด้วยวิธีธรรมชาติ นาน 180 นาที พับเก็บบรรจุลงถุงพลาสติกชนิดโพลีเอททีลีนปิดปากถุงด้วยความร้อน เก็บรักษาที่อุณหภูมิห้อง เพื่อนำไปทดสอบประสิทธิภาพการเกาะติดของไมโครแคปซูลต่อไป

ขั้นตอนที่ 5 ทดสอบปริมาณการเกาะติดของไมโครแคปซูลในผ้าเคลือบสารคงรูป ตัดชิ้นตัวอย่างผ้าขนาดกว้าง 10 เซนติเมตร ยาว 10 เซนติเมตร นำไปวิเคราะห์เพื่อหาปริมาณความหนาแน่นของไมโครแคปซูลที่ติดอยู่บนผ้า โดยการนำผ้าชิ้นตัวอย่างส่องกล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอนไมโครสโคปแบบส่องกราด Scanning electron microscope (SEM) กำลังขยาย

1,000 เท่า และวิเคราะห์ปริมาณความหนาแน่นของไมโครแคปซูลจากภาพถ่าย ทำการส่องจำนวนซ้ำ 5 ครั้ง บันทึกผลจากภาพกล้องจุลทรรศน์

ขั้นตอนที่ 6 ผลิตต้นแบบสินค้าที่ระลึกประเภทงานประดิษฐ์ การผลิตต้นแบบสินค้าที่ระลึกให้กับกลุ่มอาชีพสหกรณ์ศิลปะประดิษฐ์ จังหวัดนนทบุรี ในประเภทงานประดิษฐ์จากผ้านั้น ผู้วิจัยลงพื้นสำรวจข้อมูลทั่วไป และสภาพสิ่งแวดล้อมชุมชน เพื่อให้เข้าใจสถานการณ์และแนวทางในการวางแผนดำเนินการ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 สอบถามความต้องการด้านรูปแบบผลิตภัณฑ์

ขั้นตอนที่ 7 ถ่ายทอดความรู้ความรู้ให้กับสมาชิกกลุ่มอาชีพสหกรณ์ศิลปะประดิษฐ์ จังหวัดนนทบุรีดำเนินการถ่ายทอดความรู้ให้กับสมาชิกกลุ่มอาชีพสหกรณ์ศิลปะประดิษฐ์ จังหวัดนนทบุรี ที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน ถ่ายทอดความรู้เรื่องการเพิ่มประสิทธิภาพผืนผ้าพร้อมการอบรมเชิงปฏิบัติการ การทำผลิตภัณฑ์ต้นแบบสินค้าที่ระลึกประเภทงานประดิษฐ์จากผ้า เครื่องมือที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ประกอบด้วย เอกสารประกอบการฝึกอบรม ต้นแบบผลิตภัณฑ์ สื่อการสอน การประเมินผลความพึงพอใจหลังการถ่ายทอดความรู้เสร็จสิ้น นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาการใช้สารคงรูปในการเคลือบผิวผ้าให้เกิดความคงตัว จากการทดสอบความคงตัวของผ้าโดยการตัดผ้าที่ผ่านการเคลือบด้วยสารคงรูปทั้ง 3 ชนิด ตามแนวเส้นด้ายพุ่งและเส้นด้ายยืน ให้มีขนาดกว้าง 2 เซนติเมตร ยาว 5 เซนติเมตร อย่างละ 5 ชิ้น เพื่อเป็นชิ้นตัวอย่างไปทดสอบความคงตัวด้วยเครื่องวัดความกระด้างผ้า Stiffness Tester โดยหากพบค่าความยาวการดัดโค้งของผ้าที่มีตัวเลขสูงจะส่งผลให้การคงตัวของผ้าดี ในการศึกษาครั้งนี้พบว่าค่าความยาวการดัดโค้งของผ้ามีความแตกต่างกัน ผลการศึกษาปรากฏในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยการดัดโค้งของผ้าที่เคลือบด้วยสารคงรูปแต่ละชนิด

ผ้าบาติกเคลือบสารคงรูปแต่ละชนิด	ความยาวการดัดโค้งของผ้า (Bending Length)	
	ด้ายยืน (เซนติเมตร)	ด้ายพุ่ง (เซนติเมตร)
ผ้าก่อนเคลือบสารคงรูป	1.72	1.66
ผ้าเคลือบเจลาตินชนิดผง (Gelatin)	4.78	4.92
ผ้าเคลือบกัมอะราบิก (Gum Arabic)	3.40	3.46
ผ้าเคลือบด้วยคาร์บอกซิเมทิลเซลลูโลสหรือซีเอ็มซี (Carboxymethyl cellulose,CMC)	4.44	4.15

จากตารางที่ 3 ผลการทดสอบความคงตัวของผ้าที่เคลือบแข็งด้วยสารคงรูปชนิดต่าง ๆ พบว่าผ้าที่เคลือบแข็งด้วยเจลาตินชนิดผง มีความยาวการดัดโค้งมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเส้นด้ายยืน 4.78 เซนติเมตร เส้นด้ายพุ่ง 4.92 เซนติเมตร รองลงมาคือผ้าเคลือบแข็งด้วยคาร์บอกซิเมทิลเซลลูโลสหรือซีเอ็มซี มีความยาวของการดัดโค้ง ที่ค่าเฉลี่ยเส้นด้ายยืน 4.44 เซนติเมตร เส้นด้ายพุ่ง 4.15 เซนติเมตร และผ้าเคลือบแข็งด้วยกัมอะราบิก ค่าเฉลี่ยเส้นด้ายยืน 3.40 เซนติเมตร เส้นด้ายพุ่ง 3.46 เซนติเมตร แสดงให้เห็นว่าเจลของเจลาตินชนิดผงมีความเข้มข้นมากกว่ากัมอะราบิกและคาร์บอกซิเมทิลเซลลูโลสหรือซีเอ็มซี จึงทำให้ผ้ามีความแข็งแรงและมีความคงตัวดีขึ้น

2. ผลการตกแต่งกลิ่นด้วยไมโครแคปซูลหลังเคลือบสารคงรูปในผ้าบาติกชิ้นตัวอย่างตามอัตราส่วนที่กำหนด ตากด้วยวิธีธรรมชาติ พับเก็บบรรจุลงถุงพลาสติกชนิดโพลีเอททีลีนปิดปากถุงด้วยความร้อน เก็บรักษาที่อุณหภูมิห้อง และตัดผ้าชิ้นตัวอย่างขนาดกว้าง 10 เซนติเมตร ยาว 10 เซนติเมตร นำไปทดสอบปริมาณการเกาะติดของไมโครแคปซูล เพื่อดูความหนาแน่นของไมโครแคปซูลจากภาพถ่ายกล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอนไมโครสโคปแบบส่องกราด (SEM) กำลังขยาย 1,000 เท่า หากพบภาพวงกลมที่มีการเกาะติดกันเป็นร่างแหหนาแน่นหมายถึงการเกาะติดของไมโครแคปซูลมีมาก จะส่งผลถึงกลิ่นหอมของผ้า การศึกษาครั้งนี้พบว่าการเกาะติดไมโครแคปซูลของผ้าที่เคลือบสารคงรูปแต่ละชนิดจะมีปริมาณและลักษณะการเกาะติดที่แตกต่างกัน โดยผ้าที่เคลือบด้วยเจลาตินชนิดผงจะมีวงกลมสมบูรณ์เกาะติดอย่างหนาแน่นและมีปริมาณมาก กว่าผ้าที่เคลือบด้วยกัมอะราบิคและผ้าที่เคลือบด้วยคาร์บอกซิเมทิลเซลลูโลส

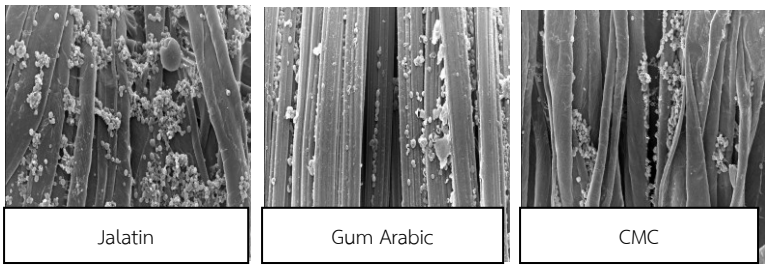

ภาพที่ 1 การเกาะติดไมโครแคปซูลของผ้าที่เคลือบสารคงรูปแต่ละชนิด จากภาพถ่ายกล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอนไมโครสโคปแบบส่องกราด (SEM) กำลังขยาย 1,000 เท่า

3. ความพึงพอใจที่มีต่อการถ่ายทอดการพัฒนาผลิตภัณฑ์กลุ่มอาชีพสหกรณ์ศิลปะประดิษฐ์ จังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลเพื่อสอบถามความต้องการด้านรูปแบบ พบว่ามีความต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในรูปแบบดอกไม้ประดิษฐ์ การถ่ายทอดความรู้การเพิ่มคุณสมบัติผ้าและการพัฒนาผลิตภัณฑ์มีผู้กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง

คิดเป็นร้อยละ 86.67 มีอายุ 36 - 45 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.67 พบว่า ความพึงพอใจของผู้รับการถ่ายทอดภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.93 คิดเป็นร้อยละ 98.00 แบ่งออกเป็นด้านการได้รับความรู้ ค่าเฉลี่ย 4.87 คิดเป็นร้อยละ 88.33 ด้านความสามารถถ่ายทอดความรู้ของวิทยากร ค่าเฉลี่ย 4.87 คิดเป็นร้อยละ 88.33 และด้านการนำไปใช้ประโยชน์ ค่าเฉลี่ย 4.82 คิดเป็นร้อยละ 86.67

อภิปรายผล

การศึกษาความคงตัวและการตกแต่งกลิ่นผ้าบาติกของกลุ่มอาชีพสหกรณ์ศิลปะประดิษฐ์ จังหวัดนนทบุรี

1. ผลการศึกษาการใช้สารคงรูปในการเคลือบผิวผ้าให้เกิดความคงตัว จำนวน 3 ชนิด ประกอบด้วย กัมอะราบิก เจลาตินชนิดผง และคาร์บอกซิเมทิลเซลลูโลสหรือซีเอ็มซี สารคงรูป 3 ชนิด เป็นสารก่อเจลที่เป็นส่วนผสมสำคัญในการผลิตอาหาร สารก่อเจลหรือเป็นสารไฮโดรคอลลอยด์ที่มีโมเลกุลสามารถจับกับน้ำ ละลายน้ำ และกลายเป็นเจลเมื่ออุณหภูมิลดลง สารก่อเจลที่ใช้กับอาหารส่วนใหญ่เป็นกลุ่มสารไบโอพอลีเมอร์ที่ได้จากธรรมชาติมีทั้งสารในกลุ่มพอลิแซคคาไรด์และโปรตีน เช่น วุ้น คาราจีแนน เพคติน กัมอะราบิค เป็นต้น ส่วนในกลุ่มโปรตีน ได้แก่ สารคงรูปจำพวก เจลาติน เคซิเนต เวย์โปรตีน (เทวี ทองแดง คาร์ริลา, 2557) ทำให้ผู้วิจัยเลือกสารคงรูปจำนวน 3 ชนิด ได้แก่ กัมอะราบิก เจลาตินชนิดผง และคาร์บอกซิเมทิลเซลลูโลสหรือซีเอ็มซี ที่สกัดได้จากพืชและสัตว์ เป็นสารคงรูปที่ใช้เคลือบผิวผ้าเพื่อให้เกิดความคงตัว เมื่อนำผ้าที่ศึกษาไปทดสอบความคงตัวด้วยเครื่องทดสอบความกระด้างผ้า Stiffness Tester พบว่าผ้าที่เคลือบด้วยเจลาตินชนิดผง มีค่าความยาวการดัดโค้งของผ้ามากที่สุด เนื้อผ้ามีความแข็งแรงและคงตัวได้ดี โดยณิชาภัทร สมบูรณ์ ได้กล่าวไว้ว่าสารคงรูปเจลาตินเป็นสารก่อเจลสามารถจับกับน้ำได้โดยนำมาละลายหรือทำให้กระจายตัวในน้ำร้อน เจลาตินจะกลายเป็นสารละลายที่มีความข้นหนืดและมีเนื้อสัมผัสกลายเป็นเจลเมื่อทิ้งไว้ให้เย็นหรืออุณหภูมิลดลง (ณิชาภัทร สมบูรณ์, 2556) ซึ่งเมื่อถูกนำมาใช้ในการเคลือบผืนผ้าสารละลายจะมีความข้นหนืดและกลายเปลี่ยนเป็นเจลเมื่อทิ้งไว้ให้เย็น การเกิดเจลดังกล่าวจึงส่งผลในการเคลือบผิวผ้าทำมีความแข็งแรงขึ้นและคงรูปได้ดี เหมาะสำหรับการสร้างสรรค์ดอกไม้ ของใช้ของตกแต่ง หรือผลิตภัณฑ์อื่นที่ต้องการความแข็งแรงของผ้าและคงตัวได้ดี

2. ผลการตกแต่งกลิ่นด้วยไมโครแคปซูลหลังการเคลือบสารคงรูปในผ้าบาติกของกลุ่มอาชีพสหกรณ์ศิลปะประดิษฐ์ จังหวัดนนทบุรี จากการวิเคราะห์ปริมาณการเกาะติดไมโครแคปซูลในผ้าที่เคลือบด้วยสารคงรูปทั้ง 3 ชนิด ด้วยกล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอนไมโครสโคปแบบส่องกราด กำลังขยาย 1,000 เท่า ผลพบว่าพบว่าปริมาณการเกาะติดของไมโครแคปซูลในผ้าบาติกที่เคลือบด้วยเจลาตินชนิดผงมีปริมาณการเกาะติดของไมโครแคปซูล อยู่มากที่สุด มีลักษณะการเกาะติดกันเป็นร่างแหและมีวงกลมที่สมบูรณ์อยู่เป็นจำนวนมาก รองลงมาคือผ้า

บาติกที่เคลือบด้วยกัมอะราบิก มีการเกาะติดของไมโครแคปซูลและมีวงกลมที่สมบูรณ์จำนวนน้อยกว่า และผ้าบาติกที่เคลือบด้วยคาร์บอกซิเมทิลเซลลูโลสหรือซีเอ็มซี มีการเกาะติดของไมโครแคปซูลและมีวงกลมที่สมบูรณ์จำนวนน้อยกว่าเช่นกัน เพราะผ้าบาติกของกลุ่มอาชีพสหกรณ์ศิลปะประดิษฐ์ จังหวัดนนทบุรี ผลิตจากฝ้ายจึงทำให้การเกาะติดไมโครแคปซูลทำได้ดี สัมพันธ์กับณุกานดา ภัทรปุตรานนท์ ที่มีผลการศึกษาว่าการเคลือบผ้าฝ้ายผสมแสปนเด็กซ์ด้วยไมโครแคปซูล พบว่าน้ำมันหอมระเหยกลิ่นสปอร์ตมีขนาดไมโครแคปซูลเกาะเป็นจำนวนมาก (ณุกานดา ภัทรปุตรานนท์ และคณะ, 2558) นอกจากนี้การเกิดเจลในกลุ่มจำพวกโปรตีนมีสมบัติการช่วยกักเก็บและควบคุมการปล่อยกลิ่นของสารไฮโดรคอลลอยด์ ที่มีคุณสมบัติในการกักเก็บและควบคุมการปล่อยกลิ่น (พิมพ์เพ็ญ พรเฉลิมพงศ์, 2561) จึงทำให้ผ้าที่เคลือบสารคงรูปที่มาจากกลุ่มโปรตีนจากสัตว์ จะมีการเกาะติดกลิ่นดีกว่าสารคงรูปที่ได้จากพืช เนื่องมาจากเจลาตินชนิดผงเป็นสารคงรูปที่สกัดจากโปรตีนสัตว์ ปัจจุบันการนำเทคโนโลยีการตกแต่งกลิ่นถือเป็นเทคนิคในการตกแต่งผ้าและเป็นวิธีการเพิ่มสมบัติพิเศษให้กับผ้าอีกชนิดหนึ่ง ทำให้เสื้อผ้ามีกลิ่นหอมจะช่วยผ่อนคลายความเครียด (ภาวดี อังค์วัฒนะ, 2563) สัมพันธ์กับอ้อมบุญ วัลลิสุต ที่ได้กล่าวไว้ว่าน้ำมันหอมระเหยจะมีโมเลกุลนับร้อยโมเลกุล มีผลต่อการบำบัดรักษา ควบคุมอารมณ์และความรู้สึกซึ่งมีความสัมพันธ์กับประสบการณ์และความจำ (อ้อมบุญ วัลลิสุต, 2557) ดังนั้น เทคนิคการตกแต่งกลิ่นผ้าจึงเป็นการเพิ่มคุณสมบัติพิเศษให้ผ้าได้ทำหน้าที่ในการดึงดูดความน่าสนใจให้กับผลิตภัณฑ์

3. ความพึงพอใจการถ่ายทอดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกของกลุ่มอาชีพสหกรณ์ศิลปะประดิษฐ์ จังหวัดนนทบุรี ได้ดำเนินการถ่ายทอดการใช้สารคงรูปและการตกแต่งกลิ่นผ้าใช้วิธีการอบรมเชิงปฏิบัติการ ให้กับกลุ่มอาชีพสหกรณ์ศิลปะประดิษฐ์ จังหวัดนนทบุรี กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน มีความพึงพอใจต่อการถ่ายทอดความรู้อยู่ในระดับดีมาก องค์ความรู้การพัฒนาผลิตภัณฑ์มีประโยชน์สามารถเป็นแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนได้ต่อไป นอกจากนี้ผลการศึกษาเรื่องความสำเร็จในการบริหารจัดการอาชีพกลุ่มอาชีพทำผ้าบาติกเทศบาลตำบลหนองจอก อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี นำบทเรียนจากความสำเร็จของกลุ่ม ทำผ้าบาติกมาใช้เป็นแนวทางส่งเสริมและพัฒนาแก่กลุ่มอาชีพอื่น ๆ ในตำบลหนองจอก เพื่อเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าสู่ชุมชนเข้มแข็ง (อริณ เมืองสมบัติ และหควณ ชูเพ็ญ, 2554) ดังนั้น ผลการวิจัยในครั้งนี้จะทำให้กลุ่มอาชีพสหกรณ์ศิลปะประดิษฐ์ จังหวัดนนทบุรี สามารถพัฒนาในเชิงเศรษฐกิจ เพื่อสร้างสรรค์ให้ชุมชนมีความเข้มแข็งได้ต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการใช้รวมองค์ประกอบด้านความรู้และเทคโนโลยีและการสร้างความแตกต่าง เพื่อนำไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่ม มีรูปแบบของความรู้ที่เกิดขึ้น ดังภาพที่ 2 สรุปได้ 2 ประเด็น ดังนี้

ภาพที่ 2 องค์ประกอบการการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์

ด้านผู้วิจัย ได้ทำการสร้างแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีเอกลักษณ์และความแตกต่าง เพราะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วของสังคม ทำให้ผู้บริโภคมักมองหาทางเลือกใหม่ ดังนั้นการพัฒนาสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ให้มีความพิเศษ จะช่วยดึงดูดความสนใจของผู้บริโภคได้ โดยผู้ผลิตควรคำนึงถึงอรรถประโยชน์ในการใช้งานและคุณค่าของผลิตภัณฑ์ควบคู่กัน การศึกษาวิจัยนี้จะเป็นแนวทางการสร้างมูลค่าให้สิ่งเดิมที่มีอยู่เกิดการเปลี่ยนแปลง ด้วยการเชื่อมโยงวัสดุและเทคโนโลยีปรับเปลี่ยนให้มีมูลค่าเพิ่มและเกิดประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจต่อไป

ด้านชุมชนและสังคม สามชิกในกลุ่มวิสาหกิจได้รับแนวทางการพัฒนาสินค้า มีความรู้และเทคนิคการเพิ่มคุณสมบัติผ้า เป็นการนำเทคโนโลยีมาใช้อย่างเหมาะสมกับการดำเนินธุรกิจนำไปสู่ความยั่งยืนของเศรษฐกิจชุมชนและสังคมต่อไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาการใช้สารคงรูปในการเคลือบผิวผ้าให้เกิดความคงตัว และการตกแต่งกลิ่นด้วยไมโครแคปซูลหลังการเคลือบสารคงรูปในผ้าบาติกของกลุ่มอาชีพสหกรณ์ศิลปะประดิษฐ์ จังหวัดนนทบุรี เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้กับผู้ผลิตสินค้าชุมชนได้ใช้ประโยชน์ โดยการประยุกต์ใช้สารคงรูปที่ส่วนใหญ่มักใช้ในผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อเนื้อสัมผัสที่หนืด ข้น เหนียว เช่น ในผลิตภัณฑ์นม ซอส ไอศกรีม โยเกิร์ต เป็นต้น ผลพบว่านอกจากการใช้สารคงรูปในอาหารได้แล้วยังสามารถใช้ได้ในสินค้าหัตถกรรมประเภทผ้าเพื่อเคลือบผิวให้ผ้ามีความแข็งแรงขึ้น และคงรูปได้ดี สามารถสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ที่ต้องอาศัยความคงรูปได้อย่างหลากหลายตามความคิดของผู้สร้างสรรค์ อีกทั้ง การศึกษาวิจัยยังได้นำเทคโนโลยีการตกแต่งกลิ่นที่เรียกว่าไมโครแคปซูล ที่เป็นแคปซูลน้ำมันหอมละเหยทำให้ผ้ามีกลิ่นหอม ช่วย

เพิ่มสมบัติพิเศษและความน่าสนใจให้กับผืนผ้า นอกจากนี้งานวิจัยที่เกี่ยวข้องยังพบว่า คุณสมบัติของกลิ่น จะสามารถช่วยทำให้ผู้สัมผัสกลิ่น รู้สึกสดชื่น ผ่อนคลาย บำบัดความตึงเครียดได้ ดังนั้น ความรู้ในการใช้สารคงรูปและการใช้เทคโนโลยีตกแต่งกลิ่นเพื่อเพิ่มคุณสมบัติพิเศษให้กับผ้าบาติก จะเป็นองค์ความรู้ที่ทำให้ผู้ผลิตสินค้าชุมชนหรือผู้สนใจสามารถนำไปประยุกต์กับวัสดุอื่น เช่น กระดาษ หนัง ผ้าต่าง ๆ หรือผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ได้ในโอกาสต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนสนับสนุนการวิจัยงบประมาณรายจ่าย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร และข้อมูลจากโครงการวิจัยการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าที่ระลึกจากผ้าด้วยเทคโนโลยีตกแต่งกลิ่นสำหรับกลุ่มอาชีพสหกรณ์ศิลปะประดิษฐ์จังหวัดนนทบุรี

เอกสารอ้างอิง

ณิชาภัทร สมบูรณ์. (2556). สมบัติของเจลผสมระหว่างวุ้นกับเจลาตินปลา. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การอาหารและโภชนาการ. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ณุกานดา ภัทรปุตรานนท์ และคณะ. (2558). สมบัติทางกายภาพของผ้าฝ้ายผสมแสปนเด็กส์ตกแต่งด้วยไมโครแคปซูลกลิ่นน้ำมันหอมระเหย. ใน เอกสารการประชุมใหญ่วิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 6. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

เทวี ทองแดง คาร์ริลา. (2557). สารก่อเจลสำหรับอาหารฮาลาล: สารผสมระหว่างเจลาตินปลาและวุ้น. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

นงลักษณ์ สุธาพจน์. (2554). การพัฒนาชุดเครื่องนอนเคลือบกลิ่นหอมด้วยเทคโนโลยีไมโครเอนแคปซูเลชัน. ใน วิทยานิพนธ์คหกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

พิมพ์เพ็ญ พรเฉลิมพงศ์. (2561). สารที่ทำให้คงตัว. เรียกใช้เมื่อ 24 กันยายน 2561 จาก www.foodnetworksolution.com/wiki/word/1466/stabilizing - agent - สารที่ทำให้คงตัว

ภาวดี อังค์วัฒนะ. (2563). นาโนเทค - สวทช. เปิดโรงงานต้นแบบสิ่งทอ พร้อมให้บริการเคลือบสิ่งทอได้มากถึง 5 สมบัติในขั้นตอนเดียว. เรียกใช้เมื่อ 24 กรกฎาคม 2563 จาก https://m.mgronline.com/science/detail/9630000036549

ลัดดา วันยาเล. (16 มีนาคม 2560). ความต้องการที่จะกระตุ้นยอดขายผ้าบาติก. (รุ่งฤทัย รำพึงจิต, ผู้สัมภาษณ์)

สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์. (2564). จากการให้และรับสู่การสร้างระบบเศรษฐกิจ. เรียกใช้เมื่อ 26 มกราคม 2565 จาก https://www.cea.or.th/th/single - statistic/gift - economy

สุรีย์ เข็มทอง. (2555). ธุรกิจสินค้าที่ระลึก. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

อริณ เมืองสมบัติ และหควณ ชูเพ็ญ. (2554). ความสำเร็จในการบริหารจัดการอาชีพกลุ่มอาชีพทำผ้าบาติกเทศบาลตำบลหนองจอก. วารสารการบริหารท้องถิ่น, 4(2), 30 - 42.

อ้อมบุญ วัลลิสุต. (2557). อโรมาเธอราพี. เรียกใช้เมื่อ 24 กันยายน 2561 จาก https://pharmacy.mahidol.ac.th/th/knowledge/article/225/อโรมาเธอราพี (Aromatherapy)

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 940-953

บทความวิจัย

แนวทางการยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*

GUIDELINE FOR ENHANCING THE POTENTIAL OF HEALTH TOURISM IN BAN KUM, BANG BAN DISTRICT, PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

เบญจรงค์ พื้นสะอาด[1], จิตราภรณ์ เถรวัตร[1], ฐาปกรณ์ ทองคำนุช[1], สมพงษ์ เกษานุช[1]
Banjarong Phuensa-ard[1], Jittraporn Therawat[1], Thapakorn Thongkamnush[1], Sompong Kesanuch[1]
[1]มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
[1]Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi, Thailand
[1]Corresponding author E-mail: benjarong.p@rmutsb.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) เสนอแนวทางการยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และการประชุมกลุ่มย่อย ผู้ให้ข้อมูลหลัก มีจำนวน 18 คน ซึ่งเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบล บ้านกุ่ม ส่วนภาคสนามใช้วิธีการลงพื้นที่เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสังเกตศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและการประชุมกลุ่มย่อย สรุปข้อมูลเชิงบรรยาย (Descriptive) ผลการวิจัย พบว่า ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่มมี 9 ด้าน ด้านที่มีศักยภาพมากที่สุด คือ การบริการในแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว รองลงมา คือ ที่พักในแหล่งท่องเที่ยวและการโฆษณาประชาสัมพันธ์ ศักยภาพที่ควรพัฒนา คือ สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ความสามารถทางการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว

* Received 5 December 2022; Revised 25 December 2022; Accepted 28 December 2022

เส้นทางคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและทัศนคติทางการท่องเที่ยว ซึ่งสามารถนำไปวิเคราะห์และเสนอแนวทางการยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม เป็น 3 ประเด็น คือ 1) การนำเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม เช่น กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มนวดเพื่อสุขภาพ กลุ่มอาหารเพื่อสุขภาพ เป็นต้น 2) นำเสนอการพัฒนารูปแบบโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม ได้แก่ โปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบหนึ่งวัน แบบครึ่งวัน และแบบสองวันหนึ่งคืน 3) นำเสนอแนวทางการยกระดับทักษะด้านต่าง ๆ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

คำสำคัญ: การยกระดับศักยภาพ, การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ, บ้านกุ่ม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study the potential of health tourism in Ban Kum sub-district, Bang Ban District, Phra Nakhon Si Ayutthaya province and 2) propose guidelines for enhancing the potential of health tourism in Ban Kum sub-district, Bang Ban district, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. This study is a qualitative research with the use of observation forms, interview forms and small group meetings with 18 key informants involving in health tourism in Ban Kum sub-district whereas the field study was done with the use of Health tourism potential observation form of Ban Kum sub-district, in-depth interviews and small group meetings. The summary was conducted with descriptive summarization. The results showed that the health tourism potential in Ban Kum sub-district comprises 9 aspects. The aspects with highest potential are service in tourist attractions and tourism activities aspect followed by accommodation in tourist attractions aspect and public relations aspect. The potential that should be developed are tourism attraction, tourism ability, facilities in tourist attractions, transportation routes, accesses to tourist attractions and tourism attitudes. These findings can be used to analyze and present guidelines for enhancing the potential of health tourism in Ban Kum sub-district in 3 issues as follows: 1) the presentation of development guidelines for health tourism potential in Ban Kum sub-district such as homestay group, health massage group and clean food group; 2) the presentation of the development guidelines for health tourism program model of Ban Kum sub-district namely the one-day health tourism program, half Day health tourism program and two day - one night health tourism program and 3) the presentation of

the development guidelines for upgrading skills in various fields for health tourism in Ban Kum sub-district, Bang Ban district, Phra Nakhon Si Ayutthaya province.
Keywords: Potential Enhancing, Health Tourism, Ban Kum sub-district Phra Nakhon Si Ayutthaya province

บทนำ

การท่องเที่ยวของประเทศไทยในปัจจุบันมีแนวโน้มของนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประเทศไทยควรเตรียมความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มต่าง ๆ การกำหนดแนวทางการพัฒนาสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวให้สามารถตอบสนองต่อความคาดหวังและสอดคล้องกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนไป จากการศึกษาวิเคราะห์จากแนวโน้มสถานการณ์การท่องเที่ยวประเทศไทยควรให้ความสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว อีกทั้งด้านการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพื้นที่ต่าง ๆ สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 เรื่องการพัฒนาอุตสาหกรรมกลุ่มเดิมที่มีศักยภาพ (First S-Curve) และอุตสาหกรรมอนาคต (New S-Curve) เป็นอุตสาหกรรมเป้าหมายในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศเป็นการต่อยอดและสร้างอุตสาหกรรม ตัวใหม่ซึ่งเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจเพื่ออนาคต (กระทรวงอุตสาหกรรม, 2559) ได้แก่ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดีและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เช่นเดียวกับแผนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ กลุ่มดูแลสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทย อาทิ นนทบุรี สมุทรสาคร นครปฐมและพระนครศรีอยุธยา โดยปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีคุณค่าและมูลค่าเพิ่ม มีความหลากหลายและเชื่อมโยงการท่องเที่ยวระหว่างจังหวัดอย่างยั่งยืน (แผนพัฒนาภาคกลาง พ.ศ. 2560 - 2565, 2562)

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในปัจจุบันมีมูลค่ามากจากการสำรวจของ สถาบันการท่องเที่ยวสุขภาพโลกรายงานว่า ตลาดท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของไทยมีมูลค่าถึง 200,000 ล้านบาท มีอัตราการเติบโตถึงร้อยละ 7 ต่อปี ในปี 2556-2558 ตลาดท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของไทยจะอยู่ในอันดับ 13 ของโลก ส่วนในเอเชียอยู่ในอันดับ 4 เป็นรองแค่ จีน ญี่ปุ่น และอินเดีย (ผู้จัดการออนไลน์, 2563) โดยกิจกรรมที่เกี่ยวกับสุขภาพมีแนวโน้มที่ราคาสูงกว่ากิจกรรมทั่วไปอยู่แล้ว ทำให้นักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพยินยอมที่จะจ่ายเพื่อประสบการณ์อันล้ำค่า โดยนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพต่างประเทศที่มาไทยใช้จ่ายเพิ่มขึ้นร้อยละ 61 ในขณะที่นักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพคนไทยใช้จ่ายเพิ่มขึ้นร้อยละ 162 เมื่อเทียบกับฐานการใช้เงินระหว่างการท่องเที่ยวแบบปกติของคนไทยมีราคาที่ถูกมากเมื่อมาเทียบกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (ศูนย์ข่าวเศรษฐกิจธนาคารไทยพาณิชย์, 2561)

จากแนวโน้มสถานการณ์การท่องเที่ยวไทยและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในปัจจุบัน ทำให้เล็งเห็นแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่จะสามารถสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวที่ดีให้กับนักท่องเที่ยวและถือได้ว่าเป็นการสร้างสิ่งใหม่ ๆ ให้กับนักท่องเที่ยวเคยสัมผัสสิ่งที่ซ้ำซากจากพื้นที่เดิมที่นักท่องเที่ยวเดินทางออกมา ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงเล็งเห็นชัดว่าการสร้างประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยว เชิงสุขภาพนั้นเป็นจุดดึงดูดสำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางแสวงหาประสบการณ์ที่มีความหลากหลายเพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจทางการท่องเที่ยวของชุมชนระดับพื้นที่ตำบลที่จะสร้างรายได้ให้กระจายสู่ชุมชนอีกทางหนึ่ง สถานการณ์การท่องเที่ยวในชุมชนในปัจจุบันมีแนวโน้มการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นรวมทั้งนักท่องเที่ยวได้สนใจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในชุมชนมากขึ้น

พื้นที่ตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีศักยภาพการท่องเที่ยวด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ได้แก่ สุขศาลาหัตถเวชกรรมแผนไทย พื้นที่ทางธรรมชาติของแม่น้ำเจ้าพระยา มีศักยภาพด้านบุคคลากรที่โดดเด่น มีประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่ สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยอยุธยาเป็นราชธานี (เทศบาลตำบลบางบาล, 2560) และในปี พ.ศ. 2560 กระทรวงมหาดไทยได้มีโครงการหมู่บ้านท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ซึ่งเป็นหนึ่งในโครงการสำคัญของกรมการพัฒนาชุมชนที่รวบรวมของดีวิถีเด่นจากชุมชนต่าง ๆ ทั่วประเทศภายใต้แผนพัฒนาประเทศ “ไทยนิยมยั่งยืน” โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อลดความเหลื่อมล้ำของสังคม มุ่งสร้างรายได้ ความเจริญ และความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้ภาคเอกชนและภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการกับภาครัฐมากยิ่งขึ้น เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน (กรมการพัฒนาชุมชน, 2560) ตำบลบ้านกุ่มเป็นหนึ่งในหมู่บ้าน OTOP นวัตวิถีของอำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่มีความโดดเด่นในด้านการท่องเที่ยวชุมชนและกิจกรรมการท่องเที่ยวในหมู่บ้านท่องเที่ยวบ้านกุ่ม นอกจากนี้ยังมีศาสตร์มวยไทยที่เป็นมรดกการสืบทอดของ นายขนมต้ม ชาวบ้านกุ่มมาตั้งแต่สมัยอยุธยา โดยสามารถประยุกต์และยกระดับศาสตร์มวยไทยเพื่อการนันทนาการเชิงสุขภาพที่นักท่องเที่ยวสามารถร่วมกิจกรรมในการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้ ทั้งด้านอาหารสุขภาพของบ้านกุ่มมีเอกลักษณ์ของสมุนไพรหลายชนิดที่อยู่ในอาหารพื้นบ้าน รวมไปถึงที่พักและโฮมสเตย์ของตำบลบ้านกุ่มที่กำลังมีการพัฒนาขึ้นตามลำดับ จากศักยภาพการท่องเที่ยวของตำบลบ้านกุ่มและการดำเนินการหมู่บ้าน OTOP นวัตวิถีบ้านกุ่มนั้น ยังขาดปัจจัยเรื่องทักษะต่าง ๆ ที่ยังไม่ต่อเนื่องและมีปัจจัยเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพตามทรัพยากรที่มีในตำบลบ้านกุ่ม ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางการยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อีกทั้งช่วยส่งเสริมการเพิ่มรายได้ของชุมชนตำบลบ้านกุ่ม เพื่อสร้างงาน สร้างอาชีพ ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนและคนในชุมชนให้มีความอยู่ดีมีสุขอย่างต่อเนื่องและชุมชนสามารถต่อยอดการพัฒนาการท่องเที่ยวของตำบลบ้านกุ่ม และสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ พ.ศ. 2560 - 2564 ภายใต้จุดเน้นของมหาวิทยาลัยด้านการบริหารจัดการและการท่องเที่ยวด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. เพื่อเสนอแนวทางการยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีรายละเอียดดังนี้

1. การศึกษาแนวคิดและทฤษฎี ใช้การศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิที่เกี่ยวข้อง โดยทบทวนเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเรื่องการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ศักยภาพการท่องเที่ยว การยกระดับและการพัฒนาทักษะด้านการท่องเที่ยว จากเอกสารทางวิชาการ ผลงานวิจัย บทความทางวิชาการต่าง ๆ และข้อมูลทางวิชาการที่ได้จากการสืบค้นทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อทางเว็บไซต์ต่าง ๆ

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้ศึกษาวิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก จากการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักที่สามารถให้ข้อมูลได้ดีที่สุดและเป็นกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แบ่งออกได้ 3 กลุ่ม คือ 1) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม เป็นหน่วยงานที่ผู้ศึกษาวิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างมาจากประชากรที่เกี่ยวข้องจากการเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบเรื่องนโยบายและการสนับสนุนการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลบ้านกุ่ม จำนวน 4 คน ได้แก่ นายกเทศมนตรีตำบลบางบาล, ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พัฒนาการอำเภอบางบาล, ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านกุ่ม 2) หน่วยงานเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นหน่วยงานที่ผู้ศึกษาวิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างมาจากประชากรที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 3 บริษัท 3) บุคลากรที่เกี่ยวข้องและทำงานเกี่ยวกับกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม จำนวน 11 คน ได้แก่ หัวหน้าสุขศาลาหัตถเวชกรรมแผนไทยบ้านกุ่ม จำนวน 1 คน ประธานกลุ่มโฮมสเตย์บ้านกุ่ม จำนวน 1 คน ประธานกลุ่มท่องเที่ยวชุมชน OTOP นวัติวิถีบ้านกุ่ม จำนวน 1 คน ประธานกลุ่ม อสม. จำนวน 1 คน ประธานกลุ่มการนวดแผนไทยของตำบลบ้านกุ่ม จำนวน 1 คน ปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนตำบล

บ้านกุ่ม จำนวน 2 คน ผู้นำชุมชนตำบล บ้านกุ่ม จำนวน 3 คน และตัวแทนกลุ่มการจัดการท่องเที่ยวชุมชนตำบลบ้านกุ่ม จำนวน 1 คน ผู้ให้ข้อมูลหลักรวมทั้งหมดจำนวน 18 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ 1) แบบสังเกต ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพตำบลบ้านกุ่ม ในการลงพื้นที่สำรวจภาคสนามใช้แบบสังเกตเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลด้านศักยภาพของการท่องเที่ยว (9A) คือ 1) สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) 2) กิจกรรม (Activities) 3) การเข้าถึง (Access) 4) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) 5) ที่พัก (Accommodation) (เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2551) 6) การบริการต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary services) 7) ความสามารถทางการท่องเที่ยว (Ability) 8) การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ (Advertise and Association) 9) ทัศนคติทางการท่องเที่ยว (Attitude) (ดลฤทัย โกวรรธนะกุล, 2553) ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ใช้แบบสังเกต (9A) ที่ได้จากการศึกษารวบรวมแนวคิดทฤษฎีเรื่องศักยภาพการท่องเที่ยวและองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวในการประยุกต์ใช้เพื่อแสดงรายละเอียดข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและรายละเอียดข้อมูลทุกองค์ประกอบที่ใช้ในการรวบรวมศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพตำบลบ้านกุ่ม 2) แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างในประเด็นที่เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์ ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม การบริการและรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้สัมภาษณ์รายบุคคลเพื่อสอบถามประเด็นปัญหาที่สนใจศึกษาแบบเจาะลึก 3) การจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) ครั้งที่ 1 การจัดประชุมกลุ่มย่อยหน่วยงานภาครัฐและบุคลากรในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม จำนวนผู้เข้าร่วม 15 คน โดยมีประเด็นการเก็บข้อมูลศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม การทำงานเกี่ยวการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่มและการส่งเสริมสนับสนุนด้านต่าง ๆ และครั้งที่ 2 การจัดประชุมกลุ่มย่อยหน่วยงานเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม ได้แก่ ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 3 บริษัท โดยมีประเด็นความคิดเห็นที่เสนอเพื่อยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม และการพัฒนารูปแบบโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม

4. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือแบบสังเกตใช้การตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) ในการศึกษาเชิงคุณภาพเป็นกระบวนการรวบรวมวิธีการใช้ผู้สังเกต (Observer) ทฤษฎี (Theory) วิธีการ (Methods) และข้อมูลเชิงประจักษ์ (Empirical material) ที่ซ้ำซ้อนกันเพื่อจะขจัดจุดด้อย หรือความลำเอียงภายในและปัญหาที่เกิดจากการใช้วิธีการอย่างเดียวและการใช้ทฤษฎีเดียวในการศึกษาโดยการ Multiple Investigator Triangulation คือ การใช้นักวิจัยหลายคนในการลงพื้นที่ภาคสนามแทนการใช้นักวิจัยเพียงคนเดียวแล้วนำเครื่องมือแบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์ใช้ใน

การลงพื้นที่ภาคสนามในตำบลบ้านกุ่ม และการตรวจสอบเครื่องแบบสัมภาษณ์ให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง นำมาปรับปรุงและแก้ไขแบบสัมภาษณ์หลังการทดลองใช้ให้ได้เครื่องมือวิจัยที่สมบูรณ์และชัดเจนมากยิ่งขึ้น เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจริง

5. การรวบรวมข้อมูล 1) แบบสังเกต ผู้วิจัยรวมรวมข้อมูลจากการสังเกตศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม ใช้การสรุปหรือเชิงบรรยาย (Descriptive) เป็นการอธิบายหรือบรรยายคุณลักษณะทั่วไปของศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของบ้านกุ่มและยังทราบสถานการณ์ศักยภาพในปัจจุบันของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพบ้านกุ่ม 2) แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยทำการจัดกลุ่มข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม เก็บรวบรวมข้อมูลด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และการบริการและรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลได้จาการนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตและการสัมภาษณ์แล้วนำมาเสนอพร้อมอธิบายข้อมูลตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยเชิงคุณภาพได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แยกแยะแจกแจงเนื้อหาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ถอดเทปการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างในประเด็นที่เกี่ยวข้องกันมาจัดข้อมูลให้เป็นระบบเพื่อการวิเคราะห์แยกแยะประเด็นหรือส่วนย่อยต่าง ๆ จากนั้นพิจารณาหาประเด็นหรือส่วนย่อยที่คล้ายคลึงกันนำมารวมกันหรือจัดเป็นหมวดหมู่แล้ววิเคราะห์หาความเชื่อมโยงและความสัมพันธ์ของข้อมูลด้านศักยภาพการท่องเที่ยวและเสนอแนวทางการยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพตำบลบ้านกุ่ม เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปเพื่อใช้อธิบายศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ส่วนการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างรอบด้านจึงจัดให้มีการดำเนินการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นที่ศึกษาและนำไปสู่ข้อสรุปผลการวิจัย โดยการประชุมกลุ่มย่อยได้เชิญตัวแทนกลุ่มต่าง ๆ เสนอความคิดเห็นร่วมกันเพื่อเสนอแนวทางการยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผลการวิจัย

1. การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม (9A) 1) สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) พบว่า บ้านกุ่มมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีแม่น้ำเจ้าพระยาที่มีแนวยาวตลอดพื้นที่ตำบลบ้านกุ่มมีทัศนียภาพที่ชมได้จากสถานที่ต่าง ๆ สามารถชมทัศนียภาพจากบริเวณเขื่อนตลิ่งกั้นแม่น้ำท่าน้ำวัดจุฬามณีและโค้งน้ำตามลำน้ำได้ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมคือ วัดจุฬามณีและอนุสาวรีย์ นายขนมต้ม และมีแหล่งเรียนรู้ทางการ

เกษตรที่สามารถเข้าเยี่ยมชมได้ เช่น สวนพอเพียงบ้านกุ่ม สวนต้องชมจันทร์ โคกหนองนาบุญ 108 เป็นต้น ประเพณีที่โดดเด่นของตำบลบ้านกุ่มสามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้คือ ประเพณีแข่งเรือยาววัดจุฬามณีและเทศกาลวันนายขนมต้ม สิ่งดึงดูดใจที่สำคัญของตำบลบ้านกุ่ม คือ สุขศาลาหัตถเวชกรรมแผนไทย ที่มีการนวดเพื่อสุขภาพหลาหลายรูปแบบ 2) เส้นทางคมนาคมและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) พบว่า เส้นทางบกเป็นหลักถนนสายอ่างทอง - พระนครศรีอยุธยา (สายใน) มีเส้นทางผ่านบ้านกุ่มใน กม.13-14 และสามารถเดินทางโดยเรือจากพระนครศรีอยุธยาตามแม่น้ำเจ้าพระยาได้สะดวก สภาพถนนดีลาดยางตลอดสาย การคมนาคมอื่น ๆ เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง คือ โฮมสเตย์ไทรน้อยและบ้านผึมดบ้านมอญไทรน้อย ด้านการเอื้ออำนวยให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปถึงจุดหมายปลายทาง (Destination) ประกอบด้วยป้ายบอกทางตลอดระยะทางและป้ายให้ความรู้ประจำของแหล่งท่องเที่ยวในวัดจุฬามณีและป้ายหมู่บ้าน OTOP นวัตวิถีบ้านกุ่ม 3) สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว (Amenities) พบว่า สิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยวตำบลบ้านกุ่ม ประกอบด้วย ที่พักโฮมสเตย์จำนวน 5 หลัง ร้านอาหารจำนวน 10 ร้าน สถานที่ออกกำลังกาย 1 แห่ง ห้องน้ำสาธารณะ 3 แห่ง และยังมีจุดบริการนักท่องเที่ยวบริเวณเรือนไทยนายขนมต้มและกศน. ตำบลบ้านกุ่ม เป็นจุดที่นักท่องเที่ยวสามารถแวะสอบถามหรือศึกษาเส้นทางตามป้ายประชาสัมพันธ์ของโครงการ OTOP นวัตวิถีบ้านกุ่ม 4) การบริการต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary services) พบว่า บ้านกุ่มมีระบบไปรษณีย์หรือระบบโลจิสติกส์ 1 แห่ง ร้านสะดวกซื้อ 1 แห่ง ตู้ ATM 2 แห่ง และสถานีตำรวจย่อยเพื่อบริการประชาชนและนักท่องเที่ยวจำนวน 1 แห่ง นอกจากนี้ยังมีบริการร้านซ่อมรถ ตู้เติมน้ำมัน ร้านขายของชำและจุดบริการขายของฝากผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนนิศานาฏ ชุมชนตำบลบ้านกุ่มมีสัญญาณอินเตอร์เน็ตมีทั้ง 3G 4G 5G ทุกเครือข่าย 5) ที่พักในแหล่งท่องเที่ยว (Accommodations) พบว่า กลุ่มโฮมสเตย์บ้านกุ่ม กำลังอยู่ในช่วงจัดตั้งกลุ่มแต่มีความพร้อมต้อนรับนักท่องเที่ยวได้ เนื่องจากมีพื้นที่ของการรองรับนักท่องเที่ยวแยกจากพื้นที่ที่พักอาศัยของเจ้าของบ้าน กลุ่มมีจำนวนสมาชิก 5 คน ประกอบด้วยประธานกลุ่ม คือ นางอรัญญา กรภพกันต์ ที่มีบ้านพักริมแม่น้ำเจ้าพระยาและมีสถานที่กว้างขวางเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวได้ในรูปแบบแคมป์ปิ้งชุมชน และสมาชิกอีก 4 คน ได้แก่ นายกิตติ บุญมี มีบ้านพักแบบไม้กึ่งปูน นายอิศรา อินทรพรหม มีบ้านพักแบบแคมป์ปิ้งชุมชน นางนิภานันท์ คำสด มีบ้านพักแบบปูน และนายสุวิทย์ พารอด มีบ้านพักแบบแคมป์ปิ้งชุมชน 6) กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) พบว่า มีกิจกรรมแบบสัมผัสวิถีชีวิตชาวบ้านหรือชุมชนคือ การทำก้านธูป การ จักสาน การทำขนมไทย กิจกรรมด้านการเกษตรสวนพอเพียง กิจกรรมด้านสุขภาพการนวดแผนไทยเพื่อสุขภาพ การนวดฝ่าเท้าเพื่อสุขภาพ การรำมวยไทยนายขนมต้มเพื่อส่งเสริมสุขภาพ 7) ความสามารถทางการท่องเที่ยว (Ability) พบว่า ขนาดของพื้นที่รองรับและประเภทของกิจกรรมต่าง ๆ ด้านการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในตำบลบ้านกุ่ม ยังไม่มีกฎระเบียบของชุมชน เพราะไม่มีมาตรการทางกฎหมายใน

การจำกัดของพื้นที่ แต่โคกหนองนาบุญ 108 และสวนต้องชมจันทร์ ที่สามารถรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวได้สูงสุดเพียง 100 คนต่อวัน 8) การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ (Advertise) พบว่า สื่อออนไลน์และสื่อออฟไลน์ทุกรูปแบบในด้านออนไลน์มีเพจเฟสบุ๊ค U2T บ้านกุ่มเพื่อประชาสัมพันธ์ข่าวสารต่าง ๆ ในด้านออฟไลน์มีวิทยุเสียงตามสายและป้ายโฆษณาในบริเวณชุมชน 9) ทัศนคติทางการท่องเที่ยว (Attitude) พบว่า ด้านมูลเหตุจูงใจที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวตำบลบ้านกุ่มมีความโดดเด่นด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่ต่างจากที่อื่น ๆ คือ กิจกรรมอบไอน้ำสมุนไพรสูตรครูมวยลูกหลานนายขนมต้ม ซึ่งสืบทอดกันมาสร้างจุดเด่นให้การรักษาสุขภาพร่างกายการบำรุงสุขภาพ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ส่วนประสบการณ์หรือลักษณะนิสัยของนักท่องเที่ยวมีแนวโน้มให้ความสนใจเรื่องการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและความพร้อมด้านทรัพยากรบุคคลในแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม มีความพร้อมอย่างมาก เช่น กลุ่มการท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีบ้านกุ่ม กลุ่มโฮมสเตย์บ้านกุ่ม กลุ่มอาหารเพื่อสุขภาพ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนนิศานาฎ เป็นต้น

2. การเสนอแนวทางการยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม พบว่า มีประเด็นจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและประชุมกลุ่มย่อยจำนวน 2 ครั้ง ซึ่งสามารถเสนอแนวทางการยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่มไว้ 3 ประเด็นดังนี้

2.1 การนำเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม ประกอบด้วย 1) การพัฒนาศักยภาพของกลุ่มโฮมสเตย์เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพบ้านกุ่ม โดยมีประธานกลุ่ม 1 คน และสมาชิกกลุ่ม 4 คน ทั้งนี้การเตรียมความพร้อมเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวได้มีการอบรมทักษะการบริการ การจัดเตรียมที่พักชุมชน การเตรียมความพร้อมด้านพื้นที่และการให้บริการที่ต่างกันออกไปตามลักษณะบ้านพักหรือสถานที่ของบ้านแต่ละหลัง บ้านที่มีพื้นที่กว้างและมีพื้นที่สำหรับกางเต้นท์เพื่อการแคมป์ปิ้งได้เสนอให้ต้อนรับนักท่องเที่ยวลักษณะแคมป์ปิ้งชุมชน เป็นเสนอแนวทางยกระดับศักยภาพด้านที่พัก (Accommodations) และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว (Amenities) 2) การพัฒนาศักยภาพของกลุ่มนวดเพื่อสุขภาพ โดยเน้นทักษะการนวดเพื่อสุขภาพที่ใช้หลักสูตรนวดฝ่าเท้าเพื่อสุขภาพ 60 ชั่วโมง และหลักสูตรนวดไทยเพื่อสุขภาพ 150 ชั่วโมง กลุ่มเป้าหมายได้แก่ สมาชิกกลุ่มนวดเพื่อสุขภาพจำนวน 20 คน และกลุ่ม อสม.จำนวน 20 คน ซึ่งเป็นการยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) 3) การพัฒนากลุ่มอาหารเพื่อสุขภาพ มีกิจกรรมการออกแบบฐานการเรียนรู้อาหารสมุนไพรเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพบ้านกุ่ม ซึ่งเป็นการยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวด้านทัศนคติทางการท่องเที่ยว (Attitude) โดยสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ส่วนบุคคลผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนนิศานาฎ ได้แสดงความคิดเห็นว่า

“วิสาหกิจชุมชนนิศานาฎให้การสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่มเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านอาหารสมุนไพรต่าง ๆ และมีความพร้อมอย่างมากในการต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ” (ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนนิศานาฎ, 2564)

2.2 นำเสนอการพัฒนารูปแบบโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม พบว่า สามารถพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่มดังนี้ 1) โปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบหนึ่งวัน เป็นการพัฒนารูปแบบโปรแกรมการท่องเที่ยวที่มาจากศักยภาพการท่องเที่ยวของตำบลบ้านกุ่มโดยเริ่มจากเดินทางเข้ามาในช่วงเช้า สักการะศาลปู่ขนมต้มและอนุสาวรีย์นายขนมต้ม การชมสวนเกษตรเพื่อสุขภาพ การรับประทานอาหารเพื่อสุขภาพ และการกราบไหว้พระวัดจุฬามณีและเดินทางกลับ เป็นการพัฒนาศักยภาพด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) โดยสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ส่วนบุคคลปราชญ์ชาวบ้านบ้านกุ่ม ได้แสดงความคิดเห็นว่า *“กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของบ้านกุ่มมีหลากหลาย เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านการรักษาสุขภาพและบำรุงสุขภาพ การใช้สมุนไพร การรับประทานอาหารเพื่อสุขภาพ การส่งเสริมความมั่นคงทางจิตใจ เพื่อเสนอเป็นแนวทางยกระดับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม”* (ปราชญ์ชาวบ้านบ้านกุ่ม, 2564) 2) การพัฒนาโปรแกรมกการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบครึ่งวัน เป็นการพัฒนารูปแบบโปรแกรมปั่นจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพบ้านกุ่ม พบว่า พื้นที่บ้านกุ่มมีอาณาเขตพื้นที่ติดกับตำบลบางชะนี อำเภอบางบาลและเชื่อมต่อไปยังตำบลบ้านใหม่กับตำบลภูเขาทอง อำเภอพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีเส้นทางจักรยานในการท่องเที่ยวเป็นเส้นทางเดิมอยู่แล้ว ฉะนั้นจึงเสนอโปรแกรมปั่นจักรยานเพื่อเชื่อมต่อกับเส้นทางเดิม เป็นเส้นทางปั่นจักรยานส่งเสริมสุขภาพที่มีเส้นทางจำนวน 20 กม. เป็นการเสนอแนวทางพัฒนาศักยภาพด้านเส้นทางคมนาคมและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) 3) การพัฒนาโปรแกรมกการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบสองวันหนึ่งคืน การเสนอโปรแกรม Healthy Homestay จำนวน 2 วัน 1 คืน มีรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่ประกอบด้วย การกิน การนอน การทำกิจกรรมเพื่อสุขภาพและด้านจิตใจที่ส่งเสริมให้มีจิตแจ่มใสสุขภาพดี มีความสุข โดยได้เสนอกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีในบ้านกุ่ม เช่น การไหว้พระ การนอนโฮมสเตย์เรือนไทย การทำกิจกรรมเกษตรธรรมชาติ เป็นต้น เป็นการเสนอแนวทางยกระดับศักยภาพด้านความสามารถทางการท่องเที่ยว (Ability) และการบริการต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยวบ้านกุ่ม (Ancillary services)

3. การนำเสนอแนวทางการยกระดับทักษะด้านต่าง ๆ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า มีกิจกรรมที่หลากหลายที่สามารถยกระดับทักษะเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่มดังนี้ 1) การพัฒนาทักษะของกลุ่มโฮมสเตย์ตำบลบ้านกุ่มโดยเพิ่มทักษะการต้อนรับนักท่องเที่ยวและการให้บริการนักท่องเที่ยวด้วยการอบรมให้ความรู้แก่กลุ่มโฮมสเตย์บ้านกุ่ม 2) กิจกรรมพัฒนา

เส้นทางจักรยานเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นการยกระดับเส้นทางจักรยานเดิมให้มีความต่อเนื่องและเชื่อมโยงกันมากขึ้น 3) การยกระดับศักยภาพด้านทักษะเพื่อรองรับการท่องเที่ยวโดยการออกแบบฐานกิจกรรมเกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพบ้านกุ่ม 4) การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นของกลุ่มภาครัฐและเอกชนที่จะนำมายกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้านการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ (Advertise)

อภิปรายผล

จาการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม (9A) สามารถอภิปรายผลการศึกษาพบว่า ด้านที่มีความพร้อมและโดดเด่นที่สุดคือ การบริการต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary services) ของตำบลบ้านกุ่มมีบริการต่าง ๆ ที่พร้อมให้บริการนักท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพ เช่นเดียวกับการศึกษาของ ธีระ เจี่ยสกุล ที่ศึกษากลยุทธ์การส่งเสริมศักยภาพการท่องเที่ยวบ้านบ่อแร่ ตำบลวิชิต อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต พบว่า ชุมชนมีความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวได้สูง เพราะเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่เพิ่งเปิดใหม่ได้ไม่นาน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะของการท่องเที่ยวแบบเช้าไป-เย็นกลับ ส่วนองค์ประกอบด้านสิ่งอำนวยความสะดวกมีจำนวนมากในแหล่งท่องเที่ยว (ธีระ เจี่ยสกุล, 2554) ส่วนที่พักในแหล่งท่องเที่ยว (Accommodations) สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้จำนวน 5 หลัง การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ (Advertise) มีกลุ่ม U2T บ้านกุ่มให้การสนับสนุน การยกระดับควรส่งเสริมให้มากขึ้นคือ สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) เช่น การนวดเพื่อสุขภาพ กิจกรรมที่เหมาะกับนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ความสามารถทางการท่องเที่ยว (Ability) มีการพัฒนากฎระเบียบเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว (Amenities) สามารถยกระดับศักยภาพได้ เช่น สร้างห้องน้ำสาธารณะ สร้างจุดบริการนักท่องเที่ยว เป็นต้น เส้นทางคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) การสามารถยกระดับศักยภาพการเข้าถึงการพัฒนาป้ายบอกทางต่าง ๆ และทัศนคติทางการท่องเที่ยว (Attitude) ที่ต้องเพิ่มทักษะด้านการบริการของคนในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เช่นเดียวกับการศึกษาของ ธีรารัตน์ อำนาจเจริญ ที่สรุปเรื่ององค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว (9As) แหล่งท่องเที่ยวข้าวหอมมะลิ เขตทุ่งกุลาร้องไห้ จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งมีดังต่อไปนี้ 1) สิ่งดึงดูดใจแหล่งท่องเที่ยว (Attraction) แหล่งท่องเที่ยวข้าวหอมมะลิ งานมหกรรมประกวดธิดาข้าวหอมมะลิ ตลอดจนวิถีชีวิตของชุมชนทุ่งกุลาร้องไห้ จังหวัดร้อยเอ็ด 2) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) การคมนาคมที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวข้าวหอมมะลิไปยังสนามบิน สถานีขนส่ง 3) สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว (Amenities) ที่จอดรถ ร้านค้า ร้านขายของที่ระลึกในแหล่งท่องเที่ยวข้าวหอมมะลิ สถานที่ บุคลากร 4) ที่พักแรม (Accommodation)

ได้แก่ Homestay เกสเฮาส์ 5) กิจกรรม (Activities) การดำนา การเก็บเกี่ยวข้าวหอมมะลิ การทำหัตถกรรมพื้นบ้านโดยใช้ฟางหลังจากเกี่ยวข้าว 6) บริการพิเศษ (Ancillary services หรือ Extra Service) ธนาคาร ร้านอาหาร Wi-Fi ATM โรงพยาบาล ปั๊มน้ำมัน ไปรษณีย์ โทรคมนาคม 7) ความสามารถทางการท่องเที่ยว (Ability) ขีดความสามารถทางการท่องเที่ยวข้าวหอมมะลิ กิจกรรมนันทนาการของนักท่องเที่ยวข้าวหอมมะลิที่มาเยี่ยมชม 8) โปรแกรมการท่องเที่ยว (Available program) โปรแกรมการท่องเที่ยวข้าวหอมมะลิที่ถูกเตรียมโดยคนกลางระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าบ้านชาวทุ่งกุลาร้องไห้ 9) ทัศนคติทางการท่องเที่ยว (Attitude) การท่องเที่ยวข้าวหอมมะลิซึ่งมีมูลเหตุจูงใจที่สนใจในเรื่องการท่องเที่ยวเกษตรกรรม (ธีรารัตน์ อำนาจเจริญ, 2560)

จากการวิเคราะห์การเสนอแนวทางการยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพบ้านกุ่ม สามารถอภิปรายผลการศึกษา พบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักเสนอว่าควรจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ เพิ่มเติมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและการประชุมกลุ่มย่อย 2 ครั้ง สรุปข้อเสนอแนวทางการยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่มให้มีการยกระดับความสามารถในการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม (Ability) การยกระดับทักษะการต้อนรับนักท่องเที่ยวที่เป็นด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) ยกระดับการทักษะการเล่าเรื่องราวและทักษะเกี่ยวกับการนวดและการประคบสมุนไพรที่เป็นด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) การยกระดับทักษะโดยการออกแบบฐานกิจกรรมเกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพบ้านกุ่มที่เป็นการบริการต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary services) การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพตำบลบ้านกุ่มที่เป็นเส้นทางการคมนาคมและเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) เช่นเดียวกับการศึกษาของ วุฒิชาติ สุนทรสมัย และปิยะพร ธรรมชาติ ที่สรุปเรื่องรูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรี เพื่อการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน มีศักยภาพของธุรกิจการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพในการพัฒนาเครือข่ายชุมชนของจังหวัดปราจีนบุรี ด้านการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรี รวมทั้งศึกษาและเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรี ที่ส่งผลต่อการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนด้านการท่องเที่ยวชุมชนกลุ่มชุมชนและตัวแทนชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (วุฒิชาติ สุนทรสมัย และปิยะพร ธรรมชาติ, 2559)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่มด้านต่าง ๆ มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ได้แก่ สุขศาลาหัตถเวชกรรมแผนไทยบ้านกุ่ม ศาสตร์มวยไทยนายขนมต้มและกิจกรรมนันทนาการการรำมวยไทยนายขนมต้มเป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่สามารถยกระดับสู่การท่องเที่ยว เชิงสุขภาพ อีกทั้งมีแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่การเกษตรส่งเสริม

สุขภาพ เกษตรปลอดภัย สวนต้องชมจันทร์ สวนพอเพียง โคกหนองนาบุญ 108 การพัฒนารวมกลุ่มการท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีบ้านกุ่มที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพบ้านกุ่ม ด้านที่พักในแหล่งท่องเที่ยวมีการจัดตั้งกลุ่มโฮมสเตย์แบบสัมผัสธรรมชาติและวิถีชาวบ้านบ้านกุ่ม การบริการต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวควรพัฒนาด้านบุคลากรในการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เช่น กลุ่มอสม. ปราชญ์ชาวบ้าน เป็นต้น บ้านกุ่มเป็นชุมชนเข้มแข็งเป็นหนึ่งเดียว แต่ยังมีจุดอ่อนเรื่องการทำงานต่าง ๆ ยังขาดการประสานงานติดต่อกับหน่วยงานที่สนับสนุนด้านการท่องเที่ยวที่ให้การสนับสนุนไม่ต่อเนื่อง ชาวบ้านไปทำงานนอกพื้นที่เป็นส่วนใหญ่ เช่น งานโรงงาน งานรับจ้างในตัวเมือง เป็นต้น การขาดองค์ความรู้ทักษะการบริการทักษะการต้อนรับนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพรวมถึงโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่ยังไม่ชัดเจนในปัจจุบัน ส่วนโอกาสเป็นทัศนคติที่ดีในการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพยังคงเป็นกระแสความสนใจของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศในปัจจุบันอีกทั้งตำบลบ้านกุ่มมีพื้นที่ติดต่อกับตัวจังหวัดพระนครศรีอยุธยาการเข้าถึงได้ง่ายสามารถเดินทางมาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบ ONE DAY TRIP หรือ แบบ HALF DAY TRIP อุปสรรคที่สำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและในการทำครั้งวิจัยในครั้งคือการแพร่ระบาดโควิด 19 ตั้งแต่ปี 2563 - 2564 สำหรับข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้พบว่า 1) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม ยังขาดการส่งเสริมหรือพัฒนาการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ (Advertise) ที่ต้องยกระดับศักยภาพให้มีผู้ดูแลอย่างต่อเนื่อง เช่น การสร้างเพจเฟสบุ๊ค การลงประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ 2) การยกระดับศักยภาพกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) เช่น การพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวแบบต่าง ๆ 3) เส้นทางคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) สามารถยกระดับการเดินทางทางน้ำและการเข้าถึงทางเรือเพื่อพัฒนาให้มีจุดขายของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม 4) โฮมสเตย์บ้านกุ่มยังไม่มีนักท่องเที่ยวมากนัก จึงเสนอการยกระดับศักยภาพด้านทักษะการบริการและการจัดการโฮมสเตย์เพื่อให้รองรับนักท่องเที่ยวได้หลากหลายรูปแบบ เช่น แคมป์ปิ้งชุมชน บ้านพักเรือนไทย บ้านพักกลางทุ่งนา เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนสนับสนุนโครงการวิจัยจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ประจำปีงบประมาณ 2564

เอกสารอ้างอิง

กรมการพัฒนาชุมชน. (2560). คู่มือบริหารโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี. เรียกใช้เมื่อ 3 ธันวาคม 2564 จาก http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER3/DRAWER051/GENERAL/DATA0000/00000042.PDF

กระทรวงอุตสาหกรรม. (2559). ยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมไทย 4.0 ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงอุตสาหกรรม.

ดลฤทัย โกวรรธนะกุล. (2553). การวิเคราะห์การจัดการการท่องเที่ยวมรดกวัฒนธรรมมีชีวิตสำหรับเมืองมรดกโลกฮอยอัน ประเทศเวียดนาม. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

เทศบาลตำบลบางบาล. (2560). คู่มือการท่องเที่ยวเทศบาลตำบลบางบาล. พระนครศรีอยุธยา: เทศบาลตำบลบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.

เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2551). การท่องเที่ยวไทยนานาชาติปี พ.ศ. 2551. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวไทย.

ธีระ เจี่ยสกุล. (2554). กลยุทธ์การส่งเสริมศักยภาพการท่องเที่ยวบ้านบ่อแร่ ตำบลวิชิต อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.

ธีรารัตน์ อำนาจเจริญ. (2560). การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวข้าวหอมมะลิ เขตทุ่งกุลาร้องไห้ จังหวัดร้อยเอ็ด. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ปราชญ์ชาวบ้านบ้านกุ่ม. (15 มิถุนายน 2564). การเสนอแนวทางการยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม. (จิตราภรณ์ เถรวัตร, ผู้สัมภาษณ์)

ผู้จัดการออนไลน์. (2563). บทบาทไทยในฐานะผู้นำอาเซียนกับการยกระดับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ. เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2563 จาก https://mgronline.com/smes/detail

ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนนิศานาฎ. (4 กรกฎาคม 2564). การเสนอแนวทางการยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของตำบลบ้านกุ่ม. (เบญจรงค์ พื้นสะอาด, ผู้สัมภาษณ์)

แผนพัฒนาภาคกลาง พ.ศ. 2560 - 2565. (2562). คณะกรรมการบูรณาการนโยบายพัฒนาภาค (ก.บ.ภ) สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. เรียกใช้เมื่อ 3 ธันวาคม 2564 จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=9844

วุฒิชาติ สุนทรสมัย และปิยะพร ธรรมชาติ. (2559). รูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรีเพื่อการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน. วารสารสมาคมนักวิจัย, 21(3), 167-180.

ศูนย์ข่าวเศรษฐกิจธนาคารไทยพาณิชย์. (2561). Wellness Tourism โอกาสของธุรกิจท่องเที่ยว. เรียกใช้เมื่อ 24 มิถุนายน 2563 จาก https://marketeeronline.co/archives/21776

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 954-970

บทความวิจัย

รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น*

THE MODEL OF DEVELOPMENT FOR INFORMATION SEARCHING COMPETENCE IN SECONDARY SCHOOL STUDENT

ปะราลี โมระกรานต์[1]
Paralee Morakrant[1]
[1]**มหาวิทยาเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ**
[1]King Mongkut's University of Technology North Bangkok, Thailand
[1]Corresponding author E-mail: paralee.p@chula.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและพัฒนาสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศฯ 2) พัฒนาหลักสูตรการสืบค้นสารสนเทศฯ 3) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศฯ และ 4) ศึกษาผลการเสริมสร้างสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยและพัฒนา ดำเนินวิจัยดังนี้ 1) ศึกษากรอบแนวคิดวิจัย จากการวิเคราะห์เอกสาร 2) ศึกษาและพัฒนาสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศ เป็นตัวแทนผู้ที่ทำงานเกี่ยวกับการใช้สารสนเทศสืบค้นข้อมูล จำนวน 25 คน ใช้แบบประเมิน 3) พัฒนาหลักสูตรใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ผู้ให้ข้อมูลคือ บรรณารักษ์ จำนวน 20 คน เพื่อร่างรูปแบบ และตรวจสอบร่างรูปแบบโดยสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ และ 4) ศึกษาผลการเสริมสร้างสมรรถนะการสืบค้นใช้แบบประเมิน กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 20 คน เลือกตัวอย่างแบบเจาะจง สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศ ได้แก่ 1.1) ความมุ่งหมาย 1.2) บทบาทหลัก 1.3) หน้าที่หลัก 1.4) หน่วยสมรรถนะ และ 1.5) สมรรถนะย่อย การพัฒนาคือ เทคนิคการสืบค้น มีหน่วยสมรรถนะ หน่วย

* Received 12 December 2022; Revised 28 December 2022; Accepted 29 December 2022

สมรรถนะย่อย 2) พัฒนาหลักสูตรคือ หน่วยสมรรถนะ 8 โมดูล 16 ผลลัพธ์การเรียนรู้ พบว่าเห็นด้วยกับการประเมิน หน่วยสมรรถนะ สมรรถนะย่อย เกณฑ์ปฏิบัติ ขอบเขต ทักษะและความรู้ และหลักฐานความรู้และการปฏิบัติงาน ด้วยเกณฑ์ CVR ต่ำสุด ผลคือ .99 3) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ 3.1.) ผู้สอนนำเสนอเนื้อหา 3.2) แบ่งกลุ่มนักเรียน 3.3) ระดมความคิดและช่วยทำ 3.4) แสดงผลงาน แนะนำ และสรุปผล และ 3.5) ประเมินผล และ 4) ผลเสริมสร้างสมรรถนะคือ ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75 ทุกผลเรียนรู้ คะแนนมากสุดคือโมดูลการเรียนรู้ จัดระบบ สังเคราะห์ และรวบรวมสารสนเทศ คะแนนผู้เรียนสูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนา, สมรรถนะการสืบค้น, สารสนเทศ, การจัดการเรียนรู้

Abstract

The objectives of the research article were: 1) study and develop competency by information searching in secondary school student, 2) develop information searching course in secondary school student, 3) develop model about course management of competency by information searching in secondary school student, and 4) study the results of enhancing the competence by information searching in secondary school student. The study was research methods and development such as 1) study the research conceptual from document analysis, 2) study and develops competence by information searching. The data was selected by 25 relate persons who used information searching assessment, 3) develop course using a semi-structured interview. Key informant form representing of 20 librarians, also outline the pattern and reviewing the draft by an expert based on seminar, and 4) study the results of enhancing performance by using assessment. Sample from secondary school student of 20 persons, selected specific example, statistics, percentage, mean standard deviation and t-test for content analysis. The research found that: 1. competency information searching such as 1.1) purpose, 1.2) main role, 1.3) main function, 1.4) competency unit, and 1.5) sub-competency unit. The development was techniques searching have a competency unit and sub-unit. 2. Course development was unit of competence 8 modules 16 learning outcomes found that it was agree on assessment items, competency units, sub-competences, operating criteria, scope, skills and knowledge, and evidence of knowledge and practice with the lowest CVR criteria, the result was .99. 3. It was found 5 Steps

of learning management model such as 3.1) teacher presents the content, 3.2) divided student group, 3.3) brainstorming and helping, 3.4) show results, recommend and summarize results, and 3.5) evaluate. and 4. the competence enhancing effect was passed the criteria for 75% of all learning outcomes, the highest score was learning modules, systematize, synthesize, and collect information. The learner's score was statistically significantly higher than the .05 level.

Keywords: Development Model, Competency Searching, Information, Learning Management

บทนำ

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) พบว่า การพัฒนาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม อยู่ในลำดับต่ำและการบริหารจัดการงานวิจัยขาดการบูรณาการให้มีเอกภาพตั้งแต่ระดับนโยบาย การสนับสนุนทุนวิจัยและหน่วยวิจัยหลัก ทำให้ทิศทางการพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัยพัฒนาและนวัตกรรมของประเทศไม่ชัดเจน มีความซ้ำซ้อนและยังมีข้อจำกัดในการตอบโจทย์การพัฒนาประเทศ เป็นผลให้การพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมของประเทศล่าช้า ไม่ทันต่อการพัฒนาเทคโนโลยีของโลก ตลอดจนมีการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ในระดับต่ำ ในส่วนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศด้านการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ ได้ให้แนวทางการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ สังคมไทยจึงต้องการคนรุ่นใหม่ที่มีทักษะในการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ มีความสามารถในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ เพื่อให้มีการพัฒนาและก้าวทันโลก การสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการลงมือทำ หรือการสอนแบบปฏิบัติจริง จะทำให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดและสามารถประยุกต์ใช้ความรู้นั้นได้ดี (ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และคณะ, 2557) ทั้งนี้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 ได้กล่าวถึงการพัฒนาสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนไว้ว่า คุณสมบัติเป้าหมายที่หลักสูตรคาดหวังจากการพัฒนาผู้เรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้ ได้แก่ 1) ความสามารถในการสื่อสาร 2) ความสามารถในการคิด 3) ความสามารถในการแก้ปัญหา 4) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และ 5) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ในปัจจุบันได้มีการพัฒนาด้านการสืบค้นสารสนเทศอย่างต่อเนื่อง โดยส่วนใหญ่เน้นด้านประสิทธิภาพของกระบวนในการจัดเก็บความรวดเร็วในการสืบค้นและนำเสนอผลการสืบค้นตามปริมาณการเรียกใช้ แต่ยังคงพบปัญหาของระบบการสืบค้นสารสนเทศในปัจจุบัน (Jansen, B. & Spink, A., 2006) ได้แก่ 1) ผู้ใช้ส่วนใหญ่นิยมสืบค้นด้วยการใช้คำค้น ซึ่งมีผู้ใช้อีกจำนวนไม่น้อยที่ขาดความชำนาญในการใช้คำค้น มักจะใช้คำค้นที่ค่อนข้างสั้นโดยพิมพ์เพียง 1 - 2 คำ ในการค้นหาในแต่ละครั้ง ประกอบกับอัลกอริทึมในการใช้คำค้นยังไม่เอื้อต่อ

ภาษาธรรมชาติ ส่งผลให้ระบบส่วนใหญ่นำเสนอผลการสืบค้นปริมาณมากทั้งที่ตรงความต้องการ และไม่ตรงความต้องการของผู้ใช้ 2) กระบวนการสืบค้นส่วนใหญ่ มุ่งเน้นการนำคำสำคัญในส่วนคำค้นของผู้ใช้ (Query) เปรียบเทียบและค้นหาคำสำคัญในเอกสาร (Keywords in Documents) เพื่อหาเอกสารที่เกี่ยวข้องและนำแสดงผลค้นเป็นรายการสารสนเทศที่มีความเกี่ยวข้องให้กับผู้ใช้ 3) ผลลัพธ์ที่ได้จากการสืบค้นซึ่งมีปริมาณมากที่ผู้ใช้ยังคงต้องเผชิญ ส่งผลผู้ใช้ต้องสูญเสียเวลาในการคัดเลือกเอกสารที่ตรงความต้องการ ซึ่งผู้ใช้ส่วนใหญ่จะดูเอกสารจากผลการค้นคืนไม่เกิน 5 รายการในส่วนที่ระบบค้นคืนให้ (Jansen, B. & Spink, A., 2006) ทำให้สารสนเทศจำนวนมากที่ไม่ถูกเปิดอ่าน และทำให้ผู้ใช้ไม่พบสารสนเทศที่มีคุณค่า นับเป็นความสูญเปล่า และ 4) การจัดหมวดหมู่ของสารสนเทศส่วนใหญ่ นิยมใช้ผู้เชี่ยวชาญในการวิเคราะห์สารสนเทศ เพื่อนำมาสร้างเป็นกรอบความรู้ที่นำมาใช้ในการจัดหมวดหมู่ของเอกสารหรือเว็บไซต์ตามกลุ่มเนื้อหา และผู้ใช้ต้องเลือกข้อมูลตามเส้นทางหมวดหมู่ข้อมูลตามวิจารณญาณของผู้จัด ทำให้เกิดมาตรฐานที่แตกต่างกันในการจัดหมวดหมู่ (สายสุนีย์ คำวรรณะ, 2551)

การจัดการศึกษาในปัจจุบันห้องสมุดในฐานะที่เป็นหน่วยงานสนับสนุนการเรียนการสอนและการวิจัย มีบทบาทสำคัญที่จะช่วยจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ เป็นบทบาทที่สำคัญต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่ผู้เรียนจะได้รับประโยชน์ทั้งความรู้ และความเพลิดเพลินตามแนวคิดในการจัดการศึกษา ดังนั้น การจัดการศึกษาระดับต่าง ๆ โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาเป็นการศึกษาที่ผู้เรียนเตรียมตัวเพื่อเป็นวัยรุ่นและผู้ใหญ่ที่สามารถรับผิดชอบตนเองในด้านต่าง ๆ ได้ และเป็นวัยของการวางรากฐานทางการศึกษาต่อไป ถึงแม้จะมีการสอนวิชาการใช้ห้องสมุด หรือวิชาสารสนเทศ แต่ก็ยังพบว่า นักเรียนยังขาดสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศ ได้แก่ 1) นักเรียนไม่สามารถระบุแหล่งสารสนเทศพื้นฐานที่เป็นแหล่งสารสนเทศได้ทำให้ไม่ทราบขอบเขตของเรื่องที่จะศึกษาเพื่อนำข้อมูลที่ได้มากำหนดคำศัพท์ที่มีความสัมพันธ์กับเรื่องที่ศึกษา 2) นักเรียนยังไม่รู้จักกำหนดคำที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษาและไม่เข้าใจความแตกต่างของแหล่งสารสนเทศในรูปแบบต่าง ๆ 3) นักเรียนไม่สามารถเลือกใช้แหล่งสารสนเทศที่ตรงกับความต้องการของตนเอง และไม่เคยใช้คำสั่งหรือเทคนิควิธีในการค้นหาสารสนเทศและ 4) ไม่ทราบว่ามีวิธีค้นหาสารสนเทศแบบอื่นนอกจากคำสำคัญ จะเห็นได้ว่า การใช้อินเทอร์เน็ตมีวัตถุประสงค์ในการสืบค้นสารสนเทศเพื่อการเรียนมากที่สุดเรียนรู้วิธีการสืบค้นของโปรแกรมค้นหาด้วยตนเอง ไม่ทราบวิธีการค้นหาแบบอื่นนอกจากคำสำคัญ และนิยมใช้โปรแกรมค้นหาของต่างประเทศโดยเฉพาะ Google ซึ่งมีทักษะด้านการสืบค้นสารสนเทศอยู่ในระดับต่ำจึงทำให้ผลการสืบค้นไม่ตรงกับความต้องการ ดังนั้น จากที่กล่าวมาข้างต้นพออนุมานได้ว่าการค้นคืนสารสนเทศในปัจจุบัน ยังตอบสนองต่อผู้ใช้ได้ไม่เต็มความต้องการ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563)

ดังนั้น แนวคิดเรื่องสมรรถนะ (Competency) ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้องค์กร โดยเฉพาะการเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพราะสมรรถนะเป็นพฤติกรรมในการทำงานที่บุคคลแสดงออกมาสามารถวัดและประเมินได้โดยสะท้อนความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และคุณสมบัติของบุคคลนั้น ๆ (Attributes) ซึ่งอาจจะมีมาแต่เดิมหรือมาจากการฝึกอบรมและพัฒนาในภายหลัง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นจะเห็นว่าการเสริมสร้างสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศให้แก่นักเรียนเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับยุคแห่งสารสนเทศเพื่อให้มีความรู้ ความสามารถทันต่อความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ อย่างไรก็ตามสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นได้โดยธรรมชาติหากแต่เกิดขึ้นได้จากการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาสมรรถนะการค้นคืนสารสนเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยม เพื่อให้นักเรียนพัฒนาสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศ ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และพัฒนาทักษะการสืบค้นสารสนเทศเพื่อให้สามารถเข้าถึงสารสนเทศและพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้เป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ตลอดชีวิต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและพัฒนาสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
2. เพื่อพัฒนาหลักสูตรการสืบค้นสารสนเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
4. เพื่อศึกษาผลการเสริมสร้างสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องเป็นการวิจัยและพัฒนา (Research & Development) ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยในแต่ละขั้นตอนของการวิจัย ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ศึกษาและพัฒนาสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 ศึกษาหลักการแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศ

แหล่งข้อมูล ได้แก่ เอกสาร บทความวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศ และการพัฒนาการสืบค้นสารสนเทศ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ ผู้วิจัยใช้ตารางการวิเคราะห์เนื้อหาเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วทำการบันทึกข้อมูลลงตารางการวิเคราะห์เนื้อหา

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

1.2 ศึกษาและพัฒนาสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) ได้แก่ ผู้ที่ทำงานในวิชาชีพต่าง ๆ เพื่อให้ข้อมูลประกอบนำไปพัฒนาสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วย 1) กลุ่มแพทย์และพยาบาล จำนวน 6 คน 2) กลุ่มอาจารย์ จำนวน 5 คน 3) กลุ่มผู้บริหาร จำนวน 4 คน 4) กลุ่มบรรณารักษ์ จำนวน 5 คน 5) กลุ่มนักวิชาการ จำนวน 1 คน และ 6) กลุ่มอาชีพอิสระ จำนวน 5 คน จำนวนทั้งหมด 25 คน โดยกำหนดเกณฑ์คือ เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ มีความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์ทำงานเกี่ยวกับการสืบค้นข้อมูลสารสนเทศ 5 ปีขึ้นไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบประเมินสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านสารสนเทศ ด้านภาษา และด้านวิจัย จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหา แล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC มีค่าไม่ต่ำกว่า 0.60 - 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) นำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายตัวอย่าง จำนวน 30 คน และได้หาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach, L. J., 1990) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.89 และจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์แบ่งเป็น 3 ตอน คือ 1) ข้อมูลพื้นฐาน (Checklist) 2) ความคิดเห็นสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert, R., 1967) (โดยแบ่งช่วงของคะแนน ได้แก่ 1 หมายถึง น้อยที่สุด 2 หมายถึง น้อย 3 หมายถึง มีปานกลาง 4 หมายถึง มาก และ 5 หมายถึง มากที่สุด) และ 3) วิเคราะห์สมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศตามนโยบายการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้ในการทำบทเรียนโมดูลในขั้นตอนต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์หาค่า CVR ต่ำสุด โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายค่า CVR ต่ำสุด

ตอนที่ 2 พัฒนาหลักสูตรการสืบค้นสารสนเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ 2.1) การพัฒนาบทเรียนโมดูล 2.2) ศึกษาการจัดทำหลักสูตรสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศ และ2.3) การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศ

แหล่งข้อมูล ได้แก่ เอกสาร บทความวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอนของการเรียนรู้แบบร่วมมือ และรูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) ได้แก่ บรรณารักษ์ จำนวน 20 คน โดยเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง กำหนดเกณฑ์คือ มีความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์เกี่ยวกับข้อมูลสารสนเทศ 5 ปีขึ้นไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ตารางการวิเคราะห์เนื้อหา และแบบประเมินความเหมาะสมด้านโครงสร้างหลักสูตรสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศ ซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านสารสนเทศ ด้านภาษา และด้านวิจัย จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหา แล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC มีค่าไม่ต่ำกว่า 0.60 - 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) นำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายตัวอย่าง จำนวน 30 คน และได้หาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach, L. J., 1990) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.86 และจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์แบ่งเป็น 3 ตอน คือ 1) ข้อมูลพื้นฐาน (Checklist) 2) ความคิดเห็นความเหมาะสมของหลักสูตรสมรรถนะการสืบค้น เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert, R., 1967) (โดยแบ่งช่วงของคะแนน ได้แก่ 1 หมายถึง น้อยที่สุด 2 หมายถึง น้อย 3 หมายถึง มีปานกลาง 4 หมายถึง มาก และ 5 หมายถึง มากที่สุด) และ 3) วิเคราะห์พัฒนาหลักสูตรการสืบค้นสารสนเทศ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาจากเอกสาร และระยะที่ 2 ความคิดเห็นความเหมาะสมของหลักสูตรสมรรถนะการสืบค้น และระยะที่ 3 พัฒนาหลักสูตรการสืบค้นสารสนเทศ

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติค่าเฉลี่ย และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ตอนที่ 3 พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

แหล่งข้อมูล ได้แก่ เอกสาร บทความวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค Student Team – Achievement Division (STAD) และกระบวนการจัดการเรียนรู้รูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) ได้แก่ บรรณารักษ์ จำนวน 5 คน โดยเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง กำหนดเกณฑ์คือ มีความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์เกี่ยวกับข้อมูลสารสนเทศ 5 ปีขึ้นไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ตารางการวิเคราะห์เนื้อหา และแบบประเมินความเหมาะสมด้านโครงสร้างหลักสูตรสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศ ซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านสารสนเทศ ด้านภาษา และด้านวิจัย จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุม

เนื้อหา แล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC มีค่าไม่ต่ำกว่า 0.60 - 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) นำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายตัวอย่าง จำนวน 30 คน และได้หาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach, L. J., 1990) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.85 และจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์แบ่งเป็น 3 ตอน คือ 1) ข้อมูลพื้นฐาน (Checklist) 2) ความคิดเห็นความเหมาะสมด้านโครงสร้างหลักสูตรสมรรถนะการสืบค้น เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert, R., 1967) (โดยแบ่งช่วงของคะแนน ได้แก่ 1 หมายถึง น้อยที่สุด 2 หมายถึง น้อย 3 หมายถึง มีปานกลาง 4 หมายถึง มาก และ 5 หมายถึง มากที่สุด) และ 3) วิเคราะห์หลักสูตรสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศ เพื่อจัดทำหลักสูตรสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศ และนำไปใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ในขั้นตอนต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาจากเอกสาร และระยะที่ 2 ความคิดเห็นความเหมาะสมของหลักสูตรสมรรถนะการสืบค้น และระยะที่ 3 วิเคราะห์พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศ

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติค่าเฉลี่ย และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ตอนที่ 4 ศึกษาผลการเสริมสร้างสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 20 คน โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยม ที่ลงทะเบียนในรายวิชาการสืบค้นสารสนเทศ (Information Retrieval) ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 โดยเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) มอดูลสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศทั้งหมด 8 มอดูล 16 ผลลัพธ์การเรียนรู้ 2) แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 8 หน่วยการเรียนรู้ และ3) แบบประเมินสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศ ซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านสารสนเทศ ด้านภาษา และด้านวิจัย จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหา แล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC มีค่าไม่ต่ำกว่า 0.60 - 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) นำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายตัวอย่าง จำนวน 30 คน และได้หาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach, L. J., 1990) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.79 และจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์แบ่งเป็น 3 ตอน คือ 1) ข้อมูลพื้นฐาน (Checklist) 2) ความคิดเห็นความเหมาะสมของหลักสูตรสมรรถนะการสืบค้น เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert, R., 1967) (โดยแบ่งช่วงของคะแนน ได้แก่ 1 หมายถึง น้อยที่สุด 2 หมายถึง น้อย 3 หมายถึง มีปานกลาง 4 หมายถึง มาก และ 5 หมายถึง มากที่สุด) และ 3) วิเคราะห์หลักสูตร

สมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศ เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ในขั้นตอนต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาโมดูลสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศ และระยะที่ 2 ประเมินผลสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศ

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยและพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ดังต่อนี้

การพัฒนาสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า สมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศ ได้แก่ 1) ความมุ่งหมาย 2) บทบาทหลัก 3) หน้าที่หลัก 4) หน่วยสมรรถนะ และ 5) สมรรถนะย่อย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการหาค่าดัชนีความเหมาะสมของสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศ

หน้าที่หลัก (Key Function) A: การเข้าใจเกี่ยวกับสารสนเทศ		
A1: ความรู้ทางสารสนเทศ	**IOC**	**ความหมาย**
A1.1 ความรู้ทางสารสนเทศ	1.00	เหมาะสม
A2: อธิบายความต้องการเกี่ยวกับสารสนเทศ		
A2.1 สมรรถนะในการแยกแยะและอธิบายความต้องการสารสนเทศ	1.00	เหมาะสม
A3: การเข้าถึงและเลือกใช้แหล่งสารสนเทศ		
A3.1 สมรรถนะเข้าถึงแหล่งสารสนเทศ และรู้วิธีใช้เครื่องมือค้นสารสนเทศ	1.00	เหมาะสม
A3.2 สมรรถนะการเลือกแหล่งสารสนเทศที่ตรงกับความต้องการ	1.00	เหมาะสม
A4: ประเมินคุณค่าสารสนเทศ		
A4.1 สมรรถนะการประเมินสารสนเทศ	1.00	เหมาะสม
หน้าที่หลัก (Key Function) B: พัฒนาเทคนิคการสืบค้นสารสนเทศให้มีประสิทธิภาพ		
B1: วางแผนการสืบค้นสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ		
B1.1 สมรรถนะในการวางแผนการกำหนดเรื่องที่จะค้น	1.00	เหมาะสม
B1.2 สมรรถนะการสังเกต	1.00	เหมาะสม
B1.3 สมรรถนะการบันทึก	1.00	เหมาะสม
B2: สมรรถนะการวิเคราะห์การสืบค้น		
B2.1 สมรรถนะการวิเคราะห์ผลการสืบค้น	1.00	เหมาะสม
B3: จัดระบบ สังเคราะห์ และรวบรวมสารสนเทศ		
B3.1 สมรรถนะการสังเคราะห์สารสนเทศ	1.00	เหมาะสม
B4: สามารถนำสารสนเทศไปใช้สร้างความรู้ และประยุกต์ใช้ประโยชน์ได้		
B4.1 สมรรถนะการวางแผนการใช้สารสนเทศ และการผลิตงาน	1.00	เหมาะสม
B4.2 สมรรถนะในการสื่อสาร การนำเสนอข้อมูล และการเลือกใช้สื่อนำเสนอที่เหมาะสม	1.00	เหมาะสม
B4.3 สมรรถนะการประยุกต์ใช้สารสนเทศ	1.00	เหมาะสม

จากตารางที่ 1 ผู้เชี่ยวชาญทุกท่านเห็นด้วยกับความเหมาะสมของสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศ โดยผู้เชี่ยวชาญทุกท่านเห็นด้วยว่าหน้าที่หลัก (Key Function) A: การเข้าใจเกี่ยวกับสารสนเทศ และหน้าที่หลัก (Key Function) B: พัฒนาเทคนิคการสืบค้นสารสนเทศให้มีประสิทธิภาพ ควรมีหน่วยสมรรถนะ (Unit of Competence) และ หน่วยสมรรถนะย่อย (Element of Competence) ตามตารางเนื่องจากมีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ .50 เพราะมีค่าดัชนีความสอดคล้องที่เข้าใกล้ 1.00 และผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมเพื่อการปรับปรุงแก้ไขที่เป็นประโยชน์คือ การเรียงลำดับสมรรถนะควรเรียงจากสมรรถนะขั้นพื้นฐานไปสู่สมรรถนะระดับสูง และปรับนำสมรรถนะย่อยบางข้อมาจัดกลุ่มให้อยู่ในกลุ่มเดียวกัน และเพิ่มเติมประเด็นการนำสารสนเทศมาใช้ที่ไม่ขัดต่อหลักจริยธรรมและคุณธรรม

การพัฒนาหลักสูตรการสืบค้นสารสนเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า ผู้เชี่ยวชาญประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศ โดยใช้แบบประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศ เพื่อหาอัตราส่วนความตรงเชิงเนื้อหา (content validity ratio : CVR) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ซึ่งผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์หาค่า CVR ต่ำสุด โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายค่า CVR ต่ำสุด จะได้ค่า CVR คือ .99 ถือได้ว่าทุกข้อมีความเหมาะสม และวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมกับเกณฑ์การประเมินผลที่ใช้ในการจัดทำการเรียนการสอน พบว่า ไม่ผ่านเกณฑ์ .50 เพียงข้อเดียวคือ กระบวนการเรียนรู้ในด้านผู้สอนนำเสนอเนื้อหา ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การประเมินโมดูลสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศ

หน่วยสมรรถนะ	บทเรียนโมดูล	ผลลัพธ์การเรียนรู้	CVR	ความหมาย
A เข้าใจเกี่ยวกับสารสนเทศ	A1: รู้สารสนเทศ	A1.1 รู้สารสนเทศ	1.00	เหมาะสม
	A2: อธิบายความต้องการเกี่ยวกับสารสนเทศ	A2.1 แยกแยะและอธิบายความต้องการสารสนเทศ	1.00	เหมาะสม
	A3: เข้าถึงและเลือกใช้แหล่งสารสนเทศ	A3.1 เข้าถึงแหล่งสารสนเทศ และรู้วิธีใช้เครื่องมือค้นสารสนเทศ A3.2 เลือกแหล่งสารสนเทศที่ตรงกับความต้องการ	1.00	เหมาะสม
	A4: ประเมินคุณค่าสารสนเทศ	A4.1 สังเกต	1.00	เหมาะสม
B ใช้เทคนิคการสืบค้นสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ	B1: วางแผนสืบค้นสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ	B1.1 วางแผนการกำหนดเรื่องที่จะค้น	1.00	เหมาะสม
		B1.2 กำหนดแหล่งสารสนเทศได้ตรงกับเรื่องที่ต้องการสืบค้น		
		B1.3 กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการสืบค้น		
	B2: วิเคราะห์ผลการสืบค้น	B2.1 สังเกตผลการสืบค้น	1.00	เหมาะสม
		B2.2 บันทึกสารสนเทศ		
		B2.2 ประเมินสารสนเทศ		

ตารางที่ 2 การประเมินโมดูลสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศ (ต่อ)

หน่วยสมรรถนะ	บทเรียนโมดูล	ผลลัพธ์การเรียนรู้	CVR	ความหมาย
	B3: จัดระบบ สังเคราะห์และรวบรวมสารสนเทศ	B3.1 สังเคราะห์สารสนเทศ B3.2 การอ้างอิง และการเขียนบรรณานุกรม	1.00	เหมาะสม
	B4: นำสารสนเทศไปใช้สร้างความรู้ และประยุกต์ใช้ประโยชน์ได้	B4.1 วางแผนการใช้สารสนเทศและการผลิตงาน B4.2 นำเสนอข้อมูล และเลือกใช้สื่อในการนำเสนอที่เหมาะสม B4.3 ประยุกต์ใช้สารสนเทศ	1.00	เหมาะสม

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การประเมินความเหมาะสมรูปแบบการจัดการเรียนรู้หลักสูตรสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศ

รายการประเมิน	IOC	ความหมาย
แนวคิดและหลักการของรูปแบบ		
1. กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค Student Team – Achievement Division (STAD)	1.00	เหมาะสม
2. กระบวนการจัดการเรียนรู้รูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติ	1.00	เหมาะสม
กระบวนการจัดการเรียนรู้		
1. ผู้สอนนำเสนอเนื้อหา	.80	เหมาะสม
2. แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม	.80	เหมาะสม
3. ระดมความคิดและช่วยกันทำ	1.00	เหมาะสม
4. แสดงผลงาน / ให้คำแนะนำ และสรุปผล	1.00	เหมาะสม
5. ประเมินผล	1.00	เหมาะสม
การประเมินการเรียนรู้		
1. ประเมินตามแผนการประเมินสมรรถนะ	1.00	เหมาะสม
ผลการเรียนรู้		
1. สมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศ	1.00	เหมาะสม

จากตารางที่ 3 พบว่า จากการวิเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้หลักสูตรสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศ โดยใช้ 1) กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค – Student Team Achievement Division(STAD) และ 2) กระบวนการจัดการเรียนรู้รูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติ โดยผู้วิจัยได้ทำตารางเพื่อแสดงความสอดคล้อง เหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศ โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ผู้สอนนำเสนอเนื้อหา 2) แบ่งกลุ่มนักเรียน 3) ระดมความคิดและช่วยทำ

4) แสดงผลงาน แนะนำ และสรุปผล และ 5) ประเมินผลผู้เชี่ยวชาญทุกท่านเห็นด้วยกับหลักสูตรสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศ แนวคิดและหลักการของรูปแบบ ในส่วนของกระบวนการจัดการเรียนรู้ในส่วนของการประเมินการเรียนรู้และในส่วนของผลการเรียนรู้ผู้เชี่ยวชาญทุกท่านเห็นด้วย เนื่องจากมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ซึ่งแปลความหมายได้ว่าเป็นรายการที่ควรพึงมี

การศึกษาผลการเสริมสร้างสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า คะแนนผู้เรียนสูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลคะแนนการเรียนรู้ของนักเรียน จำนวน 20 คน ตามโมดูลสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศ

มอดูลที่	ชื่อบทเรียนมอดูล	คะแนนเฉลี่ย (ร้อยละ)
1	รู้สารสนเทศ	80.35
2	อธิบายความต้องการเกี่ยวกับสารสนเทศ	79.75
3	เข้าถึงและเลือกใช้แหล่งสารสนเทศ	79.65
4	ประเมินคุณค่าสารสนเทศ	79.50
5	วางแผนสืบค้นสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ	80.20
6	วิเคราะห์ผลการสืบค้น	79.95
7	จัดระบบ สังเคราะห์ และรวบรวมสารสนเทศ	80.60
8	นำสารสนเทศไปใช้สร้างความรู้และประยุกต์ใช้ประโยชน์ได้	80.40

จากตารางที่ 4 พบว่า ผู้เรียนมีผลคะแนนการสืบค้นสารสนเทศผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75 ทุกผลลัพธ์การเรียนรู้ คะแนนเฉลี่ยมากที่สุดคือ โมดูลการเรียนรู้ จัดระบบ สังเคราะห์ และรวบรวมสารสนเทศ ร้อยละ 80.60 รองลงมาคือ นำสารสนเทศไปใช้สร้างความรู้ และประยุกต์ใช้ประโยชน์ได้ ร้อยละ 80.40 และน้อยที่สุดคือ ประเมินคุณค่าสารสนเทศ ร้อยละ 79.50 ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การประเมินสมรรถนะของนักเรียนตามสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศ

ผู้ประเมิน	มอดูลที่ 1	มอดูลที่ 2	มอดูลที่ 3	มอดูลที่ 4	มอดูลที่ 5	มอดูลที่ 6	มอดูลที่ 7	มอดูลที่ 8	$\bar{x}$	ผลการเรียนรู้
1	77	79	76	80	78	82	83	82	79.63	ผ่าน
2	75	76	80	79	82	80	81	83	79.50	ผ่าน
3	80	82	80	81	78	77	80	80	79.75	ผ่าน
4	83	80	78	76	80	80	82	83	80.25	ผ่าน
5	80	78	82	75	77	79	76	78	78.13	ผ่าน
6	82	81	82	80	80	78	80	81	80.50	ผ่าน

ตารางที่ 5 การประเมินสมรรถนะของนักเรียนตามสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศ (ต่อ)

ผู้ประเมิน	สมรรถนะย่อยที่ 1	สมรรถนะย่อยที่ 2	สมรรถนะย่อยที่ 3	สมรรถนะย่อยที่ 4	สมรรถนะย่อยที่ 5	สมรรถนะย่อยที่ 6	สมรรถนะย่อยที่ 7	สมรรถนะย่อยที่ 8	$\bar{x}$	ผลการเรียนรู้
7	83	77	80	79	83	80	78	82	80.25	ผ่าน
8	77	80	81	74	76	78	77	80	77.88	ผ่าน
9	75	82	80	76	80	77	75	79	78.00	ผ่าน
10	84	81	85	80	82	84	85	82	82.88	ผ่าน
11	82	80	79	81	83	78	82	80	80.63	ผ่าน
12	80	77	78	79	76	80	82	80	79.00	ผ่าน
13	79	80	76	82	81	80	83	82	80.38	ผ่าน
14	85	81	82	80	83	83	80	78	81.50	ผ่าน
15	84	82	82	83	85	80	84	82	82.75	ผ่าน
16	82	80	78	81	82	84	82	79	81.00	ผ่าน
17	78	79	78	80	82	79	83	82	80.13	ผ่าน
18	80	78	77	79	75	78	80	76	77.88	ผ่าน
19	81	80	79	82	84	81	81	79	80.88	ผ่าน
20	80	82	80	83	77	81	78	80	80.13	ผ่าน
รวม	80.35	79.75	79.65	79.50	80.20	79.95	80.60	80.40	80.05	

จากตารางที่ 5 พบว่า การสรุปผลการการเสริมสร้างสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศของนักเรียนจำนวน 20 คน นักเรียนทุกคนผ่านเกณฑ์การประเมินทุกโมดูล คิดเป็น 100%

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยและพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

การพัฒนาสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ศึกษาแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวกับสมรรถนะ และทักษะการสืบค้นสารสนเทศจากแนวคิดและทฤษฎีมาตรฐานสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศของนักเรียนระดับต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ ประกอบด้วย แนวคิด The Big 6, Framework for Information Literacy for Higher Education (ACRL, ALA) และ Framework for Information Literacy for Secondary School (AASL) รวมถึงรูปแบบต่าง ๆ ของการสืบค้นสารสนเทศ เพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนในการพัฒนาสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศ สมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วย 2 หน้าที่หลัก บทบาทหลัก 1 ความมุ่งหมาย 1 16 หน่วยสมรรถนะ และ 8 สมรรถนะย่อย ดังที่ จิตชิน จิตติสุขพงษ์ ได้ศึกษาเรื่อง

รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศสำหรับ นักศึกษาในระดับอุดมศึกษา พบว่า สมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศ ประกอบด้วย ความมุ่งหมายหลัก 1 รายการ บทบาทหลัก 1 รายการ หน้าที่หลัก 4 รายการ หน่วยสมรรถนะหลัก 4 รายการ สมรรถนะย่อย 8 รายการ และเกณฑ์การปฏิบัติงาน 19 รายการ รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศ ประกอบด้วย 1) สมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศ 2) กำหนดที่สอดคล้องกับหลักสูตร 3) การออกแบบชุดการเรียนการสอน 4) มอดูลสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศ 5) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ 6) ประเมินสมรรถนะ 7) ผลจากการใช้รูปแบบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 8) นักศึกษาเห็นด้วยมาก (จิตชิน จิตติสุขพงษ์, 2558)

การพัฒนาหลักสูตรการสืบค้นสารสนเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น การวิเคราะห์สมรรถนะการสืบค้นหลักสูตร ได้กำหนดโมดูลฐานสมรรถนะที่ใช้ในการเรียนรู้ แปลงข้อกำหนดในหน่วยสมรรถนะและสมรรถนะย่อยมาเป็นรายละเอียดในมอดูลฐานสมรรถนะ และประเมินความคิดเห็นความสอดคล้องระหว่างโมดูลกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมพบภาพรวมของหลักสูตรมีความเหมาะสมและมีความสอดคล้องในทุกองค์ประกอบของหลักสูตร พบว่า หลักสูตรสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศประกอบด้วยโมดูลทั้งหมด 8 โมดูล1 6 ผลลัพธ์การเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยสมรรถนะ A1:รู้สารสนเทศ A2:อธิบายความต้องการเกี่ยวกับสารสนเทศ A3: เข้าถึงและเลือกใช้สารสนเทศ A4: ประเมินคุณค่าสารสนเทศ B1: วางแผนสืบค้นสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ B2:วิเคราะห์ผลการสืบค้น B3:จัดระบบสังเคราะห์ และรวบรวมสารสนเทศ และ B4: นำสารสนเทศไปใช้สร้างความรู้และประยุกต์ใช้ประโยชน์ ดังที่ ภาวพรรณ ขำทับ ได้ศึกษาการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะตามมาตรฐานอาชีพ สาขาแอนิเมชัน.พบว่า โครงสร้างหลักสูตรฐานสมรรถนะประกอบด้วย คุณลักษณะของรายวิชาบทเรียนโมดูล วิธีการสอนและการจัดการเรียนการสอนและวิธีการประเมินและร่องรอยหลักฐานบทเรียนโมดูลวิชาชีพวิชาปฏิบัติการคอมพิวเตอร์กราฟิกแอนิเมชันจากหน่วยสมรรถนะตามกรอบคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาแอนิเมชัน จำนวน 8 โมดูล 20 ผลลัพธ์การเรียนรู้ และผลการประเมินสมรรถนะวิชาชีพผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75 ทุกโมดูล คะแนนเฉลี่ยมากที่สุดคือ การขึ้นรูปตัวละคร (ภาวพรรณ ขำทับ, 2559)

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศเปิดกว้างให้ผู้สอนได้เลือกใช้กิจกรรมและสื่อการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและสภาพพื้นฐานของนักเรียนด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) ผู้สอนนำเสนอเนื้อหา 2) แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม 3) ระดมความคิดและช่วยกันทำ 4) แสดงผลงาน ให้คำแนะนำ และสรุปผล และ 5) ประเมินผล เป็นขั้นตอนที่สอดคล้องกับแนวคิดการ

จัดการเรียนรู้ตามแนวการจัดการศึกษา ที่คำนึงถึงความเหมาะสมของผู้เรียน ดังที่ พรสรัญ ชัยยา ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการคิดเชิงคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า กระบวนการขั้นตอนและกิจกรรมของรูปแบบการเรียนการสอน ประกอบด้วย 1. สมรรถนะการคิดเชิงคณิตศาสตร์ของนักเรียน ประกอบด้วย 1 ความมุ่งหมาย 1 บทบาทหลัก 3 หน้าที่หลัก 6 หน่วยสมรรถนะและ 17 หน่วยสมรรถนะย่อย 2. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนได้แก่ 2.1) บริบท หลักการ และวัตถุประสงค์ 2.2) กระบวนการขั้นตอนและกิจกรรมของรูปแบบการเรียนการสอน ประกอบด้วย การเตรียมความพร้อมการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนอกห้องเรียน และ2.3) การประเมินผลการเรียนรู้ ด้านความรู้และสมรรถนะการคิดเชิงคณิตศาสตร์ และ 3. ผลการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการคิดเชิงคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่พัฒนาขึ้น พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 (พรสรัญ ชัยยา, 2561)

การศึกษาผลการเสริมสร้างสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้เรียนมีผลคะแนนการสืบค้นสารสนเทศผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75 ทุกผลลัพธ์การเรียนรู้ คะแนนเฉลี่ยมากที่สุดคือ โมดูลการเรียนรู้ จัดระบบ สังเคราะห์ และรวบรวมสารสนเทศ ร้อยละ 80.60 รองลงมาคือ นำสารสนเทศไปใช้สร้างความรู้ และประยุกต์ใช้ประโยชน์ได้ ร้อยละ 80.40 และน้อยที่สุดคือ ประเมินคุณค่าสารสนเทศ ร้อยละ 79.50 เนื่องจากการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศสามารถช่วยให้นักเรียนมีความมั่นใจมากที่สุดในการใช้อินเทอร์เน็ตประมวลผล และการเข้าถึงข้อมูลที่เป็นธรรม ดังที่ Niraj, et al. ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสมรรถนะของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในด้านการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษ พบว่า การเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนก่อนและหลังเรียนผ่านการสอนแบบ Collocational (CI) เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับปริญญาตรี มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1) แผนการสอน CI 2) การทดสอบการอ่านและ 3) แบบประเมินข้อเขียน ผลลัพธ์ที่ได้คือ 1) ความสามารถในการอ่านของกลุ่มตัวอย่างสูงขึ้นหลังจากการเรียนรู้โดย CI และ2) การเขียนนั้นสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ด้วย (Niraj, R., et al., 2021)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยและพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้ การพัฒนาสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วย 1) ความมุ่งหมาย 2) บทบาทหลัก 3) หน้าที่หลัก 4) หน่วยสมรรถนะ และ5) สมรรถนะย่อย การพัฒนาคือ การเรียงลำดับสมรรถนะควรเรียงจากสมรรถนะขั้นพื้นฐานไปสู่สมรรถนะ

ระดับสูง และปรับนำสมรรถนะย่อยบางข้อมาจัดกลุ่มให้อยู่ในกลุ่มเดียวกัน และเพิ่มเติมประเด็นการนำสารสนเทศมาใช้ที่ไม่ขัดต่อหลักจริยธรรม คุณธรรม การพัฒนาหลักสูตรการสืบค้นสารสนเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นคือ หน่วยสมรรถนะ 8 โมดูล 16 ผลลัพธ์การเรียนรู้ พบว่า เห็นด้วยกับรายการประเมิน หน่วยสมรรถนะ สมรรถนะย่อย เกณฑ์ปฏิบัติ ขอบเขต ทักษะและความรู้ และหลักฐานความรู้และการปฏิบัติงาน ด้วยเกณฑ์ CVR ต่ำสุด ผลคือ .99 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มี 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1.) ผู้สอนนำเสนอเนื้อหา 2) แบ่งกลุ่มนักเรียน 3) ระดมความคิดและช่วยทำ 4) แสดงผลงาน แนะนำ สรุปผล และ 5) ประเมินผล โดยเน้นให้ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและสอดแทรกวิชาการพื้นฐานต่าง ๆ การศึกษาผลการเสริมสร้างสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้เรียนมีผลคะแนนการสืบค้นสารสนเทศผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75 ทุกผลลัพธ์การเรียนรู้ คะแนนเฉลี่ยมากสุดคือ โมดูลการเรียนรู้ จัดระบบ สังเคราะห์ และรวบรวมสารสนเทศ ร้อยละ 80.60 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้คือ สถาบันการศึกษาควรมีการบริหารจัดการโดยเน้นการพัฒนาสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศให้กับผู้เรียน และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปคือ ควรนำสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศไปใช้กับผู้เรียนในช่วงชั้นเรียนอื่น เพื่อพัฒนาและทราบถึงปัญหาของในแต่ละช่วงชั้นเรียน

เอกสารอ้างอิง

จิตชิน จิตติสุขพงษ์. (2558). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการสืบค้นสารสนเทศสำหรับนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีเทคนิคศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาการพิมพ์.

พรสรัญ ชัยยา. (2561). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการคิดเชิงคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีเทคนิคศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และคณะ. (2557). เติบโตเต็มตามศักยภาพสู่ศตวรรษที่ 21 ของการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

ภาวพรรณ ขำทับ. (2559). การพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะตามมาตรฐานอาชีพ สาขาแอนิเมชัน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีเทคนิคศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2556. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.

สายสุนีย์ คำวรรณะ. (2551). การศึกษาทักษะการสืบค้นสารสนเทศโดยใช้โปรแกรมค้นหาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสารสนเทศศึกษา. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก. นนทบุรี: บริษัท 21 เซ็นจูรี่ จำกัด.

Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing (5th ed.). New York: Harper Collins.

Jansen, B. & Spink, A. (2006). How Are We Searching the World Wide Web? A Comparison of Nine Search Engine Transaction Logs. Information Processing & Management, 2(1), 248-263.

Likert, R. (1967). The human organization. New York: McGraw - Hill.

Niraj, R., et al. (2021). Collocational Instruction for Improving Undergraduate Student Competency in English Reading and Writing. Psychology and Education Journal, 58(2), 9575-9580.

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 971-981

บทความวิจัย

อนุภาคเหนือธรรมชาติในรายการช่องส่องผีที่นำเสนอผ่านเว็บไซต์ยูทูบ พ.ศ. 2562-2563*

SUPERNATURAL MOTIFS IN THE REAL GHOSTS; A SHOW AIRED ON YOUTUBE DURING 2019-2020

โยธิน ช่างฉลาด[1], อุมารินทร์ ตุลารักษ์[1]
Yothin Changchalaht[1], Umarin Tularak[1]
[1]มหาวิทยาลัยขอนแก่น
[1]Khon Kaen University, Thailand
[1]Corresponding author E-mail: yothinch4289@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาอนุภาคเหนือธรรมชาติในรายการช่องส่องผีที่นำเสนอผ่านเว็บไซต์ยูทูบ พ.ศ. 2562-2563 และ 2) ศึกษาความเชื่อเรื่องเหนือธรรมชาติในรายการช่องส่องผีที่นำเสนอผ่านเว็บไซต์ยูทูบ งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิเคราะห์บทสนทนาในรายการช่องส่องผีที่นำเสนอผ่านเว็บไซต์ยูทูบในระยะเวลา 1 ปี ระหว่างเดือนเมษายน พ.ศ. 2562 ถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2563 รวมจำนวนทั้งสิ้น 46 เรื่อง ใช้แนวคิดอนุภาคของ Stith Thompson ในการศึกษาอนุภาคเหนือธรรมชาติจากบทสนทนาในรายการช่องส่องผี โดยแบ่งอนุภาคเหนือธรรมชาติออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มแรกได้แก่ตัวละคร เช่น ผี เทวดา สัตว์ หรือมนุษย์ที่แปลกพิสดาร กลุ่มที่สองได้แก่วัตถุสิ่งของ เช่น ของวิเศษ สิ่งของต่าง ๆ ที่มีคุณสมบัติไม่ธรรมดา และกลุ่มที่สามได้แก่เหตุการณ์หรือพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งเหนือธรรมชาติ และนำเสนอผลที่ได้จากการวิจัยโดยใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า 1) อนุภาคเหนือธรรมชาติแบ่งได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ อนุภาคตัวละคร จำนวน 32 อนุภาค อนุภาควัตถุสิ่งของ จำนวน 10 อนุภาค และอนุภาคเหตุการณ์หรือพฤติกรรม จำนวน 19 อนุภาค 2) ความเชื่อเรื่องเหนือธรรมชาติ ได้แก่ การอุทิศส่วนบุญ การกลับชาติมาเกิด การ

* Received 7 December 2022; Revised 26 December 2022; Accepted 28 December 2022

ขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การเซ่นไหว้ผี ผีเข้าสิงคน และตัวตายตัวแทน การศึกษาอนุภาคและความเชื่อเรื่องเหนือธรรมชาติทำให้เห็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคมไทย ซึ่งเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและเป็นแรงผลักดันในการดำเนินชีวิตให้มีความเจริญก้าวหน้า อีกทั้งมีส่วนช่วยให้คนทำความดี รักษาศีลเพื่อต้องการหลุดพ้นจากความทุกข์ ซึ่งจะนำไปสู่การปฏิบัติตนของคนในสังคมให้อยู่ในศีลธรรม
คำสำคัญ: อนุภาค, สิ่งเหนือธรรมชาติ, รายการช่องส่องผี, ยูทูบ

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study supernatural motifs in the Real Ghosts, a show aired on YouTube during 2019-2020, and 2) study supernatural beliefs in the Real Ghosts that was aired on YouTube. This research is qualitative, analyzing conversations in the Real Ghosts, a show aired on YouTube during 2019-2020 in 46 episodes, and using the motifs concepts of Stith Thompson to study supernatural motifs from the Real Ghosts. The supernatural motifs were divided into 3 groups. The first group consisted of ghosts, angels, animals, or unusual humans. The second group consisted of objects such as magical items, items with extraordinary properties, and the third group consisted of events or supernatural behavior. The results of the study were presented by descriptive and analytical methods. The research found that: 1) the supernatural motifs were divided into 3 groups, the first group consisted of characters with 32 motifs, the second group consisted of objects with 10 motifs, and the third group consisted of events or supernatural behavior with 19 motifs. 2) The supernatural beliefs such as merit dedication, reincarnation, praying to sacred objects, worshiping ghosts, possession, and successors. A study of supernatural motifs and supernatural beliefs caused a social phenomenon that influences the lifestyle of people in Thai society; supernatural belief as a spiritual anchor to keep life on a prosperous track and helps people to do good, adhering to precepts of the need for liberation, causing people to behave in a moral way.
Keywords: Motif, Supernatural, the Real Ghosts TV show, YouTube

บทนำ

สังคมไทยมีความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติ แม้เทคโนโลยีจะพัฒนามากเพียงใด ความเชื่อเหล่านี้ก็ยังปรากฏอยู่ เช่น ภาพยนตร์ผีไทยที่ได้รับความนิยมและถูกผลิตขึ้นอย่าง

หลากหลาย โดยสร้างภาพจำเกี่ยวกับตัวผี ให้มีลักษณะจำเพาะด้วยเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับสิ่งเหนือธรรมชาติ ที่มาจากตำนานหรือเรื่องเล่าที่มีอยู่ในสังคม (อรณิชา เจริญสุข, 2562) นอกจากภาพยนตร์ผีที่ผู้คนในสังคมไทยให้ความสนใจแล้ว ยังมีรายการวิทยุที่ให้ผู้ฟังจากทางบ้านโทรมาเล่าเรื่องผี เช่น เดอะช็อคเรดิโอ เดอะโกสท์เรดิโอ อังคารคลุมโปง เป็นต้น ซึ่งก็ได้รับความนิยมและอยู่คู่กับสังคมไทยเรื่อยมา จนกระทั่งปัจจุบันก็มีรายการโทรทัศน์ที่นำเสนอเรื่องผี โดยให้ผู้มีจิตสัมผัสที่เชื่อว่าสามารถสื่อสารกับวิญญาณได้มาช่วยแก้ปัญหาให้กับแขกรับเชิญจากทางบ้าน ที่เดือดร้อนจากสิ่งเร้นลับ รวมถึงรายการล่าท้าผี ที่พยายามพิสูจน์การมีตัวตนของสิ่งเหนือธรรมชาติให้เป็นที่ประจักษ์ อีกทั้งเทคโนโลยีที่ทันสมัยยังได้เชื่อมโยงเข้ากับสิ่งเหนือธรรมชาติ ได้แก่ เครื่องตรวจจับผีในรายการท้าผี แอปพลิเคชันดูดวง แอปพลิเคชันไหว้เจ้า ตุ๊กตาลูกเทพ เป็นต้น (คมกฤช อุ่ยเต็กเค่ง, 2560)

นิทานเรื่องผีมีอยู่ในทุกสังคม จากหนังสือดรรชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน (Motif-Index of Folk Literature) ของสติธ ทอมป์สัน ซึ่งมีอนุภาคที่เกี่ยวกับผีในนิทานหลายสิบอนุภาค เช่น รถเขยื้อนไม่ได้เพราะผีนั่งอยู่ นอนหลับบนทางเดินของผี ต้นไม้มีผีเฝ้าอยู่ ฯลฯ (ประคอง นิมมานเหมินท์, 2551) โดยความหมายของอนุภาค (Motif) ในทางคติชนวิทยา หมายถึงหน่วยย่อยในนิทานที่ได้รับการสืบทอดและดำรงอยู่ในสังคมหนึ่ง ๆ และเหตุที่ได้รับการสืบทอดก็เพราะ “ไม่ธรรมดา” น่าสนใจทางความคิดและจินตนาการ อนุภาคอาจเป็นตัวละคร วัตถุสิ่งของ พฤติกรรมของตัวละครหรือเหตุการณ์ในนิทาน (ศิราพร ณ ถลาง, 2557) การศึกษาด้านคติชนวิทยาในวงวิชาการไทยที่ศึกษาเรื่องเล่าโดยใช้แนวคิดอนุภาคมีจำนวนมาก โดยเชื่อว่าอนุภาคเป็นองค์ประกอบพื้นฐานในนิทานที่สามารถนำไปศึกษาเชื่อมโยงในประเด็นใหญ่ที่กว้างออกไป นำไปสู่การเข้าใจวัฒนธรรม และอธิบายความคิดและจินตนาการของมนุษย์ได้อย่างมีระบบและเป็นเหตุเป็นผล (กฤตยา ณ หนองคาย, 2556)

รายการช่องส่องผีที่นำเสนอผ่านเว็บไซต์ยูทูบเป็นรายการที่ได้รับความนิยมจากผู้ชม คลิปของรายการส่วนมากมีจำนวนครั้งที่ผู้ชมเข้าชมตั้งแต่หลักแสนถึงหลักล้านครั้ง ผู้ดำเนินรายการ 3 คน ได้แก่ นายเชษฐวุฒิ วัชรคุณ ในรายการเรียกกันว่า พี่บ๊วย นายศราวุฒิ วรพัทธ์ทวีโชติ ในรายการเรียกกันว่า พี่เจมส์หรืออาจารย์เจมส์ และ นางสาวสุระประภา หิรัญปุณณะโชติ ในรายการเรียกกันว่า อาจารย์เรนนี่ ซึ่งเป็นผู้ใช้สัมผัสพิเศษหรือที่เรียกว่าสัมผัสที่ 6 สื่อสารกับสิ่งเร้นลับเหนือธรรมชาติที่ปรากฏตัวผ่านหน้าจอแท็บเล็ตจากกล้องส่องผี โดยเชื่อว่ากล้องส่องผีสามารถตรวจจับพลังงานของสิ่งเหนือธรรมชาติได้ เช่น ผี เทวดา อมนุษย์ พญานาค เป็นต้น รูปแบบการดำเนินรายการแสดงให้เห็นการมีตัวตนของสิ่งเหนือธรรมชาติ ถ่ายทอดผ่านคำบอกเล่าเรื่องราวที่มีตัวละคร วัตถุสิ่งของ และเหตุการณ์หรือพฤติกรรมที่ไม่ธรรมดา ปรากฏพิธีกรรมการเซ่นไหว้บูชา เรื่องราวเกี่ยวกับความเชื่อ เช่น การอุทิศส่วนบุญโลกหลังความตาย และสิ่งเหนือธรรมชาติอื่น ๆ อีกมากมาย

จากรูปแบบรายการที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติเหล่านี้ การศึกษาข้อมูลด้านคติชนวิทยาประเภทเรื่องเล่าโดยนำแนวคิดอนุภาค (Motif) มาศึกษาสิ่งเหนือธรรมชาติในรายการ จะทำให้เห็นจุดเด่นและความเชื่อเรื่องเหนือธรรมชาติที่ปรากฏในรายการ ดังนั้น ในบทความนี้ผู้วิจัยจึงใช้แนวคิดอนุภาค (Motif) มาศึกษาอนุภาคเหนือธรรมชาติและวิเคราะห์ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องเหนือธรรมชาติของสังคมไทยร่วมสมัยในรายการช่องส่องผี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอนุภาคเหนือธรรมชาติในรายการช่องส่องผีที่นำเสนอผ่านเว็บไซต์ยูทูบ พ.ศ. 2562-2563

2. เพื่อศึกษาความเชื่อเรื่องเหนือธรรมชาติในรายการช่องส่องผีที่นำเสนอผ่านเว็บไซต์ยูทูบ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยวิธีศึกษาจากตัวบทข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ บทสนทนาเกี่ยวกับเรื่องเหนือธรรมชาติซึ่งได้มาจากคำบรรยายภาษาไทยจากคลิปรายการช่องส่องผีที่นำเสนอผ่านเว็บไซต์ยูทูบในระยะเวลา 1 ปี ตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ. 2562 ถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2563 รวมจำนวนทั้งสิ้น 46 เรื่อง ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยประกอบด้วย 1) สำรวจและรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอนุภาคเหนือธรรมชาติ และรวบรวมบทสนทนาของผู้ดำเนินรายการที่ใช้สำหรับวิเคราะห์ข้อมูล 2) วิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์อนุภาคเหนือธรรมชาติโดยใช้แนวคิดอนุภาค (Motif) ซึ่งประยุกต์จากวิธีการของสติธ ทอมป์สัน ซึ่งแบ่งประเภทของอนุภาคออกเป็น 3 ประเภท คือ ตัวละคร วัตถุสิ่งของ และเหตุการณ์หรือพฤติกรรม (ศิราพร ณ ถลาง, 2557) และวิเคราะห์ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องเหนือธรรมชาติที่ปรากฏในรายการ 3) นำเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยนำเสนอผลที่ได้จากการวิจัยโดยใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์และยกตัวอย่างประกอบการอธิบาย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. อนุภาคเหนือธรรมชาติในรายการช่องส่องผี แบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ อนุภาคตัวละคร อนุภาควัตถุสิ่งของ และอนุภาคเหตุการณ์หรือพฤติกรรม ดังนี้

1.1 อนุภาคตัวละคร

อนุภาคตัวละครจำนวน 32 อนุภาค จัดกลุ่มและเรียงลำดับตามความถี่ที่ปรากฏ จากมากที่สุดไปยังน้อยที่สุด คือ อนุภาคเปรต ปรากฏ 13 เรื่อง อนุภาคเทวดา ปรากฏ 10 เรื่อง อนุภาคพญานาคและอนุภาคนางไม้ ปรากฏอนุภาคละ 9 เรื่อง อนุภาคนางตะเคียน

และอนุภาคเจ้าพ่อเจ้าแม่ ปรากฏอนุภาคละ 7 เรื่อง อนุภาคปีศาจ ปรากฏ 6 เรื่อง อนุภาคผีพราย อนุภาคผีหัวขาด และอนุภาคยักษ์ ปรากฏอนุภาคละ 4 เรื่อง อนุภาคยายกะลาตากะลี อนุภาคผีเด็กที่เกิดจากการทำแท้ง และอนุภาคผีตายทั้งกลม ปรากฏอนุภาคละ 3 เรื่อง อนุภาคปู่โสมเฝ้าทรัพย์ อนุภาคผีเจ้าที่ อนุภาคคนหนังเหนียว อนุภาคผีปอบ อนุภาควิญญาณทหารโบราณ อนุภาคต้นโพธิ์ศักดิ์สิทธิ์ อนุภาคผีบรรพบุรุษ และอนุภาคนางฟ้า ปรากฏอนุภาคละ 2 เรื่อง อนุภาคบริวารของพระยายมราช อนุภาคนางตานี อนุภาครุกขเทวดา อนุภาคต้นไม้ดูดวิญญาณ อนุภาคพระอินทร์ อนุภาคแม่ย่านาง อนุภาคแมงสี่หูห้าตา อนุภาคจระเข้กายมนุษย์ อนุภาคเจ้าบ้านเจ้าเรือน อนุภาคกุมารทอง และอนุภาคพญาครุฑ ปรากฏอนุภาคละ 1 เรื่อง

1.2 อนุภาควัตถุสิ่งของ

อนุภาควัตถุสิ่งของจำนวน 10 อนุภาค จัดกลุ่มและเรียงลำดับตามความถี่ที่ปรากฏ จากมากที่สุดไปยังน้อยที่สุด คือ อนุภาคเครื่องรางของขลัง ปรากฏ 6 เรื่อง อนุภาครูปปั้นผีสิงและอนุภาคเสาตกน้ำมัน ปรากฏอนุภาคละ 3 เรื่อง อนุภาคอาวุธวิเศษ ปรากฏ 2 เรื่อง อนุภาคไม้กางเขน อนุภาคกระจกผีสิง อนุภาควัตถุสิ่งของอาถรรพ์จากสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ อนุภาคประตูมิติ อนุภาคพระพุทธรูปพูดได้ และอนุภาคบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ ปรากฏอนุภาคละ 1 เรื่อง

1.3 อนุภาคเหตุการณ์หรือพฤติกรรม

อนุภาคเหตุการณ์หรือพฤติกรรมจำนวน 19 อนุภาค จัดกลุ่มและเรียงลำดับตามความถี่ที่ปรากฏ จากมากที่สุดไปยังน้อยที่สุด คือ อนุภาคการอุทิศส่วนบุญ ปรากฏ 14 เรื่อง อนุภาคการกลับชาติมาเกิด ปรากฏ 8 เรื่อง อนุภาควิญญาณยึดติดกับพฤติกรรมเมื่อยังมีชีวิต และอนุภาคการขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ปรากฏอนุภาคละ 6 เรื่อง อนุภาคผีกินเครื่องเซ่นและอนุภาคเมืองลับแลหรือเมืองบังบด ปรากฏอนุภาคละ 5 เรื่อง อนุภาคผีเข้าสิงคน อนุภาคตัวตายตัวแทน และอนุภาคสิ่งเหนือธรรมชาติทำให้กล้องใช้งานไม่ได้ ปรากฏอนุภาคละ 4 เรื่อง อนุภาคอาถรรพ์เมรุเผาศพ ปรากฏ 3 เรื่อง อนุภาคผีปิดตา อนุภาคการแก้ดวงตก อนุภาคอาถรรพ์ 49 วัน อนุภาคการทำเสน่ห์ อนุภาคผีอำ อนุภาคข้อห้ามเดินลากขาเพราะจะลบหลู่ผี อนุภาคผลจากการใส่บาตร อนุภาคข้อห้ามผู้หญิงเข้าไปในสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ และอนุภาคข้อห้ามเข้าใกล้กำแพงคุกเพราะจะโดนอาถรรพ์ ปรากฏอนุภาคละ 1 เรื่อง

2. ความเชื่อเรื่องเหนือธรรมชาติในรายการช่องส่องผี แสดงให้เห็นความเชื่อต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในสังคมไทยร่วมสมัย ดังนี้

2.1 ความเชื่อเรื่องการอุทิศส่วนบุญ จากเรื่องผีเฮี้ยน!!! วัดบ้านแก ในคำพูดของ อ.เรนนี่ ดังนี้

“ขอยกส่วนบุญ ส่วนกุศล ที่ข้าพเจ้า ได้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบแล้ว ในทุกบุญบารมี ในการสร้างพระสร้างวัด การช่วยเหลือสรรพสัตว์ทั้งหลาย การประกอบสัมมาอาชีพที่สุจริต การคิดดี พูดดี ปฏิบัติดี การปฏิบัติตนอยู่ในศีลห้าศีลแปด และรวมไปถึงบุญบารมีทุกบุญบารมีที่ข้าพเจ้าได้

ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบอันบริสุทธิ์แล้ว ขอให้จงถึงแล้วแก่ดวงจิตดวงวิญญาณทั้งหลายที่อยู่ ณ เบื้องหน้าของข้าพเจ้าอยู่ ณ เบื้องหลังของพ่อท้าวเวสสุวรรณนี้ ขอให้จงรับบุญกุศลของข้าพเจ้าและทีมงาน ท่านใดที่ทุกข์ขอให้พ้นแล้วจากทุกข์ทั้งหลาย ท่านใดที่สุข ขอให้จงมีแต่ความสุขยิ่ง ๆ ขึ้นไป หากท่านใดที่ต้องการหลุดออกจากบ่วง บ่วงกรรมทั้งหลายที่ถูกกักขัง อยู่ ณ สถานที่แห่งนี้ ให้จงรับบุญกุศลจากข้าพเจ้า เพื่อปรับเปลี่ยนภพภูมินับแต่บัดนี้ด้วยเทอญ สาธุ ๆ ๆ” (สุระประภา หิรัญปุณญะโชติ และคณะ, 2562)

จากตัวอย่างข้างต้น แสดงความเชื่อเรื่องการอุทิศส่วนบุญ จากคำพูดของผู้ดำเนินรายการที่สื่อให้เห็นว่า มนุษย์ที่ได้ทำความดีสามารถอุทิศส่วนบุญที่เกิดจากการทำความดีนั้น ให้แก่ดวงวิญญาณเพื่อให้ดวงวิญญาณได้พ้นทุกข์หรือมีความสุขมากขึ้นกว่าเดิม และผลจากการอุทิศส่วนบุญจะทำให้ดวงวิญญาณได้หลุดออกจากบ่วงกรรมหรือหลุดพ้นจากสถานที่กักขังและปรับเปลี่ยนภพภูมิ

2.2 ความเชื่อเรื่องการกลับชาติมาเกิด จากเรื่องวิญญาณอายุพันปีค่ายลูกเสือกำแพงแสน ในคำพูดของ อ.เรนนี่ ดังนี้

“ที่คุณป้าอยู่ที่นี่ได้และมาเป็นผู้คอยดูแลที่นี่ได้ เพราะว่าคุณป้าเนี่ยอดีตชาติเคยมีความเกี่ยวพันกับเจ้านางที่เมืองทวารวดีที่นี่ เคยรับใช้ เคยเป็นนางก้นห้อง เคยทำอาหาร คุณป้าก็เลยหลีกเลี่ยงการเป็นแม่บ้าน เป็นคุณยาย ต้องทำอาหาร ต้องดูแลทุกคนไม่ได้ไงคะ ถึงคุณป้าอยากจะลาออก อยากไปอยู่ที่อื่นก็อยู่ไม่ได้” (สุระประภา หิรัญปุณญะโชติ และคณะ, 2562)

ข้อความดังกล่าวแสดงให้เห็นความเชื่อที่ว่า อดีตชาติของคุณป้าผู้ดูแลค่ายลูกเสือกำแพงแสนเคยมีความเกี่ยวพันกับสถานที่แห่งนี้ ในชาติปัจจุบันคุณป้าจึงได้กลับชาติมาเกิดเป็นผู้ดูแลสถานที่แห่งเดิม

2.3 ความเชื่อเรื่องการขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ จากเรื่องสิ่งลี้ลับ ตลาดเก้าห้อง ในคำบอกเล่าของ อ.เรนนี่ ดังนี้

“ถ้าการกราบสักการะท่านขุนกำแหงเนี่ย สิ่งที่ได้ก็คือท่านจะช่วยในเรื่องของธุรกิจการค้า ที่มั่นคง ใครทำธุรกิจนะคะ ไม่ว่าจะเรื่องอะไรก็แล้วแต่ เรื่องเปิดร้านอาหาร ทำธุรกิจเปิดบริษัท หรือค้าขายทั้งออนไลน์แล้วก็ค้าขายที่มีหน้าร้านแล้วรู้สึกเงียบขอใครไม่ได้สักที มาขอท่าน ท่านช่วย เพราะท่านเป็นบุคคลหนึ่งที่มีความขยันกระตือรือร้นและชอบทำมาหากินตื่นเช้านอนไว ตื่นเช้าค่ะ กินไม่ต้องเยอะ ขยันทำงานถึงท่านจะเป็นท่านขุนแต่ท่านก็ทำมาหากินยกข้าวสารเป็นกระสอบ ๆ ได้อะค่ะ” (สุระประภา หิรัญปุณญะโชติ และคณะ, 2562)

จากตัวอย่างข้างต้น แสดงให้เห็นความเชื่อที่ว่า วิญญาณขุนกำแหงที่ตลาดเก้าห้องให้พรแก่คนที่มาขอพร ซึ่งจะช่วยให้ธุรกิจ เช่น ร้านอาหาร ร้านค้า การขายของออนไลน์ มีความเจริญก้าวหน้าได้

2.4 ความเชื่อเรื่องการเซ่นไหว้ผี จากเรื่องโรงพยาบาลร้าง..แยกนพวงศ์ ในคำกล่าวของ อ.เรนนี่ เมื่อทำพิธีเซ่นไหว้ ดังนี้

“ข้าพเจ้า แด่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ที่อยู่ ณ สถานที่แห่งนี้ ณ เคหะสถานที่แห่งนี้ เจ้าที่เจ้าทาง เจ้าทุ่งเจ้าท่า เจ้าป่าเจ้าเขา เจ้าห้วยเจ้าหนอง เจ้าคลองเจ้าบึง แด่ดวงจิต ดวงวิญญาณผู้มีฤทธิ์ทุก ๆ พระองค์ ที่อยู่ ณ สถานที่แห่งนี้ แด่เหล่าสัมภเวสี ผีไม่มีญาติทั้งหลาย และรวมไปถึง ดวงจิตดวงวิญญาณ ผีร่อนเร่พเนจร ที่อดอยากไม่ได้รับเครื่องเซ่นสักการะหรือบุญกุศลจากผู้ใด ขอให้ท่านทั้งหลายจงมาปรากฏตัว ณ สถานที่แห่งนี้ เพื่อรับบุญกุศล จากข้าพเจ้า เอ่ย ชื่อนามสกุล วันเดือนปีเกิด และทีมงาน ขอให้ท่านทั้งหลาย จงมารับอาหารเครื่องเซ่น ที่ข้าพเจ้าและบริวาร พร้อมจะมอบให้ อันประกอบไปด้วย น้ำแดง น้ำเปล่า นมเนย และขนม และรวมไปถึงเครื่องสังฆทาน ผ้าไตรจีวร นับแต่บัดนี้” (สุระประภา หิรัญปุณญะโชติ และคณะ, 2562)

จากตัวอย่างข้างต้น แสดงให้เห็นความเชื่อว่า ผีสามารถรับอาหารจากมนุษย์ผ่านพิธีเซ่นไหว้ด้วยการบอกชื่ออาหารรวมทั้งของที่นำมาเซ่นไหว้และเรียกผีให้มารับของเซ่นไหว้ โดยบอกชื่อนามสกุลวันเดือนปีเกิดของผู้เซ่นไหว้ เพื่อระบุตัวผู้ให้และผู้รับอย่างเจาะจง

2.5 ความเชื่อเรื่องผีเข้าสิงคน จากเรื่องบ้านอาถรรพ์ ปีศาจหลอนในคำพูดของ อ.เรนนี่ ดังนี้

“เขาไปไม่ไกลหรอกค่ะ เป็นเหตุ มันเกิดจากเรื่องของวิญญาณเข้าไปสิงร่างคนที่ไม่มีศีล” (สุระประภา หิรัญปุณญะโชติ และคณะ, 2562)

คำพูดดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า คนที่ไม่รักษาศีลจะถูกผีเข้าสิงได้ง่าย

2.6 ความเชื่อเรื่องตัวตายตัวแทน จากเรื่อง “ผีสาวชุดแดง” สะพานบางปะกง ในคำบอกเล่าของ อ.เรนนี่ ดังนี้

“เขาบอกเมื่อ 2-3 วันที่แล้วมีคนตายพอดี เขาก็เลยเหมือนแบบ ได้ออกจากการเป็นแบบตัวตายตัวแทน อะไรแบบนี้ค่ะ” (สุระประภา หิรัญปุณญะโชติ และคณะ, 2562)

จากตัวอย่างข้างต้น ในคำพูดของ อ.เรนนี่จากเรื่อง “ผีสาวชุดแดง” สะพานบางปะกง แสดงความเชื่อว่า ผีต้องการตัวตายตัวแทนเพื่อให้ตนเองได้หลุดพ้นจากสถานที่ที่ตนเองเสียชีวิต

อนุภาคเหนือธรรมชาติในรายการช่องส่องผี มีความเชื่อมโยงกับความเชื่อเรื่องเหนือธรรมชาติของสังคมไทยร่วมสมัย โดยแสดงให้เห็นความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งลี้ลับที่มีพลังอำนาจ สามารถให้คุณหรือให้โทษได้

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

อนุภาคเหนือธรรมชาติในรายการช่องส่องผีทั้งอนุภาคตัวละคร อนุภาควัตถุสิ่งของ และอนุภาคเหตุการณ์หรือพฤติกรรม เมื่อจัดลำดับด้วยการหาความถี่ที่ปรากฏ พบว่า อนุภาคตัวละครที่พบมากที่สุดคืออนุภาคเปรต อนุภาควัตถุสิ่งของที่พบมากที่สุดคืออนุภาคเครื่องรางของขลัง และอนุภาคเหตุการณ์หรือพฤติกรรมที่พบมากที่สุดคืออนุภาคการอุทิศส่วนบุญ แสดงถึงการนำเสนอเรื่องราวเหนือธรรมชาติของรายการที่เน้นอนุภาคเปรตที่ได้รับความทุกข์ทรมานจากการกระทำความผิด เชื่อมโยงกับอนุภาคการอุทิศส่วนบุญเพื่อให้หลุดพ้นจากความทุกข์ หลุดพ้นจากบ่วงกรรมหรือหลุดพ้นจากสถานที่ที่ถูกกักขัง เป็นไปตามที่งานวิจัยของนลิน สินธุประมา ศึกษาเรื่องผีในสังคมไทยร่วมสมัย: บทบาทและการผสมผสานทางวัฒนธรรม พบว่า อนุภาคผีแสดงให้เห็นว่าผีจำนวนมากไม่ได้มีเจตนาร้าย แต่เป็นดวงวิญญาณที่ต้องการความช่วยเหลือ เพื่อให้หลุดพ้นจากสถานที่ที่ตนเองสิงสู่หรือยึดติดอยู่ได้ (นลิน สินธุประมา, 2560) ส่วนอนุภาคเครื่องรางของขลัง ที่ทางรายการมุ่งนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับปาฏิหาริย์จากวัตถุที่เชื่อว่าให้คุณแก่ผู้ครอบครอง ตรงกับข้อค้นพบของกชภร ตุลารักษ์ ศึกษาความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์กับการค้าขายอาหารในมหาวิทยาลัยรามคำแหงพบว่า เครื่องรางของขลัง คือวัตถุที่เชื่อกันว่าศักดิ์สิทธิ์ มีพลังอำนาจ ให้คุณแก่ผู้ครอบครอง ช่วยให้เกิดโชคลาภ เจริญรุ่งเรืองหรือมีเสน่ห์ บางชนิดช่วยป้องกันอันตรายทำให้อยู่ยงคงกระพัน และให้คุณทางเจริญรุ่งเรืองหรือเมตตามหานิยมได้อีกด้วย (กชภร ตุลารักษ์, 2546)

ความเชื่อเรื่องการอุทิศส่วนบุญ แสดงให้เห็นว่าการอุทิศส่วนบุญแก่ดวงวิญญาณจะทำให้ดวงวิญญาณหลุดพ้นจากความทุกข์ หลุดออกจากบ่วงกรรมหรือหลุดพ้นจากสถานที่กักขังและปรับเปลี่ยนภพภูมิ เป็นไปตามที่งานวิจัยของพระวงศ์สรสิทธิ์ รติกโรและคณะ ศึกษาคุณค่าของการสวดมนต์ที่มีต่อพุทธศาสนิกชนไทย: กรณีศึกษาสำนักปู่สวรรค์ พบว่าการแผ่พลังเมตตาจิตผ่านบทสวดมนต์เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีความขลัง มีฤทธิ์ มีเดช มีอำนาจ มีความบริสุทธิ์อยู่ในตัว โดยอาศัยบทสวดเป็นสื่อแปรสภาพให้เป็นพลังงานพิเศษผ่านกระแสจิต จนเกิดเป็นบุญแผ่ให้เหล่าเทวดา มนุษย์ อมนุษย์ สรรพสัตว์ สรรพวิญญาณทั้งหลายให้พ้นจากความทุกข์ (พระวงศ์สรสิทธิ์ รติกโร และคณะ, 2561)

ความเชื่อเรื่องการกลับชาติมาเกิด แสดงให้เห็นความเชื่อเกี่ยวกับการเวียนว่ายตายเกิด ซึ่งตรงกันกับงานวิจัยของ ราชันย์ นิลวรรณาภา และพิพัฒน์ ประเสริฐสังข์ ศึกษาวรรณกรรมชาดกพื้นบ้านอีสาน : ภาพสะท้อน อัตลักษณ์ด้านความเชื่อ วิถีชีวิตประเพณีและพิธีกรรม จากการศึกษาประเด็นการเวียนว่ายตายเกิดปรากฏภาพการม้วนชาติหรือม้วนชาดกของพระโพธิสัตว์เป็นการเวียนว่ายใช้ชาติก่อนที่จะบรรลุเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า (ราชันย์ นิลวรรณาภา และพิพัฒน์ ประเสริฐสังข์, 2559) อีกทั้งงานวิจัยของพระมหาโสพส ชนุตฺตโม (พรมมา) ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องพรหมันในปรัชญาเวทานตะตามทรรศนะพุทธปรัชญาเถรวาท ซึ่งแสดงว่ามนุษย์ผู้ที่ยังมีกิเลสยังคงต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในวัฏฏะสงสาร (พระมหาโสพส ชนุตฺตโม (พรมมา), 2560)

ความเชื่อเรื่องการขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แสดงให้เห็นว่าคนในสังคมต้องการที่พึ่งทางใจเป็นแรงผลักดันในการดำเนินชีวิต เช่น การทำธุรกิจ การประกอบอาชีพค้าขายที่มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์คอยช่วยเหลือให้มีความเจริญก้าวหน้า ซึ่งมีงานวิจัยที่ใกล้เคียงกันคืองา นวิจัยของ อธิราชย์ นันขันตี ศึกษาวิจัยเรื่อง การนับถือผีของชาวไทยย้อ: ความสัมพันธ์ด้านความเชื่อและนิเวศวิทยาวัฒนธรรม พบว่า ชาวไทยย้อมีความเชื่อว่าผีเป็นสิ่งเหนือธรรมชาติ มีอำนาจศักดิ์สิทธิ์คอยช่วยเหลือปกป้องคุ้มครองให้อยู่เย็นเป็นสุข ดำเนินชีวิตอย่างมั่นคงปลอดภัย (อธิราชย์ นันขันตี, 2558)

ความเชื่อเรื่องการเซ่นไหว้ผี แสดงให้เห็นพิธีเซ่นไหว้ผีด้วยอาหาร โดยเรียกผีที่ต้องการให้มารับอาหารและระบุตัวตนของผู้ให้รวมทั้งระบุชื่ออาหารและสิ่งของที่นำมาเซ่นไหว้ ผลการวิจัยใกล้เคียงกันกับงานวิจัยของ อธิราชย์ นันขันตี ซึ่งได้กล่าวถึงพิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตาโดยมีอาหารคาวหวานในพิธีกรรม และมีเฒ่าจ้ำเป็นผู้นำกล่าวแทนชาวบ้าน ในเนื้อหาสาระได้เชิญผีปู่ตามากินอาหารที่นำมาเซ่นไหว้ (อธิราชย์ นันขันตี, 2558)

ความเชื่อเรื่องผีเข้าสิงคนและความเชื่อเรื่องตัวตายตัวแทน ซึ่งแสดงให้เห็นความเชื่อว่าผีจะเข้าสิงคนที่ไม่รักษาศีล และแสดงให้เห็นความต้องการของผีที่อยากจะหลุดพ้นจากสถานที่ที่ตนเองเสียชีวิต ใกล้เคียงกับงานวิจัยของ รัชชานนท์ จิตรีสรรพและนรุตม์ คุปต์ธนโรจน์ ซึ่งพบว่ามี อนุภาคผีเข้าสิงคน และแบบเรื่องผีหาตัวตายตัวแทนของเรื่องเล่าสยองขวัญสมัยใหม่ในแอปพลิเคชันจอยลดา แสดงให้เห็นว่า ความเชื่อมีอิทธิพลต่อการสร้างเรื่องเล่าสยองขวัญประกอบด้วยการใช้ข้อมูลเกี่ยวกับศาสนา เช่น ศาสนาพุทธผ่านพิธีกรรมป้องกันภูตผีปีศาจที่มาหลอกหลอนคน (รัชชานนท์ จิตรีสรรพ และนรุตม์ คุปต์ธนโรจน์, 2562)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้ สามารถสรุปได้ว่า อนุภาคเหนือธรรมชาติในรายการช่องส่องผีแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ อนุภาคตัวละคร อนุภาควัตถุสิ่งของ และอนุภาคเหตุการณ์หรือพฤติกรรม ซึ่งเชื่อมโยงกับความเชื่อเรื่องเหนือธรรมชาติเกี่ยวกับสิ่งลี้ลับที่มีพลังอำนาจ ได้แก่ การอุทิศ

ส่วนบุญ การกลับชาติมาเกิด การขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การเซ่นไหว้ผี ผีเข้าสิงคน และตัวตายตัวแทน ทำให้เกิดความตระหนักในการทำความดี รักษาศีล ต้องการหลุดพ้นจากความทุกข์ และอาศัยสิ่งเหนือธรรมชาติเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจในการดำเนินชีวิตให้มีความเจริญก้าวหน้า ซึ่งจะนำไปสู่การปฏิบัติตนของคนในสังคมให้อยู่ในศีลธรรม ข้อเสนอแนะ คือ ใช้ผลการวิจัยเป็นแนวทางสำหรับผู้สนใจในเรื่องเหนือธรรมชาติของรายการผีในประเทศไทย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการสร้างสรรค์ผลงานในสื่อออนไลน์ที่คนทั่วไปให้ความสนใจ และข้อเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป คือ การศึกษาอนุภาคเหนือธรรมชาติในรายการผีรายการอื่น ๆ ในประเทศไทยที่มีผู้ชมเป็นจำนวนมาก

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้ มาจากวิทยานิพนธ์เรื่อง “อนุภาคและแบบเรื่องของเรื่องเหนือธรรมชาติในรายการช่องส่องผีที่นำเสนอผ่านเว็บไซต์ยูทูบ พ.ศ. 2562-2563” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

เอกสารอ้างอิง

กชภร ตุลารักษ์. (2546). ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์กับการค้าขายอาหารในมหาวิทยาลัยรามคำแหง. ใน สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

กฤตยา ณ หนองคาย. (2556). พระเอกและผู้ร้ายในภาพยนตร์แนวต่อสู้ผจญภัยของไทย: การวิเคราะห์ลักษณะการผสมผสานทางวัฒนธรรม. ใน ดุษฎีนิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คมกฤช อุ่ยเต็กเค่ง. (2560). ภารตะ-สยาม? ผี พราหมณ์ พุทธ? (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: มติชน.

นลิน สินธุประมา. (2560). เรื่องผีในสังคมไทยร่วมสมัย: บทบาทและการผสมผสานทางวัฒนธรรม. ใน รายงานการวิจัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประคอง นิมมานเหมินท์. (2551). นิทานพื้นบ้านศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระมหาโสพส ชนุตฺตโม (พรมมา). (2560). ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องพรหมันในปรัชญาเวทานตะตามทรรศนะพุทธปรัชญาเถรวาท. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 6(2), 561-576.

พระวงศ์สรสิทธิ์ รติกโร และคณะ. (2561). คุณค่าของการสวดมนต์ที่มีต่อพุทธศาสนิกชนไทย: กรณีศึกษาสำนักปู่สวรรค์. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 3(2), 79-94.

รัชชานนท์ จิตรีสรรพ และนรุตม์ คุปต์ธนโรจน์. (2562). อนุภาคและแบบเรื่องของเรื่องเล่าสยองขวัญสมัยใหม่ในแอปพลิเคชันจอยลดา. ใน อารีรัตน์ แย้มเกษร (บรรณาธิการ). งานประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยรังสิต ประจำปี 2562 (หน้า 972-983). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยรังสิต.

ราชันย์ นิลวรรณาภา และพิพัฒน์ ประเสริฐสังข์. (2559). วรรณกรรมชาดกพื้นบ้านอีสาน: ภาพสะท้อนอัตลักษณ์ด้านความเชื่อ วิถีชีวิตประเพณีและพิธีกรรม. วารสารวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน, 3(1), 85-97.

ศิราพร ณ ถลาง. (2557). ทฤษฎีคติชนวิทยา: วิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน-นิทานพื้นบ้าน. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุระประภา หิรัญปุณญะโชติ และคณะ. (2562). ช่อง-ส่อง-ผี. เรียกใช้เมื่อ 8 พฤศจิกายน 2564 จาก https://youtube.com/channel/UC3vZKDNxUue2Ed6AjSUcgxQ

อธิราชย์ นันขันตี. (2558). การนับถือผีของชาวไทยย้อ: ความสัมพันธ์ด้านความเชื่อและนิเวศวิทยาวัฒนธรรม. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.

อรณิชา เจริญสุข. (2562). ความสัมพันธ์ของคนกับผีในภาพยนตร์ผีไทย กรณีศึกษาภาพยนตร์ตระกูลปอบ. ใน สารนิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 982-998

บทความวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะการสร้างการรับรู้ตราสินค้าต่อผู้บริโภคด้วยสื่อโซเชียลมีเดียของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดย่อมในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์*

THE DEVELOPMENT OF A COMPETENCY BASED TO CREATE BRAND AWARENESS ON CONSUMER THROUGH SOCIAL MEDIA FOR SMALL BUSINESS ENTREPRENEURS IN HUA-HIN DISTRICT PRACHUAP KHIRIKHAN PROVINCE

ภาสกร ศรีสุวรรณ[1]
Passagon Srisuwan[1]
[1]**มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์**
[1]Rajamangala University of Technology Rattanakosin, Thailand
[1]Corresponding author E-mail: joepassagon@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะการสร้างการรับรู้ตราสินค้าต่อผู้บริโภคด้วยสื่อโซเชียลมีเดียของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดย่อมในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 2) จัดฝึกอบรมหลักสูตรฐานสมรรถนะการสร้างการรับรู้ตราสินค้าต่อผู้บริโภคด้วยสื่อโซเชียลมีเดียของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดย่อม 3) ศึกษาผลการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะการสร้างการรับรู้ตราสินค้าต่อผู้บริโภคด้วยสื่อโซเชียลมีเดียของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดย่อม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย คือ ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดย่อมในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 60 ราย ซึ่งได้กลุ่มเป้าหมายมาโดยสมัครใจ เครื่องมือที่ใช่ในการวิจัยคือหลักสูตรฐานสมรรถนะการสร้างการรับรู้ตราสินค้าต่อผู้บริโภคด้วยสื่อโซเชียลมีเดีย และแบบประเมินผลการฝึกอบรม เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยชุดฝึกอบรมในหลักสูตรฐานสมรรถนะตามมอดูลการเรียนรู้

* Received 7 December 2022; Revised 28 December 2022; Accepted 29 December 2022

ประกอบไปด้วย แบบสอบถามความคิดเห็นก่อนการจัดฝึกอบรม ใบงาน สำหรับ “ผู้รับการฝึกอบรม” รายการคำถาม รายการคำสั่งปฏิบัติ แบบประเมิน สำหรับ “ผู้ประเมิน” การสอบถามปากเปล่า การสังเกตวิธีและทักษะการปฏิบัติ และผลงานของผู้อบรม ผลการวิจัยในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะการสร้างการรับรู้ตราสินค้าต่อผู้บริโภคด้วยสื่อโซเชียลมีเดียพบว่า รูปแบบที่ควรให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดย่อมได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติเพื่อให้เกิดสมรรถนะการสร้าง การรับรู้ตราสินค้าต่อผู้บริโภคด้วยสื่อโซเชียลมีเดียที่สำคัญ ได้แก่ 1) การสร้างตัวตนบนโลกออนไลน์ 2) การพัฒนากลยุทธ์เพิ่มยอดขาย 3) การสร้างสื่อ 4) การสร้างเนื้อหา และ 5) การเผยแพร่ผ่านสื่อโซเชียลมีเดีย หน่วยสมรรถนะที่ผู้รับการฝึกอบรมให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก ได้แก่ การพัฒนากลยุทธ์การเพิ่มยอดขาย เพิ่มยอดงานบริการ โดยกลุ่มเป้าหมายเป็นฐาน

คำสำคัญ: การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ, การสร้างการรับรู้ตราสินค้าต่อผู้บริโภค, สื่อโซเชียลมีเดียของผู้ประกอบการ, วิสาหกิจขนาดย่อม

Abstract

The objectives of this research article were to 1) improve a competency-based curriculum for generating brand perception of consumers via social media for small enterprises entrepreneurs in Hua-Hin, Prachuap Khiri Khan province. 2) organize training a competency-based curriculum for generating brand perception of consumers via social media for small enterprises entrepreneurs, 3) study a result of a competency-based curriculum for generating brand perception of consumers via social media for small enterprises entrepreneurs. The method of this research based on qualitative research. The target of this study was 60 participants of small enterprise entrepreneurs in Hua-Hin, Prachuap Khiri Khan province by volunteer sampling. The research instruments were 1) a competency-based curriculum for generating brand perception of consumers via social media 2) a training assessment form that collects information with a training package in a competency-based curriculum based on learning modules consisting of a questionnaire, pre-training opinion, a worksheet for the trainee, a question list, an order list, an assessment form for the assessor, an oral inquiry, observation, practical skill, and the work of the trainer. The findings of this study were five important types for an entrepreneur to learn and practice via social media were 1) Creative personal identity on online community 2) Improving stagy for increase circulation 3) Media production 4) Content Creative 5) Publishing via social media. The most interesting and significant units of

Competence for trainees were to 1) Develop a strategy to increase sales 2) increase service with the basic target group.

Keywords: Develop Competency-Based Curriculum, Generating Brand Perception of Consumers, Social Media for Small Enterprises Entrepreneurs, Small Enterprises

บทนำ

รัฐบาลส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสร้างมูลค่าเพิ่มทางธุรกิจ โดยส่งเสริมการพัฒนาผู้ประกอบการให้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำธุรกิจให้เป็นระบบดิจิทัล โดยจัดทำแพลตฟอร์ม (Platform) ธุรกิจดิจิทัล พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) ในภาคเกษตร ภาคการผลิตและภาคธุรกิจ การสร้างร้านค้าและมาตรฐานสินค้าออนไลน์ ส่งเสริมธุรกิจของผู้ประกอบการดิจิทัลรุ่นใหม่ (Start-up) ผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม และวิสาหกิจชุมชน พร้อมทั้งพัฒนาระบบมาตรฐานรหัสของสินค้าและบริการของประเทศไทยให้เกิดความน่าเชื่อถือ เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และรองรับกับการทำธุรกรรมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-Commerce) การบริหาร ห่วงโซ่อุปทานทางอิเล็กทรอนิกส์ (E-Supply Chain) และการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์ (E-Payment) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564) การขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ โดยการนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตมวลรวมของประเทศ ให้ทันกับโลกในยุคปัจจุบัน ตั้งแต่ Knowledge Economy หรือเศรษฐกิจบนพื้นฐานของความรู้ และ Creative Economy ที่วางเป้าหมายในการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ ให้กับสินค้าและการบริการผ่านทางนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises: SMEs) นั้น ครอบคลุมถึงผู้ประกอบการในทุกกลุ่มธุรกิจ ที่มีการจ้างงานและสินทรัพย์ถาวร (ไม่รวมที่ดิน) ไม่เกินตามที่กำหนดในกฎกระทรวงกำหนดจำนวนการจ้างงาน และมูลค่าสินทรัพย์ถาวรของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2545 กิจการภาคผลิตและภาคบริการ กำหนดการจ้างงานไม่เกิน 200 คน หรือสินทรัพย์ถาวรไม่เกิน 200 ล้านบาท ส่วนภาคการค้า กำหนดการจ้างงานไม่เกิน 50 คน หรือสินทรัพย์ถาวรไม่เกิน 100 ล้านบาท ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม คือผู้ที่มีจำนวนการจ้างงานหรือสินทรัพย์ถาวรตามที่กำหนด โดยเป็นกิจการที่มีการจดทะเบียนนิติบุคคล กิจการที่จดทะเบียนพาณิชย์ หรือ กิจการของบุคคลธรรมดาที่ยังไม่ได้มีการจดทะเบียนใด ๆ และมีที่ตั้งสถานประกอบการเป็นหลักแหล่งชัดเจน (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2564) วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เป็นธุรกิจที่มีจำนวนมากในประเทศไทย ผู้ประกอบการส่วนมากประกอบการในรูปของบุคคลธรรมดา คณะบุคคล หรือห้างหุ้นส่วนสามัญที่มิใช่นิติบุคคล ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด หรือกิจการร่วมค้า ซึ่งจะประกอบธุรกิจขายสินค้า ผลิตสินค้า หรือให้บริการ หน่วยงานต่าง ๆ

ในประเทศไทยมักจะใช้กำหนดลักษณะตามกฎกระทรวงอุตสาหกรรม ซึ่งจะกำหนดจำนวนการจ้างงานและมูลค่าสินทรัพย์ของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (กรมสรรพากร, 2564) วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งของระบบเศรษฐกิจ โดยหากประเทศมีผู้ประกอบการ SMEs ที่มีความรู้ ความสามารถในการพัฒนาสินค้า บริการกระบวนการผลิต มีความเข้มแข็ง และมีความคิดในเชิงสร้างสรรค์และนวัตกรรม ก็จะสามารถสร้างคน สร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า บริการ สร้างทักษะฝีมือ สร้างเงินตราเข้าประเทศ และท้ายที่สุดก็จะสามารถสร้างความยั่งยืนให้กับระบบเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในเขตอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นอีกหนึ่งตัวอย่างของกลุ่มผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ใช้ชื่อว่า “กลุ่มวิสาหกิจหัวหินบ้านพ่อ” มีการดำเนินงานตามศาสตร์พระราชาโดยนำหลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้ในการดำเนินธุรกิจ พัฒนาสินค้าทั้งทางด้านคุณภาพ และมาตรฐานในระดับสากล เพื่อสร้างความเชื่อถือต่อผู้บริโภคโดยผสมผสานวัฒนธรรมภูมิปัญญา กับเทคโนโลยี และนวัตกรรม เพื่อพัฒนารูปแบบการนำเสนอให้โดดเด่น นำเสนอเรื่องราวของสินค้าให้เกิดการรับรู้ต่อผู้บริโภค เพื่อสร้างคุณค่าในตัวสินค้านั้น ๆ ให้ความสำคัญ และตระหนักถึงการสร้างตรายี่ห้อสินค้าให้เป็นที่ยอมรับ และกำหนดตำแหน่งทางการตลาด (Position) และเป้าหมายของกลุ่มลูกค้า (Target) ให้ชัดเจน ต้องตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคในระดับสากล สร้างความน่าเชื่อถือแก่ลูกค้าคู่สัญญา รวมถึงสถาบันการเงินโดยพัฒนาการบริหารจัดการให้มีมาตรฐานและเป็นระบบ มีการนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน เพิ่มช่องทางการโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้กว้างขวางและรวดเร็วยิ่งขึ้น

ปัญหาด้านการตลาดของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มีผลมาจากมีช่องทางการจัดจำหน่ายที่จำกัด เนื่องจากสินค้ายังไม่เป็นที่รู้จักของผู้บริโภค ไม่มีงบโฆษณาประชาสัมพันธ์ ร้านค้าต่าง ๆ จึงไม่ให้ความสนใจจำหน่ายสินค้าให้ ยกเว้นสินค้ามีคุณภาพสูงก็อาจได้รับโอกาสเข้าไปขายในห้างสรรพสินค้าที่มีชื่อเสียงหรือร้านสะดวกซื้อ แต่ถ้าเป็นสินค้าที่ไม่มีความโดดเด่นด้านใดด้านหนึ่งแล้ว โอกาสที่จะได้ช่องทางจัดจำหน่ายที่ดีก็ยากพอสมควร อีกทั้งวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มักไม่สามารถหาทำเลที่ตั้งร้านค้าที่ดี เช่น หากจะเปิดร้านอาหาร ก็ไม่มีเงินทุนพอที่จะซื้อหรือเช่าร้านค้าในที่ชุมชน หรือในห้างสรรพสินค้าที่มีชื่อเสียง ก็ย่อมทำให้เสียโอกาสในด้านการขาย (ณัฐพล ลีลาวัฒนานันท์, 2560)

เมื่อสังคมไทยมีความตระหนักด้านดิจิทัลมากขึ้น การใช้ข้อมูลออนไลน์ต่าง ๆ ก็มากขึ้นด้วย สังคมและธุรกิจ ก็จะก้าวเข้าสู่การเป็น Digital Economy ซึ่งระบบเศรษฐกิจที่สอดคล้องกับยุค Digital Economy แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. Digital Commerce ตลาดการค้าดิจิทัลได้แตกแขนงไปสู่ Mobile-Commerce และ Social Commerce ที่ขายของผ่านเว็บไซต์ออนไลน์ หรือการค้าบนระบบ

ดิจิทัลที่กระตุ้นการพัฒนาเศรษฐกิจได้รวดเร็ว

2. Digital Transformation คือ การนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ให้เกิดมูลค่าทางธุรกิจนอกเหนือจากการค้า แต่เป็นเรื่องของประสิทธิภาพในการทำธุรกิจ และขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการทำงาน ลดต้นทุน เพิ่มความพึงพอใจของลูกค้า

3. Digital Consumption คือ การนำเทคโนโลยีมาใช้เป็นช่องทางการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าหรือบริการที่มีอยู่เดิม และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์เพื่อให้ได้ประสิทธิภาพในการทำธุรกิจต่าง ๆ (กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2564)

We Are Social และ Hootsuite เผยผลสำรวจ “Global Digital 2019” ที่อัปเดตสถานการณ์การใช้งานดิจิทัล และอินเทอร์เน็ต ประจำปี พ.ศ. 2562 ผลการสำรวจพบว่าประเทศไทย มีประชากร 69.24 ล้านคน แบ่งเป็นผู้หญิงร้อยละ 51.3 และผู้ชายร้อยละ 48.7 โดยร้อยละ 50 ของจำนวนประชากรทั้งหมด อาศัยอยู่ในเขตเมือง 57 ล้านคนสามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ต และ 51 ล้านคนใช้งาน Social Media เป็นประจำ โดยใช้เวลาอยู่กับ Social Media นานถึง 3 ชั่วโมง 11 นาทีต่อวันโดยเฉลี่ย (นับรวมทุกอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์) Social Network และ Messenger ยอดนิยมของคนไทย อันดับที่ 1 คือ Facebook อันดับที่ 2 คือ YouTube และอันดับที่ 3 คือ LINE โดยใช้เวลาดู Online Streaming หรือ Video On Demand เฉลี่ย 3 ชั่วโมง 44 นาทีต่อวัน “โฆษณา” บนแพลตฟอร์ม Social Network พบว่า “Facebook” ยังคงเป็นแพลตฟอร์มที่คนไทยเข้าถึงโฆษณาบนสื่อสังคมออนไลน์ได้มากสุดด้วยจำนวน 50 ล้านคน (We Are Social and Hootsuite, 2019)

หลักสูตรฐานสมรรถนะ เป็นหลักสูตรที่มีการกำหนดมาตรฐานที่มุ่งเป้าหมายไปที่สมรรถนะของผู้เรียน ว่าผู้เรียนจะต้องทำอะไรได้ ซึ่งต่างจากหลักสูตรอิงมาตรฐาน ที่มาตรฐานและตัวชี้วัดจำนวนมากเน้นไปที่ผู้เรียนว่าจะต้องรู้อะไร ซึ่งหลักสูตรฐานสมรรถนะจะเน้นทักษะ (Skill) ในขณะที่หลักสูตรอิงมาตรฐานค่อนข้างเน้นเนื้อหาสาระ (Content) หลักสูตรฐานสมรรถนะจึงเป็นหลักสูตรที่ยึดความสามารถที่ผู้เรียนพึงปฏิบัติได้เป็นหลัก เพื่อประกันว่า ผู้ที่จบการศึกษาระดับหนึ่ง ๆ จะมีทักษะและความสามารถในด้านต่าง ๆ ตามที่ต้องการจากที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะการสร้างการรับรู้ตราสินค้าต่อผู้บริโภคด้วยสื่อโซเชียลมีเดียของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดย่อมในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ว่าด้วยเรื่องการเร่งส่งเสริมสังคมนวัตกรรมโดยการสนับสนุน และผลักดันให้ผู้ประกอบการมีบทบาทหลักด้านนวัตกรรมเทคโนโลยี และสอดคล้องกับพันธกิจของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ โดยมีพันธกิจในการสร้างงานวิจัย สิ่งประดิษฐ์ นวัตกรรม และงานสร้างสรรค์ที่มีคุณค่า สามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและสังคม เป็นศูนย์กลางบริการวิชาการแก่สังคมที่ตอบสนองความต้องการของชุมชนในเขตท้องถิ่น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะการสร้างการรับรู้ตราสินค้าต่อผู้บริโภคด้วยสื่อโซเชียลมีเดียของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดย่อมในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

2. เพื่อจัดฝึกอบรมหลักสูตรฐานสมรรถนะการสร้างการรับรู้ตราสินค้าต่อผู้บริโภคด้วยสื่อโซเชียลมีเดียให้กับผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดย่อมในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

3. เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะการสร้างการรับรู้ตราสินค้าต่อผู้บริโภคด้วยสื่อโซเชียลมีเดียของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดย่อมในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยใช้กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ได้แก่ ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดย่อมในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 60 ราย ซึ่งได้กลุ่มเป้าหมายมาโดยสมัครใจ โดยการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อโซเชียลมีเดีย แล้วให้ผู้ที่สนใจกรอกข้อมูลสมัครแบบออนไลน์ และผู้วิจัยได้คัดกรองเฉพาะผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดย่อมในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 60 ราย ตามลำดับ ระยะเวลาในการเปิดการรับสมัคร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. หลักสูตรฐานสมรรถนะการสร้างการรับรู้ตราสินค้าต่อผู้บริโภคด้วยสื่อโซเชียลมีเดีย

2. แบบประเมินผลผลการฝึกอบรมหลักสูตรฐานสมรรถนะการสร้างการรับรู้ตราสินค้าต่อผู้บริโภคด้วยสื่อโซเชียลมีเดีย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาข้อมูล แนวคิด ขั้นตอน และวิธีการที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะการสร้างการรับรู้ตราสินค้าต่อผู้บริโภคด้วยสื่อโซเชียลมีเดีย

2. กำหนดหัวข้อ และ หัวข้อย่อยของเนื้อหาสำหรับหลักสูตรฐานสมรรถนะการสร้างการรับรู้ตราสินค้าต่อผู้บริโภคด้วยสื่อโซเชียลมีเดีย

3. จัดทำหลักสูตรฐานสมรรถนะการสร้างการรับรู้ตราสินค้าต่อผู้บริโภคด้วยสื่อโซเชียลมีเดีย ซึ่งประกอบไปด้วย หลักสูตรฐานสมรรถนะ แผนการจัดฝึกอบรม วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม รายการประเมินสมรรถนะ

4. สร้างชุดฝึกอบรมตามที่ได้ออกแบบไว้ในหลักสูตรฐานสมรรถนะการสร้างการรับรู้ตราสินค้าต่อผู้บริโภคด้วยสื่อโซเชียลมีเดีย ซึ่งจะแบ่งย่อยออกเป็นมอดูลการเรียนรู้

ตามหัวข้อเนื้อหาการฝึกอบรมโดยในแต่ละมอดูลการเรียนรู้จะประกอบไปด้วย 1) แบบสอบถามความคิดเห็นก่อนการจัดฝึกอบรม 2) ใบงาน สำหรับ “ผู้รับการฝึกอบรม” รายการคำถาม รายการคำสั่งปฏิบัติ 3) แบบประเมิน สำหรับ “ผู้ประเมิน” การสอบถามปากเปล่า การสังเกตวิธีและทักษะการปฏิบัติ ผลงานของผู้อบรม

5. สร้างระบบการรับสมัครกลุ่มเป้าหมายโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ “การยกระดับสมรรถนะการสร้างการรับรู้ตราสินค้าต่อผู้บริโภคด้วยสื่อโซเชียลมีเดียของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดย่อมในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์”

6. ประชาสัมพันธ์ และรับสมัครโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ “การยกระดับสมรรถนะการสร้างการรับรู้ตราสินค้าต่อผู้บริโภคด้วยสื่อโซเชียลมีเดียของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดย่อมในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ผ่านสื่อวิทยุกระจายเสียง และสื่อโซเชียลมีเดีย

7. คัดกรองกลุ่มเป้าหมายด้วยการสร้างระบบคัดกรองคุณสมบัติของผู้สมัครโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ “การยกระดับสมรรถนะการสร้างการรับรู้ตราสินค้าต่อผู้บริโภคด้วยสื่อโซเชียลมีเดียของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดย่อมในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์”

8. ให้ผู้รับการฝึกอบรมทำแบบสอบถามก่อนเข้ารับการอบรม

9. อธิบายที่มาและความสำคัญของโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ชี้แจงทำความเข้าใจขั้นตอน กระบวนการ เอกสาร เครื่องมือที่ต้องใช้ต่าง ๆ ตลอดระยะเวลาของการอบรม

10. แจกใบงาน สำหรับ “ผู้รับการฝึกอบรม” ประกอบไปด้วยรายการคำถาม รายการคำสั่งปฏิบัติ พร้อมทำความเข้าใจอย่างชัดเจน

11. เริ่มฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ “การยกระดับสมรรถนะการสร้างการรับรู้ตราสินค้าต่อผู้บริโภคด้วยสื่อโซเชียลมีเดียของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดย่อมในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ตามแผนการจัดฝึกอบรม มอดูลการเรียนรู้ และกระบวนการเรียนรู้

12. ระหว่างการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ผู้รับการฝึกอบรมจะเรียนรู้และฝึกปฏิบัติไปพร้อมกับวิทยากรในแต่ละมอดูลการเรียนรู้ ตามแผนการจัดฝึกอบรม

13. ระหว่างการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ผู้ประเมินจะทำการประเมินทักษะการปฏิบัติงานของผู้รับการฝึกอบรมด้วยแบบประเมินสำหรับ “ผู้ประเมิน” ประกอบไปด้วยการสอบถาม ปากเปล่า การสังเกตวิธีและทักษะการปฏิบัติ ผลงานของผู้อบรม และใบงานสำหรับ “ผู้รับการฝึกอบรม” ในรายการคำถาม โดยจะประเมินในทุกมอดูลการเรียน หากผู้เข้ารับการอบรม ไม่ผ่านในมอดูลการเรียนรู้หรือรายการประเมินในข้อใด จะต้องแก้ไขปรับปรุง ทำใหม่ จนกว่าจะผ่านในรายการประเมินในข้อนั้นหรือมอดูลการเรียนรู้นั้น ๆ

ผลการวิจัย

1. การศึกษาและพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะการสร้างการรับรู้ตราสินค้าต่อผู้บริโภคด้วยสื่อโซเชียลมีเดียของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดย่อมในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

หลักสูตรฐานสมรรถนะการสร้างการรับรู้ตราสินค้าต่อผู้บริโภคด้วยสื่อโซเชียลมีเดียของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดย่อมในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีองค์ประกอบที่สำคัญได้แก่ ชื่อมอดูลการเรียนรู้ ผลลัพธ์การเรียนรู้ ผลลัพธ์การเรียนรู้ตามเกณฑ์การประเมิน (Learning Outcome) รายละเอียดขอบเขตของบทเรียน (Description of Range Statement) ทักษะและความรู้ที่ต้องการ (Required Skills and Knowledge) และวิธีการสอนและการจัดการเรียนการสอน (Guidance on Learning or Teaching Approaches for this Module) ซึ่งในวิธีการสอนและการจัดการเรียนการสอนจะประกอบย่อยไปด้วย วิธีการจัดการเรียนรู้ รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะ เครื่องมือ อุปกรณ์ และสื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน วิธีการประเมินและร่องรอยหลักฐานที่ต้องการ

รูปแบบสมรรถนะการสร้างการรับรู้ตราสินค้าต่อผู้บริโภคด้วยสื่อโซเชียลมีเดียจะประกอบไปด้วย

Creative personal identity on online community คือการสร้างตัวตนบนโลกออนไลน์ ด้วยสื่อ Social Media ทั้งสามสายที่ทรงพลังด้วย Facebook Fanpage, LINE Official Account และ YouTube

Improving stagies for increase circulation คือการพัฒนากลยุทธ์เพิ่มยอดขายยอดงานบริการ โดยกลุ่มเป้าหมายเป็นฐานการวิเคราะห์ และสร้าง The Golden Circle ด้วย (FAB) ของตัวสินค้าและงานบริการ การวิเคราะห์ความต้องการของกลุ่มเป้าหมายด้วย Marketing Mix 4C

Media production คือการใช้ สมาร์ทโฟน ในการถ่ายภาพสินค้า และงานบริการ การตกแต่งภาพ การสร้างสรรค์งานวิดีโอ การกำหนดสถานที่ถ่ายทำฉาก องค์ประกอบ อื่น ๆ การเขียนบท กำหนดมุมกล้อง เทคนิคการถ่าย การใช้ Application ตัดต่อวิดีโอ บนสมาร์ทโฟน การใส่เทคนิคพิเศษต่าง ๆ เพื่อเพิ่มความน่าสนใจ การใส่เสียงประกอบการลงเสียง ให้กับวิดีโอ การจัดเตรียมไฟล์ เพื่อเผยแพร่ในสื่อ Social Media

Content Creative คือการสร้าง Consumer Journey ให้กับสินค้าหรืองานบริการ การระเบิดความคิด Big Idea สร้าง Content ให้โดนใจกลุ่มเป้าหมาย

Publishing via social media คือเผยแพร่ Content/ภาพถ่าย/วิดีโอ แนะนำสินค้าหรืองานบริการ ในสื่อ Social Media สร้างความสัมพันธ์ของแคมเปญด้วยสื่อ Social Media ทั้งสามสาย Facebook Fanpage, LINE Official Account และ YouTube การยิงโฆษณาแบบ AD Manager

2. การจัดฝึกอบรมหลักสูตรฐานสมรรถนะการสร้างการรับรู้ตราสินค้าต่อผู้บริโภคด้วยสื่อโซเชียลมีเดียของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดย่อมในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

วัตถุประสงค์ของการจัดฝึกการอบรมหลักสูตรฐานสมรรถนะการสร้างการรับรู้ตราสินค้าต่อผู้บริโภคด้วยสื่อโซเชียลมีเดียของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดย่อมในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

1. เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้จากโครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะการสร้างการรับรู้ตราสินค้าต่อผู้บริโภคด้วยสื่อโซเชียลมีเดียของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดย่อมในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์”

2. เป็นการเผยแพร่ชื่อเสียงและประชาสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัย

ผู้เข้าร่วมโครงการ

ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดย่อมในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 60 คน

ระยะเวลาดำเนินการ

ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2564 ถึงวันที่ 17 กรกฎาคม 2564

ครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2564 ถึงวันที่ 31 กรกฎาคม 2564

สถานที่ดำเนินงาน

ณ ศูนย์โอทอปหัวหิน ถนนเพชรเกษม อำเภอหัวหิน ประจวบคีรีขันธ์

ตารางที่ 1 หัวข้อการฝึกอบรมหลักสูตรฐานสมรรถนะการสร้างการรับรู้ตราสินค้าต่อผู้บริโภคด้วยสื่อโซเชียลมีเดียของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดย่อมในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

- การสร้างตัวตนบนโลกออนไลน์ ด้วยสื่อ Social Media ทั้งสามสายที่ทรงพลังด้วย Facebook Fanpage, LINE Official Account และ YouTube
- การพัฒนากลยุทธ์เพิ่มยอดขาย ยอดงานบริการ โดยกลุ่มเป้าหมายเป็นฐาน
- วิเคราะห์ และสร้าง The Golden Circle ด้วย (FAB) ของตัวสินค้าและงานบริการ
- วิเคราะห์ความต้องการของกลุ่มเป้าหมายด้วย Marketing Mix 4C
- แบ่งกลุ่ม workshop การใช้สมาร์ทโฟน (Smartphone) ในการถ่ายภาพสินค้า และงานบริการ
- การตกแต่งภาพด้วยสมาร์ทโฟน (Smartphone) เพื่อใช้ในงานโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อ Social Media
- แบ่งกลุ่ม workshop สร้างสรรค์งานวิดีโอ ด้วยสมาร์ทโฟน (Smartphone) การกำหนดสถานที่ถ่ายทำฉาก องค์ประกอบ อื่น ๆ การเขียนบท กำหนดมุมกล้อง เทคนิคการถ่ายทำ
- การเตรียมกล้องสมาร์ทโฟน (Smartphone) การตั้งค่าพื้นฐาน ฟังก์ชั่นในการถ่ายวิดีโอ
- การเลือกใช้สื่อบันทึกข้อมูล ขาตั้งกล้อง ไฟส่องสว่าง อุปกรณ์เสริมต่าง ๆ

ตารางที่ 1 หัวข้อการฝึกอบรมหลักสูตรฐานสมรรถนะการสร้างการรับรู้ตราสินค้าต่อผู้บริโภคด้วยสื่อโซเชียลมีเดียของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดย่อมในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (ต่อ)

- การจัดแสง จัดองค์ประกอบ และถ่ายทำวิดีโอตามบทที่ได้กำหนด
- สร้างสรรค์งานวิดีโอ ด้วยสมาร์ทโฟน (Smartphone)
- แบ่งกลุ่ม workshop การใช้ Application ตัดต่อวิดีโอ บนสมาร์ทโฟน (Smartphone)
- การใส่เทคนิคพิเศษต่าง ๆ เพื่อเพิ่มความน่าสนใจ การใส่เสียงประกอบการลงเสียง ให้กับวิดีโอ
- การจัดเตรียมไฟล์ เพื่อเผยแพร่ในสื่อ Social Media
- แบ่งกลุ่ม workshop กำหนดกลยุทธ์การตลาด สร้าง Consumer Journey ให้กับสินค้าหรืองานบริการ
- ระเบิดความคิด Big Idea สร้าง Content ให้โดนใจกลุ่มเป้าหมาย
- เผยแพร่ Content/ภาพถ่าย/วิดีโอ แนะนำสินค้าหรืองานบริการ ในสื่อ Social Media สร้างความสัมพันธ์ของแคมเปญด้วยสื่อ Social Media ทั้งสามสาย Facebook Fanpage, LINE Official Account และ YouTube
- การยิงโฆษณาแบบ AD Manager ให้ได้ผลแบบประหยัดงบ ได้กลุ่มเป้าหมายเข้าถึงโพสแบบชัดเจน

3. การใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะการสร้างการรับรู้ตราสินค้าต่อผู้บริโภคด้วยสื่อโซเชียลมีเดียของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดย่อมในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ตารางที่ 2 ผลการประเมินการเรียนรู้และผลการประเมินทักษะการปฏิบัติงานระหว่างฝึกอบรม

หน่วยสมรรถนะ ที่ใช้ในการประเมินสมรรถนะผู้รับการฝึกอบรม	ผลการประเมินผู้รับการฝึกอบรม	
	ผ่าน/คน	ไม่ผ่าน/คน
1. การสร้างตัวตนบนโลกออนไลน์ ด้วยสื่อ Social Media ทั้งสามสายที่ทรงพลังด้วย Facebook Fanpage, LINE Official Account และ YouTube	60	0
2. การพัฒนากลยุทธ์เพิ่มยอดขาย ยอดงานบริการ โดยกลุ่มเป้าหมายเป็นฐาน	60	0
3. วิเคราะห์ และสร้าง The Golden Circle ด้วย (FAB) ของตัวสินค้าและงานบริการ	58	2
4. วิเคราะห์ความต้องการของกลุ่มเป้าหมายด้วย Marketing Mix 4C	53	7
5. การใช้สมาร์ทโฟน (Smartphone) ในการถ่ายภาพสินค้า และงานบริการ	60	0
6. สร้างสรรค์งานวิดีโอ ด้วยสมาร์ทโฟน (Smartphone)	60	0

ตารางที่ 2 ผลการประเมินการเรียนรู้และผลการประเมินทักษะการปฏิบัติงานระหว่างฝึกอบรม (ต่อ)

หน่วยสมรรถนะ ที่ใช้ในการประเมินสมรรถนะผู้รับการฝึกอบรม	ผลการประเมินผู้รับการฝึกอบรม	
	ผ่าน/คน	ไม่ผ่าน/คน
7. การจัดเตรียมไฟล์ เพื่อเผยแพร่ในสื่อ Social Media	55	5
8. กำหนดกลยุทธ์การตลาด สร้าง Consumer Journey	53	7
9. ระเบิดความคิด Big Idea สร้าง Content ให้โดนใจกลุ่มเป้าหมาย	53	7
10. เผยแพร่ Content/ภาพถ่าย/วิดีโอ แนะนำสินค้าหรืองานบริการ ในสื่อ Social Media	52	8
11. การยิงโฆษณาแบบ AD Manager	45	15

อภิปรายผล

หลักสูตรฐานสมรรถนะการสร้างการรับรู้ตราสินค้าต่อผู้บริโภคด้วยสื่อโซเชียลมีเดียของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดย่อมในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นหลักสูตร ที่เน้นการปฏิบัติงานจริงของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดย่อมในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในเรื่องการสร้างการรับรู้ตราสินค้าต่อผู้บริโภคด้วยสื่อโซเชียลมีเดีย โดยเริ่มจากขั้นตอนการสร้างช่องทางการสื่อสารโดยโซเชียลมีเดีย อาทิ Facebook Fanpage, YouTube, LINE OFFICIAL ACCOUNT, เพื่อสร้างการรับรู้ให้กับกลุ่มเป้าหมายบนพื้นฐานกลยุทธ์ทางการตลาด หลักสูตรตามความสามารถหรือหลักสูตรฐานสมรรถนะ เริ่มใช้มาตั้งแต่ปี 1970 ในประเทศที่นิยมใช้ในการจัดหลักสูตรการฝึกอบรม แบบ Competency-based Training ได้แก่ สหรัฐอเมริกา แคนาดา อังกฤษ เกาหลี ออสเตรเลีย เพื่อควบคุมคุณภาพของบุคลากรในอาชีพ เพิ่มการแข่งขันกับนานาชาติ เช่น ประเทศออสเตรเลียมี The National Training Board เป็นผู้กำหนดมาตรฐานความสามารถหรือมาตรฐานสมรรถนะระดับชาติ (National Competency Standards) ให้นโยบายและแนวทางการดำเนินงานฝึกอบรม โดยคาดหวังสิ่งที่ผู้เข้าอบรมจะสามารถปฏิบัติ (Performance) ได้เมื่อจบหลักสูตร (กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน, 2564) ปัจจุบันรัฐบาลส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาสร้างมูลค่าเพิ่มทางธุรกิจ โดยส่งเสริมการพัฒนาผู้ประกอบการให้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำธุรกิจให้เป็นระบบดิจิทัล โดยจัดทำแพลตฟอร์ม (Platform) ธุรกิจดิจิทัลพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-Commerce) ในภาคเกษตร ภาคการผลิต และภาคธุรกิจ การสร้างร้านค้า และมาตรฐานสินค้าออนไลน์ ส่งเสริมธุรกิจของผู้ประกอบการดิจิทัลรุ่นใหม่ (Start-up) ผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม และวิสาหกิจชุมชน พร้อมทั้งพัฒนาระบบมาตรฐานรหัสของสินค้าและบริการของประเทศไทยให้เกิดความน่าเชื่อถือ เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและรองรับกับการทำธุรกรรมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-Commerce) การบริหารห่วงโซ่อุปทานทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Supply Chain) และการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-Payment)

(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564) จึงนับเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้ผู้วิจัยคิดที่จะพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยเนื้อหาของหลักสูตรจะเน้นการสร้างตัวตนบนโลกออนไลน์ การพัฒนากลยุทธ์เพิ่มยอดขาย การใช้สมาร์ทโฟนในการถ่ายภาพสินค้า การสร้างสรรค์งานวิดีโอด้วยสมาร์ทโฟน การกำหนดกลยุทธ์การตลาด การเผยแพร่ Content/ภาพถ่าย/วิดีโอ แนะนำสินค้าหรืองานบริการ ในสื่อโซเชียลมีเดีย ระยะเวลาของหลักสูตรอยู่ที่ 21 ชั่วโมง ข้อกำหนดของผู้เรียนคือ ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดย่อมในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผู้วิจัยจึงเลือกที่จะพัฒนาผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดย่อม การใช้ความรู้ ทักษะและความสามารถมาประยุกต์ใช้เพื่อการประกอบอาชีพเรียกว่า “สมรรถนะ” (สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ องค์การมหาชน, 2562) แต่ละอาชีพจำเป็นต้องมีสมรรถนะหลายด้าน ซึ่งแต่ละอาชีพมีลักษณะงานในหน้าที่ที่แตกต่างกันออกไป และจำเป็นต้องใช้สมรรถนะที่หลากหลายในการทำงานในหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ เสกสรร อามาตย์มนตรี กล่าวว่า การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบฐานสมรรถนะ คือขั้นตอนการพัฒนากระบวนการเรียน การสอนแบบฐานสมรรถนะโดยใช้แนวคิดจากมาตรฐานอาชีพพัฒนาเป็นมอดูลการเรียนรู้ โดยมีวิธีการเรียนรู้ที่ผสมผสานระหว่างการเรียนรู้ในชั้นเรียน การเรียนรู้ผ่านระบบการจัดการเรียนรู้ (Learning Management System) สื่อสังคมออนไลน์ (Facebook Line Application) และการเรียนรู้ในสถานการณ์จำลอง หลักสูตรการฝึกอบรมฐานสมรรถนะ คือแผนการเรียนรู้ที่ใช้ในการฝึกอบรม มุ่งเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcomes) เพื่อพัฒนาให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมบรรลุผลการเรียนรู้ตามสมรรถนะที่คาดหวัง (เสกสรร อามาตย์มนตรี, 2560)

การจัดฝึกอบรมหลักสูตรฐานสมรรถนะการสร้างการรับรู้ตราสินค้าต่อผู้บริโภคด้วยสื่อโซเชียลมีเดียของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดย่อมในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีหัวข้อในการฝึกอบรมได้แก่ 1) การสร้างตัวตนบนโลกออนไลน์ ด้วยสื่อ Social Media ทั้งสามสายที่ทรงพลังด้วย Facebook Fanpage, LINE Official Account และ YouTube 2) การพัฒนากลยุทธ์เพิ่มยอดขาย ยอดงานบริการ โดยกลุ่มเป้าหมายเป็นฐาน 3) วิเคราะห์ และสร้าง The Golden Circle ด้วย (FAB) ของตัวสินค้าและงานบริการ 4) วิเคราะห์ความต้องการของกลุ่มเป้าหมายด้วย Marketing Mix 4C 5) การใช้สมาร์ทโฟน (Smartphone) ในการถ่ายภาพสินค้า และงานบริการ 6) สร้างสรรค์งานวิดีโอ ด้วยสมาร์ทโฟน (Smartphone) 7) การจัดเตรียมไฟล์ เพื่อเผยแพร่ในสื่อ Social Media 8) กำหนดกลยุทธ์การตลาด สร้าง Consumer Journey 9) ระเบิดความคิด Big Idea สร้าง Content ให้โดนใจกลุ่มเป้าหมาย 10) เผยแพร่ Content/ภาพถ่าย/วิดีโอ แนะนำสินค้าหรืองานบริการ ในสื่อ Social Media 11) การยิงโฆษณาแบบ AD Manager ซึ่ง Wertime and Fenwick ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับสื่อใหม่และการตลาดดิจิทัล และนิยามสื่อใหม่ หมายถึง เนื้อหา (Content) ที่อยู่ในรูปแบบดิจิทัล โดยลักษณะสำคัญของเนื้อหาอยู่ในรูปแบบดิจิทัล ประกอบด้วย “อิสระ 5 ประการ” (5 Freedoms) ได้แก่ 1) อิสระจากข้อจำกัดด้านเวลา (Freedom from scheduling) เนื้อหาที่อยู่ในรูปแบบดิจิทัลทำให้ผู้บริโภคสามารถเลือกรับและส่งข่าวสารได้ในเวลา

ที่ต้องการ และไม่จำเป็นต้องชม ตามเวลาที่กำหนด 2) อิสระจากข้อจำกัดด้านพรมแดน (Freedom from geological boundaries) เนื้อหาในรูปแบบดิจิทัลเป็นเนื้อหาที่รับข้อมูลข่าวสารได้ทั่วโลกในเวลาอันรวดเร็ว ทำให้ผู้บริโภคสามารถเลือกรับหรือค้นหาข้อมูลข่าวสารจากประเทศใดก็ได้ แล้วแต่ความต้องการของแต่ละบุคคล 3) อิสระจากข้อจำกัดด้านขนาด (Freedom to scale) มีเนื้อหาที่สามารถย่อหรือปรับขยายขนาดหรือเครือข่ายได้ เช่น การปรับเนื้อหาให้เหมาะสมสำหรับการเผยแพร่ทั่วโลก หรือปรับให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะเจาะจงก็ได้ 4) อิสระจากข้อจำกัดด้านรูปแบบ (Freedom from formats) เนื้อหา แบบดิจิทัลไม่จำเป็นต้องมีรูปแบบ หรือลักษณะที่ตายตัวเหมือนกับสื่อดั้งเดิม เช่น สปอร์ตโฆษณามาตรฐานทางโทรทัศน์ถูกกำหนดว่าต้องมีความยาว 30 วินาที สื่อสิ่งพิมพ์ต้องมีครึ่งหน้าหรือเต็มหน้าเป็นต้น แต่สื่อดิจิทัล เช่น ไฟล์วิดีโอภาพที่ถ่ายจากกล้องในโทรศัพท์มือถือแล้วนำลงไปไว้ในเว็บไซต์จะต้องมีความยาวกี่วินาที หรือมีความละเอียดของไฟล์เป็นเท่าไหร่ก็ได้ เป็นต้น 5) อิสระจากยุคนักการตลาดสร้างเนื้อหามาสู่ยุคนักบริโภคริเริ่มสร้าง และควบคุมเนื้อหาเอง (From marketer-driven to consumer-initiated, created and controlled) ด้วยพัฒนาการเทคโนโลยีดิจิทัล ทำให้เจ้าของสื่อไม่อาจควบคุมการแพร่กระจายของสื่อได้เหมือนในอดีต เนื้อหาที่พบในบล็อก (Blog) หรือคลิปวิดีโอในเว็บไซต์ของ YouTube และสื่อผสมใหม่ ๆ อาจสร้างสรรค์จากผู้บริโภคคนใดก็ได้ เกิดเป็นเนื้อหาที่สร้างจากผู้บริโภค (Consumer-created content) หรือเป็นคำพูดแบบปากต่อปากฉบับออนไลน์ (Online word-of-mouth) ที่แพร่กระจายไปอย่างรวดเร็ว (Wertime, K. & Fenwick, I., 2008) การตลาดออนไลน์ (Online Marketing เป็นการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์เป็นสื่อกลางในการสื่อสารกับผู้บริโภค (Communication through Electronic Devices) เป็นการดำเนินกิจกรรมทางการตลาดกับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะได้อย่างถูกต้อง (Precise Targeting) เป็นรูปแบบของการสื่อสารแบบสองทาง (Two-way Communication) เป็นรูปแบบของการสื่อสารไปทั่วโลก (Global Communication) เป็นการติดต่อสื่อสารตลอด 24 ชั่วโมง โดยไม่จำกัดสถานที่ และไม่มีวันหยุด (Ubiquity) เป็นการดำเนินกิจกรรมที่ต้นทุนต่ำ (Low Cost) เนื่องจากบุคลากรมีจำนวนน้อยในการบริการสามารถใช้ในการทำธุรกรรมในหลากหลายรูปแบบ (นธกฤต วันต๊ะเมล์, 2557)

ผลการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะการสร้างการรับรู้ตราสินค้าต่อผู้บริโภคด้วยสื่อโซเชียลมีเดียของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดย่อมในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยผู้เข้ารับการอบรมได้ทำแบบสอบถามความรู้ก่อนการอบรม จากผู้รับการฝึกอบรมทั้งหมด 60 คน ผลในภาพรวมร้อยละ 35.72 ของผู้รับการฝึกอบรมมีความรู้ความสามารถในเรื่อง การสร้างการรับรู้ตราสินค้าต่อผู้บริโภคด้วยสื่อโซเชียลมีเดียในระดับน้อย รองลงมาร้อยละ 35.06 มีความรู้ความสามารถในระดับน้อยที่สุด และร้อยละ 14.29 มีความรู้ความสามารถในระดับปานกลาง จากการวัดประสิทธิภาพของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเชิงคุณภาพจากการฝึกประสบการณ์ด้วยการทำงานจริงระหว่างการฝึกอบรม โดยผลการประเมินทักษะการปฏิบัติงานของผู้เข้ารับการฝึกอบรมจากใบงานสำหรับ “ผู้รับการฝึกอบรม” รายการคำถาม รายการคำสั่งปฏิบัติ แบบประเมิน สำหรับ

“ผู้ประเมิน” การสอบถามปากเปล่า การสังเกตวิธีและทักษะการปฏิบัติ ผลงานของผู้อบรม สมรรถนะมีผลงานจากการทำงานจริง ภาวพรรณ ขำทับ กล่าวถึงรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะ จะเน้นให้ผู้เรียน เกิดความสามารถภาคปฏิบัติ ควบคู่ไปกับภาคทฤษฎีซึ่งเป็นความรู้ และสอดแทรกเจตคติที่จำเป็นต่อการทำงานควบคู่ไปด้วย ได้แก่ ขั้นแนะนำ ขั้นให้ความรู้และปฏิบัติงาน ขั้นฝึกทักษะ และขั้นวัดและประเมินผล โดยกำหนดวิธีการวัดและการประเมินสมรรถนะวิชาชีพตามที่ระบุไว้ในหลักสูตรฐานสมรรถนะ ประกอบด้วย ด้านความรู้ ได้แก่ การใช้ข้อสอบวัดความรู้ และการสอบถามปากเปล่า ด้านทักษะซึ่งเป็นการประเมินความสามารถ ได้แก่ การสังเกตวิธีและทักษะการปฏิบัติงาน และการใช้แฟ้มสะสมงานเฉพาะบุคคล โดยมีการเสริมสร้างสมรรถนะผ่านวิธีการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานทั้งแบบออฟไลน์ และแบบออนไลน์ ที่บูรณาการร่วมกันในลักษณะการจัดการเรียนรู้ที่มีบริบทแตกต่างกัน ประกอบด้วยด้านเทคนิค วิธีการ สื่อ กิจกรรมการเรียนรู้ รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมและทรัพยากรทางการเรียนรู้ให้เหมาะสมในแต่ละบริบท เพื่อแก้ปัญหาข้อจำกัดในบางประการ สิ่งที่ผู้สอนแบบฐานสมรรถนะต้องให้ความสำคัญ คือควรกำหนดระยะเวลาที่ใช้ในการเรียนรู้ และการประเมินหลังจากจัดการเรียนการสอนแล้วให้ชัดเจน เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนมีความสามารถในการเรียนรู้และมีทักษะที่แตกต่างกันออกไป โดยต้องทำการชี้แจงให้ผู้เรียนได้ทราบถึงแนวทางที่ใช้ในการเรียนรู้แบบฐานสมรรถนะว่า ผู้เรียนต้องเรียนรู้และทำการฝึกด้วยตัวเองผ่านระบบการจัดการเรียนรู้ ไม่เฉพาะแค่ในห้องเรียน และต้องเน้นย้ำให้เข้าใจว่าผู้เรียนต้องผ่านการประเมินในทุกหน่วยสมรรถนะ ถ้าไม่ผ่านต้องทำการทดสอบใหม่อีกครั้งจนกว่าจะผ่าน (ภาวพรรณ ขำทับ, 2559)

องค์ความรู้ใหม่

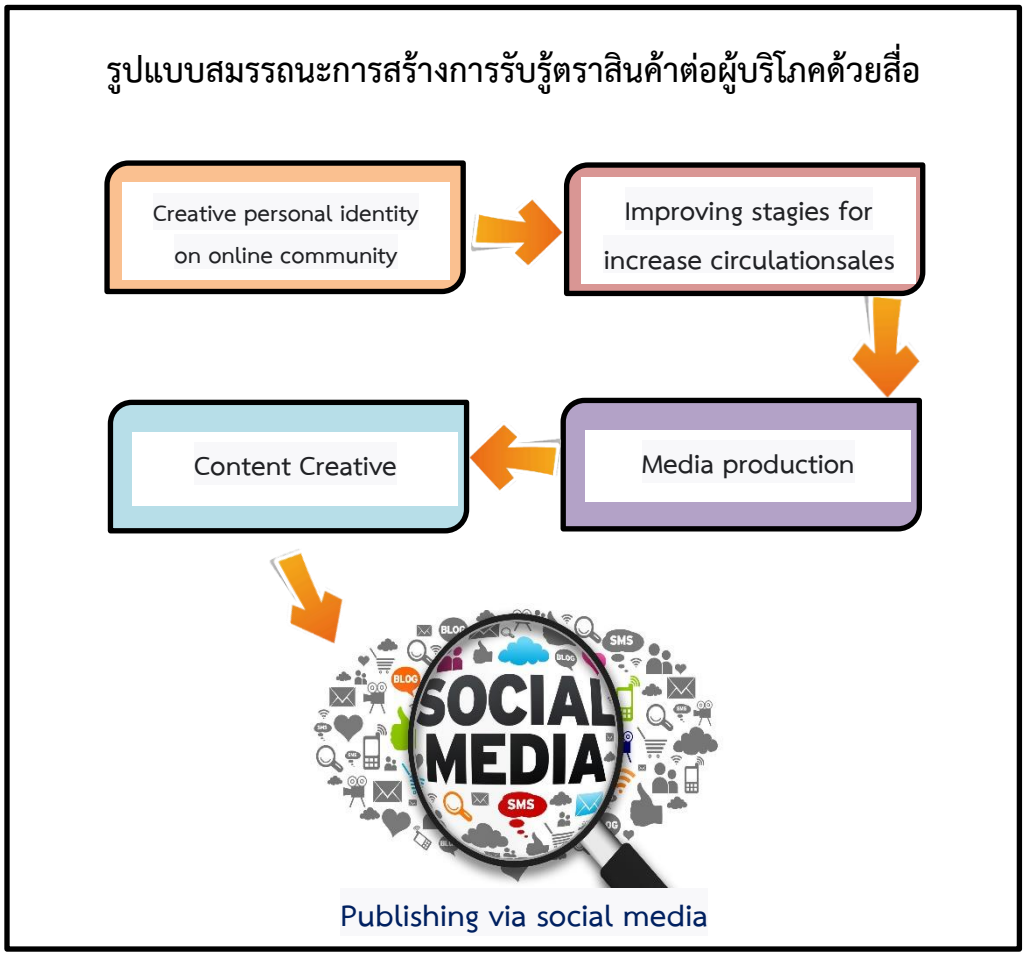

ภาพที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะการสร้างการรับรู้ตราสินค้าต่อผู้บริโภคด้วยสื่อโซเชียลมีเดียของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดย่อม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดย่อมต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำธุรกิจของตนเองให้เป็นระบบดิจิทัลโดยอาศัย Facebook Fanpage, YouTube, LINE OFFICIAL ACCOUNT เป็นเครื่องมือในการสร้างการรับรู้ให้กับกลุ่มเป้าหมายบนพื้นฐานกลยุทธ์ทางการตลาด แต่ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดย่อมจะต้องมีสมรรถนะในการสร้างการรับรู้ตราสินค้าต่อผู้บริโภคด้วยสื่อโซเชียลมีเดียด้วย ซึ่งสมรรถนะ นั้นจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการฝึกฝน ฝึกปฏิบัติ และลงมือทำงานจริง ขั้นตอนในการฝึกและสร้างสมรรถนะในการสร้างการรับรู้ตราสินค้าต่อผู้บริโภคนั้นจะต้องมีกระบวนการขั้นตอนตามรูปแบบซึ่ง ได้แก่ 1) Creative personal identity on online

community 2) Improving stagies for increase circulation 3) Media production 4) Content Creative และ 5) Publishing via social media ในส่วนสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) ควรกำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนในการพัฒนาผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้มีสมรรถนะ ความรู้ ความสามารถในการสื่อสารผ่านสื่อวิดีโอออนไลน์ เชื่อมโยงจากการจัดทำแผนการส่งเสริมผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และแผนปฏิบัติการส่งเสริมเพื่อเสริมสร้าง ผลักดัน สนับสนุน พัฒนาระบบการเสริมสร้างผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้มีสมรรถนะการสื่อสารผ่านสื่อวิดีโอออนไลน์ สำหรับสถาบันการศึกษา ในระดับอุดมศึกษา ควรมีการผลักดันให้ใช้ประโยชน์จากงานวิจัยและพัฒนาได้อย่างแท้จริงในเชิงพาณิชย์ และสาธารณะ โดยส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาร่วมกันระหว่างสถาบันการศึกษา และวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในฐานะผู้ใช้ประโยชน์ เป็นศูนย์กลางบริการวิชาการแก่สังคมที่ตอบสนองความต้องการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตท้องถิ่น สำหรับหลักสูตรฐานสมรรถนะการสร้างการรับรู้ตราสินค้าต่อผู้บริโภคด้วยสื่อโซเชียลมีเดียของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดย่อมในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หรือ การฝึกอบรมในการนำรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะไปใช้ ควรจัดแบบเชิงปฏิบัติการ เน้นผู้เรียนหรือผู้เข้ารับการอบรมเป็นสำคัญ โดยใช้สินค้าหรืองานบริการของกิจการนั้น ๆ จริง เพื่อให้ผู้เรียนหรือผู้เข้ารับการอบรมได้ฝึกปฏิบัติในสถานการณ์ที่เป็นจริง สามารถนำผลงานจากการเรียนรู้หรือฝึกอบรมไปใช้ต่อยอดในกิจการในอนาคตต่อไปได้

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะการสร้างการรับรู้ตราสินค้าต่อผู้บริโภคด้วยสื่อโซเชียลมีเดียของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดย่อมในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ได้รับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ โครงการสนับสนุนงานวิจัย สิ่งประดิษฐ์ นวัตกรรม และงานสร้างสรรค์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 สัญญาเลขที่ C35/2564

เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน. (2564). กรอบและแนวทางการจัดทำหลักสูตรตามความสามารถ. เรียกใช้เมื่อ 13 มกราคม 2564 จาก http://home.dsd.go.th/techno/trainingsystem/phocadownload/cbt_2558/cbc_guide2558.pdf

กรมสรรพากร. (2564). ลักษณะของ SMEs. เรียกใช้เมื่อ 18 มีนาคม 2564 จาก http://www.rd.go.th/publish/38056.0.html

กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2564). Digital Economy: รู้ทัน เข้าใจ และนำไปใช้. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2564 จาก http://www.most.gohtmlth/main/th/product/sciencetalk/4054-digital-%20economy-.html

ณัฐพล ลีลาวัฒนานันท์. (2560). ปัญหาของ SME ไทย. เรียกใช้เมื่อ 17 กุมภาพันธ์ 2564 จาก http://www.prosoftmyaccount.com/ArticleInfo.aspx?ArticleTypeID=2224& ArticleID=9618

นธกฤต วันต๊ะเมล์. (2557). การสื่อสารการตลาด. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ภาวพรรณ ขำทับ. (2559). การพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะตามมาตรฐานอาชีพสาขาแอนิเมชัน. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีเทคนิคศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ องค์การมหาชน. (2562). ความสำคัญของระบบคุณวุฒิวิชาชีพ. เรียกใช้เมื่อ 18 กันยายน 2564 จาก http://www.tpqi.go.th/qualification.php

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2564). นิยาม SME. เรียกใช้เมื่อ 12 มีนาคม 2564 จาก https://www.sme.go.th/th/cms-detail.php?modulekey=332&id=1334

เสกสรร อามาตย์มนตรี. (2560). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบฐานสมรรถนะ เรื่อง การผลิตสื่อเสียงบรรยายภาพ. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีเทคนิคศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

We Are Social and Hootsuite. (2019). DIGITAL 2019: GLOBAL INTERNET USE ACCELERATES. Retrieved Mar 20, 2019, from https://wearesocial.com/blog /2019/01/digital-2019-global-internet-use-accelerates

Wertime, K. & Fenwick, I. (2008). Digi marketing: The essential guide to new mediaand digital marketing. Singapore: John Wiley & Sons (Asia).

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 999-1014

บทความวิจัย

ปัจจัยด้านคุณภาพการให้บริการที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการให้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุกของบริษัท วิวเทค เอเชีย จำกัด*

SERVICE QUALITY FACTORS AFFECTING CUSTOMER SATISFACTION OF TRUCKING SERVICES OF VUTEQ ASIA CO., LTD

ทวน สังข์ทอง[1], ชิณโสณ์ วิสิฐนิธิกิจา[1]
Tuan Sungthong[1], Chinnaso Visitnitikija[1]
[1]มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
[1]Kasem Bundit University, Thailand
[1]Corresponding author E-mail: s-tuan@vuteq-asia.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาคุณภาพการให้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุก 2) ศึกษาระดับความพึงพอใจในการให้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุก 3) เปรียบเทียบความพึงพอใจในการให้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุก จำแนกตามข้อมูลผู้ประกอบการ 4) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการให้บริการกับความพึงพอใจในการให้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุก 5) ศึกษาคุณภาพการให้บริการที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการให้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุกของบริษัท วิวเทค เอเชีย จำกัด โดยใช้ระเบียบวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือผู้ที่ใช้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุกของบริษัท วิวเทค เอเชีย จำกัด จำนวน 120 ราย ใช้แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นที่ระดับ 0.912 เป็นเครื่องมือในการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าสถิติ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย การทดสอบโดย t–test, F-test(One-way ANOVA) Pearson Product Moment Correlation และ Multiple Regression Analysis ผลการศึกษาพบว่า คุณภาพการให้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุกอยู่ในระดับมาก ระดับความพึงพอใจในการให้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุกอยู่ในระดับมาก

* Received 4 December 2022; Revised 25 December 2022; Accepted 27 December 2022

ข้อมูลผู้ประกอบการด้านรูปแบบของกิจการ ที่แตกต่างกันมีผลต่อความพึงพอใจในการให้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุกของบริษัท วิวเทค เอเซีย จำกัด ที่แตกต่างกัน ส่วน ด้านระยะเวลาดำเนินกิจการ ด้านระยะเวลาในการใช้บริการกับบริษัท และด้านผู้มีหน้าที่ใช้บริการการรับ-ส่ง สินค้า ไม่แตกต่างกัน คุณภาพการให้บริการมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการให้บริการอยู่ในระดับความสัมพันธ์สูงทิศทางเดียวกัน คุณภาพการให้บริการ ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ และด้านการตอบสนองความต้องการของลูกค้า มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการให้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
คำสำคัญ: คุณภาพการให้บริการ, การขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุก, ความพึงพอใจ

Abstract

The objectives of this research article were to: 1) Study the quality of the services, 2) Study the level of satisfaction, 3) Compare services which satisfaction classified by operators information, 4) Study the relationship between services quality and services satisfaction, 5) Study the quality of the services influence the satisfaction of the services of Vuteq Asia Co., Ltd., by using quantitative research method. The samples consisted of 120 operators who used truck transportation services of Vuteq Asia Co., Ltd. The questionnaire was used as a study tool, data were analyzed using statistical values of percentage, mean, t-test, f-test, one-way ANOVA, Pearson correlation, and multiple regression analysis. The study results revealed the overall of services quality and satisfaction was at a high level. The hypothesis testing revealed that the difference in the business structure of Vuteq Asia Co., Ltd. affected the fulfillment of the services of Vuteq Asia Co., Ltd., and the other aspects were not affected. The overall of services quality was related to services satisfaction in the same direction. The services quality in terms of tangible services and customer responsibilities influenced services satisfaction with a statistical significance at the 0.05 level.
Keywords: Service Quality, Truck Transportation, Satisfaction

บทนำ

ในอดีตและปัจจุบันการคมนาคมขนส่งเป็นกิจการสาธารณูปโภคประเภทหนึ่งที่มีความจำเป็นต่อชีวิตประจำวันและการดำเนินธุรกิจในรูปแบบของอุตสาหกรรมและธุรกิจการค้าต่าง ๆ ซึ่งเป็นการขนส่งวัตถุดิบและสินค้าสำเร็จรูปจากแหล่งผลิตหรือพ่อค้าคนกลางที่ผ่านกระบวนการผลิต อุตสาหกรรมหรือการขนส่งสินค้าถึงมือผู้บริโภค ไม่ว่าจะเป็นทั้งในประเทศ

หรือระหว่างประเทศก็ตาม เพื่อรองรับความต้องการของผู้บริโภค การขนส่งในประเทศไทยมีรูปแบบการขนส่ง 4 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ การขนส่งทางอากาศ การขนส่งทางรถไฟ การขนส่งทางเรือและการขนส่งทางบก ซึ่งการขนส่งแต่ละประเภทมีข้อดีและข้อเสียแตกต่างกันออกไป ปัจจุบันการขนส่งสินค้าทางบก โดยรถยนต์บรรทุกเป็นรูปแบบการขนส่งภายในประเทศ ที่นิยมมากที่สุด การขนส่งสินค้าทางบกโดยรถยนต์บรรทุก มีข้อดีคือ สามารถเข้าถึงผู้รับสินค้าและผู้ส่งสินค้า ทั้งรายใหญ่และรายย่อยได้ดีกว่าการขนส่งสินค้าประเภทอื่น ๆ แต่สิ่งที่จะส่งผลให้บริษัทที่ดำเนินธุรกิจโลจิสติกส์ หรือธุรกิจการจัดการขนส่งสินค้าอยู่รอดได้นั้นคือปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบต่าง ๆนั้นคือ เส้นทาง (Way or route) รถยนต์ (Vehicle) อุปกรณ์ (Equipment) สถานี (Terminal) นอกจากปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบดังกล่าวแล้ว ยังมีองค์ประกอบอื่น ๆที่ต้องพิจารณาอีก เช่น ผู้ประกอบการ กฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ อีกด้วย จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ภาวการณ์การแข่งขันในโลกของการทำธุรกิจการบริการนั้น การทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจในด้านคุณภาพบริการและความมั่นใจในการบริการที่สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่ง เพราะหากเมื่อใดลูกค้าไม่พอใจในคุณภาพบริการ หรือไม่เชื่อมั่นในการบริการแล้ว บริษัทขนส่งสินค้านั้น ๆก็ไม่สามารถที่จะดำเนินธุรกิจต่อไปได้ การที่จะทำให้บริษัทสามารถแข่งขันและดำเนินธุรกิจต่อไปได้นั้น ผู้ประกอบการแต่ละบริษัทต้องมีการพัฒนากลยุทธ์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างความได้เปรียบทางด้านราคา การพัฒนาคุณภาพการบริการให้ดีและทันสมัยอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าให้ได้มากที่สุด และจำเป็นต้องศึกษาให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อลูกค้าเป้าหมาย ในการเลือกใช้บริการและนำมาพัฒนาคุณภาพการให้บริการเพื่อก่อให้เกิดความพึงพอใจและการใช้บริการซ้ำอย่างต่อเนื่อง (ประชด ไกรเนตร และบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548)

บริษัท วิวเทค เอเชีย จำกัด ดำเนินธุรกิจหลักเกี่ยวกับโลจิสติกส์ การผลิต การบริการและอื่น ๆ บริษัทฯได้จดทะเบียนก่อตั้งในประเทศไทย เมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน 2539 ด้วยทุนจดทะเบียน 20,000,000 บาท และเริ่มดำเนินการวันแรกเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2540 มีพื้นที่ทั้งหมด 32,000 ตร.ม.(20 ไร่) เป็นส่วนของอาคารทั้งหมด 13,600 ตร.ม.(8.5 ไร่) ธุรกิจทางด้านการจัดการโลจิสติกส์ของบริษัท วิวเทค เอเชีย จำกัด ถือได้ว่าเป็น 60% ของธุรกิจทั้งหมดที่ดำเนินการ ซึ่งได้รับความไว้วางใจจากทางลูกค้ามาโดยตลอด จัดได้ว่าเป็นธุรกิจหลักที่พร้อมให้บริการกับลูกค้ามากที่สุด (บริษัท วิวเทค เอเชีย จำกัด, 2563) ซึ่งแบ่งการจัดการด้านโลจิสติกส์ออกเป็น 2 ประเภทดังนี้ 1) การขนส่ง 2) การจัดการคลังสินค้า ในส่วนของงานขนส่งจะเป็นงานด้านการขนส่งชิ้นส่วนยานยนต์ คือ งานส่งชิ้นส่วนรอการประกอบ หรืออะไหล่ต่าง ๆของรถยนต์ ส่วนรูปแบบของการวิ่งรับ-ส่งงาน จะมีรูปแบบและระบบที่ให้บริการคือ 1)ระบบงานมิลค์รัน 2) ระบบตามแผนผลิต 3) รับจ้างรายเที่ยว 4) ระบบเหมารายเดือน นอกจากนี้งานด้านการขนส่งของ บริษัท วิวเทค เอเชีย จำกัด มียานพาหนะที่ใช้คือรถบรรทุกจำนวน 110 คัน ซึ่งรถทุกคันได้ถูกติดตั้งระบบติดตามด้วยดาวเทียมจีพีเอส และมีพนักงานคอย

ดูแลติดตามสถานะการขนส่งอยู่ตลอดเวลา 24 ชั่วโมง เพื่อทำให้มั่นใจได้ว่าสินค้าจะไปถึงที่หมายได้ตรงเวลาตามกำหนดที่ลูกค้าต้องการ แต่ในระยะ 1-5 ปีที่ผ่านมาเริ่มมีบริษัทรับขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุกเกิดใหม่มากขึ้น เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายสนับสนุนเรื่องระบบโลจิสติกส์มากขึ้น บริษัทเริ่มมีคู่แข่งทางการค้าที่เข้ามาช่วงชิงฐานลูกค้าเก่าและใหม่ ทำให้ผลประกอบการในช่วง 1-2 ปี ที่ผ่านมาของบริษัทเริ่มลดลงและมีแนวโน้มที่จะลดลงอีก (บริษัท วิวเทค เอเซีย จำกัด, 2563)

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นบริษัทได้เล็งเห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจึงจำเป็นต้องทราบถึงปัจจัยคุณภาพการให้บริการที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการให้บริการขนส่งสินค้าของบริษัท เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาเป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพการให้บริการขนส่งสินค้าของบริษัท ให้ตอบสนองความพึงพอใจของลูกค้ามากที่สุด นำมาซึ่งผลประกอบการสูงสุดของบริษัท และความอยู่รอดของธุรกิจ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณภาพการให้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุกของบริษัท วิวเทค เอเซีย จำกัด
2. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจในการให้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุกของบริษัท วิวเทค เอเซีย จำกัด
3. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจในการให้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุกของบริษัท วิวเทค เอเซีย จำกัด จำแนกตามข้อมูลผู้ประกอบการ
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการให้บริการกับความพึงพอใจในการให้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุกของบริษัท วิวเทค เอเซีย จำกัด
5. เพื่อศึกษาคุณภาพการให้บริการที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการให้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุกของบริษัท วิวเทค เอเซีย จำกัด

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ปัจจัยด้านคุณภาพการให้บริการที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการให้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุกของบริษัท วิวเทค เอเซีย จำกัด ครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือบริษัทที่ใช้บริการการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุกของบริษัท วิวเทค เอเซีย จำกัด จำนวน 150 ราย โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 120 ราย โดยการคำนวณหากลุ่มตัวอย่าง (Simple size) แบบทราบจำนวนประชากรโดยใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Yamane, T. , 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 %

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือแบบสอบถาม(Questionnaire) ที่แบ่งลักษณะข้อมูลเป็น 3 ตอน

ส่วนที่ 1 คุณลักษณะผู้ประกอบการของกลุ่มตัวอย่าง คำถามเกี่ยวกับข้อมูลผู้ประกอบการของผู้ใช้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุกของบริษัท วิวเทค เอเซีย จำกัด

ส่วนที่ 2 ระดับความสำคัญของปัจจัยคุณภาพการให้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุกของบริษัท วิวเทค เอเซีย จำกัด คำถามเกี่ยวกับปัจจัยคุณภาพการให้บริการ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ (Tangibles) ด้านความน่าเชื่อถือ (Reliability) ด้านการตอบสนองลูกค้า (Responsive) ด้านการให้ความมั่นใจแก่ลูกค้า (Assurance) และด้านการเข้าใจและรู้จักลูกค้า (Empathy) โดยแบ่งค่าคะแนนระดับความสำคัญออกเป็น 5 ระดับ ตามแบบลิเคิร์ท (Likert) ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 ระดับความพึงพอใจในการให้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุกของบริษัท วิวเทค เอเซีย จำกัด คำถามเกี่ยวกับความพึงพอใจ 5 ด้าน ได้แก่ การให้บริการอย่างเสมอภาค (Equitable Service) การให้บริการอย่างทันเวลา (Timely Service) การให้บริการอย่างเพียงพอ (Ample Service) การให้บริการอย่างต่อเนื่อง (Continuous Service) และการให้บริการอย่างก้าวหน้า (Progressive Service) โดยแบ่งค่าระดับความพึงพอใจออกเป็น 5 ระดับ ตามแบบลิเคิร์ท (Likert) ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลได้ผ่านการตรวจสอบโดยการนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและจุดประสงค์ (Item - Objective of Congruence: IOC) ทั้งนี้มีค่า IOC ของข้อคำถามทั้งหมด ซึ่งได้ค่าเฉลี่ยทั้งฉบับเท่ากับ 0.829 แล้วนำแบบสอบถามไปทดลองใช้จัดเก็บข้อมูล (Try out) จำนวน 40 ราย เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ของครอนบาค (Cronbach,L.J., 1990) = 0.912 มีค่าความเชื่อมั่นในระดับสูง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยได้ดำเนินการนำแบบสอบถามไปแจกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ใช้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุกของบริษัท วิวเทค เอเซีย จำกัด โดยให้พนักงานส่งเอกสารนำไปส่งยังบริษัทลูกค้า และกำหนดวันมารับแบบสอบถาม

2. จัดเก็บรวบรวมแบบสอบถามโดยให้พนักงานส่งเอกสารไปรับกลับมาจากบริษัทลูกค้าภายใน 45 วัน จนครบ 120 ชุด

3. ตรวจสอบความสมบูรณ์ถูกต้องของคำตอบในแบบสอบถามแล้วนำมาลงรหัสเพื่อทำการวิเคราะห์ประมวลผลข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากดำเนินการเก็บข้อมูลครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 120 รายแล้วผู้วิจัยได้นำแบบสำรวจปัจจัยด้านคุณภาพการให้บริการที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการให้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุกของบริษัท วิวเทค เอเซีย จำกัด มาทำการประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเป็นเครื่องมือช่วย โดยใช้ค่าสถิติ ดังนี้

1. การแจกแจงความถี่ (Frequencies distribution) และค่าร้อยละ (Percentage) ใช้วิเคราะห์ขนาดของข้อมูลคุณลักษณะข้อมูลผู้ประกอบการของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ รูปแบบของกิจการ ระยะเวลาดำเนินกิจการ ระยะเวลาในการใช้บริการ และผู้มีหน้าที่ใช้บริการการรับ-ส่งสินค้า

2. ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) ใช้วัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลาง ลักษณะการกระจายของข้อมูล ได้แก่ ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยด้านคุณภาพการให้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุก และความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการให้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุก

3. เกณฑ์การแปลความหมายระดับความสำคัญของความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยด้านคุณภาพการให้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุก และความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการให้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุกโดยการวัดแบบประมาณค่า 5 ระดับ ดังนี้

ระดับ 5	หมายถึง	สำคัญมากที่สุด
ระดับ 4	หมายถึง	สำคัญมาก
ระดับ 3	หมายถึง	สำคัญปานกลาง
ระดับ 2	หมายถึง	สำคัญน้อย
ระดับ 1	หมายถึง	สำคัญน้อยที่สุด

4. เกณฑ์การแปลความหมายระดับความสัมพันธ์ระหว่างระดับคุณภาพการให้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุกกับความพึงพอใจในการให้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุกของบริษัท วิวเทค เอเซีย จำกัด โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จะมีค่าระหว่าง $-1 < r < 1$

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 แสดงว่า มีความสัมพันธ์ระดับสูงมาก
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.60 - 0.79 แสดงว่า มีความสัมพันธ์ระดับสูง
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.40 - 0.59 แสดงว่า มีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.20 - 0.39 แสดงว่า มีความสัมพันธ์ระดับน้อย
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.10 - 0.19 แสดงว่า มีความสัมพันธ์ระดับน้อยมาก
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0 แสดงว่า ไม่มีความสัมพันธ์กันในเชิงเส้นตรง

5. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านคุณภาพการให้บริการกับปัจจัยด้านความพึงพอใจในการให้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุกของบริษัท วิวเทค เอเซีย จำกัด ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะผู้ประกอบการของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าผู้ประกอบการที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นบริษัทจำกัด จำนวน 108 ราย คิดเป็นร้อยละ 90.00 ส่วนใหญ่มีระยะเวลาดำเนินกิจการมากกว่า 20 ปีขึ้นไป จำนวน 71 ราย คิดเป็นร้อยละ 59.20 ส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการใช้บริการกับบริษัท มากกว่า 15 - 20 ปี จำนวน 34 ราย คิดเป็นร้อยละ 28.30 และส่วนใหญ่ผู้มีหน้าที่ใช้บริการการรับ-ส่งสินค้ากับบริษัท คือSupervisor แผนกขนส่ง จำนวน 47 ราย คิดเป็นร้อยละ 39.20

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยคุณภาพการให้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุกของบริษัท วิวเทค เอเซีย จำกัด

คุณภาพการให้บริการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความสำคัญ
ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ	3.51	.541	มาก
ด้านการเข้าใจการรับรู้ความต้องการของลูกค้า	3.81	.432	มาก
ด้านความเชื่อถือและไว้วางใจได้	3.83	.481	มาก
ด้านการให้ความเชื่อมั่นแก่ลูกค้า	4.01	.494	มาก
ด้านการตอบสนองความต้องการของลูกค้า	4.10	.474	มาก
รวมเฉลี่ย	**3.85**	**0.484**	**มาก**

2. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยคุณภาพการให้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุกของบริษัท วิวเทค เอเซีย จำกัด พบว่า ด้านการตอบสนองความต้องการของลูกค้า ด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า ด้านความเชื่อถือและไว้วางใจได้ ด้านการเข้าใจการรับรู้ความต้องการของลูกค้า และด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ ในภาพรวมของคุณภาพการให้บริการอยู่ในระดับความสำคัญมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 ($\bar{X}$ = 3.85, S.D. = 0.484) โดยส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญด้านการตอบสนองความต้องการของลูกค้าค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 ($\bar{X}$ = 4.10, S.D. = 0.474) ด้านการให้ความเชื่อมั่นแก่ลูกค้าค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.01 ($\bar{X}$ = 4.01, S.D. = 0.494) ด้านความเชื่อถือและไว้วางใจได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.83 ($\bar{X}$ = 3.83, S.D. = 0.481) ด้านการเข้าใจการรับรู้ความต้องการของลูกค้าค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.81 ($\bar{X}$ = 3.81, S.D. = 0.432) และด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.51 ($\bar{X}$ = 3.51, S.D. = 0.541) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับระดับความพึงพอใจในการให้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุกของบริษัท วิวเทค เอเซีย จำกัด

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ	3.61	0.522	มาก
ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า	3.75	0.570	มาก
ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค	3.77	0.487	มาก
ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง	3.78	0.510	มาก
ด้านการให้บริการอย่างทันเวลา	3.98	0.523	มาก
รวมเฉลี่ย	**3.78**	**0.522**	**มาก**

3. ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับระดับความพึงพอใจในการให้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุกของบริษัท วิวเทค เอเซีย จำกัด พบว่า ด้านการให้บริการอย่างทันเวลา ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า และด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ ในภาพรวมของความพึงพอใจในการให้บริการอยู่ในระดับความพึงพอใจมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.78 ($\bar{x}$ = 3.78, S.D. = 0.522) โดยส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความพึงพอใจด้านการให้บริการอย่างทันเวลาค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 ($\bar{x}$ = 3.98, S.D. = 0.523) ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่องค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.78 ($\bar{x}$ = 3.78, S.D. = 0.510) ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาคค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.77 ($\bar{x}$ = 3.77, S.D. = 0.487) ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้าค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 ($\bar{x}$ = 3.75, S.D. = 0.570) และด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.61 ($\bar{x}$ = 3.61, S.D. = 0.522) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความพึงพอใจในการให้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุกของบริษัท วิวเทค เอเซีย จำกัด จำแนกตามข้อมูลผู้ประกอบการ

ปัจจัยผู้ประกอบการ	F	Sig.	ผลการทดสอบ
1. รูปแบบของกิจการ	3.147	.047*	แตกต่าง
2. ระยะเวลาดำเนินกิจการ	0.567	0.687	ไม่แตกต่าง
3. ระยะเวลาในการใช้บริการกับบริษัท	0.678	0.608	ไม่แตกต่าง
4. ผู้มีหน้าที่ใช้บริการการรับ-ส่ง สินค้า	1.157	.329	ไม่แตกต่าง

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

4. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความพึงพอใจในการให้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุกของบริษัท วิวเทค เอเซีย จำกัด จำแนกตามข้อมูลผู้ประกอบการ พบว่าข้อมูลผู้ประกอบการ ด้านรูปแบบของกิจการ แตกต่างกันมีผลต่อความพึงพอใจในการให้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุกของบริษัท วิวเทค เอเซีย จำกัด ที่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ส่วนข้อมูลผู้ประกอบการ ด้านระยะเวลาดำเนินกิจการ ด้านระยะเวลาในการใช้บริการกับ

บริษัท และด้านผู้มีหน้าที่ใช้บริการการรับ-ส่ง สินค้า ที่ต่างกันมีผลต่อความพึงพอใจในการให้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุกของบริษัท วิวเทค เอเซีย จำกัด ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการให้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุก ของบริษัท วิวเทค เอเซีย จำกัด กับความพึงพอใจ

คุณภาพการให้บริการ	ความสัมพันธ์กับความพึงพอใจ			
	r	ค่า Sig	ระดับความสัมพันธ์	ลำดับ
ด้านความเชื่อถือและไว้วางใจได้	.480**	0.00	ปานกลาง	4
ด้านการให้ความเชื่อมั่นแก่ลูกค้า	.484**	0.00	ปานกลาง	3
ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ	.400**	0.00	ปานกลาง	5
ด้านการเข้าใจการรับรู้ความต้องการของลูกค้า	.528**	0.00	ปานกลาง	1
ด้านการตอบสนองความต้องการของลูกค้า	.518**	0.00	ปานกลาง	2
รวมเฉลี่ย	**0.613**		**มาก**	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (2-tailed)

5. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการให้บริการกับความพึงพอใจในการให้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุกของบริษัท วิวเทค เอเซีย จำกัด ประกอบด้วย ด้านการเข้าใจการรับรู้ความต้องการของลูกค้า ด้านการตอบสนองความต้องการของลูกค้า ด้านการให้ความเชื่อมั่นแก่ลูกค้า ด้านความเชื่อถือและไว้วางใจได้ และด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ ในภาพรวมมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการให้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุกของบริษัท วิวเทค เอเซีย จำกัด อยู่ในระดับความสัมพันธ์มากทิศทางเดียวกัน (r = 0.613) เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการให้บริการแต่ละด้านกับความพึงพอใจในการให้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุกของบริษัท วิวเทค เอเซีย จำกัด พบว่า ด้านการเข้าใจการรับรู้ความต้องการของลูกค้า (r = 0.528) ด้านการตอบสนองความต้องการของลูกค้า (r = 0.518) ด้านการให้ความเชื่อมั่นแก่ลูกค้า (r = 0.484) ด้านความเชื่อถือและไว้วางใจได้ (r = 0.480) และด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ (r = 0.400) มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการให้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุกของบริษัท วิวเทค เอเซีย จำกัดอยู่ในระดับปานกลางทิศทางเดียวกัน

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์คุณภาพการให้บริการที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการให้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุกของบริษัท วิวเทค เอเซีย จำกัด

คุณภาพการให้บริการ	B	Std. Error	Beta	t	Sig.	ผลการทดสอบสมมติฐาน
(Constant)	1.038	.300		3.461	.001**	มี
ด้านความเชื่อถือและไว้วางใจได้	.138	.074	.169	1.868	.064	ไม่มี
ด้านการให้ความเชื่อมั่นแก่ลูกค้า	.024	.023	.105	1.065	.289	ไม่มี
ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ	.158	.055	.219	2.848	.005*	มี
ด้านการเข้าใจการรับรู้ความต้องการของลูกค้า	.147	.092	.162	1.604	.111	ไม่มี
ด้านการตอบสนองความต้องการของลูกค้า	.191	.078	.232	2.451	.016*	มี

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 (2-tailed)

6. ผลการวิเคราะห์คุณภาพการให้บริการที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการให้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุกของบริษัท วิวเทค เอเซีย จำกัด พบว่าคุณภาพการให้บริการที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการให้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุกของบริษัท วิวเทค เอเซีย จำกัด ด้านการตอบสนองความต้องการของลูกค้าประกอบด้วย บริษัทมีความพร้อมที่จะให้บริการแก่ลูกค้าทันที โดยลูกค้าสามารถติดต่อกับบริษัทขนส่งได้ง่ายและสะดวก โดยมีเบอร์โทรศัพท์สำหรับติดต่อโดยตรงกับผู้ประสานงานของลูกค้าในแต่ละราย และบริษัทสามารถส่งมอบสินค้าได้ตรงตามกำหนดเวลาที่ลูกค้ากำหนด และด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการประกอบด้วย บริษัทมียานพาหนะในการขนส่งสินค้าอยู่ในสภาพดี มีอุปกรณ์ เครื่องทุ่นแรงประจำรถ ไว้สำหรับใช้ในการขนส่งสินค้าที่เหมาะสมเช่น มีหมอนรองล้อ ถังดับเพลิง กรวยจราจร เป็นต้น มีเอกสารควบคุมการขนส่งสินค้าที่มีข้อมูลถูกต้อง ครบถ้วน เข้าใจง่าย ในส่วนของพนักงานขนส่งสินค้ามีการแต่งกายด้วยชุดยูนิฟอร์มของบริษัท ที่มีความเรียบร้อยและปลอดภัยในการปฏิบัติงาน พนักงานมีการพูดจาสุภาพ มีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการให้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุกของบริษัท วิวเทค เอเซีย จำกัด เรียงตามระดับอิทธิพลจากมากไปหาน้อย โดยคุณภาพการให้บริการด้านการตอบสนองความต้องการของลูกค้ามีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการให้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุกของบริษัท วิวเทค เอเซีย จำกัดมากที่สุด

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง ปัจจัยด้านคุณภาพการให้บริการที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการให้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุกของบริษัท วิวเทค เอเซีย จำกัด

คุณภาพการให้บริการของบริษัทวิวเทค เอเซีย จำกัด พบว่าคุณภาพการให้บริการในภาพรวมบริษัท วิวเทค เอเซีย จำกัด อยู่ในระดับความสำคัญมาก ประกอบด้วยด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้ บริษัทสามารถแก้ปัญหาให้ลูกค้าได้อย่างถูกต้อง และรวดเร็ว เพราะบริษัทมีการวางแผนการจัดส่งในกรณีฉุกเฉิน เช่นมีรถสำรองไว้สำหรับรับงานด่วน หรือเมื่อรถเที่ยวปกติเกิดเหตุที่ไม่สามารถไปรับสินค้าได้ สามารถให้บริการลูกค้าได้ตามข้อกำหนดที่ได้ตกลงไว้ในสัญญาในการรับ-ส่งสินค้า เช่นจำนวนเที่ยวรถต่อวันจำนวนรอบที่วิ่งต่อคัน การรับแพ็คเก็จเปล่ากลับ อีกทั้งบริษัทยังมีพนักงานขับรถขนส่งสินค้าที่มีความชำนาญในเส้นทางในการรับ-ส่งสินค้าทำให้การรับ-ส่งสินค้าได้อย่างราบรื่นและปลอดภัย ด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า บริษัทมีการทำประกันกับบริษัทประกันภัยเพื่อรับประกันสินค้า ในกรณีสินค้าชำรุดเสียหายหรือสูญหาย และบริษัทยังมีการรายงานสถานะให้ลูกค้าทราบว่าสินค้าอยู่ในขั้นตอนใดในการจัดส่ง โดยรายงานทุก ๆ 2 ชั่วโมง โดยผ่านทางอีเมลของผู้รับผิดชอบหรือผ่านแอปพลิเคชันไลน์ อีกทั้งบริษัทยังมีระบบการให้บริการขนส่งสินค้าที่เป็นไปตามมาตรฐาน ถูกต้อง น่าเชื่อถือ มียานพาหนะ และอุปกรณ์ในการขนส่งที่มีสภาพใหม่และทันสมัย ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ บริษัทมียานพาหนะในการขนส่งสินค้าอยู่ในสภาพดี มีอุปกรณ์ เครื่องทุ่นแรงประจำรถไว้สำหรับใช้ในการขนส่งสินค้าที่เหมาะสมเช่น มีหมอนรองล้อ ถังดับเพลิง กรวยจราจร เป็นต้น มีเอกสารควบคุมการขนส่งสินค้าที่มีข้อมูลถูกต้อง ครบถ้วน เข้าใจง่าย ในส่วนของพนักงานขนส่งสินค้ามีการแต่งกายด้วยชุดยูนิฟอร์มของบริษัท ที่มีความเรียบร้อยและปลอดภัยในการปฏิบัติงาน พนักงานมีการพูดจาสุภาพ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีด้านการรู้จักและเข้าใจลูกค้า บริษัทมีเจ้าหน้าที่คอยติดต่อประสานงานกับลูกค้าทุกราย ตลอด 24 ชั่วโมงพนักงานขนส่งสินค้ามีความเข้าใจ เอาใจใส่ลูกค้าถือประโยชน์ลูกค้าเป็นสำคัญ และยังปฏิบัติตามกฎระเบียบในการขนส่งสินค้าตามที่ลูกค้ากำหนด เช่นพนักงานขนส่งสินค้าต้องได้รับการอบรม Safety กับลูกค้าในแต่ละรายก่อนที่จะเข้าไปปฏิบัติงานรับส่งสินค้าให้ลูกค้ารายนั้นได้ ด้านการตอบสนองความต้องการของลูกค้า บริษัทมีความพร้อมที่จะให้บริการแก่ลูกค้าทันที โดยลูกค้าสามารถติดต่อกับบริษัทขนส่งได้ง่ายและสะดวก โดยมีเบอร์โทรศัพท์สำหรับติดต่อโดยตรงกับผู้ประสานงานของลูกค้าในแต่ละราย และบริษัทสามารถส่งมอบสินค้าได้ตรงตามกำหนดเวลาที่ลูกค้ากำหนด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ราณี ศรีไพบูลย์,ชาญเดช เจริญวิริยะกุล และสุดาวรรณ สมใจ ศึกษาเรื่อง คุณภาพการให้บริการและความพึงพอใจด้านการขนส่งสินค้าของ บริษัท เคอรี่ เอ็กซ์เพรส จำกัด ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรีพบว่าคุณภาพการให้บริการ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านซึ่งเรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ รองลงมา ด้านการตอบสนองต่อลูกค้า

ด้านความน่าเชื่อถือ ด้านการรู้จักและเข้าใจลูกค้า และด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้ามีค่าเฉลี่ยต่ำสุด (ราณี ศรีไพบูลย์ และคณะ, 2562)

ความพึงพอใจในการให้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุกของบริษัท วิวเทค เอเซีย จำกัด ภาพรวมอยู่ในระดับความพึงพอใจมาก ประกอบด้วย ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค บริษัทมีการให้บริการขนส่งสินค้ากับลูกค้าทุกรายอย่างเท่าเทียมกัน โดยจัดลำดับการให้บริการขนส่งสินค้า ก่อน-หลัง อย่างถูกต้องตามที่ได้ตกลงกับลูกค้าไว้ ด้านการให้บริการอย่างทันเวลา บริษัทมีเจ้าหน้าที่คอยติดตามการขนส่งสินค้าตลอด 24 ชั่วโมง เมื่อเกิดปัญหาจากการขนส่งสามารถแก้ปัญหาได้อย่างรวดเร็ว ทำให้การขนส่งสินค้าได้ตรงต่อเวลา ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ บริษัทได้เตรียมรถสำหรับขนส่งสินค้าเพียงพอต่อความต้องการ นอกจากนี้บริษัทยังพร้อมเตรียมรถและพนักงานขับรถเสริมไว้สำหรับขนส่งสินค้าในกรณีเร่งด่วน ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากบริษัทมีการรับขนส่งสินค้าตลอด 24 ชั่วโมงบริษัทจึงมีเจ้าหน้าที่คอยติดตามการขนส่งสินค้าอย่างต่อเนื่องด้วย ในส่วนของพนักงานขับรถส่งสินค้าของบริษัท ได้รับการฝึกอบรมความรู้ และสามารถทำงานขนส่งสินค้าได้อย่างถูกต้อง ปลอดภัย สามารถทดแทนงานส่วนอื่นได้อย่างสมบูรณ์ ในกรณีที่พนักงานขับรถไม่สามารถปฏิบัติงานได้ บริษัทมีพนักงานขับรถคนอื่นสามารถมาทดแทนได้ ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า ในด้านระบบการบริการขนส่งสินค้าบริษัทได้มีการพัฒนาระบบการให้บริการขนส่งสินค้าอยู่เสมอ เช่นมีระบบ จีพีเอส ที่สามารถตรวจสอบสถานะการขนส่งสินค้าได้ตลอดเวลา เวลาเกิดปัญหาสามารถแจ้งลูกค้าได้ทันทีว่า การขนส่งสินค้าอยู่ในขั้นตอนไหน รวมถึงมีโปรแกรมสรุปผลการวิ่งงานของรถในแต่ละคันว่าใช้ความเร็วในการขับขี่เท่าใด มีการหยุด และเบรก อย่างไร เพื่อนำผลที่ได้มาสรุปผล และนำมาปรับปรุงแก้ไขในเรื่องการขับขี่ที่ปลอดภัยของพนักงานขับรถต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐาณพัฒณ์ ภูแดนกลาง,ชิณโสณ์ วิสิฐนิธิกิจา ศึกษาเรื่อง คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการขนส่ง บริษัท แฟลช เอ็กซ์เพรส จำกัด พบว่าระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับความพึงพอใจมาก และเมื่อพิจารณาถึงระดับความพึงพอใจ อยู่ในระดับพึงพอใจมาก 5รายการ ประกอบด้วย ด้านการบริการที่ตรงต่อเวลา ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ และด้านการให้บริการที่ก้าวหน้า ตามลำดับ (ฐาณพัฒณ์ ภูแดนกลาง และชิณโสณ์ วิสิฐนิธิกิจา, 2564)

ข้อมูลผู้ประกอบการ ด้านรูปแบบของกิจการที่แตกต่างกันมีผลต่อระดับความพึงพอใจในการให้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุกของบริษัท วิวเทค เอเซีย จำกัด ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นพปฎล ล่ามกิจจา,ไชยยศ ไชยมั่นคง ศึกษาเรื่อง ปัจจัยสำคัญในการเลือกผู้ให้บริการขนส่งด้วยรถบรรทุก กรณี บริษัท อาร์เจ โลจิสติกส์ จำกัด พบว่าลูกค้าที่ใช้บริการที่มีปัจจัยองค์กรประกอบด้วย ประเภทธุรกิจ ระยะเวลาที่บริษัทเปิดดำเนินการ และประสบการณ์การใช้บริการของบริษัท ต่างกัน มีผลต่อปัจจัยในการ

เลือกผู้ให้บริการขนส่งด้วยรถบรรทุก กรณี บริษัท อาร์เจ โลจิสติกส์ จำกัด ในภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (นพปฎล ล่ามกิจจา และไชยยศ ไชยมั่นคง, 2558) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมพร สุวรรณชลธาร ศึกษาเรื่อง คุณภาพการบริการการขนส่ง ของห้างหุ้นส่วนจำกัด ศรีรุ่งเรืองขนส่ง (2002) พบว่า ผู้ใช้บริการที่มีประเภทกิจการต่างกัน มีความเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการบริการการขนส่ง ของห้างหุ้นส่วนจำกัด ศรีรุ่งเรืองขนส่ง (2002) ในภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 (สมพร สุวรรณชลธาร, 2558) ส่วนข้อมูลผู้ประกอบการ ด้านระยะเวลาดำเนินกิจการ ด้านระยะเวลาใช้บริการกับบริษัท และด้านผู้มีหน้าที่ใช้บริการการรับ-ส่งสินค้าที่แตกต่างกันมีผลต่อความพึงพอใจในการให้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุกของบริษัท วิวเทค เอเซีย จำกัด ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุพิน ใจมีสุขทุกเพลา, ศักดิ์สินี กลิ่นสุนทร ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการที่มีต่อคุณภาพการให้บริการขนส่งของบริษัท บี.เอช.ไทยเอ็นเตอร์ไพรส์ จำกัด พบว่าผู้ใช้บริการที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกันมีความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการขนส่งของบริษัท บี.เอช.ไทยเอ็นเตอร์ไพรส์ จำกัด ในภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ใช้บริการขนส่งสินค้ากับบริษัทฯ ที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนมากเป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 30-40 ปี มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีประเภทธุรกิจเป็นธุรกิจบริการ มีรูปแบบของธุรกิจ เป็นกิจการเจ้าของคนเดียว และมีระยะเวลาการดำเนินธุรกิจ 11-15 ปี จึงมีความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการขนส่งของบริษัท บี.เอช.ไทยเอ็นเตอร์ไพรส์ จำกัด ไม่แตกต่างกัน (ยุพิน ใจมีสุขทุกเพลา และศักดิ์สินี กลิ่นสุนทร, 2560)

ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการให้บริการกับความพึงพอใจในการให้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุกของบริษัท วิวเทค เอเซีย จำกัด พบว่าคุณภาพการให้บริการมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการให้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุกของบริษัท วิวเทค เอเซีย จำกัด ภาพรวมมีความสัมพันธ์ระดับความพึงพอใจสูงทิศทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐาณพัฒณ์ ภูแดนกลาง,ชิณโสณ์ วิสิฐนิธิกิจา ศึกษาเรื่อง คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการขนส่ง บริษัท แฟลช เอ็กซ์เพรส จำกัด พบว่าปัจจัยคุณภาพการให้บริการมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในภาพรวม ระดับความสัมพันธ์สูงทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการให้บริการบริษัท แฟลช เอ็กซ์เพรส จำกัด มุ่งให้ความสำคัญกับการบริการเพื่อสร้างความพึงพอใจต่อลูกค้ามีการตอบสนองอย่างรวดเร็วมีการแนะนำที่เหมาะสมส่งผลให้ลูกค้าได้รับความพึงพอใจ (ฐาณพัฒณ์ ภูแดนกลาง และชิณโสณ์ วิสิฐนิธิกิจา, 2564)

คุณภาพการให้บริการมีอิทธิพลต่อระดับความพึงพอใจในการให้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุกของบริษัท วิวเทค เอเซีย จำกัด พบว่าคุณภาพการให้บริการ ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ และด้านการตอบสนองความต้องการของลูกค้า มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุกของบริษัท วิวเทค เอเซีย จำกัด ที่ระดับนัยสำคัญทาง

สถิติ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของฐาณพัฒณ์ ภูแดนกลาง,ชิณโสณ์ วิสิฐนิธิกิจา ศึกษาเรื่อง คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการขนส่ง บริษัท แฟลช เอ็กซ์เพรส จำกัด พบว่า คุณภาพการให้บริการมีอิทธิพลต่อการให้บริการขนส่งของบริษัท แฟลช เอ็กซ์เพรส จำกัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความเป็น รูปธรรมของการบริการ ด้านความน่าเชื่อถือ ด้านการตอบสนองลูกค้า ด้านความไว้วางใจ ด้านการเข้าใจและการรู้จักลูกค้าจะทำให้เกิดความพึงพอใจและมั่นใจในการให้บริการ (ฐาณพัฒณ์ ภูแดนกลาง และชิณโสณ์ วิสิฐนิธิกิจา, 2564) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรพล โรจน์จึงประเสริฐ,ชิณโสณ์ วิสิฐนิธิกิจา ศึกษาเรื่อง คุณภาพการให้บริการขนส่งบริษัทเคอรี่เอ็กซ์เพรส ในมุมมองของผู้จำหน่ายสินค้าออนไลน์ พบว่าคุณภาพการให้บริการด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ ด้านการตอบสนองต่อลูกค้าด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า และด้านการรู้จักและเข้าใจลูกค้า มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการให้บริการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (วรพล โรจน์จึงประเสริฐ และชิณโสณ์ วิสิฐนิธิกิจา, 2563)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยสามารถสรุปผลได้ว่า ผู้ประกอบการที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นบริษัทจำกัด มีระยะเวลาดำเนินกิจการมากกว่า 20 ปีขึ้นไป ระยะเวลาในการใช้บริการกับบริษัท มากกว่า 15-20 ปี และส่วนใหญ่ผู้มีหน้าที่ใช้บริการการรับ-ส่งสินค้ากับบริษัท คือ Supervisor แผนกขนส่ง 1) คุณภาพการให้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุกของบริษัท วิวเทค เอเชีย จำกัด พบว่าในภาพรวมของคุณภาพการให้บริการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.85, S.D. = 0.484) ประกอบด้วย ด้านการตอบสนองความต้องการของลูกค้าค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.10, S.D. = 0.474) ด้านการให้ความเชื่อมั่นแก่ลูกค้าค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.01, S.D. = 0.494) ด้านความเชื่อถือและไว้วางใจได้ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.83, S.D. = 0.481) ด้านการเข้าใจการรับรู้ความต้องการของลูกค้าค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.81, S.D. = 0.432) และด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.51,S.D. = 0.541) 2) ระดับความพึงพอใจในการให้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุกของบริษัท วิวเทค เอเชีย จำกัด ภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.78, S.D. = 0.522) ประกอบด้วย ด้านการให้บริการอย่างทันเวลาค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.98, S.D. = 0.523) ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่องค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.78, S.D. = 0.510) ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาคค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.77, S.D. = 0.487) ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้าค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.75, S.D. = 0.570) และด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.61, S.D. = 0.522) 3) เปรียบเทียบความพึงพอใจในการให้บริการขนส่งสินค้าโดย

รถบรรทุกของบริษัท วิวเทค เอเชีย จำกัด จำแนกตามข้อมูลผู้ประกอบการ พบว่าข้อมูลผู้ประกอบการ ด้านรูปแบบของกิจการ แตกต่างกันมีผลต่อความพึงพอใจในการให้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุกของบริษัท วิวเทค เอเชีย จำกัด ที่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ส่วนข้อมูลผู้ประกอบการ ด้านระยะเวลาดำเนินกิจการ ด้านระยะเวลาในการใช้บริการกับบริษัท และด้านผู้มีหน้าที่ใช้บริการการรับ-ส่ง สินค้า ที่ต่างกันมีผลต่อความพึงพอใจในการให้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุกของบริษัท วิวเทค เอเชีย จำกัด ไม่แตกต่างกัน 4) ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการให้บริการกับความพึงพอใจในการให้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุกของบริษัท วิวเทค เอเชีย จำกัด ภาพรวมอยู่ในระดับความสัมพันธ์มากทิศทางเดียวกัน (r = 0.613) ประกอบด้วย ด้านการเข้าใจการรับรู้ความต้องการของลูกค้า (r = 0.528) ด้านการตอบสนองความต้องการของลูกค้า (r = 0.518) ด้านการให้ความเชื่อมั่นแก่ลูกค้า (r = 0.484) ด้านความเชื่อถือและไว้วางใจได้ (r = 0.480) และด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ (r = 0.400) มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการให้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุกของบริษัท วิวเทค เอเชีย จำกัดอยู่ในระดับปานกลางทิศทางเดียวกัน 5) คุณภาพการให้บริการด้านการตอบสนองความต้องการของลูกค้า และด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการให้บริการขนส่งสินค้าโดยรถบรรทุกของบริษัท วิวเทค เอเชีย จำกัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะจากการวิจัย ด้านการตอบสนองความต้องการของลูกค้า บริษัทควรวิเคราะห์ปริมาณงานในการให้บริการต่อลูกค้าอย่างละเอียดเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดอัตรากำลังคนอย่างเหมาะสมเพื่อให้มีความพร้อมที่จะให้บริการแก่ลูกค้าในทุกกิจกรรม มีการติดต่อประสานให้ความช่วยเหลือกับลูกค้าในกรณีที่ลูกค้าเกิดปัญหา พัฒนาเทคโนโลยีระบบจีพีเอสให้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการลูกค้า พร้อมทั้งเพิ่มช่องทางในการติดต่อสื่อสารที่ให้ลูกค้าสามารถติดต่อกับบริษัทได้อย่างสะดวกรวดเร็ว เพื่อพัฒนาการให้บริการที่มีประสิทธิภาพได้มาตรฐานตามที่กำหนดไว้เป็นการตอบสนองความต้องการของลูกค้าในการใช้บริการขนส่งสินค้าของบริษัท 2) ข้อเสนอแนะจากการวิจัยด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ บริษัทควรตรวจสอบสภาพรถบรรทุก ทุกคันเป็นประจำทั้งก่อนใช้งานและหลังใช้งานเพื่อลดความเสี่ยงในการเกิดปัญหาในสภาพไม่สมบูรณ์ของรถบรรทุก จัดเตรียมอุปกรณ์และเครื่องมือให้พร้อมในการให้บริการรับ-ส่งสินค้าตามคู่มือการปฏิบัติงาน ฝึกอบรมพนักงานให้มีความรู้ความสามารถเกิดทักษะพร้อมในการให้บริการตามพันธกิจอย่างมีคุณภาพ ด้วยความกระตือรือร้น มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เป็นมิตรกับลูกค้า มีเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบเข้าตรวจสอบความถูกต้องในการให้บริการ เพื่อทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจต่อความเป็นรูปธรรมของการบริการขนส่งสินค้าของบริษัท

เอกสารอ้างอิง

ฐาณพัฒณ์ ภูแดนกลาง และชิณโสณ์ วิสิฐนิธิกิจา. (2564). คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการขนส่งบริษัท แฟลช เอ็กซ์เพรส จำกัด. วารสารศิลปการจัดการ, 5(1), 17-29.

นพปฎล ล่ามกิจจา และไชยยศ ไชยมั่นคง. (2558). ปัจจัยสำคัญในการเลือกผู้ให้บริการขนส่งด้วยรถบรรทุก กรณี บริษัท อาร์เจ โลจิสติกส์. วารสารวิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก, 2(1), 18-28.

บริษัท วิวเทค เอเชีย จำกัด. (2563). ข้อมูลพื้นฐานบริษัท วิวเทค เอเชีย จำกัด. เรียกใช้เมื่อ 15 พฤศจิกายน 2563 จาก http://www.vuteq-asia.com

ประชด ไกรเนตร และบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). การขนส่งเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: วินทิพย์.

ยุพิน ใจมีสุขทุกเพลา และศักดิ์สินี กลิ่นสุนทร. (2560). ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการที่มีต่อคุณภาพการให้บริการขนส่งของบริษัท บี.เอช. ไทยเอ็นเตอร์ไพรส์ จำกัด. ในวิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน. วิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก.

ราณี ศรีไพบูลย์ และคณะ. (2562). คุณภาพการให้บริการและความพึงพอใจด้านการขนส่งสินค้าของ บริษัท เคอรี่ เอ็กซ์เพรส จำกัด. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

วรพล โรจน์จึงประเสริฐ และชิณโสณ์ วิสิฐนิธิกิจา. (2563). คุณภาพการให้บริการขนส่งบริษัทเคอรี่ เอ็กซ์เพรส ในมุมมองของผู้จำหน่ายสินค้าออนไลน์. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, 14(2), 35-44.

สมพร สุวรรณชลธาร. (2558). คุณภาพการบริการการขนส่งของห้างหุ้นส่วนจำกัด ศรีรุ่งเรืองขนส่ง (2002). ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ. วิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก.

Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (5th ed.). New York: Harper & Row.

Yamane, T. (1973). Statistics: An Introductory Analysis. (3rd Ed). New York: Harper and Row Publications.

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 1015-1026

บทความวิจัย

การถอดบทเรียนโครงการรณรงค์เพื่อป้องกัน Gen Z สู่นักสูบหน้าใหม่*

DISCUSSING THE CAMPAIGN TO PREVENT GEN Z FORM TO SMOKERS

นภดล พิมสาร[1], พนิดา จงสุขสมสกุล[1], เกรียงไกร สัจจะหฤทัย[2]
Nopphadol Pimsarn[1], Panida Jongsuksomsakul[1], Kriangkrai Satjaharuthai[2]
[1]มหาวิทยาลัยนเรศวร
[1]Naresuan University, Thailand
[2]มหาวิทยาลัยศรีปทุม
[2]Sripatum University, Thailand
[1]Corresponding author E-mail: nopphadol.1992@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อถอดบทเรียนโครงการรณรงค์เพื่อป้องกัน Gen Z สู่นักสูบหน้าใหม่ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผ่านวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก และเลือกโครงการแบบเฉพาะเจาะจง คือ โครงการปกป้อง Gen Z จากการสูบบุหรี่ ซึ่งดำเนินโครงการโดยมูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์ต่อการเริ่มสูบบุหรี่ของนักสูบหน้าใหม่ คือ ครอบครัวหรือบุคคลใกล้ชิดสูบบุหรี่ เพื่อน การโฆษณาประชาสัมพันธ์ของบริษัทบุหรี่ การเข้าถึงและการหาซื้อบุหรี่ได้ผ่านระบบออนไลน์ โดยหลักการรณรงค์ของโครงการปกป้อง Gen Z จากการสูบบุหรี่ ประกอบไปด้วย 5 หลักการ คือ 1) เข้าใจปัญหา วางแผนการรณรงค์ 2) วิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย 3) ทุนสนับสนุนในการรณรงค์ 4) กิจกรรมการรณรงค์ และ 5) การติดตามและประเมินผล มีกลุ่มเป้าหมายหลักของโครงการเป็นเยาวชนอายุระหว่าง 7 - 20 ปี ซึ่งอ้างอิงตามกลยุทธ์ในการขยายฐานลูกค้าของบริษัทผู้ผลิตบุหรี่ ประเด็นสำคัญที่ส่งผลให้การรณรงค์ประสบความสำเร็จ คือ การวางแผนการรณรงค์ที่ละเอียด รอบด้าน สอดคล้องกับองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์ต่อการเริ่มสูบบุหรี่ของนักสูบหน้าใหม่ ประกอบกับการผสมผสานเครื่องมือสื่อสารที่หลากหลาย และเปิดโอกาสให้

* Received 6 December 2022; Revised 28 December 2022; Accepted 29 December 2022

กลุ่มเป้าหมายได้เข้ามามีส่วนร่วมในหลายขั้นตอน ซึ่งกระตุ้นให้กลุ่มเป้าหมายมีพลังในการขับเคลื่อนโครงการอย่างเต็มที่ ก่อให้เกิด “นวัตกรรมทางสังคม” ในการขับเคลื่อนโครงการรณรงค์เพื่อป้องกันนักสูบหน้าใหม่ การวางแผนรณรงค์ในอนาคตควรพิจารณาขยายอายุกลุ่มเป้าหมาย หรือปรับกลยุทธ์ของโครงการอื่นที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน ให้ครอบคลุมกลุ่มนักสูบหน้าใหม่ที่มีอายุระหว่าง 19 - 24 ปี เพื่อเพิ่มประสิทธิผลในการป้องกันนักสูบหน้าใหม่ของประเทศ

คำสำคัญ: การถอดบทเรียน, การรณรงค์, นักสูบหน้าใหม่, Gen Z Gen Strong

Abstract

The campaign to prevent Generation Z to become new smokers has an objective which is to take off the lesson-learned in the campaign to prevent the Generation Z to become a new smoker by using Qualitative Research methods through in-Depth Interview methods and Purposive sampling. This is a campaign to protect the Generation Z from smoking which is carried out by Action on Smoking and Health Foundation Thailand. The results showed that the factors were related to smoking initiation of the new smokers. The factors were family or close friends, friends, advertising of cigarette company. Because of smokers have easily way to access and to purchase of cigarettes in online channel. The principle to prevent the Generation Z is from smoking project. It consists of 5 campaign principles as follows 1) Understanding the problem and planning of the campaign 2) Analyzing the target group 3) Campaign funding 4) Campaign activities and 5) Monitoring and evaluation. Based on cigarette manufacturers' strategy, the project's leading target group is youth between the ages of 7 - 20 years. The key issue contributing to success of the campaign was in a detailed and comprehensive in the campaign. We need to plan consistent with the components which associated with new smoker initiation of smoking. Moreover, it has to combine a variety of communication tools and provide opportunities for the target groups to participate in several steps which encourages the target group to have power and energy to drive this campaign fully. It counted as a “Social Innovation” of driving this campaign to prevent new smokers. However, the future campaign will plan to consider expanding the age of the target group or adjust the strategy of other campaigns currently underway to cover new

smokers aged between 19 to 24 to increase the effectiveness of the protection of new smokers in Thailand.

Keywords: Discussing, Campaign, Young Smokers, Gen Z Gen Strong

บทนำ

ผลิตภัณฑ์ยาสูบ ถูกพัฒนาจากสินค้าทางการเกษตรจนกลายเป็นอุตสาหกรรมที่มีมูลค่าทางการตลาดสูงและสร้างรายได้ให้แก่ภาครัฐเป็นอย่างมาก โดยในปี พ.ศ. 2564 อุตสาหกรรมประเภทนี้สร้างรายได้ไม่น้อยกว่า 4 หมื่นล้านบาท (การยาสูบแห่งประเทศไทย, 2565) ในขณะที่ผลกระทบเชิงสุขภาพก่อให้เกิดโรคเรื้อรังต่อผู้สูบและผู้ได้รับผลข้างเคียงจากการได้รับควันบุหรี่ กลายเป็นประเด็นสำคัญทางสังคมโลกที่ขับเคลื่อนหลังจากที่พบว่าอัตราการเสียชีวิตของประชาชนทั่วโลกด้วยโรคถุงลมโป่งพอง โรคมะเร็งปอด และโรคหัวใจขาดเลือดกลับทำให้เม็ดเงินมหาศาลที่ได้รับมาจากภาษีและผลประกอบการมาใช้จ่ายกับสุขภาพของประชาชนมากกว่ารายรับ เช่นที่ มนทรัตม์ ถาวรเจริญทรัพย์ พบว่าตัวเลขที่ภาครัฐต้องสูญเสียไปกับการจัดการสุขภาพประชาชนสูงถึง 4 - 5.5 ล้านบาท ต่อผู้สูบบุหรี่ 1 คน (มนทรัตม์ ถาวรเจริญทรัพย์, 2564)

การส่งเสริมให้ประชาชนงดสูบบุหรี่เป็นอีกหนึ่งโครงการที่ขับเคลื่อนกันมามากกว่าทศวรรษ โดยหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรอิสระต่าง ๆ นำกระบวนการรณรงค์โดยประยุกต์ใช้สื่อทุกรูปแบบทั้งสื่อเก่า และสื่อออนไลน์ มาเป็นกระบวนการหลักในการสื่อสารไปยังประชาชนให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งโครงการปกป้อง GenZ จากการสูบบุหรี่ เป็นหนึ่งในโครงการรณรงค์ที่ยังคงขับเคลื่อนการดำเนินงานเพื่อป้องกันนักสูบหน้าใหม่ ตั้งแต่ปี 2559 จนถึงปัจจุบัน โดยมีวัตถุประสงค์ของโครงการ คือ 1) เพื่อรณรงค์และป้องกันเด็กรุ่นใหม่ Generation Z (เด็กที่อายุระหว่าง 7 - 20 ปี) ไม่ให้เริ่มสูบบุหรี่ 2) เพื่อพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพให้เกิดแกนนำและเครือข่ายเยาวชน และ 3) เพื่อสนับสนุนภาคีเครือข่ายควบคุมยาสูบในการดำเนินกิจกรรมเพื่อป้องกันนักสูบหน้าใหม่ (มูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่, 2561)

อย่างไรก็ตามข้อมูลจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ พบว่าจำนวนนักสูบหน้าใหม่ยังคงเพิ่มขึ้นปีละประมาณ 200,000 คน โดยมีอายุอยู่ในช่วงวัย 19-24 ปี และพบว่าแนวโน้มการสูบบุหรี่ครั้งแรกนั้นอายุลดลง จาก 16.9 ปี เป็น 15.6 ปี และนักสูบหน้าใหม่ทุก 10 คนที่ติดบุหรี่ จะมีเพียง 3 คนเท่านั้นที่สามารถเลิกบุหรี่ได้ ส่วนอีก 7 คนจะติดบุหรี่ไปตลอดชีวิต (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2564) ซึ่งข้อมูลดังกล่าวไม่สอดคล้องกับมาตรการ การกำกับดูแล การห้ามปราม และการรณรงค์อย่างต่อเนื่องที่ผ่านมา ดังนั้นผู้วิจัยจึงดำเนินการถอดบทเรียนโครงการปกป้อง GenZ จากการสูบบุหรี่ ซึ่งเป็นหนึ่งในโครงการรณรงค์ที่มีเป้าหมายเพื่อป้องกัน Gen Z สู่นักสูบหน้าใหม่ซึ่งดำเนินโครงการโดยมูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักการรณรงค์ของโครงการฯ อันจะเป็น

ประโยชน์ต่อการปรับปรุงและพัฒนาการสื่อสารเพื่อป้องกัน Gen Z สู่นักสูบหน้าใหม่ในอนาคต ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อถอดบทเรียนโครงการรณรงค์เพื่อป้องกัน Gen Z สู่นักสูบหน้าใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อถอดบทเรียนโครงการรณรงค์เพื่อป้องกัน Gen Z สู่นักสูบหน้าใหม่

2. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย)

ผู้วิจัยดำเนินการค้นหาโครงการที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารเพื่อป้องกันการเริ่มสูบบุหรี่ของนักสูบหน้าใหม่ โดยพิจารณาในประเด็นความครอบคลุมประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการดำเนินโครงการฯ อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 19 – 24 ปี เพื่อให้สอดคล้องกับข้อมูลอายุของนักสูบหน้าใหม่ที่เพิ่มขึ้น (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2564) และยังดำเนินโครงการอยู่ในปัจจุบัน โดยใช้การค้นหาผ่านระบบออนไลน์ จากนั้นจึงเลือกโครงการแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) คือ โครงการปกป้อง Gen Z จากการสูบบุหรี่ ซึ่งดำเนินโครงการโดยมูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ เนื่องจากเป็นโครงการที่ตรงตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดทุกข้อ

จากนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยอ้างอิงจากจำเนียร จวงตระกูล ที่ระบุจำนวนขนาดประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เสนอโดยนักวิชาการวิจัยเชิงคุณภาพตามยุทธศาสตร์การวิจัยแบบการศึกษาปรากฏการณ์ (Phenomenology) เป็นจำนวนระหว่าง 6-10 คน ดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นจำนวน 10 คน เพื่อความครบถ้วนของข้อมูล (จำเนียร จวงตระกูล, 2561)

ผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) คือ คณะกรรมการมูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ จำนวน 1 คน จากนั้นจึงใช้วิธีการ Snowball Sampling เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการปกป้อง Gen Z จากการสูบบุหรี่ จำนวน 9 คน โดยมีคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ เป็นบุคลากรของมูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการฯ หรือ เป็นบุคลากร นักเรียน นักศึกษาในภาคีเครือข่ายที่มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการฯ และยินยอมให้ข้อมูลเพื่อการวิจัย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ออกแบบแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structural interviews) โดยแนวคำถามแบ่งเป็นช่วงก่อนดำเนินโครงการฯ ระหว่างดำเนินโครงการฯ และหลังดำเนินโครงการฯ พร้อมเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีโอกาสในการแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเพื่อสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งมากขึ้น โดยแนวคำถามจะเป็นลักษณะคำถามปลายเปิดทั้งหมด ทั้งนี้แบบสัมภาษณ์ดังกล่าวได้รับการตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของแนวคำถามจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และได้รับการตรวจสอบความเหมาะสมจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ตามหนังสือรับรองเลขที่ P2-0274/2564 ลงวันที่ 18 ตุลาคม 2564

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจะเป็นผู้เก็บข้อมูลการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง โดยใช้วิธีการจดบันทึก การบันทึกเสียง หรือการสัมภาษณ์แบบออนไลน์ตามที่ผู้ให้ข้อมูลสะดวก

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและการประยุกต์ใช้

ผู้วิจัยนำเอาข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาทำการวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยทำการจัดระเบียบข้อมูล ด้วยการจัดกลุ่มข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ สรุปและแปลความหมายเพื่อถอดบทเรียนโครงการรณรงค์เพื่อป้องกัน Gen Z สู่นักสูบหน้าใหม่ หลังจากนั้นทำการตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation Verification) กับเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเปรียบเทียบกับผู้ให้ข้อมูลอื่น ๆ ที่ทำการสัมภาษณ์ แล้วนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนา

ผลการวิจัย

จากผลการวิจัย พบว่า ความเป็นมาของโครงการปกป้อง Gen Z จากการสูบบุหรี่ เริ่มต้นโดยมูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ ซึ่งเป็นหน่วยงานสำคัญในการขับเคลื่อนการสื่อสารเพื่อรณรงค์ให้ประชาชนไม่สูบบุหรี่ โดยโครงการปกป้อง Gen Z จากการสูบบุหรี่ได้เปิดตัวอย่างเป็นทางการในวันงดสูบบุหรี่โลก 31 พฤษภาคม 2559 ด้วยการปล่อยคลิปวีดีโอ Gen Z Gen Strong ผ่านเครือข่าย Social Media ทั้ง Facebook YouTube และ Instagram โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทุกภาคส่วน ร่วมกันเผยแพร่รณรงค์และประชาสัมพันธ์ ร่วมสร้าง Generation Z ปลอดบุหรี่ และสร้างกระแสสังคมให้ร่วมกันปกป้องเด็กและเยาวชนไทย โดยเฉพาะกลุ่มเด็ก Generation Z ไม่ให้ริเริ่มสูบบุหรี่

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า ในช่วงปี 2559 - 2561 เป็นช่วงเริ่มต้นของการขับเคลื่อนโครงการปกป้อง Gen Z จากการสูบบุหรี่ โดยยังไม่ได้รับงบประมาณสนับสนุนอย่างเป็นทางการจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) แต่ขับเคลื่อนโดยการจัดเป็นกิจกรรมย่อยและใช้งบประมาณของมูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ที่ได้รับอนุมัติ

มาแล้ว โดยแผนปฏิบัติการระยะ 3 ปีของโครงการปกป้อง Gen Z จากการสูบบุหรี่ จะเริ่มตั้งแต่ปี 2562 - 2564

ก่อนหน้าที่จะมีโครงการปกป้อง Gen Z จากการสูบบุหรี่ มูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ยังไม่ได้มีการวางแผนเพื่อรณรงค์โดยแยกตามกลุ่มผู้รับสารเหมือนเช่นในปัจจุบัน โดยการออกแบบกิจกรรมรณรงค์จะเน้นตอบโต้กับกลยุทธ์การสื่อสารที่บริษัทบุหรี่ใช้ในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ในแต่ละช่วง โดยเป็นการวางแผนกิจกรรมรณรงค์ระยะสั้น ดำเนินการเป็นช่วงเวลาที่จำกัด ไม่มีการวางแผนระยะยาวเหมือนเช่นในปัจจุบัน

องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์ต่อการเริ่มสูบบุหรี่ของนักสูบหน้าใหม่

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่าองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์ต่อการเริ่มสูบบุหรี่ของนักสูบหน้าใหม่ คือ 1) ครอบครัวหรือบุคคลใกล้ชิดสูบบุหรี่ 2) เพื่อน 3) การโฆษณาประชาสัมพันธ์ของบริษัทบุหรี่ 4) การเข้าถึงและการหาซื้อบุหรี่ได้ผ่านระบบออนไลน์ ซึ่งการนำข้อมูลองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์ต่อการเริ่มสูบบุหรี่ของนักสูบหน้าใหม่ไปใช้เพื่อพัฒนาโครงการรณรงค์ นับเป็นความท้าทายของผู้พัฒนาโครงการรณรงค์เป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากองค์ประกอบทั้งหมดเป็นองค์ประกอบที่มีการศึกษาวิจัยมานานกว่า 10 ปี แต่ยังไม่มีหน่วยงานหรือโครงการใดที่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างเป็นรูปธรรม

หลักการรณรงค์ของโครงการปกป้อง Gen Z จากการสูบบุหรี่

จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลหลักการรณรงค์ของโครงการปกป้อง Gen Z จากการสูบบุหรี่สามารถสรุปเป็น “หลักการดาว 5 แฉก” ซึ่งประกอบไปด้วยหลักการสำคัญ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 หลักการดาว 5 แฉก ของโครงการปกป้อง Gen Z จากการสูบบุหรี่

1. เข้าใจปัญหา วางแผนการรณรงค์

มูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ เริ่มต้นวางแผนและพัฒนาโครงการด้วยเล็งเห็นถึงปัญหาของการดำเนินกลยุทธ์ในการขยายฐานลูกค้าของบริษัทผู้ผลิตและจัดจำหน่ายบุหรี่ที่มุ่งเน้นการสร้างประสบการณ์ ทัศนคติ การรับรู้และจูงใจให้วัยรุ่นอยากลองสูบบุหรี่ ประกอบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของสำนักงานสถิติแห่งชาติที่ และข้อมูลจากประสบการณ์ที่สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันว่า กลุ่มนักสูบหน้าใหม่ จะมีอายุระหว่าง 15 - 19 ปี และมีแนวโน้มที่อายุจะน้อยลงเรื่อย ๆ ดังนั้น มูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่จึงกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการรณรงค์เพื่อป้องกันนักสูบหน้าใหม่เป็นเยาวชนอายุระหว่าง 7 - 20 ปี หรือเรียกว่ากลุ่ม Gen Z ทั้งนี้การกำหนดกลุ่มอายุดังกล่าว อาจไม่สอดคล้องกับข้อมูลทางวิชาการ เนื่องจากมีการใช้ข้อมูลสนับสนุนเรื่องกลยุทธ์ในการขยายฐานลูกค้าของบริษัทผู้ผลิตและจัดจำหน่ายบุหรี่เป็นสำคัญ

นอกจากนี้ ข้อมูลจากการทบทวนเอกสารการประชุมโครงการ Gen Z Gen Strong ไม่สูบ ในวันที่ 22 เมษายน 2559 พบว่ามีการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอสถานการณ์การสูบบุหรี่ในคนอายุต่ำกว่า 24 ปีและในกลุ่มนักเรียน ตลอดจนมีการวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนนักสูบหน้าใหม่ที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต สะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาโครงการปกป้อง Gen Z จากการสูบบุหรี่ มีการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประกอบการดำเนินงานอย่างรอบด้าน โดยอาศัยข้อมูลทั้งที่เป็นทางการ คือ สถิติและการคาดการณ์แนวโน้มในอนาคตจากหลักฐานเชิงประจักษ์ และข้อมูลที่ไม่เป็นทางการ คือ การสื่อสารการตลาดของบริษัทผู้ผลิตบุหรี่ ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดนี้ช่วยให้หน่วยงานผู้ดำเนินโครงการฯ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้าใจปัญหาได้อย่างถูกต้อง และสามารถนำไปวางแผนการรณรงค์ต่อไปได้

2. วิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย

เมื่อได้ทำความเข้าใจกับปัญหาที่เกิดขึ้นของนักสูบหน้าใหม่แล้ว มูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่จึงวางแผนการรณรงค์ ทั้งการจัดกิจกรรมและการสื่อสารโครงการเพื่อให้สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่เป็น Gen Z ให้ได้มากที่สุด โดยเริ่มต้นจากจัดตั้งคณะทำงาน เพื่อศึกษาบริบทและสภาพแวดล้อมของ Gen Z จนพบว่าวิถีชีวิตของกลุ่มคน Gen Z จะมีโทรศัพท์มือถือเปรียบเสมือนปัจจัยที่ 5 ของการดำรงชีวิต ดังนั้นบริบทและสภาพแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตต่อกลุ่มคน Gen Z คือ สังคมออนไลน์ ด้วยเหตุนี้กิจกรรมและการสื่อสารของโครงการจึงมีการใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นสำคัญ

จากนั้น คณะทำงานจึงเริ่มวางกลยุทธ์การสื่อสารโดยเริ่มจากการเลือก Key Massage เพื่อใช้ในการสื่อสารไปยังกลุ่มเป้าหมาย โดยเลือกใช้คำว่า “Gen Z Gen Strong” เนื่องจากกลุ่มคน Gen Z เป็นกลุ่มคนที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง มีการสร้างเอกลักษณ์หรือตัวตนเพื่อแสดงออกอย่างชัดเจน การเลือก Key Massage ดังกล่าวจะเชื่อมโยงไปสู่ตัวตนของกลุ่มคน Gen Z ว่าการเลือกที่จะไม่สูบบุหรี่นั้นอยู่ที่ตัวเอง สามารถเลือกทางเดินของชีวิตได้ด้วยตัวเอง

เมื่อได้ Key Massage ซึ่งเปรียบเสมือน “สาร” ที่สำคัญในการรณรงค์แล้ว คณะทำงานจึงเลือก “ผู้ส่งสาร” โดยใช้กลุ่มนักแสดงหลักจากซีรี่ย์ Hormone วัยว้าวุ่น ซึ่งเป็นกลุ่มนักแสดงที่มีชื่อเสียงในช่วงเวลาดังกล่าว เข้ามาทำการสื่อสารไปยังกลุ่มคน Gen Z โดยบูรณาการช่องทางการสื่อสารทั้งทางสื่อออนไลน์ และสื่อดั้งเดิม เช่น การแถลงข่าวเปิดตัวโครงการ การจัดกิจกรรมเสวนา การเผยแพร่คลิปวีดีโอผ่านทาง Facebook YouTube การเผยแพร่ infographic ผ่าน Instagram ของนักแสดง เป็นต้น ซึ่งการเลือกผู้มีอิทธิพลทางความคิดมาใช้ในการสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจในการรณรงค์อันจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติ พฤติกรรม เป็นหนึ่งในกลยุทธ์ที่ดีและมีประสิทธิภาพในการสื่อสารมวลชน อันจะเห็นได้จากข้อมูลการรับชมและการเข้าถึง ซึ่งนับเป็นหนึ่งในสิ่งสะท้อนความสำเร็จของการสื่อสารได้ โดยคลิปวีดีโอที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์คลิปแรกของโครงการรณรงค์นี้มีสถิติที่สำคัญคือ Facebook : ยอดรับชม 87,298 / เข้าถึงแล้ว 925,369 และ YouTube : ยอดรับชม 17,031 Share : 314 (มูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่, 2561)

3. ทุนสนับสนุนในการรณรงค์

งบประมาณของมูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ หรือ สสส. ดังนั้นการดำเนินงานของโครงการปกป้อง Gen Z จากการสูบบุหรี่ จึงใช้งบประมาณจาก สสส. ด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายและการวางแผนสื่อสารโครงการข้างต้น จะเห็นได้ว่า ทางโครงการฯ ใช้นักแสดงที่มีชื่อเสียงและทีมงานมืออาชีพเข้ามาทำการรณรงค์ ซึ่งอาจมีข้อจำกัดในการเบิกจ่ายงบประมาณได้ แต่ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า ทางโครงการฯ ได้ใช้ความสัมพันธ์อันดีระหว่างหน่วยงานและบุคคล ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานและลดภาระงบประมาณ โดยมีการพิจารณาการใช้งบประมาณให้เกิดผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพสูง และคุ้มค่าที่สุด มากกว่าการยึดติดกับข้อจำกัดของกฎเกณฑ์ด้านการเบิกจ่ายงบประมาณจนไม่อาจขับเคลื่อนการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพได้

4. กิจกรรมการรณรงค์

กิจกรรมของโครงการปกป้อง Gen Z จากการสูบบุหรี่ มีการออกแบบและดำเนินกิจกรรมอย่างหลากหลาย แต่สามารถจำแนกได้ออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ กิจกรรมที่คิดและพัฒนาจากส่วนกลาง และกิจกรรมที่คิดและพัฒนาจากกลุ่มคน Gen Z ที่เข้าร่วมโครงการ

กิจกรรมที่คิดและพัฒนาจากส่วนกลาง จะเริ่มจากบุคลากรในมูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ เสนอความคิดกับทีม โดยคณะทำงานแบ่งย่อยเป็น 2 คณะ คือ คณะทำงานด้านวิชาการ และคณะทำงานด้านกระบวนการ ซึ่งจะเป็นผู้สนับสนุน พัฒนา ออกแบบ และดำเนินกิจกรรมจริง ประเด็นสำคัญในการคัดเลือกบุคลากรที่จะเข้ามาปฏิบัติหน้าที่เป็นวิทยากรของโครงการฯ จะต้องเป็นวิทยากรรุ่นใหม่ น่าสนใจ เพื่อให้สามารถปรับตัวเข้ากับกลุ่มคน Gen Z ที่เข้าร่วมกิจกรรมได้เป็นอย่างดี

กิจกรรมที่คิดและพัฒนาจากกลุ่มคน Gen Z ที่เข้าร่วมโครงการ จะเริ่มจากรับฟังความคิดเห็นของนักเรียนที่เคยเข้าร่วมกิจกรรม และแสดงความคิดเห็นผ่านทางคณาจารย์ หรือพูดคุยโดยตรงกับบุคลากรของมูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ จากนั้นคณะทำงานจึงมีการระดมความคิด จัดสรรงบประมาณ และออกแบบกิจกรรมเพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการ แต่ยังคำนึงถึงความเหมาะสมของบริบท สถานการณ์และองค์ความรู้ด้านบุหรี่ที่จะได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมด้วย

ข้อมูลที่น่าสนใจของกิจกรรมการรณรงค์โครงการปกป้อง Gen Z จากการสูบบุหรี่ คือ การสร้างแรงจูงใจให้กับนักเรียน จากข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกและการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง พบว่า นักเรียน ที่เข้าร่วมโครงการฯ มีความสนใจและกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมต่าง ๆ โดยไม่มีการบังคับจากครูอาจารย์หรือโรงเรียน ทางโครงการฯ ได้ใช้กลยุทธ์ในการสร้างแรงบันดาลใจผ่านรุ่นสู่รุ่น เปิดโอกาสให้นักเรียน ที่เข้าร่วมโครงการ ฯ ได้แสดงศักยภาพและความสามารถอย่างเต็มที่ ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางโครงการฯ จัดทำขึ้น เช่น การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับประเทศในภูมิภาคอาเซียน การจัดกิจกรรมร่วมกับศิลปิน นักแสดงที่มีชื่อเสียง การเดินทางเพื่อร่วมกิจกรรมข้ามจังหวัด ฯลฯ ซึ่งพัฒนาให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกิดลักษณะที่พึงประสงค์ คือ กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออกในสิ่งที่เหมาะสมถูกต้อง ผสมผสานการใช้สัญญะ (Sign) เพื่อแสดงอัตลักษณ์ของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการฯ เช่น เสื้อที่แตกต่างกันในแต่ละรุ่น ทำให้เกิดความภาคภูมิใจ และเป็นแรงบันดาลใจให้รุ่นน้องอยากดำเนินรอยตามรุ่นพี่

กลยุทธ์ของกิจกรรมการรณรงค์อีกประการหนึ่ง คือ การพัฒนาแกนนำคณาจารย์ และแกนนำเยาวชน โดยทางโครงการฯ เรียกกลยุทธ์นี้ว่า กลยุทธ์ดาวกระจายไร้ควัน เป็นการพัฒนาคณาจารย์และเยาวชนจนสามารถเป็นต้นแบบ และแกนนำในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของบุคคลใกล้ชิดในการลด ละ เลิกบุหรี่ อีกทั้งยังสามารถป้องกันนักสูบหน้าใหม่ได้เนื่องจากการใช้สื่อบุคคล เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่มีประสิทธิภาพสูงในการสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจ

5. การติดตามและประเมินผล

หนึ่งในกระบวนการที่สำคัญของการรณรงค์ คือ การติดตามและประเมินผล โดยโครงการปกป้อง Gen Z จากการสูบบุหรี่ มีวิธีการติดตามและประเมินผลโดยตัวชี้วัดทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินกิจกรรมที่กำหนดไว้ แต่ข้อจำกัดของการวัดผลเชิงปริมาณในบางประเด็น เช่น ร้อยละของนักสูบหน้าใหม่ลดลง ไม่สามารถวัดและประเมินผลจากการดำเนินโครงการฯ นี้เพียงอย่างเดียวได้

นอกจากนี้ บุคลากรที่รับผิดชอบโครงการฯ ของมูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ยังมีการวัดประเมินผลในรายกิจกรรมที่ดำเนินการจัดขึ้นเพื่อป้องกันนักสูบหน้าใหม่ในแต่ละครั้งด้วย อาทิ การประเมินผลวิทยากรอบรม การประเมินผลโดยใช้ทีมประเมินผลโดยตรง การ

ประเมินองค์ความรู้ก่อน-หลังเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียน โดยเปิดรับฟังความคิดเห็นในหลายช่องทาง ซึ่งจะมีการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อใช้ในการพัฒนากิจกรรมในครั้งถัดไป

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

การสื่อสารของโครงการรณรงค์เพื่อป้องกัน Gen Z สู่นักสูบหน้าใหม่ จากโครงการปกป้อง Gen Z จากการสูบบุหรี่ เป็นโครงการที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ปี 2559 จวบจนถึงปัจจุบัน และยังมีการพัฒนาต่อยอดกิจกรรมและเป้าหมายให้เหมาะสมกับสภาพบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป สะท้อนให้เห็นถึงการวางแผนการรณรงค์ที่ละเอียด รอบด้าน มีทิศทางการขับเคลื่อนที่ชัดเจน ประกอบกับการผสมผสานเครื่องมือสื่อสารที่หลากหลาย จึงสามารถโน้มน้าวใจกลุ่มเป้าหมายผ่านการใช้หลักการเหตุผล และการใช้อารมณ์ ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการประสบความสำเร็จของการขับเคลื่อนโครงการรณรงค์ (สุระชัย ชูผกา, 2562)

นอกจากนี้ โครงการปกป้อง Gen Z จากการสูบบุหรี่ยังเปิดโอกาสให้กลุ่มเป้าหมายได้เข้ามามีส่วนร่วมทั้งในขั้นตอนของการออกแบบกิจกรรม การจัดกิจกรรม และการติดตามประเมินผล ซึ่งกระตุ้นให้กลุ่มเป้าหมายมีพลังในการขับเคลื่อนโครงการอย่างเต็มที่ สอดคล้องกับหลักของการพัฒนานวัตกรรมทางสังคม ที่มุ่งเน้นพัฒนาวิธีการแก้ปัญหาทางสังคมรูปแบบใหม่และประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงการปรับปรุงให้เข้ากับความต้องการของชุมชนหรือสังคมเป็นสำคัญ (Farmer, J. et al, 2018; Rhule, E., & Allotey, P. A., 2020)

ไม่เพียงเท่านั้น โครงการปกป้อง Gen Z จากการสูบบุหรี่ ยังมีความโดดเด่นกว่าการรณรงค์อื่น ๆ เนื่องจาก โดยทั่วไปแล้ว การจัดกิจกรรมรณรงค์มักใช้การสื่อสารมวลชนหรือการสื่อสารทางเดียว เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย แต่การประยุกต์ใช้แนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนานั้น จะช่วยสร้างเสริมอำนาจให้แก่กลุ่มเป้าหมาย ดำเนินโครงการโดยคำนึงถึงประชาชนเป็นสำคัญ ซึ่งจะเป็นกระบวนการที่จะนำไปสู่การพัฒนาสังคมแบบ “ประชาสังคม” อย่างแท้จริง (บุญเลิศ ศุภดิลก, 2558)

อย่างไรก็ตาม ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า โครงการปกป้อง Gen Z จากการสูบบุหรี่ ได้ใช้วิธีการกำหนดอายุ Gen Z ของโครงการฯ โดยอ้างอิงจากบริษัทผู้ผลิตบุหรี่เป็นสำคัญ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนากลยุทธ์ในการรณรงค์ แต่จะทำให้ขาดความครอบคลุมถึงนักศึกษาในมหาวิทยาลัยหรือผู้ที่มีอายุ 19-24 ปี ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลในการป้องกันนักสูบหน้าใหม่ของประเทศได้ (กรมประชาสัมพันธ์, 2562; สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2564)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า หลักการรณรงค์ของโครงการปกป้อง Gen Z จากการสูบบุหรี่ ประกอบไปด้วย 5 หลักการ คือ 1) เข้าใจปัญหา วางแผนการรณรงค์ 2) วิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย 3) ทุนสนับสนุนในการรณรงค์ 4) กิจกรรมการรณรงค์ และ 5) การติดตามและประเมินผล โดยหลักการรณรงค์ดังกล่าว ดำเนินการอย่างสอดคล้องกับองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์ต่อการเริ่มสูบบุหรี่ของนักสูบหน้าใหม่ คือ 1) ครอบครัวหรือบุคคลใกล้ชิดสูบบุหรี่ 2) เพื่อน 3) การโฆษณาประชาสัมพันธ์ของบริษัทบุหรี่ 4) การเข้าถึงและการหาซื้อบุหรี่ได้ผ่านระบบออนไลน์ โดยข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ ทางโครงการฯ ควรพิจารณาขยายอายุกลุ่มเป้าหมายให้สอดคล้องกับประเด็นปัญหา หรืออาจพิจารณาปรับกลยุทธ์ของโครงการอื่นที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน ให้ครอบคลุมกลุ่มนักสูบหน้าใหม่ที่มีอายุระหว่าง 19 - 24 ปี ตลอดจนสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของครอบครัว และภาคีเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับกลุ่มเป้าหมายในทุกกระบวนการ ในส่วนข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งถัดไป เนื่องด้วยการวิจัยในครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ดังนั้น การวิจัยในอนาคตอาจใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ หรือระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน เพื่อติดตามและประเมินผลโครงการตามตัวชี้วัดเชิงปริมาณ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาโครงการฯ และสามารถนำผลจากการวิจัยไปใช้ในการออกแบบกลยุทธ์ของโครงการอื่น ๆ ได้ในอนาคต

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารมหาวิทยาลัยนเรศวร เรื่อง “การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมทางสังคมอย่างมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันนักสูบหน้าใหม่”

เอกสารอ้างอิง

กรมประชาสัมพันธ์. (2562). กระทรวงสาธารณสุข ร่วมกับภาคีเครือข่ายควบคุมยาสูบ ลดอัตรากาบริโภคยาสูบลงอย่างน้อยร้อยละ 30 เพื่อลดปัจจัยเสี่ยงโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง. เรียกใช้เมื่อ 8 กรกฎาคม 2565 จาก https://thainews.prd.go.th/th/news/detail/TCATG190728194429677

การยาสูบแห่งประเทศไทย. (2565). งบการเงินสำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2564 และรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต. เรียกใช้เมื่อ 6 กรกฎาคม 2565 จาก https://www.thaitobacco.or.th/th/wpcontent/uploads/2022/02/F99_2564_S207_30092021.pdf

จำเนียร จวงตระกูล. (2561). ปัญหาการกำหนดกลุ่มตัวอย่างและวิธีการสุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงคุณภาพ. วารสารบริหารธุรกิจและสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 1(2), 1-21.

บุญเลิศ ศุภดิลก. (2558). การสื่อสารกับการพัฒนา . นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

มนทรัตม์ ถาวรเจริญทรัพย์. (2564). รัฐอ่วม! ควักจ่ายไทยสูบบุหรี่ป่วย 4 โรคร้ายต่อคนสูง 6 ล้านบาท. เรียกใช้เมื่อ 6 กรกฎาคม 2565 จาก https://www.trc.or.th/th/ข่าวสาร/ข่าวเผยแพร่/ข่าวสารบุหรี่/582-รัฐอ่วม-ควักจ่ายไทยสูบบุหรี่ป่วย-4-โรคร้ายต่อคนสูง-6-ล้านบาท.html

มูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่. (2561). โครงการปกป้อง Gen Z จากการสูบบุหรี่. เรียกใช้เมื่อ 14 เมษายน 2565 จาก https://genzstrong.com/aboutus

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2564). ‘เรื่องลับควันพิศวง’ ป้องกันเยาวชนเป็น ‘นักสูบหน้าใหม่’. เรียกใช้เมื่อ 13 เมษายน 2565 จาก https://www.thaipost.net/main/detail/89971

สุระชัย ชูผกา. (2562). หลักรณรงค์: เปลี่ยนโลกได้ด้วยมือเปล่า. กรุงเทพมหานคร: กู๊ดเฮดพริ้นติ้งแอนด์ แพคเกจจิ้งกรุ๊ป.

Farmer, J. et al. (2018). Applying social innovation theory to examine how community co-designed health services develop: using a case study approach and mixed methods. BMC health services research, 18(1), 1-12.

Rhule, E., & Allotey, P. A. (2020). Researching social innovation: is the tail wagging the dog? Infectious diseases of poverty, 9(1), 1-5.

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 1027-1045

บทความวิจัย

กลยุทธ์การพัฒนาเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ จังหวัดตาก*

A DEVELOPMENT STRATEGY OF DISTRICT HEARTH SYSTEM, TAK PROVINCE

ปราโมชย์ เลิศขามป้อม[1]
Pramot Lertkhampom[1]
[1]มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
[1]Rambhai Barni Rajabhat University, Thailand
[1]Corresponding author E-mail: Owenmind@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ จังหวัดตาก และ 2) กำหนดและประเมินกลยุทธ์การพัฒนาเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ จังหวัดตาก ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน ได้แก่ 1) ศึกษาสภาพ ปัญหา และปัจจัยดำเนินงาน ใช้แบบสอบถาม สนทนากลุ่ม กลุ่มตัวอย่างคือ 1) ระดับอำเภอ ได้แก่ ผอ.รพ., สธ., ผู้รับผิดชอบ และ 2) ระดับตำบล ได้แก่ ผอ.รพ.สต., กรรมการ, ผู้ปฏิบัติงาน, อบต. รวมทั้งสิ้น 370 คน 2) ศึกษากลยุทธ์ ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ เครือข่ายอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี และอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ 1) ผอ.รพ. 2) สธ.อ. 3) รพ. 4) สสอ. 5) อบต. และ 6) กรรมการ จำนวน 12 คน 3) กำหนดกลยุทธ์ ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้เชี่ยวชาญสุขภาพ จำนวน 10 คน และ 4) ประเมินกลยุทธ์ ใช้แบบประเมินความพึงพอใจ กลุ่มตัวอย่างคือ ตำบลยกกระบัตร อำเภอสามเงา จำนวน 75 คน โดยเลือกสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงทั้งหมด วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพดำเนินงานคือ 1.1) ทำงานร่วม 1.2) ภาวะผู้นำ 1.3) ส่วนร่วมสมาชิก 1.4) ทำงานเกิดคุณค่า 1.5) บริหารทรัพยากร 1.6) บริการสุขภาพ และ1.7) ส่วนร่วมชุมชน ปัญหาโดยรวมอยู่ระดับ

* Received 9 December 2022; Revised 27 December 2022; Accepted 29 December 2022

ปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.86) ค่าเฉลี่ยมากคือ โครงสร้าง/บริหาร ($\bar{X}$ = 3.55) รองลงมาคือ แบ่งปัน/พัฒนาบุคลากร ($\bar{X}$ = 2.73) และปัจจัยภายในคือ นโยบาย ($\bar{X}$ = 3.32) ภายนอกคือ เทคโนโลยี ($\bar{X}$ = 3.23) และ 2) กำหนดกลยุทธ์ ได้แก่ วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย กลยุทธ์คือ 2.1) พัฒนากลไกจัดการสุขภาพองค์รวม 2.2) ส่งเสริมนวัตกรรมดูแลสุขภาพโมเดล และ 2.3) พัฒนาศักยภาพเครือข่าย ผลประเมินเหมาะสม เป็นไปได้ค่า $\bar{X}$ = 4.53 ซึ่ง $\bar{X}$>3.51 ขึ้นไปผ่านเกณฑ์
คำสำคัญ: กลยุทธ์, การพัฒนา, เครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ

Abstract

The objectives of this research were to: 1) study problems condition and factors related to operations of district health network at Tak province, and 2) determine and assess strategies for developing district health networks at Tak province. By using mixed-methods research was research and development model (R&D) such as: 1) study the problems condition and operational factors by using questionnaires and group discussions, the sample group was (1) district level such as hospital director, public health and person in charge, and (2) sub-district level such as director of hospital health promotion, board, officer and sub-district administrative organization for totally 370 persons, 2) study strategies by using an in-depth interview form that the informant was 1) director of the hospital 2) district public health system 3) district health system of the hospital 4) district health system of district public health 5) president or permanent secretary of the sub-district administrative organization and 6) committee of 12 persons, 3) strategic formulation by using in-depth interview of health professionals of 10 persons, and 4) to evaluated strategies by using satisfaction survey, the sample group was Yokkrabat sub-district, Sam Ngao District totally 75 people. All selecting a specific sample. Data were analyzed by statistical frequency, percentage, mean, standard deviation and content analysis. It was found that: 1) the operating condition was: 1.1) collaborate, 1.2) leadership, 1.3) member participation, 1.4) work efficiency, 1.5) resource management, 1.6) health service, and 1.7) community engagement. The overall problem was moderate ($\bar{X}$ = 2.86) on the highest mean such as: organization chart and administration ($\bar{X}$ = 3.55) that it followed by sharing and developing human resource ($\bar{X}$ = 2.73), and next the factors such as: internal factor was policy ($\bar{X}$ = 3.32), and external was Technology ($\bar{X}$ = 3.23). 2) The strategic formulation such as vision, mission, goals

and strategy that were: 2.1) developed a holistic health management, 2.2) promoted health care innovations through models, and 2.3) developed the potential of competent network personnel, manage all dimensions of health, assessment results were appropriate, possible, value $\bar{X}$ = 4.53, average >3.51 or more that shown pass the criteria.

Keywords: Strategy, Development, Health Network District Health System

บทนำ

ในปัจจุบัน ประเทศไทยกำลังเผชิญปัญหาสุขภาพหลายด้าน ทั้งด้านสังคมผู้สูงอายุ การเกิดปัจจัยคุกคามสุขภาพจากโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง และโรคอุบัติใหม่เพิ่มมากขึ้น ปัญหาการขาดแคลนบุคลากร ซึ่งปัญหาสุขภาพที่เปลี่ยนแปลงไปและมีความซับซ้อนมากขึ้น จึงเป็นสาเหตุที่ต้องการความร่วมมือในการดำเนินงานจากภาคส่วนอื่น ๆ และชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการปัญหา (สุชาต อุดมโสภกิจ และคณะ, 2557) ระบบสาธารณสุขของประเทศไทยผ่านการมีการปฏิรูปมาอย่างต่อเนื่อง แต่ที่มาเด่นชัด เมื่อมีพระราชบัญญัติ (พ.ร.บ.) กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 แผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2543 ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2545 กำหนดให้นำงบประมาณที่เคยจัดบริการสาธารณสุขแก่ประชาชนมาจัดเป็นกองทุน โดยมีสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ทำหน้าที่จัดสรรเงินกองทุนเป็นรายหัวประชากร (Capitation) ให้แก่สถานบริการสาธารณสุข ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อซื้อบริการสาธารณสุขที่จำเป็นแทนประชาชน การปฏิรูปดังกล่าวกระทบต่อบทบาทของกระทรวงสาธารณสุข (วินัย ลีสมิทธิ์ และคณะ, 2554) การเดินหน้าปฏิรูประบบสุขภาพภายใต้การปฏิรูปประเทศไทยเพื่อลดทอนความขัดแย้งและปัญหาต่าง ๆ จึงนำแนวคิดรูปแบบการจัดการระบบสาธารณสุขในพื้นที่หรือเขตสุขภาพของต่างประเทศมาประยุกต์ใช้กับบริบทของประเทศไทย โดยแบ่งเขตสุขภาพออกเป็น 12 เขต และมีเครื่องมือในการดำเนินงานเขตสุขภาพ คือ ระบบสุขภาพระดับอำเภอ (รสอ.) หรือ District Health System (DHS) (สุรเกียรติ อาชานานุภาพ, 2554) และแผนพัฒนาระบบบริการสุขภาพ (Service Plan) นอกจากนี้ กระทรวงสาธารณสุขร่วมกับสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ได้กำหนดนโยบายสนับสนุนและกระจายการจัดการของหน่วยบริการสาธารณสุขระดับอำเภอในรูปแบบของการพัฒนาเครือข่ายบริการสุขภาพระดับอำเภอ ที่เป็นระบบการทำงานเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาสุขภาพอย่างมีประสิทธิภาพ บูรณาการภาคีเน้นเป้าหมายผ่านกระบวนการชื่นชมและจัดการความรู้แบบอิงบริบท และเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายด้านสุขภาพตั้งแต่ระดับกระทรวง จังหวัดและอำเภอไปสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่ (สำนักบริหารการสาธารณสุข สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2559)

การส่งเสริมให้สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ โรงพยาบาลชุมชน องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นและภาคีเครือข่ายภาคประชาชนมีบทบาทใหม่ในการส่งเสริมสนับสนุนการทำงานแบบมีส่วนร่วมขับเคลื่อนการดูแลสุขภาพ ส่งเสริม ป้องกัน รักษาและฟื้นฟูสภาพของประชาชนให้มีสุขภาพดีถ้วนหน้าทั้งอำเภอในรูปแบบ “อำเภอสุขภาวะ” (ยงยุทธ พงษ์สุภาพ, 2557) โดยมีเครือข่ายบริการปฐมภูมิที่มีคุณภาพ คือ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) เป็นหน่วยที่ให้บริการสุขภาพที่เหมาะสม มีกระบวนการเรียนรู้สภาพปัญหาพื้นที่และสร้างเสริมศักยภาพของสังคมในชุมชน ครอบครัว และบุคคลตามบริบทของพื้นที่ โดยมีเป้าหมายที่สำคัญคือ ทำให้ประชาชนมีสถานะสุขภาพที่ดีขึ้น ลดโรคที่เป็นปัญหา ส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันความเจ็บป่วยที่ป้องกันได้และมีศักยภาพในการรับมือกับปัญหาสาธารณสุขที่เปลี่ยนแปลงได้ และส่งเสริมให้ประชาชนสามารถดูแลและพึ่งตนเองด้านสุขภาพองค์รวมได้โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชน ครอบครัว ชุมชนและท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งพัฒนาทีมเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอให้มีความเข้มแข็งและมีเอกภาพในการบริหารจัดการอย่างมีเอกภาพ (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตาก, 2557) ระบบสุขภาพระดับอำเภอ (DHS) คือ ระบบการทำงานด้านสุขภาพระดับอำเภอร่วมกับของทุกภาคส่วนด้วยการบรูณาการทรัพยากรภายใต้บริบทของพื้นที่ผ่านกระบวนการ ชื่นชมและการจัดการความรู้ส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชน พึ่งตนเองได้และไม่ทอดทิ้งกัน โดยมเป้าหมายร่วมกันเพื่อสุขภาวะของประชาชน โดยมีหลักการดำเนินงาน 5 องค์ประกอบ คือ 1) การทำงานร่วมกันในระดับอำเภอ 2) การมีส่วนร่วมของเครือข่ายและชุมชน 3) การทำงานจนเกิดคุณค่าทั้งกับผู้รับ บริการและตัวผู้ให้บริการเอง 4) การแบ่งปันทรัพยากรและการพัฒนาบุคลากร และ 5) การให้บริการสุขภาพตามบริบทที่จำเป็น มีจุดมุ่งหมายในการสร้างความคิด ตลอดจนกำหนดยุทธศาสตร์ที่จะช่วยให้ประชาชนมีความเข้มแข็ง มีความรอบรู้และทักษะ และทรัพยากรเพื่อการพัฒนาสุขภาพที่ยั่งยืน ที่ผ่านมากระทรวงสาธารณสุขมีการพัฒนาระบบสุขภาพอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะระบบปฐมภูมิมีการพัฒนาของทางวิชาการแต่ยังขาดการนำไปปฏิบัติให้เห็นรูปธรรม ดังนั้น การพัฒนาเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอมาเป็นแม่แบบในระบบสุขภาพ จะเป็นตัวขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนาสุขภาพทั้งระบบ โดยมีโรงพยาบาลชุมชนเป็นจุดเชื่อมโยงการเปลี่ยนแปลงสำคัญระหว่างงานรักษาพยาบาลกับงานสร้างเสริมสุขภาพป้องกันโรคในอนาคต ประชาชนทุกคนจะได้รับบริการที่ดีมีคุณภาพมาตรฐาน (ชูชัย ศรชำนิ, 2564)

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตาก อยู่ในเขตบริการสุขภาพที่ 2 มีพื้นที่รับผิดชอบ 9 อำเภอ โดยบริบทของพื้นที่เป็นภูมิประเทศแบบภูเขาสูงและที่ราบโดยแบ่งลักษณะการปกครอบตามภูมิประเทศเป็นสองฟาก คือ ฟากตะวันตก ที่มี 5 อำเภอชานแดนติดกับประเทศสหภาพเมียนมา และฟากตะวันออกอีก 4 อำเภอ ด้วยความแตกต่างทางภูมิศาสตร์และสภาพทางสังคม เศรษฐกิจและวิถีชีวิต ความเชื่อ มีผลต่อการจัดการปัญหาสุขภาพเป็นอย่างมาก สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตาก จึงได้นำนโยบายเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ มาดำเนิน

โครงการพื้นที่นำร่อง 3 อำเภอ ในปีงบประมาณ 2556 คือ อำเภอเมืองตาก อำเภอแม่ระมาด และอำเภอสามเงา โดยมี 6 อำเภอที่เหลือได้เริ่มเรียนรู้ไปพร้อมๆ กัน และขยายพื้นที่เป้าหมายครบ ทั้ง 9 อำเภอในปี 2557 ได้มีการประเมินผลการดำเนินงาน พบว่า มีความสำเร็จตามบันได 5 ขั้นอยู่ในระดับขั้นที่ 1 และ 2 เป็นส่วนใหญ่ (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตาก, 2557) ของการพัฒนาตามบันได 5 ขั้นของการประเมิน โดยใช้แบบการประเมินตนเอง เนื่องจากการดำเนินงานเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ (DHS) เป็นรูปแบบการดำเนินงานระบบสุขภาพที่กระทรวงสาธารณสุขนำมากำหนดเป็นนโยบายในการขับเคลื่อนระบบสุขภาพของประเทศ และมีการประกาศใช้พร้อมกันทั่วประเทศ แต่ยังขาดเอกภาพในการบริหารจัดการ เนื่องจากยังไม่มีหน่วยงานระดับกรมของกระทรวงมารับผิดชอบโดยตรง แต่ผลักดันนโยบายลงสู่การปฏิบัติผ่านนักวิชาการ และเขตบริการสุขภาพ จึงไม่มีความชัดเจนในทางปฏิบัติและการประเมินผลของการพัฒนา ส่งผลให้การประเมินของจังหวัดตากอยู่ในระดับ 2 จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญสนใจศึกษาเรื่องกลยุทธ์การพัฒนาเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ (DHS) ในจังหวัดตาก เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุง หรือประกอบการตัดสินใจในการจัดระบบบริการสุขภาพให้สอดคล้องกับสภาพบริบทและความต้องการของชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ จังหวัดตาก
2. เพื่อกำหนดและประเมินกลยุทธ์การพัฒนาเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ จังหวัดตาก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน มีขั้นตอนการวิจัย 4 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพ ปัญหา และปัจจัยดำเนินงาน ระยะที่ 2 ศึกษากลยุทธ์ ใช้แบบสัมภาษณ์เชิง ระยะที่ 3 กำหนดกลยุทธ์ ใช้ และ ระยะที่ 4 ประเมินกลยุทธ์ ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ จังหวัดตาก

ตอนที่ 1 ศึกษาสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ จังหวัดตาก (เชิงปริมาณ)

แหล่งข้อมูล 1) ประชากรคือ บุคลากรในเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ จังหวัดตาก จำนวน 9 เครือข่าย ได้แก่ 1) อำเภอเมืองตาก 2) อำเภอสามเงา 3) อำเภอแม่ระมาด 4) อำเภอบ้านตาก 5) อำเภอพบพระ 6) อำเภอท่าสองยาง 7) อำเภออุ้มผาง 8) อำเภอแม่สอด และ 9) อำเภอวังเจ้า โดยจำแนกคือ โรงพยาบาล จำนวน 9 แห่ง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จำนวน 115 แห่ง สำนักงานสาธารณสุอำเภอ จำนวน 9 แห่ง รวมจำนวนทั้งสิ้น 2,089 คน (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตาก, 2564) และ 2) กลุ่มตัวอย่างคือ บุคลากรใน

เครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอจังหวัดตาก ทั้ง 9 เครือข่าย โดยเลือกแบบสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) ระดับอำเภอ ประกอบด้วย 1.1) ผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการโรงพยาบาล 1.2) สาธารณสุขอำเภอหรือผู้ช่วยสาธารณสุขอำเภอ 1.3) ผู้รับผิดชอบงานเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอของโรงพยาบาล และ1.4) ผู้รับผิดชอบงานเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอของสสอ.กลุ่มละ 9 คน จำนวนทั้งหมด 36 คน และ 2) ระดับตำบล ประกอบด้วย 2.1) ผู้อำนวยการ รพ.สต.จำนวน 92 คน 2.2) ผู้ปฏิบัติงาน รพ.สต. จำนวน 113 คน และ 2.3) คณะกรรมการเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ จำนวน 118 คน จำนวนทั้งหมด 323 คน (การคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างได้กำหนดสัดส่วนความคลาดเคลื่อนที่ระดับ .05 เท่ากับระดับความเชื่อมั่น 95%) โดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตร Krejcie and Morgan (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) รวมทั้งสิ้น 370 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 5 ตอน คือ 1) ข้อมูลพื้นฐานผู้ตอบแบบสอบถาม 2) สภาพการดำเนินงานเครือข่ายสุขภาพ 3) ปัญหาการดำเนินงานเครือข่ายสุขภาพ 4) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานเครือข่ายสุขภาพ (เสรี พงศ์พิศ, 2548) เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert, Rensis., 1967) ได้แก่ 1 หมายถึง สภาพเกิดขึ้นน้อยที่สุด 2 หมายถึง สภาพเกิดขึ้นน้อย 3 หมายถึง สภาพเกิดขึ้นปานกลาง 4 หมายถึง สภาพเกิดขึ้นมาก และ 5 หมายถึง สภาพเกิดขึ้นที่สุด และ 5) ข้อเสนอแนะ (โดยแบ่งช่วงของคะแนน ได้แก่ 1.00 - 1.50 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด 1.51 – 2.50 หมายถึง ระดับน้อย 2.51 – 3.50 หมายถึง ระดับปานกลาง 3.51 – 4.50 หมายถึง ระดับมาก และ 4.51 – 5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยผู้เชี่ยวชาญด้านระบบบริการสาธารณสุข ด้านวิจัย และด้านวัดและประเมินผล จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหา แล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC มีค่า 0.50 -1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือของงานวิจัยคือ นำไปทดลองใช้กับกลุ่มอื่นที่ลักษณะคล้ายตัวอย่าง จำนวน 30 คน และได้หาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89 ของแบบสอบถามทั้งหมดถือว่าผ่านเกณฑ์ และจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บข้อมูลด้วยตนเอง แบ่งเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน และระยะที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานเครือข่ายสุขภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติค่าความถี่ และค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 ศึกษาสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ จังหวัดตาก (เชิงคุณภาพ)

แหล่งข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) คือ บุคลากรในเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอจังหวัดตาก จำนวน 9 เครือข่าย ได้แก่ 1) ผู้รับผิดชอบงานเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอของโรงพยาบาล จำนวน 2 คน 2) ผู้รับผิดชอบงานเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอของ สสอ. จำนวน 2 คน 3) สาธารณสุขอำเภอ จำนวน 2 คน 4) ผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการโรงพยาบาล จำนวน 2 คน 5) ผู้อำนวยการ รพ.สต. จำนวน 1 คน และ 6) นายกหรือปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น 11 คน เลือกสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยกำหนดคุณสมบัติคือ เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถด้านการบริการสาธารณสุข และมีประสบการณ์ทำงานเฉพาะทางมากกว่า 8 ปี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบไม่มีโครงสร้าง ประกอบด้วย 1) สภาพการดำเนินงานเครือข่ายสุขภาพ 2) ปัญหาการดำเนินงานเครือข่ายสุขภาพ และ 3) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ จังหวัดตาก

การเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บข้อมูลด้วยตนเอง แบ่งเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับศึกษาสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานเครือข่ายสุขภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบไม่มีโครงสร้าง ระดับหัวหน้า นำข้อมูลที่ได้ในระยะที่ 1 วิเคราะห์ประเด็นที่สำคัญ เกี่ยวกับกลยุทธ์เครือข่ายสุขภาพ และระยะที่ 2 ใช้สนทนากลุ่มเพื่อนำข้อมูลที่ได้มายืนยันความถูกต้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ระยะที่ 2 ศึกษากลยุทธ์การพัฒนาเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ จังหวัดตาก

ตอนที่ 1 ศึกษาหลักการแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ จังหวัดตาก

แหล่งข้อมูล ได้แก่ เอกสาร บทความวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและทฤษฎีการดำเนินงานเครือข่ายสุขภาพร การประเมินตนเองของเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ และแผนยุทธศาสตร์เครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ตารางการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อแยกประเด็นที่สำคัญ จัดหมวดหมู่ให้เข้าใจง่าย

การเก็บรวบรวมข้อมูล ศึกษาจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วทำการบันทึกข้อมูลลงตารางการวิเคราะห์เนื้อหา

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ตอนที่ 2 ศึกษากลยุทธ์การพัฒนาเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ จังหวัดตาก

แหล่งข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) คือ บุคลากรในเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอที่เป็นพื้นที่นำร่องและพื้นที่ต้นแบบตั้งแต่ปีงบประมาณ 2554 ที่ดำเนินงานครบ 5 องค์ประกอบ ประสบผลสำเร็จ จำนวน 2 เครือข่าย ได้แก่ 1) อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี และ2) อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย 1) ผู้อำนวยการโรงพยาบาล 2)

สาธารณสุขอำเภอ 3) ผู้รับผิดชอบงานเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอของโรงพยาบาล 4) ผู้รับผิดชอบงานเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอของ สสอ. 5) นายกหรือปลัด อบต. และ 6) คณะกรรมการเครือข่าย รวมทั้งสิ้น 12 คน เลือกสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยกำหนดคุณสมบัติ คือ เป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญด้านสาธารณสุข และมีประสบการณ์ทำงานเฉพาะทางมากกว่า 5 ปี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย สัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง แบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ 1) ปัจจัยความสำเร็จของการพัฒนาเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ ระดับหัวหน้า และ 2) ความต้องการของยุทธ์ศาสตร์การพัฒนาเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ จังหวัดตาก

การเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บข้อมูลด้วยตนเอง แบ่งเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ปัจจัยความสำเร็จของการพัฒนาเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ ระดับหัวหน้า ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง และระยะที่ 2 ใช้การสนทนากลุ่มอิงผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำไปสู่การร่างกลยุทธ์

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ระยะที่ 3 การกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ จังหวัดตาก

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกของการพัฒนาเครือข่ายสุขภาพ

แหล่งข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) คือ บุคลากรในเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอจังหวัดตาก จำนวน 9 เครือข่าย ได้แก่ 1) ผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการโรงพยาบาล จำนวน 1 คน 2) สาธารณสุขอำเภอ จำนวน 2 คน 3) ผู้รับผิดชอบงานเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอของโรงพยาบาล จำนวน 2 คน 4) ผู้รับผิดชอบงานเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอของ สสอ. จำนวน 2 คน 5) นายกหรือรอง อบต. จำนวน 2 คน 6) ผู้อำนวยการ รพ.สต. จำนวน 2 คน 7) คณะกรรมการเครือข่าย 8) ประธาน อสม. ระดับอำเภอ จำนวน 4 คน และ 8) ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนากลยุทธ์ จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น 21 คน เลือกสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยกำหนดคุณสมบัติคือ เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถด้านการบริการสาธารณสุข ด้านกลยุทธ์ และมีประสบการณ์ทำงานเฉพาะทางมากกว่า 5 ปี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ 1) ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกของการพัฒนาเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ ระดับหัวหน้า และ 2) ร่างยุทธศาสตร์การพัฒนาเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ จังหวัดตาก

การเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บข้อมูลด้วยตนเอง แบ่งเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกของการพัฒนาเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ ระดับหัวหน้า ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบไม่มีโครงสร้าง และระยะที่ 2 ใช้การสนทนากลุ่มอิงผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำไปสู่การร่างกลยุทธ์

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้เทคนิค SWOT นำเอาผลการวิเคราะห์ข้อมูลจัดทำร่างกลยุทธ์

ตอนที่ 2 การร่างกลยุทธ์การพัฒนาเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ จังหวัดตาก

แหล่งข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) คือ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญ ความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับเวชศาสตร์ครอบครัวและงานระบบสุขภาพ และประสบการณ์เฉพาะทาง มีอายุการทำงานไม่น้อยกว่า 3 ปี โดยเลือกสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่ 1) แพทย์ จำนวน 1 คน 2) นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ จำนวน 5 คน 3) สาธารณสุขอำเภอ จำนวน 2 คน และ 4) นักวิชาการด้านการพัฒนากลยุทธ์ จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเรื่องการร่างกลยุทธ์การพัฒนาเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ จังหวัดตาก

การเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บด้วยตนเอง แบ่งเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างกลยุทธ์การพัฒนาเครือข่ายสุขภาพ (สนทนากลุ่ม) และระยะที่ 2 สนทนากลุ่มอิงผู้เชี่ยวชาญ

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และสรุปเป็นภาพรวม

ระยะที่ 4 การประเมินกลยุทธ์การพัฒนาเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ จังหวัดตาก

แหล่งข้อมูล กลุ่มผู้ให้ข้อมูล (Key Informants) คือ บุคลากรในเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ มีความสนใจ และให้ความร่วมมือทดลองการใช้กลยุทธ์ด้วยความสมัครใจ ได้แก่ ตำบลยกกระบัตร อำเภอสามเงา จังหวัดตาก โดยเลือกสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ประกอบด้วย 1) ผู้บริหาร 2) สาธารณสุขอำเภอ 3) อสม. 4) ปราชญ์ชาวบ้าน 5) ผู้นำท้องถิ่น 6) ผู้นำชุมชน และ7) ประชาชน จำนวนทั้งสิ้น 75 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบประเมิน แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ 1) ข้อมูลพื้นฐาน 2) ระดับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert, Rensis., 1967) โดยแบ่งช่วงของคะแนน ได้แก่ 1 หมายถึง น้อยที่สุด 2 หมายถึง น้อย 3 หมายถึง ปานกลาง 4 หมายถึง มาก และ 5 หมายถึง มากที่สุด (แบ่งช่วงของคะแนน ได้แก่ 1.00 - 1.50 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด 1.51 – 2.50 หมายถึง ระดับน้อย 2.51 – 3.50 หมายถึง ระดับปานกลาง 3.51 – 4.50 หมายถึง ระดับมาก และ 4.51 – 5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด) และ 3) ข้อเสนอแนะ

การเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บข้อมูลด้วยตนเอง แบ่งเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ระดับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ และระยะที่ 2 แบบประเมินความพึงพอใจ

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

การศึกษาสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ จังหวัดตาก พบว่า

1. สภาพดำเนินงานเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ จังหวัดตาก ได้แก่ 1) ด้านทำงานร่วมกันในระดับอำเภอ 2) ด้านภาวะผู้นำของเครือข่ายสุขภาพ 3) ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายสุขภาพ 4) ด้านการทำงานจนเกิดคุณค่า 5) ด้านการบริหารทรัพยากรเครือข่ายสุขภาพ 6) ด้านการให้บริการสุขภาพตามบริบทที่จำเป็น และ7) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน มีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าร้อยละสภาพดำเนินงานเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ จังหวัดตาก จำแนกเป็นรายด้าน

รายการ	ร้อยละ	ลำดับ
1. ด้านทำงานร่วมกันในระดับอำเภอ		
- มีเครือข่ายสุขภาพอำเภอมีโครงสร้างคณะกรรมการด้านสุขภาพ	96.4	1
- มีการตัดสินใจของคณะกรรมการเครือข่ายสุขภาพในด้านการวางแผนสุขภาพ	87.7	2
- มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเครือข่ายโดยการทำประชาคม	84.2	3
2. ด้านภาวะผู้นำของเครือข่ายสุขภาพ		
- ผู้นำเครือข่ายฯ ตัดสินใจมีเหตุผล รอบคอบ รัดกุม ปฏิบัติตามระเบียบ/ข้อบังคับ/แก้ไขปัญหาได้	81.6	1
- คุณลักษณะผู้นำเครือข่ายฯ มีความรับผิดชอบ/เสียสละเวลาทำงานเพื่อส่วนรวม	72.9	2
- ผู้นำเครือข่ายฯ มีความสามารถบริหาร วางแผน มอบหมายงาน แต่ไม่มีการควบคุมการปฏิบัติงาน	70.2	3
3. ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายสุขภาพ		
- สมาชิกเครือข่ายฯ มีส่วนร่วมตัดสินใจ/ คัดเลือกคณะกรรมการเข้าไปมีส่วนร่วมจัดทำแผนแก้ไขปัญหา	81.6	1
- สมาชิกเครือข่ายฯ มีส่วนร่วมดำเนินงานแสดงความคิดเห็นเพื่อเสนอแนะปรับใช้ปฏิบัติงาน/กิจกรรม	68.7	2
- สมาชิกเครือข่ายฯ มีส่วนร่วมใช้และรับผลประโยชน์ครอบครัว/ชุมชนได้รับผลประโยชน์จากกิจกรรม	63.9	3
4. ด้านการทำงานจนเกิดคุณค่า		
- มีเครือข่ายสุขภาพได้รับการตรวจเยี่ยมและให้ข้อเสนอแนะจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และอื่นๆ	91.9	1
- มีเครือข่ายสุขภาพ มีแนวทางหรือวิธีการในการพัฒนา การปฏิบัติงานของบุคลากร	89.5	2
- มีสถานบริการทุกระดับพื้นที่การดำเนินงาน มีการพัฒนาผ่านเกณฑ์มาตรฐานสากล	88.3	3
5. ด้านการบริหารทรัพยากรเครือข่ายสุขภาพ		
- มีเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ มีแนวทางการพัฒนาบุคลากรของเครือข่าย	98.2	1
- มีเครือข่ายสุขภาพ มีการแบ่งปันทรัพยากร	97.0	2
- มีเครือข่ายสุขภาพ มีการจัดสรรงบประมาณในเครือข่าย	94.6	3

ตารางที่ 1 ค่าร้อยละสภาพดำเนินงานเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ จังหวัดตาก จำแนกเป็นรายด้าน (ต่อ)

รายการ	ร้อยละ	ลำดับ
6. ด้านการให้บริการสุขภาพตามบริบทที่จำเป็น		
- มีปัญหาสุขภาพในพื้นที่การดำเนินงาน	95.8	1
- เครือข่ายสุขภาพ มีการดำเนินงานให้บริการสุขภาพด้านการควบคุมป้องกันโรคติดต่อ	93.4	2
- เครือข่ายสุขภาพ มีการดำเนินงานให้บริการสุขภาพด้านการดูแลสุขภาพผู้ป่วยโรคเรื้อรัง	93.1	3
7. ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน		
- เครือข่ายสุขภาพ มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต./เทศบาล) ที่ทำงานด้านสุขภาพในชุมชน	96.1	1
- เครือข่ายสุขภาพ เปิดโอกาสชุมชนให้ข้อเสนอแนะ ร้องเรียนเสนอความคิดเห็นเจ้าหน้าที่สาธารณสุข	91.3	2
- เครือข่ายสุขภาพ เปิดโอกาสชุมชนให้ข้อเสนอแนะ ร้องเรียนเสนอความคิดเห็นแก่เจ้าหน้าที่สาธารณสุขโดยเข้าร่วมประชุมวางแผน	68.7	3

จากตารางที่ 1 สรุปได้ว่า

1. ด้านทำงานร่วมกันในระดับอำเภอ พบว่า มีค่ามากสุดคือ มีเครือข่ายสุขภาพอำเภอมีโครงสร้างคณะกรรมการด้านสุขภาพ ร้อยละ 96.4 รองลงมาคือ การตัดสินใจของคณะกรรมการเครือข่ายสุขภาพในด้านการวางแผนสุขภาพ ร้อยละ 87.7 และน้อยสุดคือ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเครือข่ายประชาคม ร้อยละ 84.2

2. ด้านภาวะผู้นำของเครือข่ายสุขภาพ พบว่า มีค่ามากสุดคือ ผู้นำเครือข่ายฯ ตัดสินใจมีเหตุผล รอบคอบ รัดกุม ปฏิบัติตามระเบียบ/ข้อบังคับ/แก้ไขปัญหาได้ ร้อยละ 81.6 รองลงมาคือ คุณลักษณะผู้นำเครือข่ายฯ มีความรับผิดชอบ/เสียสละเวลาทำงานเพื่อส่วนรวม ร้อยละ 72.9 และน้อยสุดคือ ผู้นำเครือข่ายฯ มีความสามารถบริหาร วางแผน มอบหมายงาน แต่ไม่มีการควบคุมการปฏิบัติงาน ร้อยละ 70.2

3. ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายสุขภาพ พบว่า มีค่ามากสุดคือ สมาชิกเครือข่ายฯ มีส่วนร่วมตัดสินใจ/ คัดเลือกคณะกรรมการเข้าไปมีส่วนร่วมจัดทำแผนแก้ไขปัญหา ร้อยละ 81.6 รองลงมาคือ สมาชิกเครือข่ายฯ มีส่วนร่วมดำเนินงานแสดงความคิดเห็นเพื่อนำข้อเสนอแนะปรับใช้ปฏิบัติงาน/กิจกรรมต่าง ๆ ร้อยละ 68.7 และน้อยสุดคือ สมาชิกเครือข่ายฯ มีส่วนร่วมในการใช้และรับผลประโยชน์ครอบครัวและชุมชนของสมาชิกเครือข่ายฯ ได้รับผลประโยชน์จากกิจกรรมต่างๆ ร้อยละ 63.9

4. ด้านการทำงานจนเกิดคุณค่า พบว่า มีค่ามากสุดคือ มีเครือข่ายสุขภาพได้รับการตรวจเยี่ยมและให้ข้อเสนอแนะจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และอื่นๆ ร้อยละ 91.9 รองลงมาคือ มีเครือข่ายสุขภาพ มีแนวทางหรือวิธีการในการพัฒนา การปฏิบัติงานของ

บุคลากร ร้อยละ 89.5 และน้อยสุดคือ มีสถานบริการทุกระดับพื้นที่การดำเนินงาน มีการพัฒนาผ่านเกณฑ์มาตรฐานสากล ร้อยละ 88.3

5. ด้านการบริหารทรัพยากรเครือข่ายสุขภาพ พบว่า มีค่ามากสุดคือ มีเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ มีแนวทางการพัฒนาบุคลากรของเครือข่าย ร้อยละ 98.2 รองลงมาคือ มีเครือข่ายสุขภาพ มีการแบ่งปันทรัพยากรมีเครือข่ายสุขภาพ มีการแบ่งปันทรัพยากร ร้อยละ 97.0 และน้อยสุดคือ มีเครือข่ายสุขภาพ มีการจัดสรรงบประมาณในเครือข่าย ร้อยละ 94.6

6. ด้านการให้บริการสุขภาพตามบริบทที่จำเป็น พบว่า มีค่ามากสุดคือ มีปัญหาสุขภาพในพื้นที่การดำเนินงาน ร้อยละ 95.8 รองลงมาคือ เครือข่ายสุขภาพ มีการดำเนินงานให้บริการสุขภาพด้านการควบคุมป้องกันโรคติดต่อ ร้อยละ 93.4 และน้อยสุดคือ เครือข่ายสุขภาพ มีการดำเนินงานให้บริการสุขภาพด้านการดูแลสุขภาพผู้ป่วยโรคเรื้อรัง ร้อยละ 93.1

7. ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า มีค่ามากสุดคือ เครือข่ายสุขภาพ มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต./เทศบาล) ที่ทำงานด้านสุขภาพในชุมชน ร้อยละ 96.1 รองลงมาคือ เครือข่ายสุขภาพ เปิดโอกาสชุมชนเสนอแนะ ร้องเรียนเสนอความคิดเห็นเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ร้อยละ 91.3 และน้อยสุดคือ เครือข่ายสุขภาพ เปิดโอกาสชุมชนให้ข้อเสนอแนะ ร้องเรียนเสนอความคิดเห็นแก่เจ้าหน้าที่สาธารณสุขโดยเข้าร่วมประชุมวางแผน ร้อยละ 68.7

2. ปัญหาการดำเนินงานเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ จังหวัดตาก พบว่า โดยรวมอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.86, S.D. = 1.20) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยปัญหาการดำเนินงานเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ จังหวัดตาก ภาพรวม

ที่	ปัญหาการดำเนินงาน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	ด้านโครงสร้างและการบริหารเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ	3.55	1.55	มาก
2	ด้านการทำงานร่วมกันของเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ	1.89	0.84	น้อย
3	ด้านการทำงานจนเกิดคุณค่า	1.84	0.87	น้อย
4	ด้านการแบ่งปันและการพัฒนาบุคลากร	2.73	0.96	ปานกลาง
5	ด้านการให้บริการตามบริบทที่จำเป็น	2.36	0.98	น้อย
6	ด้านการมีส่วนร่วม	1.95	0.81	น้อย
	ค่าเฉลี่ยรวม	**2.86**	**1.20**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 2 อธิบายได้ว่า ปัญหาการดำเนินงานเครือข่าย มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านโครงสร้างและการบริหารเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ ($\bar{X}$ = 3.55, S.D. = 1.55) รองลงมาคือ

ด้านการแบ่งปันและการพัฒนาบุคลากร ($\bar{X}$ = 2.73, S.D. = 0.96) และน้อยสุดคือ ด้านการทำงานจนเกิดคุณค่า ($\bar{X}$ = 1.84, S.D. = 0.87)

3. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ จังหวัดตาก พบว่า มีปัจจัยภายในและภายนอก ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ จังหวัดตากภาพรวม

ที่	ปัจจัยภายใน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	ด้านนโยบาย	3.32	0.87	ปานกลาง
2	ด้านบุคลากร	3.23	0.88	ปานกลาง
3	ด้านงบประมาณ	2.53	0.64	ปานกลาง
4	ด้านวัสดุอุปกรณ์	2.38	0.63	ปานกลาง

จากตารางที่ 3 อธิบายได้ว่า ปัจจัยภายใน มีค่ามากสุดคือ ด้านนโยบาย ($\bar{X}$ = 3.32, S.D. = 0.87) รองลงมาคือ ด้านบุคลากร ($\bar{X}$ = 3.23, S.D. = 0.88) และน้อยสุดคือ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ($\bar{X}$ = 2.38, S.D. = 0.63)

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ จังหวัดตาก ภาพรวม

ที่	ปัจจัยภายนอก	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	ด้านนโยบาย/การเมือง	2.47	0.65	ปานกลาง
2	ด้านเศรษฐกิจ	2.56	0.58	ปานกลาง
3	ด้านสังคม	2.38	0.58	ปานกลาง
4	ด้านเทคโนโลยี	3.23	0.87	ปานกลาง

จากตารางที่ 4 อธิบายได้ว่า ปัจจัยภายนอก มีค่ามากสุดคือ ด้านเทคโนโลยี ($\bar{X}$ = 3.23, S.D. = 0.87) รองลงมาคือ ด้านเศรษฐกิจ ($\bar{X}$ = 2.56, S.D. = 0.56) และน้อยสุดคือ ด้านสังคม ($\bar{X}$ = 2.38, S.D. = 0.58)

จากการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ จังหวัดตาก สรุปได้ดังนี้

1. สภาพการดำเนินงานเครือข่ายสุขภาพคือ 1) ด้านการทำงานจนเกิดคุณค่าในเรื่องของการสร้างคุณค่าให้กับตัวผู้ให้บริการและผู้มารับบริการ เนื่องจากในการดำเนินงาน DHS มุ่งเน้นที่การกระจายสถานบริการลงชุมชนให้ชาวบ้านห่างไกลได้เข้าถึงบริการให้ครอบคลุมให้มากที่สุด 2) ด้านการแบ่งปันทรัพยากรและการพัฒนาบุคลากรในด้านการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ระหว่างหน่วยงานใต้เครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ และ3) ด้านการมีส่วนร่วมการมีส่วนร่วมของภาคชุมชนต่อการแก้ปัญหาสุขภาพ มีความแตกต่างและหลากหลาย

รูปแบบ เนื่องจากสภาพบริบทของพื้นที่และวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน บางพื้นที่ ทุรกันดารทำให้ประชาชนมีการทำมาหากินตลอดฤดู ส่งผลให้ความสนใจในการมีส่วนร่วมน้อย แต่มีส่วนร่วมในการระดมความคิด การวิเคราะห์ปัญหาชุมชน จนนำไปสู่การจัดทำแผนแก้ปัญหาสุขภาพของชุมชนต่อไป

2. ปัญหาการดำเนินงานเครือข่ายสุขภาพคือ 1) ด้านการทำงานร่วมกันในผู้รับผิดชอบงาน DHS ยังขาดความเข้าใจในเรื่องของการดำเนินงานและทิศทางการดำเนินงาน DHS ที่ชัดเจน 2) ด้านการทำงานจนเกิดคุณค่าภาคส่วนอื่นหรือหน่วยงานอื่นมักไม่ค่อยให้ความสำคัญ มักส่งตัวแทนมาร่วมประชุมทำให้ไม่สามารถตัดสินใจได้ และ3) ด้านการจัดบริการสุขภาพที่จำเป็น การเลือกประเด็นสุขภาพมาเป็นปัญหา ของหน่วยงาน โดยมีการร่วมคิด ร่วมวิเคราะห์ตามหลักการของ DHS แต่ยังไม่เป็นรูปธรรมเท่าที่ควร

การกำหนดและประเมินกลยุทธ์การพัฒนาเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ จังหวัดตาก พบว่า การกำหนดกลยุทธ์ ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ และกลยุทธ์การพัฒนาเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ จังหวัดตาก มี 3 ประเด็นหลัก 9 ประเด็นย่อย ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนากลไกการจัดการสุขภาพองค์รวมของชุมชน กลยุทธ์ที่ 2 การส่งเสริมสนับสนุน การมีส่วนร่วมขององค์กร ภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน ร่วมสร้างชุมชนแห่งสุขภาวะที่เข้มแข็งเพื่อให้ประชาชน พึ่งตนเองทางสุขภาพได้ และกลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร เครือข่ายสุขภาพให้มีสมรรถนะในการจัดการสุขภาพในทุกมิติ ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ประเด็นกลยุทธ์การพัฒนาเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ จังหวัดตาก

ประเด็นกลยุทธ์	เป้าประสงค์	กลยุทธ์	โครงการพัฒนา	ตัวชี้วัด
1.การพัฒนากลไกการจัดการสุขภาพองค์รวมของชุมชน	1. เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตสุขภาพที่ดี เห็นคุณค่าสุขภาพดี และความพึงพอใจสุขภาพตนเอง / ประชาชนมีสุขภาพดี	1. พัฒนาระบบและกลไกการส่งเสริมป้องกันรักษา และฟื้นฟูสุขภาพให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่โดยการมีส่วนร่วม		1. แผนพัฒนา 1แผน 2. ร้อยละชุมชนผ่านเกณฑ์ 3. ร้อยละหมู่บ้านผ่านเกณฑ์ 4. ผลประเมินผ่านเกณฑ์ 5. ร้อยละ90 ความพึงพอใจ
		2. ส่งเสริมการใช้นวัตกรรมการจัดการสุขภาวะชุมชนที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่	1. โครงการการส่งเสริมการนำภูมิปัญญาพื้นบ้านในการสร้างเสริมสุขภาพ	6. อัตราการเจ็บป่วยลดลง 7. ร้อยละ 100 การเข้าถึง 8. นำภูมิปัญญามาใช้ 1 เรื่อง 9.มีความรู้/เข้าใจสายด่วน
		3. สร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพ และการเห็นคุณค่าการมีสุขภาพดีเพื่อเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพตนเอง พลังครอบครัว/ชุมชนรับมือ		10. ระดับความรู้ 11. จำนวนชุมชนต้นแบบจัดการสุขภาพผ่านเกณฑ์ 12. จำนวนแกนนำในการจัดการสุขภาพ

ตารางที่ 5 ประเด็นกลยุทธ์การพัฒนาเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ จังหวัดตาก (ต่อ)

ประเด็นกลยุทธ์	เป้าประสงค์	กลยุทธ์	โครงการพัฒนา	ตัวชี้วัด
2. การส่งเสริม สนับสนุน การมีส่วนร่วมขององค์กรภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน ร่วมสร้างชุมชนแห่งสุขภาวะที่เข้มแข็ง เพื่อให้ประชาชนพึ่งตนเองทางสุขภาพได้	1. เพื่อให้ระบบบริการสุขภาพเกิดคุณค่า ปัญหาการสาธารณสุขลดลง	4. ส่งเสริม สนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชนสร้างชุมชนแห่งสุขภาวะพึ่งตนเองด้านสุขภาพได้		13. จำนวนประชาชนร่วม 14. จำนวนองค์กร/ภาคีช15. แผนงาน/โครงการ/กิจกรรม
		5.พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการทำงานของเครือข่ายสุขภาพ		16. มีโปรแกรม HDC เพื่อสนับสนุนข้อมูล 17. มีแอปพลิเคชั่นสำรวจข้อมูลสถานะสุขภาพ
		6. สร้างพลังการเปลี่ยนแปลงทางสุขภาพเครือ ข่าย ให้เป็นมืออาชีพจัด การสุขภาพ/ผู้นำเปลี่ยนแปลงสุขภาพ		18. มีการจัดการสุขภาพชุมชนผ่านเกณฑ์ชุมชนจัดการสุขภาพดี
3. การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร เครือข่ายสุขภาพให้มีสมรรถนะในการจัดการสุขภาพในทุกมิติ	3. เพื่อให้บุคลากรทุกระดับมีความรู้ ความสามารถ สมรรถนะวิชาชีพ มีความสุข/รัก/ผูกพันกับองค์กร โดยมีอัตราโยกย้าย/ลาออก	7. สร้างแกนนำสุขภาพในระดับครอบครัว	1. โครงการการอบรมแกนนำสุขภาพในระดับครอบครัว	19. จำนวนแกนนำในครอบ ครัวได้รับการอบรมความรู้ในการดูแลสุขภาพ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 จำนวนครัวเรือน 20.จำนวนแกนนำครอบครัวมีความรู้/เข้าใจการดูแลสุขภาพ
		8. พัฒนาระบบการเสริมสร้างสมรรถนะกลุ่มเครือข่ายฯ ในพื้นที่		21. จำนวนเครือข่ายฯ 22. จำนวนบุคลากร
		9. เสริมสร้างความ สามารถของบุคลากรเครือข่ายฯกา สร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมการจัดการสุขภาพแบบองค์รวมตามอัตลักษณ์พื้นที่	1. โครการการฝึกอบรมปฐมพยาบาลและช่วยปฏิบัติการแพทย์ขั้นพื้นฐาน	23. อสม.มีความรู้/เข้าใจประเมินผู้ป่วย 24. อสม.มีความรู้/ทักษะถูกต้องช่วยผู้ป่วยฟื้นคืนชีพ 25. อสม.มีความเข้าใจ/ทักษะส่งต่อผู้ป่วย 26. มีนวัตกรรมการจัดการ

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการประเมินผลกลยุทธ์การพัฒนาเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ จังหวัดตาก

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. พัฒนากลไกการจัดการสุขภาพองค์รวมของชุมชน	4.50	0.77	มากที่สุด
2. ส่งเสริม สนับสนุน การมีส่วนร่วมขององค์กรภาคีฯ ทุกภาคส่วน ร่วมสร้างชุมชนแห่งสุขภาวะที่เข้มแข็งเพื่อให้ประชาชนพึ่งตนเองทางสุขภาพได้	4.52	0.69	มากที่สุด
3. พัฒนาศักยภาพของบุคลากรเครือข่ายสุขภาพให้มีสมรรถนะจัดการสุขภาพทุกมิติ	4.54	0.75	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	**4.53**	**0.74**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 6 ผลการประเมินผลกลยุทธ์ พบว่า มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำกลยุทธ์ไปใช้ประโยชน์จริง มีค่าเฉลี่ย $\overline{X}$>3.51 ขึ้นไป ถือว่าผ่านเกณฑ์ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยรวมอยู่ระดับมากที่สุด ($\bar{X}$= 4.53)

อภิปรายผล

การศึกษาสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ จังหวัดตาก สภาพดำเนินงาน ได้แก่ 1) ด้านทำงานร่วมกัน มีค่ามากสุดคือ มีเครือข่ายสุขภาพอำเภอมีโครงสร้างคณะกรรมการด้านสุขภาพ ร้อยละ 96.4 2) ด้านภาวะผู้นำ มีค่ามากสุดคือ ผู้นำเครือข่ายฯ ตัดสินใจมีเหตุผล รอบคอบ รัดกุม ปฏิบัติตามระเบียบ/ข้อบังคับ/แก้ไขปัญหาได้ ร้อยละ 81.6 3) ด้านการมีส่วนร่วม มีค่ามากสุดคือ สมาชิกเครือข่ายฯ มีส่วนร่วมตัดสินใจ/ คัดเลือกคณะกรรมการเข้าไปมีส่วนร่วมจัดทำแผนแก้ไขปัญหา ร้อยละ 81.6 4) ด้านการทำงานจนเกิดคุณค่า มีค่ามากสุดคือ มีเครือข่ายสุขภาพได้รับการตรวจเยี่ยมและให้ข้อเสนอแนะจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดและอื่น ๆ ร้อยละ 91.95) ด้านการบริหารทรัพยากร มีค่ามากสุดคือ มีเครือข่ายสุขภาพฯ มีแนวทางการพัฒนาบุคลากรของเครือข่าย ร้อยละ 98.2 6) ด้านการให้บริการสุขภาพตามบริบทที่จำเป็น มีค่ามากสุดคือ มีปัญหาสุขภาพในพื้นที่การดำเนินงาน ร้อยละ 95.8 และ 7) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน มีค่ามากสุดคือ มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต./เทศบาล) ที่ทำงานด้านสุขภาพในชุมชน ร้อยละ 96.1 ส่วนปัญหาที่สำคัญ ได้แก่ ด้านโครงสร้างและการบริหารเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ ($\bar{X}$= 3.55, S.D. = 1.55) ส่วนปัจจัยภายในคือ ด้านนโยบาย ($\bar{X}$= 3.32, S.D. = 0.87) และปัจจัยภายนอกคือ ด้านเทคโนโลยี ($\bar{X}$= 3.23, S.D. = 0.87) เนื่องจากคณะทำงานไม่มีความเข้าใจในขอบข่ายการดำเนินงานเครือข่ายสุขภาพฯ ส่งผลต่อการพัฒนางานไม่ต่อเนื่องและขาดการร่วมคิด ร่วมทำกับชุมชนและเครือข่าย ดังที่ ตรัยมาส คงเรือง และคณะ ได้กล่าวถึงบทบาทในการร่วมขับเคลื่อนการจัดระบบสุขภาพระดับอำเภอของพยาบาล โดยมีบทบาทในการขับเคลื่อน ได้แก่ 1) ผู้ประสานการทำงานระหว่างทีมงานสาธารณสุขและฝ่ายปกครองท้องถิ่น 2) ผู้นำในการทำงานร่วมกับชุมชน 3) ผู้กระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมจัดระบบสุขภาพ 4) แบบอย่างในการสร้างบรรยากาศการทำงานแบบพี่น้อง 5) ผู้สนับสนุนการติดตามความก้าวหน้าในการประเมินผลการจัดระบบสุขภาพอย่างต่อเนื่อง 6) ผู้สอนงานเพื่อการพัฒนากำลังคนด้านสาธารณสุข และ 7) ผู้ให้บริการสุขภาพเชิงรุกแก่ประชาชน นอกจากนี้ ยังพบปัญหาและอุปสรรคที่พบคือ การประสานงานให้เกิดความร่วมมือทั้งภายในและภายนอก และการรับรู้บทบาทและความรับผิดชอบการขับเคลื่อนระบบสุขภาพของหน่วยงานภายนอก (ตรัยมาส คงเรือง และคณะ, 2563)

การกำหนดและประเมินกลยุทธ์การพัฒนาเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ จังหวัดตาก มี 3 ประเด็นหลัก 9 ประเด็นย่อย ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนากลไกการจัดการสุขภาพองค์

รวมของชุมชน มี 3 กลยุทธ์ กลยุทธ์ที่ 2 การส่งเสริม สนับสนุน การมีส่วนร่วมขององค์กร ภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน ร่วมสร้างชุมชนแห่งสุขภาวะที่เข้มแข็งเพื่อให้ประชาชน พึ่งตนเองทางสุขภาพได้ มี 3 กลยุทธ์ และกลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร เครือข่ายสุขภาพให้มีสมรรถนะในการจัดการสุขภาพในทุกมิติ มี 3 กลยุทธ์ ผลการประเมินผลกลยุทธ์ พบว่า มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำกลยุทธ์ไปใช้ประโยชน์จริง ผลประเมินมีค่าเฉลี่ย $\bar{X}$>3.51 ขึ้นไป ถือว่าผ่านเกณฑ์ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยรวมอยู่ระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.53) ดังที่ สดใส ทองทิน ได้กล่าวถึงยุทธศาสตร์การพัฒนาเครือข่ายสุขภาพจิตชุมชนฯประกอบด้วยการกำหนดวิสัยทัศน์ให้ประชาชนในจังหวัดตากสุขภาพจิตดีด้วยภาคีเครือข่ายสุขภาพจิตที่เข้มแข็งประกอบด้วย 4 พันธกิจ 4 เป้าประสงค์ 4 ประเด็นยุทธศาสตร์ 14 กลยุทธ์ 22 ตัวชี้วัดและ30 มาตรการ/แนวทางในการพัฒนาประเด็นยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย 1) การเสริมสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายทั้งในและนอกระบบบริการสาธารณสุขในการดำเนินงานสุขภาพจิตชุมชน 2) การสร้างกลไกการขับเคลื่อนการดำเนินงานและบูรณาการงานสุขภาพจิตระดับจังหวัดอำเภอตำบลและชุมชน 3) การพัฒนาระบบการสื่อสารงานสุขภาพจิตสู่ชุมชนแบบเชิงรุก และ 4) การเสริมสร้างศักยภาพแกนนำเครือข่ายในการดูแลสุขภาพจิตของตนเองครอบครัวและชุมชน ด้านการประเมินคุณภาพของยุทธศาสตร์ฯ พบว่า ในวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ประเด็นยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ตัวชี้วัดและมาตรการ/แนวทางในการพัฒนา มีความสอดคล้องกันในระดับมากที่สุด และในด้านความเหมาะสมความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากและมากที่สุด แสดงให้เห็นว่ายุทธศาสตร์ที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ (สดใส ทองทิน, 2555)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ จังหวัดตาก สภาพดำเนินงานคือ 1) ทำงานร่วมกัน 2) ภาวะผู้นำ 3) มีส่วนร่วมสมาชิก 4) ทำงานเกิดคุณค่า 5) บริหารทรัพยากร 6) บริการสุขภาพ และ7) มีส่วนร่วมในชุมชน ปัญหาโดยรวมอยู่ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ โครงสร้างและบริหาร รองลงมา ได้แก่ แบ่งปันและพัฒนาบุคลากร และปัจจัยภายในคือ นโยบาย ภายนอกคือ ด้านเทคโนโลยี การกำหนดและประเมินกลยุทธ์การพัฒนาเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ จังหวัดตาก กลยุทธ์ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และกลยุทธ์ มี 3 ประเด็นหลัก และ 9 ประเด็นย่อย ได้แก่ 1) พัฒนากลไกจัดการสุขภาพองค์รวม 2) ส่งเสริมนวัตกรรมดูแลสุขภาพด้วยโมเดล และ 3) พัฒนาศักยภาพบุคลากรเครือข่ายมีสมรรถนะจัดการสุขภาพทุกมิติ ผลประเมินมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ถือได้ว่าผ่านเกณฑ์ ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้ คือ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตาก หรือจังหวัดอื่น ๆ ควรมีการจัดประสานหน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน และบทบาทการทำงานด้านเครือข่าย

สังคมเพื่อนำกลยุทธ์ที่ได้จากการวิจัยไปสู่การปฏิบัติในการพัฒนาเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอให้เป็นรูปธรรมต่อไป และข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไปคือ ควรศึกษาเกี่ยวกับนวัตกรรม หรือวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) การดำเนินงานด้านการพัฒนาเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอในภาพรวมระดับภาค หรือระดับประเทศ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ที่กว้างขวาง

เอกสารอ้างอิง

ชูชัย ศรชำนิ. (2564). แลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องการเสริมพลังงาน R2R ของ สปสช. เรียกใช้เมื่อ 26 มกราคม 2564 จาก http://r2rthailand.org/download/A..pdf

ตรัยมาส คงเรือง และคณะ. (2563). บทบาทในการร่วมขับเคลื่อนการจัดระบบสุขภาพระดับอำเภอของพยาบาลปฏิบัติการงานปฐมภูมิ โรงพยาบาลชุมชน เครือข่ายบริการสุขภาพที่ 12. วารสารพยาบาลสงขลานครินทร์, 40(4), 74-84.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาการพิมพ์.

ยงยุทธ พงษ์สุภาพ. (2557). การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสมรรถนะการบริหารจัดการระบบสุขภาพอำเภอ. นนทบุรี: สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ.

วินัย ลีสมิทธิ์ และคณะ. (2554). การวิจัยและพัฒนาการบริหารจัดการระบบสาธารณสุขในระดับพื้นที่ ในระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า. นนทบุรี: สำนักงานวิจัยเพื่อการพัฒนาหลักประกันสุขภาพไทยเครือ สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.

สดใส ทองทิน. (2555). ยุทธศาสตร์การพัฒนาเครือข่ายสุขภาพจิตชุมชนในเขตพื้นที่จังหวัดตาก. วารสารพยาบาล, 61(4), 20-26.

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตาก. (2557). นโยบายเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ. ตาก: สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตาก.

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตาก. (2564). ผลการดำเนินงานสาธารณสุขจังหวัดตากตามแผนการตรวจราชการและนิเทศงานกรณีปกติ จังหวัดตาก. ตาก: สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตาก.

สำนักบริหารการสาธารณสุข สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. (2559). แนวทางการดำเนินงานคลินิกหมอครอบครัวสำหรับหน่วยบริการ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สุชาต อุดมโสภกิจ และคณะ. (2557). ภาพอนาคตระบบสุขภาพ. นนทบุรี: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.

สุรเกียรติ อาชานานุภาพ. (2554). เส้นทางชีวิตและการเรียนรู้ เล่ม 3: วิถีแห่งการสร้างเสริมสุขภาพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.

เสรี พงศ์พิศ. (2548). เครือข่าย: ยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มข้นชุมชนเข้มแข็ง. กรุงเทพมหานคร: โครงการมหาวิทยาลัยชีวิตสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน.

Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing (5th ed.). New York: Harper Collins. Publishers.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

Likert, Rensis. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale. In Reading in Fishbeic, M (Ed.), Attitude Theory and Measurement (pp. pp. 90-95). New York: Wiley & Son.

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 1046-1062

บทความวิจัย

การพัฒนากรอบสมรรถนะการประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครูผู้สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน*

DEVELOPMENT OF CLASSROOM ASSESSMENT COMPETENCY FRAMEWORK OF TEACHERS IN BASIC EDUCATION LEVEL

ถิรายุ อินทร์แปลง[1], กมลวรรณ ตังธนกานนท์[1], ศิริชัย กาญจนวาสี[1]
Thirayu Inplaeng[1], Kamonwan Tangdhanakanond[1], Sirichai Kanjanawasee[1]
[1]จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
[1]Chulalongkorn University, Thailand
[1]Corresponding author E-mail: 6184236427@student.chula.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อพัฒนากรอบสมรรถนะการประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครูผู้สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและ 2) เพื่อพัฒนาคำบรรยายสมรรถนะการประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครูผู้สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการวัดและประเมินผลการศึกษาจำนวน 7 คนเป็นคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยที่มีตำแหน่งทางวิชาการไม่ต่ำกว่ารองศาสตราจารย์ เครื่องมือวิจัยคือแบบประเมินคุณภาพกรอบและคำบรรยายสมรรถนะการประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ การวิจัยนี้ทำการพัฒนากรอบและคำบรรยายสมรรถนะการประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนโดยการสังเคราะห์ตำรา เอกสารและงานวิจัยจำนวน 34 รายการแล้วสร้างเป็นกรอบและคำบรรยายสมรรถนะ หลังจากนั้นนำเสนอต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาประเมินคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ โดยมีเกณฑ์การตัดสินคุณภาพพิจารณาจากค่ามัธยฐานมากกว่าหรือเท่ากับ 3.50 และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1.50 ถือว่ามีความถูกต้องเหมาะสม ผลการวิจัยพบว่า 1) กรอบสมรรถนะการประเมินผลการเรียนรู้

*Received 30 November 2022; Revised 21 December 2022; Accepted 23 December 2022

ในชั้นเรียนของครูผู้สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีผลการประเมินคิดเป็นค่ามัธยฐานระหว่าง 3.00-4.00 และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ระหว่าง .50-1.00 ถือว่ากรอบสมรรถนะที่มีคุณภาพถูกต้องเหมาะสมประกอบไปด้วยสมรรถนะหลักจำนวน 5 สมรรถนะ สมรรถนะย่อยจำนวน 11 สมรรถนะและ 2) คำบรรยายสมรรถนะการประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครูผู้สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีผลการประเมินคิดเป็นค่ามัธยฐานระหว่าง 4.00-5.00 และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์เท่ากับ 1.00 ถือว่าคำบรรยายมีความถูกต้องเหมาะสมในการใช้บรรยายสมรรถนะ

คำสำคัญ: สมรรถนะของครู, การประเมินผลการเรียนรู้, ครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

Abstract

This research paper aims to 1) develop a classroom assessment competency framework of teachers in the basic education level, and 2) develop classroom assessment competency descriptions of teachers in the basic education level. This study is descriptive research. Seven experts in the field of educational measurement and evaluation who are associate professor or higher were selected to collect the data. Research instrument was a 5 levels rating-scaled assessment form. The data were analyzed by using median and IQR and the criteria that was used to judge framework descriptions contained median over 3.50 and IQR below 1.50 means accurate and suitable quality. This research was developed a classroom assessment competency framework by synthesis 34 research articles and evaluated from experts. Findings revealed as follows: 1) According to the classroom assessment competency framework of teachers in the basic education level, the assessment results contained a median between 3.00 to 4.00 and IQR between .50 to 1.00, thus implying the accurate and suitable quality of the competency framework with five core competencies and 11 elements of competence and 2) As for the classroom assessment competency descriptions of teachers in the basic education level, the assessment result contained a median between 4.00-5.00 and IQR of 1.00, hence implying the accurate and suitable competency descriptions.

Keywords: Teacher’s Competency, Classroom Assessment, Teachers in The Basic Education Level

บทนำ

ท่ามกลางการแข่งขันทางเศรษฐกิจ การศึกษาตลอดจนสภาวะความผันผวนและความไม่แน่นอนของสังคมยุคปัจจุบัน จึงเกิดการแข่งขันการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จากรายงานผลการทดสอบของประเทศไทยโดยองค์กรระดับนานาชาติพบว่ารูปแบบการทดสอบเปลี่ยนไปจากเดิมเป็นอย่างมาก โดยเป้าหมายของการทดสอบปรับเปลี่ยนมาเป็นการวัดสมรรถนะของผู้เรียนว่ามีความรู้ความสามารถพร้อมปฏิบัติงานตามสภาพการทำงานที่แท้จริงในปัจจุบันหรือไม่ (OECD, 2005); (Popham, W. J., 2013) นอกจากนี้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่มีไปประยุกต์ใช้ในการทำงานและแก้ไขปัญหาที่พบจากสภาพการทำงานที่แท้จริงได้มากน้อยเพียงใด ผู้เรียนมีสมรรถนะของผู้เรียนและการคิดขั้นสูงหรือไม่ ด้วยเหตุดังกล่าวครูจึงไม่อาจใช้วิธีการประเมินผลในชั้นเรียนแบบดั้งเดิมอีกต่อไป (ประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562)

อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าจะมีการผลักดันพัฒนากระบวนการ วิธีการวัดประเมินผลการเรียนรู้ผู้เรียน พัฒนาศักยภาพการวัดประเมินผลของครู ก็ยังพบประเด็นปัญหาในการวัดประเมินผลของครูหลายประเด็น เช่น ครูขาดความสามารถในการวัดประเมินผลผู้เรียนที่สอดคล้องกับบริบทของชั้นเรียน บริบทของโรงเรียน ครูยังขาดการใช้เครื่องมือที่สามารถวัดความสามารถของผู้เรียนที่หลากหลาย ไม่สามารถออกแบบวิธีการวัดความสามารถของผู้เรียนหลายด้านในคราวเดียวกัน ครูขาดการนำสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันหรือเหตุการณ์อื่นที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตคนมาใช้เป็นสถานการณ์ในการวัดประเมินผลผู้เรียน (DeLuca, C. et al., 2018); (Heritage, M., & Kingston, N. M., 2019) นอกจากนี้หลักฐานเชิงประจักษ์ที่แสดงถึงปัญหาเกี่ยวกับความรู้และสมรรถนะการประเมินผลการเรียนรู้ของครูคือผลการทดสอบสมรรถนะครูทางด้านการวัดและประเมินผลซึ่งจัดโดยสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งได้เผยแพร่ผลการทดสอบประจำปี 2560-2561 ในรายงานประจำปี พบว่า ผลการทดสอบในปี 2560 จำนวนผู้สอบทั้งสิ้น 1,895 คน คะแนนเฉลี่ย 35.52 โดยรวมถือว่าไม่ผ่านเกณฑ์ ผลการทดสอบประจำปี 2561 จำนวนผู้สอบทั้งสิ้น 558 คน มีคะแนนเฉลี่ย 34.19 โดยรวมถือว่าไม่ผ่านเกณฑ์ โดยเกณฑ์ผ่านคือ 45 คะแนนจากคะแนนเต็ม 60 คะแนน จะเห็นได้ว่าระหว่างปี พ.ศ. 2560 – 2561 ผลการทดสอบมีแนวโน้มลดลงและยังมีผลการประเมินโดยรวมไม่ผ่านเกณฑ์ (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2561); (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2562(ข))

อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าจะมีแบบทดสอบสมรรถนะการวัดประเมินผลของ สทศ.และผลการประเมินการปฏิบัติงานของข้าราชการครูด้านการวัดประเมินผลพบว่าเนื้อหาและรายการประเมินมีการมุ่งเน้นให้ครูประเมินผู้เรียนตามมาตรฐานของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ซึ่งยังขาดในประเด็นของจริยธรรม จรรยาบรรณ ความเท่าเทียมในการประเมินผลการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังขาดในเรื่องของการประเมินผลการเรียนรู้แนวใหม่

เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการประเมินผลการเรียนรู้ อีกทั้งกระบวนการประเมินสมรรถนะการประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครูในปัจจุบันยังคงเป็นแบบดั้งเดิมที่เน้นการประเมินผลเชิงสรุป (Summative Assessment) โดยครูที่เข้ารับการทดสอบหรือได้รับการประเมินจะไม่ทราบสารสนเทศที่สำคัญในการพัฒนาตนเอง ผลการประเมินขาดคำบรรยายระดับความสามารถในการประเมินในชั้นเรียนของครู อีกทั้งครูขาดการได้รับข้อเสนอแนะในการพัฒนาปรับปรุงสมรรถนะการวัดประเมินผลในชั้นเรียนที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาวิชาชีพของครู

ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงมีแนวคิดที่จะพัฒนากรอบสมรรถนะการประเมินผลในชั้นเรียนของครูที่สอดรับกับการพัฒนาการประเมินผลในชั้นเรียนที่เป็นปัจจุบันควบคู่ไปกับการพัฒนาคำบรรยายสมรรถนะที่เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการบรรยายจุดเด่น จุดด้อย จุดที่ควรพัฒนาทางด้านสมรรถนะการประเมินผลในชั้นเรียนของครูตามแนวคิดของ Betts, M., & Smith, R., Sedelmaier, Y., & Landes, D., และ ศิริชัย กาญจนวาสี ที่มีแนวคิดประเมินสมรรถนะการประเมินชั้นเรียนของครูประกอบไปด้วย 1) ความรู้ความเข้าใจในการประเมินผลการเรียนรู้ในเรียนและ 2) ทักษะการปฏิบัติการประเมินในชั้นเรียนโดยกำหนดเป็นสมรรถนะแบบองค์รวมที่มีคำอธิบายพฤติกรรมสำคัญอาศัยความรู้ความเข้าใจในเรื่องการประเมินในชั้นเรียนจึงสามารถปฏิบัติการประเมินผลได้ ซึ่งข้อมูลที่ได้จากกรอบและคำบรรยายสมรรถนะจะเป็นสารสนเทศที่สำคัญสำหรับครูที่นำไปพัฒนาศักยภาพและกำกับตนเองให้เป็นครูมืออาชีพ ผู้วิจัยจึงมีจุดประสงค์การวิจัยเป็นดังนี้ (Betts, M. & Smith, R., 2005); (Sedelmaier, Y., & Landes, D., 2012); (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2549)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนากรอบสมรรถนะการประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครูผู้สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. เพื่อพัฒนาคำบรรยายสมรรถนะการประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครูผู้สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยที่มีระเบียบวิธีเชิงพรรณนา (Descriptive Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและพัฒนากรอบและคำบรรยายสมรรถนะการประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครูโดยมีตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และวิธีการดำเนินการดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการประเมินผลการเรียนรู้ผู้เรียนจำนวน 7 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยอาศัยแนวคิดการกำหนดจำนวนผู้ทรงคุณวุฒิในกรณีที่มีความเฉพาะเจาะจงและตัวอย่างมีจำนวนน้อยสำหรับการใช้สถิติ

มัธยฐานและสัมประสิทธิควอไทล์ที่ตรวจสอบว่ามีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันต้องมีจำนวนไม่น้อยกว่า 5 คน (Persai, D. et al., 2016); (Birko, S. et al., 2015) ผู้วิจัยจึงทำการคัดเลือกผู้ที่มีความรู้ มีประสบการณ์ทางด้านการวัดการประเมินผลการศึกษาซึ่งเป็นคณาจารย์ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกและสอนการวัดประเมินผลในระดับอุดมศึกษาที่มีประสบการณ์อย่างน้อย 10 ปี มีตำแหน่งทางวิชาการรองศาสตราจารย์ขึ้นไป

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. กรอบและคำบรรยายสมรรถนะการประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครูผู้สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นแบบ Rubric Scoring 3 ระดับ ผู้วิจัยทำการสร้างกรอบและคำบรรยายสมรรถนะการประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครูผู้สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจากการสังเคราะห์เอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจำนวน 34 รายการ หลังจากนั้นทำการสร้างกรอบและคำบรรยายสมรรถนะจำนวน 5 สมรรถนะหลัก 15 สมรรถนะย่อย ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คนพบว่ามีดัชนีความตรงเชิงเนื้อหาระหว่าง .67-1.00 หลังจากนั้นพัฒนาปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ทรงคุณวุฒิ

2. แบบประเมินคุณภาพของกรอบและคำบรรยายสมรรถนะการประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครูผู้สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ ผู้วิจัยทำการสร้างแบบประเมินคุณภาพจำนวน 30 รายการ หลังจากนั้นตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คนพบว่ามีดัชนีความตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 1.00 ทุกรายการหลังจากนั้นพัฒนาปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ทรงคุณวุฒิ

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาขอบเขตของเนื้อหาสมรรถนะการประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครูผู้สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. คัดเลือกเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกโดยพิจารณาจาก 1) หนังสือหรือตำราที่มีความน่าเชื่อถือ ตีพิมพ์ในสำนักพิมพ์ที่มีบรรณาธิการตามหลักเกณฑ์ผลงานวิชาการของคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา (ก.พ.อ.) 2) เอกสาร จะต้องเป็นเอกสารที่ตีพิมพ์หรือเผยแพร่โดยองค์กรของรัฐหรือสมาคมทางวิชาชีพที่ได้รับการยอมรับหรือองค์กรทางการศึกษาระหว่างประเทศที่ได้รับการยอมรับ 3) บทความวิจัยและบทความวิชาการจะต้องเป็นบทความวิชาการที่พิมพ์ตามหลักเกณฑ์ผลงานวิชาการของคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา (ก.พ.อ.) ที่มีช่วงตีพิมพ์ระหว่างปีพ.ศ. 2555-2565

3. สืบค้นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดมาตรฐานและสมรรถนะการประเมินผลการเรียนรู้ของครูในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจากฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์โดยผู้วิจัยสืบค้นจาก

ฐานข้อมูลของ TCI, SCOPUS, ERIC, JSTOR พบข้อมูลที่เกี่ยวข้องจำนวนทั้งสิ้น 1,025 รายการ หลังจากนั้นตัดรายการที่มีการซ้ำซ้อนและคัดตามเกณฑ์ที่เสนอดังข้อที่ 2 โดยได้เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องประกอบไปด้วย 1) เอกสารที่เกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานสมรรถนะการประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครูของไทยและต่างประเทศจำนวน 14 รายการ 2) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินสมรรถนะการประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียน จำนวน 20 รายการ รวม 34 รายการ

4. สังเคราะห์เนื้อหาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจำนวน 34 รายการ โดยจัดกลุ่มของสมรรถนะโดยพิจารณาจากเนื้อหาที่มีความสัมพันธ์กัน สามารถสังเคราะห์และกำหนดสมรรถนะหลักได้ 5 สมรรถนะและสมรรถนะย่อยจำนวน 15 สมรรถนะย่อย แล้วร่างกรอบสมรรถนะการประเมินผลในชั้นเรียนของครู

5. นำร่างกรอบสมรรถนะการประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครูเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการประเมินผลการเรียนรู้ผู้เรียนจำนวน 7 คน แล้วจัดการประชุมเพื่อสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อพิจารณาความถูกต้อง ความเหมาะสมโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิให้คะแนนแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ โดยพิจารณาตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีค่ามัธยฐานตั้งแต่ 3.5 ขึ้นไป และมีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ไม่เกิน 1.5 ถือว่าผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นที่สอดคล้องต้องกันว่ากรอบสมรรถนะมีความเหมาะสมควรนำมาใช้เป็นกรอบสมรรถนะการประเมินชั้นเรียนของครู (Persai, D. et al., 2016); (Birko, S. et al., 2015)

6. นำกรอบสมรรถนะที่ได้มาร่างคำอธิบายสมรรถนะโดยจำแนกระดับสมรรถนะการประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครูจำแนกออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้ 1) ระดับชำนาญการ หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการประเมินผลในชั้นเรียนสูงกว่ามาตรฐาน 2) ระดับปฏิบัติการ หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการประเมินผลในชั้นเรียนเป็นไปตามมาตรฐานและ 3) ระดับปรับปรุงพัฒนา หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการประเมินผลในชั้นเรียนต่ำกว่ามาตรฐาน

7. นำร่างคำบรรยายสมรรถนะการประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครูเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการประเมินผลการเรียนรู้ผู้เรียนจำนวน 7 คน เพื่อพิจารณาความถูกต้องความเหมาะสมโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิให้คะแนนแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ โดยพิจารณาตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีค่ามัธยฐานตั้งแต่ 3.5 ขึ้นไป และมีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ไม่เกิน 1.5 ถือว่าผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นที่สอดคล้องต้องกันว่าคำบรรยายสมรรถนะมีความเหมาะสมควรนำมาใช้ในการบรรยายสมรรถนะการประเมินชั้นเรียนของครู (Persai, D. et al., 2016); (Birko, S. et al., 2015)

8. นำผลการประเมินคำบรรยายสมรรถนะการประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครูจากผู้ทรงคุณวุฒิมาประมวลผล หลังจากนั้นยกร่างคำบรรยายสมรรถนะตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิแล้วนำไปใช้บรรยายสมรรถนะการประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู

ผลการวิจัย

การพัฒนากรอบสมรรถนะการประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครูผู้สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานผู้วิจัยขอเสนอผลแบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนากรอบสมรรถนะการประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครูผู้สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบไปด้วยผลการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและผลการประเมินคุณภาพของกรอบสมรรถนะการประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครูผู้สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีรายละเอียดดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสมรรถนะการประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครูผู้สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยทำการสังเคราะห์จากเอกสารจำนวน 14 รายการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจำนวน 20 รายการรวมทั้งสิ้น 34 รายการสามารถสรุปสังเคราะห์กรอบสมรรถนะการประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียน โดยแผนภาพที่ 1 เป็นผลการสังเคราะห์กรอบสมรรถนะการประเมินผลการเรียนรู้หลักจำนวน 5 สมรรถนะ แต่ละสมรรถนะหลักมีสมรรถนะย่อยสมรรถนะละ 3 สมรรถนะ รวมทั้งสิ้น 15 สมรรถนะย่อย โดยสมรรถนะหลักประกอบไปด้วยสมรรถนะหลักที่ 1 กำหนดจุดประสงค์การประเมิน วางแผนและเลือกใช้วิธีการประเมินในชั้นเรียน สมรรถนะหลักที่ 2 พัฒนาการประเมินผลการเรียนรู้ สมรรถนะหลักที่ 3 สื่อสารผลการประเมินและให้ข้อมูลย้อนกลับ สมรรถนะหลักที่ 4 ใช้ผลการประเมินในชั้นเรียนและสมรรถนะหลักที่ 5 การปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานและความเสมอภาคในการประเมินในชั้นเรียนสามารถสรุปเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวข้องที่สัมพันธ์กับแต่ละสมรรถนะโดยใช้สัญลักษณ์ตัวเลข 1-34 แทนแหล่งอ้างอิงสรุป และอักษร A-E แทนองค์ประกอบที่สังเคราะห์ได้ แสดงดังภาพที่ 1

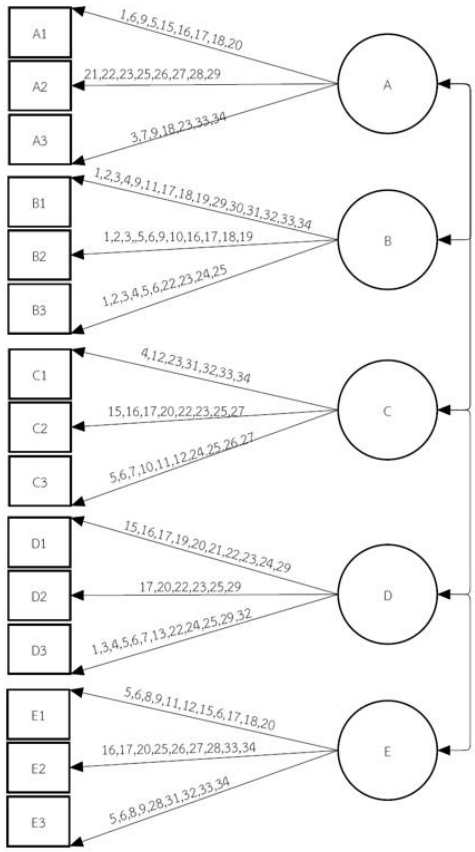

A	กำหนดจุดประสงค์การประเมิน วางแผนและเลือกใช้วิธีการประเมินในชั้นเรียน
A1	กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ วางแผนและเลือกใช้วิธีการประเมินในชั้นเรียนเพื่อ**ตัดสิน**ผลการเรียนรู้
A2	กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ วางแผนและเลือกใช้วิธีการประเมินในชั้นเรียนเพื่อ**พัฒนา**การเรียนรู้
A3	กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ วางแผนและเลือกใช้วิธีการประเมินในชั้นเรียนเพื่อ**เป็นส่วนหนึ่ง**ของการเรียนรู้
B	พัฒนาการประเมินผลการเรียนรู้
B1	พัฒนาการประเมินพุทธิปัญญา
B2	พัฒนาการประเมินทักษะการปฏิบัติ
B3	พัฒนาการประเมินคุณลักษณะ
C	สื่อสารผลการประเมินและให้ข้อมูลย้อนกลับ
C1	ตัดสินผลการเรียน
C2	ให้ความหมายและข้อมูลย้อนกลับไปยังผู้เรียน
C3	สื่อสารผลการประเมินในชั้นเรียน
D	ใช้ผลการประเมินในชั้นเรียน
D1	ใช้ผลการประเมินในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน
D2	กระตุ้นและกำกับติดตามให้ผู้เรียนใช้ผลการประเมินพัฒนาตนเอง
D3	ใช้ผลการประเมินในชั้นเรียนเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา
E	การปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานและความเสมอภาคในการประเมินในชั้นเรียน
E1	บริหารจัดการประเมินในชั้นเรียน
E2	ปฏิบัติตามมาตรฐานการประเมินผลการเรียนรู้
E3	ปฏิบัติการประเมินผลการเรียนรู้ด้วยความยุติธรรมเท่าเทียมในการประเมินในชั้นเรียน

***หมายเหตุ รายการที่แรเงาคือสมรรถนะหลัก**

ภาพที่ 1 ผลการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการกำหนดร่างกรอบสมรรถนะการประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู

2. ผลการประเมินคุณภาพของกรอบสมรรถนะการประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครูมีผลการประเมินดังนี้

กรอบสมรรถนะการประเมินผลการเรียนรู้ของครูที่ผู้วิจัยสังเคราะห์จำนวน 5 สมรรถนะหลัก 15 สมรรถนะย่อยได้รับการพิจารณาตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คน มีค่ามัธยฐานระหว่าง 3.00-4.00 และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ระหว่าง .50-1.00 สรุปได้ว่าได้กรอบสมรรถนะการประเมินผลการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ถูกต้องเหมาะสมเป็นจำนวน 5 สมรรถนะหลัก 11 สมรรถนะย่อย โดยตัดสมรรถนะย่อยออกไปจำนวน 4 สมรรถนะประกอบไปด้วย 1) สมรรถนะย่อยที่ 1.3 กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ วางแผนและเลือกใช้วิธีการประเมินในชั้นเรียนเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ 2) สมรรถนะย่อยที่ 3.1 ตัดสินผลการเรียน 3) สมรรถนะย่อยที่ 4.3 ใช้ผลการประเมินในชั้นเรียน เพื่อประโยชน์การศึกษาและ4) สมรรถนะย่อยที่ 5.2 ปฏิบัติตามมาตรฐานการประเมินผลการเรียนรู้ อีกทั้งมีการยกร่างปรับเนื้อหา

สมรรถนะในประเด็นของความชัดเจนของเนื้อหา ความเป็นไปใน การนำไปใช้ในการประเมิน และเพิ่มคำกิริยาที่บ่งชี้สมรรถนะให้ชัดเจนสามรายละเอียดปรากฏ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินกรอบสมรรถนะการประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู

สัญลักษณ์	Med	IQR	ผล	การยกร่าง
A	4.00	.00	ใช้ได้	กำหนดจุดประสงค์การประเมิน วางแผนและเลือกใช้วิธีการประเมินในชั้นเรียน
A1.1	3.50	.50	ใช้ได้	กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้วางแผนและเลือกใช้วิธีการประเมินในชั้นเรียนที่สอดคล้องกับเป้าหมายการจัดการศึกษา
A1.2	3.50	.50	ใช้ได้	กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ วางแผนและเลือกใช้วิธีการประเมินในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้
A1.3	3.00	.75	ตัดทิ้ง	
B	4.00	.00	ใช้ได้	พัฒนาวิธีการวัดและประเมินผลในชั้นเรียน
B2.1	3.50	.50	ใช้ได้	พัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผลด้านพุทธิปัญญา
B2.2	4.00	.00	ใช้ได้	พัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผลด้านทักษะการปฏิบัติ
B2.3	4.00	.00	ใช้ได้	พัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผลด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์
C	3.50	.50	ใช้ได้	สื่อสารผลการประเมินและให้ข้อมูลย้อนกลับ
C3.1	3.00	1.00	ตัดทิ้ง	
C3.2	3.50	.50	ใช้ได้	สื่อสารผลการประเมินและให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงสรุปผล
C3.3	3.50	.50	ใช้ได้	สื่อสารผลการประเมินและให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อพัฒนาการเรียนรู้
D	4.00	.00	ใช้ได้	ใช้ผลการประเมินในชั้นเรียน
D4.1	4.00	.00	ใช้ได้	ใช้ผลการประเมินในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน
D4.2	3.50	.50	ใช้ได้	ใช้ผลการประเมินในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการการจัดการเรียนการสอนของครู
D4.3	3.00	.50	ตัดทิ้ง	
E	3.50	.50	ใช้ได้	ดำเนินการวัดประเมินผลในชั้นเรียนอย่างเป็นมาตรฐาน ยุติธรรมและเท่าเทียม
E5.1	4.00	.00	ใช้ได้	บริหารจัดการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียน
E5.2	3.00	.00	ตัดทิ้ง	
E5.3	3.50	.50	ใช้ได้	ปฏิบัติการวัดประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนด้วยความยุติธรรมและเท่าเทียม

หลักจากนั้นผู้วิจัยได้นำกรอบสมรรถนะการประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครูที่ผ่านการยกร่างมาใช้ในการร่างคำบรรยายสมรรถนะโดยผลการประเมินคุณภาพของคำบรรยายสมรรถนะเป็นผลดังผลการวิจัยตอนที่ 2

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนาคำบรรยายสมรรถนะการประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครูผู้สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการสร้างคำบรรยายสมรรถนะการประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครูจากกรอบที่ได้พัฒนาในผลการวิจัยตอนที่ 1 แล้วแบ่งสมรรถนะของครูออกเป็น 3 ระดับประกอบไปด้วย 1) ระดับชำนาญการ 2) ระดับปฏิบัติการและ 3) ระดับปรับปรุง แล้วนำคำบรรยายที่สร้างพัฒนาตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ ผลการวิจัยเป็นดังนี้

1. ผลการสร้างคำบรรยายสมรรถนะการประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครูผู้สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยสามารถสร้างคำบรรยายสมรรถนะจำนวน 5 สมรรถนะหลัก 11 สมรรถนะย่อย ผู้วิจัยขอนำเสนอคำบรรยายภาพรวมทั้งหมดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 คำบรรยายสมรรถนะการประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู

ระดับ	คำบรรยายสมรรถนะ
ชำนาญการ	ครูมีสมรรถนะการประเมินผลการเรียนรู้ที่สูงกว่ามาตรฐานที่กำหนดทั่วไป โดยเป็นผู้ที่ปฏิบัติการประเมินผลในชั้นเรียนอย่างมืออาชีพ มีความคล่องแคล่วในการสื่อสารให้ข้อมูลย้อนกลับและผลการประเมินแก่ผู้เรียน ตลอดจนมีความสามารถในการใช้ผลการประเมินในชั้นเรียนและบริหารการประเมินผลในชั้นเรียนและมีวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการประเมินผลในชั้นเรียนที่ยุติธรรม เท่าเทียมอย่างมืออาชีพ
ปฏิบัติการ	ครูมีสมรรถนะการประเมินผลการเรียนรู้ตามมาตรฐานที่กำหนดทั่วไป เป็นผู้ที่ปฏิบัติการประเมินผลในชั้นเรียน สามารถสื่อสารให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนได้ ตลอดจนสามารถใช้ผลการประเมินในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนได้ สามารถบริหารการประเมินผลในชั้นเรียนและมีวิธีการปฏิบัติการประเมินผลในชั้นเรียนที่ยุติธรรม เท่าเทียมเป็นมาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับทั่วไป
ควรปรับปรุงพัฒนา	ครูมีสมรรถนะการประเมินผลการเรียนรู้ไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดทั่วไป เป็นผู้ที่ปฏิบัติการประเมินผลในชั้นเรียนไม่เป็นไปตามมาตรฐาน ไม่สามารถสื่อสารให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียน ตลอดจนไม่สามารถใช้ผลการประเมินในชั้นเรียนในการพัฒนาการเรียนการสอน บริหารการประเมินผลในชั้นเรียนไม่เป็นไปตามมาตรฐานการวัดการประเมินผลและมีวิธีการปฏิบัติการประเมินผลในชั้นเรียนที่สุ่มเสี่ยงที่จะเกิดความไม่ยุติธรรมและความเท่าเทียม

2. ผลการประเมินคุณภาพคำบรรยายสมรถนะการประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครูจำนวน 5 สมรรถนะหลัก 11 สมรรถนะย่อย ผลการประเมินคุณภาพของคำบรรยายสมรรถนะการประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครูผู้สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่ามีคุณภาพทั้งหมด โดยมีค่ามัธยฐานระหว่าง 4.00-5.00 และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์เท่ากับ 1.00 ถือว่าผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องต้องกันไปในทิศทางเดียวกันว่ามีความถูกต้องเหมาะสมในการนำไปใช้บรรยายสมรรถนะการประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครูรายละเอียดปรากฏดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการประเมินคุณภาพคำบรรยายสมรรถนะการประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู

สัญลักษณ์	ระดับชำนาญการ			ระดับปฏิบัติการ			ระดับปรับปรุง		
	Med	IQR	ผล	Med	IQR	ผล	Med	IQR	ผล
A	4.00	1.00	ใช้ได้	5.00	1.00	ใช้ได้	4.00	1.00	ใช้ได้
A1	4.00	1.00	ใช้ได้	4.00	1.00	ใช้ได้	4.00	1.00	ใช้ได้
A2	4.00	1.00	ใช้ได้	4.00	1.00	ใช้ได้	4.00	1.00	ใช้ได้
B	4.00	1.00	ใช้ได้	4.00	1.00	ใช้ได้	4.00	1.00	ใช้ได้
B1	5.00	1.00	ใช้ได้	5.00	1.00	ใช้ได้	4.00	1.00	ใช้ได้
B2	4.00	1.00	ใช้ได้	4.00	1.00	ใช้ได้	4.00	1.00	ใช้ได้
B3	5.00	1.00	ใช้ได้	4.00	1.00	ใช้ได้	4.00	1.00	ใช้ได้
C	4.00	0.00	ใช้ได้	4.00	1.00	ใช้ได้	4.00	1.00	ใช้ได้
C1	4.00	1.00	ใช้ได้	4.00	1.00	ใช้ได้	4.00	1.00	ใช้ได้
C2	4.00	1.00	ใช้ได้	4.00	1.00	ใช้ได้	5.00	1.00	ใช้ได้
D	4.00	1.00	ใช้ได้	4.00	0.00	ใช้ได้	4.00	1.00	ใช้ได้
D1	4.00	1.00	ใช้ได้	4.00	1.00	ใช้ได้	4.00	1.00	ใช้ได้
D2	4.00	1.00	ใช้ได้	4.00	1.00	ใช้ได้	4.00	1.00	ใช้ได้
E	5.00	1.00	ใช้ได้	4.00	1.00	ใช้ได้	4.00	1.00	ใช้ได้
E1	4.00	1.00	ใช้ได้	5.00	1.00	ใช้ได้	4.00	1.00	ใช้ได้
E2	4.00	1.00	ใช้ได้	5.00	1.00	ใช้ได้	4.00	1.00	ใช้ได้

อภิปรายผล

การพัฒนากรอบสมรรถนะการประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครูผู้สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานอภิปรายผลได้ดังนี้

1. กรอบสมรรถนะการประเมินผลการเรียนรู้ของครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่พัฒนาได้ประกอบด้วย 5 สมรรถนะหลัก 11 สมรรถนะย่อย โดยมีผลการประเมินคุณภาพคิดเป็นค่ามัธยฐานระหว่าง 3.00-4.00 และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ระหว่าง .50-1.00 จากเดิมที่ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์กรอบสมรรถนะได้จำนวน 5 สมรรถนะหลัก 15 สมรรถนะย่อย ผู้วิจัยขออภิปรายผลจำแนกรายสมรรถนะหลักดังนี้

1.1 สมรรถนะหลักที่ 1 กำหนดจุดประสงค์การประเมิน วางแผนและเลือกใช้วิธีการประเมินในชั้นเรียน เป็นสมรรถนะที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับเอกสารอ้างอิงจำนวน 11 รายการดังภาพที่ 1 นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นที่สอดคล้องกันให้ตัดสมรรถนะย่อยที่ 1.3 กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ วางแผนและเลือกใช้วิธีการประเมินในชั้นเรียนเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ทิ้ง เมื่อจารณาจากข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิระบุเป็นไปในทิศทางเดียวกันว่าการประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ยังขาดแนวคิด

การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมและไม่สามารถวัดจากครูได้โดยตรง เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะการประเมินผลที่เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ หรือ Assessment as Learning เป็นศักยภาพของผู้เรียนในการใช้ผลการประเมินมากำกับและวางแผนพัฒนาตนเองในการเรียนในรายวิชาใดรายวิชาหนึ่ง จะเห็นได้ว่าเป็นผลลัพธ์ที่เกิดจากตัวผู้เรียนเป็นหลัก ดังนั้นสิ่งที่บ่งชี้ว่าครูผู้สอนมีความสามารถกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ วางแผนและเลือกใช้วิธีการประเมินในชั้นเรียนเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ไม่สามารถวัดได้จากความสามารถของครูโดยตรงแต่ต้องประเมินจากศักยภาพผู้เรียนเป็นหลัก (Plake, B. S., & Wise, L. L., 2014); (Brown, G. T., 2019)

1.2 สมรรถนะหลักที่ 2 พัฒนาวิธีการวัดและประเมินผลในชั้นเรียนมีผลการประเมินกรอบสมรรถนะย่อย เป็นสมรรถนะสอดคล้องกับวิทยานิพนธ์และบทความวิจัยที่จำนวน 24 รายการตามภาพที่ 1 อีกทั้งผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นที่สอดคล้องต้องกันว่ามี 3 สมรรถนะย่อยที่ถูกต้องเหมาะสม ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะการประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนยังคงอาศัยแนวคิดของ Bloom Taxonomy เป็นฐานคิดในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนซึ่งเป็นสิ่งที่บ่งชี้ความสำเร็จในการเรียนของผู้เรียนที่รอบด้าน สอดคล้องกับกรอบสมรรถนะการประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครูจากมาตรฐานครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทยและต่างประเทศส่วนใหญ่ระบุความสามารถของครูว่าต้องสามารถสร้างพัฒนาประยุกต์ใช้เครื่องมือประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างรอบด้าน (ประกาศคณะกรรมการคุรุสภา, 2563); (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2562 (ก)); (Australian curriculum, assessment and certification authorities, 1995); (Department for education, 2013)

1.3 สมรรถนะหลักที่ 3 สื่อสารผลการประเมินและให้ข้อมูลย้อนกลับผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นที่สอดคล้องต้องกันว่าให้ตัดสมรรถนะย่อยที่ 3.1 ตัดสินผลการเรียนทิ้ง เป็นเพราะการตัดสินผลการเรียนมิใช่เป็นการสื่อสารผลการประเมินแก่ผู้เรียนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยจำนวน 15 รายการดังภาพที่ 1 จะเห็นได้ว่าความเห็นของผู้ทรงวุฒิสอดคล้องกับหลักการของการสื่อสารผลการประเมินคือการให้ข้อเสนอแนะ สารสนเทศ ข้อมูลเพื่อแจ้งให้ผู้เรียนทราบและนำไปพัฒนาตนเองดังนิยามและขอบเขตของการรู้เรื่องการให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียน (Feedback Literacy) ได้ให้นิยามว่าเป็นความสามารถและคุณลักษณะอันเป็นการเฉพาะของครูผู้สอนที่แสวงหาช่องทางการสื่อสาร ออกแบบวิธีการสื่อสาร เช่น ภาพ ตาราง กราฟ และคำบรรยาย คำอธิบายผลการเรียนไปยังผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ (Price, M. et al., 2011); (Bunce, L. et al., 2018)

1.4 สมรรถนะหลักที่ 4 ใช้ผลการประเมินในชั้นเรียน ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นที่สอดคล้องต้องกันว่าควรตัดสมรรถนะย่อยที่ 4.3 ใช้ผลการประเมินในชั้นเรียนเพื่อประโยชน์การศึกษาทิ้ง เป็นเพราะการนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์การศึกษาเป็นหน้าที่ของผู้บริหารซึ่งสอดคล้องกับวิทยานิพนธ์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจำนวน 8 รายการตามกรอบภาระงานครู

คือครูผู้สอนมีหน้าที่รวบรวมสารสนเทศ เช่น ผลการสอบ ผลการตัดสินการเรียน ผลการตรวจชิ้นงาน ผลการให้ข้อเสนอแนะจากผู้เรียน ผลการสะท้อนจากเพื่อนร่วมงานหรือครูที่ร่วมสอนวิชาเดียวกันนำมาวางแผนในการพัฒนาการสอนและนำไปใช้กำหนดกลยุทธการสอนหรือนำไปพัฒนาผู้เรียนทันทีทันใด หรือ การพัฒนาเชิงรุกดังภาพที่ 1 (Worthington, A. C., 2022); (Naibaho, L., 2021)

1.5 สมรรถนะหลักที่ 5 ดำเนินการวัดประเมินผลในชั้นเรียนอย่างเป็นมาตรฐาน ยุติธรรม และเท่าเทียม ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นที่สอดคล้องกันว่าควรตัดสมรรถนะย่อยที่ 5.2 ปฏิบัติตามมาตรฐานการประเมินผลการเรียนรู้ทิ้ง เป็นเพราะการประเมินตามมาตรฐานกับการประเมินที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลคือเรื่องเดียวกัน สอดคล้องกับมาตรฐานการประเมินผลของไทยและต่างประเทศที่ครูผู้สอนต้องมีการประเมินในชั้นเรียนที่มีมาตรฐานสามารถเทียบเคียงกับการทดสอบขนาดใหญ่ เช่น TOEFL, TOEIC, SAT โดยสอดคล้องกับเอกสารอ้างอิงจำนวน 34 รายการ นอกจากนี้ต้องสามารถประเมินนักเรียนอย่างเท่าเทียมท่ามกลางความหลายเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรม (ประกาศสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2564); (The European standards and guidelines for quality assurance, 2015); (Assessment reform group, 2008)

2. ผลการประเมินคุณภาพของคำบรรยายสมรรถนะการประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครูผู้สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่าเป็นคำบรรยายที่มีคุณภาพทุกรายการโดยผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 7 คนมีความเห็นตรงกันไปในทิศทางเดียวกันว่าเป็นคำบรรยายที่มีความถูกต้อง ความเหมาะสม และสามารถนำไปใช้อธิบายความสามารถของครูได้ เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิธีการเขียนคำอธิบาย หรือ เขียนคำบรรยายเกณฑ์ตามแนวคิดของ Joint Committee on Standards for Educational Evaluation และ Michigan assessment consortium ประกอบกับผู้วิจัยสร้างคำบรรยายตามกระบวนการสร้างเกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริกโดยต้องอธิบายและให้นิยามความหมายคะแนนให้ผู้รับสารเข้าใจและทราบถึงระดับความสามารถตนเองอย่างละเอียดถี่ถ้วน ใช้ภาษาที่ง่ายในการสื่อสารสื่อความหมายที่ตรงไปตรงมา คำกิริยาต่างๆจะต้องบ่งชี้ความสามารถของผู้ถูกประเมินได้อย่างตรงไปตรงมา ชัดเจน ไม่กำกวม คำอธิบายต้องบ่งชี้ที่ตรงกับสภาพปฏิบัติงาน (Joint Committee on Standards for Educational Evaluation, 2015); (Michigan assessment consortium, 2017) และสอดกับกระบวนการทำงานของผู้ถูกประเมิน คำอธิบายความสามารถที่ดีจะต้องให้ข้อมูลย้อนกลับที่ดี ครบถ้วน ผู้รับผลการประเมินรับรู้แล้วสามารถตัดสินประเมินตนเองได้อย่างถูกต้องชัดเจน สอดคล้องกับแนวคิดของ DeLuca, C. & Klinger, D. A., Koloi-Keaikitse, S., Yılmazer, M. Ö., & Özkan, Y.และ Mellati, M., & Khademi, M. (DeLuca, C. & Klinger, D. A., 2016); (Koloi-Keaikitse, S., 2016); (Yılmazer, M. Ö. & Özkan, Y. , 2017); (Mellati, M. & Khademi, M., 2018)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนากรอบสมรรถนะการประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครูผู้สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานได้สร้างและพัฒนากรอบสมรรถนะการประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครูผู้สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและพัฒนาคำบรรยายสมรรรถนะที่มีคุณภาพจำนวน 5 สมรรถนะประกอบไปด้วย 1) กำหนดจุดประสงค์การประเมิน วางแผนและเลือกใช้วิธีการประเมินในชั้นเรียน 2) พัฒนาการประเมินผลการเรียนรู้ 3) สื่อสารผลการประเมินและให้ข้อมูลย้อนกลับ 4) ใช้ผลการประเมินในชั้นเรียนและ 5) การปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานและความเสมอภาคในการประเมินในชั้นเรียน การวิจัยนี้ได้โมเดลการประเมินสมรรถนะครูที่เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบันโดยครูจะต้องประเมินได้ยุติธรรมและต้องระมัดระวังความแตกต่างระหว่างเชื้อชาติ ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม เพราะผู้เรียนในปัจจุบันมีความหลากลาย นอกจากนี้ผู้ที่จะนำกรอบและคำบรรยายสมรรถนะนี้ไปใช้ต้องศึกษาทำความเข้าใจและสร้างเครื่องมือในการวัดที่เป็นการแบ่งครูเป็น 3 ระดับโดยอาจวัดประเมินครูโดยตรง การสังเกต หรือการให้ครูประเมินตนเอง จากความเห็นผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการพัฒนาสมรรถนะการประเมินผลการเรียนรู้ของครูจำแนกเกณฑ์ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้และระดับชั้นที่สอนระหว่างประถมศึกษาและมัธยมศึกษาจะทำให้สามารถอธิบายความสามารถได้ละเอียด ชัดเจนและสอดกับบริบทของครูผู้สอนมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ประกาศคณะกรรมการคุรุสภา. (2563). เรื่อง รายละเอียดของมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพครู. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 109ง หน้า 10 (7 พฤษภาคม 2563).

ประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). เรื่อง แนวทางการวัดประเมินผลผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 133 ตอนพิเศษ 200ง หน้า 1 (8 กันยายน 2560).

ประกาศสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2564). เรื่อง มาตรฐานตำแหน่งข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. ราชชกิจจานุเบกษา เล่ม 138 ตอนพิเศษ 312ง หน้า 1 (21 ธันวาคม 2564).

ศิริชัย กาญจนวาสี. (2549). การวัดและประเมินสมรรถนะบุคลากรวิชาชีพ. วารสารการวิจัยทางสังคมศาสตร์, 12(1), 24-34.

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2561). รายงานประจำปี 2560. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ.

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2562 (ก)). รายงานการวิจัย. ใน การทดสอบสมรรถนะการวัดประเมินผล. สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ.

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2562(ข)). รายงานประจำปี 2561. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ.

Assessment reform group. (2008). Changing Assessment Practice. Paris: Assessment Reform Group.

Australian curriculum, assessment and certification authorities. (1995). Australian Curriculum Assessment and reporting authority. Sydney: ACACA.

Betts, M. & Smith, R. (2005). Developing the credit-based modular curriculum in higher education: challenge, choice and change. london: Routledge.

Birko, S. et al. (2015). Evaluation of Nine Consensus Indices in Delphi Foresight Research and Their Dependency on Delphi Survey Characteristics: A Simulation Study and Debate on Delphi Design and Interpretation. PLOS ONE, 10(8), 167-199.

Brown, G. T. (2019). Frontiers in Education: Is assessment for learning really assessment. Retrieved November 1, 2022, from https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/feduc.2019.00064/full

Bunce, L. et al. (2018). The student-as-consumer approach in highereducation and its effects on academic performance. Studies in Higher Education, 42(11), 1958-1978.

DeLuca, C. & Klinger, D. A. (2016). Assessment literacy development : identifying gaps in teacher candidates' learning. Assessment in Education Principles Policy& Practice, 17(4), 419-438.

DeLuca, C. et al. (2018). Teachers' approaches to classroom assessment: A large-scale survey. Assessment in Education: Principles, Policy & Practice, 25(4), 355-375.

Department for education. (2013). National curriculum assessments. London: Department for education UK.

Heritage, M., & Kingston, N. M. (2019). Classroom Assessment and Large-Scale Psychometrics: Shall the Twain Meet?(A Conversation With Margaret Heritage and Neal Kingston). Journal of Educational Measurement, 56(4), 670-685.

Joint Committee on Standards for Educational Evaluation. (2015). The Classroom Assessment Standards for PreK-12 Teachers. USA: Kindle Direct Press.

Koloi-Keaikitse, S. (2016). Assessment training: A precondition for teachers' competencies and use of classroom assessment practices. International Journal of Training and Development, 20(2), 107-123.

Mellati, M. & Khademi, M. (2018). Exploring teachers' assessment literacy: Impact on learners' writing achievements and implications for teacher development. Australian Journal of Teacher Education (Online), 43(6), 1-18.

Michigan assessment consortium. (2017). Assessment Literacy Standards. Michigan: Michigan Assessment Consortium.

Naibaho, L. (2021). Online Learning Evaluation during Covid-19 using CSE-UCLA Evaluation Model at English Education Department Universitas Kristen Indonesia. Budapest International Research and Critics Institute (BIRCI-Journal): Humanities and Social Sciences, 4(2), 1987-1997.

OECD. (2005). Teacher Evaluation : A Conceptual Framework and examples of Country Practices. Paris : OECD.

Persai, D. et al. (2016). A Delphi study for setting up tobacco research and practice network in India. Tobacco induced diseases, 14(4), 78-97.

Plake, B. S., & Wise, L. L. (2014). What is the role and importance of the revised AERA, APA, NCME Standards for Educational and Psychological Testing? Educational Measurement: Issues and Practice, 33(4), 4-12.

Popham, W. J. (2013). Classroom Assessment : What Teachers Need to Know. (8th ed.). USA: Pearson Publishing.

Price, M. et al. (2011). Feedback: Focusing attention on engagement. Studies in higher education, 36(8), 879-896.

Sedelmaier, Y., & Landes, D. (2012). A research agenda for identifying and developing required competencies in software engineering. International joournal of Engineerring pedagogy, 3(2), 30-35.

The European standards and guidelines for quality assurance. (2015). Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area. Belgium: EURASH.

Worthington, A. C. (2022). The impact of student perceptions and characteristics on teaching evaluations: a case study in finance education. Assessment & Evaluation in Higher Education, 27(1), 49-64.

Yılmazer, M. Ö. & Özkan, Y. . (2017). Classroom assessment practices of English language instructors. Journal of Language and Linguistic Studies, 13(2), 324-345.

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 1063-1075

บทความวิจัย

การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในด้านบริหารจัดการผลิตและการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี*

THE USE OF INFORMATION TECHNOLOGY IN PRODUCTION MANAGEMENT AND ACCOUNTING OF COMMUNITY ENTERPRISES IN PHETCHABURI PROVINCE

ชาญชัย อรรคผาติ[1]
Chanchai Arkaphati[1]
[1]**มหาวิทยาลัยศิลปากร**
[1]Silpakorn University, Thailand
[1]Corresponding author E-mail: Arkaphati_c@su.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการผลิตและจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเพชรบุรี 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเพชรบุรีในการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศด้านบริหารจัดการผลิตและการทำบัญชี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คณะกรรมการวิสาหกิจชุมชน และประธานวิสาหกิจชุมชน จำนวนทั้งสิ้น 32 คน ใช้วิธีคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงในวิสาหกิจชุมชนด้านการผลิตเท่านั้น ได้แก่ กลุ่มผลิตแปรรูปสินค้าเกษตร/แปรรูปอาหาร และกลุ่มผลิต/แปรรูปสินค้าเครื่องอุปโภค ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการเก็บข้อมูลโดยการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม และสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยเครื่องมือแนวคำถามสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีสังเคราะห์เนื้อหาโดยตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแบบสามเส้า ผลการวิจัยพบว่าปัญหาและอุปสรรคเพื่อสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในด้านบริหารจัดการผลิตและการทำบัญชี มีประเด็นในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านทักษะและความรู้ของบุคลากร ซึ่งพบว่าบุคลากรส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุและจบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีพื้นเพอาชีพเป็นเกษตรกร ขาดความรู้และทักษะในการ

* Received 30 November 2022; Revised 25 December 2022; Accepted 27 December 2022

ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือ ขาดความรู้เพื่อควบคุมการจัดการผลิต ปัญหาและอุปสรรคในด้านการบริหารจัดการภายในกลุ่ม ปัญหาด้านเงินทุนเพื่อดำเนินงาน ปัญหาด้านเครื่องมือที่ใช้เพื่อปฏิบัติงานสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการเก็บข้อมูล และการจัดทำบัญชี ปัญหาด้านการประสานงานจากหน่วยงานภายนอก นอกจากนี้ยังพบปัญหาและอุปสรรคอื่น ๆ เช่น ปัญหาด้านการสื่อสารในองค์กรและหน่วยงานภายนอก ปัญหาความร่วมมือในการทำงานร่วมกันของสมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างวิสาหกิจชุมชนกับหน่วยงานภาครัฐเพื่อช่วยดูแลและผลักดันให้วิสาหกิจชุมชนเติบโตได้อย่างแข็งแกร่งและยั่งยืน

คำสำคัญ: วิสาหกิจชุมชน, เทคโนโลยีสารสนเทศ, การผลิต, ทำบัญชี

Abstract

The objectives of this research article were to 1) Study the management of production and accounting of community enterprises in Phetchaburi Province 2) Study the problems and obstacles of community enterprises for supporting the use of information technology for management production and accounting. The sample are the community enterprise committee and the chairman total of 32 people. The method for selecting a specific sample group in the field of production, such as agricultural product processing/food processing group and the production/processing group of consumer goods by using qualitative research methodology and collecting data by non-participant observation and in-depth interview by using questionaire and analyzing the data by synthesizing the content with the theories, checking the accuracy of the data by triangulation method. The results of this research showed problems and obstacles to support to use of information technology in production management and accounting. It is divided into various issues such as skills and knowledge. The most of them were elderly, the education level are in elementary level and have a background as a farmer. Therefore lacked of knowledge and skills to use of information technology as a tools, knowledge for production management control, obstacles in management within the group, funding issues and tools for support to use information technology. The problems with coordination from external agencies. The other problems and obstacles were encountered such as communication problems, problems of cooperation in working together of members, problems

in the relationship between community enterprises and government agencies to takecare and driven community enterprises to grow strongly and sustainably.
Keywords: Community Enterprise, Information Technology, Production, Accounting

บทนำ

แนวทางพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยมีการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ของประเทศเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจโลกที่มีการแข่งขันในระดับสูง แผนงานด้านยุทธศาสตร์ในการพัฒนาเศรษฐกิจด้วยแนวทางพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เป็นส่วนหนึ่งของแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของประเทศให้มีความแข็งแกร่ง ด้วยการสนับสนุนเศรษฐกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั่วประเทศ ในการผลิตสินค้าและบริการเพื่อให้สามารถหารายได้เข้าสู่ชุมชนและพึ่งพาตนเองได้ กรมส่งเสริมการเกษตร อธิบายความหมายวิสาหกิจชุมชน (Community Enterprise) หมายถึง กิจการของชุมชนที่เกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรืออื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันรวมตัวกันประกอบกิจการเพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน มีการประกอบการเพื่อการจัดการทุนของชุมชนอย่างสร้างสรรค์เพื่อการพึ่งตนเอง อาจเป็นรูปแบบนิติบุคคลหรือไม่เป็นนิติบุคคล (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2549) พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนมีเป้าหมายในการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้เข้มแข็ง พึ่งพาตนเองได้ ครอบคลุมด้านคุณภาพการผลิต การบริหารจัดการผลิต เงินทุน การตลาด การบรรจุภัณฑ์ การบริหารงานบุคคล การวิจัยประเมินผล โดยพิจารณาส่งเสริมผ่านหน่วยงานภาคเอกชนและส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สมาชิกในวิสาหกิจชุมชนมีทักษะความรู้สามารถพัฒนาตนเองไปสู่การเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และแข่งขันทางการค้าได้ (พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2548) ดังนั้นวิสาหกิจชุมชนจึงเปรียบเสมือนเศรษฐกิจฐานรากของประเทศที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนประเทศไทยให้เติบโตแข็งแกร่งจากความเข้มแข็งของกลุ่มชุมชนก่อน เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้สมาชิกในวิสาหกิจชุมชนมีความรู้ สามารถพัฒนาตนเองได้ มีเศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืน (กัญญามน อินหว่าง และคณะ, 2554)

จากข้อมูลของกลุ่มงานพัฒนาวิสาหกิจเกษตรชุมชนจังหวัดเพชรบุรี พบว่า ในจังหวัดเพชรบุรีนั้นแบ่งตามพื้นที่การปกครองจำนวน 8 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองเพชรบุรี อำเภอบ้านแหลม อำเภอเขาย้อย อำเภอท่ายาง อำเภอชะอำ อำเภอแก่งกระจาน อำเภอหนองหญ้าปล้อง และอำเภอบ้านลาด มีวิสาหกิจชุมชนที่ก่อตั้งขึ้นและจดทะเบียน จำนวนทั้งสิ้น 395 กลุ่มวิสาหกิจ แบ่งเป็น 4 กลุ่มธุรกิจ ได้แก่ 1) วิสาหกิจชุมชนแปรรูปสินค้าเกษตร/แปรรูปอาหาร 2) วิสาหกิจชุมชนเพื่อการผลิต/แปรรูปสินค้าประเภทเครื่องอุปโภค 3) วิสาหกิจชุมชนผู้เลี้ยงสัตว์ และ 4) วิสาหกิจด้านการท่องเที่ยว (กลุ่มงานพัฒนาวิสาหกิจเกษตรชุมชน, 2565)

ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพันร่วมกันประกอบกิจการเพื่อสร้างรายได้และพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน แนวคิดในการเพิ่มประสิทธิภาพให้แก่วิสาหกิจชุมชนด้วยการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อนำไปใช้ในด้านการบริหารจัดการผลิตและการจัดทำบัญชีภายในวิสาหกิจชุมชน เป็นกลยุทธ์หนึ่งที่สนับสนุนการเพิ่มทักษะและความรู้ให้แก่บุคลากรภายในวิสาหกิจชุมชน ด้วยการผลักดันให้นำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยในด้านการจัดการภายใน ซึ่งคาดว่าจะช่วยให้การดำเนินงานในวิสาหกิจชุมชนมีประสิทธิภาพมากขึ้น มีสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจต่อผู้ใช้ภายในวิสาหกิจชุมชน เช่น ประธานวิสาหกิจชุมชน สมาชิกวิสาหกิจชุมชน และบุคคลภายนอก เช่น นักลงทุน ผู้ใช้ข้อมูลภายนอก (กัลยาณี กิตติจิตต์, 2554) การเพิ่มประสิทธิภาพวิสาหกิจชุมชนด้วยความรู้ในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศจะช่วยส่งเสริมความสำเร็จและส่งผลทางบวกในการดำเนินงาน ซึ่งวิสาหกิจชุมชนจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อให้แข่งขันกับธุรกิจอื่นในยุคดิจิทัล ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ กล่าวถึงการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ประโยชน์เพื่อบริหารจัดการ ช่วยก่อให้เกิดประโยชน์ด้านการตัดสินใจได้อย่างรวดเร็วและเกิดประสิทธิภาพต่อองค์กร (ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ, 2559) ความสำคัญของการประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภายในองค์กรต้องเตรียมฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ และบุคลากรซึ่งเป็นกุญแจสำคัญต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ แนวทางสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนในการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อจัดการภายในองค์กร เช่น ด้านการจัดการผลิต การควบคุมสินค้า/วัตถุดิบคงคลัง การจัดทำบัญชีและการเงิน การควบคุมลูกหนี้/เจ้าหนี้ เป็นต้น ซึ่งช่วยส่งผลดีต่อการเพิ่มประสิทธิภาพเพื่อการทำงานภายในองค์กร โดย สมควร วานิชสัมพันธ์ สรุปว่าผู้บริหารจำเป็นจะต้องมีระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจในการวางแผนและจัดการองค์กร เพื่อให้สามารถนำข้อมูลจากรายงานทางบัญชีและการเงินไปใช้วิเคราะห์เพื่อการลงทุน วางแผนประกอบการตัดสินใจ ประเมินสภาพคล่องทางการเงิน และการไหลเวียนของกระแสเงินสด การนำระบบสารสนเทศมาใช้ จะช่วยให้องค์กรได้รับความสะดวกมากขึ้นเพื่อประกอบการตัดสินใจ (สมควร วานิชสัมพันธ์, 2554) แนวทางการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในองค์กรเพื่อบริหารจัดการ ศรัณย์ ชูเกียรติ อธิบายความสำคัญของกลยุทธ์เชิงนโยบายเพื่อเพิ่มศักยภาพและแข่งขันกับธุรกิจอื่นและช่วยส่งผลดีให้องค์กรมีสารสนเทศเพื่อสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อการวางแผนและตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ต่อไป (ศรัณย์ ชูเกียรติ, 2557) ดารณี พิมพ์ช่างทอง ยกตัวอย่างการนำระบบบริหารจัดการและวางแผนทรัพยากรมาใช้โดยเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานทั้งองค์กร ซึ่งช่วยให้การวางแผนและการบริหารทรัพยากรเพื่อจัดการผลิตมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยซอฟต์แวร์จะเชื่อมโยงระบบงานต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ได้แก่ ด้านจัดการผลิต การบัญชีและการเงิน ระบบทรัพยากรบุคคล ระบบควบคุมสินค้าคงคลัง โดยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศบริหารจัดการทรัพยากร คือ ระบบสารสนเทศที่นำส่วนประกอบซอฟต์แวร์ที่สัมพันธ์กันมารวมกัน ซึ่งประกอบด้วยระบบเพื่อจัดการและช่วยวางแผนทรัพยากร

องค์กร เช่น ระบบบัญชีและการเงิน ระบบงานซื้อ-ขาย ระบบลูกหนี้ เจ้าหนี้ ระบบสินทรัพย์ เป็นต้น (ดารณี พิมพ์ช่างทอง, 2552)

จากแนวทางดังกล่าว ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาสภาพในปัจจุบันด้านบริหารจัดการผลิต และการจัดทำบัญชีในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเพชรบุรี และวิเคราะห์รวบรวมปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการสนับสนุนในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับวิสาหกิจชุมชนในด้านการบริหารจัดการผลิต และการจัดทำบัญชีภายในองค์กร ผลที่ได้จากการวิจัยนี้สามารถนำมาใช้เพื่อหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชนในระดับประเทศ และระดับจังหวัด เพื่อเข้าใจถึงสภาพการณ์ในปัจจุบันด้านบริหารจัดการผลิต และการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี และทราบถึงปัญหาและอุปสรรคที่พบ เพื่อนำไปใช้ดำเนินการวางแผนเพื่อสนับสนุนเชิงนโยบาย ในการผลักดันให้วิสาหกิจชุมชนมีการพัฒนาทักษะความรู้เพื่อประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือในด้านบริหารจัดการผลิต และการจัดทำบัญชีภายในวิสาหกิจชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันในด้านการบริหารจัดการผลิต และการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเพชรบุรี

2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่พบของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี เพื่อสนับสนุนรูปแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในด้านบริหารจัดการผลิต และการจัดทำบัญชี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนในจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งแบ่งตามพื้นที่การปกครองจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 8 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองเพชรบุรี อำเภอบ้านแหลม อำเภอเขาย้อย อำเภอท่ายาง อำเภอชะอำ อำเภอแก่งกระจาน อำเภอหนองหญ้าปล้อง และอำเภอบ้านลาด มีจำนวนวิสาหกิจชุมชนทั้งสิ้น 395 กลุ่มวิสาหกิจ (กลุ่มงานพัฒนาวิสาหกิจเกษตรชุมชน, 2565) ซึ่งใช้วิธีคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ที่เกี่ยวข้องกับด้านบริหารจัดการผลิต และการจัดทำบัญชี 2 ประเภทธุรกิจ ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสินค้าเกษตร/แปรรูปอาหาร และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อการผลิต/แปรรูปสินค้าประเภทเครื่องอุปโภค เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับการผลิตโดยตรง และมีการดำเนินงานเกี่ยวข้องในการจัดทำบัญชีเพื่อควบคุมด้านการเงิน สินค้าคงคลัง รวมถึงด้านการผลิตในการควบคุมวัตถุดิบ และมีการคำนวณต้นทุนในการผลิต เพื่อเก็บข้อมูลความเห็นจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ที่ทราบข้อมูลและเกี่ยวข้องกับการจัดการผลิต และการจัดทำบัญชีในวิสาหกิจ จำนวนทั้งสิ้น 32 คน ประกอบด้วย

1.1 คณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนที่มีทักษะความรู้ มีประสบการณ์ในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน แบ่งตามเขตพื้นที่การปกครองทั้ง 8 อำเภอ โดยใช้วิธี

คัดเลือกตัวแทนแบบเจาะจง จากทั้ง 2 ประเภทรูปแบบธุรกิจของวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ คณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสินค้าเกษตร/แปรรูปอาหาร จำนวน 1 คน และคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนเพื่อการผลิต/แปรรูปสินค้าประเภทเครื่องอุปโภค จำนวน 1 คน รวมเป็นตัวแทนผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก อำเภอละ 2 คน รวมเป็นจำนวนทั้งสิ้น 16 คน

1.2 ประธานวิสาหกิจชุมชน หรือบุคคลที่ประธานวิสาหกิจชุมชนมอบหมาย และมีคุณสมบัติด้านความรู้ และมีประสบการณ์ในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนเป็นอย่างดี จากทั้ง 8 อำเภอ อำเภอละ 2 คน อีกเป็นจำนวนทั้งสิ้น 16 คน

2. วิธีการเก็บข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ ใช้ระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ ในรูปแบบของการศึกษาเชิงกรณีศึกษา (Flyvbjerg, B., 2011) เพื่อทำความเข้าใจถึงปัญหาและอุปสรรคที่พบของวิสาหกิจชุมชน ด้วยระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพแบบหลายวิธีร่วมกัน (Eisenhardt, K. M. , 1989) ได้แก่ การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง และวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้เครื่องมือแนวคำถามสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยการสัมภาษณ์ในแต่ละพื้นที่แยกเป็นรายอำเภอ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลด้วยวิธีสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ที่สร้างขึ้นจากกรอบแนวคิดและการทบทวนวรรณกรรม โดยผ่านขั้นตอนการตรวจเครื่องมือแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญ และนำข้อเสนอแนะที่ได้รับมาปรับปรุงแก้ไข ก่อนนำไปใช้จริงในการเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่างในวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเป็นคำถามแบบปลายเปิด เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลปัญหาและอุปสรรคที่พบในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในด้านบริหารจัดการผลิต และการจัดทำบัญชี

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) และใช้วิธีสังเคราะห์เนื้อหา (Content analysis and Synthesis) โดยการตีความเทียบเคียงกับทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Yin, R. K., 2003) และนำเสนอผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบความเรียงเพื่ออธิบายผลการวิจัย โดยดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแบบสามเส้า ได้แก่ ด้านข้อมูล ด้านทฤษฎี และด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล ซึ่งพิจารณาจากความสอดคล้องของข้อมูลและความแตกต่างของข้อมูลที่ได้จากการจัดระเบียบข้อมูลและความสอดคล้องกัน (พชรพร วงษ์วาน, 2563) เพื่อสรุปและนำมาตีความผลการวิจัยรูปแบบพรรณนาตามกรอบแนวคิดวิจัยที่กำหนด (บุษกร เชี่ยวจินดากานต์, 2561)

ผลการวิจัย

จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างในวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเพชรบุรี ตามวัตถุประสงค์ข้อที่หนึ่ง เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันในด้านการบริหารจัดการผลิต และการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี พบว่าสมาชิกในวิสาหกิจชุมชนของจังหวัดเพชรบุรี ยังขาดความรู้และทักษะในด้านบริหารจัดการผลิต และการจัดทำบัญชีภายในวิสาหกิจชุมชน เนื่องจากสมาชิก

โดยส่วนใหญ่มีความรู้เฉลี่ยในระดับประถมศึกษา และมีพื้นเพอาชีพเกษตรกรเป็นหลัก ไม่มีรูปแบบการจัดการผลิตอย่างเป็นระบบ ทั้งในด้านการจัดการวัตถุดิบ การควบคุมสินค้าคงคลัง การจัดการด้านต้นทุนสินค้าและการควบคุมต้นทุนในการผลิต ส่วนรูปแบบการจัดทำบัญชีภายในสมาชิกในวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่จะใช้วิธีการจดบันทึกรายการบัญชีลงในสมุดแยกเป็นรายได้และค่าใช้จ่ายเพื่อใช้ควบคุมภายในเท่านั้น วิสาหกิจชุมชนมีรูปแบบโครงสร้างการบริหารจัดการองค์กรเป็นรูปแบบพึ่งพาอาศัยกัน ช่วยเหลือซึ่งกันในกลุ่มสมาชิกซึ่งอยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน โดยมีประธานวิสาหกิจชุมชนเป็นผู้ดูแล

จากวัตถุประสงค์ข้อที่สอง เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในด้านบริหารจัดการผลิต และการจัดทำบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี สามารถวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่พบในด้านต่างๆ ได้แก่ 1) ด้านทักษะและความรู้ เนื่องจากสมาชิกในวิสาหกิจชุมชนโดยรวมมีความรู้เฉลี่ยในระดับประถมศึกษา ส่วนใหญ่มีอาชีพหลักเป็นเกษตรกร ไม่มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเป็นเครื่องมือในการจัดการธุรกิจ และขาดทักษะความรู้ในด้านการจัดการผลิต การจัดการวัตถุดิบ การควบคุมต้นทุนสินค้าในการผลิต และทักษะในด้านการจัดทำบัญชีที่ถูกต้อง 2) ด้านการบริหารจัดการภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งพบว่า เป็นอุปสรรคต่อแนวทางการตัดสินใจเลือกใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยบริหารจัดการภายในวิสาหกิจชุมชน เนื่องจากรูปแบบการบริหารจัดการภายในวิสาหกิจชุมชนยังไม่เป็นแบบโครงสร้างที่ชัดเจน สมาชิกวิสาหกิจชุมชนต่างอยู่ร่วมกันโดยไม่มีการแบ่งหน้าที่ และความรับผิดชอบที่ชัดเจน ประธานวิสาหกิจชุมชนเป็นผู้ตัดสินใจและประสานงานกับสมาชิกในกลุ่มเท่านั้น 3) ด้านเงินทุน พบว่าเป็นปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี เนื่องจากปัญหาในด้านเงินทุนหมุนเวียน (Cash flow) ภายในวิสาหกิจชุมชนมีอยู่อย่างจำกัด ส่งผลให้ไม่มีเงินทุนเพียงพอเพื่อวางแผนในการลงทุนด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อนำมาใช้บริหารจัดการด้านการผลิต หรือการวิจัยและพัฒนาสินค้าใหม่เพื่อจัดจำหน่าย และที่ผ่านมาวิสาหกิจชุมชนหลายแห่งต้องประสบปัญหาจากผลกระทบของวิกฤตการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรน่า-2019 ทำให้หลายวิสาหกิจชุมชนที่ประกอบการในจังหวัดเพชรบุรีต้องหยุดชะงัก ไม่มียอดขายเกิดขึ้นมากกว่า 2 ปีที่ผ่านมา มีเพียงสินค้าแปรรูปบางประเภทที่จำหน่ายได้ สินค้าบางชนิดไม่มียอดการสั่งซื้อเลย หรือเมื่อผลิตแล้วต้องประสบปัญหาสินค้าค้างสต๊อคหมดอายุ ไม่สามารถจัดจำหน่ายได้ 4) ด้านเครื่องมือที่ใช้เพื่อปฏิบัติงานในการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่าวิสาหกิจชุมชนโดยส่วนใหญ่ขาดเครื่องมือที่ใช้สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อใช้สำหรับบริหารจัดการผลิตในการเก็บข้อมูล และจัดทำบัญชีภายในองค์กร เนื่องจากอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับด้านเทคโนโลยีสารสนเทศนี้ ที่จะต้องใช้เงินลงทุนในการซื้อ และวิสาหกิจชุมชนทุกแห่ง1069ไม่มีงบประมาณกลางเพื่อสนับสนุนภายในวิสาหกิจชุมชนในการจัดหาอุปกรณ์เครื่องมือมาใช้สนับสนุนการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศนี้ด้วยข้อจำกัดด้านเงินทุน และสมาชิกในวิสาหกิจชุมชนก็ยังขาด

ทักษะความรู้ในการประยุกต์ใช้เครื่องมือเพื่อการพัฒนาองค์กรด้านระบบภายใน ยกตัวอย่าง เครื่องมือที่ขาดแคลน เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์พีซี คอมพิวเตอร์โน๊ตบุ๊ค ซอฟต์แวร์ โทรศัพท์สมาร์ทโฟน แท็บเล็ท เป็นต้น ซึ่งเป็นเครื่องมือที่จำเป็นสำหรับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในปัจจุบันเพื่อปฏิบัติงานในด้านการเก็บข้อมูลเพื่อควบคุมและบริหารจัดการด้านการผลิต และการจัดทำบัญชี ช่วยควบคุมรายรับ-รายจ่ายภายในวิสาหกิจชุมชน รวมถึงยังสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อีกหลากหลาย ได้แก่ ด้านการตลาดเพื่อการผลิตเนื้อหา (Content) ที่จำเป็น เพื่อส่งเสริมการจัดจำหน่ายและการประชาสัมพันธ์ เป็นต้น ด้านความร่วมมือในกลุ่ม พบว่าในบางวิสาหกิจชุมชนพบกับปัญหาที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อการจัดการผลิตและการจัดทำบัญชี เนื่องจากจำเป็นต้องขอความร่วมมือจากผู้รับผิดชอบในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้เป็นผู้ดูแล และดำเนินการรับผิดชอบหน้าที่นี้ ซึ่งอาจไม่มีเวลา ไม่มีความรู้ความเข้าใจ จึงปล่อยปละละเลยไม่ได้เกิดการควบคุมอย่างจริงจังภายในวิสาหกิจชุมชน 5) ด้านการประสานงานจากหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง พบว่าวิสาหกิจชุมชนเล็งเห็นถึงความสำคัญของหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนเชิงนโยบายต่อวิสาหกิจชุมชน เช่น กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ที่มีส่วนในการช่วยประสานงาน ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์วิสาหกิจชุมชนในจังหวัด และส่งเสริมผลักดันการนำทักษะความรู้ และเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาช่วยอบรม และสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ โดยเฉพาะในด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อบริหารจัดการ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่มีศักยภาพและมีความสำคัญในยุคปัจจุบัน เพื่อให้สมาชิกในวิสาหกิจชุมชนมีความรู้เพื่อประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดควบคุมด้านการผลิต และการจัดทำบัญชีภายในวิสาหกิจชุมชนได้

อภิปรายผล

ในการศึกษาปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเพชรบุรี เพื่อสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในด้านบริหารจัดการผลิต และการจัดทำบัญชี จากวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันในด้านการบริหารจัดการผลิต และการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี พบว่าสมาชิกในวิสาหกิจชุมชนของจังหวัดเพชรบุรี ยังขาดความรู้และทักษะในด้านบริหารจัดการผลิต และการจัดทำบัญชี เนื่องจากปัญหาและอุปสรรคในด้านความรู้และพื้นเพอาชีพ เนื่องจากโดยส่วนใหญ่สมาชิกในวิสาหกิจชุมชนมีระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษาและมีอาชีพพื้นเพเป็นเกษตรกร ส่วนการจัดทำบัญชีภายใน สมาชิกในวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่จะใช้วิธีการจดบันทึกรายการบัญชีลงในสมุดแยกเป็นรายได้และค่าใช้จ่ายเพื่อใช้ควบคุมภายในเท่านั้น และไม่มีการคำนึงถึงรูปแบบในการจัดการและควบคุมต้นทุนในการผลิตสินค้า จากวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในด้านบริหารจัดการผลิต และการจัดทำบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัด

เพชรบุรี พบว่าปัญหาด้านเงินทุนเพื่อการดำเนินงาน ซึ่งเป็นปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี เนื่องจากเงินทุนหมุนเวียนในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีอยู่อย่างจำกัด ไม่ได้รับการสนับสนุนแหล่งเงินทุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายนอก จึงส่งผลให้วิสาหกิจชุมชนไม่มีเงินทุนเพียงพอเพื่อการวางแผนลงทุนในด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ภายในองค์กร ในการซื้อเครื่องมือเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศที่จำเป็นมาใช้ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์สมาร์ทโฟน แท็บเล็ท เป็นต้น เพื่อการเก็บข้อมูล ประมวลผลข้อมูล และเพื่อการดำเนินงานบริหารจัดการภายในสำหรับวิสาหกิจชุมชน นอกจากนั้นยังพบปัญหาและอุปสรรคในด้านเครื่องมือเพื่อปฏิบัติงานในการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนขาดเงินทุนเพื่อจัดหาอุปกรณ์เครื่องมือมาใช้ด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และขาดทักษะความรู้ในการประยุกต์ใช้เครื่องมือ สอดคล้องกับ ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังขรัตน์ ที่พบว่าปัญหาและอุปสรรคต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนที่พบโดยหลัก ได้แก่ ปัญหาด้านความรู้ของสมาชิกในวิสาหกิจชุมชนในด้านการจัดการผลิต ปัญหาด้านทักษะความรู้ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ปัญหาด้านทักษะในการจัดทำบัญชี ปัญหาด้านเงินทุนภายในเพื่อการดำเนินงาน และปัญหาด้านควบคุมต้นทุนการผลิต (ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังขรัตน์, 2557) และสอดคล้องกับ วิทยา จันทะวงศ์ศรี และใจมานัส พลอยดี ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จเพื่อนำไปปรับใช้ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบว่าปัจจัยด้านความรู้ในการบริหารจัดการผลิต และปัจจัยด้านความรู้เพื่อจัดการด้านบัญชีภายในวิสาหกิจชุมชน ล้วนมีผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ดังนั้นการสนับสนุนให้วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรีมีทักษะความรู้ที่เพิ่มขึ้นด้วยการสนับสนุนการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยเป็นเครื่องมือเพื่อบริหารจัดการ คาดว่าจะช่วยให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรีสามารถประสบความสำเร็จได้ จากการมีสารสนเทศที่ดีเพื่อการตัดสินใจภายในองค์กรส่งผลดีต่อการสร้างรายได้ที่เพิ่มขึ้นและการรู้จักพึ่งพาตนเอง ช่วยสร้างการเติบโตให้แก่วิสาหกิจชุมชนได้อย่างยั่งยืน (วิทยา จันทะวงศ์ศรี, 2547); (ใจมานัส พลอยดี, 2540) ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางนโยบายของพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อในการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้เข้มแข็ง พึ่งพาตนเองได้ ครอบคลุมด้านคุณภาพการผลิต การบริหารจัดการผลิต เงินทุน การตลาด การบริหารงานบุคคล การวิจัย โดยส่งเสริมผ่านหน่วยงานภาคเอกชนและส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเพื่อให้สมาชิกในวิสาหกิจชุมชนมีทักษะความรู้สามารถพัฒนาตนเองและสามารถแข่งขันทางการค้าได้ (พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2548) สอดคล้องกับ กัญญามน อินหว่าง และคณะ ที่อธิบายแนวทางสนับสนุนการเติบโตของวิสาหกิจชุมชนด้วยการสร้างทุนของชุมชนให้เกิดขึ้น ได้แก่ ทักษะความรู้ การเพิ่มรายได้ การจัดการผลผลิต ภูมิปัญญา ทุนทางวัฒนธรรม โดยดำเนินการแบบบูรณาการเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นระบบเพื่อให้สมาชิกในวิสาหกิจชุมชนมีการเรียนรู้ มีเป้าหมายเพื่อรู้จักพึ่งพาตนเอง ครอบครัวและชุมชน ดังนั้นแนวทางการสนับสนุนวิสาหกิจ

ชุมชนจึงเป็นนโยบายที่ดี เพื่อให้เศรษฐกิจฐานรากของประเทศมั่นคงก่อนจะส่งผลต่อการขับเคลื่อนประเทศไทยให้เติบโตแข็งแกร่งจากความเข้มแข็งของกลุ่มชุมชน เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้มีความรู้ความสามารถ พัฒนาตนเองได้ มีเศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืน (กัญญามน อินหว่าง และคณะ, 2554) ซึ่งหากผู้บริหารวิสาหกิจชุมชนมีวิสัยทัศน์และเล็งเห็นถึงความสำคัญในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยด้านการบริหารจัดการ จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยผลักดันให้ธุรกิจของวิสาหกิจชุมชนให้เติบโตได้ นอกจากนี้สมาชิกในวิสาหกิจชุมชนเองจะเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยสนับสนุนและผลักดันแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในองค์กรเพื่อบริหารจัดการและจัดเก็บข้อมูล เพื่อประมวลผลเป็นข้อมูลสารสนเทศที่สำคัญสำหรับการบริหารธุรกิจให้เติบโตได้

นอกจากนี้จากการศึกษายังพบปัญหาอื่น ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในด้านบริหารจัดการผลิต และการจัดทำบัญชี เช่น ปัญหาด้านการสื่อสารภายในองค์กร ปัญหาความร่วมมือในการทำงานของหัวหน้ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนกับคณะกรรมการ และสมาชิกในวิสาหกิจชุมชน และปัญหาด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวิสาหกิจชุมชนกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องที่เข้ามาดูแล และมีนโยบายเพื่อสนับสนุนในทุกด้านแก่วิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี เพื่อช่วยผลักดันให้วิสาหกิจชุมชนเติบโตอย่างยั่งยืน โดยกลุ่มสมาชิกในวิสาหกิจชุมชนมีความพร้อมที่จะให้ความร่วมมือและพร้อมเรียนรู้หลักสูตรอบรมและโครงการสนับสนุนด้านความรู้จากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนทั้งภายในและภายนอกในการเข้ามาช่วยเหลือและสนับสนุนในทุกด้าน เช่น ด้านความรู้ ด้านเทคโนโลยี ด้านแหล่งเงินทุน ด้านการพัฒนาสินค้าใหม่และออกแบบบรรจุภัณฑ์ ด้านการสนับสนุนเชิงนโยบาย สอดคล้องกับ มณเทียร โรหิตเสถียร ที่อธิบายปัจจัยความสำเร็จด้านบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชน พบว่ามีปัจจัยอื่นที่ควรนำมาประกอบการพิจารณา ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างวิสาหกิจชุมชนกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และการได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกที่มีส่วนในการสนับสนุนเชิงนโยบายต่อวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ (มนเทียร โรหิตเสถียร, 2549) ยกตัวอย่างเช่น กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร สถาบันการศึกษา เป็นต้น ที่มีส่วนในการช่วยประสานงานส่งเสริมการประชาสัมพันธ์วิสาหกิจชุมชนในจังหวัด และส่งเสริมผลักดันการนำทักษะความรู้และเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาช่วยสนับสนุนเพื่อพัฒนาความรู้ให้แก่วิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการจัดควบคุมด้านการผลิต และการจัดทำบัญชีภายในวิสาหกิจชุมชนต่อไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในด้านบริหารจัดการผลิต และการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี พบว่ามีปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการ

สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในด้านบริหารจัดการผลิต และการจัดทำบัญชี ได้แก่ ปัญหาในด้านทักษะและความรู้ของบุคลากร ปัญหาในด้านการบริหารจัดการภายในกลุ่ม ปัญหาด้านเงินทุนเพื่อดำเนินงาน ปัญหาด้านเครื่องมือที่ใช้เพื่อปฏิบัติงานสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และปัญหาอื่น ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในด้านบริหารจัดการผลิต และการจัดทำบัญชี สามารถสรุปเป็นข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรีในการดำเนินงาน เพื่อเป็นแนวทางสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในด้านบริหารจัดการผลิต และการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี ดังนี้ 1) ควรมีการวางแผนเพื่อพัฒนาศักยภาพในด้านความรู้ให้แก่สมาชิกในวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเพชรบุรี เพื่อให้มีทักษะและความรู้เพิ่มขึ้นในด้านการจัดการผลิต งานด้านจัดทำบัญชี และความรู้ในด้านการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศเบื้องต้น เพื่อให้สมาชิกมีทักษะความรู้ที่เพิ่มขึ้น และมีความพร้อมในการยอมรับสำหรับความเข้าใจในการประยุกต์ใช้เครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยเหลือองค์กร และมีทัศนคติที่ดีต่อเป้าหมายเพื่อการพัฒนาบริหารจัดการเพื่อจะทำให้วิสาหกิจชุมชนของตนเองพัฒนาขึ้น ด้วยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยในองค์กร 2) ควรมีการเตรียมความพร้อมในด้านเครื่องมือที่จำเป็นสำหรับการสนับสนุน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศภายในวิสาหกิจชุมชน เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อใช้ติดตั้งซอฟต์แวร์ที่จำเป็นสำหรับการจัดเก็บข้อมูลเพื่อการจัดการและควบคุมด้านการผลิต จัดเก็บข้อมูลเพื่อใช้ประมวลผลในการจัดทำบัญชีภายในองค์กรวิสาหกิจชุมชน ซึ่งจะช่วยให้วิสาหกิจชุมชนมีความพร้อมในด้านความรู้เพื่อการประยุกต์ใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดเก็บข้อมูลเพื่อบริหารจัดการ และการจัดทำบัญชี 3) หน่วยงานของภาครัฐภายในจังหวัดเพชรบุรีที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานเกษตรจังหวัดเพชรบุรี สำนักงานเกษตรอำเภอ กรมส่งเสริมการเกษตร ควรมีการติดตามข้อมูลในการดำเนินงาน เพื่อช่วยประสานงานและแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่พบในด้านต่าง ๆ ให้แก่วิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ และมีการวางแผนงานเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินงานในเชิงนโยบายแก่วิสาหกิจชุมชน เพื่อพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรีให้สามารถเติบโตอย่างยั่งยืน 4) หน่วยงานภายนอกอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงภาคการศึกษา ควรจะต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรีเพื่อช่วยแก้ปัญหาและอุปสรรค โดยสามารถประสานงานและเสนอแผนงานโครงการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ผ่านหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการลงพื้นที่ในวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเพชรบุรีเพื่อช่วยเหลือและสนับสนุน เช่น ด้านการใช้เทคโนโลยี การถ่ายทอดความรู้ การจัดหาแหล่งเงินทุน การตลาด การพัฒนาสินค้าใหม่ และออกแบบบรรจุภัณฑ์ เป็นต้น จากข้อเสนอแนะข้างต้น เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรีประสบความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในด้านบริหารจัดการผลิต และการจัดทำบัญชีในองค์กร ควรให้ความร่วมมือกับหน่วยงานทั้งภายในและ

ภายนอกที่เกี่ยวข้อง เพื่อเข้ารับการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนของตนเองในด้านต่าง ๆ โดยสำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานเกษตรอำเภอ รวมถึงหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ที่มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมและพัฒนาให้วิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัด และสมาชิกในวิสาหกิจชุมชนได้รับความรู้เพิ่มมากขึ้น มีศักยภาพที่แข็งแกร่งเพียงพอในทุกด้าน ซึ่งจะช่วยส่งผลให้การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรีสามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2549). รายงานของรัฐต่อสาธารณะรายปี กรมส่งเสริมการเกษตร ประจำปี 2549. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการเกษตร.

กลุ่มงานพัฒนาวิสาหกิจเกษตรชุมชน. (2565). ระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน กลุ่มงานพัฒนาวิสาหกิจเกษตรชุมชน. กรมส่งเสริมการเกษตร. เรียกใช้เมื่อ 30 มีนาคม 2565 จาก https://smce.doae.go.th/ProductCategory/SmceCategory.php

กัญญามน อินหว่าง และคณะ. (2554). การจัดการวิสาหกิจชุมชน. (พิมพ์ครั้งที่ 1). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยพิษณุโลก.

กัลยาณี กิตติจิตต์. (2554). การวางแผนกำไรและการควบคุม. ใน ชุดวิชาการบัญชีเพื่อการจัดการขั้นสูง. นนทบุรี: สำนักเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ใจมานัส พลอยดี. (2540). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของธุรกิจชุมชน เปรียบเทียบภาพรวมและภาพย่อย (อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร และอำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช). ใน วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยาการพัฒนา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ. (2559). การจัดการบริการสารสนเทศ. ปทุมธานี: สาขาการจัดการสารสนเทศ คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยรังสิต.

ดารณี พิมพ์ช่างทอง. (2552). ระบบสารสนเทศในองค์กร. กรุงเทพมหานคร: ทริปเพิ้ล เอ็ด.

ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังขรัตน์. (2557). แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา. วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 10(1), .97-122.

บุษกร เชี่ยวจินดากานต์. (2561). เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา. วารสารศิลปศาสตร์ปริทัศน์ คณะศิลปศาสตร มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, 13(25), 103-118.

พชรพร วงษ์วาน. (2563). แนวทางการบริหารการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืนของจังหวัดเพชรบุรี. วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม , 15(1), 100-111.

พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (2548). เอกสารพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. เรียกใช้เมื่อ 30 กันยายน 2564 จาก https://www.doae.go.th/upload/files/law_smce_2548.pdf

มนเทียร โรหิตเสถียร. (2549). การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผลิตภัณฑ์จากผ้าในจังหวัดเชียงใหม่. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วิทยา จันทะวงศ์ศรี. (2547). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม. ใน วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ศรัณย์ ชูเกียรติ. (2557). ระบบสารสนเทศทางการบัญชี. กรุงเทพมหานคร: ทีพีเอ็น เพรส.

สมควร วานิชสัมพันธ์. (2554). ธุรกิจอิเล็กทรอนิกส์และการประยุกต์ (Electronic Business and Applications). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

Eisenhardt, K. M. . (1989). Building Theories from Case-Study Research. The Academy of Management Review, 14(4), 532-550.

Flyvbjerg, B. (2011). Case Study: The Sage Handbook of Qualitative Research. (4th ed). Thousand Oaks, CA: Sage.

Yin, R. K. (2003). Case study Research: Design and Methods. (3rd ed). Thousand Oaks, CA: Sage.

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 1076-1090

บทความวิจัย

รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน โรงเรียนบ้านป่าแหย่ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1*

A MANAGEMENT MODEL IN ENHANCE TEACHER DEVELOPMENT IN PROJECT-BASED LEARNING MANAGEMENT FOR BANPAYAENG SCHOOL UNDER THE CHIANG RAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

ปวีณ์รัตน์ อนุภาพ[1]
Paweerat Anuphap[1]
[1]**สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1, เชียงราย**
[1]The Chiang Rai Primary Educational Service Area Office 1, Chiang Rai, Thailand
[1]Corresponding author E-mail: paweerat_db@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ โดยใช้โครงงานเป็นฐาน โรงเรียนบ้านป่าแหย่ง โดยวิธีวิจัยและพัฒนา ดังนี้ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้อง สนทนากลุ่มกับครู และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 2) พัฒนาและตรวจสอบโดยประชุมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ 3) ศึกษาผลการใช้รูปแบบ และ 4) ประเมินรูปแบบ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ครู จำนวน 42 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่ายจากครูอาสาสมัครจาก 9 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ประเด็นสนทนากลุ่ม แบบตรวจสอบ และแบบประเมิน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์เนื้อหา สรุปข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวทางการพัฒนาครู คือ สร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานของครู ร่วมดำเนินการพัฒนาครู สะท้อนผลร่วมกัน และติดตามอย่างต่อเนื่อง

* Received 9 December 2022; Revised 28 December 2022; Accepted 30 December 2022

2) รูปแบบมี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการ การวัดและประเมินผล และปัจจัยความสำเร็จ โดยกระบวนการมี 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ 2) ขั้นวิเคราะห์และกำหนดข้อตกลงร่วมกัน 3) ขั้นออกแบบและวางแผนการพัฒนาครู 4) ขั้นดำเนินการพัฒนาครู 5) ขั้นติดตามและสะท้อนผลร่วมกัน 6) ขั้นประเมินผลการพัฒนาครู 3) ผลการใช้รูปแบบ พบว่า ครูสามารถเขียนแผนการจัดการเรียนรู้มีคุณภาพในระดับมาก ปฏิบัติการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานได้ในระดับดีมาก และมีเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานโดยรวมในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง และ 4) ผลการประเมินรูปแบบด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเหมาะสม โดยรวมในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.65, S.D. 0.20)

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหาร, การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน, การพัฒนาครู

Abstract

The objective of this research article was to develop the management model in enhance teacher development in project-based learning management for Banpayeang School. This study used research and development method, as follows: Step 1, basic information study that data were collected via literature reviewing, focus group discussion and semi-interview. Step 2, development the model by drafting and doing connoisseurship by scholar experts. Step 3, implementation the model by 42 teachers that were voluntary selection from 9 schools. Step 4, evaluation the model by 42 teachers. The research tools were a form containing issues for semi-interview, focus group discussion, questionnaires, evaluation form. Research data were percentage, mean, standard deviation, analyzed with content analysis in order to synthesize to derive at conclusions. The findings showed that 1) The guidelines for teacher development were to build teachers participating network for project-based learning management including doing, reflecting and follow up continuously. 2) The management model in enhance teacher development in project - based learning management for Banpayeang School consist of six major components: principles, objectives, content, process, measurement and evaluation, key success factor. The 6 steps of the model process consist of 1) Building teacher network, 2) Analyze and making agreement, 3) Design and planning, 4) Implementation 5) Follow - up and reflection, and 6) Evaluation. 3) The results of model implementation was teachers were able to write lesson plan at a high level, teaching in project-based learning

management was at a very good level, and their overall attitude towards project-based learning management was at a strongly agree level. 4) The result of the model evaluation showed that the utility, feasibility, propriety standard of the model in overall was at the highest level ($\bar{X}$ = 4.65, S.D. 0.20)

Keywords: Management Model, Project-Bases Learning Management, Teacher Development.

บทนำ

การเรียนรู้ขององค์การในศตวรรษที่ 21 ความรู้เป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความมั่งคั่งและขุมพลังของทั้งองค์การและส่วนบุคคล ดังที่ Stewart (Marquardt, M. J., 1996) ได้กล่าวว่า ปัจจุบันทุกองค์การสามารถสร้างความแตกต่างเพื่อความได้เปรียบทางการแข่งขันได้จากการค้นหาผู้ที่มีความรู้ในองค์การ กล่าวคือ ความรู้และทักษะหรือความเชี่ยวชาญเป็นสิ่งจำเป็นในการเพิ่มความสามารถของบุคลากรในการสร้างผลงานและการบริการ การเปลี่ยนแปลงของระบบและโครงสร้างองค์การ ตลอดจนการสื่อสารเพื่อแก้ปัญหาต่างๆ ในระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Marquardt, M. J. ที่กล่าวว่า ความรู้เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างมากสำหรับความเจริญของบุคคลและองค์การในศตวรรษที่ 21 และการเรียนรู้เป็นพื้นฐานของการปฏิบัติงานและสิ่งที่เรียนรู้ต้องเชื่อมโยงวัตถุประสงค์ขององค์การ องค์การต้องเปิดโอกาสให้บุคลากรได้พัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติอย่างกว้างขวาง ในขณะเดียวกันบุคลากรต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจในกระบวนการหรือวิธีการในการเรียนรู้ (Marquardt, M. J., 2002)

ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ครูต้องมีทักษะในการจัดการเรียนรู้และสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ และมีส่วนร่วมของผู้เรียน มีทักษะในการประเมินผลการเรียนรู้ ส่งเสริมการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีทักษะการสร้างความไว้วางใจระหว่างครูกับผู้เรียน ทักษะการสื่อสารกับผู้เรียน ทักษะการสร้างความมั่นใจให้กับผู้เรียน ปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่นักเรียน กระตุ้นให้ผู้เรียนมีความกล้าและคุ้นเคยในการแสดงความคิดเห็นและการตั้งคำถาม สามารถคิด วิเคราะห์ และแก้ปัญหาได้ รวมทั้งมองหาลู่ทางในการประกอบอาชีพ และมีความรู้ทางวิชาการที่จำเป็นสำหรับนักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) ดังนั้นแนวคิดการพัฒนาครูให้มีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่มีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนและเน้นให้เกิดผลลัพธ์กับผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการพัฒนาให้ครูมีความรู้ความสามารถในการวิเคราะห์และแก้ปัญหาความสามารถของตนเองที่นำไปสู่การปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อผู้เรียน ทักษะการคิด ความเป็นนวัตกรรมของนักเรียน การประกอบอาชีพ ซึ่งปัจจุบันวิธีการพัฒนาครูมีหลากหลาย เช่น การอบรมและสัมมนา การเรียนรู้ผ่านการประชุม การเรียนรู้ด้วยตนเอง การ

เรียนรู้ผ่านกรณีศึกษา โปรแกรมพี่เลี้ยง โปรแกรมโค้ช การเรียนรู้ด้วยการติดตามจากผู้มีประสบการณ์ การสร้างเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้หรือชุมชนแห่งการเรียนรู้ การหมุนเวียนงาน การเรียนรู้ผ่านการทำงานกลุ่ม การเรียนรู้ผ่านโครงการหรือกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย การศึกษาดูงาน การทำวิจัยในชั้นเรียน การนิเทศการสอน เป็นต้น ซึ่งวิธีการพัฒนาครูเหล่านี้ช่วยพัฒนาสมรรถนะครูให้มีทักษะการจัดการเรียนการสอน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์ ทำให้ครูสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน (สืบสกุล นรินทรางกูร ณ อยุธยา, 2563)

กระบวนการพัฒนาครูโดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย เป็นกระบวนการทำงานร่วมกันของผู้บริหาร ครู และภาคีเครือข่าย ซึ่งร่วมมือกันช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา การปฏิบัติงานของครู เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนให้สูงขึ้นตามจุดมุ่งหมายที่สถานศึกษากำหนดไว้ (จอมพงศ์ มงคลวนิช, 2556) การมีส่วนร่วมในลักษณะของเครือข่ายการเรียนรู้ (Learning network) ทำให้ครูมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และแบ่งปันข้อมูลข่าวสาร ประสบการณ์ทรัพยากรและเทคโนโลยี ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการเพิ่มพูนความรู้และพัฒนาทักษะวิชาชีพที่เกิดจากการเรียนรู้ร่วมกันจนทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ในชุมชน ซึ่ง (ชนันภรณ์ อารีกุล, 2563) ได้อธิบายว่า เครือข่ายการเรียนรู้ เป็นการรวมกลุ่มระหว่างกลุ่มคนในองค์กรหรือชุมชนที่มีความเชื่อมโยงและมีความสัมพันธ์กัน และต้องการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวคิดข้อมูลข่าวสาร ความรู้ ประสบการณ์ ภูมิปัญญา ตลอดจนเทคโนโลยีต่างๆ เพื่อสร้างองค์ความรู้ให้เกิดขึ้นใหม่ และสร้างพลังการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆ และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมขององค์กรหรือชุมชนจนนำไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ได้ในที่สุด โดยมีกระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ที่สำคัญ คือ การกำหนดวัตถุประสงค์ กิจกรรม บทบาทของสมาชิก ทำกิจกรรมร่วมกัน เรียนรู้ร่วมกัน และขยายกิจกรรมไปยังกลุ่มอื่นในลักษณะเครือข่ายที่ใหญ่มากขึ้น (สนธยา พลศรี, 2550)

โรงเรียนบ้านป่าแหย่ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 ได้จัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จากผลการนิเทศภายในโรงเรียนบ้านป่าแหย่ง ปีการศึกษา 2561 - 2562 ที่ผ่านมา พบปัญหาด้านผู้เรียน คือ การจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นยกระดับผลสัมฤทธิ์ยังขาดการปฏิบัติที่ต่อเนื่องและจริงจัง การยกระดับผลสัมฤทธิ์แต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง แต่นักเรียนส่วนใหญ่ต้องได้รับการพัฒนาต่อ ต้องมุ่งเน้นพัฒนาการจัดกิจกรรมด้านการอ่าน การเขียน และคิดวิเคราะห์ให้กับนักเรียน และเปรียบเทียบความก้าวหน้าและการพัฒนานักเรียนเป็นรายบุคคล ดังนั้นแนวทางการแก้ไขพัฒนาเพื่อให้ได้มาตรฐานสูงขึ้น คือ การจัดการเรียนรู้เพื่อให้พัฒนาให้นักเรียนมีความสามารถในการคิดจำแนก แยกแยะ ใคร่ครวญไตร่ตรอง พิจารณาอย่างรอบคอบโดยใช้เหตุผลประกอบการตัดสินใจ มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแก้ปัญหาอย่างเหตุผล

พัฒนาความสามารถในการรวบรวมความรู้ได้ทั้งด้วยตนเองและการทำงานเป็นทีมงาน เชื่อมโยงองค์ความรู้และประสบการณ์มาใช้ในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ โดยครูควรจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้และนำไปใช้จริง พัฒนาครูให้เป็นครูมืออาชีพมากขึ้น และควรให้ข้อมูลย้อนกลับแก่นักเรียนทันทีเพื่อให้นักเรียนนำไปใช้พัฒนาตนเอง (โรงเรียนบ้านป่าแหย่ง, 2562)

การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าและลงมือปฏิบัติตามหัวข้อเรื่องที่ตนเองสนใจ มีการวางแผนการทำงาน ศึกษาหาข้อมูลความรู้ ลงมือปฏิบัติงานตามแผนงานจนได้ข้อค้นพบหรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ แล้วจึงเขียนรายงานและนำเสนอต่อสาธารณชน ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้อย่างหลากหลาย สามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน และนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานต่าง ๆ ได้ ซึ่งการจัดเรียนรู้แบบโครงงานสามารถทำได้ทุกระดับชั้น อาจเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่ม กระทำในเวลาเรียนหรือนอกเวลาเรียนก็ได้ (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2558) ; (ทิศนา แขมมณี, 2558) ; (กุลิสรา จิตชญาวิณิช, 2562) ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจพัฒนาความสามารถการจัดการเรียนแบบโครงงานเป็นฐานของครู เพื่อให้ครูมีความรู้ความเข้าใจการจัดการเรียนแบบโครงงานเป็นฐาน สามารถออกแบบและจัดทำแผนการจัดการเรียนและจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อปรับปรุงและพัฒนานักเรียนให้มีความสามารถจัดทำโครงงานที่ตนเองสนใจ พัฒนาความรับผิดชอบในการวางแผน ดำเนินตามแผนให้บรรลุเป้าหมาย มีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักคิดและประเมินผลงานตนเอง กล้าแสดงออก สามารถอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแก้ปัญหาอย่างเหตุผล มีทักษะการค้นคว้าหาความรู้ ทักษะการทำงานเป็นทีมงาน สามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้และประสบการณ์มาใช้ในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ นำเสนอและเผยแพร่ผลงานสู่สาธารณชนได้ จึงมีความสนใจพัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน เพื่อนำมาใช้ชี้แนะ แนะนำ ส่งเสริมให้ครูมีความสามารถการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานที่สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนจริงให้แก่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน โรงเรียนบ้านป่าแหย่ง

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน โรงเรียนบ้านป่าแหย่ง โดยการวิจัยและพัฒนา (Research and development) 4 ขั้นตอน มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน โดย 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การพัฒนารูปแบบ การบริหารการศึกษา การพัฒนาครู การบริหารเพื่อพัฒนาครู การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำมาวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปข้อมูล 2) สนทนากลุ่มกับครูโรงเรียนบ้านป่าแหย่งเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการจำเป็น จำนวน 8 คน ที่ได้มาโดยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง และ 3) สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา อาจารย์มหาวิทยาลัย และศึกษานิเทศก์ มีคุณสมบัติคือ มีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษา มีผลงานวิจัยและพัฒนาด้านการบริหารการศึกษาและการพัฒนาครูและบุคลากรการศึกษา มีประสบการณ์ในการพัฒนาครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่ต่ำกว่า 10 ปี ได้มาโดยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ผ่านการตรวจสอบความตรงของเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ซึ่งมีคุณสมบัติเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการวิจัยและพัฒนา การวัดและประเมินผล และการบริหารการศึกษา โดยข้อคำถามมี IOC เท่ากับ 1.00 สามารถนำไปใช้ได้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปข้อมูล

ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบ โดย 1) ออกแบบและยกร่างรูปแบบ และ 2) ตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบและคู่มือรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน โรงเรียนบ้านป่าแหย่ง โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน มีคุณสมบัติเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านบริหารการศึกษา หลักสูตรและการสอน และการวัดและประเมินผล ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง โดยใช้สัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบตรวจสอบ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผ่านการตรวจสอบความตรงของเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ซึ่งมีคุณสมบัติเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการวิจัยและพัฒนา การวัดและประเมินผล และการบริหารการศึกษา โดยข้อคำถามมี IOC เท่ากับ 1.00 สามารถนำไปใช้ได้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติคือ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขรูปแบบก่อนนำไปใช้

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาผลการใช้รูปแบบ โดยนำรูปแบบลงสู่การปฏิบัติในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 กับครูโรงเรียนบ้านป่าแหย่งและครูกลุ่มโรงเรียนห้วยสัก จำนวน 42 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่ายจากครูอาสาสมัครจาก 9 โรงเรียน โดยใช้รูปแบบซึ่งมี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) เนื้อหา 4) กระบวนการ 5) การวัดและประเมินผล และ (6) ปัจจัยความสำเร็จ และมีกระบวนการ 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ 2) ขั้นวิเคราะห์และกำหนดข้อตกลงร่วมกัน 3) ขั้นออกแบบและ วางแผนการพัฒนาครู 4) ขั้นดำเนินการพัฒนาครู 5) ขั้นติดตามและสะท้อนผลร่วมกัน 6) ขั้นประเมินผล การพัฒนาครู เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 3 ฉบับ ผ่านการตรวจสอบความตรงของเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ซึ่งมีคุณสมบัติเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน การวิจัยและพัฒนา และการบริหารการศึกษา โดยแบบประเมินคุณภาพแผนการ

จัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95 แบบประเมินความสามารถการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างผู้ประเมินเท่ากับ 0.92 แบบประเมินเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.92 และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินรูปแบบ ใน 3 ประเด็น ได้แก่ ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเหมาะสมกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ครูโรงเรียนบ้านป่านแหย่งและครูกลุ่มโรงเรียนห้วยสัก ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 42 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่ายจากครูอาสาสมัครจาก 9 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบประเมิน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผ่านการตรวจสอบความตรงของเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ซึ่งมีคุณสมบัติเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการวิจัยและพัฒนาการวัดและประเมินผล และการบริหารการศึกษา โดยข้อคำถามมี IOC เท่ากับ 1.00 สามารถนำไปใช้ได้ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

การวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน โรงเรียนบ้านป่าแหย่ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 มีผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน พบว่า แนวทางการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานให้ประสบความสำเร็จและบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ เนื้อหาที่นำมาใช้ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานและการจัดทำโครงงาน เทคนิคการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน และการออกแบบการเรียนรู้การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยมีกระบวนการบริหาร ดังนี้ 1) สร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน 2) สำรวจปัญหาการจัดการเรียนการสอนความต้องการจำเป็น และกำหนดแนวทางการพัฒนาครู 3) วางแผนการพัฒนาครู 4) ดำเนินการพัฒนาครู 5) สะท้อนผลร่วมกัน และ 6) ติดตามอย่างต่อเนื่อง

2. ผลการสร้างรูปแบบ พบว่า รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน โรงเรียนบ้านป่าแหย่ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 มี 6 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการ 5) การวัดและประเมินผล 6) ปัจจัยความสำเร็จ โดยกระบวนการมี 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ 2) ขั้นวิเคราะห์และกำหนดข้อตกลงร่วมกัน 3) ขั้นออกแบบและวางแผนการพัฒนาครู 4) ขั้นดำเนินการพัฒนาครู 5) ขั้นติดตามและสะท้อนผลร่วมกัน 6) ขั้นประเมินผลการพัฒนาครู และผู้เชี่ยวชาญ มีความเห็นว่า รูปแบบและคู่มือ

รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน โรงเรียนบ้านป่าแหย่ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ผลการใช้รูปแบบ พบว่า 1) คุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานของครูกลุ่มโรงเรียนห้วยสัก โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.48, S.D. = 0.35) 2) ความสามารถการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานของครูกลุ่มโรงเรียนห้วยสัก โดยรวมมีการปฏิบัติได้ในระดับดีมาก ($\bar{X}$ = 4.32, S.D. = 0.14) โดยผู้สอนมีการชี้แจงหรือทำความเข้าใจกับผู้เรียนถึงวัตถุประสงค์ในการทำโครงงาน ความคาดหวังต่อการทำโครงงาน วิธีการและกระบวนการในการดำเนินการ บทบาทผู้เรียนและผู้สอน และผู้สอนทำหน้าที่สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์และสื่อที่หลากหลายให้แก่ผู้เรียน มีการปฏิบัติได้ในระดับดีเด่น 3) เจตคติต่อการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานของครูกลุ่มโรงเรียนห้วยสัก โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเป็นวิธีการสอนที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีเจตคติในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ($\bar{X}$ = 4.78, S.D. = 0.19)

4. ผลประเมินรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน โรงเรียนบ้านป่าแหย่ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 พบว่า ครูกลุ่มโรงเรียนห้วยสัก พบว่า โดยรวมและรายด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.65, S.D. = 0.20) ได้แก่ ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเหมาะสม ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน พบว่า พบว่า แนวทางการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานให้ประสบความสำเร็จและบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ เนื้อหาที่นำมาใช้ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานและการจัดทำโครงงาน เทคนิคการจัด การเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน และการออกแบบการเรียนรู้การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้งนี้เพราะการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน มีวัตถุประสงค์สำคัญคือ เพื่อกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นของนักเรียน พัฒนาผู้เรียนให้รู้จักการทำงานเป็นทีม การทำงานเป็นกลุ่ม การคิดสร้างสรรค์ การศึกษาค้นคว้า คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ คิดประเมินค่า รู้จัดคิดด้วยตนเอง แสวงหาความรู้เป็นไปตามอิสระและความสนใจของผู้เรียน ได้เรียนรู้โดยลงมือทำโครงงานที่นักเรียนสนใจ ใช้ความสามารถที่หลากหลายในการสร้างสรรค์ชิ้นงานหรือผลงานที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ (สุคนธ์ สินธพานนท์, 2558) ; (สิทธิพล อาจอินทร์, 2562) สอดคล้องกับงานวิจัยของชญาพิมพ์ อุสาโห และคณะ ค้นพบว่า รูปแบบใหม่ในการพัฒนาครูตามแนวคิด

เครือข่ายเชิงพื้นที่ 5 พื้นที่ คือ รูปแบบผสมผสานออฟไลน์ ออนไลน์ มุ่งปฏิบัติตามความสามารถและความเร็วในการเรียนรู้ มีลักษณะสำคัญ 9 ประการ คือ 1) การเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติจริง 2) การเรียนรู้โดยการทำวิจัยร่วมกับมหาวิทยาลัย 3) การเรียนรู้ตามความสามารถและความเร็วในการเรียนรู้ของผู้เรียน 4) การใช้สถานการณ์จำลองผ่านเครือข่ายออนไลน์ 5) การพัฒนาครูด้วยวิธีการเรียนรู้แบบผสมผสานผ่านการทำงานหรือการลงมือปฏิบัติจริง ร้อยละ 70 การพัฒนาครูด้วยวิธีการเรียนรู้ผ่านผู้อื่น ร้อยละ 20 และการพัฒนาครูด้วยวิธีการอบรม/สัมมนา ร้อยละ 10 6) การเรียนรู้ผ่านชุมชนเครือข่ายออนไลน์ 7) การพัฒนาผ่านเครือข่ายออนไลน์ตามความต้องการของตัวบุคคล 8) การพัฒนาผ่านเครือข่ายออนไลน์รูปแบบหลักสูตรระยะสั้นด้วยการสะสมเวลาที่เข้ารับการพัฒนา และ 9) การเรียนรู้โดยการโค้ชหรือชี้แนะ (ชญาพิมพ์ อุสาโห และคณะ, 2562)

2. รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน โรงเรียนบ้านป่าแหย่ง มี 6 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการ 5) การวัดและประเมินผล 6) ปัจจัยความสำเร็จ โดยกระบวนการมี 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ 2) ขั้นวิเคราะห์และกำหนดข้อตกลงร่วมกัน 3) ขั้นออกแบบและวางแผนการพัฒนาครู 4) ขั้นดำเนินการพัฒนาครู 5) ขั้นติดตามและสะท้อนผลร่วมกัน 6) ขั้นประเมินผลการพัฒนาครู และผลการตรวจสอบความเหมาะสมรูปแบบและคู่มือรูปแบบตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ในการพัฒนารูปแบบดังกล่าว ได้มีการพัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบและมีแนวคิดทฤษฎีรองรับที่ชัดเจน ได้แก่ แนวคิดพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาและสร้างความเชี่ยวชาญให้แก่บุคคล การพัฒนาอาชีพ และการปรับปรุงคุณภาพ (Swanson, R. A. & Holton III, E. F., 2001) ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ที่มุ่งเน้นให้ครูลงมือทำ วิเคราะห์และค้นหาความจริงจากประสบการณ์ของตนเอง เชื่อมโยงข้อมูล นำไปสู่การสรุปองค์ความรู้ (Knowles, M. S., 1980) และพันธมิตรหรือหุ้นส่วนในการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้จากภาคีเครือข่ายทำให้เกิดการพัฒนาความรู้ใหม่ (ปริยาภรณ์ ตั้งคุณานันต์, 2561) และมีผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน ที่พิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบและปรับปรุงแก้ไขตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้จริง รูปแบบนี้มีจุดเด่น คือ กระบวนการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านการลงมือทำจากสภาพแวดล้อมการทำงานจริง สะท้อนคิด อภิปรายร่วมกันของครูและผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนห้วยสัก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 ทำให้ครูได้องค์ความรู้ใหม่สำหรับนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานของตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดของการพัฒนาครูในสถานศึกษาในระดับทีมหรือกลุ่ม ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างสมาชิกกลุ่ม และเพื่อให้การปฏิบัติงานของครูเกิดประสิทธิภาพ สนับสนุนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และสู่ความเป็นเลิศ (Marsick, V. J., & Watkins, K. E., 1993) ; (โชติชวัล ฟูกิจกาญจน์, 2556)

3. ผลการใช้รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน โรงเรียนบ้านป่าแหย่ง พบว่า 1) คุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานของครูกลุ่มโรงเรียนห้วยสัก โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ความสามารถการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานของครูกลุ่มโรงเรียนห้วยสัก โดยรวมมีการปฏิบัติได้ในระดับดีมาก และ 3) เจตคติต่อการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานของครูกลุ่มโรงเรียนห้วยสัก โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง เนื่องจากรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน โรงเรียนบ้านป่าแหย่ง ได้ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ ได้แก่ การจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ ที่มุ่งพัฒนาครูผ่านการมีปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้ระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ฝึกปฏิบัติงานจากสภาพแวดล้อมการทำงานจริง สะท้อนความคิดอภิปรายร่วมกัน สร้างและนำความคิดรวบยอดไปประยุกต์ใช้สถานการณ์จริง มีการติดตามผลและเปิดโอกาสให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อขยายขอบเขตการเรียนรู้หรือปรับเปลี่ยนความคิดอย่างเหมาะสม และวัดและประเมินผลโดยครูประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองประกอบกับการประเมินผลของผู้บริหาร (Kolb, D. A., 1984) และมีปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้การพัฒนาครูให้ประสบผลสำเร็จ ได้แก่ นโยบายการการศึกษาและการส่งเสริมการพัฒนาครู ครูมีความรู้ความเข้าใจเนื้อหาที่สอนอย่างแท้จริง พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนการสอน และส่งเสริมให้มีเครือข่ายทางวิชาการเพื่อให้ครูแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (พศิน แตงจวง, 2554) ; (พรรณอร อุชุภาพ, 2561) สอดคล้องกับงานวิจัย Mosun, M. E. ที่ชี้ให้เห็นว่า ครูทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน การมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน มีทักษะการส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน เป็นการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้น โรงเรียนควรให้โอกาสในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องโดยเน้นการพัฒนาครูและนักเรียน (Mosun, M. E., 2018) และงานวิจัยของ Young ที่พบว่า ความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนและสนับสนุนความคิดริเริ่มในการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานของครูในลักษณะการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่ ผ่านการแบ่งปันค่านิยม ทัศนคติ ความเชื่อ ความต้องการที่เกี่ยวข้อง การทำงานร่วมกัน และการแบ่งปันวิสัยทัศน์และผู้นำนวัตกรรม เป็นการพัฒนาครูที่มีประสิทธิภาพ (Young, T. L. , 2018)

4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน โรงเรียนบ้านป่าแหย่ง พบว่า ครูโรงเรียนบ้านป่าแหย่งและครูกลุ่มโรงเรียนห้วยสักมีความคิดเห็นต่อรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน โรงเรียนบ้านป่าแหย่ง โดยรวมและรายด้านมีอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ และและด้านความเหมาะสม ตามลำดับ อาจจะเป็นเพราะว่าการพัฒนาครูตามกระบวนการของรูปรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน โรงเรียนบ้านป่าแหย่ง เป็นกระบวนการต่อเนื่องตามแนวคิดเชิงระบบ ที่มี

การจัดเตรียมทรัพยากรหรือปัจจัยนำเข้า ได้แก่ ครู วัสดุอุปกรณ์ การบริหารจัดการ เนื้อหาการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน และมีกระบวนการบริหารเพื่อพัฒนาครู 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ 2) ขั้นวิเคราะห์และกำหนดข้อตกลงร่วมกัน 3) ขั้นออกแบบและวางแผนการพัฒนาครู 4) ขั้นดำเนินการพัฒนาครู 5) ขั้นติดตามและสะท้อนผลร่วมกัน 6) ขั้นประเมินผลการพัฒนาครู ผลผลิต คือ ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน สามารถเขียนแผนการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานที่มีคุณภาพ มีความสามารถปฏิบัติการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานในระดับดี มีเจตคติที่ดีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ส่งผลให้ครูมีการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (ธีรศักดิ์ อุปรมัย และคณะ, 2563) ; (รุ่งชัชดา พร เวหะชาติ, 2556) นอกจากนี้การทำงานเป็นทีมของครูกลุ่มโรงเรียนห้วยสัก การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสะท้อนผล การมีความรับผิดชอบร่วมกัน ทำให้เกิดการพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ เกียรติศักดิ์ สุทธิ และคณะ ที่พบว่า ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบพึ่งตนเองของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนวัดกู่สามัคคี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 6 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (เกียรติศักดิ์ สุทธิ และคณะ, 2563) และงานวิจัยของอรชร ปราจันทร์ และสุกัญญา แช่มช้อย ที่พบว่า ผลการประเมินรูปแบบการบริหารเพื่อทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่พัฒนาขึ้นมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติอยู่นะดับมาก และมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก (อรชร ปราจันทร์ และสุกัญญา แช่มช้อย, 2561)

องค์ความรู้ใหม่

การพัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน โรงเรียนบ้านป่าแหย่ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 มีองค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการ 5) การวัดและประเมินผล และ 6) ปัจจัยความสำเร็จ รายละเอียดดังภาพต่อไปนี้ ดังนี้

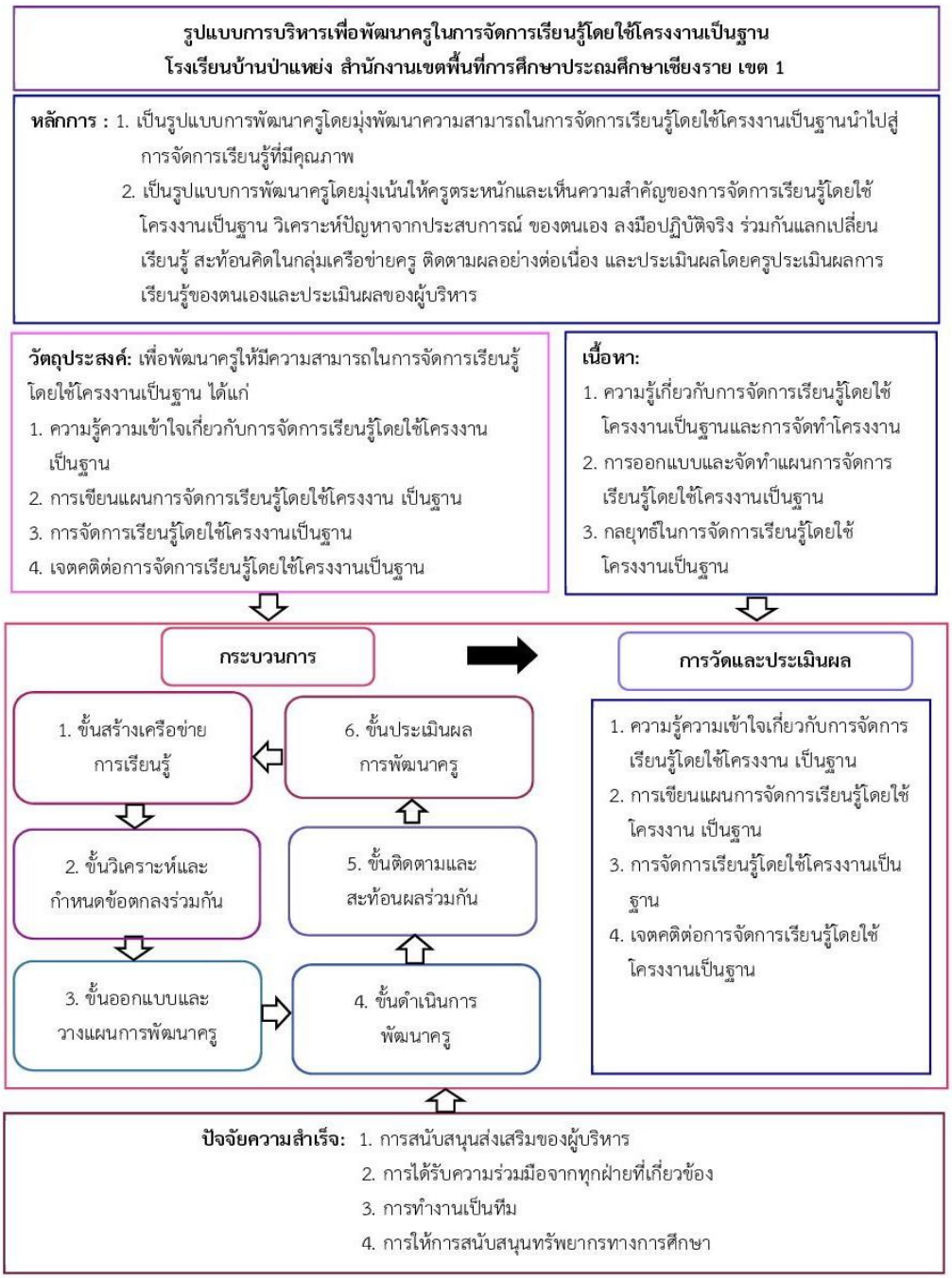

ภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน โรงเรียนบ้านป่าแหย่ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1

สรุป/ข้อเสนอแนะ

รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน โรงเรียนบ้านป่าแหย่ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 สรุปได้ดังนี้ รูปแบบมี 6 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการ 5) การวัดและประเมินผล 6) ปัจจัยความสำเร็จ โดยกระบวนการมี 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ 2) ขั้นวิเคราะห์และกำหนดข้อตกลงร่วมกัน 3) ขั้นออกแบบและวางแผนการพัฒนาครู 4) ขั้นดำเนินการพัฒนาครู 5) ขั้นติดตามและสะท้อนผลร่วมกัน 6) ขั้นประเมินผลการพัฒนาครู ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้มีดังนี้ 1) โรงเรียนควรส่งเสริมและพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานและการออกแบบโครงงาน การออกแบบและจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน 2) ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างความตระหนักให้ครูเห็นความสำคัญของการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน 3) ควรสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน และควรพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานโดยการพัฒนาเป็นกลุ่ม ได้แก่ การประชุมร่วมกัน การอภิปรายกลุ่ม การอบรมเชิงปฏิบัติการ การลงมือปฏิบัติ การสังเกตและสะท้อนคิด เพื่อให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และมีความรู้ใหม่สำหรับนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้การสอนในชั้นเรียน 4) ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ และผู้เกี่ยวข้องควรนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่องและให้การสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษา 5) ครูควรจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานมุ่งเน้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเน้นบูรณาการและลงมือปฏิบัติตามแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน 6) ครูควรพัฒนาตนเองทั้งในระดับบุคคลและระดับทีมหรือเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจและเทคนิควิธีการใหม่ในการนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานในชั้นเรียน สำหรับข้อเสนอแนะสำหรับหัวข้อวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เกิดจากการนำรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน โรงเรียนบ้านป่าแหย่ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 2) ควรศึกษาผลการนิเทศติดตามประสิทธิผลการพัฒนาครูจากรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน โรงเรียนบ้านป่าแหย่ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 อย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

กุลิสรา จิตชญาวิณิช. (2562). การจัดการเรียนรู้. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เกียรติศักดิ์ สุทธิ และคณะ. (2563). รูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบพึ่งตนเองของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนวัดกู่สามัคคี สำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 6. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(6), 261-274.

จอมพงศ์ มงคลวนิช. (2556). การบริหารองค์การและบุคลากรทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: วี.พริ้นท์ (1991).

ชญาพิมพ์ อุสาโห และคณะ. (2562). การพัฒนากระบวนทัศน์ รูปแบบและกลไกการพัฒนาครูในลักษณะเครือข่ายเชิงพื้นที่ 5 พื้นที่. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

ชนันภรณ์ อารีกุล. (2563). การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต: แนวคิด หลักการ และสาระสำคัญ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2558). 80 นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: พี บาลานซ์ดีไซด์แอนปริ้นติ้ง.

โชติชวัล ฟูกิจกาญจน์. (2556). กระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 4(1), 33-45.

ทิศนา แขมมณี. (2558). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพมหานคร: ด่านสุทธา.

ธีรศักดิ์ อุปรมัย และคณะ. (2563). การบริหารและการจัดการศึกษาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน. พิษณุโลก: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ปริยาภรณ์ ตั้งคุณานันต์. (2561). ความเป็นครูมืออาชีพ. กรุงเทพมหานคร: มีน เซอร์วิส ซัพพลาย.

พรรณอร อุชุภาพ. (2561). การศึกษาและวิชาชีพครู. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พศิน แตงจวง. (2554). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ดวงกมล.

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. (2556). การบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. (พิมพ์ครั้งที่ 5). สงขลา: นำศิลป์โฆษณา.

โรงเรียนบ้านป่าแหย่ง. (2562). ผลการนิเทศภายในโรงเรียนบ้านป่าแหย่ง ปีการศึกษา 2561-2562. เชียงราย: โรงเรียนบ้านป่าแหย่ง.

สนธยา พลศรี. (2550). เครือข่ายการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พริ้นติ้ง เฮ้าส์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ.2563. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สิทธิพล อาจอินทร์. (2562). ศาสตร์และศิลป์การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. (พิมพ์ครั้งที่ 2). ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สืบสกุล นรินทรางกูร ณ อยุธยา. (2563). การบริหารทรัพยากรมนุษย์ทางการศึกษาแนวใหม่. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุคนธ์ สินธพานนท์. (2558). การจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: 9119 เทคนิคพริ้นติ้ง.

อรชร ปราจันทร์ และสุกัญญา แช่มช้อย. (2561). รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น, 12(1), 156-169.

Knowles, M. S. (1980). The Modern Practice of Adult Education. New York: Cambridge.

Kolb, D. A. (1984). Experiential Learning. New Jersey: Prentice Hall.

Marquardt, M. J. (1996). Building the Learning Organization: A Systems Approach to. In Quantum Improvement and Global Success. McGraw-Hill.

Marquardt, M. J. (2002). Building the Learning Organization: Mastering the 5 Elements for Corporate Learning. California: Davies-Black.

Marsick, V. J., & Watkins, K. E. (1993). Sculpting the Learning Organization: Lessons in the Art and Science of Systemic Change. San Francisco: Jossey-Bass.

Mosun, M. E. (2018). Learning and Leading Collaboratively: A Study of Intermediate Teachers Engaged in Project Based Learning in Three Elementary Schools. In Doctoral dissertation, Ed.D. University of Toronto, Toronto.

Swanson, R. A. & Holton III, E. F. (2001). Foundations of Human Research Development. San Francisco: Berrett-Koehler.

Young, T. L. . (2018). Transformative Professional Development: A Narrative Approach Examining Teachers' Implementation of Project Based Learning. In Doctoral dissertation, Ed.D. Northeastern University, Boston, Massachusetts.

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 1091-1106

บทความวิจัย

ความสัมพันธ์ระหว่างทรัพยากรทางธุรกิจ กลยุทธ์สร้างความได้เปรียบในการแข่งขันและการดำเนินงานตามโมเดลเศรษฐกิจบีซีจีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเชียงราย*

THE RELATIONSHIP BETWEEN BUSINESS RESOURCES, COMPETITIVE ADVANTAGE STRATEGIES AND IMPLEMENTATION OF THE BCG ECONOMIC MODEL OF COMMUNITY ENTERPRISES IN CHIANG RAI PROVINCE

กษิดิศ ใจผาวัง[1]
Kasidit Chaiphawang[1]
[1]**คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย เชียงราย**
[1]Faculty of Management Science, Chiang Rai Rajabhat University, Chiang Rai, Thailand
[1]Corresponding author E-mail: kasidit.crru@crru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทและความสัมพันธ์ของทรัพยากรทางธุรกิจตามแนวคิดทฤษฎีมุมมองฐานทรัพยากร กลยุทธ์สร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน และการดำเนินงานตามโมเดลเศรษฐกิจบีซีจี หรือ BCG Economy Model เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะกรรมการและสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเชียงราย จำนวน 2,472 กลุ่ม โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีผู้ตอบกลับมาทั้งสิ้น 418 คน ผลการศึกษาพบว่า บริบทของทรัพยากรทางธุรกิจของวิสาหกิจชุมชนตามทฤษฎีมุมมองฐานทรัพยากร (RBV) พบว่า บริบทด้านความมีคุณค่า ด้านความหายาก ด้านความยากในการลอกเลียนแบบ และด้านความสามารถในการจัดการทรัพยากรทั้งหมดอยู่ระดับมาก วิสาหกิจชุมชนมีการใช้กลยุทธ์ความเป็นผู้นำด้านต้นทุนและกลยุทธ์การสร้างความแตกต่างอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนกลยุทธ์มุ่งตลาดเฉพาะอยู่ในระดับมาก วิสาหกิจชุมชน

* Received 6 December 2022; Revised 29 December 2022; Accepted 30 December 2022

มีการดำเนินงานตามโมเดลเศรษฐกิจบีซีจี (BCG Economy Model) ในภาพรวมและรายด้าน ซึ่งประกอบด้วย ด้านเศรษฐกิจชีวภาพ ด้านเศรษฐกิจหมุนเวียนและด้านเศรษฐกิจสีเขียว ทั้งหมดอยู่ในระดับมาก บริบทของทรัพยากรทางธุรกิจทั้ง 4 ด้านมีความสัมพันธ์กับกลยุทธ์สร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน ทั้ง 3 ประเภท ทั้งกลยุทธ์การเป็นผู้นำด้านต้นทุน การสร้างความแตกต่าง และการมุ่งตลาดเฉพาะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 การเลือกใช้กลยุทธ์สร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน ทุกกลยุทธ์มีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานตามโมเดลเศรษฐกิจบีซีจีทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และบริบทของทรัพยากรทางธุรกิจทั้ง 4 ด้านมีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานตามโมเดลเศรษฐกิจบีซีจีของวิสาหกิจชุมชนอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ 0.01 เช่นเดียวกัน

คำสำคัญ: ทรัพยากรทางธุรกิจ, กลยุทธ์สร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน , โมเดลเศรษฐกิจบีซีจี

Abstract

This research article aims to study the nature and relationship of business resources based on the Resource Based View theory, competitive advantage Strategies and the implementation of BCG Economy model, it is a survey research. Data were collected from 2,472 committees and members of community enterprise in Chiang Rai province using online questionnaires. There was a total of 418 respondents. The nature of business resources of community enterprises according to the Resource-Based View theory (RBV) found that the context of value, rareness, imitation and organization is at a high level. They used cost leadership strategy and differentiation strategy at the highest level, as for the focus strategy was at a high level. Community enterprises operate according to the new economic development guideline (BCG Economy Model) in overview and in each aspect, consisting of: Bio economy, Circular economy and Green economy all are at a high level. The relationship of business resources is related to the three types of competitive advantage strategies at a statistical significance level of 0.01. The selection of all competitive advantage strategies correlated with the implementation of BCG Economy model in all aspects at a statistical significance level of 0.01 as well as all business resources.

Keywords: Business Resources, Competitive Strategies, BCG Economy Model

บทนำ

การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยในการสร้างความเป็นอยู่ที่ดีให้แก่ประชาชนไทย รัฐบาลได้มีการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีการรวมกลุ่มกันเพื่อสร้างสรรค์ธุรกิจในระดับชุมชนโดยเริ่มตั้งแต่การรวมตัวของคนในชุมชนเพื่อพัฒนาสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์หรือสินค้าโอทอป ที่ได้มีจุดกำเนิดแนวคิดจากประเทศญี่ปุ่น เริ่มตั้งแต่สมัยนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร และได้มีการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของสินค้าโอทอปให้มีความเป็นมืออาชีพเพิ่มมากขึ้น สามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างเต็มรูปแบบพัฒนาสู่การเป็นวิสาหกิจชุมชน (สำนักงานพัฒนาชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, 2560) โดยมุ่งเน้นให้ชุมชนต่างๆ ได้นำทรัพยากรภายในชุมชนของตนเองมาพัฒนาต่อยอดสร้างสรรค์และประยุกต์เข้ากับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ทรัพยากรที่มีอยู่ ซึ่งจะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนธุรกิจในระดับฐานรากของประเทศและจะทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในภาพรวมของระบบเศรษฐกิจ โดยล่าสุดกรมส่งเสริมการเกษตรรายงานสถิติการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน และเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ณ วันที่ 30 กันยายน 2562 ว่า มีวิสาหกิจชุมชนได้รับอนุมัติจดทะเบียนทั่วประเทศรวมทั้งสิ้น 85,655 แห่ง และมีเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่ได้รับอนุมัติจดทะเบียน 492 แห่ง (ธนาคารกรุงเทพ, 2563) แต่ไม่ว่าทุกวิสาหกิจชุมชนที่ก่อตั้งขึ้นจะประสบความสำเร็จเสมอไป บางวิสาหกิจชุมชนก็ไม่สามารถสร้างความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจได้ ซึ่งเกิดจากปัจจัยหลายประการเช่น อุปสรรคในด้านทรัพยากรมนุษย์และองค์ความรู้หรือความสามารถด้านการตลาดที่เป็นอุปสรรคสำคัญของการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน (วชิรา ไฝเจริญมงคล และจิราพร เชียงชะนา, 2565) ; (สนิทเดช จินตนาและธีระพงษ์ ภูริปาณิก, 2562) นอกจากนี้ส่วนหนึ่งเกิดจากการเริ่มต้นธุรกิจที่ไม่ถูกต้อง วิเคราะห์ศักยภาพของทรัพยากรที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาเป็นสินค้าหรือบริการไม่ถูกต้อง ทำให้ได้ทรัพยากรหรือวัตถุดิบที่ไม่ได้คุณภาพและมาตรฐานมาใช้ในการพัฒนาสินค้าหรือบริการ ทำให้ได้การตอบรับที่จากตลาด รวมถึงการมีสินค้าที่ไม่หลากหลาย (นิภาพรรณ เจนสันติกุล, 2561) ดังนั้นการจะทำให้วิสาหกิจชุมชนสามารถเริ่มต้นธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพย่อมต้องเริ่มจากการวิเคราะห์ทรัพยากรทางธุรกิจให้ถูกต้องและชัดเจนก่อนลงมือนำไปพัฒนาเป็นสินค้าและบริการต่อไป

แนวคิดที่สำคัญในการวิเคราะห์ทรัพยากรทางธุรกิจขององค์กร ได้แก่ ทฤษฎีมุมมองฐานทรัพยากร (Resource Based View) (Barney, J., 1991) ที่จะเป็นการพิจารณาคุณสมบัติของทรัพยากรต่างๆ ที่องค์กรมีเพื่อใช้ในการวางแผนกลยุทธ์สร้างความได้เปรียบในการแข่งขันขององค์กร โดย Barney ได้แบ่งคุณสมบัติของทรัพยากรทางธุรกิจออกเป็น 1) ความมีคุณค่า (Valuable) 2) ความหายาก (Rareness) 3) ความยากในการลอกเลียนแบบ (Imitation) และ 4) ความสามารถในการจัดการและควบคุม (Organization) ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ทรัพยากรขององค์กรได้เรียบร้อยแล้ว ก็สามารถจะใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์สร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน โดยองค์กรสามารถเลือกแนวทางการดำเนินกลยุทธ์แบบการเป็นผู้นำทาง

ด้านต้นทุน การสร้างความแตกต่างหรือการมุ่งตลาดเฉพาะ (Porter, M. E., 1985) เพื่อบรรลุเป้าหมายในการดำเนินธุรกิจ โดยมุมมองฐานทรัพยากรมีอิทธิพลต่อกลยุทธ์ขององค์กรและยังส่งผลต่อผลประกอบการขององค์กรด้วยเช่นกัน (อาทิชา ฉิมพาลี, 2563)

นอกจากการวิเคราะห์ทรัพยากรทางธุรกิจแล้ว ยังมีแนวคิดการพัฒนาอื่นๆ ที่รัฐบาลพยายามส่งเสริมให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้นำมาใช้ในการพัฒนา เพื่อยกระดับการพัฒนาประเทศในแนวทางที่เป็นสากล เช่น โมเดลเศรษฐกิจบีซีจี หรือ BCG Economy Model ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาที่ต้องการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยให้เติบโตแบบก้าวกระโดด กระจายโอกาส กระจายรายได้ และนำความมั่งคั่งไปสู่ชุมชนในท้องถิ่นอย่างทั่วถึง นำพาประเทศไทยก้าวข้ามกับดักประเทศรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศรายได้สูง และมีการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมที่ยั่งยืน ซึ่ง ประกอบด้วย 3 เศรษฐกิจหลัก คือ B- Bio Economy ระบบเศรษฐกิจชีวภาพ มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรชีวภาพอย่างคุ้มค่า เชื่อมโยงกับ C- Circular Economy ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน ที่คำนึงถึงการนำวัสดุต่างๆ กลับมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด และทั้ง 2 เศรษฐกิจนี้ อยู่ภายใต้ G- Green Economy ระบบเศรษฐกิจสีเขียว ซึ่งมุ่งแก้ไขปัญหามลพิษเพื่อลดผลกระทบต่อโลกอย่างยั่งยืน (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.), 2563) เพื่อให้การพัฒนาทุกภาคส่วนของประเทศเป็นไปในทิศทางเดียวกันและสร้างความยั่งยืนให้แก่สิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ไปชั่วลูกชั่วหลาน

จังหวัดเชียงราย ปัจจุบันมีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่รวมทั้งสิ้น 2,472 กลุ่ม (ระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร, 2565) กระจายอยู่ใน 18 อำเภอ ซึ่งล้วนเป็นผลลัพธ์ของการส่งเสริมจากภาครัฐ ได้มีการดำเนินงานตามแนวทางการส่งเสริมของภาครัฐอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการนำโมเดลเศรษฐกิจบีซีจี หรือ BCG Economy Model มาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจตามที่รัฐบาลได้ตั้งเป้าหมายไว้ ด้วยความศักยภาพในด้านพื้นที่ของจังหวัดเชียงรายที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีความหลากหลายทั้งด้านการเกษตร การท่องเที่ยว วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้เป็นข้อได้เปรียบในการแข่งขันของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเชียงราย ในการมีทรัพยากรทางธุรกิจที่เป็นปัจจัยนำเข้าที่หลากหลายในการผลิตเป็นสินค้าหรือบริการ เช่น กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้แปรรูปผลผลิตทางการเกษตรทั้งลิ้นจี่ ลำไย สับปะรด หรือกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจักสาน หรืองานหัตถกรรมต่างๆ แต่อย่างไรก็ตามการมีทรัพยากรทางธุรกิจที่มีความโดดเด่น ก็ไม่ได้เป็นเครื่องรับรองความสำเร็จของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนของจังหวัดเชียงราย ทั้งนี้ในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนยังประสบปัญหาในการดำเนินงานหลายๆ ด้าน เช่น การกำหนดกลยุทธ์ในการแข่งขันที่ไม่เหมาะสม ทำให้ไม่สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีศักยภาพ ความหลากหลายของผลิตภัณฑ์และการตอบสนองความต้องการของตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น (มาโนชย์ นวลสระและ

คณะ, 2564) ส่งผลให้การขับเคลื่อนเศรษฐกิจโดยวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดเชียงรายยังไม่สามารถให้ผลลัพธ์เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้

ดังนั้นเพื่อศึกษาให้ทราบถึงข้อมูลในการขับเคลื่อนโมเดลเศรษฐกิจบีซีจีที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ในการศึกษาวิจัยบริบทของทรัพยากรทางธุรกิจที่มีอยู่ว่ามีความสัมพันธ์กับการกำหนดกลยุทธ์สร้างความได้เปรียบในการแข่งขันที่ใช้อยู่ในปัจจุบันหรือไม่ รวมถึงการดำเนินงานทั้งหมดสามารถไปตอบสนองหรือสอดคล้องกับโมเดลเศรษฐกิจบีซีจีของรัฐบาลได้หรือไม่อย่างไร และมีแนวทางการดำเนินการส่งเสริมหรือสนับสนุนอย่างไรที่จะทำให้การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศตามแนวทางที่รัฐบาลกำหนดไว้ ทำให้เกิดความสำเร็จในการประกอบธุรกิจของวิสาหกิจชุมชนและมีส่วนหนุนเสริมทำให้เกิดการพัฒนาประเทศไปพร้อมกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทของทรัพยากรทางธุรกิจ กลยุทธ์สร้างความได้เปรียบในการแข่งขันกับการดำเนินงานตามโมเดลเศรษฐกิจบีซีจี (BCG Economy Model) ของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเชียงราย

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์บริบทของทรัพยากรทางธุรกิจ กลยุทธ์ธุรกิจเพื่อการแข่งขันกับการดำเนินงานตามโมเดลเศรษฐกิจบีซีจี (BCG Economy Model) ของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเชียงราย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาวิจัยในครั้งเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ เป็นคณะกรรมการและสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเชียงราย ทั้งสิ้น 2,472 กลุ่ม (ระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร, 2565) แต่เนื่องด้วยจำนวนของคณะกรรมการและสมาชิกของกลุ่มวิสาหกจชุมชนทั้งหมดเป็นประชากรที่ไม่ทราบขนาดที่แน่นอน ผู้วิจัยจึงได้คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการใช้วิธีการคำนวณของ W.G.Cochran ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 369 คน (สัดส่วนของประชากร (P) เท่ากับ 0.40, ระดับความมั่นใจ (Z) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 เท่ากับ 1.96 และ สัดส่วนความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้นได้ (d) เท่ากับ 0.05)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ซึ่งพัฒนาจากการทบทวนแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 4 ตอนได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 4 ข้อ เป็นข้อคำถามแบบเลือกตอบ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพในวิสาหกิจชุมชน และประเภทของวิสาหกิจชุมชน

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ทรัพยากรทางธุรกิจของวิสาหกิจชุมชนตามแนวทฤษฎีมุมมองฐานทรัพยากรของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเชียงรายตามแนวคิดของ (Barney, J., 1991)จำนวน 20 ข้อ เป็นข้อคำถามแบบประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ แบบ Likert scale คือ ระดับความคิดเห็นมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด ตามลำดับ

ตอนที่ 3 กลยุทธ์สร้างความได้เปรียบในการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเชียงรายตามแนวคิดของ (Porter, M. E., 1985) จำนวน 15 ข้อ เป็นข้อคำถามแบบประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ แบบ Likert scale คือ ระดับความคิดเห็นมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด ตามลำดับ

ตอนที่ 4 การดำเนินงานของตามโมเดลเศรษฐกิจบีซีจี หรือ BCG Economy โมเดลของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเชียงราย เชียงราย ตามข้อมูลของ (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.), 2563) จำนวน 15 ข้อ เป็นข้อคำถามแบบประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ แบบ Likert scale คือ ระดับความคิดเห็นมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด ตามลำดับ

โดยข้อคำถามเกี่ยวกับการวิเคราะห์ทรัพยากรธุรกิจ กลยุทธ์สร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน และการดำเนินงานตามโมเดลเศรษฐกิจบีซีจี แปลค่าความหมายดังนี้ (เติมศักดิ์ สุขวิบูลย์, 2552)

ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
1.00 - 1.80	น้อยที่สุด
1.81 - 2.60	น้อย
2.61 - 3.40	ปานกลาง
3.41 - 4.20	มาก
4.21 - 5.00	มากที่สุด

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย ผู้วิจัยได้ร่างข้อคำถามในแบบสอบถาม และส่งให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านบริหารธุรกิจ จำนวน 3 คน ในการตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามและวัตถุประสงค์เพื่อประเมินหาค่า IOC โดยข้อคำถามจะต้องมีคะแนนไม่น้อยกว่า 0.66 โดยค่า IOC ข้อคำถามทุกข้อมีค่ามากกว่า 0.66 และค่าเฉลี่ยรวมทุกข้อคำถามทั้งฉบับอยู่ที่ 0.91 และได้ทำการทดสอบเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ คณะกรรมการและสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพะเยา รวมทั้งสิ้น 30 ฉบับ เพื่อหาค่าความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามได้ผลลัพธ์ค่าสัมประสิทธิ์ของครอบบาคซ์ อัลฟ่า เท่ากับ 0.94 ก่อนจะได้แปลงแบบสอบถามดังกล่าวเป็นแบบสอบถามอิเล็กทรอนิกส์เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวมรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือไปยังหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงราย สำนักงานพัฒนาจังหวัดเชียงราย ในการส่งแบบสอบถามอิเล็กทรอนิกส์ให้แก่คณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเชียงรายในการตอบแบบสอบถาม โดยได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาทั้งสิ้น 418 ฉบับ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางการวิเคราะห์ผลข้อมูลการวิจัยจำแนกตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ในการศึกษาบริบทของทรัพยากรทางธุรกิจ กลยุทธ์สร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน และการดำเนินงานตามโมเดลเศรษฐกิจบีซีจี เพื่อสร้างความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเชียงราย โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 การวิเคราะห์ผลข้อมูลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบริบทของทรัพยากรทางธุรกิจ กลยุทธ์สร้างความได้เปรียบในการแข่งขันและการดำเนินงานตามโมเดลเศรษฐกิจบีซีจี โดยใช้สถิติค่าสหสัมพันธ์เพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณประกอบด้วย

4.2.1 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์รายคู่ ประกอบด้วย

- บริบทของทรัพยากรทางธุรกิจและกลยุทธ์สร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน
- บริบทของทรัพยากรทางธุรกิจและการดำเนินงานตามโมเดลเศรษฐกิจบีซีจี
- กลยุทธ์สร้างความได้เปรียบในการแข่งขันและการดำเนินงานตามโมเดลเศรษฐกิจบีซีจี

4.2.2 การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ประกอบด้วย

- บริบทของทรัพยากรทางธุรกิจ 4 ด้าน และการดำเนินงานตามโมเดลเศรษฐกิจบีซีจี
- กลยุทธ์สร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน 3 กลยุทธ์และการดำเนินงานตามโมเดลเศรษฐกิจบีซีจี

ผลการวิจัย

ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 418 คน เป็นเพศชายร้อยละ 37.6 และเพศหญิง ร้อยละ 62.4 มีอายุระหว่าง 30 - 40 ปี ร้อยละ 28.0 ส่วนใหญ่สมาชิกของวิสาหกิจชุมชนร้อยละ 59.30 และเป็นวิสาหกิจชุมชนประเภทงานฝีมือและหัตถกรรมร้อยละ 37.80

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานบริบทของทรัพยากรธุรกิจของวิสาหกิจชุมชนตามทฤษฎีมุมมองฐานทรัพยากร (BRV)

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
ความมีคุณค่า (Value)	4.16	.46	มาก
ความหายาก (Rareness)	3.83	.65	มาก
ความยากในการลอกเลียนแบบ (Imitation)	4.16	.54	มาก
ความสามารถในการจัดการทรัพยากร (Organization)	4.10	.56	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า บริบทของทรัพยากรทางธุรกิจของวิสาหกิจชุมชนตามทฤษฎีมุมมองฐานทรัพยากร (RBV) พบว่า ทรัพยากรทางธุรกิจของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเชียงรายประกอบด้วย ความมีคุณค่า (Value) อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยท่ากับ 4.16 ความหายาก (Rareness) อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.83 ความยากในการลอกเลียนแบบ (Imitation) อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 และความสามารถในการจัดการทรัพยากร (Organization) อยู่ระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10

ตารางที่ 2 กลยุทธ์สร้างความได้เปรียบในการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเชียงราย

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
กลยุทธ์การเป็นผู้นำด้านต้นทุน	4.27	.46	มาก
กลยุทธ์การสร้างความแตกต่าง	4.31	.51	มาก
กลยุทธ์การมุ่งตลาดเฉพาะ	3.95	.60	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า กลยุทธ์สร้างความได้เปรียบในการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเชียงราย พบว่า กลยุทธ์การเป็นผู้นำด้านต้นทุน (Cost Leadership) อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 กลยุทธ์การสร้างความแตกต่าง (Differentiation) อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 และกลยุทธ์การมุ่งตลาดเฉพาะ (Niche Market) อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการดำเนินงานตามโมเดลเศรษฐกิจบีซีจี (BCG Economy)

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
แนวคิดเศรษฐกิจชีวภาพ (Bio Economy)	4.27	.46	มาก
แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy)	4.31	.51	มาก
แนวคิดเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy)	3.95	.60	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า มีการดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจชีวภาพ (Bio Economy) อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) อยู่ในระดับมาก 4.31 และ แนวคิดเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95

ตารางที่ 4 ค่าความสัมพันธ์ของเพียร์สันระหว่างบริบทของทรัพยากรทางธุรกิจและกลยุทธ์สร้างความได้เปรียบในการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเชียงราย

บริบทของทรัพยากร	กลยุทธ์		
	ผู้นำด้านต้นทุน	การสร้างความแตกต่าง	การมุ่งตลาดเฉพาะ
ความมีคุณค่า	.503**	.633**	.730**
ความหายาก	.501**	.450**	.622**
ความยากในการลอกเลียนแบบ	.620**	.734**	.661**
ความสามารถในการจัดการ	.541**	.646**	.667**

** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

จากตารางที่ 4 พบว่า ทุกบริบทของทรัพยากรทางธุรกิจของวิสาหกิจชุมชนตามทฤษฎีมุมมองฐานทรัพยากรทั้งความมีคุณค่า ความหายาก ความยากในการลอกเลียนแบบ และความสามารถในการจัดการ มีความสัมพันธ์กับกลยุทธ์สร้างความได้เปรียบในการแข่งขันทั้ง 3 ประเภท ทั้งกลยุทธ์การเป็นผู้นำด้านต้นทุน การสร้างความแตกต่าง และการมุ่งตลาดเฉพาะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 5 ค่าความสัมพันธ์ของเพียร์สันระหว่างบริบทของทรัพยากรทางธุรกิจและการดำเนินงานตามโมเดลเศรษฐกิจบีซีจีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเชียงราย

บริบทของทรัพยากร	โมเดลเศรษฐกิจบีซีจี		
	เศรษฐกิจชีวภาพ	เศรษฐกิจหมุนเวียน	เศรษฐกิจสีเขียว
ความมีคุณค่า	.954**	.723**	.635**
ความหายาก	.589**	.947**	.714**

ตารางที่ 5 ค่าความสัมพันธ์ของเพียร์สันระหว่างบริบทของทรัพยากรทางธุรกิจและการดำเนินงานตามโมเดลเศรษฐกิจบีซีจีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเชียงราย (ต่อ)

บริบทของทรัพยากร	โมเดลเศรษฐกิจบีซีจี		
	เศรษฐกิจชีวภาพ	เศรษฐกิจหมุนเวียน	เศรษฐกิจสีเขียว
ความยากในการลอกเลียนแบบ	.704**	.678**	.683**
ความสามารถในการจัดการ	.678**	.542**	.525**

** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

จากตารางที่ 5 พบว่า ทุกบริบทของทรัพยากรทางธุรกิจของวิสาหกิจชุมชนตามทฤษฎีมุมมองฐานทรัพยากร ทั้งความมีคุณค่า ความหายาก ความยากในการลอกเลียนแบบ และความสามารถในการจัดการ มีความสัมพันธ์กับโมเดลเศรษฐกิจบีซีจีทั้ง 3 ด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจชีวภาพ ด้านเศรษฐกิจหมุนเวียน และด้านเศรษฐกิจสีเขียวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 6 ค่าความสัมพันธ์ของเพียร์สันระหว่างกลยุทธ์สร้างความได้เปรียบในการแข่งขันและการดำเนินงานตามโมเดลเศรษฐกิจบีซีจีของวิสาหกิจชุมชน

กลยุทธ์สร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน	โมเดลเศรษฐกิจบีซีจี		
	เศรษฐกิจชีวภาพ	เศรษฐกิจหมุนเวียน	เศรษฐกิจสีเขียว
การเป็นผู้นำด้านต้นทุน	.509**	.495**	.720**
การสร้างความแตกต่าง	.644**	.583**	.431**
การมุ่งตลาดเฉพาะ	.648**	.745**	.672**

** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

จากตารางที่ 6 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์สร้างความได้เปรียบในการแข่งขันกับการดำเนินงานงานตามโมเดลเศรษฐกิจบีซีจี (BCG Economy Model) พบว่า การเลือกใช้กลยุทธ์สร้างความได้เปรียบในการแข่งขันทุกกลยุทธ์มีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานตามโมเดลเศรษฐกิจบีซีจีทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของบริบทของทรัพยากรทางธุรกิจและการดำเนินงานตามโมเดลเศรษฐกิจบีซีจีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเชียงราย

ตัวแปรต้น	b	SE	Beta	t	p-value	Collinearity Statistics	
						Tolerance	VIF
ค่าคงที่	.010	.047		.211	.833		
ความหายาก	.404	.010	.527	38.647	.000	.362	2.766
ความมีคุณค่า	.397	.018	.393	22.421	.000	.597	1.674

ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของบริบทของทรัพยากรทางธุรกิจและการดำเนินงานตามโมเดลเศรษฐกิจบีซีจีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเชียงราย (ต่อ)

ตัวแปรต้น	b	SE	Beta	t	p-value	Collinearity Statistics	
						Tolerance	VIF
ความยากในการลอกเลียนแบบ	.152	.017	.162	8.883	.000	.333	3.007
ความสามารถในการจัดการ	.039	.015	.044	2.694	.007	.410	2.439
R=.977 R^2=.954 F= 2151.325 Adjusted R Square=.954 df=4 p value= <0.001							

จากตารางที่ 7 พบว่า ในภาพรวมสามารถพยากรณ์การดำเนินงานตามโมเดลเศรษฐกิจบีซีจีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเชียงรายได้ร้อยละ 95.40 และมีค่าอำนาจการทำนายเท่ากับ .954 (R^2=.954) โดยทุกบริบทของทรัพยากรทางธุรกิจจะส่งผลทางบวกต่อการดำเนินงานตามโมเดลเศรษฐกิจบีซีจีอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดย ความหายากส่งผลทางบวกที่ระดับ .527 ความมีคุณค่าส่งผลทางบวกที่ระดับ .393 ความยากในการลอกเลียนแบบส่งผลทางบวกที่ระดับ .162 และความสามารถในการจัดการส่งผลทางบวกที่ระดับ .044

ส่วนการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของกลยุทธ์สร้างความได้เปรียบในการแข่งขันที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามโมเดลเศรษฐกิจบีซีจีของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเชียงราย พบว่า กลยุทธ์สร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน ในภาพรวมส่งผลต่อการดำเนินงานตามโมเดลเศรษฐกิจบีซีจีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเชียงรายได้ร้อยละ 67.10 และมีค่าอำนาจการทำนายเท่ากับ .671 (R^2=.671) โดยกลยุทธ์ความเป็นผู้นำด้านต้นทุนจะส่งผลทางบวกต่อการดำเนินงานตามโมเดลเศรษฐกิจบีซีจี ที่ระดับ .256 และกลยุทธ์การมุ่งตลาดเฉพาะจะส่งผลทางบวกที่ระดับ .578 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ส่วนกลยุทธ์การสร้างความแตกต่างไม่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามโมเดลเศรษฐกิจบีซีจี ดังรายละเอียดในตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณกลยุทธ์สร้างความได้เปรียบในการแข่งขันที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามโมเดลเศรษฐกิจบีซีจีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเชียงราย

ตัวแปรต้น	b	SE	Beta	t	p-value	Collinearity Statistics	
						Tolerance	VIF
ค่าคงที่	.558	.145		3.858	.000		
การเป็นผู้นำด้านต้นทุน	.279	.040	.256	6.967	.000	.589	1.699
การสร้างความแตกต่าง	.076	.040	.076	1.884	.060	.484	2.064
การมุ่งตลาดเฉพาะ	.487	.036	.578	13.591	.000	.439	2.276
R=.819 R^2=.671 F= 281.349 Adjusted R Square=.669 df=3 p value= <0.001							

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาพบว่า บริบทของทรัพยากรทางธุรกิจของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเชียงรายทั้งด้านความมีคุณค่า ความหายาก ความยากในการลอกเลียนแบบ และความสามารถในการจัดการทรัพยากร (Organization) อยู่ระดับมาก แต่เมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่า ความหายากของทรัพยากรจะมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด อันอาจเกิดจากวิสาหกิจชุมชนต่างๆ อยู่ในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์เดียวกัน ทำให้มีทรัพยากรที่เหมือนหรือคล้ายกัน ส่งผลให้สินค้าที่ผลิตขึ้นมามีลักษณะใกล้เคียงกัน ไม่มีความแตกต่าง ซึ่งเป็น 1 ในจุดอ่อนของสินค้าโอทอปของไทย (MARKETING OOPS!, 2562) จึงทำให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเชียงรายต้องใช้กลยุทธ์ในการสร้างความแตกต่าง เพื่อขจัดปัญหาหรือจุดอ่อนของทรัพยากรทางธุรกิจของตนเอง เพื่อให้สามารถนำทรัพยากรที่ไม่แตกต่างจากผู้ประกอบการรายอื่นมาสร้างสรรค์เป็นสินค้าหรือบริการที่มีความแตกต่าง ซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอื่นๆ ในประเทศไทยที่มุ่งเน้นการใช้กลยุทธ์การสร้างความแตกต่าง เช่น วิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าบ้านกุดหว้า จังหวัดกาฬสินธุ์ (ยุพาภรณ์ ชัยเสนาและคณะ, 2565) หรือ วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดชุมพร (ชัญญาภัค หล้าแหล่งและคณะ, 2561) เป็นต้น

การวิเคราะห์บริบทของทรัพยากรทางธุรกิจกับกลยุทธ์ในการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันของของวิสาหกิจชุมชน พบว่า ด้านความยากในการลอกเลียนแบบมีความสัมพันธ์กับกลยุทธ์ธุรกิจด้านการเป็นผู้นำด้านต้นทุน อย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากการที่วิสาหกิจชุมชนมีทรัพยากรที่คู่แข่งขันไม่สามารถลอกเลียนแบบได้ ทำให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขันในการควบคุมในเรื่องของต้นทุนในการผลิตสินค้าหรือบริการ หากคู่แข่งขันต้องการผลิตสินค้าโดยต้องใช้ทรัพยากรแบบเดียวกัน ก็ไม่สามารถดำเนินการได้ หรือจำเป็นต้องจัดซื้อหรือจัดหามาจากภายนอกกลุ่มทำให้ต้นทุนการผลิตสูง ไม่สามารถแข่งขันกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่เป็นเจ้าของทรัพยากรเหล่านั้น ซึ่งการที่วิสาหกิจชุมชนสามารถควบคุมต้นทุนได้ก็เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความสำเร็จให้แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตามทฤษฎีมุมมองฐานทรัพยากรการที่ทรัพยากรทางธุรกิจมีความยากในการลอกเลียนแบบจะมีส่วนช่วยในการสร้างความสามารถในการแข่งขันให้แก่ธุรกิจได้ และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ (ศิวกร อโนรีย์, 2564) ที่พบว่า ปัจจัยความได้เปรียบในการแข่งขันด้านการเป็นผู้นำด้านต้นทุนส่งผลและกลยุทธ์ด้านการสร้างความแตกต่างส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตจังหวัดราชบุรี อย่างมีระดับนัยสำคัญ ซึ่งจากผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ก็ยังพบอีกว่า ทรัพยากรที่มีความยากในการลอกเลียนแบบมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับกลยุทธ์การสร้างความแตกต่างของวิสาหกิจชุมชน การมีทรัพยากรที่ไม่สามารถหาสิ่งใดมาทดแทนหรือทำเลียนแบบมาได้ ย่อมทำให้วิสาหกิจชุมชนมีข้อได้เปรียบในการผลิตสินค้าหรือบริการที่คู่แข่งขันรายอื่นไม่สามารถดำเนินการได้ นอกจากนี้ยังหมายรวมถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่วิสาหกิจชุมชนได้นำมาใช้ในการดำเนินธุรกิจ เป็นภูมิปัญญาที่มีการสืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษเป็น

สิ่งที่สั่งสมมาเป็นเวลานานหลายชั่วคน จึงยากต่อการลอกเลียนแบบซึ่งนับว่าเป็นอีกปัจจัยความสำเร็จอีกประการของการดำเนินธุรกิจของวิสาหกิจชุมชน (วิษณุ บุญนิยมและกล้าณรงค์สทธิรอด, 2562)

บริบทของความมีคุณค่าของทรัพยากรทางธุรกิจที่มีความสัมพันธ์สูงกับกลยุทธ์การมุ่งตลาดเฉพาะนั้น เป็นการนำทรัพยากรที่มีคุณค่าหรือมีเอกลักษณ์ไปพัฒนาเป็นสินค้าหรือบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มลูกค้าเป้าหมายเฉพาะกลุ่ม หรือ Niche Market เช่น กลุ่มลูกค้าที่รักสุขภาพ หรือกลุ่มลูกค้าที่ให้ความสนใจต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะเป็นกลุ่มลูกค้าที่มีความต้องการเฉพาะแตกต่างจากลูกค้าทั่วไป แต่เป็นกลุ่มลูกค้าที่มีกำลังซื้อและเต็มใจซื้อหากสินค้าหรือบริการเหล่านั้นตรงกับความต้องการของตนเอง ดังนั้นการที่วิสาหกิจชุมชนมีทรัพยากรที่มีคุณค่าและนำมาพัฒนาเพื่อนำเสนอให้แก่ของลูกค้าเฉพาะกลุ่มนี้นับว่าเป็นการดำเนินกลยุทธ์ธุรกิจที่ถูกต้อง ทำให้เกิดความคุ้มค่าของทรัพยากรและไม่เกิดการเสียโอกาสทางธุรกิจ สามารถจำหน่ายสินค้าได้ในราคาที่สูงกว่าสินค้าอื่นๆ ในท้องตลาด และก็มีผู้ซื้อที่มีศักยภาพรองรับอยู่แล้ว มีตลาดที่แน่นอนในการจำหน่ายสินค้า ถึงแม้ว่ากลุ่มลูกค้าเฉพาะนี้จะมีขนาดเล็กแต่สามารถทำกำไรให้กับธุรกิจได้อย่างดี การดำเนินกิจกรรมทางการตลาดมีค่าใช้จ่ายและความรุนแรงในการแข่งขันน้อยกว่ากว่าตลาดมวลชน หรือ Mass Market (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, 2560)

การดำเนินกลยุทธ์สร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน มีผลต่อการดำเนินงานตามโมเดลเศรษฐกิจบีซีจี หรือ BCG Economy Model อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะกลยุทธ์ด้านการเป็นผู้นำด้านต้นทุน ซึ่งสอดรับการดำเนินงานตามโมเดลเศรษฐกิจบีซีจีที่มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การหมุนเวียนนำวัสดุต่างๆ กลับมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด ซึ่งการดำเนินงานดังกล่าวจะส่งผลให้ต้นทุนของการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนลดลง ทำให้เกิดความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจได้ เมื่อวิสาหกิจชุมชนได้มีการดำเนินงานในการบริหารต้นทุนให้มีประสิทธิภาพจะช่วยเพิ่มข้อได้เปรียบหรือขีดความสามารถในการแข่งขัน ป้องกันไม่ให้เกิดสงครามด้านราคา จากคู่แข่งรายอื่นๆ โอกาสในการซื้อสินค้าเพิ่มมากขึ้น (ปรีดี นุกุลสมปรารถนา, 2563) นอกจากนี้ การดำเนินตามแนวทางพัฒนาเศรษฐกิจใหม่ยังมีความสัมพันธ์กับกลยุทธ์การมุ่งตลาดเฉพาะกลุ่ม หรือ Niche market เนื่องจากเป็นแนวคิดในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มุ่งแก้ไขปัญหามลพิษ เพื่อลดผลกระทบต่อโลกอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นกระแสของผู้บริโภคเฉพาะกลุ่มที่มีความใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อม การสร้างความแตกต่างของสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่มุ่งเน้นการรักษาธรรมชาติและส่งแวดล้อมจะทำให้ผู้บริโภคที่มีความใส่ใจในสิ่งแวดล้อมสามารถตัดสินใจได้ง่ายขึ้น และเพื่อเป็นการสนับสนุนการปกป้องธรรมชาติการสร้างความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของตนเอง (สิริพัฒนัญ ชินเศรษฐพงศ์, 2561) โดยผู้บริโภคจะยอมจ่ายในราคาที่เพิ่มสูงขึ้นเพื่อให้ได้สินค้าหรือบริการที่ตรงกับความต้องการของ

ตนเอง ทำให้วิสาหกิจชุมชนที่มีการใช้กลยุทธ์การมุ่งตลาดเฉพาะสามารถจำหน่ายสินค้าของตนเองได้ ส่งผลให้มีรายได้อย่างต่อเนื่องและสร้างความยั่งยืนในการดำเนินธุรกิจต่อไป

ดังนั้นการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโมเดลเศรษฐกิจบีซีจี หรือ BCG Economy Model ของประเทศโดยวิสาหกิจชุมชนควรเริ่มต้นจากการวิเคราะห์บริบทของทรัพยากรทางธุรกิจของวิสาหกิจชุมชน เมื่อได้บริบทที่ชัดเจนแล้วควรเลือกกลยุทธ์สร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน ที่มีความสอดคล้องกับทรัพยากรที่จะถูกนำมาใช้ในการพัฒนาเป็นสินค้าหรือบริการ และวางเป้าหมายในการดำเนินตามโมเดลเศรษฐกิจบีซีจีให้สอดคล้องกลยุทธ์ที่ได้เลือกมา เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ในการพัฒนาทั้งในส่วนของผลประกอบการของวิสาหกิจชุมชน การขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศตามเป้าหมายของรัฐบาลที่วางไว้และก่อให้เกิดความมั่นคงในการดำเนินธุรกิจ สามารถกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นและสร้างความยั่งยืนให้แก่ระบบเศรษฐกิจของประเทศอย่างแท้จริง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากข้อค้นพบในการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อให้เกิดการพัฒนาตามโมเดลเศรษฐกิจบีซีจีตามนโยบายของรัฐบาล จึงมีข้อเสนอแนะสำหรับวิสาหกิจชุมชนสมควรดำเนินการ วิเคราะห์บริบทของทรัพยากรที่มีอยู่ให้ถูกต้อง ก่อนจะนำมาใช้ในการพัฒนาเป็นสินค้าหรือบริการ โดยเลือกใช้กลยุทธ์สร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน ที่เหมาะสมกับบริบทของทรัพยากรที่มีอยู่ และสินค้าหรือบริการที่จะถูกนำเสนอ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการใช้ทรัพยากรของวิสาหกิจชุมชน และเพื่อป้องกันการเสียโอกาสทางธุรกิจ หรือความไม่คุ้มค่าของการใช้ทรัพยากรของวิสาหกิจชุมชน และ การวางแผนการดำเนินงานตามโมเดลเศรษฐกิจบีซีจี หรือ BCG Economy Model ก็ควรออกแบบให้สอดคล้องกับบริบทของทรัพยากรและกลยุทธ์สร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน ที่กิจการดำเนินการอยู่ เพื่อเป็นการหนุนเสริมซึ่งกันและกัน อันจะทำให้เกิดการพัฒนาทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศต่อเนื่องกันไป และเห็นผลของการพัฒนาที่ชัดเจน

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. (2560). กลยุทธ์ตลาดสำหรับตลาดเฉพาะกลุ่ม (Niche Market). เรียกใช้เมื่อ 30 ธันวาคม 2565 จาก https://bsc.dip.go.th/th/category/2017-10-27-07-51-56/2017-11-02-08-42-03

ชัญญาภัค หล้าแหล่งและคณะ. (2561). การสร้างเครือข่ายทางธุรกิจกับความได้เปรียบทางการแข่งขันของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในพื้นที่จังหวัดชุมพร. Veridian E-Journal, Silpakorn University, 11(2), 3347-3464.

เติมศักดิ์ สุขวิบูลย์. (2552). การพัฒนาเครื่องมือประเภทมาตรประมาณค่า(Rating Scale) ในงานวิจัย. เรียกใช้เมื่อ 30 ธันวาคม 2565 จาก https://www.ms.src.ku.ac.th/schedule/files/2553/Oct/1217086.doc

ธนาคารกรุงเทพ. (2563). วิสาหกิจชุมชน ขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก. เรียกใช้เมื่อ 30 ธันวาคม 2565 จาก https://www.bangkokbanksme.com/en/community-otop

นิภาพรรณ เจนสันติกุล. (2561). ความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนพื้นที่จังหวัดภาคกลางตอนล่าง 1 ในบริบทประชาคมอาเซียน. วารสารมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 37(4), 78-87.

ปรีดี นุกุลสมปรารถนา. (2563). กลยุทธ์ผู้นำด้านต้นทุน (Cost Leadership Strategy). เรียกใช้เมื่อ 30 ธันวาคม 2565 จาก https://www.popticles.com/business/cost-leadership-strategy/

มาโนชย์ นวลสระและคณะ. (2564). แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์และตราสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐาน ระดับสากล จังหวัดเชียงราย. วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี, 15(1), 119-134.

ยุพาภรณ์ ชัยเสนาและคณะ. (2565). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้า บ้านกุดหว้า จังหวัดกาฬสินธุ์. วารสารศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ, 50(9), 50-65.

ระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร. (2565). รายชื่อวิสาหกิจชุมชน/เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน. เรียกใช้เมื่อ 23 ธันวาคม 2565 จาก https://smce.doae.go.th/ProductCategory/SmceCategory.php?region_id=&province_id=57&amphur_id=&key_word

วชิรา ไฝเจริญมงคล และจิราพร เชียงชะนา. (2565). การศึกษาปัจจัยแวดล้อมที่สนับสนุนการพัฒนาของวิสาหกิจชุมชน. เรียกใช้เมื่อ 23 ธันวาคม 2565 จาก http://www.sceb.doae.go.th/Documents/RCE65.pdf

วิษณุ บุญนิยมและกล้าณรงค์ สทธิรอด. (2562). การพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพวิสาหกิจชุมชนสู่เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดกำแพงเพชร พิจิตรและสุโขทัย. วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี, 2(1), 34-45.

ศิวกร อโนรีย์. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน และความสำเร็จของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตจังหวัดราชบุรี. ใน ดุษฎีนิพนธ์ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สนิทเดช จินตนาและธีระพงษ์ ภูริปาณิก. (2562). ปัญหา ข้อจำกัดและแนวทางในการสร้างความเข็มแข็งให้กับวิสาหกิจชุมชนในประเทศไทย. วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย, 12(3), 179-194.

สำนักงานพัฒนาชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. (2560). โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP). เรียกใช้เมื่อ 30 ธันวาคม 2565 จาก https://district.cdd.go.th/bangpahan/services/

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.). (2563). BCG Economy Model. เรียกใช้เมื่อ 30 ธันวาคม 2565 จาก https://www.nstda.or.th/home/knowledge_post/what-is-bcg-economy-model/

สิริพัฒนัญ ชินเศรษฐพงศ์. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของผู้บริโภค. ใน สารนิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สาขาพาณิชยศาสตร์และการบัญชี. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. Barney, J. (1991). Firm Resources and Sustained Competitive Advantage. Journal of Management, 17(1), 99-120.

MARKETING OOPS! (2562). 3 จุดอ่อน “OTOP ไทย” กับ 5 เคล็ดลับความสำเร็จ 20 แบรนด์ไทยไม่แพ้ชาติใดในโลก. เรียกใช้เมื่อ 30 ธันวาคม 2565 จาก https://www.marketingoops.com/reports/industry-insight/decoding-the-success-of-thai-local-brand/

Porter, M. E. (1985). Competitive advantage : creating and sustaining superior performance. New York: Macmillan.

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 1107-1120

บทความวิจัย

รูปแบบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตภาคเหนือ*

THE ADMINISTRATIVE MODEL OF EDUCATIONAL SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY LEARNING CENTER IN SECONDARY SCHOOL IN NORTHERN THAILAND

วรวัติ กิติวงค์[1], วิทยา จันทร์ศิลา[1], สถิรพร เชาวน์ชัย[1]
Worrawat Kitiwong[1], Vithaya Jansila[1], Sathiraporn Chaowachai[1]
[1]ภาควิชาบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร พิษณุโลก
[1]Epartment of Administration and Development, Faculty of Education, Naresuan University, Phitsanulok, Thailand
[1]Corresponding author E-mail: khunkitiwat@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตภาคเหนือ 2) สร้างและตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตภาคเหนือ และ 3) ประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตภาคเหนือ เป็นการวิจัยและพัฒนา ได้ดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอนได้แก่ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตภาคเหนือ ขั้นตอนที่ 2 สร้างและตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตภาคเหนือ ขั้นตอนที่ 3 ประเมินความเป็นไปได้และความเป็น

* Received 7 December 2022; Revised 27 December 2022; Accepted 29 December 2022

ประโยชน์ของรูปแบบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตภาคเหนือ โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา จำนวน 45 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบและแนวทางการสร้างและตรวจสอบความเหมาะสมการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตภาคเหนือ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ องค์ประกอบที่ 2 หลักการของรูปแบบ องค์ประกอบที่ 3 ปัจจัยนำเข้า องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการบริหาร องค์ประกอบที่ 5 ผลลัพธ์ องค์ประกอบที่ 6 แนวทางการประเมินและเงื่อนไขความสำเร็จ ผลการประเมินรูปแบบ พบว่า มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหาร, เศรษฐกิจพอเพียง, ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

This research article aims to 1) study complements and the Guidelines for The Administrative Of Educational Sufficiency Economy Philosophy Learning Center In Secondary School In the North Part of Thailand 2) for creating and verifying the appropriateness the administrative model of educational sufficiency economy philosophy learning center in secondaryschool in northern Thailand. 3) assessment of the administrative model of educational sufficiency economy philosophy learning center in secondary school in northern Thailand on the possibilities and usefulness. The research were divided into three stages; the first stage is studying complements and guidelines for the development the administrative model of educational sufficiency economy philosophy learning center in secondary school in northern Thailand. The resources including documents, three schools with best practice and qualified persons interview. The tools used in this study were: documents synthetic form and interviewing form. Data analysis by content analysis. The second stage is creating and verifying the appropriateness of the development The Administrative Model and the group of informants consisted of experts by focus group discussion. The tools used in this study were group conversation recording form. Data analysis by content analysis. The third stage is the assessment of the administrative model of educational

sufficiency economy philosophy learningcenter in secondary school in northern Thailand on the possibilities and usefulness from the sample with administration by 45 school administrators. The tools used in this study were questionnaires that checked the correctness. Data analysis by mean and standard deviation.The finding of this research found that the administrative model of educational sufficiency economy philosophy learning center in secondary school in northern Thailand consisted of 6 complements and success conditions; the first complement is the propose of the model, the second complement is the principle of the Model, the third complements is import factor of the model, the forth complements is the administrative process, the fifth complements is resultant and the last complements is the assessment guidelines and success conditions. And the results of the evaluation of the administrative model revealed that the possibility aspect is at a high level, and the usefulness is at the high level

Keywords: The Administrative Model, Sufficiency Economy, The Sufficiency Economy Philosophy Learning Center

บทนำ

เศรษฐกิจพอเพียง แนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดช มหาราช บรมนาถ ปรากฏเป็นที่รู้จักและคุ้นเคยของคนไทยมาตลอดหลายสิบปี รัฐบาลได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาประเทศ ได้เริ่มปรากฏให้เห็นชัดตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) และฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550 - 2545)เป็นต้นมาซึ่งเป็นแผนที่ได้อัญเชิญ แนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศรวมทั้งได้เสริมสร้างความเข้าใจ ไปยังภาคส่วนต่างๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ เห็นคุณค่าและน้อมนำไปประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิตต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550) ปัจจุบันรัฐบาลได้กำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศภายใต้แนวคิดประเทศไทย 4.0 ที่เน้นการพัฒนาที่สมดุลบนพื้นฐานแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนำไปสู่ “Value - Based Economy”หรือ“เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม โดยได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561 - 2580) ภายใต้วิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” (คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2560) ดังนั้น การน้อมนำหลักปรัชญาของ

เศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตของคนไทย จึงนับว่าเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในปัจจุบันสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนในทุกมิติ

ในด้านการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้เริ่มต้นขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 เป็นต้นมา โดยได้ร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ได้มีการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยกำหนดระดับของสถานศึกษาที่มีการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการและการเรียนการสอน มีการกำหนดให้มีศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา (ศรร) เป็นการพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงที่มีความประสงค์จะพัฒนาอย่างต่อเนื่องและมีศักยภาพที่จะเป็นพี่เลี้ยงขยายผลไปสู่แก่สถานศึกษาอื่นๆ ในการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าสู่สถานศึกษาด้วยการเป็นสถานที่ศึกษา ดูงานเกี่ยวการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีบุคลากรที่สามารถเป็นวิทยากรไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู หรือนักเรียนแกนนำ เป็นพี่เลี้ยงให้แก่สถานศึกษาอื่นๆที่สนใจได้ (ศูนย์สถานศึกษาพอเพียง มูลนิธิยุวสถิรคุณ, 2563)

จากการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษานั้น พบข้อจำกัดบางประการ สถานศึกษาส่วนใหญ่มีแนวทางการดำเนินงานพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาที่แตกต่างกันตามบริบทของแต่ละแห่ง สถานศึกษาบางแห่งมีการดำเนินงานตามองค์ประกอบของการเป็นศูนย์การเรียนรู้ที่ชัดเจนทั้งในด้านบุคลากร การจัดสภาพแวดล้อมและการสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก ในขณะที่สถานศึกษาบางแห่งไม่มีการดำเนินงานที่ชัดเจนเมื่อมีการโยกย้ายผู้บริหารหรือผู้รับผิดชอบโครงการก็ไม่มีการสานต่อการดำเนินงาน สอดคล้องกับผลการศึกษาจากรายงานสภาพปัญหาของคณะกรรมการประเมินศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงปีการศึกษา 2560 พบว่าการดำเนินงานไม่มีความยั่งยืนเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารหรือผู้รับผิดชอบโครงการแล้วทำให้การขับเคลื่อนการดำเนินงาน เกิดปัญหาหลายด้าน เมื่อพิจารณาถึงสัดส่วนจำนวนสถานศึกษาที่พัฒนาต่อยอดจากสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา นั้นมี จำนวน 169 แห่ง จากสถานศึกษาที่ผ่านการประเมินและรับรองให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ทั้งหมด 590 แห่ง (ศูนย์สถานศึกษาพอเพียง มูลนิธิยุวสถิรคุณ, 2563) ซึ่งถือเป็นสัดส่วนจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับโรงเรียนประถมศึกษาและหากพิจารณาบทบาทของโรงเรียนมัธยมศึกษาแล้วจะพบว่าการจัดตั้งโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการศึกษาในทุกระดับบตำบล อำเภอและจังหวัด การพัฒนาให้โรงเรียนมัธยมศึกษาทุกแห่งเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาเพื่อทำหน้าที่ในการขยายความรู้สู่ชุมชนจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งตามบริบทสภาพแวดล้อมและท้องถิ่น

เมื่อพิจารณาในบริบทของพื้นที่ในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงแต่ละภูมิภาคในประเทศไทย พบว่า ภาคเหนือนั้นมีความแตกต่างจากพื้นที่ภูมิภาคอื่นเนื่องจากเป็นพื้นที่สูงที่มีโครงการพระราชดำริด้านการเกษตรและการพัฒนาความเป็นอยู่ของราษฎร ตามบริบทของพื้นที่สูงหลายโครงการ มีสภาพสังคม เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ สภาพแวดล้อม และวัฒนธรรมท้องถิ่นเฉพาะโดยพื้นที่ภาคเหนือช่วงตั้งแต่มีโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นแห่งแรก เมื่อปี พ.ศ. 2506 จนถึง มิถุนายน พ.ศ. 2562 มีโครงการพระราชดำริซึ่งเป็นสัดส่วนที่มากที่สุดเมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่นๆ ได้แก่ ภาคเหนือ 1,838 โครงการ ภาคกลาง 798 โครงการภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1,206 โครงการ ภาคใต้ 940 โครงการ ไม่ระบุพื้นที่ 28 โครงการ รวมทั้งสิ้น 4,810 โครงการ (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2562) จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรจะมีสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีศักยภาพสูงเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาเพื่อขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารจัดการศึกษา การจัดการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ครู บุคลากรและนักเรียนนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ตลอดจนเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับนักเรียน และประชาชน ได้ศึกษาเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผ่านองค์ความรู้ที่เหมาะสมกับบริบทในพื้นที่ภาคเหนือ ตลอดจนสามารถเป็น พี่เลี้ยงขยายผลสู่สถานศึกษาอื่น ๆ ได้

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจทำวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตภาคเหนือ เพื่อเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่สู่วิถีชีวิตของคนไทยและขยายความรู้ให้กับหน่วยงานอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตภาคเหนือ
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตภาคเหนือ
3. เพื่อประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตภาคเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตภาคเหนือ แบ่งออกเป็น 3 ขั้นย่อย ประกอบด้วย

1.1 การศึกษาองค์ประกอบของการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตภาคเหนือ โดยการสังเคราะห์เอกสาร เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสังเคราะห์เอกสาร ผู้วิจัยนำแบบสังเคราะห์เอกสารนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อตรวจความตรงเชิงเนื้อหาและการใช้ภาษาหาความตรงเชิงเนื้อหา โดยพิจารณาหาค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปถือว่าข้อคำถามนั้นใช้ได้และเหมาะสมกับการนำไปเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการหาค่าIOCอยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00

1.2 การศึกษาแนวทางการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตภาคเหนือโดยศึกษาจากโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) จำนวน 3 แห่ง ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ กึ่งโครงสร้าง ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ฉบับร่าง นำเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจการใช้ภาษาและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อจัดทำแบบสัมภาษณ์นำไปใช้กลุ่มเป้าหมายในโรงเรียน

1.3 การศึกษาแนวทางการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตภาคเหนือโดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ทางการบริหาร หรือ การนิเทศการศึกษาเกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 5 คน จัดทำแบบสัมภาษณ์แล้วนำไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตภาคเหนือ แบ่งออกเป็น 2 ขั้นย่อย ประกอบด้วย

2.1 การยกร่างรูปแบบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตภาคเหนือ และจัดทำร่างรูปแบบ

2.2 การตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา เขตภาคเหนือ โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้วยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารสถานศึกษาหรือบริหารเขตพื้นที่การศึกษา และมีประสบการณ์ด้านการขับเคลื่อนงานเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา มาไม่น้อยกว่า 10 ปี โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 12 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบบันทึกประเด็นการสนทนากลุ่มเพื่อตรวจสอบความ

เหมาะสมของรูปแบบลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง นำเสนอผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจความตรงเชิงเนื้อหา และการใช้ภาษาหาความตรงเชิงเนื้อหา โดยพิจารณาหาค่า IOC และค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปถือว่าข้อคำถามนั้นใช้ได้และเหมาะสมกับการนำ ไปเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการหาค่า IOC ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดสนทนากลุ่มในวันที่ 4 มิถุนายน พ.ศ.2564 เวลา 10.30 - 12.30 น. ผ่านระบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (ออนไลน์) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยนำข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงแก้ไข ตามฉันทามติ (Consensus) ของผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตภาคเหนือโดยผู้บริหารโรงเรียน โดยสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนที่ผ่านการรับรองเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา จำนวน 45 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตภาคเหนือ ตรวจสอบความเหมาะสม ความตรงเชิงเนื้อหา และการใช้ภาษาโดยผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาหาค่า IOC และค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปถือว่าข้อคำถามนั้นใช้ได้และเหมาะสมกับการนำ ไปเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการหาค่า IOC ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้บริการทางไปรษณีย์ จากเป้าหมายการเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 45 ฉบับได้รับคืนจำนวน 45 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 การวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กำหนดเกณฑ์การตัดสินพิจารณาจากค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไปถือว่าผ่านการประเมิน ข้อเสนอแนะอื่นๆ จากแบบสอบถามปลายเปิด ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตภาคเหนือ ประกอบด้วย 1) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 2) หลักการของรูปแบบ 3) ปัจจัยนำเข้า 4) กระบวนการบริหาร 5) ผลลัพธ์ และ 6) แนวทางการประเมินและเงื่อนไขความสำเร็จ

2. ผลการสร้างและตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตภาคเหนือ พบว่า ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ และเงื่อนไขความสำเร็จ ได้แก่ องค์ประกอบที่1 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ องค์ประกอบที่ 2 หลักการของรูปแบบ ประกอบด้วย 1) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม และ 3) หลักการจัดการความรู้

องค์ประกอบที่ 3 ปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย 1) คณะกรรมการบริหาร ศูนย์การเรียนรู้ 2) งบประมาณ 3) วัสดุ อุปกรณ์ 4) ขอบข่ายงานในศูนย์การเรียนรู้ องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการบริหาร ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมพร้อม ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาบุคลากรและนักเรียน ขั้นตอนที่ 3 การจัดสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 4 การจัดการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 5 การสร้างเครือข่าย ขยายความรู้ และขั้นตอนที่ 6 การควบคุม ติดตาม ประเมินผล องค์ประกอบที่ 5 ผลลัพธ์ ประกอบด้วย 1) คุณภาพผู้เรียน 2) คุณภาพบุคลากร 3) บรรยากาศ สภาพแวดล้อม และแหล่งเรียนรู้ 4) ความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอกและการพัฒนาสถานศึกษาอื่นให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ และองค์ประกอบที่ 6 แนวทางการประเมินและเงื่อนไขความสำเร็จ ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตภาคเหนือ ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิมีฉันทามติว่ามีความเหมาะสม

3. ผลการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตภาคเหนือ พบว่า มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก (μ = 4.05) และมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก (μ = 3.99) ผ่านเกณฑ์การประเมิน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตภาคเหนือ ประกอบด้วย 1) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 2) หลักการของรูปแบบ 3) ปัจจัยนำเข้า 4) กระบวนการบริหาร 5) ผลลัพธ์ 6) แนวทางการประเมิน ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของจันทรานี สงวนนาม กล่าวถึง การบริหารเชิงระบบ (System Approach) ถูกนำมาใช้ในการบริหารด้วยเหตุผลที่ว่าในปจจุบันองคการมีการขยายตัวอย่างรวดเร็วและสลับซับซ้อนมากขึ้นยากที่จะพิจารณาถึงพฤติกรรมขององคการโดยให้ครอบคลุมได้หมดทุกแงมุมทฤษฎีองคการสมัยใหม่หันมาศึกษาเรื่องพฤติกรรมองคการ (จันทรานี สงวนนาม, 2545) โดยมีความเห็นวาองคการเป็นระบบสังคมซึ่งเป็นระบบใหญ่จึงต้องมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมตลอดเวลา แนวคิดการบริหารเชิงระบบจึงถูกนำมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาอย่างกว้างขวาง

2. ผลการสร้างและตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตภาคเหนือ พบว่า องค์ประกอบที่ 1 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ประกอบด้วย 1) เพื่อพัฒนาบุคลากรและนักเรียนให้มีความรู้ ความเข้าใจ เจตคติและปฏิบัติตนในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถเป็นแกนนำในการขยายผลสู่หน่วยงานภายนอก 2) เพื่อพัฒนา

สภาพแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้และเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา 3) เพื่อสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอกในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาสถานศึกษาอื่นสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา มีความสอดคล้องกับเกณฑ์การประเมินศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาที่มีขอบเขตการประเมิน 3 ด้านได้แก่ด้าน บุคลากร ด้านสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ และด้านความสัมพันธ์กับหน่วยงายภายนอก (คณะกรรมการดำเนินงานขับเคลื่อนสถานศึกษาพอเพียง กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) องค์ประกอบที่ 2 หลักการของรูปแบบ ประกอบด้วยหลักการสำคัญ ได้แก่ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม และ หลักการจัดการความรู้ โดยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้นจำเป็นที่ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานต้องมีความรู้ ความเข้าใจและเจตคติที่ดีเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำไปสู่การขับเคลื่อนการดำเนินงานได้อย่างถูกต้องต่อเนื่องและยั่งยืน ทั้งนี้เพราะว่าหากมีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหาร หรือบุคลากรแต่หลักการสำคัญของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงยังคงอยู่เพื่อผู้มาปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้ดำเนินการขับเคลื่อนต่อไปได้ สอดคล้องกับแนวคิดของปรัชญา พลพุฒินันท์ กล่าวว่าในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในด้านการศึกษานั้นจะต้องมุ่งพัฒนาที่ตัวครูก่อนเป็นอันดับแรก เพราะครูถือว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการถ่ายทอดความรู้ และปลูกฝังสิ่งต่าง ๆ ให้แก่เด็ก ดังนั้น จึงควรส่งเสริมครูให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถ่องแท้ก่อน ส่วนหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร เช่น คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ครู บุคลากร และชุมชนในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมประเมินผลและรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้นเนื่องจากการมีส่วนร่วมนั้นจะส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารศูนย์การเรียนรู้ได้ของ (ปรัชญา พลพุฒินันท์, 2563) และยังสอดคล้องกับแนวคิดของเสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ กล่าวว่าการให้บุคคลมีส่วนร่วมนั้นบุคคลจะต้องมีส่วนเกี่ยวข้อง (Involvement) ในการดำเนินการหรือปฏิบัติ ภารกิจต่าง ๆ การที่บุคคลมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ย่อมทำให้บุคคลมีความผูกพัน (commitment) ต่อกิจกรรมและต่อองค์การในที่สุดการมีส่วนร่วมจึงเป็นการที่บุคคลหรือคณะบุคคลเข้าช่วยเหลือ สนับสนุน ทำประโยชน์ในเรื่องต่าง ๆ อาจมีส่วนร่วมในการตัดสินใจหรือในกระบวนการบริหาร (เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์, 2541) และยังมีการวิจัยของ ฤทัยรัตน์ ปัญญาสิม พบว่าการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการประเมินผลส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา หลักการจัดการความรู้ถูกนำมาใช้ในขั้นตอนของการจัดเก็บระบบความรู้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหน่วยงานภายนอก เนื่องจากองค์ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้นมีมากมายจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการจัดระบบความรู้ โดยอาจจัดออกมาในรูปแบบของนิทรรศการ ศูนย์การเรียนรู้ ฐานการเรียนรู้ (ฤทัยรัตน์ ปัญญาสิม, 2560) สอดคล้องกับแนวคิด

ของวิจารณ์ พานิช กล่าวถึง ประโยชน์ของการจัดการความรู้ไว้หลายประการ เช่น ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กร ช่วยป้องกันการสูญหายของภูมิปัญญาในกรณีที่บุคลากรเกษียณอายุลาออกหรือเสียชีวิต (วิจารณ์ พานิช, 2546) องค์ประกอบที่ 3 ปัจจัยนำเข้าประกอบด้วย คณะกรรมการบริหารศูนย์การเรียนรู้ งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ และขอบข่ายงานในศูนย์การเรียนรู้ ควรจะมีทั้งวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนทั่วไป และวัสดุอุปกรณ์ที่หาได้ในท้องถิ่น เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาฐานการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนและท้องถิ่น ทั้งในด้านการประกอบอาชีพ สังคม วัฒนธรรม การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ในการพัฒนาฐานการเรียนรู้จึงต้องเหมาะกับสภาพท้องถิ่นนั้น ๆ เช่น เครื่องปั้นดินเผา พืชผลเกษตรกรรม เครื่องจักสาน เป็นต้น ในด้านของขอบข่ายงานในศูนย์การเรียนรู้ต้องมีการกำหนดภาระหน้าที่ความรับผิดชอบให้มีความสอดคล้องกับการบริหารสถานศึกษาและองค์ประกอบของการเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการบริหาร ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมพร้อม ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาบุคลากรและผู้เรียน ขั้นตอนที่ 3 การจัดสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 4 การจัดการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 5 การสร้างเครือข่าย ขยายความรู้ ขั้นตอนที่ 6 การควบคุมติดตามประเมินผล มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ ศาลินา บุญเกือ และนันทกาญจน์ ชินประหัษฐ์ ที่ศึกษากระบวนการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาเป็นการดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรทางการศึกษาน้อมนำหลักคิดและหลักปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา และพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนเป็นศูนย์การเรียนรู้ ที่มีการปฏิบัติที่ดีสู่ความสำเร็จ โดยผู้วิจัยได้พัฒนากระบวนการบริหารให้เหมาะสมตามบริบทของโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตภาคเหนือ และองค์ประกอบของการประเมินศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยปรับเพิ่มด้านการจัดสภาพแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ ปรับการจัดการเรียนรู้ (ศาลินา บุญเกือ และนันทกาญจน์ ชินประหัษฐ์, 2557) องค์ประกอบที่ 5 ผลลัพธ์ผู้วิจัยได้ปรับประยุกต์มาจากองค์ประกอบของการประเมินศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ประกอบด้วย ด้านบุคลากร ด้านการจัดการสภาพแวดล้อม และด้านการสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก และผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าควรเพิ่มขีดความสามารถให้สถานศึกษาอื่นไม่เพียงแต่การผ่านเป็นสถานศึกษาพอเพียงเท่านั้นแต่ควรยกระดับพัฒนาให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ได้ด้วย องค์ประกอบที่ 6 แนวทางการประเมิน เงื่อนไขความสำเร็จ มีคณะกรรมการ ประกอบด้วยบุคลากรและผู้เชี่ยวชาญทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาสอดคล้องกับหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมประเมิน โดยใช้การประเมินจากการสอบถาม การสัมภาษณ์ การปฏิบัติ สังเกตการจัดสภาพแวดล้อม แหล่งเรียนรู้และฐานการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่ง และตรวจสอบการสร้างความสัมพันธ์กับ

หน่วยงานภายนอกโดยมีความสอดคล้องกับเกณฑ์การประเมินศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ด้านเงื่อนไขความสำเร็จในการนำรูปแบบไปใช้ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ ภาวะผู้นำ เป็นแกนนำในการขับเคลื่อนการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา บุคลากรทุกคนตระหนักในความสำคัญและมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของการบริหารแบบมีส่วนร่วม ที่ทุกคนมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีภาวะผู้นำสามารถนำองค์กรได้ สอดคล้องกับหลักการมีส่วนร่วม ตามแนวคิดของไวท์ (White, A. T., 1982) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมซึ่งประกอบด้วยสี่มิติ คือ 1) การมีส่วนร่วมใน การตัดสินใจว่าควรทำอะไร และทำอย่างไร 2) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 3) มีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้จากการดำเนินงาน และ 4) การมีส่วนร่วม ในการประเมินผล การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นการสร้างความ มุ่งมั่นผูกพันระหว่างหัวหน้าและลูกน้อง เพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร

3. ผลการประเมินความเป็นไปได้และประโยชน์ของรูปแบบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตภาคเหนือ พบว่า มีความเป็นไปได้ในระดับมากและมีความเป็นประโยชน์ในระดับมากทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าด้วยกระบวนการวิจัยและพัฒนาหลายวงรอบมีการศึกษาข้อมูลเชิงประจักษ์จากสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่ดี ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ จึงส่งผลให้รูปแบบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตภาคเหนือมีความเป็นไปได้และเป็นประโยชน์ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ ศาลินา บุญเกือ และนันทกาญจน์ ชินประหัษฐ์ โดยรูปแบบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ที่ทการพัฒนาในครั้งนี้มีความแตกต่างจากการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาทั่วไปคือความสามารถในการเสริมสร้างศักยภาพด้านการเป็นพี่เลี้ยงในการพัฒนาสถานศึกษาอื่นให้สามารถยกระดับพัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาได้มากขึ้น (ศาลินา บุญเกือ และนันทกาญจน์ ชินประหัษฐ์, 2557)

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัย สามารถนำเสนอองค์รู้ความใหม่ของรูปแบบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตภาคเหนือ โดยมีความแตกต่างจากการบริหารศูนย์การเรียนรู้ทั่วไปโดยอาศัยแนวคิดหลักการบริหารเชิงระบบในการสร้างความยั่งยืนของการเป็นศูนย์การเรียนรู้รวมไปถึงการพัฒนาสถานศึกษาอื่นให้

มีความสามารถในการพัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้น มีรูปแบบการดำเนินงาน ได้ดังนี้

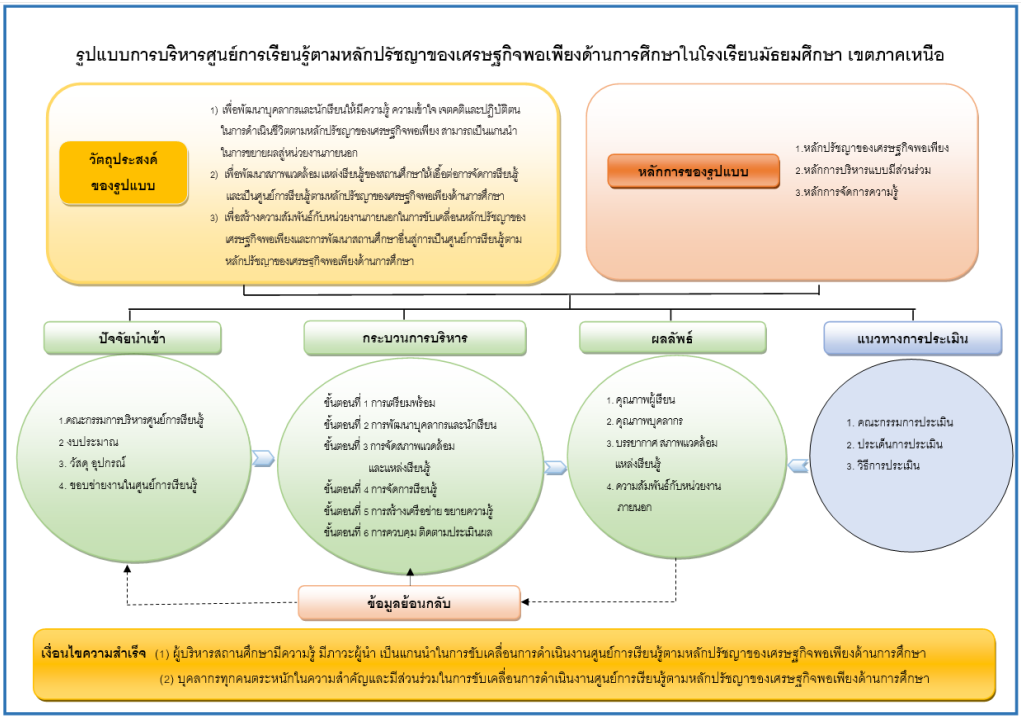

ภาพที่ 1 แสดงรูปแบบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตภาคเหนือ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้สรุปได้ว่า ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตภาคเหนือ ที่มีความเหมาะสมประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ องค์ประกอบที่ 2 หลักการของรูปแบบ องค์ประกอบที่ 3 ปัจจัยนำเข้า องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการบริหาร องค์ประกอบที่ 5 ผลลัพธ์ องค์ประกอบที่ 6 แนวทางการประเมิน และเงื่อนไขความสำเร็จ ผลการประเมินรูปแบบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตภาคเหนือ โดยผู้บริหารสถานศึกษาพบว่ามีความเป็นไปได้ในระดับมากและความเป็นประโยชน์ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน ข้อเสนอแนะในการนำผลการพัฒนาไปใช้ในสถานศึกษาที่ผ่านการรับรองเป็นศูนย์การเรียนรู้เพื่อความยั่งยืนควรสร้างความตระหนักและการรับรู้ของชุมชนและผู้ปกครองเกี่ยวกับการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ

พอเพียงด้านการศึกษา เปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง และชุมชนได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ควรส่งเสริมให้โรงเรียนมีการจัดทำและพัฒนาฐานการเรียนรู้ ให้ครอบคลุม หลักการพัฒนาตามศาสตร์ชาวบ้าน ศาสตร์พระราชาและศาสตร์สากลให้ชัดเจน มีการพัฒนาแนวทางการส่งต่อความรู้ และแนวปฏิบัติของบุคลากรและนักเรียนแกนนำในการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาจากรุ่นสู่รุ่นเพื่อสร้างความยั่งยืนของการเป็นศูนย์การเรียนรู้ ควรมีการวิจัยพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมบุคลากรและวิทยากรแกนนำการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา และนำองค์ความรู้ที่ได้ไปสู่การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตภาคเหนือ ตลอดจนการปรับปรุงพัฒนาให้เหมาะสมกับพื้นที่ภูมิภาคอื่นๆ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (2560). การบรรยายเรื่องยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560 - 2579). เรียกใช้เมื่อ 1 ธันวาคม 2560 จาก http://www.ldd.go.th/www/files/81731.pdf

คณะกรรมการดำเนินงานขับเคลื่อนสถานศึกษาพอเพียง กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). เกณฑ์การประเมินศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2021 จาก https://moe360.blog/

จันทรานี สงวนนาม. (2545). ทฤษฎีแนวปฏิบัติการบริหารสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: บุ๊คพอยท์.

ปรัชญา พลพุฒินันท์. (2563). จัดการพอเพียง. เรียกใช้เมื่อ 30 มีนาคม 2563 จาก http://www.manager.co.th

ฤทัยรัตน์ ปัญญาสิม. (2560). การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศา สตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารศึกษา. มหาวิทยาลัยราชนครปฐม.

วิจารณ์ พานิช. (2546). การจัดการความรู้ในยุคสังคมและเศรษฐกิจบนฐานความรู้. กรุงเทพมหานคร: สถาบัน ส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม.

ศาลินา บุญเกือ และนันทกาญจน์ ชินประหัษฐ์. (2557). บทสรุปรายงานวิจัยการถอดบทเรียนและวิเคราะห์อัตลักษณ์ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สถานศึกษาพอเพียง มูลนิธิยุวสถิรคุณ.

ศูนย์สถานศึกษาพอเพียง มูลนิธิยุวสถิรคุณ. (2563). การขับเคลื่อนเครือข่ายสถานศึกษาพอเพียง. เรียกใช้เมื่อ 29 ธันวาคม 2563 จาก http://www.sufficiencyeconomy.org/eduplan/

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2562). สรุปภาพรวมข้อมูลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. เรียกใช้เมื่อ 29 ธันวาคม 2563 จาก http://www.rdpb.go.th/

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). ชีวิตพอเพียง. กรุงเทพมหานคร: ดอกเบี้ย.

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2541). การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา:ศึกษากรณีการจัดการตั้งมหาวิทยาลัยนครพนม. ใน สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาตรมหาบัรฑิต สาขาวิชานโยบายสาธาณรณะ. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวโรฒ.

White, A. T. (1982). Why Community Participation? A Discussion of theArguments. Community Participation: Current Issue and Lesson Learned. New York: United Nations Chil.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ เป็นวารสารวิชาการของวัดวังตะวันตก อำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยสงฆ์รวมถึงคณะสงฆ์ไทย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา การพัฒนาชุมชม การพัฒนาสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความเฉพาะภาษาไทย โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกวัด ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน) ดังต่อไปนี้

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับพุทธศาสนา บริหารการศึกษา การพัฒนาชุมชม การพัฒนาสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจารณ์หรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 หรือ B5 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่จำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำ 300 คำต่อบทคัดย่อ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด

7) การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็น สากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ

2) บทนำ (Introduction) ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัย การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) ผลการวิจัย (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

5) อภิปรายผล (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) สรุป (Conclusion) /ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract)

2) บทนำ (Introduction)

3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ

4) สรุป (Conclusion)

5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้**วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA)** ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง โดยการกรอกข้อมูลอ้างอิงในฟังก์ชั่นการอ้างอิง ของโปรแกรม Microsoft Word 2010 เป็นต้นไป เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ /เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย ตัวอย่าง เช่น “ดูกรภิกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่มนุษย์และเทวดาผู้ประกอบเป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพบูลย์ในโภคะทั้งหลาย ต่อกาลไม่นานนัก” (องฺ.จตุกฺก. 21/31/37) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากโร, 2560)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากโร และเขมณัฏฐ์ อินทรสุวรรณ, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ศุศราภรณ์ แต่งตั้งลำและคณะ , 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปีปัจจุบันมากที่สุด

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kiarash, A., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey, P. & Blanchard, K. 2010)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Kiarash, A. et al., 2007)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อหนังสือ.//(ครั้งที่พิมพ์).//สถานที่พิมพ์/:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทิตย์ อาภากโร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).//ชื่อเรื่อง/(เลขหน้าที่อ้าง).//สถานที่พิมพ์/: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสุกิจจ์ สุจิณฺโณ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย ใน ปวิตร ว่องวีระ. ทฤษฎี และวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม**.** (หน้า112). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ชื่อวารสาร,//ปีที่/(ฉบับที่), /เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ธิติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ใน ชื่อสารานุกรม,/(เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง). สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทอาจพันธ์. (2537). หม้อคอควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พลับลิชชิ่ง.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ชื่อหนังสือพิมพ์,/เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.//ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

สมบูรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุอริยสัจ 4 ของพระอริยบุคคล. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

นายมนัส ภาคภูมิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.//(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).//ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.//(ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

วรพล ไม้สน (พลังวัชร). (5 พ.ย. 2559). หลักการ วิธีการ เป้าหมาย ในการปรึกษาทางโหราศาสตร์. (นางณฐณัช แก้วผลึก, ผู้สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.//เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ทวีศักดิ์ อุ่นจิตติกุล. (2561). พระพุทธศาสนาเถรวาท จะสืบทอดดำรงอยู่อย่างไร? เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก https://www.dailynews.co.th/article/666936

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562 . เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).//ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระบทสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจนุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎกำ 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺ.โต). (2551). การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.

ธิติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

สมบูรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุอริยสัจ 4 ของพระอริยบุคคล. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณ-ราชวิทยาลัย.

พระศรีคัมภีรญาณ (สมจินต์ สมฺมาปญฺโญ). (2555). การจัดการศาสนาและ วัฒนธรรมในอุษาอาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ. เรียกใช้เมื่อ 4 กันยายน 2556 จาก http://www.mcu.ac.th/site/artidecontent_desc.php?artide_id=1304&articlegroup_id=274

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (3rd ed.). NY: Harper & Collins.

Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. The Iranian Journal of Allergy, 6 (5), 25-28.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธได้ที่ https://www.tci-thaijo.org/index.php/JSBA เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : suriya.sur@mcu.ac.th

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธหรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสาร ลิ้งค์ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 1-16

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)
ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1] (ไทย) (14 pt)
ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1] (อังกฤษ) (12 pt)
[1]หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)
[1]หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)
[1]Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่ มีความน่าสนใจมากที่สุด)

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ)

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา

4.สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1. (16 pt)
2. (16 pt)
3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

อภิปรายผล (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

สรุป/ข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กะทัดรัดได้ใจความ พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ ร่วมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีชื่อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

JSBA
ISSN: 2651-1630 E-ISSN: 2672-9040
Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology
วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index
Wat Wang Tawan Tok Nakhon Si Thammarat, Thailand
pp. 1-16

บทความวิชาการ (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)
ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1] (ไทย) (14 pt)
ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1] (อังกฤษ) (12 pt)
[1]หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)
[1]หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)
[1]Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt)

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt) (300 คำ)

(16 pt)

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt)

(16 pt)

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt)

สรุป (18 pt)

(16 pt)

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)